North Tanna New Testament

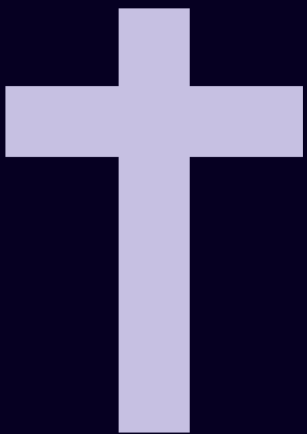

The New Testament in the North Tanna Language of Vanuatu

North Tanna New Testament

The New Testament in the North Tanna Language of Vanuatu

Le Nouveau Testament dans la langue du Nord Tanna de Vanuatu

copyright © 2010 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: North Tanna

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.
You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:
You include the above copyright and source information.
You do not sell this work for a profit.
You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.
Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2022-03-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 1 Oct 2024 from source files dated 31 Aug 2023
46e9a2b5-26b8-5301-a079-623f3a20ef8b

Contents

MATIU 1
MAK 71
LUK 113
JON 187
WƏK MIN 246
ROM 310
1 KORIN 342
2 KORIN 370
KALESIA 388
EFESAS 400
FILIPAE 410
KOLOSI 417
1 TESALONAEKA 425
2 TESALONAEKA 431
1 TIMOTI 435
2 TIMOTI 445
TAETAS 451
FILIMON 456
HIPRUS 458
JEMES 486
1 PITA 494
2 PITA 504
1 JON 509
2 JON 518
3 JON 520
JUT 522
NOL ƏPƏN 525

Matiu
Namnusən Təwɨr Rəha Iesu Kristo Itəm Matiu Təməte
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u Matiu

?Pah təməte naoa u? Matiu təməte naoa u. In etəm tuelef kit rəha Iesu. Nərgɨn kit mɨn u Lifae. Matiu in etəm Isrel itəm tatos məni rəha takis rəha kapman rəha Rom. Məto Iesu təmaun-in məmə in otuwa rəhan kit etəmim.

?Təməte tatuwɨn kəm pah? Təməte naoa u tatuwɨn o netəm Isrel, məto təməte e nəghatən Kris itəm tahmen əm e Bislama rəha netəm mɨn rafin ikɨn əh.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? Naoa u tatɨlpɨn Oltesteman ne Niutesteman məto-inu in tatəghat-in tepət e nəghatən rəha ien mɨn rəha Uhgɨn aupən itəm kəməte e Oltesteman. E nian rəha Iesu, netəm Isrel kəmoatatɨg ahgin kapman rəha Rom. Kəmoatəsahgin suah kit itəm otuwa mosmegəh ilat. Koataun-in suah u məmə Kristo, o Mesaea.

?Təməte naoa u o naka? Matiu təməte naoa u məmə otən-iarəp wɨr məmə Iesu in Kristo (Mesaea), etəm itəm Uhgɨn tɨnəmən rəkɨs məmə otəpanahl-ipa məmə otuwa mosmegəh Isrel. Matiu təməghat-in nəghatən tepət rəha Uhgɨn e Oltesteman itəm ien mɨn kotəghat-in Iesu, kən matəgətun məmə nəghatən mɨn u kotiet-pa e nəmegəhən rəha Iesu. Kən Matiu tolkeike məmə netəmim okotɨtun məmə Iesu in Kig itəm in ilɨs e kig mɨn rafin.

Tɨpɨ Iesu Kristo rat mɨn
(Luk 3:23-38)

1 Inu nərgɨ tɨpɨ Iesu Kristo rat mɨn, kit in Kig Tefɨt, kən kit mɨn in Epraham.
2 Epraham in tata rəha Aisak,
kən Aisak in tata rəha Jekop,
kən Jekop in tata rəha Juta ne pian mɨn,
3 kən Juta in tata rəha Peres ne Sera, rəhalau mama u Temar,
kən Peres in tata rəha Hesron,
kən Hesron in tata rəha Ram,
4 kən Ram in tata rəha Aminatap,
kən Aminatap in tata rəha Nason,
kən Nason in tata rəha Salmon,
5 kən Salmon in tata rəha Poas u rəhan mama Rehap,
kən Poas in tata rəha Opet u rəhan mama u Rut,
kən Opet in tata rəha Jese,
6 kən Jese in tata rəha Kig Tefɨt.
Kən Kig Tefɨt in tata rəha Solomon u rəhan mama in pətan rəha Uria aupən,
7 kən Solomon in tata rəha Rehopoam,
kən Rehopoam in tata rəha Apia,
kən Apia in tata rəha Asa,
8 kən Asa in tata rəha Jehosafat,
kən Jehosafat in tata rəha Jehoram,
kən Jehoram in pipi rat rəha Usia,
9 kən Usia in tata rəha Jotam,
kən Jotam in tata rəha Ahas,
kən Ahas in tata rəha Hesekia,
10 kən Hesekia in tata rəha Manase,

1:1: Jen 22:18; 1 Kron 17:11 **1:3:** Jen 38:29–30; Rut 4:18-22 **1:5:** Rut 4:13-17 **1:6:** 2 Saml 12:24

kən Manase in tata rəha Amon,
kən Amon in tata rəha Josaea,
11 kən Josaea in tata rəha Jekonaea ne pian min, kən uarisig lan, tikimir
min rəha noanol min rəha Isrel kəmotəmik ilat motuwin Papilon məmə
ilat okotuwa slef min rəhalat.
12 Kən inu nərgi pipi min itəm təmətuoun e nian noanol min rəha Isrel
kəmotuwin Papilon.
Jekonaea in tata rəha Sealtiel,
kən Sealtiel in pipi rəha Serupapel,
13 kən Serupapel in tata rəha Apiut,
kən Apiut in tata rəha Eliakim,
kən Eliakim in tata rəha Asor,
14 kən Asor in tata rəha Satok,
kən Satok in tata rəha Akim,
kən Akim in tata rəha Eliut,
15 kən Eliut, in tata rəha Eleasar,
kən Eleasar in tata rəha Matan,
kən Matan in tata rəha Jekop,
16 kən Jekop in tata rəha Josep u iərman rəha Meri.
Kən Meri təmiləs Iesu, kən kətaun-in məmə Kristo itəm Uhgin təmən
məmə otahl-ipa.
17 Təmətuoun e Epraham mətoarus-pən Kig Tefit, pipi rat min əm u neen
kəməte rəkis nərgilat, ilat fotin. Kən təmətuoun min e Kig Tefit mətoarus-pən
noanol min rəha Isrel kəmotuwin Papilon, pipi rat min ilat rafin fotin. Kən
təmətuoun min e noanol min rəha Isrel kəmotuwin Papilon mətoarus-pən
Kristo itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa, pipi rat min ilat rafin fotin.

Naiirən rəha Iesu Kristo
(Luk 2:1-7)

18 Inu namnusən rəha naiirən rəha Iesu Kristo. Mama rəha Iesu, nərgin
u Meri, kinən rəkis məmə okos rəhan kətim kan məmə otətəu-pən suah kit,
nərgin u Josep. Məto e nian kəsueamən əh muatig kitiəh, kən Josep təsuwinən
əh mehm, məto Narmin Rəha Uhgin tinol məmə Meri tinəpək-əpək rəkis.
19 Kən rəhan iaguihl Josep in etəm ətuatip, kən tatətəlig-in məmə otapəs
Meri, məto in təsolkeikeən məmə otol Meri taulis, kən nikin təht məmə otəsən-
iarəpən kəm netəmim.
20 Məto nian nikin təmatəht məmə in otol nətəligən əh, kən nagelo kit rəha
Iərəmərə təmuwa ron e napilaiirən mən-ipən kəm in məmə, "Josep, mipi
Tefit rat. Onəkəsəginən məmə onakit Meri məmə in rəham pətan, məto-inu
suakəku əh tətatig lan, in təmisi-pən əm o Narmin Rəha Uhgin.
21 Kən in otiləs nətin kit iərman, kən onəkaun-in nərgin məmə Iesu məto-inu
in otosmegəh rəhan min netəmim e nolən tərat min rəhalat."*
22 Natimnat min rafin əh kəmotuwa kol əm nipahrienən e nəghatən rəha
Iərəmərə itəm rəhan kit ien təmən aupən ikin məmə,
23 "Pətan əkəku kit itəm iərman təsuwinən əh ron, otəpəs məwig, kən paniləs
nətin kit iərman, kən okaun-in nərgin məmə Emanuel," inu nipətin təmə,
"Uhgin tətatig kitat min."
24 Kən nian Josep təmaiir, kən təmətəu-pən əm nəghatən rəha nagelo rəha
Iərəmərə. Kən təmuwin mit Meri muwa e rəhan latuənu məmə rəhan pətan,

---

1:11: 2 King 22—24; 2 Kron 36:10; Jer 27:20 **1:12:** Esra 3:2 **1:18:** Luk 1:27,35 * **1:21:** Iesu, nipəti tatən məmə, "Iərəmərə tatosmegəh" **1:21:** Luk 1:31; 2:21 **1:23:** Aes 7:14

25 məto in təməsuwɨnən əh mehm matuwɨn matuwɨn mətoarus-pən Meri
tɨləs nətɨn iərman. Kən Josep təmaun-in nərgɨn məmə Iesu.

2

Netəm-iasol kəmotairahgin Iesu

1 Iesu təmaiir əpəh nɨtən rəha Jutia e taon Petlehem e nian Kig Herot Asol in
təmatərəmərə lan. Kən uarisɨg ikɨn, netəm-iasol mɨn neen kəmotɨsɨ-par isəu
motuwa Jerusalem. Kotenatɨg wɨr e nənən nɨpətɨ məhau mɨn. Kən motuwa
motətapəh məmə,
2 "?Suakəku u in hiə, itəm in təmaiir məmə in kig rəha netəm Isrel? Emotehm
rəhan məhau təmər əpəh par, kən ekoatuwa məmə ekotos-ipən nɨsiaiiən kəm
in."
3 Nian Kig Herot Asol təməto nəghatən əh, ilat netəm Jerusalem nɨkilat rafin
təmərat.
4 Kən təmargəfɨmɨn pris asol mɨn ne iəgətun mɨn rəha Lou rəha nəfakən
rəha netəm Isrel, kən matətapəh olat məmə, "?Kristo itəm Uhgɨn tɨnəmən rəkɨs
məmə otahl-ipa, in otaiir hiə?"
5 Kən kəmotən-ipən kəm in məmə, "In otaiir əpəh taon Petlehem e nɨtən rəha
Jutia. Məto-inu ien kit rəha Uhgɨn aupən, təmətе tol min-nulan məmə,
6 'Ik Petlehem əpəh e nɨtən Juta, okol kəsənən məmə ik nat əpnapɨn e netəm-
iasol mɨn əpəh ikɨn Juta, məto-inu etəm-iasol kit otɨsɨ-pən lam, kən in otatehm
wɨr rəhak mɨn netəm Isrel tahmen-pən e etəm tatehm wɨr rəhan sipsip mɨn.' "
7 Kən Kig Herot Asol təmaun-in netəm kotenatɨg wɨr e nənən nɨpətɨ məhau
mɨn kotuwa tuəfɨmɨn anion ilat, matətapəh olat məmə məhau əh təmər ətuatɨp
e nian naka, kən kəmotən-ipən nian rəha məhau kəm in.
8 Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, "Otuwɨn Petlehem motegəs-in wɨr
suakəku. Nian onəkotehm un, kən nakotos nəghatən lan motuwa məmə io
mɨn ekuwɨn mos-ipən nɨsiaiiən kəm in."
9-10 Nian kəmotəto nəghatən əh, kəmotiet motuwɨn, kən motehm məhau
ilouin itəm kəmotehm əpəh par. Nian kəmotehm mɨn məhau əh, nɨkilat
təmagien təmagien. Kən məhau un təmaupən-in ilat muwɨn matətul ətuatɨp
əh suakəku ilouin tətapɨl ikɨn. 11 Kən kəmotuwɨn əh imə, motehm suakəku ilau
rəhan mama Meri. Kən kəmotɨsin nulilat moatos-ipən nɨsiaiiən kəm suakəku
əh. Kən kəmotielɨg nautə e rəhalat kətɨm mɨn itəm nəmtɨlat tiəkɨs, moatos-ipən
kəm in. Kəmoatos-ipən iaen u kol tatɨpɨt-ɨpɨt, ne nat kit mɨn itəm nəmiəwɨn
təwɨr nian katuwan e nɨgəm, nərgɨn u frankinsens, ne fomat itəm nəmiəwɨn
təwɨr, nərgɨn u mɨr.
12 Kən Uhgɨn təmən-iəhau ilat e napɨlaiirən məmə okəsotɨtəlɨg-pənən o Kig
Herot Asol. Kən inəh ilat kəmotawɨlək-in Kig Herot motuwɨn-pən e suatɨp
pɨsɨn moatuwɨn iməlat ikɨn.

Josep ne Meri kəmialəs Iesu məhlagɨm məhaluwɨn əpəh Ijip

13 Nian netəm kotenatɨg wɨr mɨn u kəmotiet rəkɨs mɨnoatuwɨn, kən nagelo
kit rəha Uhgɨn təmuwa miet-arəpa o Josep e napɨlaiirən matən-ipən kəm in
məmə, "Ətul uəhai, mɨləs suakəku ilau rəhan mama, onəkəhlagɨm məhaluwɨn
əpəh Ijip. Kən onatəhlatɨg əh-ikɨn mətoarus-pən io əm ekən-ipɨnə mɨn kəm ik
məmə onəkəhalɨtəlɨg-pa mɨn, məto-inu otəsuwəhən, Kig Herot Asol team-in
suakəku u məmə otohamnu."
14 Kən əmun e nian əh lapɨn, Josep təmətul mɨləs suakəku ilau rəhan mama
məhlagɨm mətəhaluwɨn əpəh Ijip.

1:25: Luk 2:21 **2:2:** Nam 24:17 **2:6:** Maeka 5:2; Jon 7:42 **2:11:** Sam 72:10-15; Aes 60:6

15 Kən kəmətəhlatiɡ e niməptən əh mətoarus-pən Kiɡ Herot Asol otimis. Nat
u tinuwa məmə otol nipahrienən e nəɡhatən itəm Iərəmərə təmən rəkis aupən
e nəɡhatən rəha ien kit tatən min-nulan məmə, “Emaun-in nətik iərman məmə
otiet rəkis Ijip.”

Mopael min rəha Kiɡ Herot Asol kəmotohamnu nisualkələh nəman

16 Kən e nian Kiɡ Herot Asol təmitun məmə netəm kotenatiɡ wir e məhau
min kəməsotolən nəwian motawilək-in motaɡim, kən nikin təmahmə pik aɡin.
Kən in təmahl-ipən rəhan mopael min məmə okotuwin Petlehem ne ikin min
rafin titəlau lan, məmə okoteam-in nisualkələh iərman min itəm rəhalat nup
təsaprəkis-inən nup kəiu, kən okotohamnu ilat rafin. In təmitəpun nup kəiu
nəhlan məto-inu nikin təməht məmə nian ətuatip əh itəm netəm kotenatiɡ
kəmotehm məhau lan.
17 Natimnat min u təmol nəɡhatən u tuwa mol nipahrienən lan itəm ien
Jeremaea tinəmən rəkis aupən ikin məmə,
18 “Netəm Rama kəmotəto pətan kit tətasək tətasək məto-inu tatəto tərat
aɡin. Pətan əh in Rejel, in tətasək o rəhan nisualkələh. Kən məsolkeikeən
məmə suah kit otuwa məɡhat miləs-ipər min rəhan nətəliɡən məto-inu rəhan
min nisualkələh kinotimis rafin.”*

Josep ne Meri ne suakəku kəməhaliet Ijip məhalitəliɡ-pən Nasaret

19 Uarisiɡ e nian Kiɡ Herot Asol təmimis, məto Josep ne Meri ne suakəku
katəhlatiɡ əh əpəh Ijip, kən nagelo kit rəha Uhɡin təmuwa o Josep e napilaiirən
kit matən-ipən kəm in məmə,
20 “Josep. Ətul miləs suakəku ne rəhan mama kən məhalitəliɡ-pən e nəptən
əh Isrel, məto-inu netəm min u kəmotolkeike məmə okotohamnu suakəku,
ilat kinotimis rəkis.”
21 Kən Josep təmətul miləs suakəku əh ne rəhan mama, kən məhalitəliɡ-pən
min e nəptən əh Isrel.
22 Məto nian Josep təməto məmə Akeleas təmos nəme rəhan tata Kiɡ Herot
Asol matərəmərə e Jutia, kən in təməɡin nitəliɡ-pənən Jutia. Kən Uhɡin
təməɡhat kəm Josep e napilaiirən kit min məmə in otəsuwinən Jutia, kən
təmiet muwin ikin pisin e nitən asol Kalili.
23 Kən kəməhaluwin mətəhlatiɡ nitən əh Kalili e taon kit, nərɡin u Nasaret,
məmə otol nəɡhatən rəha ien min rəha Uhɡin aupən otuwa mol nipahrienən.
Ilat kəmotən-ipən məmə, “Okotən məmə in etəm Nasaret.”

3

Jon Baptais tətamnus-iarəp nəɡhatən rəha Uhɡin
(Mak 1:1-8; Luk 3:1-9, 15-17;
Jon 1:19-28)

1 Nup min neen tinuwa minuwin rəkis, kən Jon Baptais təmiet-arəpa, kən
mətamnus-iarəp nəɡhatən rəha Uhɡin əpəh Jutia ikin taruən-aruən ikin,
2 matən məmə, “Otəuhlin itəmat e rəhatəmat nolən rat min, kən motuwin
o Uhɡin, məto-inu, nian itəm Uhɡin otərəmərə e netəmim rafin tinatuwa
iuəhkir.”
3 Jon Baptais u, itəm Aesea, ien rəha Uhɡin aupən, təmatəɡhat-in məmə, “Suah
kit tətaun əpəh ikin taruən-aruən ikin matən məmə, ‘Itəmat, otol əpen-əpenə
rəha Iərəmərə, kən motol rəhan suatip tətuatip.’ ”

2:15: Hos 11:1 **2:18:** Jer 31:15 * **2:18:** E ves u, nərɡin u Retiel, tatətul o mama min rafin rəha Isrel. **2:23:** Aes 11:1; 53:2; Luk 2:39; Jon 1:45 **3:2:** Mat 4:17; Mak 1:15 **3:3:** Aes 40:3

4 Jon tatuwɨn e natɨmnat itəm kəmol e nɨməme nat megəh kit katən məmə
kamel, kən rəhan kətəut kəmol e nuwigɨ kau, kən nɨgɨn nagwənən, tatun pitɨp
ne nahui sukapak.*
5 Kən netəmim tepət kəmotɨsɨ-pən Jerusalem, ne ikɨn mɨn nɨtən Jutia, ne ikɨn
mɨn iuəhkɨr o nəhau əh Jotan, kəmotuwa məmə okotəplan Jon.
6 Kən kəmotən-iarəp rəhalat nolən rat mɨn, kən in təmol baptais elat e nəhau
əh Jotan.
7 Məto nian Jon təməplan məmə Farisi mɨn ne Satusi mɨn tepət kəmotuwa
məmə otol baptais elat, kən təmən-ipən kəm ilat məmə, "!Itəmat nəkotahmen
e təgəluə mɨn! Rəhatəmat nolən teko-eko. ?Nɨkitəmat təht məmə okəmə
nəkoatol əm baptais u, kən onəkotagɨm tənin nalpɨnən ne nemə̈ha rəha Uhgɨn
itəm otuwa? !Kəp!
8 Otol natɨmnat itəm koatəgətun məmə nəmotəuhlin nətəlɨgən rəhatəmat,
motapəs pahrien nolən rat mɨn, kən motuwɨn o Uhgɨn.
9 "Kən sotən atɨpən kəm itəmat e nausitən məmə itəmat nəkotətuatɨp əm
məto-inu itəmat noanol mɨn rəha Epraham. !Kəp! Inu nat əpnapɨn əm. Iatən
kəm itəmat məmə nat əpnapɨn kəpiel mɨn əm, məto Uhgɨn tɨtun nəuhlinən ilat
kotuwa noanol mɨn rəha Epraham.†
10 Məto-inu roiu ne, Uhgɨn tɨnətul matɨp rəkɨs məmə otahtɨl-pən nɨg əpəh
e nəukətɨn. Kən okəmə nɨg kit təsoe-inən noan itəm təwɨr, kən in otahtɨl
mərakin-pən e nɨgəm.
11 "Roiu, iatol baptais etəmat e nəhau məto-inu, itəmat nəmotəuhlin
rəhatəmat nətəlɨgən o nolən rat mɨn rəhatəmat. Məto etəmim kit otuwa itəm
rəhan nəsanənən ne nepətən taprəkɨs-in io. Kən io ləhau agɨn, esahmen-pənən
məmə ekɨləs rəhan put tahmen e rəhan iolwək. Kən suah əh, in otol baptais
etəmat e Narmɨn Rəha Uhgɨn ne nɨgəm.
12 In tatətul matɨp o nakilən nolən rəha netəmim məmə otoor netəmim,
tahmen-pən e etəm tətasum matoor nagwənən təwɨr ne nagwənən tərat.
Tatos nagwənən təwɨr matuwɨn latuənu. Məto tatərakin-pən nagwənən tərat
e nɨgəm asol itəm tatuəp namnun tɨkə."

Jon təmol baptais e Iesu
(Mak 1:9-11; Luk 3:21-22)

13 Kən Iesu təmiet e nɨtən Kalili muwa e nəhau Jotan məmə Jon otol baptais
lan.
14 Məto Jon tatən-iəhau əskasɨk in mən-ipən məmə, "Tətuatɨp əm məmə ik
onəkol baptais lak. ?Tahro natuwa məmə ekol baptais lam?"
15 Məto Iesu təmən-ipən kəm in məmə, "Kəp. Pəs otol nəhlan roiu. E nolən
əh, kilau okioal nat kit itəm Uhgɨn tolkeike." Kən Jon təmegəhan-in.
16 Kən Jon təmol baptais e Iesu, kən roiu agɨn Iesu təmər e nəhau, kən əmun
nego e neai təmerəh, kən təməplan Narmɨn Rəha Uhgɨn təmeiuaiu-pa tahmen
e mak, kən məpələh-pər lan.
17 Kən nəwia Uhgɨn təmɨsɨ-pən e neai matən məmə, "Inu nətɨk keike itəm
iakolkeike pɨk, kən nɨkik tagien pɨk ron."

---

* **3:4:** Jon tatuwɨn e natɨmnat itəm tahmen e rəha ien Elaija təmatuwɨn lan aupən. (2 King 1:8, Sek 13:4). Netəm Isrel, nɨkilat təmatəht məmə Elaija otɨtəlig-pa mɨn e nətueintən nian kit mɨn məmə otol əpen-əpenə e netəmim o nuwamen rəha Kristo (Mal 4:5-6). Uarisɨg, Iesu təmuhapɨk lan məmə Jon in ien kit tahmen e Elaija itəm nɨki netəmim tatəht məmə otuwa mɨn. (Mat 11:14, 17:10-13).

3:4: 2 King 1:8 **3:7:** Mat 12:34; 23:33 † **3:9:** Netəm Isrel, nɨkilat təht məmə in nat asol məmə ilat noanol pahrien rəha Isrel, məto nat asol e nɨganəmtɨ Uhgɨn məmə netəmim okotəkəike kəuhlin rəhalat nətəlɨgən kən motol nəwian. **3:9:** Jon 8:33,39; Rom 4:12 **3:10:** Mat 7:19; Luk 13:6-9 **3:11:** Jon 1:26-27,33; Wək 1:5 **3:16:** Jon 1:32 **3:17:** Sam 2:7; Aes 42:1; Mat 12:18; 17:5; Luk 9:35

4

Setan təmos-ipən-os-ipən
kəm Iesu
(Mak 1:12-13; Luk 4:1-13)

1 Kən Narmɨn Rəha Uhgɨn təməghat-pən e nɨki Iesu məmə in otuwɨn əpəh ikɨn
taruən-aruən ikɨn məmə Setan otos-ipən-os-ipən kəm in. Kən Iesu təmuwɨn
ikɨn.
2 Kən Iesu təmapəs nagwənən o nian foti, e nərauiəgən ne lapɨn, kən uarisɨg
lan nəumɨs təmus pɨk.
3 Kən Setan təmuwa mɨnatos-ipən-os-ipən kəm Iesu mən-ipən kəm in məmə,
"Okəmə ik Nəti Uhgɨn, ən-ipən kəm kəpiel mɨn pəs kotəuhlin ilat motuwa
motol pɨret lan."
4 Məto Iesu təmuhalpɨn nəghatən rəha Setan məmə, "Kəməte e Naoa Rəha
Uhgɨn məmə, 'Netəmim okol kəsotatɨgən e nagwənən əm, məto okotatɨg e
nəghatən mɨn rafin itəm tatɨsɨ-pən o Uhgɨn.' "
5 Kən Setan təmit Iesu mian əpəh Jerusalem, e nətuei nimə əpəh ilɨs agɨn
e Nimə Rəha Uhgɨn, 6 kən mən-ipən kəm Iesu məmə, "Okəmə ik Nəti Uhgɨn,
ətɨpən əpəh ləhau e nɨsɨp, məto-inu Naoa Rəha Uhgɨn tatən məmə, 'Uhgɨn otən-
ipən kəm rəhan nagelo mɨn məmə okoatehm wɨr ik, kən motɨləs əm ik ilɨs e
nelmɨlat məmə nəkəsorinən nelkəm məsɨn ne e kəpiel.' "
7 Kən Iesu təmuhalpɨn nəghatən rəha Setan məmə, "Naoa Rəha Uhgɨn tatən
mɨn məmə, 'Okol nəkəsotos-ipən-os-ipənən kəm rəhatəmat Iərəmərə Uhgɨn
məmə otol nat kit, kən məmə onəkotəplan məmə in tətatɨg itəmat min, o kəp.' "
8 Kən Setan təmit mɨn Iesu mian əpəh ilɨs e nɨtot asol, kən təməgətun in e
kantri mɨn rafin e nətueintən, ne nəsanənən rəhalat, ne natɨmnat wɨr agɨn
mɨn rafin itəm kotatɨg lan,
9 kən təmən-ipən kəm Iesu məmə, "Natɨmnat rafin mɨn əh, oekos-ipɨnə kəm
ik məmə onatərəmərə olat, okəmə nəkɨsin-pa nulɨm kən məfak-pa kəm io."
10 Kən Iesu təmuhalpɨn rəhan nəghatən məmə, "!Uwɨn isəu, Setan! Naoa
Rəha Uhgɨn tatən məmə, 'Onəkotəfak əm kəm rəhatəmat Iərəmərə Uhgɨn, kən
in əm, onəkotol əm rəhan nətəlɨgən.' "
11 Kən Setan təmagɨm mapəs Iesu, kən nagelo mɨn kəmotuwa motasitu lan.

Iesu tɨnətuoun matən-iarəp nəghatən rəha Uhgɨn
e nɨtən Kalili
(Mak 1:14-15; Luk 4:14-15)

12 Kən e nian əh, kəmaskəlɨm Jon Baptais kɨləs-ipən e kalapus. Kən nian Iesu
təməto nəghatən lan, kən in təmiet muwɨn e nɨtən Kalili.
13 Kən təmapəs natɨgən Nasaret, kən miet muwɨn əpəh ləhau e taon kit,
nərgɨn u Kapaneam, iuəhkɨr o Lek Kalili, kən mətatɨg ikɨn əh e nɨtən asol rəha
noanol mɨn rəha Sepulun ne Naptali aupən.
14 Təmuwɨn ikɨn əh məmə nəghatən rəha ien Aesea otuwa mol nɨpahrienən
lan itəm təmən aupən məmə,
15 "Nəptən rəha noanol rəha Sepulun, ne nəptən rəha noanol rəha Naptali
tatəməhl e suatɨp tatuwɨn e lek Kalili, entənɨpən-pən e nəhau Jotan. Inu nɨtən
asol Kalili, ima Iaihluə mɨn.
16 Netəm ikɨn kəmotatɨg e napinəpən, məto kəmotəplan nəhag-əhagən asol
kit. Kən tɨnatian, kən nəhag-əhagən asol təmasiəgəpɨn ilat itəm kəmotatɨg e
napinəpən rəha nɨmɨsən u tatəfətain ilat nian rafin."

4:1: Hip 2:18; 4:15 **4:2:** Eks 34:28 **4:4:** Dut 8:3, Kol 1:16-17 **4:6:** Sam 91:11-12 **4:7:** Dut 6:16 **4:10:** Dut 6:13 **4:12:** Mat 14:3; Mak 6:17; Luk 3:19-20 **4:16:** Aes 9:1-2

17 Kən mətuoun e nian əh, Iesu təmatən-iarəp nəghatən rəha Uhgɨn matən
məmə, “Otəuhlin itəmat e rəhatəmat nolən rat mɨn, kən motɨtəlɨg-pən o Uhgɨn,
məto-inu nərəmərəən rəha Uhgɨn tɨnatuwa iuəhkɨr.”

Iesu təmaun-in netəmim kuwɨt məmə okotətəu-pən in
(Mak 1:16-20; Luk 5:1-11)

18 Iesu təmətaliwək e nɨkalɨ Lek Kalili, kən məplan suah mil kəiu ilau pian,
Antru ne Saimon, u nərgɨn kit mɨn u Pita. Ilau katuərakin net e Lek Kalili
məto-inu ilau etəmim mil rəha niuwən nəm mɨn. 19 Kən təmən-ipən kəm ilau
məmə, “Uea, mətəu-pa io, muea rəhak etəmim mil, kən io ekol itəmlau nakuea
etəmim mil rəha niuwən netəmim məmə okotuwa rəhak mɨn netəmim.”
20 Kən roiu agɨn, ilau kəmuapəs rəhalau net, kən muətəu-pən.
21 Kən Iesu təmaliwək muwɨn noan məsɨn mɨn, kən məplan suah mil kəiu
mɨn ilau pian, nərgɨlau u Jemes ne Jon, nətɨ Sepeti mil. Katuəpələh e nɨpəgnoa
pot iləhal rəhalau tata matuəhl wɨr rəhalau net mɨn, kən Iesu təmaun-in ilau
məmə okuea miauarisɨg-in in.
22 Kən roiu agɨn, ilau kəmuətul muapəs pot ne tata rəhalau, kən muətəu-pən
Iesu.

Iesu təməgətun netəmim kən matol-wɨr netəmim e nɨmɨsən
(Luk 6:17-19)

23 Kən Iesu təmaliwək ikɨn mɨn rafin e nɨtən Kalili, matəgətun netəmim
əpəh e nimə mɨn rəha nuəfɨmɨnən, kən matən-iarəp namnusən təwɨr rəha
nərəmərəən rəha Uhgɨn kəm netəmim, kən matol-wɨr netəmim itəm koatɨmɨs
e nɨmɨsən rafin, ne netəmim itəm nɨpətɨlat tərat o nɨmɨsən rafin.
24 Kən namnusən e Iesu təmɨtəlau rafin e profens ikɨn Siria, kən netəmim
kəmotəmɨk netəmim rafin itəm koatɨmɨs motuwa o Iesu, rəhalat nɨmɨsən tol
min-nulan: neen koatɨmɨs, neen nɨpətɨlat tɨtahmə, neen narmɨn rat tətatɨg
elat, neen koatos nɨmɨsən rəha mənɨg moataut, kən neen nɨpətɨlat məsɨn
təmɨmɨs. Məto Iesu təmol-wɨr ilat.
25 Kən nɨmanin netəmim kəmotiet e nɨtən Kalili, ne ikɨn Tekapolis, ne
Jerusalem əpəh Jutia, ne ikɨn pɨsɨn mɨn neen əpəh Jutia, ne ikɨn mɨn entənɨpən-
pən e nəhau Jotan, kən ilat rafin kəmotuarisɨg-in Iesu.

5

Əpəh ilɨs e nɨtot, Iesu təməgətun rəhan netəmim itəm koatuarisɨg-in in

1 Nian Iesu təməplan nɨmanin netəmim itəm koatətəu-pən in, kən in təmuwɨn
əpəh ilɨs e nɨtot, kən məpələh, kən rəhan netəmim itəm koatuarisɨg-in in, ilat
kəmotuwa.
2 Kən mɨnətuoun matəgətun ilat.

Netəmim itəm koatatɨg e nəwɨrən pahrien

Iesu təmən məmə,
3 “Nakoatatɨg e nəwɨrən pahrien nian nəkoatɨləs-iəhau itəmat, moatən e
nɨkitəmat məmə nakoatəkul-pən əm e Uhgɨn. In nəwɨrən pahrien məto-
inu, itəmat netəmim rəha Uhgɨn, kən in tatərəmərə etəmat.
4 Nakoatatɨg e nəwɨrən pahrien nian nakoatasək kən nɨkitəmat tɨtahmə.* In
nəwɨrən pahrien məto-inu, Uhgɨn otos-iəhau nɨkitəmat.

4:17: Mat 3:2; 19:27 **4:23:** Mat 9:35; Mak 1:39; Wək 10:38 **4:24:** Mak 6:55 **4:25:** Mak 3:7-8

5:3: Aes 57:15 * **5:4:** Iesu təsən ətuatɨpən ikɨn-u məmə suah kit təmahro nɨkin tɨtahmə. Kəm-naka nɨkin tɨtahmə o nolən rat rəhan, o kəm-naka nɨkin tɨtahmə məto-inu suah kit təmɨmɨs, o kəm-naka in nat kit mɨn. **5:4:** Aes 61:2-3; Nol Əpən 7:17

5 Nakoatatiɡ e nəwiɨrən pahrien nian nəsotos-ipər atiɨpən itəmat. In nəwiɨrən
pahrien məto-inu, o nian kit Uhɡiɨn otos-ipiɨnə nətueintən kəm itəmat u
rəhan miɨn.
6 Nakoatatiɡ e nəwiɨrən pahrien nian nakotolkeike piɨk e niɨkitəmat rafin
aɡiɨn məmə nəmeɡəhən rəhatəmat okotətuatiɨp e niɨɡanəmtiɨ Uhɡiɨn.
In nəwiɨrən pahrien məto-inu, Uhɡiɨn otol rəhatəmat nəmeɡəhən
kotətuatiɨp e niɨɡanəmtiɨn.
7 Nakoatatiɡ e nəwiɨrən pahrien nian nakotasəkitun netəmim. In nəwiɨrən
pahrien məto-inu, Uhɡiɨn otasəkitun itəmat.
8 Nakoatatiɡ e nəwiɨrən pahrien nian niɨkitəmat tətuatiɨp məwiɨr. In nəwiɨrən
pahrien məto-inu, onəkotəplan Uhɡiɨn.
9 Nakoatatiɡ e nəwiɨrən pahrien nian itəmat netəmim rəha nələhəuən
nəmələinuən. In nəwiɨrən pahrien məto-inu, okaun-in itəmat məmə
nenəti Uhɡiɨn.
10 Nakoatatiɡ e nəwiɨrən pahrien nian nəkoatol natiɨmnat itəm kotətuatiɨp e
niɨɡanəmtiɨ Uhɡiɨn, kən netəmim koatol tərat kəm itəmat ron. In nəwiɨrən
pahrien məto-inu, itəmat netəmim rəha Uhɡiɨn, kən in tatərəmərə
etəmat.
11 “Nakoatatiɡ e nəwiɨrən pahrien nian netəmim koatol natiɨmnat miɨn
tərat kəm itəmat məto-inu itəmat netəmim rəhak, inəh koatən rat itəmat,
kən moatərəkiɨn itəmat, kən moateiuə-in itəmat moatən nəɡhatən tərat miɨn
moatərəkiɨn itəmat lan.
12 Niɨpahrienən, netəmim kəmoatol nolən ahmen miɨn əm kəm ien miɨn
aupən iɨkiɨn itəm ilat koatol kəm itəmat. Kən otaɡien piɨk, məto-inu nətouən
asol rəhatəmat tətatiɨɡ əpəh e nəɡo e neai.

Sol ne nəhaɡ-əhaɡən
(Mak 9:50; Luk 14:34-35)

13 “Itəmat nəkotahmen e sol kəm netəmim rafin e nətueintən.† ?Məto okəmə
rəhan nətehenən tiɨniɨkə, otahro muwa mətehen miɨn? Təsəwiɨr miɨnən o nat kit
miɨn, okərakin, kən netəmim kotaliwək lan.
14 Itəmat nəhaɡ-əhaɡən rəha netəmim e nətueintən. Taon itəm kəmol əpəh
iliɨs e niɨtot, okol təsəhluaiɡən.
15 Kən etəmim kit tiɨkə məmə otasiepən e lait, kən məfətain-iəhau e kətiɨm.
Kəp, nian tasiepən e lait, kən in otəkəike mətu-pər iɨkiɨn lait tatəpələh iɨkiɨn məmə
lait otasiəɡəpiɨn rafin niɨpəɡnoa nimə o netəmim rafin.
16 Kən e nolən ahmen miɨn əm, otol rəhatəmat lait e nəmeɡəhən rəhatəmat
tasiə məmə netəmim okotəplan wək wiɨr miɨn itəm itəmat nəkoatol, kən ilat
okotiɨləs-ipər nərɡiɨ tata Uhɡiɨn itəm tətatiɨɡ e nəɡo e neai.”

Lou rəha Moses

17 Kən Iesu təmatəkəike matən-ipən kəm ilat məmə, “Təsəwiɨrən məmə
niɨkitəmat otəht məmə emuwa məmə ekərakin Lou itəm Uhɡiɨn təmos-ipən
kəm Moses ne ien miɨn aupən. !Kəp! Eməsuwamən məmə ekərakin ilat, məto
emuwa məmə ekol niɨpəti nəɡhatən miɨn əh okotuwa motol niɨpahrienən.
18 Pahrien, iatən kəm itəmat məmə nian nəptən ne neai kətuatiɨɡ, kən Lou,
in miɨn otatiɨɡ. Kən okol nat kit otəsiɨkəən lan, nat əpnapiɨn in leta əkəku aɡiɨn,
kən Lou otətul motol wək mətoarus-pa nəɡhatən miɨn rafin rəha Lou kotuwa
motol niɨpahrienən lan.

5:5: Sam 37:11 **5:6:** Aes 55:1-2 **5:10:** 1 Pita 3:14 **5:11:** 1 Pita 4:14 **5:12:** 2 Kron 36:16; Wək 7:52 † **5:13:** Sol tatol nagwənən tatətehen wiɨr, kən məsərətən. Təwiɨr məmə nolən rəhatat otətasitu e netəmim məmə ilat kotuwa netəm kotətuatiɨp. Məto tərat okəmə nolən rəhatat tatiuw-pən netəmim e nolən rat. **5:14:** Jon 8:12; 9:5 **5:15:** Mak 4:21; Luk 8:16; 11:33 **5:16:** Efes 5:8-9; 1 Pita 2:12 **5:17:** Rom 3:31 **5:18:** Luk 16:17; 21:33

19 Kən, o nat əh inəh, suah kit itəm tapəs Lou matəgətun netəmim min məmə
ilat min okotapəs, nat əpnapin in Lou kit ləhau agin, kən okotaun-in suah əh
məmə in ləhau agin e nərəmərəən rəha Uhgin. Məto suah kit itəm tatol Lou
min əh, matəgətun netəmim lan, kən okotaun-in suah əh məmə in ilis agin e
nərəmərəən rəha Uhgin.
20 Iatən nəhlan kəm itəmat məto-inu, rəhatəmat nolən otəkəike mətuatip
wir agin e niganəmti Uhgin, taprəkis-in nolən min rəha Farisi min ne iəgətun
min rəha Lou itəm nikilat əm təht məmə kotətuatip wir. Okəmə rəham nolən
təsətuatip wirən nəhlan, kən okol nəsuwinən matig ahgin nərəmərəən rəha
Uhgin."

Suah kit itəm nemə̇ha tatol (Luk 12:57-59)

21 Kən Iesu təmən min məmə, "Itəmat nəmotəto rəkis nəghatən itəm iəgətun
min kəmotən kəm pipi rat min rəhatəmat aupən. Ilat kəmotən məmə,
'Əsotohamnuən etəmim,' kən 'Etəmim itəm təmohamnu itəm, otəkəike mətul
e niganəmti kot mos nalpinən.'
22 Məto io iatən kəm itəmat məmə,‡ okəmə suah kit nemə̇ha tatol o nat kit
pian təmol, kən tətuatip məmə suah əh itəm nemə̇ha təmol, otətul e niganəmti
kot. Kən okəmə suah kit tatən rat pian, kən tətuatip məmə in otətul e niganəmti
kaonsel asol. Kən okəmə suah kit tətau-iərmis-in suah kit,§ kən tətuatip məmə
etəm təmən nəghatən əh otuwin e nigəm asol.
23 "Kən o nat əh inəh, okəmə nian natuwin e olta e Nimə Rəha Uhgin məmə
onəkos-ipən nat kit kəm Uhgin, məto ikin əh, nikim tinəht piam itəm tatol
nemə̇ha kəm ik o nat kit nəmol kəm in itəm təsahmenən,
24 əpəs pitən rəham nat əh, kən muwin məplan piam muəg-ətuatip-in
nətəligən rəhatəlau, muapəs nolə tikimir, muea iolitilau min, kən uarisig
nəpanitəlig muwin mos-ipən nat kit rəham kəm Uhgin e olta əpəh e Nimə Rəha
Uhgin.
25 "Kən okəmə nəmol nat kit təsahmenən e etəmim kit, kən etəmim un
tolkeike məmə otiləs ik muwin e kot, təwir məmə nakuwin uəhai əm, nian
nəsianən əh e kot, kən muəg-ətuatip-in nipəgnəmtin rəhatəlau pitən. Okəmə
nakapəs, etəmim un otiləs-ipən ik e nelmi etəm tətakil nəghatən, kən etəm
tətakil nəghatən otos-ipən ik e nelmi polis, kən polis otiləs-ipən ik e kalapus.
26 Nipahrienən iatən kəm itəmat məmə, okəmə tol nəhlan, okol nəsietən e
kalapus mətoarus nakətou rafin agin nalpinən rəham."

Etəmim itəm tətaklə̇h-in pətan

27 Kən Iesu tatəkəike matən-ipən kəm ilat məmə, "Itəmat nəmotəto rəkis
nəghatən u məmə, 'Itəmat itəm nəmotol marit rəkis, nəsotaklə̇h-inən nipitan
pisin min.'
28 Məto io, io iatən kəm itəmat məmə nian suah kit itəm tinol marit rəkis
tatəplan pətan pisin kit matolkeike məmə otaklə̇h-in, kən in tinol rəkis təfagə
rat e nikin, tahmen əm məmə in tinaklə̇h-in pahrien.
29 Okəmə niganəmtim tol ik natol təfagə, kən təwir məmə nakiləs-irəkis
mərakin. Təməwir məmə nipətim məsin tikə, taprəkis-in nipətim rafin
okərakin-pən e nigəm asol namnun tikə.

5:19: Jem 2:10 **5:21:** Eks 20:13; Dut 5:17 ‡ **5:22:** Iesu təməsənən məmə Lou in tərat. Məto in tatən-iarəp lou itəm təwir pik, kən matek niki netəmim. § **5:22:** Nəghatən u "tətau-iərmis-in," tatəghat-in nəghatən min tahmen e "Ik iərmis," o "Ik ialməl," o "Rəhm-kapə təpiə," o "Ik nəti iərmis."
5:22: 1 Jon 3:15 **5:23:** Mak 11:25 **5:27:** Eks 20:14; Dut 5:18 **5:29:** Mat 18:9; Mak 9:47

30 Kən okəmə nelməm tol ik natol təfagə, kən təwɨr məmə nakətatɨp rəkɨs
mərakin. Təməwɨr məmə nɨpətɨm məsɨn tɨkə, taprəkɨs-in nɨpətɨm rafin
okərakin-pən e nɨgəm asol namnun tɨkə.”*

Etəmim itəm tətapəs rəhan pətan
(Mat 19:9; Mak 10:11-12; Luk 16:18)

31 Kən Iesu təmən mɨn məmə, “Itəmat nəmotəto rəkɨs nəghatən u məmə,
‘Etəmim itəm otapəs rəhan pətan, in otəkəike mos-ipən naoa kit kəm in itəm
tatəgətun məmə in tɨnapəs in.’
32 Məto io, io iatən kəm itəmat məmə, okəmə pətan kit itəm təmol marɨt
təsuwɨnən mehm suah pɨsɨn kit, məto rəhan iərman tatol tifos mətapəs in, kən
suah un tatol təfagə rat. Kən okəmə pətan əh tatətəu-pən suah pɨsɨn, kən pətan
əh tatol təfagə, məto nəmkakiəhən rəha iərman rəhan aupən. Kən suah u itəm
tatit pətan əh, in mɨn tatol təfagə.”

Noanawɨl mɨn

33 Kən Iesu təmən mɨn məmə, “Nəmotəto rəkɨs nəghatən kit mɨn itəm iəgətun
mɨn kəmotən kəm rəhatat pipi mɨn aupən məmə, ‘Nəsotətgəhlən noanawɨl
mɨn rəhatəmat itəm nəmotos, məto nəkotəkəike motol nat naka itəm nəmotos
noanawɨl lan kəm Uhgɨn məmə nəkotol.’
34 Məto io, io iatən kəm itəmat məmə, sotos əmən noanawɨl o nat kit məmə
otol rəhatəmat nəghatən təskasɨk. Sotosən noanawɨl o nego e neai məto-inu
ikɨn əh Uhgɨn tatərəmərə lan, kən nolən əh tahmen məmə noatos noanawɨl o
Uhgɨn.
35 Kən sotosən noanawɨl o nətueintən məto-inu ikɨn əh Uhgɨn tatərəmərə
lan, kən nolən əh tahmen məmə noatos noanawɨl o Uhgɨn. Kən sotosən
noanawɨl o Jerusalem məto-inu ikɨn əh in taon rəha Uhgɨn, u in Kig asol ikɨn,
kən nolən əh tahmen məmə noatos noanawɨl o Uhgɨn.
36 Kən sotosən noanawɨl o rəhatəmat-kapə, məto-inu rəhatəmat nəsanənən
tɨkə məmə nakotəuhlin noanutəmat kit tuwa məruən o mapɨn. Uhgɨn əm
tatərəmərə e natɨmnat e nəmegəhən rəhatəmat. Kən nolən əh tahmen məmə
noatos noanawɨl o Uhgɨn.
37 Məto apəs rəhatəmat nəghatən nian rafin otən əm nɨpahrienən. Kən
okəmə rəhatəmat nətəligən e nat kit in ‘əwəh,’ kən nakotən əm məmə, ‘əwəh.’
Kən okəmə rəhatəmat nətəligən e nat kit in ‘kəpə,’ kən nakotən əm məmə,
‘kəpə.’ Nəghatən mɨn itəm kotaprəkɨs-in ‘əwəh’ o ‘kəpə,’ koatɨsɨ-pən e Setan.”

Nalpɨnən
(Luk 6:29-30)

38 Kən Iesu təmatəkəike matən məmə, “Nəmotəto rəkɨs nəghatən kit məmə,
‘Okəmə suah kit tərəkɨn nɨganəmtɨm kit, kən netəmim okotərəkɨn mɨn
nɨganəmtɨn kit. Kən okəmə suah kit tərəkɨn nəluəm kit, kən netəmim
okotərəkɨn mɨn nəluɨn kit.’
39 Məto io, io iatən kəm itəmat məmə, nəsalpɨnən nəratən kəm etəmim
itəm təmol tərat kəm ik. Okəmə suah kit təhai ik mem nɨkapɨm matɨp, kən
nakəkəike maləlin-pən mɨn nɨkapɨm mol pəs tem mɨn.

---

* **5:30:** Inu nimaa nəghatən itəm tatəgətun məmə Iesu tolkeike məmə kitat okotəkəike motol wək əskasɨk o napəsən rəhatat nolən rat mɨn. **5:30:** Mat 18:8; Mak 9:43 **5:31:** Dut 24:1-4; Mak 10:4 **5:33:** 1 Kor 7:10-11 **5:33:** Lev 19:12; Nam 30:2; Dut 23:21 **5:34:** Aes 66:1; Mat 23:22; Jem 5:12 **5:35:** Sam 48:2; Aes 66:1 **5:38:** Eks 21:24; Lev 24:20; Dut 19:21

40 Kən okəmə suah kit tiləs ik mian e kot, kən matəkəike ron ik məmə nakos-
ipən rəham sot əkəku kəm in məmə otəg-ətuatip-in rəhatəlau nəratən, kən
nakəkəike mos-ipən min rəham sot asol.
41 Kən okəmə mopael kit rəha netəm Rom tatəkəike ron ik məmə nəkiləs
rəhan kətim muwin kilometa kitiəh, məto ik nakəkəike miləs min muwin
kilometa kit min tol kəiu.
42 Okəmə suah kit tateasiə-in ron ik, kən ik nakəkəike mos-ipən kəm in. Kən
okəmə suah kit tolkeike məmə in otos rəham nat kit muwin kənu mos mitəlig
min muwa, kən nəsənən məmə nakapəs, nakəkəike mos-ipən.”

Nolən rəha nolkeikeən
tikimir min
(Luk 6:27-28, 32-36)

43 Kən Iesu təmən min məmə, “Nəmotəto rəkis məmə, ‘Onəkotolkeike
rəhatəmat min, kən motetəhau tikimir min rəhatəmat.’
44 Məto io, io iatən kəm itəmat məmə onəkotolkeike rəhatəmat tikimir min,
kən motəfak o netəm min u itəm koatol nəratən kəm itəmat,
45 kən nolən əh otəgətun məmə itəmat nenəti Uhgin rəhatəmat itəm tətatig
ilis e nego e neai. Kən otol nəhlan məto-inu rəhatəmat tata Uhgin təmol mitgar
tətasiəgəpin netəmim itəm kotəwir ne netəmim itəm kotərat, kən in mətahl-
ipa nuhuən kəm netəm min u itəm rəhalat nəmegəhən tətuatip, ne netəm min
u itəm rəhalat nəmegəhən təsətuatipən.
46 ? Okəmə nakotolkeike əm netəm min u itəm kotolkeike itəmat, kən
nikitəmat təht məmə Uhgin otətou itəmat o nolən kit itəm təwir? !Kəp! !
Netəm min u itəm koatos məni rəha takis, itəm katən məmə netəm rat, ilat
min kotolkeike ilat min!
47 ?Kən okəmə nakotos əm itəmat min neen moatəghat kəm ilat min, məto
tahro? ?Nikitəmat təht məmə nəkoatol nat kit itəm in təwir taprəkis-in netəm
əpnapin? Kəp. Netəmim min itəm kəsotitunən Uhgin, ilat min koatol nəhlan.
48 Tol nəhlan, itəmat nenəti Uhgin, nəkotəkəike motol nolən itəm in təwir
mətuatip nian rafin, tahmen-pən əm məmə rəhatəmat Tata Uhgin in tatol.”

6

Nolən min itəm təwir kəm Uhgin

1 Kən Iesu təmən min məmə, “Sotolən məmə nəkotol nolən min itəm təwir kəm
Uhgin məmə netəmim okotəplan itəmat ron. Okəmə nəkotol məmə netəmim
okotəplan, kən Uhgin əpəh e nego e neai otəsətouən itəmat ron.

Nolən itəm təwir o nos-ipənən kəm ian-rat min

2 “Tol nəhlan, okəmə nakotos-ipən nat kit kəm ian-rat min məmə nakotasitu
elat, nəsotolən e nolən rəha netəmim itəm rəhalat nənən təwir, məto nikilat
tamkimik. Nian ilat kotasitu e ian-rat min, rəhalat iolwək min koatahl təwi
moatol-arəp e nimə rəha nuəfiminən ne ihluə e suatip asol məmə netəmim
okotitun. Koatol nəhlan məmə netəmim okotisiai-in ilat. Nipahrienən iatən
kəm itəmat məmə, ilat kinotos rəkis nətouən rəhalat, inəh nisiaiiən rəha
netəmim.
3 Məto itəmat, okəmə nakotos-ipən nat kit kəm ian-rat min məmə nako-
tasitu elat, nəkotəkəike motol məmə netəmim okəsotəplanən, nat əpnapin
rəhatəmat min netəmim.
4 Otol nəhlan məmə netəmim okotəruru rəhatəmat nolən wir min, kən
rəhatəmat Tata itəm tatəplan rəhatəmat nolən anion min, in otətou itəmat o
rəhatəmat nolən wir min.”

5:43: Lev 19:18 **5:44:** Eks 23:4-5; Luk 23:34; Wək 7:60; Rom 12:14,20 **5:48:** Lev 19:2; Dut 18:13
6:1: Mat 23:5

Nolən rəha nəfakən
(Luk 11:2-4)

5 Kən Iesu təmatəkəike matən məmə, “Nian nakotəghat kəm Uhgɨn e
nəfakən, kən sotolən e nolən rəha netəmim itəm rəhalat nənən təwɨr, məto
nɨkilat tamkɨmɨk. Netəm mɨn əh, ilat kotolkeike məmə okotətul əpəh e
nimə rəha nuəfɨmɨnən, ne ihluə e suatɨp asol, kən motəfak məmə netəmim
okotəplan motəto ilat. Nɨpahrienən iatən kəm itəmat məmə ilat kɨnotos rəkɨs
nətouən rəhalat, inəh nɨsiaiiən rəha netəmim.
6 Məto nian nakotəghat kəm Uhgɨn e nəfakən, nakotuwɨn əpəh e nɨpəgnoa
nimə rəhatəmat, kən motahtosɨg e toa, kən motəfak kəm Uhgɨn itəm tətatɨg
ikɨn əh itəm netəmim kəsotəplanən itəmat. Kən rəhatəmat Tata itəm tatəplan
rəhatəmat nolən anion mɨn, in otətou itəmat o rəhatəmat nolən wɨr mɨn.
7 “Kən nian nakotəghat kəm Uhgɨn e nəfakən, sotargətainən nəghatən mɨn
tepət tepət u nɨpətɨn tɨkə, tahmen e netəm kotəruru Uhgɨn. Nɨkilat təht məmə
rəhalat uhgɨn mɨn okotəto ilat o nəghatən mɨn tepət itəm koatəfak moatən.
8 Sotolən məmə ilat ne, məto-inu uarisɨg nakotətapəh ron, məto rəhatəmat
Tata Uhgɨn tɨnɨtun rəkɨs nat naka itəm nakotoleike.
9 “Kən tol min-nəhlan, nian nakotəghat kəm Uhgɨn e nəfakən, kən otəfak
mihin nulan:
‘Tata rəhatɨmat itəm nətatɨg e nego e neai, pəs netəmim kotɨsiai-in ik.
10 Pəs nərəmərəən rəham tuwa, kən pəs nat itəm ik nakolkeike in otuwa mol
nɨpahrienən lan ikɨn-u e nətueintən, tahmen-pən əm ilɨs e nego e neai.
11 Os-ipa nagwənən kəm itɨmat tahmen-in rəha nian roiu.
12 Kən aluin məsalpɨnən, nolən rat mɨn rəhatɨmat, tahmen-pən əm məmə
itɨmat ekotaluin məsotaskəlɨm-iəkɨsən e nɨkitɨmat nolən rat mɨn rəha
netəmim itəm koatol nəratən kəm itɨmat.
13 Kən segəhan-inən itɨmat ekotuwɨn ima nos-ipən-os-ipənən, ikɨn itəm məta
oekotakiə motol nolən rat, məto os-irəkɨs itɨmat e nelmɨ Setan.’
14 “Okəmə itəmat nəkotaluin, məsotaskəlɨm-iəkɨsən e nɨkitəmat nolən rat
mɨn rəha netəmim itəm koatol kəm itəmat, kən rəhatəmat Tata Uhgɨn e nego
e neai, in otaluin məsalpɨnən, rəhatəmat nolən rat mɨn.
15 Məto okəmə itəmat nəsotaluinən, motaskəlɨm-iəkɨs e nɨkitəmat nolən rat
mɨn rəha netəmim itəm koatol kəm itəmat, kən okol rəhatəmat Tata Uhgɨn
otəsaluinən kən malpɨn nolən rat mɨn rəhatəmat.”

Nolən rəha nətuakəmən

16 Kən Iesu təmatən mɨn məmə, “Nian nakotətuakəm motapəs nagwənən
motəfak kəm Uhgɨn, sotolən nɨganəmtɨtəmat təpou tahmen-pən e netəm mɨn
u itəm rəhatəmat nənən təwɨr, məto nɨkilat tamkɨmɨk. Ilat koatol nɨganəmtɨlat
tol pɨsɨn, məmə netəmim okotəplan ilat məmə nəumɨs tɨnus ilat, kən netəmim
okotɨsiai-in ilat. Nɨpahrienən iatən kəm itəmat məmə ilat kɨnotos rəkɨs
nətouən rəhalat, inəh nɨsiaiiən rəha netəmim.
17 Məto nian nakotətuakəm motapəs nagwənən moatəfak kəm Uhgɨn,
onəkotaikuas e nɨganəmtɨtəmat, kən motol-pən oel etəmat,
18 məmə netəmim okəsotəplanən məmə nakotətuakəm motapəs nagwənən
moatəfak kəm Uhgɨn, kən rəhatəmat Tata itəm tatəplan rəhatəmat nolən
anion mɨn, in otətou itəmat o rəhatəmat nolən wɨr mɨn.”

Nat təwɨr əpəh e nego e neai
(Luk 11:34-36)

6:5: Mat 23:5; Luk 18:10-14 **6:7:** 1 King 18:26-29 **6:8:** Mat 6:32 **6:10:** Luk 22:42 **6:12:** Mat 6:14-15; 18:21-35 **6:13:** Luk 22:40; Jem 1:13; Jon 17:15; 2 Tes 3:3; 2 Tim 4:18 **6:14:** Mak 11:25-26 **6:16:** Aes 58:5-9

19 Kən Iesu təmatən min məmə, “Təsəwirən məmə nəkotuargətain
rəhatəmat nat wir min e nətueintən u məmə rəhatəmat nautə otepət, məto-
inu e nətueintən u, win min kotitun nunən, kən namtəən titun nərəkinən
natimnat min əh, kən iakləh min kotitun nəhapən rəhatəmat nimə motuwin
imə kakləh-in rəhatəmat natimnat.
20 Məto təwir məmə nəkotuargətain rəhatəmat nat wir min əpəh e nego e
neai. Ikin əh win min kəsotunən, kən namtəən okol təsərəkinən natimnat min
əh, kən iakləh min okol kəsotakləh-inən.
21 Iatən nəhlan məto-inu, ikin pəhruən rəhatəmat natimnat wir min
koatəməhl ikin, məto nian rafin nikitəmat otəkəike matəht natimnat min əh-
ikin əh.
22 “Niganəmtim in tahmen e lait itəm tatos-ipən nəhag-əhagən kəm nipətim.
Okəmə niganəmtim mil kuəwir, tahmen əm məmə nipətim tərioah e nəhag-
əhagən.
23 Məto okəmə niganəmtim mil kuərat, tahmen əm məmə nipətim in tərioah
e nalugінən. !Kən okəmə nəhag-əhagən e nipətim in napinəp əmən, tahmen
əm məmə ik nəkətatig e napinəpən asol agin-əh!*
24 “Etəmim tikə itəm titun nuwamən in slef rəha etəm-iasol kəiu. Okəmə
in tətalkut məmə otol nəhlan, kən otolkeike kit mol nəwian, kən metəhau kit
məsolən nəwian. Okol nəsolən slef rəha Uhgin ne məni e nian kitiəh əm.”

*Təsəwirən məmə
nakotətəlig-in pik
(Luk 12:22-31)*

25 Kən Iesu təmən məmə, “Kən o natimnat min əh, io iatən kəm itəmat məmə,
təsəwirən məmə nakotətəlig-in pik rəhatətmat nəmegəhən məmə onəkotun
naka, kən motənim naka. Kən təsəwirən məmə nakotətəlig-in pik nipətitəmat
məmə onəkotos hiə rəhatəmat napən. ? Nəukəti nəmegəhən rəhatimat
tatəmegəh əm e nagwənən, o kəp? Kəp. ?Kən naka in nat asol o nipətitat,
napən, o kəp? Kəp.
26 Otəplan-tu mənig min itəm koatiwig moatan. Ilat kəsotasumən, kən ilat
kəsotələhəu-wirən nagwənən e nipəgnoa nimə, məto Tata rəhatəmat e nego
neai, in tatos-ipən nagwənən kəm ilat. ?Kən e niganəmtin, nikitəmat təht
məmə in tolkeike pik itəmat taprəkis-in mənig min? !Əwəh!
27 ? Nikitəmat təht məmə rəhatəmat nətəligən pik titun nolən rəhatəmat
nəmegəhən təfəməh? !Kəp! Nolən rəha nətəligən pik təsafin-pənən aua kitiəh
əm e rəhatəmat nəmegəhən.
28 “?Kən təhrol nikitəmat tatəht pik napən onəkotuwin lan? Nikitəmat təht-
tu nəgui nig min itəm koatəwiə əpnapin əm. Ilat kəsotol pikən wək o nəhlən
rəhalat napən.
29 Məto ekən kəm itəmat məmə Kig Solomon, in etəmim rəhan nautə tepət,
kən rəhan napən itəm tatuwin-in, ilat kotəwir motaprəkis. Məto nəgui nig
əpnapin min kotəwir taprəkis-in rəhan napən.
30 Uhgin təmol manuwihl əpnapin əm təwir pik e nəgui nig min əh. Məto
manuwihl əh in rəha nian kitiəh əm, kən olawig kuwan e nigəm. ?Kən
okəmə Uhgin tatol-wir manuwihl əh, kən nikitəmat təht məmə Uhgin otos-
ipinə napən itəm nəkotəkəike motuwin lan? !Əwəh! In otol nəhlan. !Ei,
rəhatəmat nahatətəən in təkəku agin!

6:19: Jem 5:1-3 **6:20:** Mat 19:21; Luk 18:22 * **6:23:** Nipətin kit rəha “niganəmtim mil kuəwir” təmə, ik etəm kit itəm nikim tagien o nasituən netəmim e rəham məni. Kən nipətin kit rəha “niganəmtim mil kuərat” təmə, ik iaumis kit. **6:25:** Fil 4:6; 1 Tim 6:6-8; 1 Pita 5:7 **6:26:** Mat 10:29-31; Luk 12:6-7 **6:29:** 1 King 10:4-7; 2 Kron 9:3-6

31 “Tol nəhlan, təsəwɨrən məmə itəmat nakotətəlɨg-in pɨk məmə, ‘?Ekotun naka?’ o ‘?Ekotənɨm naka?’ o ‘?Ekotos hiə napən motuwɨn-in?’
32 Sotətəlɨg-in pɨkən. Netəm itəm kotəruru Uhgɨn, ilat koatətəlɨg-in pɨk natɨmnat itəm tol nəhlan. Məto itəmat nenətɨ Uhgɨn mɨn, kən rəhatəmat Tata əpəh e nego e neai, in tɨtun məmə nəkotəkəike motos natɨmnat mɨn əh.
33 Məto pəs onəkotol nərəmərəən rəha Uhgɨn, ne nəmegəhən ətuatɨp itəm Uhgɨn tolkeike, ilau okuətul aupən e nəmegəhən rəhatəmat. Nian nəkotol nəhlan, kən Uhgɨn otos-ipɨnə mɨn natɨmnat mɨn əh kəm itəmat.
34 Tol nəhlan, təsəwɨrən məmə nakotətəlɨg-in pɨk natɨmnat itəm onəkotəkəike motos olawɨg, məto-inu natɨmnat rəha olawɨg, ilat rəha olawɨg. Nəratən rəha nian kitiəh, in tɨnahmen rəkɨs rəha nian kitiəh.

7

Sotakilən nolən rəha suah kit mɨn
(Luk 6:37-38, 41-42)

1 Okəmə nakotakil rat netəmim, kən Uhgɨn otələhəu nəghatən rəha nalpɨnən rəhatəmat.
2 Tol nəhlan məto-inu, nəghatən əskasɨk itəm nakoatən məmə suah kit in etəm rat, kən Uhgɨn otətəu-pən əm o nənən rəhatəmat nolən rat mɨn. Okəmə nakotakil etəmim e nolən itəm tətuatɨp, kən Uhgɨn otakil itəmat e nolən itəm tətuatɨp. Məto okəmə nakotakil rat netəmim e nolən əskasɨk, kən Uhgɨn otakil itəmat e nolən ahmen mɨn əm.
3 ?Tahro nakoatən nɨmɨsmɨsɨ nɨg itəm tətatɨg e nɨganəmtɨ piatəmat mɨn, məto itəmat nəsotəplanən nɨg asol itəm tətatɨg e nɨganəmtɨtəmat?
4 ? Kən tahro nakoatən məmə, ‘Ei piak, pəs ekos-irəkɨs nɨmɨsmɨsɨ nɨg e nɨganəmtɨm,’ məto nəsotəplanən nɨg asol e nɨganəmtɨtəmat?
5 !Rəhatəmat nənən təwɨr, məto nɨkitəmat tamkɨmɨk! Otaupən, motos-irəkɨs nɨg asol e nɨganəmtɨtəmat, kən nəkotɨtun nəplan wɨrən nohrəkɨsən nɨmɨsmɨsɨ nɨg itəm tətatɨg e nɨganəmtɨ piatəmat mɨn.
6 “Sotos-ipənən natɨmnat rəha Uhgɨn kəm kuri mɨn, kən sotərakin-pənən rəhatəmat nat wɨr mɨn kəm pɨkəs mɨn.* Okəmə nəkotol nəhlan, kən ilat okotaliwək lan kən moteirair motus itəmat.”

Nolən ətuatɨp o nətapəh-inən nat kit o Uhgɨn
(Luk 11:9-13; 6:31)

7 Kən Iesu təmatəkəike matən məmə, “Ekən kəm itəmat məmə, otətapəh-in kəm Uhgɨn o natɨmnat, kən in otos-ipɨnə kəm itəmat. Kən otegəs-in pəs nakotehm. Kən otəht-əht toa pəs toa oterəh otəmat.
8 Ekən nəhlan məto-inu netəmim rafin itəm koatətapəh-in, kən okotos. Kən netəm mɨn u itəm koategəs-in, kən okotehm. Kən netəmim itəm koatəht-əht toa, kən toa oterəh olat.
9 “?Itəmat pah, nian nətɨn tatətapəh-in pɨret, məto in tatos-ipən kəpiel? !Kəp!
10 ?O, nian in tatətapəh-in nəm, məto in tatos-ipən sɨnek? !Kəp!
11 Nat əpnapɨn itəmat netəmim rəha nətueintən nakotərat, məto nakoatos-ipən natɨmnat wɨr mɨn kəm nenətɨtəmat mɨn. !Məto Tata Uhgɨn e nego e neai,

---

6:32: Mat 6:8 **6:33:** 1 King 3:11-14; Sam 37:4,25; Rom 14:17 **7:1:** Rom 2:1; 1 Kor 4:5; Jem 4:11-12 **7:2:** Mak 4:24 * **7:6:** Nəghatən Kris ətuatɨp tatən məmə, “sotərakin-pənən rəhatəmat perel kəm pɨkəs mɨn.” Perel u, in kəpiel kit itəm nəmtɨn tiəkɨs. Təmɨsɨ-pən e nɨki iarou. Kəm-naka, “kuri” ne “pɨkəs” katuəpsen-pən netəm rat. **7:7:** Mak 11:24; Jon 14:13; 15:7; 16:23-24 **7:8:** Jon 15:7; Jem 4:3; 1 Jon 3:22

nolən rəhan in təwɨr pɨk maprəkɨs-in nolən rəhatəmat, kən nɨpahrienən, in otos-ipən natɨmnat wɨr mɨn kəm netəm mɨn u itəm koatətapəh-in ron!
12 Kən tol nəhlan, otol təwɨr kəm netəmim rafin e nolən mɨn rafin itəm nakotolkeike məmə netəmim okotol min kəm itəmat. Inu nɨpəti Lou itəm Uhgɨn təmos-ipən kəm Moses, ne nəukəti nəghatən itəm təmos-ipən kəm ien mɨn aupən."

Suatɨp kəiu
(Luk 13:24)

13 Iesu təmən mɨn məmə, "Itəmat onəkotəkəike motuwɨn-pən e nafiluə itəm təkəku, məto-inu nafiluə itəm iahgin ne suatɨp itəm tɨmətɨg əm tatuwɨn o nərəkɨnən, kən netəmim tepət koatuwɨn-pən e nafiluə əh.
14 Məto nafiluə itəm təkəku, ne suatɨp itəm tiəkɨs tatuwɨn o nəmegəhən, kən netəmim noan məsɨn əm okotəplan."

Nɨg ilau noan
(Luk 6:43-44)

15 Kən Iesu təmən məmə, "Oatəto wɨr itəmat o ien eiueiuə mɨn. Ilat koatuwa moatəghat mətɨg e nolən əpou tahmen e sipsip, məto əpəh imə e nɨkilat, ilat kotahmen e kuri iarupɨn.
16 Kən e nəmegəhən rəhalat, nəkotəplan noan, kən nəkotɨtun naka tətatɨg e nɨkilat. Netəmim okol kəsotuwɨnən e nolkosɨk o iapɨl-iapɨl moatəhl noa nɨg itəm təwɨr mətehen tahmen e krep o fik.
17 Tol min-nulan, nɨg itəm təwɨr tatoe-in noan itəm təwɨr, məto nɨg itəm tərat tatoe-in noan itəm tərat.
18 Nɨg itəm təwɨr okol təsoe-inən noan itəm tərat, kən nɨg itəm tərat, okol təsoe-inən noan itəm təwɨr.
19 Nɨg mɨn rafin itəm kəsotoe-inən noalat itəm təwɨr, okəte rəkɨs ilat, kərakin-pən ilat e nɨgəm.
20 Tol nəhlan, e nəmegəhən rəha ien eiueiuə mɨn əh, onəkotəplan noan, kən nəkotɨtun naka tətatɨg e nɨkilat.
21 "Sənəmə netəmim rafin itəm kotaun-in io motən məmə, 'Iərəmərə, Iərəmərə,' itəm ilat kotɨtun nuwɨnən motatɨg ahgin nərəmərəən rəha Uhgɨn məto ilat mɨn əm u itəm koatol nəwia rəhak Tata itəm tətatɨg e nego e neai.
22 E nian Uhgɨn otakil netəmim rafin, netəmim tepət okotən kəm in məmə, '!Iərəmərə, Iərəmərə! ?Tahro? ?Nəkɨtun o kəp məmə, itɨmat emotən-iarəp nəghatən rəham itəm nəmos-ipa kəm itɨmat, kən motəhg-iarəp narmɨn rat mɨn e nərgəm, kən motol natɨmnat pɨspɨs mɨn e nərgəm?'
23 Kən oekən-ipən ətuatɨp kəm ilat məmə, 'Aupən ekəruru itəmat, kən u-roiu mɨn ekəruru itəmat. !Otuwɨn isəu ron io, itəmat netəm noatol nolən tərat!' "

Etəmim kəiu kəmiailəkɨn nimə
(Mak 1:22; Luk 6:47-49)

24 Kən Iesu təmol namnun rəhan nəghatən məmə, "Okəmə itəmat u itəm nəmotəto nəghatən mɨn u rəhak kən moatol, kən onəkotahmen e etəmim itəm tenatɨg, in təmiləkɨn-pən nəukəti rəhan nimə e kəpiel.
25 Kən nuhuən təməfɨk, kən naruəh taiu, kən nɨmətag asol telel moh nimə. Məto nimə təsietən məto-inu kəmiləkɨn-pən nəukətɨn e kəpiel.
26 Okəmə itəmat u itəm nəmotəto nəghatən mɨn u rəhak kən məsotolən, kən onəkotahmen e etəmim itəm təsətəlɨg-in wɨrən nolən natɨmnat kən in ialməl, in təmiləkɨn-pən nəukəti rəhan nimə e nɨmənkləkɨl əm.

7:11: Jem 1:17 **7:12:** Mat 22:39-40; Luk 6:31; Rom 13:8-10 **7:15:** Mat 24:24; Wək 20:29; 2 Pita 2:1 **7:16:** Kal 5:19-22; Jem 3:12 **7:19:** Mat 3:10; Luk 3:9; Jon 15:6 **7:20:** Mat 12:33 **7:21:** Luk 6:46; Jem 1:25 **7:23:** Luk 13:25-27; Sam 6:8; 2 Tim 2:19

27 Kən nuhuən təməfik, kən naruəh taiu, kən nimətag asol telel moh nimə.
Kən nimə təmiet, kən nian təmiet, məto təmərat agin.”

Nəghatən rəha Iesu, nəsanənən tətatig lan

28 Kən nian Iesu təmol namnun rəhan nəghatən, kən netəmim narmilat
təmiwig pik ron,
29 məto-inu nian tatəgətun, sənəmə tahmen e rəhalat iəgətun min rəha Lou,
məto rəhan nəghatən təfigəm, nepətən əh-ikin.

8

Iesu təmol-wir suah kit təmos nimisən u leprosi
(Mak 1:40-45; Luk 5:12-16)

1 Nian Iesu təmeiuaiu-pa e nitot, netəmim tepət kəmotətəu-pən.
2 Kən suah kit nimisən u leprosi* təmol təmuwa ron, misin-pən nulin o Iesu,
kən mən məmə, “Iərəmərə, okəmə nakolkeike, kən nəkitun nol-wirən io kən
mafəl rəkis namkimikən lak.”
3 Kən Iesu təməg-əfəməh-in nelmin məlləhəu-pən lan, mən məmə, “Əwəh.
Iakolkeike. Əwir-ta.” Kən roiu agin-əh, nimisən leprosi təmagim mikə lan.
4 Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Əsən-iarəpən natimnat min u kəm
netəmim, məto uwin əm mehm pris kit pəs in tehm məmə nipətim tinol min-
nulan, kən os-ipən kəm in nat u itəm Lou rəha Moses təmən o suah kit itəm
rəhan leprosi tinikə, kən netəmim okotitun məmə nipahrienən ninəwir, kən
rəham namkimikən tinikə.”

Nahatətəən rəha etəm-iasol kit rəha mopael min
(Luk 7:1-10)

5 Kən Iesu təmuwin miet-arəpən əpəh e taon Kapaneam, kən etəm-iasol kit
rəha mopael min rəha netəm Rom təmuwa məplan Iesu, kən mətasək-pən ron
matən məmə,
6 “Iərəmərə, rəhak iolwək tatimis, kən mətapil əpəh e nimə rəhak, nipətin
rafin təmimis, kən tatəto tərat pik.”
7 Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Oekimnə mol in təwir min.”
8 Kən etəm-iasol rəha mopael min təmən-ipən kəm in məmə, “Iərəmərə,
io etəmim kit itəm esətuatipən, kən esahmenən məmə ik onəkuwa e rəhak
nipəgnoa nimə. Ən əm nəghatən kit, kən ekitun məmə in otəto təwir min.
9 Ekitun məmə nimisən əh otəkəike mol nəwiam, məto-inu io min, rəhak
netəm-iasol min kotərəmərə lak, kən iatol nəwialat, kən mopael min neen əh-
ikin itəm io ekərəmərə elat. Okəmə ekən kəm kit məmə, ‘Uwin,’ kən tuwin.
Kən okəmə ekən kəm kit məmə, ‘Wa,’ kən tuwa. Kən okəmə ekən kəm rəhak
slef məmə, ‘Ol nat u,’ kən tol nat əh.”
10 Nian Iesu təmətо nəghatən əh, kən narmin təmiwig pik ron, kən təmən-
ipən kəm netəmim itəm koatuarisig-in məmə, “Nipahrienən iakatən kəm
itəmat məmə, suah u sənəmə in etəm Isrel. Kən nat əpnapin noanol min rəha
Isrel, məto esehmən ilat kit itəm rəhan nahatətəən təskasik tahmen-pən lan.
11 Iatən kəm itəmat məmə netəmim tepət okotisi-pən e nikalin par ikin ne e
nikalin pah ikin, okotuwa motagwən kitiəh e tepil ilat Epraham, ne Aisak, ne
Jekop əpəh e nərəmərəən əpəh e nego e neai.

7:29: Mak 1:22; Luk 4:32 * **8:2:** E Naoa Rəha Uhgin, nəghatən u “leprosi” tatəghat-in nimisən pisin pisin min rəha nuwigitəm. Nimisən min u tatərəkin nuwigitəm, kən Lou rəha Moses tatən məmə suah kit itəm təmos nimisən nəhlan, in tamkimik e niganəmti Uhgin.
Afin Lev 13-14. **8:4:** Lev 14:1-32; Mat 9:30; Luk 17:14 **8:11:** Luk 13:29

12 Məto itəmat noanol rəha Isrel itəm Uhgɨn təmaupən mɨtəpun itəmat
məmə in otərəmərə etəmat, in otərakin-pən itəmat ihluə e napinəpən, kən ikɨn
əh, netəmim okotasək kən moatəto tərat, kən moatəgətain nəluɨlat mɨn.”
13 Kən Iesu təmən-ipən kəm etəm-iasol rəha mopael mɨn məmə, “Atuwɨn.
Rəham iolwək otəwɨr tol əm məmə inu ne nəmahatətə məmə Uhgɨn otol
mihin.” Kən e nian ətuatɨp əh, nɨpətɨ iolwək rəha etəm-iasol rəha mopael mɨn
təmuwa məwɨr mɨn.

Iesu təmol nɨmɨsən tepət kotəwɨr mɨn
(Mak 1:29-34; Luk 4:38-41)

14 Kən Iesu təmuwɨn e nimə rəha Pita, kən muwɨn imə məplan uhu Pita
tatətəp-ətəp mətapɨl.
15 Kən təməg-əfəməh-in nelmɨn mek nelmɨ pətaguɨhl un, kən nətəp-ətəpən
təmagɨm mɨkə, kən tɨnətul. Kən mɨnatol nagwənən nɨgɨ Iesu.
16 Kən ehnaipən in, netəmim kəmotəmɨk netəmim tepət itəm narmɨn rat
tətatɨg elat motuwa o Iesu, kən Iesu təməhg-iarəp narmɨn rat mɨn e nəghatən
əm rəhan, kən mol-wɨr netəmim rafin itəm koatɨmɨs.
17 Natɨmnat mɨn əh təmol nəhlan məmə otol nəghatən rəha ien Aesea tuwa
mol nɨpahrienən lan, itəm təmən aupən ikɨn məmə,
“In təmos-irəkɨs nɨmɨsən mɨn rəhatat,
kən mol nɨpətɨtat mɨn itəm kotahmə, kotəwɨr.”

Etəmim kəiu kəmioalkeike məmə okiauarisɨg-in Iesu
(Luk 9:57-62)

18 Kən nian Iesu təməplan nɨmanin netəmim itəm koatɨtəlau in, kən təmən-
ipən kəm rəhan netəmim məmə okotuwɨn e nɨkalɨ lek entənɨpən-pən.
19 Kən iəgətun kit rəha Lou təmuwa mən-ipən kəm in məmə, “Iəgətun. Hiə
ikɨn onakatuwɨn-pən ikɨn, oekətəu-pən ik.”
20 Məto Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Kuri iarupɨn mɨn, rəhalat nɨpəg tatɨg
o napɨlən, kən mənɨg mɨn nimaalat tatɨg o napɨlən. Məto Nətɨ Etəmim,† in
rəhan nimə rəha napɨlən tɨkə məmə otuwɨn mapɨl ikɨn.”
21 Kən etəmim kit mɨn rəha Iesu təmuwa mən-ipən kəm in məmə, “Iərəmərə.
Oekətəu-pən ik məto, pəs ekuwɨn pitən mɨtənɨm rəhak tata.”
22 Məto Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Ətəu-pa io. Netəmim itəm kəsotolən
nəwia Uhgɨn, in tahmen əm məmə ilat kɨnotɨmɨs rəkɨs. Pəs ilat okotuwɨn
motɨtənɨm rəhalat netəmim itəm kəmotɨmɨs.”

Iesu təmən-iəhau nɨmətag asol e Lek Kalili
(Mak 4:35-41; Luk 8:22-25)

23 Kən Iesu təmuwɨn e pot, kən rəhan mɨn netəmim kotuwɨn ilat min.
24 Kən təsuwəhən, nɨmətag asol kit tətul kən mɨnol peau-peau asol mɨn e lek,
kən nəhau tatər-pən e pot, iuəhkɨr əm pot tətamnɨm, məto Iesu tətapɨl.
25 Kən kəmotuwɨn motəhgaiir e Iesu motən-ipən məmə, “! Iərəmərə! !
Osmegəh kitat! !Otəsuwəhən kotamnɨm!”
26 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Tahro nakotəgɨn pɨk? Rəhatəmat
nahatətəən təkəku agɨn.” Kən təmətul mən-iəhau nɨmətag ne peau-peau asol
mɨn. Kən nɨmətag təmurahl nelmɨn, kən tɨnəməlinu tɨnəməlinu.
27 Kən netəmim rəha Iesu narmɨlat təmiwɨg pɨk moatən məmə, “! Ei! ?
Etəmim naka u? Nat əpnapɨn nɨmətag ne nəhau, məto ilau kətioal nəwian.”

8:12: Mat 22:13; 25:30; Luk 13:28 **8:17:** Aes 53:4 † **8:20:** Nian Iesu təmən nərgɨn u “Nətɨ Etəmim,” tatəghat-in atɨp in. Nərgɨn u təmiet e Naoa rəha Daniel ne naoa pɨsɨn pɨsɨn mɨn e Oltesteman. Kən nɨpətɨn təmə suah kit itəm təmɨsɨ-pən o Uhgɨn kən matos nepətən rəha Uhgɨn. **8:20:** 2 Kor 8:9 **8:24:** Sam 4:8 **8:26:** Mat 14:31; Sam 89:9

Iesu təməhg-iarəp narmɨn rat e etəmim kəiu
(Mak 5:1-20; Luk 8:26-39)

28 Kən nian Iesu təmuwa miet-pa entənɨpən-pən e lek, ikɨn Katara, kən
etəmim kəiu itəm narmɨn rat mɨn kotatɨg elau kəmiaiet-arəpa məmə okuəplan
Iesu. Ilau kəmiasɨpən e nɨpəg kəpiel mɨn, ikɨn katɨtənɨm netəmim ikɨn. Ilau
kuəsanən mətioh netəmim, kən netəmim koatəgin nuwɨn-pənən ikɨn.
29 Kən əmun narmɨn rat mɨn itəm kotatɨg elau kəmotaget əfəməh motən
məmə, "!Ik Nətɨ Uhgɨn! ?Nəmuwa məmə nakahrol itɨmat? ?Nəmuwa məmə
nakol nalpɨnən kəm itɨmat itəm təsolən əh nian rəhan?"
30 Iuəhkɨr əm olat, pɨkəs mɨn tepət əh-ikɨn kotagwən,
31 kən narmɨn rat mɨn kotasək-pən o Iesu motən məmə, "Okəmə nəkəhg-
iarəp itɨmat, ahl-ipən itɨmat ekotuwɨn e pɨkəs mɨn əh."
32 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Otuwɨn." Kən narmɨn rat mɨn
kəmotiet elau, motaiu motuwɨn e pɨkəs mɨn, kən əmun pɨkəs mɨn ilat rafin
kəmotaiu moteiuaiu ikɨn təkul-əkul ikɨn, kən motiet-pən e lek motamnɨm.
33 Kən netəmim itəm koatehm pɨkəs mɨn, kəmotagɨm motuwɨn e taon
motən-iarəp natɨmnat rafin, ne natɨmnat itəm Iesu təmol kəm suah mil itəm
narmɨn rat mɨn kotatɨg elau.
34 Kən əmun netəmim rafin rəha taon kəmotuwa məmə okotəplan Iesu. Kən
nian kəmotəplan in, kən kəmoatəkəike əskasɨk kəm in məmə otəkəike miet əh-
ikɨn əh.

9

Iesu təmol-wɨr etəm
nɨpətɨn təmɨmɨs
(Mak 2:1-12; Luk 5:17-26)

1 Kən Iesu təmuwɨn e pot muwɨn entənɨpən-pən e lek, kən miet-arəpa iman
ikɨn, e taon Kapaneam.
2 Kən netəmim neen kəmotɨləs etəmim kit motuwa ron. Nɨpətɨn məsɨn
təmɨmɨs, kən mətapɨl e rəhan nɨmɨtiwɨn. Kən nian Iesu təməplan rəhalat
nahatətəən, kən təmən-ipən kəm etəm tatɨmɨs un məmə, "Nətɨk, əsəgɨnən.
Rəham nolən rat mɨn emos-irəkɨs rəkɨs."
3 Kən nian kəmotəto nəghatən əh, iəgətun mɨn neen rəha Lou kotən-ipən
kəm ilat mɨn məmə, "Nəghatən əh tərat. Suah əh tatəghat məmə otol məmə
in Uhgɨn."
4 Məto Iesu tɨtun nətəlɨgən rəhalat kən təmən-ipən kəm ilat məmə, "?Tahro
itəmat nakoatos nətəlɨgən itəm tərat min-nulan?
5 ?In pəhruən tɨmətɨg məmə oekən, məmə, 'Emafəl rəkɨs rəham nolən rat
mɨn,' o 'Ətul maliwək'?*
6 Kən roiu ekol nat kit məmə nəkotɨtun məmə Nətɨ Etəmim tatos nepətən
ikɨn-u e nətueintən məmə otafəl rəkɨs təfagə rat mɨn." Kən in təmən-ipən
kəm suah əh tatɨmɨs məmə, "Ətul mɨləs rəham nɨmɨtiwɨn maliwək matuwɨn
latuənu."
7 Kən suah u tatɨmɨs təmətul maliwək matuwɨn latuənu.
8 Kən nian nɨmanin netəmim kəmotəplan nat əh, kən kəmotəgɨn, kən
motənwiwi nərgɨ Uhgɨn itəm təmos-ipən nepətən kəm etəmim məmə otol
nəhlan.

Iesu təmaun-in Matiu
(Mak 2:13-17; Luk 5:27-32)

8:29: Mak 1:24; Luk 4:41 **9:1:** Mat 4:13 **9:4:** Luk 9:47; Jon 2:25 * **9:5:** Okəmə Iesu titun nol-wɨrən suah kit, kən tatəgətun məmə tatos nəsanənən o Uhgɨn məmə otafəl rəkɨs nolən rat mɨn rəha netəmim. **9:6:** Jon 17:2

9 Kən Iesu təmaliwək muwɨn məsɨn mɨn, məplan suah kit, nərgɨn u Matiu.
In etəmim itəm tatos məni rəha takɨs, kən tatəpələh ikɨn katətou-pən takɨs ikɨn.
Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Uarisɨg-in io, muwa etəmim rəhak.” Kən
in təmətul muarisɨg-in Iesu.
10 Kən Iesu təmuwɨn mətagwən e nimə rəha Matiu, kən netəmim tepət
rəha nosən məni rəha takɨs kəmotuwa, kən netəmim tepət itəm koatol təfagə
rat† kəmotuwa, kən ilat kəmotuwa motəpələh motagwən ilat Iesu ne rəhan
netəmim.
11 Kən nian Farisi mɨn kəmotəplan nat əh, kən kotən-ipən kəm netəm rəha
Iesu məmə, “?Tahro rəhatəmat iəgətun tətagwən kələh ilat netəm koatos məni
rəha takɨs ne netəm koatol təfagə?”
12 Məto Iesu təmətо rəhalat nəghatən kən təmən-ipən kəm ilat məmə,
“Etəmim itəm təsɨmɨsən təsuwɨnən məplan tokita. Məto etəmim u itəm tatɨmɨs,
in otəkəike muwɨn məplan tokita.
13 Otuwɨn motegəs-in motol nɨpətɨ nəghatən u pahrien itəm Naoa Rəha
Uhgɨn tatən məmə,
‘Nat kit tatol nɨkik tətagien, inu məmə onəkotasəkitun netəmim, məto sənəmə
rəhatəmat sakrifais mɨn itəm nəkoatol moatos-ipa kəm io itəm tatol
nɨkik tətagien.’‡
Iatən tol min-nulan məto-inu eməsuwamən məmə ekaun-in netəm mɨn u itəm
nɨkilat təht məmə kɨnotətuatɨp rəkɨs məmə okotuarisɨg-in io, məto emuwa
məmə ekaun-in netəm mɨn u, netəm nol təfagə məmə okotuarisɨg-in io.”

Nolən rəha napəsən nagwənən o Uhgɨn
(Mak 2:18-22; Luk 5:33-39)

14 Kən netəmim rəha Jon Baptais kəmotuwa motəplan Iesu motən-ipən kəm
in məmə, “Əplan-tu. Itɨmat ekotətuakəm motapəs nagwənən motəfak kəm
Uhgɨn, kən Farisi mɨn, ilat mɨn koatol mihin. ?Məto təhrol e rəham netəmim
kəsotolən nəhlan?”
15 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Nian netəmim koatol marɨt rəha
suah kit, kən in tətatɨg e nagwənən rəhan ilat in mɨn neen, nɨkitəmat təht
məmə in mɨn neen okotasək? !Kəp! Məto nian əh-ikɨn itəm tatuwa məmə
netəmim okotɨləs-irəkɨs etəmim itəm katol nagwənən rəhan. Kən e nian əh,
in mɨn neen kotɨtun napəsən nagwənən.
16 “Kən etəmim kit tɨkə məmə otos nɨmɨsmɨsɨ nɨməhan wi kit, kən məhlətain-
pən e nɨməhan oas rəhan itəm təməhap, məto-inu okəmə tol nəhlan, kən
nɨmɨsmɨsɨ nɨməhan wi tɨtun nəhapən nɨməhan oas, kən ikɨn təməhap ikɨn
aupən tɨtun nuwamən mol iahgin pɨk agɨn.
17 “Kən etəmim kit tɨkə məmə otos wain itəm kəmol wi, kən miuw-pən e
pətəl oas u təskasɨk itəm kəmol e nuwigɨ nəni. Okəmə tol nəhlan, kən wain
otahləpɨk, kən pətəl otəhap, kən wain otəhtəg, kən pətəl otərat.§ Məto wain
itəm kəmol wi okəkəike kiuw-pən e pətəl itəm kəmol wi tɨmətmətɨg, kən wain
ne pətəl katuəməhl wɨr.”*

---

† **9:10:** Farisi mɨn, ilat kəmoatətəu-pən wɨr agɨn-əh Lou rafin itəm Uhgɨn təmos-ipən kəm Moses məmə Moses otos-ipən kəm netəm Isrel. Kən ilat koatətəu-pən wɨr mɨn nəghatən mɨn itəm kəmotɨsɨ-pən e Lou rəha Moses, məto netəmim əm kəmotol, sənəmə Lou ətuatɨp mɨn rəha Uhgɨn. Kən Farisi mɨn, katən məmə netəmim rafin itəm kəsotətəu-pənən lou əlkələh mɨn əh, ilat iol təfagə. **9:11:** Luk 15:2 **9:13:** Hip 10:8; Hos 6:1-6; Maeka 6:6-8; 1 Saml 15:22 ‡ **9:13:** Nian Uhgɨn təmən nəhlan, nɨpətɨn məmə in otapəs rəhalat sakrifais mɨn məto-inu nəratən tətatɨg e nɨkilat. Uhgɨn təmən məmə ilat kotəkəike motasəkitun netəmim. **9:14:** Luk 18:12 § **9:17:** Afin futnot e Luk 5:37 * **9:17:** Iesu təmən nəhlan məmə in otəgətun ilat məmə rəhan nəgətunən in tuwiwi mol pɨsɨn e nəgətunən rəha Farisi mɨn ne iəgətun mɨn rəha Lou.

Pətagwəhl kit itəm tatɨmɨs ne pətan əkəku kit itəm təmɨmɨs
(Mak 5:21-43; Luk 8:40-56)

18 Nian Iesu tatən-ipən natɨmnat mɨn əh kəm ilat, etəm-iasol kit tuwa mɨsin-
pən nulɨn o Iesu məmə, “Nətɨk pətan əkəku təmɨmɨs roiu əm. Məto wa,
mələhəu-pən nelməm lan, kən otəmegəh mɨn.”
19 Kən Iesu təmətul ne rəhan netəmim, motuarisɨg-in suah un motuwɨn.
20 Kən əmun pətan kit əh-ikɨn itəm tatos nɨmɨsən rəhalat nɨpɨtan nian rafin
əm, mɨnos nup tuelef.† Kən pətan əh təmɨsɨ-pən e məntaa Iesu ikɨn, kən mea-
pən mek nɨpəgnəmtɨ kot məsɨn rəhan,
21 təmol nəhlan məto-inu tatən atɨp kəm in məmə, “Okəmə ekek əm rəhan
kot, kən rəhak nɨmɨsən otol namnun.”
22 Kən Iesu təmeirair məplan pətan əh, kən mən-ipən kəm in məmə, “Nətɨk
pətan, əsəgɨnən. Rəham nahatətəən təmol ik nɨnəwɨr mɨn.” Kən e nian əh,
rəhan nɨmɨsən təmɨkə.
23 Kən nian Iesu təmuwa miet-arəpa e nimə rəha etəm-iasol əh, kən
təmuwɨn imə məplan netəmim koatahl nau motan napuən lan rəha nɨmɨsən,
kən netəmim kəmoatasək pɨk.
24 Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Otiet motuwɨn isəu, məto-inu pətan əkəku
un təsɨmɨsən, məto in tətapɨl əm.” Kən ilat kəmotalah e Iesu.
25 Məto nian netəmim kəmotiet motuwɨn ihluə, kən tuwɨn imə, maskəlɨm
nelmɨ pətan əkəku, kən pətan əkəku un təmətul.
26 Kən namnusən rəha nat u təmaiu mɨtəlau rafin e nəptən əh.

Iesu təmol-wɨr iganəmtɨn rat kəiu

27 Kən nian Iesu təmiet ikɨn əh, məto iganəmtɨn rat mil kəiu kəmuətəu-pən
in, kən mətuagət əfəməh məmə, “!Mipɨ Kig Tefɨt, asəkitun itɨmlau!”
28 Nian Iesu tɨnuwɨn əpəh imə, kən iganəmtɨn rat mil kuea ron. Kən Iesu
təmən-ipən kəm ilau məmə, “? Itəlau nətuahatətə məmə ekɨtun nol-wɨrən
nɨganəmtɨtəlau, o kəp?” Kən ilau kuən-ipən məmə, “Əwəh, Iərəmərə.”
29 Kən Iesu təmələhəu-pən nelmɨn e nɨganəmtɨlau mən-ipən məmə, “Uhgɨn
otol-wɨr nɨganəmtɨtəlau məto-inu nəmuahatətə lan.”
30 Kən nɨganəmtɨlau tɨnəwɨr kən kɨnatuəplan nat. Kən Iesu təmən-ipən
əskasɨk kəm ilau məmə, “Onəsuən-iarəpən natɨmnat mɨn u kəm netəmim.”
31 Məto ilau kəmiaiet mian, kən muən-iarəp namnusən rəha Iesu tuwɨn
mɨtəlau e ikɨn mɨn rafin e nəptən u.

Iesu təməhg-iarəp narmɨn rat e etəm təruru nəghatən

32 Nian suah mil u kəmiaiet, netəmim kotɨləs etəmim kit təruru nəghatən
motuwa o Iesu. Suah əh in təruru nəghatən məto-inu narmɨn rat tətatɨg lan.
33 Kən Iesu təməhg-iarəp narmɨn rat e suah əh, kən tɨnatəghat. Kən nɨmanin
netəmim narmɨlat təmiwɨg pɨk ron, kən motən məmə, “Suah kit təsəplanən nat
kit tol nulan əpəh Isrel nian kit ne.”
34 Məto Farisi mɨn kəmotən məmə, “Tatos nəsanənən o etəm-iasol rəha
narmɨn rat mɨn məmə otəhg-iarəp narmɨn rat mɨn.”

Iesu nɨkin təmahmə pɨk o netəmim

35 Kən Iesu təmaliwək matuwɨn e taon ne latuənu mɨn rafin, kən matəgətun
əpəh e nɨpəgnoa nimə mɨn rəha nuəfɨmɨnən, matən-iarəp namnusən təwɨr
rəha nərəmərəən rəha Uhgɨn, kən matol-wɨr netəmim rafin itəm koatɨmɨs, ne
netəmim rafin itəm nɨpətɨlat tərat koatəwɨr.

---

† **9:20:** Lou təmən məmə nɨmɨsən u leprosi təmol pətan əh tamkɨmɨk, kən okəmə tatek suah kit, kən in mɨn otamkɨmɨk. **9:21:** Mat 14:36 **9:27:** Mat 20:29-34 **9:30:** Mat 8:4 **9:33:** Mak 2:12 **9:34:** Mat 12:24; Mak 3:22; Luk 11:15 **9:35:** Mat 4:23; Mak 1:39

36 Nian təməplan nɨmanin netəmim tɨnepət pɨk, kən nɨkin təmahmə pɨk
olat məto-inu kɨnotos pɨk nahməən, kən motəruru nasitu-atɨpən e rəhalat
nəmegəhən, kɨnotahmen e sipsip mɨn itəm etəmim tɨkə o nehmən ilat.
37 Kən Iesu təmən-ipən kəm rəhan mɨn netəmim məmə, "! Otəplan-tu!
Nagwənən tepət əpəh e nasumən itəm kɨnotɨmətə, məto iolwək mɨn noan
məsɨn əm kotəulək-in.
38 Kən otəfak-pən o etəm-iasol rəha nasumən məmə otahl-ipa iolwək mɨn
tepət məmə okotuwɨn kəulək-in nasumən rəhan."

10

Netəm tuelef rəha Iesu
(Mak 3:13-19; Luk 6:12-16)

1 Kən Iesu təmaun-in netəm tuelef rəhan kotuwa kitiəh, kən mos-ipən
nəsanənən kəm ilat məmə ilat kotɨtun nəhg-iarəpən narmɨn rat mɨn e
netəmim, kən motɨtun nol-wɨrən nɨmɨsən mɨn rafin, ne netəm mɨn u nɨpətɨlat
təmərat.
2 Kən inu nərgɨ netəm tuelef rəha Iesu: in taupən Saimon, u nərgɨn kit mɨn
un Pita; ne təhan Antru; ne Jemes ne pian Jon, nətɨ Sepeti mil;
3 ne Filip ne Patolomiu; ne Tomas ne Matiu, etəmim rəha nosən məni rəha
takɨs; ne Jemes nətɨ Alfeas; ne Tateas;
4 ne Saimon u kətaun-in məmə Selot;* ne Jutas Iskariot u təmegəhan-in-pən
Iesu tuwɨn e nelmɨ rəhan tɨkɨmɨr mɨn.

Iesu təmahl-iarəp rəhan netəmim tuelef
(Mak 6:7-13; Luk 9:1-6)

5 Kən nian Iesu təmahl-iarəp rəhan netəmim tuelef məmə okotuwɨn motol
wək rəhan, təmaupən məghat kəm ilat məmə, "Itəmat onəsotuwɨnən o netəm
mɨn un sənəmə noanol mɨn rəha Isrel, kən məsotuwɨnən e taon kit rəha netəm
Sameria,
6 məto onəkotuwɨn o noanol mɨn rəha Isrel itəm kotahmen e sipsip mɨn
koatəlue.
7 Kən nian nakotuwɨn, nəkotəkəike motən-iarəp məmə, 'Nian itəm Uhgɨn
otərəmərə e netəmim rafin lan, tɨnatuwa iuəhkɨr.'
8 "Kən itəmat nəkotəkəike motol netəm koatɨmɨs kotəwɨr mɨn. Kən itəmat
nəkotəkəike motol netəm kəmotɨmɨs kotəmegəh mɨn. Kən netəmim itəm
leprosi tatol ilat, nəkotəkəike motol nɨpətɨlat tuwa məwɨr mɨn. Kən netəmim
itəm narmɨn rat tətatɨg elat, itəmat nəkotəkəike matəhg-iarəp narmɨn rat mɨn
kotuwɨn isəu olat. Kən nəsanənən itəm nəmotos, nəməsotosən nəmtɨn. Kən
onəkotəkəike motol wək əm, netəmim okəsətouən itəmat lan.
9 Nian nakotuwɨn, nəsotosən məni.
10 Kən məsotəmɨkən rəhatəmat kətɨm mɨn. Kən natɨmnat itəm nakoatuwɨn-
in, in əm un, məsotos mɨnən iahgoau kit mɨn. Kən məsotosən put, ne kasɨkɨn
rəhatəmat mɨn. Iatən nəhlan məto-inu tətuatɨp əm məmə katos-ipən kəm
iolwək mɨn natɨmnat itəm tətuatɨp o natɨgən rəhalat.
11 "Nian nakotuwɨn e taon kit o latuənu kit, nəkotəkəike motehm etəmim kit
itəm nɨkin tagien məmə nakotuwɨn mətatɨg itəmat min, kən nakoatatɨg ikɨn əh
mətoarus-pən nian nakotiet mɨn.
12 Nian nakotuwɨn kətatɨg e nimə kit, nəkotəkəike kəghat wɨr kəm ilat məmə,
'Nəmə̈linuən tətatɨg otəmat.'

9:36: Nam 27:17; 1 King 22:17; Sek 10:2; Mat 14:14; Mak 6:34 **9:37:** Luk 10:2 **10:1:** Mak 6:7; Luk 9:1 * **10:4:** Selot in suah kit itəm in tatətul əskasɨk o kantri rəhan. Əplan e tiksonari. **10:6:** Jer 50:6 **10:7:** Mat 3:2; 4:17; Luk 10:9,11 **10:9:** Luk 10:4 **10:10:** Luk 10:7; 1 Kor 9:14 **10:12:** Luk 10:5-6

13 Kən okəmə netəmim e nipəgnoa nimə u, nikilat tagien məmə okotos
itəmat, kən pəs rəhatəmat nəghatən rəha nəmə̈linuən tətatig olat. Məto okəmə
nikilat təsagienən otəmat, nəkotəkəike motos nəghatən rəha nəmə̈linuən
moatuwin.
14 "Kən okəmə netəmim neen kəsotolkeikeən məmə okotit itəmat nako-
tuwin e rəhalat nipəgnoa nimə, o kəsotətəlig-inən rəhatəmat nəghatən,
kən nian nəkoatiet e nimə rəhalat, o rəhalat latuənu, nəkotəkəike moto-
hapispis rəkis nisip e nelkitəmat məmə ilat okotitun məmə nəmotəuhlin-pən
məntaatəmat olat.
15 Nipahrienən iatən kəm itəmat, e nian itəm Uhgin otakil netəmim,
nalpinən rəha netəm min əh in otəskasik pik maprəkis-in nalpinən rəha netəm
kotərat aupən e taon mil əh, Sotom ne Komora."

Netəmim okotol tərat kəm netəmim rəha Iesu

16 Kən Iesu təmatəkəike matən məmə, "Otətəlig-in-tu. Etahl-ipən itəmat
nakoatuwin tahmen e sipsip min itəm kəmotuwin ilugin e kuri iarupin min.
Onəkotəkəike motenatig wir tahmen e malikim, kən itəmat motan mətig
tahmen e mənig mak.
17 Onakoatəto wir itəmat o netəmim, məto-inu ilat okotiləs itəmat məmə
nəkoatətul e niganəmti kaonsel rəhalat, kən okotalis itəmat əpəh imə e nimə
rəha nuəfiminən.
18 "Kən məto-inu itəmat netəmim rəhak, okotewkəkan itəmat nakotuwin
motətul e niganəmti etəm-iasol min rəha kapman min, ne kig min məmə
onəkotən-iarəp nəghatən təwir rəhak e niganəmtilat, kən e niganəmti Iaihluə
min.
19 Nian ilat okotuwa motiləs itəmat, kən nikitəmat təsəht pikən məmə
onəkotuwin motən məmə naka, o nakotəhrol nulan motəghat. Nəsotəginən
məto-inu Narmin Rəha Uhgin, in otos-ipinə nəghatən itəm onəkotən e nian
ətuatip əh.
20 Nəsotəginən məto-inu sənəmə itəmat onəkotəghat, məto Narmin Rəha
rəhatəmat Tata, otos-ipinə nəghatən kəm itəmat məmə nakoatən-iarəp.
21 "Netəmim okotegəhan-in-pən pialat ətuatip min kəm rəhalat tikimir min
məmə okotohamnu ilat, kən tata min okotol mihin min kəm nenətilat ətuatip
min, kən nisualkələh okotətul motol nolən ahmen min əm kəm rəhalat tata
min ne mama min məmə okotohamnu ilat.
22 Netəmim rafin okotetəhau itəmat o nərgək. Məto etəm otətul əskasik
mətoarus-pən natimnat min un okotol namnun, kən Uhgin otosmegəh.
23 Nian okotol tərat kəm itəmat e taon kit, kən nakotiet motagim motuwin
e taon pisin kit min. Iatən pahrien kəm itəmat məmə okol nəsotuwin rafinən
e taon min rəha Isrel mətoarus-pən Nəti Etəmim in otuwa min.
24 "Netəmim itəm koatətəlig-in, okol kəsotaprəkis-inən rəhalat iəgətun, kən
iolwək min, okol kəsotaprəkis-inən rəhalat etəm-iasol.
25 Netəm katəgətun ilat, kotəkəike motagien məmə okotuwa motahmen e
iəgətun rəhalat, kən iolwək min kotəkəike motagien məmə okotuwa motah-
men e etəm-iasol rəhalat. Io, io etəm-iasol rəha nimə. Okəmə netəmim neen
kotən rat io məmə io Pielsepul, u nərgin kit rəha Setan, kən okol tahmen min
əm e iolwək min rəha nimə rəhak."

Etəmim rəha Iesu
təsəginən etəmim
(Luk 12:2-7)

10:14: Luk 10:10-12; Wək 13:51 **10:15:** Mat 11:24; Jaj 7 **10:16:** Luk 10:3; Rom 16:19 **10:20:** Mak 13:9-11; Luk 12:11-12; 21:12-15 **10:20:** Jon 14:26 **10:21:** Jon 14:26 **10:24:** Luk 6:40; Jon 13:16; 15:20 **10:25:** Mat 9:34; 12:24; Mak 3:22; Luk 11:15

26 Kən Iesu təmən məmə, “Tol nəhlan, əsotəginən netəmim. Natɨmat itəm
netəmim koatəfətain, Uhgɨn otɨləs-iarəpa ikɨn tagəhag ikɨn, kən natɨmnat itəm
netəmim koatəhluaig-in, Uhgɨn otɨləs-iarəpa, netəmim rafin kotəplan.
27 Natɨmnat itəm iatən kəm itəmat e napinəpən, itəmat onəkotəkəike
motən-iarəp mɨn e nəhag-əhagən, kən natɨmnat itəm iatən anion, itəmat
onəkotəkəike motən-iarəp asol e nɨganəmtɨ netəmim.
28 “Sotəginən netəmim itəm kotɨtun nohamnuən nɨpətɨtəmat, məto okol
kəsotohamnuən narmɨtəmat. Məto nəkotəgin Uhgɨn itəm tɨtun nərəkɨnən
nɨpətɨtəmat ne narmɨtəmat e nɨgəm asol.
29 Otəplan-tu. Mənɨg əlkələh mɨn, netəmim koatol-salɨm-in məni əkəku əm.
Məto okəmə rəhatəmat Tata Uhgɨn təsegəhan-inən ilat, okol kit təsɨmɨsən.
30 Kən noanutəmat e rəhatəmat-kapə, Uhgɨn tətafin rafin ilat.
31 ! Tol nəhlan, sotəginən! Uhgɨn tolkeike pɨk itəmat taprəkɨs-in mənɨg
əlkələh mɨn əh.
32 “Tol nəhlan, okəmə etəmim otən-iarəp nərgək e nɨganəmtɨ netəmim, kən
io mɨn iatən-iarəp nərgɨn e nɨganəmtɨ rəhak Tata e nego e neai.
33 Məto okəmə etəmim otən-iarəp e nɨganəmtɨ netəmim məmə in sənəmə
rəhak, kən ekən-iarəp e nɨganəmtɨ rəhak Tata e nego e neai məmə in sənəmə
rəhak.
34 “Nɨkitəmat təsəhtən məmə emuwa məmə ekələhəu nəməlinuən e
nətueintən. Eməsuwamən məmə ekələhəu nəməlinuən, məto emuwa məmə
ekol netəmim kotəmou.
35 Iatən nəhlan məto-inu emuwa məmə ekol iərman otol tɨməht ilau rəhan
tata, kən pətan otol tɨməht ilau rəhan mama, kən pətan otol tɨməht ilau uhun,
36 kən etəmim otol tɨkɨmɨr ilat atɨp rəhan mɨn.†
37 “Kən etəmim itəm tolkeike pɨk rəhan tata ne mama taprəkɨs-in io, in
təsahmenən məmə otuwa rəhak etəmim. Kən etəmim itəm tolkeike pɨk netɨn
iərman o pətan taprəkɨs-in io, in təsahmenən məmə otuwa rəhak etəmim.
38 Kən etəmim itəm təsɨləsən rəhan nɨg kəməluau muarisɨg-in io,‡ in
təsahmenən məmə otuwa rəhak etəmim.
39 Kən etəmim itəm tatol pɨk wək əm məmə rəhan nəmegəhən e nətueintən
u in otəwɨr, otəmkarəpən e nəmegəhən pahrien. Məto etəmim itəm otɨmɨs o
nərgək, in otos nəmegəhən lilɨn.
40 “Kən etəmim itəm tatos itəmat e nɨkin agien, kən tahmen əm məmə tatos
io e nɨkin agien. Kən etəmim itəm tatos io e nɨkin agien, kən tahmen əm məmə
tatos etəm u itəm təmahl-ipa io.
41 Kən etəmim itəm tatos e nɨkin agien ien rəha Uhgɨn, məto-inu in tɨtun
məmə suah u in ien rəha Uhgɨn, in otos nətouən lan, tahmen əm e itəm ien
mɨn koatos. Kən etəmim itəm tatos e nɨkin agien etəm ətuatɨp, məto-inu in
tɨtun məmə in etəm ətuatɨp, in otos nətouən lan, tahmen əm e etəm ətuatɨp.
42 Kən etəmim itəm tatos-ipən nəhau ətəp noan-məsɨn əm kəm rəhak
etəmim, məto-inu in tɨtun məmə rəhak etəmim, nat əpnapɨn rəhak etəmim

---

10:26: Mak 4:22; Luk 8:17 **10:28:** Rom 8:31; Jem 4:12 **10:31:** Mat 6:26 **10:33:** Luk 12:8-9 **10:36:** Maeka 7:6; Luk 12:51-53; † **10:36:** Nuwamən rəha Iesu otol məmə netəmim okotoor ilat mɨn məto-inu, neen okotahatətə lan, məto neen okəsotahatətəən lan, kən moatetəhau. **10:37:** Luk 14:26-27 ‡ **10:38:** Nɨpəti nəghatən rəha Iesu sənəmə rəhan netəmim okotəkəike kɨmɨs e nɨg kəməluau tahmen əm lan. Nɨpəti nəghatən u məmə kitat rafin kitɨəh kitɨəh kotəkəike motegəhan-in məmə Uhgɨn otol nəwian e nəmegəhən rəhatat. Okəm-naka netəmim okotol nəratən kəm kitat, okəm-naka kitat okotɨmɨs o nərgɨn, o kəm-naka nəratən mɨn əh otəsuwamən e nəmegəhən rəhatat. Kitat kotəruru, məto kotətul matɨp əm o natɨgən e nəmegəhən itəm Uhgɨn tolkeike. **10:39:** Mat 16:24-25; Mak 8:34-35; Luk 9:23-24; 17:33; Jon 12:25 **10:40:** Mak 9:37; Luk 10:16; Jon 13:20

in ləhau agɨn, nɨpahrienən iatən kəm itəmat məmə, okol təsəmkarəpənən e rəhan nətouən.”

11

Iesu ne Jon Baptais
(Luk 7:18-35)

1 Nian Iesu tɨnol namnun nəgətunən rəhan netəm tuelef, təmiet ikɨn əh muwɨn
e taon mɨn e nɨtən Kalili, matəgətun netəmim kən matən-iarəp nəghatən rəha
Uhgɨn kəm ilat.
2 E nian əh, Jon Baptais tətatɨg e kalapus, kən in təmətо namnusən e wək
itəm Iesu tatol. Kən təmahl-ipa rəhan neen netəmim kotuwɨn motətapəh ron
məmə,
3 “?Tahro? ?Ik u etəm kəmatən aupən məmə suah kit otuwa, o itɨmat
ekoatəsahgin etəmim kit mɨn məmə otəpanuwa mɨn?”
4 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Otuwɨn motəplan Jon motən-ipən
nat naka itəm nəmotuwa motəto kən motəplan:
5 netəm nɨganəmtɨlat təpɨs kɨnoatəplan nat. Kən netəmim itəm nelkɨlat tərat
kɨnotəto təwɨr kən mɨnotaliwək. Kən netəm mɨn u kəmotos nɨmɨsən leprosi,
nuwigɨlat tɨnəwɨr. Kən netəm mɨn u matəlgɨlat təmalu, roiu matəlgɨlat tɨnoag,
kən netəm mɨn u kəmotɨmɨs, kɨnotəmegəh mɨn. Kən ian-rat mɨn, roiu əh suah
kit tɨnatən-iarəp namnusən təwɨr kəm ilat.
6 Etəmim otatɨg e nəwɨrən pahrien okəmə in təsəhlmanən rəhan nahatətəən
lak o natɨmnat itəm io ekol.”

Iesu təməghat-in Jon Baptais

7 Nian netəmim rəha Jon koatɨtəlɨg, kən Iesu tɨnətuoun matəghat-in Jon
kəm netəm mɨn u koatəpələh əh-ikɨn, matən məmə, “?Aupən, nəmotuwɨn ikɨn
taruən-aruən ikɨn məmə nəkotəplan naka? ?Nəmotuwɨn məmə nəkotəplan
suah kit tahmen e nuwig itəm nɨmətag tətahləpɨk-ahləpɨk əpnapɨn əm? Kəp.
8 ?Kən tahro itəmat nəmoatiet, məmə nəkotəplan suah kit itəm tatuwɨn e
napən wɨr nəmtɨn tiəkɨs? Kəp. Netəm kotuwɨn e napən wɨr tol nəhlan, nian
rafin kotatɨg e nimə rəha kig.
9 ? Kən tahro itəmat nəkoatiet, məmə nəkotəplan ien kit? Əwəh,
nɨpahrienən, kən etəmim əh in ilɨs taprəkɨs-in ien.
10 Inu etəm Naoa Rəha Uhgɨn təmatəghat-in nian Uhgɨn təmən məmə,
‘Otəplan-tu. Iatahl-ipɨnə rəhak iahləpɨs itəm otos rəhak nəghatən.
In otaupən-in ik məmə otol əpen-əpenə e rəham suatɨp.’
11 Nɨpahrienən iatən kəm itəmat, etəmim tɨkə itəm təmaiir e nətueintən in ilɨs
taprəkɨs-in Jon Baptais, kən məto etəm ləhau agɨn e nərəmərəən rəha Uhgɨn,
in ilɨs taprəkɨs-in Jon.*
12 E nian Jon Baptais təmətuoun matən-iarəp nəghatən rəha Uhgɨn mətoarus-
pa roiu, nərəmərəən rəha Uhgɨn in təskasɨk məmə otol wək matuwɨn. Kən
netəmim itəm kotəskasɨk kotalkut pɨk məmə okotuwɨn motatɨg ahgin.
13 Iatən nəhlan məto-inu, aupən agɨn mətoarus-pa nian rəha Jon, nəghatən
mɨn rəha Lou itəm Uhgɨn təmos-ipən kəm Moses, ne nəghatən mɨn rəha ien
mɨn rəha Uhgɨn, koatən-iarəp nərəmərəən rəha Uhgɨn.

11:5: Aes 35:5-6; 61:1 **11:10:** Mal 3:1; Luk 1:76 * **11:11:** Ves u tatən məmə wək rəha Jon, in wək itəm tatos nɨsiaiiən. In tatol əpen-əpenə suatɨp rəha Kristo itəm Uhgɨn otahl-ipa, kən in tatən-iarəp məmə Kristo tɨnatuwa. Wək u in wək asol. Kən Jon in etəm-iasol məto-inu in tatos wək əh. Məto nat kit itəm in təwɨr taprəkɨs-in wək rəha Jon, in məmə suah kit tatuwa etəm rəha Uhgɨn nian in tətahatətə e Iesu Kristo. **11:13:** Luk 16:16

14 Kən okəmə nikitəmat tagien məmə nakotos nətəligən u, ekən məmə Jon in
Elaija itəm in ien kit aupən kəmatən məmə otuwa.
15 Etəm matəlgin tatig, təwir məmə in otətəlig-in wir kən mitun nəghatən min
u.
16 "?Netəm min u itəm koatatig roiu, ilat kotəhrol nulan? Ilat kotahmen e
nisualkələh itəm koatəpələh ikin katol maket ikin moatakuhl motaun-in ilat
min neen məmə,
17 'Itimat emotahl nau kəm itəmat məmə onakoatol danis rəha nagienən
lan, məto itəmat nəkəsotolən danis. Kən itimat emoatasək eiuə rəha nimisən,
məto nəsotasəkən kitat min itimat.'
18 Iatən nəhlan məto-inu Jon təmuwa, kən matətuakəm mətapəs nagwənən
matəfak kəm Uhgin, kən məsənimən wain. Kən netəmim kotən məmə, 'Suah
əh, narmin rat kit tətatig lan.'
19 Məto nian io, Nəti Etəmim, emuwa kən mətagwən kən matənim wain, kən
netəmim kotən məmə, 'Otəplan-tu, suah əh in etəmim rəha nagwən pikən ne
etəmim rəha napisən, kən motan kələh ilat netəmim rəha nosən məni e takis,
ne netəmim itəm nol təfagə.' Məto netəmim itəm koatətəu-pən nitunən rəha
Uhgin koatol wək wir min. Kən wək wir min əh koatəgətun məmə nitunən rəha
Uhgin in nipahrienən."

Nahməən asol otuwa
(Luk 10:13-15)

20 Kən Iesu təməghat əskasik e netəm e taon min əh itəm in təmol nat
pispis tepət ikin e niganəmtilat. Təməghat nəhlan məto-inu ilat kəsotəuhlinən
nətəligən rəhalat o rəhalat nolən rat min.
21 Təmən məmə, "!Itəmat netəm Korasin, kəsi, nahməən asol otuwa otəmat!
!Itəmat netəm Petsaeta, kəsi, nahməən asol otuwa otəmat! Məto-inu emol
pap nat pispis tepət e taon rəhatəmat! Kən okəmə emol natimnat min əh əpəh
Taea ne Saeton aupən, okol netəmim əh-ikin əh kəmotəuhlin rəhalat nətəligən
e nolən rat min, kən ilat kəmotuwin e natimnat rat motuwin moatəpələh e
nəmtap e nigəm motəgətun məmə koatəto tərat agin o rəhalat nolən rat min.
22 Məto iatən kəm itəmat məmə e nian əh itəm Uhgin otol nalpinən kəm
netəmim, nalpinən rəhatəmat in otəskasik, maprəkis-in nalpinən rəha netəm
Taea ne Saeton aupən ikin.
23 "?Kən itəmat netəm Kapaneam, nikitəmat təht məmə Uhgin otiləs-ipər
itəmat e ikin rəha nisiaiiən əpəh e nego e neai? !Kəp! Məto Uhgin otəhlman
itəmat nakotuwin ləhau agin, imə naulisən, məto-inu emol nat pispis tepət e
taon rəhatəmat. Kən okəmə emol natimnat min əh əpəh Sotom, kən netəm
ikin kəmotəuhlin rəhalat nətəligən, kən okol Uhgin təməsərəkinən Sotom, kən
təmətatig əm mətoarus-pa u-roiu.
24 Məto iatən kəm itəmat məmə e nian əh itəm Uhgin otol nalpinən kəm
netəmim, nalpinən rəhatəmat in otəskasik, taprəkis-in nalpinən rəha netəm
Sotom aupən ikin."

Itəmat itəm ninotəpou
(Luk 10:21-22)

25 Kən e nian əh, Iesu təməfak matən məmə, "Tata Uhgin, ik Iərəmərə rəha
natimnat rafin ilis e neai ne ləhau e nətueintən. Iatənwiwi ik məto-inu
nəməhluaig-in nipəti natimnat min u e niganəmti netəmim itəm kotenatig
motitun wir nat. Kən nəmol-arəp kəm netəmim itəm kotahmen-pən əm e
nisualkələh məmə okotitun wir.

11:14: Mal 4:5; Mat 17:10-13; Mak 9:11-13 **11:19:** Mat 9:14 **11:22:** Aes 23; Esik 26-28; Joel 3:4-8; Amos 1:9-10; Sek 9:2-4 **11:23:** Jen 19:24-28; Aes 14:13-15 **11:24:** Mat 10:15; Luk 10:12 **11:25:** 1 Kor 1:26-29

26 Əwəh, Tata, inu nat kit itəm nakolkeike.”
27 Kən Iesu təmatəkəike matən kəm ilat məmə, “Rəhak Tata təmos-ipa
nɨtunən rafin agɨn kəm io. Kən suah kit tɨkə itəm tɨtun wɨr io u Nəti Uhgɨn,
məmə io pah ətuatɨp. Məto Tata Uhgɨn əm tɨtun. Kən suah kit tɨkə itəm tɨtun
wɨr Uhgɨn, məto io pɨsɨn əm u Nəti Uhgɨn, ekɨtun, ne netəmim itəm io emɨtəpun
məmə ekol-arəp Tata Uhgɨn kəm ilat.
28 “Otuwa ron io, itəmat itəm nəkotol pɨk wək kən nɨnotəpou o natipa-inən
katipa əfɨgəm mɨn, kən ekos-ipɨnə namegən.†
29 Pəs kotalis rəhak katipa, kən pəs iakaupən məgətun itəmat lan. Iatən
nəhlan məto-inu io etəm mətɨg, kən rəhak nətəligən in ləhau. Kən onəkotos
namegən e rəhatəmat nəmegəhən.
30 Tol nəhlan məto-inu rəhak wək ekos-ipɨnə kəm itəmat in tɨmətɨg, kən
rəhak katipa in toigoig.”

12

Iərəmərə rəha Sapat
(Mak 2:23–3:6; Luk 6:1-11)

1 Kən e nian əh e Sapat kit, Iesu ne rəhan mɨn netəmim kəmotaliwək mo-
tuwɨn-pən e nasumən rəha wit, nat kit tahmen e rais, kən rəhan netəmim
nəumɨs təmus ilat, kən kəmotəhl noa wit kən motun. 2 Məto nian Farisi mɨn
kəmotəplan ilat, kən kəmotən-ipən kəm Iesu məmə, “!Ei, əplan-tu! Rəham
netəmim koatol nat kit itəm koatətgəhl Lou rəha Sapat.”
3 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Nəmotafin o kəp, nat naka itəm Kig
Tefɨt təmol aupən, nian in ne rəhan mɨn netəmim nəumɨs təmus ilat?
4 In təmuwɨn imə e Nimə Tapolen Rəha Uhgɨn, kən mos pɨret mun itəm pris
mɨn kɨnotos-ipən rəkɨs kəm Uhgɨn. Kən nolən əh tatətgəhl Lou, məto-inu pɨret
əh, Lou tatən məmə pris mɨn əm kotɨtun nunən.
5 ?Kən nəmotafin e Lou o kəp, məmə nian rafin e Sapat, pris mɨn əpəh e
Nimə Rəha Uhgɨn, ilat koatol wək rəhalat itəm tatətgəhl Lou rəha Sapat? Məto
Uhgɨn tatəplan məmə nat əh in tətuatɨp əm.
6 Məto iatən kəm itəmat məmə suah kit u ikɨn-u in ilɨs taprəkɨs-in Nimə Rəha
Uhgɨn.
7 E Naoa Rəha Uhgɨn, in tatən məmə,
‘Nat kit tatol nɨkik tətagien, inu məmə onəkotasəkitun netəmim, məto sənəmə
rəhatəmat sakrifais mɨn itəm nəkoatol moatos-ipa kəm io itəm tatol
nɨkik tətagien.’
Okəmə nəkotɨtun nɨpəti nəghatən u, kən netəm mɨn u itəm kotətuatɨp, okol
nəsotakilən ilat motən məmə ilat koatol nolən rat.
8 Iatən nəhlan məto-inu io, Nəti Etəmim, io Iərəmərə rəha Sapat.”
9 Kən Iesu təmiet ikɨn əh, maliwək matuwɨn əpəh imə e nimə rəha
nuəfɨmɨnən rəhalat.
10 Kən əmun ikɨn əh, suah kit əh-ikɨn nelmɨn təmɨmɨs, təsəg-ətuatɨp-inən.
Kən kəmotətapəh o Iesu məmə, “?Tahro? ?In tətuatɨp e Lou məmə e Sapat,
etəmim tɨtun nol-wɨrən etəmim itəm tatɨmɨs?” Ilat kəmotətapəh ron məto-inu
koategəs-in nat tərat kit rəha Iesu itəm ilat okotɨləs-ipən in e kot ron.

11:27: Mat 28:18; Jon 1:18; 3:35; 10:15; 17:2 † **11:28:** Nəghatən u ‘natipa-inən katipa əfɨgəm mɨn’ tatəghat-in Lou rəha netəm Isrel itəm kotahmen e nat təfɨgəm məto-inu Lou mɨn u, ilat kotəskasɨk pɨk, kən tiəkɨs o nolən. **11:28:** Jer 31:25 **11:30:** 1 Jon 5:3 **12:1:** Dut 23:25 **12:2:** Eks 20:10 **12:4:** 1 Saml 21:1-6 **12:4:** Lev 24:5-9 **12:5:** Nam 28:9-10 **12:6:** Mat 12:41-42 **12:7:** Hos 6:6; Mat 9:13 **12:10:** Luk 14:3

11 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Okəmə itəmat kit rəhan kit sipsip,
kən sipsip un tiwɨg-pən e noakɨmɨl e Sapat, nɨkitəmat təht məmə suah əh
otuwɨn miuw-pər-pa mɨn? !Əwəh! Otəkəike muwɨn miuw-pər.
12 !Məto etəmim, in nat keike taprəkɨs-in sipsip! Kənu, in tətuatɨp əm e Lou
məmə natol nat itəm təwɨr e Sapat.”
13 Kən təmən-ipən kəm etəm nelmɨn təmɨmɨs məmə, “Əg-ətuatɨp-in-tu
nelməm.” Kən təməg-ətuatɨp-in nelmɨn, kən nelmɨn tɨnuwa mɨnəwɨr agɨn mɨn,
tɨnahmen e nelmɨn kit mɨn.
14 Məto Farisi mɨn kəmotiet motuwɨn ihluə mɨnoatəte noa ron məmə
okotohamnu Iesu.

Iolwək itəm Uhgɨn təmɨtəpun

15 Kən Iesu təmɨtun nətəlɨgən rəhalat, kən təmiet ikɨn əh. Kən netəmim tepət
kəmotuarisɨg in. Kən in təmol-wɨr nɨmɨsən rafin rəhalat kotuwa motəwɨr mɨn.
16 Kən təmən-iəhau ilat məmə okəsotən-iarəpən in kəm netəmim mɨn.
17 Natɨmnat mɨn əh kəmotiet məmə nəghatən rəha Naoa Rəha Uhgɨn otuwa
mol nɨpahrienən lan. Uhgɨn təmos-ipən kəm ien Aesea u aupən o nən-iarəpən
məmə,
18 “Inu iolwək rəhak itəm io enɨtəpun rəkɨs,
iakolkeike pɨk in, kən nɨkik tagien pɨk ron.
Kən io oekol məmə Narmɨn Rəhak otuwa mərioah lan.
Kən in otən-iarəp nolən ətuatɨp rəhak ne nosmegəhən rəhak e nɨganəmtɨ
netəmim e nəptən pɨsɨn pɨsɨn mɨn.
19 Okol in təsərgəhəuən kən məsagət əfəməhən,
məsəghat pɨkən ikɨn netəmim kotargəfɨmən ilat mɨn ikɨn.
20 In etəm mətɨg,
kən in otol təwɨr kəm netəmim itəm koatəpou kən rəhalat nəsanənən tɨkə.*
In otol nəhlan mətoarus-pa nolən itəm in tətuatɨp, otol win e nolən itəm tərat.
21 Kən netəm u sənəmə noanol mɨn rəha Isrel,
ilat okotələhəu-pən əskasɨk rəhalat nətəlɨgən tətatɨg lan,
məmə in otosmegəh ilat.”

Iesu ne Pielsepul
(Mak 3:20-30;
Luk 11:14-23; 12:10)

22 Kən netəmim kəmotɨləs suah kit motuwa kəm Iesu itəm nɨganəmtɨn təpɨs
kən təsəghatən məto-inu narmɨn rat kit tətatɨg lan. Kən Iesu təmol-wɨr mɨn,
kən suah əh tənatəplan nat kən mɨnatəghat.
23 Kən netəmim rafin narmɨlat təmɨwɨg motən məmə, “?Okəmə naka suah
u in Mipɨ Kig Tefɨt itəm Uhgɨn təmən məmə otahl-ipa?”
24 Kən nian Farisi mɨn kəmotəto nat əh ne nəghatən lan, kən kəmotən məmə,
“Suah əh tatəhg-iarəp narmɨn rat mɨn e nəsanənən əm rəha Pielsepul u etəm-
iasol rəha narmɨn rat mɨn.”
25 Məto Iesu tɨtun nətəlɨgən rəhalat, kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “Okəmə
netəmim e kantri kit koatoor ilat mɨn, kən okotərəkɨn rəhalat kantri. Kən
tahmen-pən əm e taon kit o latuənu kit, okəmə netəmim kotoor ilat mɨn, kən
okotərəkɨn taon un o latuənu un.
26 “Kən okəmə Setan tatəhg-iarəp narmɨn rat mɨn rəhan e netəmim, kən
tatol atɨp əm tɨkɨmɨr kəm in. ?Kən otahro nulan, rəhan nərəmərəən otətul?

12:12: Luk 14:5 **12:14:** Jon 5:16 **12:16:** Mat 8:4; Mak 3:12 **12:18:** Mat 3:17 * **12:20:** Nəghatən Kris ətuatɨp rəha ves 20 tatən məmə, “Okol təsatgəhlən nuwig kit itəm təmeko, kən okol təsəmkəmɨs agɨn-əhən wik rəha lait itəm tatəhaniəm əm.” **12:21:** Aes 42:1-4 **12:24:** Mat 9:34; 10:25

27 ?Kən okəmə io iatəhg-iarəp narmɨn rat mɨn e nəsanənən rəha Pielsepul,
kən tahro e rəhatəmat mɨn netəmim? ?Ilat koatəhg-iarəp narmɨn rat mɨn
e nəsanənən rəha pah? ?Rəha Setan? Kəp. Kən tərat məmə nakoatən
məmə io iatol nəhlan. Tol nəhlan, rəhatəmat netəmim okotakil nəghatən mɨn
rəhatəmat, motən məmə in neiueiuəən.
28 Məto okəmə iatəhg-iarəp narmɨn rat mɨn e nəsanənən rəha Narmɨn Rəha
Uhgɨn, kən nərəmərəən rəha Uhgɨn tɨnuwa rəkɨs otəmat.
29 "Kən ekən e suatɨp kit mɨn tol nulan məmə, etəmim kit tɨkə məmə tɨtun
nuwɨnən e nimə rəha etəmim kit itəm təsanən məmə otəmɨk rəhan natɨmnat.
Məto otaupən məlis ətain etəm u itəm təsanən, uarisɨg təpanuwɨn imə məmki-
rəkɨs rəhan natɨmnat.
30 "Etəm u itəm təsuarisɨg-inən io, in rəhak tɨkɨmɨr. Kən etəm u itəm
təsargətainən sipsip mɨn, in tatoor ilat kotagɨm atit.
31 Tol nəhlan iatən kəm itəmat məmə, Uhgɨn otafəl rəkɨs nolən rat mɨn rafin
pɨsɨn pɨsɨn,† ne nəghatən rat mɨn rafin pɨsɨn pɨsɨn itəm netəmim koatən lan,
məto otol nalpɨnən kən məsaluinən nəghatən rat mɨn itəm netəmim koatən e
Narmɨn Rəhan.
32 Kən okəmə etəmim tatən rat io, Nəti Etəmim, kən Uhgɨn otaluin kən
məsalpɨnən. Məto etəmim itəm tatən rat Narmɨn Rəha Uhgɨn, Uhgɨn okol
təsaluinən nian kit, e nətueintən u, ne e nian itəm tatuwa.‡
33 "Okəmə nɨg in təwɨr, kən noan in təwɨr, okəmə nɨg in tərat, kən noan in
tərat. Tol nəhlan məto-inu itəmat nəkotəplan əm e noa nɨg məmə nɨg in təwɨr
o nɨg in tərat.§
34 !Itəmat nəkotahmen e sɨnek! Itəmat noatol nolən eko-eko, kən itəmat
netəm nakotərat. Okol nəsotənən nat təwɨr kit, məto-inu nian etəmim
tatəghat, tatən əm nat naka itəm tərioah e nɨkin.
35 Etəmim itəm nətəlɨgən təwɨr tərioah e nɨkin, nian rafin in tatən nat itəm
in təwɨr. Kən etəmim itəm nətəlɨgən rat tərioah e nɨkin, nian rafin in tatən nat
itəm tərat.
36 Iatən kəm itəmat məmə e nian Uhgɨn otakil netəmim lan, netəmim
okotəkəike kən-iarəp kəm in məmə tahro ilat kəmoatən nəghatən rat əpnapɨn
mɨn rafin rəhalat.
37 Tol nəhlan, in otakil rafin nəghatən pɨsɨn mɨn rəhatəmat, məmə itəmat
netəm kotətuatɨp o netəm kotərat."

Nəmtətin rəha Jona
(Mak 8:12; Luk 11:29-32)

38 Kən iəgətun mɨn neen rəha Lou ne Farisi mɨn kəmotən-ipən kəm in məmə,
"Iəgətun. Ekotolkeike məmə ekotəplan nəmtətin kit itəm tapɨspɨs itəm ik
onəkol.";
39 Məto təmən-ipən kəm ilat məmə, "Itəmat netəm roiu ne, nakotərat,
nəmotapəs rəhatəmat nahatətəən o Uhgɨn, tahmen e pətan kit tapəs rəhan
iərman matətəu-pən suah pɨsɨn. Kən roiu nakotolkeike məmə ekol nəmtətin

---

12:28: Wək 10:38; 1 Jon 3:8 **12:30:** Mak 9:40; Luk 9:50 † **12:31:** Uhgɨn tətafəl rəkɨs nolən rat mɨn nian netəmim kotəuhlin rəhalat nətəlɨgən kən moatətapəh-in məmə in otaluin məsalpɨnən rəhalat nolən rat mɨn. **12:31:** Hip 6:4-6 ‡ **12:32:** Netəmim neen kotən məmə nəghatən u tatəghat-in netəm mɨn u itəm kəmoatən məmə Iesu tatol-wɨr netəmim e nəsanənən rəha Setan. Tahmen əm məmə ilat kotaun-in məmə Narmɨn Rəha Uhgɨn in Setan. Netəmim neen mɨn kotən məmə nəghatən u tatəghat-in netəmim itəm kəsotahatətəən əh e Iesu, kən motapəs wək rəha Narmɨn Rəha Uhgɨn. § **12:33:** Nɨpəti nəghatən rəha Iesu məmə in etəm təwɨr məto-inu tatol əm natɨmnat wɨr mɨn. **12:33:** Mat 7:16-20 **12:34:** Mat 3:7; 15:18; Luk 3:7; 6:43-45 **12:38:** Mat 16:1; Luk 11:16; Jon 6:30

kit itəm otəgətun məmə emɨsɨ-pən o Uhgɨn. Məto Uhgɨn otos-ipən əm nəmtətin kitiəh əm, kən inəh nəmtətin rəha ien əh Jona.
40 Tahmen əm məmə Jona təməməhl e nian kɨsɨl lapɨn ne nərauiəgən e nərpɨ nəm asol, kən Nəti Etəmim, in otəməhl nian kɨsɨl lapɨn ne nərauiəgən əpəh e nɨki nəptən.
41 "E nian əh itəm Uhgɨn otakil netəmim rafin, kən netəm Nineva aupən, ilat okotətul motən-iarəp məmə itəmat noanol rəha Isrel nakotərat. Okotɨtun nənən nəhlan məto-inu nian ilat kəmotəto nəghatən rəha ien əh Jona, ilat kəmotəuhlin rəhalat nətəlɨgən o rəhalat nolən rat mɨn. Kən otəplan-tu, suah kit itəm ilɨs taprəkɨs-in Jona tɨnuwa.
42 Kən e nian əh itəm Uhgɨn otakil netəmim rafin, kən kwin rəha nəptən pis ikɨn, in otətul mən-iarəp məmə itəmat netəm nakotərat. Otɨtun nənən nəhlan məto-inu, in təmiet e nɨkalɨn nəptən əpəh isəu agɨn, kən maliwək muwa məmə otəto nəghatən rəha Kig Solomon itəm tenatɨg wɨr. Kən otəplan-tu, suah kit itəm ilɨs taprəkɨs-in Kig Solomon tɨnuwa.
43 "Nian narmɨn rat tiet e etəmim, kən in otuwɨn maliwək mətan əpəh ikɨn nɨg ne niamɨtə tɨkə ikɨn, kən nəhau tɨkə ikɨn, mategəs-in ikɨn otatɨg mameg ikɨn, məto təsəplanən.
44 Kən tən atɨp əm kəm in məmə, 'Ekɨtəlɨg-pən e rəhak nimə itəm emɨsɨ-pən ikɨn.' Kən nian tuwa məplan nimə, etəmim tɨkə ikɨn, kən kəmafəl, kən məlɨn wɨr natɨmnat.
45 Kən tuwɨn mit narmɨn rat sepɨn mɨn itəm kotərat pɨk taprəkɨs-in in, kən motuwɨn imə motatɨg, kən natɨgən rəha suah əh roiu tərat pɨk taprəkɨs-in rəhan natɨgən itəm aupən. Kən kotahmen əm e itəmat netəm kotərat itəm nəkotatɨg roiu."

Mama rəha Iesu ne pian mɨn
(Mak 3:31-35; Luk 8:19-21)

46 Nian Iesu tatəghat əh kəm netəmim, kən rəhan mama ne pian mɨn koatətul əpəh ihluə moatətapəh-in məmə okotəghat kəm in.
47 Kən etəmim kit təmən-ipən kəm Iesu məmə, "Rəham mama ne piam mɨn əpəh ihluə koatətul. Ilat kotolkeike məmə okotəghat kəm ik."*
48 Kən Iesu təmən-ipən kəm suah əh itəm təmən-iarəp məmə, "?Pah u rəhak mama, kən pah u piak mɨn?"
49 Kən məg-ətuatɨp-in-pən nelmɨn məgətun-pən rəhan netəmim, kən mən məmə, "!Inu rəhak mama ne piak mɨn!
50 Iatən nəhlan məto-inu pah u tatol nəwia rəhak Tata əpəh ilɨs e nego e neai, in piak, ne wɨnɨk, ne rəhak mama."

13

Nimaa nəghatən e nəptən
(Mak 4:1-20; Luk 8:4-15)

1 E nian ətuatɨp əh, Iesu təmiet e nimə muwɨn matəpələh əpəh iuəhkɨr e nɨkalɨ Lek Kalili.
2 Məto-inu netəmim tepət kəmotuwa kətul kɨtəlau in, kən in təmuwɨn e bot kit matəpələh. Kən netəmim kəmoatətul ipar.
3 Kən in təmən-ipən natɨmnat tepət kəm ilat e nimaa nəghatən mɨn.
Təmən məmə, "Etəmim kit təmuwɨn məmə oteatəgtəg rəhan nɨkuti wit əpəh e rəhan nasumən.

12:39: Jona 1:17; Mat 16:4; Mak 8:12 **12:40:** Jona 1:17 **12:41:** Jona 3:5 **12:42:** 1 King 10:1; 2 Kron 9:1 **12:45:** Luk 11:24-26; 2 Pita 2:20 * **12:47:** E kopi oas mɨn neen rəha Niutesteman itəm kəmətə e nəghtən Kris aupən, ves 47 tɨkə. **12:50:** Rom 8:29 **13:2:** Luk 5:1-3

4 Kən nian təmərakin-rakin rəhan nikuti wit, neen kəmotisas-pən e suatip,
kən mənig min kəmotuwa motun ilat rafin.
5 Kən nikuti wit neen kəmotisas-pən e nəptən itəm kəpiel iuəhkir əm.
Kəmotəwiə uəhai əm məto-inu nəptən noan məsin əm.
6 Məto nian mitgar tər, kən məhg ilat koatauke-auke məto-inu nokilat
təseiuaiu pikən.
7 Kən nikuti wit neen kotisas-pən e niki nəlkosik, kən nian nikuti wit kotəwiə
məto nəlkosik tətatu-atu ilat kən kəmotamis.
8 Kən nikuti wit neen min kəmotisas-pən e nəptən itəm təwir, kən kəmotoe-
in noalat, neen noalat wan-hanrit, neen noalat sikiste, neen noalat tate.
9 Etəm matəlgin tatig, təwir məmə in otətəlig-in wir kən mitun nəghatən min
u.”
10 Kən netəm rəha Iesu kəmotuwa motətapəh ron məmə, “?Tahro natəghat
kəm netəmim e nimaa nəghatən min?”
11 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Iatən nəhlan məto-inu itəmat un,
Uhgin təmerəh e suatip otəmat məmə itəmat onəkotitun nəghatən anion min
rəha nərəmərəən rəha Uhgin. Məto ilat əh, Uhgin təməserəhən e suatip nulan
olat.
12 Tol nəhlan məto-inu, etəm u itəm rəhan əh-ikin nitunən, Uhgin otos-ipən
min nitunən kəm in, kən rəhan nitunən in otepət pik. Məto etəm u itəm rəhan
nitunən tikə, Uhgin otos-irəkis rafin rəhan nitunən itəm nikin təht məmə in
tatos.
13 Iatəghat e nimaa nəghatən kəm ilat məto-inu ilat koatəplan pap məto
kəsotitunən, kən ilat koatəto pap məto kəsotitun wirən.
14 Nəmegəhən rəhalat tatol nəghatən rəha ien Aesea tatuwa matol
nipahrienən lan. In təmən məmə,
‘Okoatəto, moatəto, moatəto,
məto okol kəsotitunən.
Kən okoatəplan, moatəplan, moatəplan,
məto okol kəsotitunən nian kit.
15 Tol nəhlan məto-inu nikilat tinuwa məskasik,
kən kinotəpou-in nətəlig-inən,
kən motahtosig-in niganəmtilat.
Okəmə təsolən nəhlan, okəm-naka ilat okotəplan e niganəmtilat,
kən ilat okotətəlig-in e matəlgilat,
kən nikilat otəmət-mətig,
kən okotitun,
kən okotəuhlin-pa ilat ron io məmə ekosmegəh ilat.’
16 Məto itəmat u, Uhgin təmawte-in rəhan nəwirən kəm itəmat, kən nian
nəkotəplan, nəkotitun, kən nian nakotəto, nəkotitun.
17 Nipahrienən iatən kəm itəmat məmə, ien min tepət ne netəm ətuatip min
tepət kəmotolkeike pik məmə okotəplan nat naka itəm nakoatəplan, məto
kəsotəplanən. Kən motolkeike pik məmə okotəto nat naka itəm nakoatəto,
məto kəsotətoən.”
18 Kən Iesu təmatəkəike matən məmə, “Itəmat otətəlig-in wir-tu məmə
nəkotitun nipəti nimaa nəghatən rəha etəm u itəm təmərakin nikuti wit.
19 Nikuti wit itəm təmisas e suatip, in tahmen e etəmim itəm təto nəghatən
rəha nərəmərəən rəha Uhgin, məto in təsitunən. Kən Setan tuwa mos-irəkis
uəhai əm nəghatən əh itəm təmuwin e nikin.
20 “Kən nikuti wit itəm təmisas-pən e nisip itəm kəpiel iuəhkir əm, in tahmen
e etəmim itəm tatəto nəghatən rəha Uhgin, kən mos e nikin agien,

---

13:12: Mat 25:29; Mak 4:25; Luk 8:18; 19:26 **13:15:** Aes 6:9-10; Jon 12:40; Wək 28:26-27 **13:17:** Luk 10:23-24

21 məto nokɨn təseiuaiu pɨkən, kən tatətul əm o nian əkuəkɨr əm. Nian
nəsəsauən, o nəratən tuwa e nəmegəhən rəhan o nəghatən əh, kən təme uəhai
əm e rəhan nahatətəən.
22 "Kən nɨkuti wit itəm təmɨsas-pən e nɨki nəlkosɨk, in tahmen e etəmim itəm
təto nəghatən rəha Uhgɨn, məto rəhan nətəlɨgən tatuwɨn pɨk o natɨmnat rəha
nətueintən, kən in tolkeike məmə rəhan nautə otepət, kən nətəlɨgən mɨn əh
kotatu-atu nəghatən rəha Uhgɨn, kən nəghatən əh təsoe-inən noan.
23 "Məto nɨkuti wit itəm təmɨsas-pən e nəptən wɨr, in tahmen e etəmim itəm
təto nəghatən rəha Uhgɨn kən mɨtun nɨpətɨn. Kən e nəmegəhən rəhan, in otoe-
in noan, nian neen noan wan-hanrɨt, nian neen noan sɨkiste, kən nian neen
noan tate."

Nimaa nəghatən e manuwɨhl itəm tərat

24 Kən Iesu təmuəh nimaa nəghatən kit mɨn kəm ilat matən məmə,
"Nərəmərəən rəha Uhgɨn, in tahmen e etəmim kit itəm təmərakin nɨkuti wit
e rəhan nasumən.
25 Məto nian in ne rəhan mɨn netəmim kəmoatapɨl, rəhan kit tɨkɨmɨr
təmuwɨn mərakin nɨkuti manuwɨhl rat mɨn e rəhan nasumən, kən magɨm.
26 Kən nɨkuti wit wɨr mɨn kəmotəwiə motol iahgin motol noalat. Məto e nian
əh, nɨkuti manuwɨhl rat mɨn kəmotər mɨn motuwa motol iahgin.
27 "Kən slef mɨn rəha etəmim əh, kəmotuwa motəplan in, motən məmə,
'Etəm-iasol. ?Nɨkuti wit mɨn itəm nəmərakin e rəham nasumən, ilat nɨkuti
wit wɨr mɨn əm, o kəp? ?Məto tahro nɨkuti manuwɨhl rat mɨn kɨnotər?'
28 Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, 'Tɨkɨmɨr kit təmol nat əh.'
"Kən rəhan slef mɨn kotən-ipən kəm in məmə, '?Məto tahro? ?Nakolkeike
məmə ɨtɨmat ekotuwɨn kew rəkɨs manuwɨhl rat mɨn əh?'
29 "Məto təmən-ipən kəm ilat məmə, 'Kəpə. Otapəs. Okəmə itəmat nako-
tuwɨn kew rəkɨs manuwɨhl rat mɨn, kən məta nakotew rəkɨs mɨn wit wɨr mɨn.
30 Pəs ilau kərən əm kuər mətoarus-pən wit tɨnɨmətə. Kən ekən-ipən kəm
netəmim itəm okotəulək-in wit məmə ilat okotaupən motew rəkɨs manuwɨhl
itəm tərat motəlis o nərakin-pənən e nɨgəm. Uarisɨg okotəulək-in wit wɨr mɨn
moatəmɨk moatuwa e nɨpəgnoa nimə rəhak itəm katəlɨn nagwənən ikɨn.' "

Nimaa nəghatən e
*nɨkuti mastat**
(Mak 4:30-32; Luk 13:18-19)

31 Kən Iesu təmuəh nimaa nəghatən kit mɨn kəm ilat məmə, "Nərəmərəən
rəha Uhgɨn in tahmen e nɨkuti mastat itəm etəmim təmos muwɨn məfe e
rəhan nasumən.
32 Nɨkuti mastat əh in nətɨn agɨn, məto nian in otəwiə, in otuwa iahgin
tahmen e nɨg kit, kən mənɨg mɨn itəm koatiwɨg ilɨs okotuwa motol nimaalat e
nelmɨn mɨn."

Nimaa nəghatən e is
(Mak 4:33-34; Luk 13:20-21)

33 Kən Iesu təmuəh nimaa nəghatən kit mɨn məmə, "Nərəmərəən rəha Uhgɨn
in tahmen-pən e is noan məsɨn itəm pətan kit tətalkin e flaoa tepət itəm kəmol-
pən e pesɨn asol, kən tətahl flaoa rafin tətasis matol iahgin."
34 Natɨmnat mɨn əh rafin, Iesu təmuəh nimaa nəghatən lan kəm netəmim.
Nɨpahrienən məmə təməsənən nat kit kəm ilat okəmə təməsuəhən nimaa
nəghatən.

13:22: Luk 12:16-21; 1 Tim 6:9-10,17 * **13:30:** Mastat in nɨg itəm katol-pən nɨkutin e nagwənən məmə tatəpien wɨr. Nɨkutin in natiəkəku agɨn.

35 Nolən əh təmol nəghatən rəha ien aupən tatuwa matol nɨpahrienən lan.
Təmən məmə,
“Ekən-iarəp rəhak nəghatən e nuəhən nimaa nəghatən mɨn.
Ekən-iarəp natɨmnat ɨtəm eməhluaig-in ilat nian emətuoun matol nətueintən
mətoarus-pa u-roiu.”

Iesu təmən nɨpəti nimaa nəghatən e manuwɨhl

36 Kən Iesu təmiet rəkɨs e netəmim, kən muwɨn e nɨpəgnoa nimə kit. Kən
rəhan mɨn netəmim kəmotuwa ron motətapəh məmə, “Ən-tu kəm itɨmat nɨpəti
nimaa nəghatən e manuwɨhl itəm təmər e nasumən.”
37 Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Etəmim itəm təmərakin nɨkuti wit e na-
sumən, inu io, Nəti Etəmim.
38 Kən nasumən, in nətueintən, kən nɨkuti wit wɨr mɨn, ilat u netəmim rəha
Uhgɨn itəm tatərəmərə elat. Kən manuwɨhl rat mɨn, ilat netəmim rəha Setan.
39 Kən tɨkɨmɨr itəm təmuwɨn mərakin manuwɨhl rat, in Setan. Kən nian
okəulək-in nasumən, in namnun nian, kən netəmim itəm koatəulək e na-
sumən, ilat u nagelo mɨn.
40 Okotəmɨk manuwɨhl rat motan-ətɨp e nɨgəm, nolən əh tahmen əm e
namnun nian.
41 “Io Nəti Etəmim, ekahl-ipɨnə nagelo mɨn rəhak okotuwɨn ikɨn iatərəmərə
ikɨn, motoe rəkɨs natɨmnat rafin ne netəmim rafin itəm koatiuw-pən netəmim
o nolən təfagə rat mɨn.
42 Ilat okotərakin-pən ilat e nɨgəm asol, kən ikɨn əh netəmim okotasək kən
moatəgətain nəluɨlat mɨn.
43 Kən netəm kotətuatɨp okotasiə tahmen e mɨt e nərəmərəən rəha rəhalat
Tata Uhgɨn. Etəm matəlgɨn tatɨg, in otəkəike mətəlɨg-in wɨr nəghatən mɨn u.”

Nimaa nəghatən e bokis məni itəm tatəhluaig

44 Kən Iesu təmatəkəike matən məmə, “Nərəmərəən rəha Uhgɨn in tahmen
e bokis məni kit itəm tatəhluaig e nəptən kit. Kən etəmim kit təmətan məplan
bokis məni əh, kən tatɨg mɨtənɨm mɨn. Nɨkin təmagien pɨk, kən təmuwɨn mol-
salɨm-in natɨmnat rafin rəhan, kən mos-nəmtɨn nəptən əh.”

Nimaa nəghatən e kəpiel perel

45 Kən Iesu təmən məmə, “Nərəmərəən rəha Uhgɨn in tahmen e etəmim itəm
tategəs-in natɨmnat, kən matol-salɨm-in mɨn. Kən in tategəs-in kəpiel wɨr mɨn
nəmtɨlat tiəkɨs, katən məmə perel.
46 Nian təməplan perel kit itəm təwɨr pɨk agɨn, kən in təmuwɨn mol-salɨm-in
rəhan natɨmnat rafin, kən muwɨn mos-nəmtɨn perel əh kən mɨləs rəhan.”

Nimaa nəghatən e net rəha niuwən nəm

47 Kən Iesu təmatəkəike matən məmə, “Nərəmərəən rəha Uhgɨn in tahmen e
nian netəmim koatərakin-pən net əpəh itəhəi moatos nəm pɨsɨn pɨsɨn mɨn lan.
48 Nian net tɨnərioah e nəm, kən kotiuw-par net, kən motoor nəm mɨn
motaii-pən nəm wɨr mɨn e kətɨm asol mɨn rəhalat, məto okotərakin nəm itəm
kotərat. 49 Kən e namnun nian, nagelo mɨn okotuwa motos-irəkɨs netəmim
itəm kotərat o netəmim itəm kotətuatɨp,
50 kən motərakin-pən netəm kotərat e nɨgəm asol, kən ikɨn əh netəmim
okotasək moatəgətain nəluɨlat.
51 “?Itəmat nəkotɨtun natɨmnat mɨn un, o kəp?” Kən ilat kəmotən kəm in
məmə, “Əwəh.”

13:35: Sam 78:2 **13:40:** Sam 78:2 **13:41:** Mat 24:31; 25:31; Mak 13:27 **13:42:** Mat 8:12
13:43: Mat 8:12 **13:50:** Mat 13:42; Luk 13:28

52 Kən təmən kəm ilat məmə, “Tol nəhlan, iəgətun mɨn rafin rəha Lou itəm
kəməgətun wɨr ilat e nərəmərəən rəha Uhgɨn, kotahmen e etəm-iasol rəha
nimə itəm rəhan nautə tepət. Kən nian kit in tatos-irəkɨs nat wi e rəhan nautə,
kən nian kit mɨn tatos-irəkɨs nat oas.”†

Ien itəm kəsɨsiai-inən
(Mak 6:1-6; Luk 4:16-30)

53 Nian Iesu tɨnol namnun nuəhən nimaa nəghatən mɨn əh, kən təmiet ikɨn
əh,
54 muwɨn iman ikɨn. Kən təmatəgətun netəmim əpəh e nimə rəha
nuəfɨmɨnən, kən narmɨlat təmiwɨg, kən kotən məmə, “? Suah u təmɨləs hiə
nenatɨgən əh ne nəsanənən əh o nolən nat pɨspɨs mɨn?
55 Suah əh, kitat kotɨtun wɨr in. ?In netɨ etəmim itəm tatol nimə, o kəp? ?
Kən rəhan mama, in Meri, kən pian mɨn ilat Jemes, ne Josep, ne Saimon, ne
Jutas, o kəp?
56 ?Kən rəhan kaka mɨn kitat min ilat, o kəp? ?Təmos hiə nɨtunən o nolən
natɨmnat mɨn əh?”
57 Kən nɨkilat təsagienən ron kən motəuhlin məntaalat ron.
Məto Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Okəmə suah kit in ien, netəmim rafin
koatɨsiai-in. Məto rəhan mɨn netəmim əpəh latuənu ne rəhan mɨn netəmim e
nɨpəgnoa nimə rəhan, ilat əm kəsotɨsiai-inən.”
58 Kən təməsolən nat pɨspɨs tepət ikɨn əh, məto-inu ilat kəsotahatətəən lan.

14

Kig Herot Antipas
təməghat o Iesu
(Mak 6:14-29; Luk 9:7-9)

1 E nian əh, Kig Herot Antipas u tatərəmərə e nɨtən Kalili, təmətо namnusən
rəha Iesu.
2 Kən təmən-ipən kəm rəhan etəm-iasol mɨn məmə, “Suah u in Jon Baptais itəm
təməmegəh mɨn e nɨmɨsən. Tol nəhlan tatos nəsanənən əh o nolən nat pɨspɨs
mɨn.”

Nɨmɨsən rəha Jon Baptais

3-4 Herot Antipas təməghat nəhlan məto-inu in təmohamnu rəkɨs Jon Bap-
tais. Inu namnusən e nɨmɨsən rəha Jon Baptais, tol min-nulan.
Aupən ikɨn, Kig Herot Antipas təmakləh-in Herotias u pətaguɨhl rəha pia
Herot u, Filip Kitɨəh. Kən Jon təmən-ipən kəm in məmə, “Təsətuatɨpən məmə
nəkɨləs pətan u, məto-inu nakatətgəhl Lou.” Kən Herot Antipas təmaskəlɨm
Jon o Herotias, məlis ətain, mɨləs-ipən e kalapus.
5 Herot Antipas tolkeike məmə in otohamnu Jon, məto təməsolən məto-inu
tatəgin netəmim. Ilat koatɨsiai-in Jon moatən məmə in ien kit.
6 Məto nian kit, Herot Antipas təmol lafet kit rəha nian təmaiir lan, kən
pətan əkəku, nətɨ Herotias, təmol danis aupen e nɨganəmtɨ netəmim rafin. Kən
rəhan nolən danis təmol Herot Antipas nɨkin təmuwɨn pɨk lan,
7 kən tol nəhlan, in təmən-iəkɨs mos noanawɨl məmə in otos-ipən nat naka
itəm pətan əkəku əh tolkeike.
8 Kən Herotias təməghat kəm nətɨn, kən nətɨn təmən-ipən kəm Herot Antipas
məmə, “Os rəhn-kapə Jon Baptais e plet kit muwa ikɨn-u mos-ipa kəm io roɨu.”

---

† **13:52:** Kəm-naka nəghatən u ‘nat oas’ tatəghat-in nəghatən rəha Uhgɨn itəm kəmətе rəkɨs e Naoa Rəha Uhgɨn əpəh e Oltesteman, kən nəghatən u ‘nat wi e rəhan nautə’ tatəghat-in nəgətunən wi rəha Iesu.

13:54: Jon 7:15 **13:55:** Jon 6:42 **13:57:** Jon 6:42 **14:3-4:** Lev 18:16; 20:21; Luk 3:19-20 **14:5:** Mat 21:26

9 Kən kig, nɨkin təpou. Məto təmən-ipən kəm rəhan netəmim məmə ilat
okotol nəwia nəti Herotias, məto-inu o rəhan noanawɨl ne nəniəkɨsən itəm
təmol e nɨganəmti netəmim.
10 Kən təmahl-ipən netəmim neen kotuwɨn e kalapus, kən ilat kəmotətatɨp
rəkɨs rəhn-kapə Jon ikɨn əh,
11 motələhəu-pən e plet kit, motos motuwa, motos-ipən kəm nəti Herotias,
kən in təmos-ipən kəm rəhan mama.
12 Kən netəmim rəha Jon kəmotuwɨn motɨləs nɨpətɨn motuwɨn motɨtənɨm,
kən motuwɨn motən-ipən kəm Iesu.

Iesu təmagwən netəmim
faif-taosan
(Mak 6:30-44; Luk 9:10-17; Jon 6:1-14)

13 Nian Iesu təmətо namnusən əh, kən təmətɨpən e bot kit muwɨn əpəh ikɨn
kɨkə-kɨkə ikɨn. Məto nian nɨmanin netəmim kəmotɨtun ikɨn təmuwɨn ikɨn, ilat
kəmotiet e rəhalat latuənu mɨn motaliwək ipar motuarisɨg-in Iesu.
14 Nian Iesu təmuwar, təməplan nɨmanin netəmim tepət, kən nɨkin
təmahmə olat matakeike ilat, kən mol-wɨr nɨmɨsən mɨn rəhalat.
15 Kən ehnaipən iuəhkɨr o napinəpən, rəhan mɨn netəmim kəmotuwa ron
moatən məmə, “Ikɨn-u, ikɨn kɨkə-kɨkə ikɨn, kən otəsuwəhən talugɨn. Ahl-ipən
nɨmanin netəmim məmə okotuwɨn latuənu mɨn motos-nəmtɨn nɨgɨlat neen
nagwənən.”
16 Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Kəp. Otəpəs əm ilat kotatɨg, kən itəmat əm
otagwən ilat.”
17 Məto komotən-ipən kəm in məmə, “Itɨmat ekoatos əm pɨret faif ne nəm
kəiu.”
18 Kən təmən məmə, “Otos motuwa kəm io.”
19 Kən mən-ipən kəm netəmim məmə okotəpələh ləhau e manuwɨhl. Kən
təmos pɨret faif ne nəm kəiu əh, masɨpər əpəh e neai, matəfak-pən ron, kən
məmkas pɨret. Kən təmos-ipən kəm rəhan mɨn netəmim, kən ilat kotos-ipən
kəm nɨmanin netəmim.
20 Kən ilat rafin kəmotagwən, nərpɨlat tasis. Kən nɨmɨsmɨsɨ nagwənən itəm
kəmotapəs, netəmim rəha Iesu kəmotaii-pən e kətɨm asol ilat tuelef itəm
kəmotər kər wɨr.
21 Kən netəmim itəm kəmotagwən, nəman əm tahmen e faif-taosan, məto
kəsafinən nɨpɨtan ne nɨsualkələh.

Iesu təmaliwək e nəhau
(Mak 6:45-52; Jon 6:16-21)

22 Kən Iesu təmən kəm rəhan netəmim məmə ilat okotətɨpən e bot motaupən
moatuwɨn entənɨpən-pən e lek, məto in otahl-ipən netəmim kotɨtəlɨg-pən
iməlat mɨn ikɨn.
23 Nian tɨnahl-ipən rəkɨs netəmim, kən muwɨn əpəh ilɨs e nɨtot kit in pɨsɨn
əm, məmə otəfak. Nian tɨnalugən, Iesu pɨsɨn əm əh-ikɨn,
24 məto bot tɨnuwɨn rəkɨs ilugɨn e lek, kən tɨnatɨləs pɨkən nɨmətag, kən peau-
peau mɨn kɨnoatoh bot.
25 Kən lapɨn iuəhkɨr o nianən, Iesu təmaliwək e nətuei nəhau muwa olat.
26 Məto nian netəmim rəha Iesu kəmotəplan in tətaliwək e nətuei nəhau,
kən kəmotəgɨn pɨk moatən məmə, “!Ei, narmɨ etəmim kit!” Kən kəmotasək
əfəməh məto-inu koatəgɨn.

14:19: Mat 15:35-39; Mak 8:6-10 **14:23:** Luk 6:12; 9:28 **14:26:** Luk 24:37

27 Məto uəhai əm, Iesu təməghat kəm ilat məmə, “!Ei, nɨkitəmat tətul məha-
məha. Io əpəh. Sotəgɨnən!”
28 Kən Pita təmə, “Iərəmərə, okəmə ik pahrien, kən aun-in io ekaliwək e
nətuei nəhau mɨnə.”
29 Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Wa.”
Kən Pita tiet e nətuei bot, kən maliwək e nətuei nəhau matuwɨn o Iesu.
30 Məto nian təməplan nɨmətag, kən nɨkin təməgɨn pɨk, kən mɨnətuoun
mətamnɨm mətasək-pən o Iesu matən məmə, “!Iərəmərə, asitu lak!”
31 Kən roiu agɨn, Iesu təmea-pən maskəlɨm Pita, kən mən-ipən kəm in məmə,
“Ik rəham nahatətəən təkəku agɨn. ?Tahro rəham nahatətəən təkəku lak?”
32 Kən nian kəmuətɨpən e bot, kən nɨmətag təmurahl nelmɨn.
33 Kən ilat e nətuei bot kəmotos-ipən nɨsiaiiən asol kəm in moatən məmə,
“Pahrien, ik Nəti Uhgɨn.”
34 Nian kɨnotuwɨn entənɨpən-pən, kəmotuwar e nəptən Kenesaret.
35 Kən nian netəmim əh-ikɨn əh kɨnotɨtun Iesu, kotahl-ipən nəghatən tuwɨn
mɨtəlau o netəmim e latuənu mɨn rafin əh-ikɨn. Kən kəmotos rəhalat mɨn
netəmim itəm koatɨmɨs motuwa o Iesu,
36 kən kəmotəkəike o Iesu məmə ilat itəm koatɨmɨs okotek əm nɨpəgnəmtɨ
kot rəhan. Kən ilat rafin itəm kəmotek nɨpəgnəmtɨ kot rəhan, rəhalat nɨmɨsən
təmɨkə, kən kəmotəwɨr.

15

Nat itəm tatol
etəmim tamkɨmɨk
(Mak 7:1-23)

1 Kən Farisi mɨn neen ne iəgətun mɨn neen rəha Lou kəmotɨsɨ-pən Jerusalem
motuwa o Iesu. Kən motətapəh ron məmə,
2 “?Tahro rəham netəmim koatətgəhl kastom rəhatat itəm rəhatat pipi mɨn
aupən kəmotəgətun kitat lan? Ilat kotagwən, məto kəsotaupənən motaikuas
e nelmɨlat.”
3 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Məto tahro itəmat mɨn nakoatətgəhl
Lou rəha Uhgɨn o naskəlɨm əskasɨkən kastom rəhatəmat?
4 Iatən nəhlan məto-inu, Uhgɨn təmən məmə, ‘Nəkotəkəike motɨsiai-in
rəhatəmat tata ne mama,’ kən təmən mɨn məmə, ‘Etəmim itəm otəghat rat e
rəhan tata o mama, okəkəike kohamnu.’
5 Məto itəmat nakotən məmə, okəmə suah kit rəhan kit məni əh-ikɨn itəm in
tɨtun nasituən e rəhan tata ne mama lan, in tɨtun nənən kəm ilau məmə, ‘Kəsi,
emələhəu pɨsɨn məni u məmə rəha Uhgɨn,’
6 kən okol in otəsɨsiai-inən rəhan tata, kən məsos-ipənən məni u kəm in. E
nolən əh, itəmat noatol nəghatən rəha Uhgɨn tatol nat əpnapɨn lan, məto-inu
itəmat nakotolkeike məmə nakotaskəlɨm kastom rəhatəmat mɨn əm.
7 !Rəhatəmat nənən təwɨr, məto nɨkitəmat tamkɨmɨk! Ien Aesea təməghat-in
itəmat ətuatɨp nian təmatən-iarəp nəghatən rəha Uhgɨn itəm tatən məmə,
8 ‘Netəm mɨn u koatɨsiai-in io e nohlɨlat əm,
məto nɨkilat isəu ron io,
9 Rəhalat nolən rəha nəfakən ron io in nat əpnapɨn əm,
kən nian koatəgətun, koatən məmə nəghatən mɨn rəhak,
məto in nəghatən mɨn rəha netəmim əm.’ ”
10 Kən Iesu təmaun-in netəmim məmə okotuwa ron, kən mən-ipən kəm ilat
məmə, “Otətəlɨg-in-tu, kən motɨtun nat u.

14:31: Mat 8:26; Mak 4:39 **14:36:** Mat 9:20-21; Mak 6:53-56 **15:4:** Eks 20:12; Dut 5:16 **15:4:** Eks 21:17; Lev 20:9 **15:9:** Aes 29:13

11 Nat naka itəm katun, təsolən etəmim tamkɨmɨk e nɨganəmtɨ Uhgɨn, məto
nat naka itəm tatiet e nohlɨ etəmim, in tatol etəmim tamkɨmɨk e nɨganəmtɨ
Uhgɨn."
12 Kən rəhan netəmim kotuwa ron moatətapəh məmə, "? Nəkɨtun məmə
Farisi mɨn, nɨkilat tərat nian kəmotəto nəghatən əh?"
13 Kən təmən-ipən məmə, "Nɨg mɨn rafin itəm rəhak Tata əpəh e nego e neai
təməsəfeən, okew-pər ilat nokɨn.
14 Apəs ilat. Ilat koatit netəmim, məto nɨganəmtɨlat təpɨs. Okəmə etəmim
itəm nɨganəmtɨn təpɨs tit etəmim kit mɨn itəm nɨganəmtɨn təpɨs, kən ilau kərən
okiaiwɨg-pən e noakɨmɨl."
15 Kən Pita təmən-ipən kəm in məmə, "Ən-tu nɨpətɨ nimaa nəghatən kəm
itɨmat."
16 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "?Itəmat rəhak netəmim, məto itəmat
mɨn nəsotɨtunən əh?
17 ?Nəkotɨtun o kəp məmə, nat naka itəm tatuwɨn e nohlɨ etəmim meiuaiu e
nərpɨn, kən miet mɨn e nɨpətɨ etəmim?
18 Məto natɨmnat itəm tatɨsɨ-pən e nɨki etəmim kən matiet e nohlɨ etəmim,
matol etəmim tətamkɨmɨk e nɨganəmtɨ Uhgɨn.
19 Tol nəhlan məto-inu, natɨmnat itəm tatɨsɨ-pən e nɨki etəmim kotol nulan:
nətəlɨgən tərat mɨn; nohamnuən etəmim; nakləh-inən pətan; nɨpɨtan ne
nəman ne, koatit anion ilat mɨn; nakləhən; nəghat eiuəən e netəmim; nən
ratən nərgɨ etəmim.
20 Inu natɨmnat itəm tol etəmim tətamkɨmɨk e nɨganəmtɨ Uhgɨn, məto
okəmə suah kit təsaikuasən nelmɨn kən mətagwən, inu təsolən in tamkɨmɨk
e nɨganəmtɨ Uhgɨn."

Nahatətəən rəha
pətan Iaihluə
(Mak 7:24-30)

21 Kən Iesu təmiet ikɨn əh, kən muwɨn ikɨn itəm taon kəiu əh, Taea ne Saeton
katuəməhl ikɨn.
22 Kən pətan kit əh-ikɨn, Iaihluə u pətan Kenan, təmuwa ron mətasək əfəməh
məmə, "Iərəmərə, Mipɨ Tefɨt, asəkitun io. Narmɨn rat kit təskasɨk təmatɨg e
nətɨk pətan matərəkɨn in."
23 Məto Iesu təsən-ipən agɨn-əhən nəghatən kit kəm in. Kən rəhan netəmim
kotuwa moatəkəike ron, motən məmə, "Ahl-ipən in isəu, məto-inu tətasək
əfəməh matuarisɨg-in kitat."
24 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Kəmahl-ipa əm io o sipsip mɨn rəha
noanol rəha Isrel itəm kəmotəlue."
25 Məto pətan əh təmuwa mɨsin nulɨn aupən e Iesu matən məmə, "Iərəmərə,
asitu lak."
26 Kən Iesu təmən-ipən məmə, "Təsətuatɨpən məmə ekos nagwənən nɨgɨ
nɨsualkələh, kən mərakin-pən kəm kuri mɨn."*
27 Kən pətan u təmən-ipən məmə, "Əwəh, Iərəmərə. Məto kuri mɨn koatun
nɨmɨsmɨsɨ nagwənən itəm təmɨsas e tepɨl rəha iərəmərə mɨn rəhalat."
28 Kən Iesu təmən-ipən məmə, "Ei, pətan. !Rəham nahatətəən in iahgin! Nat
naka itəm nakolkeike, otuwa mol nɨpahrienən." Kən roiu agɨn, netɨn pətan
təməwɨr.

Iesu təmol-wɨr nɨmɨsən tepət

15:11: Mat 12:34 **15:14:** Luk 6:39; Rom 2:19 **15:24:** Mat 10:6 * **15:26:** Nəghatən u 'nɨsualkələh' tatəghat-in netəm Isrel, kən nəghatən u 'kuri' tatəghat-in Iaihluə mɨn.

29 Kən Iesu təmiet ikɨn əh maliwək e nɨkalɨ Lek Kalili. Kən mər muwɨn əpəh
ilɨs e nɨtot kit kən matəpələh.
30 Nɨmanin netəmim kəmotuwa ron, moatəmɨk netəm mɨn u itəm nelkɨlat
təməfaiu-əfaiu, ne netəm nɨganəmtɨlat təpɨs, ne netəm nɨpətɨlat məsɨn təmɨmɨs,
ne netəm kotəruru nəghatən, ne nɨmɨsən pɨsɨn pɨsɨn mɨn. Kən motəlɨn-pən ilat
iuəhkɨr o Iesu, kən təmol-wɨr ilat.
31 Kən nɨmanin netəmim narmɨlat təmiwɨg nian kəmotəplan netəm
kotəruru nəghatən kɨnotəghat, ne netəm nɨpətɨlat məsɨn təmɨmɨs kɨnotəwɨr,
ne netəm nelkɨlat təməfaiu-əfaiu kɨnotaliwək, ne netəm nɨganəmtɨlat təpɨs
kɨnoatəplan nat. Kən moatənwiwi Uhgɨn rəha Isrel.

Iesu təmagwən netəmim
fo-taosan
(Mak 8:1-10)

32 Kən Iesu təmaun-in rəhan netəmim kotuwa ron, təmən-ipən kəm ilat
məmə, “Nɨkik tɨnahməh pɨk o netəmim mɨn u. Kitat min ilat o nian kɨsɨl əh-
roiu, kən nat tɨkə məmə okotun. Esolkeikeən məmə ekahl-ipən ilat koatuwɨn,
nəumɨs tus ilat, mətan, neen kotɨmɨs-eah əpəh e suatɨp.”
33 Kən rəhan netəmim kotən-ipən kəm in məmə, “?Okotos hiə pɨret u ikɨn-
u, ikɨn taruən-aruən ikɨn itəm tahmen məmə okotagwən nɨmanin netəmim
lan?”
34 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Pɨret kuwəh u nakoatos?”
Kən kotən-ipən məmə, “Ekoatos pɨret sepɨn ne nəm əkəku noan məsɨn əm.”
35 Kən Iesu təmən-ipən kəm nɨmanin netəmim məmə okotəpələh e nəptən.
36 Kən təmos pɨret ilat sepɨn, ne nəm əlkələh, kən məfak-pən lan, kən
məmkas ilat, mos-ipən kəm rəhan netəmim mɨn, kən kotos-ipən kəm
netəmim.
37 Kən ilat rafin kəmotun nərpɨlat tasis. Kən netəmim rəha Iesu kotaii-pən
nɨmɨsmɨsɨ nagwənən itəm kəmotun kapəs e kətɨm asol ilat sepɨn, kəmotər kər
wɨr.
38 Netəmim itəm kəmotun, nəman ilat fo-taosan, məto kəsafinən nɨpɨtan ne
nɨsualkələh.
39 Kən Iesu tahl-ipən nɨmanin netəmim koatuwɨn, kən in təmətɨpən e bot
muwɨn ikɨn Makatan.

16

Farisi mɨn ne Satusi mɨn koatətapəh o nəmtətin kit
(Mak 8:11-13; Luk 12:54-56)

1 Kən Farisi mɨn ne Satusi mɨn kəmotuwa o Iesu, kən kəmotəghat əuhlin kəm
in məmə otol kəm ilat nəmtətin kit rəha nego e neai, inu nat pɨspɨs asol itəm
otəgətun məmə Uhgɨn təmahl-ipa in.*
2 Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “Nian tɨnehnaipən, nakotən məmə, ‘olawɨg
tərauiə, məto-inu napuə tɨnasiə.’
3 Kən laulaugɨn nakotən məmə, ‘Nuhuən otəfɨk, məto-inu napuə tɨnasiə
mɨtəlau.’ Nəkotɨtun nənən nɨpətɨ nəmtətin mɨn e nɨmal napuə itəm tatiet, məto
nəkotəruru nənən nɨpətɨ nəmtətin itəm nəkotəplan əh-roiu.
4 “Itəmat netəm roiu ne, nakotərat, itəmat netəm Isrel nəmotapəs rəhatəmat
nahatətəən o Uhgɨn, tahmen e pətan kit tapəs rəhan iərman matətəu-pən suah
pɨsɨn. Kən roiu nakotolkeike məmə ekol nəmtətin kit itəm otəgətun məmə

15:31: Mak 7:37 **15:32:** Mat 14:14 * **16:1:** Farisi mɨn ne Satusi mɨn, nɨkilat təht məmə Iesu tərurу nolən nəmtətin kit, kən netəmim okotəplan məmə in təsisi-pən e Uhgɨn. **16:1:** Mat 12:38; Luk 11:16

emisi-pən o Uhgin. Məto Uhgin otos-ipən əm nəmtətin kitiəh əm, kən inəh
nəmtətin rəha ien əh Jona." Kən təmapəs ilat matuwin.

Is rəha Farisi min ne Satusi min
(Mak 8:14-21)

5 Nian Iesu ne rəhan min netəmim kəmoatuwin entənipən-pən e Lek Kalili,
rəhan netəmim kəmotaluin məmə okotos piret neen. Kən nian kinotuwin
entənipən-pən,
6 kən təmən-ipən kəm rəhan netəmim məmə, "Onakoatəto itəmat o is rəha
Farisi min ne Satusi min."
7 Kən kəmoatən-ipən kəm ilat min məmə, "Tatəghat nəhlan məto-inu
kəmotaluin nəmikən piret neen."
8 Məto Iesu tinitun rəhalat nətəligən, kən təmən-ipən kəm ilat məmə, "Ei,
rəhatəmat nahatətəən təkəku agin. ?Tahro nakoatən-ipən kəm itəmat min
məmə piret tikə otəmat?
9 ?Nəsotitunən əh, o kəp? ?Ninotaluin piret faif u itəm emagwən netəmim
faif-taosan lan, kən uarisig, nəmotaii-pən nimismisi nagwənən itəm kəmapəs
e kətim asol kuwəh?
10 ?Kən ninotaluin piret sepin u itəm emagwən netəmim fo-taosan lan, kən
uarisig, nəmotaii-pən nimismisi nagwənən itəm kəmapəs e kətim asol kuwəh?
11 ?Tahro itəmat nəsotitunən məmə esəghat-inən piret? Oatəto itəmat o is
rəha Farisi min ne Satusi min."
12 Kən e nian əh, ilat kəmotitun məmə in təsəghat-inən is rəha nolən piret
məmə okoatəto ilat ron, məto okoatəto ilat o nəghatən min itəm Farisi min ne
Satusi min koatəgətun netəmim lan.

Pita təmən məmə Iesu in Kristo
(Mak 8:27-30; Luk 9:18-21)

13 Nian Iesu təmuwa ikin Sisaria Filipae, mən-ipən kəm rəhan netəmim
məmə, "?Netəmim kotən məmə pah u io, Nəti Etəmim?"
14 Kən kotən-ipən məmə, "Neen koatən məmə ik Jon Baptais, neen koatən
məmə ik ien Elaija, kən neen koatən məmə ik ien Jeremaea, o ien kit aupən
ikin."
15 Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, "?Məto tahro etəmat? ?Nakotəmə pah u
io?"
16 Kən Saimon Pita təmən-ipən məmə, "Ik Kristo itəm Uhgin təmən məmə
otahl-ipa, ik Nəti Uhgin itəm tətatig matəmegəh."
17 Kən Iesu təmən-ipən məmə, "Uhgin təmawte-in rəhan nəwirən kəm ik,
Saimon nəti Jona, məto-inu sənəmə etəmim əm təmol-arəp nat u kəm ik, məto
rəhak Tata əpəh e nego e neai itəm təmol əp nat u kəm ik.
18 Kən ekən-ipinə kəm ik məmə ik Pita, u nipətin təmə kəpiel. Kən ekiləkin
rəhak niməfak e kəpiel u, kən okol nəsanənən rəha nimisən† otəsaprəkis-inən.
19 Ekos-ipinə kəm ik nepətən itəm tatisi-pən o Uhgin əpəh e nego e neai.
Kən əpəh e nego e neai, Uhgin tinegəhan-in rəkis nəwiam itəm onakən e
nətueintən. Nian onakahtosig-in nat kit, o onategəhan-in nat kit, kən otol
mihin."
20 Kən mən-ipən əskasik kəm rəhan netəmim məmə okəsotən-ipənən kəm
suah kit məmə in Kristo itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa.

16:4: Mat 12:40; Jona 1:17 **16:6:** Luk 12:1 **16:9:** Mat 14:17-21 **16:10:** Mat 15:34-38 **16:14:** Mat 14:1-2; Mak 6:14-15; Luk 9:7-8 **16:16:** Jon 6:69 **16:17:** Kal 1:15-16 † **16:18:** Nat u tatəghat-in nian suah kit təmimis, məto nimisən, rəhan nəsanənən tikə o etəmim itəm tətahatətə e Uhgin. **16:18:** Jon 1:42; Efes 2:20

Iesu təmən-iarəp
rəhan nɨmɨsən
(Mak 8:31—9:1; Luk 9:22-27)

21 E nian əh, Iesu təmətuoun matən-iarəp kəm rəhan netəmim məmə in
otəkəike muwɨn Jerusalem, kən etəm-iasol mɨn rəha noanol rəha Isrel, ne pris
asol mɨn, ne iəgətun mɨn rəha Lou, okotol in təto nahməən e nəratən tepət, kən
okotohamnu in, kən uarisɨg e nian kɨsɨl, in otəmegəh mɨn e nɨmɨsən.
22 Kən Pita tos pɨsɨn Iesu, kən mətuoun matən-iəhau matən məmə,
"Iərəmərə, Uhgɨn otəkəike mahtosɨg-in nat əh. !Nat əh okol təsuwamən mol
nɨpahrienən lan!"
23 Kən Iesu talalin mən-ipən kəm Pita məmə, "!Setan! !Uwɨn isəu ron io!
Ik nətahtosɨg-in io. Rəham nətəlɨgən sənəmə nətəlɨgən rəha Uhgɨn, məto in
nətəlɨgən rəha netəmim əm."
24 Kən Iesu təmən-ipən kəm rəhan netəmim məmə, "Etəmim itəm tolkeike
məmə otuarisɨg-in io, otəkəike maluin atɨp in, kən mɨləs rəhan nɨg kəməluau
mətəu-pa io.
25 Tol nəhlan məto-inu, etəmim itəm tatol pɨk wək əm məmə rəhan
nəmegəhən e nətueintən u in otəwɨr, otəmkarəpən e nəmegəhən pahrien.
Məto etəmim itəm otɨmɨs o nərgək, in otos nəmegəhən lilɨn.
26 ?Okəmə etəmim kit tatos rafin natɨmnat e nətueintən, məto uarisɨg lan
otɨmɨs kən təsosən nəmegəhən lilɨn, in təmol win e nat kit təwɨr, o kəp?
Kəp. Okol suah əh təsos-ipənən nat kit kəm Uhgɨn məmə Uhgɨn otos-ipən
nəmegəhən lilɨn kəm in.
27 Tol nəhlan məto-inu, io Nəti Etəmim epanuwa itɨmat nagelo mɨn e
nəsanənən ne nepətən əhag-əhag asol rəha Tata rəhak, kən ekos-ipən nətouən
kəm netəmim rafin e wək ətuatɨp itəm kəmotol.
28 Iatən-ipɨnə nɨpahrienən məmə netəmim neen koatətul ukɨn-u itəm
kəsotɨmɨsən motəmegəh əm nian Nəti Etəmim u in kig, otuwa məmə in
otərəmərə e natɨmnat rafin."

17

Nɨpəti Iesu təmuwa mol pɨsɨn
(Mak 9:2-13; Luk 9:28-36)

1 Nian sikis tɨnuwa mɨnuwɨn rəkɨs, Iesu tit Pita, ne Jemes, ne Jon u pia Jemes,
mit iləhal motuwɨn əpəh ilɨs e nɨtot əfəməh, ilat pɨsɨn əm.
2 Kən ikɨn əh, nɨpəti Iesu təməuhlin muwa mol pɨsɨn. Rəhn-kapə təmasiə
məhag-əhag tahmen e mɨtgar, kən rəhan natɨmnat tɨnuwa məruən məhag-
əhag.
3 Roiu agɨn, Moses ne Elaija kəmiaet-arəpa mətəhaləghat iləhal Iesu.
4 Kən Pita təmən-ipən kəm Iesu məmə, "Iərəmərə. Təwɨr məmə itɨməhal
eməhaluwa ikɨn-u. Okəmə nakolkeike, ekiləkɨn makeen kɨsɨl u ikɨn-u, rəham
kit, kən rəha Moses kit, kən rəha Elaija kit."
5 Nian Pita təmatəghat əh, mal napuə itəm təhag-əhag təmuwa malpin ilat,
kən kəmotəto nəwia suah kit təmiet e mal napuə matən məmə, "Inu nətɨk itəm
iakolkeike pɨk. Nɨkik tagien pɨk ron. !Əhalətəlɨg-in in!"
6 Nian suah miləhal əh kəməhaləto nəghatən əh, kəməhalɨsɨ-pər
məhalɨtənɨm-pən rəhaləhal-kapə e nəptən məhaləgɨn pɨk.
7 Məto Iesu təmuwa mek iləhal matən məmə, "Əhalətul. Əsəhaləgɨnən."

16:24: Mat 10:38; Luk 14:27 **16:25:** Mat 10:39; Luk 17:33; Jon 12:25 **16:26:** Mat 4:8-9 **16:27:** Sam 62:12; Prov 24:12; Mat 25:31; Rom 2:6; Nol Əpən 22:12 **17:2:** 2 Pita 1:16-18 **17:5:** Dut 18:15; Sam 2:7; Aes 42:1; Mat 3:17; Mak 1:11; Luk 3:22

8 Nian kəməhlasɨpər, məsəhaləplanən suah kit, məto Iesu pɨsɨn əm.
9 Nian kəmoteiuaiu-pa e nɨtot, Iesu təmən kəm iləhal məmə, “Əsəhalənən
kəm etəmim kit nat naka itəm nəməhaləplan mətoarus-pən Nəti Etəmim
otəmegəh mɨn e nɨmɨsən.”
10 Kən kəməhalən-ipən məmə, “?Məto tahro iəgətun mɨn rəha Lou koatən
məmə Elaija otəkəike maupən muwa mɨn?”*
11 Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Nɨpahrienən məmə Elaija otəkəike maupən
muwa məmə otol-wɨr mɨn natɨmnat rafin.
12 Məto ekən-ipɨnə kəm itəməhal məmə, Elaija tɨnuwa rəkɨs, məto netəmim
kəsotɨtunən in, kən motol tərat lan. E nolən ahmen mɨn əm, Nəti Etəmim otəto
nahməən e nelmɨlat.”
13 Kən rəhan netəmim kɨnotɨtun məmə tatəghat-in Jon Baptais kəm ilat.

Iesu təməhg-iarəp narmɨn rat e suakəku kit (Mak 9:14-32; Luk 9:37-45)

14 Nian kɨnotiet-pa o nɨmanin netəmim, suah kit tuwa mɨsin nulɨn aupən-in
Iesu,
15 kən məmə, “Iərəmərə, asəkitun nətɨk. Tətaut, kən matəto pɨk nahməən lan.
Nian tepət tatiet-pən e nɨgəm, matiet-pən ləhau e nəhau.
16 Emɨləs muwɨn o rəham netəmim, məto kotəruru nol-wɨrən.”
17 Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Ei, itəmat netəm roiu nəsotahatətəən, kən
nɨnotuwɨn isəu o suatɨp rəha Uhgɨn. ?Onəghan nəpanotɨtun? ?Oekətatɨg kitat
min itəmat mətoarus nian naka? Otɨləs suakəku motuwa kəm io.”
18 Kən Iesu təməghat əskasɨk kəm narmɨn rat, kən tiet e suakəku, kən roiu
agɨn suakəku təməwɨr.
19 Kən rəhan netəmim kəmotuwa kətul pɨsɨn ilat Iesu, kən motətapəh ron
məmə, “?Tahro itɨmat ekotəruru nəhg-iarəpən narmɨn rat?”
20 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Məto-inu rəhatəmat nahatətəən
təkəku əm, təsahmenən. Məto iakatən pahrien kəm itəmat məmə, okəmə
rəhatəmat nahatətəən əh-ikɨn, nat əpnapɨn tahmen e nɨkuti mastat u nətɨn
agɨn, kən nəkotɨtun nən-ipənən kəm nɨtot u məmə, ‘Otiet u ikɨn-u, muwɨn ikɨn
əh,’ kən nɨtot otiet, kən nat kit tɨkə itəm itəmat nəkotəruru nolən.”†
22 Nian kəmotuwa kitiəh əpəh Kalili, Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Io
Nəti Etəmim, suah kit otegəhan-in-pən io e nelmɨ tɨkɨmɨr mɨn.
23 Netəmim okotohamnu io, kən uarisɨg e nian kɨsɨl, Uhgɨn otosmegəh mɨn
io e nɨmɨsən.” Kən rəhan netəmim kəmotəto tərat pɨk agɨn o nəghatən əh.

Takis rəha Nimə Rəha Uhgɨn

24 Nian Iesu ne rəhan netəmim kəmotuwa Kapaneam, netəmim rəha nosən
məni rəha takɨs rəha Nimə Rəha Uhgɨn, kəmotuwa o Pita motən məmə, “?
Tahro? ?Rəham iəgətun tatətou takɨs u, o kəp?”
25 Kən Pita təmən-ipən məmə, “Əwəh, tatətou.”
Nian Pita təmuwɨn e nɨpəgnoa nimə, kən Iesu təmaupən məghat matən kəm
in məmə, “?Saimon, nɨkim təht mə naka? ?Kig mɨn rəha nətueintən koatos
takɨs o pah, koatos o rəhalat mɨn netəmim, o netəm pɨsɨn mɨn?”

---

* **17:10:** Nian Uhgɨn təməghat kəm iləhal əpəh e nɨtot, iləhal kəhalɨtun məmə Iesu in Kristo itəm otuwa. Kən kəhalɨtun məmə Elaija otəkəike maupən muwa mɨn, məto kəsəhaləplanən məmə Elaija təmuwa mol əpen-əpenə natɨmnat rafin. Tol nəhlan, rəhalat nətəligən tɨnol nəruruən, məto-inu Iesu itəm in Kristo tɨnuwa rəkɨs, məto Elaija təsuwamən əh. **17:10:** Mal 4:5 **17:11:** Mal 4:5-6 **17:12:** Mat 11:14 **17:13:** Luk 1:17 **17:19:** Mat 10:1 † **17:20:** E kopi oas mɨn neen rəha Niutesteman itəm kəmətə e nəghatən Kris aupən, kəsətəən ves 21 u: Məto suah kit itəm tolkeike məmə otəhg-iarəp narmɨn rat mɨn nəhlan, in otəkəike matəfak kən matətuakəm. **17:20:** Mat 21:21; Mak 11:23; Luk 17:6; 1 Kor 13:2 **17:22:** Mat 16:21 **17:24:** Eks 30:13; 38:26

26 Pita təmən-ipən məmə, “Koatos o netəm pɨsɨn mɨn.”
Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Kən tol nəhlan, netəm rəha kig kəsotətouən.
27 Məto kitat kəsotolkeikeən məmə kotol ilat kotəto tərat otat. Kən tol nəhlan, təwɨr məmə ik onəkuwɨn əpəh ləhau e lek, mərakin rəham nɨpien o niuwən nəm. Nəm itəm nakaupən miuw, nakəhap nɨpəgnoan, kən onəkəplan məni silfa kit tahmen-in nətouən takɨs. Os muwɨn mos-ipən kəm ilat o nətouən rəhalau takɨs.”

18

Etəm-iasol e nərəmərəən rəha Uhgɨn
(Mak 9:33-37; Luk 9:46-48)

1 E nian əh, netəmim rəha Iesu kəmotuwa ron motətapəh ron məmə, “?Pah u in etəm-iasol e nərəmərəən rəha Uhgɨn?”
2 Kən Iesu taun-in suakəku kit tuwa mətul ilugɨn elat,
3 kən mən məmə, “Pahrien iatən kəm itəmat məmə okəmə nəsotəuhlinən itəmat motuwa motahmen e nɨsualkələh, okol nəsotuwɨnən motatɨg ahgin nərəmərəən rəha Uhgɨn.
4 Tol nəhlan, pah u otɨləs-iəhau atɨp in tahmen e suakəku u, in etəm-iasol e nərəmərəən rəha Uhgɨn.
5 “Okəmə suah kit in ləhau tahmen e suakəku u, kən etəmim kit nɨkin tagien o nosən suah u muwɨn e nɨpəgnoa nimə rəhan, kən okəmə tatol e nərgək, kən tahmen məmə tatos io mɨn e nɨkin agien.
6 “Məto okəmə etəmim kit tatiuw-pən rəhak kit etəmim u tahmen e suakəku əh, məmə otol nolən rat, kən suah əh, Uhgɨn otol nalpɨnən asol kəm in. Kən nalpɨnən əh otəskasɨk taprəkɨs okəmə kətu-pən kəpiel kit e nentou, kən kərakin-pən əpəh itəhəi lokamnɨm məmə otamnɨm.
7 “Kəsi, nahməən asol otuwa o netəmim rəha nətueintən, itəm koatos-ipən-os-ipən kəm netəmim məmə okotol təfagə rat. Nos-ipən-os-ipənən mɨn əh okotəkəike motuwa. Məto kəsi, nahməən asol otuwa o suah u itəm in suatɨp rəha nəratən əh.
8 Okəmə nelməm o nelkəm tol ik natol təfagə, kən nakəte rəkɨs mərakin. Məto-inu təwɨr pɨk məmə nian nakuwɨn e nego e neai, nelkəm kit o nelməm kit tɨkə, taprəkɨs-in məmə ik nataskəlɨm nelməm kərən mil ne nelkəm kərən mil əh-ikɨn, kən kərakin-pən ik e nɨgəm itəm tatuəp namnun tɨkə.
9 Okəmə nɨganəmtɨm tol ik natol təfagə, kən asul-irəkɨs mərakin. Məto-inu təwɨr pɨk məmə nian nakuwɨn e nego e neai, nɨganəmtɨm kit tɨkə, taprəkɨs-in inu məmə ik nataskəlɨm nɨganəmtɨm kərən mil, kən kərakin-pən ik e nɨgəm asol itəm tatuəp namnun tɨkə.”

Nimaa nəghatən o sipsip itəm təmə̇lue
(Luk 15:3-7)

10 Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Nəkotəkəike moatɨtun wɨr məmə nəsotehm-iəhauən netəmim rəhak mɨn itəm kotahmen e nɨsualkələh, məto-inu iatən kəm itəmat məmə nagelo mɨn itəm koatehm ilat, nian rafin ilat koatətul e nɨganəmtɨ rəhak Tata u tətatɨg əpəh e nego e neai məmə okotən-iarəp ilat kəm Uhgɨn.*

18:1: Luk 22:24 **18:3:** Mat 19:14; Mak 10:15; Luk 18:17 **18:5:** Mat 10:40; Luk 10:16; Jon 13:20 **18:6:** Mak 9:42; Luk 17:1-2 **18:8:** Mat 5:29-30 **18:9:** Mak 9:43-48 * **18:10:** E naoa oas agɨn tepət rəha Niutesteman itəm kəmətə e nəghatən Kris aupən ikɨn, ves 11 tɨkə. In tatən məmə, “Kən io, Nəti Etəmim, emuwa məmə ekosmegəh ilat u itəm kəmotəlue.” **18:10:** Hip 1:14

12 “? Nɨkitəmat təht məmə naka? ? Okəmə etəmim kit rəhan sipsip wan-
hanrɨt, kən kitiəh təlue mətan, kən suah əh otol naka? In otapəs ilat nainti-
nain əpəh e nɨtot, kən muwɨn megəs-in itəm un itəm təmə̈lue.
13 Kən okəmə təməplan, iatən pahrien kəm itəmat məmə, nɨkin otagien o
sipsip u kitiəh əm, taprəkɨs-in ilat u sipsip nainti-nain itəm kəsotəlueən.
14 E nolən ahmen mɨn əm, rəhatəmat Tata əpəh e nego e neai, in təsolkeikeən
məmə rəhan kit suakəku otuwɨn mə̈lue.”

Piam itəm tatol nəratən
kəm ik
(Luk 17:3)

15 Kən Iesu təmən məmə, “Okəmə piam kit tol nolən rat kit kəm ik, uwɨn
məplan itəlau pɨsɨn əm, kən nakən-ipən nat naka itəm təmol təsətuatɨpən.
Okəmə tatətəlɨg-in ik, rəham nəghatən otol in tatɨtəlɨg-pa mɨn nakuəwɨr otəlau
mɨn.
16 Məto okəmə təsətəlɨg-inən ik, os etəmim kitiəh o kəiu məhaluwɨn mɨn
məhaləplan məmə nəghatən mɨn rafin itəm onəkotən, okotɨtun məmə ilat
rafin nɨpahrienən əm.
17 Məto okəmə təsətəlɨg-inən ilat, ən-ipən kəm niməfak. Məto okəmə təsətəlɨg-
inən niməfak, kən niməfak otəplan in tahmen e Iaihluə o etəmim rəha nosən
məni e takɨs.
18 “Iatən pahrien kəm itəmat məmə, əpəh e nego e neai, Uhgɨn tɨnegəhan-in
rəkɨs nəwiatəmat itəm nakotən e nətueintən. Nian nəkoatahtosɨg-in nat kit o
nakoategəhan-in nat kit, kən otol mihin.
19 “Kən iatən mɨn kəm itəmat məmə, okəmə itəlau kəiu nakuən nəghatən kit
muəlis e nat kit itəm nakətuətapəh ron o Uhgɨn, kən rəhak Tata əpəh e nego e
neai otol nat naka itəm nakətuətapəh ron.
20 Tol nəhlan məto-inu, ikɨn pəhruən etəmim kəiu o kɨsɨl kəhaluwa kitiəh e
nərgək, io itɨmat min ilat.”

Nimaa nəghatən e etəmim itəm təsaluinən kaon rəha suah kit

21 Kən Pita təmuwa o Iesu kən mətapəh ron məmə, “Iərəmərə. ? Ekaluin
nolən tərat itəm piak təmol kəm io mau kuwəh? ?Mau sepɨn tahmen, o?”
22 Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Iakən-ipɨnə kəm ik məmə, sənəmə mau sepɨn
əm, məto mau sepɨnte-sepɨn.†
23 “Nakəkəike mol nəhlan məto-inu nərəmərəən rəha Uhgɨn in tol nulan. Kig
kit tolkeike məmə otəplan-tu kaon mɨn itəm rəhan netəmim kəmotol kəm in
məmə ilat okotətou.
24 Nian tɨnətuoun wək əh, kotɨləs rəhan kit iolwək motuwa ron itəm təmol
kaon iahgin iahgin, tahmen e ten-taosan talen.‡
25 Məto suah əh tɨnəruru nətouən, kən tol nəhlan, kig təmən məmə okol-
salɨm-in in, ne rəhan pətan, ne rəhan nɨsualkələh, ne rəhan natɨmnat mɨn
rafin məmə otətou rəhan kaon.
26 “Kən rəhan iolwək təmeiuaiu mɨsin nulɨn aupən in. Kən matəkəike ron
matən-ipən kəm in məmə, ‘Awi. ?Nəkɨtun nos-ipamən nian əkuəkɨr məsɨn kəm
io məmə ekətou rafin rəhak kaon?’
27 Kən rəhan etəm-iasol təmasəkitun in, kən mapəs rafin rəhan kaon məmə
otəsətouən nian kit ne, kən megəhan-in məmə otuwɨn.

18:15: Luk 17:3; Kal 6:1 **18:16:** Dut 19:15; Jon 8:17 **18:18:** Mat 16:19; Jon 20:23 **18:19:** Mak 11:24; Jon 15:7 † **18:22:** Nɨpətin rəha “mau sepɨnte-sepɨn” məmə kitat kotəkəike motaluin nəratən rəha suah kit nian rafin, namnun tɨkə. **18:22:** Luk 17:4 ‡ **18:24:** Ten-taosan talen - Wan talen tahmen e faif-milian vatu. Kən məni rafin u, ten-taosan talen tahmen e fifti-taosan-milian vatu.

28 “Məto nian iolwək u təmuwɨn, kən məplan etəmim kit u təmol kaon kəm
in, wan-hanrɨt tenarius.§ Ilau kərən iolwək mil kətioal wək kitiəh əm rəha
etəm-iasol. Kən iolwək itəm etəm-iasol təmaluin rəhan kaon, in təmaskəlɨm
itəm u kit kəmətioal wək kələh, kən matəmkətɨp nentou, matən məmə, ‘!Ətou-
pa rəham kaon itəm nəmol kəm io!’
29 “Kən iolwək un itəm təmol kaon kəm in, teiuaiu mɨsin nulɨn matəkəike
ron matən məmə, ‘Awi. ? Nəkɨtun nos-ipamən nian əkuəkɨr məsɨn kəm io
məmə ekətou rəhak kaon?’
30 “Məto in təmə, kəp. Kən təmuwɨn mən məmə okɨləs suah u kan kɨləs-ipən
e kalapus mətoarus-pa otətou rafin rəhan kaon mɨn itəm təmol.
31 Nian iolwək mɨn neen kəmotəplan nat əh, nɨkilat təmahmə pɨk ron, kən
motuwɨn motən-ipən kəm etəm-iasol natɨmnat rafin itəm kəmotəplan.
32 “Kən etəm-iasol təmaun-in iolwək un tuwa təmən-ipən kəm in məmə, ‘Ik
iolwək itəm tərat agɨn. Emapəs rafin rəham kaon məto-inu nəmatəkəike ron
io.
33 ?Tahro nəsasəkitunən suah u natioal wək itəlau min, tahmen-pən əm e
itəm emol kəm ik?’
34 Kən nemə̈ha təmol etəm-iasol, kən təmən məmə okɨləs kan kɨləs-ipən
e kalapus məmə etəm tatehm kalapus otol nalpɨnən kəm in mətoarus-pən
otətou rafin rəhan kaon itəm təmol.”
35 Kən nian Iesu təmol namnun nimaa nəghatən, təmən-ipən kəm ilat
məmə, “Kən e suatɨp kitiəh əm, rəhak Tata əpəh e nego e neai, otol kəm itəmat
rafin, okəmə nəsotaluin pahrienən nəratən itəm piatəmat mɨn koatol kəm
itəmat.”

19

Iərman ne pətan kətuapəs ilau mɨn
(Mak 10:1-12; Luk 16:18)

1 Nian Iesu təmol namnun nənən natɨmnat mɨn u, təmiet Kalili muwɨn nɨtən
Jutia entənɨpən-pən e nɨkalɨ nəhau Jotan.
2 Kən nɨmanin netəmim kəmotuarisɨg-in in motuwɨn əh-ikɨn əh, kən təmol-wɨr
ilat e nɨmɨsən mɨn.
3 Kən Farisi mɨn neen kəmotol noa eko-eko məmə otiuw-pən Iesu o nənən
nəghatən kit itəm təsətuatɨpən. Kəmotuwa o Iesu motən məmə, “?Lou tatən
məmə iərman tɨtun napəsən rəhan pətan o nat əpnapɨn əm kit, o kəp?”
4 Kən təmən-ipən məmə, “? Nəmotafin o kəp məmə, e nətuounən muwɨn
mətoarus-pa u-roiu, Uhgɨn u itəm təmol netəmim rafin, təmol iərman ne
pətan?
5 Kən Suah u təmən məmə, ‘O nat əh in əh, iərman otəpanapəs rəhan tata ne
mama, kən mətuatɨg ilau rəhan pətan. Kən ilau okuea nɨpətɨlau kitiəh.’
6 Kən roiu, ilau sənəmə kəiu, məto kitiəh əm. Uhgɨn tɨnɨlpɨn ilau kɨnuea
mɨnioal kitiəh, kən o nat əh, pəs etəmim kit okol təsətatɨpən rəhalau natɨgən.”
7 Kən Farisi mɨn kotən-ipən məmə, “? Məto tahro Moses təmən məmə
etəmim tɨtun nos-ipənən naoa kit kəm rəhan pətan o napəsən, kən mahl-ipən
tatuwɨn?”
8 Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Moses təmegəhan-in itəmat noanol rəha Isrel
məmə onəkotapəs rəhatəmat nɨpɨtan mɨn məto-inu rəhatəmat-kapə təskasɨk
pɨk. Məto aupən, təməsolən nulan.

---

§ **18:28:** Roiu, wan-hanrɨt tenarius tahmen e wan-hanrɨt-taosan vatu. **18:34:** Mat 5:25-26 **18:35:** Mat 6:15; Mak 11:25; Efes 4:32; Kol 3:13 **19:4:** Jen 1:27; 5:2 **19:5:** Jen 2:24; Efes 5:31 **19:7:** Dut 24:1-4; Mat 5:31

9 Məto iakatən kəm itəmat məmə, okəmə suah kit tatol tifos mətapəs rəhan
pətan itəm təməsətəu-pən anionən iərman pisin kit, kən suah u mit pətan pisin,
tahmen əm məmə in tətakləh-in pətan əh, mateguafəl rəhan pətan ətuatip."
10 Kən netəmim rəha Iesu kotən kəm in məmə, "Okəmə natigən rəha iərman
ne pətan təskasik pik nulan, təwir məmə iərman ne pətan okəsioalən marit."
11 Kən Iesu təmən-ipən məmə, "Sənəmə netəmim rafin okotitun nosən
nəghatən u, məto netəm min əm un itəm kəmos-ipən nəghatən u kəm ilat, in
rəhalat əm.
12 Tol nəhlan məto-inu, netəmim neen okəsotolən marit o nat pisin pisin
min. Kit okol təsolən marit məto-inu nipətin məsin tərat nian təmaiir. Kit okol
təsolən marit məto-inu netəmim kəmotərəkin nipətin məsin. Kən kit tatən atip
məmə in otəsolən marit məmə otol wək rəha nərəmərəən rəha Uhgin. Etəmim
itəm titun nosən nəghatən u, in təike mos."

Iesu təməfak o nisualkələh
(Mak 10:13-16; Luk 18:15-17)

13 Kən netəmim kəmotəmik nisualkələh motuwa o Iesu məmə otələhəu-pən
nelmin elat, kən məfak olat. Məto netəmim rəha Iesu kəmotən-iəhau ilat.
14 Məto Iesu təmən-ipən məmə, "Pəs nisualkələh kotuwa ron io, sotən-
iəhauən ilat, məto-inu nərəmərəən rəha Uhgin in rəha netəmim min u kotol
nulan."
15 Kən təmələhəu-pən nelmin elat, kən miet ikin əh.

Etəm aluə itəm rəhan
nautə tepət
(Mak 10:17-31; Luk 18:18-30)

16 Kən suah kit təmuwa o Iesu mən-ipən məmə, "Iəgətun. ?Io ekəkəike mol
wək naka itəm in təwir məmə ekos nəmegəhən lilin?"
17 Kən Iesu təmən-ipən məmə, "? Tahro nakatətapəh ron io o nat naka
itəm təwir? Suah kitiəh əm itəm in təwir. Okəmə nakolkeike məmə nakos
nəmegəhən lilin, ətəu-pən nəghatən min rəha Lou."
18 Kən suah u təmən-ipən məmə, "?Lou min pəhruən?"
Kən Iesu təmən-ipən məmə, "Sohamnuən etəmim, kən məsakləh-inən
pətan, kən məsakləhən, kən məseiueiuəən e kot,
19 kən misiai-in rəham tata ne mama, kən molkeike ik kit tahmen əm məmə
nakolkeike atip ik."
20 Kən etəm aluə u təmən-ipən məmə, "Natimnat rafin un iakatol. ?Nat naka
min əh-ikin itəm eməsolən?"
21 Kən Iesu təmən-ipən məmə, "Okəmə nakolkeike məmə rəham nolən
otətuatip agin, uwin mol-salim-in rəham nautə, kən mos-ipən məni lan kəm
ian-rat min. Kən ik onakos natimnat wir əpəh e nego e neai. Kən wa, mətəu-pa
io."
22 Nian etəm aluə təməto nəghatən əh, kən təmagim matuwin nikin təpou
məto-inu rəhan nautə tepət.
23 Kən Iesu təmən-ipən kəm rəhan min netəmim məmə, "Ekatən pahrien
məmə, tiəkis o etəmim itəm rəhan nautə tepət məmə otuwin matig ahgin
nərəmərəən rəha Uhgin.
24 Kən iatən min kəm itəmat məmə, tiəkis məmə kamel otuwin-pən e nipəg
nitel, məto tiəkis pik məmə etəm rəhan nautə tepət otuwin matig ahgin
nərəmərəən rəha Uhgin."

19:9: Mat 5:32; 1 Kor 7:10-11 **19:14:** Mat 18:2-3 **19:17:** Lev 18:5; Luk 10:28 **19:18:** Eks 20:13-16; Dut 5:17-20 **19:19:** Eks 20:12; Lev 19:18

25 Nian netəmim rəha Iesu kəmotəto nəghatən əh, narmɨlat təmiwɨg pɨk, kən
motən-ipən məmə, “?Kən pah tɨtun nosən nəmegəhən lilɨn?”
26 Kən Iesu təplan ilat kən mən məmə, “Nat u, okol etəmim təsolən. Məto
Uhgɨn, in tɨtun nolən natɨmnat rafin.”
27 Kən Pita təmən-ipən məmə, “Emotapəs natɨmnat rafin məmə ekotətəu-
pən ik. ?Nat naka u, o nian kit in rəhatɨmat?”
28 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Iatən pahrien kəm itəmat məmə,
e nian itəm natɨmnat rafin okotəuhlin motuwa motuwiwi, kən Nəti Etəmim
otəpələh e rəhan jea rəha kig itəm in təhag-əhag məwɨr agɨn, kən itəmat
un itəm nəmoatətəu-pa io, onəkotəpələh mɨn e jea rəha kig ilat tuelef, kən
motərəmərə e noanol mɨn ilat tuelef rəha Isrel.
29 Kən netəmim rafin un itəm kəmotapəs rəhalat nimə mɨn, o pialat mɨn,
o wɨnɨlat mɨn, o rəhalat tata o mama, o nenətɨlat mɨn, o rəhalat nəptən mɨn o
nərgək, Uhgɨn otos-ipən natɨmnat mɨn əh tepət pɨk agɨn kəm ilat, kən mos-ipən
nəmegəhən lilɨn kəm ilat.
30 Məto netəmim tepət itəm koatətul aupən e nətueintən roiu, okotuwa
motətul uarisɨg e nəmegəhən itəm otuwa. Kən netəmim təpət itəm koatətul
uarisɨg e nətueintən roiu, okotuwa motətul aupən e nəmegəhən itəm otuwa.”

20

Nimaa nəghatən e iolwək mɨn əpəh e nasumən

1 “Tol nəhlan məto-inu nərəmərəən rəha Uhgɨn tahmen e etəm-iasol kit rəha
nasumən. Təmiet laulaugɨn agɨn məmə otegəs-in netəmim okotuwa motol
wək e rəhan nasumən.
2 Kən in təmən məmə otətou ilat kitiəh kitiəh wan tenarius* e nian kitiəh, kən
mahl-ipən ilat kotuwɨn e rəhan nasumən.
3 “Iuəhkɨr nain klok laulaugɨn, təmiet muwɨn e maket məplan netəmim
neen koatətul məsotolən nat kit.
4 Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, ‘Itəmat mɨn, otuwɨn motol wək əpəh e
rəhak nasumən, kən ekətou itəmat e məni itəm tətuatɨp.’
5 Kən kəmotuwɨn.
“Kən iuəhkɨr o tina, təmiet muwɨn mol nat kitiəh əm, kən mol mɨn e tri klok
ehnaipən.
6 Kən iuəhkɨr e faif klok ehnaipən, təmiet muwɨn məplan netəmim neen
mɨn koatətul əpnapɨn əm. Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, ‘?Tahro nəkoatətul
ikɨn-u nian apiəpiə kit, məsotolən nat kit?’
7 Kən kotən-ipən məmə, ‘Məto-inu suah kit təsegəs-inən itɨmat məmə ekotol
wək rəhan.’ Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, ‘Itəmat mɨn otuwɨn kol wək e
rəhak nasumən.’ Kən ilat kəmotuwɨn.
8 “Nian tɨnehnaipən, etəm-iasol rəha nasumən təmən-ipən kəm rəhan
etəmim itəm tatehm rəhan iolwək mɨn məmə, ‘Aun-in iolwək mɨn kotuwa,
nakos-ipən rəhalat məni. Nakətuoun mətou netəm itəm kəmotuwa uarisɨg
muwɨn mətoarus netəm kəmotaupən motol wək.’
9 “Kən iolwək mɨn itəm kəmotuwa motol wək e faif klok, kəmotuwa kən
təmətou ilat wan tenarius kitiəh kitiəh.
10 Tol nəhlan, netəm mɨn u itəm kəmotaupən kol wək, nɨkilat təht məmə
okotos məni taprəkɨs-in itəm mɨn u kəmotol wək uarisɨg. Məto ilat kitiəh kitiəh
kəmotos mɨn əm wan tenarius.

19:26: Job 42:2 **19:28:** Mat 25:31; Luk 22:30; Nol Əpən 3:21 **19:30:** Mat 20:16; Luk 13:30 * **20:2:** Tenarius kitiəh in tahmen e nətouən rəha wək o nian kitiəh. Roiu, wan tenarius tahmen e wan-taosan vatu. **20:8:** Lev 19:13; Dut 24:15

11 Nian kəmotos məni, kən kəmoatəghat-əghat kəm ilat mɨn məmə nɨkilat
təsagienən o məni, kən motən-ipən kəm etəm-iasol rəha nasumən məmə,
12 ‘Netəm mɨn u itəm kəmotol wək uarisɨg, kəmotol wək əm e aua kitiəh əm,
məto ik nəmətou itɨmat min ilat tahmen-ahmen əm. Məto itɨmat emotol wək
asol e nərauiə əskasɨk e nian apiəpiə.’
13 “Məto etəm-iasol təmən-ipən kəm ilat kit məmə, ‘Io kit. Esakləh-inən ik. ?
Nəmən məmə nakol wək o wan tenarius, o kəp?
14 Os rəham məni matuwɨn. Iakolkeike məmə ekətou etəm u itəm təmol wək
uarisɨg tahmen əm lam.
15 Rəhak u məni. ?Ekɨtun nolən nəhlan nat naka itəm iakolkeike, o kəp? ?
Natetəhak olat məto-inu io iakəwɨr olat?’ ”
16 Kən nian Iesu təmol namnun nimaa nəghatən, təmən-ipən kəm ilat
məmə, “Tol nəhlan, etəm tatuarisɨg otaupən, kən etəm tətaupən otuarisɨg.”

Iesu təmən-iarəp
rəhan nɨmɨsən
(Mak 10:32-34; Luk 18:31-34)

17 Kən nian Iesu təmatuwɨn Jerusalem, təmos rəhan netəmim tuelef
motətul pɨsɨn, kən təmən-ipən kəm ilat məmə,
18 “Koatuwɨn əpəh ilɨs Jerusalem, kən io Nəti Etəmim, okegəhan-in-pən io
kəm pris asol mɨn ne iəgətun mɨn rəha Lou. Kən okotiuw-iarəp io məmə
ekɨmɨs,
19 kən motɨləs-ipən io kəm Iaihluə mɨn məmə okotəsan lak, kən motalis
motoh, kən motətu-pər io e nɨg kəməluau məmə ekɨmɨs. Kən uarisɨg e nian
kɨsɨl, kən Uhgɨn otosmegəh mɨn io e nɨmɨsən.”

Nətapəhən rəha mama kit
o Iesu
(Mak 10:35-45)

20 Kən pətan rəha Sepeti, tɨləs nətɨlau mil muwa mɨsin-pən nulɨn o Iesu,
matətapəh-in nat kit ron.
21 Kən Iesu təmən-ipən məmə, “?Nakolkeike naka?”
Kən pətan təmən-ipən məmə, “Pəs nakegəhan-in məmə nətɨk mil u, ilau
kərən kit otəpələh e nɨkaləm matɨp, kən kit təpələh e nɨkaləm mol, ikɨn mɨn
rəha nəsanənən ne nɨsiaiiən, nian natərəmərə lan.”
22 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilau məmə, “Nəkuəruru nat itəm natuətapəh
ron. ? Tahro? ? Itəmlau, nɨkitəlau təht məmə nəkuahmen məmə kitəhal
kəhalətul e nɨgəm rəha nuwigɨ nien itəm io ekəike mətul lan?”† Kən kuən-ipən
kəm Iesu məmə, “Əwəh, ekiatun.”
23 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilau məmə, “Pahrien, onakuəkəike muənɨm-pən
e rəhak kap rəha nətoən nahməən. Məto o nəpələhən e nɨkalɨk matɨp ne mol,
sənəmə rəhak məmə ekən. Ikɨn mil əh, ilau rəha netəm mɨn u itəm Uhgɨn təmol
əpen-əpenə olat.”
24 Nian netəmim ten mɨn rəha Iesu kəmotəto nəghatən əh, kən nemə̈ha
təmol pɨk ilat o suah mil ilau pian.
25 Məto Iesu taun-in ilat kotuwa kitiəh, kən mən-ipən kəm ilat məmə,
“Nəkotɨtun rəkɨs nolən rəha netəm-iasol rəha Iaihluə mɨn. Ilat koatol təskasɨk
pɨk kəm rəhalat netəmim mɨn. Kən rəhalat kapman mɨn koatol ilat kotəməhl
ləhau e nərəmərəən rəhalat.

20:16: Mat 19:30; Mak 10:31 **20:18:** Mat 16:21; 17:22-23 **20:21:** Mat 19:28; Luk 22:30 † **20:22:** Nəghatən Kris ətuatɨp tatən məmə, ‘?Itəmlau, nɨkitəlau təht məmə nəkuahmen məmə kitəhal okəhalənɨm kələh e kap rəha nətoən nahməən itəm io ekəike mənɨm lan?’ **20:22:** Mat 26:39; Jon 18:11 **20:25:** Luk 22:25-26

26 Məto itəmat, okol nəsotolən nəhlan. Məto okəmə itəmat kit tolkeike məmə
otuwa in etəm-iasol kit rəhatəmat, in otəkəike muwa tahmen e iolwək kit
rəhatəmat,
27 kən okəmə itəmat kit tolkeike məmə otətul aupən etəmat, in otəkəike
muwa slef rəhatəmat.
28 Nolən əh tahmen əm lak, Nəti Etəmim. Eməsuwamən məmə netəmim
okotol wək rəhak, məto emuwa məmə ekol wək rəhalat, kən ekos-ipən rəhak
nəmegəhən məmə ekiki̇s ilat e rəhalat nolən rat min.”

Iganəmtin rat mil
kəmuəplan nat
(Mak 10:46-52; Luk 18:35-43)

29 Nian Iesu ne rəhan min netəmim kəmoatiet e taon Jeriko, nimanin
netəmim kəmotətəu-pən in.
30 Kən iganəmtin rat mil kəiu katuəpələh e nikali suatip, kən nian kəmuəto
məmə Iesu taliwək e suatip matuwa, kən kəmuagət əfəməh muən məmə, “!
Iərəmərə, Mipi Tefit, asəkitun itimlau!”
31 Kən məto, nimanin netəmim koatən-iəhau ilau, motən-ipən məmə
kəsuagət pikən, məto ilau kuagət pik agin min məmə, “!Iərəmərə, Mipi Tefit,
asəkitun itimlau!”
32 Kən Iesu tətul maun-in ilau, mən-ipən məmə, “?Nakioalkeike məmə ekol
naka kəm itəlau?”
33 Kən kuən-ipən məmə, “Iərəmərə, ekioalkeike məmə ekuəplan nat.”
34 Kən Iesu təmasəkitun ilau, kən mek niganəmtilau. Kən roiu agin,
kinatuəplan nat, kən matuətəu-pən Iesu.

21

Iesu təmuwin əpəh Jerusalem mol əp məmə in Kig
(Mak 11:1-11; Luk 19:28-40;
Jon 12:12-19)

1 Nian kinotuwa iuəhkir o Jerusalem, kinotuwa Petfas e Nitot Rəha Nig U Olif,
kən Iesu tahləpis rəhan etəmim kəiu,
2 kən mən-ipən kəm ilau məmə, “Ian əpəh e latuənu aupən etat, kən ikin əh,
nakuəplan togki kit kəmərutain ilau nətin. Kən nəkiakis ilau muasig muea
kəm io.
3 Okəmə suah kit tən nat kit kəm itəlau, nəkuən-ipən kəm in məmə Iərəmərə
tolkeike ilau, kən otəpanahl-ipa ilau e nian əh.”
4 Nat u təmuwa məmə in otol nəghatən naka itəm ien təmən otuwa mol
nipahrienən. Ien təmən məmə,
5 “Otən-ipən kəm Nətin Pətan Saeon* məmə,
‘Otəplan-tu, rəhatəmat kig tatuwa otəmat,
rəhan nətəligən in ləhau,
kən mətasuə e togki,
ne togki u in nətin əm.’ ”
6 Kən etəmim mil rəha Iesu kəmian mioal nat naka itəm Iesu təmən məmə
okioal.
7 Kəmuasig togki ne nətin, kən muəfətain noankawi togki mil e rəhalau kot
min, kən Iesu təpələh-pər lan. 8 Nimanin netəmim tepət koatəpen rəhalat kot
min əpəh e suatip, kən neen kotəte nimali nig min, kən motəpen ilat e suatip.

20:26: Mat 23:11; Mak 9:35 **20:28:** Luk 22:27; Fil 2:7 * **21:5:** Nəghatən u “Nətin Pətan Saeon” tatəghat-in netəm Jerusalem. **21:5:** Sek 9:9

9 Kən nimanin netəmim itəm kotaupən e Iesu, ne nɨmanin netəmim itəm
kotuarisɨg-in Iesu, koatagət əfəməh moatən məmə,
"!Hosana† o Mipɨ Tefɨt!
!Iərəmərə Uhgɨn tətatɨg ilau suah u itəm tatuwa e nərgɨn!
!Hosana o Uhgɨn əpəh ilɨs e nego e neai!"
10 Nian Iesu təmiet-arəpa Jerusalem, netəmim rafin əh-ikɨn nɨkilat təmaut,
kən moatən nəghatən tepət moatətapəh məmə, "?Pah u?"
11 Kən nɨmanin netəmim kotən məmə, "Inu ien Iesu, rəha Nasaret, əpəh e
nɨtən Kalili."

Iesu əpəh e Nimə Rəha Uhgɨn
(Mak 11:15-19; Luk 19:45-48; Jon 2:13-22)

12 Kən Iesu təmuwɨn əpəh imə e Nimə Rəha Uhgɨn, kən məhg-iarəp netəmim
itəm koatol-salɨm-in ne moatos-nəmtɨn natɨmnat əh-ikɨn məmə okotol sakri-
fais lan. Kən mahwin tepɨl mɨn itəm kətawluin məni ikɨn, kən mahwin jea
mɨn rəha netəm mɨn u koatol-salɨm-in ioen mɨn.
13 Kən mən-ipən kəm ilat məmə, "Kəmətə e Naoa Rəha Uhgɨn məmə, 'Rəhak
nimə, okaun-in məmə nimə rəha nəghatən kəm Uhgɨn e nəfakən,' məto itəmat
nəmotol məmə in 'nimə rəha iakləh mɨn.' "
14 Kən iganəmtɨn rat mɨn ne netəm nelkɨlat təməfaiu-əfaiu kəmotuwa ron
əpəh e Nimə Rəha Uhgɨn, kən tol-wɨr ilat.
15 Məto nian pris asol mɨn ne iəgətun mɨn rəha Lou kəmotəplan nat wɨr mɨn
itəm in təmol, kən motəplan mɨn nɨsualkələh koatagət əfəməh əpəh e Nimə
Rəha Uhgɨn, moatən məmə, "!Hosana o Mipɨ Tefɨt!" nemə̈ha təmol ilat.
16 Kən kotən-ipən kəm Iesu məmə, "?Nakatəto nat naka itəm nɨsualkələh
koatən, o kəp?" Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Əwəh. ?Nəmotafin, o
kəp, nəghatən suah kit təmen kəm Uhgɨn itəm tatən nulan məmə,
'E nohlɨ nɨsualkələh agɨn ne nɨsualkələh mətmətɨg,
nəmol məmə ilat okotənwiwi ik'?"
17 Kən təmapəs ilat miet Jerusalem muwɨn e taon Petani, mapɨl ikɨn.

Nɨg kit fik təmauke-auke
(Mak 11:12-14, 20-26)

18 Laulaugɨn agɨn, Iesu təmatɨtələg-pən Jerusalem, kən nəumɨs tɨnus.
19 Kən təməplan nɨg u fik e nɨkalɨ suatɨp, kən təmuwɨn ron məto təsəplanən
noan kit, tatəplan əm nɨmalɨn. Kən təmən-ipən kəm nɨg u məmə, "!Okol nəsoe
mɨnən!" Kən roiu agɨn, nɨg təmauke-auke.
20 Nian rəhan netəmim kəmotəplan nat əh, kən narmɨlat təmiwɨg, kən
motən-ipən kəm Iesu məmə, "? Tahro nɨg əh fik təmauke-auke uəhai əm
nəhlan?"
21 Məto Iesu təmən-ipən məmə, "Iatən-ipɨnə nɨpahrienən məmə okəmə
nakoatos nahatətəən, kən rəhatəmat nətəlɨgən təsolən kəiu, nəkotɨtun nolən
nat naka itəm emol e nɨg u fik. Məto sənəmə in əm əh, nəkotɨtun nən-ipənən
kəm nɨtot əh məmə, 'Uwɨn mamnɨm əpəh itəhəi,' kən otol nəwiatəmat.
22 Okəmə nakotahatətə, kən onəkotos nat naka itəm nakoatətapəh-in e
nəfakən."

Nətapəhən o nepətən rəha Iesu
(Mak 11:27-33; Luk 20:1-8)

---

† **21:9:** Nɨpəti nəghatən u "Hosana" təmə, "ənwiwi.' **21:9:** Sam 118:26 **21:13:** Aes 56:7 **21:13:** Jer 7:11 **21:16:** Sam 8:2 **21:21:** Mat 17:20; Luk 17:6; Jon 14:12; 1 Kor 13:2 **21:22:** Mat 7:7-11; 18:19

23 Iesu təmuwɨn e Nimə Rəha Uhgɨn, kən nian təmatəgətun, pris asol mɨn
ne netəm-iasol rəha netəm Isrel, koatuwa ron motən-ipən məmə, “?Natol
natɨmnat mɨn u e nepətən rəha pah? ?Kən pah təmos-ipɨnə nepətən un?”
24 Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Iakətapəh-in-pɨnə nəghatən kit kəm itəmat.
Okəmə nakotos-ipa nəghatən kit, kən ekən-ipɨnə kəm itəmat məmə nepətən
naka itəm ekatol natɨmnat mɨn u lan.
25 ?Nepətən rəha Jon təmɨsɨ-pən hiə o nolə baptais? ?Təmɨsɨ-pən e nego e
neai, o rəha netəmim əm?”
Kən kəmotən-ipən kəm ilat mɨn məmə, “Okəmə kotən məmə, ‘Nepətən
rəha Jon təmɨsɨ-pən e nego e neai,’ kən otən məmə, ‘?Məto tahro nəsotənən
nɨpahrienən lan?’
26 Məto okəmə kotən məmə, ‘Rəha netəmim əm,’ kitat koatəgin netəmim,
məto-inu nɨkilat təht məmə Jon in ien kit rəha Uhgɨn.”
27 Tol nəhlan, kəmotən-ipən kəm Iesu məmə, “Itɨmat ekotəruru.” Kən Iesu
təmən-ipən kəm ilat məmə, “Kən io mɨn, okol ekəsənən kəm itəmat məmə e
nepətən naka ekatol natɨmnat mɨn u lan.”

Nimaa nəghatən e suah mil kəiu

28 Kən Iesu təmən-ipən məmə, “?Tahro? ?Nɨkitəmat tatəht məmə naka?
Suah kit, nətɨn iərman kəiu. Kən təmuwɨn mən-ipən kəm itəm iahgin lan
məmə, ‘Nətɨk, uwɨn mol wək u-roiu əpəh e nasumən.’
29 Məto nətɨn təmən-ipən məmə, ‘Iakapəs.’ Kən matɨg məuhlin mɨn rəhan
nətəlɨgən, kən muwɨn e nasumən.
30 “Kən tata tuwɨn o nətɨn itəm təkəku, mən-ipən mɨn kəm in nat kitiəh
əm. Kən nətɨn təmən-ipən məmə, ‘Əwəh, tata, ekuwɨn,’ məto təmapəs-pən e
nasumən.
31 “?Otən-tu məmə suakəku mil u in pəhruən, təmol nəwia rəhan tata?”
Kən kəmotən-ipən məmə, “Suakəku itəm iahgin lan.”
Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Əwəh, in ətuatɨp. Kən iakatən-ipɨnə
nɨpahrienən məmə, netəm koatos məni rəha takɨs, ne nɨpɨtan rəha suatɨp
koatuwɨn e nərəmərəən rəha Uhgɨn aupən etəmat,
32 məto-inu Jon təmuwa otəmat məmə otəgətun suatɨp rəha nolən ətuatɨp,
kən məto itəmat nəsotənən nɨpahrienən lan, məto netəm koatos məni rəha
takɨs, ne nɨpɨtan rəha suatɨp kəmotən nɨpahrienən lan. Kən nəmotəplan
pap nat əh, məto nəməsotəuhlinən itəmat e rəhatəmat nolən rat mɨn, kən
məsotənən nɨpahrienən lan.”

Nimaa nəghatən e netəmim rat itəm koatehm nasumən (Mak 12:1-12; Luk 20:9-19)

33 Kən Iesu tatəkəike matən məmə, “Otətəlɨg-in-tu nimaa nəghatən kit mɨn.
Etəm-iasol kit rəha nasumən, təmol nasumən kit e nol kit katən məmə krep,
u katol wain lan. Kən mol fenis e kəpiel muwɨn mɨtəlau lan. Kən mol ikɨn
kit o nolən nəme naliwək-aliwəkən e noa krep məmə nahuin otaiu kən kol
wain lan. Kən mol nimə kit itəm in ilɨs məmə etəmim otaiu lan matehm
wɨr nasumən o nat megəh mɨn ne netəmim. Kən təmegəhan-in-pən nasumən
kəm netəmim məmə okotasum lan, kən motoor noa krep, məsɨn rəhan, məsɨn
rəhalat. Kən miet muwɨn o naliwəkən ik pɨsɨn kit. 34 Nian krep tɨnəmarəg, kən
tahl-ipən rəhan slef mɨn məmə okotuwɨn e nasumən rəha krep, motətapəh o
netəm koatol wək e nasumən məmə okotos-ipən rəhan krep məsɨn kəm ilat.
35 “Məto netəm koatol wək e nasumən kəmotaskəlɨm rəhan slef mɨn, kən
motoh kit, motohamnu kit, motaht e kəpiel itəm tatol kɨsɨl lan.

21:26: Mat 14:5 **21:32:** Luk 3:12; 7:29-30 **21:33:** Aes 5:1-2

36 Kən tahl-ipən min slef min neen kotuwin olat, ilat tepət taprəkis-in itəm
aupən min. Kən netəm koatol wək e nasumən kotol tərat kəm ilat e nolən
ahmen min əm itəm kəmotol kəm netəm aupən.
37 Namnun agin, tahl-ipən nətin iərman tuwin olat, kən mən məmə, 'Ilat
okotəkəike motisiai-in nətik.'
38 "Məto nian netəm koatol wək e nasumən kəmotəplan nətin, kən kotən-
ipən kəm ilat min məmə, 'Inu nəti etəm-iasol itəm otərəmərə e nasumən nian
rəhan tata otimis. Pəs kotuwin motohamnu min, kən motərəmərə e nasumən
rəhan.'
39 Kən kəmotaskəlim motatipin-iarəp e nasumən, kən motohamnu."
40 Kən nian Iesu təmol namnun nimaa nəghatən, kən təmən məmə, "?Tol
nulan, nian etəm-iasol rəha nasumən otuwa, kən otol naka kəm netəmim
itəm təmegəhan-in nasumən kəm ilat?"
41 Kən kəmotən-ipən məmə, "Otərək-rəkin agin-əh netəm rat min əh, moto-
hamnu ilat. Kən uarisig, təpanegəhan-in rəhan nasumən əh tuwin e nelmi
netəm pisin neen, kən e nian ətuatip itəm krep tatəmarəg, ilat okotos-ipən
noan məsin rəhan."
42 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "?Nəmotafin Naoa Rəha Uhgin u, o
kəp? Tatən məmə,
'Kəpiel u itəm netəm rəha niləkinən nimə kəsotolkeikeən motapəs,
in tinuwa kəpiel keike o nolən nimə.
Iərəmərə təmol nat u,
kən in nat təwir agin e niganəmtitat.'
43 Tol nəhlan, iatən kəm itəmat məmə nərəmərəən rəha Uhgin okoh-rəkis
otəmat, kən kos-ipən kəm netəmim min u itəm okotol noalat.
44 Okəmə suah kit otisi-pər e kəpiel u, kəpiel otətarerəh-ətarerəh, məto okəmə
kəpiel otisi-pər lan, otəpələh-ərən in."‡
45 Nian pris asol min ne Farisi min kəmotəto nimaa nəghatən itəm Iesu
təmuəh, kən kinotitun məmə tatəghat-in ilat.
46 Kən kinotegəs-in suatip kit məmə okotiləs Iesu lan kan e kalapus, məto
koatəgin nimanin netəmim, məto-inu netəmim koatən məmə in ien kit.

22

Nimaa nəghatən e nagwənən asol rəha marit

1 Kən Iesu təmuəh nimaa nəghatən kit min kəm ilat məmə,
2 "Nərəmərəən rəha Uhgin in tahmen e kig kit itəm təmol əpen-əpenə e
nagwənən asol o marit rəha nətin.
3 Kən mahl-ipən rəhan iolwək min məmə okotuwin o netəmim min u itəm
təmahl-ipən rəkis nəghatən olat məmə okotuwa o nagwənən rəha marit. Məto
kotən məmə kol kəsotuwamən.
4 "Kən tahl-ipən rəhan iolwək neen min, mən-ipən kəm ilat məmə, 'Otuwin
motən-ipən kəm netəm min u itəm emahl-ipən rəkis nəghatən olat məmə, enol
əpen-əpenə rəkis e rəhak nagwənən. Rəhak kau min ne nəti kau min rəhak
itəm kotəhg-əhg wir, emoh rəkis ilat, kən natimnat rafin tinahmen. Otuwa e
nagwənən rəha marit.'
5 "Məto kəsotətəlig-inən iolwək min, kən motagim min, kit tatuwin e rəhan
nasumən, kit tatuwin e rəhan stoa.
6 Kən neen kotaskəlim iolwək min rəhan, motol tərat kəm ilat, kən moto-
hamnu ilat.

21:38: Mat 27:18 **21:39:** Hip 13:12 **21:42:** Sam 118:22-23; Rom 9:33; 1 Pita 2:6-8 ‡ **21:44:** E kopi oas min neen rəha Niutesteman itəm kəmətə e nəghatən Kris aupən, nəghatən rəha ves 44 u tikə.
22:6: Mat 21:35

7 Kən kig, neməha təmol pik. Kən tahl-ipən rəhan mopael min kotuwin,
kən motohamnu netəmim min u itəm kəmotohamnu rəhan iolwək min, kən
motasiepən e rəhalat taon asol.
8 "Kən mən-ipən kəm rəhan iolwək min məmə, 'Kinol əpen-əpenə rəkis e
nagwənən rəha marit, məto netəm min u itəm emahl-ipən rəkis nəghatən olat,
nolən rəhalat təsahmenən məmə okotuwa.
9 Tol nəhlan, otuwin əpəh e suatip asol min kən motən-ipən kəm netəmim
əpnapin rafin itəm nakoatəplan məmə okotuwa e nagwənən rəha marit.'
10 Kən iolwək min kəmotuwin əpəh e suatip asol min, kəmotuəfimin
netəmim rafin itəm kəmotəplan ilat, netəmim itəm kotəwir ne netəm itəm
kotərat, kən ikin kətagwən ikin təmərioah e netəmim.
11 "Məto nian kig təmuwa məplan netəmim, təməplan etəmim kit əh-ikin
itəm təsuwinən e natimnat rəha marit.
12 Kən kig təmən-ipən məmə, '? Io kit, nəmahro? ? Nəmuwa imə məto
nəməsuwinən e natimnat rəha marit?' Kən suah u tinəruru nuhalpinən
nəghatən rəhan.
13 "Kən kig təmən-ipən kəm rəhan min netəmim məmə, 'Okotəlis ətain
nelmin ne nelkin, kən motərakin-iarəp əpəh e naluginən itəm ikin kətasək
ikin, kən katəgətain nəluitəm ikin.' "
14 Kən Iesu təmatəkəike mən məmə, "Tol nəhlan məto-inu netəmim tepət,
kətahl-ipən nəghatən olat, məto noan məsin əm itəm katitəpun ilat."

Takis rəha Kig Sisa
(Mak 12:13-17; Luk 20:20-26)

15 Kən Farisi min kəmotiet motuwin motol noa eko-eko min məmə otiuw-
pən Iesu o nənən nəghatən kit itəm təsətuatipən. 16 Kən kotahl-ipən rəhalat
netəmim kotuwin o Iesu ilat netəmim rəha pati rəha Herot. Kən motən-
ipən məmə, "Iəgətun. Ekotitun məmə ik etəm ətuatip, kən matəgətun ətuatip
pahrien suatip rəha Uhgin. Nəsolən məmə nətəligən rəha netəmim okotiuw
rəkis rəham nətəligən, məto-inu natol tahmen-ahmen əm kəm netəmim rafin,
okəmə in etəm-iasol o etəm əpnapin əm.
17 Kən ən-tu kəm itimat rəham nətəligən e nat u. ?Tətuatip məmə okətou-pən
takis kəm Kig Sisa, o kəp?"
18 Məto Iesu tinitun rəhalat nətəligən rat min, kən təmən-ipən kəm ilat
məmə, "! Rəhatəmat nənən təwir, məto nikitəmat tamkimik! ? Tahro
nakotalkut məmə nəkotol noa eko-eko ron io?
19 Otəgətun-tu məni itəm katətou takis lan." Kən kotos məni* motuwa kəm
in,
20 kən təmən-ipən kəm ilat məmə, "?Narmi pah u, kən nərgi pah u e məni
u?"
21 Kən kotən-ipən məmə, "Kig Sisa."
Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Naka u rəha Kig Sisa, otos-ipən kəm
Kig Sisa. Kən naka u rəha Uhgin, otos-ipən kəm Uhgin."
22 Nian kəmotəto nəghatən əh, narmilat təmiwig. Kən kəmotapəs Iesu
motagim.

Nian Uhgin otosmegəh netəmim e nimisən
(Mak 12:18-27; Luk 20:27-40)

23 E nian əh inəh, Satusi min kəmotuwa o Iesu. Ilat koatən məmə netəmim
okəsotəmegəh minən e nimisən. Kən kotən-ipən kəm Iesu məmə,

22:13: Mat 8:12; 25:30; Luk 13:28 **22:15:** Mak 3:6 * **22:19:** Məni itəm kəmotos motuwa in koen
məni kit, nərgin u 'tenarius,' itəm tahmen e wan-taosan vatu. **22:21:** Rom 13:7 **22:23:** Wək 23:8

24 “Iəgətun. Moses təmən kəm itɨmat məmə, okəmə etəmim otɨmɨs kən
məsɨləsən nətɨn kit, kən pian otəkəike mit nəutahlɨmɨs əh məmə otɨləs suakəku
o niuw-pərən nərɨg rəha pian itəm təmɨmɨs.
25 “Kən ikɨn əh imatɨmat ikɨn, netəm ilat pialat mɨn ilat sepɨn. Itəm
təmaupən maiir təmol marɨt, kən mɨmɨs, məsɨləsən nətɨn kit, kən pian itəm
tatol kəiu lan tit nəutahlɨmɨs.
26 Kən in mɨn təmɨmɨs məsɨləsən nətɨn kit, kən itəm tatol kɨsɨl lan ne ilat rafin
muwɨn mətoarus-pən itəm tatol sepɨn, kəmotol nat kitiəh əm.
27 Kən əmun, nəutahlɨmɨs tɨmɨs.
28 ? Tol nəhlan, ən-tu kəm itɨmat məmə, e nian itəm Uhgɨn otosmegəh
netəmim lan e nɨmɨsən, pətan əh in rəha pah, məto-inu ilat rafin əh sepɨn
kəmotol marɨt e pətan əh?”
29 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Itəmat nəmotən-arəpən e rəhatəmat
nəghatən məto-inu nəsotɨtunən Naoa Rəha Uhgɨn ne nəsanənən rəhan.
30 Nian Uhgɨn otosmegəh netəmim e nɨmɨsən, kən netəmim okəsətolən
marɨt, okotahmen e nagelo mɨn əpəh e nego e neai.
31 ? Nəmotafin o kəp, Naoa Rəha Uhgɨn itəm tatəghat-in nian Uhgɨn oto-
smegəh netəmim e nɨmɨsən? Tatən məmə,
32 ‘Io Uhgɨn rəha Epraham, io Uhgɨn rəha Aisak, kən io Uhgɨn rəha Jekop.’
In sənəmə Uhgɨn rəha netəm kəmotɨmɨs, məto in Uhgɨn rəha netəmim itəm
koatəmegəh, tahmen-pən mɨn e təs miləhal.”
33 Nian nɨmanin netəmim kəmotəto nəghatən əh, narmɨlat təmiwɨg e
nəgətunən rəhan.

Lou itəm in ilɨs pɨk
(Mak 12:28-34)

34 Nian Farisi mɨn kəmotəto məmə Iesu təmoh-iəhau Satusi mɨn e rəhan
nəghatən, kən Farisi mɨn kəmotuwa kitiəh.
35 Kən kit itəm tɨtun pɨk Lou, təmən-ipən nəghatən kit kəm Iesu məmə Iesu
otən nəghatən kit təsətuatɨpən, məmə,
36 “?Lou pəhruən rəha Uhgɨn u in ilɨs pɨk?”
37 Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Nakəkəike molkeike Iərəmərə Uhgɨn rəham
e nɨkim rafin, ne nəmegəhən rafin rəham, ne nətəlɨgən rafin rəham.
38 Inu in Lou itəm tətaupən kən in ilɨs pɨk.
39 Kən Lou itəm tatol kəiu lan, in iuəhkɨr tahmen əm, məmə, ‘Nakəkəike
molkeike ik kit tahmen əm məmə nakolkeike atɨp ik.’
40 Kən Lou mil u kəiu, ilau nəukətɨ Lou rafin, ne naoa rəha ien mɨn rafin
aupən.”

Kristo in nətɨ pah
(Mak 12:35-37; Luk 20:41-44)

41 Kən e nian Farisi mɨn kotuəfɨmɨn ilat mɨn, kən Iesu təmən-ipən məmə,
42 “?Nɨkitəmat təht məmə naka, e Kristo itəm Uhgɨn təmən məmə otahl-ipa?
?In tatɨsɨ-pən e noanol rəha pah?”
Kən ilat kotən-ipən məmə, “In noanol rəha Tefɨt.”
43 Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Məto tahro e Tefɨt, itəm tatəghat e narmɨn
rəha Uhgɨn, tətaun-in Kristo məmə ‘Iərəmərə.’ Məto-inu tatən məmə,
44 ‘Iərəmərə təmən kəm rəhak Iərəmərə məmə,
“Əpələh e nɨkalɨk e nelmək matɨp, ikɨn rəha nəsanənən ne nɨsiaiiən,
mətoarus ekɨləs-iəhau rəham tɨkɨmɨr mɨn ləhau e nelkəm.” ’

22:24: Dut 25:5 **22:32:** Eks 3:6 **22:37:** Dut 6:5 **22:39:** Lev 19:18; Mat 7:12 **22:40:** Rom 13:10; Kal 5:14 **22:42:** Jon 7:42 **22:44:** Sam 110:1; Mat 26:64

45 ?Kən okəmə Tefɨt tətaun-in Kristo məmə ‘rəhak Iərəmərə,’ kən otahro məmə
Kristo in mipɨ Tefɨt rat?”
46 Kən etəmim kit təsuhalpɨnən nəghatən rəha Iesu. Kən e nian əh matuwɨn,
kəmotəgɨn o nətapəh-inən nəghatən kit mɨn tol min-nəhlan.

23

Nahmməən asol sepɨn
itəm otatuwa
(Mak 12:38-40;
Luk 11:37-54; 20:45-47)

1 Kən Iesu təmən-ipən kəm nɨmanin netəmim ne rəhan mɨn netəmim məmə,
2 “Iəgətun mɨn rəha Lou ne Farisi mɨn koatos nepətən məmə okotən-iarəp Lou
rəha Moses kəm itəmat.
3 Tol nəhlan, nəkotəkəike motətəu-pən kən motol natɨmnat rafin itəm koatən
kəm itəmat. Məto nəsotolən nat naka itəm koatol, məto-inu ilat kəsotolən nat
naka itəm koatən-iarəp.
4 Koatəkəike o netəmim məmə okotətəu-pən lou əskasɨk mɨn itəm kotahmen e
katipa əfɨgəm, məto okol kəsotos-ipənən noanelmɨlat məmə okasitu elat.
5 “Natɨmnat rafin itəm ilat koatol, koatol əm məmə netəmim okotəplan.
Nəkotɨtun paos itəm netəmim kəmotaii-pən nəghatən rəha Naoa Rəha Uhgɨn
ikɨn, kənu motəlis rəhalat-kapə ne nelmɨlat lan.* Məto rəha iəgətun mɨn rəha
Lou ne Farisi mɨn, rəhalat paos in iahgɨn taprəkɨs. Kən nəkotɨtun nol əlkələh
mɨn itəm koatəkul-pən e nɨpəgnəmtɨ kot mɨn, itəm tatəgətun məmə etəmim in
təskasɨk o nətəu-pənən Lou. Məto rəha iəgətun mɨn rəha Lou ne Farisi mɨn,
rəhalat nol kaifəməh pɨk. 6 Kən e lafet mɨn, ilat kotolkeike ikɨn rəha nɨsiaiiən,
kən əpəh e nimə rəha nuəfɨmɨnən, ilat kotolkeike məmə okotəpələh ima netəm-
iasol mɨn ikɨn.
7 Kən e ikɨn katol maket ikɨn, ilat kotolkeike məmə netəmim kotən təwɨr kəm
ilat, kən motaun-in ilat məmə ‘Rapai’ u nɨpətɨn təmə ‘etəm in ilɨs.’†
8 Məto sotolən məmə netəmim okotaun-in itəmat məmə ‘Rapai, u etəm in
ilɨs,’ məto-inu rəhatəmat Etəm-iasol kitiəh əm, kən itəmat piatəmat mɨn.
9 Kən sotaun-inən suah kit u e nətueintən məmə, ‘Tata, etəm katɨsiai-in,’
məto-inu Tata rəhatəmat kitiəh əm əpəh ilɨs e nego e neai.
10 Kən sotolən məmə netəmim okotaun-in itəmat məmə, ‘Iəgətun,’ məto-inu
rəhatəmat Iəgətun kitiəh əm, Kristo itəm Uhgɨn təmən məmə otahl-ipa.
11 Etəm u in ilɨs etəmat, in iolwək rəhatəmat.
12 Tol nəhlan məto-inu, etəmim itəm otos-ipər atɨp in, Uhgɨn otɨləs-iəhau,
kən etəmim itəm otos-iəhau atɨp in, Uhgɨn otɨləs-ipər.
13 “! Kəsi, nahmməən asol otuwa otəmat iəgətun mɨn rəha Lou, ne Farisi
mɨn! ! Rəhatəmat nənən təwɨr, məto nɨkitəmat tamkɨmɨk! Nakotahtosɨg-
in o netəmim suatɨp o nuwɨnən matɨg ahgɨn nərəmərəən rəha Uhgɨn, məto

---

23:3: Mal 2:7-8 * **23:5:** paos - inu bokis əkəku kit kəmol e nuwigɨ kau. Kəmotəte rəkis əlkələh nəghatən rəha Naoa Rəha Uhgɨn motaii-pən lan (Eks 13:1-10,11-16; Dut 6:4-9; 11:13-21). Netəmim kəmotol nəhlan məto-inu kəmotolkeike məmə otol nəghatən itəm tətatɨg e Dut 6:8 ne 11:18. Kən nəman rafin rəha noanol rəha Isrel itəm kinotos rəkis nup tatin, ilat okotuwɨn e paos mɨn əh nian tepət, kən nian rafin e nian rəha nəfakən. Katəlis e nɨpɨnəgɨn ne nelmɨn mol e nol kəmol e nuwɨgɨ kau. E nəghatən Inglis, katən paos mɨn əh, “phylacteries.” **23:5:** Eks 13:9; Nam 15:38-39; Dut 6:8; Mat 6:1 † **23:7:** Okəmə iəgətun rəha Lou təmaliwək matuwa iuəhkɨr ron ik, nakətul e nɨsiaiiən, kən nakatən təwɨr kəm in, maun-in in məmə, “etəm-iasol,” o “Tata,” o “Rapai.” Kən noanol rəha Isrel kətaun-in rəhalat iəgətun asol mɨn itəm ilat ilɨs pɨk məmə “Rapai,” u nɨpətɨn təmə “etəm in ilɨs” o “etəm tatəmɨk netəmim.” **23:11:** Mat 20:26; Mak 9:35; Luk 22:26 **23:12:** Job 22:29; Prov 29:23; Luk 14:11; 18:14

itəmat nəsotuwɨnən, kən nəsotegəhan-inən məmə netəmim okotuwɨn ikɨn, nat əpnapɨn ilat kotolkeike məmə okotuwɨn.‡

15 “!Kəsi, nahməən asol otuwa otəmat iəgətun mɨn rəha Lou, ne Farisi mɨn! !
Rəhatəmat nənən təwɨr, məto nɨkitəmat tamkɨmɨk! Nɨkitəmat tagien əm məmə
nakotuwɨn isəu e nego, o e naliwəkən əm o nuwɨnən e nəptən pɨsɨn pɨsɨn mɨn
məmə nakotiuw-pa etəmim kitiəh əm e nəfakən rəhatəmat. Məto nian suah
kit tatos nolən mɨn əh rəhatəmat, kən tatuwa etəm rat taprəkɨs-in itəmat, kən
nəmotol məmə in otəkəike mos nalpɨnən rəha nɨgəm asol taprəkɨs-in itəmat.

16 “! Kəsi, nahməən asol otuwa otəmat itəm noatit netəmim məto
nɨganəmtɨtəmat təpɨs! Itəmat nakoatən məmə, ‘Okəmə suah kit tatos
noanawɨl o Nimə Rəha Uhgɨn məmə otol rəhan nəghatən tatətul-iəkɨs, okəmə
təsolən, məto in nat əpnapɨn əm. Məto okəmə suah kit tatos noanawɨl o iaen u
kol tatɨpɨt-ɨpɨt rəha Nimə Rəha Uhgɨn, kən in otəkəike mol nəwian itəm təmos
noanawɨl ron.’

17 !Itəmat netəm nakotalməl, nɨganəmtɨtəmat təpɨs! ?Naka u in ilɨs, iaen u
kol tatɨpɨt-ɨpɨt, o Nimə Rəha Uhgɨn itəm tatol kol tasim?

18 Nakotən mɨn məmə, ‘Okəmə suah kit tatos noanawɨl o olta, in nat əpnapɨn
əm. Məto okəmə suah kit tatos noanawɨl e sakrifais itəm tatəpələh lan, kən in
otəkəike mol nəwian itəm təmos noanawɨl ron.’

19 !Itəmat netəm nɨganəmtɨtəmat təpɨs! ?Naka u in ilɨs, sakrifais o olta itəm
tatol sakrifais tasim?

20 Tol nəhlan, etəm tatos noanawɨl e olta, pahrien, tatos noanawɨl e olta ne
natɨmnat rafin itəm tatəpələh lan.

21 Kən etəm tatos noanawɨl e Nimə Rəha Uhgɨn, pahrien tatos noanawɨl e
Nimə Rəha Uhgɨn ne Suah u tətatɨg ikɨn.

22 Kən etəm tatos noanawɨl e nego e neai, pahrien tatos noanawɨl o jea rəha
kig u in rəha Uhgɨn, kən tatos noanawɨl o Suah u tatəpələh-pər lan.

23 “!Kəsi, nahməən asol otuwa otəmat iəgətun mɨn rəha Lou, ne Farisi mɨn! !
Rəhatəmat nənən təwɨr, məto nɨkitəmat tamkɨmɨk! Nəkoatətəu-pən lou əlkələh
mɨn moatos-ipən tait rəha rəhatəmat nɨmalɨ nɨg nəmiəwɨlat tatəpien u katos-
ipən e nagwənən, katən məmə min, ne til, ne kumɨn. Məto nakotapəs nat
asol e Lou, inu etəm tatol tətuatɨp kən mahmen-ahmen əm kəm netəmim, kən
mətasəkitun netəmim, kən tatol nian rafin nat naka itəm təike matol. Təwɨr
nəkoatol lou əlkələh mɨn, məto nəkotəkəike moatol lou asol mɨn, məto kəp,
nəsotolən.

24 ! Itəmat noatit netəmim məto nɨganəmtɨtəmat təpɨs! ! Itəmat netəmim
noategəs-in miminao e rəhatəmat kap məmə ko nəsotərgeən, məto nəkotərge
nat megəh asol u kamel!

25 “!Kəsi, nahməən asol otuwa otəmat iəgətun mɨn rəha Lou, ne Farisi mɨn!
! Rəhatəmat nənən təwɨr, məto nɨkitəmat tamkɨmɨk! Nakotafəl ihluə e kap
ne plet, məto əpəh imə tamkɨmɨk, kotərioah e nagwənən ne nənɨmən itəm
nəmotakləh-in, o natɨmnat itəm nəmotos məto-inu itəmat iaumɨs mɨn kən
nian rafin nəkoatol əm natɨmnat rat mɨn itəm tətatɨg e rəhatəmat nətəligən.

26 !Itəmat Farisi mɨn, nɨganəmtɨtəmat təpɨs! Otaupən kafəl əpəh imə e kap
ne plet, kən ihluə mɨn in təwɨr təsamkɨmɨkən.

---

‡ **23:13:** E kopi oas mɨn neen rəha Niutesteman itəm kəməte e nəghatən Kris aupən, nəghatən rəha ves 14 u tikə. Tatən məmə, “Kəsi, nahməən asol otuwa otəmat iəgətun mɨn rəha Lou, ne Farisi mɨn. !Rəhatəmat nənən təwɨr, məto nɨkitəmat tamkɨmɨk! Nakotakləh-in natɨmnat rəha nəutahlɨmɨs mɨn, məto nian kitiəh əm, nəkotol nəfakən əfəməh mɨn məmə netəmim okotisiai-in itəmat. E nolən əh, rəhatəmat nalpɨnən otəskasɨk təhmɨn mɨn.” **23:16:** Mat 15:14 **23:22:** Aes 66:1; Mat 5:34 **23:23:** Lev 27:30; Maeka 6:8 **23:25:** Mak 7:4

27 “!Kəsi, nahmməən asol otuwa otəmat iəgətun min rəha Lou, ne Farisi min!
!Rəhatəmat nənən təwir, məto nikitəmat tamkimik! Nəkotahmen e suwit rəha
netəm kəmotimis itəm kəmuəh e pen ruən. Ihluə, netəmim kotəplan məmə
təwir, məto əpəh imə tərioah e nikilkili netəm kəmotimis, ne natimnat rafin
itəm tamkimik.
28 E nolən ahmen min əm, ihluə, e nolən rəhatəmat, netəmim kotəplan
məmə itəmat nəkotətuatip. Məto imə, e nikitəmat, nakotərioah e nəghatən
nakotən məsotolən, ne nolən rat agin min.
29 “!Kəsi, nahmməən asol otuwa otəmat iəgətun min rəha Lou, ne Farisi min!
!Rəhatəmat nənən təwir, məto nikitəmat tamkimik! Nakotiləkin nimə e kəpiel
rəha suwit rəha ien min aupən ne netəm kotətuatip, kən moatol nəhlip e kəpiel
kən moatol malə-malə lan.
30 Kən nakotən-ipən məmə, ‘Okəmə itimat emotatig e nian min rəha tipitat
min, okol itimat eməsotasituən elat motohamnu ien min.’
31 E nəghatən əh, nakoatən-iarəp məmə itəmat noanol ətuatip min rəha
tipitimat min aupən itəm kəmotohamnu ien min əh, kən nakotahmen-ahmen
əm elat.
32 Kən təwir əm, itəmat otəkəike motol namnun wək itəm tipitəmat min
kəmotətuoun.
33 “! Itəmat sinek min, ne neti sinek min! ? Nikitəmat tatəht məmə okol
nakotagim e nalpinən e nigəm asol? !Kəp!
34 Tol nəhlan, ekahl-ipinə ien min, ne netəm kotenatig, ne iəgətun
min. Neen, itəmat onəkotohamnu ilat motətu-pər elat e nig kəluau, neen
onəkotalis motoh ilat əpəh e nimə rəha nuəfiminən rəhatəmat, kən neen
nakotitəp ilat kotiet e taon kit motiet motuwin e kit.
35 Kən tol nəhlan, itəmat onəkotos nalpinən rəha netəmim itəm
kəmotohamnu netəmim rafin itəm kotətuatip, itəm tətuoun e Epel itəm
in tətuatip, muwin mətoarus-pən Sekaraea, nəti Perekia, itəm tipitəmat min
kəmotohamnu e Nimə Rəha Uhgin ilugin e olta ne nimə.
36 Iatən pahrien kəm itəmat məmə, nalpinən rafin u otuwa o netəm rəha
Isrel itəm kotatig roiu.
37 “! Awe, netəm Jerusalem, netəm Jerusalem! Itəmat nakotohamnu
ien min rəha Uhgin, kən netəmim itəm Uhgin təmahl-ipa kəm itəmat,
nəkotahtimnu ilat e kəpiel apin, inəh netəm u rəha Uhgin itəm koatos
nəghatən rəhan. Nian tepət iatəg-əfəməh-in nelmək məmə iatəmik-əfimin wir
itəmat matos wir itəmat, tahmen-pən e mənig itəm tatu nenətin min e nikwin,
məto itəmat nikitəmat təsagienən ron kən motapəs io.
38 Otəplan-tu. Uhgin tinapəs itəmat, rəhatəmat nimə nəratən otoh, kən nat
otikə ikin.
39 Kən ekən kəm itəmat məmə, nat əh in nipahrienən məto-inu onəsotəplan
minən io mətoarus nakotən məmə,
‘!Iərəmərə Uhgin tətatig ilau suah u itəm tatuwa e nərgin!’ ”

24

Nəmtətin min rəha namnun nian
(Mak 13:1-37; Luk 21:5-36)

1 Iesu təmiet e Nimə Rəha Uhgin maliwək matuwin, kən rəhan min netəmim
kotuwa motən-ipən kəm in məmə otəplan-tu nimə min u əpəh e Nimə

23:27: Wək 23:3 **23:28:** Luk 16:15 **23:31:** Wək 7:52 **23:33:** Mat 3:7; 12:34; Luk 3:7 **23:35:** Jen 4:8; Hip 11:4 **23:35:** Sek 1:1 **23:35:** 2 Kron 24:21 **23:38:** 1 King 9:7-8; Jer 22:5 **23:39:** Sam 118:26; Luk 13:34-35

Rəha Uhgɨn. 2 Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Əwəh, otəplan-tu nimə mɨn əh.
Nɨpahrienən iatən kəm itəmat məmə nimə mɨn əh netəmim okotəhap-əhap
kəpiel mɨn elat. Okol kəpiel kit təsəməhlɨn e nəmeen.”
3 Kən uarisɨg lan, Iesu təmaliwək ilat rəhan netəmim motuwɨn əpəh e Nɨtot
Rəha Nɨg U Olif kən matəpələh. Kən rəhan netəmim kotuwa pɨsɨn əm ron
motən-ipən məmə, “? Otən-tu məmə natɨmnat mɨn u okotuwa e nian naka,
kən nəmtətin naka otol-arəp məmə rəham nuwamən ne namnun nian tɨnuwa
iuəhkɨr?”
4 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Oatehm wɨr itəmat məmə etəmim kit
otəseiuə-inən itəmat,
5 məto-inu netəmim tepət okotuwa motos nərgək moatən məmə, ‘Io Kristo
itəm Uhgɨn təmən məmə otahl-ipa,’ kən okoteiuə-in netəmim tepət.
6 Onəkotəto namnusən rəha nəluagɨnən mɨn, kən onəkotəto nəghatən
əpnapɨn mɨn məmə netəmim koatəluagɨn. Məto nakoatehm wɨr itəmat məmə
nəsotəgɨnən. Natɨmnat mɨn əh otəkəike motuwa motol nɨpahrienən lan, məto
namnun nian otəpanuwa.
7 Noanol mɨn okotoh noanol mɨn, kən kantri mɨn okotoh kantri mɨn.
Nəumɨs otan, kən namig otəloal ikɨn mɨn tepət.
8 Natɨmnat mɨn əh, nətuounən əm rəha nəratən, tahmen e pətan itəm
tɨnətuoun matəto nahməən o nemə̇kən.
9 “E nian mɨn əh, netəmim okotegəhan-in-pən itəmat məmə okol nəratən
kəm itəmat, kən kohamnu itəmat, kən netəmim rəha noanol mɨn rafin
okotetəhau itəmat məto-inu o nərgək.
10 Kən e nian mɨn əh, netəmim tepət okotapəs rəhalat nahatətəən, kən
okotegəhan-in-pən ilat mɨn e nelmɨ tɨkɨmɨr mɨn rəhalat, kən motetəhau ilat
mɨn,
11 kən ien eiueiuə mɨn okotuwa moteiuə-in netəmim tepət.
12 Məto-inu nəratən tɨnatepət, iuəhkɨr netəmim rafin rəhalat nolkeikeən o
Uhgɨn otɨkə,
13 məto etəmim itəm otətul əskasɨk mətoarus namnun nian, kən Uhgɨn
otosmegəh in.
14 Kən namnusən təwɨr əh rəha nərəmərəən rəha Uhgɨn, okən-iarəp ikɨn mɨn
rafin e nətueintən, məmə suatɨp əh-ikɨn rəha kantri mɨn rafin o nətəlɨg-inən,
kən namnun nian otuwa.
15 “Ien u Taniel təməghat-in nat kit katən məmə, ‘nat itəm Uhgɨn tatetəhau,
kən matol Nimə Rəha Uhgɨn tamkɨmɨk’ (nian nakotafin, otətəlɨg-in nɨpətɨn).
Tol nəhlan, nian nat tərat əh tatətul e Nimə Rəha Uhgɨn,
16 kən itəmat itəm nəkotatɨg Jutia, nakotiet motagɨm motuwɨn motəhluaig
e nɨtot mɨn.
17 Okəmə etəmim tətameg ihluə e rəhan nimə, okol təsuwɨnən imə mos mɨn
rəhan natɨmnat.
18 Okəmə etəmim əpəh e nasumən rəhan, okol təsɨtəlɨg-pənən latuənu mos
rəhan kot. 19 ! Kən kəsi o nɨpɨtan u itəm kotəpɨk-əpɨk, ne nɨpɨtan itəm
kotapinahin nɨsualkələh e nian əh, məto-inu ilat okotəto tərat pɨk agɨn!
20 Təwɨr nakotəfak məmə onakəsotagɨmən e nəratən əh e nian rəha nətəpən,
o e nian rəha Sapat,
21 məto-inu e nian əh, nəratən asol otuwa itəm etəmim təməsəplanən tol
mihin nəhlan aupən mətoarus-pa u-roiu, kən okol nəratən asol kit tol nəhlan
otəsuwa mɨnən nian kit tahmen e in əh.

24:2: Luk 19:44 **24:5:** Mat 24:23-24; 1 Jon 2:18 **24:9:** Mat 10:22 **24:11:** Mat 24:5,24; 1 Jon 4:1 **24:13:** Mat 10:22 **24:14:** Mat 28:19 **24:15:** Dan 9:27; 11:31; 12:11 **24:17:** Luk 17:31 **24:21:** Dan 12:1

22 Kən okəmə Uhgɨn təsətatɨpən nian rəha nəratən əh, okol etəmim kit
təməsəmegəhən. Məto Uhgɨn otətatɨp nian əh o rəhan mɨn netəmim itəm
təmɨtəpun rəkɨs ilat.
23 “E nian əh, okəmə suah kit otən-ipɨnə kəm itəmat məmə, ‘! Otəplan-tu,
inu Kristo itəm Uhgɨn təmən məmə otəpanahl-ipa!’ o ‘! In əpəh!’ sotənən
nɨpahrienən lan,
24 məto-inu netəmim neen okotuwa motən məmə ilat Kristo, ne ien eiueiuə
mɨn okotuwa, kən ilat okotol nəmtətin asol mɨn, ne nat pɨspɨs mɨn məmə
okoteiuə-in netəmim, kən okotalkut məmə okoteiuə-in netəmim itəm Uhgɨn
təmɨtəpun rəkɨs ilat, okəmə ilat kotɨtun nolən.
25 Nɨkitəmat otəkəike matəht wɨr nəghatən mɨn u itəm emən rəkɨs kəm
itəmat, uarisɨg natɨmnat mɨn u okotuwa motol nɨpahrienən lan.
26 “Tol nəhlan, okəmə suah kit tən kəm itəmat məmə, ‘In əpəh, ikɨn taruən-
aruən ikɨn,’ əsotuwɨnən. O suah kit tən məmə, ‘In ikɨn-u e nɨpəg noa nimə,’
sotənən nɨpahrienən lan,
27 məto-inu nian Nəti Etəmim otɨtəlɨg-pa mɨn, otuwa uəhai əm, kən netəmim
rafin okotəplan, tahmen e nɨpɨtən itəm təmɨpɨt masiəgəpɨn rafin neai.
28 Nian nat megəh kit təmɨmɨs, nəkotəplan kuəriə mɨn kotuwa məmə
okotun. E nolən ahmen mɨn əm, nian nəkotəplan nəmtətin mɨn əh, nəkotɨtun
məmə otəsuwəhən ekuwa mɨn.
29 “Nian ətuatɨp nəratən əh otol namnun, kən
‘mɨtgar otəpɨs agɨn,
kən məwɨg otəsəmɨlhən mɨnən,
kən məhau mɨn okotɨsas e neai,
kən Uhgɨn otəloal e nəsanənən mɨn əpəh e neai.’*
30 “E nian əh, nəmtətin rəha Nəti Etəmim otol-arəp e neai, kən noanol mɨn
rafin e nətueintən okotasək e nəgɨnən. Kən okotəplan io, Nəti Etəmim ekuwa
e nɨmal napuə e neai e nəsanənən ne nepətən əhag-əhag asol rəha Uhgɨn itəm
otasiə mɨtəlau lak.
31 Kən ekahl-ipən rəhak nagelo mɨn kotiet nian okotəto təwi otasək əfəməh,
kən ilat okotuwɨn ikɨn mɨn rafin e nətueintən, motos-irəkɨs rəhak netəmim
itəm Uhgɨn təmɨtəpun rəkɨs ilat, kən kuəfɨmɨn ilat kitiəh.
32 “Nɨkitəmat otəkəike matəht nɨg u fik.† Nian ətuatɨp itəm nelmɨn mɨn
kɨnotətuoun katəwiə, kən nɨmalɨn mɨn kɨnoatərget, itəmat nəkotɨtun məmə
nian əh inəh itəm nakotasum lan rəhatəmat.
33 Kən e nolən ahmen mɨn əm, nian nəkotəplan nəmtətin mɨn əh, onəkotɨtun
məmə otəsuwəhən ekuwa mɨn roiu agɨn.
34 Iatən pahrien kəm itəmat məmə netəmim itəm kotatɨg u-roiu, okol
kəsotɨmɨs rafinən mətoarus natɨmnat mɨn əh okotuwa kol nɨpahrienən lan.‡
35 Neai ne nətueintən okiakə, məto nəghatən mɨn rəhak okol kəsotɨkəən.”

Etəmim tɨkə itəm tɨtun nuwamən rəha Iesu Kristo

36 Kən Iesu təmatəkəike matən məmə, “Suah kit təsɨtunən nian o aua ətuatɨp
rəha natɨmnat mɨn əh. Nagelo mɨn əpəh e neai kotəruru, kən io mɨn Neti
Etəmim ekəruru. Məto Tata Uhgɨn əm in tɨtun nian ətuatɨp əh.

24:23: Mat 24:5 **24:24:** Dut 13:1-3; 2 Tes 2:8-9; Nol Əpən 13:13-14 **24:26:** Luk 17:23-24 **24:27:** Mat 24:37-39 **24:28:** Luk 17:37 **24:29:** Aes 13:10; 34:4; Esik 32:7; Joel 2:10,31; 2 Pita 3:10; Nol Əpən 6:12-13 * **24:29:** Məta “nəsanənən mɨn əpəh e neai” tatəpsen-pən narmɨn mɨn, o kəm-naka natɨmnat tahmen-pən e mɨt ne məwɨg əpəh e neai. **24:30:** Dan 7:13; Sek 12:10; Nol Əpən 1:7 **24:31:** 1 Kor 15:52; 1 Tes 4:16 † **24:32:** Nɨg u fik tahmen e naip. ‡ **24:34:** Suatɨp kit mɨn rəha nəuhlinən ves 34 tatən məmə, “Iatən pahrien kəm itəmat məmə noanol u rəha Isrel otəsɨkəən mətoarus natɨmnat mɨn əh okotuwa motol nɨpahrienən lan.” **24:34:** Mat 16:28 **24:35:** Mat 5:18 **24:36:** Wək 1:7; 1 Tes 5:1-2

37 E nian io Nəti Etəmim ekuwa lan, otahmen e nian rəha Noah aupən ikin
itəm netəmim kəsotol əpen-əpenəən ron.
38 E nian əh, itəm naruəh təsaiuən əh, netəmim koatagwən, moatəniim,
moatol marit, inəh natimnat rafin kəmoatol e nəmegəhən rəhalat, mətoarus-
pən Noah təmuwin imə e nipəgnoa nego rəhan,
39 kən ilat kinotəruru nat naka otuwa mətoarus-pa naruəh təmaiu məmik
ilat rafin. In əh otol tahmen əm e nian Nəti Etəmim otuwa.
40 Etəmim kəiu e nasumən, kən okos kitiəh, kapəs kitiəh.
41 Pətan kəiu katuəpələh kitiəh matioal nagwənən, kən okos kitiəh, kapəs
kitiəh.
42 "Tol nəhlan, nəkotəkəike motaiir, məto-inu nəkotəruru nian naka
rəhatəmat Iərəmərə otuwa lan.
43 Məto nəkotəkəike motitun nat u. Okəmə etəm-iasol rəha nimə titun nian
ətuatip lapin itəm iakləh otuwa, kən in otəkəike mətaiir matehm wir nimə
məmə iakləh otəsəhapən muwin imə.
44 Kən itəmat min onəkotəkəike moatətul matip, məto-inu Nəti Etəmim
otuwa e aua əm itəm nikitəmat təsəhtən.
45 "Nikitəmat otəkəike matəht wir nolən rəha iolwək itəm in tenatig kən
tətaskəlim wir wək rəhan kən məsapəsən. Etəm-iasol təmələhəu məmə iolwək
əh otərəmərə e rəhan min rafin iolwək min məmə in otos-ipən nagwənən kəm
ilat e nian ətuatip.
46 Kən okəmə etəm-iasol otuwa məplan etəm tatərəmərə e iolwək min rəhan,
kən matol-wir rəhan wək, kən otos-ipən nətouən kit kəm suah əh.
47 Iatən-ipinə nipahrienən məmə etəm-iasol əh otələhəu in tərəmərə e
natimnat rafin rəhan.
48 Məto okəmə iolwək əh, in etəm rat, kən nikin otəht məmə, 'Rəhak etəm-
iasol təsuwamən nuwəh,'
49 kən mətuoun matoh iolwək min neen, kən muwin magwən mənim ilat
netəm kotapis.
50 Kən etəm-iasol rəha iolwək əh otuwa e nian ne aua itəm iolwək nikin
təsəhtən məmə rəhan etəm-iasol otuwa lan.
51 Etəm-iasol əh otol nalpinən asol kəm iolwək əh kən mərakin-pən ikin rəha
netəm rəhalat nənən təwir, məto nikilat tamkimik. Ikin əh, netəmim okotasək
moatəgətain nəluilat."

25

Nimaa nəghatən o nipitan əlkələh ilat ten

1 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "E nian itəm rəhatəmat Iərəmərə otuwa
min, nərəmərəən rəha Uhgin otol nəhlan. Nipitan əlkələh* ilat ten kəmotiet
lapin məmə okotuwin e marit kit, kən moatəsahgin etəm otol marit otuwa
mos rəhan pətan muwin e rəhan nimə, əpəh ikin katol lafet ikin. Ilat ten
kəmotos rəhalat lait.
2 Faif kotalməl, kən faif kotenatig.
3 Nipitan min u ilat faif itəm kotalməl kəmotos rəhalat lait min, məto
kəsotosən karasin məsin min o niuw-pənən e lait.
4 Məto nipitan min u ilat faif itəm kotenatig kəmotos rəhalat lait min, kən
motos min karasin məsin o niuw-pənən e rəhalat lait.

24:37: Jen 6:5-8 **24:39:** Jen 7:21-23; Luk 17:26,27 **24:42:** Mat 25:13 **24:43:** Luk 12:39-40; Nol Əpən 16:15 **24:47:** Mat 25:21,23 **24:51:** Luk 12:42-46 * **25:1:** Nipitan əh, kəsotolən əh marit. Koatos nup tuente ne. **25:1:** Luk 12:35; Nol Əpən 19:7

5 Kən etəm otol mari̇t təsuwa uəhaiən, kən napi̇lən ti̇natos ilat koatiuw nəm,
kən mi̇notapi̇l.
6 “Kən lapi̇n agi̇n, suah kit təmagət əfəməh məmə, ‘!Etəmim itəm otol mari̇t
tatuwa u-roiu! !Otuwa motəplan!’
7 “Kən ni̇pi̇tan əlkələh u ilat ten kəmotaiir motuarin asol rəhalat lait mi̇n.
8 Kən ni̇pi̇tan itəm kotalməl kotən-ipən kəm ni̇pi̇tan itəm kotenati̇g məmə,
‘! Awi! Otos-ipa rəhatəmat məsi̇n karasin məto-inu rəhati̇mat karasin e
rəhati̇mat lait ki̇notami̇r, otəsuwəhən kotəpi̇s.’
9 “Məto ni̇pi̇tan itəm kotenati̇g kotən-ipən kəm ilat məmə, ‘!Kəp! Karasin
mi̇n u kəsotahmenən o kitat rafin. Məto oti̇təli̇g motuwi̇n motos-nəmti̇n
rəhatəmat neen karasin əpəh e stoa.’
10 “Məto nian ni̇pi̇tan itəm kotalməl kəmotaliwək moti̇təli̇g moatuwi̇n o
karasin, kən etəm itəm otol mari̇t təmuwa. Kən ni̇pi̇tan əlkələh itəm koatətul
mati̇p, kəmotuwi̇n ilat min e nagwənən rəha mari̇t, kən motuwi̇n imə. Kən
kahtosi̇g e toa.
11 “Uarisi̇g, ni̇pi̇tan əlkələh itəm kotalməl kəmoti̇təli̇g-pa motaun motəmə, ‘!
Etəm-iasol, etəm-iasol! !Egəhan-in itəmat ekoti̇mnə imə!’
12 “Məto etəm otol mari̇t təmən-ipən kəm ilat məmə, ‘Iatən-ipi̇nə pahrien
məmə, io ekəruru itəmat.’ ”
13 Kən nian Iesu təmol namnun nimaa nəghatən, təmən-ipən kəm ilat
məmə, “Tol nəhlan, itəmat nəkotəkəike motaiir, məto-inu nəkotəruru nian ne
aua rəha rəhatəmat Iərəmərə otuwa lan.”

Nimaa nəghatən e iolwək e məni ki̇si̇l

14 Kən Iesu təmuəh nimaa nəghatən kit mi̇n məmə, “Ekən mi̇n məmə e nian
itəm rəhatəmat Iərəmərə otuwa mi̇n, nərəmərəən rəha Uhgi̇n otol nəhlan.
Etəm-iasol kit təmol əpen-əpenə məmə otaliwək muwi̇n e nəptən pi̇si̇n kit
muwi̇n isəu. Kən maun-in rəhan iolwək mi̇n kotuwa, kən tələhəu-pən e
nelmi̇lat rəhan məni mi̇n məmə okotol nat kit lan.
15 Təmos-ipən tətəu-pən ni̇tunən rəhalat məmə okotol wək lan. E etəmim
kitiəh, təmos-ipən kəti̇m faif kəmotər-motərioah e məni, u məni tepət pi̇k agi̇n.
Kən kit mi̇n, təmos-ipən mi̇n kəti̇m kəiu tahmen əm, u məni tepət pi̇k. Kən kit
mi̇n, təmos-ipən kəti̇m kitiəh tahmen əm, u məni tepət.† Kən etəm-iasol təmiet
muwi̇n e rəhan naliwəkən.
16 Kən iolwək itəm təmos kəti̇m faif təmuwi̇n uəhai əm mol bisnes lan, kən
təmos mi̇n kəti̇m faif mi̇n.
17 Kən tahmen-ahmen əm, iolwək itəm təmos kəti̇m kəiu, təmuwi̇n mol
bisnes lan, kən mos mi̇n kəti̇m kəiu mi̇n.
18 Məto iolwək itəm təmos kəti̇m kitiəh, in təmuwi̇n mel noaki̇mi̇l
məhluaigin-pən məni rəha rəhan etəm-iasol iki̇n.
19 “Kən nup tepət ti̇nuwa mi̇nuwi̇n, kən etəm-iasol rəha iolwək mi̇n u
ti̇ni̇təli̇g-pa, kən maun-in rəhan iolwək mi̇n məmə otəplan-tu məmə ilat
kəmotol naka e məni mi̇n itəm təmos-ipən kəm ilat.
20 Iolwək itəm təmos kəti̇m faif, təmuwa matos kəti̇m faif mi̇n itəm təmos,
mətul e ni̇ganəmti̇ etəm-iasol məmə, ‘Etəm-iasol. Aupən nəmələhəu-pən kəti̇m
faif e nelmək. Kən emol bisnes lan, kən mos mi̇n iahgoau kəti̇m faif u.’
21 “Kən etəm-iasol təmən-ipən kəm in məmə, ‘Nəmol təwi̇r, kən ik iolwək
təwi̇r itəm nataskəli̇m wi̇r wək rəham kən məsapəsən. Nəmol təwi̇r nəhlan

---

25:11: Luk 13:25-27 **25:12:** Mat 7:23 **25:13:** Mat 24:42 † **25:15:** Nəghatən Kris ətuati̇p tatən məmə, təmos-ipən “talen” pi̇si̇n pi̇si̇n mi̇n kəm ilat, faif talen, ne tu talen, ne wan talen. Faif talen tahmen e tuente-faif-milian vatu. Tu talen tahmen e ten-milian vatu. Kən wan talen tahmen e faif-milian vatu. **25:15:** Rom 12:6

e natɨmnat mɨn əh noan məsɨn, kən ekələhəu ik nakərəmərə e natɨmnat tepət.
!Wa imə matɨg ahgin nagienən rəha etəm-iasol rəham!'
22 "Iolwək itəm təmos-ipən kətɨm kəiu kəm in, təmuwa mən-ipən məmə,
'Etəm-iasol. Aupən nəmələhəu-pən kətɨm kəiu e nelmək. Kən emol bisnes lan,
kən mos mɨn iahgoau kətɨm kəiu u.'
23 "Kən rəhan etəm-iasol təmən-ipən məmə, 'Nəmol təwɨr, kən ik iolwək
təwɨr itəm nataskəlɨm wɨr wək rəham kən məsapəsən. Nəmol təwɨr nəhlan
e natɨmnat mɨn əh noan məsɨn, kən ekələhəu ik nakərəmərə e natɨmnat tepət.
!Wa imə, kuagien!'
24 "Iolwək itəm kəmos-ipən kətɨm kitiəh kəm in, təmuwa mən-ipən məmə,
'Etəm-iasol. Ik etəm nakatəkəike pɨk o netəmim. Kən ik natos nagwənən e
nasumən itəm nəməsasum-inən, kən matəhl noa nɨg e nɨg itəm nəməsəfeən.
25 Kən eməgin ik, məmə okəmə emərəkɨn rəham məni, kən onəkol nalpɨnən
asol kəm io, kən emos rəham məni muwɨn məhluaig-in e nɨsɨp. Ah, inu rəham
məni.'
26 "Kən rəhan etəm-iasol təmən-ipən məmə, '!Ik iolwək rat, ik iəlpah! Ik
nəkɨtun rəkɨs məmə iakatos nagwənən e nasumən itəm esasum-inən, kən
matəhl noa nɨg e nɨg itəm eməsəfeən.
27 ?Tahro nəsuwɨnən mələhəu-pən rəhak məni e bank, u in nimə rəha
nələhəuən məni? Okəmə nəmol nəhlan, nian emɨtəlɨg-pa, ekuwɨn mos rəhak
məni, kən ekos məni məsɨn mɨn itəm bank otos-ipa.'
28 Kən etəm-iasol təmən-ipən kəm rəhan iolwək pɨsɨn məmə, 'Os-irəkɨs məni
ron mos-ipən kəm iolwək u itəm təmos kətɨm faif,
29 məto-inu etəmim u itəm tɨnos rəkɨs nat kit mol wək lan tuwa mepət, kən
okos-ipən neen mɨn, rəhan natɨmnat tepət. Məto etəmim itəm təsolwəkən
rəhan tuwa mepət, okos-irəkɨs rafin natɨmnat ron.
30 Kən iolwək u iəlpah itəm təruru nolən nat təwɨr kit, ərakin-pən ihluə e
napinəpən, ikɨn əh kətasək ikɨn katəgətain nəluɨtəm.' "

Sipsip mɨn ne nəni mɨn

31 Kən Iesu təmən-ipən məmə, "Nian Nəti Etəmim otuwa e nepətən əhag-
əhag ne nəsanənən rəhan, ilat nagelo mɨn rafin, in Kig, kən in otəpələh e rəhan
jea rəha Kig matərəmərə e nəsanənən ne nepətən əhag-əhag rəhan.
32 Netəmim rafin e noanol mɨn rafin e nətueintən, okotuəfɨmɨn ilat min e
nɨganəmtɨn, kən in otoor netəmim tahmen e etəmim itəm tatehm sipsip mɨn
tatoor sipsip mɨn ne nəni mɨn.
33 In otoor sipsip mɨn kotuwa kan e nelmɨn matɨp, kən nəni mɨn okotuwɨn
e nelmɨn mol.
34 "Kən Kig otən-ipən kəm netəm mɨn un e nelmɨn matɨp məmə, 'Otuwa,
itəmat u itəm Uhgɨn təmawte-in rəkɨs rəhan nəwɨrən kəm itəmat. Otuwa mo-
tos nat naka u itəm Uhgɨn təmələhəu pɨsɨn rəhatəmat. Otuwa motatɨg ahgin
nərəmərəən rəhan itəm təmol əpen-əpenə lan aupən təpanol nətueintən.
35 Otuwa motos, məto-inu nian nəumɨs təmus io, nəmotos-ipa nagwənən
ekun; kən emətoaoa, nəmotos-ipa nəhau ekənɨm; kən io iapɨspɨs, nəmotit io
kotuwɨn e rəhatəmat latuənu;
36 kən rəhak napən tɨkə, kən nəmotos-ipa napən kəm io; kən matɨmɨs,
nəmotehm wɨr io; kən emətatɨg e kalapus, nəmotuwa kuag-pənin io.'
37 "Kən netəm kotətuatɨp okotən-ipən kəm in məmə, '?Iərəmərə, nian naka
emotəplan ik nəumɨs təmus ik, kən emotagwən ik; o nəmoaoa, kən emotos-
ipɨnə nəhau məmə nakənɨm?

25:21: Mat 24:45-47; Luk 16:10 **25:29:** Mat 13:12; Mak 4:25; Luk 8:18 **25:30:** Mat 8:12; Luk 13:28 **25:31:** Mat 16:27; 19:28 **25:32:** Esik 34:17; Nol Əpən 20:11-13 **25:35:** Aes 58:7

38 ?Nian naka emotəplan ik iapɨspɨs, kən emotit ik motuwa latuənu; o
rəham napən tɨkə, kən emotos-ipɨnə napən kəm ik?
39 ?Nian naka emotəplan ik nakatɨmɨs, o nəmətatɨg e kalapus, kən
emotɨmnə kuag-pənin ik?'
40 "Kən Kig otən-ipən məmə, 'Iatən-ipɨnə nɨpahrienən məmə nat naka itəm
nəmotol kəm piak mɨn u kit, nat əpnapɨn in ian-rat, məto nəmotol kəm io.'
41 "Kən in otən-ipən kəm netəm mɨn u e nelmɨn mol məmə, 'Otuwɨn isəu ron
io. Uhgɨn tɨnələhəu rəkɨs rəhatəmat nalpɨnən. Otuwɨn e nɨgəm asol itəm tatuəp
namnun tɨkə u Uhgɨn təmol rəha Setan ne nagelo mɨn rəhan.
42 Otuwɨn isəu məto-inu nian nəumɨs təmus io, nəsotos-ipamən nagwənən
kit məmə ekun; kən emətoaoa, nəsotos-ipamən nəhau məmə ekənɨm;
43 kən io iapɨspɨs, nəsotaun-inən io məmə ekuwa latuənu; kən rəhak napən
tɨkə, nəsotos-ipamən napən kit rəhak; kən ematɨmɨs, mətatɨg e kalapus,
nəsotuwamən kuag-pənin io.'
44 "Kən ilat mɨn okotən-ipa məmə, '!Iərəmərə! ?Nian naka itəm emotəplan
ik nəumɨs təmus ik, o mətoaoa, o ik iapɨspɨs, o rəham napən tɨkə, o nəmatɨmɨs,
o nəmətatɨg e kalapus kən eməsotɨmnə kuag-pənin ik?'
45 "Kən in otən-ipən kəm ilat məmə, 'Iatən-ipɨnə pahrien kəm itəmat
məmə, okəmə nəməsotasituən e piak mɨn u kit, nat əpnapɨn in ian-rat, məto
nəməsotolən kəm io.'
46 "Kən ilat okotuwɨn motos nalpɨnən itəm namnun tɨkə. Məto netəmim
kotətuatɨp okotos nəmegəhən lilɨn."

26

Nalpəkauən o
nohamnuən Iesu
(Mak 14:1-2; Luk 21:1-2; Jon 11:45-53)

1 Nian Iesu təmol namnun nəghatən mɨn əh kəm rəhan netəmim, kən mən-
ipən kəm ilat məmə,
2 "Nəkotɨtun məmə lafet rəha Nuhagego-inən* otuwa, nian kəiu əm əh-ikɨn.
Kən io, Nətɨ Etəmim, okegəhan-in-pən io məmə okətu-pər e nɨg kəməluau."
3 Kən pris asol mɨn ne netəm-iasol rəha noanol rəha Isrel kəmotuəfɨmɨn ilat
mɨn e nimə rəha pris asol agɨn u nərgɨn u Kaeafas.
4 Kən moatəlpəkau məmə okotaskəlɨm Iesu e nolən eko-eko, kən moto-
hamnu in.
5 Məto motən məmə, "Sənəmə e nian rəha lafet rəha Nuhagego-inən, okol
məta netəmim kotoh ilat mɨn."

Pətan kit təmau Iesu
e nat pien-pien
(Mak 14:3-9; Jon 12:1-8)

6 Nian Iesu əpəh e Petani e nimə rəha suah əh, nərgɨn u Saimon u leprosi
təmol,
7 kən pətan kit təmuwa ron mos senta kit u nəmtɨn tiəkɨs, kəmiuw-pən
e pətəl kəmol e kəpiel itəm nəmtɨn tiəkɨs, katən məmə alapasta. Nian Iesu
tatəpələh e tepɨl mətagwən, kən pətan u təmau rəhn-kapə e senta un.
8 Nian netəmim rəha Iesu kəmotəplan nat əh, nemə̈ha təmol ilat, motən
məmə, "?Tahro katərəkɨn nat u?

25:40: Prov 19:17; Mat 10:42; Mak 9:41 **25:41:** Mat 7:23 **25:46:** Dan 12:2; Jon 5:29 * **26:2:** lafet rəha Nuhagego-inən in 'Pasova' e nəghatən Bislama. **26:2:** Eks 12:1-27; Mat 20:18 **26:7:** Luk 7:37-38

9 Senta u, kɨtun nol-salɨm-inən, kən kos məni asol lan, kos-ipən kəm ian-rat mɨn.”
10 Məto Iesu tɨnɨtun nəghatən itəm koatən, kən mən-ipən kəm ilat məmə, “?Tahro noatən rat pətan u? In təmol nat təwɨr agɨn kəm io.
11 Ian-rat mɨn nian rafin kotatɨg itəmat min ilat. Məto io, okol esatɨgən kitat min itəmat nian rafin.
12 Nian təməhtəg-pən e nɨpətɨk, təmol məmə otol əpen-əpenə o nɨtənɨmən io.
13 Iatən pahrien kəm itəmat məmə, ikɨn mɨn rafin e nətueintən itəm okən-iarəp namnusən təwɨr u, kən okəkəike kən-iarəp mɨn nat naka itəm pətan u təmol, kən nɨkilat otatəht mɨn in.”

Pris asol mɨn kəmotətou Jutas məmə otegəhan-in-pən Iesu e nelmɨ rəhan tɨkɨmɨr mɨn
(Mak 14:10-11; Luk 22:3-6)

14 Kən netəm tuelef u kit rəha Iesu, nərgɨn u Jutas Iskariot, təmuwɨn məplan pris asol mɨn, 15 kən mən-ipən məmə, “?Onəkotos-ipa naka kəm io okəmə ekegəhan-in-pɨnə Iesu kəm itəmat?” Kən kəmotafin məni ilat rafin tate itəm kəmol e silfa.
16 Kən tətuoun e nian əh, Jutas təmategəs-in suatɨp məmə otegəhan-in-pən Iesu e nelmɨ rəhan tɨkɨmɨr mɨn.

Namnun nagwənən
(Mak 14:12-25; Luk 22:7-23; Jon 13:21-30; 1 Kor 11:23-26)

17 Nian e nətuounən itəm rəha lafet rəha Pret U Is Tɨkə Lan, netəmim rəha Iesu kəmotuwa motən-ipən kəm in məmə, “?Nakolkeike məmə itɨmat ekotol əpen-əpenə hiə rəham nagwənən rəha lafet rəha Nuhagego-inən məmə nakagwən ikɨn?”
18 Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Otuwɨn əpəh e taon, kən onəkotəplan suah kit itəm ekən kəm itəmat, kən nakotən-ipən kəm in məmə, ‘Iəgətun tatən məmə: Nian itəm Uhgɨn təmɨtəpun rəkɨs məmə rəhak, tɨnuwa iuəhkɨr. Kən ekol lafet rəha Nuhagego-inən kitiəh itɨmat rəhak netəmim mɨn e rəham nimə.’ ”
19 Tol nəhlan rəhan netəmim kəmotol nat naka itəm Iesu təmən məmə okotol o nol əpen-əpenəən o nagwənən rəha lafet rəha Nuhagego-inən.
20 Nian tɨnehnaipən, Iesu tatəpələh ilat rəhan netəmim tuelef əpəh e tepɨl.
21 Kən nian kəmotagwən, kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “Iatən pahrien kəm itəmat məmə itəmat kit otegəhan-in-pən io e nelmɨ tɨkɨmɨr mɨn rəhak.”
22 Kən nɨkilat tɨnəpou, kən moatən-ipən kəm Iesu kitiəh kitiəh məmə, “?Eh, Iərəmərə, pah u? ?Io?”
23 Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Etəmim itəm otegəhan-in-pən io e nelmɨ tɨkɨmɨr mɨn rəhak, in rəhak kit itəm tatos nɨgɨn pɨret mos-ipən meer e plet kitiəh əm itɨmlau min.†
24 Io, Nəti Etəmim, iatuwɨn e suatɨp rəhak, tahmen-ahmen əm e nəghatən kəməte lak. !Məto kəsi, nahməən asol o etəm u itəm otegəhan-in-pən Nəti Etəmim e nelmɨ rəhan tɨkɨmɨr mɨn! Təwɨr pɨk agɨn məmə təməsaiir-əmən.”
25 Kən Jutas u etəm otegəhan-in-pən Iesu e nelmɨ rəhan tɨkɨmɨr mɨn təmən-ipən məmə, “Iəgətun. ?Pah əh? ?Io?”
Məto Iesu təmən-ipən məmə, “Əwəh, ik. Ik atɨp nəmən.”
26 Nian kəmoatagwən, Iesu təmos pɨret, məfak ron, məmkas, mos-ipən kəm rəhan netəmim, mən-ipən məmə, “Otos motun, inu nɨpətɨk.”

26:11: Dut 15:11 **26:15:** Sek 11:12; Jon 11:57 **26:17:** Eks 12:14-20 † **26:23:** E nian rəha Iesu, nian netəmim kotagwən kələh, in nəmtətin məmə rəhalat niel in təwɨr. **26:23:** Sam 41:9

27 Kən mos kap wain, məfak ron, mos-ipən kəm rəhan netəmim, mən-ipən
məmə, “Otənim, itəmat rafin.
28 Inu nitak itəm tatol məmə nəniəkisən rəha nasituən in tatətul matəmegəh.
Nitak u okəhtəg o netəmim tepət məmə otafəl rəkis rəhalat nolən rat min.
29 Iatən pahrien kəm itəmat məmə ekəsənim minən wain u mətoarus nian
itəm ekənim wain wi kitat min itəmat əpəh e nərəmərəən rəha Tata rəhak.”
30 Nian kəmotan napuən əfak kit, motiet motuwin e Nitot Rəha Nig U Olif.

Iesu təmən-iarəp məmə
Pita otapəs in
(Mak 14:26-31; Luk 22:31-34;
Jon 13:36-38)

31 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “O lapin əm u, nakotapəs rəhatəmat
nahatətəən lak o nat naka itəm okol lak. Naoa Rəha Uhgin itəm təkəike mol
nipahrienən, təmən məmə,
‘Io ekohamnu etəmim itəm tatehm sipsip min,
kən sipsip min okotan kitiəh kitiəh.’
32 Məto nian ekəmegəh min e nimisən, iakaupən muwin əpəh Kalili, kən
itəmat nəpanotuarisig.”
33 Kən Pita təmən-ipən məmə, “Mətan, ilat rafin okotapəs rəhalat nahatətəən
lam, məto io, kəp, esapəsən rəhak nahatətəən lam nian kit ne.”
34 Kən Iesu təmən-ipən kəm Pita məmə, “Iatən-ipinə pahrien kəm ik məmə,
lapin əm u, uarisig mənig təpaniimnən, onakən mau kisil məmə nəkəruru io.”
35 Məto Pita tən məmə, “Nat əpnapin ekəkəike mimis kilau min ik, okol
ekəsənən məmə ekəruru ik.” Kən rəhan rafin netəmim kotən min tahmen e
Pita.

Iesu təməfak əpəh Ketsemani
(Mak 13:32-42; Luk 22:39-46)

36 Kən Iesu ne rəhan netəmim kəmotuwin ikin kit katən məmə Ketsemani,
kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “Oatəpələh ikin-u, pəs io ekuwin ikin əh
məghat kəm Uhgin e nəfakən.”
37 Kən təmit Pita ne nəti Sepeti mil ilat min, kən nikin tinahmə pik, kən tinəto
tərat.
38 Kən təmən-ipən kəm iləhal məmə, “Iakəto nikik tinahmə pik, iuəhkir
ekimis lan. Itəməhal ətahləpələh ukin-u, mətəhlaiir kitat min io.”
39 Kən muwin noan məsin əm, meiuaiu misin-pən rəhn-kapə e nisip
matəfak, matən məmə, “Rəhak Tata, okəmə suatip kit min əh-ikin o rəham
nalpəkauən, pəs nakohrəkis ron io nəratən itəm tatuwa. Məto sənəmə nakol
nəwiak, məto nakol nəwiam.”
40 Kən təmitəlig-pa məplan iləhal kətəhlapil. Kən təmən-ipən kəm Pita
məmə, “?Tahro nəsəhlaiirən kitat min io o aua kitiəh əm ne?
41 Atəhlaiir kən mətəhaləfak məmə nəsəhaluwinən ima nos-ipən-os-ipənən.
Nikitəməhal tolkeike, məto nipətitəməhal təpou.”‡
42 Kən mitəlig-pən min matəfak mətau kəiu, matən məmə, “Rəhak Tata,
okəmə ekəkəike mos nəratən itəm tatuwa, kən pəs nakol nəwiam.”
43 Kən nian təmitəlig-pa, təməplan iləhal kinəhlapil məto-inu napilən tinos
iləhal.

26:28: Eks 24:8; Jer 31:31-34; Sek 9:11; 1 Kor 10:16 **26:30:** Luk 22:39; Jon 18:1 **26:31:** Sek 13:7; Jon 16:32 **26:32:** Mat 28:7,16 **26:34:** Mat 26:69-75 **26:38:** Jon 12:27 ‡ **26:41:** Iesu tolkeike məmə iləhal okəhalətul-iəkis məsəhalapəsən rəhalat nahatətəən lan. Afin min ves 31-35.

44 Kən tapəs iləhal mɨtəlɨg-pən mɨn matəfak mətau kɨsɨl, matən əm nəghatən
kitiəh əm.
45 Kən mɨtəlɨg-pa mən-ipən kəm iləhal məmə, “? Nəkatəhlapɨl əh
mətəhlameg, o? Əhaləplan-tu, aua tɨnatuwa iuəhkɨr, kən io Nəti Etəmim,
okegəhan-in-pən e nelmɨ netəm nol təfagə rat.
46 ! Əhalətul-ta, koatuwɨn! !Etəmim u tatuwa itəm otegəhan-in-pən io e
nelmɨ rəhak tɨkɨmɨr mɨn!”

Tɨkɨmɨr mɨn rəha Iesu kəmotɨləs motaskəlɨm
(Mak 14:43-50; Luk 22:47-53;
Jon 18:2-11)

47 Nian Iesu təmatəghat-əh, Jutas, in etəm tuelef kit rəha Iesu, təmiet-arəpa
ilat nɨmanin netəmim itəm koatəmɨk naip asol rəha nəluagɨnən ne kəsou-
əsou. Pris asol mɨn ne netəm-iasol rəha noanol rəha Isrel kəmotahl-ipa ilat.
48 Jutas təmən-ipən rəkɨs nəghatən kəm ilat məmə, “Pah u itəm ekətuilɨm-
pən lan, kən nakotaskəlɨm in.”
49 Kən roiu agɨn, Jutas təmaliwək muwɨn o Iesu mən-ipən məmə, “!Təwɨr,
Iəgətun!” kən mətuilɨm-pən lan.
50 Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Io kit, ol nat naka itəm nəmuwa ron.”
Kən netəmim kəmotaliwək motaskəlɨm Iesu məmə okotɨləs-ipən e kalapus.
51 Kən etəmim kit rəha Iesu təmea-pən miuw rəkɨs rəhan naip asol rəha
nəluagɨnən, kən moahin naip təte-rəkɨs matəlgɨ slef rəha pris asol agɨn.
52 Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Aii-pən rəham naip e nəmeen, məto-
inu netəm mɨn u itəm koatoahin naip, okotɨmɨs e naip.
53 ?Nɨkim təht məmə ekəruru naun-inən rəhak Tata, kən roiu agɨn otahl-ipa
nagelo mɨn taosan tepət tepət§ məmə okotasitu lak?
54 Məto okəmə ekol nəhlan, okol Naoa Rəha Uhgɨn otəsuwamən mol
nɨpahrienən lan, itəm tatən məmə otuwa tol nəhlan.”
55 E nian əh, Iesu təmən-ipən kəm nɨmanin netəmim məmə, “? Tahro
nəmotuwa motəmɨk naip asol mɨn ne kəsou-əsou mɨn? ?Nɨkitəmat təht məmə
io iatol nəluagɨnən o nahwinən kapman, o? !Kəp! Nian rafin iakatəpələh əpəh
e Nimə Rəha Uhgɨn matəgətun netəmim, kən nəsotuwamən motaskəlɨm io.
56 Məto natɨmnat mɨn əh rafin tɨnuwa mol nɨpahrienən lan məmə Naoa
Rəha Uhgɨn itəm ien mɨn aupən kəmotəte otuwa mol nɨpahrienən lan.” Kən
rəhan mɨn netəmim kəmotapəs in motagɨm.

Iesu təmətul e
nɨganəmtɨ kaonsel
(Mak 14:53-65; Luk 22:54-55, 63-71; Jon 18:12-14, 19-24)

57 Netəm mɨn u itəm kəmotaskəlɨm Iesu, kəmotɨləs motuwɨn o Kaeafas u in
pris asol agɨn. Ikɨn əh, iəgətun mɨn rəha Lou ne netəm-iasol mɨn rəha noanol
rəha Isrel, koatuwa motuəfɨmɨn ikɨn.
58 Məto Pita tətan təlɨg-təlɨg matuarisɨg-in Iesu, muwɨn əpəh e latuənu rəha
pris asol agɨn. Kən təmuwɨn əpəh e iat matəpələh ilat mopael mɨn məmə
otəplan-tu məmə okol naka e Iesu.
59 Pris asol mɨn ne netəmim rafin rəha kaonsel koategəs-in nəghatən
eiueiuə mɨn e Iesu məmə okotohamnu in o nəghatən mɨn əh.
60 Məto kəsotəplanən nolən rat kit rəhan o nəghatən eiueiuə mɨn rəha
netəmim, nat əpnapɨn nəghatən eiueiuə mɨn tepət kəmotiet.
Kən əmun, etəmim kəiu kuea aupən,

26:46: Jon 14:31 **26:51:** Jon 18:26 **26:52:** Jen 9:6; Nol Əpən 13:10 § **26:53:** Nəghatən Kris ətuatɨp tatən məmə, “kampani rəha nagelo tuelef,” itəm tahmen e nagelo sepɨnte-tu-taosan. **26:55:** Luk 19:47; 21:37

61 kən muən-iarəp məmə, “Suah u təmatən məmə titun nərəkinən Nimə Rəha
Uhgin, kən miləkin min e nian kisil əm.”
62 Kən pris asol agin tətul mən-ipən kəm Iesu məmə, “?Tahro nəsəghatən? ?
Tahro e nəghatən min əh itəm koatən-iarəp tatiləs pikən ik?”
63 Məto Iesu təpnapin əm məsəghatən.
Kən pris asol agin təmən-ipən kəm in məmə, “Onakəkəike mos noanawil kit
e Uhgin itəm tatəmegəh, kən mən-iarəp nipahrienən kəm itimat məmə ik Nəti
Uhgin ne Kristo itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa, o kəp.”
64 Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Əwəh, tol əm məmə inu nəmən mihin ne.
Məto ekən-ipinə kəm itəmat rafin məmə, e nian itəm otuwa, onəkotəplan io
Nəti Etəmim ekatəpələh e nikalin matip rəha Uhgin u Etəm Təsanən Agin, kən
mateiuaiu-pa e neai e nimal napuə.”
65 Kən pris asol agin təməhap rəhan napən məto-inu tatəto tərat o nəghatən
rəha Iesu, kən mən məmə, “!Tatəghat rat e Uhgin!* ?Tahro məmə suah kit min
təkəike məghat min lan? Otətəlig-in-tu, nəmotəto nəghatən rat əh.
66 ?Nikitəmat təht məmə naka?”
Kən kəmotən-ipən məmə, “Otəkəike mimis.”
67 Kən kəmotagəh əpnapin əm niganəmtin, kən motaht e nelmilat. Neen
kotem e nelmilat,
68 kən motən-ipən məmə, “Ei, Kristo. ?Ən-iarəp e nəsanənən rəha Uhgin
məmə pah təmoh ik?”

Pita təmən məmə təruru Iesu
(Mak 14:66-72; Luk 22:56-62; Jon 18:15-18, 25-27)

69 E nian əh, Pita tatəpələh ihluə e iat rəha nimə, kən iolwək kit pətan
əkəku tuwa ron mən-ipən kəm in məmə, “Ik min u, nəmatuarisig-in Iesu, etəm
Kalili.”
70 Məto Pita təmən-iamnin kəm ilat rafin məmə, “Iəkəruru nat un itəm
nakatən.”
71 Kən maliwək muwin e ket rəha iat, kən ikin əh pətan əkəku kit min
təməplan in, kən təmən-ipən kəm netəmim ikin əh məmə, “Suah u kit u
təmatuarisig-in Iesu Etəm Nasaret.”
72 Məto Pita təmən-iamnin əskasik min mos noanawil məmə, “!Iəkəruru
suah əh!”
73 Təsuwəhən, netəm min u koatətul ikin əh kotuwin o Pita motən-ipən
məmə, “Pahrien məmə ik kit əh, məto-inu nolən rəha nəghatən rəham tahmen
əm elat.”
74 Kən tinətuoun maun-in nəratən min koatisi-pən o Uhgin moatuwa ron
okəmə teiuə. Kən təmos noanawil məmə, “!Iəkəruru suah əh!”
Kən roiu agin, mənig təmimnən.
75 Kən Pita nikin təht nəghatən itəm Iesu təmən kəm in məmə, “Uarisig
mənig otimnən, onakən mau kisil məmə nəkəruru io.” Kən Pita təmiet muwin
ihluə, kən təmasək təmasək.

27

Jutas təmaril atip in
(Mak 15:1; Luk 23:1-2; Jon 18:28-32)

26:61: Jon 2:19-21 **26:63:** Aes 53:7; Mat 27:12 **26:64:** Sam 110:1; Dan 7:13; Mat 24:30 * **26:65:** Etəm-iasol rəha pris min təmən məmə Iesu təmən rat Uhgin məto-inu Iesu tatən məmə in tahmen əm e Uhgin. **26:65:** Mat 9:3; Jon 10:33 **26:66:** Lev 24:16; Jon 19:7 **26:67:** Aes 50:6; 53:5 **26:75:** Mat 26:34

1 Laulaugɨn agɨn, pris asol mɨn rafin ne etəm-iasol mɨn rəha netəmim
kəmotuəfɨmɨn mɨn motəte noa məmə okotətəu-pən suatɨp naka o nohamnuən
Iesu.
2 Kəmotəlis in, kən motɨləs motuwɨn motəhlman-pən e nelmɨ Pailat, kapman
rəha Rom.
3 Nian Jutas u etəm təmegəhan-in-pən Iesu e nelmɨ rəhan tɨkɨmɨr mɨn,
təməplan məmə kəmotiuw-iarəp Iesu məmə otɨmɨs, nɨkin tɨnahmə pɨk o nat
naka itəm təmol, kən təmɨk məni tate əh itəm kəmol e silfa, məmki-pən kəm
pris asol mɨn ne etəm-iasol mɨn rəha noanol rəha Isrel.
4 Kən mən-ipən məmə, “Emol təfagə məto-inu emegəhan-in-pən e nelmɨ
tɨkɨmɨr mɨn suah kit itəm təsolən nat tərat kit.”
Kən kotən-ipən məmə, “Inu nat əpnapɨn əm otəmat. Nat kit rəham əm.”
5 Tol nəhlan, Jutas təmərakin-pən məni əpəh e Nimə Rəha Uhgɨn, kən in miet
magɨm muwɨn maril atɨp in.
6 Kən pris asol mɨn kəmotuwɨn motuwər məni, kən motən məmə,
“Təsətuatɨpən e rəhatat Lou məmə okotələhəu-pən məni u ilat məni rəha Nimə
Rəha Uhgɨn, məto-inu kəmos-nəmtɨn nɨta etəmim lan.”
7 Kən koatən məmə okotos məni əh kən kos-nəmtɨn nəptən kit u aupən katən
məmə, “nəptən rəha suah kit itəm tatol sospən e nəptən,” kən koatən məmə
okatɨtənɨm iapɨspɨs mɨn ikɨn.
8 Tol nəhlan, muwa mətoarus-pa u-roiu, netəmim kotaun-in nəptən əh
məmə, “Nəptən Rəha Nɨta.”
9 Kən nəghatən naka itəm ien Jeremaea təmən aupən, təmuwa mol
nɨpahrienən lan. Təmən məmə, “Kəmotos məni tate əh itəm kəmol e silfa, inu
nəmtɨn itəm netəm Isrel kəmotən o suah u,
10 kən koatos məni əh məmə okotos-nəmtɨn ‘nəptən o nolən sospən,’ tahmen
əm məmə Iərəmərə təmən kəm io.”

Iesu təmətul e nɨganəmtɨ Pailat
(Mak 15:2-15; Luk 23:3-5, 13-25; Jon 18:33-19:6)

11 Kən Iesu təmuwɨn mətul e nɨganəmtɨ Pailat, kən təmətapəh ron məmə, “?
Ik kig rəha netəm Isrel?”
Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Ik nəmən mihin.”
12 Nian pris asol mɨn ne etəm-iasol mɨn rəha Isrel koatən-iarəp nəghatən
mɨn e Iesu, məto Iesu təsuhalpɨnən rəhalat nəghatən.
13 Kən Pailat təmən-ipən kəm in məmə, “? Nakatəto nəghatən mɨn itəm
koatən tatɨləs pɨkən ik, o kəp?”
14 Məto Iesu təpnapɨn əm məsəghatən məsuhalpɨnən nəghatən kit ilat katən,
kən Pailat, narmɨn təmiwɨg pɨk.
15 Kən e nian rəha lafet rəha Nuhagego-inən, in nolən rəha kapman məmə
otahl-iarəp etəmim kit e kalapus itəm nɨmanin netəmim kəmotən.
16 E nian əh, etəm kit tatəməhl e kalapus, nərgɨn u Parapas. Kən netəmim
rafin kotɨtun məmə in təmol tərat pɨk agɨn.
17 Kən nian nɨmanin netəmim kɨnotuwa, kən Pailat təmətapəh olat məmə, “?
Nakotolkeike məmə ekahl-iarəp pah e kalapus tiet matuwɨn, Parapas, o Iesu,
kətaun-in məmə Kristo?”
18 Təmən nəhlan məto-inu in tɨtun məmə kəmotegəhan-in-pən Iesu e nelmɨn
məto-inu koatetəhak o Iesu.

27:5: Mat 26:14-15; Wək 1:18-19 **27:10:** Sek 11:12-13 **27:12:** Aes 53:7 **27:18:** Jon 11:47-48; 12:19

19 Nian Pailat tatəpələh e jea rəha nakilən nəghatən, rəhan pətan tahl-ipən
nəghatən kəm in məmə, “Suah un təsolən nat tərat kit. Əsolən nat kit lan, məto-
inu emapɨlaiir lan, kən roiu iatəto tərat agɨn ron.”
20 Məto pris asol mɨn ne netəm-iasol rəha noanol rəha Isrel kəmotəghat kəm
nɨmanin netəmim məmə okotəuhlin nətəlɨgən rəhalat. Kən ilat kəmotətapəh
o Pailat məmə otahl-iarəp Parapas, kən kotohamnu Iesu.
21 Kən Pailat təmətapəh olat məmə, “?Suah mil u, in pəhruən lan ekahl-
iarəp?”
Məto nɨmanin netəmim kəmotən-ipən məmə, “Parapas.”
22 Kən Pailat təmən-ipən məmə, “?Kən oekahro Iesu u kətaun-in mə Kristo?”
Kən nɨmanin netəmim rafin kəmotən-ipən məmə, “!Okətu-pər e nɨg kəluau
otɨmɨs!”
23 Kən Pailat təmən-ipən kəm ilat məmə, “?O naka? ?Təmol nat tərat naka?”
Məto nɨmanin netəmim kəmotagət əfəməh, motən məmə, “!Okətu-pər in e
nɨg kəluau otɨmɨs!”
24 Kən nian Pailat təməplan məmə okol təsələhəuən nəghatən rəhalat, kən
ilat kɨnoatətul matɨp o nəmouən, kən tos nəhau maikuas e nelmɨn aupən e
nɨmanin netəmim, kən mən-ipən kəm ilat məmə, “Nəghatən kit rəhak tɨkə
o suah u, məmə nɨtan otəməhl-pa lak. !Nɨmɨsən rəhan tatəməhl-pɨnə e
nelmɨtəmat!”
25 Kən netəmim rafin kəmotən məmə, “!Pəs nɨtan təməhl-pa otɨmat ne
nɨsualkələh mɨn rəhatɨmat mɨn!”
26 Kən Pailat təmahl-iarəp megəhan-in-pən Parapas kəm ilat. Məto təmən
məmə okalis Iesu, kən təmegəhan-in-pən in məmə okətu-pər e nɨg kəluau
məmə otɨmɨs.

Mopael mɨn kəmoatol mɨlə e Iesu

27 Kən mopael mɨn rəha Pailat kotɨləs Iesu motuwɨn əpəh imə e nimə asol
rəha kapman, katən məmə Praetoriam. Kən kəmotaun-in rafin mopael mɨn
kotuwa kɨtəlau lan.
28 Kən motəmki-rəkɨs rəhan natɨmnat, motuwɨn-in-pən kot tasiə kit kəm in,
tahmen e kot rəha kig kit.
29 Kən motuarin-uarin nol itəm tol nihlən-nihlən motol hat lan, motəfauin-
pən e rəhn-kapə Iesu motol mɨlə lan məmə in hat rəha kig kit. Kən motələhəu-
pən noanɨg kit e nelmɨn matɨp, kən motɨsin nulilat aupən in, motol mɨlə lan,
motən-ipən məmə, “!Ekotɨsiai-in ik, kig rəha netəm Isrel!”
30 Kən motagəh lan, kən motɨləs noanɨg motoh rəhn-kapə lan mau tepət.
31 Nian kɨnotol rəkɨs mɨlə lan, kən motəpeg rəkɨs kot tasiə, motuwɨn-in-pən
mɨn rəhan natɨmnat. Kən motɨləs motuwɨn məmə okotətu-pər e nɨg kəluau
məmə otɨmɨs.

Kəmətu-pər Iesu e nɨg kəluau
(Mak 15:21-32; Luk 23:26-43; Jon 19:17-27)

32 Nian kəmoatuwɨn, motəplan etəm Saerin kit, nərgɨn u Saimon, kən
moatəkəike kəm in məmə otɨləs nɨg kəluau. 33 Kəmotuwa ikɨn kit katən məmə,
Kolkota, u nɨpətɨn tatən məmə Louipɨl-uipɨl.
34 Ikɨn əh kəmotəmki-pən wain kəm Iesu itəm kəmeapətɨp e nat tarɨp. Məto
nian Iesu təmənɨm asgəwɨn, kən mapəs nənɨmən.
35 Nian kəmətu-pər e nɨg kəluau, kən moturin taes o rəhan natɨmnat.
36 Kən moatəpələh moatuag-pən moatehm Iesu ikɨn əh.

27:24: Dut 21:6-9 **27:25:** Wək 5:28 **27:28:** Luk 23:11 **27:30:** Aes 50:6 **27:34:** Sam 69:21
27:35: Sam 22:18

37 Iliṡ e rəhn-kapə, kəmotəte niṗəgnəmtiṅ nənən. Tatən nəhlan məmə, INU
IESU, KIG RƏHA NETƏM ISREL.
38 Kən etəmim kəiu itəm kətioh netəmim mətuakləh-in rəhalat natiṁnat,
kəmətu-pər ilau e niṡ kəluau, kit e nikaliṅ matiṗ, kit e nikaliṅ mol.
39 Kən netəm miṅ u itəm kəmotaliwək motuwa moatuwiṅ, motən-ipən
nəghatən rat kəm Iesu, moturin-urin rəhalat-kapə,
40 moatən məmə, "Nəmatən məmə onakərəkiṅ Nimə Rəha Uhgiṅ kən ik piṡiṅ
əm miləkiṅ o nian kiṡil. !Osmegəh atiṗ ik! !Kən eiuaiu e niṡ kəluau okəmə ik
Nəti Uhgiṅ pahrien!"
41 E nolən ahmen miṅ əm, pris asol miṅ, ne iəgətun miṅ rəha Lou, ne netəm-
iasol miṅ rəha noanol rəha Isrel kotol miləlan,
42 motən məmə, "Təmosmegəh netəmim, məto okol təruru nosmegəh atiṗən
in. In kig rəha Isrel. Okəmə tatite atiṗ e niṡ kəluau, kən okotən niṗahrienən
lan.
43 Tətahatətə e Uhgiṅ. Pəs Uhgiṅ tiləs-irəkiṡ in əh-roiu okəmə in tolkeike,
məto-inu təmən məmə in Nəti Uhgiṅ."
44 E nolən ahmen miṅ əm, iətgəhl lou mil itəm kəmətu-pər iləhal min in e
niṡ kəluau, katuən-ipən nəghatən rat tepət kəm in.

Iesu tiniṁiṡ
(Mak 15:33-41; Luk 23:44-49;
Jon 19:28-30)

45 Kən e tuelef klok mətoarus-pən tri klok, napinəpən təmeiuaiu miṙəfin
nat.
46 Kən iuəhkir e tri klok ehnaipən, Iesu təmasək əfəməh mən məmə, *"!Eloi,*
Eloi! ?Lama sapaktani?" u niṗətiṅ təmə, "!Uhgiṅ rəhak, Uhgiṅ rəhak! ?Tahro
nakatapəs io?"
47 Nian netəmim neen itəm kəmoatətul əh-ikiṅ kəmotəto təmasək əfəməh
nəhlan, kən kotən məmə, "In tətaun-in Elaija."
48 Roiu agiṅ, kit təmaiu muwiṅ miləs nat kit tame-ame tahmen e katən,*
kən mau e wain u tagiṅ, maru e niṡ, kən miləs-ipən məmə Iesu otəniṁ.
49 Kən ilat miṅ neen kotən-ipən məmə, "Apəs əm. Pəs koatəplan okəmə Elaija
otuwa mosmegəh in, o kəp."
50 Kən nian Iesu təmasək əfəməh miṅ, megəhan-in atiṗ məmə otiṁiṡ, kən
rəhan namegən tiet.
51 E nian ətuatiṗ əh, niṁəhan itəm tatəkul e Nimə Rəha Uhgiṅ təməhap
mol məsiṅ kəiu, təmətuoun əpəh iliṡ muwa mol namnun əpəh ləhau. Namig
təməloal, kən kəpiel miṅ kəmotiṁiṡmiṡ.
52 Kən suwit miṅ itəm kəmol e niṗəg kəpiel kəmotəhap motoag, kən netəm
kotətuatiṗ tepət itəm kəmotiṁiṡ rəkiṡ, kəmotəmegəh miṅ.
53 Kəmotiet e suwit miṅ kəmol e niṗəg kəpiel, kən uariṡig Iesu təməmegəh e
niṁiṡən, ilat kəmotuwiṅ əpəh Jerusalem motiet-arəp o netəmim tepət.
54 Kən nian etəm-iasol rəha mopael miṅ rəha netəm Rom ilat netəm miṅ u
itəm kəmoatehm Iesu, kəmotəplan namig ne natiṁnat miṅ əh, kəmotəgiṅ piḱ,
kən motən əfəməh məmə, "!Niṗahrienən, inu Nəti Uhgiṅ pahrien!"
55 Niṗitan tepət kəmoatətul isəu moatəplan. Aupən ikiṅ kəmotiet Kalili
moatətəu-pən Iesu moatasitu lan e nat piṡiṅ piṡiṅ miṅ.†

27:38: Aes 53:12 **27:39:** Sam 22:7; 109:25 **27:40:** Mat 26:61; Jon 2:19 **27:43:** Sam 22:8
27:46: Sam 22:1 * **27:48:** Nat u tahmen e niṁiṡmiṡ matres. **27:48:** Sam 69:21 **27:51:**
Eks 26:31-33; Hip 10:19-20 † **27:55:** Niṗitan miṅ əh kəmotasitu Iesu e nat piṡiṅ piṡiṅ miṅ tahmen
e nagwənən, ne nəhau, ne ikiṅ rəha napilən. **27:55:** Luk 8:2-3

56 Ilat mɨn neen u Meri Maktala, kən Meri u mama rəha Jemes ne Joses, kən
mama rəha nəti Sepeti mil.

Kəmɨtənɨm Iesu
(Mak 15:42-47; Luk 23:50-56;
Jon 19:38-42)

57 Etəm Aramatia u rəhan nautə tepət, nərgɨn u Josep, in etəmim kit rəha
Iesu. Nian tɨnatuwa iuəhkɨr o napinəpən,
58 təmuwɨn məplan Pailat, kən tətapəh-in nɨpəti Iesu, kən Pailat tegəhan-in
nɨpəti Iesu kəm in.
59 Kən Josep təmɨləs nɨpəti Iesu muwɨn malpin e nɨməhan ruən wi kit, nərgɨn
u linen,
60 kən mɨləs muwɨn mɨləs-ipən e suwɨt wi kəmel e kəpiel. Suwɨt u in rəha
Josep. Kən məsoupəlpəlin-pən kəpiel asol kit mahtosɨg-in nɨpəg kəpiel lan, kən
matuwɨn.
61 Meri Maktala, ne Meri kit mɨn katuəpələh əh iuəhkɨr o suwɨt.

Mopael mɨn itəm kəmotehm nɨpəg kəpiel

62 Nian əh, in nian katol əpen-əpenə o Sapat, kən kəmən lawɨgin e Sapat,
pris asol mɨn ne Farisi mɨn kəmotuwɨn motəplan Pailat.
63 Motən-ipən məmə, "Etəm-iasol. Nɨkitəmat tɨnəht məmə, nian suah əh,
etəm rəha neiuəən, təmatəmegəh əh, matən məmə, 'Nian kɨsɨl otuwa muwɨn,
kən Uhgɨn otosmegəh mɨn io e nɨmɨsən.'
64 Tol nəhlan, ahl-ipən rəham neen mopael okotuwɨn moatehm nɨpəg
kəpiel suwɨt mətoarus-pən nian kɨsɨl tuwa muwɨn. Mətan, rəhan netəmim
okotuwa kakləh-in nɨpətɨn, kən motən-ipən kəm netəmim məmə təməmegəh
mɨn e nɨmɨsən. Kən neiueiuəən u, in otərat taprəkɨs-in itəm aupən."
65 Kən Pailat təmən-ipən məmə, "Otos mopael mɨn, kən motuwɨn motol
natɨmnat rafin itəm nakotolkeike məmə okotol o nehm wɨrən suwɨt e nɨpəg
kəpiel."
66 Kən kəmotuwɨn moatehm wɨr nɨpəg kəpiel tol nulan, motələhəu-pən
nəmtətin kit e kəpiel.‡ Kən kəmotələhəu mopael mɨn məmə okoatehm ikɨn əh.

28

Iesu təməmegəh mɨn
e nɨmɨsən
(Mak 16:1-8; Luk 24:1-12;
Jon 20:1-10)

1 E Sante laulaugɨn agɨn,* təmatian məsian wɨrən, Meri Maktala ne Meri kit
mɨn kəmian məmə okiauag suwɨt e nɨpəg kəpiel.
2 Kən əmun, namig asol kit təməloal məto-inu nagelo kit rəha Iərəmərə
təmeiuaiu e nego e neai muwɨn e nɨpəg kəpiel, kən məsoupəlpəl-in rəkɨs
kəpiel, kən matəpələh-pər lan.
3 In tətasiə tahmen e nɨpɨtən, kən rəhan natɨmnat mɨn kotəruən tahmen e
nahui noa nɨtəhəi.

27:58: Dut 21:22-23 **27:60:** Aes 53:9 **27:63:** Mat 12:40; 16:21; Mak 9:31; 10:33-34; Luk 9:22; 18:31-33; Jon 2:19-21 ‡ **27:66:** Roiu, kitat kəsotitun ətuatɨpən məmə kəmol nəmtətin əh o nolən naka. Kəm-naka kəməlis nol kit itəm təmol mak lan, o kəm-naka u, kəmol e plasta. Məto netəmim rafin kotitun məmə suah kit otəsɨləs-irəkisən. Kən okəmə koatəplan nəmtətin məmə təməhapən, o təmiet rəkɨs, kən mopael mɨn okotitun məmə suah kit təmahwin rəkɨs kəpiel. * **28:1:** Nəghatən Kris ətuatɨp tatən məmə, 'Nian Sapat tɨnol namnun, e nian itəm tətaupən e wik

4 Mopael mɨn kəmotəgɨn pɨk, kən motasiəp-asiəp, narmɨlat təmɨkə tahmen
e netəm kəmotɨmɨs.
5 Kən nagelo təmən-ipən kəm pətan mil məmə, “Suəgɨnən, məto-inu ekɨtun
məmə natuegəs-in Iesu itəm kəmətu-pər e nɨg kəluau.
6 Tɨkə u ikɨn-u. In təməmegəh mɨn e nɨmɨsən tahmen əm e inu təmən mihin
aupən. Uea muəplan ikɨn təmatəməhl ikɨn.
7 Kən ian uəhai, kən muən-ipən kəm rəhan netəmim məmə, ‘In təməmegəh
mɨn e nɨmɨsən, kən in tətaupən-in itəmat matuwɨn əpəh Kalili. Kən ikɨn əh,
onəkotəplan in əh-ikɨn.’ Itəla, rəhak u nəghatən enən kəm itəmlau.”
8 Kən pətan mil kəmuagɨm uəhai əm e suwɨt e nɨpəg kəpiel, matuəgɨn, məto
nɨkilau tətagien, mətian məmə okuən-ipən kəm netəmim rəha Iesu.
9 Kən əmun, Iesu tiet-arəpa olau, mən-ipən məmə, “Təwɨr.” Kən kəmuea o
Iesu, muaskəlɨm nelkɨn, kən muəfak kəm in.
10 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilau məmə, “Suəgɨnən. Ian muən-ipən kəm piak
mɨn məmə okotuwɨn Kalili. Ikɨn əh okotəplan io ikɨn.”

Nəghatən rəha mopael mɨn

11 Nian pətan mil kəmualiwək mətian, kən mopael mɨn əh neen kəmotuwɨn
e taon, kən motən-ipən kəm pris asol mɨn natɨmnat rafin itəm kəmotəplan.
12 Nian pris asol mɨn kəmotuwɨn motəplan netəm-iasol rəha noanol rəha
Isrel, kən moatol noa kit motəlis nəghatən lan. Kən motos-ipən məni asol kəm
mopael mɨn,
13 motən-ipən kəm ilat məmə, “Nakotən-ipən kəm netəmim məmə, ‘Rəhan
netəmim kəmotuwa lapɨn nian itɨmat emotapɨl, motakləh-in nɨpətɨn motɨləs
motagɨm.’
14 Okəmə kapman otəto namnusən u, kən itɨmat ekotəg-ətuatɨp-in nəghatən
u kəm in. Itəmat onəsotosən nəratən lan.”
15 Tol nəhlan, mopael mɨn kəmotos məni, kən motol tahmen-pən əm məmə
kəmən mihin kəm ilat. Kən namnusən u təmuwɨn mɨtəlau e netəm Isrel muwa
mətoarus-pa roiu.

Iesu təmiet-arəpa
o rəhan netəmim
(Mak 16:14-18; Luk 24:36-49; Jon 20:19-23)

16 Kən netəm lepen rəha Iesu kəmotuwɨn Kalili, motuwɨn e nɨtot itəm Iesu
təmən kəm ilat məmə okotuwɨn ikɨn.
17 Nian kəmotəplan in, kən kəmotəfak kəm in, məto neen rəhalat nətəlɨgən
tatol kəiu.
18 Kən Iesu tuwa olat, kən mən-ipən kəm ilat məmə, “Nepətən rafin rəha
nego e neai ne nətueintən o nərəmərəən, Uhgɨn təmos-ipa kəm io.
19 Tol nəhlan, otuwɨn motiuw netəmim rəha noanol mɨn rafin e nətueintən
məmə okotuwa rəhak netəmim, kən motol baptais elat e nərgɨ Tata Uhgɨn, ne
Nətɨn, ne Narmɨn,
20 kən motəgətun ilat məmə okotətəu-pən rafin nəghatən mɨn itəm emən
kəm itəmat. Kən nɨpahrienən, ekətatɨg kitat min itəmat nian mɨn rafin
mətoarus namnun nian.”

28:6: Mat 12:40; 16:21 **28:10:** Mat 26:32 **28:16:** Mat 26:32 **28:18:** Jon 13:3; Efes 1:20-22
28:19: Mak 16:15-16; Wək 1:8

Mak
Namnusən Təwɨr Rəha Iesu Kristo Itəm Mak Təmətе
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u Mak

?Pah təmətе naoa u? Jon Mak təmətе naoa u. In sənəmə etəm tuelef kit rəha Iesu. Məto katən məmə in fren wɨr kit rəha Pita itəm ilau katian ikɨn mɨn tepət. Naoa rəha Wək Mɨn tatən məmə in təmuwɨn ilau Pol e rəhan naliwəkən təmaupən mol, kən uarisɨg lan, təmuwɨn ilau Panapas.

?Təmətе tatuwɨn kəm pah? Kəmotən məmə Mak təmətatɨg Rom nian in təmətе naoa u, kən okəm-naka in ilau Pita, uarisɨg kohamnu Pita. Mak təmətе naoa u tuwɨn o iəfak mɨn əpəh Rom u ilat Iaihluə mɨn. Kitat kotɨtun nəhlan məto-inu in tatən-iarəp nɨpəti nolən mɨn rəha netəm Isrel itəm koatol. Kən e naoa u, təmətе nəghatən neen e nəghatən Arameik itəm netəm Isrel kɨnotɨtun rəkɨs. Məto in məuhlin nəghatən mɨn u tuwa e nəghatən Kris itəm Iaihluə mɨn əpəh Rom koatəghat lan.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təmətе? E nian Mak təmətе naoa u, kən netəm Rom koatərəmərə e nɨtən asol itəm tɨtəlau-in Nɨtəhəi Metiterenian. Rəhalat nəghatən kitiəh əm, kən rəhalat suatɨp kotəwɨr, kən rəhalat nolən o nahl-ipənən nəghatən mɨn in təwɨr. Nian əh, in nian təwɨr o nən-iarəpən Namnusən Təwɨr rəha Iesu Kristo. E nian əh, Namnusən Təwɨr təmaiu uəhai əm e nɨtən pɨsɨn pɨsɨn mɨn e suatɨp mɨn rəha Rom.

?Təmətе naoa u o naka? Mak tolkeike məmə otən-iarəp ətuatɨp namnusən rafin rəha Iesu, məmə in pah, kən in təmol naka, kən matəgətun naka. Okəm-naka in tolkeike məmə otɨləs-ipər nətəligən rəha iəfak mɨn əpəh Rom, məto-inu netəmim tepət kəmotol nəratən elat. Mak təmətе tepət e nian iəkɨs mɨn itəm otəpanuwa e nəmegəhən rəha netəmim rəha Iesu. Kən in təmən-iarəp nolən rəha Iesu məmə in mɨn təmətatɨg e nian iəkɨs mɨn.

Jon Baptais təmol əpen-əpenə e suatɨp
(Mat 3:1-12; Luk 3:1-18; Jon 1:19-28)

1 Inu nətuounən rəha Namnusən Təwɨr rəha Iesu Kristo, Netɨ Uhgɨn.
2 Ien rəha Uhgɨn, nərgɨn u Aesea təmətе-pən mihin e naoa aupən. Uhgɨn təmən məmə,
“Otəplan-tu. Iatahl-ipɨnə rəhak iahləpis itəm otos rəhak nəghatən.
In otaupən-in ik məmə otol əpen-əpenə e rəham suatɨp.”
3 “Suah kit tətaun əpəh ikɨn taruən-aruən ikɨn matən məmə, ‘Itəmat, otol əpen-əpenə o suatɨp rəha Iərəmərə, kən motol rəhan suatɨp tətuatɨp.’ ”
4 Kən tol nəhlan, Jon Baptais təmiet-pa ikɨn taruən-aruən ikɨn matol baptais e netəmim, kən matən-iarəp nəghatən rəha Uhgɨn kəm ilat məmə okotəkəike motəuhlin məntaalat o nolən rat mɨn rəhalat, kən motuwɨn o Uhgɨn, məmə in otafəl nolən rat mɨn rəhalat. Kən e nəmtətin kit, okol baptais elat.
5 Netəmim rafin rəha nɨtən əh Jutia ne taon əh Jerusalem, kəmotuwa motətəlig-in rəhan nəghatən kən motən-iarəp rəhalat nolən rat mɨn, kən Jon təmol baptais elat əpəh e nəhau Jotan.
6 Jon təməsuwɨnən e natɨmnat wɨr. Rəhan natɨmnat tahmen əm e rəha ien u Elaija aupən. Rəhan natɨmnat kəmol e nɨməme kamel, kən rəhn kətəut kəmol e nuwigɨ kau, kən matun əm pitɨp ne nahui sukapak e nɨkinat.

1:2: Mal 3:1 **1:3:** Aes 40:3 **1:4:** Wək 13:24; 19:4 **1:6:** 2 King 1:8; Mat 11:8

7 Kən təmatən-iarəp kəm netəmim məmə, “Suah kit u tatuarisɨg-in io, rəhan
nəsanənən ne nepətən taprəkɨs-in io. Io ekəsahmen-in mɨnən məmə ekeiuaiu
mapeg rəkɨs rəhan put.
8 Ekatol baptais etəmat e nəhau, məto in otəpanol baptais etəmat e Narmɨn
Rəha Uhgɨn.”

Jon təmol baptais e Iesu əpəh e nəhau Jotan
(Mat 3:13-17; Luk 3:21-22)

9 E nian əh, Iesu təmiet əpəh Nasaret, latuənu kit rəha Kalili muwa. Kən Jon
təmol baptais lan əpəh e nəhau Jotan.
10 Nian Iesu təmər əpəh e nəhau, kən masɨpər məplan nego e neai təmerəh,
kən Narmɨn Rəha Uhgɨn təmeiuaiu-pa ron tahmen-pən e mak.
11 Kən nəghatən kit təmɨsɨ-pər əpəh e nego e neai matən min-nulan məmə,
“Ik netɨk keike, ekolkeike pɨk ik, kən nɨkik tagien pɨk agɨn ron ik.”

Setan təmos-ipən-os-ipən
kəm Iesu
(Mat 4:1-11; Luk 4:1-13)

12 Kən roiu agɨn-əh mɨn, Narmɨn Rəha Uhgɨn təmit-ipən Iesu əpəh ikɨn
taruən-aruən ikɨn,
13 ima nat iarupɨn mɨn. Təmatɨg ikɨn mos nian fote. Nian mɨn Setan tatos-
ipən-os-ipən kəm in. Kən nagelo mɨn kəmotasitu lan.

Iesu tɨnatətuoun matən-iarəp Namnusən Təwɨr
(Mat 4:12-17; Luk 4:14-15)

14 Nian kɨnɨləs-ipən rəkɨs Jon e kalapus, Iesu təmuwɨn əpəh Kalili matən-
iarəp Namnusən Təwɨr rəha Uhgɨn kəm netəmim.
15 Təmən məmə, “!Ure! !Rəhan nian tɨnuwa! !Nian rəha nərəmərəən rəha
Uhgɨn tɨnatuwa iuəhkɨr! !Otəuhlin nətəlɨgən rəhatəmat, motapəs pahrien
nolən rat mɨn, kən motuwɨn o Uhgɨn, kən motahatətə e Namnusən Təwɨr!”

Iesu təmaun-in etəmim kuwɨt rəha niuwən nəm
(Mat 4:18-22 Luk 5:1-11)

16 Nian Iesu təmətaliwək e nɨkalɨ Lek Kalili, kən məplan suah mil kəiu,
etəmim rəha niuwən nəm mɨn, nərgɨlau u Saimon ne pian Antru. Kətuatɨp-
in rəhalau net.
17 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilau məmə, “Uea, mətəu-pa io, muea rəhak
etəmim mil, kən io ekol itəmlau nakuea etəmim mil rəha niuwən netəmim
məmə okotuwa rəhak mɨn netəmim.”
18 Kən əmun kuapəs rəhalau net, kən muətəu-pən.
19 Kən Iesu təmaliwək muwɨn təhmɨn mɨn məsɨn, kən məplan netɨ Sepeti mil
Jemes ne pian Jon katuəpələh e rəhalau pot matuəhl wɨr rəhalau net.
20 Kən e nian əm əh inəh, Iesu təmaun-in ilau lan, kən kuətul muapəs
rəhalau tata Sepeti ne rəhan iolwək mɨn kotəpələh e nɨpəg noa pot, kən
muətəu-pən Iesu.

Iesu təməhg-iarəp narmɨn rat e suah kit əpəh Kapaneam
(Luk 4:31-37)

21 Kən Iesu ne rəhan mɨn netəmim kəmotuwɨn əpəh Kapaneam. Kən e nian
rəha Sapat, Iesu tuwɨn əpəh e nimə rəha nuəfɨmɨnən matəgətun netəmim.
22 Kən netəmim kəmotəto rəhan nəghatən, kən narmɨlat təmiwɨg pɨk ron
məto-inu rəhan nəghatən təfɨgəm, nepətən əh-ikɨn, kən maprəkɨs-in mɨn rəha
iəgətun mɨn rəha Lou.

1:7: Wək 13:25 **1:11:** Sam 2:7; Aes 42:1; Mat 12:18; Mak 9:7 **1:13:** Sam 91:11-13 **1:14:** Mak 6:17 **1:15:** Mat 3:2 **1:22:** Mat 7:28-29

23 Kən e nian əh, suah kit narmɨn rat tətatɨg lan təmuwa imə kən mətagət
əfəməh məmə,
24 “!Ik Iesu etəm Nasaret! ?Nəmuwa məmə onakahro itɨmat? !Okəmə naka
nəmuwa məmə onakərəkɨn itɨmat! !Io enəmɨtun rəkɨs ik, ik Etəm Asim rəha
Uhgɨn!”
25 Kən məto Iesu təmən-ipən əskasɨk kəm narmɨn rat un məmə, “! Ah!
Əsəghatən, miet e suah un.”
26 Kən narmɨn rat təmol nɨpətɨ suah apon tasiəp-asiəp, magət əfəməh miet
lan.
27 Kən netəmim kəmotaut motən-ipən kəm ilat mɨn məmə, “! Ei, naka u!
Okəmə naka nəgətunən wi kit u. !Suah u tatos nəsanənən o nəghatən kəm
narmɨn rat mɨn, kən koatətəlɨg-in motol nəwian!”
28 Kən kəmamnus ueiuəhai əm Iesu, tuwɨn mapəkol əpəh e nɨtən Kalili.

Iesu təmol-wɨr netəmim tepət
(Mat 8:14-17; Luk 4:38-41)

29 Nian Iesu ne Jemes, Jon, Saimon, ne Antru kəmotiet e nimə rəha
nuəfɨmɨnən, kən motaiu ətuatɨp əm kan əpəh latuənu rəha Saimon ne Antru
ikɨn.
30 Nian kəmotuwɨn, məto uhu Saimon tatətəp-ətəp, kən mətapɨl-pər e rəhan
pet, kən kəmotən-ipən kəm Iesu məmə pətan əh tatɨmɨs.
31 Kən Iesu təmuwɨn mea-pən o nelmɨn kən tətul. Kən nətəp-ətəpən tagɨm
lan, kən tuwɨn matol nɨgɨlat nagwənən.
32 Tɨnehnaipən mɨt tɨnaht, nian rəha Sapat tɨnol namnun, kən netəm mɨn u
koatɨmɨs, ne netəm narmɨn rat tətatɨg elat, pialat mɨn kəmotəmɨk ilat motuwa
o Iesu.
33 Netəmim rafin e latuənu un kəmotuwa motargəfɨmɨn əm ilat mɨn əpəh e
nafiluə e nimə un rəha Saimon ne Antru.
34 Kən Iesu təmol-wɨr netəmim tepət u koatos nɨmɨsən pɨsɨn-pɨsɨn mɨn
kotəwɨr, kən məhg-iarəp narmɨn rat tepət e netəmim, məto təmən-iəhau
narmɨn rat mɨn məmə okəsotəghatən, məto-inu kɨnotɨtun rəkɨs məmə pah u
Iesu.

Iesu təmatamnus-iarəp rəhan nəghatən əpəh Kalili
(Luk 4:42-44)

35 Kən laulaugɨn agɨn, fetukai təsɨrən əh, Iesu təmiet muwɨn əpəh ikɨn
netəmim kotɨkə ikɨn matəfak.
36 Kən Saimon ne in mɨn neen kəmotuwɨn kateam-in.
37 Nian kəmotəplan, kən kəmotən-ipən kəm in məmə, “Netəmim rafin
koteam-in ik.”
38 Məto Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Kəpə. Pəs kotuwɨn əpəh e latuənu
pɨsɨn mɨn neen, ekamnus-iarəp rəhak nəghatən kəm netəmim mapəkol məto-
inu, nat əh in əh emuwa ron məmə ekol.”
39 Kən muwɨn mapəkol rafin e nɨtən əpəh Kalili, mətamnus-iarəp rəhan
nəghatən əpəh e nimə rəha nuəfɨmɨnən mɨn, kən məhg-iarəp narmɨn rat mɨn
e netəmim.

Iesu təmol-wɨr suah kit leprosi təmol
(Mat 8:1-4; Luk 5:12-16)

40 Suah kit leprosi təmol təmuwa mɨsɨn-pən nulɨn o Iesu mətasəkɨn-pən
nəwɨrən ron məmə, “Okəmə nakolkeike, kən nəkɨtun nol-wɨrən io kən mafəl
rəkɨs namkɨmɨkən lak.”

1:24: Mak 5:7 **1:26:** Mak 9:26 **1:28:** Mat 4:24 **1:34:** Mak 3:10-12 **1:35:** Mat 14:23; Mak 6:46 **1:39:** Mat 4:23; 9:35

41 Kən Iesu nikin təmahmə pik ron, kən təməg-əfəməh-in nelmin mələhəu-
pən lan, mən məmə, “Əwəh. Iakolkeike. !Əwir-ta!”
42 Kən roiu agin-əh, nimisən leprosi təmagim mikə lan, kən nipətin tinəwir,
namkimikən tinikə.
43-44 Kən Iesu təmən-ipən əskasik kəm suah un məmə, “Əsən-iarəpən
natimnat min u kəm netəmim, məto uwin əm mehm pris kit pəs in tehm məmə
nipətim tinol min-nulan, kən os-ipən kəm in nat u itəm Lou rəha Moses təmən
o suah kit itəm rəhan leprosi tinikə, kən netəmim okotitun məmə nipahrienən
ninəwir, kən rəham namkimikən tinikə.” Kən mahl-ipən tatuwin.
45 Məto suah un təmuwin kən mən-iarəp nat un kəm netəmim min rafin
mol Iesu təsuwinən e latuənu min məghat məto-inu nimanin netəmim tepət
pik koatətulosig-in. Kən o nat əh inəh, təmətan ikin netəmim kotikə ikin. Kən
netəmim kotisi-pən əpəh ikin min rafin moatuwa ron.

2

Iesu təmol-wir suah kit nəwtain məsin təmimis
(Mat 9:1-8; Luk 5:17-26)

1 Nian neen kinotuwa rəkis minotuwin, Iesu təmitəlig-pən min əpəh Ka-
paneam, kən nəghatən təmaiu muwin kəm netəmim min məmə Iesu əpəh
rəhan nimə. 2 Kən netəmim tepət kəmotuwa motər wir əpəh imə, ne ihluə ne,
kən rum tikə o etəmim kit min. Kən Iesu tatən-iarəp rəhan nəghatən kəm ilat.
3 Kən suah kuwit kəmotalis pialat kit motuwa o Iesu itəm nipətin məsin
təmimis mətapil-pər e rəhan nimitiwin.
4 Nian kəmotuwa, məto netəmim kinotər əpəh imə, kən okol kotəruru
nuwinən kehm Iesu. Kən kotiləs motuwin əpəh ilis e nimə motos-irəkis nəhgi
nimə məsin ətuatip əm əh Iesu tatətul ikin imə,* kən motəhlman-əhlman suah
un tatite e nimitiwin rəhan muwin iuəhkir əm o Iesu.
5 Nian Iesu təməplan nahatətəən rəhalat, kən tən-ipən kəm etəm tatimis un
məmə, “Nətik, enos-irəkis rəkis nolən rat rəham.”
6 Məto iəgətun min neen rəha Lou kotəpələh əpəh imə, kən nikilat təməht
məmə,
7 “?Tahro suah u tatən rat Uhgin? Nəghatən əh tərat. Uhgin əm titun nos-
irəkisən nolən rat rəha etəmim. !Pah min titun nos-irəkisən!”
8 Kən roiu agin-əh, Iesu tiləs rəhalat nətəligən, kən məmə, “?Tahro nikitəmat
tatəht pik natimnat min-nulan?
9 ?Itəm pəhruən timetig, itəm u məmə ekən-ipən kəm suah əh məmə, ‘Enos-
irəkis rəkis rəham nolən rat,’ o itəm u timətig məmə, ‘Ətul, miləs rəham
nimitiwin matuwin’?
10 Məto ekol nat kit məmə onəkotitun məmə io Neti Etəmim, iatos nepətən
ikin-u e nətueintən o nos-irəkisən nolən rat rəha netəmim.” Kən məghat kəm
suah əh məmə,
11 “Iatən-ipinə kəm ik məmə, ətul, miləs rəham nimitiwin matuwin imam
ikin.”
12 Kən əmun suah apon təmətul, miləs rəhan nimitiwin, maliwək matuwin,
kən ilat rafin kəmotəplan, motaut, narmilat təmiwig ron kən motənwiwi
Uhgin motəmə, “Ekəsotehmən əh nat kit tol min-nulan ne, nian kit.”

Iesu təmaun-in Lifae məmə otuwa muarisig-in
(Mat 9:9-13; Luk 5:27-32)

1:43-44: Lev 14:1-32 * **2:4:** E nian əh, kəmol nəhgi nimə neen e tael. Kən netəm min u kəmotos-irəkis tael min neen məmə otol kuhal tahmen-in suah u itəm in tatimis.

13 Iesu təmuwɨn mɨn mətaliwək əpəh e nɨkalkal nəhau Lek Kalili, kən
nɨmanin netəmim kəmotuwa ron, kən tatəgətun ilat.
14 Kən təmaliwək matuwɨn kən məplan Lifae netɨ Alfeas, in etəmim rəha
nosən məni rəha takɨs, tatəpələh imə matol rəhan wək. Kən Iesu təmən-ipən
kəm in məmə, “Ətəu-pa io, muwa rəhak etəmim.” Kən əmun tətul muarisɨg-in.
15 Kən nian kit, Iesu təmuwɨn mətagwən əpəh ima Lifae ikɨn ilat netəmim
rəha nosən məni rəha takɨs, ne netəm nol təfagə rat neen. Kotagwən əm
kitiəh ilat Iesu ne rəhan mɨn netəmim məto-inu netəmim tepət kotol təfagə
rat nəhlan kotuarisɨg-in Iesu.
16 Iəgətun rəha Lou neen, ilat u Farisi. Kən neen kəmotəplan məmə Iesu
tətagwən əm kitiəh ilat nol təfagə mɨn un, ne netəmim rəha nosən məni rəha
takɨs, kən kotətapəh o netəmim rəhan mɨn məmə, “?Tahro Iesu tətagwən əm
kitiəh ilat netəm koatol nəhlan?”
17 Kən Iesu təmətо rəhalat nəghatən, kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “Netəm
mɨn u kəsotɨmɨs-ɨmɨsən kəsotuwɨnən o tokita, məto netəm mɨn u koatɨmɨs-
ɨmɨs koatuwɨn ron. Io eməsuwamən o netəm mɨn u kotəmə kɨnotətuatɨp rəkɨs.
Məto emuwa o netəm mɨn u kotɨtun əm məmə ilat koatol nolən rat mɨn.”

Kotapəs nagwənən o nəfakən
(Mat 9:14-17; Luk 5:33-39)

18 Kən e nian əh, netəmim mɨn rəha Jon Baptais ne Farisi mɨn kəmotapəs
nagwənən motətuakəm o nəfakən kəm Uhgɨn. Kən netəmim neen kəmotuwa
motən-ipən kəm Iesu məmə, “Əplan-tu, netəmim rəha Jon Baptais ne Farisi
mɨn kotətuakəm o nəfakən. ?Məto tahro rəham mɨn kəsotolən mihin?”
19 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Nian katol lafet lan rəha etəm tatol
marɨt, kən iərman u otol marɨt tətatɨg əh ilat in mɨn neen motol lafet, nɨkitəmat
tatəht məmə otətuakəm motapəs nagwənən? !Kəpə! Nian tətatɨg əh ilat min,
kən nɨkilat tətagien, motagwən əm.
20 Məto nian əpəh ikɨn məmə okəpanɨləs-irəkɨs suah əh lan, kən e nian
əh in əh, in mɨn neen nɨkilat otahmə ron, kən kəpanotətuakəm motapəs
nagwənən.”
21 Kən təmatɨg mən mɨn məmə, “Suah kit mɨn okol təsəhl-pənən nɨmɨsmɨsɨ
nɨməhan wi kit e nɨməhan oas itəm təmerəh. Okəmə otəhl-pən, kən nɨməhan
wi un tɨtun nəhap asolən nɨməhan oas un.
22 “Suah kit mɨn okol təsiuw-pənən wain wi kit e nuwigɨ nat oas kit,
məto-inu okəmə otiuw-pən wain wi e nuwigɨ nat oas itəm təskasɨk, kən
wain otapuəl-apuəl kən nuwigɨ nat oas un otahgig kən məhap, kən wain ne
nuwigɨ nat un okuərat. Məto wain wi okiuw-pən əm e nuwigɨ nat wi itəm
tɨmətmətɨg.”†

Netəmim mɨn rəha Iesu kəmotəhl wit e Sapat
(Mat 12:1-8; Luk 6:1-5)

23 E nian kit e Sapat, Iesu ne rəhan mɨn netəmim kəmotaliwək motuwɨn-
pən əpəh e nɨki nasumən rəha wit, kən netəmim mɨn rəha Iesu kəmotəhl wit
məmə okotun.
24 Kən Farisi mɨn u kotaskəlɨm əskasɨk Lou rəha Moses kəmotən-ipən kəm
Iesu məmə, “! Ei, əplan-tu! E Sapat, kəsəuləkən əh e nasumən ne kəsolən
natɨmnat mɨn nəhlan kotərəkɨn Lou. ? Tahro rəham netəmim mɨn kotol
nəhlan?”
25-26 Iesu təmuhalpɨn rəhalat nəghatən məmə, “Okəm-naka itəmat
nakəsotafinən əh nat u Tefɨt təmol aupən nian Apiata in pris asol agɨn
rəha Uhgɨn. Itəmat nɨnotafin rəkɨs məmə Tefɨt nəumɨs təmus, kən tuwɨn əpəh

---

2:16: Mat 11:19 † **2:22:** Afin futnot e Luk 5:37 **2:24:** Dut 23:25

e Nimə Tapolən rəha Uhgɨn, kən mɨləs pɨret asim u pris mɨn əm koatun, kən in mɨləs muwa motun ilat in mɨn neen.”
27 Kən təmatɨg mən-ipən mɨn kəm ilat məmə, “!Kəməsolən Sapat məmə in nat fɨgəm kəm netəmim, məto kəmol Sapat məmə otasitu elat kotameg!
28 Tol nəhlan, io Netɨ Etəmim ekatərəmərə rafin e natɨmnat mɨn, kən matərəmərə mɨn e Sapat.”

3

Iesu təmol-wɨr nelmɨ suah kit təməfaiu
(Mat 12:9-14; Luk 6:6-11)

1 E Sapat kit mɨn, Iesu təmɨtəlɨg-pən mɨn əpəh e nimə rəha nuəfɨmɨnən kən məplan suah kit nelmɨn təmɨmɨs, təsəg-ətuatɨp-inən.
2 Nian Iesu təmuwɨn imə, kən netəmim kəmotolkeike məmə okotən iərəkɨn Lou lan, kən motalkəlɨk wɨr ron məmə okotehm-tu məmə otol-wɨr suah un e Sapat, o kəp.
3 Kən Iesu təmən-ipən kəm suah un məmə, “Ətul muwa u aupən,” kən tətul muwɨn əpəh aupən.
4 Kən Iesu təməhai ilat məmə, “?Rəhatat Lou təmə kotɨtun nolən naka e Sapat? ?Təmə təwɨr məmə okotol nat wɨr, o nat tərat? ?Təwɨr məmə okotosmegəh netəmim, o təwɨr məmə okotohamnu netəmim?” Məto kotəpnapɨn əm.
5 Kən Iesu təmasɨpən məplan ilat, kən nemə̈ha tol, kən nɨkin tahmə olat məto-inu rəhalat-kapə tiəkɨs pɨk. Kən mən-ipən kəm suah un məmə, “Əg-ətuatɨp-in-tu nelməm.” Kən suah apon təməg-ətuatɨp-in nelmɨn, əmun nelmɨn təwɨr.
6 Kən Farisi mɨn apon kəmotiet motaiu ətuatɨp əm motuwɨn motəplan rəhalat tɨkɨmɨr mɨn e pati rəha Herot, motol əm kitiəh moteam-in suatɨp məmə okotɨləs Iesu motohamnu.

Nɨmanin netəmim kəmotuarisɨg-in Iesu

7 Iesu ne rəhan mɨn netəmim kəmotiet moteiuaiu motuwɨn əpəh e nəhau Lek Kalili. Nɨmanin netəmim kəmotuarisɨg-in ilat. Netəm mɨn un neen kəmotɨsɨ-pən e latuənu rəhalat e nɨtən Kalili,
8 neen kotɨsɨ-pən əpəh e latuənu əlkələh mɨn ne Jerusalem rəha nɨtən əpəh Jutia. Neen mɨn kəmotɨsɨ-pis e nəwtain məsɨn əpəh nɨtən Itumia ne e nəwtain nəhau Jotan entənɨpən-pən matuwɨn. Neen mɨn kəmotɨsɨ-pəhap əpəh ikɨn mɨn e taon mil un Taea ne Saeton. Netəm mɨn un kɨnotəto rəkɨs natɨmnat mɨn un Iesu tatol ilat, kən kotuwa məmə okotəplan.
9 Kən nɨmanin netəmim kəmotuwa pɨk, kən Iesu təmən-ipən kəm rəhan mɨn netəmim məmə okotol-əpen-əpenə e pot kit məmə otuwɨn məpələh lan, məmə nɨmanin netəmim okəsotəhg-əhg pɨkən in.
10 Məto-inu tɨnol-wɨr rəkɨs netəmim tepət, kən netəm mɨn u kotɨmɨs əh kotəhg-əhg ilat mɨn məmə okotuwa iuəhkɨr motek Iesu.
11 Kən nian netəmim itəm narmɨn rat mɨn kotatɨg elat kəmotəplan Iesu, koteiuaiu aupən-in motorin ilat motagət əfəmə̈h məmə, “!Ik Netɨ Uhgɨn!”
12 Məto Iesu təmən-iəhau əskasɨk narmɨn rat mɨn un məmə okəsotən-iarəpən in kəm netəmim.

Iesu təmaun-in rəhan netəm tuelef məmə okotuarisɨg-in
(Mat 10:1-4; Luk 6:12-16)

2:25-26: 1 Saml 21:1-6 **2:25-26:** Lev 24:5-9 **2:27:** Dut 5:14 **3:4:** Luk 14:3 **3:6:** Mat 22:15-16 **3:10:** Mat 14:36 **3:11:** Luk 4:41 **3:12:** Mak 1:34

13 Kən Iesu ne kəmotuwɨn əpəh e noanu nɨtot mɨn, kən tətaun-in netəmim
neen məmə okotuwa ron.
14 Nian kəmotuwɨn, kən təmɨtəpun rəkɨs ilat tuelef kən mos-ipər ilat məmə
aposol mɨn. In təmən mɨn məmə netəm mɨn əh, ilat əh okotaliwək ilat min,
kən in otahləpis ilat kotuwɨn motən-iarəp namnusən təwɨr kəm netəmim əpəh
ikɨn mɨn,
15 kən okotos mɨn nepətən ne nəsanənən o nəhg-iarəpən narmɨn rat mɨn e
netəmim.
16 Netəm mɨn u ilat u təmɨtəpun ilat, ilat u, Saimon u Iesu təməhun-pən mɨn
nərgɨn kit mɨn məmə Pita,
17 ne Jemes ne pian Jon netɨ Sepeti mil u Iesu təmos-ipən mɨn nərgɨlau
təhan məmə, "Poanejes," nɨpətɨ nəghatən əh təmə netɨ kaluəluə mil, məto-inu
neməha tatol ueiuəhai ilau,
18-19 ne Antru, Filip, Patolomiu, Matiu, Tomas, Jemes u netɨ Alfeas, Tateas,
Saimon u kətaun-in məmə Selot,* ne Jutas Iskariot u təmegəhan-in-pən Iesu
e nelmɨ tɨkɨmɨr mɨn. Netəm mɨn əh ilat əh tuelef, Iesu təmos-ipər ilat.

Iesu ne Pielsepul
(Mat 12:22-32; Luk 11:14-23; 12:10)

20 Uarisɨg, təmɨtəlɨg-pən mɨn latuənu, kən nɨmanin netəmim kəmotuwa mɨn
ron, kən Iesu ne rəhan mɨn netəmim kɨnotəruru namegən ne nagwənən ne.
21 Nian rəhan mama ne kəmotəto nəghatən u katən e Iesu, kən motuwa
məmə okotit-irəkɨs o netəmim, məto-inu netəmim neen koatən məmə Iesu
nɨtalməl.
22 Iəgətun mɨn neen rəha Lou kəmotɨsɨ-pən əpəh Jerusalem motuwa kən
motəmə Pielsepul, u in etəm-iasol rəha narmɨn rat mɨn, in tətatɨg e Iesu, kən
motəmə in tatos-ipən nəsanənən kəm Iesu məmə otəhg-iarəp narmɨn rat mɨn
e netəmim.
23 Kən Iesu təmaun-in ilat kotuwa iuəhkɨr ron kən tatuəh nimaa nəghatən
kəm ilat, məmə, "?Nɨkitəmat tatəht məmə okol Setan təhg-iarəp atɨp Setan? !
Kəp!
24 Okəmə netəmim e kantri kit koatoor ilat mɨn, kən okotərəkɨn rəhalat
kantri, kən nərəmərəən rəhan otɨsas mɨkə.
25 Kən tahmen-pən əm, e latuənu kit, okəmə netəmim lan koatoor ilat mɨn,
kən okotərəkɨn agɨn-əh latuənu u.
26 Kən okəmə Setan tatəhg-iarəp narmɨn rat mɨn rəhan e netəmim, kən tatol
atɨp əm tɨkɨmɨr kəm in. ?Kən otahro nulan, rəhan nərəmərəən otətul? Wək
rəhan otɨsas mɨkə.
27 "Kən okol iakləh kit təsuwɨn əpnapɨnən imə e rəha etəm kəgin kit ikɨn,
mətakləh-in natɨmnat rəhan, məto otəkəike məlis e nol, mələhəu u, kən
panuwɨn makləh-in rəhan natɨmnat.
28 "Ekatən pahrien kəm itəmat məmə təfagə rat rafin rəha netəmim, ne
nəghatən rat mɨn itəm ilat koatən, Uhgɨn tɨtun nos-irəkɨsən.
29 Məto etəm tatən rat Narmɨn Rəha Uhgɨn, okol Uhgɨn təsos-irəkɨsən rəhan
təfagə rat. Təfagə rat un otətatɨg kitiəh lan mətatɨg, okol təsɨkəən."
30 Iesu təmən nəhlan məto-inu kəmotaupən motən məmə narmɨn rat kit
tətatɨg lan.

Mama rəha Iesu ne pian mɨn
(Mat 12:46-50; Luk 8:19-21)

3:16: Jon 1:42 **3:17:** Luk 9:54 * **3:18-19:** Əplan-tu futnot e Mat 10:4. **3:22:** Mat 9:34; 10:25

31 Kən e nian əh, mama rəha Iesu ne pian mɨn kəmotuwa, kən moatətul əm
əpəh ihluə kən motahl-ipən nəghatən o Iesu məmə tuwa-tu mehm ilat.
32 Kən nɨmanin netəmim kəmotəpələh kan keko-in Iesu, kən kən-ipən kəm
Iesu məmə, “Ei, mama rəham ne piam mɨn əpəh ihluə, kotolkeike məmə
okotehm-tu ik.”
33 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Pah u rəhak mama ne piak mɨn?”
34 Kən masɨpən məplan rafin ilat kən məmə, “Otasɨpən-tu. Itəmat u piak mɨn
ne rəhak mama ətuatɨp mɨn.
35 Netəm mɨn u koatol nəwia Uhgɨn, ilat u piak mɨn, ne rəhak kaka mɨn, ne
rəhak mama.”

4

Etəm tatəfe nɨkutin natɨmnat
(Mat 13:1-9; Luk 8:4-8)

1 Kən Iesu təmɨtəlɨg-pən mɨn əpəh e Lek Kalili matəgətun netəmim, məto
nɨmanin netəmim kəmotuwa ron, motol məmə Iesu tuwɨn e pot. Kən pot
un tatəməhl-pən e lek, kən Iesu tatəpələh-pən lan. Kən nɨmanin netəmim
kəmotəpələh əpəh ipar e nɨkalkal lek. 2 Kən Iesu tatuəh nimaa nəghatən mɨn
kəm ilat matəgətun ilat e natɨmnat tepət.
3 Təmən-ipən kəm ilat məmə, “Otətəlɨg-tu. Suah kit təmuwɨn məmə
oteatəgtəg rəhan nɨkutin natɨmnat əpəh e rəhan nasumən.
4 Nian təmateatəgtəg rəhan nɨkutin natɨmnat, kən neen kotɨsas-pən əpəh e
nɨkalkal suatɨp, kən mənɨg mɨn kotuwa moaton rəkɨs.
5 Kən neen komotɨsas-pən əpəh e nɨki kəpiel, kən motəwiə uəhai əm məto-
inu nɨsɨp noan məsɨn.
6 Kən nian nərauiə təhg ilat kən kotauke-auke motamɨs, məto-inu nokɨlat
təməseiuaiu pɨkən.
7 Kən neen kəmotɨsas-pən e nɨki nolkosɨk. Nian kəmotəwiə məto nolkosɨk
tətaht-əsɨn ilat kən mətatu-atu-pən elat, kən kotəwiə rat kən məsotoeən.
8 Kən neen mɨn kəmotɨsas-pən e nəptən wɨr, kən motəwiə wɨr motol iahgin,
kən motoe-in noalat, neen noalat tate, neen noalat sikiste, neen noalat wan-
hanrɨt.”
9 Kən Iesu təmatɨg mən-ipən mɨn kəm ilat məmə, “Etəm matəlgɨn tatɨg, təwɨr
məmə in otətəlɨg-in wɨr kən mɨtun nəghatən mɨn u.”

Netəmim mɨn rəha Iesu kotəmə otən-tu nɨpətɨ nimaa nəghatən u
(Mat 13:10-17; Luk 8:9-10)

10 Nian Iesu ne kəmotan pɨsin əm ilat rəhan netəmim tuelef ne netəm
kotuarisɨg-in, kən kotətapəh ron o nuəhən nimaa nəghatən mɨn.
11 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Itəmat un, Uhgɨn tatən-ipɨnə
nəghatən anion rəhan kəm itəmat məmə in tatuwa məmə otərəmərə e rəhan
mɨn netəmim. Məto netəm mɨn u Iaihluə mɨn, kotəto əm nəghatən rəha Uhgɨn
e nuəhən nimaa nəghatən.
12 Nolən u tol min-nəhlan məmə,
‘Kotarəplan pap məto kəsotehmən,
moatəto pap, məto kəsotɨtunən,
kən məto-inu rəhalat-kapə tiəkɨs, kən ko kəpotɨtəlɨg motapəs rəhalat təfagə rat,
məmə Uhgɨn otos-irəkɨs rəhalat təfagə rat.’ ”

Iesu təmən-iarəp nɨpətɨ nuəhən nimaa nəghatən
(Mat 13:18-23; Luk 8:11-15)

3:31: Mak 6:3; Jon 2:12; Wək 1:14 **4:1:** Mak 3:7-9; Luk 5:1-3 **4:2:** Mat 13:34; Mak 4:33-34
4:12: Aes 6:9-10

13 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Okəmə naka itəmat nəkotəruru
əh nuəhən nimaa nəghatən u? ?Itəmat nakotəmə onəkotahro motitun min
nipəti nuəhən nimaa nəghatən pisin pisin min rafin? Otətəlig-in wir-tu məmə
nəkotitun.
14 “Nipəti nuəhən nimaa nəghatən e nikutin natimnat əh tahmen əm e
nəghatən rəha Uhgin itəm katən-iarəp kəm netəmim, kən nisip tahmen e niki
netəmim.
15 Netəmim neen koatəto, məto tahmen əm e nikutin natimnat u tatisas-
pən e suatip. Nian koatəto nəghatən rəha Uhgin, məto Setan tuwa mos-irəkis
ueiuəhai əm olat.
16-17 Kən neen koatəto, məto tahmen əm e nikutin natimnat un tatisas-pən e
niki kəpiel nokilat təseiuaiu pikən. Nian koatəto nəghatən rəha Uhgin, koatos
ueiuəhai əm e nagienən, məto təsatigən tuwəh e nikilat. Nian koatatig rat, o
netəmim koatol tərat kəm ilat o nəghatən rəha Uhgin, kən koatəme ueiuəhai
əm e rəhalat nəmegəhən.
18 Netəmim neen min koatəto, məto tahmen əm e nikutin natimnat u
tatisas-pən e niki nolkosik. Nian koatəto nəghatən rəha Uhgin,
19 məto rəhalat nətəligən tatuwin pik o natimnat rəha nətueintən, kən ilat
kotolkeike məmə rəhalat nautə ne natimnat wir min otepət. Natimnat min
u kotahmen e nolkosik tətaht e nikilat, mol kotəpou-in nolən nəghatən rəha
Uhgin, kən məsotoe-inən noalat.
20 Kən neen min koatəto, məto tahmen e nikutin natimnat u tatisas-pən e
nəptən wir. Nian koatəto nəghatən rəha Uhgin, kotos e nikilat pahrien, kən
motoe-in noalat, neen tate, neen sikiste, kən neen wan-hanrit.”

Lait u itəm kəməfətain
(Luk 8:16-18)

21 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Pah tətasiepən e lait kən mətaii-pən
e pesin, o tatəhtu-pən e nipəg pet? !Kəp! Kəsolən mihin. Nian nakotasiepən e
lait, kən motətu-pər e tepil məmə netəmim okotehm nat lan.
22 Nat katəfətain okəike kepik, kən ne nat tatəhluaig otəkəike miet-pa ikin
təhag-əhag ikin.
23 Etəm matəlgin tatig, təwir məmə in otətəlig-in wir kən mitun nəghatən min
u.”
24 Kən matig mən-ipən min kəm ilat məmə, “Otətəlig-in wir-tu. Etəm u tatəto
rəhak nəghatən məto təsətəu-pənən, okol təsitun wir minən. Məto etəm un
tatəto matətəu-pən, in otitun tepət məsin min.
25 Tol nəhlan məto-inu, etəm u itəm rəhan əh-ikin nitunən, kən in tatətəu-
pən, kən Uhgin otos-ipən min nitunən kəm in, kən rəhan nitunən in otepət pik.
Məto etəm u itəm rəhan nitunən tikə, Uhgin otos-irəkis rafin rəhan nitunən
itəm nikin təht məmə in tatos.”

Nuəhən nimaa nəghatən e nisən nikutin natimnat

26 Kən Iesu təmən min məmə, “Nərəmərəən rəha Uhgin tahmen e suah kit
təmis nikutin natimnat əpəh e rəhan nasumən.
27-28 Lapin min tuwin mətapil, kən e nərauiəgən min tuwin maliwək mətan,
kən məsol minən nat kit lan ne, məto-inu nisip əm tatos-ipən niamitəən kəm in
məmə otoe-in noan. Məto nikutin nat un tinəwiə muwin minol iahgin, məto
suah un təruru məmə təmahro min-nulan məwiə. Kən təmərget mol iahgin,
kən mol-pən nimalin, kən moe matuwin matuwin, kən minimətə.
29 Kən nian tinimətə, e nian əm əh inəh, suah apon tuwin miləs rəhan nisa
muwin matəte rəkis matəulək-in, məto-inu nian ətuatip rəhan tinuwa.”

4:19: Mat 19:23-24 **4:21:** Mat 5:15; Luk 11:33 **4:22:** Mat 10:26; Luk 12:2 **4:24:** Mat 7:2
4:25: Mat 13:12; 25:29; Luk 19:26 **4:29:** Joel 3:13; Nol Əpən 14:15

Nuəhən nimaa nəghatən e nɨkuti mastat
(Mat 13:31-32; Luk 13:18-19)

30 Kən Iesu təmən mɨn məmə, “?Nərəmərəən rəha Uhgɨn tahro min-nulan?
?Karmə ekən naka məmə tahmen lan?
31 In tahmen e nɨkuti mastat. Mastat un in nɨg kit nɨkutin netɨn, netɨn, netɨn.
In təkəku e nɨkuti nɨg mɨn rafin.
32 Məto nian kəməfe, kən təwiə mol iahgin maprəkɨs-in nɨg mɨn itəm katəfe e
nasumən, mol nelmɨn iahgin mɨn, kən mənɨg ilɨs mɨn kotuwa motol-pən niag-
iagɨlat huə e tɨkəmkəmən.”

Iesu təmatəgətun netəmim e nuəhən nimaa nəghatən
(Mat 13:34-35)

33 Iesu təmatəgətun mihin nəhlan netəmim e nuəhən nimaa nəghatən tepət,
məto təmatən-ipən əm tahmen məmə okotɨtun.
34 In təmatəgətun əm netəmim e nuəhən nimaa nəghatən mɨn əh tepət. Məto
nian kotan pɨsin əm ilat rəhan mɨn netəmim, kən tatən-iarəp nɨpətɨ nuəhən
nimaa nəghatən kəm ilat.

Iesu təmən-iəhau nɨmətag asol ne nəhau ne
(Mat 8:23-27; Luk 8:22-25)

35 Tɨnehnaipən, kən Iesu təmən-ipən kəm rəhan mɨn netəmim məmə, “Pəs-
tu kotuwɨn-tu əpəh entənɨpən-pən e lek u.”
36 Kən kəmotapəs netəmim, kən rəhan mɨn netəmim kəmotuwɨn e pot məto
Iesu tɨnəmuwɨn rəkɨs matəpələh. Kən kəmotɨləs Iesu e pot moatuwɨn ilat pot
neen mɨn kotuarisɨg-in ilat.
37 Kəmoatuwɨn əmun nɨmətag asol kit nahgin-nahgin tahmen əm e nalip
təmuwa. Kən peau-peau asol mɨn kotoralkin-pən əpəh e nɨpəgnoa pot, kən
nəhau tɨnatər-pən e pot, kən pot natol o namnɨmən.
38 Məto Iesu əpəh uarisɨg tətapɨl əlu-alu matauloga-pən e pelo kit. Kən rəhan
mɨn netəmim kəmotaiu motuwa motəhgaiir lan, motəmə, “!Ei, Iəgətun! !
Tahro nɨkim təsəhtən itɨmat ne, iuəhkɨr əm ekotɨmɨs!”
39 Kən Iesu təmaiir mətul matən-iəhau nɨmətag ne nəhau məmə, “!Nahmen!
!Uameg-ta!” Kən nɨmətag təmurahl nelmɨn, kən peau-peau asol mɨn apon
kəmotɨkə, kən təməməlinu təməməlinu.
40 Kən Iesu təmən-ipən kəm rəhan mɨn netəmim məmə, “?Tahro nakotəgɨn
pɨk nəhlan? Okəmə naka rəhatəmat nahatətəən tɨkə əh lak.”
41 Məto rəhan mɨn netəmim kɨnotəgɨn pɨk, kən motən-ipən kəm ilat mɨn
məmə, “!Ei nəman! ?Etəmim naka u? Nat əpnapɨn nɨmətag ne nəhau, məto
ilau kətioal nəwian.”

5

Iesu təməhg-iarəp narmɨn rat e suah kit
(Mat 8:28-34; Luk 8:26-39)

1 Iesu ne rəhan mɨn netəmim kəmotuwɨn motuwar əpəh entənɨpən-pən e Lek
Kalili, əpəh ima netəm Kerasa. 2 Nian Iesu təmiet e pot, kən məplan suah
kit təmɨsɨ-pən əpəh e nɨpəg kəpiel mɨn, ikɨn katɨtənɨm netəmim ikɨn. Suah un
narmɨn rat tətatɨg lan.
3 Suah un tətatɨg əm əpəh e suwɨt, okol kəsaskəlɨmən, kən kəruru mɨn nəlisən
e nol o sen.
4 Nian tepət kotəlis nelmɨn ne nelkɨn ne e sen. Məto nian rafin tateatɨp-
eatɨp sen, kən matoratɨp-oratɨp sen e nelmɨn ne nelkɨn ne, kən məsanən pɨk
məsahmen-inən suah kit məmə otaskəlɨm.

5 Kən lapɨn ne e nərauiəgən mɨn ne nian rafin, in tətan əpəh e suwɨt, ne əpəh
e nɨtot mɨn, in pɨsɨn əm, mətagət əfəməh, kən matəte atɨp əm in e kəpiel asɨlə
mɨn.
6 Nian suah un təmasɨpən-in Iesu əpəh isəu tatuwa əh, kən təmaiu muwɨn
meiuaiu mɨsin-pən nulɨn ron.
7-8 Kən mətagət əfəməh məmə, “!Iesu, ik Nəti Uhgɨn Ilɨs Agɨn! ?Nəmuwa
məmə onakahro io?” Məto Iesu təmə, “!Ik narmɨn rat, iet e suah un!”
Məto narmɨn rat apon təmə, “!Ekateasiə-in e nərgɨ Uhgɨn məmə onakəsolən
nalpɨnən kəm io!”
9 Kən Iesu təmətapəh ron məmə, “?Ik nərgəm pah?” Məto təmə, “Nərgək u,
Nɨmanin Tepət, məto-inu itɨmat tepət.”
10 Kən kəmotən-ipən əskasɨk kəm Iesu məmə otəsahl-iarəpən ilat əh-ikɨn əh.
11 Ikɨn əh, pɨkəs mɨn tepət tepət kotalu əpəh e nɨkalɨ nɨtot un.
12 Kən narmɨn rat mɨn apon kəmotən-ipən kəm Iesu məmə, “Kəsi, ahl-ipən-
tu itɨmat ekotuwɨn o pɨkəs mɨn əpəh, megəhan-in itɨmat ekotuwɨn motatɨg
əpəh elat”
13 Kən Iesu təmegəhan-in ilat məmə okotuwɨn, kən narmɨn rat mɨn apon
kəmotiet e suah apon motuwɨn əpəh e pɨkəs mɨn. Kən pɨkəs mɨn un kotahmen-
in tu-taosan, kəmotaiu motuwɨn əpəh ikɨn təkul-əkul ikɨn, kən motiwɨg-pən
əpəh ləhau e nəhau un motamnɨm.
14 Kən netəmim itəm kəmotagwən pɨkəs mɨn un, kəmotaiu motuwɨn motən-
iarəp natun kəm netəmim mɨn əpəh e taon rəhalat, kən motən tuwɨn mapəkol
əpəh latuənu mɨn. Kən netəmim tepət kəmotuwa məmə okotəplan-tu nat un
məmə kəmahrol min-nulan.
15 Nian kəmotuwa o Iesu, kən motəplan suah un narmɨn rat mɨn kəmotatɨg
lan aupən, tɨnapəs nalmələn kən mɨnuwɨn e natɨmnat matəpələh, kən
narmɨlat təmiwɨg ron kən motəgɨn.
16 Kən netəm mɨn u kəmotehm nat ətuatɨp e nɨganəmtɨlat kəmotamnus nat
un kəmotehm Iesu təmol e suah un ne pɨkəs mɨn kəm ilat mɨn neen.
17 Məto netəm mɨn u e nɨtən un kəmotən-ipən əskasɨk kəm Iesu məmə
otatuwɨn məsətulən əh iməlat ikɨn.
18 Kən nian Iesu tɨnatɨtəlɨg-pən mɨn məmə otuwɨn e pot, məto suah un
narmɨn rat mɨn kəmotatɨg lan, təmolkeike pɨk məmə otuwɨn ilat Iesu ne, kən
matən-ipən kəm Iesu məmə, “Egəhan-in io, pəs ekɨmnə kitat min itəmat.”
19 Məto Iesu təməsegəhan-inən, məto təmən-ipən kəm in məmə, “Ɨtəlɨg-pən
imam ikɨn, kən mamnus kəm netəm imam ikɨn nat naka itəm Uhgɨn ilɨs pɨk
təmol kəm ik, kən məmə in təmasəkitun ik.”
20 Kən təmuwɨn əpəh ikɨn Tekapolis matən-iarəp natɨmnat itəm Iesu təmol
kəm in. Kən nian netəmim kəmotəto, kən kəmotaut pɨk ron.

Pətagwəhl kit itəm tatɨmɨs ne pətan əkəku kit itəm təmɨmɨs
(Mat 9:18-26; Luk 8:40-56)

21 Kən Iesu ne kəmotuwɨn mɨn e pot motɨtəlɨg-pən entənɨpən-pa e lek, məto
nɨmanin netəmim kəmotuwa ron motɨtəlau in əpəh e nɨkalkal lek.
22 Kən suah kit, nərgɨn u Jaeras, in etəm-iasol kit rəha nimə rəha nuəfɨmɨnən,
təməplan Iesu kən təmuwa mɨsin-pən nulɨn ron.
23 Kən təmatətapəh o Iesu matəkəike kəm in o nasituən məmə, “Rəhak pətan
əkəku tatɨmɨs pɨk otəsuwəhən tɨmɨs. !Awi, wa-tu kian nəkələhəu-pən nelməm
lan pəs təwɨr məmegəh!”
24 Kən Iesu təmətəu-pən suah un mətian, kən nɨmanin netəmim tepət
kəmotuarɨsɨg-in kɨtəlau lan katɨləs-pɨkən-ləs-pɨkən.

5:7-8: Mak 1:24

25 Kən pətan kit təmuwa o Iesu itəm tatos nɨmɨsən rəhalat nɨpɨtan nian rafin
əm, mɨnos nup tuelef.
26 Kən təmuwɨn məplan tokita tepət, kən mərakin rafin rəhan məni
elat, məto wək rəhalat kəmotol təto pɨk nahmməən. Məto rəhan nɨmɨsən
təməseiuaiuən, in təmər məsɨn mɨn.
27-28 In təmətо namnusən e Iesu, kən nɨkin təməht məmə, “Okəmə ekek əm
rəhan kot, kən rəhak nɨmɨsən otol namnun.” Kən tol nəhlan, təmuwa maliwək
muarisɨg-in ilat, mɨsɨ-pən e məntaa Iesu ikɨn, kən mea-pən mek rəhan kot.
29 Nian təmek kot rəha Iesu nəhlan, kən roiu mɨn əm rəhan nɨmɨsən təmətul,
kən təmətо əm e nɨpətɨn məmə in tɨnəwɨr.
30 Kən roiu mɨn əm, Iesu təmətо məmə nəsanənən məsɨn təmiet lan, kən
təmeirair matətapəh məmə, “?Pah təmek rəhak kot?”
31 Kən məto rəhan mɨn netəmim kotəmə, “Ei, əplan-tu. Netəmim koatɨləs-
pɨkən-ləs-pɨkən pɨk ik. ?Tahro nakatən nulan məmə, ‘pah təmek io’?”
32 Məto Iesu təmategəs-in məmə otehm-tu məmə pah təmek.
33 Kən əmun pətan apon tɨnɨtun məmə nian in təmek kot rəha Iesu, rəhan
nɨmɨsən tɨnɨkə. Tol nəhlan, mɨnatəgɨn mətasiəp-asiəp muwa meiuaiu mɨsɨn-
pən nulɨn o Iesu matən-ipən natɨmnat rafin kəm in.
34 Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Nətɨk pətan, e rəham nahatətəən,
nɨnuwa mɨnəwɨr. Kən atuwɨn, pəs nəməlinuən rəha Uhgɨn tətatɨg ron ik. !
Rəham nɨmɨsən tɨnɨkə!”
35 Nian Iesu təmatəghat əh kəm pətan un, kən netəmim neen kəmotɨsɨ-pən
əpəh ima Jaeras ikɨn motuwa motən-ipən kəm Jaeras məmə, “Rəham pətan
əkəku tɨnɨmɨs rəkɨs. Əsəlɨkiamtəən iəgətun.”
36 Məto Iesu təməsətəlɨg-inən rəhalat nəghatən, kən mən-ipən kəm Jaeras
məmə, “Əsəgɨnən, məsolən nɨkim tərat. Ahatətə əm lak.”
37 Kən Iesu təmən-iəhau netəmim məmə okəsotuarisɨg-inən ilau, kən mit əm
Pita ne Jemes ne pian Jon motuwɨn.
38 Kən kəmotuwɨn əpəh ima Jaeras ikɨn motəplan netəmim tepət kəmotuwa
motasək moatəun-əun.
39 Kən Iesu təmuwɨn əpəh imə mən-ipən kəm ilat məmə, “?Nakotagət pɨk
nulan o naka? ?Kən motasək pɨk o naka? Pətan əkəku u təsɨmɨsən, tətapɨl əm.”
40 Kən netəmim kəmotalah-əmnu. Məto Iesu tahl-iarəp ilat məmə okotiet
motuwɨn əpəh ihluə. Kən mit əm rəhan etəmim miləhal ne mama ne tata rəha
pətan əkəku un motuwɨn əpəh pətan əkəku un tatəməhl ikɨn.
41 Kən Iesu təmos nelmɨn, mən e rəhalat nəghatən məmə, *“Talita kum,”*
nɨpətɨ nəghatən un təmə, “!Pətan əkəku, iatən-ipɨnə kəm ik məmə onakətul!”
42 Kən roiu mɨn əm, pətan əkəku apon təmətul mɨnataliwək. (Pətan əkəku un
tɨnos nup tuelef.) Nian netəmim kəmotəplan nat un Iesu təmol, kən narmɨlat
təmiwɨg pɨk ron.
43 Kən Iesu təmən-ipən əskasɨk kəm netəm mɨn un məmə, “Onakəsotən-
iarəpən nat un kəm suah kit.” Kən matɨg mən-ipən mɨn kəm ilat məmə okotos-
ipən nagwənən kit kəm pətan əkəku un tun.

6

Netəm Nasaret
kəməsotɨsiai-inən Iesu
(Mat 13:53-58; Luk 4:16-30)

1 Iesu təmiet ikɨn-un kən rəhan mɨn netəmim kəmotətəu-pən motuwɨn əpəh
iman ikɨn.

5:30: Luk 6:19 **5:34:** Mak 10:52; Luk 7:50; 17:19 **5:41:** Luk 7:14

2 Kən e nian rəha Sapat, Iesu tuwɨn əpəh e nimə rəha nuəfɨmɨnən matəgətun
netəmim. Kən netəmim tepət itəm kəmotəto rəhan nəghatən, kəmotaut pɨk
ron motəmə, “? Ei nəman, kəruru məmə suah əpəh təməmɨk hiə natɨmnat
mɨn əpəh? ?Kəruru məmə təmahrenatɨg nəhlan? ?O kəruru məmə təmahrol
nəhlan matol nat pɨspɨs mɨn əpəh?
3 Kitat kotɨtun əm məmə suah əh iol əm nimə. In netɨ Meri, pia Jemes, Joses,
Jutas ne Saimon. Kən kitat rəhan kaka mɨn kotatɨg.” Kən nɨkilat təsagienən
ron kən motəuhlin məntaalat ron.
4 Məto Iesu təmə, “Ien rəha Uhgɨn katɨsiai-in pɨk ikɨn mɨn rafin. Məto rəhan
mɨn əm, ne netəm iman ikɨn kəsotɨsiai-inən.”
5 Kən ikɨn əh, okol təsolən nat pɨspɨs kit ikɨn, məto rəhan əmun, tɨtun
nələhəu-pənən nelmɨn e netəm koatɨmɨs neen, kən kotəmegəh mɨn.
6 Kən Iesu narmɨn təmiwɨg pɨk o netəm iman ikɨn məto-inu kəsotolkeikeən
məmə okotən nɨpahrienən lan. Kən təmaliwək muwɨn latuənu mɨn rafin,
matəgətun netəmim.

Iesu təmahl-ipən rəhan
netəm tuelef məmə okotuwɨn
e nɨtən mɨn
(Mat 10:5-15; Luk 9:1-6)

7 Kən matɨg maun-in mɨn rəhan netəm tuelef kotuwa ron, kən mahl-ipən
ilat keiu-keiu. Təmos-ipən nəsanənən kəm ilat o nəhg-iarəpən narmɨn rat mɨn
e netəmim.
8 Kən mən-ipən nəghatən u kəm ilat məmə, “Onəkəsotosən nat kit e
rəhatəmat naliwəkən, məto onəkotos əm kasɨkɨn rəhatəmat. Onəsotosən məni
kit e paos rəhatəmat, kən məsotosən pɨret, o kətɨm, o nat kit.
9 Onəkotuwɨn e put, məto onəsotosən sot kəiu.
10 Okəmə onəkotuwɨn əpəh ima suah kit ikɨn, kən otapɨl əm e rəhan nimə
motatɨg kətatɨg kətoarus motiet latuənu əh.
11 Kən okəmə onəkotuwɨn e latuənu kit, məto netəmim neen kəsotolkeikeən
məmə okotit itəmat nakotuwɨn e rəhalat nɨpəgnoa nimə, o kəsotətəlɨg-inən
rəhatəmat nəghatən, kən nian nəkoatiet e rəhalat latuənu, nəkotəkəike moto-
hapɨspɨs rəkɨs nɨsɨp e nelkɨtəmat məmə ilat okotɨtun məmə nəmotəuhlin-pən
məntaatəmat olat.”
12 Kən kəmotiet motuwɨn motən-ipən kəm netəmim məmə okotəuhlin
nətəlɨgən rəhalat, motapəs pahrien nolən rat mɨn, kən motuwɨn o Uhgɨn.
13 Kən motəhg-iarəp narmɨn rat mɨn tepət e netəmim, kən motol-pən oel e
netəm mɨn u koatɨmɨs, kən motol-wɨr ilat.

Kig Herot Antipas təmən Jon Baptais məmə tɨnəmegəh mɨn
(Mat 14:1-2; Luk 9:7-9)

14 Kən Kig Herot Antipas təməto nəghatən rəha Iesu tɨnuwɨn mɨnapakol e
nɨtən mɨn rafin. Kən netəmim neen kotəmə in Jon Baptais əpəh tɨnaiir-pa mɨn
mol tatos nəsanənən o nolən nat pɨspɨs mɨn.
15 Məto netəmim neen mɨn kotəmə in Elaija, neen mɨn kotəmə ien kit rəha
Uhgɨn məto tahmen e ien mɨn rəha Uhgɨn aupən.
16 Məto Kig Herot Antipas təməto, kən məmə, “Jon Baptais əpəh emətatɨp
rəkɨs rəhn-kapə, məto tɨnəmegəh mɨn.”

Nolən itəm Kig Herot Antipas təmohamnu Jon Baptais lan
(Mat 14:3-12; Luk 3:19-20)

6:4: Jon 4:44 **6:11:** Luk 10:4-11 **6:11:** Wək 13:51 **6:13:** Jem 5:14 **6:14:** Mat 16:14; Mak 8:28; Luk 9:19-20

17-19 Kig Herot Antipas təmən nəhlan məto-inu in təmol nat kit təsahmenən.
Pian Filip təmatit pətan kit nərgɨn un Herotias mioal marɨt, kən Kig Herot
Antipas tit-irəkɨs pətan un ron mioal marɨt. Kən Jon təmatən-ipən kəm in
məmə, "Nakatərəkɨn Lou. Təsahmenən məmə onakit pətan rəha piam." Kən
Herotias təmətо nəghatən un kən metəhau Jon ron, kən molkeike məmə oko-
hamnu, məto kəp. Kig Herot Antipas təmolkeike məmə otol rəhan pətaguɨhl
nɨkin tagien, kən mahl-ipən rəhan mɨn netəmim kotuwɨn motaskəlɨm Jon
kəlis ətain, kən kɨləs kan kɨləs-ipən e kalapus.
20 Məto Kig Herot Antipas tatɨsiai-in Jon mɨtun məmə in etəm asim, kən in
etəm ətuatɨp kit mol tatehm wɨr kən məsohamnuən. Nian tepət təto nəghatən
rəha Jon, kən tɨnəruru əfəməh, məto tolkeike məmə otatətəlɨg-in.
21 Matuwɨn matuwɨn Herotias tɨnos rəhn matɨp Jon e nian kəmatol lafet
lan rəha Kig Herot Antipas e nian təmaiir lan. Kig təmaun-in rafin netəm-
iasol rəhan mɨn, ne netəm-iasol rəha rəhan mopael mɨn, ne netəm-iasol rəha
netəm Kalili, məmə okotuwa motehm motagwən.
22 Kən e nian əh, pətan əkəku un netɨ Herotias təmuwa imə matol tanis
e nɨganəmtɨlat. Kəmotəplan təmol tanis kən nɨkilat təmagien pɨk ron. Kən
kig apon təmən-ipən kəm pətan əkəku apon məmə, "Okəmə nakolkeike naka,
nakətapəh-in ron io, kən ekos-ipɨnə kəm ik."
23 In təmən-iəkɨs kən mos noanawɨl ron məmə, "Nat naka nakolkeike kən
measiə-in ron io, ekos-ipɨnə. Nat əpnapɨn okəmə iahgin tahmen e nɨpɨlga
rəhak natɨmnat, məto ekəike mos-ipɨnə."
24 Kən pətan əkəku apon təmuwɨn əpəh ihluə matətapəh o rəhan mama
məmə, "?Mama, oekeasiə-in naka o kig?" Məto rəhan mama təmə, "Uwɨn
measiə-in rəhn-kapə Jon Baptais."
25 Kən pətan əkəku apon təmaiu ueiuəhai əm muwɨn əpəh imə o kig kən
məmə, "Ekolkeike məmə onakɨləs-ipa rəhn-kapə Jon Baptais u-roiu agɨn,
kəmələhəu-pən e pɨlet kit."
26 Kən nat un təmol kig nɨkin tahmə pɨk, məto okol təsapəsən, məto-inu
tɨnəmos rəkɨs noanawɨl e nɨganəmtɨ netəmim u kəmotuwa o lafet.
27 Kən mahl-ipən rəhan kit mopael məmə otaiu əm muwɨn mɨləs rəhn-kapə
Jon Baptais muwa. Kən mopael apon təmuwɨn əpəh e kalapus kən mətatɨp-
rəkɨs rəhn-kapə Jon Baptais,
28 kən mələhəu-pən e pɨlet kit mɨləs muwa, kən mɨləs-ipən kəm pətan əkəku
apon, kən tɨləs muwɨn kəm rəhan mama.
29 Nian netəmim mɨn rəha Jon Baptais kəmotəto netəmim kəmotamnus nat
un kəmol e Jon, kən kotuwa motɨləs nɨpətɨn motuwɨn motɨtənɨm e nɨpəg kəpiel
rəha nolən suwɨt.

Netəm tuelef rəha Iesu kəmotɨtəlɨg-pa mɨn ron (Luk 9:10)

30 Kən aposol mɨn rəha Iesu kəmotɨtəlɨg-pa mɨn ron, kən motən-ipən
natɨmnat rafin itəm kəmotol, ne nəghatən mɨn itəm kəmotəgətun netəmim
lan. 31 Məto netəmim tepət koatuwa moatuwɨn moatiet moatuwɨn, kən Iesu
ne rəhan mɨn netəmim kɨnotəruru nagwənən ne namegən ne. Kən Iesu tən-
ipən kəm ilat məmə, "Pəs-tu kotuwɨn-tu əpəh ikɨn kit netəmim kotɨkə ikɨn, kən
nakotameg məsɨn."
32 Kən ilat əm motuwɨn e pot kit mɨnotuwɨn əpəh netəmim kotɨkə ikɨn.

6:17-19: Lev 18:16 **6:30:** Luk 10:17

Iesu təmagwən nəman faif-taosan
(Mat 14:13-21; Luk 9:11-17; Jon 6:1-14)

33 Məto netəmim tepət kəmotəplan ilat nian kəmotiet, kən motitun ilat. Kən
kəmotiet e latuənu min motaiu kaupən-in ilat, motuwin əpəh koatuwin ikin.
34 Nian Iesu təmuwar e pot məplan nimanin netəmim tepət kinəmotuwa
rəkis, kən təmasəkitun ilat, məto-inu kotahmen əm e sipsip min itəm etəmim
tikə o nehmən ilat. Kən təmətul matəgətun ilat e natimnat tepət.
35 Tinehnaipən, kən netəmim rəha Iesu kəmotuwa motən-ipən kəm in
məmə, "Tinətalugin, kən ikin-u kəsatigən ikin.
36 Təwir məmə onakahl-ipən-ta netəmim koatuwin əpəh e latuənu min, ne
əpəh ikin min, məmə okotos-nəmtin nigilat nagwənən."
37 Məto in təmən-ipən kəm ilat məmə, "Kəp, itəməhal əm. Nakəhlagwən
netəm min əh." Məto kotəmə, "!Naka! ?Nakəmə oekotuwin motərakin məni
asol agin u tu-hanrit tenarius o nosən piret lan o nagwənən nimanin netəmim
u?"*
38 Məto Iesu təmə, "?Nakoatos piret kuwəh? Otuwin motehm." Kəmotuwin
motehm motəmə, "Piret faif, kən nəm kəiu."
39 Kən Iesu tən-ipən kəm rəhan min netəmim mə okotol netəmim kotəpələh
e manuwihl amiəmitə fifti fifti ne uan-hanrit uan-hanrit,
40 kən kəmotəpələh nəhlan fifti fifti ne uan-hanrit uan-hanrit.
41 Kən Iesu təmos piret faif ne nəm mil u kəiu, kən mətag-pər əpəh e neai
məfak ron, kən məmkas piret un məmki-pən kəm rəhan min netəmim məmə
okotoor kəlin kəm netəmim. Kən matig mos min nəm mil u kəiu məmkas
moor kəm netəmim.
42 Kən netəmim rafin kəmotun nərpilat tasis,
43 kən motapəs nimismisi piret un ne nəm mil un, kən netəmim min rəha
Iesu kotaii-pən e kətim asol tuelef kotər wir.
44 Kən netəm min u kəmotagwən, nəman elat kotahmen e faif-taosan.

Iesu təmaliwək e nətuei nəhau
(Mat 14:22-33; Jon 6:15-21)

45 Kən roiu agin-əh min, Iesu təmən-ipən kəm rəhan min netəmim məmə
okotiləs pot kit motaupən motuwin entənipən-pən əpəh ikin kit nərgin u
Petsaeta, məto in otatig mahl-ipən paupən netəmim koatuwin iməlat min
ikin-u panuwin.
46 Nian tinauiatipin rəkis netəmim, mahl-ipən ilat koatuwin, kən muwin
əpəh e nitot məmə otəfak.
47 Kən tinətalugin, pot tinuwin əpəh ilugin ətuatip əpəh e lek, məto Iesu tətan
pisin əm əpəh ipar.
48 Kən məplan ilat kotasuə kitasuə məto kinotəpou məto-inu nimətag tatoh
ilat. Kən tinatian-ian, kən taliwək e nətuei nəhau matuwa. Təmaliwək muwa,
iuəhkir əm taprəkis-in ilat.
49-50 Kən nian netəmim min rəha Iesu kəmotəplan taliwək e nətuei nəhau
matuwa, kən nikilat təht məmə narmi suah kit. Kən ilat rafin kəmotəplan,
kən motəgin katearig əfəməh. Məto roiu agin-əh əm, Iesu təmən-ipən kəm ilat
məmə, "!Ei, nikitəmat tətul məha-məha. Io u inu. Sotəginən!"

6:34: Nam 27:17; Mat 9:36 * **6:37:** Roiu, tu-hanrit tenarius tahmen e tu-hanrit-taosan vatu.
6:44: Mak 8:1-9 **6:46:** Luk 5:16 **6:49-50:** Luk 24:37

51 Kən muwɨn e pot məplan ilat moatəpələh, kən nɨmətag təmurahl nelmɨn,
kən kəmotaut pɨk ron,
52 məto-inu rəhalat-kapə tiəkɨs. Kəmotəplan pap Iesu təmagwən netəmim
tepət e pɨret noan məsɨn əm, məto ilat kotəruru əh məmə in pah.

Iesu təmol-wɨr netəm koatɨmɨs əpəh Kenesaret
(Mat 14:34-36)

53 Kəmotuwɨn entənɨpən-pən motuwar əpəh ikɨn kit nərgɨn u Kenesaret, kən
motietain pot ikɨn.
54 Nian kəmotuwar ikɨn əh, netəm ikɨn kəmotɨtun ueiuəhai əm məmə in
Iesu.
55 Kən kəmotaiu motuwɨn əpəh latuənu mɨn moatən-ipən kəm netəmim.
Kən nian kotəto məmə Iesu əh-ikɨn əh, koatəmɨk netəm koatɨmɨs e rəhalat pet
motuwa ron.
56 Kən ikɨn mɨn rafin Iesu tatuwɨn-pən ikɨn e latuənu əlkələh, ne latuənu
asol mɨn, ne ikɨn mɨn rafin tɨtəlau, netəmim kotəmɨk netəm koatɨmɨs motiet
katəlɨn əm ilat əpəh maket ikɨn. Kən kəmoatəkəike katən-ipən kəm Iesu
məmə otegəhan-in ilat kotek əm nɨpəgnəmtɨ rəhan kot. Kən netəmim rafin
u kəmotek rəhan kot, kən motəwɨr e rəhalat nɨmɨsən.

7

Netəm-iasol mɨn kəmotetəhau Iesu o kastom rəhalat
(Mat 15:1-9)

1 Kən Farisi mɨn ne iəgətun neen rəha Lou, kəmotɨsɨ-pən əpəh Jerusalem,
motuwa moatəpələh ilat Iesu.
2 Kən kəmotəplan məmə netəmim mɨn rəha Iesu kəmotagwən kən
məsotaikuas wɨrən e nelmɨlat e nolən rəha Farisi mɨn.
3 Farisi mɨn, ne netəm Isrel tepət, kəmoatətəu-pən ətuatɨp kastom
rəha tɨpɨlat nuwəh mɨn. Okəmə kəsotaikuas wɨrən e nelmɨlat un, kən
kəsotagwənən.
4 Kən nian koatɨsɨ-pən e maket moatuwa, məsotagwənən pitən, motaupən
kaikuas e nelmɨlat kən panotagwən. Kən moatətəu-pən natɨmnat tepət mɨn
nəhlan itəm kəmotos o tɨpɨlat nuwəh mɨn. Kən kastom ətuatɨp əh-ikɨn rəha
naikuasən e sospən, ne panɨkɨn, ne pesɨn u kəmol e iaen.
5 Kən inu Farisi mɨn ne iəgətun mɨn rəha Lou kotətapəh o Iesu məmə, “?
Tahro rəham mɨn netəmim kəsotətəu-pənən kastom rəha tɨpɨtat nuwəh mɨn?
?Tahro kəsotaupənən motaikuas pitən e nelmɨlat u panotagwən?”
6 Məto Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Aupən Aesea təmən-iarəp nəghatən
rəha Uhgɨn kən məht ətuatɨp itəmat lan u rəhatəmat nənən təwɨr, məto
nɨkitəmat tamkɨmɨk. In təmən məmə,
‘Uhgɨn təmə netəm mɨn u kotɨsiai-in io e nəghatən əm rəhalat,
məto nɨkilat tətan-pən əh əpəh isəu.
7 Motəfak kəm io o nat əpnapɨn əm
məto-inu ilat kotəgətun netəmim e lou itəm etəmim əm təmol
motəmə lou rəha Uhgɨn, məto kəp.’ ”
8 Kən Iesu təmən mɨn kəm ilat məmə, “Itəmat nakotapəs Lou rəha Uhgɨn
moatətəu-pən əm kastom rəha etəmim.”
9 Kən mən-ipən kəm ilat məmə, “Nakotausit pɨk o nolən apon rəhatəmat
məmə nakotapəs Lou rəha Uhgɨn kən motətəu-pən atɨp əm kastom rəhatəmat.
10 Moses təmən məmə, ‘Onakɨsiai-in rəham tata ne mama. Okəmə suah kit
tatəghat rat e rəhan tata ne mama, okəike kohamnu.’

6:51: Mak 4:39 **7:2:** Luk 11:38 **7:4:** Mat 23:25 **7:7:** Aes 29:13 **7:10:** Eks 20:12; 21:17; Dut 5:16

11 Məto itəmat nakotən məmə, suah kit okəmə tapəs nasituən e rəhan tata
ne mama kən mən-ipən kəm ilau məmə, ‘Rəhak u nat u ekəmə ekasitu etəlau
lan, məto eməlləhəu əm məmə rəha Uhgɨn. Kən nat katos-ipən kəm Uhgɨn okol
kəsol mɨnən nat kit lan.’
12 Kən motatɨg moatən-iəhau mɨn o nasituən e rəhan tata ne mama.
13 Məto e nolən əh, nakotəgətun netəmim e rəhatəmat kastom motol
nəghatən rəha Uhgɨn tatol əm nat əpnapɨn lan. Kən natɨmnat mɨn tepət mɨn
nəhlan itəmat nəkoatol.”

Nat tol netəmim kotərat e nɨganəmtɨ Uhgɨn (Mat 15:10-20)

14 Kən Iesu təmaun-in nɨmanin netəmim məmə okotuwa iuəhkɨr ron kən
məmə, “Otətəlɨg-in wɨr-tu io məmə nəkotɨtun.
15 Nat etəmim tatərge təsolən etəmim tamkɨmɨk e nɨganəmtɨ Uhgɨn, məto
nat tatiet e nɨki etəmim tatol etəmim tamkɨmɨk e nɨganəmtɨ Uhgɨn.”*
17 Nian Iesu təmiet e nɨmanin netəmim un kən muwɨn əpəh imə, kən rəhan
mɨn netəmim kotətapəh o nɨpətɨ nəghatən mɨn un kəm in.
18 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Okəmə naka itəmat mɨn rəhatəmat-
kapə tɨkə. Onəkotəkəike motɨtun məmə natɨmnat itəm etəmim tatərge in
tahmen əm e nat ihluə təsolən etəmim tərat e nɨganəmtɨ Uhgɨn.
19 Məto-inu tərge kən təsuwɨnən e nɨkin, məto tatuwɨn e tɨpəin u, kən matiet
mɨn.” (E nəghatən əh Iesu təmən-iarəp məmə nagwənən rafin katun təwɨr e
nɨganəmtɨ Uhgɨn.)
20 Kən məmə, “Məto nat itəm tatiet e nɨki etəmim, in tol etəmim tətamkɨmɨk
e nɨganəmtɨ Uhgɨn.
21 Məto-inu nɨki etəmim tatəht natɨmnat tərat tepət, ilat u: nɨpɨtan ne nəman
ne, koatit anion ilat mɨn; nakləhən; nohamnuən itəm;
22 naklə̈h-inən pətan rəha suah pɨsɨn; naumɨsən o natɨmnat; nolən rat mɨn;
neiuəən; nolən rəha nit əpnapɨn əmən nɨpɨtan ne nəman; netetən; nənən nɨkal
itəm; nausitən; nalmələn.
23 Nolən rat mɨn əh, ilat əh kotɨsɨ-pən e nɨki netəmim kən motol ilat
kotamkɨmɨk e nɨganəmtɨ Uhgɨn.”

Iesu təməhg-iarəp narmɨn rat e netɨ pətan kit (Mat 15:21-28)

24-26 Kən Iesu təmiet ikɨn-un kən məsou pəhap muwɨn əpəh Fonisia, ima
Iaihluə mɨn e nɨtən rəha Siria, mətatɨg e nimə kit iuəhkɨr o taon u Taea,
matəhluaig məsolkeikeən məmə netəmim okotɨtun məmə in tətatɨg əh-ikɨn əh,
məto okol təsəhluaigən. Məto pətan kit əh-ikɨn, narmɨn rat tətatɨg e rəhan
pətan əkəku. Pətan un təmaiir ikɨn əh, kən in təsəfakən, in Iaihluə. (Netəm
Isrel kotəmə Iaihluə mɨn kotahmen e kuri.) Nian təməto natɨmnat wɨr mɨn
itəm Iesu tatol ilat, kən tasək muwa mɨsin-pən nulɨn ron məmə otəhg-iarəp
narmɨn rat e rəhan pətan əkəku.
27 Məto Iesu təmə, “Kəpə. Pəs kaupən kagwən nɨsualkələh. Təsəwɨrən məmə
okərakin-pən nagwənən nɨgɨ nɨsualkələh kəm kuri mɨn.”
28 Məto pətan u təmə, “Nɨpahrienən etəm-iasol, məto kuri mɨn koatun əm
nɨmɨsmɨsɨ nagwənən nɨgɨ nɨsualkələh itəm kotɨsas-pən e nɨpəg tepɨl.”
29 Kən Iesu təmən-ipən ron məmə, “Məto-inu nəmuhalpɨn wɨr rəhak
nəghatən, uwɨn-tu əpəh imam ikɨn məplan narmɨn rat tɨniet rəkɨs e rəham
pətan əkəku.”

---

* **7:15:** E kopi oas mɨn neen rəha Niutesteman itəm kəmətə e nəghatən Kris aupən, koatən ves 16 nəhlan: “Etəm matəlgɨn tatig, təwɨr məmə in otətəlɨg-in wɨr kən mɨtun nəghatən mɨn u.” **7:15:** Wək 10:14-15

30 Pətan u təmaiu muwɨn iman latuənu məplan rəhan pətan əkəku tətapɨl-
pər wɨr əm e rəhan pet, kən narmɨn rat tɨniet rəkɨs lan.

Iesu təmol-wɨr suah kit matəlgɨn talu məruru nəghatən

31 Kən Iesu təmiet ikɨn-un ima netəm Taea kən muwɨn-pən əpəh Saeton
matuwɨn əpəh e nəhau Lek Kalili, məto təmuwɨn-pən əpəh Tekapolis ikɨn.
32 Kən netəmim kəmotit suah kit matəlgɨn talu kən məruru nəghatən
motuwa məmə Iesu otələhəu-pən nelmɨn lan pəs təto təwɨr.
33 Kən Iesu təmit suah un mian əpəh isəu məsɨn o netəmim, kən mɨləs-ipən
noa nelmɨn e matəlgɨn kən magəh nelmɨn† mələhəu-pən e namɨ suah un.
34 Kən masɨpər əpəh e neai, kən mamegahl ron e rəhan nəghatən məmə, *"!
Efata!"* Nɨpətɨn təmə, "!Əwɨr-ta!"
35 Kən əmun suah un tɨnatəto nat, kən namɨn tɨnəwɨr mɨnatəghat wɨr.
36 Kən Iesu təmən-iəhau ilat məmə okəsotənən nat un kəm netəmim. Məto
nian Iesu təmatəkəike kəm ilat, kən ilat kəmotəkəike kən-iarəp kəm netəmim.
37 Kəmotaut pɨk ron motəmə, "Natɨmnat rafin itəm tatol, məto in təwɨr pɨk
agɨn. Netəm u matəlgɨlat talu kɨnoatəto nat, ne netəm kotəruru nəghatən
kɨnoatəghat."

8

Iesu təmagwən netəmim fo-tausan (Mat 15:32-39)

1 E nian kit mɨn netəmim tepət kəmotuwa mɨn ron, kən məto, nɨgɨlat
nagwənən tɨnɨkə. Kən Iesu təmaun-in rəhan mɨn netəmim kotuwa kən tən-
ipən kəm ilat məmə,
2 "Nɨkik tɨnahmə pɨk o netəm mɨn əpəh məto-inu, kəmotuarisɨg-in io mɨnotos
rəkɨs nian kɨsɨl, kən roiu əh, nɨgɨlat nagwənən tɨnɨkə.
3 Okəmə ekahl-ipən ilat koatuwɨn əh-roiu, kən nɨganəmtɨlat otapɨn e suatɨp,
kən sueiuei otoh ilat, məto-inu kəməsotagwənən nuwəh, kən neen kəmotɨsɨ-
pən əpəh isəu."
4 Kən rəhan mɨn netəmim kəmotətapəh ron məmə, "? Okəmɨk hiə pɨret
tahmen-in nagwənən ilat? Ikɨn-u taruən-aruən ikɨn, netəmim kəsotatɨgən
ikɨn."
5 Kən Iesu təmətapəh olat məmə, "?Nakoatos pɨret kuwəh?" Məto kotəmə,
"Sepɨn."
6 Kən təmən-ipən kəm netəmim məmə okotəpələh, kən mos pɨret un məfak
matən-ipən tagkiu ron kəm Uhgɨn, kən məmkas mos-ipən kəm rəhan mɨn
netəmim məmə okotoor kəlɨn kəm netəmim, kən kəmotol mihin.
7 Kən kəmotos mɨn nəm əlkələh neen ka, kən Iesu təfak ron kən mos-ipən
mɨn kəm ilat məmə okotoor kəlɨn kəm netəmim.
8-9 Kən netəm mɨn u Iesu təmagwən ilat kotahmen e fo-tausan, kəmotun
nagwənən nərpɨlat tasis, kən kapəs nɨmɨsmɨsɨ nagwənən, kən kaii-pən e
kɨpəhau sepɨn kotər.
10 Kən Iesu tahl-ipən netəmim koatuwɨn iməlat mɨn ikɨn. Kən ilat rəhan mɨn
netəmim kəmotuwɨn e pot kan əpəh e nɨtən Talmanuta.

Farisi mɨn kəmotən məmə okotehm nəmtətin kit (Mat 16:1-4)

---

† **7:33:** E nian mɨn əh, netəmim nɨkilat təht məmə nahui noan in tahmen e mərɨsɨn kən tətasitu e nɨmɨsən. **7:36:** Mak 1:43-45 **7:37:** Aes 35:5 **8:8-9:** Mak 6:35-44

11 Kən Farisi mɨn neen kəmotuwa o Iesu moatərgəhəu kəm in motən-ipən
kəm in məmə otol-tu nəmtətin asol kit pəs kotɨtun məmə in təmɨsɨ-pən pahrien
o Uhgɨn, o kəp.
12 Kən Iesu nɨkin təməpou, kən mamegahl ron kən məmə, “?Karmə tahro
netəm mɨn u-roiu ne kotəmə okotəplan-tu nəmtətin kit? Məto iatən pahrien
kəm itəmat məmə okol kəsolən nəmtətin kit kəm itəmat.”
13 Kən mapəs ilat motuwɨn e pot kan əpəh e nɨkalɨ nəhau lek entənɨpən-pən.

Is rəha Farisi ne is rəha
Kig Herot Antipas
(Mat 16:5-12)

14 Rəhan mɨn netəmim kəmotaluin nəmɨkən pɨret məto kəmotos əm kitiəh
əm motuwɨn e pot.
15 Kən Iesu təmatəhag kəm ilat məmə, “Otehm wɨr itəmat o is rəha Farisi
mɨn ne is rəha Herot Antipas.”
16 Kən kəmotən-ipən kəm ilat mɨn məmə, “Tatən nəhlan məto-inu
kəməsotəmɨkən pɨret.”
17 Kən məto Iesu tɨnɨtun rəhalat nətəlɨgən kən mən məmə, “?Tahro nakoatən
nəghatən əh məmə nəməsotəmɨkən pɨret? ?Tahro itəmat nəkəsotehmən əh kən
məsotɨtunən əh? !Rəhatəmat-kapə tiəkɨs!
18 Nɨganəmtɨtəmat u ikɨn. ?Tahro nəkəsotehmən nat? Kən matəlgɨtəmat
u ikɨn. ?Tahro nakəsotətoən nat? Ekɨtun məmə okəmə naka nɨnəmotaluin
natɨmnat itəm kɨnotuwa rəkɨs.
19 ?Nian emos pɨret əh faif məmkas mos-ipən kəm netəmim mɨn əpəh faif-
tausan kotun, kən uarisɨg nəmotaii-pən nɨmɨsmɨsɨn e kətɨm asol kuwəh?”
Məto kotəmə, “Tuelef.”
20 Kən təmətapəh mɨn olat məmə, “?Kən nian emos pɨret əh sepɨn məmə
ekos-ipən kəm netəm mɨn əpəh fo-tausan kotun, kən uarisɨg nəmotaii-pən
nɨmɨsmɨsɨn e kətɨm asol kuwəh?” Məto kotəmə, “Sepɨn.”
21 Kən təmatətapəh olat məmə, “?Məto itəmat nəkotəruru əh io?”

Iesu təmol-wɨr suah kit nɨganəmtɨn təpɨs

22 Kən kəmotuwar əpəh ikɨn kit katən məmə Petsaeta, kən netəm ikɨn
kəmotit suah kit nɨganəmtɨn təməpɨs motuwa kən kətasək ahgin Iesu məmə
otələhəu-pən nelmɨn lan.
23 Kən Iesu təmos nelmɨ suah un mian isəu məsɨn o latuənu kən tagəh
nɨganəmtɨ suah un* kən mələhəu-pən nelmɨn mil lan, kən mətapəh ron məmə,
“?Nɨnɨtun nehmən nat o kəp?”
24 Məto suah un təmasɨpər kən məmə, “Ekatəplan netəmim məto kotahmen
əm e nɨg mɨn məto in əmun kotaliwək.”
25 Kən Iesu təmatɨg mələhəu-pən mɨn nelmɨn mil e nɨganəmtɨ suah un, kən
tɨnɨtun nəplan wɨrən natɨmnat mɨnapəs noapoapən.
26 Kən Iesu təmahl-ipən məmə otatuwɨn iman ikɨn məto təmən-iəhau məmə
otəsuwɨn-pənən əh latuənu əh-ikɨn.

Pita təmən-iarəp məmə Iesu in Mesaea ilouin
(Mat 16:13-20; Luk 9:18-21)

27 Kən Iesu ne rəhan mɨn netəmim kəmotiet motəsou pəhap motuwɨn e
latuənu mɨn u iuəhkɨr o nat əpəh Sisaria Filipae. Nian kəmoatuwɨn e suatɨp
kən tatətapəh olat məmə, “?Otən-tu məmə netəmim kotəmə pah u io?”

8:12: Mat 12:39; Luk 11:29 **8:15:** Luk 12:1 **8:17:** Mak 6:52 **8:19:** Mak 6:41-44 * **8:23:** Afin-tu futnot e Mak 7:33.

28 Məto rəhan mɨn netəmim kotəmə, “Netəmim neen kotəmə ik Jon Baptais.
Neen mɨn kotəmə ik Elaija. Neen mɨn kotəmə ik ien kit rəha Uhgɨn aupən.”
29 Kən təmətapəh olat məmə, “?Məto itəmat nakotəmə pah u io?” Kən Pita
təmə, “Ik Mesaea ilouin, itəm Uhgɨn təmən məmə otəpanahl-ipa.”
30 Kən Iesu təmən-iəhau əskasɨk ilat məmə, okəsotən-iarəpən in kəm suah
kit.

Iesu təməghat-in
rəhan nɨmɨsən
(Mat 16:21-23; Luk 9:22)

31 Kən təmatəgətun ilat kən matən məmə, “Io Netɨ Etəmim oepanəto
nahməən o natɨmnat tepət. Netəm-iasol rəha netəm Isrel, ne pris asol mɨn,
ne iəgətun mɨn rəha Lou okotetəhau io, kən motohamnu io, məto oekos nian
kɨsɨl un, kən panəmegəh mɨn.”
32 Təmən wɨr pap kəm ilat, məto Pita təmit Iesu mian əpəh e nɨkalɨ suatɨp
kən matən-iəhau əskasɨk məmə otəsəghatən nəhlan.
33 Kən məto Iesu təmasɨpən məplan rəhan mɨn netəmim, kən mən-ipən kəm
Pita məmə, “!Ik iərmɨs Setan asol, agɨm muwɨn isəu lak! Rəham nətəlɨgən
sənəmə rəha Uhgɨn, məto rəha etəmim əm.”

Naulɨs-inən nən-iarəpən Iesu kəm netəmim
(Mat 16:24-28; Luk 9:22-27)

34 Kən Iesu təmaun-in rafin netəmim ne rəhan mɨn netəmim məmə oko-
tuwa ron, kən təmən məmə, “Okəmə suah kit təmə otuarisɨg-in io, otəkəike
maluin atɨp in, kən mɨləs rəhan nɨg kəməluau muarisɨg-in io.
35 Etəmim itəm tolkeike məmə otosmegəh rəhan nəmegəhən e nətueintən u,
kən otakiəh e rəhan nəmegəhən lilɨn. Məto etəm otɨmɨs ron io ne Namnusən
Təwɨr rəhak, in otos nəmegəhən lilɨn.
36 ?Okəmə etəmim kit tatos rafin natɨmnat e nətueintən, məto uarisɨg lan
otɨmɨs kən təsosən nəmegəhən lilɨn, in təmol win e nat kit təwɨr, o kəp? Kəp.
37 Okol suah əh təsos-ipənən nat kit kəm Uhgɨn məmə Uhgɨn otos-ipən
nəmegəhən lilɨn kəm in.
38 “Netəm kotaulɨs-in nən-iarəpən io ne rəhak nəghatən kəm netəm kotapəs
nəfakən motol təfagə rat, kən o nian io Netɨ Etəmim oekuwa lan, io mɨn
oekaulɨs-in nənən məmə ilat u rəhak mɨn netəmim. O nian əh oekuwa itɨmat
nagelo asim mɨn e nepətən əhag-əhag asol rəha rəhak tata.”

9

1 Kən Iesu təmən məmə, “Ekatən pahrien kəm itəmat məmə, itəmat neen u
nəkoatətul u ikɨn-u roiu, okol kəsotɨmɨsən mətoahgin kotəplan nərəmərəən
rəha Uhgɨn otuwa e nəsanənən asol.”

Nɨpətɨ Iesu təmuwa mol pɨsɨn
(Mat 17:1-13; Luk 9:28-36)

2 Kən nian sikis kɨnotuwa mɨnotuwɨn rəkɨs, kən Iesu tit Pita, Jemes, ne Jon,
kən iləhal pɨsɨn əm kəhaluarisɨg-in motuwɨn əpəh e nɨtot əfəməh kit, kən ilat
pɨsɨn əm əh-ikɨn. Kən kəməhaləplan nɨpətɨ Iesu təmol pɨsɨn.
3 Rəhan napən təmuwa məruən matɨpɨt-ɨpɨt, okol suah kit təsaikuasən e
nɨməhan kit təruən min-nəhlan.
4 Kən suah miləhal apon kəməhaləplan Elaija ne Moses kəmiaet-arəpa
mətəhaləghat iləhal Iesu.

8:28: Mak 6:15 **8:29:** Jon 6:68-69 **8:30:** Mak 9:9 **8:34:** Mat 10:38-39; Luk 14:27 **8:38:** Mat 10:33 **9:1:** Mak 13:30

5 Kən Pita təmən-ipən kəm Iesu məmə, “Iəgətun, təwɨr məmə ekəhaluwa ikɨn-u. Pəs məhalol makeen kɨsɨl, rəham kit, rəha Moses kit, kən rəha Elaija kit.”
6 Pita tɨnatəghat əpnapɨn əm məto-inu kɨnəhaləgɨn pɨk matəhlasiəp.
7 Kən napuə təmuwa malpin ilat, kən kəmotəto nəwia suah kit təmɨsɨ-pən əpəh e napuə məmə, “Inu netɨk keike u ekolkeike pɨk. Onakəhaləkəike məhalətəlɨg-in in.”
8 Kən roiu agɨn-əh mɨn, kəməhaleirair, məto kɨnəsəhaləplanən suah mil un, məto kəməhaləplan əm Iesu tatətul ilat min iləhal.
9 Nian kəmoateiuaiu e nɨtot un kan əpəh ləhau, kən Iesu təmən-iəhau əskasɨk iləhal məmə, “Natɨmnat un nəməhalehm əpəh ilis e nɨtot, onəsəhalənən kəm suah kit məhalətoarus-pən io Netɨ Etəmim oekəmegəh mɨn e nɨmɨsən.”
10 Kən iləhal kəməhalɨsiai-in nəghatən rəha Iesu, məto kəmatəhalən əm kəm iləhal mɨn məmə, “Nəghatən əh təmən məmə otəmegəh mɨn e nɨmɨsən, kəruru məmə nɨpətɨn təmə naka.”
11 Kən kəməhalətapəh o Iesu məmə, “?Tahro iəgətun mɨn rəha Lou kotəmə Elaija otəkəike maupən muwa?”
12 Kən Iesu təmən-ipən kəm iləhal məmə, “Nɨpahrienən, Elaija otaupən muwa matol-wɨr mɨn natɨmnat rafin. ?Məto tahro Naoa Rəha Uhgɨn təmən məmə io Netɨ Etəmim oepanəto nahmməən o natɨmnat tepət, kən netəmim okotəplan io motapəs io?
13 Məto ekatən pahrien kəm itəməhal məmə Elaija tɨnuwa rəkɨs, kən kəmol nat tərat lan tahmen e Naoa Rəha Uhgɨn təmən məmə okəpanol mihin.”

Iesu təməhg-iarəp narmɨn rat e suakəku kit (Mat 17:14-21; Luk 9:37-43)

14 Nian kəmotɨtəlɨg-pa mɨn, motehm netəmim neen mɨn rəha Iesu, məto nɨmanin netəmim kəmotɨtəlau elat, kən iəgətun neen rəha Lou ne netəmim mɨn rəha Iesu kotərgəhəu.
15 Nian netəmim kəmotəplan Iesu, narmɨlat təmiwɨg pɨk ron, kən motaiu ka məmə okotəghat kəm in.
16 Kən Iesu təmətapəh olat məmə, “?Naka əpəh nakotərgəhəu ron itəmat netəm mɨn əpəh?”
17 Məto netəm mɨn u kit təmə, “Iəgətun, io emit netɨk muwa ron ik məmə onakol-wɨr, məto-inu narmɨn rat kit tətatɨg lan kən mol təruru nəghatən.
18 Kən nian narmɨn rat apon taskəlɨm in, kən moh mɨləs-iəhau morin əpəh e nɨsɨp, kən nahuin noan tiet tahmen əm e sop, kən matəgətain nəluɨn, nɨpətɨn tatɨkɨmkɨm. Kən emətapəh o rəham netəmim məmə okotəhg-iarəp narmɨn rat əpəh lan, məto kotəruru nəhg-iarəpən.”
19 Məto Iesu təmə, “Kəsi, itəmat un netəm roiu ne nakəsotahatətəən lak. Karmə oekatɨg kitat min itəmat mətoarus-pən nian naka nəpanotahatətə lak. Kən karmə onəghan epanameg etəmat. Enəpou-in itəmat. !Ötɨləs suakəku un motuwa!”
20 Kən kəmotɨləs kan o Iesu. Kən narmɨn rat apon təməplan Iesu kən mol suakəku apon taut nɨpətɨn tasiəp-asiəp pɨk, kən miet morin əpəh ləhau e nɨsɨp məsoupəlpəl mətan, kən nahui noan tiet tahmen e sop.
21 Kən Iesu təmətapəh o rəhan tata məmə, “?Təmol min-nəhlan mɨnos nup kuwəh?”
Məto rəhan tata təmə, “Təmətuoun e nian təmatəkəku mətoarus-pa əh-roiu.

9:7: Wək 3:22; 2 Pita 1:17-18 **9:11:** Mal 3:1 **9:12:** Sam 22:1-18; Aes 53:3; Mal 4:5-6 **9:13:** Mat 11:14

22 Kən nian tepət narmɨn rat əh toh matɨləs-ipən əpəh e nɨgəm ne nəhau
məmə otohamnu. Okəmə nəkɨtun nolən, pəs nakasəkitun itɨmlau masitu
etɨmlau."
23 Məto Iesu təmə, "?Naka əh, nəghatən u məmə, 'Okəmə nəkɨtun nolən'?
Uhgɨn tɨtun nolən natɨmnat rafin o etəmim itəm tətahatətə lan."
24 Kən roiu agɨn, tata rəha suakəku un təmagət əfəməh məmə, "Ekətahatətə
lam, məto in əmun rəhak nahatətəən təkəku əm, asitu lak məmə rəhak
nahatətəən otər mepət."
25 Kən nian Iesu təməplan məmə netəmim neen mɨn kɨnotuwa iuəhkɨr ron,
kən tən-ipən əskasɨk kəm narmɨn rat apon məmə, "Ik narmɨn rat itəm natol
matəlgɨtəm tətalu kən mol itəm katəruru nəghatən. !Ekatən-ipɨnə ətuatɨp u-
roiu məmə onakiet e suakəku un, kən məsuwa mɨnən muwɨn lan!"
26 Kən narmɨn rat apon təmagət əfəməh mol suakəku apon taut masiəp-
asiəp mɨn u iuəhkɨr agɨn tɨmɨs, kən miet lan. Okol nəkəplan məmə tɨnɨmɨs
rəkɨs, kən netəmim tepət kotəmə tɨnɨmɨs.
27 Məto Iesu təmea-pən maskəlɨm nelmɨn miuw-pər, kən tətul.
28 Iesu təmuwɨn imə, kən ilat pɨsɨn əm rəhan mɨn netəmim koatəpələh,
kən kotətapəh ron məmə, "?Karmə tahro ekotəruru nəhg-iarəpən narmɨn rat
əpəh?"
29 Məto Iesu təmə, "Nəfakən əm tɨtun nəhg-iarəpən narmɨn rat mɨn əh
nəhlan."

Iesu təmən-iarəp mɨn rəhan nɨmɨsən
(Mat 17:22-23; Luk 9:43-45)

30 Kən Iesu ne rəhan mɨn netəmim kəmotiet ikɨn-un kən motuwɨn-pən əpəh
e nɨtən Kalili ikɨn, məto Iesu təsolkeikeən məmə okɨtun məmə in əh-ikɨn əh.
31 Təmol nəhlan məto-inu tatəgətun rəhan mɨn netəmim. Təmən məmə, "Io
Netɨ Etəmim, okegəhan-in-pən io kəm netəmim kotohamnu io ekɨmɨs. Məto
oekos nian kɨsɨl u, kən panəmegəh mɨn."
32 Kən məto rəhan mɨn netəmim kəsotɨtun wɨrən rəhan nəghatən, kən
nɨkilat tɨnəgin o nətapəh-inən nɨpətɨ nəghatən rəhan.

?Pah in tepət elat?
(Mat 18:1-5; Luk 9:46-48)

33 Kəmotiet-pa əpəh Kapaneam, kən mɨnoatuwɨn imə kit. Kən Iesu
təmatətapəh olat məmə, "?Naka əpəh nəmoatən e suatɨp?"
34 Məto kɨnotəruru nuhalpɨnən məto-inu, e suatɨp kəmoatən məmə pah in
tepət elat.
35 Kən Iesu təməht-iəhau məpələh, kən maun-in rəhan netəm tuelef məmə
okotuwa-tu ron, kən tən-ipən kəm ilat məmə, "Etəm tolkeike məmə in otepət
e netəmim, in oteike meiuaiu elat kən muwa məmə in iolwək əm kit rəhalat."
36 Kən mɨləs suakəku kit muwɨn məf aupən-in ilat, kən maskəlɨm məmə,
37 "Kən etəmim itəm tatos e nɨkin agien suakəku tahmen e inu, kən tatol e
nərgək, kən tahmen əm məmə tatos io e nɨkin agien. Kən etəmim itəm tatos io
e nɨkin agien, kən tahmen əm məmə tatos etəm u itəm təmahl-ipa io."

Suah kit təmol nat pɨspɨs e nərgɨ Iesu
(Luk 9:49-50)

38 Kən Jon təmən-ipən kəm Iesu məmə, "Iəgətun emotəplan suah kit tatəhg-
iarəp narmɨn rat mɨn e nərgəm, kən emotən-iəhau məto-inu sənəmə kitat kit."

9:23: Mat 21:21; Mak 11:23 **9:26:** Mak 1:26 **9:30:** Jon 7:1 **9:31:** Mak 8:31; 10:32-34 **9:32:** Luk 9:45 **9:35:** Mat 20:25-27; Mak 10:43-44; Luk 22:24-26 **9:37:** Mat 10:40

39 Məto Iesu təmə, “Sotən-iəhauən, məto-inu etəm tatol nat pispis min e
nərgək, okol təsən uəhaiən nəghatən rat lak.
40 Etəm itəm sənəmə rəhatat tikimir, in tolkeike itat.
41 Ekatən pahrien kəm itəmat məmə, okəmə etəm tətasitu etəmat, məto-inu
rəhak u itəmat, suah u otəkəike mos nətouən rəhan, nat əpnapin in nat əkəku
əm tahmen tatos-ipinə nəhau ətəp kəm itəmat nakotənim.”

Nat tol etəmim tatəme e rəhan nəmegəhən
(Mat 18:6-9; Luk 17:1-2)

42 Kən Iesu təmatəkəike matən məmə, “Nisualkələh min u kotahatətə lak,
okəmə suah kit tol kit təme e rəhan nəmegəhən o rəhan nahatətəən, kən suah
əh, Uhgin otol nalpinən asol kəm in. Kən nalpinən əh otəskasik taprəkis okəmə
kətu-pən kəpiel kit e nentou, kən kərakin-pən əpəh itəhəi lokamnim məmə
otamnim.
43-44 “Kən okəmə nelməm tol ik natol təfagə, kən təwir məmə nakətatip
rəkis mərakin. Okəmə nelməm kitiəh əm məto onakos nəmegəhən lilin, inu
təwir pik maprəkis-in məmə nelməm kəiu məto okərakin-pən ik e nigəm asol
namnun tikə.”*
45-46 Kən okəmə nelkəm kit tol ik nakatəme e rəham nəmegəhən nakətatip
rəkis. Okəmə nelkəm kitiəh əm məto onakos nəmegəhən lilin, inu təwir pik
maprəkis-in məmə nelkəm kəiu məto okərakin-pən ik e nigəm asol.†
47 Kən okəmə niganəmtim kit tol ik nakatəme e rəham nəmegəhən, nakiləs-
irəkis. Okəmə niganəmtim kitiəh əm məto onəkuwin ikin Uhgin tatərəmərə
ikin, inu təwir pik maprəkis-in məmə niganəmtim kəiu məto okərakin-pən ik
e nigəm asol.
48 Kən ikin əh, firəl min okotətip e nipəti netəmim ikin məsotimisən, kən
nigəm tatus ilat kən matuəp əm kilpin okol kəsohamisən nian kit ne.
49 “Uhgin tateatəgtəg-pən nigəm e netəmim tahmen əm e sol kateatəgtəg-
pən e nagwənən.
50 “?Sol təwir, məto okəmə otisiu roiu, kən kəruru məmə okos-ipən min naka
pəs tətehen? Onəkotəkəike motos sol u tahmen e nolkeikeən e rəhatəmat
nəmegəhən, kən motatig e nəməlinuən nian rafin.”

10

?Təwir məmə nipitan ne nəman okotapəs ilat min,
o kəp?
(Mat 19:1-12; Luk 16:18)

1 Kən Iesu təmiet ikin-un kən muwin miet-pən əpəh entən əpəh Jutia
entənipən-pən e nəhau əpəh Jotan. Kən nimanin netəmim kəmotuəfimin-pən
min ilat min ron, kən tatəgətun ilat məmə inu tatəgətun əh mihin ilat ne nian
min.
2 Kən Farisi neen kəmotuwa keiuə əm katətapəh ron məmə, “?Tahro? ?
Rəhatat Lou tategəhan-in məmə iərman titun napəsən rəhan pətan, o kəp?”
3 Məto Iesu təmətapəh olat məmə, “?Lou naka un Moses təmələhəu aupən
kəm itəmat?”

9:40: Mat 12:30; Luk 11:23 **9:41:** Mat 10:42 * **9:43-44:** E kopi oas min neen rəha Niutesteman itəm kəmətə e nəghatən Kris aupən, katilpin nəghatən kit min e ves 44 itəm tahmen-pən əm e ves 48. **9:43-44:** Mat 5:30 † **9:45-46:** E kopi oas min neen rəha Niutesteman itəm kəmətə e nəghatən Kris aupən, katilpin nəghatən kit min e ves 46 itəm tahmen-pən əm e ves 48. **9:47:** Mat 5:29 **9:48:** Aes 66:24 **9:50:** Mat 5:13; Luk 14:34

4 Kən məto kotəmə, “Moses təmegəhan-in məmə okəmə iərman tətapəs
rəhan pətan un, təike məte naoa kit mos-ipən kəm rəhan pətan məmə in
tɨnapəs, kən panahl-iarəp.”
5 Məto Iesu təmə, “Moses təməte lou un məto-inu rəhatəmat-kapə tiəkɨs pɨk.
6 Məto e nətuounən, Uhgɨn təmol natɨmnat, kən mol iərman ne pətan.
7 O nat əh in əh, iərman otəpanapəs rəhan tata ne mama, kən mətuatɨg ilau
rəhan pətan.
8 Kən ilau okuea nɨpətɨlau kitiəh. Kən roiu, ilau sənəmə kəiu, məto kitiəh əm.
9 Uhgɨn tɨnɨlpɨn ilau kɨnuea mɨnioal kitiəh, kən o nat əh, pəs etəmim kit okol
təsətatɨpən rəhalau natɨgən.”
10 Kən Iesu ne rəhan mɨn netəmim kəmotuwɨn əpəh imə, kən rəhan mɨn
netəmim kotətapəh ron o nat un.
11 Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “Etəm tatol tifos mətapəs rəhan pətan kən
matit mɨn in pɨsɨn kit, in tategoafəl matol təfagə rat e rəhan ətuatɨp pətan.
12 Kən tahmen mɨn əm, okəmə pətan kit tətapəs rəhan iərman kən matətəu-
pən in pɨsɨn kit, in mɨn tateguafəl matol təfagə rat e rəhan ətuatɨp iərman.”

Iesu təməfak o nɨsualkələh
(Mat 19:13-15; Luk 18:15-17)

13 Kən netəmim neen kəmotəmɨk nɨsualkələh motuwa o Iesu məmə
otələhəu-pən nelmɨn elat mawte-in nəwɨrən rəha Uhgɨn kəm ilat, məto rəhan
mɨn netəmim kəmoatən-iəhau ilat.
14 Məto nian Iesu təməplan, kən nemə̇ha tol, matəhai ilat məmə, “Pəs
nɨsualkələh okotuwa ron io. Əsotən-iəhauən nɨsualkələh mɨn un, məto-inu
netəm mɨn u nɨkilat tahmen əm e nɨki nɨsualkələh, ilat u Uhgɨn tatərəmərə
elat.
15 Iatən pahrien kəm itəmat məmə, okəmə suah kit təsolkeikeən məmə
oteiuaiu mahmen e suakəku mapəs Uhgɨn tərəmərə lan, in okol təsatɨg
ahginən nərəmərəən rəha Uhgɨn.”
16 Kən məmɨk nɨsualkələh e nelmɨn, kən mələhəu-pən nelmɨn elat məmə,
“Pəs Uhgɨn otawte-in rəhan nəwɨrən kəm itəmat.”

Suah kit rəhan nautə tepət
(Mat 19:16-22; Luk 18:18-23)

17 Nian Iesu tɨnətaliwək matuwɨn, kən suah kit təmaiu muwa mɨsin-pən
nulɨn ron məmə, “?Iəgətun wɨr, oekəkəike mol naka un məmə ekos nəmegəhən
lilɨn?”
18 Məto Iesu təmə, “?Tahro nakatən məmə io etəm təwɨr? Uhgɨn pɨsɨn əm un
in təwɨr, suah kit mɨn tɨkə məmə in təwɨr.
19 Ik nɨnəmɨtun rəkɨs lou mɨn rəha Moses məmə onəsohamnuən itəm,
məsaklə̇hən, məseiuəən, məsakləh-inən pətan, onəkəike mɨsiai-in rəham tata
ne mama.”
20 Məto suah un təmə, “Iəgətun, lou mɨn un, ematol rafin ilat nian
ematəkəku mətoarus-pa u-roiu ne.”
21 Kən Iesu təmehm suah un molkeike pɨk, kən məmə, “Nat kit mɨn əm əh-
ikɨn onəkol. Uwɨn mol-salɨm-in rafin rəham nautə, kən mos-ipən məni lan
kəm ian-rat mɨn, kən ik onakos nautə tepət əpəh e nego e neai. Kən muwa
muarisɨg-in io.”
22 Kən nian suah un təmə̇to nəghatən un, kən nɨganəmtɨn təmə̇pou, kən
nɨkin təmə̇pou pɨk ron matuwɨn məto-inu rəhan natɨmnat tepət.

10:4: Dut 24:1-4; Mat 5:31 **10:6:** Jen 1:27; 5:2 **10:8:** Jen 2:24; Efes 5:31-33 **10:11:** Mat 5:32
10:15: Mat 18:3 **10:19:** Eks 20:12-17; Dut 5:16-20

Tiəkɨs o etəm rəhan nautə tepət məmə otuwɨn ima Uhgɨn
(Mat 19:23-30; Luk 18:24-30)

23 Kən Iesu təmasɨpən məplan netəm mɨn əh-ikɨn, kən mən-ipən kəm rəhan mɨn netəmim məmə, "!Nəman! Tiəkɨs pahrien o netəm rəhalat nautə tepət məmə okotuwɨn ahgin nərəmərəən rəha Uhgɨn."
24 Kən rəhan mɨn netəmim kəmotaut pɨk o nəghatən rəhan, məto Iesu təmən mɨn məmə, "Nenetɨk mɨn, tiəkɨs pahrien məmə suah kit otuwɨn ahgin nərəmərəən rəha Uhgɨn. 25 Tiəkɨs o kamel asol məmə otuwɨn-pən e nɨpəg nitel, məto tiəkɨs pɨk agɨn o etəm rəhan nautə tepət məmə otuwɨn matɨg ahgin nərəmərəən rəha Uhgɨn."
26 Kən rəhan mɨn netəmim kəmotaut pɨk ron motəmə, "?Ei, məto pah tɨtun nosən nəmegəhən lilɨn?"
27 Kən Iesu təmasɨpən məplan ilat, kən məmə, "Nat u, okol etəmim təsolən. Məto Uhgɨn, in tɨtun nolən natɨmnat rafin."
28 Kən Pita təmə, "Itɨmat emotapəs rafin rəhatɨmat natɨmnat məmə okotu-arisɨg-in ik."
29 Məto Iesu təmə, "Iatən pahrien, etəm itəm otapəs rəhan nimə, o pian mɨn, o kaka mɨn, o mama, o tata, o nɨsualkələh, o rəhan nəptən ron io ne Namnusən Təwɨr,
30 e nəmegəhən rəha nətueintən u, in otos nɨtailat wan-hanrɨt, inu nimə mɨn, ne pian mɨn, ne kaka mɨn, ne mama mɨn, ne nɨsualkələh, ne nəptən mɨn. Kən in otos mɨn nəratən mɨn itəm netəmim okotol kəm in. Kən e nəmegəhən wi itəm otəpanuwa, in otos nəmegəhən lilɨn.
31 Məto netəmim tepət u kotaupən u-roiu, okəpanotuarisɨg, kən netəm mɨn u kotuarisɨg u-roiu okəpanotaupən."

Iesu təmən mɨn məmə otəpanɨmɨs
(Mat 20:17-19; Luk 18:31-34)

32 Kən Iesu ne kəmotaliwək e suatɨp katər-pən əpəh Jerusalem, kən Iesu təmataupən-in rəhan mɨn netəmim, əmun narmɨlat təmiwɨg pɨk ron, kən netəm kəmotuarisɨg-in ilat kəmotəgɨn. Kən Iesu tit-irəkɨs rəhan mɨn netəm tuelef motuwɨn, kən tatən-ipən nat naka itəm okəpanol lan,
33 məmə, "Otətəlɨg-in wɨr-tu io. Roiu kɨnoatər mɨnoatuwɨn əpəh Jerusalem, kən okegəhan-in-pən io Neti Etəmim e nelmɨ pris asol mɨn ne iəgətun mɨn rəha Lou. Kən okotən məmə oekɨmɨs, kən okotəhlman-pən io e nelmɨ Iaihluə mɨn.
34 Kən okotol mɨlə lak, kən motagəh io, motalis io, kən motohamnu io. Məto e nian tatol kɨsɨl lan u, epanəmegəh mɨn."

Jemes ne Jon kəmuətapəh məmə Iesu otol nat kit kəm ilau
(Mat 20:20-23)

35 Kən Jemes ne Jon, netɨ Sepeti mil, kəmuea o Iesu, kən muən-ipən ron məmə, "Iəgətun, ekioalkeike nat kit məmə onəkol kəm itɨmlau."
36 Kən Iesu təmə, "?Nakioalkeike naka məmə ekol kəm itəmlau?"
37 Məto kuəmə, "O nian nakatuwa məmə onakərəmərə e nəhag-əhagən rəha nəsanənən rəham, kən ekioalkeike məmə onakegəhan-in itɨmlau kit təpələh e rahm-matɨp kən kit təpələh e rahm-mol, ikɨn mil rəha nəsanənən ne nɨsiaiiən."
38 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilau məmə, "Itəmlau nəkuəruru nat u nakatuən. ?Tahro? ?Itəmlau, nɨkitəlau təht məmə nəkuahmen məmə kitəhal kəhalətul e

10:31: Mat 20:16; Luk 13:30 **10:34:** Mak 8:31; 9:31

nɨgəm rəha nuwigɨ nien itəm io ekəike mətul lan?* ?Kən muahmen-in mɨn
məmə okol baptais etəmlau e nahməən məmə okol mihin lak?”
39 Kən kuəmə, “! Əwəh, ekuahmen in!” Məto Iesu təmə, “Pahrien, on-
akuəkəike muətul e nɨgəm rəha nuwigɨ nien itəm io ekəike mətul lan. Kən
okol baptais etəmlau e baptais itəm okol baptais lak lan.
40 Məto o nəpələhən e nɨkalɨk matɨp ne mol, sənəmə rəhak məmə ekən. Ikɨn
mil əh, ilau rəha netəm mɨn u itəm Uhgɨn təmol əpen-əpenə olat.”

Etəm təmə otepət e netəmim
(Mat 20:24-28)

41 Nian rəhan netəm ten kəmotəto nəghatən un, kən neməha təmol ilat o
Jemes ne Jon.
42 Kən Iesu təmaun-in rəhan mɨn netəmim kotuwa, kən tən-ipən kəm
ilat məmə, “Itəmat nəkotɨtun məmə netəm mɨn u kotəmə okotepət e Iaihluə
mɨn, kotos-ipər atɨp ilat, kən netəm-iasol rəhalat koatalɨkiamtə rəhalat mɨn
netəmim.
43 “Məto itəmat onəkəsotolən min-nəhlan. Okəmə itəmat kit tolkeike məmə
in otepət etəmat, in otəkəike muwa məmə in iolwək əm kit rəhatəmat.
44 Kən okəmə itəmat kit tolkeike məmə in otit itəmat, kən in otəkəike muwa
məmə in slef kit rəhatəmat.
45 Kən io mɨn, Netɨ Etəmim, eməsuwamən məmə netəmim okotol wək
kəm io, məto emuwa məmə ekol wək kəm netəmim kən mos-ipən rəhak
nəmegəhən məmə ekɨkɨs ilat e rəhalat nolən rat mɨn.”

Iesu təmol-wɨr nɨganəmtɨ Patimias
(Mat 20:29-34; Luk 18:35-43)

46 Kən Iesu ne rəhan mɨn netəmim, kəmotuwa əpəh Jeriko. Kən nian
kɨnotiet moatuwɨn, kən netəmim tepət kəmotuarisɨg-in ilat. Kən suah kit
nɨganəmtɨn təpɨs, tatəpələh e nɨkalɨ suatɨp, nərgɨn u Patimeas netɨ Timeas.
Nian rafin tatətapəh-in məni o netəmim.
47 Nian təmətо məmə Iesu etəm Nasaret tətaliwək e suatɨp matuwa, kən
təmagət əfəməh məmə, “!Awi, Iesu Mipɨ Tefɨt, asəkitun io, masitu lak!”
48 Kən netəmim neen kotəmərɨt lan motəmə, “! Ei, əsagətən!” motən pap
məto in təməha magət əfəməh pɨk mɨn məmə, “!Mipɨ Tefɨt, asəkitun io, masitu
lak!”
49 Kən Iesu tətul kən mən məmə, “Otaun-in-pən-tu suah un məmə tuwa.”
Kən motən-ipən kəm in məmə, “Ei, agien, mətul, məto-inu Iesu tətaun-in ik.”
50 Kən suah un təmatɨpin rəhn kot, mətɨp mər muwɨn o Iesu.
51 Kən Iesu təmətapəh ron məmə, “?Nakolkeike naka?” Məto təmə, “Iəgətun,
ekolkeike məmə nakol-wɨr nɨganəmtək pəs ekehm nat.”
52 Kən Iesu təmə, “Atuwɨn. Rəham nahatətəən tɨnol-wɨr ik.” Kən roiu agɨn
mɨn nɨganəmtɨn təməwɨr, tɨnatehm nat. Kən mɨnatətəu-pən Iesu moatan.

11

Iesu təmasuə e togki
matuwɨn Jerusalem
(Mat 21:1-11; Luk 19:28-40;
Jon 12:12-19)

---

* **10:38:** Nəghatən Kris ətuatɨp tatən məmə, “?Itəmlau, nɨkitəlau təht məmə nəkuahmen məmə kitəhal okəhalənɨm kələh e kap rəha nətoən nahməən itəm io ekəike mənɨm lan?” **10:38:** Mak 14:36; Luk 12:50 **10:39:** Wək 12:2; Nol Əpən 1:9 **10:42:** Luk 22:25-26 **10:43:** Mat 23:11; Mak 9:35 **10:52:** Mak 5:34

1 Kəmotuwɨn iuəhkɨr o Jerusalem, iuəhkɨr o latuənu mil un Petfas ne Petani,
moatuwɨn əpəh e Nɨtot Rəha Nɨg U Olif, kən Iesu təmahl-ipən rəhan kəiu
etəmim mil kuaupən.
2 Təmən-ipən nəghatən u kəm ilau məmə, “Onakian əpəh e latuənu əh
kotasɨpənin. O nian nakian əh-ikɨn, roiu agɨn onakuəplan nətɨ togki kit
kəsasuəən əh lan kəməruətain. Kən nəkiakɨs muasɨg mueia.
3 Kən okəmə suah kit təmə, ‘? Onakuahro-in netɨ togki?’ kən nakuəmə,
‘Iərəmərə tolkeike, kən otəpanahl-ipa mɨn otəsuwəhən.’ ”
4 Ilau kəmian kən muəplan netɨ togki un kəməruətain e nɨkal suatɨp əpəh
iuəhkɨr o nafiluə e nimə, kən kiakɨs.
5 Məto netəmim neen kəmotətul əh-ikɨn kən motətapəh olau məmə, “!Ei! ?
Nakətiakɨs netɨ togki un o naka?”
6 Kən kəmuən-ipən nəghatən rəha Iesu kəm ilat, kən ilat kəmotegəhan-in-
pən netɨ togki kəm ilau.
7 Kən kəmuasɨg togki mian o Iesu, kən muapeg rəhalau kot muəfətain
noankawi togki un lan, kən Iesu təmasuə lan.
8 Kən netəmim tepət kəmotepin rəhalat kot əpəh e suatɨp, kən neen
kəmotaiu kan əpəh e nɨkinat katəte manat motəmɨk motuwa motəpen əpəh
e suatɨp.
9 Netəm kotaupən ne netəm koatuarisɨg kəmotagət əfəməh məmə,
“!Hosana,* ənwiwi Uhgɨn!
!Iərəmərə Uhgɨn tətatɨg ilau suah u itəm tatuwa e nərgɨn!
10 !Pəs Uhgɨn otawte-in rəhan nəwɨrən kəm nərəmərəən itəm tatuwa, tahmen-
pən əm e nərəmərəən rəha pipi rat u rəhatat Tefɨt!
!Hosana o Uhgɨn əpəh ilɨs e nego e neai!”
11 Kən Iesu təmuwɨn əpəh Jerusalem e Nimə Rəha Uhgɨn məplan natɨmnat.
Məto tɨnapinəp rəkɨs, kən tiet ilat rəhan mɨn netəm tuelef mɨnoatuwɨn əpəh
Petani.

Nɨg kit fik itəm noan tɨkə
(Mat 21:18-19)

12 Kən kəmən lawɨgin, kɨnotiet mɨn Petani mɨnoatuwɨn Jerusalem, kən
nəumɨs tɨnus Iesu.
13 Kən tasɨpən-in nɨg kit fik tatətul əpəh isəu məsɨn nɨmalɨn tepət. Tuwɨn
məmə otəhl noan kit, məto noan tɨkə, nɨmalɨn əm, məto-inu sənəmə nian rəha
nɨg fik tatoe lan.
14 Kən Iesu təmən-ipən kəm nɨg fik un məmə, “Okol netəmim kəsotun mɨnən
noam e nup mɨn rafin.” Kən rəhan mɨn netəmim kəmotəto rəhan nəghatən un
təmən.

Iesu təmahl-iarəp netəmim e Nimə Rəha Uhgɨn
(Mat 21:12-17; Luk 19:45-48;
Jon 2:13-22)

15 Kən kəmotuwɨn motiet-pən əpəh Jerusalem, kən Iesu tuwɨn əpəh imə e
Nimə Rəha Uhgɨn məhg-iarəp netəmim kotol maket, kən mahwin tepɨl rəha
netəm kotol senɨs e məni, ne stul rəha netəm koatol-salɨm-in mak mɨn.
16 Kən mətulosɨg-in netəmim məmə okəsotəmɨkən rəhalat natɨmnat mo-
tuwɨn-pən əpəh Nimə ikɨn Rəha Uhgɨn.
17 Kən təməgətun ilat məmə, “Kəməte-pən e Naoa Rəha Uhgɨn məmə Uhgɨn
təmə, ‘Rəhak nimə, in nimə rəha nəfakən məmə netəmim rəha nɨtən mɨn rafin

---

* **11:9:** Aupən ikɨn, nɨpətɨ nəghatən u “Hosana” təmə, “osmegəh.” Kən uarisɨg lan, nɨpətɨn tɨnuwa “ənwiwi.” **11:9:** Sam 118:25-26 **11:13:** Luk 13:6

okotəfak-pa ikɨn kəm io.’ Məto itəmat nəmotol məmə in ‘nimə rəha iakləh mɨn.’ ”
18 Kən pris asol mɨn ne iəgətun mɨn rəha Lou kəmotəto rəhan nəghatən. Kən kɨnotəgin Iesu məto-inu nian nɨmanin netəmim kəmotəto rəhan nəgətunən, narmɨlat tiwɨg pɨk ron. Kən pris asol mɨn ne iəgətun mɨn rəha Lou kɨnotətuoun kateam-in suatɨp kit məmə okotohamnu in.
19 Kən tɨnehnaipən, Iesu ne rəhan mɨn netəmim kɨnotiet Jerusalem mɨnoatuwɨn.

Nɨg fik təmamɨs matəgətun nahatətəən rəha netəmim
(Mat 21:20-22)

20 Kən kəmən lawɨgin, kəmotuwa mɨn e suatɨp motəplan nɨg fik apon tɨnauke rəkɨs muwɨn miet əpəh e nokɨn.
21 Kən Pita nɨkin tɨnəht nəghatən rəha Iesu o nɨg əh, kən mən-ipən kəm in məmə, “!Iəgətun, əplan-tu nɨg fik ilouin nəmən rat, kən tɨnauke rəkɨs!”
22 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Otahatətə əm e Uhgɨn.
23 Iatən pahrien kəm itəmat məmə okəmə suah kit tətahatətə pahrien e Uhgɨn, kən otən-ipən kəm nɨtot əpəh məmə, ‘Uwɨn, mətɨpən atɨp əpəh itəhəi mamnɨm,’ kən okəmə təsənən e nɨkin kəiu, mahatətə əm e Uhgɨn, kən nat un otol pahrien.
24 O nat u inu, iakatən kəm itəmat məmə okəmə nakotəfak o nat kit kən motahatətə məmə onəkotos pahrien, kən onəpanotos rafin nat un nəmotəfak ron.
25 “E nian nakotətul katəfak, məto nɨkitəmat məsɨn əh-ikɨn tərat məto-inu suah kit təmol nat kit təsahmenən etəmat, kən aluin rəhan nolən rat məsotalpɨnən rəhan nɨtai təfagə. Otol nəhlan pəs Uhgɨn əpəh e nego e neai in otaluin mafəl rəhatəmat təfagə rat mɨn.”†

?Pah təmə Iesu otol
natɨmnat mɨn əh?
(Mat 21:23-27; Luk 20:1-8)

27 Kən Iesu ne rəhan netəm tuelef kəmotɨtəlɨg-pa mɨn əpəh Jerusalem. Kən Iesu taliwək mətan əpəh e Nimə Rəha Uhgɨn, kən pris asol neen, ne iəgətun mɨn rəha Lou, ne netəm-iasol rəha netəm Isrel kəmotuwa ron.
28 Kən katətapəh məmə, “? Ən-tu kəm itɨmat məmə pah təmegəhan-in ik nakatol natɨmnat mɨn əh? ? Kən pah təmegəhan-in nepətən əh, Uhgɨn o etəmim əm?”
29 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Oekətapəh-in-pɨnə-tu nəghatən kit kəm itəmat, kən okəmə nakotuhalpɨn u, kən ekən-ipɨnə məmə pah təmegəhan-in nepətən əh məmə ekol natɨmnat mɨn əh.
30 ?Otən-tu məmə pah təmən məmə Jon otol baptais e netəmim? ?Uhgɨn, o etəmim əm kit?”
31 Kən əmun kɨnotən-ən kəm ilat mɨn məmə, “? Ei, okotən məmə naka? Okəmə okotən məmə Uhgɨn əh-roiu, kən təpanən mɨn məmə, kən tahro kəməsotahatətəən e Jon.
32 Məto, okol kəsotənən məmə etəmim əm kit.” Kəmotən nəhlan məto-inu ilat kəmotəgin netəmim itəm kɨnotən rəkɨs nɨpahrienən e Jon məmə in ien kit rəha Uhgɨn.
33 Kən kəmotən-ipən kəm Iesu məmə, “Itɨmat ekotəruru.” Məto Iesu təmə, “Kən io mɨn, okol ekəsən-iarəpən kəm itəmat məmə pah təmegəhan-in nepətən məmə ekol natɨmnat mɨn əh.”

11:17: Aes 56:7 **11:17:** Jer 7:11 **11:18:** Mak 14:1 **11:23:** Mat 17:20 **11:24:** Mat 7:7
† **11:25:** E kopi oas mɨn tepət rəha Niutesteman itəm kəmətə e nəghatən Kris aupən, ves 26 tɨkə. **11:25:** Mat 6:14-15

12

Nimaa nəghatən e netəm kotasum o noa-krep
(Mat 21:33-46; Luk 20:9-19)

1 Kən Iesu təmuəh nimaa nəghatən kit kəm ilat məmə, “Suah kit təmasum-
in noa-krep, u nol katol wain e noan. Kən mol fenɨs e kəpiel tuwɨn mɨtəlau
in, kən mol ikɨn kit o nolən nəme naliwək-aliwəkən e noa krep məmə nahuin
otaiu kən kol wain lan. Kən mol nimə kit itəm in ilɨs məmə etəmim otaiu lan
matehm wɨr nasumən o nat megəh mɨn ne netəmim. Kən təmegəhan-in-pən
nasumən kəm netəmim məmə okotasum lan, kən motoor noa krep, məsɨn
rəhan, məsɨn rəhalat. Kən miet muwɨn o naliwəkən ik pɨsɨn kit.
2 “Matuwɨn matuwɨn, kən nian nol u krep təmol noan kən kɨnotəmarəg,
etəm-iasol in təmahl-ipa rəhan kit iolwək məmə in otuwɨn mehm netəm
koatol wək e rəhan nasumən məmə okotəhl noa krep, kən motoor kos-ipən
rəha etəm-iasol neen.
3 Məto netəm mɨn əh kəmotətul motaht iolwək əh, kən motahl-ipən tɨtəlɨg
məsotəmki-pənən noa krep neen ne kəm in.
4 “Kən etəm-iasol un tahl-ipa mɨn rəhan kit iolwək tuwa, kən kotoh rəhn-
kapə motol naulɨsən kəm in.
5 Kən tahl-ipa mɨn rəhan kit iolwək tuwa, kən kotohamnu tɨmɨs. Ilat tepət
kəmotuwa, kən netəm mɨn un kotoheain neen, kən motohamnu neen.
6 “Kən kitiəh əm əh-ikɨn ilau min kətuatɨg, inu netɨn keike otəpanahl-ipa.
Namnun, təmahl-ipa nətɨn, kən nɨkin tatəht məmə, ‘Ilat okotəkəike motɨsɨai-
in nətɨk.’
7 Məto təmuwɨn kən netəm mɨn un kotəmə, ‘Inu nəti etəm-iasol itəm
otərəmərə e nasumən nian rəhan tata otɨmɨs. Pəs kotuwɨn motohamnu mɨn,
kən motərəmərə e nasumən rəhan.’
8 Kən kəmotaskəlɨm motohamnu, kən motɨləs nɨpətɨn motuwɨn motərakin-
pən əpəh ihluə e nasumən.”
9 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Etəm-iasol un otol naka? Otuwɨn
mohamnu ilat kən mos-ipən mɨn nasumən un kəm netəm pɨsɨn neen.”
10-11 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Nəmotafin Naoa Rəha Uhgɨn u,
o kəp? Tatən məmə,
‘Kəpiel u itəm netəm rəha niləkɨnən nimə kəsotolkeikeən motapəs,
in tɨnuwa kəpiel keike o nolən nimə.
Iərəmərə təmol nat u,
kən in nat təwɨr agɨn e nɨganəmtɨtat.’ ”
12 Kən netəm-iasol kotolkeike məmə okotaskəlɨm Iesu məto-inu kotəmə
tatəghat rat elat. Məto kɨnotəgin nɨmanin netəmim kən motapəs, kagɨm.

?Tətuatɨp o nətouən takɨs kəm Sisa, o kəp?
(Mat 22:15-22; Luk 20:20-26)

13 Farisi mɨn neen ne netəmim neen e pati rəha Kig Herot Antipas, rəhalat
mɨn netəm-iasol komotahl-ipən ilat məmə okotuwa keiuə e Iesu pəs təme atɨp
e rəhan nəghatən.
14 Kəmotuwa ron kən motən-ipən kəm in məmə, “Iəgətun, ekotɨtun məmə
ik etəm ətuatɨp kən məsəgɨnən, məsaulɨs-inən netəmim, ne netəm-iasol ne,
matən nɨpahrienən matəgətun netəmim e suatɨp rəha Uhgɨn. ?Ən-tu məmə
tətuatɨp məmə ekotətou-pən takɨs kəm Sisa, kapman asol rəha netəm Rom, o
kəp? ?Oekotəkəike motətou-pən, o kəp?”
15 Məto Iesu tɨnɨtun əm məmə kotən əm e nohlɨlat məto nɨkilat tol pɨsɨn, kən
məmə, “?Tahro nakotəmə onəkotol məmə ekəme e rəhak nəghatən? Otos-tu
məni kit motuwa-tu pəs ekehm.”

12:1: Aes 5:1-2 **12:8:** Hip 13:12 **12:10-11:** Sam 118:22 **12:13:** Luk 11:53-54

16 Kən kəmotos kit motuwa, kən təmətapəh olat məmə, “?Narmɨ pah u, kən
nərgɨ pah u e məni u?” Məto kotəmə, “Sisa.”
17 Kən Iesu təmə, “Natɨmnat rəha Sisa, okos-ipən kəm Sisa. Məto
natɨmnat rəha Uhgɨn okos-ipən kəm Uhgɨn.” Kən narmɨlat təmiwɨg məto-inu
təmuhalpɨn wɨr rəhalat nəghatən.

?Tahro etəmim tɨmɨs kən məmegəh mɨn?
(Mat 22:23-33; Luk 20:27-40)

18 Kən Satusi mɨn neen kəmotuwa o Iesu. E rəhalat nətəlɨgən, netəmim
kotɨmɨs məsotəmegəh mɨnən. Kəmoatalkut o nolən məmə rəhalat nətəlɨgən in
tətuatɨp, kən tol nəhlan, kəmotən kəm Iesu məmə,
19 “Iəgətun, Moses təmətə rəkɨs lou kit u təmə, ‘Okəmə suah kit otɨmɨs, kən
mapəs rəhan pətan, kən məsialəsən netɨlau kit ne, kən pian otəkəike mit
nəutahlɨmɨs un, kən mialəs netɨlau kit un, kən suakəku un otos nəme rəhan
tata asol əpəh tɨnɨmɨs rəkɨs.’
20 “Kən netəmim sepɨn ilat pialat mɨn. Etəm təmaupən maiir təmit pətan kit
kən məsialəsən netɨlau kit u, kən tɨmɨs.
21 Kən itəm tuarisɨg tit nəutahlɨmɨs un, kən məsialəsən netɨlau kit ne un, kən
tɨmɨs mɨn. Kən pialau itəm tatuarisɨg-in ilau tol əm nat kitiəh.
22 Matuwɨn, matuwɨn kən netəm mɨn un sepɨn ilat pialat mɨn kəmotit pətan
un motuwɨn kən ilat rafin mɨnotɨmɨs, kən məsotɨləsən nətɨlat kit ne. Kən pətan
apon tɨnɨmɨs mɨn.
23 ?Kən o nian netəmim okotəmegəh mɨn e rəhalat nɨmɨsən, kən pətan əh
rəha pah, u ilat rafin sepɨn kəmoatit?”
24 Məto Iesu təmə, “Itəmat nəmotəlue. ?Nəkotɨtun məmə nəmotahrəlue?
Məto-inu itəmat nəkotəruru Naoa Rəha Uhgɨn, kən moatəruru mɨn nəsanənən
rəha Uhgɨn.
25 Nian netəm kəmotɨmɨs okotəmegəh mɨn, ilat okotahmen e nagelo mɨn
əpəh e neai, kən məsotit mɨnən pətan, ne məsotətəu-pən mɨnən iərman.
26 Kən oekəgətun itəmat e etəmim tatəmegəh mɨn e rəhan nɨmɨsən. Okəmə
naka itəmat nakəsotafinən əh nəghatən əh kəmətə-pən e naoa rəha Moses,
tatən namnusən rəha Moses nian nɨg kit nɨgəm təmatus. Kən e nian əh, Uhgɨn
təmən-ipən kəm Moses məmə, ‘Roiu əh, io Uhgɨn rəha Epraham, ne Uhgɨn rəha
Aisak, ne Uhgɨn rəha Jekop.’
27 In Uhgɨn rəha netəm kotəmegəh, sənəmə rəha netəm kəmotɨmɨs kitiəh.
Itəmat nəmotəlue pahrien.”

?Lou naka un in tepət e lou mɨn?
(Mat 22:34-40; Luk 10:25-28)

28 Kən iəgətun kit rəha Lou təmatəpələh matəto ilat kotəghat, kən Iesu
tatuhalpɨn wɨr nəghatən rəha Satusi mɨn. Kən tuwa o Iesu matətapəh ron
məmə, “?Lou ahro u in ilɨs pɨk kən məwɨr məmə okotətəu-pən?”
29 Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Lou u in ilɨs pɨk u okotətəu-pən təmə,
‘!Otətəlɨg wɨr-tu itəmat netəm Isrel! Uhgɨn u in rəhatat Iərəmərə, in əmun in
Uhgɨn.
30 Onakolkeike Uhgɨn u in rəham Iərəmərə e nɨkim rafin, ne nəmegəhən
rafin rəham, ne nətəlɨgən rafin rəham, ne nəsanənən rafin rəham.’
31 Kən lou itəm tatuarisɨg-in itəm əh təmə, ‘Onakolkeike ik mɨn neen
tahmen-pən əm məmə natolkeike atɨp ik.’ Lou kit tɨkə mɨn taprəkɨs-in lou mil
əh.”

12:17: Rom 13:7 **12:18:** Wək 23:8 **12:19:** Dut 25:5 **12:26:** Eks 3:2,6 **12:28:** Luk 10:25-28
12:30: Dut 6:4-5 **12:31:** Lev 19:18

32 Kən iəgətun əh rəha Lou təmə, “Iəgətun, rəham nəghatən tətuatɨp. Nəmən
pahrien məmə Iərəmərə əmun in Uhgɨn. Uhgɨn kit mɨn tɨkə.
33 Kən okotolkeike Uhgɨn e nɨkitat rafin, ne nətəlɨgən rafin rəhatat, ne
nəsanənən rafin rəhatat, kən motolkeike kitat mɨn neen məmə kotolkeike atɨp
kitat mɨn. Təwɨr pɨk məmə okotətəu-pən lou mil əh taprəkɨs-in nuwaan atɨpən
nat megəh ne sakrifais mɨn rafin itəm Lou tatən.”
34 Kən Iesu təmehm məmə rəhan nəghatən tenatɨg pɨk, kən tən-ipən ron
məmə, “Ik nɨnuwa iuəhkɨr o nərəmərəən rəha Uhgɨn.” Kən ilat rafin kɨnotəgin
nətapəh-in mɨnən nəghatən ron.

Mesaea sənəmə mipɨ Tefɨt əm, məto rəhan
mɨn etəm-iasol
(Mat 22:41-46; Luk 20:41-44)

35 Nian Iesu təmatəgətun netəmim əpəh e Nimə Rəha Uhgɨn, kən matətapəh-
in nəghatən kit kəm ilat məmə, “?Tahro iəgətun mɨn rəha Lou kotəmə Mesaea
u in mipɨ Tefɨt?
36 Narmɨn Rəha Uhgɨn təmos-ipən nenatɨgən kəm Tefɨt məmə otən məmə,
‘Uhgɨn təmən-ipən kəm rəhak Iərəmərə məmə,
Əpələh u e rəhk-matɨp, ikɨn rəha nəsanənən ne nɨsiaiiən,
mətoarus-pən oekos-iəhau rəham tɨkɨmɨr mɨn məlɨn-pən ilat əpəh ləhau e
nelkəm.’
37 Tefɨt atɨp təmən məmə Mesaea in rəhan Iərəmərə. ?Kən okəmə mipɨ Tefɨt
atɨp əm, kən tahro matol rəhan Iərəmərə?” Kən netəm mɨn un kəmotətəlɨg-in
Iesu kəmotagien pɨk o rəhan nəghatən.

Netəmim okoatəto wɨr ilat o iəgətun mɨn rəha Lou
(Mat 23:1-36; Luk 20:45-47)

38 Nian Iesu təmatəgətun ilat kən məmə, “Oatəto wɨr itəmat o iəgətun mɨn
rəha Lou itəm kotolkeike nuwɨnən e kot əfəməh motaliwək e suatɨp, kən
netəmim koatos-ipən nɨsiaiiən kəm ilat.
39 Kən motolkeike məmə okotəpələh aupən e nimə rəha nuəfɨmɨnən. Kən e
nian rəha lafet, ilat koatolkeike məmə okotuwɨn kəpələh-pən aupən ikɨn rəha
nɨsiaiiən.
40 Kən motaklеh-in nimə mɨn rəha nəutahlɨmɨs mɨn, kən moteiuə əm katəfak
kaifəməh məmə okotol pəs netəmim kotɨsiai-in ilat, məto okəpanol nalpɨnən
kəm ilat taprəkɨs.”

Məni rəha nəutahlɨmɨs
(Luk 21:1-4)

41 Kən Iesu təmatəpələh əpəh e Nimə Rəha Uhgɨn iuəhkɨr o pokɨs katərakin-
pən məni ikɨn matehm netəmim tepət kotərakin-pən məni rəhalat. Kən netəm
rəhalat nautə tepət kotərakin-pən məni asol mɨn. 42 Kən nəutahlɨmɨs kit ian-
rat təmaii-pən məni əkəku kəiu əm.*
43 Kən Iesu təmaun-in rəhan mɨn netəmim kotuwa kən məmə, “Iatən-ipɨnə
kəm itəmat məmə nəutahlɨmɨs əh ian-rat pahrien, məto in təmərakin-pən
məni asol taprəkɨs-in rəha netəmim mɨn rafin.
44 Ilat kəmotərakin-pən rəhalat məni, məto tepət mɨn əpəh latuənu. Məto
nəutahlɨmɨs u itəm in ian-rat pahrien, in təmos-ipən rafin məni rəhan o nos-
nəmtɨnən nɨgɨn nagwənən, kən tɨkə mɨn əh-ikɨn.”

12:33: 1 Saml 15:22; Hos 6:6 **12:36:** Sam 110:1 * **12:42:** Məni u tahmen-pən e tuente fatu.
12:43: 2 Kor 8:12

13

Iesu təmə Nimə Rəha Uhgɨn otɨsas
(Mat 24:1-2; Luk 21:5-6)

1 Nian Iesu təmatiet e Nimə Rəha Uhgɨn, kən rəhan kit netəm tuelef təmən-
ipən ron məmə, "!Iəgətun, əplan-tu kəpiel asol mɨn ne nimə mɨn, kotəwɨr!"*
2 Kən məto Iesu təmə, "Itəmat nakoatehm natɨmnat mɨn əh, məto nian
otatuwa itəm netəmim okotohalkin-ohalkin kəpiel mɨn rəha nimə mɨn əh,
inəh kəpiel kit otəsətulən əh-ikɨn tatətul ikɨn roiu."

Nahmməən asol otuwa
(Mat 24:3-14; Luk 21:7-19)

3 Uarisɨg lan, Iesu təmuwɨn matəpələh əpəh e Nɨtot Rəha Nɨg U Olif ikɨn kɨtun
nəplanən Nimə Rəha Uhgɨn entənɨpən-pən. Kən Jemes, Jon, Pita ne Antru
kəmotuwa ron ilat pɨsɨn əm.
4 Kən moatətapəh ron məmə, "? Ən-tu məmə natɨmnat mɨn əh okotuwa
nəghan? ?Kən nəmtətin ahro u otol pəs ekotɨtun məmə tɨnol nian ətuatɨp əh-
roiu rəha natɨmnat mɨn əh?"
5 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Onakoatəto wɨr itəmat o netəmim,
məsotegəhan-inən məmə koteiuə-in itəmat.
6 Kən məto netəmim tepət okəpanotuwa e nərgək, kit otən məmə in Mesaea,
kit otən məmə in, kən moteiuə-in netəmim tepət.
7 "Kən okəmə nakotəto məmə netəmim neen koatəmou əpəh iuəhkɨr otəmat,
kən motəto mɨn məmə neen mɨn əpəh isəu kotoh mɨn ilat mɨn, məto
nɨganməpɨtəmat otəsasiepən. Natɨmnat mɨn əh okotaupən motuwa pahrien,
məto sənəmə namnun nian əh tɨnatuwa.
8 Nɨtən asol mɨn okotəluagɨn, kən kantri mɨn okotoh mɨn ilat mɨn, kən namig
asol otəpanol ikɨn mɨn rafin, kən nəumɨs asol otus netəmim, məto natɨmnat
mɨn əh nətuounən əm rəha nahmməən itəm otəpanuwa, kotahmen əm e pətan
itəm təmol nərpɨn, kən mətuoun matəto nahmməən məmə otəsuwəhən temək.
9 "Onakoatəto wɨr itəmat. Okɨləs itəmat kan nakotətul e nɨganəmtɨ kaonsel,
kən okoh itəmat əpəh imə e nimə rəha nuəfɨmɨnən mɨn, kən onəkotətul aupən
e netəm-iasol rəha kapman ne kig mɨn məto-inu rəhak mɨn u netəmim itəmat.
Kən onəkotən-iarəp Namnusən Təwɨr kəm ilat.
10 Məto okaupən kən-iarəp Namnusən Təwɨr kəm netəmim ikɨn mɨn rafin
un, kən namnun nian təpanuwa.
11 "Okəmə okotuwa motɨləs itəmat kətan məmə onəkotətul e kaonsel, kən
nɨkitəmat təsəht pɨkən məmə onəkotən naka. E nian ətuatɨp əh, onəkotən-
iarəp əm nəghatən u Uhgɨn otos-ipɨnə kəm itəmat, məto-inu nəghatən u
onəkotən, sənəmə rəhatəmat nəghatən, məto rəha Narmɨn Rəha Uhgɨn otos-
ipɨnə.
12 "Netəmim okotegəhan-in-pən pialat ətuatɨp mɨn kəm rəhalat tɨkɨmɨr mɨn
məmə okotohamnu ilat, kən tata mɨn okotol mɨhin mɨn kəm nenətɨlat ətuatɨp
mɨn, kən nɨsualkələh okotətul motol nolən ahmen mɨn əm kəm rəhalat tata
mɨn ne mama mɨn məmə okotohamnu ilat.
13 Netəmim rafin okotetəhau itəmat o nərgək. Məto etəm otətul əskasɨk
mətoarus-pən natɨmnat mɨn un okotol namnun, kən Uhgɨn otosmegəh."

Nahmməən asol əpəh Jerusalem
(Mat 24:15-28; Luk 21:20-24)

---

* **13:1:** E Nimə Rəha Uhgɨn, kəmol nimə mɨn e kəpiel asol mɨn. Neen rəhalat kotəfɨgəm tahmen e foti-faif-tausan kilo. **13:2:** Luk 19:44 **13:9:** Mat 10:17-20 **13:11:** Luk 12:11-12 **13:12:** Mat 10:21 **13:13:** Mat 10:22; Jon 15:21

14 “Nian əh, onəkotəplan ‘nat itəm Uhgɨn tatetəhau, kən matol Nimə Rəha
Uhgɨn tamkɨmɨk.’ (Etəm tətafin nəghatən u, in otəkəike megəs-in mɨtun
nɨpətin.) Kən e nian əh, netəm Jutia okotəkəike motaiu moatatɨg əpəh e nɨtot
mɨn.
15 Etəm tətameg ihluə e rəhan nimə, kən okol təsuwɨn mɨnən e nɨpəg noa
nimə məmɨk rəhan natɨmnat. Otaiu əm magɨm.
16 Okəmə etəm otɨtasum, kən okol təsuwɨn mɨnən latuənu o rəhan nɨməhan
məmɨk. Otaiu əm magɨm.
17 “!Kəsi! Nahmməən asol o nɨpɨtan itəm kəmotol nərpɨlat ne nɨpɨtan kotap-
inahin nɨsualkələh. E nian əh okotos pɨk nahmməən.
18 Otəfak əsanən kəm Uhgɨn məmə natɨmnat mɨn əh okəsotuwamən e nian
rəha nətəpən, inəh nian rəha nalip ne nuhuən ne,
19 məto-inu e nian əh, nahmməən asol kəməsehmən kit ne kol mihin nəhlan
e nian Uhgɨn təmətuoun mol natɨmnat mətoarus-pa u-roiu ne. Kən okəsehm
mɨnən nahmməən asol kit tol min-nəhlan.
20 Məto Uhgɨn təmətatɨp əkuəkɨr nian əh. Okəmə təməsətatɨpən, kən suah kit
okol təməsəmegəhən. In təmətatɨp rəkɨs nian əh o rəhan mɨn netəmim itəm
tɨnəmɨtəpun rəkɨs ilat məmə rəhan mɨn.
21 “E nian əh, okəmə suah kit otən məmə, ‘!Əplan-tu Mesaea əpə!’ o ‘!Əplan-tu
in əpəh!’ məto onakəsotahatətəən lan.
22 Onakəsotahatətəən lan məto-inu, Mesaea eiuə neen, ne ien eiuə mɨn, ilat
okotuwa motol nat pɨspɨs mɨn, motol nat netəmim kotaut ron moteiuə əm.
Ilat okotalkut məmə okəmə kotɨtun nolən, kən okotiuw-rəkɨs netəm mɨn u
itəm Uhgɨn tɨnəmɨtəpun rəkɨs ilat.
23 !O natɨmnat mɨn əh, oatəto! Enaupən rəkɨs mɨnən-iarəp rafin natɨmnat
mɨn əh kəm itəmat.”

Nian rəha Netɨ Etəmim otuwa
(Mat 24:29-31; Luk 21:25-28)

24 “Kən e nian nahmməən asol əh otɨkə,
‘kən mɨt otəpɨs,
kən məwɨg otəsasiəən,
25 kən məhau mɨn e neai okotɨsas
kən natɨmnat asol mɨn ikɨn e neai okotəloal.’
26 Kən netəmim okotəplan io Netɨ Etəmim oekuwa e napuə e rəhak nəsanənən
ne nepətən əhag-əhag asol rəhak itəm otasiəgəpɨn rafin io.†
27 Kən e nian əh, oekahl-ipən nagelo mɨn rəhak kotuwɨn motəmɨk netəm mɨn u
Uhgɨn təmɨtəpun ilat motuwa, kargətain əm ilat kitiəh. Nagelo mɨn okotuwɨn
e nɨtən mɨn rafin agɨn e nətueintən məmə okotəmɨk ilat.

Kəruru nian itəm
Netɨ Etəmim otuwa lan
(Mat 24:32-36; Luk 21:29-33)

28 “Nɨkitəmat otəkəike matəht nɨg u fik. Nian ətuatɨp itəm nelmɨn mɨn
kɨnotətuoun katəwiə, kən nɨmalɨn mɨn kɨnoatərget, itəmat nəkotɨtun məmə
nian əh inəh itəm nakotasum lan rəhatəmat.
29 Kən e nolən ahmen mɨn əm, nian nakotehm məmə natɨmnat mɨn u
kɨnoatuwa, kən nəkotɨtun əm məmə otəsuwəhən ekuwa mɨn roiu agɨn.
30 Iatən pahrien kəm itəmat məmə netəmim itəm kotatɨg u-roiu, okol
kəsotɨmɨs rafinən mətoarus natɨmnat mɨn əh okotuwa kol nɨpahrienən lan.

13:14: Dan 9:27; 11:31; 12:11 **13:15:** Luk 17:31 **13:17:** Luk 23:29 **13:19:** Dan 12:1; Nol Əpən 7:14 **13:22:** Nol Əpən 13:13 **13:25:** Aes 13:10; 34:4; Joel 2:10 † **13:26:** Afin-tu Dan 7:13 **13:26:** Nol Əpən 1:7 **13:27:** Mat 13:41

31 Neai ne nətueintən okiakə, məto nəghatən min rəhak okol kəsotikəən.
32 Suah kit təsitunən nian o aua ətuatip rəha natimnat min əh. Nagelo min
əpəh e neai kotəruru, kən io min Neti Etəmim ekəruru. Məto Tata Uhgin əm
in titun nian ətuatip əh.

Itəmat onakoatəto wir itəmat
(Mat 24:42-44)

33 "Onakoatəto wir itəmat moataiir, məto-inu itəmat nəkotəruru nian əh
rəhak oekuwa lan məmə otuwa nəghan.
34 Otahmen e etəm-iasol kit tatuwin məmə otaliwək əpəh ik pispis kit,
kən məlin rəhan min iolwək məmə okotehm rəhan natimnat, kən mos-ipən
rəhalat min wək kitiəh kitiəh. Kən mən-ipən kəm itəm e nafiluə məmə otitaiir.
35 "Kən itəmat onəkotaiir məto-inu itəmat nəkotəruru nian iərəmərə rəha
nimə un otuwa lan. Kəruru məmə otuwa ehnaipən, o lapin, o fetukai
tinatərikrik, o mit tinatər.
36 Kəruru, okəmə naka otuwa ueiuəhai əm. !Təsəwirən məmə nakotapil
nian in otuwa!
37 ! Məto nəghatən un itəm ekatən-ipinə kəm itəmat, ekatən min kəm
netəmim min rafin məmə okotaiir!"

14

Netəm-iasol kəmoteam-in suatip o Iesu məmə okotoh
(Mat 26:1-5; Luk 22:1-2; Jon 11:45-53)

1 Nian kəiu əm əh-ikin kəpanol lafet mil lan rəha Nuhagego-inən ne Pret u is
Tikə Lan. Kən pris asol min, ne iəgətun min rəha Lou kəmoteam-in suatip o
Iesu məmə okotiləs anion motohamnu.
2 Kən kotəmə okəsotolən e nian rəha lafet məto-inu kətah nimanin netəmim
okotəmou okəmə kotitun məmə kəmotohamnu Iesu.

Pətan kit təmau rəhn-kapə Iesu e senta
(Mat 26:6-13; Jon 12:1-8)

3 Kən Iesu təmətatig əpəh Petani ima Saimon u leprosi təmatol aupən. Nian
təmətagwən, kən pətan kit təmos senta kit təmər e pətəl u kəmol e kəpiel itəm
nəmtin tiəkis, katən məmə alapasta. Senta u, nəmiəwin təwir, kən nəmtin
tiəkis, kəmol e noki nato, nig kit. Kən pətan əh təməht-irəkis, mau rəhn-kapə
Iesu e senta əh.
4 Kən netəmim neen kəmotəpələh əh-ikin, nemə̂ha təmol ilat, kən moatən-
ipən kəm ilat min məmə, "?Tahro matərəkin senta?
5 !Okol tapol-salim-in tapos məni asol tahmen e tri-hanrit tenarius,* mitun
nos-ipənən kəm ian-rat min!" Kən moatəhai moatəhai.
6 Məto Iesu təmə, "!Otapəs-ta! ?Nakotəhai o naka? In təmol nat wir kəm io.
7 Nian min rafin itəmat ian-rat min nəkotatig, kən okəmə nakotolkeike,
nəkotitun nol-wirən kəm ilat, məto io ekisatigən nian rafin kitat min itəmat.
8 Pətan u təmol nat u in titun. Təmau nipətik məmə otol əpen-əpenə o nian
okəpanitəniim io.
9 Ekatən pahrien kəm itəmat məmə, ikin min rafin okəpanamnus-
iarəp Namnusən Təwir, kən kəpanamnus min nat u pətan u təmol məmə
okəsaluinən."

13:35: Luk 12:38 **14:3:** Luk 7:37-38 * **14:5:** Roiu, tri-hanrit tenarius tahmen e tri-hanrit-taosan vatu. **14:7:** Dut 15:11 **14:8:** Jon 19:40

Jutas təmən məmə
otegəhan-in Iesu
(Mat 26:14-16; Luk 22:3-6)

10 Kən Jutas Iskariot in e netəm tuelef rəha Iesu, təmuwɨn mehm pris asol mɨn məmə otegəhan-in-pən Iesu kəm ilat.
11 Nian kəmotəto rəhan nəghatən, kən kəmotagien ron, motəmə okəpanotos-ipən məni kit kəm in. Kən Jutas təmatəsahgin əm nian wɨr məmə otuwa kən otegəhan-in Iesu lan kəm ilat.

Nol əpen-əpenəən o lafet rəha Nuhagego-inən
(Mat 26:17-19; Luk 22:7-13)

12 Nian tɨnuwa o nolən lafet rəha Pret U Is Tɨkə Lan, kən kɨnatətuoun nolən lafet, kən nolən rəhalat katoh netɨ sipsip o lafet rəha Nuhagego-inən. E nian əh, netəmim mɨn rəha Iesu kəmotuwa ron motəmə, "?Nakolkeike məmə ekotuwɨn hiə motol əpen-əpenə ikɨn məmə onəkol lafet ikɨn rəha Nuhagego-inən?"
13 Kən Iesu təmahl-ipən rəhan kəiu etəmim mil məmə, "Onakian əh taon muəplan suah kit tatəhun pətəl asol kit təmətu-pən nəhau lan, kən nakuətəu-pən.
14 Əpəh e nimə itəm tatuwɨn-pən ikɨn, kən nakuətapəh o etəm-iasol rəha nimə un məmə, '?Iəgətun təmə noan u in hiə məmə itɨmat in ne rəhan mɨn netəmim ekotagwən ikɨn e lafet rəha Nuhagego-inən?'
15 Kən in otəgətun noan asol u in ilɨs agɨn kɨnəmə̈lɨn wɨr rəkɨs natɨmnat ikɨn. Onakian əm mioal nɨgɨtat ikɨn nagwənən."
16 Kən kəmian taon muəplan natɨmnat tahmen-pən əm məmə inu Iesu təmən mihin ne. Kən ilau kəmioal əpen-əpenə e nagwənən ikɨn rəha lafet rəha Nuhagego-inən.

Iesu təmən-iarəp məmə Jutas otegəhan-in-pən in
(Mat 26:20-25; Luk 22:14, 21-23;
Jon 13:21-30)

17 Tɨnehnaipən, Iesu ne rəhan netəm tuelef kəmotuwa,
18 motagwən e tepɨl. Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Ekatən pahrien kəm itəmat məmə itəmat kit u ikɨn-u roiu kotagwən kələh kitat min, otegəhan-in-pən io kəm rəhak mɨn tɨkɨmɨr."
19 Kən rəhan mɨn netəmim nɨkilat təməpou agɨn, kən moatətapəh kitiəh kitiəh ron məmə, "?Ei, Iərəmərə, pah u? ?Io?"
20 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Itəmat əm kit u netəm tuelef u koateer-pən pɨret e pesɨn kitiəh moatun.
21 Kən io Netɨ Etəmim oekəike mɨmɨs məmə inu Naoa Rəha Uhgɨn təmən mihin ne, məto kəsi o suah əh kəut kəsuə itəm otegəhan-in-pən io Netɨ Etəmim. !TəməwɨR əm məmə in təməsaiir-pa-mən!"

Iesu ne kəmotagwən e lafet rəha Nuhagego-inən
(Mat 26:26-30; Luk 22:15-20;
1 Kor 11:23-25)

22 E nian kəmoatagwən, Iesu təmos pɨret məfak mən tagkiu ron kəm Uhgɨn, kən məmkas mos-ipən kəm ilat məmə, "Otos, inu nɨpətɨk."
23 Matɨg mos mɨn kap wain məfak mən tagkiu ron kəm Uhgɨn, mos-ipən kəm ilat, kən ilat rafin kəmotənɨm-pən lan.

14:12: Eks 12:6 **14:18:** Sam 41:9

24 Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “Inu nɨtak itəm tatol məmə nəniəkɨsən
rəha nasituən in tatətul matəmegəh. Nɨtak u okəhtəg o netəmim tepət məmə
otafəl rəkɨs rəhalat təfagə rat mɨn.
25 Ekatən pahrien kəm itəmat məmə oekəsənɨm mɨnən wain u mətoarus-
pən oepanənɨm mɨn ikɨn Uhgɨn otərəmərə ikɨn.”
26 Kən motan napuən, uarisɨg kəpanotiet motuwɨn əpəh Nɨtot Rəha Nɨg U
Olif.

Iesu təmən-iarəp məmə
Pita otəpanən məmə in
təruru Iesu
(Mat 26:31-35; Luk 22:31-34;
Jon 13:36-38)

27 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Itəmat rafin un onəpanotagɨm-
tənin io məto-inu, Naoa Rəha Uhgɨn tɨnəmən rəkɨs mihin aupən məmə Uhgɨn
otəpanoh etəmim rəha nehmən sipsip mɨn, kən sipsip mɨn okotaiu kitiəh
kitiəh.
28 Məto o nian oekəmegəh mɨn, ekaupən-in itəmat muwɨn əpəh Kalili.”
29 Məto Pita təmə, “Nat əpnapɨn ilat rafin okotagɨm-tənin ik, məto io əm un
okol ekəsagɨm-təninən ik.”
30 Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Iatən pahrien kəm ik məmə o lapɨn
huə, nian mənɨg otəsɨmnənən əh mau kəiu, kən ik onakən mau kɨsɨl məmə
nəkəruru io.”
31 Məto Pita təmən əskasɨk məmə, “Nat əpnapɨn ekəkəike mɨmɨs kilau min ik,
okol ekəsənən məmə ekəruru ik.” Kən rəhan rafin netəmim kotən mɨn tahmen
e Pita.

Iesu təmuwɨn matəfak
əpəh Ketsemani
(Mat 26:36-46; Luk 22:39-46)

32 Kən lapɨn kəmotuwɨn əpəh kəmahwɨnu ikɨn kit, nərgɨn u Ketsemani, kən
Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Otəpələh u ikɨn-u, pəs ekuwɨn məfak.”
33 Kən mit Pita, Jemes ne Jon motuwɨn, kən nɨkin tɨnatahmə pɨk, kən tɨnəto
tərat agɨn.
34 Kən məmə, “Nɨkik tɨtahmə pɨk, kən iuəhkɨr ekɨmɨs lan. Atəhaləpələh u ikɨn-
u matəhalaiir.”
35 Kən muwɨn məsɨn mɨn meiuaiu morin e nɨsɨp matəfak məmə, “Okəmə
suatɨp kit mɨn əh-ikɨn, pəs nian əfɨgəm u otəsuwamən ron io.”
36 Kən matəfak məmə, “Apa,” (u nɨpətɨn təmə rəhak tata), “ik nəkɨtun nolən
natɨmnat mɨn rafin. Awe, os-irəkɨs nahməən mɨn u itəm okəpanotuwa. Məto
əsolən rəhak nətəlɨgən, məto ol nat naka itəm ik əm nakolkeike.”
37 Kən mɨtəlɨg-pa məto rəhan etəmim miləhal kɨnəhlapɨl. Kən tən-ipən kəm
Pita məmə, “?Saimon, nakatapɨl, o? ?Tahro nəsaiirən-tu aua kitiəh əm?”
38 Kən mən-ipən kəm iləhal məmə, “Onakəhlaiir mətəhaləfak matəhalehm
wɨr məmə onakəsəhaluwɨnən e nelmɨ ios-ipən-os-ipən. Nɨkitəməhal tolkeike,
məto nɨpətɨtəməhal təpou.”
39 Kən təmapəs mɨn iləhal, mɨtəlɨg-pən mɨn matəfak matən əm nat kitiəh.
40 Kən mɨtəlɨg-pa mɨn, məto kɨnəhlapɨl mɨn, mɨnəhaləruru naiirən, kən
mɨnəhaləruru mɨn məmə okəhalən-ipən naka kəm in.

14:24: Eks 24:8; Jer 31:31-34; Sek 9:11; 1 Kor 10:16; Hip 9:20 **14:27:** Sek 13:7 **14:28:** Mat 28:16; Mak 16:7 **14:31:** Jon 11:16 **14:32:** Jon 18:1 **14:34:** Jon 12:27 **14:36:** Mak 10:38; Jon 6:38

41 Təmuwɨn mɨn kən mɨtəlɨg-pa mau kɨsɨl, məto kətəhlapɨl, kən təmən-ɨpən
kəm ɨləhal məmə, “?Nakatəhalapɨl əh mətəhlameg? !Nahmen! Nian tɨnuwa
məmə io Netɨ Etəmɨm okegəhan-ɨn-pən io e nelmɨ netəm nol təfagə rat.
42 ! Halətul-ta, kotuwɨn! Əhaləplan, etəmɨm u tategəhan-ɨn-pən io, ɨn
tatuwa.”

Tɨkɨmɨr mɨn rəha Iesu kəmotaskəlɨm ɨn
(Mat 26:47-56; Luk 22:47-53; Jon 18:3-12)

43 Iesu təmatahghat əh, kən Jutas ɨn e netəm tuelef rəhan mɨn tɨtaupən-
ɨn nɨmanɨn netəmɨm. Neen kotəmɨk naɨp rəha nəluagɨnən, ne kəsou-əsou
motuwa. Netəm mɨn un, pris asol mɨn, ne iəgətun mɨn rəha Lou, ne netəm-
iasol rəha netəm Isrel kəmotahl-ɨpa ɨlat.
44 Suah un tategəhan-ɨn Iesu kəm ɨlat tɨnəmən rəkɨs kəm ɨlat məmə, “Suah
əh oekətuɨlɨm-pən lan u, nəkotɨtun əm məmə suah əh ɨn əh. !Nakotaskəlɨm
motos motuwɨn motaskəlɨm wɨr!”
45 Kən əmun Jutas təmuwa iuəhkɨr o Iesu, kən mən məmə, “Iəgətun,” kən
mətuɨlɨm-pən lan.
46 Kən netəm mɨn əh kəmotuwa motaskəlɨm tɨəkɨs.
47 Məto ɨlat kɨt rəha Iesu təmatətul iuəhkɨr olat təmew rəhan naɨp e nəmeen
mətatɨp rəkɨs matəlgɨ slef kɨt lan rəha pris asol agɨn.
48 Kən Iesu təmə, “?Tahro nakotəmɨk naɨp asol rəha nəluagɨnən ne kəsou-
əsou motuwa məmə onəkotɨləs io? ?Nɨkɨtəmat təht məmə io emɨt netəmɨm
muwɨn kotəluagɨn o kapman, o kəm-naka io iohamnu ɨtəm kɨt?
49 Nian mɨn rafɨn kɨtat mɨn ɨtəmat əpəh e Nimə Rəha Uhgɨn ekatəgətun
netəmɨm ɨkɨn. ?Kən nakotahro məsotaskəlɨmən io? Məto nat Naoa Rəha
Uhgɨn təmən, otəkəɨke muwa mol nɨpahrɨenən lan.”
50 Kən rəhan mɨn rafɨn netəmɨm kɨnotapəs ɨn, kən motagɨm-tənɨn.
51 Kən etəm aluə kɨt ɨtəm təməlkəhau-ɨn nɨməhan kɨt, matuarɨsɨg-ɨn Iesu,
kən netəmɨm neen kəmotɨləs, kɨləs-arəpən lan,
52 kən rəhn nɨməhan tɨkɨs, taɨu pɨəpɨə əm magɨm.

Iesu təmətul e nɨganəmtɨ kaonsel mɨn
(Mat 26:57-68; Luk 22:54-55, 63-71; Jon 18:13-14, 19-24)

53 Kən tɨtalugɨn əh, kəmotos Iesu motuwɨn əpəh ima pris asol agɨn u
katuəfɨmɨn rafɨn pris asol mɨn, ne iəgətun mɨn rəha Lou, ne netəm-iasol rəha
netəm Isrel ɨkɨn.
54 Kən Pita tan təlɨg-təlɨg muarɨsɨg-ɨn ɨlat muwɨn əpəh latuənu ima pris asol
agɨn ɨkɨn. Kən təmuwɨn əpəh e ɨat matəpələh ɨlat mopael mɨn rəha pris asol
agɨn moatəto nɨgəm.
55 Kən pris asol mɨn ne netəmɨm rafɨn rəha kaonsel kəmoategəs-ɨn
nɨpəgnəmtɨn mɨn neen e Iesu məmə okotohamnu ron. Məto kəsotehmən kɨt
ne.
56 Kən netəmɨm tepət kəmoteɨuə e Iesu, məto rəhalat nəghatən tətaɨu pɨsɨn-
pɨsɨn.
57 Kən neen kotətul moteɨuə lan məmə,
58 “Emotəto təmən məmə otərəkɨn Nimə Rəha Uhgɨn u netəmɨm əm kəmotol
e nelmɨlat, məto e nian tatol kɨsɨl lan, təpanɨləkɨn mɨn nɨtaɨn u kəsolən e
nelmɨtəm.”
59 Kəmotən nəhlan məto ɨlat mɨn, rəhalat nəghatən tətaɨu pɨsɨn-pɨsɨn.

14:49: Luk 19:47; 21:37; Jon 18:20 **14:50:** Sam 31:11 **14:58:** Jon 2:19-21

60 Kən pris asol agɨn təmətul aupən-in ilat kən mən-ipən kəm Iesu məmə, “?
Tahro nəsəghatən? ?Tahro e nəghatən mɨn əh itəm koatən-iarəp tatɨləs pɨkən
ik?”
61 Məto Iesu təpnapɨn əm məsəghatən, kən pris asol agɨn apon təmən-ipən
mɨn məmə, “?Tahro? ?Ik Mesaea u Netɨ Etəm katənwiwi?”
62 Kən Iesu təmə, “!Əwəh, io u! Onəpanotehm io Netɨ Etəmim ekatəpələh
e rəhn matɨp Uhgɨn u nahgin tepət, kən panotehm mɨn io e napuə e neai
ekatuwa.”
63 Kən pris asol agɨn tearəsin rəhan natɨmnat məto-inu nɨkin təmərat o
nəghatən rəha Iesu, kən məmə, “Okəsotegəs-in mɨnən suah kit məmə otən mɨn
nat kit lan.
64 !Nɨnəmotəto rəkɨs tatəghat rat e Uhgɨn! ?Nakotahrətəlɨg? ?Okotahro suah
u?” Kən ilat rafin kəmotən məmə otəkəike mɨmɨs.
65 Kən kəmotol mɨlə e Iesu, kən neen kəmotagəh lan, neen kotəlis
nɨganəmtɨn motoh kən motəmə, “!Ei, ik ien rəha Uhgɨn! !Ən-tu məmə pah u
təmoh ik!” Kən mopael mɨn rəha pris asol agɨn kəmotem.

Pita təmən məmə
in təruru Iesu
(Mat 26:69-75; Luk 22:56-62;
Jon 18:15-27)

66 Kən Pita təmətan əh əpəh ləhau e iat. Kən slef pətan kit rəha pris asol agɨn
təmuwa.
67 Kən məplan tatəto nɨgəm, kən təmɨsɨlu wɨr məmə, “Ik mɨn itəmlau Iesu
etəm Nasaret nəmatuan.”
68 Məto Pita təmən-iamnin, kən məmə, “Iəkəruru nat un nakatən,” kən
muwɨn matətul əpəh e ket rəha iat. Kən mənɨg kit təmɨmnən.
69 Kən pətan un təmehm mɨn ikɨn əh, kən mən-ipən kəm netəm kotətul əh-
ikɨn məmə, “Suah u in ilat kit.”
70 Məto Pita təmən-iamnin mɨn.
Kən təsuwəhən, netəm kotətul əh-ikɨn kəmotən-ipən mɨn kəm in məmə,
“Nɨpahrienən, ik mɨn ilat kit məto-inu ekotɨtun məmə ik etəm Kalili.”
71 Məto tɨnətuoun maun-in nəratən mɨn koatɨsɨ-pən o Uhgɨn moatuwa ron
okəmə teiuə. Kən təmos noanawɨl məmə, “!Iəkəruru suah əh nakotəghat-in!”
72 Kən roiu agɨn-əh mɨn mənɨg tɨnɨmnən mɨn, kən nɨkin tɨnəht nəghatən rəha
Iesu məmə təmən minu lan məmə, “Mənɨg otəsɨmnənən əh mau kəiu, kən ik
onakən mau kɨsɨl məmə nəkəruru io.” Kən Pita tɨnəto tərat kən mətasək.

15

Iesu təmətul e
nɨganəmtɨ Pailat
(Mat 27:1-2, 11-14; Luk 23:1-5;
Jon 18:28-38)

1 Kən laulaugɨn agɨn pris asol mɨn, ne netəm-iasol rəha netəm Isrel, ne iəgətun
mɨn rəha Lou, ne netəmim mɨn rafin rəha kaonsel kəmotuəfɨmɨn ilat mɨn,
kən moatələhəu nəghatən kit məmə okotohamnu Iesu. Kəmotən-ipən kəm
netəmim neen məmə okotəlis Iesu kən motit motuwɨn motəhlman-pən e
nelmɨ Pailat, u kapman asol rəhalat.
2 Kən Pailat təmətapəh ron məmə, “?Ik kig rəha netəm Isrel?” Kən məto Iesu
təmə, “Ik nəmən mɨhin.”
3 Kən pris asol mɨn kəmotən-iarəp nolən tepət lan.

14:64: Lev 24:16; Jon 19:7 **15:1:** Luk 22:66

4 Kən Pailat təmətapəh ron məmə, “? Tahro nakəsuhalpɨnən? ? Nəmətо
kəmotən nɨpəgnəmtɨn tepət lam?”
5 Məto Iesu təsəghat mɨnən, təməpnapɨn əm, kən Pailat narmɨn təmiwɨg ron.

Pailat təmən məmə Iesu otəkəike mɨmɨs
(Mat 27:15-26; Luk 23:13-25;
Jon 18:39—19:16)

6 E nup mɨn rafin, nian katol lafet lan rəha Nuhagego-inən, nolən rəha
kapman u Pailat məmə in otahl-iarəp suah əpnapɨn əm kit e kalapus, suah
kit itəm netəm Isrel kəmoatən.
7 Kən suah kit u, nərgɨn u Parapas, tətatɨg e kalapus ilat in mɨn neen, məto-
inu kəmotohamnu etəmim e nian kəmatəmou o kapman.
8 Kən nɨmanin netəmim kəmotuwa o Pailat motən-ipən kəm in məmə
otol əm nat kitiəh tahmen-pən e itəm tatol nian mɨn, mahl-iarəp suah kit e
kalapus.
9 Kən Pailat təmətapəh olat məmə, “? Nakotolkeike məmə ekahl-iarəp kig
rəha netəm Isrel?”
10 Təmən nəhlan məto-inu in tɨnɨtun rəkɨs məmə pris asol mɨn kəmotos-ipən
Iesu e nelmɨn məto-inu kotetəhak.
11 Məto pris asol mɨn kəmotəkəike kəm nɨmanin netəmim məmə okotəuhlin
nətəlɨgən rəhalat. Kən ilat kəmotətapəh o Pailat məmə otahl-iarəp Parapas,
məto sənəmə Iesu.
12 Kən Pailat təmətapəh olat məmə, “? Məto ekahro e suah u itəmat
nəmotəmə in kig rəha netəm Isrel?”
13 Kən kəmotagət əfəməh məmə, “!Okəht-ipən e nɨg kəməluau!”
14 Kən Pailat təmətapəh mɨn olat məmə, “?Nolən tərat naka u suah u təmol?”
Məto kəmotagət əfəməh mɨn məmə, “!Okəht-ipən e nɨg kəməluau!”
15 Kən Pailat təmolkeike məmə otol nɨkilat, kən mahl-iarəp Parapas, kən
məhlman-pən Iesu e nelmɨ rəhan mopael mɨn məmə okotalɨs motətu-pər e
nɨg kəməluau.

Mopael mɨn kəmoatol
mɨlə e Iesu
(Mat 27:27-31; Jon 19:2-3)

16 Kən mopael mɨn rəha Pailat kotɨləs Iesu motuwɨn əpəh imə e nimə asol
rəha kapman, katən məmə Praetoriam. Kən kəmotaun-in rafin mopael mɨn
kotuwa kɨtəlau lan.
17 Kən motuwɨn-in-pən kot asiə tahmen əm e kot rəha kig, kən motuarin-
uarin nol itəm tol nihlən-nihlən motol hat lan itəm tahmen e hat rəha kig,
kən motəfauin-pən kəm in.
18 Kən motol mɨlə lan motəmə, “Itɨmat ekotos-ipɨnə nɨsiaiiən kəm ik, kig rəha
netəm Isrel.”
19 Kən motoh rəhn-kapə e noanɨg, motagəh lan, motɨsin nulɨlat məmə
koatos-ipən nɨsiaiiən eiuən kəm in.
20 Nian kəmotahkul rəkɨs lan, kən motapeg rəkɨs kot asiə un, kən motuwɨn-
in-pən əh rəhan natɨmnat, kən motit motuwɨn məmə okotəht-ipən e nɨg
kəməluau.

Kəməht-ipən Iesu e
nɨg kəməluau
(Mat 27:32-44; Luk 23:26-43;
Jon 19:17-27)

15:5: Aes 53:7; Mak 14:61 **15:11:** Wək 3:13-14

21 E suatip, kəmotehm suah kit etəm Saerin, nərgin u Saimon. In tata rəha
Aleksanta ne Rufas. Tatuwin Jerusalem, kən moatəkəike kəm in məmə otiləs
nig kəluau. 22 Kən kəmotit Iesu motuwin əpəh ikin kit katən məmə, Kolkota, u
nipətin təmə Louipil-uipil.
23 Kən kəmotos-ipən wain u kəmol piləh-piləh ilau mərisin u mir məmə
otənim pəs təsətoən nahmən e nipətin, məto tapəs nənimən.
24 Kən kəmotiləs Iesu motuwin motəht-ipən e nig kəməluau. Kən motoor
rəhan natimnat moturin tais ron məmə pah otos.
25 Kəmətu-pər Iesu e nig kəməluau e nain kilok laulaugin,
26 kən motəte-rəkis nipəgnəmtin u kəmotehm lan məmə, IN KIG RƏHA NETƏM
ISREL, kən motəht-ipən nəghatən un e rəhan nig kəməluau.
27 Kən etəmim kəiu itəm kətuəluagin o kapman mətioh netəmim, kəmətu-
pər ilau e nig kəluau, kit e nikalin matip, kit e nikalin mol.*
29 Kən netəmim itəm kotaliwək e suatip, moatanu-anu rəhn-kapəlat kəm in
moatol milə lan motəmə, "Ei, ik nəmən məmə onakərəkin Nimə Rəha Uhgin
kən nian tatol kisil lan u, nəpaniləkin min in pisin.
30 Eiuaiu-tu e nig kəməluau un, mosmegəh atip-tu lam."
31 Pris asol min ne iəgətun min rəha Lou kəmotol əm nat kitiəh motalah-
əmnu motəmə, "Təmasitu e netəmim tepət, məto okol təsasitu atipən lan.
32 Təwir pəs kitat kotehm-tu Mesaea u, kig rəha netəm Isrel, oteiuaiu e nig
kəməluau pəs kitat koatəplan motahatətə lan." Kən etəmim mil u katəhaləkul
iləhal Iesu kinatuən min nəghatən rat lan.

Iesu tinimis
(Mat 27:45-56; Luk 23:44-49;
Jon 19:28-30)

33 Kən e tuelef klok mətoarus-pən tri klok, napinəpən təmeiuaiu mirəfin
nat.
34 Kən e tri kilok Iesu təmagət əfəməh məmə, *"!Eloi, Eloi! ?Lama sapaktani?"*
Nipətin rəhan nəghatən təmə, "!Uhgin rəhak, Uhgin rəhak! ?Tahro nakatapəs
io?"
35 Netəmim neen kəmoatətul əh-ikin kəməsotəto wirən nəghatən un,
kəmotən məmə, "Haləto-tu. Tətaun-in Elaija."
36 Kən ilat kit təmaiu muwin miuw-pən wain u tagin e nat kit tame-ame
tahmen e katən, maru-pər e nuwig tuwin o Iesu məmə otənim. Kən məmə,
"Pəs-tu kotehm-tu məmə Elaija otuwa miləs-iəhau, o kəp."
37 Məto Iesu təmagət əfəməh min, kən rəhan namegən tiet.
38 Kən əpəh e Nimə Rəha Uhgin, niməhan itəm tatəkulosig-in Ikin Tasim Agin
Ikin, təməhap məsin kəiu əpəh ilis mətoarus-pa əpəh ləhau. 39 Kən etəm-iasol
rəha mopael min itəm təmatətul e nikali Iesu, təmehm məmə təmimis min-
nulan, kən in təmən məmə, "!Nipahrienən, suah u in Neti Uhgin pahrien!"
40 Nipitan neen kəmoatətul isəu motasipa moatehm. Ilat neen u Meri
Maktala, ne iahunin iti Jemes əkəku ne Joses, ne Salome.
41 Iləhal kəmatəhalətəu-pən Iesu nian təmətatig Kalili, mətahlasitu lan. Ilat
nipitan tepət kəmotər kan əpəh Jerusalem ilat Iesu.

Josep təməhluaig-in Iesu
(Mat 27:57-61; Luk 23:50-56;
Jon 19:38-42)

15:21: Rom 16:13 **15:24:** Sam 22:18 * **15:27:** E kopi oas min tepət rəha Niutesteman itəm kəmətə e nəghatən Kris aupən, ves 28 tikə. **15:29:** Sam 22:7; 109:25; Mak 14:58 **15:34:** Sam 22:1 **15:36:** Sam 69:21 **15:40:** Luk 8:2-3

42 Kən nian əh Iesu təmɨmɨs lan, in nian rəha nol əpen-əpenəən natɨmnat
rəha Sapat, kən olawɨgin nian rəha Sapat, kəsolən wək lan. Tɨnehnaipən,
43 Josep in etəm Aramatia tɨnuwa. In etəmim kit rəha kaonsel itəm katɨsiai-
in. In nɨkin təməht pɨk nərəmərəən rəha Uhgin. Kən təməsəgɨnən muwɨn ima
Pailat ikɨn matətapəh-in nɨpətɨ Iesu.
44 Nian Pailat təmətо məmə Iesu tɨnɨmɨs rəkɨs, kən təmaut maun-in etəm-
iasol rəha mopael mɨn matətapəh ron məmə, "?Katən pahrien məmə Iesu
tɨnɨmɨs rəkɨs?"
45 Məto etəm-iasol rəha mopael mɨn təmə, "Nɨpahrienən, tɨnɨmɨs rəkɨs."
Pailat təmətо nəghatən un kən megəhan-in-pən nɨpətɨ Iesu kəm Josep.
46 Kən Josep təmuwɨn mos-nəmtɨn nɨməhan ruən kit muwa mɨləs-iəhau
Iesu e nɨg kəməluau malpin lan, mɨləs muwɨn mələhəu-pən e nɨpəg kəpiel u
kɨnəmel rəkɨs məmə okol suwɨt ikɨn. Kən məsoupəlpəlin-pən kəpiel asol kit
mahtosɨg-in-pən nɨpəg kəpiel un lan.
47 Kən Meri Maktala ne iahunin itɨ Joses, ilau kəmuəplan ikɨn-u kəmələhəu-
pən Iesu ikɨn.

16

Iesu tɨnəmegəh
e rəhan nɨmɨsən
(Mat 28:1-8; Luk 24:1-12;
Jon 20:1-10)

1 Nian rəha Sapat tɨnuwa mɨnuwɨn rəkɨs, kən Meri Maktala ne iahunin itɨ
Jemes, ne Salome kəməhalos-nəmtɨn nat pien-pien mɨn u nəmiəwɨlat təwɨr
məmə okəhalol-pən e nɨpətɨ Iesu.
2 Laulaugɨn agɨn mɨt tɨnatər e Sante, pətan miləhal un kəmatəhaluwɨn e suwɨt.
3 Nian kəmatəhaluwɨn e suatɨp kən mətəhalən kəm iləhal mɨn məmə, "?Karmə
pah otasitu etəhal mahuin rəkɨs kəpiel asol əpəh e nɨpəg kəpiel?"
4 Məto-inu kəpiel əh kəpiel asol. Məto nian kəməhaluwa iuəhkɨr, məhalətag-
pən məhaləplan kɨnahuin rəkɨs kəpiel.
5 Kəməhaluwɨn imə e nɨpəg kəpiel məhaləplan etəm aluə kit tatəpələh e
rahləhal-matɨp, tatuwɨn e kot əfəməh ruən kit, kən iləhal kəmahlaut pɨk ron.
6 Kən təmən-ipən kəm iləhal məmə, "Səhaləgɨn pɨkən. Natəhaleam-in Iesu
etəm Nasaret, etəm kəmətu-pər e nɨg kəməluau, məto in tɨkə u ikɨn-u roiu. In
tɨnəmegəh rəkɨs e rəhan nɨmɨsən. Halehm-tu nəmeen u kəmələhəu-pən ikɨn.
7 Kən roiu onakəhaluwɨn məhalən-ipən kəm rəhan mɨn netəmim
məsəhalapəsən Pita, məmə in otaupən matuwɨn Kalili, kən onəkotuarisɨg-in
motuwɨn motehm əh-ikɨn məmə inu tɨnəmən rəkɨs mihin ne kəm itəmat."
8 Kəmahlaiu məhaliet e suwɨt məhlagɨm, məto-inu kɨnəhaləgɨn pɨk
matəhlasɨəp. Kən məhaluwɨn məsəhalənən nat kit ne kəm netəmim məto-inu
kɨnəhaləgɨn pɨk.

[Nəghatən rəha Mak təmol namnun ikɨn-u kən netəm pɨsɨn kotɨlpɨn ves 9 mətoarus-pən ves 20]

Iesu təmiet-pa
o Meri Maktala
(Mat 28:9-10; Jon 20:11-18)

9 Nian Iesu təməmegəh mɨn e Sante laulaugɨn agɨn, kən maupən miet-pa o
Meri Maktala, aupən təməhg-iarəp narmɨn rat sepɨn lan.
10 Kən Meri təmuwɨn mən-ipən kəm rəhan mɨn netəmim itəm kəmotan ilat
min ilat aupən, məto nɨkilat tɨtahmə pɨk kən motasək.

16:7: Mat 26:32; Mak 14:28

11 Məto nian kəmotəto məmə Iesu tɨnəmegəh rəkɨs e rəhan nɨmɨsən, kən
miet-pa o pətan əh, məto ilat kəməsotənən nɨpahrienən lan.

Iesu təmiet-pa o rəhan etəmim mil kəiu
(Luk 24:13-35)

12 Uarisɨg, Iesu təmiet-pa o etəmim mil kəiu kəmiasɨpən Jerusalem mətian
e suatɨp, məto e nian əh nɨpətɨn təmol pɨsɨn.
13 Kən ilau kəmiatəlɨg mɨn mian muən-ipən kəm ilau mɨn neen, məto ilat
kəməsotən mɨnən nɨpahrienən elau.

Iesu təmiet-pa o
rəhan netəm lepɨn
(Mat 28:16-20; Luk 24:36-49; Jon 20:19-23; Wək 1:6-8)

14 Kən uarisɨg, Iesu təmiet-pa mɨn o rəhan netəm lepɨn nian kəmotagwən
matəhai ilat məmə, "Itəmat nakəsotahatətəən lak, rəhatəmat-kapə tiəkɨs pɨk."
Təməhai ilat məto-inu kəsotahatətəən e netəm kəmotehm məmə tɨnəmegəh
rəkɨs e rəhan nɨmɨsən.
15 Kən mən-ipən kəm ilat məmə, "Otuwɨn motən-iarəp Namnusən Təwɨr
kəm netəmim mɨn e nɨtən mɨn rafin.
16 Etəm otəto Namnusən Təwɨr tahatətə lan kən mol baptais, Uhgɨn oto-
smegəh. Məto etəm təsahatətəən lan, Uhgɨn otol nalpɨnən asol kəm in.
17 Kən netəm okotahatətə lak, Uhgɨn otol ilat kotol nat pɨspɨs mɨn. Okotəhg-
iarəp narmɨn rat tepət e nərgək, kən motəghat e nəghatən ik pɨsɨn pɨsɨn mɨn.
18 Ilat kotɨtun naskəlɨmən sɨnek u tatus itəm, motɨtun nənɨmən nat kətakonə
lan, məto okol təsərəkɨnən ilat. Ilat motɨtun nələhəu-pənən nelmɨlat e netəm
kotɨmɨs kotəmegəh."

Iesu tɨnər matuwɨn e neai
(Luk 24:50-53; Wək 1:9-11)

19 Kən nian Iərəmərə Iesu tɨnəghat rəkɨs kəm rəhan mɨn netəmim, kən
Uhgɨn tɨnos mɨnuwɨn e neai, kən in tatəpələh e nɨkalɨ Uhgɨn matɨp, ikɨn rəha
nəsanənən ne nɨsiaiiən.
20 Kən rəhan mɨn netəmim kəmotiet motuwɨn motamnus-iarəp rəhan
nəghatən əpəh ikɨn mɨn rafin. Kən Iərəmərə tətasitu elat matol nəmtətin
tepət. Kən nəmtətin mɨn əh koatol nəfɨgəmən məmə rəhalat nəghatən in
nɨpahrienən.

16:14: 1 Kor 15:5 **16:15:** Wək 1:8 **16:16:** Wək 2:38 **16:17:** Wək 2:4; 8:7 **16:18:** Luk 10:19; Wək 28:3-6 **16:19:** Wək 1:9-11; 2:33-34 **16:20:** Wək 14:3; Hip 2:3-4

Luk
Namnusən Təwɨr Rəha Iesu Kristo Itəm Luk Təmətе
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u Luk

?Pah təmətе naoa u? Luk təmətе naoa u. In sənəmə etəm tuelef kit rəha Iesu, məto in fren wɨr kit rəha Pol, kən təmaliwək tepət ilau Pol. In sənəmə etəm Isrel, in Iaihluə əm kit, məto in iəfak kit. In tokita kit itəm təmol wɨr sɨkul. In təməplan wɨr natɨmnat itəm kəmotiet e nəmegəhən rəha Iesu. In təmətе naoa mil u: Namnusən Təwɨr Itəm Luk Təmətе, ne Wək Mɨn Rəha Aposol Mɨn.

?Təmətе tatuwɨn kəm pah? Təmətе naoa u tatuwɨn kəm rəhan kit fren, nərgɨn u Teofilas. Nɨpəti nərɨg u məmə, "Etəmim itəm tolkeike Uhgɨn." Luk təmətе naoa u tatuwɨn o suah u, məto in titun məmə Iaihluə mɨn tepət okotafin.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təmətе? Netəmim tepət, nɨkilat təht məmə Luk təmətatɨg Rom o Sisaria nian təmətе naoa u. E nian əh, namnusən tepət e Iesu təmɨtəlau.

? Təmətе naoa u o naka? Luk tolkeike məmə otətе namsu kit itəm tətuatɨp məhag-əhag wɨr e nəmegəhən rəha Iesu. Kən in təməghat ilat netəm kəmotaliwək ilat Iesu moatəplan wək rəhan. Nian təmətо rəkɨs rəhalat nəghatən, kən Luk təmətе naoa u. In tolkeike məmə otəgətun məmə Iesu in etəm pahrien kit, məto in təməsolən nolən rat kit. Kən in Uhgɨn, kən in Iosmegəh.

1 Teofilas, ik etəm-iasol katɨsiai-in ik.
Netəmim tepət kəmotalkut pɨk məmə okotətе rəkɨs ətuatɨp namnusən rəha natɨmnat mɨn itəm Uhgɨn təmol ilugɨn itɨmat.
2 Kəmotətе rəkɨs natɨmnat itəm netəmim neen kəmotən, netəm mɨn əh kəmotatɨg e nian rəha nətuounən rəha natɨmnat mɨn əh, kən ilat kəmotehm ətuatɨp e nɨganəmtɨlat natɨmnat mɨn əh, kən moatən-iarəp.
3 Kən io emɨtəp wɨr nəghatən mɨn lan məmə ekɨtun wɨr natɨmnat mɨn əh e nətuounən rəhan, kən roiu rəhak nətəlɨgən məmə təwɨr io mɨn ekətе rəkɨs ətuatɨp natɨmnat rafin mɨn əh məmə onakatafin. Ekətе ətuatɨp natɨmnat itəm kəmotaupən, kən natɨmnat itəm kəmotuarisɨg.
4 Ekolkeike məmə ekən natɨmnat mɨn əh kəm ik məmə nəkɨtun ətuatɨp nɨpahrienən rəha namnusən itəm kəmən rəkɨs.

Nagelo təməghat-in naiirən rəha Jon Baptais

5 E nian rəha suah kit, nərgɨn u Herot Asol, kig rəha Jutia, inəh pris kit nərgɨn u Sekaraea. In kit e pris mɨn kətaun-in ilat məmə, Pris mɨn rəha Apia, u təmɨsɨ-pən e noanol rəha pris u Aron aupən ikɨn. Rəhan pətaguɨhl, nərgɨn u Elisapet, kən in mɨn təmɨsɨ-pən e noanol rəha pris u Eron.
6 Kən ilau kuətuatɨp e nɨganəmtɨ Uhgɨn, kən e nian rafin katuətəu-pən wɨr nolən rəha Lou ne nəghatən mɨn rəhan, kən məsuərəkɨnən kit.
7 Məto nətɨlau tɨkə məto-inu Elisapet, in təməsemək ən mətoahgin mɨnɨpɨtaguɨhl, kən ilau kərən kɨnuaguɨhl.
8 Kən nian ətuatɨp tɨnuwa məmə, Pris mɨn rəha Apia okotuwɨn e Nimə Rəha Uhgɨn motol rəhalat wək. Kən Sekaraea, in mɨn təmuwɨn mol wək rəha Uhgɨn. 9 E nolən rəha pris mɨn, ilat koatərakin kəpiel əkəku mɨn kotahmen-pən e taes məmə okotegəs-in məmə otəgətun pah otol wək e Nimə Rəha Uhgɨn

1:1: Wək 1:1

məmə otuwaan nat pien-pien itəm tatuwɨn kəm Uhgɨn. E nolən əh təməgətun Sekaraea.
10 Kən e nian itəm təmuwɨn imə matuwaan nat pien-pien, nɨmanin
netəmim tepət koatətul ihluə katəfak.

11 Kən nagelo kit rəha Uhgɨn tiet-arəpa ron matətul əh e rəhan matɨp ikɨn,
itəm katuwaan nat pien-pien mɨn ikɨn.
12 Kən nian Sekaraea təməplan, kən narmɨn təmiwɨg mətasiəp mɨnəruru
əfəməh nat, kən nəgɨnən təmərioah e nɨkin.
13 Məto nagelo təmən-ipən məmə, “Sekaraea, əsəgɨnən, məto-inu Uhgɨn
tɨnəto rəham nəfakən. Kən rəham pətaguɨhl Elisapet otɨləs nətɨn kit iərman.
Kən onakəkəike maun-in nərgɨn məmə Jon.
14 Kən onakəto təwɨr kən magien, kən netəmim tepət okotagien o naiirən
rəhan,
15 məto-inu in otuwa etəm-iasol e nɨganəmtɨ Iərəmərə. Kən in otəsənɨmən
wain ne nənɨmən əskasɨk mɨn. Kən Narmɨn Rəha Uhgɨn otərioah e nəmegəhən
rəhan, nian otətatɨg əh e nərpɨ rəhan mama, matuwɨn əm nulan nian rafin.
16 Kən in otiuw-pa netəm Isrel tepət kotɨtəlɨg-pa o Iərəmərə, Uhgɨn rəhalat.
17 Kən in otətaupən-in Iərəmərə e narmɨn ne nəsanənən rəha Elaija məmə in
otəuhlin nətəlɨgən rəha tata mɨn koatɨtəlɨg-pən mɨn o rəhalat nɨsualkələh mɨn,
kən in otəuhlin mɨn netəm koatəht nəwia Uhgɨn okotuwa mɨn e nenatɨgən
rəha netəm kotətuatɨp. E nolən əh, in otol nəpen-əpenəən o nəmegəhən rəha
netəmim o nuwamən rəha Iərəmərə.”
18 Kən Sekaraea təmən-ipən kəm nagelo məmə, “? Oekahro min-nulan
mɨtun məmə nat u otuwa mol nɨpahrienən? Məto-inu io enaguɨhl rəkɨs, kən
rəhak pətan tɨnɨpɨtaguɨhl mɨn.”
19 Kən nagelo təmən-ipən kəm in məmə, “Io, nərgək u Kapriel, kən io iatətul
e nɨganəmtɨ Uhgɨn e nian rafin. Kən in təmahl-ipa io məmə ekuwa məghat
kəm ik, kən mən-ipɨnə namnusən təwɨr u.
20 ! Ətəlɨg-in-tu! Naməm oteko kən onakəsagətən mətoarus-pa nakehm
nɨpətɨ nəghatən u, məto-inu nəməsənən nɨpahrienən e rəhak nəghatən. In
otuwa mol nɨpahrienən e nian ətuatɨp rəhan.”
21 Kən e nian əh, netəmim kəmoatəsahgin Sekaraea, kəmoatətəlɨg-in məmə
tahro tɨnan tɨnuwəh-pɨk nəhlan e Nimə Rəha Uhgɨn.
22 Kən nian in təmuwa ihluə, məto tɨnəruru nəghatən, kən ilat kɨnotɨtun
məmə in təmehm nat kit tahmen e napɨlaiirən. In təmasgəwɨn-asgəwɨn əm
e nelmɨn kəm ilat, məsagətən məto-inu namən təmeko.
23 Nian rəhan wək rəha pris e Nimə Rəha Uhgɨn tɨnol namnun, kən in
təmɨtəlɨg-pən latuənu.
24 Kən təsuwəhən, rəhan pətaguɨhl tɨnəpəs məwɨg e suakəku. Kən e məwɨg
faif, pətaguɨhl u in təmatəhluaig əm latuənu,
25 kən in təmən məmə, “Inu wək əm rəha Iərəmərə. Aupən ikɨn, nətɨk tɨkə kən
etaulɨs. Məto roiu əh, Uhgɨn təmol təwɨr ron io, kən nɨkin tagien məmə ekɨləs
nətɨk, kən io esaulɨs mɨnən e nɨganəmtɨ netəmim.”

Nagelo təmən-iarəp məmə Iesu otaiir

26 Nian Elisapet tɨnəpək-əpək mɨnos məwɨg sikis, Uhgɨn təmahl-ipən rəhan
nagelo, nərgɨn u Kapriel, məmə in otuwɨn e nɨtən Kalili e taon kit, nərgɨn u
Nasaret.

1:9: Eks 30:7 **1:15:** Nam 6:2-3 **1:17:** Mal 3:1; 4:5-6; Mat 17:11-13 **1:19:** Dan 8:16; 9:21

27 In təmos nəghatən kit matuwɨn rəha pətan kit itəm iərman təsuwɨnən əh
mehm, məto kɨnən rəkɨs məmə okos rəhan kətɨm kan mə rəha suah kit, nərgɨn
u Josep. In mipɨ Kig Tefɨt rat. Kən pətan əh, nərgɨn u Meri.
28 Kən nagelo təmuwɨn met-arəpən, kən mən kəm in məmə, "Təwɨr, Meri.
Uhgɨn təmələhəu rəhan nəwɨrən kəm ik, kən mətatɨg itəmlau min."
29 Məto Meri tɨnatəruru əfəməh nəghatən əh, kən nɨkin tɨnatəht pɨk məmə
nɨpətɨ nəghatən əh tahro.
30 Kən nagelo təmən-ipən kəm in məmə, "Əsəgɨnən, Meri, məto-inu Uhgɨn
təmɨtəpun məmə in otawte-in rəhan nəwɨrən kəm ik.
31 Kən inəh, ik onakəpəs-in məwɨg e nətɨm kit, kən mɨləs iərman. Kən
onəkaun-in nərgɨn məmə Iesu.
32 In otuwa etəm-iasol kən etəm kəike, kən okaun-in məmə Nətɨ Uhgɨn Ilɨs
Agɨn. Kən Iərəmərə Uhgɨn otol in tuwa Kig, tahmen-pən əm e tɨpɨn rat Tefɨt.
33 Kən in otərəmərə e noanol mɨn rafin itəm koatɨsɨ-pən e Jekop, kən rəhan
nərəmərəən otatɨg lilɨn matuwɨn matuwɨn namnun tɨkə."
34 Kən Meri təmən-ipən kəm nagelo məmə, "? Oekahro min-nulan mɨləs
suakəku kit okəmə esətəu-pənən əh iərman?"
35 Kən nagelo təmən-ipən kəm in məmə, "Narmɨn Rəha Uhgɨn otuwa matɨg
lam, kən nəsanənən rəha Uhgɨn Ilɨs Agɨn otəfətain ik. Kən inəh, suakəku
onəkɨləs, okaun-in məmə in təmɨsɨ-pən o Uhgɨn, kən in Nətɨ Uhgɨn.
36 Kən iatən kəm ik məmə ik kit Elisapet tɨnəpək-əpək rəkɨs in nətɨn kit
iərman, nat əpnapɨn in tɨnɨpətaguihl rəkɨs. Kəmatən lan məmə pətaguihl itəm
təseməkən, məto roiu əh tɨnəpəs məwɨg sikis rəkɨs e nətɨn.
37 Natɨmnat mɨn u tatətəu-pən nəghatən rəha Uhgɨn məmə, 'Uhgɨn tɨtun
nolən natɨmnat rafin, kən nat kit təsiəkɨsən ron.' "
38 Kən Meri təmən-ipən məmə, "Əwəh, io pətan iolwək əm rəha Iərəmərə.
Pəs in otol kəm io nat naka itəm ik nɨnən rəkɨs." Kən nagelo təmapəs in, kən
matuwɨn.

Meri təmaliwək matuwɨn məmə otətag Elisapet

39 Uarisɨg lan təsuwəhən, Meri təmiet iman ikɨn maliwək uəhai əm matuwɨn
əpəh ikɨn e nɨtot mɨn e taon kit rəha nɨtən Jutia məmə otətag in kit Elisapet,
40 kən in təmuwɨn latuənu rəha Sekaraea, muwɨn imə matən təwɨr kəm
Elisapet.
41 Kən e nian Elisapet təməto nəghatən rəha Meri, suakəku un itəm tətatɨg
əpəh e nərpɨn təmaut, kən Narmɨn Rəha Uhgɨn təmər e nɨki Elisapet.
42 Kən təmagət əfəməh məmə, "!Uhgɨn təmol təwɨr kəm ik taprəkɨs-in nɨpɨtan
mɨn rafin, kən in otol təwɨr kəm suakəku itəm onəkɨləs!
43 Ekɨsɨtunən məmə o naka Uhgɨn təmol təwɨr kəm io min-nulan məmə
mama rəha Iərəmərə rəhak təmuwa mətag io.
44 Iatən nəhlan məto-inu e nian ematəto rəham nəghatən, kən suakəku un
itəm tətatɨg əpəh e nərpɨk təmagien maut.
45 Kən Uhgɨn otol təwɨr kəm ik məto-inu nəmən nɨpahrienən e nəghatən itəm
Iərəmərə təməghat-in lam."

Napuən rəha Meri

46 Kən Meri təmən məmə,
"E nəmegəhən rafin rəhak, iatənwiwi Iərəmərə,
47 kən nɨkik tətagien pɨk o Uhgɨn Iosmegəh rəhak,

1:27: Mat 1:16,18 **1:31:** Aes 7:14; Mat 1:21-23 **1:33:** 2 Saml 7:12,13,16; Aes 9:7 **1:37:** Mat 19:26; Job 42:2; Jer 32:17 **1:46:** 1 Saml 2:1-10

48 məto-inu io pətan iolwək əm rəhan itəm io nat əpnapɨn əm, məto nɨkin tatəht io.
Kən roiu ne matuwɨn, netəmim rafin okotən məmə Uhgɨn təmol təwɨr kəm io;
49 məto-inu Uhgɨn u nəsanənən rəhan in iahgin,
in təmol nat pɨspɨs mɨn təwɨr pɨk agɨn kəm io,
kən nərgɨn in tasim.
50 Kən in tətasəkitun netəm mɨn u itəm koatɨsiai-in in, inu netəm rəha noanol mɨn aupən ikɨn mətoarus-pa itəm rəha noanol mɨn kəsotaiirən əh.
51 In təmol nat pɨspɨs mɨn e nəsanənən e nelmɨn.
In təmahl-iarəp netəm kotausit e nətəlɨgən rəhalat.
52 In təmos-iəhau iərəmərə mɨn e rəhalat nərəmərəən,
kən in təmɨləs-ipər netəm mɨn u rəhalat nətəlɨgən teiuaiu.
53 Netəm itəm nəumɨs tatus ilat, in tətagwən ilat e nagwənən itəm təwɨr,
kən netəm rəhalat nautə tepət, in tətahl-iarəp ilat kən nat tɨkə e nelmɨlat.
54 Uhgɨn təmasitu e noanol mɨn rəha Isrel u rəhan iolwək mɨn,
kən təməsaluinən məmə otasəkitun
55 Epraham ne rəhan mɨn noanol,
matuwɨn matuwɨn namnun tɨkə.”
56 Kən Meri tətatɨg ilau Elisapet mətoarus-pən məwɨg kɨsɨl, kən in təmɨtəlɨg-pən mɨn əpəh iman ikɨn.

Naiirən rəha Jon Baptais

57 Kən nian ətuatɨp rəha Elisapet tɨnuwa məmə otemək lan, kən təmɨləs nətɨn iərman.
58 Kən netəmim itəm kotatɨg iuəhkɨr ron ne rəhan mɨn noanol, kəmotəto namnusən əh məmə Iərəmərə təmasəkitun mol təwɨr pɨk kəm in nəhlan, kən ilat kəmotuwa motol kitiəh ilat min məmə okotagien kələh.
59 Nian suakəku əh tɨnos nian ilat eit, kən ilat kəmotuwa məmə okotəhg-ipən. Kən iuəhkɨr kotaun-in nərgɨn məmə iahuni rəhan tata Sekaraea,
60 məto rəhan mama tən məmə, “Kəpə. Okaun-in nərgɨn u məmə Jon.”
61 Kən ilat kəmotən kəm in məmə, “?Tahro? Rəham kit noanol tɨkə itəm kotaun-in nərgɨn əh Jon.”
62 Kən kəmoatəghat e noanelmɨlat moatətapəh o Sekaraea məmə in tolkeike məmə otaun-in-pən nərgɨn məmə pah.
63 Kən in təmətapəh o nat kit məmə in otəte rəkɨs nat kit lan, kən təməte-pən məmə, “Nərgɨn u Jon.” Nian kəmotehm, narmɨlat təmiwɨg pɨk ron.
64 Kən e nian əm əh, namən tɨnəg-ətuatɨp, kən tɨnatəghat matənwiwi Uhgɨn.
65 Kən ilat rafin itəm kotatɨg iuəhkɨr kəmotəgɨn. Kən netəmim kəmotəghat-in natɨmnat mɨn əh tɨtəlau ikɨn mɨn rafin e narɨt mɨn nɨtən Jutia.
66 Kən netəmim rafin itəm kəmotəto namnusən əh, kən kəmoatətəlɨg-in əm, kəmoatətapəh məmə, “?Suakəku əh, otuwa etəmim naka?” Kəmoatən min-nulan məto-inu kəmotəplan əm məmə nəsanənən rəha Iərəmərə tətatɨg lan.

Sekaraea təmən-iarəp nəghatən itəm Uhgɨn təmos-ipən kəm in

67 Kən Narmɨn Rəha Uhgɨn təmər e nɨki Sekaraea, tata rəha Jon, kən in təmən-iarəp nəghatən itəm Uhgɨn təmos-ipən kəm in. Kən təmən min-nulan məmə,
68 “Pəs kotənwiwi Iərəmərə, u Uhgɨn rəha netəm Isrel,
məto-inu in təmuwa məmə otasitu e rəhan mɨn netəmim,
kən təməmki-rəkɨs ilat e nelmɨ tɨkɨmɨr mɨn rəhalat.

1:50: Sam 103:13,17 **1:52:** Job 12:19; 5:11; Sam 147:6 **1:53:** Sam 34:10 **1:54:** Sam 98:3
1:55: Jen 17:7; Maeka 7:20 **1:59:** Jen 17:12; Lev 12:3; Luk 2:21 **1:68:** Sam 72:18

69 In təmiləs-ipər iosmegəh təsanən itəm otosmegəh kitat,
in təmisi-pən e noanol rəha iolwək rəhan Tefit.
70 Kən in tahmen-pən əm e nəghatən u itəm Uhgin tinəmən rəkis kəm kitat e nəghatən rəha ien min rəhan aupən.
71 In tinəmən-iəkis rəkis məmə otosmegəh kitat o tikimir min rəhatat ne netəmim rafin itəm kotetəhau kitat.
72 In təmiləs-ipər iosmegəh əh məmə otasəkitun pipi rat min rəhatat,
kən təsaluinən rəhan nəghatən itəm in atip təmən e rəhan nəniəkisən rəha nasituən,
73 inu nəniəkisən itəm təmən kəm pipi rat Epraham.
74 In təmiləs-ipər iosmegəh əh məmə otosmegəh kitat,
kən miləs-irəkis kitat e nelmi tikimir min rəhatat,
məmə nian min rafin e nəmegəhən rəhatat,
kitat kotitun nol wəkən rəhan e niganəmti Uhgin, kən məsotəginən,
75 kən kitat okotasim, kən nəmegəhən rəhatat otətuatip e nian min rafin.
76 "Kən ik, nətik, okaun-in ik məmə ien rəha Uhgin Ilis Agin,
məto-inu ik onakaupən-in Iərəmərə məmə onəkol əpen-əpenə e rəhan suatip.
77 Ik onakən-iarəp kəm rəhan min netəmim məmə Uhgin otosmegəh ilat nian in otafəl rəkis rəhalat təfagə rat min.
78 In otol məto-inu, in tətasəkitun kitat matol təwir kəm kitat.
E nasəkitunən rəhan, Kristo otuwa otat tahmen-pən e mitgar təmər e neai,
79 mətasiəgəpin kitat netəm koatatig e napinəpən ne əpəh ikin nimisən tatoh itəm ikin,
kən matit wir nelkitat e suatip rəha nəmənlinuən."
80 Kən suakəku təmatepət e nipətin, kən narmin rəhan təsanən. Kən nian rafin in tətatig əpəh ikin taruən-aruən ikin matəsahgin nian rəhan otuwa itəm otətuoun wək lan e niganəmti netəm Isrel.

2

Naiirən rəha Iesu
(Mat 1:18-25)

1 E nian min əh, suah kit etəm Rom, nərgin u Sisa Okastas, in tatərəmərə nitən min rafin rəha Rom. In təmələhəu lou kit tətatig məmə okafin rafin netəmim itəm koatatig rafin əh-ikin.
2 Inu nafinən netəmim itəm kəmaupən kol, kən Kuarinias in kapman rəha Siria.
3 Kən o nəghatən əh rəha nafinən, netəmim rafin kotəkəike moatitəlig-pən iməlat min ikin itəm kəmotaiir ikin məmə okafin ilat, kən kəte rəkis nərgilat e naoa rəha kapman.
4 Kən Josep ne Meri kəmiaiet e nitən Kalili e taon kit, nərgin u Nasaret, mian əpəh nitən Jutia e taon kit, nərgin u Petlehem, imə Kig Tefit aupən. Ilau kəmian ikin əh məto-inu Josep in mipi Tefit rat.
5 Ilau Meri katian məmə okos nərgilau. Kinagətosig-in rəkis Meri məmə in otəpanətəu-pən Josep, kən Meri in tinəpək-əpək-in rəkis suakəku kit.
6 Nian ilau əpəh Petlehem, kən nian rəha Meri tinuwa məmə otemək-in nətin.

1:69: Sam 18:2 **1:71:** Sam 106:10 **1:72:** Jen 17:7; Sam 105:8-9 **1:73:** Jen 22:16-17 **1:75:** Taet 2:12-14 **1:76:** Aes 40:3 **1:77:** Jer 31:34 **1:78:** Aes 60:1-2

7 Kən suakəku itəm in təmaupən maiir, in iərman. Kən təmalpin e nɨməhan,
mələhəu-pən e pokis kit itəm katələhəu-pən kras u nat megəh mɨn kotagwən-
pən ikɨn. Təmol min-nəhlan məto-inu nimə tɨkə məmə okuapɨl ikɨn, kən ilau
kətuapɨl əm əh e nimə rəha nat megəh mɨn.

Iolwək e sipsip mɨn ne nagelo mɨn

8 Kən e nɨkalɨ Petlehem, iolwək e sipsip mɨn koatehm wɨr rəhalat sipsip mɨn
lapɨn.
9 Kən nagelo kit rəha Iərəmərə təmiet-arəpa olat, kən nəhag-əhagən asol
rəha Iərəmərə təmasiəgəpɨn ilat, kən kəmotəgɨn pɨk.
10 Məto nagelo təmən kəm ilat məmə, "Əsotəgɨnən, məto-inu io iatuwa məmə
ekos-ipɨnə namnusən təwɨr kəm itəmat itəm otol nɨki netəmim kotagien pɨk,
kən namnusən u in rəha netəmim rafin.
11 Əpəh e taon rəha Kig Tefɨt, suakəku kit təmaiir-pa u-roiu. In Ios-
megəh, kən in Kristo itəm Uhgɨn təmən aupən məmə otahl-ipa otəmat, kən
in Iərəmərə. 12 Inu nəmtətin rəhatəmat: onəkotehm suakəku kəmalpin e
nɨməhan, kən kələhəu-pən e pokis kətagwən-pən nat megəh mɨn ikɨn."
13 Kən roiu agɨn-əh mɨn, nagelo mɨn tepət kəmotiet-arəpa moatətul ilat min,
moatənwiwi Uhgɨn, moatən məmə,
14 "Katənwiwi Uhgɨn əpəh ilɨs ilɨs agɨn-əh e neai.
Kən əpəh ləhau e nətueintən u, netəmim itəm nɨki Uhgɨn tətagien olat, ilat
okotatɨg e nəmə̈linuən."

Iolwək e sipsip mɨn kəmotuwɨn motehm Iesu

15 Nian nagelo mɨn kəmotapəs iolwək e sipsip mɨn motɨtəlɨg-pən əpəh e nego
e neai, kən iolwək e sipsip mɨn kəmotən kəm ilat mɨn məmə, "Pəs kotuwɨn
Petlehem motehm-tu nat əh itəm Iərəmərə təmən kəm kitat."
16 Kəmotəruməhlin uəhai əm motuwɨn motehm Meri ne Josep ne suakəku
itəm kəmuələhəu-pən e pokis itəm kətagwən-pən nat megəh mɨn ikɨn.
17 Nian kəmotuwɨn motehm rəkɨs suakəku u, kən kəmotamnus-iarəp
nəghatən rəha suakəku u itəm kəmotos o nagelo.
18 Kən netəmim rafin itəm kəmotəto nəghatən əh rəha iolwək e sipsip mɨn,
ilat kəmotaut, narmɨlat təmiwɨg pɨk ron.
19 Məto Meri təmatos əm e nɨkin natɨmnat mɨn u rafin, matətəlɨg-in e nian
mɨn.
20 Kən iolwək e sipsip mɨn kəmoatɨtəlɨg, moatɨləs-ipər nərgɨ Uhgɨn
moatənwiwi in o natɨmnat rafin itəm kəmotəto kən motehm, tahmen-pən əm
e inu nagelo təmən-ipən mihin kəm ilat.

Kəmaun-in nərgɨ Iesu.

21 Nian suakəku u tɨnos nian eit itəm təmaiir lan, kən kəhg-ipən in tatətəu-
pən Lou rəhalat, kən kaun-in nərgɨn məmə Iesu, nərgɨn u itəm nagelo təmən-
ipən kəm Meri aupən ikɨn, nian in təməsəpək-əpək-inən əh.

Josep ne Meri kəmialəs Iesu mian e Nimə Rəha Uhgɨn

22 Nian suakəku kit tətaiir, rəhan mama ne tata okuəike mioal sakrifais rəha
naruətuəhən tatətəu-pən Lou rəha Moses. Kən inəh, tɨnuwa ətuatɨp e nian
rəha Josep ne Meri məmə okioal nəhlan. Kən kialəs suakəku un mian əpəh
Jerusalem məmə okioas-ipən kəm Iərəmərə.
23 Inu tatətəu-pən əsas Lou rəha Iərəmərə itəm təmən məmə, "Suakəku
iərman mɨn itəm kaupən katɨləs ilat, okəkəike katos-ipən ilat kəm Uhgɨn məmə
rəhan."

2:14: Luk 19:38 **2:19:** Luk 2:51 **2:21:** Luk 1:31 **2:22:** Lev 12:1-8 **2:23:** Eks 13:2,12

24 Kən ilau kəmian Jerusalem o nat kit min, məmə ilau okioas mak kəiu o
iouen kəiu, kən mohamnu matioas-ipən kəm Uhgin o naruətuəhən, tahmen-
pən əm e Lou rəha Iərəmərə tatən mihin.

Simeon təmehm Iesu

25 Kən inəh etəmim kit tətatig əh Jerusalem, nərgin u Simeon. Rəhan
nəmegəhən in tətuatip wir, kən nian rafin tatətəu-pən nəghatən rəha Uhgin.
Kən in tatəsahgin nuwamən rəha Kristo itəm otuwa mosmegəh netəm Isrel
lan. Kən Narmin Rəha Uhgin təmuwa mərioah e nikin.
26 Narmin Rəha Uhgin tinən rəkis kəm in məmə otəsimisən mətoarus in
otehm Kristo itəm Iərəmərə təmən məmə in otahl-ipa.
27 Kən Narmin Rəha Uhgin təməuhlin nikin məmə in otuwin e Nimə Rəha
Uhgin. Kən Josep ne Meri kəmialəs suakəku u Iesu mian e Nimə Rəha Uhgin
məmə ilau okioal natimnat rafin itəm Lou tatən.
28 Kən Simeon təməplan Iesu, kən təmiləs məgəfəlin, kən matənwiwi Uhgin,
mən-ipən məmə,
29 "Iərəmərə, nəmol rafin rəham nəghatən o nəniəkisən kəm io, iolwək əm
rəham.
Kən roiu, egəhan-in io məmə ekimis-ta e nəmə̇linuən,
30 məto-inu enəplan e niganəmtək suakəku u itəm otosmegəh netəmim.
31 Ik nəmol əpen-əpenə məmə in Iosmegəh, kən netəmim rafin okotəplan.
32 In otuwa nəhag-əhagən, kən otəgətun rəham suatip kəm Iaihluə min,
kən netəmim okotiləs-ipər rəham min netəm Isrel o Iosmegəh əh."
33 Kən tata ne mama rəha suakəku u, narmilau təmiwig o nəghatən min itəm
Simeon təmən lan.
34 Kən Simeon təməfak məmə nəwirən rəha Uhgin otuwin olau. Kən in
təmən kəm Meri itəm in mama rəha suakəku məmə, "Onakatehm, Uhgin
təmitəpun məmə suakəku u otol məmə netəmim tepət əpəh Isrel okoteiuaiu
motorin, kən tepət min okotər. Kən in otuwa nəmtətin kit itəm netəmim tepət
okotəghat rat lan məmə,
35 netəmim okotəplan nətəligən min e niki netəmim tepət. Kən ik Meri,
nikim otitəgit tahmen e suah kit təmaru nikim e naip asol."

Ana təmehm Iesu

36 Kən pətaguihl kit əh-ikin tətatig, nərgin u Ana, kən in ien kit. In nəti
Fanuel, etəmim kit itəm təmisi-pən e noanol rəha Aser aupən ikin. Pətaguihl
əh, rəhan nup tepət. Nian təmatetəm-aluə əm, kən mətəu-pən rəhan iaguihl.
Kən ilau kəmuan o nup sepin əm, kən rəhan iaguihl təmimis.
37 Kən pətan u təmətatig əm nulan mətoarus-pa nian əh in tinuwa pətaguihl
kit. Kən roiu minos nup eiti-fo. Nian rafin in tətatig e Nimə Rəha Uhgin
matəfak, inəh laulaugin ne ehnaipən tatətuakəm mətapəs nagwənən matəfak
kəm Uhgin.
38 Kən in təmuwa ikin əh e nian ətuatip itəm Simeon tatəghat-in suakəku
əh. Kən pətaguihl u tatənwiwi Uhgin ron, kən matəghat-in suakəku əh kəm
netəmim rafin itəm kəmoatəsahgin məmə Kristo in otikis netəm Isrel.*

Josep ne Meri kəmian Nasaret

39 Nian Josep ne Meri, ilau kəmioal natimnat rafin u itəm Lou rəha Iərəmərə
təmən, kən kəməhalitəlig-pən Kalili e taon Nasaret, imələ̇hal ikin.

2:24: Lev 12:8 **2:30:** Aes 52:10; Luk 3:6; Taet 2:11 **2:32:** Aes 42:6; 49:6; 52:10 **2:34:** Aes 8:14; Mat 21:42; 1 Pita 2:8 * **2:38:** Nəghatən u "Kristo in otikis netəm Isrel" rəhan suatip kəiu. Netəmim neen itəm kotatig e nian rəha Iesu, nikilat təht məmə Kristo otiləs-irəkis netəm Isrel e nelmi tikimir min u netəm Rom. Məto nipətin asol məmə Kristo otikis netəm Isrel o təfagə rat min rəhalat. **2:39:** Mat 2:23

40 Kən suakəku təmatepət muwa məskasɨk, kən in tenatɨg tenatɨg wɨr, kən
nian rafin nəwɨrən rəha Uhgɨn təmərioah e rəhan nəmegəhən.

Etəm aluə Iesu əpəh e Nimə Rəha Uhgɨn

41 E nup mɨn rafin, tata ne mama rəha Iesu katian Jerusalem məmə okotol
lafet rəha Nuhagego-inən.
42 Nian Iesu tɨnos nup tuelef, təmətəu-pən ilau məhaluwɨn əpəh ilɨs e lafet
əh, tahmen-pən əm e nolən rəha netəm Isrel.
43 Nian lafet tɨnol namnun, kən rəhan mɨn kɨnotɨtəlɨg mɨnoatuwɨn iməlat
ikɨn, məto etəm aluə Iesu in təməsətəu-pənən rəhan tata ne mama, in mətatɨg
əm Jerusalem, məto ilau kəməsiatunən.
44 Nɨkilau tatəht məmə kətah in tətaliwək ilat nɨmanin netəmim rəhalat,
kən ilat kəmotaliwək o nian apiəpiə kit. Kən ilau kəmuətuoun matueam-in
o rəhalau mɨn, ne netəmim itəm kiatun ilat.
45 Məto nian ilau kəməsuehmən in, kən kəmiatəlɨg mueam-in mian
Jerusalem.
46 Kəmueam-in nian kɨsɨl, kən muəplan e Nimə Rəha Uhgɨn, tatəpələh ilat
iəgətun mɨn matətəlɨg-in ilat, kən matətapəh olat o natɨmnat neen.
47 Kən netəmim rafin itəm kəmotəto in, narmɨlat təmiwɨg pɨk o rəhan
nɨtunən ne rəhan nuhalpɨnən nəghatən mɨn.
48 Kən nian rəhan tata ne mama kəmuehm, kən narmɨlau təmiwɨg pɨk ron.
Kən rəhan mama təmən-ipən kəm in məmə, “Nətɨk. ?Nəmahro mol min-
nulan etɨmlau? !Əplan-tu! Itɨmlau rəham tata nɨkitɨmlau təməht pɨk ik, kən
iakatuegəs-in pɨk ik.”
49 Kən in təmən kəm ilau məmə, “?Natuegəs-in io o naka? ?Nakəsiatunən
məmə io ekəkəike mətatɨg e nimə rəha rəhak Tata?”
50 Məto ilau kəməsiatunən nɨpətɨ nəghatən itəm təmən kəm ilau.
51 Kən in təmətəu-pən ilau məhaleiuaiu məhaluwɨn əpəh Nasaret. Kən in
təmatɨsiai-in ilau matol nəwialau. Məto nian rafin rəhan mama tatətəlɨg-in
natɨmnat rafin mɨn əh e nɨkin.
52 Kən Iesu təmatepət e nɨpətɨn, kən rəhan nenatɨgən tatol iahgin, kən e nian
mɨn rafin, Uhgɨn ne netəmim, nɨkilat tətagien əm ron.

3

Jon Baptais təmamnus-iarəp nəghatən rəha Uhgɨn
(Mat 3:1-12; Mak 1:1-8; Jon 1:19-28)

1 Kən uarisɨg e natɨmnat mɨn əh, etəm Rom, nərgɨn u Sisa Taepirias, in
tatərəmərə nɨtən mɨn rafin rəha Rom. Kən e nian in təmatərəmərə mətoarus-
pa nup fiftin, kən netəm-iasol mɨn neen koatol wək ilat min: inu Herot
Antipas təmatərəmərə əpəh Kalili, ne pian Filip in təmatərəmərə əpəh Ituria
ne Trakonaetas, ne Lisanias təmatərəmərə əpəh Apilin, ne Pontias Pailat u
etəm Rom in kapman rəha Jutia.
2 Inu e nian ətuatɨp rəha Anas ne Kaeafas itəm ilau pris asol agɨn mil.
E nian əh, Jon nətɨ Sekaraea, itəm tɨnepət rəkɨs u-roiu, in təmətatɨg əpəh ikɨn
taruən-aruən ikɨn, kən Uhgɨn təmos-ipən nəghatən kit kəm in.
3 Kən in təmuwɨn mətan ikɨn mɨn rafin iuəhkɨr o nəhau Jotan təmatamnus-
iarəp nəghatən rəha Uhgɨn. In təmən-ipən məmə netəmim okotəkəike
motəuhlin məntaalat o nolən rat mɨn rəhalat, kən motuwɨn o Uhgɨn, məmə
in otafəl nolən rat mɨn rəhalat. Kən e nəmtətin kit, okol baptais elat.

2:41: Eks 12:24-27; 23:14-17; Dut 16:1-8 **2:51:** Luk 2:19 **2:52:** 1 Saml 2:26; Prov 3:4 **3:3:** Wək 13:24

4 In tahmen əm e nəghatən rəha ien u Aesea itəm təmətе e naoa rəhan məmə,
"Suah kit tətaun əpəh ikin taruən-aruən ikin matən məmə, 'Itəmat, otol əpen-
əpenə o suatip rəha Iərəmərə, kən motol rəhan suatip tətuatip.
5 Napin nəhau min rafin okətouin wir, kən nitot min ne narit min rafin
okos-iəhau, kən suatip eko-eko min okəg-ətuatip-in, kən suatip itəm tapər-
apər okəike kol təpiə.
6 Kən netəmim rafin okotehm suatip rəha Uhgin o nosmegəhən netəmim.' "
7 Kən e nian əh, netəmim tepət kəmotuwa o Jon məmə in otol baptais elat,
məto in təmən-ipən kəm ilat məmə, "!Itəmat nəkotahmen əm e sinek min! !
Nikitəmat otəsəhtən məmə onəkotagim tənin neməha ne nalpinən rəha Uhgin
itəm otuwa!
8 Otol natimnat neen itəm tatəgətun məmə nəmotapəs pahrien nolən rat
min kən motuwin o Uhgin. Kən sotən atipən kəm itəmat e nausitən məmə
itəmat nəkotətuatip əm məto-inu itəmat noanol min rəha Epraham. !Kəp! Inu
nat əpnapin əm. Iatən kəm itəmat məmə nat əpnapin kəpiel min əm, məto
Uhgin titun nəuhlinən ilat kotuwa noanol min rəha Epraham.
9 Kən inəh roiu ne, Uhgin tinətul matip rəkis məmə otahtil-pən nig əpəh
e nəukətin. Kən okəmə nig kit təsoe-inən noan itəm təwir, kən in otahtil
mərakin-pən e nigəm."
10 Kən nimanin netəmim kəmotətapəh o Jon məmə, "? Naka u itimat
ekotəkəike motol?"
11 Kən Jon təmən kəm ilat məmə, "Okəmə rəham napən kəiu, os-ipən kit kəm
suah kit itəm rəhan tikə, kən okəmə nigam nagwənən tatig, os-ipən məsin kəm
netəmim u nigilat tikə."
12 Netəm neen rəha nosən məni rəha takis kəmotuwa məmə otol baptais
elat, kən kəmotətapəh o Jon məmə, "?Naka u itimat ekotəkəike motol?"
13 Kən Jon təmən-ipən kəm ilat məmə, "Sotosən məni o netəmim taprəkis-in
itəm tahmen əm məmə onəkotos."
14 Kən mopael min neen kəmotətapəh min, "?Kən tahro etimat? ?Naka u
itimat ekotəkəike motol?" Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, "Sotolən nəginən
kəm netəmim məmə, 'Okəmə nəsotos-ipamən məni, kən oekotol nahməən
kəm itəmat.' Kən sotolən nəginən kəm netəmim məmə, 'Okəmə nəsotos-
ipamən məni, kən oekotən-ipən kəm netəm-iasol məmə nəmotol nat kit tərat.'
Nikitəmat otəkəike magien o nos ətuatipən nətouən rəhatəmat kən in əm un."
15 Kən netəm min əh koatəsahgin, kən nikilat tatəht Jon məmə kətah in
Kristo itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa.
16 Kən Jon təmuhalpin rəhalat nətəligən məmə, "Iatol baptais etəmat e
nəhau, məto etəmim kit tatuwa itəm rəhan nəsanənən ne nepətən taprəkis-in
io. Kən io ləhau agin, esahmenən məmə ekuwa io slef kit rəhan o nolən rəhan
wək.* Kən suah əh, in otol baptais etəmat e Narmin Rəha Uhgin ne nigəm.
17 In tatətul matip o nehmən nolən rəha netəmim məmə otoor ilat, netəm
kotəwir ne netəm kotərat, tahmen-pən e etəm tətasum. Tatiləs fok o nafəl
rəkisən nuwigi noa wit məmə otos nipətin itəm təwir. Netəmim itəm kotəwir
kotahmen e nipəti wit, tatos ilat matuwin latuənu. Məto netəmim itəm kotərat
kotahmen-pən e nuwigi noa wit, tatərakin-pən ilat e nigəm asol itəm tatuəp
namnun tikə."
18 Kən Jon təmamnus-iarəp namnusən təwir e nəghatən tepət məmə otiuw-
pa nətəligən rəha netəmim kotuwin o Uhgin.

Herot təmiləs-ipən Jon Baptais e kalapus

3:6: Aes 40:3-5 **3:7:** Mat 12:34; 23:33 **3:8:** Jon 8:33,39 **3:9:** Mat 7:19 **3:12:** Luk 7:29

* **3:16:** Nəghatən ətuatip rəha Jon tatən məmə, "esahmenən məmə ekikis rəkis nol e rəhan put." Wək u, in wək rəha slef. **3:16:** Wək 13:25

19 E nian əh, Herot Antipas təmit-irəkɨs Herotias inu pətaguɨhl rəha pian,
kən təmol natɨmnat tepət itəm kotərat. Kən o nolən mɨn əh, Jon təmən əskasɨk
məhai Herot Antipas o nolən rat mɨn rəhan.
20 Kən Herot Antipas təmatɨg mol mɨn nolən rat kit mɨn taprəkɨs, inəh
təmɨləs Jon muwɨn mahtosɨg-in e kalapus.

Jon təmol baptais e Iesu
(Mat 3:13-17; Mak 1:9-11)

21 Məto e nian Jon təməsuwɨnən əh e kalapus, kən in təmatol baptais e
netəmim mɨn, kən Iesu mɨn in təmuwa, kən Jon təmol baptais lan. Kən nian
Iesu təmatəfak, Uhgɨn təmerəh e neai,
22 kən Narmɨn Rəha Uhgɨn təmɨsɨ-pər matite, nɨpətɨn tahmen-pən e mak
muwa məpələh-pər e Iesu, kən nəwia Uhgɨn təmɨsɨ-pən e nego e neai matən
məmə, "Ik netɨk keike, ekolkeike pɨk ik, kən nɨkik tagien pɨk agɨn ron ik."

Pipi rat mɨn rəha Iesu
(Mat 1:1-17)

23 Nian Iesu təmətuoun rəhan wək, rəhan nup tahmen-pən e tate. Netəmim
nɨkilat tatəht məmə in nətɨ Josep.
Kən Josep in nətɨ Heli,
24 Heli in nətɨ Matat,
Matat in nətɨ Lifae,
Lifae in nətɨ Melki,
Melki in nətɨ Janae,
Janae in nətɨ Josep,
25 Josep in nətɨ Matatias,
Matatias in nətɨ Amos,
Amos in nətɨ Neham,
Neham in nətɨ Esli,
Esli in nətɨ Nagae,
26 Nagae in nətɨ Mahat,
Mahat in nətɨ Matatias,
Matatias in nətɨ Semein,
Semein in nətɨ Josek,
Josek in nətɨ Jota,
27 Jota in nətɨ Joanan,
Joanan in nətɨ Resa,
Resa in nətɨ Serupapel,
Serupapel in nətɨ Sealtiel,
Sealtiel in nətɨ Neri,
28 Neri in nətɨ Melki,
Melki in nətɨ Ati,
Ati in nətɨ Kosam,
Kosam in nətɨ Elmatam,
Elmatam in nətɨ Er,
29 Er in nətɨ Josua,
Josua in nətɨ Eliesa,
Eliesa in nətɨ Jorim,
Jorim in nətɨ Matat,
Matat in nətɨ Lifae,
30 Lifae in nətɨ Simeon,
Simeon in nətɨ Juta,
Juta in nətɨ Josep,

3:19: Mat 14:3-4; Mak 6:17-18 **3:22:** Jon 1:32 **3:23:** Luk 4:22; Jon 6:42

Josep in nəti Jonam,
Jonam in nəti Eliakim,
31 Eliakim in nəti Melea,
Melea in nəti Mena,
Mena in nəti Matata,
Matata in nəti Natan,
Natan in nəti Tefit,
32 Tefit in nəti Jese,
Jese in nəti Opet,
Opet in nəti Poas,
Poas in nəti Salmon,
Salmon in nəti Nason,
33 Nason in nəti Aminatap,
Aminatap in nəti Atmin,
Atmin in nəti Ani,
Ani in nəti Hesron,
Hesron in nəti Peres,
Peres in nəti Juta,
34 Juta in nəti Jekop,
Jekop in nəti Aisak,
Aisak in nəti Epraham,
Epraham in nəti Tera,
Tera in nəti Nahor,
35 Nahor in nəti Seruk,
Seruk in nəti Rehu,
Rehu in nəti Pelek,
Pelek in nəti Eper,
Eper in nəti Sela,
36 Sela in nəti Kaenan,
Kaenan in nəti Apaksat,
Apaksat in nəti Sem,
Sem in nəti Noah,
Noah in nəti Lamek,
37 Lamek in nəti Metusela,
Metusela in nəti Inok,
Inok in nəti Jaret,
Jaret in nəti Mahalalel,
Mahalalel in nəti Kenan,
38 Kenan in nəti Enos,
Enos in nəti Set,
Set in nəti Atam,
kən Atam təmisi-pən e Uhgin.

4

Setan təmos-ipən-os-ipən kəm Iesu
(Mat 4:1-11; Mak 1:12-13)

1 Narmin Rəha Uhgin təmərioah e nəmegəhən rəha Iesu, kən e nian in təmisi-pən e nəhau Jotan, kən Narmin Rəha Uhgin təməghat-pən e niki Iesu məmə in otuwin əpəh ikin taruən-aruən ikin.
2 Kən e nian foti, Setan təmos-ipən-os-ipən kəm Iesu. E nian min rafin əh, in təməsagwənən, kən e namnun nian min əh, nəumis təmus wir in.

3:32: Rut 4:17-22 **3:36:** Jen 11:10-26 **3:38:** Jen 4:25-26

3 Kən Setan təmən-ipən kəm Iesu məmə, “Okəmə ik Nəti Uhgin, ən-ipən kəm
kəpiel u məmə otəuhlin muwa mol piret lan.”
4 Kən Iesu təmuhalpin məmə, “Kəməte e Naoa Rəha Uhgin məmə, ‘Netəmim
okol kəsotatigən e nagwənən əm’ ”
5 Kən Setan təmit Iesu mian əpəh nitot əfəməh kit, kən roiu agin-əh min əm,
təməgətun in e kantri min rafin e nətueintən, ne nəsanənən rəhalat,
6 kən təmən-ipən kəm in məmə, “Io ekələhəu-pinə e nelməm nərəmərəən e
niməptən min, ne nautə rəhalat min rafin, məto-inu natimnat rafin əh tətatig
e nelmək, kən ekitun negəhan-inən kəm etəmim pah itəm iakolkeike məmə
ekos-ipən kəm in.
7 Məto okəmə ik onakəfak kəm io, kən natimnat rafin min u, okotuwa
rəham.”
8 Kən Iesu təmuhalpin rəhan nəghatən məmə, “Naoa Rəha Uhgin tatən
məmə, ‘Onəkotəfak əm kəm rəhatəmat Iərəmərə Uhgin, kən in əm, onəkotol
əm rəhan nətəligən.’ ”
9 Kən Setan təmit in minuwin əpəh Jerusalem e nətuei nimə əpəh ilis agin e
Nimə Rəha Uhgin. Kən təmən-ipən kəm in məmə, “Okəmə ik Nəti Uhgin, kən
iwig ukin-u,
10 məto-inu kəməte-pən e Naoa Rəha Uhgin məmə, ‘In otahl-ipa nagelo min
rəhan okotuwa motehm wir ik,’
11 kən təməte-pən məmə, ‘Okotiləs ik ilis e nelmilat məmə onəkəsorinən
nelkəm e kəpiel.’ ”
12 Kən Iesu təmuhalpin rəhan nəghatən məmə, “Naoa Rəha Uhgin tatən min
məmə, ‘Okol nəkəsotos-ipən-os-ipənən kəm rəhatəmat Iərəmərə Uhgin məmə
otol nat kit, kən məmə onəkotəplan məmə in tətatig itəmat min, o kəp.’ ”
13 Kən nian Setan tinol namnun rafin nos-ipən-os-ipənən rəhan, in təmagim
muwin isəu o Iesu matəsahgin məmə nian wir kit min rəhan otəpanuwa min.

Iesu təmətuoun rəhan wək əpəh Kalili
(Mat 4:12-17; Mak 1:14-15)

14 Kən Iesu təmitəlig-pən Kalili, kən nəsanənən rəha Narmin Rəha Uhgin
təmərioah e nəmegəhən rəhan. Kən kəmamnus-amnus in titəlau e niməptən
əh.
15 Kən Iesu təməgətun e nimə rəha nuəfiminən min, kən netəmim rafin
koatənwiwi in.

Netəm Nasaret
kəmotapəs Iesu
(Mat 13:53-58; Mak 6:1-6)

16 Kən Iesu təmuwa Nasaret, ikin əh in təmepət ikin aupən. Kən e nian rəha
Sapat, in təmuwin e nimə rəha nuəfiminən tahmen əm məmə in təmatol mihin
nian min. Kən in təmətul məmə otafin Naoa Rəha Uhgin,
17 kən kəmos-ipən naoa itəm kəmaiu-aiu rəha ien u Aesea. Kən in təmurapik
itəm Aesea təməte-pən tatən nəhlan məmə,
18 “Narmin Rəha Uhgin tətatig lak məto-inu təmitəpun io məmə ekən-iarəp
namnusən təwir kəm ian-rat min. Kən təmahl-ipa io məmə ekuwin mən-ipən
kəm netəm kotatig e kalapus məmə ekikis ilat, kən mahl-iarəp ilat, kən mən-
ipən kəm iganəmtin əpis min məmə okotehm min nat. Kən təmahl-ipən io
məmə ekuwin mikis nikin rat min itəm kotatig e nelmin netəm pisin, itəm
koatol tərat kəm ilat,
19 kən mən-iarəp məmə nian tinuwa rəkis məmə Iərəmərə otəgətun rəhan
nəwirən kən mosmegəh netəmim.”

4:4: Dut 8:3 **4:8:** Dut 6:13 **4:11:** Sam 91:1,12 **4:12:** Dut 6:16; 1 Kor 10:9 **4:13:** Hip 2:18; 4:15 **4:19:** Aes 61:1,2

20 Təmafin rəkis naoa un, kən maiuaiu min mos-ipən titəlig-pən o etəm
tatehm wir naoa min, kən təməpələh məmə otəgətun netəmim. Kən niganəmti
netəmim rafin e nimə rəha nuəfiminən təmatətul əm lan.
21 Kən in təmatəghat kəm ilat matən min-nulan məmə, "Roiu agin e nian
itəm nakoatətəlig lan e Naoa Rəha Uhgin, Uhgin tatol əp nəghatən min əh
məmə tinatuwa otol nipahrienən."
22 Netəmim rafin koatənwiwi in, kən narmilat tatiwig o nəghatən wir min
itəm tatən, kən motən kəm ilat min məmə, "?Nəti Josep u, o kəp?"
23 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Ekitun məmə onakoatən nəghatən
oas u kəm io u tatən min-nulan məmə, 'Tokita, ol-wir atip-tu nipətim,' u nipətin
məmə, 'Natimnat min əh itəm katən məmə nəmol rəkis ilat əpəh Kapaneam,
təwir məmə nakuwa mol min ilat ikin-u imam ikin.'
24 Nipahrienən, iakatən kəm itəmat məmə netəmim okol kəsotisiai-inən ien
kit itəm təmisi-pən elat.
25 E nian rəha Elaija, nuhuən təməsəfikən mos nup kisil ne məwig sikis, kən
nəumis təman ikin min rafin nagwənən təmikə. Kən ekən nipahrienən kəm
itəmat məmə, e nian əh, nəutahlimis tepət ikin-u Isrel,
26 məto Uhgin təməsahl-ipənən Elaija məmə otuwin masitu elat. Kəp. In
təmahl-ipən məmə otasitu əm e nəutahlimis kit əpəh ikin Saeton e taon
Sarefat, kən pətan u in Iaihluə kit.
27 Kən e nian rəha ien Elisa, netəmim tepət kəmotatig Isrel itəm kəmoatos
nimisən rəha nuwigitəm u leprosi, kən Elisa təməsol-wirən kit ne. Məto in
təmol-wir əm Neman u etəm Siria, Iaihluə kit."
28 Kən e nian netəmim e nimə rəha nuəfiminən kəmotəto nəghatən əh,
nemə̈ha təmol pik ilat.
29 Kən kəmotəruapik kətul motaskəlim Iesu, motiləs motiet e taon, motuwin
əpəh lekiəkis e nikali taon məmə okotərakin-iarəp.
30 Məto Iesu təmaliwək əm miet ilugin-in ilat minatuwin.

Iesu təmahl-iarəp narmin rat e etəmim kit
(Mak 1:21-28)

31 Kən Iesu təmeiuaiu muwin əpəh Kapaneam, taon kit min rəha Kalili. Kən
e nian rəha Sapat, in təmatəgətun netəmim.
32 Kən netəmim itəm kəmoatəto rəhan nəgətunən, narmilat təmiwig pik ron
məto-inu rəhan nəghatən təfigəm, nepətən əh-ikin.
33 Kən in əpəh imə e nimə rəha nuəfiminən, kən suah kit əh-ikin itəm narmin
rat kit tətatig lan. Kən in təmagət əfəməh məmə,
34 "!Ei, Iesu etəm Nasaret! ?Tahro? ?Nəmatuwa məmə onakərəkin itimat?
Ekitun rəkis ik. !Ik Etəm Asim rəha Uhgin!"
35 Məto Iesu təməghat əskasik lan məmə, "!Ahh, sagətən! !Iet magim e suah
un!" Kən narmin rat əh təmol suah un tiet morin-pən e nimaptən ilugin-in
ilat, kən in təmiet magim lan, məto təməsərəkinən suah un.
36 Kən netəmim rafin ikin əh, narmilat təmiwig kən moatən-ipən kəm ilat
min məmə, "!Ei! ?Nəgətunən naka u? Suah əh, in tatəghat əskasik e narmin
rat min e nəghatən rəha nepətən ne nəsanənən, kən ilat koatiet e netəmim."
37 Kən namnusən rəha Iesu təmaiu mitəlau e nitən əh.

Iesu təmol-wir netəmim tepət
(Mat 8:14-17; Mak 1:29-34)

4:22: Luk 3:23; Jon 6:42 **4:24:** Jon 4:44 **4:25:** 1 King 17:1,7 **4:26:** 1 King 17:8-16 **4:27:** 2 King 5:1-14 **4:32:** Mat 7:28-29

38 Iesu təmətul kən miet e nimə rəha nuəfiminən muwin əpəh e nimə rəha
Saimon.* E nian əh, uhu Saimon tatimis tatətəp-ətəp asol, kən ilat kəmotən-
ipən kəm Iesu məmə otol-wir.
39 Kən Iesu təmətul-pən iuəhkir ron məghat əskasik kəm nətəp-ətəpən, kən
nətəp-ətəpən təmikə. Kən roiu agin-əh min əm, pətaguihl u təmətul minatol
nagwənən nigilat.
40 Nian mit tiniwig rəkis,† netəmim kəmotos netəmim rafin itəm koatimis e
nimisən pisin pisin min moatuwa o Iesu. Kən təmələhəu-pən nelmin elat kitiəh
kitiəh, kən ilat rafin kəmotəmegəh.
41 Kən iərmis min kəmotiet motagim e netəmim tepət motagət əfəməh
məmə, "! Ik Nəti Uhgin!" Məto Iesu təmagət əskasik elat mahtosig-in ilat o
nəghatən məto-inu ilat kotitun məmə in Kristo itəm Uhgin təmahl-ipa.
42 Kən kəmən lawigin, Iesu təmiet ikin əh muwin əpəh ikin kit itəm netəmim
kotikə ikin. Məto netəmim kəmoteam-in, kən nian kəmotehm, kən kəmotuwa
ron motalkut məmə okotən-iəhau məmə in otəsagimən mapəs ilat.
43 Məto in təmən-ipən kəm ilat məmə, "Kəp. Io ekəkəike muwin latuənu pisin
min neen, mən-iarəp namnusən təwir rəha nərəmərəən rəha Uhgin, məto-inu
Uhgin təmahl-ipa io məmə ekol mihin."
44 Kən in təmatuwin mətan nitən Jutia matən-iarəp nəghatən rəha Uhgin e
nimə rəha nuəfiminən min.

5

Aposol min itəm Iesu təmaupən maun-in ilat
(Mat 4:18-22; Mak 1:16-20)

1 Nian kit, Iesu təmatətul e nikali nəhau asol, nərgin u Lek Kalili.* Kən
nimanin netəmim kəmotuwa kətul kitəlau lan məmə okotəto nəghatən rəha
Uhgin.
2 Kən in təmehm pot kəiu itəm netəm rəha niuwən nəm kəmotapəs katuəməhl
e noa nimənkləkil, məto-inu ilat kotaikuas e rehalat net min.
3 Kən Iesu təmər e pot rəha Saimon†, kən in təmətapəh o Saimon məmə
otiuw-iarəp pot tuwin ihluə məsin. Nian Saimon təmətig-iarəp pot, kən Iesu
təməpələh lan matəgətun netəmim.
4 Nian Iesu təməghat rəkis kəm netəmim, kən mən-ipən kəm Saimon məmə,
"Saimon, otasuə kotuwin əpəh lokamnim, kən nakotərakin rəhatəmat net
məmə nakotos nəm neen."
5 Kən Saimon təmən məmə, "Etəm-iasol, lapin itimat emotalkut pik o nat u
mətoahgin-pa tinian, məto eməsotosən nəm kit ne. Məto ik ninən min məmə
okotuwin, kən tol nəhlan, pəs okotuwin min motərakin rəhatimat net min."
6 Kən e nian kəmotol min-nəhlan, kəmotos nəm tepət tepət e rəhalat net,
kən net min rəhalat kəmotər kasis wir e nəm min, kən net min kinotətuoun
minotəhap-əhap.
7 Kən ilat kəmotaun-in-pən ilat min neen e pot kit min məmə okotuwa
kasitu elat. !Kən kəmotuwa kəmki-pən nəm e pot kərən mil kuər mərioah e
nəm, iuəhkir əm pot mil kətuamnim!

---

* **4:38:** Nian min neen, kətaun-in Saimon Pita məmə, "Saimon," kən nian neen, kətaun-in məmə, "Pita." † **4:40:** Lou tatən məmə etəmim ko təsiləsən etəm tatimis e nian rəha Sapat. Məto nian mit tiniwig rəkis, kən Sapat tinol namnun, kən netəmim kotitun niləsən netəmim. **4:41:** Mat 8:29; Mak 3:11-12 **4:44:** Mak 1:35-39; Mat 4:23 * **5:1:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, "Lek Kenesaret" u nərgin kit min rəha Lek Kalili. **5:1:** Mat 13:1-2; Mak 3:9-10 † **5:3:** Inu Saimon Pita. **5:5:** Jon 21:3-8

8 Nian Saimon Pita təmehm nat u, kən təmisin-pən nulin o Iesu e nisiaiiən
matən məmə, “!Iərəmərə, uwin isəu ron io məto-inu, io esahmenən, io iol
təfagə rat!”
9 In tatəghat min-nulan məto-inu in ne netəm min əh e pot mil, kəmotaut
pik narmilat tiwig o nəm min itəm kotepət pik nəhlan.
10 Kən Jemes ne Jon, nəti Sepeti mil itəm kətəhalol wək iləhal Saimon, ilau
min kəmuaut pik narmilau tiwig o nəm min u.
Məto Iesu təmən-ipən kəm Saimon məmə, “Əsəginən. Ik etəmim rəha
niuwən nəm, məto roiu əh matuwin, ik onakiuw-pa netəmim.”
11 Kən e nian ilat kəmotiuw-par rəhalat pot min, kən moatapəs natimnat
rafin motuarisig-in əm Iesu, kən motuwa rəhan min netəmim.

Iesu təmol-wir etəm tatos nimisən u leprosi‡
(Mat 8:1-4; Mak 1:40-45)

12 Nian Iesu təmətaliwək e taon kit, suah kit itəm tatos nimisən u leprosi
təmaliwək muwa. Nimisən u leprosi təmirəfin nipətin. Kən nian in təmehm
Iesu, təmeiuaiu misin-pən nipinəgin e nisip matos-ipən nisiaiiən kəm in, kən
in təmətasək matəkəike ron matən məmə, “Iərəmərə, okəmə nakolkeike, kən
nəkitun nol-wirən io, kən mafəl rəkis namkimikən lak.”
13 Kən Iesu təməg-əfəməhin-pən nelmin mələhəu-pən lan mən məmə, “Əwəh.
Iakolkeike. !Əwir-ta!” Kən roiu agin-əh əm, nimisən u leprosi təmagim mikə
lan.
14 Kən Iesu təmən-iəhau məmə otəsən-iarəpən natimnat min u kəm
netəmim, məto in təmən-ipən kəm in məmə, “Uwin mehm pris kit pəs in
otehm məmə nipətim tinol min-nulan, kən os-ipən sakrifais kəm Uhgin itəm
Lou rəha Moses təmən o suah kit itəm rəhan leprosi tatikə, kən netəmim
okotitun məmə nipahrienən ninəwir, kən rəham namkimikən tinikə.”
15 Məto namnusən rəha Iesu tatiet matuwin ikin min rafin, kən nimanin
netəmim kəmotuwa məmə okotətəlig-in rəhan nəgətunən kən məmə in otol-
wir nimisən min rəhalat.
16 Məto nian tepət, tatuwin ikin taruən-aruən ikin, in pisin əm, məmə
otatəfak.

Iesu təmol-wir etəm nipətin məsin təmimis
(Mat 9:1-8; Mak 2:1-12)

17 Nian kit, Iesu təmatəgətun əpəh imə e nimə kit, kən Farisi min, ne iəgətun
min rəha Lou, ilat əh-ikin koatəpələh, kəmotisi-pən əpəh latuənu min e nitən
Kalili, ne nitən Jutia, ne taon Jerusalem. Kən nəsanənən rəha Iərəmərə tətatig
o Iesu məmə in otol-wir netəmim u koatimis.
18 E nian əh, netəmim neen kəmotiləs suah kit motuwa itəm tətapil əm e
nimitiwin rəhan məto-inu nipətin məsin təmimis. Kən ilat kotolkeike məmə
okotiləs motələhəu-pən e nelki Iesu.
19 Məto ilat kotəruru nuwinən imə məto-inu netəmim tepət əh-ikin. Kən
kəmotuwin əpəh ilis e nimə motos-irəkis nəhgi nimə məsin,§ kən motəhlman-
əhlman suah un tatite e nimitiwin rəhan muwin iuəhkir əm o Iesu.
20 Nian Iesu təmehm rəhalat nahatətəən, kən təmən məmə, “Iolik. Rəham
nolən rat min, io emos-irəkis.”

5:11: Mat 19:27 ‡ **5:11:** E Naoa Rəha Uhgin, nəghatən u “leprosi” tatəghat-in nimisən pisin pisin min rəha nuwigitəm. Nimisən min u tatərəkin nuwigitəm, kən Lou rəha Moses tatən məmə suah kit itəm təmos nimisən nəhlan, in tamkimik e niganəmti Uhgin. Afin Levitikas itəm tepət 13-14. **5:14:** Lev 14:1-32 § **5:19:** E nian əh, kəmol nəhgi nimə neen e tael. Kən netəm min u kəmotos-irəkis tael min neen məmə otol kuhal tahmen e suah u itəm in tatimis. **5:20:** Aes 43:25; Luk 7:48

21 Kən iəgətun min rəha Lou ne Farisi min nikilat təht məmə, “?Etəmim naka
u tatəghat ausit məmə in Uhgin? Uhgin əm in titun nos-irəkisən nolən rat min
rəha netəmim.”
22 Iesu in titun əm rəhalat nətəligən, kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, “?
Tahro nakoatətəlig min-nulan?
23 ?Naka in timətig məmə ekən, ‘Ekos-irəkis rəham tefagə rat min,’ o ‘Ətul
maliwək’?
24 Kən roiu onəkotehm məmə Nəti Etəmim tatos nepətən o nos-irəkisən
təfagə rat min ikin-u e nətueintən.” Kən in təmən kəm suah u tatimis məmə,
“Ətul, miləs rəham nimitiwin maliwək matuwin imam ikin.”
25 Kən roiu agin-əh min, suah u təmətul miləs rəhan nimitiwin minataliwək
matənwiwi Uhgin minatuwin.
26 Kən ilat rafin kəmotaut pik ron narmilat tiwig, kən moatənwiwi nərgi
Uhgin, kən motasiəp kən moatəgin məsin moatən məmə, “Nəman, roiu kitat
kəmotehm nat pispis agin.”

Iesu təmaun-in Lifae
(Mat 9:9-13; Mak 2:13-17)

27 Uarisig e natimnat min u, Iesu təmiet maliwək matuwin, kən in təmehm
suah kit itəm tatos məni rəha takis, nərgin u Lifae, tatəpələh ikin katətou takis
ikin. Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Wa, muarisig-in io muwa rəhak
etəmim.”
28 Kən in təmapəs natimnat min rafin rəhan, mətul muarisig-in Iesu.
29 Kən Lifae təmol nagwənən asol kit rəha Iesu əpəh e rəhan nimə.
Kən netəmim tepət itəm koatos məni rəha takis, ne netəmim əpnapin min
kəmotuwa moatəpələh kələh ilat min ilat məmə okotagwən.
30 Kən Farisi min ne netəmim neen min rəhalat itəm iəgətun min rəha Lou,
nikilat təsagienən kən moatən-ən kəm netəmim rəha Iesu məmə, “?Tahro
itəmat nakotagwən kələh əm itəmat netəmim itəm koatos məni rəha takis ne
netəm nol təfagə rat?”
31 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Etəmim itəm in təsimisən,
təsuwinən mehm tokita. Məto etəm tatimis, in otəkəike muwin mehm tokita.
32 Io eməsuwamən məmə ekaun-in netəm itəm nikilat təht məmə kotətuatip
rəkis məmə okotəuhlin nətəligən rəhalat o nolən tərat min itəm koatol. Məto
emuwa məmə ekaun-in netəm kotərat məmə okotəuhlin rəhalat nətəligən.”

Nolən rəha napəsən nagwənən o Uhgin
(Mat 9:14-17; Mak 2:18-22)

33 Kən ilat kəmotən-ipən kəm Iesu məmə, “Netəmim rəha Jon Baptais, nian
rafin koatapəs nagwənən kən katəfak kəm Uhgin, kən netəmim rəha Farisi
min koatol əm nat kitiəh, məto rəham netəmim min kotagwən əm katilpin. ?
Tahro?”
34 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Nian itəmat nəkoatol nagwənən
rəha etəmim itəm təmol əm marit, məto nakotən kəm rəhan min məmə
okotəkəike motapəs nunən nagwənən, o kəp? !Kəp!
35 Məto nian tatuwa itəm netəmim okotiləs-irəkis suah u itəm təmol əm
marit motiləs kan isəu o rəhan min netəmim. Kən e nian əh inəh, ilat okotapəs
nagwənən lan.”*
36 Kən Iesu təmuəh min nimaa nəghatən kit tol min-nulan məmə, “Okol
suah kit təsosən napən wi rəhan məhap məsin, kən məhl-pən e napən oas

---

5:24: Jon 5:8 **5:30:** Luk 15:1-2 **5:34:** Jon 3:29 * **5:35:** “Etəmim itəm təmol əm marit” tatəpsen-pən Iesu, kən “rəhan min netəmim” tatəpsen-pən netəmim min rəha Iesu.

məmə otəhlosig-in itəm təmerəh. Məto okəmə tatol nəhlan, kən otərəkin rəhan napən wi, kən napən wi məsin okol təsəhl-pən wirən ilau napən oas.
37 "Kən okol suah kit təsosən wain wi miuw-pən e pətəl oas u təskasik, pətəl itəm kəmol e nuwigi nəni.† Okəmə suah kit tatol min-nəhlan, kən wain wi otahləpik kən mol pətəl oas in otasis kən mimerəh mahtiperəh, kən wain in otaiu meləg, kən pətəl min, in otərat.
38 Məto wain wi okəkəike kiuw-pən e pətəl wi.
39 Kən etəmim itəm təmənim wain oas rəkis, in təsolkeikeən məmə otənim min wain wi, məto-inu in otən məmə, 'Wain oas in təwir.' "

6

Netəmim rəha Iesu kəmoatəhl wit e nian rəha Sapat
(Mat 12:1-8; Mak 2:23-28)

1 Nian kit e Sapat, Iesu ne rəhan min netəmim kəmotaliwək motuwa e nasumən min rəha wit, nat kit tahmen e rais, kən rəhan min netəmim kəmotəhl wit neen motawig rəkis niwin, kən moatun. 2 Məto Farisi min neen koatən məmə, "!Ei! Nian u-roiu in Sapat, kən nolən u nəkoatol tatətgəhl Lou. ?Tahro itəmat nəkoatol min-nəhlan?"
3 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "?Itəmat nəsotafinən e Naoa Rəha Uhgin, natimnat min əh itəm Kig Tefit təmol aupən? In ne rəhan min netəmim, nəumis təmus ilat.
4 Kən in təmuwin imə e nimə tapolən rəha Uhgin, təmos piret u itəm pris min kinotos-ipən rəkis kəm Uhgin. Kən Lou tatən məmə pris min əm kotitun nunən, məto Tefit təmun kən mos-ipən neen kəm rəhan min netəmim məmə okotun."
5 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Io, Nəti Etəmim, ekatərəmərə e nian rəha Sapat."

Iesu təmol-wir etəmim e nian rəha Sapat
(Mat 12:9-14; Mak 3:1-6)

6 Kən e nian pisin kit min rəha Sapat, Iesu təmuwin əpəh imə e nimə rəha nuəfiminən, matəgətun netəmim. Kən ikin əh, suah kit əh-ikin nelmin matip təmimis, təsəg-ətuatip-inən.
7 Kən iəgətun min rəha Lou, ne Farisi min, ilat koatalkəlik məmə okotehm-tu Iesu məmə otol-wir suah u e nian rəha Sapat, pəs ilat kotitun nənən məmə Iesu təmətgəhl Lou.
8 Məto Iesu təmitun əm rəhalat nətəligən, kən təmən-ipən kəm suah u itəm nəlmin təmimis məmə, "Wa, mətul aupən e niganəmti netəmim rafin." Kən təmuwin mətul-pən əh aupən.
9 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Iakolkeike məmə ekətapəh-in nat kit otəmat. ?Tahro? ?E nian rəha Sapat, nolən naka in tətuatip e Lou məmə okol, okol nat wir, o okol nat tərat? ?Okosmegəh etəmim, o okohamnu etəmim?"
10 Kən təmisilu ilat rafin mitəlau, kən təmən-ipən kəm etəm nelmin təmimis məmə, "Əg-ətuatip-in nelməm." Kən suah əh təməg-ətuatip-in nelmin, kən nelmin təməwir.
11 Məto netəm min əh, nikilat tinərat pik agin, kən kinoatəghat-əghat kəm ilat min məmə okotahro e suah əh Iesu.

Iesu təmitəpun tuelef aposol min rəhan
(Mat 10:1-4; Mak 3:13-19)

---

† **5:37:** E nian əh, kəmol pətəl rəha wain e nuwigi nəni. Pətəl wi in timətmətig o nahgigən. Məto pətəl oas in təskasik kən okol təsahgigən. Nian nahui krep tatuwa matol wain, kən nahgin tətahləpik pətəl tətasis. **6:1:** Dut 23:25 **6:2:** Jon 5:10 **6:3:** 1 Saml 21:1-6 **6:4:** Lev 24:5-9

12 Kən e nian min əh, Iesu təmuwin əpəh ilis e nitot məmə otəfak, kən in
təmətatig matəfak kəm Uhgin e nian əh mətoarus tian.
13 Kən tinian, təmaun-in rəhan min netəmim məmə okotuwa kehm. Kən
təmitəpun rəkis tuelef, maun-in nərgilat məmə aposol min.
14 Nərgi aposol min u tol min-nulan: Saimon itəm Iesu təmaun-in nərgin wi
məmə Pita, ne pian Antru, ne Jemes ne Jon, ne Filip, ne Patolomiu,
15 ne Matiu, ne Tomas, ne Jemes nəti Alfeas, ne Saimon u kətaun-in məmə
Selot,*
16 ne Jutas nəti Jemes, ne Jutas Iskariot itəm təmegəhan-in-pən Iesu kəm
rəhan min tikimir min.

Iesu təməgətun netəmim kən mosmegəh netəmim itəm kəmoatimis (Mat 4:23-25)

17 Kən Iesu ne rəhan aposol min kəmotiet e nitot u moteiuaiu motuwa
motatig e nitən iəməhl ilat rəhan netəmim tepət, ne nimanin netəmim tepət
min kəmotisi-pən nitən Jutia, ne Jerusalem, ne nikalkal nitəhəi ikin Taea ne
Saeton.
18 Ilat kəmotuwa məmə okotəto nəghatən rəha Iesu kən məmə in otol-
wir nimisən min rəhalat. Kən in təmol-wir netəmim itəm narmin rat min
kəmoatərəkin ilat.
19 Kən netəmim itəm kəmotətul moatitəlau lan, kəmotalkut məmə okotek
məto-inu nəsanənən tatisi-pən lan matol-wir ilat rafin.

Nagienən ne nəratən (Mat 5:1-12)

20 Kən Iesu təmasipən mehm rəhan min netəmim, kən tən-ipən kəm ilat
məmə,
"Itəmat u ian-rat min, nakoatatig e nəwirən pahrien. In nəwirən pahrien
məto-inu, itəmat netəmim rəha Uhgin, kən in tatərəmərə etəmat.
21 Itəmat itəm nakoteam-in nagwənən əh-roiu, nakoatatig e nəwirən pahrien.
In nəwirən pahrien məto-inu, onəkotən məmə, 'Əwəh, tahmen.'
Itəmat itəm nakotasək əh-roiu, nakoatatig e nəwirən pahrien. In nəwirən
pahrien məto-inu onəkotalah.
22 Nakoatatig e nəwirən pahrien nian netəmim koatetəhau itəmat, kən
kəsegəhan-inən itəmat məmə onəkotol natimnat kitiəh itəmat min ilat,
kən katən rat itəmat, kən katərəkin-rəkin nərgitəmat məmə itəmat rəha
iərmis min, kən ilat koatol nolən min əh kəm itəmat məto-inu io Nəti
Etəmim, kən itəmat rəhak min.
23 "E nian min əh, otagien, kən motətip-ətip e nagienən məto-inu nətouən asol
rəhatəmat rəha natimnat min əh tətatig əpəh e nego e neai. Nikitəmat otagien
məto-inu tipilat min kəmoatol nolən kitiəh əm kəm ien min aupən ikin.
24 "Məto, kəsi, nahmməən asol otuwa otəmat itəm rəhatəmat nautə tepət roiu
məto-inu, ninotos rəkis nagienən rafin itəm onəkotos.
25 Kəsi, nahmməən asol otuwa otəmat itəm nakotagwən pik moatəto təwir lan
əh-roiu məto-inu, nəumis otəpanus itəmat.
Kəsi, nahmməən asol otuwa otəmat itəm nakotalah əh-roiu məto-inu,
nəpanotasək onəkotasək agin.
26 Kəsi, nahmməən asol otuwa otəmat nian netəmim koatiləs-ipər nərgitəmat
məto-inu, tipilat min kəmotiləs-ipər mihin nərgi ien eiueiuə min aupən
ikin."

---

* **6:15:** Əplan-tu futnot e Mat 10:4. **6:21:** Sam 126:5-6; Aes 61:3; Nol Əpən 7:16-17 **6:22:** Jon 15:19; 16:2; 1 Pita 4:14

Otolkeike rəhatəmat
tɨkɨmɨr mɨn
(Mat 5:38-48; 7:12)

27 Kən təmən mɨn məmə, “Məto ekatən kəm itəmat itəm nakoatətəlɨg-in
motɨtun məmə, nəkotəkəike motolkeike rəhatəmat tɨkɨmɨr mɨn, kən motol
təwɨr kəm netəm koatetəhau itəmat,
28 kən nian netəmim koatau ɨərmɨs-in itəmat, məto itəmat onakotətapəh-in
o Uhgɨn məmə otos-ipən rəhan nəwɨrən kəm ilat, kən onəkotəfak o netəmim
itəm koatol tərat kəm itəmat.
29 “Okəmə suah kit tatem nɨkapɨm, kən ahwin-pən nɨkalɨn kit mɨn tem.
Okəmə suah kit tatɨləs rəham kot, kən atətul matɨp o nos-ipən mɨnən rəham
sot.
30 Os-ipən nat naka kəm etəmim kit itəm tateasiə-in ron ik, kən etəmim itəm
təmos rəham neen natɨmnat, apəs əm, məsətapəh-inən.
31 Kən otol təwɨr kəm netəmim rafin e nolən mɨn rafin itəm nakotolkeike
məmə netəmim okotol min kəm itəmat.
32 “?Okəmə nakotolkeike əm netəm mɨn u koatolkeike itəmat, nɨkitəmat təht
məmə okɨləs-ipər itəmat ron? Kəp. Netəm rat, ilat mɨn koatol təwɨr kəm ilat
mɨn, kən moatolkeike ilat mɨn.
33 ?Kən okəmə nəkoatol əm təwɨr kəm netəm mɨn əh itəm koatol təwɨr kəm
itəmat, nɨkitəmat təht məmə okɨləs-ipər itəmat ron? Kəp. Netəm rat, ilat mɨn
koatol əm nat kitɨəh mɨn.
34 ? Kən okəmə nakoategəhan-in natɨmnat kəm netəmim neen itəm ilat
kotɨtun nos-ipa mɨnən nɨtain, nɨkitəmat təht məmə okɨləs-ipər itəmat ron?
Kəp. Netəm rat, ilat mɨn koategəhan-in natɨmnat kəm ilat mɨn məmə nian kit
kəpanotos-ipən mɨn nɨtain tahmen.
35 “Məto nəkotəkəike motolkeike rəhatəmat tɨkɨmɨr mɨn, kən moatol təwɨr
kəm ilat, kən moategəhan-in natɨmnat itəm kəmotos məmə okəsotalpɨnən.
Okəmə nəkotol nəhlan, kən rəhatəmat nətouən asol tətatɨg, kən nakotuwa
nenətɨ Uhgɨn Ilɨs Agɨn, məto-inu in tatol təwɨr kəm netəm naumɨs mɨn, kən
tatol təwɨr mɨn kəm netəmim itəm kəsotənən məmə nɨkilat tagien o natɨmnat
wɨr itəm in tatol kəm ilat.
36 Otasəkitun netəmim tahmen əm e rəhatəmat Tata tətasəkitun netəmim.”

Əsənən nolən rəha etəmim
(Mat 7:1-5, 17-27; 12:34-35)

37 Kən Iesu təmən məmə, “Əsənən nolən rəha etəmim məmə in tərat, kən
pəs kəsənən rəham nolən məmə in tərat; əsənən məmə suah kit otəkəike mos
nalpɨnən o təfagə rat kit rəhan, kən pəs kəsənən məmə ik onakəkəike mos
nalpɨnən o təfagə rat kit rəham; aluin nolən rat rəha etəmim itəm təmol kəm
ik, kən pəs kaluin nolən rat rəham.
38 Awte kən məhan nelməm kəm netəmim, kən kos-ipɨnə natɨmnat kəm ik,
natɨmnat tepət tepət itəm kəmaii-pən kasin-asin kəgətain, tər matərioah itəm
okələhəu-pən ilat e nelməm. Okəmə natos-ipən tepət, okos-ipɨnə tepət kəm ik,
məto okəmə natos-ipən noan məsɨn əm, okos-ipɨnə noan məsɨn əm kəm ik.”
39 Kən in təmuəh nimaa nəghatən kəm ilat məmə, “Iganəmtɨn əpɨs ko təsitən
iganəmtɨn əpɨs kit mɨn. !Kəsi, okiaiwɨg-pən e noakɨmɨl asol!
40 Etəm tatətəlɨg, in təsaprəkɨs-inən rəhan iəgətun, məto etəmim itəm
təmətəlɨg-in wɨr matətəu-pən iəgətun e nətəlɨgən mɨn rafin, in otuwa mahmen
e rəhan iəgətun.
41 “?Tahro nakatən nɨsɨp noan məsɨn itəm təmuwɨn e nɨganəmtɨ piam, məto
nɨkim təsəhtən nɨg asol itəm tətatɨg e nɨganəmtɨm?

6:31: Mat 7:12 **6:37:** Mat 6:14 **6:38:** Mak 4:24 **6:39:** Mat 15:14 **6:40:** Mat 10:24-25

42 ? Okəmə nakəsehmən nɨg asol əpəh e nɨganəmtɨm, kən onakahro min-
nulan mos-irəkɨs nɨsɨp e nɨganəmtɨ piam? ! Rəhatəmat nənən təwɨr, məto
nɨkitəmat tamkɨmɨk! Aupən mos-irəkɨs nɨg asol e nɨganəmtɨm, kən mɨtun
nehm wɨrən nɨsɨp e nɨganəmtɨ piam kit.
43 "O nat əh inəh, iatən məmə, nɨg katun tɨkə itəm tatoe-in nɨg kəsunən,
tahmen-pən əm e nɨg kəsunən təsoe-inən nɨg katun,
44 məto-inu etəmim tatɨtun nɨg e nehmən noan. Ko etəmim təsəhlən noa nɨg
katun e nolkosɨk, kən ko etəmim təsəhlən noa nɨg tətehen e nol e luən.
45 Etəm təwɨr, nɨkin tərioah e natɨmnat wɨr mɨn, kən in tatol natɨmnat itəm
təwɨr. Kən etəm tərat, nɨkin tərioah əm e nolən tərat mɨn, kən in tatol əm nolən
tərat; məto-inu e nian tatəghat, kən natɨmnat mɨn əh e nɨkin koatiet."
46 Kən Iesu təmən məmə, "?Tahro nakotaun-in io məmə 'Iərəmərə, Iərəmərə,'
məto nəsotolən nat naka itəm ekatən?
47 Pəs ekəgətun kəm itəmat nolən rəha suah kit itəm tatuwa ron io, kən
matəto nəghatən mɨn rəhak, kən matol natɨmnat mɨn itəm ekatən ilat.
48 "Kən in tahmen əm e etəmim itəm təmiləkɨn rəhan nimə. Aupən, təmel
nɨsɨp meiuaiu muwɨn mafəl wɨr kəpiel apɨn əpəh ləhau, kən miləkɨn-pən
rəhan ikɨn nimə. Nian nuhuən təfɨk maiu maruəh muwa mɨləs pɨkən, məto
təsəloalən lan, məto-inu təmiləkɨn wɨr tiəkɨs.
49 Məto etəmim itəm tatəto nəghatən rəhak kən məsolən, in tahmen-pən
e etəmim itəm tatiləkɨn-pər rəhan nimə tatəpələh-pər əm e nɨməptən. Nian
nuhuən təfɨk maiu maruəh muwa mɨləs pɨkən nimə, kən əmun nimə tiet
morin mɨməlkin-məlkin."

7

Nahatətəən rəha etəm-iasol kit rəha mopael mɨn
(Mat 8:5-13)

1 Nian Iesu təməghat rəkɨs kəm netəmim un, kən in təmuwɨn əpəh e taon
Kapaneam.
2 Kən ikɨn əh, etəm-iasol kit rəha mopael mɨn rəha netəm Rom tətatɨg, kən slef
kit əh-ikɨn rəhan itəm in tolkeike pɨk, məto slef əh tatɨmɨs pɨk, rəhan nahməən
tepət.
3 Kən e nian etəm-iasol əh təməto namnusən rəha Iesu, kən in təmahləpis
netəm-iasol neen rəha netəm Isrel məmə okotuwɨn motən-ipən kəm Iesu
məmə otuwɨn mol-wɨr rəhan slef.
4 Kən nian netəm-iasol mɨn əh kəmotuwa motehm Iesu, motətapəh əskasɨk
ron motən məmə, "Iərəmərə, tətuatɨp əm məmə nakasitu e suah əh,
5 məto-inu in tolkeike pɨk kitat netəm Isrel, kən in təmiləkɨn nimə rəha
nuəfɨmɨnən rəhatat."
6 Kən Iesu təmətəu-pən ilat. Kən e nian kɨnoatuwa iuəhkɨr o nimə, etəm-
iasol rəha mopael mɨn təmahl-ipən rəhan mɨn netəmim kotuwɨn motehm
Iesu moatən-ipən məmə, "Iərəmərə, əsəlɨkiamtəən ik o nuwamən, məto-inu
esahmen-pənən məmə onəkuwa imak ikɨn.
7 Kən tol min-nəhlan, io esɨmnəən mehm ik. Ik etəm-iasol kit, məto io etəm
ləhau əm. Məto əghat əm, kən rəhak slef, in otəsanən mɨn.
8 Ekɨtun məmə nɨmɨsən əh otəkəike mol nəwiam, məto-inu io mɨn, rəhak
netəm-iasol mɨn kotərəmərə lak, kən iatol nəwialat, kən mopael mɨn neen əh-
ikɨn itəm io ekərəmərə elat. Okəmə ekən kəm kit məmə, 'Uwɨn,' kən tuwɨn.
Kən okəmə ekən kəm kit məmə, 'Wa,' kən tuwa. Kən okəmə ekən kəm rəhak
slef məmə, 'Ol nat u,' kən in tol."

6:45: Mat 7:17-20; 12:34-35 **6:46:** Mat 7:21

9 Nian Iesu təmətо nəghatən u, narmɨn təmiwɨg pɨk o nəghatən rəha suah
u. Kən in təmeirair mən-ipən kəm nɨmanin netəmim itəm koatətul uarisɨg
in, məmə, “Ekatən kəm itəmat məmə, suah u sənəmə in etəm Isrel. Kən nat
əpnapɨn noanol mɨn rəha Isrel, mətо esehmən ilat kit itəm rəhan nahatətəən
iahgɨn tahmen-pən lan.”
10 Kən e nian iahləpis mɨn rəha etəm-iasol kəmotɨtəlɨg-pən imə, kəmotehm
slef əh tɨnəsanən rəkɨs.

Iesu təmosmegəh nətɨ nəutahlɨmɨs kit

11 Kən təsuwəhən e natɨmnat mɨn u, Iesu təmuwɨn e taon kit, nərgɨn u Nain,
ilat rəhan mɨn netəmim ne nɨmanin netəmim tepət itəm koatuarisɨg-in in.
12 Kəmol fenɨs e kəpiel tɨtəlau e taon əh, kən e nian Iesu təmuwa iuəhkɨr
o nafiluə rəha taon, kən təmehm netəmim koatɨsɨ-pən e taon moatalis etəm
təmɨmɨs kit. In etəm aluə iərman, nətɨ nəutahlɨmɨs kit noan kitiəh əm. Kən
nɨmanin netəmim tepət rəha taon koataliwək kələh ilat nəutahlɨmɨs əh.
13 Kən nian Iərəmərə təmehm nəutahlɨmɨs əh, in təmasəkitun pɨk, kən mən-
ipən kəm in məmə, “Əsasəkən.”
14 Kən təmuwɨn mek pet itəm kətalis suah u təmɨmɨs lan, kən kəmotətul. Kən
Iesu təmən-ipən məmə, “!Etəm aluə! !Iatən kəm ik məmə, ətul!”
15 Kən etəm təmɨmɨs tɨnəmegəh mɨnətul, kən mətuoun matəghat. Kən Iesu
təmos-ipən etəm aluə əh kəm rəhan mama.
16 Netəmim rafin kəmotəgɨn motasiəp, kən moatənwiwi Uhgɨn məmə, “!Ien
asol kit roiu tətatɨg kitat mɨn!” Kən motən mɨn məmə, “!Uhgɨn təmuwa məmə
otasitu e rəhan mɨn netəmim!”
17 Kən namnusən rəha Iesu təmaiu mɨtəlau ikɨn mɨn rafin e nɨtən Jutia kən
e nɨməptən mɨn rafin iuəhkɨr ron.

Iesu ne Jon Baptais
(Mat 11:2-19)

18 Netəmim rəha Jon Baptais kəmotən-ipən kəm in natɨmnat rafin itəm Iesu
təmol ilat. Kən Jon Baptais təmaun-in rəhan etəmim mil kəiu kuea ron,
19 kən tahləpis ilau məmə okian muehm Iərəmərə muətapəh ron məmə, “?
Karmə ik suah əh itəm otuwa, o məta ekotasɨpən o etəm pɨsɨn kit mɨn?”
20 Kən nian suah mil kəmuea muehm Iesu, kəmuən-ipən kəm in məmə, “Jon
Baptais təmahl-ipa itɨmlau ekuea məmə ekuətapəh ron ik məmə, ‘?Karmə ik
suah əh itəm otuwa, o məta ekotasɨpən o etəm pɨsɨn kit mɨn?’ ”
21 Kən e nian əm əh itəm ilau kəmuea muehm Iesu lan, mətо Iesu tatol
nɨmɨsən tepət koatəwɨr. Neen koatos nɨmɨsən pɨsɨn pɨsɨn mɨn, neen narmɨn rat
tətatɨg elat. Kən netəmim tepət nɨganəmtɨlat təpɨs, mətо Iesu təmol-wɨr ilat.
22 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilau məmə, “Iatəlɨg mian muən-ipən natɨmnat
mɨn u rafin kəm Jon, nat itəm nəmuətо kən muehm. Netəm nɨganəmtɨlat
təpɨs kɨnoatəplan nat. Kən netəmim itəm nelkɨlat tərat kɨnotətо təwɨr kən
mɨnotaliwək. Kən netəm mɨn u kəmotos nɨmɨsən leprosi, nuwigɨlat tɨnəwɨr.
Kən netəm mɨn u matəlgɨlat təmalu, roiu matəlgɨlat tɨnoag, kən netəm mɨn u
kəmotɨmɨs, kɨnotəmegəh mɨn. Kən ian-rat mɨn, roiu əh suah kit tɨnatən-iarəp
namnusən təwɨr kəm ilat.
23 Uhgɨn otawte-in rəhan nəwɨrən kəm netəmim itəm kəsotəmeən e rəhalat
nahatətəən lak o rəhak nolən.”*

7:15: 1 King 17:23; 2 King 4:36 **7:16:** Luk 1:68 **7:20:** Sam 40:7; Mal 3:1; Nol Əpən 1:8 **7:22:** Aes 35:5-6; 61:1; Luk 4:18 * **7:23:** E nian rəha Iesu, netəmim tepət koatasɨpən o Kristo itəm otəpanuwa. Mətо nɨkilat təht məmə in otol nolən mɨn itəm tol pɨsɨn e nolən mɨn rəha Iesu. Nɨkilat təht məmə Kristo otos nəsanənən o nəluagɨnən e kapman rəha Rom.

24 E nian iahləpis mil rəha Jon ilau kəmiatəlig min, kən Iesu təmətuoun
matəghat-in Jon kəm nimanin netəmim. In təmən məmə, “? Aupən ikin,
itəmat nəmoatuwin əpəh ikin taruən-aruən ikin məmə onəkotehm naka? ?
Nəmoatuwin məmə onəkotehm suah kit əpnapin əm itəm tahmen e nuwig
itəm nimətag tətahl tatahuin-ahuin? !Kəp!
25 ? Okəmə kəpə, kən nəmoatuwin məmə onəkotehm naka, suah kit itəm
tatuwin e napən wir nəmtin tiəkis? !Kəp! Netəm itəm koatuwin e napən wir,
motagien əm e rəhalat nautə, ilat kotatig e nimə wir min tahmen e rəha kig.
26 ? Kən naka əh nəmoatuwin məmə nakotehm, ien kit, o? Əwəh,
nipahrienən, məto iatən kəm itəmat məmə in ilis taprəkis-in e ien.
27 Suah u inu Naoa Rəha Uhgin təmatəghat in məmə,
‘Otəplan-tu. Iatahl-ipinə rəhak iahləpis itəm otos rəhak nəghatən.
In otaupən-in ik məmə otol əpen-əpenə e rəham suatip.’
28 Iatən kəm itəmat məmə, netəmim itəm kəmotaiir e nətueintən u, kit
təsaprəkis-inən suah əh Jon. Məto etəm tətatig ləhau agin e netəmim rafin e
nərəmərəən rəha Uhgin, in ilis taprəkis-in Jon.”
29 Nian netəmim əpnapin, ne netəmim rəha nosən məni rəha takis kəmotəto
nəghatən rəha Iesu, ilat kəmotən məmə suatip rəha Uhgin in suatip ətuatip.
Koatən nəhlan məto-inu Jon təmol baptais rəkis elat.
30 Məto Farisi min ne iəgətun min rəha Lou, ilat kəməsotegəhanən məmə
Jon otol baptais elat, kən inəh kəmotərakin suatip rəha Uhgin e nəmegəhən
rəhalat.
31 Kən Iesu təmatəghat min məmə, “?Kən io ekən nolən rəha netəmim roiu,
məmə tahmen e naka? ?Kən rəhalat nətəligən naka?
32 Ilat kotahmen-pən əm e nisualkələh itəm nat kit tikə otol nikilat tagien.
Kən koatəpələh e suatip katol maket ikin, kən motagət əfəməh motaun-in ilat
min neen məmə, ‘Itimat emotahl nau kəm itəmat məmə onakoatol danis rəha
nagienən lan, məto itəmat nəkəsotolən danis. Kən itimat emoatasək eiuə rəha
nimisən, məto nəsotasəkən kitat min itimat.’
33 “Iatən min-nulan məto-inu nian Jon Baptais təmuwa, matətuakəm
məsunən nagwənən nian tepət o nəfakən, məsənimən wain. Kən itəmat
nakoatən məmə, ‘Suah əh, narmin rat kit tətatig lan.’
34 Məto io, Nəti Etəmim, emuwa mətagwən matənim wain, kən itəmat
nakoatən məmə, ‘! Otəplan-tu, suah əh in etəmim rəha nagwən pikən ne
etəmim rəha napisən, kən motan kələh ilat netəmim rəha nosən məni e takis,
ne netəmim itəm nol təfagə!’
35 Nenatigən rəha Uhgin ne nalpəkauən rəhan in tətuatip məmə itimlau Jon
ekioal nat itəm in tolkeike. Kən nəmegəhən rəha netəmim itəm kotahatətə lan,
tatəgətun məmə inu nipahrienən.”

Pətan rat kit təmau nelki Iesu e senta

36 Kən Farisi kit, nərgin u Saimon, in təmətapəh o Iesu məmə otuwin
magwən e rəhan nimə. Kən Iesu təmuwin latuənu, muwin e nipəgnoa nimə
rəha Farisi un matəpələh məmə otagwən.†
37 Kən pətan kit e taon əh in iol təfagə rat, təmətо məmə Iesu tətagwən əpəh
imə Farisi ikin. Kən in təmos senta kit muwa itəm nəmtin tiəkis. Senta u tətatig
e pətəl kəmol e kəpiel itəm nəmtin tiəkis, katən məmə alapasta.

7:26: Luk 1:76 **7:27:** Mal 3:1 **7:29:** Luk 3:12 **7:30:** Mat 21:32 **7:34:** Luk 15:2 † **7:36:** Nian min neen, netəm Isrel koatətəu-pən nolən rəha netəm Kris ne netəm Rom nian kotagwən. Məto tepil rəhalat in ləhau ləhau, kən netəmim kotapil e nikalilat motol nelmilat tatətu-pər rəhalat kaugə, kənu nelmilat matip tos nagwənən moatun. Kən nelkilat tətamahl-iarəp katehm wir əm. Inəh Iesu təmol mihin nian pətan əh təmuwa maikuas e nelkin. Əplan narmin e Mat 26. **7:37:** Mat 26:7; Mak 14:3; Jon 12:3

38 Kən in təmuwa iuəhkɨr o Iesu mətul e nɨkalɨ nelkɨn mətasək, nahui nəmtɨn
tətuoun mətahl-pən e nelkɨ Iesu mɨnol nelkɨn tɨnəpɨlɨt. Kən təmafəl nahui
nəmtɨn e nelkɨ Iesu e noanun, kən mətoafəl nelkɨ Iesu matos-ipən nɨsiaiiən
kəm in,‡ kən mol-pən senta e nelkɨn.
39 Kən Farisi u təmehm nat əh, kən tatən atɨp e nɨkin məmə, "Okəmə suah əh
in ien pahrien, kən okol in təmɨtun əm nolən rəha pətan əh itəm tatek nelkɨn,
məmə in iol təfagə rat."
40 Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, "Saimon, iakolkeike məmə ekən nat
kit kəm ik."
Kən Saimon təmən məmə, "Iəgətun, ən-tu kəm io."
41 Kən Iesu təmən məmə, "Suah kəiu, rəhalau məni təsahmenən, kən
iərəmərə kit təmos-ipən məni neen kəm ilau, kən o nian kit ilau okualpɨn
rəhan məni. Kit təmos faif-hanrɨt tenarius, kən kit tos fifti tenarius.§
42 Nian ilau kənuəruru nos-ipənən nɨtain, kən iərəmərə təmən məmə, 'Uapəs
əm nalpɨnən məni itəm nəmioas.' ?Kən suah mil u in pəhruən lan otolkeike
pɨk iərəmərə?"
43 Kən Saimon in təmən məmə, "Nɨkik təht məmə etəm u itəm in təmos məni
tepət, kən iərəmərə təmasəkitun pɨk, in otolkeike pɨk iərəmərə." Kən Iesu
təmən məmə, "Nəmən pahrien."
44 Kən Iesu təmeirair məplan pətan u, kən mən-ipən kəm Saimon məmə,
"?Saimon, natehm pətan u, o kəp? E nian emuwa imam ikɨn, ik nəməsos-
ipamən nəhau kit o naikuasən e nelkək, məto pətan u, in təmau nelkək e nahui
nəmtɨn mafəl e noanun.
45 Nian emuwa, kən Saimon, ik nəməsolən nəmtətin kit itəm tatəgətun
məmə nakolkeike io. Məto pətan u, tatoafəl nelkək tatuwɨn əm nulan, kən
nolən rəhan tatəgətun məmə in tolkeike pɨk io.
46 Saimon, ik nəməsauən rəhk-kapə e oel məsɨn ne, məto pətan u, in təmau
nelkək e senta itəm nat kit nəmtɨn tiəkɨs.
47 Kən tol nəhlan iatən kəm ik məmə, enafəl rafin rəkɨs rəhan təfagə rat
mɨn itəm tepət tepət, kən tol nəhlan, nolən mɨn əh itəm tatol, tatəgətun məmə
tolkeike pɨk io. Məto nian iatos-irəkɨs təfagə rəha etəmim noan məsɨn, kən
kəsi, rəhan nolkeikeən in natiəkəku ron io."
48 Kən Iesu təmən-ipən kəm pətan u məmə, "Reham təfagə rat mɨn, io enafəl
rəkɨs."
49 Kən netəmim neen mɨn itəm kəmotagwən ilat min, koatən kəm ilat mɨn
məmə, "?Etəmim naka əh itəm tatən məmə tatos-irəkɨs təfagə rəha etəmim?"
50 Məto Iesu təmən-ipən kəm pətan u məmə, "Uhgɨn təmosmegəh ik məto-
inu nəmahatətə lak. Kən uwɨn, pəs nəmə̄linuən rəha Uhgɨn tətatɨg ron ik."

8

Nɨpɨtan itəm kəmotasitu e Iesu

1 Uarisɨg e natɨmnat mɨn əh, Iesu in taliwək matuwɨn e taon mɨn neen ne
latuənu mɨn neen. In tatən-iarəp nəghatən rəha Uhgɨn kən mətamnus-iarəp
namnusən təwɨr rəha nərəmərəən rəha Uhgɨn. Kən e nian əh, tuelef aposol
mɨn rəhan kəmoatətəu-pən.
2 Kən nɨpɨtan neen mɨn kəmoatuarisɨg-in Iesu, inu aupən ikɨn ilat kəmoatɨmɨs,
o kəmoatos narmɨn rat mɨn tətatɨg elat, məto Iesu in təməhg-iarəp narmɨn rat

‡ **7:38:** Nəghatən Kris ətuatɨp tatən məmə, pətan əh təmek nelkɨ Iesu e nohlɨn. Inu nəmtətin məmə in tatɨsiai-in pɨk Iesu, kən nɨkin tagien o natɨmnat itəm Iesu təmol kəm in. § **7:41:** Roiu, faif-hanrɨt tenarius tahmen e faif-hanrɨt-taosan vatu, kən fifti tenarius tahmen e fifti-taosan vatu. **7:50:** Luk 8:48; 18:42

min kən təmol-wir rəhalat nimisən. Nərgi nipitan min u Meri u katən məmə
Maktala itəm Iesu təməhg-iarəp narmin rat sepin lan;
3 ne Joana pətaguihl rəha Jusa itəm in tatərəmərə e nimə rəha Kig Herot
Antipas; ne Susana; ne nipitan tepət min. Nipitan min u koatos-ipən rəhalat
məni o nos-nəmtinən natimnat o nasituən e Iesu ne rəhan min netəm tuelef.

Nimaa nəghatən e niməptən
(Mat 13:1-23; Mak 4:1-20)

4 Nimanin netəmim tepət kəmotisi-pən e taon min tepət motuwa o Iesu.
Nian kəmotuwa motətul kitəlau lan, kən təmuəh nimaa nəghatən kəm ilat. In
təmən məmə,
5 "Suah kit, etəm rəha nəfeən nikuti wit, təmuwin matərakin nikuti wit
tatisas əpəh e nasumən. Kən neen kəmotisas e suatip, kən uarisig netəmim
kotuwa kaliwək lan, kən mənig min kotuwa motun rəkis ilat.
6 Kən nikutin neen kotisas-pən e nisip noan məsin itəm kəpiel ləhau lan.
Nian koatəwiə, kən motauke məto-inu nəhau tikə ləhau lan.
7 Kən nikutin neen kotisas-pən e niki nolkosik. Uarisig, nolkosik ne wit
kuəwiə kələh, kən nolkosik tatu-atu-pən lan mətoarus-pən kotimis.
8 Kən nikutin neen min kəmotisas-pən e nəptən wir motəwiə motoe-in
noalat tepət tepət tahmen e wan-hanrit."
Nian Iesu təmən rəkis nəghatən u, kən təmagət, mən kəm ilat məmə, "Etəm
matəlgin tatig, təwir məmə in otətəlig-in wir kən mitun nəghatən min u."
9 Kən netəmim rəha Iesu kəmotətapəh ron məmə, "Uhapik-pa nimaa
nəghatən u kəm itimat."
10 Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, "Itəmat, Uhgin tinerəh rəkis e
rəhatəmat suatip məmə itəmat onəkotitun nəghatən rəha nərəmərəən rəha
Uhgin itəm tatəhluaig. Məto netəmim neen, ilat koatos əm e nuəhən nimaa
nəghatən min, məmə ilat okoatehm, məto kotəruru, kən ilat okoatəto, məto
okol kəsotitunən."
11 Kən Iesu in təmatəghat məmə, "Nipəti nimaa nəghatən u tol min-nulan.
Nikuti wit, inu nəghatən rəha Uhgin.
12 Nikutin min itəm koatisas e suatip, inu tahmen-pən e netəmim
itəm kotəto nəghatən rəha Uhgin, kən Setan tatos-irəkis nəghatən rəha
Uhgin e rəhalat nətəligən məmə okəsotənən nipahrienən lan, kən Uhgin
otəsosmegəhən ilat.
13 Kən nikutin min itəm koatisas-pən e nisip noan məsin kəpiel əh ləhau ikin,
inu tahmen-pən e netəmim itəm koatəto nəghatən rəha Uhgin, kən nikilat
tətagien ron. Məto nokilat təseiuaiuən isəu, kən koatahatətə e nian əkuəkir
əm. Məto nian nəsəsauən, o nəratən tuwa e nəmegəhən rəhalat, kən koatəme
e rəhalat nahatətəən.
14 Kən nikutin min itəm koatisas-pən e niki nolkosik, inu tahmen-pən e
netəmim itəm koatəto nəghatən rəha Uhgin, məto natimnat tepət tətatu-atu-
pən e nəmegəhen rəhalat, inəh koatətəlig-in pik natimnat rəha nəmegəhən
rəhalat, o ilat kotolkeike nautə tepət, o kotolkeike məmə okotəto təwir
e rəhalat nəmegəhən. Kən nəmegəhən rəhalat təsoe-inən nat təwir kit e
nəghatən rəha Uhgin.
15 Məto nikutin itəm tatisas-pən e niməptən təwir, inu tahmen e netəmim
itəm koatəto nəghatən rəha Uhgin, kən nikilat tətuatip kən məwir, kən ilat
kotaskəlim nəghatən rəha Uhgin tətatig tiəkis e nikilat. Kən ilat kotalkut
matuwin matuwin, kən motoe-in nəmegəhən təwir."

Ol wək e nat itəm nakatos
(Mak 4:21-25)

8:2: Mat 27:55-56; Mak 15:40-41; Luk 23:49 **8:10:** Aes 6:9

16 Kən Iesu təmən-ipən məmə, “?Pah tətasiepən e lait kən mətaii-pən e pesɨn,
o tatəhtu-pən e nɨpəg pet? !Kəp! Kəsolən mihin. Nian nakotasiepən e lait, kən
motətu-pər e tepɨl məmə netəmim okotehm nat lan. 17 Kən e nolən kitiəh mɨn
əm, okəmə suah kit tatəhluaig-in nat kit, məto Uhgɨn otol əp in, kən okəmə
suah kit tatos nəghatən anion kit, məto Uhgɨn otən-iarəp.
18 Nəghatən u itəm nakoatəto, otətəlɨg-in wɨr. Etəm itəm tɨnɨtun rəkɨs nɨpətɨ
nəghatən rəhak, in tɨtun nosən təhmɨn mɨn. Məto etəm itəm təsɨtunən, in
otəmkarəpən e nat itəm nɨkin tatəht məmə tatos.”

Mama rəha Iesu ne pian mɨn
(Mat 12:46-50; Mak 3:31-35)

19 Kən e nian əh, mama rəha Iesu ne pian mɨn kəmotuwa məmə okotehm,
məto okol kəsotuwɨnən iuəhkɨr motehm məto-inu nɨmanin netəmim tepət
koatətlosɨg-in.
20 Kən netəmim kəmotən-ipən kəm in məmə, “Mama rəham ne piam mɨn
ilat əpəh ihluə koatətul, kən kotolkeike məmə okotehm ik.”
21 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Netəmim rafin itəm koatəto
nəghatən rəha Uhgɨn kən moatətəu-pən, ilat un rəhak netəmim mɨn, rəhak
mama ne piak mɨn.”

Iesu təmən-iəhau nɨmətag asol e Lek Kalili
(Mat 8:23-27; Mak 4:35-41)

22 Nian kit Iesu ne rəhan mɨn netəmim kəmotuwɨn e pot kit, kən in təmən-
ipən kəm ilat məmə, “Pəs kotuwɨn əpəh entənɨpən-pən e lek u.” Kən kəmotiuw
niuwən motiet.
23 Nian pot tɨnətaiu, kən Iesu təmuwɨn mapɨl. Kən nɨmətag asol kit
təmeiuaiu-pa e lek u, kən nəhau təmuwɨn e nɨpəgnoa pot, iuəhkɨr əm pot
tətamnɨm.
24 Kən kəmotəhgaiir e Iesu kən motəmə, “!Ei, Etəm-iasol! !Etəm-iasol! Aiir-
ta, okotɨmɨs roiu!”
Kən Iesu təmaiir məghat mən-iəhau nɨmətag ne peau-peau asol mɨn məmə,
“! Nahmen, uameg-ta!” Kən nɨmətag təmurahl nelmɨn, kən tɨnəməlinu
tɨnəməlinu.
25 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “? Tahro? ? Rəhatəmat hiə na-
hatətəən?”
Məto ilat kɨnoatəgɨn, kən narmɨlat tɨnatiwɨg mɨn, kən mɨnoatən-ipən kəm
ilat mɨn məmə, “!Ei! ?Etəmim naka u? Nat əpnapɨn nɨmətag ne nəhau, məto
katuətəlɨg-in rəhan nəghatən matioal.”

Iesu təməhg-iarəp narmɨn rat mɨn e suah kit
(Mat 8:28-34; Mak 5:1-20)

26 Kən ilat kəmotuwa kiet-arəpa rəha netəm Kerasa ikɨn, inəh entənɨpən-
pən e lek u, kən kəmotuwar əpəh ipar.
27 Nian Iesu təmuwar, kən əmun etəmim kit əh-ikɨn təmuwa mehm. Suah
un, narmɨn rat mɨn kotatɨg lan, kən nuwəh məsɨn in təməsuwɨn-inən napən,
kən in təsapɨlən imə, məto in tətatɨg əm əh e nɨpəg kəpiel mɨn, ikɨn katɨtənɨm
netəmim ikɨn.
28-29 Aupən ikɨn, nian tepət, narmɨn rat əh tatol in tətalməl pɨk, kən netəmim
koatəlis nelkɨn ne nelmɨn e sen məmə otaskəlɨm tiəkɨs moatehm məmə
otəsərəkɨn-rəkɨnən natɨmnat. Məto e nian rafin tateatɨp-eatɨp sen mɨn əh, kən
narmɨn rat tatəkəike kəm in məmə otiet magɨm muwɨn əpəh ikɨn taruən-aruən
ikɨn.

8:16: Mat 5:15; Luk 11:33 **8:17:** Mat 10:26; Luk 12:2 **8:18:** Mat 25:29; Luk 19:26

Kən nian ialməl u təmehm Iesu, təmearɨg əfəməh, muwa morin-pən e nelkɨ Iesu, kən mətagət məmə, “!Iesu, Nətɨ Uhgɨn Iliɨs Agɨn! ?Nakəmə onakahro io? ! Awi, iatətapəh ron ik məmə onəsolən nalpɨnən asol kit kəm io!” Narmɨn rat u təmən nəhlan məto-inu Iesu tɨnən rəkɨs məmə in otiet magɨm e suah u.

30 Kən Iesu təmətapəh məmə, “? Nərgəm pah?” Kən in təmən məmə, “Nɨmanin Tepət.” Təmən nəhlan məto-inu narmɨn rat tepət kəmotatɨg lan.

31 Kən narmɨn rat mɨn kəmotətapəh əskasɨk o Iesu məmə, “Onəsahl-ipənən itɨmat e nɨpəg itəm namnun tɨkə tapinəp, u imə nalpɨnən.”

32 Kən ikɨn əh e nɨkalɨ nɨtot, pɨkəs mɨn tepət kotagwən motan əh-ikɨn. Kən narmɨn rat mɨn kəmotasək moatən-ipən kəm Iesu məmə, “Awi, egəhan-in itɨmat ekotuwɨn e pɨkəs mɨn əh.” Kən Iesu təmegəhan-in ilat kotuwɨn.

33 Kən narmɨn rat mɨn u kəmotiet e suah un motuwɨn e pɨkəs mɨn, kən pɨkəs mɨn ilat rafin kəmotaiu moteiuaiu ikɨn təkul-əkul ikɨn, kən motiet-pən e lek motamnɨm.

34 Nian netəm kotagwən pɨkəs mɨn kəmotehm nat u, kəmotiet motagɨm motuwɨn moatən-iarəp namnusən rəha natɨmnat mɨn u e taon rəhalat ne ikɨn mɨn rafin tɨtəlau lan.

35 Kən netəmim kəmotiet e taon moatuwɨn məmə okotehm natɨmnat mɨn əh. Kən kəmotuwa motehm Iesu, kən motehm mɨn suah un itəm narmɨn rat mɨn kəmotiet rəkɨs lan, in tatəpələh iuəhkɨr e nelkɨ Iesu, tɨnəsalmələn, kən mɨnuwɨn-in rəkɨs rəhan napən. Kən netəmim rəha taon koatəgɨn.

36 Kən netəmim itəm kəmotehm ətuatɨp nat u e nɨganəmtɨlat, ilat kotamnus tatuwɨn kəm netəmim neen mɨn moatən-iarəp məmə Iesu təmahro nulan mol-wɨr suah əh, itəm aupən ikɨn narmɨn rat mɨn kəmotatɨg lan.

37 Kən netəmim rafin u kotatɨg iuəhkɨr ikɨn Kerasa, kəmotən-ipən kəm Iesu məmə otiet iməlat ikɨn, məto-inu ilat kɨnoatəgɨn pɨk. Kən əmun in təmuwɨn e pot məmə okotasuə moatuwɨn entənɨpən-pən ikɨn.

38 Məto suah u itəm narmɨn rat mɨn kəmotiet lan, in təmətapəh o Iesu məmə, “!Awi, pəs ekɨmnə kitat!” Məto Iesu təmən-ipən kəm in məmə,

39 “Ɨtəlɨg matuwɨn imam ikɨn, muwɨn mən-iarəp natɨmnat mɨn itəm Uhgɨn təmol kəm ik.” Kən suah u təmuwɨn ikɨn mɨn rafin e taon iman ikɨn matən-iarəp natɨmnat mɨn rafin itəm Iesu təmol kəm in.

Pətagwəhl kit itəm tatɨmɨs ne pətan əkəku kit itəm təmɨmɨs (Mat 9:18-26; Mak 5:21-43)

40 Nian Iesu təmɨtəlɨg-pa mɨn e entənɨpən-pa lan e lek u, netəmim nɨkilat təmagien məmə kɨnotehm mɨn Iesu, məto-inu ilat kəmoatəsahgɨn.

41 Kən etəmim kit təmuwa mehm, nərgɨn u Jaeras, itəm in etəm-iasol kit rəha nimə rəha nuəfɨmɨnən. Təmuwa meiuaiu mɨsin nulɨn e nɨsiaiiən, matəkəike e nətapəhən kəm Iesu məmə in otuwɨn əpəh iman ikɨn,

42 məto-inu rəhan pətan əkəku tatɨmɨs pɨk rəhan nahməən tepət, kən otəsuwəhən tɨmɨs. In noan kitiəh əm, rəhan nup tuelef.

Kən Iesu təmaliwək matuwɨn o pətan əkəku əh, kən nɨmanin netəmim tepət kəmotuwa kɨtəlau lan katɨləs-pɨkən-ləs-pɨkən.

43 Kən pətan kit təmuwa o Iesu itəm tatos nɨmɨsən rəhalat nɨpɨtan nian rafin əm mɨnos nup tuelef, kən təmuwɨn o netəmim tepət itəm koatol mərɨsɨn, məto okol kit təsol-wɨrən.

44 Kən pətan əh təmɨsɨ-pən e məntaa Iesu ikɨn, kən mea-pən mek nɨpəgnəmtɨ nɨməhan rəha Iesu, kən əmun roiu agɨn-əh mɨn əm, rəhan nɨmɨsən təmol namnun.

45 Kən Iesu tən məmə, “?Ei, pah təmek io?”

Kən nian ilat rafin kəmotən məmə kəp, kən Pita təmə, “!Etəm-iasol, nɨmanin netəmim tepət koatɨləs-pɨkən-ləs-pɨkən ik!”

46 Məto Iesu tən məmə, “Kəp. Ekɨtun məmə suah kit təmek io məto-inu
eməto məmə nəsanənən təmiet lak.”
47 Kən e nian pətan əh tɨnɨtun məmə okol in təsəhluaigən, in təmuwa
mətasiəp-asiəp pɨk, kən mɨsin nulɨn matos-ipən nɨsiaiiən kəm Iesu. Kən e
nɨganəmtɨ netəmim rafin, tatən-iarəp kəm Iesu məmə təmek in o naka, kən
matən-iarəp mɨn məmə e nian təmek in, kən roiu agɨn-əh mɨn əm, rəhan
nɨmɨsən təmol namnun.
48 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Nətɨk pətan, rəham nahatətəən lak
təmol-wɨr ik. Kən atuwɨn, pəs nəmənlinuən rəha Uhgɨn tətatɨg ron ik.”
49 Nian Iesu təmatəghat əh, kən etəmim kit təmɨsɨ-pən imə Jaeras ikɨn
met-arəpa, kən mən kəm Jaeras məmə, “Nətɨm pətan əkəku tɨnɨmɨs rəkɨs.
Əsəlɨkiamtəən iəgətun.”
50 Məto nian Iesu təmətə nəghatən əh, in təmən-ipən kəm Jaeras məmə,
“Əsəgɨnən. Ahatətə əm lak, kən pətan əkəku rəham, in otəwɨr mɨn.”
51 E nian Iesu təmuwa met-arəpa e nimə rəha suah əh, kən təmit-irəkɨs əm
Pita, ne Jon, ne Jemes, ne mama ne tata rəha pətan əkəku itəm in təmɨmɨs,
məmə ilat əm okotuwɨn imə.
52 Netəmim rafin koatasək əfəməh moatəun-əun o pətan əkəku əh, məto Iesu
təmən-ipən kəm ilat məmə, “Əsotasəkən. Pətan əkəku u in təsɨmɨsən. In tətapɨl
əm.”
53 Kən ilat kotalah-əsan lan məto-inu ilat kotɨtun məmə pətan əkəku əh
tɨnɨmɨs rəkɨs.
54 Məto Iesu təmea-pən mɨləs nelmɨ pətan un kən maun-in məmə, “Pətan
əkəku, ətul.”
55 Kən əmun pətan əkəku apon təməmegəh mɨn mətul. Kən Iesu təmən-ipən
kəm ilat məmə, “Otos-ipən nat kit tun.”
56 Kən rəhan mama ne tata, narmɨlau təmiwɨg pɨk, məto Iesu tən-ipən kəm
ilau məmə, “Onəkəsuən-iarəpən natɨmnat mɨn u kəm suah kit.”

9

Iesu təmahl-ipən rəhan netəm tuelef məmə okotən-iarəp nərəmərəən rəha Uhgɨn
(Mat 10:5-15; 14:1-2; Mak 6:7-16)

1 Kən Iesu təmuəfɨmɨn rəhan netəm tuelef kotuwa kitiəh, kən təmos-ipən
nəsanənən kəm ilat kən mategəhan-in rəhan nepətən o nərəmərəən kəm ilat
məmə ilat kotɨtun nəhg-iarəpən narmɨn rat mɨn, kən məmə ilat okotol-wɨr
nɨmɨsən mɨn.
2 Kən Iesu təmahl-ipən ilat məmə okotən-iarəp nərəmərəən rəha Uhgɨn, kən
məmə okotol-wɨr netəmim itəm koatɨmɨs.
3 Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, “Nian onəkotuwɨn, məsotosən natɨmnat
neen rəha naliwəkən rəhatəmat, natɨmnat itəm kotahmen-pən e kasɨkɨn, o
kətɨm, o nagwənən, o məni, kən məsotosən napən kəiu.
4 Kən e nian itəmat nakotuwɨn e latuənu kit motatɨg e nimə kit, nimə u inun
onəkotatɨg əm lan mətoarus-pən nian itəmat onəkotiet lan.
5 Kən ikɨn pəhruən onəkotuwɨn ikɨn, okəmə netəmim nɨkilat təsagienən
məmə nakotuwa motatɨg itəmat min ilat, kən otohapɨspɨs rəkɨs nɨmoulul e
nelkɨtəmat motiet. Inu nəmtətin kit tatəgətun məmə nakotapəs ilat, kən nɨki
Uhgɨn tərat olat.”
6 Kən ilat kəmotiet motaliwək motuwɨn latuənu mɨn moatamnus-iarəp
namnusən təwɨr, kən ikɨn mɨn rafin koatuwɨn ikɨn, moatəfak o netəmim tepət,
kən kotəmegəh.

8:48: Luk 7:50 **9:5:** Luk 10:4-11

7 Kən Kig Herot Antipas u in iərəmərə e nɨtən Kalili, in təmətо namnusən
rəha natɨmnat mɨn u itəm Iesu tatol ilat. Kən təmətəlɨg-in muwɨn mɨnəruru
əfəməh mətо-inu netəmim neen kotən məmə Jon Baptais tɨnəmegəh mɨn,
8 kən netəmim neen mɨn kəmotən məmə Elaija tɨnuwa mɨn, kən netəmim
neen kəmotən məmə in ien kit rəha Uhgɨn aupən ikɨn itəm təməmegəh mɨn.
9 Kən Herot Antipas təmən məmə, “Jon u, io enəmohatɨp rəkɨs rəhn-kapə. ?
Mətо etəmim pah u iatətо rəhan namnusən?” Kən in təmategəs-in Iesu məmə
otəplan.

Iesu təmagwən netəmim
faif-taosan
(Mat 14:13-21; Mak 6:30-44;
Jon 6:1-14)

10 Kən aposol mɨn rəha Iesu kəmotɨtəlɨg-pa mɨn ron, kən motən-ipən kəm
in natɨmnat rafin itəm kəmotol. Kən in təmit ilat motiet rəkɨs e netəmim,
motuwɨn əpəh e taon pɨsɨn kit mɨn, nərgɨn u Petsaeta.
11 Mətо e nian netəmim kəmotətо namnusən məmə Iesu tɨnuwa, kən
kəmotuwa motuarisɨg-in ilat. Kən Iesu nɨkin təmagien əm nian in təmehm
ilat, kən in tatəgətun ilat e nərəmərəən rəha Uhgɨn, kən matol-wɨr netəm
koatɨmɨs kotəmegəh mɨn.
12 Kən ehnaipən iuəhkɨr o napinəpən, netəm tuelef rəha Iesu kəmotuwa
ron, moatən məmə, “Iərəmərə. Ahl-ipən netəmim rafin koatuwɨn əpəh e
latuənu mɨn məmə okotegəs-in ikɨn təwɨr kit rəha napɨlən kən motegəs-in
nagwənən itəm okotun mətо-inu, ikɨn-u koatan ikɨn roiu, in lɨmɨnan.”
13 Mətо in təmən-ipən kəm ilat məmə, “Kəp, itəmat əm. Onəkotagwən netəm
mɨn əh.” Kən ilat kotən məmə, “Itɨmat ekoatos əm pɨret faif ne nəm kəiu. ?
Tahro? ?Nakolkeike məmə ekotuwɨn motos-nəmtɨn nagwənən kit mɨn nɨgɨ
nɨmanin netəmim mɨn əh rafin?”
14 Kəmotəghat nəhlan mətо-inu netəmim tepət tepət itəm kəmotuwa ikɨn əh,
okəmə kafin nəman əm, kən ilat rafin faif-taosan.
Mətо Iesu tən-ipən kəm rəhan mɨn netəmim məmə, “Otuwɨn motoor ilat
fifte fifte motən məmə okotəpələh.”
15 Kən rəhan mɨn netəmim kəmotoor ilat mihin nəhlan, kən netəmim rafin
kəmotəpələh.
16 Kən Iesu təmos pɨret əh faif ne nəm kəiu, masɨpər e neai, kən matəfak kəm
Uhgɨn o nagwənən, kən məmkas matos-ipən kəm rəhan mɨn netəmim məmə
okotos-ipən kəm netəmim.
17 Kən netəmim rafin kəmotagwən motuwɨn nərpɨlat tasis. Kəmotapəs
nɨmɨsmɨsɨ nagwənən, kən netəmim rəha Iesu kəmotaii-pən e kətɨm asol ilat
tuelef itəm kəmotər kər wɨr.

Pita təmən məmə
Iesu in Kristo
(Mat 16:13-20; Mak 8:27–9:1)

18 Kən nian kit, Iesu ne rəhan mɨn əm kotatɨg, kən Iesu tatəghat kəm Uhgɨn
e nəfakən. Kən in təmətapəh olat məmə, “?Netəmim koatəghat-in io məmə io
pah?”
19 Mətо kotən məmə, “Neen koatən məmə ik Jon Baptais. Kən neen koatən
məmə ik ien Elaija. Kən neen koatən məmə ik ien kit rəha Uhgɨn aupən ikɨn
itəm tɨnəmegəh mɨn.”

9:7: Mat 16:14; Mak 8:28; Luk 9:19 **9:9:** Luk 23:8 **9:19:** Luk 9:7-8

20 Kən Iesu təmətapəh olat məmə, “?Məto itəmat nakotəmə pah u io?” Kən
Pita təmən məmə, “Ik Kristo itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa.”
21 Məto Iesu təmən-iəhau əskasik ilat məmə okəsotən-iarəpən nəghatən min
əh kəm netəmim.
22 Kən in təmatig mən min kəm rəhan min netəmim məmə, “Nat kit itəm
otəkəike muwa mol nipahrienən lan, məmə io, Nəti Etəmim, oekəto nahməən
e natimnat tepət. Kən netəm-iasol min rəha noanol rəha Isrel, ne pris asol
min, ne iəgətun min rəha Lou, ilat okotəuhlin məntaalat kəm io, kən moto-
hamnu io, kən ekimis. Məto nian itəm tatol kisil lan, Uhgin otol ekəmegəh
min e nimisən.”
23 Kən Iesu təmən-ipən kəm rəhan netəmim məmə, “Etəm u tolkeike məmə
otuwa muarisig-in io, in otəkəike maluin atip in, kən e nian rafin in otəkəike
miləs rəhan nig kəməluau muarisig-in io,
24 məto-inu etəmim itəm tolkeike məmə otosmegəh rəhan nəmegəhən e
nətueintən u, kən otakiəh e rəhan nəmegəhən lilin. Məto etəmim itəm otimis
o nərgək, kən in otos nəmegəhən lilin.
25 ?Okəmə suah kit tatos rafin natimnat rəha nətueintən u, kən otimis ron,
in otiləs nat wir naka?
26 Okəmə nətaulis-in io mətaulis-in min rəhak nəghatən, kən Nəti Etəmim in
otaulis-in min ik e nian itəm in otatuwa e nepətən əhag-əhag ne nəsanənən
rəhan, ne nepətən əhag-əhag ne nəsanənən rəha Tata rəhan ne nagelo min
itəm kotasim.
27 Məto iatən nipahrienən kəm itəmat məmə, itəmat neen itəm nəkoatətul
ikin-u, uarisig nəpanotimis məto nakotaupən motehm nərəmərəən rəha
Uhgin.”

Iesu ne Moses ne Elaija
(Mat 17:1-8; Mak 9:2-8)

28 Uarisig e nəghatən əh rəha Iesu, kən iuəhkir nian eit tinuwa minuwin
rəkis, kən Iesu təmit Pita, ne Jon, ne Jemes kəmotuwin əpəh ilis e nitot məmə
okotəghat kəm Uhgin e nəfakən.
29 Kən e nian in təmatəfak, kən rəhn-kapə tinuwa minol pisin, kən napən
rəhan təmuwa məruən matipit-ipit.
30 Kən əmun Moses ne Elaija kəmuet-arəpa muətul mətəhaləghat iləhal
Iesu,
31 kən nəhag-əhagən asol kit təmasiə mitəlau elau, kən katəhaləghat-in
nimisən rəha Iesu əpəh Jerusalem itəm otol nəghatən rəha ien min rəha Uhgin
otuwa mol nipahrienən lan.*
32 Məto Pita ne təs mil, napilən tinos rəkis iləhal, kən kəməhalapil məsin.
Məto nian kəməhalaiir, kəməhalehm nəhag-əhagən asol titəlau e Iesu, kən
kəməhalehm Moses ne Elaija katuətul iləhal Iesu.
33 Kən nian suah mil kinətuagim minatian isəu o Iesu, kən Pita təmən-
ipən kəm Iesu məmə, “Iərəmərə, təwir məmə itiməhal etəhalatig ukin-u. Pəs
ekəhaliləkin makeen kisil, rəham kit, kən rəha Moses kit, kən rəha Elaija kit.”
Məto in təmatəghat əpnapin əm, təsitunən məmə nəghatən naka in tatən.
34 Kən e nian in təmatəghat əh, nimal napuə təmuwa malpin ilat, kən nian
napuə təməfətain iləhal, kəməhaləgin kəməhaləgin.
35 Kən ilat kəmotəto nəwia suah kit təmisi-pən e nimal napuə, tatən məmə,
“Inu nətik itəm io emitəpun. !Əhalətəlig-in wir!”

9:20: Jon 6:68-69 **9:22:** Luk 9:44; 18:32-33 **9:23:** Mat 10:38; Luk 14:27 **9:24:** Mat 10:39; Mak 8:35; Luk 17:33; Jon 12:25 **9:26:** Mat 10:33; Luk 12:9 * **9:31:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, “kən katəhaləghat-in nian in otiet magim əpəh Jerusalem.” **9:31:** Luk 9:22 **9:32:** 2 Pita 1:16-18 **9:35:** Luk 3:22

36 Nian kɨnotəto rəkɨs nəwia Uhgɨn təməghat un, kən Pita ne Jon ne Jemes
kəməhaləplan əm Iesu. Kən e nian mɨn əh, kəsəhalənən natɨmnat mɨn əh kəm
suah kit mɨn, kəsəhaləghat-inən natɨmnat mɨn u itəm kəməhaləplan.

Iesu təmahl-iarəp narmɨn rat e suakəku kit
(Mat 17:14-23; Mak 9:14-32)

37 Kən kəmən lawɨg in, nian Iesu ne rəhan etəmim miləhal kəmotɨsɨ-pər ilɨs
e nɨtot moteiuaiu-pa, kən motehm netəmim tepət kəmotuwa ron.
38 Kən netəm mɨn əh kit təmaun-in əfəməh Iesu məmə, “Iakolkeike məmə
nakuwa masitu e rəhak suakəku iərman, məto-inu in noanahlɨ iouen kitiəh
əm.
39 Nian tepət, narmɨn rat kit tatuwa lan, kən mol in tətagət pɨk, kən mol
nɨpətɨn tətasiəp-asiəp matol matol, nahui noan ruən mɨn kotiet, kotahmen əm
e sop. Narmɨn rat əh tatərəkɨn pɨk in, kən mətaskəlɨm in, iuəhkɨr təsapəsən in.
40 Kən io emətapəh o rəham mɨn netəmim məmə okotəhg-iarəp narmɨn rat
u, məto okol kəsotəhg-iarəpən.”
41 Kən Iesu in təmən-ipən kəm ilat məmə, “Itəmat netəm roiu ne, rəhatəmat
nahatətəən tɨkə. Kən rəhatəmat nətəlɨgən təsətuatɨpən. Enəpou-in itəmat. ?
Oekatɨg kitat min itəmat nian kuwəh? It nətɨm muwa ukɨn-u.”
42 Kən nian suakəku u təmatuwa əh o Iesu, kən narmɨn rat təmahtɨgəpis tiet
morin-pən e nɨsɨp, mol nɨpətɨn tətasiəp-asiəp. Məto Iesu təməghat əskasɨk kəm
narmɨn rat un, kən məhg-iarəp narmɨn rat tiet, kən mol suakəku təwɨr. Kən
təmos-ipən suakəku tɨtəlɨg-pən mehm rəhan tata.
43 Kən ilat rafin, narmɨlat təmiwɨg o nəsanənən asol rəha Uhgɨn. Məto nian
netəmim narmɨlat təmiwɨg o natɨmnat rafin itəm Iesu təmol ilat, kən in təmən-
ipən kəm rəhan mɨn netəmim məmə,
44 “Otos nəghatən u tatite mamnɨm e nɨkitəmat kən məsotaluinən. Io Nətɨ
Etəmim, suah kit otegəhan-in-pən io e nelmɨ tɨkɨmɨr mɨn rəhak.”
45 Məto rəhan mɨn netəmim kəsotɨtunən nɨpətɨ nəghatən u məto-inu Uhgɨn
təməhluaig-in nɨpətɨ nəghatən u məmə ilat okəsotɨtunən, kən ilat kɨnotaulɨs-in
nətapəh-inən nɨpətɨ nəghatən u o Iesu.

?Pah in iahgin etəm keike?
(Mat 18:1-5; Mak 9:33-40)

46 Kən netəmim rəha Iesu koatol nɨkilat mɨn məmə pah in iahgin etəm-iasol,
etəm keike taprəkɨs-in ilat.
47 Məto Iesu təmɨtun rəhalat nətəlɨgən mɨn, kən in təmos suakəku kit mit
muwa tətul e nɨkalɨn,
48 kən tən-ipən kəm ilat məmə, “Okəmə suah kit, nɨkin tagien məmə otos
suakəku kit mehm wɨr, kən in tatol min-nəhlan e nərgək, kən in tahmen-pən
əm məmə in tatos io, matehm wɨr io. Kən etəm tatos io e nɨkin agien, in
tatos Uhgɨn itəm təmahl-ipa io. Inu nɨpahrienən məto-inu etəm tatos-iəhau
in ləhau agɨn, in otuwa in etəm-iasol, etəm keike.”
49 Kən Jon təmən məmə, “Iərəmərə. Itɨmat emotehm suah kit tatəhg-iarəp
narmɨn rat mɨn e nərgəm, kən emotən-iəhau məmə otəsol wəkən məto-inu
sənəmə in rəhatat kit etəmim.”
50 Məto Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Əsən-iəhauən in məto-inu, okəmə
suah kit təsolən tɨkɨmɨr itəmat min, kən in iolɨtəmat.”

Netəm Sameria neen nɨkilat təməsagienən o Iesu

9:44: Luk 9:22 **9:45:** Luk 18:34 **9:46:** Luk 22:24 **9:48:** Mat 10:40 **9:50:** Mat 12:30; Luk 11:23

51 Kən tɨnuwa iuəhkɨr o nian itəm Uhgɨn otos Iesu lan muwɨn əpəh e nego e
neai, kən Iesu təmən-ipən atɨp kəm in məmə otəkəike muwɨn Jerusalem, kən
nat kit tɨkə məmə otahtosɨg-in.
52 Kən in təmahl-ipən netəmim neen kotos rəhan nəghatən motaupən-in
motuwɨn əpəh latuənu kit Sameria məmə okotol əpen-əpenə rəhan.
53 Məto netəm əh-ikɨn əh, kəsotolkeikeən məmə in otuwɨn matɨg iməlat ikɨn
məto-inu, ilat kotɨtun wɨr məmə tatuwɨn Jerusalem.
54 Kən nian rəhan etəmim mil, Jemes ne Jon, ilau kəmuehm natɨmnat mɨn
əh, kən kəmuən məmə, “?Iərəmərə, nakolkeike məmə ekuaun-in nɨgəm tɨsɨ-
pən əpəh ilɨs e nego e neai meiuaiu muwa mus ilat?”†
55 Məto Iesu təmeirair məhai ilau.
56 Kən kəmotuwɨn mɨn latuənu pɨsɨn kit mɨn.

Netəmim neen kəmoatən məmə okotuarisɨg-in Iesu
(Mat 8:19-22)

57 Kən e nian Iesu ne rəhan mɨn netəmim kəmotaliwək moatuwɨn e suatɨp,
kən suah kit təmən-ipən kəm in məmə, “Io ekuarisɨg-in ik, ikɨn pəhruən
onəkuwɨn ikɨn.”
58 Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Kuri iarupɨn mɨn, rəhalat nɨpəg tatɨg
məmə okotapɨl ikɨn. Kən mənɨg mɨn, nimaalat tatɨg məmə okotapɨl ikɨn. Məto
io Nətɨ Etəmim, nimə rəhak tɨkə o napilən.”
59 Kən Iesu təmən-ipən kəm suah kit mɨn məmə, “Wa, kilau min ik, muwa
ik rəhak etəmim.” Məto suah un tən-ipən məmə, “Iərəmərə, awi. Egəhan-in io
ekuwɨn pitən mɨtənɨm rəhak tata.”
60 Məto Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Kəp, apəs-pən. Pəs netəm kɨnotɨmɨs
rəkɨs e nɨkilat, koatɨtənəm atɨp ilat mɨn. Məto ik, uwɨn mən-iarəp nərəmərəən
rəha Uhgɨn.”
61 Kən kit mɨn tatən məmə, “Iərəmərə, ekətəu-pən ik muwa io etəmim
rəham, məto awi, əpəs pitən ekɨtəlɨg-pən mɨn imak ikɨn mauiatɨpin rəhak mɨn
netəmim.”
62 Məto Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Okəmə suah kit tətuoun matol wək
rəha Uhgɨn, məto rəhan nətəlɨgən tatuwɨn o nat pɨsɨn pɨsɨn mɨn neen, kən suah
u təsahmen-pənən məmə Uhgɨn otərəmərə lan.”

10

Iesu təmahl-ipən rəhan netəmim sepɨnte-tu kotamnus-iarəp namnusən təwɨr

1 Uarisɨg e natɨmnat mɨn əh, Iərəmərə təmɨtəpun rəkɨs sepɨnte-tu netəmim
neen mɨn rəhan, kən təmahl-ipən ilat kəiu kəiu kotaupən-in moatuwɨn e taon
mɨn ne ikɨn mɨn neen mɨn itəm Iesu təpanuarisɨg muwɨn ikɨn.
2 Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “! Otəplan-tu! Nagwənən tepət əpəh e
nasumən itəm kɨnotɨmətə, məto iolwək mɨn noan məsɨn əm kotəulək-in. Kən
otəfak-pən o etəm-iasol rəha nasumən məmə otahl-ipa iolwək mɨn tepət məmə
okotuwɨn kəulək-in nasumən rəhan.
3 Otuwɨn, məto nəkotəkəike motɨtun məmə io etahl-ipən itəmat məmə
nakotuwɨn tahmen-pən e sipsip əlkələh mɨn itəm kotaliwək moatuwɨn ilugɨn
e kuri iarupɨn mɨn.
4 Kən onəkəsotosən kətɨm əkəku rəha məni, ne kətɨm, ne put, kən
əsotamegən e suatɨp katəghat kəm netəmim.

---

† **9:54:** Naoa oas mɨn neen rəha Oltesteman katɨlpɨn nəghatən u məmə, “tahmen e Elaija.” Afin-tu 2 King 1:9-16 **9:54:** 2 King 1:9-16 **9:61:** 1 King 19:20 **10:1:** Mak 6:7 **10:2:** Mat 9:37-38; Jon 4:35 **10:3:** Mat 10:16 **10:4:** Mat 10:7-14; Mak 6:8-11; Luk 9:3-5

5 “Nimə naka itəm onəkotuwɨn ikɨn, nakotaupən motən-iarəp məmə, ‘!Pəs
nəməlinuən otətatɨg ikɨn!’
6 Okəmə etəm rəha nəməlinuən əh-ikɨn, kən rəham nəfakən otuwa mol
nɨpahrienən, kən nəməlinuən otətatɨg ron. Məto okəmə etəm tol nəhlan tɨkə,
kən noa rəham nəfakən otɨtəlɨg-pa mɨn ron ik.
7 Kən otatɨg əm e nimə kitiəh əm, sotapɨlən e nimə pɨsɨn pɨsɨn mɨn. Kən
nagwənən naka itəm okoatos-ipɨnə kəm itəmat, otun. Kən nənɨmən naka
okotos-ipɨnə, otənɨm. Məto-inu in tətuatɨp əm məmə suah kit itəm tatol wək,
in tətuatɨp məmə in otos nətouən lan.
8 “Nian itəmat nakotuwɨn taon kit, okəmə nɨkilat tətagien otəmat, kən otun
nagwənən naka itəm koatos-ipɨnə kəm itəmat,
9 kən otol-wɨr netəmim itəm koatɨmɨs motatɨg ikɨn, kən motən-iarəp kəm ilat
məmə, ‘Nərəmərəən rəha Uhgɨn tatuwa iuəhkɨr otəmat.’
10 Məto okəmə nakotuwɨn e taon kit, kən netəmim nɨkilat təsagienən
otəmat, kən otuwɨn motaliwək e suatɨp asol mɨn, kən motən məmə,
11 ‘Nɨmoulul rəha nɨsɨp itəm tətatɨg e nelkɨtɨmat, ekoatoahapɨspɨs rəkɨs, in
nəmtətin tatəgətun məmə nəmotol təsahmenən, kən Uhgɨn təmapəs itəmat.
Məto nəkotəkəike motɨtun məmə nərəmərəən rəha Uhgɨn tɨnatuwa iuəhkɨr
rəkɨs.’
12 Kən iatən nɨpahrienən kəm itəmat məmə, Uhgɨn otol nalpɨnən asol kəm
ilat taprəkɨs-in nalpɨnən rəha taon rat əh Sotom aupən.”
13 “!Itəmat netəm Korasin, kəsi, nahməən asol otuwa otəmat! !Itəmat netəm
Petsaeta, kəsi, nahməən asol otuwa otəmat! Məto-inu emol pap nat pɨspɨs
tepət e taon mil rəhatəmat! Kən okəmə emol natɨmnat mɨn əh əpəh Taea ne
Saeton aupən, okol netəmim əh-ikɨn əh kəmotəuhlin rəhalat nətəlɨgən e nolən
rat mɨn, kən ilat kəmotuwɨn e natɨmnat rat motuwɨn moatəpələh e nəmtap e
nɨgəm motəgətun məmə koatəto tərat agɨn o rəhalat nolən rat mɨn.
14 Məto e nian əh itəm Uhgɨn otol nalpɨnən kəm netəmim, nalpɨnən
rəhatəmat in otəskasɨk, maprəkɨs-in nalpɨnən rəha netəm Taea ne Saeton
aupən ikɨn.
15 ?Kən itəmat netəm Kapaneam, nɨkitəmat təht məmə Uhgɨn otɨləs-ipər
itəmat e ikɨn rəha nɨsiaiiən əpəh e nego e neai? !Kəp! Məto Uhgɨn otɨləs-iəhau
itəmat nakotuwɨn ləhau agɨn, ikɨn itəmat onəkotaulɨs ikɨn.”
16 Kən Iesu təmən-ipən kəm rəhan mɨn məmə, “Netəmim itəm koatətəlɨg-in
itəmat, koatətəlɨg-in io. Kən netəmim itəm koatəuhlin məntaalat kəm itəmat,
koatəuhlin məntaalat kəm io, kən netəmim itəm koatəuhlin məntaalat kəm
io, koatəuhlin məntaalat kəm suah u itəm təmahl-ipa io.”

Netəmim rəha Iesu sepɨnte-tu kəmoatɨtəlɨg

17 Kən netəmim mɨn rəha Iesu ilat sepɨnte-tu kəmotɨtəlɨg-pa mɨn, kən nɨkilat
tətagien moatən kəm Iesu məmə, “!Iərəmərə, nat əpnapɨn narmɨn rat mɨn,
məto nian itɨmat ekotəghat e nərgəm, kən ilat koatol nəwiatɨmat!”
18 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Io emehm Setan təmɨsɨ-pər ilɨs e
neai meiuaiu tahmen-pən e nɨpɨtən.
19 Otətəlɨg-tu. Io enos-ipɨnə rəkɨs nəsanənən kəm itəmat, inəh itəmat
nəkotɨtun neguətainən sɨnek mɨn ne skopion* mɨn. Kən nəsanənən itəm iatos-
ipɨnə kəm itəmat, in taprəkɨs-in nəsanənən rəha tɨkɨmɨr rəhatat, Setan. Kən
okol nat kit təsərəkɨnən itəmat.

10:7: 1 Kor 9:6-14; 1 Tim 5:18 **10:8:** 1 Kor 10:27 **10:11:** Wək 13:51; 18:6 **10:12:** Jen 19:24-25; Mat 10:15; 11:24 **10:15:** Mat 11:20-24 **10:16:** Mat 10:40; Luk 9:48; Jon 5:23 **10:18:** Aes 14:12; Nol Əpən 12:7-10,13; Luk 10:15; Jon 12:31; Nol Əpən 20:1-3,10 * **10:19:** Skopion in nat kit tahmen e tupə əkəku kit itəm tatəkioah e nɨməptən. Tatus itəm, kən titahmə titahmə, taprəkɨs-in milpat o tɨmar.

20 Inəh nɨpahrienən. Məto nəsotagienən məmə narmɨn rat mɨn koatol
nəwiatəmat, məto otagien əm məto-inu Uhgɨn təməte rəkɨs nərgɨtəmat əpəh
e nego e neai."
21 Kən e nian əh, Iesu nɨkin tətagien pɨk e nagienən itəm tatɨsɨ-pən e
Narmɨn Rəha Uhgɨn, kən in təməfak mən məmə, "Tata Uhgɨn, ik Iərəmərə
rəha natɨmnat rafin ilɨs e neai ne ləhau e nətueintən. Iatənwiwi ik məto-inu
nəməhluaig-in nɨpəti natɨmnat mɨn u e nɨganəmti netəmim itəm kotenatɨg
motɨtun wɨr nat. Kən nəmol-arəp kəm netəmim itəm kotahmen-pən əm e
nɨsualkələh məmə okotɨtun wɨr. Əwəh, Tata, inu nat kit itəm nakolkeike."
22 Kən Iesu təmatəkəike matəghat kəm ilat məmə, "Rəhak Tata təmegəhan-
in-pa rəkɨs natɨmnat rafin e nelmək. Tata əm tɨtun Netɨn. Kən Nətɨn əm ne
netəmim neen, ilat mɨn əm kotɨtun Tata. Ilat u netəmim itəm Nətɨn təmɨtəpun
ilat məmə in otol-arəp Tata rəhan kəm ilat."
23 Kən Iesu təmeirair məghat əm kəm rəhan mɨn netəmim məmə, "!
Nəkotatɨg e nəwɨrən pahrien məto-inu itəmat nakoatehm e nɨganəmtɨtəmat
natɨmnat mɨn əh!
24 Iatən kəm itəmat məmə, aupən ikɨn ien mɨn tepət, ne kig mɨn tepət,
kəmotolkeike pɨk məmə okotehm natɨmnat mɨn u itəm itəmat nakoatehm,
məto kəməsotehmən. Kən ilat kəmotolkeike məmə okotəto natɨmnat mɨn itəm
nakoatəto, məto kəməsotətoən."

Iesu təmuəh nimaa nəghatən e etəm təwɨr kit rəha Sameria

25 Kən e nian əh, ienatɨg kit e Lou təmətul meiuə əm e nətapəhən kit kəm Iesu
məmə otehm-tu okəmə Iesu in tenatɨg wɨr o kəp. In təmən məmə, "?Iəgətun,
oekahro min-nulan mos nəmegəhən lilɨn?"
26 Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, "?Lou rəha Moses tatən məmə naka?
?Nian ik nətafin, kən nɨpətɨn tatən naka kəm ik?"
27 Kən suah un tən-ipən məmə, "Onakəkəike molkeike Iərəmərə rəham
Uhgɨn e nɨkim rafin, ne nəmegəhən rafin rəham, ne nəsanənən rafin rəham,
ne nətəlɨgən rafin rəham; kən molkeike mɨn ik mɨn neen tahmen-pən əm
məmə nakatolkeike atɨp ik."
28 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, "In ətuatɨp un. Okəmə nakatol nəhlan,
kən ik onakos nəmegəhən lilɨn."
29 Məto suah əh, in tolkeike əm məmə otəgətun rəhan nolən məmə in etəm
ətuatɨp, kən in təmətapəh o Iesu məmə, "?Məto pah mɨn u ilat io mɨn neen?"
30 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, "Suah kit təmiet Jerusalem kən maliwək
meiuaiu matuwɨn əpəh Jeriko. Kən e suatɨp, iakləh neen kəmotaskəlɨm
motəmki-rəkɨs rəhan natɨmnat, kən motoh kələhəu tɨmɨseah mətaməhl e
suatɨp, kən kotagɨm motapəs.
31 Kən təpəwɨr əh, pris kit tatɨtəp suatɨp əh matuwa, məto nian in təməplan
suah əh, in təmaliwək mawɨlək-in matuwɨn.
32 Kən Lifaet† kit tɨtəp mɨn əm suatɨp kitiəh muwa, kən nian təməplan suah
əh tətaməhl, in təmol əm nat kitiəh mɨn mawɨlək-in.
33 Məto etəmim kit rəha Sameria, itəm koatol tɨkɨmɨr ilat netəm Isrel, in mɨn
tɨtəp suatɨp əh matuwa, kən məplan suah əh tətaməhl. Nian təməplan, nɨkin
təmahmə ron,
34 kən təmaliwək muwɨn iuəhkɨr ron, mafəl rəhan nɨməgəm mɨn e oel ne
wain, kən malpin wɨr ilat. Kən təmɨləs-ipər suah əh mahtu-pər e rəhan togki,
kən mɨləs mian əpəh e hotel matehm wɨr.

10:20: Fil 4:3; Nol Əpən 3:5 **10:22:** Jon 3:35; 10:15 **10:24:** Mat 11:25-27; 13:16-17 **10:25:** Mat 22:35-40; Luk 18:18 **10:27:** Dut 6:5 **10:27:** Lev 19:18 **10:28:** Lev 18:5 † **10:32:** Lifaet, ilat netəmim mɨn u kotasitu e pris mɨn e wək rəhalat, kən koatol wək pisɨn pisɨn mɨn əpəh e Nimə Rəha Uhgɨn.

35 Kən kəmən lawɨgin, in təmos məni neen‡ muwɨn mos-ipən kəm etəm-iasol
rəha hotel, kən mən-ipən kəm in məmə, ‘Onakatehm wɨr suah u, kən okəmə
nəkətuatin rəham neen məni, kən onakən-ipa kəm io nian ekɨtəlɨg-pa mɨn, pəs
io ekos-ipɨnə nɨtain.’ ”
36 Kən nian Iesu tɨnol namnun nəghatən u, kən təmətapəh o ienatɨg e Lou
məmə, “?E rəham nətəlɨgən, suah miləhal əh, nəkɨtun məmə iləhal pah təmol
təwɨr kəm suah əh kəmoh, tahmen məmə in in kit?”
37 Kən ienatɨg e Lou təmən-ipən məmə, “Etəmim itəm in təmasəkitun suah
əh.” Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Ita. Ik uwɨn mol mɨn tahmen-pən əm
məmə inu suah əh təmol mihin ne.”

Iesu təmuwɨn latuənu rəha Mata ne Meri

38 Nian Iesu ne rəhan mɨn netəmim kotaliwək e suatɨp, kən kəmotiet-arəpən
latuənu kit. Kən pətan kit, nərgɨn u Mata, təmos Iesu e nɨkin agien muwɨn
əpəh e rəhan nimə.
39 Pətan əh, pian kit əh-ikɨn, nərgɨn u Meri. Kən Meri təmuwa matəpələh
iuəhkɨr o nelkɨ Iərəmərə matətəlɨg-in nəgətunən mɨn rəhan.
40 Məto Mata, rəhan nətəlɨgən tatuwɨn pɨk o nolən nagwənən, kən wək
tɨnatoh in. Kən təmuwɨn o Iesu mən-ipən kəm in məmə, “?Iərəmərə, tahro?
?Nɨkim təht məmə tətuatɨp əm, o kəp, məmə pətan u piak təsasituən lak ne o
nolən wək u, kən io pɨsɨn əm iatol? Ahl-ipa məmə otuwa masitu lak.”
41 Məto Iərəmərə təmən-ipən kəm in məmə, “Ei, Mata. Əsətəlɨg-in pɨkən
natɨmnat mɨn tepət nəhlan.
42 Məto nat kitiəh əm in nat keike, kən Meri in tɨnɨtəpun rəkɨs nat u itəm in
təwɨr taprəkɨs, kən okol io esɨləs-irəkɨsən nat əh ron.”

11

Iesu təmatəgətun rəhan netəmim e suatɨp rəha nəghatən kəm Uhgɨn e nəfakən (Mat 6:9-15; 7:7-11)

1 Nian kit, Iesu təmatəghat kəm Uhgɨn e nəfakən əpəh ikɨn kit. Kən nian
təmol namnun rəhan nəfakən kəm Uhgɨn, kən rəhan kit etəmim təmətapəh
ron məmə, “Iərəmərə, əgətun-tu itɨmat e suatɨp rəha nəghatən kəm Uhgɨn e
nəfakən, tahmen-pən e Jon Baptais in təməgətun mihin rəhan mɨn.”
2 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Nian nakotəghat kəm Uhgɨn e
nəfakən, onəkotən məmə,
‘Tata Uhgɨn, nərgəm in ilɨs agɨn, pəs netəmim okotɨsiai-in.
Pəs rəham nərəmərəən tuwa matɨg.
3
Nian rafin, os-ipa nagwənən kəm itɨmat tahmen-in rəha nian roiu.
4 Kən afəl rəkɨs rəhatɨmat nolən rat mɨn məto-inu itɨmat esotaskəlɨm-iəkɨsən e
nɨkitɨmat nolən rat mɨn rəha netəmim itəm koatol kəm itɨmat.
Kən segəhan-inən itɨmat ekotuwɨn ima nos-ipən-os-ipənən, ikɨn itəm məta
oekotakiə motol təfagə rat.’ ”
5-6 Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Okəmə suah kit tuwa imam ikɨn lapɨn,
kən rəham nagwənən tɨkə, kən onəkol naka? Onəkuwɨn e nimə rəha ik kit, kən
mən-ipən məmə, ‘Io kit, os-ipa nagwənən məsɨn, kən ekos muwɨn magwən
suah kit lan itəm təmɨsɨ-pən isəu muwa imak ikɨn roiu lapɨn, kən rəhak
nagwənən tɨkə məmə ekagwən in lan.’

‡ **10:35:** Nəghatən Kris ətuatɨp tatən məmə, “Tenarius kəiu.” Nian suah kit tatol wək nian kitiəh, kən katətou-in tenarius kitiəh. **10:39:** Jon 11:1; 12:2-3 **10:42:** Mat 6:33

7 Kən in otuhalpɨn-pɨnə kəm ik məmə, ‘! Aaah! Atuwɨn, səhgaiirən
etɨmat, enotapɨl rəkɨs itɨmat rəhak nɨsualkələh. Okol esətul mɨnən mos-ipɨnə
nagwənən kəm ik.’
8 Ekən kəm itəmat məmə, nat əpnapɨn ik in kit, məto suah un təsolkeikeən
məmə in otos-ipɨnə nagwənən kəm ik. Məto iatən nɨpahrienən, nian
nakatəkəike matətapəh ron, kən in otətul mos-ipɨnə natɨmnat rafin kəm ik
itəm nakolkeike.
9 “Kən tol nəhlan ekən kəm itəmat məmə, otətapəh-in kəm Uhgɨn o natɨmnat,
kən in otos-ipɨnə kəm itəmat. Kən otegəs-in, kən nakotehm. Kən otəht-əht toa,
kən toa oterəh otəmat.
10 Ekən nəhlan məto-inu netəmim rafin itəm koatətapəh-in, kən okoatos.
Kən netəm mɨn u itəm koategəs-in, kən okoatehm. Kən netəmim itəm koatəht-
əht toa, kən toa oterəh olat.
11 “Itəmat tata mɨn. ?Itəmat kit, nian nətɨn tatətapəh-in nəm, məto in tatos-
ipən sɨnek? !Kəp!
12 ?O nian in tatətapəh-in noanahlɨ-mənɨg, məto in tatos-ipən skopion?* !
Kəp!
13 Nat əpnapɨn itəmat netəm nakotərat, məto nakoatos-ipən natɨmnat wɨr
mɨn kəm nenətɨtəmat mɨn. Məto Tata Uhgɨn əpəh e nego e neai, nolən rəhan in
təwɨr pɨk maprəkɨs-in nolən rəhatəmat, kən nɨpahrienən, in otos-ipən Narmɨn
Rəhan kəm netəm mɨn u itəm koatətapəh-in ron.”

Netəmim neen kəmoatən məmə Iesu tatol wək e nəsanənən rəha Setan (Mat 12:22-30, 43-45; Mak 3:20-27)

14 Kən e nian kit, suah kit əh-ikɨn itəm narmɨn rat tətatɨg lan, kən tol
məmə in təruru nəghatən. Kən Iesu təməhg-iarəp narmɨn rat əh, kən suah əh
təmətuoun matəghat, kən netəmim narmɨlat təmiwɨg pɨk ron.
15 Məto netəmim mɨn əh neen koatən məmə, “Pielsepul u in etəm-iasol rəha
narmɨn rat mɨn, in əm əh təmos-ipən nəsanənən kəm suah u məmə in otəhg-
iarəp narmɨn rat mɨn e netəmim.”
16 Kən netəm pɨsɨn neen mɨn kəmotətapəh o Iesu məmə in otol-tu nat pɨspɨs
kit e nəsanənən itəm tatɨsɨ-pən e nego e neai məto-inu, ilat kotolkeike məmə
okotɨtun-tu məmə Iesu in etəmim pah.
17 Məto Iesu tɨnɨtun rəkɨs nətəlɨgən mɨn rəhalat, kən təmən məmə, “Okəmə
netəmim e kantri kit koatoor ilat mɨn, kən okotərəkɨn rəhalat kantri, kən
nərəmərəən otɨsas mɨkə. Kən tahmen-pən əm, e latuənu kit, okəmə netəmim
lan koatoor ilat mɨn, kən okotərəkɨn agɨn-əh latuənu u.
18 ? Kən okəmə netəmim rəha Setan koatoor ilat mɨn, kən otahro nulan
rəhan nərəmərəən otətatɨg? Iatən min-nulan məto-inu nakoatən məmə
iatəhg-iarəp narmɨn rat mɨn e nəsanənən rəha Pielsepul.
19 ?Kən okəmə io, iatəhg-iarəp narmɨn rat mɨn e nəsanənən rəha Pielsepul,
kən tahro e rəhatəmat mɨn netəmim, ilat koatəhg-iarəp narmɨn rat mɨn e
nəsanənən rəha pah? Tol nəhlan, ilat okotakil rəhatəmat mɨn nəghatən məmə
in neiueiuəən.
20 Məto okəmə io iatəhg-iarəp narmɨn rat mɨn e netəmim e nəsanənən rəha
Uhgɨn, kən tatəgətun məmə nərəmərəən rəha Uhgɨn tɨnuwa rəkɨs otəmat.
21 “Nian etəm rəhan nəsanənən tepət tatəmɨk natɨmnat rəha nəluagɨnən,
tatətul matɨp matehm wɨr rəhan nimə, inəh rəhan natɨmnat okotatɨg wɨr əm.
22 Məto nian etəm pɨsɨn kit mɨn itəm rəhan nesanənən taprəkɨs-in in, otuwa
muəmou mətian mətian tol win lan, in tatos-irəkɨs rafin rəhan natɨmnat rəha

* **11:12:** Skopion - afin-tu futnot əpəh Luk 10:19 **11:15:** Mat 9:34; 10:25 **11:16:** Mat 12:38

nəluagɨnən itəm təmələhəu-pən rəhan nətəlɨgən lan, kən in otoor natɨmnat rafin rəha suah əh kəm rəhan mɨn netəmim.
23 “Etəm u itəm təsuarisɨg-inən io, in rəhak tɨkɨmɨr. Kən etəmim u itəm
təsargətainən sipsip mɨn, in tatol ilat kotagɨm atit.”
24 Kən Iesu təmən məmə, “Nian narmɨn rat tatiet e suah kit, kən in tətan
əpəh ikɨn kɨkə-kɨkə ikɨn nəhau tɨkə lan mategəs-in ikɨn otameg ikɨn, məto
təsəplanən. Kən in tatən məmə, ‘Pəs ekɨtəlɨg-pən e rəhak nimə itəm emɨsɨ-pən
ikɨn aupən.’
25 Kən nian in tatɨtəlɨg-pa, mehm rəhan nimə kəmafəl təpiə wɨr, kən
natɨmnat rafin koatɨs wɨr.
26 Kən in otuwɨn mit mɨn narmɨn rat sepɨn mɨn motuwa itəm kotərat
kotaprəkɨs-in in. Kən okotuwɨn mɨn imə motatɨg e nəmegəhən rəha suah u.
Kən suah u, aupən rəhan nəməgəhən tərat, məto roiu tɨnərat pɨk agɨn-əh.”
27 Nian Iesu tatən nəghatən əh, pətagwəhl kit tagət əfəməh məmə, “Pəs Uhgɨn
otawte-in rəhan nəwɨrən kəm pətan itəm təmemək-in ik, kən mətapinahin ik.”
28 Kən Iesu təmə, “Nɨpahrienən, məto Uhgɨn otawte-in rəhan nəwɨrən
taprəkɨs kəm netəmim itəm koatəto nəghatən rəhan, kən moatol.”

Nəmtətin rəha Jona
(Mat 12:38-42; Mak 8:12)

29 Kən nian netəmim kəmotuwa məmə okotəto nəghatən rəha Iesu,
kəmotuwa tepət məsɨn mɨn, kən Iesu təmə, “Itəmat netəm roiu ne, itəmat nol
təfagə rat agɨn. Itəmat nakotolkeike məmə nakotehm nat pɨspɨs u nəmtətin
kit. Məto okol Uhgɨn təsos-ipɨnəən nəmtətin kit kəm itəmat. Məto Uhgɨn otos-
ipɨnə nəmtətin kitɨəh əm kəm itəmat, inəh nəmtətin rəha Jona.
30 Tahmen əm e Jona itəm təmuwa nəmtətin kit tatuwɨn o netəmim rəha
taon u Nineva aupən, e nolən kitɨəh mɨn əm, io Nəti Etəmim ekuwa nəmtətin
rəha netəmim u-roiu ne.
31 Kən e nian əh itəm Uhgɨn otakil netəmim rafin, kən kwin rəha nəptən pis
ikɨn, in otətul mən-iarəp məmə itəmat netəm nakotərat. Otɨtun nənən nəhlan
məto-inu, in təmiet e nɨkalɨn nəptən əpəh isəu agɨn, kən maliwək muwa məmə
otəto nəghatən rəha Kig Solomon itəm tenatɨg wɨr. Kən otəplan-tu, suah kit
itəm ilɨs taprəkɨs-in Kig Solomon tɨnuwa.
32 Kən netəmim rəha Nineva okotətul e nian Uhgɨn otakil netəmim rafin
lan, kən ilat okotən məmə itəmat nəmotol nolən tərat. Kən ilat kotɨtun nənən
nəhlan məto-inu, nian ilat kəmotəto nəghatən rəha Jona, ilat kəmotəuhlin ilat
e nolən rat mɨn rəhalat. Kən roiu, suah kit ikɨn-u itəm in ilɨs taprəkɨs-in Jona.”

Nəhag-əhagən rəha lait
(Mat 5:15; 6:22-23)

33 Kən Iesu təmən məmə, “Suah kit tɨkə itəm tətasiepən e lait, kən uarisɨg in
tatəhluaig-in, o tətaii-pən e nɨpəg kɨtəh. Kəp. Məto nian etəmim tətasiepən e
lait, otəkəike mətu-pər e nɨg rəha lait məmə netəmim itəm okotuwa e nɨpəg
noa nimə, kən moatehm nəhag-əhagən rəha lait o nəplanən natɨmnat.
34 Nɨganəmtɨm in tahmen e lait itəm tatos-ipən nəhag-əhagən kəm nɨpətɨm.
E nian nɨganəmtɨm mil kuəwɨr, tahmen əm məmə nɨpətɨm tərioah e nəhag-
əhagən. Məto nian nɨganəmtɨm mil kuərat, tahmen əm məmə nɨpətɨm tərioah
e napinəpən.†

11:22: Kol 2:15 **11:23:** Luk 9:50 **11:27:** Luk 1:28,42,48 **11:29:** Mat 16:4 **11:31:** 1 King 10:1-10 **11:32:** Jona 3:5-10 **11:33:** Mak 4:21; Luk 8:16 † **11:34:** Nɨpətin kit rəha “nɨganəmtɨm mil kuəwɨr” təmə, ik etəm kit itəm nɨkim tagien o nasituən netəmim e rəham məni. Kən nɨpətin kit rəha “nɨganəmtɨm mil kuərat” təmə, ik iaumɨs kit. Nɨpətin kit mɨn rəha “nɨganəmtɨm mil kuəwɨr” təmə, rəham nətəlɨgən kitɨəh əm o Uhgɨn.

35 Kən tol nulan, ik onakəkəike matehm wɨr məmə nəhag-əhagən e rəham
nəmegəhən, in sənəmə napinəpən.
36 Kən okəmə rəham nəmegəhən in tərioah wɨr e nəhag-əhagən, napinəpən
in otɨkə agɨn lam, kən nəhag-əhagən in tətasiəgəpɨn wɨr rafin rəham
nəmegəhən, tahmen-pən əm e nəhag-əhagən rəha lait tətasiəgəpɨn ik.”

Iesu təməghat əskasɨk kəm Farisi mɨn ne iəgətun mɨn rəha Lou
(Mat 23:1-36; Mak 12:38-40;
Luk 20:45-47)

37 Kən nian Iesu təməghat rəkɨs, kən Farisi kit təmuwa mən-ipən kəm in
məmə okian muagwən e rəhan nimə. Kən Iesu təmaliwək muwɨn əpəh imə
matəpələh e nɨkalɨ tepɨl o nagwənən.
38 Kən Farisi apon təmaut ron narmɨn təmiwɨg nian təməplan məmə Iesu
təsaikuasən pitən e nelmɨn uarisɨg təpanagwən.
39 Kən Iərəmərə təmən kəm in məmə, “Itəmat Farisi mɨn, nəkotahmen əm
e kap ne plet itəm nakotaikuas elat əpəh ihluə əm, məto əpəh e nɨpəgnoalat,
kotapɨn. Itəmat nakotərioah e naumɨsən ne nəratən.
40 !Itəmat nakotalməl pɨk! ?Nɨkitəmat tatəht o kəp məmə, Uhgɨn itəm təmol
nɨpətɨtəm, in təmol mɨn nɨkitəm? !Əwəh!
41 Məto otos-ipən kəm ian-rat mɨn e nɨkitəmat agien, kən natɨmnat rafin
ihluə ne imə kotətuatɨp motəwɨr.
42 “!Məto itəmat Farisi mɨn, nahmməən asol otuwa otəmat! Itəmat nakotətəu-
pən wɨr nɨmɨsmɨsɨ Lou mɨn, tahmen e tait rəha nɨmalɨ nɨg mɨn itəm nəmiəwɨlat
tatəpien o nolən nagwənən. Məto nakotəuhlin məntaatəmat o nat asol
mɨn rəha Lou, inəh nəsotolən nat itəm tətuatɨp mɨn kəm netəmim, kən
məsotolkeikeən Uhgɨn. Nəkotəkəike motol nolən wɨr mɨn asol əh, kən
məsotaluinən nətəu-pən wɨr mɨnən nɨmɨsmɨsɨ Lou mɨn rafin.
43 “Itəmat Farisi mɨn, nahmməən asol otuwa otəmat, məto-inu nakotolkeike
məmə onəkotuwɨn motəpələh aupən e nimə rəha nuəfɨmɨnən. Kən e maket,
nakotolkeike məmə netəmim okotɨləs-ipər nelmɨlat kəm itəmat o nɨsiaiiən
itəmat.
44 “Itəmat Farisi mɨn, nahmməən asol otuwa otəmat, məto-inu itəmat
nəkotahmen e suwɨt itəm kotamkɨmɨk, məto kəsɨtun ətuatɨpən məmə in
hiə, kən netəmim kotaliwək pɨkən lan motəruru, motol rəhalat nəmegəhən
tətamkɨmɨk.”‡
45 Kən iəgətun kit rəha Lou təmən-ipən kəm Iesu məmə, “Iəgətun. Nian
nakatən nəghatən mɨn u, kən tatərəkɨn mɨn itɨmat.”
46 Kən Iesu təmə, “!Iəgətun mɨn rəha Lou! Nahmməən asol otuwa otəmat
məto-inu, itəmat nakoatəlɨn-pər nat fɨgəm mɨn itəm tɨəkɨs məmə netəmim
okoatəmɨk.§ Məto nəsotasituən məsɨn e noanelmɨtəmat məmə onəkotasitu
elat o nəmɨkən natɨmnat mɨn əh.
47 “Nahmməən asol otuwa otəmat məto-inu əpəh e suwɨt mɨn rəha ien
mɨn rəha Uhgɨn aupən, nakoatiləkɨn nimə wɨr mɨn, kən nakoatən məmə
nakoatɨsiai-in ilat. Məto nakoteiuə. Tɨpɨtəmat mɨn əm kəmotohamnu ilat.*
48 Inəh itəmat nakoatən-iarəp məmə nakotegəhan-in natɨmnat mɨn əh itəm
tɨpɨtəmat mɨn kəmoatol aupən, inəh kəmotohamnu ien mɨn, kən itəmat
nəkoatol namnun e rəhalat wək nian nakoatiləkɨn suwɨt mɨn rəhalat.

‡ **11:44:** Lou rəha netəm Isrel tatən məmə, okəmə suah kit otek etəm təmɨmɨs, kən in tamkɨmɨk e Lou. Tol nəhlan, ilat kotəkəike motol mak wɨr e ikɨn rəha suwɨt mɨn məmə netəmim kəsotaliwək pɨkən lan. § **11:46:** “Nat fɨgəm” itəm Iesu tatəghat-in, in lou əlkələh mɨn tepət təpət rəha noanol rəha Isrel.
* **11:47:** Iesu tatəhai Farisi mɨn məto-inu koatən məmə koatɨsiai-in ien mɨn aupən. Məto ilat kəsotolən natɨmnat itəm ien mɨn kəmoatən.

49 “Kən o nat əh, Uhgɨn itəm tenatɨg təmən məmə, ‘Io ekahl-ipən rəhak ien mɨn ne aposol mɨn kotuwɨn motəghat kəm ilat, kən ilat okotɨtəp motol nəratən
kəm neen, kən motohamnu neen.’
50 Tol nəhlan, Uhgɨn otakil itəmat tahmen məmə itəmat əm nəmotohamnu
ien mɨn rafin rəhan, kən in otol nalpɨnən kəm itəmat o nɨmɨsən rəhalat, ilat
itəm kəmotatɨg e nətuounən rəha nətueintən mətoarus-pa u-roiu,
51 ien mɨn rafin itəm kəmotohamnu tətuoun e Epel mətoarus-pən Sekaraea,
itəm təmɨmɨs e Nimə Rəha Uhgɨn ilugɨn e olta ne nimə.† Nɨpahrienən, itəmat
roiu ne, Uhgɨn otol nalpɨnən kəm itəmat.
52 “Itəmat iəgətun rəha Lou, nahməən asol otuwa otəmat məto-inu suatɨp kit
əh-ikɨn itəm tatəgətun nat naka itəm Uhgɨn tolkeike. Itəmat nəkotɨtun suatɨp
əh, məto nakotəhluaig-in məmə netəmim kotəruru. Itəmat nəkəsotətəu-
pənən, kən nakahtosɨg-in netəmim məmə ilat mɨn kotəruru nətəu-pənən.”
53 Nian Iesu təmiet e nimə əh mɨnataliwək matuwɨn, kən iəgətun mɨn rəha
Lou ne Farisi mɨn, neməha təmol ilat. Tətuoun e nian əh, kəmotuwa rəhan
tɨkɨmɨr mɨn. Koatərakin-pən nəghatən əskasɨk tepət kəm in
54 məmə okoteam-in nɨpəgnəmtɨn neen e nəghatən rəhan itəm təsahmenən.

12

Nəghatən mɨn rəha nem əskasɨkən
(Mat 10:19-20, 26-33; 12:32)

1 Kən e nian əh, netəmim tepət kəmotuwa kitiəh, okol kafin kəruru. Məto
netəmim tɨnepət pɨk, kən moatəhg-irəkɨs-əhg-irəkɨs ilat mɨn. Kən Iesu
təmətuoun matəghat kəm rəhan mɨn netəmim məmə, “Itəmat, nakoatəto
itəmat o is rəha Farisi mɨn, is u in nolən rəhalat itəm rəhalat nənən təwɨr, məto
nɨkilat tamkɨmɨk.
2 Natɨmnat itəm etəmim tatol anion, Uhgɨn təpanɨləs-iarəpa tagəhag ikɨn. Kən
natɨmnat itəm etəmim tatəhluaig-in, kən Uhgɨn təpanɨləs-iarəpa, netəmim
okotəplan.
3 Natɨmnat itəm nakoatən e napinəpən, kən netəmim okotəto e nərauiəgən.
Kən natɨmnat itəm nakoatən anion e nɨpəgnoa nimə, kən netəmim kəpanotən-
iarəp ihluə, netəmim rafin okotəto.
4 “Rəhak mɨn netəmim, ekən kəm itəmat məmə, əsotəginən netəmim itəm
kotɨtun nohamnuən nɨpətɨtəmat, məto uarisɨg, okol kəsotol mɨnən nat kit tərat
kəm itəmat.
5 Məto iatən-iarəp etəmim u kəm itəmat itəm tətuatɨp məmə onakoatəgin.
Onəkotəkəike motəgin Uhgɨn, məto-inu nian in otohamnu suah kit, in tɨtun
nərakin-pənən in e nɨgəm asol. Əwəh, nɨpahrienən, ekən kəm itəmat məmə
nakoatəkəike motəgin Uhgɨn.
6 Mənɨg əlkələh mɨn, katol-salɨm-in ilat tepət nəmtɨn məni əkəku əm, məto
Uhgɨn təsaluin agɨn-əhən kit.
7 Əsotəgɨnən, məto-inu Uhgɨn tolkeike itəmat taprəkɨs-in mənɨg mɨn tepət.
Nɨpahrienən, Uhgɨn təmafin mɨtun wɨr noanutəmat rafin.
8 “Ekən kəm itəmat məmə, okəmə etəmim tatən-iarəp e nɨganəmtɨ netəmim
məmə in rəhak kit, kən io Nətɨ Etəmim, io mɨn ekən-iarəp e nɨganəmtɨ nagelo
mɨn rəha Uhgɨn məmə in rəhak etəmim.
9 Məto okəmə etəmim tatən-iarəp e nɨganəmtɨ netəmim məmə in sənəmə
etəmim kit rəhak, kən io ekən-iarəp e nɨganəmtɨ nagelo mɨn rəha Uhgɨn məmə
suah u in sənəmə etəmim kit rəhak.

† **11:51:** E Naoa Rəha Uhgɨn əpəh e Oltesteman, Epel in ien aupən agɨn, kən Sekaraea in namnun. Afin-tu Jen 14 ne 2 Kron 24:22. **12:2:** Luk 8:17 **12:7:** Luk 12:24; Wək 27:34

10 Kən etəmim itəm tatən nəghatən rat e Nəti Etəmim, Uhgin otafəl rəkis
rəhan təfagə rat. Məto etəmim itəm tatəghat rat e Narmin Rəha Uhgin, okol
Uhgin təsafəl rəkisən rəhan təfagə tərat.
11 "Kən nian koatiuw-iarəp itəmat e nimə rəha nuəfiminən, ne e niganəmti
iərəmərə min, ne netəm-iasol min məmə okotiuw-iarəp itəmat motakil
motuəh motələhəu nəghatən rəhatəmat, kən nikitəmat təsəht pikən məmə
onəkotahro min-nulan kuhalpin rəhalat nəghatən,
12 məto-inu e nian ətuatip əh, Narmin Rəha Uhgin otəgətun itəmat e
nəghatən naka itəm itəmat onakoatəghat-in kən moatən kəm ilat."

Nimaa nəghatən e etəmim rəhan nautə tepət rəhn-kapə tikə

13 Kən netəm min əh kit təmən-ipən kəm Iesu məmə, "Iəgətun. Tata rəhak
tinimis rəkis. Awi, uəh niki piak məmə otoor natimnat rəha tata rəhatimlau
məmə otos-ipa rəhak neen, itəm tata təmələhəu məmə rəhak."
14 Məto Iesu təmən kəm in məmə, "Rəhak etəmim, rəhak tikə e nətəligən u
rəhatəmlau o noorən rəhatəmlau natimnat."
15 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Oatəto wir itəmat. Otahtosig-
in wir itəmat məmə onəkəsotuwamən itəmat iaumis min, məto-inu nəukəti
nəmegəhən, in sənəmə nautə tepət."
16 Kən təmuəh nimaa nəghatən u məmə, "Suah kit, rəhan nautə tepət, kən
rəhan nasumən tatol nipətin tepət.
17 Kən təmən-ipən atip kəm in məmə, '? Oekahrol min-nulan, məto-inu
rəhak nimə min kinəsotahmenən məmə ekəlin-pən nigak nagwənən min lan?'
18 "Kən in təmən məmə, 'Təwir məmə ekol nulan. Ekəmki-rəkis nimə min
u, kən ekiləkin nimə neen min itəm iahgin məsin. Kən ekəlin-pən nigak
nagwənən, ne rəhak nautə min ikin.
19 Kən ekitun nənən məmə, rəhak natimnat tepət tepət tahmen o nup tepət.
Kən roiu ekameg, mətagwən, matənim, kən matəto nagienən təwir əm nulan
matuwin.'
20 "Məto Uhgin təmən-ipən kəm in məmə, '! Ik ialməl! Roiu əm lapin,
onakimis. ?Okahrol rəham natimnat u tatəməhl nəmargətain?' "
21 Kən Iesu təmən məmə, "Uhgin otol əm nəhlan kəm netəmim itəm ko-
targətain nautə tepət məmə in rəhalat, məto nikin təsəht pikən nolən wir min
itəm Uhgin tolkeike."

Əsotətəlig pikən natimnat rəha nipətitəm
(Mat 6:19-21, 25-34)

22 Kən Iesu təmən kəm rəhan netəmim min məmə, "Məto-inu o nolən
əh, iatən kəm itəmat məmə, nəsotətəlig-in pikən natimnat rəha nəmegəhən
rəhatəmat məmə onəkotun naka, kən məsotətəlig-in pikən natimnat rəha
nipətitəmat məmə onəkotuwin-in natimnat naka.
23 Əsotətəlig-in pikən məto-inu nəmegəhən rəhatəmat taprəkis-in nagwənən,
kən nipətitəmat taprəkis-in napən min rəha nuwin-inən.
24 Otəplan-tu mənig min, ilat kəsotasumən, kən məsotəuləkən, kən rəhalat
nimə rəha nagwənən tikə, məto Uhgin tətagwən ilat. !Məto Uhgin tolkeike pik
itəmat taprəkis-in mənig min!
25 ? Nikitəmat təht məmə rəhatəmat nətəligən pik titun nolən rəhatəmat
nəmegəhən təfəməh? !Kəp! Nolən rəha nətəligən pik təsafin-pənən aua kitiəh
əm e rəhatəmat nəmegəhən.
26 ? Məto okəmə itəmat nəsotitunən nolən nat əkəku kit tol nəhlan, tahro
nakoatətəlig-in pik natimnat pisin pisin min e nəmegəhən rəhatəmat?

12:11: Mak 13:11; Luk 21:12-15 **12:15:** 1 Tim 6:9-10 **12:21:** Mat 6:19-20

27 “Nɨkitəmat təht-tu nolən rəha nəguɨ-nɨg mɨn itəm koatəguɨn. Ilat kəsotol
wəkən, məsotəhlən rəhalat napən. Məto ekən kəm itəmat məmə aupən, Kig
Solomon rəhan nautə tepət, kən rəhan napən təwɨr pɨk, məto rəhan napən mɨn
kəsotəwɨrən taprəkɨs-in nəguɨ-nɨg mɨn.
28 Nəguɨ-nɨg mɨn əh koatətul rəha nian kitiəh əm, kən olawɨgin, netəmim
kotaan ilat e nɨgəm, məto Uhgɨn in tatol ilat kotəwɨr kotəwɨr. ?Kən nɨkitəmat
təht məmə in otos-ipɨnə napən kəm itəmat, o kəp? !Əwəh! Rəhak netəmim,
rəhatəmat nahatətəən in natiəkəku əm.
29 “Təsəwɨrən məmə nɨkitəmat tatəht pɨk natɨmnat o nəmegəhən rəhatəmat,
kən nian rafin nakotegəs-in nagwənən nɨgɨtəmat ne nənɨmən nɨmɨtəmat.
30 Nɨkitəmat təsəht pɨkən natɨmnat mɨn əh, məto-inu netəm kəsotahatətəən
e Uhgɨn, ilat koategəs-in natɨmnat mɨn əh. Rəhatəmat Tata in tɨtun natɨmnat
itəm nəkotəkəike motos o nəmegəhən rəhatəmat.
31 Məto nakotətəlɨg-in pɨk natɨmnat rəha nərəmərəən rəha Uhgɨn motol tətul
aupən e nəmegəhən rəhatəmat, kən in otos-ipɨnə mɨn kəm itəmat natɨmnat
mɨn rəha nəmegəhən ikɨn-u e nətueintən.
32 “Əsotəgɨnən, itəmat sipsip mɨn u rəhak itəm itəmat noan məsɨn əm,
məto-inu Tata rəhatəmat nɨkɨn tagien pɨk məmə onəkotatɨg ahgin rəhan
nərəmərəən, kən in otehm wɨr itəmat, kən itəmat mɨn onəkotərəmərə itəmat
mɨn.
33 Otosalɨm-in rəhatəmat natɨmnat mɨn, kən motos-ipən məni lan kəm
ian-rat mɨn. Nian nəkotol təwɨr mɨn-nulan, in tahmen-pən məmə nəkotol
rəhatəmat pokɨs rəha məni itəm otəsəratən nian kit, kən nakotələhəu-pən
rəhatəmat natɨmnat itəm təwɨr əpəh e nego e neai. Kən ikɨn əh, okol iakləh mɨn
kəsotuwɨnən iuəhkɨr motakləh-in, kən okol wɨn mɨn kəsotərəkɨnən natɨmnat
mɨn əh.
34 Iatən nəhlan məto-inu, ikɨn pəhruən rəhatəmat natɨmnat wɨr mɨn
koatəməhl ikɨn, kən nɨkitəmat otəkəike matəht natɨmnat mɨn əh-ikɨn əh.”

Netəmim rəha Iesu kotəkəike moatətul matɨp o rəhan nuwamən

35 Kən Iesu təmən məmə, “Pəs nəkoatətul matɨp nian rafin, tahmen-pən
əm məmə nakoatuwɨn-in napən mɨn rəha wək, kən moatehm wɨr məmə
rəhatəmat lait otatuəp e nian rafin.
36 Onəkotəkəike motahmen-pən e iolwək mɨn rəha iərəmərə kit itəm tatɨsɨ-
pən e lafet kit rəha marɨt. Kən nian in tatuwa matəht-əht toa, kən roiu əm, ilat
koaterəh e toa məmə otuwa imə.
37 Iolwək mɨn itəm koataiir moatətul matɨp nian iərəmərə tatuwa, ilat
okotehm motos nəwɨrən rəha iərəmərə. Nɨpahrienən ekən kəm itəmat məmə,
in otuwɨn-in napən rəha wək, kən maun-in ilat məmə okotuwa kəpələh, kən
in otehm wɨr ilat mətagwən ilat.
38 Kən okəmə iərəmərə tatuwa lapɨn e napinəpən tɨnəlis kɨnkɨn lan, e nian
mənɨg mɨn kɨnotətuoun kɨnoatɨmnən lan, məto iolwək mɨn ilat koatətul matɨp
əm, kən in otol təwɨr agɨn kəm ilat.
39 Kən itəmat nəkotəkəike motɨtun məmə, okəmə suah kit tɨtun nian ətuatɨp
itəm iakləh otuwa e rəhan nimə məmə otakləh, kən in okol təsapɨlən, in tatətul
matɨp matehm wɨr rəhan nimə məmə iakləh otəsuwamən imə.
40 Kən itəmat, nian rafin nəkotəkəike moatətul matɨp məto-inu io Nəti
Etəmim ekuwa mɨn e nian itəm itəmat nakəsotɨtunən.”
41 Kən Pita təmən-ipən kəm in məmə, “Iərəmərə. ?Nakatuəh nimaa nəghatən
rəhatɨmat əm, o rəha netəmim rafin?”
42 Kən Iərəmərə tatən məmə, “?Pah u in iolwək itəm tenatɨg kən tatol rəhan
wək e nian mɨn rafin e nolən itəm təwɨr? ?Kən iərəmərə kit otɨləs-ipər pah in

12:33: Luk 18:22 **12:35:** Mat 25:1-13 **12:39:** Mat 24:43-44; 1 Tes 5:2

otuwa etəm-iasol rəha iolwək min e nimə rəhan məmə in otoor nagwənən nigi iolwək min rafin e nian ətuatip rəhan?
43 Kən nian iərəmərə rəha suah əh tatiet-arəpa, kən məplan məmə in tatol-wir rəhan wək, kən in otol təwir kəm iolwək əh.
44 Nipahrienən iakatən kəm itəmat məmə, iərəmərə in otiləs-ipər iolwək əh tuwa mol etəm-iasol lan məmə in otərəmərə e natimnat rafin rəhan.
45 ?Məto tahro? Kəm-naka iolwək un nikin otəht məmə, 'Rəhak etəm-iasol təsuwamən nuwəh. Okotəsuwa uəhaiən.' Kən iolwək əh tinətuoun matoh iolwək min nipitan ne nəman, kən muwin mətagwən matənim mətapis. ?Kən iərəmərə otol naka?
46 Iərəmərə rəha suah un otiet-arəpa ron e nian kit itəm in təməsitunən kən məsətul matipən ron. Kən iərəmərə otos-ipən nalpinən asol kəm in, kən otiləs-ipən in tuwin matig ilat netəm min u itəm kəsotolən rəhan nəghatən.
47 "Iolwək əh itəm tinitun rəkis nəghatən rəha iərəmərə rəhan, məto in təsətul matipən məmə otol wək min əh, kən okoh in təto nahməən.
48 Məto iolwək itəm in təsitunən nəghatən min rəha iərəmərə, kən matol natimnat itəm təsətuatipən itəm otəkəike mos nalpinən ron, kən okoh mətig əm iolwək u. Etəmim itəm Uhgin tatos-ipən natimnat tepət kəm in, in otəkəike mol natimnat tepət. Kən etəmim itəm katələhəu-pən natimnat tepət e nelmin, okatətapəh-in min natimnat tepət ron."

Iesu tatol netəmim koatoor ilat min

49 Kən Iesu təmən məmə, "Emuwa məmə ekəhlman nigəm e nətueintən, kən okəmə roiu əh nigəm əh tinatuəp rəkis, kən nikik otagien.
50 Nian əskasik kit itəm otuwa e rəhak nəmegəhən, tahmen e nolə baptais kit, kən nikik titahmə lan mətoarus-pən tinol namnun.
51 ?Nikitəmat təht məmə emuwa məmə ekələhəu nəmə̈linuən e nətueintən? !Kəp! Eməsuwamən məmə ekələhəu nəmə̈linuən, məto emuwa məmə ekol netəmim kotoor ilat min.
52 Kən tətuoun u-roiu, okəmə netəmim faif e latuənu kit, kən kotoor ilat min, kisil katəhaləhai kəiu, kən kəiu katuəhai kisil.
53 Tata in otəhai nətin iərman, kən nətin əh otəhai rəhan tata. Kən mama in otəhai nətin pətan, kən nətin əh otəhai rəhan mama. Kən pətan otəhai uhun, kən uhun otəhai nəgon."

Netəmim okotəkəike motitun nəmtətin min (Mat 16:1-4; Mak 8:11-13)

54 Kən in təməghat min kəm nimanin netəmim matən məmə, "Nian nakotehm nimal napuə min okotər, kən nakotən uəhai əm məmə otəfik, kən otol mihin.
55 Kən nian nəkotəplan məmə nuwig təmiləs kərpəp,* nakotən məmə nape-apeən otuwa, kən otol mihin.
56 ! Ei! ! Rəhatəmat nənən təwir, məto nikitəmat tamkimik! Itəmat nakoatəmə nəkotitun pik natimnat min, kən motitun nehmən niməptən ne neai, kən nəkotitun məmə nian otuwa min-nulan, kən otol nəhlan. ?Məto tahro nakəsotitunən nipəti nəmtətin min itəm nakoatəplan əh-roiu?
57 "?Tahro nakəsotitəpunən suatip itəm tətuatip məmə onəkotətəu-pən?
58 Nian suah kit otiləs ik nakuwin e kot, kən nian natualiwək e suatip, kən təwir məmə nakuaupən muəghat muən wir rəhatəmlau nəratən. Okəmə nəkəsioal mihinən, kən otiləs ik muwin e kot, kən etəm-iasol rəha kot

---

12:44: Mat 25:21,23 **12:46:** Mat 24:45-51 **12:47:** Jem 4:17 **12:48:** Mat 10:34-36 **12:50:** Mak 10:38-39 **12:53:** Maeka 4:6 * **12:55:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, "Nian nakotəto nimətag itəm tatisi-pis," məto-inu əpəh Isrel, nape-apeən tatuarisig nimətag itəm tatisi-pis.

otegəhan-in-pən ik e nelmɨ polis, kən polis otɨləs ik muwɨn mahtosɨg-in ik e kalapus.
59 Iatən kəm ik məmə, okəmə tol nəhlan, okol nəsietən e kalapus mətoarus nakətou rafin agɨn nalpɨnən rəham.”

13

Netəmim okotəkəike motəuhlin ilat e rəhalat nolən rat mɨn

1 Kən e nian əh, netəmim neen kəmotuwa kən-ipən kəm Iesu məmə netəm Kalili neen koatoh nat megəh mɨn məmə okotol sakrifais lan kəm Uhgɨn, kən nian kitiəh mɨn əm, mopael mɨn rəha kapman u Pailat kəmotuwa motohamnu ilat, kən nɨtalat nat megəh mɨn kəmotol əm kitiəh kətaiu.*
2 Kən Iesu təmən-ipən məmə, “?Tahro? ?Nɨkitəmat təht məmə nɨmɨsən əskasɨk tol min-nulan rəha netəm Kalili əh, tatəgətun məmə ilat netəm rat taprəkɨs-in netəmim rafin rəha Kalili?
3 ! Kəp! Iatən kəm itəmat məmə təsol mihinən nəhlan. Məto okəmə itəmat nakəsotəuhlinən itəmat e nolən rat mɨn rəhatəmat, kən itəmat mɨn onəkotɨmɨs.
4 ?Kən tahro e netəm eitin rəha Saeloam itəm nimə əfəməh təmiet məfətain ilat kotɨmɨs? ?Nɨkitəmat təht məmə natɨmnat mɨn əh tatəgətun məmə nəmegəhən rəhalat tərat taprəkɨs-in netəmim rafin əpəh Jerusalem?
5 ! Kəp! Iatən kəm itəmat məmə təsol mihinən nəhlan. Məto okəmə itəmat nakəsotəuhlinən itəmat e nolən rat mɨn rəhatəmat, kən itəmat mɨn onəkotɨmɨs.”
6 Kən təmuəh nimaa nəghatən u məmə, “Etəmim kit təməfe nɨg kit əpəh e rəhan nasumən, nərgɨn u fik. Kən nian nup mɨn neen təmuwa mɨnuwɨn rəkɨs, suah u təmuwɨn nian tepət mateam-in noa nɨg u, məto tɨkə, məto-inu təsoeən.
7 Kən in təmən kəm suah u tatehm nasumən məmə, ‘Əplan-tu. Emuwa mateam-in noa fik u mɨnos nup kɨsɨl, məto esehmən noa nɨg kit ne. Ahtɨhl rəkɨs. Təsəwɨrən məmə tatətulosɨg e nɨməptən rəha nasumən.’
8 Kən suah u tatehm nasumən tuhalpɨn rəhan nəghatən məmə, ‘Etəm-iasol, əpəs əm tos nup kitiəh mɨn əm. Kən ekel nɨsɨp mɨtəlau e nəukətɨn, kən masitu lan məmki-pən nɨsɨp wɨr.
9 Kən okəmə tatoe e nup əh-ikɨn, kən təwɨr əm. Məto okəmə kəpə, ik nəkɨtun nəte rəkɨsən.’ ”

Iesu təmol-wɨr pətan kit e Sapat

10 Kən e Sapat kit, Iesu tatəgətun netəmim əpəh imə e nimə kit rəha nuəfɨmɨnən.
11 Kən pətan kit əh-ikɨn itəm narmɨn rat tətatɨg lan e nup eitin, kən tatol məmə məntaan tatəfaiu e nian rafin, kən məsətul ətuatɨpən.
12 Kən nian Iesu təmehm in, kən təmaun-in məmə otuwa ron, kən tatən kəm in məmə, “Pətan. Io iatɨkɨs rəkɨs rəham nɨmɨsən, kol təsaskəlɨm mɨnən ik.”
13 Kən Iesu təmələhəu-pən nelmɨn lan, kən əmun roiu agɨn-əh mɨn əm, təmətul ətuatɨp mɨnəwɨr, kən mɨnatənwiwi Uhgɨn.
14 Məto etəm-iasol rəha nimə rəha nuəfɨmɨnən, nɨkin təmahmə məto-inu Iesu təmol-wɨr pətan u e nian rəha Sapat. Kən in təmən-ipən kəm netəmim məmə, “Nian sikis rəhatəmat o nol wəkən. Nəkotɨtun nuwamən e nian mɨn əh məmə in otol-wɨr itəmat lan, məto e nian rəha Sapat, okol nəsotuwamən lan.”

---

* **12:59:** Mat 5:25-26 **13:1:** Netəm Isrel kəmotaut o nɨmɨsən rəha netəm mɨn əh məto-inu ilat koatatɨg e Nimə Rəha Uhgɨn u tasim, kən moatol nat itəm Lou tatən. **13:2:** Jon 9:2 **13:7:** Luk 3:9 **13:8:** 2 Pita 3:9,15 **13:14:** Eks 20:9-10; Dut 5:13-14

15 Kən Iərəmərə təmən-ipən kəm in məmə, “!Rəhatəmat nənən təwɨr, məto
nɨkitəmat tamkɨmɨk! ?Pah u e nɨkitəmat e nian rəha Sapat, kən təsɨkɨsən rəhan
pɨlɨk o togki itəm təməru ətain, masɨg muwɨn tətanəm nəhau? !Kəp! Itəmat
rafin nəkoatol min-nəhlan.
16 Məto pətan əh, in noanol kit rəha Epraham, itəm Setan təmə̇lis o nup eitin.
Tətuatɨp əm məmə io ekəike mɨkɨs kən mosmegəh in e nian rəha Sapat.”
17 Kən nəghatən rəha Iesu təmol rəhan tɨkɨmɨr mɨn kəmotaulɨs. Kən
netəmim rafin, nɨkilat tətagien o wək wɨr agɨn mɨn itəm Iesu tatol ilat.

Iesu təmuəh nimaa nəghatən kəiu e nərəmərəən rəha Uhgɨn (Mat 13:31-33; Mak 4:30-32)

18 Kən Iesu təmən məmə, “?Nərəmərəən rəha Uhgɨn in tahmen e naka? ?Kən
io oekən nəghatən naka kən məgətun lan?
19 Nərəmərəən rəha Uhgɨn, in tahmen-pən e noa nəpɨk† itəm natiəkəku, kən
suah kit təmɨləs məfe e rəhan nasumən. Kən nɨkutin tɨnəwiə mɨnol iahgin, kən
mənɨg ilɨs mɨn kotuwa moatol-pən nimaalat e nelmɨn mɨn.”
20 Kən təmən mɨn məmə, “? Iatəgətun nərəmərəən rəha Uhgɨn məmə in
tahmen-pən e naka?
21 In tahmen-pən e is noan məsɨn itəm pətan kit tətalkin e flaoa tepət itəm
kəmol-pən e pesɨn asol, kən tətahl flaoa rafin tətasis matol iahgin.”

Toa əkəku (Mat 7:13-14, 21-23)

22 Kən nian Iesu təmaliwək matuwɨn Jerusalem, kən matəgətun netəmim e
taon mɨn ne latuənu mɨn.
23 Kən suah kit təmətapəh ron məmə, “?Iərəmərə, netəmim noan məsɨn əm
itəm Uhgɨn otosmegəh ilat?”

Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə,

24 “Iatən kəm itəmat məmə onəkotəkəike motalkut pɨk məmə nakotuwɨn-
pən e toa itəm natiəkəku tatuwɨn e nego e neai, məto-inu netəmim tepət itəm
okotalkut məmə okotuwɨn imə, məto ko kəsotuwɨnən.
25 Məto o nian kit, iərəmərə rəha nimə əh in otətul mahtosɨg e rəhan toa. Kən
itəmat itəm nəsotuwamən əh imə e toa itəm natiəkəku əh, onakoatətul ihluə
moatəht-əht toa moatən məmə, ‘Awi, Iərəmərə. !Erəh e toa otɨmat!’ Məto in
otən məmə, ‘Ekəruru agɨn-əh itəmat.’
26 Kən itəmat nakotətuoun moatən məmə, ‘Iərəmərə, kitat kəmotagwən
kələh, kən ik nəmatəgətun itɨmat əpəh e rəhatɨmat ikɨn.’
27 Məto in otən-ipɨnə məmə, ‘Io ekatən kəm itəmat məmə ekəruru agɨn-əh
itəmat. Itəmat rafin netəm nakotərat agɨn. !Otuwɨn isəu ron io!’

28 “E nian əh itəmat onəkotehm Epraham, ne Aisak, ne Jekop, ne ien
mɨn aupən koatatɨg e nego e neai itəm Uhgɨn tatərəmərə lan, məto itəmat
onakoatətul ihluə kən okərakin-iarəp itəmat, kən onəkotasək, moatəgətain
nəluɨtəmat, moatəto tərat.
29 Kən netəmim okotɨsɨ-par, kən motɨsɨ-pah, kən motɨsɨ-pəhap, kən motɨsɨ-
pɨs, məmə okotuwɨn motəpələh motagwən e nego e neai itəm Uhgɨn
tatərəmərə lan.

13:15: Luk 14:5 † **13:19:** Nəghatən Kris ətuatɨp tatən məmə, “nɨkuti mastat.” Mastat in nɨg kit itəm nɨkutin in natiəkəku. Tatəwiə əpəh ikɨn Isrel, məto tɨkə əpəh Ntən. **13:25:** Mat 25:10-12 **13:27:** Sam 6:8 **13:28:** Mat 8:11-12 **13:29:** Sam 107:3

30 Kən təwɨr məmə nəkotɨtun məmə, netəmim neen itəm koatuarisɨg əh-
roiu, ilat okotuwa motətul aupən. Kən netəmim neen itəm koatətul aupən
əh-roiu, ilat okəpanotuwa motətul uarisɨg.”‡

Herot təmolkeike məmə in otohamnu Iesu
(Mat 23:37-39)

31 Kən e nian əh, Farisi mɨn neen kəmotuwa motən-ipən kəm Iesu məmə,
“Təwɨr məmə nakiet uəhai əm u ikɨn-u matuwɨn, məto-inu Herot Antipas
tolkeike məmə otohamnu ik.”
32 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Herot Antipas in iol keko-eko,
tahmen e kuri iarupɨn itəm tətagwən mɨtə. Otuwɨn motən-ipən kəm in məmə
io ekatən məmə, ‘Ehm-tu. Nian əkuəkɨr əm əh-ikɨn tətatɨg itəm io ekəhg-iarəp
narmɨn rat mɨn e netəmim, kən matol-wɨr nɨmɨsən rəha netəmim, kən uarisɨg
e nian kɨsɨl lan, kən ekol namnun rəhak wək.’
33 “Nat əpnapɨn Herot təmən nəhlan, məto io ekəike matətəu-pən rəhak
suatɨp matuwɨn u-roiu, ne olawɨg, ne oniəh muwɨn miet-pən Jerusalem.
Inu ikɨn ətuatɨp itəm okotəkəike kɨsiai-in ien mɨn ikɨn. Məto Jerusalem əm,
katohamnu ien mɨn rəha Uhgɨn ikɨn.
34 “! Awe, netəm Jerusalem, netəm Jerusalem! Itəmat nakotohamnu
ien mɨn rəha Uhgɨn, kən netəmim itəm Uhgɨn təmahl-ipa kəm itəmat,
nəkotahtɨmnu ilat e kəpiel apɨn, inəh netəm u rəha Uhgɨn itəm koatos
nəghatən rəhan. Nian tepət iatəg-əfəməh-in nelmək məmə iatəmɨk-əfɨmɨn wɨr
itəmat matos wɨr itəmat, tahmen-pən e mənɨg itəm tatu nenətɨn mɨn e nɨkwɨn,
məto itəmat nɨkitəmat təsagienən ron kən motapəs io.
35 Kən nəkotɨtun məmə Uhgɨn təmapəs itəmat, kən iakatən kəm itəmat məmə
okol nəkəsotehmən io matuwɨn matuwɨn mətoarus nakotən məmə, ‘!Iərəmərə
Uhgɨn tətatɨg ilau suah u itəm tatuwa e nərgɨn!’ ”

14

Iesu təmuwɨn əpəh rəha Farisi kit ikɨn

1 E nian rəha Sapat kit, Iesu təmuwɨn e nimə rəha etəm-iasol kit rəha Farisi
mɨn məmə okotagwən, kən netəmim koatɨsɨlu wɨr məmə okotehm-tu naka əh
otol.
2 Kən inəh Iesu tatəpələh ikɨn, suah kit tatɨmɨs e nɨmɨsən rəha kasis-asis,
tatəpələh iuəhkɨr əm ron.
3 Kən Iesu təmətapəh o iəgətun mɨn rəha Lou ne Farisi mɨn məmə, “?Tahro?
?Lou tategəhan-in məmə suah kit otol-wɨr netəm koatɨmɨs kotəmegəh mɨn e
nian rəha Sapat, o kəp?”
4 Məto ilat kəsotənən nat kit ne. Kən Iesu təmos suah un, mol nɨpətɨn təwɨr
mɨn, kən mahl-ipən tatuwɨn.
5 Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “? Okəmə itəmat kit, rəhan suakəku, o
rəhan kau otiwɨg-pən pɨkən e noakɨmɨl asol e nian rəha Sapat, kən in otol
naka? In otəkəike muwɨn mɨləs-irəkɨs uəhai əm. ? Pah u etəmat otəsol
mihinən?”
6 Kən nəghatən rəhalat təmɨkə məmə okotən.
7 Kən Iesu təmehm netəmim neen itəm kəmaun-in ilat o nagwənən, kən
kəmotuwa imə motɨtəpun ikɨn mɨn rəha nɨsiaiiən məmə okotəpələh aupən
ikɨn. Kən təmən-ipən kəm ilat məmə,

13:30: Luk 14:9; Mak 9:35; 1 Kor 4:9; Mat 20:8 ‡ **13:30:** Netəm Isrel, nɨkilat təht məmə ilat koatətul aupən e netəmim rafɨn. Kən nɨkilat təht məmə Iaihluə mɨn kotərat əm. Məto Iesu təmə netəmim tepət rəha Isrel okəsotuwɨnən e nego e neai, kən Iaihluə mɨn tepət, ilat okotuwɨn e nego e neai. **13:35:** Sam 118:26; Mat 21:9; 23:39; Mak 11:9-10; Jon 12:13 **14:3:** Luk 6:9 **14:5:** Mat 12:11; Luk 13:15

8 “Okəmə etəmim tətaun-in ik məmə onəkuwa o nagwənən kit rəha mariɨt,
kən nəsuwɨnən məpələh ikɨn rəha nɨsiaiiən. Məta suah kit in ilɨs katɨsiai-in pɨk
tuwa,
9 kən etəm-iasol rəha nimə otən kəm ik məmə, ‘Agɨm. Pəs suah u in təpələh u
ikɨn-un.’ Kən onakaulɨs məto-inu nakəkəike muwɨn məpələh ləhau agɨn itəm
nɨsiaiiən tɨkə ikɨn.
10 Məto okəmə suah kit tətaun-in ik məmə nakuwɨn magwən e lafet kit, kən
təwɨr məmə nakɨtəpun ikɨn nɨsiaiiən tɨkə ikɨn. Kən tol nəhlan, nian etəm-iasol
rəha nimə tatuwa, in otən kəm ik məmə, ‘Rəhak etəmim, uwɨn məpələh ilɨs,
ikɨn rəha nɨsiaiiən.’ Kən inu otɨləs-ipər nərgəm e nɨganəmtɨ netəmim rafin əh
imə.
11 Ekən nəhlan məto-inu etəm tatɨləs-ipər atɨp in məmə in otuwa etəm-iasol,
Uhgɨn otɨləs-iəhau in. Məto etəmim itəm tatɨləs-iəhau atɨp in, Uhgɨn otɨləs-ipər
mol tuwa etəm-iasol.”
12 Kən Iesu təmən-ipən kəm etəm-iasol rəha nimə məmə, “Okəmə natol
nagwənən asol kit e nərauiəgən o lapɨn, təsəwɨrən məmə nakaun-in ik mɨn
neen, ne piam mɨn, ne rəham noanol mɨn, ne netəm rəhalat nautə tepət itəm
kotatɨg kɨtəlau lam. Okəmə natol mihin, kən məta, ilat mɨn okotaun-in ik
məmə nakuwɨn motagwən itəmat min, kən ilat okotalpɨn nat nəmol kəm ilat.
13 Məto nian natol lafet kit, kən onakəkəike maun-in ian-rat mɨn, ne netəm
nɨpətɨlat məsɨn tərat, ne ielkɨn rat mɨn, ne netəm nɨganəmtɨlat təpɨs, məmə
okotuwa nakotagwən.
14 Kən Uhgɨn otawte-in rəhan nəwɨrən kəm ik, məto-inu okol ilat kəsotalpɨn
agɨn-əhən nat nəmol kəm ilat. Məto e namnun nian, nian netəm kotətuatɨp
okoatəmegəh mɨn, kən Uhgɨn otətou ik lan.”

Nimaa nəghatən rəha nagwənən asol (Mat 22:1-10)

15 Kən ilat kit əh-ikɨn itəm tətagwən təmətо nəghatən əh, kən təmən-ipən kəm
Iesu məmə, “Təwɨr pɨk o etəmim itəm otuwɨn əpəh e nego e neai itəm Uhgɨn
tatərəmərə lan, kən magwən e lafet asol rəhan.”
16 Məto Iesu təmən kəm in məmə, “Nian kit, suah kit təmol nagwənən asol
kit rəhan, kən maun-in netəmim tepət məmə okotuwa kagwən kələh ilat min.
17 Kən e nian rəha nagwənən, in təmahl-ipən rəhan iolwək məmə otuwɨn
mən-iarəp kəm netəmim itəm təmaun-in rəkɨs ilat. Kən tən-ipən kəm ilat
məmə, ‘Otuwa kagwən, məto-inu enol əpenə-penə rəkɨs e nagwənən.’
18 Məto ilat rafin kəmotapəs nuwɨnən moatən məmə okol kəsotuwamən.
Kit təmaupən mən kəm in məmə, ‘Kəsi. Ən-tu kəm rəham iərəmərə məmə ko
esɨmnən məto-inu, emos-nəmtɨn əm nɨməptən kit, kən ekəike muwɨn mətag.’
19 “Kən kit mɨn təmə, ‘Kəsi. Ən-tu kəm rəham iərəmərə məmə ko esɨmnən
məto-inu, emos-nəmtɨn əm kau ten rəha niuwən kat, kən ekəike muwɨn
mehm pitən rəhalat mɨn wək.’
20 “Kən kit mɨn təmə, ‘Ən-tu kəm rəham iərəmərə məmə ko esɨmnən məto-
inu, kəmit rəhak pətan ka latuənu əh-roiu.’
21 “Kən iolwək təmuwa mən-ipən kəm rəhan etəm-iasol. Kən etəm-iasol un
nɨkin təmahmə təmahmə, kən təmən kəm rəhan iolwək məmə, ‘Uwɨn uəhai e
suatɨp ne ikɨn mɨn neen e taon meam-in ian-rat mɨn, ne netəm nɨpətɨlat məsɨn
tərat, ne netəm nɨganəmtɨlat təpɨs, ne ielkɨn rat mɨn, kən mit ilat motuwa.’
22 Kən in təmol əm məmə rəhan etəm-iasol təmən mihin ne, kən təmɨtəlɨg-pa
mən-ipən məmə, ‘Etəm-iasol. Natɨmnat rafin itəm nəmən, io enol rəkɨs, məto
nagwənən tepət əh-ikɨn kən nimə tahmen e netəmim neen mɨn.’

14:8: Prov 25:6-7 **14:11:** Mat 23:12; Luk 18:14 **14:14:** Jon 5:29 **14:15:** Luk 13:29 **14:20:** 1 Kor 7:33

23 “Kən etəm-iasol təmən kəm iolwək məmə, ‘Kən uwɨn e suatɨp, ne ikɨn mɨn
rafin ihluə e taon, kən uwɨn muəh nɨkilat məmə ilat okotuwa imə, məmə nimə
u rəhak otəkəike mər wɨr.
24 Məto ekən kəm ik məmə netəm emaun-in ilat aupən, ko kəsotun
asgəwɨnən nagwənən məsɨn rəhak.’ ”

Nolən rəha nətəu-pənən Iesu

25 Netəmim tepət tepət koatuarisɨg-in Iesu e suatɨp. Kən in təmeirair mən-
ipən kəm ilat məmə,
26 “Okəmə suah kit tolkeike məmə otuwa muarisɨg-in io, in otəkəike mos io
ekətul aupən e rəhan nəmegəhən. In otəkəike molkeike io maprəkɨs-in rəhan
tata ne mama ne rəhan pətagwəhl ne nətɨn mɨn ne pian mɨn ne wɨnɨn mɨn, ne
in atɨp mɨn.* Okəmə təsol mihinən, kən ko in təsahmenən məmə otuwa mol
rəhak lan etəmim.
27 Kən etəmim pah itəm təsɨləsən rəhan nɨg kəluau mətəu-pa io, kən ko in
təsahmenən məmə otuwa mol rəhak lan etəmim.
28 “Okəmə itəmat kit tolkeike məmə otilək̇in nimə asol kit kaifəməh, kən
in otaupən məpələh mehm wɨr məni rəha natɨmnat mɨn məmə otehm rəhan
məni məmə tahmen, o kəp.
29 In tatol nəhlan məto-inu okəmə in təsaupənən mehm wɨr məni ron, kən
in tatətuoun matol fauntesen† əm, məto tɨnəruru nol rafinən, kən netəmim
rafin itəm okotuwa motehm, kən okotalah-əmnu moatən məmə,
30 ‘Əplan-tu. Suah u təmətuoun əm rəhan nimə, məto tɨnəruru nol rafinən.’
31 “Kən okəmə kig kit rəhan mopael ilat ten-taosan əm, tatəto namnusən
məmə kig pɨsɨn kit mɨn itəm rəhan mopael mɨn tuente-taosan tatuwa məmə
okuəluagɨn, kən otəsuwɨn uəhaiən o nəluagɨnən. Aupən ikɨn, otəkəike məpələh
mehm wɨr məmə in tɨtun nol winən, o kəp.
32 Okəmə tɨtun məmə okol təsol winən, in otəkəike mahl-ipən netəmim
neen kotuwɨn motehm rəhan tɨkɨmɨr nian in əpəh isəu əh, kən okotətapəh o
nəmə̇linuən.
33 Kən e nolən ahmen mɨn əm, itəmat nəkotəkəike motəpələh motehm wɨr
nəmegəhən rəhatəmat. Okəmə itəmat kit təsapəsən əh rəhan natɨmnat mɨn
rafin, kən ko in təsahmenən məmə otuwa mol rəhak lan etəmim.”
34 “Nian etəmim kit takɨəh nien, kən nɨpəti nien in təwɨr o nawɨrən
nagwənən. Məto nian kɨnawɨr rəkɨs nagwənən lan, kən nɨpatin təsəwɨr mɨnən
o nunən.‡
35 Kən okol kəsolən nat wɨr kit lan, kən netəmim okotərakin əm. Etəm
matəlgɨn tatɨg, təwɨr məmə in otətəlɨg-in wɨr kən mɨtun nəghatən mɨn u.”

15

Nimaa nəghatən e sipsip
itəm təmə̇lue
(Mat 18:10-14)

1 E nian əh, netəmim tepət itəm koatos məni rəha takɨs, ne netəmim tepət
itəm nol təfagə rat, kəmotuwa məmə okotətəlɨg-in Iesu. 2 Kən Farisi mɨn ne

* **14:26:** Nəghatən Kris ətuatɨp tatən məmə, suah itəm tolkeike məmə otuarisɨg-in Iesu, in tatəkəike metəhau rəhan mɨn. Məto nɨpəti nat u məmə, kitat okotolkeike rəhatat mɨn, məto kotəkəike molkeike pɨk agɨn Iesu. **14:26:** Luk 9:23 † **14:29:** Nəghatən u “fauntesen,” tatəghat-in kəpiel mɨn itəm kaupən katəlɨn o nɨləkɨnən nimə. ‡ **14:34:** Nəghatən ətuatɨp rəha Iesu təmə, “Sol in təwɨr, məto okəmə rəhan nətehenən tɨnɨkə, kən nat tɨkə otol tətehen mɨn.” Məto sol rəha netəmim e nian mɨn əh, in təmol pɨləh-pɨləh e nat pɨsɨn itəm nətehenən tɨkə. Kən nian neen, okəmə nəhau tatol pɨləh-pɨləh e sol, kənu nətehenən tiet. Məto sol rəhatat u-roiu tosolən mihin. Nian rafin tətehen. **14:34:** Mat 5:13, Mak 9:50

iəgətun min rəha Lou koatəghat rat Iesu o netəm nol təfagə rat min əh, moatən
məmə, “Suah əh, nikin tətagien əm məmə nol təfagə rat min koatuwin ron, kən
motagwən kələh.”
3 Kən e nəghatən min u, Iesu təmuəh nimaa nəghatən u məmə,
4 “?Itəmat pah u, rəhan sipsip wan-hanrit, kən kitiəh təmə̇lue, məto in nikin
təsəhtən? Okəmə itəmat kit rəhan sipsip təmikə nəhlan, kən in otəkəike mapəs
rəhan nainti-nain sipsip koatun kras moatətul əpəh təpiə ikin, kən in otuwin
mategəs-in itəm təmə̇lue mətoarus-pən in otehm.
5 Kən nian in təmehm, təmiləs-ipər məhun, kən nikin tətagien.
6 Kən nian in təmiet-arəpa latuənu, in otəkəike maun-in in min neen, ne
netəm kotatig motitəlau lan, kən mən-ipən kəm ilat məmə, ‘Otuwa kotagien
kələh, məto-inu emehm min rəhak sipsip itəm təmə̇lue.’ ”
7 Kən nian Iesu təmol namnun nimaa nəghatən, təmən-ipən kəm ilat məmə,
“Kən iatən kəm itəmat məmə, tahmen-pən əm əpəh e nego e neai. Okəmə
iol təfagə rat kit tatəuhlin rəhan nəmegəhən kəm Uhgin, kən nagienən əpəh
ilis e nego e neai o suah əh in tepət, taprəkis-in nagienən o netəmim nainti-
nain itəm nikilat təht məmə kotətuatip məsotolən nat kit tərat itəm okotəkəike
motəuhlin nəmegəhən rəhalat ron.”*

Nimaa nəghatən e məni təmikə

8 Kən Iesu təmatig məghat min məmə, “?Okəmə pətan kit rəhan məni ten
kəmol e silfa, kən in təmikil kitiəh, kən in otol naka? In otasiepən e lait kit,
kən mol pirum megəs-in wir əpəh imə matuwin matuwin mehm.
9 Kən nian təmehm məni əh, in otaun-in rəhan min neen ne netəm kotatig
motitəlau lan, matən məmə, ‘Otuwa kotagien kələh məto-inu emehm rəkis
məni ilou rəhak təmikə.’ ”
10 Kən nian Iesu təmol namnun nimaa nəghatən, təmən-ipən kəm ilat
məmə, “Kən ekolkeike məmə ekən kəm itəmat məmə, e nolən kitiəh min əm,
nagienən asol e niganəmti nagelo min əpəh ilis e nego e neai, nian iol təfagə
rat kit tatəuhlin rəhan nətəligən matuwin o Uhgin.”

Nimaa nəghatən rəha nəti suah kit iərman itəm təmə̇lue

11 Kən Iesu təmatəkəike matən məmə, “Suah kit, nətin iərman kəiu.
12 In əkəku lan tən-ipən kəm rəhalau tata məmə, ‘Tata. Oor nautə min
rəham, mos-ipa rəhak u-roiu.’ Kən rəhalau tata toor rəhan natimnat mos-
ipən kəm ilau.
13 “Kən təsuwəhən, nətin in əkəku lan tos rəhan lan muwin mol-salim-in ilat,
kən mos məni e nautə min un miet imə̇lat ikin muwin e nəptən pisin kit min
isəu. Kən ikin əh, təmatərəkin rəhan məni e nolən rat min matuwin matuwin.
14 Kən nian rəhan məni tinikə rafin, nəumis asol tinitan e nitən əh, kən
nəumis tinatus suah un, nigin nagwənən tinikə.
15 Kən təmuwin matol wək kəm suah kit əh-ikin əh, kən suah u təmahl-ipən
məmə otuwin mətagwən rəhan pikəs min.
16 Kən nəumis təmus pik məmə in tolkeike məmə otun nagwənən nigi pikəs
min, məto etəmim tikə itəm otos-ipən nat kit kəm in.
17 “Kən nətəligən wir tinuwa min lan, kən matətəlig-in məmə, ‘Kəsi. Roiu
əh iolwək min rəha tata, nigilat nagwənən tepət maprəkis, məto io ekətatig u
ikin-u, otəsuwəhən kən ekimis e nəumis.
18 Oekiet u ikin-u mitəlig-pən o rəhak tata, kən mən-ipən kəm in məmə,
“Tata. Io emol tefagə tərat kəm Uhgin ne ik.

15:2: Luk 5:30 **15:4:** Esik 34:11,16; Luk 19:10 * **15:7:** Iesu tatəghat-in Farisi min itəm koatətəu-pən Lou rəha Moses, kən ilat koatən məmə kotətuatip, nat əpnapin nərətən tətatig e nikilat rafin. **15:18:** Sam 51:4

19 Roiu əh esahmenən məmə onəkaun-in io məmə nətɨm. Məto aun-in io
ekahmen-pən əm məmə io iolwək əm kit rəham.” ’
20 Kən təmətul maliwək mɨnatuwɨn məmə otehm rəhan tata.
“Məto nian təmatuwa əh əpəh isəu, rəhan tata təmasɨpən məplan, kən
təmasəkitun, maiu muwɨn mɨləs muətain mətagien ron.
21 Kən netɨn tən-ipən kəm in məmə, ‘Tata. Io emol tefagə tərat kəm Uhgɨn ne
ik. Roiu əh esahmenən məmə onəkaun-in io məmə nətɨm.’
22 “Məto rəhan tata taun-in rəhan iolwək mɨn mən-ipən kəm ilat məmə, ‘!Ei!
Otuwɨn uəhai motos kot itəm in təwɨr maprəkɨs motuwa kuwɨn-in-pən kəm
in, kən motos rig motarɨgɨn-pən e noanelmɨn, kən motos put ka kuwɨn-in-pən
e nelkɨn,
23 kən motɨləs pɨlɨk itəm tasis-asis məwɨr motuwa koh, pəs kotol kələh lafet
lan rəha nətɨk,
24 məto-inu nətɨk u, in tahmen əm məmə təmɨmɨs rəkɨs, məto roiu in
tɨnəmegəh mɨn. In təmə̈lue, məto enehm mɨn.’ Kən ilat kɨnoatol lafet.
25 “Kən e nian əh, netɨn asol lan in əpəh e nasumən. Kən e nian təmatuwa
mɨnuwa iuəhkɨr o latuənu, kən mɨnəto netəmim koatol napuən mɨn, moatol
tanis.
26 Kən təmaun-in iolwək kit tuwa tətapəh ron məmə, ‘?Ei, naka əh netəmim
koatol?’
27 Kən tən-ipən kəm in məmə, ‘Piam təmuwa, kən rəham tata təmoh pɨlɨk
itəm tasis-asis məto-inu piam tɨnɨtəlɨg-pa mɨn, kən in təsanən əm.’
28 “Kən nɨkin təmahmə, kən məmə, ‘Okol esuwɨnən imə.’ Kən rəhan tata
təmuwa ihluə matəkəike kəm in məmə otuwɨn imə.
29 Məto tən-ipən kəm rəhan tata məmə, ‘Əplan-tu. Kəmuatɨg nup tepət rəkɨs,
kən iatol wək u ikɨn-u tahmen-pən əm məmə rəham kit iolwək, kən məsəhtən
nəwiam kit ne. ?Məto tahro, tata? Nəməsos-ipamən nat əkəku kit kəm io
tahmen-pən e nəni, məmə ekol nagwənən lan itɨmat io mɨn neen.
30 Məto nətɨm əh itəm təmərəkɨn rafin rəham nautə o nətouən nɨpɨtan mɨn
lan rəha suatɨp, kən nian tɨnɨtəlɨg-pən latuənu, kən nakətul matoh pɨlɨk tasis-
asis matol lafet lan rəhan.’
31 “Kən rəhan tata tən-ipən məmə, ‘Nətɨk. Nian rafin kilau min ik kətuatɨg,
kən natɨmnat rafin rəhak in rəham.
32 Məto tətuatɨp əm məmə okotol lafet u motagien, məto-inu piam u
tahmen-pən əm məmə təmɨmɨs rəkɨs, məto roiu in tɨnəmegəh mɨn. In təmɨkə,
məto roiu kɨnotehm mɨn.’ ”

16

Nimaa nəghatən rəha etəm-iasol itəm tatol nolən teko-eko

1 Kən Iesu təmən kəm rəhan mɨn netəmim məmə, “Suah kit rəhan nautə tepət,
kən in təmos suah kit tuwa etəm-iasol o rəhan iolwək mɨn. Kən rəhan iolwək
mɨn neen kəmotuwa moatən-ipən nəratən rəha etəm-iasol əh kəm iərəmərə,
moatən məmə, ‘Ei, suah əh tatərəkɨn rəham natɨmnat.’
2 Kən təmaun-in suah əh tuwa tatəghat kəm in məmə, ‘?Ei, nəghatən naka mɨn
u iakatəto katən lam? Ekolkeike məmə nakos rafin nəghatən mɨn rəha wək
rəham muwa, məto-inu roiu ekahl-iarəp ik e wək.’
3 “Kən etəm-iasol əh təmuwɨn matətəlɨg-in məmə, ‘Awe. Rəhak iərəmərə
tolkeike məmə otərakin io e rəhak wək u-roiu. ?Kən ekol naka əh-roiu?
Nahgik təsahmenən məmə ekel nɨsɨp mos məni ikɨn, kən io iaulɨs pɨk o neasiə-
inən məni o netəmim.
4 !Ei! Roiu əh enɨtun nat naka itəm io ekol pəs netəmim okotit io motuwɨn
iməlat ikɨn moatehm wɨr io nian rəhak iərəmərə otərakin io e rəhak wək.’

15:24: Efes 2:1,5

5 “Kən in təmaun-in rafin netəmim itəm kəmotol kaon kəm iərəmərə kotuwa
ron kitiəh kitiəh. Kən təmən-ipən kəm itəm təmaupən muwa məmə, ‘?Ik nəmol
kaon e naka?’
6 Kən suah əh təmən məmə, ‘Eməmik tram rəha oel o noahən ilat wan-
hanrit.’* Kən etəm-iasol təmən kəm in məmə, ‘Inu ma pepe rəha kaon rəham.
Əpələh uəhai əm-tu, kən əte-pən fifti tram əm e rəham pepe.’
7 “Kən təmən-ipən kəm suah kit min məmə, ‘?Ik nəmol kaon e naka?’ Kən
in təmə, ‘Emol kaon e wan-taosan pak wit.’ Kən etəm-iasol təmə, ‘Os ma pepe
rəha kaon rəham, kən əte-pən əm eit-hanrit pak wit.’
8 “Kən uarisig lan, iərəmərə rəha etəm-iasol apon itəm təmatol tərat kəm in,
təmatənwiwi in o rəhan nolən rəha neiueiuəən məmə in otehm wir atip in.
Nat u tatəgətun məmə netəmim rəha nətueintən, ilat kotenatig wir o nolən
min rəha nətueintən nian ilat koatəghat kəm ilat min, taprəkis-in nenatigən
rəha netəmim rəha nəhag-əhagən.†
9 “Kən iatən kəm itəmat məmə, otasitu wir e netəmim e məni rəha
nətueintən məmə ilat okotuwa ioliitəmat min. Kən nian məni rəha nətueintən
otikə, kən Uhgin otos itəmat muwin əpəh e nego e neai itəm otətatig lilin.
10 “Okəmə nəkitun məmə suah kit tatehm wir nat əkəku kit, kən nəkitun
məmə in titun nehm wirən nat itəm iahgin. Kən okəmə nəkitun məmə suah kit
tatol nolən itəm təsətuatipən e nat əkəku kit, kən nəkitun məmə in otol nolən
təsətuatipən e nat itəm iahgin.
11 ?Kən tol nəhlan, okəmə itəmat nəkəsotehm wirən məni rəha nətueintən
u, kən pah otegəhan-in itəmat məmə nakotos nat itəm təwir pahrien, inəh
natimnat rəha Uhgin?
12 Kən okəmə itəmat nəkəsotehm wirən natimnat rəha suah kit min,
kən nikitəmat təsəhtən məmə okos-ipən əh min kəm itəmat rəhatəmat atip
natimnat məto-inu, katəplan məmə onəkəsotehm wir minən natimnat min əh.
13 “Etəmim tikə itəm titun nuwamən in slef rəha etəm-iasol kəiu. Okəmə
in tətalkut məmə otol nəhlan, kən otolkeike kit mol nəwian, kən metəhau kit
məsolən nəwian. Okol nəsolən slef rəha Uhgin ne məni e nian kitiəh əm.”
14 Farisi min kotolkeike pik məni, kən nian kəmotəto nəghatən min u, kən
kəmotalah-əsan e Iesu.
15 Məto in təmən kəm ilat məmə, “Itəmat nəkoatol nolən min itəm koatol
netəmim koatən məmə nəkotətuatip. Məto Uhgin titun nikitəmat məmə
kotərat. Iatən nəhlan məto-inu nat naka itəm netəmim koatiləs-ipər məmə in
nat keike, məto e niganəmti Uhgin in nat əpnapin əm.”
16 Kən in təmatəkəike matən məmə, “Kəmən-iarəp Lou ne nəghatən rəha
ien min rəha Uhgin mətoarus-pa Jon Baptais, kən uarisig lan, katən-iarəp
namnusən təwir rəha nərəmərəən rəha Uhgin, kən netəmim rafin kotalkut pik
məmə okotuwin motatig ahgin.
17 Məto kəsənən məmə wək rəha Lou ne nəsanənən rəhan təmikə. Nəghatən
rafin rəhan kotatig, in asol min mətoarus-pən in əkəku agin. Lou otətatig
taprəkis-in neai ne nətueintən.
18 “Kən tahmen-pən əm nulan: okəmə suah kit tatol tifos mətapəs rəhan
pətan, kən matit pətan pisin kit min mətuatig, kən in tategoafəl rəhan pətan
matol təfagə rat. Kən okəmə suah kit tatit pətan kit itəm rəhan iərman təmapəs

---

* **16:6:** Wan tram oel tahmen e tate o fote lita. † **16:8:** Nipəti nəghatən rəha Iesu məmə netəmim rəha nəhag-əhagən kəsotolən natimnat itəm Uhgin tolkeike məmə otətul aupən e rəhalat nəmegəhən. Nikilat təsəht pikən nətəligən rəha Uhgin. **16:10:** Luk 19:17-26 **16:13:** Mat 6:24 **16:15:** Mat 23:28; Luk 18:9-14 **16:16:** Mat 11:12-13 **16:17:** Mat 5:18

kən ilau mətuatɨg, kən in tatol təfagə rat məto-inu in tətakləh-in pətan rəha suah pɨsɨn kit.”

Nimaa nəghatən rəha Lasaros ne suah kit rəhan nautə tepət

19 Kən Iesu təmən məmə, “Suah kit rəhan nautə tepət tatuwɨn e napən wɨr mɨn nəguɨ-naris itəm nəmtɨn tiəkɨs, kən nian rafin tatun pɨk nagwənən wɨr mɨn.
20 Kən ian-rat kit, nərgɨn u Lasaros, nɨməgəm təmɨrafin nɨpətɨn. Kən kəmɨləs kan kələhəu əpəh e nafiluə rəha latuənu.
21 In tolkeike pɨk məmə otun nɨmɨsmɨsɨ nagwənən itəm təmɨsas e tepɨl rəha etəm-iasol əh. Kən nat kit tərat mɨn, kuri mɨn kotuwa moatəpəh-əpəh nɨməgəm mɨn rəhan.
22 “Kən ian-rat əh təmɨmɨs, kən nagelo mɨn kəmotɨləs motuwɨn əpəh e nɨkalɨ Epraham, ikɨn rəha nɨsiaiiən. Suah un rəhan nautə tepət, in təmɨmɨs mɨn, kən kəmɨtənɨm.
23 Kən in tuwɨn əpəh e nɨgəm asol, kən tatəto nahməən asol, kən nian təmasɨpər, təməplan Epraham əpəh isəu. Kən Lasaros əpəh e nɨkalɨn.
24 Kən təmaun-in əfəməh məmə, ‘!Tata Epraham! Awi, asəkitun io. Ahl-ipən Lasaros məmə oteer əm noanelmɨn e nəhau kən mos muwa mek namək lan məmə otətəp, məto-inu iatəto nahməən asol e nɨgəm ukɨn-u roiu.’
25 “Məto Epraham təmə, ‘Nətɨk, nɨkim təht-tu rəham nəmegəhən aupən. Ik nəmatos natɨmnat wɨr rəham tepət, məto Lasaros təmatəto nahməən tepət e nɨpətɨn. Məto roiu əh, in tatəto təwɨr ikɨn-u, kən ik, natəto nahməən tepət e nɨpətɨm.
26 Kən nat kit mɨn. Ilugɨn-in kitat, noakɨmɨl asol itəm tatoor kitat, ik un, kən itɨmat u. Okəmə itɨmat kit tolkeike məmə otɨmnə mehm ik, məto okol təsɨmnəən. Kən okəmə itəmat kit tolkeike məmə otuwa mehm itɨmat, məto okol təsuwamən.’
27 “Kən etəm rəhan nautə tepət təmən məmə, ‘Tata. Iakatəkəike kəm ik, awi, kəsi. Ahl-ipən Lasaros tuwɨn e nimə rəha tata rəhak,
28 məto-inu piak faif əh-ikɨn. Təwɨr məmə in otuwɨn məghat mem əskasɨk ilat məmə okoatəto ilat məmə okəsotuwamən ukɨn-u itəm iatəto nahməən asol agɨn ikɨn.’
29 “Məto Epraham təmə, ‘Kəp. Nəghatən rəha Moses ne ien mɨn rəha Uhgɨn tətatɨg. Pəs piam mɨn okotəto nəghatən mɨn əh.’
30 “Kən etəm rəhan nautə tepət təmən məmə, ‘Kəp, Tata Epraham. Təsahmenən. Məto okəmə suah kit otəmegəh mɨn e nɨmɨsən otuwɨn məghat kəm ilat, kən nɨpahrienən, ilat okotəuhlɨn rəhalat nətəlɨgən kən motapəs təfagə rat mɨn rəhalat.’
31 “Kən Epraham təmə, ‘Okəmə kəsotətəlɨg-inən nəghatən rəha Moses ne ien mɨn rəha Uhgɨn, kən in nat əpnapɨn okəmə suah kit təmegəh pap e nɨmɨsən kən muwɨn matəghat kəm ilat, məto okol kəsotən mɨnən nɨpahrienən lan.’ ”

17

Oatəto itəmat
(Mat 18:6-7, 21-22; Mak 9:42)

1 Kən Iesu təmən kəm rəhan mɨn netəmim məmə, “Nɨpahrienən, nos-ipən-os-ipənən rəha təfagə tərat mɨn itəm koatiuw-pən netəmim e nəratən, ilat okotuwa. !Məto nahməən asol tatuwɨn o etəmim itəm tatos-ipən-os-ipən netəmim, o in suatɨp rəha nos-ipən-os-ipənən!

16:18: Mat 19:1-12; Mak 10:1-12

2 Məto okəmə etəmim kit tatiuw-pən rəhak kit etəmim u tahmen e suakəku,
məmə otol təfagə rat, kən suah əh, Uhgɨn otol nalpɨnən asol kəm in. Kən
nalpɨnən əh otəskasɨk taprəkɨs okəmə kətu-pən kəpiel kit e nentou, kən
kərakin-pən əpəh itəhəi lokamnɨm məmə otamnɨm.
3 Kən tol nəhlan, oatəto moatehm wɨr rəhatəmat nəmegəhən.
"Okəmə piam tatol təfagə tərat kəm ik, kən ən-ipən rəhan nolən rat e
nɨganəmtɨn, kən okəmə tatəuhlin rəhan nətəlɨgən, kən aluin rəhan nolən rat
məsosən tatɨg e nɨkim.
4 Kən nat əpnapɨn in tatol təfagə rat kəm ik mau sepɨn e nian kitiəh, kən
muwa mau sepɨn mən-ipɨnə kəm ik məmə, 'Kəsi, emol təfagə rat kəm ik.
Ekəuhlin rəhak nətəlɨgən mapəs rəhak təfagə rat,' kən ik onakəkəike maluin
rəhan nolən rat mɨn, kən məsosən tatɨg e nɨkim."*
5 Kən aposol mɨn kəmotətapəh o Iərəmərə məmə, "Ol rəhatɨmat nahatətəən
təskasɨk təhmɨn mɨn."
6 Kən Iərəmərə təmən məmə, "Nat əpnapɨn okəmə rəhatəmat nahatətəən in
təkəku agɨn əm tahmen e nɨmɨsmɨsɨ nɨmək lək ɨl, kən nəkotɨtun nənən kəm nɨg
u neegɨn məmə, 'Euw atɨp ik, kən muwɨn miwɨg-pən itəhəi,' kən nɨg u otol
nəwiatəmat.†
7 "Ən-tu. ?Okəmə suah kit rəhan iolwək tətasum, o in tatehm sipsip mɨn, kən
in tatɨtəlɨg-pa latuənu, kən nɨkitəmat təht məmə etəm-iasol otən kəm in məmə,
'!Ei! Wa uəhai məpələh mun nagwənən əh'? !Kəp!
8 Məto in otən kəm rəhan iolwək məmə, 'Uwɨn mol nɨgak nagwənən, kən
uwɨn muwɨn e rəham napən təwɨr, kən mos-ipa nɨgak nagwənən ne nɨmək
nənɨmən. Nian nəmol rafin rəham wək, nəkɨtun nuwɨnən magwən kən
mənɨm.'
9 ?Kən nɨkitəmat təht məmə etəm-iasol, in otən tagkiu kəm rəhan iolwək o
wək asol rəhan itəm in otəkəike mol? !Kəp!
10 Kən itəmat un, nəkotahmen əm e iolwək mɨn rəha Uhgɨn. Nian nəmotol
rəkɨs natɨmnat rafin itəm Uhgɨn təmən kəm itəmat məmə onəkotəkəike motol,
onəkotəkəike motən əm məmə, 'Itɨmat iolwək mɨn əm. Nolən rəhatɨmat
təsahmenən o nənwiwiən. Itɨmat emotol əm wək itəm itɨmat ekotəkəike
moatol.' "

Iesu təmol-wɨr netəmim ten itəm leprosi təmol ilat

11 Nian Iesu təmaliwək matuwɨn Jerusalem, in təmaliwək muwɨn-pən
ilugɨn i nəptən mil u Sameria ne Kalili.
12 Kən nian in təmiet-arəpa latuənu kit, netəmim ten itəm nɨmɨsən u leprosi
təmol ilat kəmotuwa motətul isəu məsɨn,
13 kən motaun-in məmə, "!Iesu, Etəm-iasol, asəkitun itɨmat!"
14 Kən nian in təmehm ilat, təmən-ipən kəm ilat məmə, "Onəkotuwɨn o pris
məmə in otehm nɨpətɨtəmat."‡ Kən nian ilat kəmotaliwək əh e suatɨp, kən
kəmotəwɨr, nɨmɨsən təmɨkə.
15 Kən ilat kit təməplan məmə leprosi rəhan tɨnɨkə, kən in təməuhlin mɨtəlɨg-
pən o Iesu, matən əfəməh məmə, "!Iatənwiwi Uhgɨn! !Iatənwiwi Uhgɨn!"

17:3: Mat 18:15 * **17:4:** Nɨpəti nəghatən əh təsənən məmə kitat kotaluin təfagə rat rəha suah kit mau sepɨn əm, məto kotəkəike motaluin namnun tɨkə. † **17:6:** E nəghatən ətuatɨp rəha Iesu, in tatəghat-in nɨkuti mastat u in natiəkəku agɨn, ne nɨg kit itəm nəukətɨn təmeiuaiu agɨn, nərgɨn u fɨk-malperi. **17:6:** Mat 17:20; 21:21 **17:13:** Lev 13:45-46 ‡ **17:14:** Nian nɨmɨsən leprosi təmol suah kit, Lou tatən məmə in tamkɨmɨk. Nian nɨmɨsən təmɨkə, in təike muwɨn mehm pris məmə in otən-iarəp kəm netəmim rafin məmə nɨmɨsən tɨkə ne namkɨmɨkən tɨkə. Nian Iesu təmən məmə ilat okotuwɨn motehm pris kit, in tahmen məmə in təmən məmə in otol-wɨr ilat. **17:14:** Lev 14:2-3; Mat 8:3-4

16 Kən in təmeiuaiu e nelkɨ Iesu mɨsin nulɨn nɨpɨnəgɨn tatek nɨsɨp, kən matən
kəm Iesu məmə nɨkin tətagien məmə in təmol-wɨr rəhan nɨmɨsən. Kən suah u
in etəm Sameria.§
17 Kən Iesu təmən məmə, “?Emol-wɨr netəm ten maruətuəh-in rəkɨs rəhalat
nɨmɨsən, o kəp? ?Məto nain hiə?
18 ?Suah u in iapɨspɨs əm, məto in pɨsɨn əm təmɨtəlɨg-pa matənwiwi Uhgɨn?”
19 Kən Iesu təmən kəm suah u məmə, “Ətul maliwək matuwɨn. Rəham
nahatətəən təmol-wɨr ik.”

Nuwamən rəha nərəmərəən rəha Uhgɨn (Mat 24:23-28, 36-41)

20 Nian kit, Farisi mɨn kəmotətapəh o Iesu məmə, “?Onəghan nərəmərəən
rəha Uhgɨn otuwa?” Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, “Nərəmərəən rəha
Uhgɨn otəsuwamən məmə netəmim okotehm e nɨganəmtɨlat.
21 Kən etəmim tɨkə itəm otən məmə, ‘!Asɨ-pa mehm, in huə!’ o ‘!Asɨpən
mehm, in əpəh!’ məto-inu nərəmərəən rəha Uhgɨn tɨnuwa rəkɨs mətatɨg e
nɨkitəmat.”
22 Kən Iesu təmən kəm rəhan mɨn netəmim məmə, “Nian mɨn koatuwa itəm
itəmat onakoatolkeike məmə onəkotehm nian mɨn rəha Nətɨ Etəmim, məto
okol nəkəsotehmən.
23 Kən netəmim okotən kəm itəmat məmə, ‘!Asɨ-pa, in huə!’ o ‘!Asɨpən, in
əpəh!’ Məto əsotuwɨnən motətəu-pən ilat,
24 məto-inu e nian io Nətɨ Etəmim oekuwa lan, in otahmen-pən e nɨpɨtən
itəm tatɨpɨt kən mətasɨəgəpɨn neai e nɨkalɨn kit mətoarus-pən nɨkalɨn kit mɨn,
kən netəmim rafin koatəplan motɨtun.
25 Məto aupən, io ekəkəike məto nahməən tepət, kən netəm kotatɨg roiu, ilat
okotəuhlin məntaalat motapəs io.
26 “E nian io, Nətɨ Etəmim, ekuwa lan, otahmen-pən əm e nian rəha suah əh
Noah aupən, itəm netəmim kəmoatol natɨmnat mɨn məsotɨtunən məmə Uhgɨn
otol nat kit lan.
27 E nian əh, netəmim kəmotagwən, moatənɨm, moatol marɨt, inəh
natɨmnat rafin kəmoatol e nəmegəhən rəhalat, mətoarus-pa nian itəm Noah
tɨnuwɨn imə e nɨpəgnoa nego asol rəhan. Kən nuhuən təməfɨk naruəh asol
təmuwa maiu əlɨmin rafin netəmim itəm kəsotuwɨnən e nego.
28 “In tahmen-pən əm e nian rəha suah əh Lot. Netəmim kəmotagwən,
moatənɨm, moatol-salɨm-in natɨmnat mɨn, moatos-nəmtɨm natɨmnat mɨn,
moatasum, moatiləkɨn nimə mɨn, inəh natɨmnat rafin kəmoatol e nəmegəhən
rəhalat.
29 Məto e nian itəm Lot təmiet lan e taon əh Sotom, kən nɨgəm ne kəpiel mɨn
itəm koatuəp kəmotɨsɨ-pər e neai motoamnu ilat rafin əpəh e taon.
30 “Kən otahmen əm e nian io Nətɨ Etəmim oekuwa mɨn lan kən Uhgɨn otol
əp io kəm netəmim.
31 E nian əh, okəmə suah kit tatəpələh ihluə e rəhan nimə, pəs in otagɨm
məsuwɨn mɨnən imə məmə in otos rəhan natɨmnat, kən okəmə suah kit in əpəh
e nasumən, pəs in otagɨm məsuwa mɨnən latuənu.
32 !Onəkəsotaluinən pətaguɨhl rəha Lot!
33 Etəm tolkeike məmə in otaskəlɨm rəhan nəmegəhən e nətueintən u
məsətəu-pa-mən io, in otəsosən nəmegəhən lilɨn. Məto etəmim itəm tətapəs
natɨmnat rəha nəmegəhən e nətueintən u kən matətəu-pa io, in otos
nəmegəhən lilɨn.

---

§ **17:16:** Netəm Isrel koatetəhau netəm Sameria. Afin nɨpətɨn e tiksonari. **17:23:** Mak 13:21; Luk 21:8 **17:28:** Jen 18:20; 19:25 **17:31:** Mat 24:17-18 **17:32:** Jen 19:26 **17:33:** Luk 9:24

34 Iatən kəm itəmat məmə, e nian əh lapɨn, etəmim kəiu okətuapɨl e pet kitiəh
əm, kən okos-irəkɨs kit, kapəs kit.
35-36 Pətan kəiu okətioal nagwənən, kən okos-irəkɨs kit, kapəs kit.”*
37 Kən rəhan iolwək mɨn kəmotən-ipən kəm in məmə, “?Iərəmərə, onəkuwa
hiə?”
Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, “Onəkotɨtun əm. Tahmen e nian ligkai
mɨn koatiwɨg ilɨs moteiuaiu moatər itəhəi, kən nəkotɨtun məmə nəm mɨn əh-
ikɨn əh.”†

18

Nimaa nəghatən rəha nəutahlɨmɨs kit itəm tətasək o nasituən

1 Kən Iesu təmuəh nimaa nəghatən kəm ilat matəgətun ilat lan məmə
okotəkəike moatəfak nian rafin məsotapəsən, məsotolən məmə nɨkilat otatite.
2 In təmən məmə, “Latuənu kit, ien kit əh-ikɨn rəha nələhəuən nəghatən mɨn.
Kən təsɨsiai-inən Uhgɨn, kən təsɨsiai-in mɨnən netəmim.
3 Kən e latuənu əh, nəutahlɨmɨs kit əh-ikɨn, kən nian rafin tatuwa matəplan
ien un matən-ipən kəm in məmə, ‘Awi. Okol nakasitu lak məghat o nəratən
itəm rəhak tɨkɨmɨr tatol kəm io.’
4 Məto ien təməsuwɨnən, kən mos nian əfəməh məmə otəghat mol-wɨr nəratən
əh rəha nəutahlɨmɨs. Məto pətan əh təmətapəh o suah əh nian rafin matuwɨn
matuwɨn, kən ien tɨnatətəlɨg-in məmə, ‘Nat əpnapɨn esɨsiai-inən Uhgɨn, kən
məsɨsiai-in mɨnən netəmim,
5 məto pətan əh tatən nat kitiəh mətaləkiamtə io o rəhan nəghatən, matuwɨn
matuwɨn. Io ekəkəike muwɨn mən wɨr rəhan nəratən kən mələhəu nəwɨrən.
Okəmə ekapəs, kən in otatuwa ron io matuwɨn matuwɨn kən ekəpou in.’ ”
6 Kən nian Iərəmərə təmuəh rəkɨs nimaa nəghatən əh, kən təmən məmə,
“Otətəlɨg-in-tu nəghatən rəha ien əpəh itəm tərat təhmɨn.
7 ?Məto tahro e Uhgɨn? In təmɨtəpun rəhan mɨn netəmim, kən ilat koatasək-
pən kəm in nian rafin e nərauiəgən mɨn ne lapɨn mɨn rafin. ?Kən nɨkitəmat
təht məmə in otən-ipən kəm ilat məmə, ‘Onakoatəsahgin pitən’? Kəp. ?Kən
nɨkitəmat təht məmə in otasitu uəhai əm e rəhan mɨn?
8 Iatən kəm itəmat məmə nɨpahrienən, in otasitu uəhai əm e rəhan mɨn, kən
mol-wɨr rəhalat nəratən. ?Məto nian io Nəti Etəmim oekɨtəlɨg-pa mɨn lan e
nətueintən, oekehm netəmim neen itəm koatahatətə e Uhgɨn, o kəp?”

Nimaa nəghatən rəha Farisi ne etəm tatos məni rəha takɨs

9 Kən Iesu təmuəh nimaa nəghatən kit e netəmim neen itəm nɨkilat
tatəht məmə ilat kotətuatɨp taprəkɨs-in netəmim rafin, kən motasɨl-iəhau-in
netəmim rafin.
10 In təmən məmə, “Suah mil kəiu kəmian əpəh e Nimə Rəha Uhgɨn məmə
okuəghat kəm in e nəfakən. Kit, in Farisi, kən kit in etəm tatos məni rəha takɨs.
11 Kən Farisi təmətul mateiuə məmə in tatəfak kəm Uhgɨn, məto nɨpahrienən
tatən atɨp in, matən məmə, ‘Uhgɨn, iatən tagkiu kəm ik məto-inu nəmol məmə
ekol etəm pɨsɨn lak, inəh io mɨn neen kotolkeike pɨk məni kən moateiuə məmə
kotaklеh-in, kən moatol tərat, kən motaklеh-in pətan rəha etəm pɨsɨn. Kən io
esolən məmə suah əh etəm tatos məni rəha takɨs.

---

* **17:35-36:** E kopi oas mɨn neen rəha Niutesteman itəm kəmətе e nəghatən Kris aupən, kəmilpɨn nəghatən mɨn u rəha ves 36: Etəmim kəiu okatuasum, kən okos-irəkɨs kit, kapəs kit. † **17:37:** E nian Iesu otuwa mɨn, netəmim rafin okotəplan ikɨn Iesu otuwa mihin. Nəghatən ətuatɨp rəha Iesu tatən məmə, “Tahmen e nat megəh təmamɨs mətaməhl, kən kuweria mɨn kotuwa katon kələh.” **18:1:** Kol 4:2; 1 Tes 5:17

12 Nian kəiu e wik kitiəh, iatətuakəm mətapəs nagwənən matəfak kəm ik.
Kən okəmə ekos natɨmnat ten, ekatos-irəkɨs kitiəh matos-ipɨnə kəm ik.'
13 "Məto suah əh, etəm tatos məni rəha takɨs, in tatətul-pən isəu, kən
mətaulɨs məsasɨpərən e neai məfak. Kən nɨkin tatɨtəgɨt mətasək mətaht
manɨkɨləhan matən məmə, 'Uhgɨn, io etəm tərat. !Asəkitun io!' "
14 Kən Iesu təmə, "Iaten kəm itəmat. Nian suah mil u okatiatəlɨg-pən
latuənu, etəm rəha takɨs, rəhan nəmegəhən in otətuatɨp e nɨganəmtɨ Uhgɨn.
Məto Farisi təsol mihinən, məto-inu etəmim itəm tatɨləs-ipər atɨp in, Uhgɨn
otɨləs-iəhau, məto etəmim itəm tatos-iəhau atɨp in, Uhgɨn otɨləs-ipər."

Nɨsualkələh kəmotuwa o Iesu
(Mat 19:13-15; Mak 10:13-16)

15 Kən netəmim neen kəmotəmɨk rəhalat nɨsualkələh mətmətɨg motuwa
kəm Iesu məmə in otələhəu-pən nelmɨn elat kən məfak olat. Məto nian rəhan
mɨn netəmim kəmotehm ilat, kən kəmotən-iəhau ilat.
16 Məto Iesu təmatən-iarəp məmə nɨsualkələh mɨn un okotuwa ron, kən
təmən-ipən kəm rəhan mɨn netəmim məmə, "Əsotahtosɨg-inən nɨsualkələh
məmə okəsotuwamən ron io, pəs ilat okotuwa ron io, məto-inu nərəmərəən
rəha Uhgɨn in rəha netəmim itəm kotahmen e nɨsualkələh mɨn u.
17 Okəmə suah kit tolkeike məmə in otuwa matɨg ahgin nərəmərəən rəha
Uhgɨn, kən in təike muwa tahmen e suakəku. Məto okəmə təsol mihinən, kol
in təsuwamən."

Suah kit rəhan nautə tepət
(Mat 19:16-30; Mak 10:17-31)

18 Kən etəm-iasol kit təmən-ipən kəm Iesu məmə, "Iəgətun, ik etəm təwɨr. ?
Oekol naka məmə ekos nəmegəhən lilɨn?"
19 Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, "?Tahro nakatən kəm io məmə io etəm
təwɨr? Suah kit tɨkə in etəm təwɨr, məto Uhgɨn əm in təwɨr.
20 Ik nəkɨtun nəghatən mɨn e Lou rəha Uhgɨn koatən məmə, 'Əsakləh-inən
pətan pɨsɨn, əsohamnuən etəmim, əsakləh-inən natɨmnat, əseiueiuəən e kot,
ɨsiai-in rəham mama ne tata.' "
21 Kən suah u təmən məmə, "Natɨmnat rafin u, io emol rafin ilat, nian
ematəkəku mətoarus-pa u-roiu."
22 Nian Iesu təməto nəghatən əh, təmən-ipən kəm in məmə, "Nat kitiəh əm
əh-ikɨn itəm ik nəməsolən əh. Uwɨn mol-salɨm-in nautə rafin rəham, kən mos
məni lan muwɨn mos-ipən kəm ian-rat mɨn, kən ik onakos natɨmnat wɨr əpəh
e nego e neai. Kən wa, muarisɨg-in io məmə ik rəhak etəmim."
23 Məto nian təməto nəghatən mɨn əh, nɨkin təməpou məto-inu rəhan nautə
tepət.
24 Kən Iesu təmasɨpən məplan, təmən məmə, "!Awi, tiəkɨs pɨk o etəm rəhan
nautə tepət məmə in otuwɨn matɨg ahgin nərəmərəən rəha Uhgɨn!
25 Tiəkɨs məmə kau otuwɨn-pən e nɨpəg nitel, məto tiəkɨs pɨk məmə etəm
rəhan nautə tepət otuwɨn matɨg ahgin nərəmərəən rəha Uhgɨn."*
26 Kən netəm kəmotəto nəghatən əh kəmotən məmə, "?Okəmə in tiəkɨs o etəm
rəhan nautə tepət, məto pah əh in tahmen məmə otos nəmegəhən əh?"
27 Məto in təmən məmə, "Natɨmnat itəm tiəkɨs, ko netəmim kəsotolən, məto
Uhgɨn in tɨtun nolən."

18:12: Aes 58:1-4; Mat 23:23 **18:13:** Sam 51:1 **18:14:** Mat 23:12 **18:17:** Mat 18:3 **18:18:** Luk 10:25 **18:20:** Eks 20:12; Dut 5:16-20 * **18:25:** Nəghatən Kris ətuatɨp tatən məmə, "Tiəkɨs məmə kamel otuwɨn-pən e nɨpəg nitel." Kamel in nat megəh asol taprəkɨs-in kau.

28 Kən Pita təmən-ipən kəm in məmə, “?Məto tahro etɨmat? Emotapəs rafin
rəhatɨmat natɨmnat kən moatuwa məmə ekotuarisɨg-in ik.”
29 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Iatən pahrien kəm itəmat məmə,
etəm təmapəs rəhan nimə, o rəhan pətan, o pian mɨn, o rəhan tata ne mama,
o rəhan nɨsualkələh məto-inu in tatətəu-pən nərəmərəən rəha Uhgɨn,
30 kən e nətueintən u, in otos natɨmnat tepət nəhlan taprəkɨs-in ilat mɨn u
təmapəs ilat, kən uarisɨg, in otos mɨn nəmegəhən lilɨn.”

Iesu təmən-iarəp mɨn
rəhan nɨmɨsən
(Mat 20:17-19; Mak 10:32-34)

31 Kən Iesu təmən-ipən kəm rəhan netəm tuelef məmə okotiet e nɨmanin
netəmim motuwa kitiəh kuəfɨmɨn ilat mɨn, kən təmən-ipən kəm ilat məmə,
“Otətəlɨg-tu. Roiu koatuwɨn əpəh ilɨs Jerusalem, kən natɨmnat mɨn itəm
ien mɨn rəha Uhgɨn aupən kəmoatən lak, Nəti Etəmim, ilat okotuwa kol
nɨpahrienən.
32 Netəmim okotegəhan-in-pən io e nelmɨ Iaihluə mɨn, kən netəmim
okotəghat motalah əsan lak, motoh io, motol naulɨsən kəm io, kən motagəh-
əpis io, motagəh e nɨpətɨk.
33 Kən okalis io, kən kohamnu io, məto e nian tatol kɨsɨl lan, oekəmegəh
mɨn.”
34 Məto kəsotɨtunən rəhan nəghatən mɨn. In tahmen-pən e nəghatən itəm
nɨpətɨn tatəhluaig, kən kəsotɨtunən nɨpəti nəghatən mɨn əh.

Iesu təmol-wɨr
iganəmtɨn əpɨs kit
(Mat 20:29-34; Mak 10:46-52)

35 Nian Iesu tatuwa iuəhkɨr o taon əh Jeriko, iganəmtɨn əpɨs kit əh-ikɨn
tatəpələh e nɨkalɨ suatɨp. Nian rafin in tateasiə-in məni o netəmim.
36 Kən nian iganəmtɨn əpɨs təməto məmə netəmim tepət kotaliwək e suatɨp,
kən in təmətapəh məmə, “?Naka əh katol?”
37 Netəmim kəmotən-ipən kəm in məmə, “Iesu əpəh, etəm Nasaret, tətaliwək
e suatɨp.”
38 Kən təmagət əfəməh məmə, “!Iesu! !Mipɨ Kig Tefɨt! !Asəkitun io!”
39 Kən netəm mɨn u koataliwək motaupən-in Iesu, kəmotagət lan, moatən
məmə, “!Əsagətən!” Məto in təmagət əfəməh məsɨn mɨn məmə, “!Mipɨ Kig Tefɨt!
!Asəkitun io!”
40 Kən Iesu təmətul mən-ipən kəm ilat məmə okotɨləs motuwa. Kən nian
kəmotɨləs motuwa iuəhkɨr, Iesu təmətapəh ron məmə,
41 “? Naka un nakolkeike məmə io ekol kəm ik?” Kən in təmən məmə,
“Iərəmərə, ekolkeike məmə oekaiir mehm nat.”
42 Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Aiir mehm nat. Rəham nahatətəən
təmol-wɨr nɨganəmtɨm.”
43 Kən roiu agɨn-əh mɨn əm, təmaiir mɨnatehm nat, kən mɨnatuarisɨg-in
Iesu, matənwiwi Uhgɨn. Kən nian netəmim rafin kəmotəplan nat əh, ilat
kəmoatənwiwi Uhgɨn.

19

Iesu ne Sakias

18:31: Luk 24:44 **18:32:** Luk 9:22,44 **18:34:** Mak 9:32

1 Kən Iesu təmaliwək muwɨn imə e taon u Jeriko matuwɨn məmə otiet-arəpən
e nəwtain məsɨn. 2 Kən e taon əh, suah kit əh-ikɨn, nərgɨn u Sakias. In etəm-
iasol kit rəha netəm koatos məni rəha takɨs, kən rəhan nautə tepət.
3 Kən in tolkeike məmə otəplan-tu məmə Iesu in pah, məto təruru nəplanən
məto-inu in natiəkuəkɨr, kən netəmim koatətulosɨg-in.
4 Kən in təmaiu aupən muwɨn maiu e nɨg kit, nərgɨn u sikamo, məmə otɨtun
nəplanən Iesu nian in otuwa-pa ikɨn.
5 Kən nian Iesu təmuwa ətuatɨp əh in ikɨn, təmasɨpər məplan, kən mən-ipən
kəm in məmə, “Sakias. Eiuaiu uəhai, məto-inu roiu ekəkəike muwɨn matɨg
əpəh e rəham nimə.”
6 Kən Sakias təmeiuaiu uəhai əm, kən mit Iesu mian əpəh iman ikɨn imə, kən
nɨkin təmagien.
7 Məto nian netəmim kəmotəplan natɨmnat mɨn əh, kən koatasiwən-in
nolən mɨn əh moatən nɨkalɨ Iesu məmə, “Suah əh tatuwɨn e nimə rəha iol
təfagə rat.”
8 Kən nian kɨnotuwɨn e nɨpəgnoa nimə rəha Sakias, in tətul mən-ipən məmə,
“Iərəmərə, atətəlɨg-in-tu. Oekoor rəhak natɨmnat mol niel kəiu, kit rəhak, kən
kit oekos-ipən kəm ian-rat mɨn. Kən natɨmnat itəm emakləh-in o suah kit,
oekalpɨn mau kuwɨt.”
9 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Roiu Uhgɨn tɨnosmegəh rəkɨs ik ne rəham
mɨn, məto-inu ik mɨn, nəmahatətə e Uhgɨn, kən ik noanol pahrien kit rəha
Epraham.
10 Kən io, Nətɨ Etəmim, emuwa məmə ekeam-in netəmim itəm koatəlue, kən
mosmegəh ilat.”

Nimaa nəghatən rəha netəmim itəm koatos məni rəha iərəmərə rəhalat

11 Nian netəmim koatətəlɨg-in Iesu, in təmatəkəike matuəh nimaa nəghatən
kəm ilat məto-inu in tɨnatuwa iuəhkɨr o Jerusalem, kən nɨkilat təht məmə
nərəmərəən rəha Uhgɨn otəsuwəhən tuwa.
12 Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “Etəm-iasol kit tolkeike məmə in otuwɨn
isəu məplan kig asol agɨn məmə kig asol otɨləs-ipər in mol kig lan əpəh iman
ikɨn, kən otəpanɨtəlɨg-pa mɨn.
13 Kən təmaun-in rəhan iolwək ten, kən moor məni kitiəh kitiəh kəm ilat.*
Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, ‘Itəmat onəkotəkəike motol wək e məni u o
nosən ətain mətoarus-pən io ekɨtəlɨg-pa mɨn.’
14 “Məto ilat əpəh iman ikɨn koatetəhau suah əh, kən motahl-ipən nəghatən
kəm kig asol agɨn məmə, ‘Itɨmat esotolkeikeən məmə suah u otərəmərə etɨmat.’
15 Məto kəmɨləs-ipər in kol kig lan, kən in təmɨtəlɨg-pa mɨn. Kən in təmaun-in
rəhan iolwək mɨn itəm təmoor rəhan məni kəm ilat. In tolkeike məmə otɨtun
məmə ilat kəmotol win e məni naka nian in təmətatɨg əpəh isəu.
16 “Kən etəm tətaupən təmuwa mən-ipən kəm in məmə, ‘Iərəmərə,
nəmələhəu-pa məni kitiəh e nelmək, kən emol win e məni ten mɨn.’
17 Kən rəhan etəm-iasol təmən-ipən kəm in məmə, ‘Ik iolwək təwɨr, nəmol
wək itəm in təwɨr. Məto-inu nəmol wək təwɨr o nehm wɨrən nat itəm
natiəkəku, kən roiu oekegəhan-in mɨn ik məmə onakərəmərə taon ilat ten.’
18 “Kən etəm tatuarisɨg lan təmuwa mən-ipən məmə, ‘Iərəmərə, nəmələhəu-
pa məni kitiəh e nelmək, kən emol win e məni faif mɨn.’
19 Kən etəm-iasol təmən-ipən kəm in məmə, ‘Ik onakərəmərə e taon ilat faif.’

19:7: Luk 15:2 **19:8:** Eks 22:1; Nam 5:6-7 **19:9:** Luk 13:16; Wək 16:31 **19:10:** Luk 15:4; Jon 3:17; 1 Tim 1:15 * **19:13:** Etəm-iasol təmos-ipən məni kitiəh kitiəh kəm rəhan iolwək ten, kən məni kitiəh in tahmen-pən e wan-hanrɨt-taosan vatu. **19:17:** Luk 16:10

20 “Kən iolwək kit mɨn təmuwa mən-ipən kəm in məmə, ‘Iərəmərə, inu
rəham məni. Eməlis ətain e napən, kən məhluaig-in wɨr,
21 məto-inu io iatəgin ik itəm rəham nolən tiəkɨs. Nakatos natɨmnat itəm
kəsənəmə rəham, kən matəulək e nasumən mɨn itəm ik nəməsəfeən ilat.’
22 “Kən etəm-iasol təmən-ipən kəm in məmə, ‘!Ik iolwək rat! Nəghatən əm
rəham tatəgətun məmə nəmol tərat agɨn. Nɨnɨtun rəkɨs məmə io etəm-iəkɨs,
kən iakatos natɨmnat itəm kəsənəmə rəhak, kən iatəulək e nasumən mɨn itəm
eməsəfeən ilat.
23 ?Tahro nəməsosən rəhak məni muwɨn mələhəu-pən e pag, kən nian
ekɨtəlɨg lan, ekɨtun nosən rəhak məni ilau profit rəhan?’
24 “Kən təmən-ipən kəm rəhan mɨn əh məmə, ‘Otos-irəkɨs rəhan məni, kən
motos-ipən kəm suah u rəhan məni ten.’
25 “Kən ilat kəmotən məmə, ‘!Iərəmərə, təsətuatɨpən məto-inu rəhan məni
ten rəkɨs!’
26 “Kən etəm-iasol təmən-ipən kəm ilat məmə, ‘Iatən kəm itəmat məmə,
etəmim itəm tatos nat kit, kəpanos-ipən mɨn neen mɨn. Məto etəm rəhan nat
kit tɨkə, kəpanos-irəkɨs rəhan natɨmnat rafin.
27 Kən roiu, rəhak tɨkɨmɨr mɨn itəm kəməsotolkeikeən məmə ekuwa kig
rəhalat, onəkotit ilat motuwa, kən onəkotohamnu ilat e nɨganəmtək.’ ”

Iesu təmuwɨn Jerusalem
(Mat 21:1-11; Mak 11:1-11;
Jon 12:12-19)

28 Kən nian Iesu təməghat rəkɨs un, kən in təmaliwək maupən matuwɨn
Jerusalem, kən netəmim koatuarisɨg in.
29 Nian kɨnotuwa iuəhkɨr o latuənu mil u kəiu, Petfas ne Petani e Nɨtot Rəha
Nɨg U Olif, kən in təmən-ipən kəm rəhan mil etəmim kəiu məmə,
30 “Ian əpəh latuənu itəm kotɨsɨ-pən ikɨn. Ikɨn əh, onakuehm nətɨ togki kit
itəm kəsasuəən əh lan. Iakɨs nol lan muasɨg muea ikɨn-u.
31 Kən okəmə suah kit tətapəh otəmlau məmə, ‘?Nakətiakɨs togki o naka?’
kən onəkuən-ipən kəm in məmə, ‘Iərəmərə rəhatat, in tolkeike məmə otol nat
kit lan.’ ”
32 Kən kəmian muehm natɨmnat rafin tol əm məmə inu Iesu təmən mihin
ne.
33 Kən nian kəmətiakɨs nətɨ togki, kən netəmim mɨn rəha togki kəmotətapəh
olau məmə, “!Ei! ?Nətiakɨs nətɨ togki o naka?”
34 Kən ilau kəmuən-ipən məmə, “Kəp. Iərəmərə tolkeike məmə otol nat kit
lan.”
35 Kən kəmuasɨg muea kəm Iesu, kən kəmuapeg rəhalau kot muəfətain
məntaa nətɨ togki lan, kən muasitu e Iesu tər masuə e nətɨ togki.
36 Nian təmasuə lan mɨnatuwɨn, kən rəhan netəmim kotapeg rəhalat mɨn
kot motəpen-pən e suatɨp.
37 Nian Iesu tɨnatuwa iuəhkɨr o Jerusalem mətasuə e togki mateiuaiu e Nɨtot
Rəha Nɨg U Olif, kən netəmim rafin rəhan nɨkilat tətagien, kən mɨnətuoun
moatənwiwi Uhgɨn motagət əfəməh o nat pɨspɨs mɨn itəm kəmoatehm in
təmatol.
38 Kən koatən məmə,
“!Iərəmərə Uhgɨn tətatɨg ilau Kig u itəm tatuwa e nərgɨn!
!Pəs nəməlinuən tətatɨg əpəh e nego e neai, kən əpəh ilɨs ilɨs agɨn e nego e neai,
katɨləs-ipər nərgɨ Iərəmərə Uhgɨn!”

19:26: Mat 13:12; Luk 8:18 **19:38:** Sam 118:26

39 Kən Farisi mɨn neen itəm kəmotatɨg əh-ikɨn kəmotən-ipən kəm in məmə,
"Iəgətun. Ən-ɨəhau rəham mɨn netəmim məmə okotakəm nohlɨlat."
40 Məto in təmən-ipən kəm ilat məmə, "Okəmə netəm mɨn u kəsotagətən, kən
kəpiel mɨn u, ilat okotagət əfəməh."

Iesu təmasək o netəm Jerusalem

41 Kən nian Iesu təmuwa iuəhkɨr təmehm taon əh Jerusalem, kən
təmasək o netəm mɨn əh-ikɨn əh. 42 Kən tatən məmə, "Ei, nat əpnapɨn
nəmotapəs natɨmnat itəm tatos-ipa nəməlinuən mətoarus-pa u-roiu, məto
okəmə nəkotɨtun ilat roiu əm, kən Uhgɨn otos-ipɨnə kəm itəmat. Məto kəp.
Natɨmnat mɨn əh koatəhluaig okol nəkəsotehmən.
43 Məto e nian mɨn itəm tatuwa otəmat, rəhatəmat tɨkɨmɨr mɨn okotuwa
kətul kɨtəlau-in itəmat, okotel nɨməptən kətu-pər kol əpətɨn rəhatəmat taon,
kən motahtosɨg-in itəmat lan məmə nəkəsotietən.
44 Kən ilat okotərəkɨn rafin nimə e taon rəhatəmat, kən okotohamnu itəmat
rafin təlmin nɨsualkələh mɨn rəhatəmat. Okol kəpiel kit ne rəha nimə mɨn
osətətulən. Natɨmnat rafin u otatuwa məto-inu itəmat nəmotəruru nian itəm
Uhgɨn təmuwa məmə in otosmegəh itəmat lan."

Iesu təməhg-iarəp netəmim itəm koatol maket e Nimə Rəha Uhgɨn
(Mat 21:12-17; Mak 11:15-19; Jon 2:13-22)

45 Kən Iesu təmuwɨn mɨnatəhg-iarəp netəmim itəm koatol maket e Nimə
Rəha Uhgɨn.
46 Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, "Kəməte rəkɨs e Naoa Rəha Uhgɨn
məmə, 'Rəhak nimə, in nimə rəha nəfakən kəm io,' məto itəmat nɨnoatol
tɨnuwa in 'nimə kit itəm iakləh mɨn koatəhluaig ikɨn.' "
47 Kən uarisɨg lan, e nian mɨn rafin, Iesu təmatəgətun əpəh imə e Nimə Rəha
Uhgɨn. Kən pris asol mɨn, ne iəgətun mɨn rəha Lou, ne netəm-iasol mɨn rəha
noanol mɨn rəha Isrel, kəmotegəs-in suatɨp məmə okotohamnu Iesu,
48 məto kəməsotehmən suatɨp kit məto-inu netəmim rafin kotolkeike pɨk
məmə okoatəto nəghatən mɨn rəhan, kən nəghatən rəhan tətaskəlɨm wɨr
rəhalat nətəlɨgən.

20

Nətapəhən məmə pah təmegəhan-in Iesu məmə otol wək
(Mat 21:23-27; Mak 11:27-33)

1 Nian kit, Iesu təmatəgətun netəmim əpəh e Nimə Rəha Uhgɨn, kən matən-
iarəp namnusən təwɨr rəha Uhgɨn kəm netəmim. Kən pris asol mɨn, ne iəgətun
mɨn rəha Lou, ne netəm-iasol mɨn rəha noanol rəha Isrel kəmotuwa kehm in,
2 kən kəmotətapəh ron məmə, "?Ən-tu kəm itɨmat məmə pah təmegəhan-in
ik nakatol natɨmnat mɨn əh? ?Kən pah təmegəhan-in nepətən əh, Uhgɨn o
etəmim əm?"
3 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Təwɨr əm. Io ekətapəh-in mɨn nəghatən
kit kəm itəmat, kən itəmat onəkotaupən motuhalpɨn-pa kəm io.
4 ?Pah təmegəhan-in nepətən kəm Jon məmə in otol baptais e netəmim, Uhgɨn
o etəmim əm?"

19:44: Luk 21:6 **19:46:** Aes 56:7 **19:46:** Jer 7:11 **19:47:** Luk 21:37

5 Kən kɨnoatən-ən nəghatən u kəm ilat mɨn, mɨnoatən məmə, “Okəmə kotən
məmə Uhgɨn təmegəhan-in, kən in otən məmə, ‘? Məto tahro nəkəsotənən
nɨpahrien e Jon?’
6 Məto okəmə kitat kotən məmə netəmim əm kəmotegəhan-in, kən netəm
mɨn əh okotaht kitat e kəpiel məto-inu ilat kɨnotən rəkɨs nɨpahrienən e Jon
məmə in ien kit rəha Uhgɨn.”
7 Kən ilat kəmotuhalpɨn məmə, “Itɨmat esotɨtunən məmə pah təmegəhan-
in.”
8 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Kən io mɨn, ko esənən məmə pah
təmegəhan-in nepətən kəm io məmə ekatol natɨmnat mɨn u.”

Nimaa nəghatən rəha nasumən rəha krep (Mat 21:33-46; 22:15-22; Mak 12:1-17)

9 Kən Iesu təmuəh nimaa nəghatən kit kəm netəmim məmə, “Etəm-iasol kit
təməfe nol u krep e nasumən asol rəhan. Kən in təmələhəu-pən nasumən u
e nelmɨ netəmim neen, kən ilat okotol wək lan, kən nian rəha nəulək-inən,
okotos-ipən məsɨn kəm in. Kən təmuwɨn əpəh e nɨməptən pɨsɨn kit matɨg
mɨnos nian tepət. 10 Kən nian krep təmol noan kən kɨnotəmarəg, etəm-iasol
in təmahl-ipa rəhan kit iolwək məmə in otuwɨn mehm netəm koatol wək e
rəhan nasumən məmə okotəhl noa krep, kən motoor kos-ipən rəha etəm-iasol
neen. Məto netəm mɨn əh kəmotətul motaht iolwək əh, kən motahl-ipən tɨtəlɨg
məsotəmki-pənən noa krep neen ne kəm in.
11 Kən etəm-iasol təmahl-ipa mɨn rəhan kit iolwək mɨn. Kən ilat kotaht mɨn,
motol naulɨsən rat kəm in, kən motahl-ipən tɨtəlɨg məsotəmki-pənən noa krep
neen ne kəm in.
12 Kən in tahl-ipən mɨn kit mɨn, kən ilat kəmoatoh katoh kos-ipən nɨməgəm
kəm in, kən motahl-iarəp.
13 “Kən etəm-iasol rəha nasumən təmə, ‘?Ekol naka əh-roiu? Təwɨr məmə
ekahl-ipən nətɨk ətuatɨp itəm iakolkeike pɨk, okəm-naka ilat okotɨsiai-in.’ Kən
in təmahl-ipən.
14 “Məto nian netəm mɨn əh kəmotehm, kəmotən kəm ilat mɨn məmə, ‘Nətɨ
etəm-iasol ilouin tatuwa itəm o nian kit nasumən tuwa məmə rəhan. Pəs
kotuwɨn motohamnu, kən kitat okotos nasumən rəhan məmə rəhatat.’
15 Kən kəmotaskəlɨm motewkəkan motuwɨn əpəh ihluə e nasumən, kən
motoh kohamnu.
“?Kən iərəmərə otol naka kəm netəm mɨn əh?
16 In otuwa moh netəm mɨn əh kotɨmɨs, kən in otələhəu-pən nasumən asol
əh otuwɨn e nelmɨ netəm pɨsɨn.”
Kən nian netəm kəmoatətəlɨg-in in kəmotəto nəghatən əh, kəmotən məmə,
“!Pəs okol kəsol agɨn-əhən nat əh!”
17 Məto Iesu təmasɨpən ətuatɨp əm olat, kən mən məmə, “Naoa Rəha Uhgɨn
tatən məmə,
‘Kəpiel əh itəm netəm rəha niləkɨnən nimə kəmotərakin,
in təmuwa kəpiel keike rəha nolən nimə.’
“?Məto nəghatən u nɨpətɨn naka?
18 Netəmim rafin itəm okotiet motorin-pən ilat e kəpiel əh, kən okotorapɨtpɨt
ilat motol nɨmɨsmɨsɨn. Məto okəmə kəpiel əh otiet maht suah kit, kən in
otawtəwɨtə mərat agɨn.”

20:9: Aes 5:1 **20:17:** Sam 118:22 **20:18:** Aes 8:14-15

19 Kən iəgətun min rəha Lou, ne pris asol min kəmotitun məmə nimaa
nəghatən rəhan tatən ilat, kən tol nəhlan, kəmoategəs-in suatip məmə oko-
taskəlim uəhai əm, kiləs-ipən e kalapus, məto kinoatəgin netəmim, kən
motapəs.

?Tətuatip məmə netəmim okotətou takis kəm Sisa,
o kəp?
(Mat 22:15-22; Mak 12:13-17)

20 Kən iəgətun min rəha Lou, ne pris asol min koatalkəlik wir o Iesu,
moatolkeike məmə okotətu-pən nipəgnəmtin min neen e nəghatən kit rəhan
məmə okotiləs-ipən in e nelmi etəm Rom, kapman rəhalat. Kən kəmotahl-ipən
netəmim neen məmə ilat okotuwin motol kəut kəsuə kəm Iesu.
21 Kən kəut kəsuə min kəmotuwin motətapəh o Iesu məmə, "Iəgətun. Itimat
ekotitun natimnat min itəm nakatən ne natimnat itəm nakəgətun netəmim
lan, kotətuatip wir. Ik onakəsolən nolən pisin kəm suah kit, kən matig mol
pisin min kəm suah kit. Məto onəkol tahmen ahmen əm kəm ilat rafin. Kən ik
nakatəghat-in əm nipahrienən matəgətun netəmim e suatip rəha Uhgin.
22 ?Ən-tu kəm itimat məmə, tətuatip e Lou rəhatat məmə okotətou takis kəm
Sisa u in kapman rəha Rom, o kəp?"
23 Məto Iesu təmitun əm məmə koatol kəut kəsuə kəm in, kən in təmən-ipən
kəm ilat məmə,
24 "Otəgətun-tu məni kit kəm io. ?Narmi pah u tətatig e məni u? ?Kən nərgi
pah u tətatig e məni u?" Kən kəmotən məmə, "Narmi Sisa, ne nərgi Sisa."
25 Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, "Inəh natimnat rəha Sisa, os-ipən kəm
Sisa. Kən natimnat rəha Uhgin, os-ipən kəm Uhgin."
26 Kən e niganəmti netəmim rafin, nəghatən min itəm koatətapəh-in, okol
kəsotiləs-iəhauən Iesu lan. Məto narmilat təmiwig pik o nəghatən itəm Iesu
təmuhalpin, kən kəməsotəghatən.

?Tahro o etəm otimis kən məmegəh min?
(Mat 22:23-33; Mak 12:18-27)

27 Kən Satusi min neen kəmotuwa o Iesu. Ilat koatən məmə netəm
kəmotimis, okol kəsotəmegəh minən.
28 Kən kəmotətapəh-in nəghatən kit kəm Iesu məmə, "Iəgətun. Moses
təmətə-pən e Lou rəhatat məmə okəmə suah kit otimis, kən rəhan pətaguihl
tətatig məto kəməsialəsən nətilau kit, kən inəh pian kit otəkəike mit
nəutahlimis un. E nolən əh, ilau okuemək, kən nisualkələh min okotaskəlim
nərig min rəha etəm tikə.
29 "Tol nəhlan, pian ilat sepin. Kən itəm tepət elat təmaupən mit pətan kit,
kən uarisig timis, məto kəsialəsən nətilau kit.
30 Pian itəm tatuarisig in, təmit min nəutahlimis un, məto in min təmimis,
kən kəsialəsən nətilau kit.
31 Kən uarisig lan, pialat kit min tit min nəutahlimis un, məto təmimis min.
Kən pian min əh ilat rafin sepin kəmotit pətan un, məto kəsotiləsən nətilat kit,
kən kəmotimis rafin.
32 Kən uarisig lan, nəutahlimis təmimis min.
33 Inəh netəm sepin, ilat pialat min kəmotit pətan əh. ?Məto e Namnun Nian,
nian netəmim okotəmegəh min e nimisən, pətan əh in rəha pah lan?"
34 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "E nətueintən u, nəman ne nipitan
koatol marit.
35 Məto e nian rəha natigən wi, netəmim itəm Uhgin nikin tətagien olat
məmə ilat okotəmegəh min e nimisən kən mos ilat muwin kotatig e natigən
wi, ko ilat kəsotol minən marit.

20:20: Luk 11:54 **20:28:** Dut 25:5

36 Ilat okol kəsotɨmɨs mɨnən məto-inu ilat okotahmen əm e nagelo mɨn. Kən
ilat nenətɨ Uhgɨn məto-inu in təmol ilat kotəmegəh mɨn e nɨmɨsən.
37 Kən kotɨtun məmə inu otuwa mol nɨpahrienən lan məto-inu, naoa rəha
Moses tatəgətun mɨn məmə nian netəmim okotɨmɨs, ilat okotəmegəh mɨn. E
namsu rəha nɨg itəm nɨgəm təmatuəpən lan, Moses tətaun-in Iərəmərə Uhgɨn
məmə in 'Uhgɨn rəha Epraham, Uhgɨn rəha Aisak, ne Uhgɨn rəha Jekop,' nat
əpnapɨn iləhal kəməhalɨmɨs rəkɨs nuwəh məsɨn.
38 Uhgɨn u, in Uhgɨn rəha netəm koatəmegəh, məto sənəmə in Uhgɨn rəha
netəm kəmotɨmɨs, məto-inu in tatehm netəmim rafin məmə ilat koatəmegəh,
nat əpnapɨn okəmə kəmotɨmɨs rəkɨs o koatəmegəh əh."*
39 Kən iəgətun mɨn rəha Lou neen kəmotən-ipən kəm Iesu məmə, "Iəgətun,
nəmuhalpɨn wɨr pahrien."
40 Kən kəmotəgɨn o nətapəh-inən nəghatən kit mɨn tol min-nəhlan.

Kig Tefɨt ne Kristo itəm Uhgɨn təmən məmə otahl-ipa
(Mat 22:41-46; Mak 12:35-37)

41 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "? Tahro netəmim koatən məmə
Kristo itəm Uhgɨn təmən məmə otahl-ipa, in mipɨ Kig Tefɨt rat?
42 Məto-inu e Naoa Rəha Napuən Mɨn,† Kig Tefɨt atɨp əm təmən məmə,
'Iərəmərə Uhgɨn təmən kəm rəhak Iərəmərə Kristo məmə, "Əpələh e nɨkalɨk
matɨp, ikɨn rəha nəsanənən ne nɨsiaiiən,
43 mətoarus-pa io ekos-iəhau rəham tɨkɨmɨr mɨn,
mol ilat kotahmen e nɨməhan kit itəm nateguafəl nelkəm lan." '‡
44 Kig Tefɨt atɨp təmən məmə Mesaea in rəhan Iərəmərə. ?Kən okəmə mipɨ Tefɨt
atɨp əm, kən tahro matol rəhan Iərəmərə?"

Iesu təməghat-in iəgətun mɨn rəha Lou
(Mat 23:1-36; Mak 12:38-40;
Luk 11:37-54)

45 Nian netəmim kəmoatətəlɨg, Iesu təmən-ipən kəm rəhan mɨn netəmim
məmə,
46 "Itəmat onəkotəkəike moatəto wɨr itəmat kən məsotətəu-pənən nolən
mɨn rəha iəgətun mɨn rəha Lou. Nɨkilat tətagien məmə okoatuwɨn-in napən
əfəməh mɨn rəha nausitən məmə netəmim okoatehm ilat ron. Kən nɨkilat
tətagien nian netəmim koatos-ipər nelmɨlat e maket e nɨsiaiiən kəm ilat. Kən
əpəh imə e nimə rəha nuəfɨmɨnən, kotolkeike məmə okotəpələh aupən əpəh
təwɨr ikɨn. Kən e nian rəha lafet, ilat koatolkeike məmə okotuwɨn kəpələh-pən
aupən ikɨn rəha nɨsiaiiən.
47 Kən ilat koatol tərat kən motakləh-in nimə mɨn rəha nəutahlɨmɨs mɨn.
Kən ilat koatəfak əfəməh moateiuə əm məmə netəmim okoatəplan ilat ron.
Nalpɨnən rəha netəm mɨn u in otəskasɨk maprəkɨs."

21

Nəutahlɨmɨs kit təmos-ipən rəhan məni kəm Uhgɨn
(Mak 12:41-44)

1 Kən Iesu təmatehm tatɨsɨlu wɨr netəm rəhalat nautə tepət itəm koataii-pən
məni e pokɨs rəha məni əpəh e Nimə Rəha Uhgɨn,

20:37: Eks 3:6 * **20:38:** Nat əpnapɨn nɨpətɨ etəmim təmɨmɨs, məto narmɨn tatəmegəh əh. † **20:42:** "Naoa rəha Napuən Mɨn" in "Ol Sam" e Bislama Baebol ‡ **20:43:** Nəghatən Kris ətuatɨp tatən məmə, "ekol rəham tɨkɨmɨr mɨn ilat kotahmen e nat kit itəm nəkəpələh matəfɨpər nelkəm lan," kən nɨpətɨn u məmə, "Oekol ik ilɨs taprəkɨs-in rəham tɨkɨmɨr mɨn." **20:43:** Sam 110:1

2 kən in təmehm nəutahlɨmɨs kit ian-rat təmaii-pən məni əkəku kəiu əm.*
3 Kən Iesu təmən məmə, “Nɨpahrienən iatən kəm itəmat məmə, məni itəm
pətan u təmaii-pən, in taprəkɨs-in rəha netəmim rafin,
4 məto-inu netəm rəhalat nautə tepət kəmotaii-pən məni neen məto in nat
əpnapɨn əm olat, rəhalat tepət mɨn əh-ikɨn. Məto nəutahlɨmɨs u itəm in ian-
rat pahrien, in təmos-ipən rafin məni rəhan o nos-nəmtɨnən nɨgɨn nagwənən,
kən tɨkə mɨn əh-ikɨn.”

Nəmtətin mɨn rəha
Namnun Nian
(Mat 24:1-35, 42-44; Mak 13:1-37)

5 Kən rəhan mɨn neen netəmim koatəghat-in Nimə Rəha Uhgɨn itəm rəhan
kəpiel asol mɨn kotəwɨr, ne natɨmnat wɨr mɨn əh imə itəm netəmim kəmotos-
ipən kəm Uhgɨn. Kən Iesu təmən məmə,
6 “Itəmat nakoatehm natɨmnat mɨn əh, məto nian otatuwa itəm netəmim
okotohalkin-ohalkin kəpiel mɨn rəha nimə əh, inəh kəpiel kit otəsətulən əh-
ikɨn tatətul ikɨn roiu.”
7 Kən kəmotətapəh ron məmə, “Iəgətun. ? Natɨmnat mɨn əh onəghan
kotuwa? ?Kən nəmtətin naka otəgətun məmə otəsuwəhən natɨmnat mɨn əh
okotuwa?”
8 Kən Iesu tatən məmə, “Onəkotəkəike moatəto wɨr itəmat məmə suah kit
otəseiuə-inən itəmat, məto-inu netəmim tepət okotuwa motən məmə, ‘!Io, io
Kristo u!’ kən neen okotən məmə, ‘Nian rəha natɨmnat əh tɨnatuwa iuəhkɨr.’
Məto əsotuarisɨg-inən ilat.
9 Kən nian onəkotəto namnusən məmə netəmim koatəluagɨn, o netəmim
koatətul moatəmou ilat rəhalat kapman, məto itəmat onəsotəgɨnən. Natɨmnat
mɨn əh okotaupən ka pitən, məto sənəmə in Namnun Nian.”
10 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Noanol mɨn neen okotoh noanol
pɨsɨn neen mɨn, kən kapman kit otoh kapman kit.
11 Kən namig asol mɨn okotan, kən nəumɨs otan ikɨn mɨn tepət e nətueintən,
kən nɨmɨsən əskasɨk mɨn okotan e nətueintən, kən əpəh ilɨs e neai, natɨmnat
okotuwa motol nɨki netəmim otəgɨn, kən ilat okotəplan nəmtətin asol mɨn e
neai.
12 “Məto nian natɨmnat mɨn u okəsotuwamən əh, netəmim okotaskəlɨm
itəmat, kən motoh itəmat, kən motɨləs itəmat kan əpəh e nimə mɨn rəha
nuəfɨmɨnən, ne əpəh e kalapus, kən onakoatətul e nɨganəmtɨ kig mɨn ne
netəm-iasol mɨn rəha kapman məto-inu itəmat nakoatos nərgək moatən
nɨpahrien lak.
13 Inəh nian ətuatɨp məmə nakotən-iarəp namnusən təwɨr kəm ilat.
14 Məto əsotətəlɨg-in paupənən məmə nəghatən naka itəm onəkotən kəm ilat,
15 məto-inu io ekos-ipɨnə nəghatən ətuatɨp kəm itəmat kən mos-ipɨnə ne-
natɨgən kəm itəmat, kən mol rəhatəmat nəghatən təsanən, kən rəhatəmat
tɨkɨmɨr mɨn okol kəsotuhalpɨnən, kən okol kəsotənən məmə nakoateiuə.
16 Kən rəhatəmat tata ne mama mɨn, ne piatəmat mɨn, ne rəhatəmat
noanol mɨn, ne iolɨtəmat mɨn okotɨləs-ipən itəmat e nelmɨ tɨkɨmɨr mɨn. Kən
okotohamnu itəmat neen.
17 Netəmim rafin okotetəhau itəmat o nərgək.
18 Məto noanutəmat ne huə, kit otəsɨkəən.
19 Nian onakoatətul əskasɨk motahatətə lak e nian iəkɨs mɨn itəm okoatuwa
e rəhatəmat nəmegəhən, kən onəkotos nəmegəhən lilɨn lan.

---

* **21:2:** Məni u tahmen-pən e tuente fatu. **21:3:** 2 Kor 8:12 **21:6:** Luk 19:44 **21:14:** Luk 12:11-12 **21:15:** Wək 6:10 **21:16:** Mat 10:21-22

20 “Məto nian onakehm mopael min okotuwa tepət motitəlau e taon u
Jerusalem, kən itəmat onəkotəkəike motitun məmə otəsuwəhən kən kərəkin
agin taon əh Jerusalem.
21 Kən itəmat netəm nəkotatig Jutia, onəkotəkəike motaiu motagim mo-
tuwin motəhluaig əpəh nitot min. Kən itəmat netəm nəkotatig e taon əh,
onəkotəkəike motiet. Kən itəmat netəm nəkotatig ikin min titəlau e taon əh,
onakəsotuwin minən əh imə e taon əh,
22 məto-inu nian əh, in nian rəha Uhgin otol nalpinən lan kəm netəm koatol
nolən tərat, kən mol əp nəghatən itəm kəməte-pən e naoa rəhan tuwa mol
nipahrienən.
23 Awe, nahməən asol rəha mama min itəm nərpilat əh-ikin, ne itəm min
u koatapinahin nisualkələh, məto-inu nəratən asol otuwa e nətueintən, kən
neməha ne nalpinən rəha Uhgin otuwin kəm netəmim rafin rəha Isrel.
24 Kən okagimnu netəmim e naip, kən nian rəhalat tikimir min kəmotol win
elat, kən okotit ilat motuwin ikin pisin pisin min kən ilat okotuwa slef min
rəhalat. Kən Iaihluə min okotaliwək kən katewig-ewig e Jerusalem motiləs-
iəhau netəmim ikin itəm koatatig əh, motərəmərə elat, kətoarus-pən nian
rəhalat otol namnun.†
25 “Kən nəmtətin neen okotuwa e mitgar, ne məwig, ne məhau min. Kən
ikin-u e nətueintən, netəmim rafin okotəgin nərkərikən rəha nitəhəi ne peau-
peau asol min.
26 Netəmim okotəgin pik moatimiseah o nəratən asol min itəm koatuwa
e nətueintən, məto-inu natimnat rəha neai itəm kotəskasik pik, məto Uhgin
otəloal-əloal elat.
27 Kən e nian əh, okotehm Nəti Etəmim tateiuaiu e mal napuə kit e
nəsanənən ne nepətən əhag-əhag asol rəhan.
28 Kən nian natimnat min u kinotətuoun moatuwa katol nipahrienən lan,
otətul motasipər e neai, məto-inu otəsuwəhən rəhatəmat Kristo otuwa mikis
itəmat.”
29 Kən in təmuəh nimaa nəghatən kəm ilat məmə, “Nakotitun-tu nig u fik ne
nig neen min.
30 Okəmə kotalpətəg minotapilpil min, kən nəkotitun məmə in nian rəha
nasumən.
31 E nolən kitiəh əm, okəmə nakotehm natimnat min u koatol nəhlan,
onəkotitun məmə otəsuwəhən, nərəmərəən rəha Uhgin tuwa.
32 “Nipahrienən ekatən kəm itəmat məmə noanol rəha Isrel‡ otəsikəən
mətoarus-pən natimnat rafin əh okotol nipahrienən.
33 Neai ne nətueintən okiakə, məto nəghatən min rəhak okol kəsotikəən.”
34 Kən Iesu tatən məmə, “Nəkotəkəike moatəto itəmat. Əsotərəkinən
rəhatəmat nian min o nolən əmən lafet, motapis lan, kən moatətəlig-in pik
natimnat rəha nətueintən u. Təsəwirən məmə nian rəhak otuwa mos kaut
kəm itəmat tahmen-pən məmə noanikulu təmohasin itəmat,
35 məto-inu nian əh otuwa miləs netəmim rafin rəha nətueintən.
36 Məto nian rafin onəkotəkəike moatətul matip, kən motəkəike katəfak
məmə nakotos nəsanənən tahmen məmə nəkoatətul əskasik əm e nian
natimnat rafin əh koatuwa, kən inəh niki Nəti Etəmim otagien otəmat nian
onəkotətul e niganəmtin.”

21:22: Jer 5:29; 46:10; Hos 9:7 † **21:24:** E nup fote uarisig Iesu timis, mopael min rəha Rom kəmotərəkin Jerusalem e nup 70 AD. **21:24:** Sam 79:1; Nol Əpən 11:2 **21:25:** Aes 13:10; Esik 32:7; Joel 2:31; Nol Əpən 6:12-13 **21:27:** Dan 7:13; Mat 26:64; Nol Əpən 1:7 ‡ **21:32:** Netəmim neen koatən məmə nəghatən u tatəghat-in netəmim itəm koatəmegəh nian Iesu tatəghat. Kitat kəmotəte tahmen netəmim neen min itəm koatən məmə tatəghat-in noanol min rafin rəha Isrel tatuwin muwin isəu.

37 Kən nian rafin Iesu tatəgətun netəmim əpəh e Nimə Rəha Uhgɨn, kən lapɨn
mɨn in tiet muwɨn əpəh Nɨtot Rəha Nɨg U Olif mətapɨl əh-ikɨn.
38 Kən nian mɨn rafin laulaugɨn agɨn, netəmim koatuwa məmə okotətəlɨg-in
rəhan nəghatən əpəh e Nimə Rəha Uhgɨn.

22

Jutas təmol-salɨm-in Iesu
(Mat 26:1-5, 14-16; Mak 14:1-2, 10-11; Jon 11:45-53)

1 Kən nian rəha lafet rəha Pret U Is Tɨkə Lan tɨnatuwa iuəhkɨr, kən in tɨnətuoun
e lafet rəha Nuhagego-inən.
2 Kən pris asol mɨn ne iəgətun mɨn rəha Lou koateam-in anion suatɨp məmə
okotohamnu Iesu lan. Koateam-in anion suatɨp məto-inu ilat koatəgin
netəmim məmə, kətah nɨmanin netəmim okotəmou okəmə kotɨtun məmə
kəmotohamnu Iesu.
3 "Kən Setan təmos nɨki Jutas, u nərgɨn kit mɨn u Iskariot, in e netəm tuelef
rəha Iesu.
4 Kən in təmuwɨn matəghat kəm pris asol mɨn ne netəm-iasol mɨn rəha
mopael rəha Nimə Rəha Uhgɨn, mateam-in suatɨp məmə otegəhan-in Iesu
tuwɨn e nelmɨlat.
5 Kən nɨkilat təmagien, kən kəmotən-iəkɨs məmə okotos-ipən məni kit kəm
in.
6 Kən Jutas təmegəhan lan məmə in otol, kən mateam-in suatɨp məmə
otegəhan-in Iesu tuwɨn e nelmɨlat nian netəmim okotɨkə lan.

Etəmim kəiu rəha Iesu kəmioal əpen-əpenə o lafet rəha Nuhagego-inən
(Mat 26:17-29; Mak 14:12-25; Jon 13:21-30; 1 Kor 11:23-26)

7 Kən nian rəha lafet rəha Pret U Is Tɨkə Lan tɨnuwa, kən e nian əh, netəmim
okotəkəike motoh nətɨ sipsip rəha lafet rəha Nuhagego-inən.
8 Kən Iesu təmaun-in Pita ne Jon, kən mən-ipən kəm ilau məmə, "Ian kən
mioal əpen-əpenə nagwənən rəha lafet rəha Nuhagego-inən məmə okotuwɨn
motagwən ikɨn."
9 Kən kəmuən-ipən kəm in məmə, "?Nakolkeike məmə itɨmlau oekian hiə
mioal əpen-əpenə e nagwənən ikɨn?"
10 Kən təmən-ipən kəm ilau məmə, "Uətəlɨg wɨr-tu. Nian itəmlau onakuet-
arəpən e taon, kən onakuehm suah kit tatəhun pətəl asol kəmətu-pən nəhau
lan. Kən nəkiauarisɨg-in məhaluwɨn e nimə kit itəm otuwɨn ikɨn.
11 Kən nəkuən-ipən kəm etəm-iasol rəha nimə məmə, '?Iəgətun təmahl-ipa
itɨmlau məmə ekuea muətapəh ron ik məmə noan u in hiə itəm in ne rəhan
mɨn netəmim okotuwa motol nagwənən ikɨn rəha lafet rəha Nuhagego-inən?'
12 Kən in otit itəmlau nakian əpəh e noan ilɨs ikɨn itəm kɨnəlɨn wɨr rəkɨs
natɨmnat rafin rəha nagwənən əh-ikɨn. Kən nakioal əpen-əpenə nagwənən
əh-ikɨn."
13 Kən kəmian muehm natɨmnat rafin tahmen əm məmə inu Iesu təmən mi-
hin ne. Kən kəmioal əpen-əpenə e nagwənən ikɨn rəha lafet rəha Nuhagego-
inən.

Namnun nagwənən rəha Iesu ne rəhan mɨn

14 Kən e nian rəha nagwənən, Iesu təmuwɨn məpələh e tepɨl ilat rəhan
aposol mɨn.
15 Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, "Otəsuwəhən, okol nahməən kəm io.
Məto nɨkik tɨnolkeike pɨk məmə okotaupən kun nagwənən rəha lafet rəha
Nuhagego-inən.

22:3: Jon 13:2,27 **22:7:** Eks 12:1-27

16 Iakolkeike pɨk məmə kitat okotagwən min-nulan məto-inu, okol esagwən
mɨnən e nagwənən rəha Nuhagego-inən mətoarus nɨpətɨ lafet u tuwa mol
nɨpahrienən lan e nərəmərəən rəha Uhgɨn.”
17 Kən Iesu təmos kap wain mən tagkiu ron kəm Uhgɨn, kən mən məmə,
“Otos itəmat rafin, kən motənɨm,
18 məto-inu roiu iatən kəm itəmat məmə esənɨmən wain mətoarus-pən nian
natɨmnat rafin kotatɨg ahgin nərəmərəən rəha Uhgɨn.”
19 Kən təmos pɨret mən tagkiu ron kəm Uhgɨn, kən məmkas mos-ipən kəm
rəhan mɨn netəmim, kən mən məmə, “Inu nɨpətɨk itəm iakatos-ipɨnə otəmat.
Nian rafin onəkotəkəike motol nat u məmə nɨkitəmat tatəht io.”
20 Kən e nolən kitiəh əm, nian kəmotagwən rəkɨs, Iesu təmos kap wain kən
təmən məmə, “Kap wain u in nɨtak itəm otaiu otəmat, kən tatəgətun nəniəkɨsən
wi rəha nasituən rəha Uhgɨn kəm netəmim.
21 Məto onəkotətəlɨg wɨr-tu. Suah kit ukɨn-u kotagwən kitat min e tepɨl, kən
in otəpanegəhan-in-pən io e nelmɨ rəhak mɨn tɨkɨmɨr.
22 Io Nətɨ Etəmim oekəkəike mɨmɨs məmə inu Uhgɨn təmən mihin ne. !Məto
awe, nahmməən asol tatuwɨn o etəm tategəhan-in-pən io e nelmɨ tɨkɨmɨr mɨn!”
23 Kən kɨnoatətapəh-ətapəh olat mɨn məmə, “?Kitat pah otol nat əh?”
24 Kən nat kit mɨn, ilat kɨnoatol nɨkilat mɨn məmə pah u in ilɨs pɨk taprəkɨs-in
ilat.
25 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Kig mɨn rəha nətueintən u
koatərəmərə e netəmim e rəhalat nəsanənən, kən koataun-in atɨp ilat məmə
ilat ‘Netəm rəha Nasituən.’
26 Məto itəmat onəkəsotolən min-nəhlan. Okəmə itəmat kit in ilɨs, in otɨləs-
iəhau in tahmen-pən e suakəku. Kən okəmə itəmat kit tatətul aupən, kən in
otuwa iolwək əm kit.
27 ? Pah u in ilɨs pɨk, etəmim itəm tətagwən e tepɨl, o iolwək itəm tatos
nagwənən matuwa? Nəkotɨtun məmə etəm tətagwən e tepɨl in ilɨs taprəkɨs.
Məto io, etəm-iasol rəhatəmat, nian emətaliwək kitat min itəmat, emahmen-
pən e iolwək əm kit.
28 “Itəmat u, nian rafin nəkotatɨg iuəhkɨr ron io e nian ekətatɨg e nian
əskasɨk mɨn.
29 Kən tahmen-pən əm məmə Tata rəhak tatɨləs-ipər io məmə ekuwa kig, kən
io mɨn iatɨləs-ipər itəmat məmə nakotuwa kig mɨn,
30 məmə nakotuwa kəpələh kitat min io, kotagwən kələh e nian ekuwa mol
kig lan. Kən e nian əh, itəmat mɨn onəkotəpələh e jea mɨn rəha kig, kən
itəmat onəkotuwa motətul aupən e noanol mɨn tuelef rəha Isrel moatakil ilat
moatərəmərə elat.”
31 Kən Iesu təmən-ipən kəm Saimon Pita məmə, “Kəsi. Saimon. Ətəlɨg-in-
tu io. Setan tɨnətapəh rəkɨs o Uhgɨn məmə otegəhan-in məmə in otuwa mos-
ipən-os-ipən kəm itəmat mol nəratən kəm itəmat məmə otəgətun rəhatəmat
nahatətəən in təskasɨk lak o kəp.
32 Məto enəfak rəkɨs ron ik məmə rəham nahatətəən otəsatiteən. Kən nian
nakatəuhlin rəham nətəlɨgən tatɨtəlɨg-pa mɨn, ik onakəkəike mol nətəlɨgən
rəha piam mɨn okotəskasɨk.”
33 Məto Saimon Pita təmən-ipən kəm in məmə, “Iərəmərə. Iatətul matɨp
məmə ekɨmnə kilau min ik e kalapus, kən mɨmɨs kilau min ik.”
34 Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Pita, ekatən kəm ik məmə, o lapɨn
huə, nian mənɨg otəsɨmnənən əh, kən ik onakən mau kɨsɨl məmə nəkəruru io.”

22:21: Sam 41:9; Jon 13:21-22 **22:24:** Luk 9:46 **22:25:** Mat 20:25-27; Mak 10:42-45 **22:26:** Mat 23:11; Mak 9:35 **22:27:** Jon 13:12-15 **22:30:** Mat 19:28 **22:32:** Jon 17:15 **22:34:** Mat 26:31-35; Mak 14:27-31; Jon 13:36-38

35 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Aupən, emətahl-iarəp itəmat,
nəməsotosən məni e paos, ne kətim, ne put. ?Tahro? ?Rəhatəmat natimnat
təsahmenən, o kəp?” Kən ilat kəmotən məmə, “Kəp.”
36 Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “Məto roiu, okəmə suah kit tatos rəhan
məni e paos o kətim, otəkəike mos. Kən etəm təsosən naip rəha nəluaginən,
pəs otol-salim-in rəhan kot mos-nəmti rəhan kit.
37 Iatən kəm itəmat məmə nəghatən u e Naoa Rəha Uhgin tatəghat-in io, kən
in otəkəike mol nipahrienən. In tatən məmə, ‘Netəmim nikilat təht məmə in
etəmim kit itəm tatərəkin Lou.’ Əwəh, nəghatən u tatol nipahrienən əh-roiu.”
38 Kən ilat kəmotən məmə, “Iərəmərə, əplan-tu. Naip rəha nəluaginən kəiu
əpəh.” Kən in təmən kəm ilat məmə, “Ah, nahmen. Otapəs-ta.”

Iesu təmuwin matəfak əpəh e Nitot Rəha Nig U Olif
(Mat 26:36-46; Mak 14:32-42)

39 Kən Iesu təmiet e taon muwin əpəh e Nitot Rəha Nig U Olif tahmen-pən
əm məmə in tatol mihin e nian rafin, kən rəhan min netəmim koatətəu-pən.
40 Kən nian in təmuwin mətoarus-pən əh-ikin əh, təmən-ipən kəm ilat məmə,
“Onəkotəkəike moatəfak məmə nat kit otəsos-ipən-os-ipənən kəm itəmat mo-
tol rəhatəmat nahatətəən otatite lak.”
41 Kən in təmaliwək mapəs ilat muwin məsin, kən misin nulan matəfak
matən məmə,
42 “Tata, okəmə nikim tagien, awi, os-irəkis nahməən min u itəm
okəpanotuwa. Məto əsolən rəhak nətəligən, məto ol nat naka itəm ik əm
nakolkeike.”
43 Kən nagelo kit təmisi-pən e neai muwa mos-ipən nəsanənən kəm Iesu.
44 Kən məto-inu nikin titahmə pik, kən rəhan nətəligən tinatol wək pik, kən
təməfak əskasik pik, kən noəh təmaiu lan məhl matəht nisip tahmen e nita.*
45 Nian təməfak rəkis, in təmətul mitəlig-pən məmə otehm rəhan min
netəmim, kən təməplan ilat kinotapil rəkis. Kinotəpou məto-inu nikilat
titahmə.
46 Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Tahro nakotapil? Otaiir motəfak məmə
nat kit otəsos-ipən-os-ipənən kəm itəmat motol rəhatəmat nahatətəən otatite
lak.”

Tikimir min rəha Iesu kəmotuwa kiləs
(Mat 26:47-56; Mak 14:43-50;
Jon 18:2-11)

47 Nian Iesu təmatəghat əh, nimanin netəmim kəmotiet-arəpa ikin əh, kən
suah əh Jutas, u in etəmim kit e netəm tuelef rəha Iesu, in təmit ilat motuwa,
kən təmuwa iuəhkir məmə otatuilim e Iesu.
48 Məto Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “?Jutas, io Nəti Etəmim, məto tahro
nəmuwa məmə onəkatuilim-pa lak kən e nolən əh megəhan-in-pən io e nelmi
rəhak tikimir min?”
49 Kən nian netəmim min rəha Iesu kinotehm natimnat min əh minotitun
məmə naka əh okol, kəmotən-ipən kəm in məmə, “?Iərəmərə, oekotahro? ?
Ekotəte ilat e naip, o?”
50 Kən ilat kit təmoahin naip təte-rəkis matəlgin matip rəha slef rəha pris
asol agin.
51 Məto Iesu təmə, “!Ei! !Nahmen, otapəs əm!” Kən in təmələhəu-pən nelmin
e matəlgi suah u, kən mol-wir min.

22:35: Luk 9:3; 10:4 **22:37:** Aes 53:12 * **22:44:** E kopi oas min neen rəha Niutesteman itəm kəməte e nəghatən Kris aupən, nəghatən rəha ves 43-44 tikə. Kəm-naka, sənəmə Luk itəm təməte ves 43-44, məto suah kit min itəm təməte kopi kit rəha naoa u.

52 Kən Iesu təməghat kəm pris asol min, ne netəm-iasol min rəha mopael
rəha Nimə Rəha Uhgin, ne etəm-iasol min rəha noanol rəha Isrel, u kəmotuwa
məmə okotaskəlim Iesu. In təmən məmə, “? Tahro, nəman? ? Nikitəmat
təht məmə io emit netəmim muwin kotəluagin o kapman, o kəm-naka io
iohamnu itəm kit, kən nakotəmik naip asol min rəha nəluaginən ne nəlnal
min moatuwa məmə onəkotaskəlim?
53 ? Nian rafin etan əm kitat min itəmat e Nimə Rəha Uhgin, məto tahro
nəsotaskəliмən io? Məto roiu əh, in nian ətuatip rəhatəmat, kən nəsanənən
rəha napinəpən in tatərəmərə.”

Pita təmən məmə
in təruru Iesu
(Mat 26:57-58, 69-75; Mak 14:53-54, 66-72; Jon 18:12-18, 25-27)

54 Kən kəmotuwa motaskəlim Iesu motiləs motuwin e latuənu rəha pris asol agin. Kən Pita tuarisig-in ilat məto təsuwinən iuəhkir olat.
55 Netəm min əh kəmotahl nigəm kit əpəh e iat rəha pris asol agin, kən
motəpələh kitəlau e nigəm. Kən Pita tuwa matəpələh ilat min.
56 Kən pətan əkəku kit u slef rəha pris asol agin, təmuwa mehm Pita
tatəpələh, kən nəhag-əhagən rəha nigəm tətasiəgəpin in, kən niganəmti pətan
əh təmətul lan, kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “Suah u, in min ilau Iesu
kəmatuan.”
57 Məto Pita təmən-ipən kəm pətan un məmə, “Esitunən suah un nakatən.”
58 Kən uarisig lan təsuwəhən, suah kit min tuwa mən-ipən kəm Pita məmə,
“Ei, ik min, ik etəmim kit rəhan.” Məto Pita təmə, “Ei, sənəmə io etəmim
rəhan.”
59 Uarisig lan, aua kit tinuwa minuwin rəkis, kən suah kit təməghat əskasik
kəm ilat məmə, “!Nipahrienən məmə suah u təmatuarisig-in Iesu, məto-inu in
etəm Kalili!”
60 Məto Pita təmə, “!Ei! !Esitun agin-əhən nəghatən u nakatən!” Kən nian
Pita təmatəghat əh, kən mənig təmimnən.
61 Kən Iərəmərə təməuhlin masipən ətuatip matehm Pita. Kən Pita, nikin
təməht nəghatən rəha Iərəmərə itəm təmən lan məmə, “O lapin əm u, nian
mənig otəsimnənən əh, ik onakən mau kisil məmə nəkəruru io.”
62 Kən Pita təmiet muwin ihluə, təmasək təmasək.

Netəmim kəmotəsan-əsan
e Iesu
(Mat 26:67-68; Mak 14:65)

63 Kən e nian əh, netəmim itəm kəmotaskəlim Iesu kəmotəghat əsan lan, kən
moatoh.
64 Kən kəmotəlis ətain niganəmtin kən motoh, moatən-ipən məmə, “!Ei, ien!
?Ən-tu məmə pah tatoh ik?”
65 Kən kəmoatən nəghatən rat tepət moatərəkin in lan.

Kəmiuw-iarəp Iesu e kaonsel
(Mat 26:59-66; Mak 14:55-64;
Jon 18:19-24)

66 Kən laulaugin agin, netəm-iasol rəha noanol rəha Isrel, ne pris asol min,
ne iəgətun min rəha Lou kəmotuwa kuəfimin e kaonsel rəhalat, kən netəmim
kəmotiləs Iesu motuwa tətul e niganəmti kaonsel əh. Kən netəm rəha kaonsel
kəmotətapəh ron məmə,

22:54: Mak 14:53-54

67 “Okəmə ik Kristo itəm Uhgɨn təmən məmə otahl-ipa, ən kəm itɨmat.” Məto
Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Okəmə ekən kəm itəmat, kən nəsotənən
nɨpahrienən lak.
68 Kən okəmə ekətapəh otəmat, kən okol nəkəsotuhalpɨnən.
69 Məto tətuoun roiu, io Nəti Etəmim, io oekuwɨn məpələh əh-ikɨn rəha
nəsanənən ne nɨsiaiiən, inəh e nɨkalɨ Uhgɨn matɨp, Uhgɨn u itəm rəhan
nəsanənən iahgin.”
70 Kən ilat rafin kəmotətapəh ron məmə, “?Tahro? ?Ik Nəti Uhgɨn?”
Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Nakoatən məmə io u inu.”
71 Kən kotən məmə, “? Tahro kitat koateam-in nəghatən kit mɨn məmə
otasitu e rəhatat nəghatən? Kɨnotəto ətuatɨp nəghatən əh e nohlɨn.”

23

Iesu təmətul e nɨganəmtɨ Pailat
(Mat 27:1-2, 11-14; Mak 15:1-5; Jon 18:28-38)

1 Kən netəmim rafin rəha kaonsel kəmotətul motit Iesu motuwɨn kəm Pailat.
2 Kən moatən-iarəp nɨpəgnəmtɨn mɨn itəm otoh Iesu məmə, “Emotehm məmə
suah u tatit rəhatat netəmim mɨn, kən mol ilat kotalməl, kən matəuhlin
rəhalat nətəlɨgən koatol tɨkɨmɨr ilat kapman rəha Rom, mətahtosɨg-in itɨmat
məmə esotətouən takɨs kəm Sisa itəm tatərəmərə e nɨməptən u. Kən in matən-
iarəp məmə in Kristo itəm Uhgɨn təmahl-ipa məmə in kɨg kit.”
3 Kən Pailat təmətapəh ron məmə, “?Tahro? ?Ik kig rəha netəm Isrel?” Məto
Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Ik nəmən mihin.”
4 Kən Pailat təmən-ipən kəm pris asol mɨn ne netəmim rafin məmə, “Es-
ehmən nɨpəgnəmtɨn kit ne, itəm tatən məmə suah u təmərəkɨn lou.”
5 Məto ilat kotagət əfəməh moatən məmə, “Kəp. Məto suah u tətan əpnapɨn
matəgətun netəmim rafin ikɨn mɨn əh Jutia təmətuoun əpəh Kalili muwa
mətoarus-pa ukɨn-u, kən mol nətəlɨgən rəha netəmim koatəlue motalməl.”
6 Kən nian Pailat təməto nəghatən əh, təmətapəh məmə, “?Tahro? ?Suah u
in etəm Kalili?”
7 Kən nian təməto məmə Iesu təmiet ikɨn əh itəm Herot Antipas tatərəmərə
ikɨn, in təmahl-ipən Iesu məmə otuwɨn mehm Herot, məto-inu e nian əh,
Herot mɨn in tətatɨg Jerusalem.

Iesu təmətul e nɨganəmtɨ Herot Antipas

8 Kən nian Herot Antipas təmehm Iesu, nɨkin təmagien pɨk, məto-inu
nuwəh məsɨn in təmolkeike məmə otehm. Herot təmatəto əm namnusən
rəhan, kən in təmolkeike pɨk məmə in otehm Iesu otol nat pɨspɨs kit.
9 Kən o natɨmnat mɨn u, Herot Antipas təmətapəh-in nəghatən mɨn tepət
kəm Iesu, məto Iesu təməpnapɨn əm məsuhalpɨnən rəhan nəghatən.
10 Kən pris asol mɨn ne iəgətun mɨn rəha Lou kəmotətul motəghat əskasɨk e
nɨpəgnəmtɨn mɨn rəhalat moatoh Iesu lan.
11 Kən uarisɨg lan, Herot Antipas ne rəhan mɨn mopael kotagət ausit e
Iesu, kən moatəsan lan. Kən Herot təmən-ipən kəm rəhan mopael mɨn məmə
okotuwɨn-in-pən kot wɨr kit rəha kig kəm in, kən motit motuwɨn mɨn kəm
Pailat.
12 Aupən ikɨn, Herot Antipas ne Pailat kəmətioal tɨkɨmɨr kəm ilau mɨn, məto
e nian əh, ilau kəmuea mɨnioalkeike ilau mɨn.

22:67: Jon 3:12 **22:69:** Wək 7:56 **23:7:** Luk 3:1

Pailat təmən məmə Iesu otəkəike mɨmɨs
(Mat 27:15-26; Mak 15:6-15;
Jon 18:39-19:16)

13 Kən Pailat təmaun-in pris asol mɨn, ne netəm-iasol rəha netəm Isrel, ne
netəmim rafin, kən ilat rafin kəmotuwa kitiəh.
14 Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, "Suah u, nəmotɨləs motuwa tətul e
nɨganəmtək, kən nəmotən məmə tatəuhlin nətəlɨgən rəha netəmim rəhatəmat
koatol tɨkɨmɨr kəm kapman. Məto emakil rəkɨs nətəlɨgən u e nɨganəmtɨtəmat,
kən məsehmən məmə təmətgəhl lou kit, kən nɨpəgnəmtɨn mɨn ɨtəm nakoatən
lan təsolən nɨpahrienən.
15 Kən Herot Antipas mɨn, in təmakil mehm məmə nolən rat kit təsəkul-
pənən lan. Tol nəhlan, in tahl-ipa tuwa mɨn o kitat, kən təpiə əm məmə suah
u in təməsolən nat kit ɨtəm tərat məmə in otɨmɨs ron.
16-17 Kən o nat əh inəh, rəhak mɨn mopael okotalis əm, kən uarisɨg kotahl-
iarəp tatuwɨn."*
18 Məto ilat rafin kəmotagət əfəməh moatən məmə, "!Otɨləs-iarəp suah un
kən kohamnu! !Məto ahl-iarəp Parapas tuwa mehm ɨtɨmat!"
19 (Suah u Parapas, kəmɨləs-ipən e kalapus məto-inu in təmol netəmim
kotəluagɨn o kapman e taon əh, kən in iohamnu ɨtəm.)
20 Məto Pailat in tolkeike məmə otahl-iarəp Iesu tatuwɨn, kən in təməghat
mɨn kəm ilat.
21 Məto ilat kəmotagət əfəməh pɨk məmə, "!Ətu-pər in e nɨg kəluau! !Ətu-pər
in e nɨg kəluau!"
22 Məto Pailat təməghat mɨn kəm ilat mɨnətau kɨsɨl lan əh-roiu məmə, "?
Tahro? ?Suah u in təmol nat tərat naka? Io esehmən məmə in təmol nat kit
ɨtəm tətuatɨp məmə in otɨmɨs ron. Məto rəhak mopael mɨn, ilat okotalis əm,
kən uarisɨg lan kotahl-iarəp tatuwɨn."
23 Məto ilat koatəkəike motəghat əskasɨk, kən motagət əfəməh e Pailat məmə
otətu-pər Iesu e nɨg kəluau. Kən motagət pɨk moatuwɨn moatuwɨn, kɨnol win
e nətəlɨgən rəha Pailat.
24 Kən Pailat təmakil Iesu məmə otəkəike mɨmɨs tahmen-pən məmə inəh ilat
kəmotən mihin ne.
25 Kən in təmol nətəlɨgən rəhalat, kən təmahl-iarəp Parapas u aupən in
təmətatɨg e kalapus o nəluagɨnən o kapman ne nohamnuən ɨtəm. Məto
təmegəhan-in Iesu tuwɨn e nelmɨ rəhan mopael mɨn məmə ilat okotos mo-
tuwɨn kɨtəp nətəlɨgən rəha nɨmanin netəmim.

Kəmit Iesu kan məmə otɨmɨs
(Mat 27:32-44; Mak 15:21-32;
Jon 19:17-27)

26 Kən nian mopael mɨn kəmotit Iesu motiet e taon, kən kəmotəplan etəm
Saerin kit, nərgɨn u Saimon. In təmɨsɨ-pən isəu maliwək matuwa e taon.
Kən kəmotaskəlɨm motələhəu-pər nɨg kəluau rəha Iesu e nuwegɨn məmə
otɨləs, kən motən-ipən məmə otətəu-pən Iesu. 27 Kən nɨmanin netəmim tepət
kəmotaliwək katuarisɨg-in Iesu e suatɨp, kən nɨpɨtan tepət mɨn koatuarisɨg-in
ilat, koatasək moatəun-əun o Iesu.
28 Məto Iesu təməuhlin masɨpən məplan ilat, kən mən-ipən kəm ilat
məmə, "Nɨpɨtan Jerusalem. Əsotasəkən ron io, məto otasək atɨp otəmat, ne
nenətɨtəmat mɨn.

---

* **23:16-17:** E kopi oas mɨn neen rəha Niutesteman ɨtəm kəmətə e nəghatən Kris aupən, katɨlpɨn nəghatən kit mɨn ikɨn-u tatən məmə, "E nian rəha lafet rəha Nuhagego-inən, Pailat in otəkəike mahl-iarəp rəhalat kit etəmim otiet e kalapus."

29 Otətəlig-in-tu io. Nian tatuwa itəm okəpanən məmə, ‘! Otagien itəmat
netəm nəsoteməkən o nəsotapinahinən suakəku!’
30 E nian əh, netəmim okotən-ipən kəm nitot asol min məmə, ‘Awi, otisas-pa
etimat,’ kən okotən-ipən kəm narit min məmə, ‘Awi, otəfətain itimat.’
31 ?Məto okəmə nigəm tatuəp nəhlan nian nig nimalin tətamiəmitə əh, kən
tahro e nian nig tinəmətu?”†

Mopael min kəmotətu-pər Iesu e nig kəməluau

32 Kən mopael min kəmotiləs suah mil kəiu itəm kəmuətgəhl lou kan məmə
okotohamnu iləhal Iesu.
33 Kən kəmotuwa ikin kit, nərgin u Louipil-uipil. Ikin əh, kəmotətu-pər Iesu
e nig kəməluau. Kən kəmotətu-pər iətgəhl lou mil əh-ikin, kit e nikali Iesu
matip, kən kit e nikalin mol.
34 Kən Iesu təmə, “Tata. Aluin rəhalat nolən rat min itəm koatol kəm io,
kən məsalpinən, məto-inu kəsotitunən nat naka itəm koatol.” Kən kəmotoor
rəhan natimnat moaturin taes ron.
35 Kən netəm min u koatətul əh-ikin, moatehm natimnat min u, məto etəm-
iasol min rəha noanol rəha Isrel kotalah əsan e Iesu moatən məmə, “! In
təmosmegəh netəmim tepət rəkis. Məto okəmə in Kristo itəm Uhgin təmən
məmə otahl-ipa, kən in Etəm Uhgin Təmitəpun, kən pəs in otosmegəh atip in!”
36 Kən mopael min, ilat min koatəghat əsan e Iesu, kən motuwa iuəhkir ron
moatətapəh məmə in tolkeike wain u itəm tagin,‡
37 moatən məmə, “! Okəmə nipahrienən ik kig rəha noanol min rəha Isrel,
osmegəh atip ik əh-roiu!”
38 Kən nəghatən kit əh-ikin kəməte kətu-pər e rəhn-kapə nig kəluau, tatən
məmə, INU KIG RƏHA NETƏM ISREL.
39 Kən iətgəhl lou mil kit itəm katəkul-pər e nig kəluau, in tatəghat rat e Iesu,
matən məmə, “! Ei! ?Ik Kristo itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa, o kəp? !
Okəmə tol mihin, osmegəh ik kən mosmegəh min itimlau!”
40 Məto iətgəhl lou əh kit min təmən-ipən kəm in kit, kən mahtosig-in məmə,
“?Tahro? ?Nəsəginən Uhgin, nat əpnapin onakimis? Nalpinən u rəhatəhal in
tahmen-ahmen əm.
41 Məto təmətuatip əm məmə kilau okiamis o rəhalau nolən rat min itəm
kəmioal. Məto suah u, in təsolən nat tərat kit ne.”
42 Kən təmən-ipən kəm Iesu məmə, “Iesu, o nian onəkuwa matol kig lan, kən
nikim otatəht io.”
43 Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Nipahrienən iatən kəm ik, məmə roiu
əm kilau min ik əpəh e nego e neai.”

Iesu təmimis
(Mat 27:45-56; Mak 15:33-41;
Jon 19:28-30)

44-45 Kən iuəhkir tuelef klok e nərauiəgən, mit nəsasiəən, kən napinəpən
tinan rafin ikin əh mətoarus-pən tri klok ehnaipən. Kən niməhan itəm
tatəkulosig-in-pən Ikin Tasim Agin Ikin e Nimə Rəha Uhgin, təməhap məsin
kəiu.
46 Kən Iesu təmagət əfəməh məmə, “! Tata. Iatələhəu-pən nəmegəhən rəhak
e nelməm!” Nian təmən rəkis nəghatən əh u, kən rəhan namegən tiet.

23:29: Luk 21:23 **23:30:** Hos 10:8; Nol Əpən 6:16 † **23:31:** “Nig nimalin tətamiəmitə əh” tatəpsen-pən Iesu itəm tətuatip agin, məto tatos nalpinən. Inu tahmen e nigəm itəm tatuəp. Kən “nig tinəmətu” tatəpsen-pən iol təfagə rat min. Kən uarisig lan, Uhgin otol nalpinən asol kəm ilat. Inu tahmen e nigəm asol agin.
Afin Luk 21:20-24. **23:34:** Sam 22:18; Aes 53:12 **23:35:** Sam 22:7-8 ‡ **23:36:** Wain u itəm tagin, in nənimən rəha ian-rat min. **23:36:** Sam 69:21 **23:44-45:** Hip 6:19-20; 10:19-20

47 Kən nian etəm-iasol rəha mopael mɨn rəha netəm Rom təmehm natɨmnat
mɨn əh, kən in təmənwiwi Uhgɨn matən məmə, “! Nɨpahrienən, suah u in
tətuatɨp pahrien!”
48 Kən netəmim itəm kəmotuwa ikɨn əh məmə okotəplan, nian kəmotəplan
natɨmnat mɨn əh, kəmoatuwɨn moatəto tərat e nɨkilat, kən motahtaht
manɨkɨləhalat.
49 Kən iolɨ Iesu mɨn, ne nɨpɨtan itəm kəmotɨsɨ-pən Kalili motətəu-pən Iesu
motuwa, ilat kəmoatətul isəu məsɨn kən moatehm natɨmnat mɨn əh.

Josep təmɨtənɨm Iesu
(Mat 23:57-61; Mak 15:42-47;
Jon 19:38-42)

50-51 Kən etəm Aramatia kit əh-ikɨn, nərgɨn u Josep. Aramatia in taon kit
rəha Isrel, kən suah əh in etəmim kit rəha kaonsel rəha netəm Isrel. In
etəm təwɨr, rəhan nəmegəhən tətuatɨp, kən in etəmim kit təmatəsahgin məmə
otəplan nərəmərəən rəha Uhgɨn. Kən in təməsegəhanən e nəghatən rəha
kaonsel itəm kəmoategəhan-in Iesu məmə okoh.
52 Kən in təmuwɨn mehm Pailat mətapəh ron məmə otegəhan-in nɨpətɨ Iesu
tos.
53 Kən Josep təmuwɨn mɨləs-iəhau nɨpətɨ Iesu e nɨg kəməluau, mos muwa
malpin e nɨməhan wɨr kit, nərgɨn u linen. Kən təmɨləs muwɨn mələhəu-pən e
nɨpəg kəpiel itəm kɨnəməte rəkɨs o nolən suwɨt ikɨn, məto kəsɨtənɨmən əh suah
kit ikɨn.
54 In əh e nian rəha noanol mɨn rəha Isrel itəm koatol əpen-əpenə lan o nian
rəha Sapat, kən iuəhkɨr Sapat tətuoun.
55 Kən nɨpɨtan itəm kəmotɨsɨ-pən Kalili kəmotuarisɨg-in Iesu, kəmotətəu-
pən suah un, motuwɨn motəplan nɨpəg kəpiel, kən motəplan nolən itəm in
tatələhəu-pən min Iesu ikɨn.
56 Kən uarisɨg, nɨpɨtan kəmotɨtəlɨg-pən latuənu, kən kəmoatol əpen-əpenə
manat mɨn neen ne fomat itəm nəmiəwɨlat təwɨr məmə okol-pən e nɨpətɨ Iesu.
Kən e nian rəha Sapat, ilat kəmotameg moatətəu-pən nəghatən rəha Lou.

24

Iesu təməmegəh mɨn
e nɨmɨsən
(Mat 28:1-10; Mak 16:1-8;
Jon 20:1-10)

1 Kən e Sante laulaugɨn agɨn, nɨpɨtan kəmotuwɨn əpəh e suwɨt, motəmɨk nat
pien-pien mɨn u nəmiəwɨlat təwɨr itəm kəmotol əpen-əpenə rəkɨs lan.
2 Nian kəmotuwa e suwɨt, kəmotehm kəpiel itəm kətahtosɨg-in nɨpəg kəpiel
lan, məto kəmahwin rəkɨs.
3 E nian kəmotuwɨn e nɨpəg kəpiel, məto kəsotehmən nɨpətɨ Iərəmərə Iesu.
4 Kən ilat kɨnotəruru əfəməh moatətəlɨg-in natɨmnat mɨn əh. Kən əmun
etəmim kəiu əh-ikɨn, katuətul ilat min nɨpɨtan, kəmian e napən itəm tatɨpɨt-
ɨpɨt.
5 Kən nɨpɨtan kəmotəgɨn pɨk, kəmotɨsin nulɨlat motasɨl-iəhau moatehm
nɨməptən, kən suah mil kuəmə, “?Tahro nakoategəs-in etəm tatəmegəh u ikɨn-
u ima netəm kəmotɨmɨs?
6 In tɨkə ukɨn-u. !In tɨnəmegəh mɨn! Nɨkitəmat otəkəike matəht nəghatən itəm
təmən kəm itəmat nian in təmətatɨg əh əpəh Kalili məmə,

23:56: Eks 20:10; Dut 5:14 **24:6:** Luk 9:22

7 ‘Natɨmnat mɨn u okotəkəike motuwa motol nɨpahrienən lan. Okegəhan-in-
pən Nəti Etəmim tuwɨn e nelmɨ iol təfagə rat mɨn, kən okətu-pər e nɨg kəluau
tɨmɨs, məto e nian tatol kɨsɨl lan, kən in otəmegəh mɨn.’ ”
8 Kən nɨkilat tɨnəht nəghatən rəha Iesu.

9 Kən kəmotiet e suwɨt motuwɨn motən-ipən natɨmnat mɨn əh kəm netəm
lefen rəha Iesu, ne rəhan mɨn rafin.
10 Kən nɨpɨtan mɨn əh itəm kəmotən-iarəp natɨmnat mɨn u kəm aposol mɨn,
inəh Meri Maktala, Joana, Meri mama rəha Jemes, ne nɨpɨtan neen mɨn itəm
kəmotuwɨn e suwɨt.
11 Məto aposol mɨn kəmotəto nəghatən əh tahmen-pən əm e nəghatən alməl
kit itəm nɨpətɨn tɨkə, kən məsotənən nɨpahrienən lan.

12 Məto Pita təmətul maiu muwɨn əpəh suwɨt ikɨn, moeg-oeg masɨpən e
nɨpəg kəpiel kən təmehm əm napən itəm kəmalpin nɨpəti Iesu lan, məto nat kit
mɨn tɨkə əh-ikɨn. Kən in təmaliwək mɨtəlɨg mɨnatuwɨn latuənu, kən matətəlɨg-
in pɨk natɨmnat mɨn əh.

E suatɨp tatuwɨn Emeas
(Mak 16:12-13)

13 E nian əm əh inəh, suah mil kəiu rəha Iesu kəmualiwək mətian latuənu
kit, nərgɨn u Emeas. Latuənu un mətoarus-pən Jerusalem, in iuəhkɨr o lepen
kilometa.
14 Kən e nian ilau kəmualiwək mətian, kən ilau kəmatuəghat-in natɨmnat
mɨn itəm kəmol ilat.
15 Nian ilau kəmatuəghat nəhlan, kən Iesu təmuwa iuəhkɨr olau,
məhlaliwək kələh mətəhaluwɨn.
16 Məto kəməsiatunən məmə pah əh iləhal min kəmətəhlaliwək məto-inu
Uhgɨn təmahtosɨg-in nətəlɨgən rəhalau.

17 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilau məmə, “Təs mil. ?Naka un nakatuən?”
Kən əmun kəmuelahl muətul, nɨganəmtɨlau təməpou.
18 Kən suah mil əh kit, nərgɨn u Kleopas, təmən-ipən kəm in məmə, “Okəm-
naka ik əm un iapɨspɨs kit u Jerusalem itəm nəsɨtunən natɨmnat mɨn itəm
kəmol ilat e nian mɨn itəm kɨnotuwɨn rəkɨs.”
19 Kən in təmən-ipən kəm ilau məmə, “?Natɨmnat naka mɨn əh?”
Kən kəmuən-ipən kəm in məmə, “Natɨmnat mɨn itəm kəmol e etəm Nasaret
əh Iesu. In ien kit rəha Uhgɨn, kən rəhan wək təsanən wɨr ne rəhan mɨn
nəghatən kotəfɨgəm, kən nɨki Uhgɨn ne nɨki netəmim tətagien lan.
20 Məto rəhatɨmat pris asol mɨn ne iəgətun mɨn rəha Lou kəmotɨləs-ipən e
nelmɨ netəm Rom məmə okotakil məmə in otɨmɨs. Kən kəmotətu-pər e nɨg
kəluau tɨmɨs.
21 “Məto itɨmat emotələhəu-pən pap rəhatɨmat nətəlɨgən tətatɨg əskasɨk
lan məmə in otɨləs-irəkɨs itɨmat noanol mɨn rəha Isrel e nelmɨ tɨkɨmɨr mɨn
rəhatɨmat. Kən roiu in nian tatol kɨsɨl lan.
22 Kən nat kit mɨn, nɨpɨtan neen itəm emotan, kəmotol məmə narmɨtɨmat
təmiwɨg o nəghatən kit. Roiu laulaugɨn agɨn-əh, kəmotuwɨn əpəh e suwɨt itəm
kəmɨtənɨm Iesu ikɨn,
23 məto kəməsotehmən nɨpətɨn. Kən kəmotɨtəlɨg-pa moatən məmə,
‘Emotehm nat kit tahmen e napɨlaiirən, inəh nagelo mil kəiu katuən-ipa kəm
itɨmat məmə Iesu tatəmegəh.’
24 Kən rəhatɨmat neen netəmim kəmotuwɨn e suwɨt, kəmotehm natɨmnat
rafin agɨn tətuatɨp tahmen-pən əm e nəghatən əh nɨpɨtan mɨn əh kəmotən
mihin ne, məto kəsotehmən Iesu.”

24:21: Luk 19:11; Wək 1:6 **24:24:** Jon 20:3-10

25 Kən in təmən-ipən kəm ilau məmə, “Təs mil. !Rəhatəmlau-kapə tɨkə, kən
nakatiaiuw nɨfagə matialəs pɨk o nənən nɨpahrienən o natɨmnat itəm ien mɨn
rəha Uhgɨn kəmotən!
26 ?Nəkiatun o kəp məmə, Kristo itəm Uhgɨn təmən məmə otahl-ipa otəkəike
mos nahməən e nɨpətɨn, kən uarisɨg lan, in təpanuwɨn əpəh e nego e neai mos
nərgɨn rəha nɨsiaiiən?”
27 Kən Iesu təmən-ipən wɨr kəm ilau Naoa Rəha Uhgɨn itəm koatəghat-in in,
təmətuoun e naoa rəha Moses kən muwɨn mətoarus-pən naoa mɨn rəha ien
mɨn rəha Uhgɨn.
28 Kən kɨnətəhaluwa iuəhkɨr o latuənu itəm suah mil katian ikɨn. Kən
kənuəplan məmə Iesu tɨnətaliwək mɨnatuwɨn məsətulən,
29 məto ilau kətiauəh nɨkin məmə, “Ei, təwɨr məmə nəkətatɨg kitəhal min ik,
məto-inu tɨnapinəp rəkɨs, otəsuwəhən roiu mɨt taht.” Kən təmuwɨn mɨnehm
ilau mətəhaləpələh.
30 Kən kɨnatəhaləpələh məmə okəhlagwən, kən in təmos pɨret mən tagkiu
ron kəm Uhgɨn, kən məmkas mos-ipən kəm ilau.
31 Kən əmun Uhgɨn təmol kəniatun məmə in Iesu, kən əmun in təmɨkə mɨn,
kən kənəsuəplanən.
32 Kən kəmuən-ipən kəm ilau mɨn məmə, “!Ei! ?Nian in təmatən-ipa wɨr
Naoa Rəha Uhgɨn kəm kilau e suatɨp, kən katuəto təwɨr lan nɨkilau tətagien
pɨk, o kəp?”
33 Kən roiu agɨn-əh mɨn, kəmuətul miaiet ikɨn əh miatəlɨg-pən mɨn
Jerusalem. Kən ikɨn əh, ilau kəmuehm netəm lepen rəha Iesu ne netəmim
neen mɨn rəhan kəmotuwa kuəfɨmɨn rəkɨs ilat mɨn katəpələh,
34 kən moatən məmə, “!Nɨpahrienən! !Iərəmərə təməmegəh mɨn, kən
Saimon Pita* təmehm rəkɨs!”
35 Kən ilau kəmuən-ipən rafin natɨmnat itəm kəmol kəm ilau e suatɨp, kən
muən-ipən nian ilau kəmatiatun Iesu lan e nian itəm in təmatəmkas pɨret
matos-ipən kəm ilau.

Netəmim rəha Iesu mɨn kəmotehm (Mat 28:16-20; Mak 16:14-18; Jon 20:19-23)

36 Kən nian katuən əh nəghatən mɨn əh, Iesu təmuwa mətul ilugɨn-in ilat
matən kəm ilat məmə, “Nəməlinuən tətatɨg otəmat.”
37 Məto ilat kəmotaut lan kən mɨnoatəgin, nɨkilat təht məmə kɨnotəplan
narmɨn kit.
38 Məto in təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Tahro rəhatəmat nətəlɨgən tatərat
nəhlan? ?Tahro rəhatəmat nətəlɨgən tatətul pagpag?
39 Otehm-tu nelmək ne nelkək məmə io əm u. Otea-pa motek nɨpətɨk kən
motɨtun məmə io. Narmɨ etəmim nɨpətɨn ne nɨkɨlkɨlin tɨkə, təsolən məmə inu
nakoatehm io, nɨpətɨk ne nɨkɨlkɨlik əh-ikɨn.”
40 Təmən nəghatən əh, kən təməgətun nelmɨn ne nelkɨn kəm ilat.
41 Ilat kəsotən wɨrən nɨpahrienən lan məto-inu nɨkilat tətagien pɨk, kən
narmɨlat tatiwɨg. Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Nagwənən kit un
nakoatos, o?”
42 Kən kəmotos nəm məsɨn itəm kəmwaan rəkɨs motos-ipən kəm in,
43 kən e nɨganəmtɨlat, təmos mun.
44 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Aupən ikɨn, nian emətatɨg əh
kitat min itəmat, emən nəghatən u kəm itəmat məmə, natɨmnat rafin itəm

---

24:26: Luk 9:22 **24:27:** Sam 22:1-21; Aes 53 * **24:34:** Nəghatən Kris ətuatɨp tatən məmə, “Saimon.” **24:34:** 1 Kor 15:4-5 **24:37:** Mat 14:26

koatəghat-in io e Naoa Rəha Uhgɨn, okotəkəike motuwa motol nɨpahrienən lan, inəh nəghatən mɨn e naoa rəha Moses, ne naoa mɨn rəha ien mɨn rəha Uhgɨn, ne Naoa Rəha Napuən Mɨn.”
45 Kən in təmerəh e rəhalat nətəlɨgən məmə okotɨtun nəghatən mɨn itəm
tətatɨg e Naoa Rəha Uhgɨn.
46 Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “Nəghatən itəm tətatɨg e Naoa Rəha Uhgɨn
tatən məmə netəmim okotol tərat kəm Kristo itəm Uhgɨn təmahl-ipa, motol
tatəto nahməən e nɨpətɨn matuwɨn matuwɨn tɨmɨs, məto e nian itəm tatol kɨsɨl
lan, in otəmegəh mɨn e nɨmɨsən.
47 Kən e nərgɨ Kristo itəm Uhgɨn təmahl-ipa, netəmim okotəkəike motən-
iarəp nəghatən əh məmə netəmim okotəkəike motəuhlin kən motɨtəlɨg e
rəhalat təfagə rat mɨn, kən Uhgɨn in otəsalpɨnən nɨtai təfagə, kən maluin
rəhalat nolən rat mɨn. Nəghatən u otəkəike muwɨn kəm noanol mɨn rafin əpəh
ikɨn mɨn rafin, otətuoun Jerusalem kən muwɨn mətoahgin-pən ikɨn mɨn rafin
e nətueintən.
48 Itəmat nəmotehm natɨmnat mɨn u, kən onəkotən-iarəp ətuatɨp nəghatən
mɨn lan.
49 Kən ekahl-ipa suah u itəm rəhak Tata təmən-iəkɨs məmə in otahl-ipa
kəm itəmat, inu rəhan Narmɨn. Məto onakoatəsahgin e taon əh mətoahgin-
pən nakotos nəsanənən rəha Narmɨn Rəha Uhgɨn, kən tərioah e nəmegəhən
rəhatəmat.”

Uhgɨn təmɨləs Iesu muwɨn e neai
(Mak 16:19-20)

50 Kən Iesu təmit ilat motiet e taon motuwɨn əh latuənu Petani. Kən təmɨləs-
ipər nelmɨn məfak olat.
51 Kən nian təmatəfak olat, kən təmapəs ilat nian Uhgɨn təmɨləs mɨnatuwɨn
əpəh ilɨs e nego e neai.
52 Kən kəmoteiuaiu motəfak-pən kəm in, kən uarisɨg lan, kotɨtəlɨg-pən
Jerusalem nɨkilat tətagien.
53 Kən nian rafin, koatuwɨn e Nimə Rəha Uhgɨn moatənwiwi Uhgɨn.

24:44: Luk 9:22 **24:48:** Jon 15:27; Wək 1:8 **24:49:** Jon 14:16; 15:26; Wək 1:4

Jon
Namnusən Təwɨr Rəha Iesu Kristo Itəm Jon Təmətе
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u Jon

?Pah təmətе naoa u? Aposol Jon təmətе naoa u. In pia Jemes, kən ilau nətɨ Sepeti mil. In kit rəha netəm tuelef rəha Iesu, kən Iesu tolkeike pɨk in. In təmətе naoa mɨn u: Namnusən Təwɨr Itəm Jon Təmətе, 1 Jon, 2 Jon, 3 Jon, ne Nol Əpən.

?Təmətе tatuwɨn kəm pah? Təmətе naoa u tatuwɨn kəm netəmim məmə okotən nɨpahrienən e Iesu. In tolkeike məmə otasitu elat mol nahatətəən rəhalat tuwa məskasɨk, məto-inu rəhalat nahatətəən təsəskasɨkən əh.

? Nəmegəhən tahro nulan nian təmətе? Jon in etəm-iasol kit rəha niməfak, kən netəmim rafin rəha niməfak koatɨsiai-in. In tolkeike məmə netəmim rafin okotɨtun wɨr rəhan nəgətunən, kən nian nəgətunən eiuə tətan, məto netəmim kotɨtun nahtosɨg-inən nəghatən eiuə mɨn e nəghatən rəha Jon e naoa u.

?Təmətе naoa u o naka? Jon təmətе naoa u matən-iarəp wɨr məmə Iesu in nətɨ Uhgɨn, kən netəmim rafin itəm okotahatətə lan, okotos nəmegəhən itulɨn. Kən Jon tolkeike məmə otən-iarəp ətuatɨp məmə Iesu in nətɨ Uhgɨn, kən Iesu in Uhgɨn pahrien. Kən Jon tolkeike məmə in otən-iarəp namnusən mɨn neen rəha Iesu itəm naoa mɨn rəha Matiu, ne Mak, ne Luk kəməsəhalənən. Kən in tolkeike məmə in otəg-ətuatɨp-in nətəlɨgən mɨn neen itəm netəmim koatən e Iesu.

Nəghatən Rəha Uhgɨn Təmuwa Etəmim, in Iesu

1 Aupən agɨn, e nətuounən nian, Nəghatən tɨnatɨg rəkɨs.* Nəghatən u təmətatɨg
ilau Uhgɨn, kən Nəghatən u, in Uhgɨn.
2 E nəukətɨ nian, in tɨnəmatɨg rəkɨs ilau Uhgɨn,
3 kən Uhgɨn təmol natɨmnat rafin e Nəghatən u, kən natɨmnat rafin itəm Uhgɨn
təmol, nat kitiəh ne tɨkə məmə Nəghatən u təsolən.†
4 Inu, in Nəukətɨ Nəmegəhən,‡ kən Nəmegəhən u, in Nəhag-əhagən rəha
netəmim rafin.
5 Nəhag-əhagən əh, tətasiəgəpɨn napinəpən, kən napinəpən okol təsaprəkɨs-
inən.§
6 Etəmim kit itəm Uhgɨn təmahl-ipa tuwa, nərgɨn u, Jon.*
7 Təmətul-arəp məmə otamnus-iarəp Nəhag-əhagən əh kəm netəmim, pəs
ilat rafin kotən nɨpahrienən lan.
8 Sənəmə Jon in Nəhag-əhagən əh, məto in təmuwa əm məmə otətul-arəp
mən-iarəp Nəhag-əhagən əh kəm netəmim rafin.
9 Nəghatən əh təmatuwa e nətueintən, kən in Nəhag-əhagən pahrien, itəm
in tətasiəgəpɨn netəmim rafin.†
10 Nat əpnapɨn məmə Uhgɨn təmol nətueintən u e Nəghatən əh, kən təmətatɨg
e nətueintən u, məto netəmim rəha nətueintən kotəruru in.
11 Təmuwa iman ikɨn, məto natiman mɨn koatəuhlin məntaalat kəm in,
məsotolkeikeən.

---

* **1:1:** Jen 1:1; 1 Jon 1:1; Jon 17:5; Nol Əpən 19:13 † **1:3:** Kol 1:16; 1 Korin 8:6; Hip 1:2 ‡ **1:4:** Jon 5:26; 11:25; 14:6 § **1:5:** Jon 9:5; 12:46 * **1:6:** Aposol Jon in təmətе naoa u. In tatəghat-in Jon Paptais e ves mɨn u. † **1:9:** 1 Jon 2:8

12 Məto netəmim rafin itəm kəmotos in nɨkilat tagien ron, kən motahatətə e nərgɨn, kən in təmegəhan-in ilat koatuwa nenəti Uhgɨn mɨn.‡
13 Nenəti Uhgɨn mɨn əh, ilat kəsotaiirən e nolən itəm nɨsualkələh kotaiir mihin, kən sənəmə e nətəlɨgən rəha etəmim, o rəha tata mɨn, məto ilat kotaiir wi mɨn e Uhgɨn, e rəhan nəsanənən əm.§
14 Nəghatən əh, in təmuwa etəmim, mətatɨg kitat min. Kən itɨmat emotəplan rəhan nepətən, kən nəsanənən asol ne nəhag-əhagən rəhan e nɨganəmtɨtɨmat. Inu, in nəsanənən asol ne nəhag-əhagən rəha Noan Kitiəh Əm, itəm in təmɨsɨpən e Tata Uhgɨn. In tərioah e nəwɨrən itəm tətawte-in kəm kitat, kən mərioah mɨn e nɨpahrienən.*
15 Jon tatətul-arəp matən əfəməh məmə, “Etəmim u inu itəm io ematən məmə, ‘Io etaupən, kən suah kit mɨn əh-ikɨn tatuarisɨg-in io, məto in ilɨs taprəkɨs-in io, məto-inun, nian eməsaiirən əh, in tɨnəmatɨg lilɨn rəkɨs.’ ”
16 Kən in tərioah e nəwɨrən itəm in tətawte-in kəm kitat, kən e nəwɨrən əh rəhan, nian rafin in tatos-ipa, matos-ipa, matos-ipa, kəm kitat rafin.
17 Tol nəhlan məto-inu Lou itəm Uhgɨn təmos-ipa aupən, Moses in suatɨp ron, məto Iesu Kristo in suatɨp rəha nawte-inən nəwɨrən əh ne nɨpahrienən rəha Uhgɨn kəm kitat.†
18 Suah kit təsehmən Uhgɨn nian kit ne.‡ Məto Noan Kitiəh Əm, in Uhgɨn, itəm in iuəhkɨr o noanenau rəha Tata Uhgɨn, in təmol əp Uhgɨn kəm kitat kən kotɨtun.§

Jon təmən məmə sənəmə in Kristo itəm Uhgɨn təmən məmə otahl-ipa (Mat 3:11-12; Mak 1:7-8; Luk 3:15-17)

19 Kən netəm-iasol mɨn e noanol rəha Isrel itəm kotatɨg Jerusalem, kəmotahl-ipən pris mɨn neen ne Lifaet mɨn un, netəm kotasitu e pris mɨn e Nimə Rəha Uhgɨn, məmə okotuwa motehm Jon motətapəh ron, məmə, “?Ik etəmim pah un?” Kən o nat u, Jon təmətul-arəp matən-iarəp in.
20 Nian ilat kəmotətapəh ron, in təməsəhluaig-inən, məto təmən-ipən ətuatɨp əm in kəm ilat məmə, “Sənəmə io Kristo itəm Uhgɨn təmən məmə otahl-ipa.”
21 Kən ilat kəmotən məmə, “?Okəmə sənəmə ik Kristo, kən ik pah? ?Ik Elaija?”*
Məto Jon təmə, “Kəpə, sənəmə io Elaija.”
Kən ilat kəmotətapəh mɨn ron məmə, “?Okəmə sənəmə ik Elaija, kən ik pah? ?Ik ien rəha Uhgɨn itəm kəmatən aupən məmə otəpanuwa?”†
Məto Jon təmə, “Kəpə.”
22 Kən ilat kəmotən məmə, “Ik onəkəike mən-iarəp ik kəm itɨmat, pəs itɨmat ekotuwɨn motən-ipən kəm netəm kəmotahl-ipa itɨmat ekotuwa.”
23 Kən tən-ipən kəm ilat məmə, “Io u itəm ien rəha Uhgɨn Aesea tɨnəmən-iarəp rəkɨs aupən məmə, ‘Suah kit tətagət əfəməh əpəh ikɨn taruən-aruən ikɨn, matən məmə, Otol-wɨr suatɨp rəha Iərəmərə.’ ”‡
24 Nətəmim itəm kəmahl-ipa ilat, Farisi mɨn neen əh-ikɨn,
25 kən ilat kəmotətapəh mɨn o Jon məmə, “?Okəmə sənəmə ik Kristo itəm Uhgɨn təmən məmə otahl-ipa, kən sənəmə ik Elaija, kən sənəmə ik ien itəm kəmatən-iarəp aupən, kən təhrol nakatol baptais e netəmim?”
26 Kən tuhalpɨn matən məmə, “Io iatol baptais e netəmim e nəhau, məto suah kit u ikɨn ilugɨn etəmat, itəm itəmat nəkotəruru in.

---

‡ **1:12:** Kal 3:16 § **1:13:** Jon 3:5; 1 Pita 1:23 * **1:14:** Fil 2:7; 1 Tim 3:16 † **1:17:** Rom 5:21
‡ **1:18:** Eks 33:20 § **1:18:** 2 Korin 4:6; Kol 1:19; 2:9; Nol Əpən 22:4 * **1:21:** Mal 3:1; 4:5-6; Mat 11:14; 17:10-13 † **1:21:** Dut 18:15 ‡ **1:23:** Aes 40:3

27 Io etaupən, suah un in tatuarisɨg, məto in ilɨs, kən io ləhau ləhau əm, kən
esahmen agɨn-əhən məmə ekol wək kit rəhan.”§
28 Natɨmnat mɨn u, kəmol əpəh e latuənu kit, nərgɨn u Petani, in tətatɨg əpəh
entənɨpən e nəhau Jotan. Ikɨn əh Jon tatol baptais e netəmim ikɨn.

Iesu in tahmen e nətɨ sipsip rəha Uhgɨn

29 Kəmən lawɨgin, Jon təməplan Iesu taliwək matuwa, kən in tən məmə, “!
Ei! !Otəplan-tu! Suah u inu, in Nətɨ Sipsip rəha Uhgɨn.* Kən in otəpanos-irəkɨs
nolən rat mɨn rəha nətueintən u.†
30 Etəmim u inu, io ematən kəm itəmat məmə, ‘Io etaupən, kən suah kit mɨn
əh-ikɨn tatuarisɨg-in io, məto in ilɨs taprəkɨs-in io, məto-inu nian eməsaiirən
əh, in tɨnəmatɨg lilɨn rəkɨs.’
31 Nian io ematəghat-in, kən io mɨn emərurу məmə in etəmim pah; məto
emuwa matol baptais e netəmim e nəhau məmə ekol əp suah u kəm noanol
mɨn rəha Isrel.”
32-33 Jon təmatətul-arəp matən məmə, “Uhgɨn təmahl-ipa io məmə io ekol
baptais e netəmim e nəhau, kən nian ematəghat-in, io mɨn emərurу məmə
suah u inu. Məto Uhgɨn təmən-ipa kəm io məmə, ‘Onəkəplan Narmɨn Rəhak
oteiuaiu matɨg e etəmim kit. Kənu suah u inun, in otol baptais e netəmim e
Narmɨn Rəha Uhgɨn.’ Kən əmun, uarisɨg eməplan Narmɨn Rəha Uhgɨn təmɨsɨ-
pər e neai tahmen e mak, muwa, meiuaiu məpələh-pər lan.
34 Io ətuatɨp eməplan nat u, kən ematətul-arəp matən-iarəp məmə, ‘Suah u
inu, in Nətɨ Uhgɨn pahrien.’ ”

Iesu təmətuoun mətaun-in rəhan netəmim

35 Kəmən lawɨgin, Jon tətatɨg əpəh ikɨn kitiəh əm iləhal rəhan kəiu etəmim.
36 Kən nian nɨganəmtɨ Jon təmətul e Iesu taliwək matuwa kən təmə, “!Ei! !
Otəplan-tu! !Suah u inu, in Nətɨ Sipsip rəha Uhgɨn!”
37 Kən nian rəhan etəmim mil kəmuəto nəghatən əh, kəmuətul mati-
auarisɨg-in Iesu.
38 Kən Iesu teirair məplan suah mil un katuətəu-pən-in, kən in təmə, “!Ei! !
Suah mil! ?Natuegəs-in naka?”
Kən ilau kuəmə, “Rapai. ?Ik nətatɨg hiə?” (Nəghatən u “Rapai,” nɨpətɨn u
“Iəgətun.”)
39 Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Pəs kəhaluwɨn nakuəplan-tu.” Kən ilau
kəmiauarisɨg-in məhaluwɨn kuəplan ikɨn in tətatɨg ikɨn. Iuəhkɨr mɨtgar tiwɨg
ehnaipən, ilau kəmətuan iləhal min mətoarus tapinəp.
40 Suah mil u kit itəm təmətо Jon, nərgɨn u Antru, pian u Saimon Pita.
41 Kən roiu agɨn-əh mɨn, in təmuwɨn mehm pian Saimon mit muwa, kən
mən-ipən kəm in məmə, “!Ei! !Enotəplan rəkɨs Mesaea!” (Nəghatən u, Mesaea,
nɨpətɨn u məmə, “Kristo,” itəm Uhgɨn təmən məmə otahl-ipa.)
42 Kən təmit Saimon muwa o Iesu.
Kən nian nɨganəmtɨ Iesu təmətul lan, kən mən-ipən kəm in məmə, “Ik u inu
Saimon, nətɨ Jon, məto roiu okaun-in ətəgtəg ik məmə ‘Kefas.’ ” (In “Pita”‡ e
nəghatən Kris).§

Iesu təmaun-in Filip ne Nataniel

---

§ **1:27:** Nəghatən pahrien itəm Jon təmən, tol nəhlan, “Io esahmen agɨn-əhən məmə ekos-irəkɨs put rəhan.” Netəmim aupən kotəmə wək rəha nos-irəkɨsən put rəha iərəmərə, in wək rəha slef itəm in ləhau ləhau agɨn. * **1:29:** Jen 22:8; Aes 53:7; 1 Pita 1:19; Nol Əpən 5:6 † **1:29:** Hiprus 9:22,26 ‡ **1:42:** Nɨpətɨ nərgɨn u Pita, in “kəpiel.” § **1:42:** Mat 16:18

43 Kəmən lawɨgin mɨn, Iesu nɨkin tɨnəht məmə otuwɨn-tu Kalili. Kən nian in
təməplan Filip, kən tən-ipən kəm in məmə, “Wa-tu, mətəu-pa io.”
44 Filip u, in etəm Petsaeta, ima Antru ne Pita.
45 Kən in təmehm Nataniel, kən tən-ipən kəm in məmə, “Itɨmat enotəplan
suah ilouin, aupən Moses təmətə rəkɨs rəhan nəghatən mɨn itəm tatəghat-
in e naoa rəha Lou. Kən ien mɨn rəha Uhgɨn aupən ilat mɨn kəmotəte rəkɨs
nəghatən mɨn itəm tatəghat-in. In etəm Nasaret, in nəti Josep, kən nərgɨn u,
Iesu.”
46 Məto Nataniel təmə, “?Naka lan? ?Nɨkim təht məmə nat wɨr kit otɨsɨ-pən
e Nasaret? !Kəp!”
Kən Filip təmə, “Ita, təwɨr əm, pəs-tu kian nakəplan-tu.”
47 Nian Iesu təməplan Nataniel taliwək matuwa, kən təmə, “!Suah u, in
noanol ətuatɨp rəha Isrel! !Neiueiuəən tɨkə lan!”*
48 Kən əmun Nataniel tətapəh o Iesu məmə, “?Nəmahro mɨtun məmə io etəm
tol nulan?”
Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Nian ik nəmatəpələh e nəukət nɨg fik, kən
Filip təsaun-inən əh ik, məto io enəməplan rəkɨs ik.”†
49 Kən Nataniel təmə, “!Iəgətun! !Ik Nəti Uhgɨn! !Ik Kig rəha noanol mɨn
rəha Isrel!”
50 Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “?Ik nəmatahatətə lak məto-inu io emən
əm məmə enəməplan rəkɨs ik, nian nəmatəpələh-pən əh e nəukəti nɨg fik? Ik
onəpanəplan nat asol mɨn taprəkɨs-in itəm u.”
51 Kən mən mɨn məmə, “Nɨpahrienən agɨn u iatən-ipɨnə kəm itəmat məmə,
onəpanotəplan napuə oterəh, kən nagelo mɨn rəha Uhgɨn koatər moatuwɨn e
neai, kən moteiuaiu moatuwa o Nəti Etəmim.”‡

2

Marit kit əpəh Kena

1 Kəmən niəh in, katol marɨt kit əpəh Kena, latuənu kit e Kalili. Kən mama
rəha Iesu in əpəh ikɨn ilat min.
2 Kən ilat kotaun-in-pən mɨn Iesu ne rəhan mɨn netəmim, məmə ilat mɨn
okotuwɨn e marɨt əh.
3 Kən e nian əh, kəmotənɨm rafin wain, kən mama rəha Iesu tən-ipən kəm in
məmə, “Rəhalat wain təmɨkə.”
4 Məto Iesu tən-ipən kəm in məmə, “?Pətan, təhrol nakatələhəu-pa nat u kəm
io? Nian rəhak təsuwamən əh.”
5 Məto rəhan mama tən-ipən kəm iolwək mɨn rəha marɨt məmə, “Itəmat
onəkotəkəike motol natɨmnat rafin itəm in otən.”
6 Nuwigɨ nat asol ilat sikis, kəmələɨn əh-ikɨn əh o nəhau, məmə netəm Isrel
ilat kotəike motaikuas e nelmɨlat məmə ilat okotaruətuəh e nɨganəmti Uhgɨn.
Nuwigɨ nat mɨn un, kəmol e kəpiel, kən okəmə naka kitiəh tɨtun nosən wan-
hanrɨt lita nəhau. 7 Kən Iesu tən-ipən kəm netəm koatol wək məmə, “Otətu-pən
nəhau e nuwigɨ nat mɨn un.” Kən kəmotətu ilat kotərioah wɨr.
8 Kən tən-ipən kəm ilat məmə, “Otətu rəkɨs nəhau neen motos motuwɨn kəm
etəm tərəmərə e marɨt.” Kən ilat kəmotol mihin.
9 Kən nian suah un təmənɨm asgəwɨn, məto nəhau tɨnol rəkɨs wain lan. Məto
etəmim itəm tərəmərə e marɨt u, in təruru məmə kəmos hiə wain u. Netəm

---

* **1:47:** Jen 27:30-36; 31:26; 32:28 † **1:48:** Nɨg fik mɨn, ilat nɨg-kitun mɨn e nasumən ikɨn Isrel. Netəmim koatun noalat, kən moatəpələh ahgɨn nimalilat. Koatəpələh ahgɨn pɨk nɨg fik iuəhkɨr o nimə rəhalat kən moatəfak məmə nɨkilat otatəht nəghatən rəha Naoa Rəha Uhgɨn. Nat itəm Iesu təmən e ves 47 ne 51 in tatəghat-in Nataniel məmə okəm-naka təmatəpələh ahgɨn rəhan nɨg fik, kən nɨkin təmatəht nəmegəhən rəha Jekop. ‡ **1:51:** Jen 28:12

min əm un itəm kəmotos nəhau motuwa, ilat əm kotitun. Kən etəm tərəmərə
e marit təmaun-in etəm təmol marit,
10 mən-ipən məmə, “Nian rafin netəmim kotaupən motos-iarəp wain wir,
kən uarisig netəmim kotənim tepət un, kənu kəpanos-iarəp itəm u təsəwir
pikən. Məto ik natos əh itəm təwir muwa mətoarus-pa u-roiu.”
11 Kən inu nəmtətin itəm Iesu təmətuoun agin-əh lan mol. Kən in təmol ikin
Kena, latuənu kit e Kalili. Nəmtətin əh, in təməgətun nepətən rəha Uhgin lan,
kən rəhan netəmim min, kəmotahatətə əskasik lan.

Iesu təməhg-iarəp netəmim itəm kotol maket e Nimə Rəha Uhgin
(Mat 21:12-13; Mak 11:15-18; Luk 19:45-46)

12 Uarisig e marit əh, in təmeiuaiu muwin e taon əh Kapaneam ilat rəhan
mama ne pian min ne rəhan netəmim min. Kən kəmotatig nian əkuəkir əm
əh-ikin əh.
13 Kən tinuwa iuəhkir o nian rəha lafet kit rəha noanol min rəha Isrel
itəm katən məmə lafet rəha Nuhagego-inən.* Kən Iesu təmər muwin əpəh
Jerusalem.
14 E Nimə Rəha Uhgin, Iesu təməplan netəmim itəm koatos məni e kau, ne
sipsip, ne iouen, məmə netəmim okotos-nəmtin. Kən netəmim neen əh-ikin,
ilat koatol senis e məni rəha netəm ik pisin pisin min.
15 Kən in tos təulə neen, mətəl o nalis-alisən itəm. Kən in mitəp netəm min
un ilat rəhalat kau min ne sipsip min məmə okotiet e Nimə Rəha Uhgin. Kən in
təməhtəg məni rəha netəm min u itəm koatol senis lan, kən təmahwin-ahwin
rəhalat tepil min.
16 Kən məhai ilat min u itəm koatol-salim-in iouen mən-ipən məmə, “!
Otəmik nat min un motiet! !Itəmat sotolən Nimə Rəha Tata rəhak tuwa in
nimə kit rəha nolən makit!”
17 Kən netəmim rəhan, nikilat tuəh nəghatən kit e Naoa Rəha Uhgin, itəm
tatən məmə, “Io ekolkeike pik Nimə Rəham e nikik, nikik tatimis-pən lan.”†
18 Kən netəm-iasol min rəha netəm Isrel kotətapəh ron məmə, “?Pah təmol
məmə nəkitun nolən nat u? !Ol nəmtətin məmə otəgətun ətuatip kəm itimat!”
19 Məto Iesu təmə, “Okəmə itəmat nakotərəkin Nimə u Rəha Uhgin, kən nian
kisil əm, io ekiləkin min tətul.”‡
20 Kən netəm-iasol min un kotəmə, “!Ei, nəman! Netəmim kəmotol wək pik
e nup ilat rafin foti-sikis motiləkin Nimə u Rəha Uhgin. ?Onakahrol nulan
miləkin e nian kisil əm?”
21 Məto Nimə əh Rəha Uhgin itəm Iesu tatəghat-in, in nipətin.
22 Kən uarisig, nian in tinimis rəkis, kən minəmegəh min, kən rəhan
netəmim min, nikilat tuəh nəghatən əh rəhan itəm təmən. Kən ilat
kəmotahatətə e Naoa Rəha Uhgin, ne nəghatən itəm Iesu təmatən-ipən kəm
ilat.

Iesu tinəmitun rəkis nətəligən min rəha netəmim

23 Nian əh Iesu təmətatig e Jerusalem e nian rəha lafet rəha Nuhagego-inən,
netəmim tepət kəmotəplan nəmtətin min itəm in təmol, kən kəmotahatətə e
nərgin.
24 Məto Iesu in təmitun nat itəm tətatig e nikilat, kən məsatahatətəən elat.
25 Okol suah kit təsətul-arəpən məghat rəha netəmim lan, məto-inu Iesu
titun rafin nətəligən rəha netəmim.§

---

* **2:13:** Eks 12; Dut 16:1-6 † **2:17:** Sam 69:9 ‡ **2:19:** Mat 26:60-61; 27:40; Mak 14:57-59; 15:29.
§ **2:25:** Jon 1:47; 6:61; 13:11

3

Nikotimas təmuwɨn məplan Iesu

1 Etəm-iasol kit e noanol rəha Isrel, nərgɨn u, Nikotimas.* In Farisi kit.
2 Kən nian kit lapɨn, in təmuwɨn məmə otəghat ilau Iesu. In təmən-ipən
məmə, "Iəgətun, itɨmat ekotɨtun məmə ik iəgətun kit itəm Uhgɨn təmahl-ipa
ik nakuwa, məto-inu suah kit okol təsolən nəmtətin mɨn un ik nakatol okəmə
Uhgɨn təsatigən ron."
3 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, "Nɨpahrienən agɨn u iatən-ipɨnə kəm ik
məmə, okəmə etəmim kit təsaiir wiən, okol in təsəplanən nərəmərəən rəha
Uhgɨn."†
4 Kən Nikotimas, narmɨn təmiwɨg pɨk, kən mətapəh ron məmə, "?Etəm tɨnol
iahgin rəkɨs, otəhrol maiir mətmətɨg mɨn? !In okol təsuwɨn mɨnən e nərpɨ
rəhan mama kən maiir-pa mɨn!"
5 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, "Nɨpahrienən agɨn u iatən-ipɨnə kəm
ik məmə, okəmə etəmim təsaiir-wiən e nəhau ne Narmɨn Rəha Uhgɨn, okol
təsuwɨnən matɨg ahgin nərəmərəən rəha Uhgɨn.‡
6 Nɨpətɨtəm tətaiir əm e nɨta rəha etəmim əm, məto Narmɨn Rəha Uhgɨn əm
un in tatol məmə narmɨtəm tətaiir wi mɨn.
7 Təsəwɨrən məmə narməm otiwɨg məto-inu emən-ipɨnə kəm ik məmə,
'Onəkotəkəike motaiir wi mɨn.'
8 Tahmen əm e nɨmətag tatɨsɨ-pə ikɨn kit, matelel nat matuwɨn ikɨn kit itəm
in tolkeike məmə otuwɨn-pən ikɨn. Natəto əm, məto ik nəkəruru məmə təmɨsɨ-
pə hiə, kən matuwə hiə. Kən e suatɨp kitiəh əm, kitat kəsotəplanən Narmɨn
Rəha Uhgɨn, məto koatəplan əm rəhan wək e nəmegəhən rəha etəmim itəm
təmaiir wi mɨn."§
9 Kən əmun, Nikotimas tətapəh o Iesu məmə, "?Natɨmnat mɨn un, otəhrol
nulan muwa?"
10 Kən Iesu təmə, "Ik iəgətun asol rəha netəm Isrel. ?Təhrol nəkəruru
natɨmnat mɨn u?"
11 Nɨpahrienən agɨn u iatən-ipɨnə kəm ik məmə, nəghatən mɨn u itəm
ekoatən ilat, itɨmat ekotɨtun wɨr, kən natɨmnat itəm ioatən-iarəp, itɨmat
enotəplan rəkɨs. Məto itəmat nəsotahatətəən e nəghatən mɨn rəhatɨmat.
12 Io iatən əm natɨmnat mɨn itəm katol e nətueintən əm u, məto itəmat
nəsotahatətəən e rəhak nəghatən. ?Kən okəmə ekən natɨmnat mɨn itəm katol
e Nego e Neai, nakotəhrol nulan motahatətə lan?
13 Suah kit təsuwɨnən əpəh ilɨs e Nego e Neai, meiuaiu-pa, mən-iarəp nian
kit ne. Məto Nəti Etəmim əm, təmɨsɨ-pən iman ikɨn e Nego e Neai, meiuaiu-pa,
tɨtun nən-iarəpən.
14 "Aupən, əpəh ikɨn taruən-aruən ikɨn, Moses təmɨləs narmɨ sɨnek kit, mətu-
pər ilɨs e nɨg əfəməh kit, kən mɨləs-ipər.* Kən e nolən kitiəh əm, okəike kɨləs-ipər
mihin Nəti Etəmim,
15 məmə netəm mɨn u itəm okotahatətə lan, ilat okotos nəmegəhən itulɨn.
16 Tol nəhlan, Uhgɨn təmolkeike pɨk netəmim e nətueintən, tol-pən in təmos-
ipa Nətɨn Noan Kitiəh Əm, məmə netəm mɨn u itəm koatahatətə lan, ilat okol
kəsotɨmɨsən, məto okotos nəmegəhən itulɨn.†
17 Uhgɨn in təməsahl-ipamən Nətɨn tuwa e nətueintən u məmə otən-iarəp
nalpɨnən rəha nolən rəha netəmim rəha nətueintən, məto in təmahl-ipa,
məmə otuwa mol suatɨp o nosmegəhən netəmim e nətueintən.

---

* **3:1:** Jon 7:50-51; 19:39-42 † **3:3:** Jon 1:13; 1 Pita 1:23; Jem 1:18 ‡ **3:5:** Esik 36:25-27; Efes 5:26; Taet 3:5 § **3:8:** Esik 37:9 * **3:14:** Nam 21:4-9; Jon 8:28; 12:32; 12:24 † **3:16:** Esik 18:23,32; 37:9; 1 Tim 2:4; 4:10; 1 Jon 4:9-10

18 “Etəmim itəm tətahatətə lan, Uhgɨn okol təsənən nalpɨnən rəhan, məto
etəmim itəm təsahatətəən lan, Uhgɨn tɨnən rəkɨs nalpɨnən rəhan, məto-inu in
təsahatətəən e Nəti Uhgɨn Noan Kitiəh Əm.
19 Uhgɨn tətakil netəmim e nolən u məmə, Nəhag-əhagən tɨnuwa rəkɨs e
nətueintən, məto netəmim kəsotolkeikeən Nəhag-əhagən. Ilat kəmoatolkeike
Napinəpən ilə, məto-inu nian rafin rəhalat nolən, təsətuatɨpən.
20 Etəmim itəm tatol nolən itəm təsətuatɨpən, in tetəhau Nəhag-əhagən. Kən
in təsuwamən e Nəhag-əhagən, məto-inu in tapəs məmə Nəhag-əhagən əh
otasiəgəpɨn rəhan nolən mɨn.
21 Məto etəmim itəm tatətəu-pən suatɨp rəha nɨpahrienən in otuwa e Nəhag-
əhagən, məmə Nəhag-əhagən əh, in otasiəgəpɨn rəhan nolən kən matəgətun
məmə in təmol ilat e nəsanənən əm rəha Uhgɨn.”

Jon Təməghat-in Mɨn Iesu

22 Uarisɨg e natɨmnat mɨn əh, Iesu ne rəhan mɨn netəmim kəmotuwɨn e nɨtən
Jutia. Təmatɨg nuwəh məsɨn ilat min ikɨn əh, kən matol baptais e netəmim.
23 Məto e nian əh, Jon mɨn, in tatol baptais e netəmim əpəh ikɨn kit iuəhkɨr
əm o Salim, nərgɨn u, Aenon, məto-inu, ikɨn əh, nəhau tepət ikɨn. Kən netəmim
koatuwɨn ikɨn əh, məmə Jon otol baptais elat.
24 E nian əh, kəməsɨləs-ipənən əh Jon e kalapus.
25 Kən netəmim neen rəha Jon, ilat kəmotərgəhəu ilat etəm Isrel kit, o nolən
ətuatɨp itəm etəmim otəkəike maikuas məmə in otaruətuəh e nɨganəmtɨ Uhgɨn.
26 Kən ilat kəmotuwɨn kehm Jon, motən-ipən kəm in məmə, “Iəgətun, ik
nəkɨtun etəmim kit u aupən itəlau min əpəh entənɨpən-pən ikɨn e nəhau Jotan,
kən ik nəmətul-arəp matəghat-in kəm netəmim. Roiu əh, in tɨnatol baptais e
netəmim. Kən ilat rafin kɨnoatuwɨn ron.”
27 Kən Jon tən-ipən məmə, “Etəmim təruru nolən nat kitiəh ne, okəmə Uhgɨn
əpəh e Nego e Neai təsos-ipənən wək əh kəm in.
28 Itəmat u noatətul-pa ron io. Itəmat nəkotɨtun məmə iatən nulan məmə,
‘Sənəmə io Kristo itəm Uhgɨn təmən məmə otahl-ipa.’ Məto Uhgɨn təmahl-ipa
io məmə iakaupən muwa, kən Kristo in otəpanuarisɨg.
29 Ekuəh nimaa nəghatən kit kəm itəmat. Etəmim itəm in otol marɨt e pətan
kit, pətan əh tatətəu-pən əm in. Kən etəmim u, netəmim koatəsahgin məmə
in otuwa e lafet rəha marɨt, kən nɨkilat kotagien lan kən motəto nəwian, ilat
kəsotetetən in. Kən io u, ekahmen e in kit itəm tatəsahgin əm matətəlɨg-in o
nətoən nəwian, kən io mɨn esetəhakən kəm in o netəmim itəm koatuarisɨg-in,
məto nɨkik tagien mərioah ron.
30 Kristo əh, in otəkəike muwa mə in ilɨs taprəkɨs-in io, kənu io ekəike
meiuaiu.”
31 Etəmim itəm təmɨsɨ-pən ilɨs e Nego e Neai, in ilɨs taprəkɨs-in netəmim
rafin. Etəmim itəm tətan əm e nətueintən, in etəmim əm rəha nətueintən, kən
in tɨtun əm nənən natɨmnat mɨn u e nətueintən u. Məto, etəmim itəm tatɨsɨ-pən
ilɨs e neai in ilɨs taprəkɨs netəmim rafin.
32 In tatətul-arəp o nən-iarəpən natɨmnat itəm in təməplan kən mɨnəto rəkɨs,
məto etəmim kit ne təsahatətəən e rəhan nəghatən.
33 Məto etəmim itəm təmos rəhan nəghatən kən mətahatətə lan, in tatətul-
arəp məmə nəghatən itəm Uhgɨn təmən, in nɨpahrienən.
34 Tol nəhlan məto-inu etəmim əh itəm Uhgɨn təmahl-ipa tuwa, in tatən-
iarəp əm nəghatən mɨn rəha Uhgɨn. Kotɨtun məmə in tatən-iarəp əm nəghatən
mɨn rəha Uhgɨn məto-inu Uhgɨn təmos-ipən Narmɨn Rəhan tərioah lan, okol
kəsolən mak lan kəsehmən namnun.

35 Əwəh, Tata Uhgɨn in tolkeike pɨk Nətɨn əh, kən in tɨnələhəu-pən rəkɨs
natɨmnat rafin e nelmɨn.
36 Etəmim u itəm tətahatətə e Nətɨ Uhgɨn u, in tatos nəmegəhən itulɨn u,
namnun tɨkə. Kən məto, etəm tatəht nəwia Nətɨn u, in okol təsosən nəmegəhən
itulɨn u nian kit ne, məto-inu etəmim itəm tol nəhlan, nemə̈ha rəha Uhgɨn
tatuwɨn ron namnun tɨkə.

4

Iesu təmatəghat kəm pətan Sameria

1 Farisi mɨn kəmotəto nəghatən, məmə Iesu in tɨnatiuw-pa netəmim tepət
kɨnotuwa ron, kən in tatol baptais elat tepət. Rəhalat nampa taprəkɨs-in
nampa rəha netəmim rəha Jon.
2 (Məto nɨpahrienən sənəmə Iesu in tatol baptais elat, netəmim mɨn əm rəhan
ilat kotol baptais e netəmim.)
3 Kən nian Iesu tɨnɨtun məmə Farisi mɨn kɨnotəto nəghatən əh, kən in təmiet e
Jutia mɨtəlɨg-pən əpəh Kalili.
4 Kən nian in təmatuwɨn ikɨn əh, təmən mə otəkəike muwɨn-pən Sameria
ikɨn.* 5 Kən in təmuwɨn-pən e taon kit e Sameria, nərgɨn un, Saeka. Taon əh,
in iuəhkɨr o nɨməptən kit itəm aupən Jekop in təmətatɨpən† kəm nətɨn u Josep.
6 Kən wel rəha Jekop əh-ikɨn. Kən Iesu tɨnəpou agɨn, məto-inu in təmaliwək
e suatɨp əfəmə̈h, kən tuwa məpələh-pər iuəhkɨr o wel, mɨtameg. E nian əh, in
tɨnol tina.‡
7-8 Kən rəhan netəmim mɨn kəmotuwɨn əpəh e taon, məmə okotos-nəmtɨn
nagwənən. Kən pətan Sameria kit, təmuwa məmə otətu nəhau. Kən Iesu tən-
ipən kəm in məmə, “Eh. Os-ipa-tu nəhau noan məsɨn kəm io. Ekolkeike məmə
ekənɨm.”
9 Kən pətan Sameria u, tən-ipən kəm in məmə, “!Ei! Ik etəm Isrel un, kən
io pətan Sameria. ?Təhrol nakatətapəh-in-pa nəhau kəm io?” Təmən-ipən
nəhlan məto-inun etəm Jutia ne etəm Sameria kəsuənɨm kələhən nəhau e
panɨkɨn kitiəh.
10 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Ik nəkəruru nat naka itəm Uhgɨn
tolkeike məmə otos-ipɨnə kəm ik. Kən ik məruru mɨn io, io u, iatətapəh-in-
pɨnə nəhau kəm ik. Okəmə ik nəkɨtun, ik onakətapəh-in-pa nəhau ron io. Kən
io oekos-ipɨnə nəhau megəh.”§
11 Kən pətan un, tən-ipən kəm in məmə, “Etəm-iasol, ik rəham pəkɨt tɨkə, kən
wel u, in əpəh ləhau isəu. ?Nəhau megəh un nakatən mə onakətu ahrol minu
lan?
12 Rəhatat pipi Jekop u aupən, in təmos-ipa wel u kəm itat, kən in təmatətu
nəhau ikɨn nɨmɨn, ilat nenətɨn mɨn, ne rəhan mɨn kau mɨn. ?Kən təhrol? ?Ik
nakaprəkɨs-in Jekop, o?”
13 Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Netəm koatənɨm nəhau e wel u, ilat
okəpanotoaoa mɨn.
14 Məto etəmim itəm otənɨm nəhau itəm io ekos-ipən kəm in, okol təsoaoa
mɨnən nian kit ne.* Nəhau itəm io oekos-ipən kəm in, in tahmen e nəmtɨ

---

* **4:4:** E nian əh, tiəkis o netəm Isrel məmə okotuwɨn ima netəm Sameria, məto-inu e rəhalat nehmən, netəm Sameria ilat kotamkɨmɨk e nɨganəmtɨ Uhgɨn. † **4:5:** Jen 48:22; Jos 24:32 ‡ **4:6:** E nian əh, mɨtgar tɨnətul ətuatɨp. § **4:10:** Pətan u təməsɨtun wɨrən nɨpəti nəghatən itəm Iesu təmən-ipən məmə otos-ipən nəhau megəh. Nəghatən əh, nɨpətɨn ətuatɨp un nəmtɨ nəhau kit itəm talien mɨtapuəl-apuəl. Məto Iesu in tatəghat-in atɨp in, məmə Narmɨn Rəhan in tatos-ipən nəhau lilɨn. Aes 44:3; 55:1; Jer 2:13; 17:13; Sek 14:8; Jon 7:37-38; Nol Əpən 7:17; 21:6; 22:1,17. * **4:14:** Jon 6:35

nəhau kit itəm tɨtapuəl-apuəl mətaiu əpəh imə e nɨkin nian rafin, matos-ipən
nəmegəhən itulɨn kəm in, itəm otəsolən namnun.”†
15 Kən pətan un tən-ipən kəm in məmə, “!Etəm-iasol, awi! Os-ipa-tu nəhau
un kit kəm io, məmə io ekəsoaoa mɨnən nian kit, kən məsuwa mɨnən u ikɨn-u,
mətu nəhau.”‡
16 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Uwɨn maun-in-pən rəham iaguɨhl, kən
muea ikɨn-u.”
17 Kən pətan un tən-ipən kəm in məmə, “Io rəhak iaguɨhl tɨkə.” Məto Iesu
tən-ipən kəm in məmə, “Nakatən pahrien məmə rəham iaguɨhl tɨkə.
18 Məto-inu ik, nəmətəu-pən rəkɨs nəman faif, kən iərman u itəm itəmlau
min nakatuatɨg u-roiu, sənəmə rəham ətuatɨp iaguɨhl. Nəghatən rəham u-
roiu, in nɨpahrienən.”
19 Kən pətan u, tən-ipən kəm in məmə, “Etəm-iasol, iatəplan məmə ik ien kit
rəha Uhgɨn.
20 Tɨpɨtɨmat mɨn aupən, ilat kəmotəfak kəm Uhgɨn əpəh ilɨs e nɨtot əpəh,
məto itəmat netəm Isrel, nakoatən məmə Jerusalem əm un, okəkəike kan ikɨn
katəfak.”
21 Məto Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Pətan, ik onakəkəike mən nɨpahrienən
e rəhak nəghatən. Nian əh-ikɨn tatuwa, məmə itəmat onəsotəfak mɨnən kəm
Tata Uhgɨn əpəh e nɨtot asol əh, ne Jerusalem mɨn.
22 Itəmat netəm Sameria, itəmat noatəfak kəm Uhgɨn məto itəmat
nəkotəruru in. Məto itɨmat ioatəfak kəm Uhgɨn u, ekotɨtun in, məto-inun
suatɨp rəha Uhgɨn o nosmegəhən netəmim in təmɨsɨ-pa etɨmat, netəm Isrel.§
23 Məto otəsuwəhən, nɨpahrienən məmə nian əh tɨnuwa rəkɨs, nian Narmɨn
Rəha Uhgɨn in otasitu e iəfak pahrien mɨn, mol ilat məmə ilat okotɨtun wɨr
Uhgɨn məmə Uhgɨn u, in Uhgɨn pahrien, kən mol ilat məmə ilat okotəfak kəm
in e nɨkilat pahrien. Məto-inu Tata Uhgɨn in tategəs-in iəfak mɨn itəm koatol
nəhlan.
24 Uhgɨn in sənəmə etəmim. Kəpə. In narmɨn. Tol nəhlan, kən netəmim itəm
koatəfak kəm in, ilat kotəkəike motəfak kəm Uhgɨn məmə Uhgɨn u, in Uhgɨn
pahrien, kən ilat kotəkəike motəfak kəm in e nɨkilat pahrien e nəsanənən rəha
Narmɨn Rəhan.”
25 Kən pətan u, təmən-ipən kəm in məmə, “Io enɨtun məmə Mesaea u,
otəkəike muwa. Inu, kətaun-in məmə Kristo itəm Uhgɨn təmən məmə otahl-
ipa. Kən nian otuwa, kən in tɨtun nən-iarəpən natɨmnat rafin kəm kitat.”*
26 Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Io u inu,† iatəghat kəm ik.”‡
27 Kən roiu agɨn-əh, netəmim rəha Iesu kəmotɨtəlɨg-pa mɨn. Kən narmɨlat
təmiwɨg pɨk nian kəmotəplan in tatəghat ilau pətan kit. Məto ilat kit
təməsətapəhən ron məmə, “?Ik nakolkeike naka?” o “?Ik natəghat kəm pətan
əh o naka?”
28 Kən pətan u, təmapəs rəhan nuwigɨ nəhau tatəpələh, mɨtəlɨg muwɨn əpəh
e taon. Təmuwɨn matən-ipən kəm netəmim ikɨn əh məmə,

---

† **4:14:** Sam 42:1-2; 63:1, Aes 12:3; 41:17-18; 44:3; 49:10; 55:1; Jer 2:13; 17:13; Jon 7:38 ‡ **4:15:** Jon 6:34 § **4:22:** Rom 3:1,2; 9:4,5; 15:8,9 * **4:25:** Netəm Sameria kəmotɨtun e naoa rəha Dut 18:15-19 məmə Kristo in otən əp kəm ilat nalpəkauən rəha Uhgɨn kəm ilat. † **4:26:** E kopi oas mɨn neen rəha Niutesteman itəm kəmətə e nəghatən Kris aupən, nəghatən u rəha Iesu, “Io u inu,” təmən ikɨn-u ne ikɨn tepət mɨn e naoa u, in tahmen ahmen əm e nəghatən kit itəm Uhgɨn təmatən o nən atɨpən nərgɨn kəm Moses, matən məmə, “Io Etatɨg.” Onakehm e naoa rəha Eks 3:14-16. Iesu tatən nəghatən əh, matol əp in məmə in Uhgɨn. Iesu in tatən məmə in Uhgɨn, kən matɨg matən mɨn məmə in Kristo itəm pətan əh tatən. ‡ **4:26:** Jon 8:24; 9:35-37

29 “Eh. Otuwɨn-tu motəplan-tu suah kit əh-ikɨn əh, in təmən-iarəp rafin natɨmnat mɨn itəm io ematol. ?Okəmə naka in Kristo itəm Uhgɨn təmən məmə otahl-ipa?”
30 Kən ilat kəmotiet e taon əh, mɨnoatuwɨn məmə okotəplan-tu Iesu.

Iesu təmuəh nimaa nəghatən e nagwənən

31 Kən e nian əh, netəmim rəha Iesu koatuəh nɨkin məmə, “Iəgətun, ik agwən kit.”
32 Məto in tən-ipən kəm ilat məmə, “Io nɨgak əpəh nagwənən itəm itəmat nəkotəruru.”§
33 Tol nəhlan, rəhan netəmim kɨnoatətapəh-ətapəh olat mɨn məmə, “?Tahro? ?Okəm-naka suah kit təmos-ipən nagwənən kit kəm in, o?”
34 Məto Iesu tən-ipən kəm ilat məmə, “Uhgɨn təmahl-ipa io iakuwa, kən nagwənən u nɨgak, məmə iakatol natɨmnat itəm in tolkeike məmə oekol.* Kənu iakol rafin wək mɨn itəm in təmos-ipa məmə oekol, o nol namnunən rəhan wək.
35 “Itəmat nəkotɨtun-tu nəghatən kit u katən məmə, ‘Məwɨg kuwɨt əh-ikɨn tətatɨg məmə okotoarus nian rəha nəulək-inən nagwənən e nasumən.’ Məto io iatən-ipɨnə kəm itəmat, otəplan-tu nagwənən u e nasumən. Roiu əh, nɨmalɨlat tɨnapə rəkɨs. Nian rəha nəuləkən əh-roiu.†
36 “Etəmim rəha nəuləkən tɨnuwa, mɨnətuoun mɨnatos rəkɨs rəhan nətouən. Kən nagwənən u, in təməulək in o nəmegəhən lilɨn. E nolən u, etəmim itəm tətasum ne etəmim itəm tatəulək in mos matuwa, ilau kərən nɨkilau otagien.
37 Nəghatən kit u katən məmə, ‘Suah kit tuwɨn mə otasum, məto etəm pɨsɨn kit mɨn otəulək-in məmɨk muwa.’ Nəghatən u, in nɨpahrienən.
38 Io emahl-ipən itəmat məmə onəkotuwɨn motəulək e nasumən itəm itəmat nəməsotasum-inən. Netəm pɨsɨn mɨn, ilat kəmotasum in. Kən itəmat nɨnoatəhl noa rəhalat wək.”

Netəm Sameria tepət kəmotahatətə e Iesu

39 Kən e taon u, netəm Sameria tepət, ilat kəmotahatətə e Iesu məto-inu pətan əh təmatətul-arəp matən-ipən kəm ilat məmə, “Iesu təmən-iarəp natɨmnat rafin itəm io ematol.”
40 Kən nian netəm Sameria kəmotuwɨn motehm, kən kəmotəkəike kəm in məmə otuwɨn motatɨg ilat min. Kən Iesu təmuwɨn moatatɨg o nian kəiu.
41 Kən netəmim tepət mɨn kəmotahatətə lan e rəhan mɨn nəghatən.
42 Kən moatən-ipən kəm pətan u məmə, “Itɨmat emotahatətə lan o nəghatən u itəm ik nəmən-ipa, məto roiu əh, ekoatahatətə lan məto-inu itɨmat əm emotəto rəhan nəghatən mɨn, kən motɨtun pahrien məmə in Iosmegəh rəha nətueintən.”‡

Iesu təmol-wɨr nətɨ etəm-iasol kit rəha kig

43 Nian Iesu təmatɨg mos nian kəiu rəkɨs ikɨn əh, in təmiet muwɨn Kalili.

---

§ **4:32:** Job 23:12; Jon 6:27 * **4:34:** Jon 5:30, 8:29 † **4:35:** Nian Iesu tatəghat-in nagwənən e nasumən itəm nimalɨlat tɨnapə rəkɨs, in tatən ətuatɨp əm məmə, “!Otəplan-tu! Netəmim kɨnotətul matɨp rəkɨs. Sotolən kəmɨn motapɨl o nən-iarəpən nəghatən rəha Uhgɨn tahmen-pən əm e netəm koatol kəmɨn o nəuləkən, kən moatən məmə, ‘Məwɨg kuwɨt əpəh ikɨn, kən nagwənən təpanəmɨtə.’ Kəpə, netəmim kɨnatətul matɨp rəkɨs o nosən nəghatən rəha Uhgɨn.” ‡ **4:42:** 1 Jon 4:14

44 Məto-inu aupən, in təmatən məmə ien min rəha Uhgin, natiməlat min, ilat
kəsotisiai-inən ilat.§
45 Netəm Kalili, aupən ilat kəmotuwin Jerusalem moatol lafet rəha
Nuhagego-inən, kən e nian əh, ilat kəmotəplan natimnat min itəm in təmol
ikin əh. Kən nian Iesu təmuwin Kalili, nikilat təmagien ron.
46 Kən Iesu təmitəlig-pən min e latuənu Kena, əpəh Kalili. Ikin əh aupən, in
təmol nəhau tuwa mol wain.* Kən e Kapaneam, etəm-iasol rəha kig tətatig
ikin. Kən nətin kit tatimis.
47 Kən nian suah u təməto məmə Iesu təmisi-pən u Jutia minuwa rəkis Kalili,
kən in təmuwa məplan Iesu. Kən mən-ipən ron məmə oteiuaiu muwin əpəh
Kapaneam kən mol-wir nətin. Məto-inu suakəku nol otimis.
48 Kən Iesu tən-ipən kəm suah un məmə, "!Nəman! Itəmat u, nakotəmə
onəkotəplan əm nəmtətin min ne natimnat min itəm narmitəmat otiwig ron
aupən, kənu uarisig un, nəpanotahatətə lak. Məto okəmə nəsotəplanən, okol
nəsotahatətəən lak."
49 Kən suah un təmə, "!Etəm-iasol, awi! !Pəs kian uəhai əm! !Otəsuwəhən
roiu nətik timis!"
50 Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, "Uwin; nətim otəpanəmegəh." Kən
suah un təmahatətə e nəghatən rəha Iesu kən mitəlig.
51 Nian in təmatuwin əh e suatip, təməplan rəhan iolwək min, kən ilat kotən-
ipən kəm in məmə, "Rəham suakəku tinəmegəh rəkis."
52 Kən in təmətapəh olat məmə, "?Təməwir e nian naka?" Kən ilat kəmotən-
ipən kəm in məmə, "Nəniəp ehnaipən e wan klok rəhan nəgəpanən təmikə."
53 Kən suah un, təmitun məmə, e nian ətuatip əh inəh, Iesu təmən-ipən
kəm in məmə, "Rəham suakəku otəpanəmegəh." Kən in ne rəhan min,
kəmotahatətə e Iesu.
54 Inu nian tatol kəiu lan itəm Iesu təmiet Jutia, muwa Kalili kən mol
nəmtətin kit.

5

Iesu təmol-wir suah kit əpəh iuəhkir e nəhau Petseta

1 Uarisig e nian əh, Iesu təmər muwin e taon u Jerusalem, məto-inu katol lafet
kit rəha netəm Isrel əh-ikin əh.
2 E Jerusalem, noan asol kit əpəh ikin, itəm kətaig lan. E nəghatən rəha
netəm Isrel katən nərgin məmə Petseta. Kən nimə kit tatətul iuəhkir o noan
əh. Nimə un, feranta lan, faif. In əh iuəhkir o ket u e fenis rəha taon u, nərgin
u, Ket rəha Sipsip.
3-4 Kən ikin əh, e feranta min, netəm koatimis tepət koatapil əh-ikin.
Neen niganəmtilat təpis, kən neen nelkilat tərat, neen min nipətilat nəwtain
təmimis.*
5 Kən suah kit əh-ikin əh tətapil. In təmatimis minos rəkis nup tate-eit.

---

§ **4:44:** Nat əpnapin Iesu təmaiir latuənu Petlehem, e nəptən asol Jutia, netəmim kotəplan məmə in etəm Nasaret əpəh Kalili, məto-inu təmətatig nuwəh ikin əh (Jon 7:41, 18:5, 19:19). Netəm Isrel e Jutia ne Kalili tepət kəsotahatətəən pahrien lan, rəhalat nahatətəən timətmətig əm lan, nian kotəplan in tatol nat pispis neen (Jon 1:11; 2:18,23-25; 4:45,48; 6:2, 41, 66). Məto netəm Samaria itəm kotatig e taon u Saika, ilat kəmotahatətə pahrien lan, məmə Iesu in Kristo itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa (Jon 4:40-42).

* **4:46:** Jon 2:1-11 * **5:3-4:** E kopi oas min neen rəha Niutesteman itəm kəməte e nəghatən Kris aupən, kəmətu-pən nəghatən rəha ves 3-4 tol nulan məmə, "Ilat koatapil ikin əh moatəsahgin noan əh məmə otəloal. 4 Meto-inun, nian neen, nagelo kit rəha Uhgin tuwa, muwin e noan əh, kən mol tatəloal. Kən nian okəmə nəhau əh təloal un, etəmim itəm taupən meiuaiu matuwin e nəhau, nat əpnapin tatos nimisən naka, məto rəhan nimisən otəwir."

6 Kən Iesu təplan suah un tətapɨl, kən in mɨnɨtun məmə suah u təmɨmɨs
nuwəh məsɨn, kən tətapəh ron məmə, “? Tahro? ? Nakolkeike məmə
onakəwɨr?”
7 Etəm tatɨmɨs un tən-ipən kəm in məmə, “Etəm-iasol, etəmim tɨkə məmə
otɨləs io meiuaiu muwɨn e noan əh nian nəhau tatəloal. Nian rafin, io etalkut
pɨk məmə ekeiuaiu muwɨn e noan əh, məto netəmim neen ilat kotaprəkɨs-in
io moteiuaiu motuwɨn. Kən ilat motaupən motek nəhau.”
8 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “!Ətul! Mos rəham nɨmɨtiwɨn maliwək
matuwɨn.”
9 Kən roiu agɨn suah apon təməwɨr mɨn. Kən maiuaiu rəhan nɨmɨtiwɨn mos
matuwɨn.
Nat u kəmol e nian rəha Sapat,†
10 kən netəm-iasol mɨn rəha Isrel kəmotəhai suah un itəm tɨnəmegəh e
rəhan nɨmɨsən, motəmə, “Nian u-roiu rəha Sapat; kən təsətuatɨpən e Lou
rəhatat məmə onakos nulan rəham nɨmɨtiwɨn.”‡
11 Kən in tən-ipən kəm netəm mɨn u məmə, “Məto suah u təmol-wɨr io, in
təmən-ipa məmə ekos rəhak nɨmɨtiwɨn maliwək matuwɨn.”
12 Kən ilat kəmotətapəh ron məmə, “?Suah pah apon təmən-ipɨnə kəm ik
məmə onəkol nat un?”
13 Məto suah un təruru nərgɨ Iesu, məto-inu netəmim tepət ikɨn əh, kən Iesu
təmɨkə-pən əm əh ilugɨn elat.
14 Kən uarisɨg, Iesu təməplan suah un e Nimə Rəha Uhgɨn, kən tən-ipən kəm
in məmə, “!Ei! !Əplan-tu! !Ik nɨnəwɨr rəkɨs! Məto onatəto ik məmə nəsol mɨnən
təfagə rat mɨn. Okəmə nakol, nəratən kit otɨləs mɨn ik, itəm tərat təhmɨn mɨn.”
15 Kən suah apon təmuwɨn mən-ipən kəm netəm-iasol mɨn rəha Isrel məmə,
“Suah u itəm təmol-wɨr io, nərgɨn un, Iesu.”
16 Kən tol nəhlan, netəm-iasol rəha netəm Isrel, ilat kɨnoatɨtəp-ɨtəp Iesu
məmə okotol nəratən kəm in, məto-inu ilat kotəplan in tatol natɨmnat mɨn tol
nəhlan e nian rəha Sapat.§
17 Məto Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Nian rafin rəhak Tata tatol əh wək,
kən io mɨn oekatol wək.”*
18 Kən nəghatən u, tol nətəligən rəhalat təskasɨk təhmɨn mɨn, məmə okoto-
hamnu in tɨmɨs. Məto-inu roiu əh, sənəmə məmə tatətgəhl əm Lou rəha Sapat,
məto nat in iahgin pɨk, in tatən məmə rəhan u Tata ətuatɨp Uhgɨn, kən tol
nulan, in matol məmə in tahmen ətuatɨp e Uhgɨn.†

Iesu in tərəmərə
məto-inu in Nəti Uhgɨn

19 Kən Iesu tən-ipən kəm ilat məmə, “Nɨpahrienən agɨn un iatən kəm itəmat,
Nəti Uhgɨn təruru nolən nat kit e rəhan atɨp əm nətəligən. Tɨtun əm nolən
natɨmnat mɨn un itəm Tata Uhgɨn tatol, məto-inu natɨmnat rafin u itəm Tata
Uhgɨn tatol, Nətɨn, in mɨn in tatol.‡
20 Nətɨn tɨtun nolən nəhlan, məto-inu Tata Uhgɨn tolkeike pɨk Nətɨn, kən
in tatəgətun kəm in natɨmnat rafin itəm in tatol. Kən in otəpanəgətun mɨn
natɨmnat mɨn kəm in itəm iahgin mɨn kotaprəkɨs-in in mɨn u, məmə otol
itəmat narmɨtəmat tatiwɨg pɨk ron.

---

† **5:9:** Sapat: Əplan e tiksonari. ‡ **5:10:** Jer 17:21 § **5:16:** E kopi oas mɨn neen rəha Niutesteman itəm kəmətə e nəghatən Kris aupən, kəmətu-pən nəghatən tol nulan, “kən ilat kəmoategəs-in suatɨp o nohamnuən in.” * **5:17:** Jon 14:10 † **5:18:** Jon 10:30,33; 19:7 ‡ **5:19:** Jon 14:10

21 “Məto-inu Tata Uhgɨn tatol netəm kəmotɨmɨs ilat koatəmegəh mɨn, kən e
nolən kitiəh əm, Nətɨn tɨtun nos-ipənən nəmegəhən kəm netəmim itəm nɨkin
tagien məmə otos-ipən kəm ilat.§
22 Məto-inu sənəmə Tata Uhgɨn itəm in otakil netəmim, məto in təmələhəu-
pən rafin nakilən e nelmɨ Nətɨn,* †
23 məmə netəmim ilat rafin okotɨsiai-in Nətɨn, tahmen əm məmə inun
koatɨsiai-in mihin Tata Uhgɨn. Etəmim itəm təsɨsiai-inən Nətɨn, okol təsɨsiai-
inən Tata Uhgɨn u itəm təmahl-ipa Nətɨn.‡
24 “Nɨpahrienən agɨn u iatən kəm itəmat məmə, etəmim itəm tatəto rəhak
nəghatən, kən mətahatətə e Uhgɨn itəm təmahl-ipa io iakuwa, in tɨnatos
nəmegəhən itulɨn. In okol təsətulən e nɨganəmtək məmə oekən-iarəp nalpɨnən
rəhan. In tɨnagɨm rəkɨs e nɨmɨsən, kən mɨnuwa o nəmegəhən.§
25 Nɨpahrienən agɨn u iatən kəm itəmat, məmə o nian kit itəm tatuwa, kən
tɨnuwa rəkɨs, netəm mɨn u kəmotɨmɨs, ilat okotəto nəwia Nətɨ Uhgɨn, kən
netəm mɨn u ilat kotətəlɨg-in, ilat okotos nəmegəhən.
26 Tata Uhgɨn in Nəukətɨ Nəmegəhən, kən e nolən kitiəh əm, in təmol mə
Nətɨn in mɨn Nəukətɨ Nəmegəhən,*
27 kən in təmələhəu-pən nəsanənən ne nepətən e nelmɨ Nətɨn məmə in otakil
nolən mɨn rəha netəmim, məto-inu in Nətɨ Etəmim.
28 “Təsəwɨrən məmə narmɨtəmat otiwɨg pɨk o nat u, məto-inu nian əh-ikɨn
tatuwa itəm netəm kəmotɨmɨs okotəto nəwia Nətɨn,
29 kən ilat okotətul e rəhalat mɨn suwɨt, ilat mɨn u aupən kəmoatol nolən wɨr
mɨn okotəkəike motətul mɨn motos mɨn nəmegəhən, məto itəm mɨn aupən ilat
kəmoatol nolən rat mɨn, ilat okotəkəike motətul mɨn e nɨmɨsən kən motətul e
nɨganəmtɨ Tata Uhgɨn məmə Nətɨn otən-iarəp rəhalat nalpɨnən.†
30 “Io ekəruru nolən nat kit e rəhak atɨp əm nəsanənən. Io iakatakil nolən
mɨn rəha netəmim mɨn, məto iatol ətuatɨp əm məmə rəhak Tata tatən mihin
ne məmə oekol. Kən nian iakakil nolən rəha netəmim, ekɨtun mə ekol
tətuatɨp, məto-inun oesalkutən məmə ekol əm e rəhak nəsanənən. Məto io,
ekəike malkut məmə iakol tahmen e nətəlɨgən rəha Uhgɨn itəm təmahl-ipa io
ekuwa.”‡

Nətul-arəpən o naruəsanən Iesu

31 Okəmə io pɨsɨn əm iakəghat-in io, kən rəhak nəghatən okol təsətulən.§
32 Məto suah kit mɨn əh-ikɨn in tatətul-arəp kən matol nəfɨgəmən ron io, kən
io ekɨtun məmə nəghatən mɨn u rəhan itəm tatən lak in nɨpahrienən.*
33 “Aupən, itəmat nəmotahl-ipən rəhatəmat mɨn netəmim məmə okotuwɨn
motətəlɨg-in nəghatən rəha Jon, kən in təmatətul-arəp o nɨpahrienən.†

---

§ **5:21:** Rom 4:17; Jon 11:25 * **5:22:** Kitat kotəplan ves 21-22 kən mɨtun məmə Iesu in otakil kitat rafin, kən in otos-ipən nəmegəhən kəm netəm mɨn un itəm nɨkin tagien məmə otos-ipən kəm ilat. Məto Jon 3:17 tatəgətun məmə Iesu təməsuwamən e nətueintən o nən-iarəpən nalpɨnən rəhatat, məto təmuwa o nos-ipənən nəmegəhən kəm itat. † **5:22:** Jon 5:26-27; 9:39; Wək 10:42 ‡ **5:23:** Luk 10:16; 1 Jon 2:23 § **5:24:** Jon 3:18 * **5:26:** Jen 2:7; Job 10:12; 33:4; Sam 36:9; 42:8; 66:9; Jon 1:1-4 † **5:29:** Netəmim itəm kotahatətə e Iesu, koatos nəmegəhən lilɨn. Netəmim itəm kəsotahatətəən lan, ilat okotos nalpɨnən lilɨn (Jon 3:36, 5:24, Mak 16:16, Efes 2:8-10). Natɨmnat mɨn itəm netəmim koatol, okotol əp okəm-naka ilat kotahatətə pahrien e Iesu o kəpə (Mat 7:17-20; Kal 5:6, Jem 2:17,26). Uhgɨn tatos-ipən nahatətəən kəm netəmim əpnapɨn əm, kən matɨg masitu mɨn elat məmə okoatol natɨmnat wɨr mɨn. ‡ **5:30:** Jon 8:16 § **5:31:** Dut 17:6; 19:15 * **5:32:** Jon 8:17-18 † **5:33:** Jon 1:19-28

34 Iatəghat nulan, məto esagileən e nəghatən rəha etəmim əm kit məmə titun
nolən nəfigəmən ron io. Kəpə. Təsolən nulan.‡ Iatəghat-in nəghatən rəha Jon
nulan məto-inu ekolkeike məmə Uhgin otosmegəh itəmat.
35 Jon u, tahmen e lait kit. Tatuəp məhag-əhag wir, kən nikitəmat təmagien
ron o nian təkuəkir əm.
36 "Məto rəhak wək min, ilat min koatol nəfigəmən ron io. Kən ilat kotəsanən
motaprəkis-in nəghatən min un Jon təmatən. Wək min un, rəhak Tata təmos-
ipa kəm io mə oekol namnun elat. Kən wək min u rəhak, ilat koatən-iarəp io,
kən ilat moatol əp io məmə rəhak Tata in təmahl-ipa io.§
37 Kən Tata Uhgin itəm təmahl-ipa io, inun itəm tinatətul-arəp ron io. In
tatən-iarəp io pap, məto itəmat nəsotətoən nəwian, kən itəmat nəsotəplanən
niganəmtin.
38 Kən nəghatən rəhan təsatig wirən e nikitəmat, məto-inun itəmat
nəsotahatətəən lak, io u, itəm in təmahl-ipa io iakuwa.
39 "Itəmat noatafin pik nəghatən min e Naoa Rəha Uhgin, kən motahatətə e
nəghatən min əh məmə itəmat onəkotos nəmegəhən itəm namnun tikə. Məto
otəplan-tu. Nəghatən min əh e Naoa Rəha Uhgin, ilat koatəghat-in io, moatən-
iarəp io.
40 Məto itəmat nakotapəs nuwamən ron io məmə nakotos nəmegəhən ron
io.
41 Esolən nat agin-əh e nənwiwiən rəha netəmim. Kəpə.
42 Məto itəmat u inun, io ekitun wir itəmat, kən io ekitun wir məmə
nolkeikeən rəha Uhgin tikə e nikitəmat.
43 Io emuwa e nərgi Tata rəhak, məto itəmat nəsotosən io e nikitəmat,
nikitəmat təsagienən ron io; məto okəmə etəmim kit tatuwa e nərgin atip əm,
kən nikitəmat tos, kən motagien ron.
44 Nian rafin itəmat nakotolkeike məmə nakotos nənwiwiən rəhatəmat
min, məto nəsotalkut agin-əhən məmə onəkotol nat kit itəm Uhgin u, in pisin
əm in Uhgin, otənwiwi itəmat ron. ?Onəkotahatətə ahro nulan lak e nolən əh?
45 "Təsəwirən məmə nikitəmat otəht məmə, io oekən-iarəp nolən rat min
rəhatəmat e niganəmti Tata Uhgin. Kəpə. Məto Moses ilə, nian rafin itəmat
noatuag-pən ron,* in otən-iarəp nolən rat min rəhatəmat.
46 Məto-inu okəmə itəmat nəmotahatətə pahrien e nəghatən min rəha
Moses, kən itəmat onəkotahatətə min e rəhak nəghatən min. Məto-inun,
nəghatən min itəm in təməte rəkis, ilat koatəghat-in io.
47 Məto itəmat nəsotahatətəən e nəghatən min itəm in təməte, tol nəhlan,
suatip tikə agin məmə onəkotahatətə lak.

6

Iesu təmagwən netəmim tepət
(Mat 14:13-21; Mak 6:30-44;
Luk 9:10-17)

1 Uarisig e natimnat min u, Iesu təmuwin əpəh entənipən e nəhau asol nərgin
un, Lek Kalili. Kən nərgin kit min un, Lek Taepirias.
2 Kən nimanin netəmim kəmoatuarisig-in, məto-inun koatəplan nəmtətin min
rəhan, itəm tatol netəmim koatimis koatəto təwir.
3 Kən Iesu təmuwin əpəh ilis e nitot kit, kən matəpələh ikin əh ilat rəhan min
netəmim.
4 E nian əh, lafet kit rəha netəm Isrel u, kətaun-in məmə lafet rəha Nuhagego-
inən tinatuwa iuəhkir.

‡ **5:34:** 1 Jon 5:9 § **5:36:** Jon 10:25; 14:11 * **5:45:** Jon 9:28; Rom 2:17

5 Kən nian Iesu tasɨpən əpəh isəu, kən məplan nɨmanin netəmim tepət ilat
koatuwa, kən in tətapəh o Filip məmə, “?Okotəhrol motos pɨret tepət tahmen-
in netəm mɨn u məmə ilat okotun?”
6 In təmən asgəwɨn əm məmə otəplan nahatətəən rəha Filip, məto in tɨnɨtun
rəkɨs nat naka itəm in otəpanol.
7 Kən Filip tən-ipən kəm in məmə, “!Ei! Okəmə okos-nəmtɨn pɨret məni lan
tahmen e tu-hanrɨt tenarius pap,* məto okol təsahmenən. Netəm mɨn u rafin
ilat okotun əm noan məsɨn noan məsɨn.”
8 Kən etəmim kit rəha Iesu, pian u Saimon Pita, nərgɨn u Antru, in təmən-
ipən kəm Iesu məmə,
9 “Suakəku kit əh-ikɨn əh, in tatos pɨret faif kəmol e pale, ne nəm kəiu. Məto
okol təsahmen-in agɨn-əhən netəm mɨn əh.”†
10 Kən Iesu təmə, “Otən-ipən-tu kəm netəmim kotəpələh.” Kən ikɨn əh,
manuwɨhl tepət, kən ilat kəmotəpələh. Kən nampa rəha nəman əm, in nat kit
tahmen e faif-taosan.‡
11 Kən Iesu təmos pɨret, mən tagkiu kəm Uhgɨn ron, kən mos-ipən pɨret un
kəm ilat rafin u koatəpələh, kən matɨg mol mɨn nat kitiəh əm e nəm. Kən ilat
kəmotun tahmen-in nərpɨlat.
12 Kən nian kɨnotagwən rəkɨs, nərpɨlat tasis, kən Iesu təmən-ipən kəm
rəhan mɨn netəmim məmə, “Otuwɨn motuwər nɨmɨsmɨsɨ pɨret mɨn əh koatɨs.
Təsəwɨrən məmə okotərəkɨn.”
13 Kən ilat kəmotuwɨn motuwər nɨmɨsmɨsɨ pɨret kən motaii-pən e kətɨm asol
mɨn ilat tuelef kotərioah wɨr. Pɨret u, in nɨmɨsmɨsɨ pɨret ilat faif kəmol e pale
itəm netəmim kəmotun kapəs.
14 Kən nian netəmim kəmotəplan nəmtətin əh itəm Iesu təmol, kən ilat
kəmotən məmə, “Nɨpahrienən. ! Ien pahrien u§ rəha Uhgɨn itəm aupən
kəmatən məmə in otuwa e nətueintən!”*
15 Kən Iesu təmɨtun məmə netəm mɨn u kotəmə okotuwa motos in motuwɨn
motəkəike kəm in məmə in otuwa mol kig rəhalat. Kən in təmagɨm mɨn, mapəs
ilat muwɨn əpəh e nɨtot, mətan in pɨsɨn əm.†

Iesu təmaliwək e nətuei nəhau
(Mat 14:22-27; Mak 6:45-52)

16 Nian mɨtgar təmeiuaiu, netəmim rəha Iesu mɨn kəmoteiuaiu motuwɨn
e lek əh. 17 Kən tɨnapinəp, məto Iesu tɨkə, təsuwamən əh. Kən əmun, ilat
kəmotuwɨn motər e pot kit, kən mɨnotasuə lan motaulego mɨn e lek un, məmə
ilat okotuwɨn Kapaneam.
18 Kən nɨmətag asol kit təmətul mɨnol nəhau tɨnərat-nərat.
19 Kən nian ilat kəmotasuə motuwɨn, tahmen e faif o sikis kilomita, kən ilat
kotəplan Iesu taliwək e nətuei nəhau‡ matuwa iuəhkɨr o rəhalat pot. Kən ilat
kəmotəgɨn pɨk,§
20 məto in təmən-ipən kəm ilat məmə, “Əsotəgɨn pɨkən, io u inu.*”

---

* **6:7:** Roiu, tu-hanrɨt tenarius tahmen e tu-hanrɨt-taosan vatu. † **6:9:** 2 King 4:42-44 ‡ **6:10:** Nɨpɨtan ne nɨsualkələh ilat mɨn e nɨmanin, məto kəmafin əm nəman. Nolən rəhalat tol nəhlan. !Okəmə naka, netəmim ilat rafin tuente-taosan! § **6:14:** Netəm Isrel ilat kəmotəsahgɨn ien kit məmə in otuwa tahmen e Moses (Jon 1:21). E nian rəha Moses, Uhgɨn təmos-ipən pɨret təmɨsɨ-pər e neai, nərgɨn u mana. Kən ilat kəmoatəplan əm Iesu təmol nat pɨspɨs, magwən ilat e pɨret. Rəhalat nətəligən təmətul-pən o nagwənən (ves 26) ne nəmki-rəkisən ilat e netəm Rom (ves 15). * **6:14:** Dut 18:15-19 † **6:15:** Mat 4:8-10; Jon 18:36-37 ‡ **6:19:** Job 9:8 § **6:19:** Mat 14:26; Mak 6:49; Luk 24:37 * **6:20:** “Io u inu” - Əplan-tu futnot e Jon 4:26.

21 !Kən nikilat təmagien o niləsən in e pot, moatol əmun, roiu agin, məto
pot tinuwin e nəwtain nəhau entənipən-pən ikin-un kəmotən məmə okotuwin
ikin!

Netəmim kəmoategəs-in Iesu

22 Kəmən lawigin, netəmim min itəm kotatig əh entənipən-pa ikin e lek
asol u, ilat kəmotəplan məmə aupən, pot kitiəh əm tatətul ukin-u. Kən ilat
kotitun məmə Iesu təsuwinən e pot u ilat rəhan min netəmim, məto-inun nian
kəmotiet, ilat pisin əm moatuwin.
23 Kən pot min neen, kəmotisi-pən e taon u Taepirias, ilat kəmotuwa. Ilat
kəmotuwar iuəhkir əm o ikin-u itəm Ierəmərə təmətul ikin məfak matən
tagkiu o piret, kən netəmim kəmotun.
24 Kən tol nəhlan, nian ilat kəmotəplan məmə Iesu tinikə u ikin-u, kən rəhan
min netəmim kotikə, ilat min kəmotasuə min e pot kit, motuwin e Kapaneam,
moategəs-in.

Iesu in piret rəha nəmegəhən

25 Nian netəm min u kəmotəplan Iesu əpəh entənipən-pən əpəh e lek u,
kotətapəh ron məmə, "?Iəgətun, ik nəmuwa ikin-u nəghan?"
26 Məto Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Nipahrienən agin iatən kəm itəmat
məmə, itəmat noategəs-in io, sənəmə nəmotəplan nəmtətin min u itəm emol,
məto itəmat nəmotun əm piret, nərpitəmat tasis.
27 Məto təsəwirən məmə itəmat nahgitəmat otikə o nosən piret itəm
otəpanəmnəmit mikə.† Itəmat, nahgitəmat otəkəike mikə o nosən piret itəm
tətatig lilin u, rəha nəmegəhən itəm namnun tikə.‡ Piret u, inu, Nəti Etəmim
otəpanos-ipinə kəm itəmat; məto-inu Tata Uhgin, in təməgətun məmə nikin
tagien o Nətin."§
28 Kən ilat kəmotətapəh ron məmə, "? Nolən naka min un itəm Uhgin
tolkeike məmə itimat oekotol?"
29 Kən Iesu tən-ipən kəm ilat məmə, "Itəmat nəkotəkəike motahatətə lak,
məmə Uhgin təmahl-ipa io.* Nat u inu Uhgin in tolkeike."
30 Kən ilat kəmotətapəh min ron məmə, "?Məto ik onəkol nəmtətin naka,
məmə itimat ekotəplan kən ekotahatətə lam? ?Ik onəkol nat naka?
31 Nian rəhatat pipi min u aupən, ilat kəmotan ikin taruən-aruən ikin, ilat
kəmotun 'mana.'† Nəghatən kit e Naoa Rəha Uhgin tatən məmə, 'In tatos-ipən
piret itəm tatisi-pən e Nego e Neai məmə ilat okotun.' "‡
32 Məto Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Nipahrienən agin u iatən kəm
itəmat məmə, sənəmə Moses təmos-ipən piret u itəm tatisi-pən e Nego e Neai
məmə nakotun. Rəhak Tata ilə in tatos-ipinə. Kən inun tatos-ipən piret
pahrien itəm tatisi-pən e Nego e Neai, məmə itəmat onəkotun.
33 Məto-inu piret rəha Uhgin, inu in itəm tatisi-pən e Nego e Neai, mateiuaiu-
pa e nətueintən.§ Kən piret u tatos-ipən nəmegəhən kəm netəmim e
nətueintən."*
34 Kən ilat kəmotən-ipən kəm in məmə, "Etəm-iasol, awi os-ipa-tu piret u
kəm itimat nian rafin."†
35 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Io u, io‡ Piret itəm tatos-ipən
nəmegəhən. Etəmim otuwa ron io, in nəumis otəsus minən. Kən etəmim itəm
otahatətə lak, in otəsoaoa minən.§

---

† **6:27:** Aes 55:2 ‡ **6:27:** Jon 6:35, 48 § **6:27:** Aes 55:2 * **6:29:** Jon 6:35; 1 Tes 1:3; 1 Jon 3:23
† **6:31:** Nam 11:7-9 ‡ **6:31:** Eks 16:4,15; Neham 9:15; Sam 78:24; Sam 105:40 § **6:33:** Jon 3:13,31
* **6:33:** Dut 8:3; Mat 4:4; Luk 4:4 † **6:34:** Mat 6:11; Jon 4:15 ‡ **6:35:** Jon 8:12; 10:7,11; 11:25; 14:6;
15:1 § **6:35:** Jon 4:14; 7:37-39

36 Məto io emən-ipɨnə rəkɨs kəm itəmat, məmə nat əpnapɨn nəkotəplan io,
məto itəmat nəsotahatətəən əh lak.
37 Netəmim itəm rəhak Tata tatos-ipa ilat kəm io, ilat okotuwa ron io. Kən
etəmim itəm otuwa ron io, okol iakəsahl-iarəp-ən.*
38 Məto-inu io eməsɨsɨ-pənən e Nego e Neai meiuaiu-pa e nətueintən məmə
iakol natɨmnat mɨn u io əm ekolkeike. Məto emuwa məmə ekol natɨmnat mɨn
u itəm rəhak Tata təmahl-ipa io ekuwa ron.
39 Kən in tolkeike məmə io esəmkarəpən-inən netəm mɨn un itəm in
təməmki-pa ilat kəm io. In tolkeike məmə e namnun nian, io oekol netəm
mɨn u ilat okotəmegəh mɨn e nɨmɨsən.†
40 Məto-inu rəhak Tata in tolkeike məmə netəmim rafin itəm kotuag-pən o
Netɨn, kən motahatətə lan, ilat okotos nəmegəhən itulɨn. Kən e namnun nian,
io oekol netəm mɨn u ilat okotəmegəh mɨn e nɨmɨsən.”
41 O nat u, netəmim nɨkilat tɨnətuoun mətagət, məto-inu in tatən məmə, “Io
u, Pɨret itəm tatɨsɨ-pən e Nego e Neai, meiuaiu-pa e nətueintən.”
42 Ilat koatən məmə, “?Təhrol? Suah u in Iesu, nəti Josep, kitat kotɨtun əm
rəhan tata ne mama. ?Təhrol in tatən nulan məmə, ‘Io emɨsɨ-pən e Nego e
Neai, matuwa e nətueintən’?”
43 Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Nɨkitəmat təsagət-agətən nulan.
44 Okəmə Tata Uhgɨn itəm təmahl-ipa io ekuwa, in təsiuw-pamən etəmim
kit tuwa ron io, kən okol etəmim un təsuwa atɨpən ron io məmə io oekol in
otəmegəh mɨn e nɨmɨsən e namnun nian.‡
45 Nəghatən itəm ien kit təmətə aupən e Naoa rəha Uhgɨn, tatən nulan məmə,
‘Uhgɨn in otəgətun netəmim rafin.’ Etəmim itəm tatətəlɨg-in nəgətunən rəha
Tata Uhgɨn, in tatuwa ron io.§
46 Etəmim kitiəh ne tɨkə, itəm təməplan Tata Uhgɨn. In pɨsɨn əm un itəm
təmɨsɨ-pən lan, təməplan in.*
47 Nɨpahrienən agɨn u iatən-ipɨnə kəm itəmat məmə, etəmim itəm tətahatətə
lak, in tɨnos nəmegəhən lilɨn.
48 Io un, Pɨret rəha nəmegəhən.†
49 Nat əpnapɨn tɨpɨtəmat mɨn aupən, ilat kəmotun pɨret u ‘mana’ əpəh ikɨn
taruən-aruən ikɨn, məto ilat kɨnotɨmɨs rəkɨs.
50 Məto Pɨret itəm tatɨsɨ-pən e Nego e Neai meiuaiu-pa u-roiu, in tol pɨsɨn.
Pɨret u, təmeiuaiu-pa məmə etəmim itəm tatun, okol təsɨmɨsən.
51 Io u, io Pɨret itəm tatəmegəh, təmɨsɨ-pən e Nego e Neai, meiuaiu-pa
e nətueintən. Etəmim itəm otun Pɨret u, in otəmegəh matuwɨn, matuwɨn,
namnun tɨkə; kən Pɨret u, itəm io oekos-ipən o nəmegəhən rəha netəmim e
nətueintən, inun, noanuwəhgək.”
52 Nəghatən u təmol netəmim kɨnotətul mɨnoatərgəhəu kəm ilat mɨn,
motəmə, “?Təhrol? ?Suah u tɨtun nos-ipamən noanuwəhgɨn kitat kotun?”
53 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Nɨpahrienən agɨn u iatən-ipɨnə
kəm itəmat məmə, okəmə itəmat nəsotunən noanuwəhgɨ Nəti Etəmim, kən
məsotənɨmən nɨtan, okol nakəsotosən nəmegəhən.‡

---

* **6:37:** Jon 17:2 † **6:39:** Jon 17:2,12; 18:9 ‡ **6:44:** Hos 11:4; Jon 6:65; 12:32 § **6:45:** Aes 54:13; Jer 31:34 * **6:46:** Jon 1:18; 5:37; 7:29 † **6:48:** Pɨret əpnapɨn əm tasitu e nɨpətitat məmə kitat okotəmegəh kən motatɨg, məto Iesu, in Pɨret rəha nəmegəhən, kən in nəukəti nəmegəhən lilɨn, itəm tatətuoun u-roiu. ‡ **6:53:** Iesu tatuəh nimaa nəghatən əh məmə katun noanuwəhgɨn, katənɨm nɨtan, nɨpətɨn un, məmə netəmim okotəkəɨke motahatətə e rəhan nɨmɨsən kən motos nəmegəhən lilɨn. (Jon 6:27,29,35,47-48,60). Nat naka in təmən tol kitat nɨkitat tuəh nɨpəti Nagwənən Rəha Nəmtətin Rəha Iesu; Mat 26:26,28.

54 Etəmim itəm tatun əm noanuwəhgək matənim nitak, in otos nəmegəhən liliin,§ kən e namnun nian, io oekol in otəmegəh min e nimisən.*
55 Emən nəhlan, məto-inu noanuwehgək in piret pahrien nigi netəmim.
Kənu nitak, in nənimən pahrien nimi netəmim.
56 Etəmim itəm tatun noanuwəhgək, kən matənim nitak, in otatig lak. Kən
iakətatig lan.† ‡
57 "Rəhak Tata itəm təmahl-ipa io ekuwa, in nəukəti nəmegəhən. Kən io
iatos nəmegəhən ron. Kən e nolən kitiəh əm, etəmim itəm tatun io, inu tatos
nəmegəhən ron io.
58 Io u piret pahrien, itəm təmisi-pən e Nego e Neai, meiuaiu-pa e
nətueintən. In təsahmenən e piret u, itəm tipitəmat min aupən kəmoatun. Nat
əpnapin məmə ilat kəmoatun piret əh, məto ilat kinotimis rəkis. Məto etəmim
itəm tatun piret u, in otos nəmegəhən liliin, itəm namnun tikə."§
59 Iesu təmən-iarəp nəghatən min u, nian təmatəgətun netəmim əpəh e nimə
rəha nuəfiminən* e Kapaneam.

Netəmim min rəha Iesu kəmotapəs nahatətəən lan

60 Netəmim tepət rəha Iesu kəmotəto nəghatən u rəha Iesu, kən ilat kotəmə,
"!Nəman! !Nəghatən u tiəkis pik! ?Pah u titun nosən nəghatən tol nəhlan?"
61 Kən Iesu təmitun atip məmə netəmim min rəhan, kinotasiwin-asiwin-in
nəghatən əh rəhan. Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, "?Təhrol əh? ?Nətəligən
rəhatəmat təmeiuaiu o nat u?
62 ?Məto okəmə naka nəkotəplan Nəti Etəmim tər matuwin min ikin əh, in
təmisi-pən ikin aupən, təhrol u-roiu?†
63 Narmin Rəha Uhgin əm titun nos-ipənən nəmegəhən kəm etəmim.‡
Nəsanənən rəha etəmim təruru nolən nat u. Nəghatən min u ematən kəm
itəmat, ilat nəghatən min rəha Narmin Rəha Uhgin itəm tatos-ipən nəmegəhən
kəm netəmim.
64 Məto itəmat neen u ikin-u, itəmat nəsotahatətəən əh lak." (Iesu təmən
nulan məto-inu in tinitun rəkis e nətuounən məmə netəm pah min u
kəsotahatətəən lan, kən pah un in otegəhan-in-pən in e nelmi tikimir min
rəhan.)§
65 Kən in təmən məmə, "O nat u inu, io enəmən rəkis kəm itəmat, məmə okol
etəmim kit təsuwamən ron io okəmə Tata Uhgin təsolən suatip ron."*
66 Uarisig e nəghatən əh, netəmim rəhan tepət kəmotagim, minotapəs nətəu-
pənən.

Pita təmən-iarəp məmə in tətahatətə e Iesu

67 Kən Iesu təmətapah o rəhan netəmim tuelef məmə, "?Təhrol etəmat? ?
Itəmat min nakotən məmə nakotagim kapəs io?"
68 Kən Saimon Pita təmən-ipən kəm in məmə, "?Iərəmərə, itimat oekotuwin
o pah? Ik əm un, rəham əm nəghatən in tatos-ipən nəmegəhən itəm namnun
tikə.†

---

§ **6:54:** Ves 54 in suatip kit min rəha nənən ves 40. Nipətilau kuahmen ahmen elau min. In tətuatip əm məmə nunən noanuwəhgi Iesu ne nənimən nitan in nuəhən nimaa nəghatən o nahatətəən rəhatat.
* **6:54:** Sam 63:5 † **6:56:** Nian kitat koatən məmə koatatig e Iesu, o koatəper-ipən e Iesu, nipətin u məmə kitat koatatig e Iesu məsotietən, moatisi-pən lan, moatətul-pən ron, koatos rafin nəsanənən rəhatat ron, koatagile lan, koatilpin kitat min. ‡ **6:56:** Jon 15:4-7; 1 Jon 3:24; 4:15 § **6:58:** Jon 6:41,51 * **6:59:** nimə rəha nuəfiminən: Əplan e tiksonari. † **6:62:** Jon 3:31; 17:5 ‡ **6:63:** Jon 6:68; 2 Korin 3:6 § **6:64:** Jon 2:25 * **6:65:** Jon 3:27; 6:44; 14:6 † **6:68:** Jon 6:63

69 Kən itɨmat enotahatətə rəkɨs lam, kən itɨmat enotɨtun rəkɨs məmə ik Etəm
Asim rəha Uhgɨn.”‡
70 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Itəmat u, netəm tuelef rəhak. Io u,
emɨtəpun itəmat, məto itəmat kitiəh u ikɨn, in iərmɨs.”§
71 In tatən Jutas, nəti Saimon Iskariot, məto-inu in mɨn in etəm tuelef kit
rəha Iesu, məto uarisɨg ikɨn, in otəpanegəhan-in-pən in e nelmɨ rəhan tikɨmɨr
mɨn.*

7

Iesu təməghat ilat pian mɨn

1 Uarisɨg e natɨmnat mɨn u, Iesu təsolkeikeən məmə otuwɨn latuənu mɨn e Jutia
məmə otol rəhan wək əh-ikɨn əh, məto-inun, netəm-iasol rəha netəm Jutia
kəmoatəte noa anion kit ron. Kən titəlɨg muwɨn latuənu mɨn e nɨtən Kalili.
2 Məto nian tɨnuəkɨr e nian rəha nolən lafet kit rəha netəm Isrel, nərgɨn un,
lafet rəha Nolən Makeen.*
3 Kən pia Iesu mɨn kəmotən-ipən kəm in məmə, “Təwɨr məmə nakiet muwɨn
əpəh Jutia, mə pəs netəmim mɨn rəham əh-ikɨn əh, ilat kotəplan nat pɨspɨs mɨn
rəham itəm natol.
4 Məto-inu etəmim itəm tolkeike məmə netəmim okotɨtun in, okol təsəhluaig-
inən rəhan wək mɨn. Okəmə natol natɨmnat mɨn u, uwɨn mol əp ik, kən təwɨr
agɨn məmə onəkol pəs netəmim mɨn e nətueintən kotəplan.”
5 Pian agɨn-əh mɨn pap, ilat mɨn kəsotahatətəən lan, kən mol koatən nəhlan.†
6 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Nian ətuatɨp rəhak təsuwamən əh,‡
məto itəmat, nian mɨn rafin əm tətuatɨp otəmat.
7 Netəmim rəha nətueintən u, ilat okol kəsotetəhauən itəmat, məto io, ilat
kotetəhau io,§ məto-inun io iatən-iarəp məmə rəhalat nolən təsətuatɨpən.*
8 Itəmat onəkotuwɨn e lafet, məto io okol esuwɨn paupənən e lafet əh məto-
inun, nian ətuatɨp rəhak təsuwamən əh.”†
9 In təmatən nəghatən u, kən mətatɨg əpəh Kalili.

Iesu təmuwɨn mɨn e lafet rəha Nolən Makeen

10 Kən pia Iesu mɨn kəmotaupən motuwɨn e lafet əh, uarisɨg un, Iesu
təmuwɨn mɨn. Məto nian təmuwɨn, in təmətan anion əm o netəmim məmə
okəsotehmən.
11 Kən e lafet əh, netəm-iasol rəha netəm Jerusalem, koategəs-in in
moatətapəh-in əpnapɨn əm o netəmim məmə, “?Suah əpəh in hiə?”
12 Kən ikɨn əh, nɨmanin netəmim kəmotasiwɨn-asiwɨn in. Ilat neen kotəmə,
“In etəm wɨr kit,” məto neen kotəmə, “Kəpə, in tateiuə-in əm netəmim əpəh.”
13 Məto ilat koatəgin rəhalat netəm-iasol mɨn,‡ kən kit təməsən-iarəpən Iesu
əpəh e nɨki netəmim məmə netəmim okotəto.
14 Lafet əh, kəmol o wik apiəpiə kit, kən ilugɨn e lafet u, Iesu in təmuwɨn
əpəh e Nimə Rəha Uhgɨn, mətəgətun netəmim.
15 Kən netəm-iasol rəha netəm Isrel, narmɨlat təmiwɨg pɨk, kən kotəmə, “?
Suah u təmahrol mɨtun natɨmnat mɨn u e Naoa Rəha Uhgɨn? Rəhatat kit etəm-
iasol təsəgətunən lan, ne.”

---

‡ **6:69:** Mak 1:24; 8:27-30; Luk 4:34 § **6:70:** Jon 13:2,27 * **6:71:** Jon 17:12 * **7:2:** lafet rəha Nolən Makeen: Əplan e tiksonari. † **7:5:** Sam 69:8; Mak 3:21 ‡ **7:6:** Mat 26:18; Jon 2:4; 7:30 § **7:7:** Jon 15:18-21 * **7:7:** Jon 3:19-20 † **7:8:** Jon 7:6 ‡ **7:13:** Jon 9:22; 12:42-43; 19:38; 20:19

16 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Nəghatən min u itəm iatəgətun
netəmim lan, sənəmə rəhak əm. Ilat kotisi-pən e Tata Uhgin itəm təmahl-ipa
io ekuwa.
17 “Kən okəmə suah kit rəhan nətəligən təskasik məmə otol natimnat min
itəm Uhgin tolkeike, kən in otitun məmə nəghatən min u rəhak, ilat koatisi-
pən o Uhgin, sənəmə rəhak atip əm.
18 Etəmim itəm tatəghat-in atip əm rəhan nepətən, in tətalkut atip əm ron,
məmə otiuw rəkis netəmim, kən kotos-ipər nərgin ron.§ Məto etəmim itəm
tolkeike məmə netəmim okotiləs-ipər nərgi etəm təmahl-ipən in tuwa, in
etəmim rəha nənən nipahrienən, in sənəmə etəm tateiuə.
19 Moses təmos-ipinə Lou kəm itəmat, məto itəmat kitiəh ne təsol-wirən Lou
əh ne. ?Itəmat nakotəmə onəkotohamnu io o naka?”*
20 Kən nimanin netəmim kotəmə, “!Nəman! !Narmin rat kit un tətatig lam!
?Pah təmə otoh ik ne?”
21 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Io emol wək kitiəh əm,† kən itəmat
rafin, narmitəmat tatiwig ron.
22 Məto itəmat min nəkotol wək e Sapat, noatəhg-ipən nisualkələh e nian
əh, moatətəu-pən Lou rəha Moses.‡ (Nipahrienən, sənəmə Moses ətuatip in
təmətuoun nolən əh, məto tipitəmat min ilat kəmotətuoun.)§
23 Məto nian rafin, itəmat noatəhg-ipən nisualkələh e nian rəha Sapat
moatol məmə onasotətgəhlən Lou rəha Moses.* ?Kən təhrol nemə̈ha tatol
itəmat məto-inu io emol-wir agin nipəti etəmim e nian rəha Sapat?†
24 Otapəs nakilən nolən rəhak u itəm nəmotəplan əm e niganəmtitəmat,
məto itəmat onəkotəkəike motakil rəhak nolən e nətəligən itəm tətuatip.”‡

Netəmim kəmoatəghat-in Kristo

25 Kən e nian əh, netəm Jerusalem neen kotəmə, “?Təhrol əh? ?Suah u inu,
netəm-iasol kotəmə okotohamnu?§
26 Məto otəplan-tu. In tinatəgətun-arəp əm netəmim əpəh e niganəmti
netəmim məto suah kit təsəhaiən in ron. ?Təhrol okəm-naka netəm-iasol min
kinotitun rəkis məmə in Kristo itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa?
27 Məto kitat kotitun ikin suah u təmisi-pən ikin. Məto nian Kristo in otuwa,
okol suah kit təsitunən ikin in tatisi-pən ikin.”*
28 Kən e nian əh, Iesu in tatəgətun netəmim e Nimə Rəha Uhgin. Kən in
təmagət əfəməh matən-iarəp məmə, “Nikitəmat təht məmə nəkotitun io, kən
motitun min ikin emisi-pən ikin, məto itəmat nəkotəruru. Io, eməsuwamən e

§ **7:18:** Jon 5:41; 8:50,54 * **7:19:** Netəm-iasol min rəha netəm Isrel, kəmoategəs-in suatip o nohamnuən Iesu e Jon 5:18 ne 7:25. E Lou rəha Moses, Uhgin tatən-iəhau nohamnuən itəm (Eks 20:13). † **7:21:** Jon 7:23; Jon 5:2-9 ‡ **7:22:** Lev 12:3 § **7:22:** Jen 17:9-14; 21:4 * **7:23:** Netəm Isrel, nətəligən rəhalat tol nəhlan. Okəmə lou kəiu, kən kioal pisin elau min, okəmə natol kit matətgəhl kit, kən onakəkəike mitun məmə lou naka un in iahgin. Nat əpnapin məmə kəsegəhan-inən nolən wək e nian rəha Sapat, məto netəm Isrel ilat kinotən rəkis məmə nəhg-ipənən itəm, in iahgin e lou rəha Sapat. Tol nəhlan, okəmə okəhg-ipən suakəku kit e nian rəha Sapat, kən okəkəike kəhg-ipən e nian əh, kən sənəmə nolən rat. Iesu tatən məmə onasəkitunən itəm, in min un in nətəu-pənən lou kit itəm in iahgin min e lou rəha Sapat. † **7:23:** Jon 5:2-9; Mak 3:5; Luk 13:12-14; Luk 14:4-6 ‡ **7:24:** Aes 11:1-3; Jon 8:15 § **7:25:** Jon 7:1 * **7:27:** Netəmim kotitun məmə Iesu tinepət əpəh e Nasaret, kən in rəhan u mama ne tata u Josep ne Meri (Mat 2:23; Jon 1:45; 6:42; 18:5). Netəm Isrel neen ilat kotitun məmə Kristo in otisi-pən əpəh taon Petlehem (Maeka 5:2; Mat 2:4-6), məto neen, nikilat təht məmə in otuwa əm, netəmim ilat okotəruru ikin in təmisi-pən ikin.

nətəligən əm rəhak. Uhgin təmahl-ipa io ekuwa. Kən Uhgin, in nipahrienən. Itəmat nəkotəruru in,
29 məto io ekitun,† məto-inu io emisi-pən lan. Kən in təmahl-ipa io ekuwa.”
30 O nat u, ilat kəmotolkeike məmə mopael min okotaskəlim Iesu, məto kit
təməsea-pənən mek, məto-inun təsolən əh nian rəhan.‡
31 Məto e nimanin netəmim ikin əh, ilat tepət kəmotahatətə lan, kən motəmə,
“Okəmə Kristo tuwa, kən in okol təsolən nəmtətin tepət taprəkis-in itəm suah
u Iesu tatol.”§

Mopael min rəha Nimə Rəha Uhgin kəmotuwa məmə okotaskəlim Iesu

32 Kən nian Farisi min kəmotəto nimanin netəmim kotasiwin-asiwin e Iesu
nulan, ilat ne pris asol min kəmotahl-ipən mopael min itəm kotətul o Nimə
Rəha Uhgin məmə okotaskəlim Iesu.*
33 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Io ekətatig nian təkuəkir əm kitat
min itəmat, kən uarisig, ekitəlig-pən min o etəm təmahl-ipa io.
34 E nian u, itəmat onəpanotegəs-in io, məto okol nəsotehmən io; məto-inu
ikin əh, itəm oekuwin ikin, okol itəmat nəsotuwamən ikin.”
35 Kən netəm-iasol min rəha netəm Isrel kinotətapəh-ətapəh olat min məmə,
“?In otuwin hiə əh məmə kitat okəsotəplanən in? ?Otuwin o noanol min neen
rəha netəm Isrel itəm kotatig e nəptən pisin pisin min ilat netəm Kris, məmə
otəgətun netəm Kris?
36 In tatən məmə e nian əh, kitat okotegəs-in in, məto kəsotehmən in, məto-
inun ikin əh in tatuwin ikin, okol kitat kəsotuwinən ikin. ?Nəghatən u, nipətin
tatən naka?”

Nəhau itəm tatos-ipa nəmegəhən pahrien

37 Namnun nian rəha lafet əh, in iahgin taprəkis-in nian min neen rəha
lafet. Kən e nian əh, Iesu təmətul əpəh e niganəmti netəmim magət əfəməh
məmə, “!Etəmim itəm tatoaoa, pəs in otuwa ron io, mənim!† ‡
38 Etəmim itəm tətahatətə lak, in tahmen e nəghatən rəha Naoa Rəha Uhgin
u tatən nulan məmə, ‘Nəhau itəm tatos-ipən nəmegəhən pahrien, in otisi-pən
e nikin, tahmen e nəmti nəhau itəm titapuəl-apuəl matər mətaiu e nikin.’ ”§
39 Iesu təmən nəghatən u, matəghat-in Narmin Rəha Uhgin u uarisig in
otəpanos-ipən kəm netəm min u itəm kotahatətə lan.* Məto e nian əh, Narmin
Rəha Uhgin, təsuwamən əh e netəmim, məto-inu kəsiləs-ipərən əh Iesu.† ‡

Netəmim kəmotoor ilat min o Iesu

40 Nian netəmim əh-ikin kəmotəto nəghatən u, kən neen kotəmə, “Suah u,
in ien rəha Uhgin u, aupən kəmatəghat-in.”
41 Məto neen min ilat kotəmə, “Suah u, in Kristo itəm Uhgin təmən məmə
otahl-ipa.”
Məto in pisin min neen kotən məmə, “?Nikitəmat təht məmə Kristo itəm
Uhgin təmən məmə otahl-ipa titun nisi-pənən e netəm Kalili?§

---

† **7:29:** Mat 11:27 ‡ **7:30:** Mat 26:18 § **7:31:** Jon 2:23; 4:48 * **7:32:** Jon 7:45-48 † **7:37:** “Noaoaən” in nimaa nəghatən itəm tatəpsen-pən məmə kitat kotəkəike motos Uhgin tahmen e etəmim itəm tatoaoa təike mənim nəhau. “!Otuwa ron io, mənim!” in nimaa nəghatən itəm tatən məmə, “Ahatətə lak.” ‡ **7:37:** Aes 55:1; Jon 4:13-14; 6:35; Nol Əpən 22:17 § **7:38:** Jer 2:13; Aes 44:3; 55:1; 58:11; Sek 14:8-9; Jon 4:10-14; 6:35; Nol Əpən 7:17 * **7:39:** Jon 1:33; Wək 2:17,33 † **7:39:** E naoa rəha Jon, nipətin rəha niləs-ipərən rəha Iesu, in nat kəiu. Kit u məmə, kəmiləs-ipər Iesu e nig kəluau. Kən nat kit min, katiləs-ipər Iesu məto-inu təmimis, məmegəh min e nimisən, muwin matig ilau Tata Uhgin əpəh e nego e neai. Kən ikin əh təmos nepətən əhag-əhag ətuatip rəhan. ‡ **7:39:** Jon 12:23; 13:31,32 § **7:41:** Jon 1:46

42 Naoa Rəha Uhgɨn tatən məmə Kristo itəm Uhgɨn təmən məmə otahl-ipa
otəkəike masɨpən e noanol rəha Tefɨt, e taon u Petlehem, imə Tefɨt aupən.”*
43 Tol nəhlan, kən nɨmanin netəmim mɨn u, kəmotoor ilat mɨn o Iesu.
44 Kən neen kotəmə okotaskəlɨm in, məto etəmim kit təməsea-pənən mek.

Netəm-iasol mɨn rəha netəm Isrel kəməsotahatətəən e Iesu

45 Kən mopael mɨn kəmotɨtəlɨg motuwɨn o pris asol mɨn ne Farisi mɨn,
kən netəm-iasol mɨn əh kəmotətapəh olat məmə, “?Təhrol nəsotɨləsən Iesu
motuwa?”
46 Kən mopael mɨn un kotən-ipən kəm ilat məmə, “!Eməsotɨləsən məto-inun
suah kit təsəghatən tahmen e suah əh!”
47 Kən Farisi mɨn kəmotən-ipən kəm ilat məmə, “?Tahro? ?In tɨneiuə-in mɨn
itəmat?
48 ?Nəmotəplan rəkɨs rəhatat kit etəm-iasol o Farisi kit təmatahatətə lan?
49 Məto netəm əpnapɨn mɨn, ilat kotəruru agɨn Lou rəha Moses, tol nəhlan,
Uhgɨn otərəkɨn ilat.”
50 Kən Nikotimas u in Farisi kit, in əh-ikɨn ilat min. Suah u inu aupən
təmuwɨn matəghat kəm Iesu.† Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə,
51 “?Təhrol? ?Tətuatɨp e Lou rəhatat məmə kitat okotən-iarəp nalpɨnən rəha
etəmim itəm kitat kəsotaupənən motɨtun wɨr, kənu, məsotehm ətuatɨpən nat
naka itəm in tatol?”
52 Kən ilat kəmotən-ipən kəm in məmə, “?Təhrol? ?Ik mɨn un ik etəm Kalili?
Uwɨn-tu mafin mɨn Naoa Rəha Uhgɨn. Ik onəkəplan məmə ien kit okol təsɨsɨ-
pənən Kalili.”

**[E kopi oas mɨn neen rəha Niutesteman itəm kəməte e nəghatən Kris
aupən, nəghatən u Jon 7:53–8:11 tɨkə.]**

53 Kən netəmim kɨnotɨtəlɨg-pən mɨn motuwɨn latuənu mɨn.

8

1 Məto Iesu təmuwɨn əpəh e nɨtot u, nərgɨn un, Nɨtot Rəha Nɨg U Olif.

Pətan itəm təmapɨl ilau iərman pɨsɨn u sənəmə rəhan iərman

2 Kəmən lawɨgin, laulaugɨn agɨn-əh, kən Iesu təmɨtəlɨg-pən mɨn e Nimə Rəha
Uhgɨn. Kən netəmim tepət kəmotuwa, motuəfɨmɨn ilat mɨn ron, kən Iesu
təməpələh mɨnətuoun matəgətun ilat.
3 Kən nəgətun mɨn rəha Lou ne Farisi mɨn kəmotɨləs pətan kit motuwa ron.
Kən motol in tətul aupən e nɨganəmtɨlat. Pətan un, netəmim kəmotəplan
məmə in tətapɨl ilau iərman kit sənəmə rəhan ətuatɨp iərman.
4 Kən ilat kəmotən-ipən kəm Iesu məmə, “Iəgətun, pətan u netəmim
kəmotəhtɨmɨs in məmə in tətapɨl ilau iərman kit u, məto sənəmə rəhan iərman
ətuatɨp.
5 E Lou rəhatat, Moses təmələhəu nəghatən kit tatən məmə, pətan tol nulan,
kitat kotəkəike motaht e kəpiel apɨn motahtɨmnu.* ?Məto ik, rəham nətəlɨgən
təhrol?”
6 Ilat kəmotətapəh nəhlan, məmə okotol noa eko-eko, pəs ilat motəplan-
pən nolən rat neen lan, kən ilat kotɨtun nakilən nolən rəhan ron. Məto Iesu
təpnapɨn əm, moeg-oeg matəte nat e nɨsɨp e noanelmɨn.

---

* **7:42:** 2 Saml 7:16; Sam 89:3-4; Maeka 5:2; Jer 23:5; Mat 2:1,22-23; Luk 2:4-7 † **7:50:** Jon 3:1 * **8:5:** E Lou rəha Moses pətan ne iərman ilau kərən okəkəike kahtɨmnu ilau (Lev 20:10; Dut 22:22-24).

7 Ilat kəmoatətapəh-in nəghatən u kəm in, moatuwɨn moatuwɨn, kən in
tətul, kən mən-ipən kəm ilat məmə, “Okəmə itəmat kit u ikɨn-u, in təsolən nolən
rat nian kit ne, pəs in otaupən maht pətan u.”†
8 Kən in təmoeg-oeg mɨn, matəte nat e nɨsɨp e noanelmɨn.
9 Kən nian ilat kəmotəto nəghatən rəhan, kɨnotan kitiəh kitiəh, moatagɨm.
Naguɨhl-aguɨhl mɨn kotaupən moatiet kitiəh kitiəh, motapəs əm Iesu ne pətan
un.
10 Kən Iesu təməg-ətuatɨp mɨn mən-ipən kəm pətan un məmə, “? Pətan,
netəm mɨn u kəmotahruwɨn? ? Kit təsuwamən məmə otən-iarəp rəham
nalpɨnən?”
11 Kən pətan un təmən-ipən kəm in məmə, “Etəm-iasol, ilat kotɨkə.”
Kən Iesu tən-ipən məmə, “Io mɨn, okol esən-iarəpən rəham nalpɨnən. Məto
atuwɨn, mol namnun e nolən rat mɨn.”‡

Iesu in nəhag-əhagən rəha netəmim e nətueintən

12 Kən Iesu təmatəghat mɨn kəm ilat, matən məmə, “Io u, io Nəhag-əhagən
rəha netəmim u e nətueintən.§ Etəmim itəm tatətəu-pa io, okol in təsaliwəkən
e napinəpən nian kit ne, məto in otos nəhag-əhagən e nəmegəhən rəhan.”*
13 Kən Farisi mɨn kəmotən-ipən kəm in motəmə, “!Ik nəkatən-iarəp ik nulan,
məto suah kit təsolən rəham nəfɨgəmən, kən tol nəhlan, rəham nəghatən okol
təsətulən!”†
14 Kən Iesu tən-ipən məmə, “Əwəh, nɨpahrienən məmə io atɨp əm iatən-iarəp
io. Məto rəhak nəghatən in tatətul əh, məto-inun, io ekɨtun ikɨn iatɨsɨ-pən ikɨn,
kən mɨtun mɨn ikɨn iatuwɨn mɨn ikɨn,‡ məto itəmat nəkotəruru ikɨn iatuwɨn
ikɨn, kən motəruru ikɨn iatɨsɨ-pən ikɨn.
15 Itəmat u, nakotakil nolən rəha etəmim e nətəlɨgən rəha etəmim əm. Məto
io esakilən nolən rəha etəmim nəhlan.
16 Məto okəmə io, iakakil nolən rəha netəmim, oekol e nolən itəm tətuatɨp,
məto-inu sənəmə ekakil e nətəlɨgən əm rəhak, məto itɨmlau Tata Uhgɨn itəm
təmahl-ipa io, rəhatɨmlau nakilən in kitiəh əm.
17 E Lou rəhatəmat, kəməte məmə, okəmə etəmim kəiu, kətioal nəfɨgəmən o
nəghatən kit, kən nəghatən u, in otatətul.§
18 Kən roiu əh, io iatən-iarəp io, məto rəhak Tata itəm in təmahl-ipa io
iakuwa, in mɨn tatol nəfɨgəmən ron io.”*
19 Kən tol nəhlan, ilat kɨnotətapəh ron məmə, “?Məto rəham Tata in hiə?”
Kən in təmə, “Itəmat nəkotəruru io, kən itəmat nəkotəruru mɨn rəhak Tata.
Okəmə itəmat nəkotɨtun io un, kən nəkotɨtun mɨn rəhak Tata.”†
20 Iesu təmən nəghatən u, nian in təməgətun netəmim əpəh e ikɨn kit itəm
katələhəu-pən məni ikɨn e Nimə Rəha Uhgɨn. Məto suah kit təməsuwɨnən
maskəlɨm in, məto-inun təsolən əh nian rəhan.

Iesu təmɨsɨ-pən ilɨs

21 Kən Iesu təmatən-ipən mɨn kəm ilat məmə, “Io ekagɨm tənin itəmat, kən
itəmat onakoategəs-in io. Məto itəmat onəkotɨmɨs, kən təfagə rat u rəhatəmat‡
otatɨg əh etəmat. Ikɨn əh iakatuwɨn ikɨn, okol itəmat nəsotuwamən ikɨn.”

---

† **8:7:** Dut 17:7; Rom 2:1,22 ‡ **8:11:** Jon 3:17; 5:14 § **8:12:** Esik 1:26-28; Jon 1:4-5; Hip 1:3 * **8:12:** Sam 27:1; 44:3; 119:105; Prov 6:23; Aes 49:6; 60:19-20; Mat 5:14; Nol Əpən 21:23-24 † **8:13:** Jon 5:31 ‡ **8:14:** Jon 13:3; 16:28 § **8:17:** Dut 19:15 * **8:18:** Mak 1:10-11; Jon 1:33-34 † **8:19:** 1 Jon 2:23 ‡ **8:21:** Nian Iesu tatən “təfagə rat u,” okəm-naka in tatəghat-in təfagə rat itəm kəsotahatətəən lan (Jon 9:41).

22 Kən netəm Isrel, ilat kotəmə, “?Nəghatən əh Iesu tatən məmə, ikɨn əh in
tatuwɨn ikɨn, okol kitat kəsotuwɨnən ikɨn, nɨpətɨn tatən naka? ?Okəm-naka in
otohamnu atɨp in, o?”
23 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Imatəmat u ikɨn-u, məto io, io
imak əh ilɨs ikɨn əh, kən emɨsɨ-pən ikɨn, meiuaiu-pa. Itəmat netəmim rəha
nətueintən u. Məto io, sənəmə etəm rəha nətueintən u.§
24 Tol nəhlan, iatən-ipɨnə kəm itəmat məmə, itəmat onəpanotɨmɨs e nolən
rat mɨn rəhatəmat, məto-inu okəmə itəmat nəsotahatətəən lak məmə Io u inu,*
kən itəmat onəkotɨmɨs, kən nolən rat mɨn rəhatəmat okotatɨg agɨn-əh etəmat.”†
25 Kən ilat kəmotətapəh ron motəmə, “!Ei! ?Ik pah un?”
Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, “Io ekahmen əm məmə inun ematən kəm
itəmat aupən, mətoarus-pa u-roiu.
26 Natɨmnat tepət itəm ekɨtun nənən etəmat, kən mɨtun nakilən nolən
mɨn rəhatəmat ron, məto etəmim itəm təmahl-ipa io, rəhan nəghatən in
nɨpahrienən əm. Io iatən-iarəp əm natɨmnat mɨn itəm eməto ron, məmə
netəmim rəha nətueintən ilat okotəto.”
27 Məto ilat kəsotɨtunən məmə Iesu in tatəghat-in Tata Uhgɨn.
28 Tol nəhlan, in tən-ipən kəm ilat məmə, “Nian nəmotɨləs-ipər rəkɨs Netɨ
Etəmim un,‡ nəpanotɨtun məmə Io u inu.§ Kən onəpanotɨtun mɨn məmə
esol atɨpən nat kit e rəhak əm nətəlɨgən. Iatən əm natɨmnat itəm Tata Uhgɨn
təməgətun io lan.*
29 Etəm təmahl-ipa io ekuwa, in tətatɨg itɨmlau min. In təsapəsən io ekan
pɨsɨn,† məto-inu, nian rafin, iatol natɨmnat mɨn itəm nɨkin tagien ron.”‡
30 Nian Iesu təmatən nəghatən mɨn əh, netəmim tepət kəmotən nɨpahrienən
lan.

Noanol rəha Epraham

31 Kən Iesu təmən-ipən kəm netəm Isrel mɨn itəm kəmotən nɨpahrienən lan
məmə, “Okəmə nakotaskəlɨm əskasɨk nəghatən mɨn u rəhak, itəm iatən-ipɨnə
kəm itəmat, itəmat ətuatɨp un, rəhak netəmim mɨn.§
32 Kən itəmat onəkotɨtun nɨpahrienən, kən nɨpahrienən u, otɨkɨs itəmat
məmə nakəsotuwa-mɨnən kol slef.”*
33 Kən ilat kəmotən-ipən kəm in məmə, “Itɨmat u noanol mɨn rəha Epra-
ham,† itɨmat u esotol agɨn-əhən slef‡ mɨn rəha suah kit. ? Təhrol nəmən
nəghatən u məmə, ‘Nɨpahrienən otɨkɨs itəmat, nakotapiə.’?”
34 Kən Iesu tən-ipən kəm ilat məmə, “Nɨpahrienən agɨn u iatən-ipɨnə kəm
itəmat, netəmim itəm koatol nolən rat, kən nolən rat u, in tatərəmərə elat, kən
mətaskəlɨm ilat matol ilat koatuwa rəhan slef mɨn.§
35 Kən slef, rəhan etəm-iasol təsegəhan-inən məmə otatɨg e nimə rəhan.*
Məto iərəmerə tategəhan-in məmə nətɨn otətatɨg e nimə rəhan nian rafin
matuwɨn matuwɨn namnun tɨkə.
36 ! Tol nəhlan, okəmə Nətɨ Uhgɨn tatɨkɨs itəmat, kən tatɨkɨs agɨn pahrien
itəmat, kən itəmat nakəsotuwa-mɨnən kol slef!

---

§ **8:23:** Jon 3:31 * **8:24:** “Io u inu” - Əplan-tu futnot e Jon 4:26. † **8:24:** Roiu Iesu in təsəghat-in əmən nolən rat asol itəm kəsotahatətəən lan, məto tatəghat-in nolən rat mɨn rafin agɨn-əh itəm netəmim əh kəmotol. ‡ **8:28:** Jon 3:14; 12:32-33 § **8:28:** “Io u inu” - Əplan-tu futnot e Jon 4:26. * **8:28:** Jon 14:24 † **8:29:** Jon 16:32 ‡ **8:29:** Jon 4:34; 5:30; 6:38 § **8:31:** 2 Jon 1:9 * **8:32:** Rom 8:2; 2 Korin 3:17; Kal 5:1 † **8:33:** Luk 3:8 ‡ **8:33:** slef: Əplan e tiksonari. § **8:34:** Rom 6:12-23; 1 Jon 3:8-9 * **8:35:** Kal 4:30

37 Ekɨtun məmə itəmat noanol mɨn rəha Epraham, məto noategəs-in suatɨp
məmə onəkotohamnu io, məto-inu nəsotolkeikeən məmə onəkotətəlɨg-in
rəhak nəghatən.†
38 Io iatən natɨmnat mɨn un, itəm eməplan rəhak Tata təmol. Məto itəmat
noatol natɨmnat mɨn u itəm rəhatəmat əm tata təmən kəm itəmat."
39 Kən ilat kəmotən-ipən kəm in məmə, "Məto tata rəhatɨmat, in Epraham."
Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Okəmə itəmat noanol ətuatɨp mɨn rəha
Epraham, kən itəmat onəkotos rəhan nolən mɨn, tahmen lan təmatol aupən.
Məto itəmat sənəmə noanol ətuatɨp rəhan.‡
40 Io iatən-iarəp nəghatən pahrien kəm itəmat itəm iakatəto o Uhgɨn, məto
itəmat nakotən məmə onəkotohamnu io. ?Nɨkitəmat təht məmə nolən rəha
Epraham tol nəhlan?
41 Itəmat nakotətəu-pən əm nolən rəha tata rəhatəmat əm."
Kən ilat kəmotən-ipən kəm in məmə, "Itɨmat u sənəmə nɨsualkələh lapɨn.
Uhgɨn əm in Tata rəhatɨmat."

Nenətɨ Setan

42 Kən Iesu tən-ipən kəm ilat məmə, "Okəmə Uhgɨn pahrien in Tata
rəhatəmat, kən itəmat onəkotolkeike io, məto-inu io emɨsɨ-pən lan, muwa
ikɨn-u.§ Məto in sənəmə rəhatəmat Tata. Io esuwamən ikɨn-u e rəhak atɨp əm
nətəlɨgən, emuwa məto-inu in təmahl-ipa io.
43 ? Məto təhrol nakəsotɨtunən nɨpətɨ nəghatən rəhak? ! Məto-inun
nəsotolkeike agɨn-əhən məmə onəkotəto rəhak nəghatən!
44 Itəmat, rəhatəmat nolən tahmen əm e nolən rəha tata rəhatəmat, Setan.
Kən nian rafin itəmat nakotolkeike nolən noan.* Nolən rəhan itəm təmatol
e nətuounən,† tatol əh, in etəmim rəha nohamnuən itəm. In tatetəhau
nɨpahrienən, məto-inu nɨpahrienən tɨkə lan. Nian in tateiuə, in tatol əm rəhan
nolən, məto-inu in etəmim rəha neiuəən, kən in tata rəha neiuə mɨn.
45 Məto io iatən nɨpahrienən əm kəm itəmat, kən tol nəhlan, itəmat
nəsotahatətəən e rəhak nəghatən.
46 ?Təhrol? ?Itəmat kit u ikɨn-u tɨtun nəgətunən məmə io emol nolən rat kit?
?Okəmə io ekatən əm nəghatən pahrien mɨn, kən təhrol itəmat nəsotahatətəən
lak?
47 Etəmim rəha Uhgɨn, in tatətəlɨg-in nəghatən rəha Uhgɨn, məto itəmat
sənəmə netəmim rəha Uhgɨn. Tol nəhlan, nəsotətəlɨg-inən nəghatən rəha
Uhgɨn."

Iesu ne Epraham

48 Kən netəm Isrel kəmotəhai Iesu motəmə, "! Nəman! ! Itɨmat enotəplan
ətuatɨp ik! Ik etəm Sameria kit. !Ik, narmɨn rat kit tətatɨg lam!"
49 Məto Iesu təmə, "Narmɨn rat tɨkə lak, məto io iatɨləs-ipər nərgɨ rəhak Tata,
kən məto itəmat, nakotərəkɨn nərgək.
50 Io esalkutən o rəhak nərɨg asol, məto suah kit in tətalkut ron io. Kən in
otəpanakil netəmim rafin.
51 Nɨpahrienən agɨn u iatən-ipɨnə kəm itəmat məmə, etəmim itəm tatol
nəwiak, okol in təsɨmɨsən nian kit ne."‡
52 Kən netəm mɨn un kotən-ipən kəm in məmə, "! Roiu enotɨtun məmə
narmɨn rat kit tətatɨg lam! Epraham təmɨmɨs, kən ien mɨn kəmotɨmɨs mɨn,

---

† **8:37:** Jer 9:25-26; 1 Jon 3:10 ‡ **8:39:** Rom 2:28-29; 9:7-9 § **8:42:** 1 Jon 5:1 * **8:44:** 1 Jon 3:8
† **8:44:** E naoa rəha Jen 3:4, kotəplan məmə Setan təmaupən meiuə e nətuounən. In təmən-ipən kəm If, məmə, "Ik onəkol nəsɨmɨs agɨn-əhən." Məto Setan təmatəghat nəhlan, məuhlin nəghatən itəm Uhgɨn təmən e Jen 2:17. ‡ **8:51:** Jon 11:26

məto ik nakatən məmə, etəmim itəm tatol nəwiam, in okol təsɨmɨsən nian kit.
?Nəghatən naka u?
53 ?Ik nakaprəkɨs-in Epraham u tɨpɨtɨmat tɨnəmɨmɨs rəkɨs? ?Kən ne ien mɨn
u kəmotɨmɨs? ?Ik nakəmə ik etəmim naka?”§
54 Kən Iesu tən-ipən məmə, “Okəmə io əm iatɨləs-ipər atɨp io, kən rəhak
nɨsiaiiən in nat əpnapɨn əm. Məto rəhak Tata u itəmat nakoatən məmə in
Uhgɨn rəhatəmat, inun in tatɨləs-ipər io matos-ipən nɨsiaiiən kəm io.
55 Itəmat nəkotəruru in, məto io ekɨtun. Okəmə ekən məmə ekəruru in, kən
in otol io məmə io etəmim rəha neiuəən, tahmen əm etəmat. Məto io ekɨtun
in, kən io matol nəwian.
56 Tɨpɨtəmat u Epraham, nɨkin təmagien pɨk məmə in otəpanəplan nian
rəhak otuwa. Kən nian in təmɨtun məmə rəhak nian otəkəike muwa, kən nɨkin
təmagien təmagien.”
57 Kən netəm mɨn u kəmotəhai motəmə, “!Nəman! !Ik nəsosən əh nup fifti
ne! ?Nəmahrol məplan Epraham?”*
58 Kən Iesu təmə, “Nɨpahrienən agɨn u iatən-ipɨnə kəm itəmat məmə, nian
Epraham təməsaiirən əh, məto Io Etatɨg.”† ‡
59 Kən əmun, ilat kəmotəmɨk kəpiel apɨn, motəmə okotaht Iesu lan;§ məto
Iesu təməhluaig, kən miet e Nimə Rəha Uhgɨn, mɨnatuwɨn.

9

Iesu təmol-wɨr nɨganəmtɨ suah kit

1 Kən nian kit, Iesu təmaliwək mətan, kən məplan suah kit. Nian təmaiir, məto
nɨganəmtɨn təpɨs.
2 Kən netəmim mɨn rəha Iesu kəmotən-ipən kəm in məmə, “Iəgətun, suah u
təmaiir məto nɨganəmtɨn təpɨs. ?O naka? ?O nolən rat rəhan, o nolən rat rəha
tata ne mama rəhan?”*
3 Məto Iesu təmə, “Nɨganəmtɨ suah u təmərat, məto sənəmə e nolən rat rəhan,
o e nolən rat rəha tata ne mama rəhan. Məto, nɨganəmtɨ suah u təməpɨs
nəhlan məmə Uhgɨn otəgətun rəhan wək e nəmegəhən rəhan.†
4 Nian tatian əh,‡ kitat kotəkəike kol wək rəha Uhgɨn, itəm təmahl-ipa io
ekuwa. Nian lapɨn otəpanuwa, kən etəmim in təruru nolən wək.§
5 Nian io etatɨg əh e nətueintən u, io Nəhag-əhagən rəha netəmim e
nətueintən.”*
6 Nian Iesu təmən rəkɨs nəghatən əh, təmagəh nɨsɨp, kən mol nəmɨt əkəku
lan, kən mos nəmɨt un, mol-pən e nɨganəmtɨ suah un.
7 Kən Iesu mən-ipən kəm in məmə, “Onəkuwɨn e noan nəhau Saeloam, kən
mau nɨganəmtɨm.” (Nərgɨn u Sailom, nɨpətɨn təmə, “Kəmahl-ipən”). Kən suah
un təmuwɨn, mau nɨganəmtɨn. Nian təmɨtəlɨg-pa, məto nɨganəmtɨn tɨnəwɨr,
kən tɨnatehm nat.†
8 Kən netəmim iman ikɨn, ne netəm mɨn u itəm kotɨtun in, məmə in etəmim
kit nian rafin tateasiə o məni o netəmim, ilat narmɨlat təmiwɨg pɨk ron. Kən
kɨnotətapəh-ətapəh olat mɨn məmə, “!Ei! !Otəplan-tu! ?Suah u inu, nian rafin
tatəpələh mateasiə o məni o netəmim?”

---

§ **8:53:** Jon 4:12 * **8:57:** Epraham təmɨmɨs mɨnos rəkɨs nup tu-taosan, uarɨsɨg Iesu təpanaiir-pa. † **8:58:** Nian Iesu təmən mɨn məmə, “Io Etatɨg,” tatos nərgɨ Uhgɨn (Eks 3:14). Tol nəhlan, tahmen-pən əm məmə in təmən məmə in Uhgɨn ətuatɨp. ‡ **8:58:** Jon 1:1; 17:5; 17:24 § **8:59:** Lev 24:16 * **9:2:** Luk 13:2-3 † **9:3:** Jon 11:4 ‡ **9:4:** Nian Iesu tatən məmə, “Nian tatian əh,” nagəhatən u tatəpsen-pən rəhan nəmegəhən, məto-inu in Nəhag-əhagən (ves 5). Məto lapɨn tatəpsen-pən rəhan nɨmɨsən. § **9:4:** Jon 12:35-36 * **9:5:** Jon 1:4 † **9:7:** Aes 35:5

9 Kən netəmim neen koatəmə, “Əwəh, in əh.”
Kən məto neen kotəmə, “Kəpə. Tahmen əm lan, məto sənəmə in.”
Məto suah un təmə, “!Io u inu!”
10 Kən ilat kəmotətapəh ron məmə, “?Niganəmtim təmahrol məwir?”
11 Kən in təmə, “Suah u, nərgin u Iesu, in təmol nəmit neen kən mol-pən e niganəmtək, kən mən məmə, ‘Uwin əpəh Saeloam, mau niganəmtim.’ Kən əmun, emuwin. Nian emau niganəmtək, məto niganəmtək tinəwir, enatehm nat.”
12 Kən ilat kəmotətapəh ron məmə, “?Məto suah un tətatig hiə?”
Kən in təmə, “Io ekəruru.”
13 Kən netəmim kəmotiləs suah u itəm niganəmtin təməpis aupən, motuwin kəm Farisi min.
14 Nian u, itəm Iesu təmol-pən nəmit e niganəmti suah kit lan təwir, in nian rəha Sapat.
15 Kən Farisi min kəmotətapəh ron məmə, “?Nəmahrol niganəmtim təwir?” Kən suah un təmən-ipən kəm ilat məmə, “Iesu təmol-pən nəmit e niganəmtək, kən ekuwin mau rəkis, kən niganəmtək təwir, iatəplan nat.”
16 Kən Farisi min neen kəmotən-ipən məmə, “Suah un təsisi-pənən o Uhgin, məto-inun, in təsətəu-pənən Lou rəha Sapat.”
Məto Farisi min neen min kotəmə, “?Məto tahro? Suah əh sənəmə in iol təfagə rat. Iol təfagə rat təruru nolən nəmtətin kit nulan.” Kən ilat kəmotoor ilat min o nəghatən u.
17 Kən ilat kəmotətapəh min ron məmə, “?Suah əh təmol-wir niganəmtim, kən nikim təht məmə in etəmim naka?” Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, “In ien kit.”
18 Məto netəm-iasol rəha netəm Isrel kəsotənən nipahrienən lan məmə suah u aupən niganəmtin təməpis, məto roiu əh, tinətaiir. Tol nəhlan, ilat kəmotaun-in-pən rəhan tata ne mama kueia,
19 kən kəmotətapəh olau məmə, “? Təhrol? ? Nətitəmlau u suah u? ? Itəmlau onakuən-tu məmə nian in təmaiir-pa, kən niganəmtin təpis? ?Okəmə nipahrienən, kən niganəmtin təmahrol məwir?”
20 Kən rəhan mama ne tata kuəmə, “Itimlau ekiatun məmə nətitimlau əh, kən itimlau ekiatun məmə təmaiir-pa, niganəmtin təpis.
21 Məto itimlau ekuəruru məmə, roiu əh, kəmahrol niganəmtin taiir. Kən itimlau ekuəruru min məmə etəmim pah təmol niganəmtin təwir. Təwir məmə itəmat nakotətapəh ron. In tinepət rəkis, in titun nənən natimnat min rafin kəm itəmat.”
22 Rəhan tata ne mama, kəmuən nəhlan, məto-inu ilau katuəgin netəm-iasol min rəha Isrel, məto-inu ilat kinotələhəu rəkis nəghatən kit məmə, etəmim itəm tatən-iarəp məmə Iesu in Kristo itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa, kən ilat okotahl-iarəp in e nimə rəha nuəfiminən.
23 Tol nəhlan, rəhan tata ne mama, ilau kəmuən məmə, “In tinepət rəkis, təwir məmə itəmat nakotətapəh ron, pəs in tən.”
24 O nat u, ilat kəmotaun-in-pən min suah un itəm niganəmtin təməpis aupən, məmə otuwa mətul aupən e niganəmtilat. Kən kəmotəhai motən məmə, “Ən nipahrienən kən ləs-ipər nərgi Uhgin. Itimat ekotitun məmə suah u, in iol təfagə rat.”
25 Məto suah u təmə, “Io ekəruru məmə suah u in iol təfagə rat, o kəp. Nat kitiəh əm itəm io ekitun. Aupən niganəmtək təməpis, məto roiu enataiir.”
26 Kən ilat kinotətapəh min ron məmə, “?Təmahrol ik? ?Təmahrol mol-wir ik, kən niganəmtim təwir?”
27 Məto in təmə, “Enəmən-ipinə rəkis kəm itəmat, məto itəmat nəsotətəlig-inən io. ?Təhrol nakotəmə iakən min? ?Itəmat min nakotəmə rəhan u itəmat?”

28 Kən ilat kəmotəhai in motən rat, motəmə, “!Ah! !Ik u rəhan etəmim! !
Məto itɨmat u, netəmim rəha Moses!‡
29 Itɨmat ekotɨtun wɨr məmə Uhgɨn təmatəghat kəm Moses, məto suah un,
ekotəruru məmə təmɨsɨ-pən hiə.”§
30 Kən suah apon təmə, “!Nəman! !Narmək təmiwɨg pɨk! !Suah u in təmol-
wɨr nɨganəmtək, məto itəmat nəkotəruru ikɨn təmɨsɨ-pən ikɨn!
31 Kitat kotɨtun məmə Uhgɨn təsətəlɨg-inən netəm koatol nolən rat. !Məto
etəm tatɨsiai-in Uhgɨn, kən matol nəwian, Uhgɨn tatətəlɨg-in!*
32 E nətuounən nian, mətoarus-pa u-roiu, kəsətoən əh suah kit məmə təmol-
wɨr iganəmtɨn əpɨs kit itəm təmaiir-pa tol mihin, məto nɨganəmtɨn tɨnəwɨr.
33 Okəmə suah u təməsɨsɨ-pənən o Uhgɨn, okol təsol agɨn-əh nat kit. Məto
tətuatɨp əm məmə in tatɨsɨ-pən o Uhgɨn.”†
34 Kən ilat kəmotəhai mɨn motəmə, “!Nəman! Ik etəmim rəha nolən rat nian
rafin əm, tətuoun e nian nəmaiir-pa mətoarus-pa u-roiu. ?Nakahrol məmə
nakəgətun itɨmat?” Kən ilat kəmotahl-iarəp in e nimə rəha nuəfɨmɨnən.‡

Nətəlɨgən rəha Farisi mɨn, tahmen e etəm nɨganəmtɨn təpɨs

35 Kən Iesu təmətо nəghatən məmə kəmahl-iarəp suah u e nimə rəha
nuəfɨmɨnən, kən in təmuwɨn məplan, kən tətapəh ron məmə, “?Təhrol? ?Ik
nəkatahatətə e Nəti Etəmim?”
36 Kən suah un təmə, “?Etəm-iasol, etəmim un in pah? !Awi! Ən-ipa-tu kəm
io, pəs io ekahatətə lan.”§
37 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Roiu əh, ik nɨnehm rəkɨs in. Suah u, mə
inu io, iatəghat kəm ik u-roiu.”*
38 Kən suah un tən-ipən kəm Iesu məmə, “Iərəmərə, io enatahatətə lam.” Kən
in təmɨsin-pən nulɨn ron, kən matəfak kəm in.†
39 Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Io emuwa e nətueintən u məmə
ekakil netəmim motoor ilat, kən tol nəhlan, netəm nɨganəmtɨlat təməpɨs,
okotehm nat, kən netəm mɨn u koatehm nat, nɨganəmtɨlat otəpɨs.”‡
40 Kən Farisi mɨn neen əh-ikɨn, kəmotəto nəghatən lan, kən kotən-ipən kəm
in məmə, “?Təhrol? ?Ik nakatən məmə nɨganəmtɨtɨmat mɨn təpɨs?”§
41 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Okəmə nɨganəmtɨtəmat təpɨs,
oesənən məmə itəmat nəkotəkəike motos nalpɨnən o təfagə rat mɨn rəhatəmat.
Məto itəmat nakotəmə nɨganəmtɨtəmat təwɨr, nakotehm nat, kən tol nəhlan,
təfagə rat mɨn rəhatəmat tətatɨg əh etəmat.”*

10

Iesu təmuəh nimaa nəghatən e etəmim rəha nehmən sipsip

1 Kən tən məmə, “Nɨpahrienən agɨn u iatən kəm itəmat məmə, etəmim itəm
tatuwɨn imə e noanɨkulu rəha sipsip, təsuwɨn-pənən e ket, məto in tətaiu əm

‡ **9:28:** Jon 5:45 § **9:29:** Netəm-iasol rəha netəm Isrel, təməwɨr məmə ilat okotɨtun məmə Iesu təmɨsɨ-pən o Uhgɨn, məto-inu Uhgɨn əm tɨtun nol-wɨrən nɨganəmtɨn əpɨs. Məsɨn mɨn un, Naoa Rəha Uhgɨn tatən məmə nian Kristo itəm Uhgɨn təmən məmə otahl-ipa tuwa, kən in otol-wɨr nɨganəmtɨn əpɨs mɨn okotəwɨr (Aes 29:18, 35:5, 42:7). Məto, netəm-iasol rəha netəm Isrel, nɨganəmtɨlat təpɨs o natɨmnat mɨn rəha Uhgɨn, kən kotapəs nətəu-pənən Iesu. * **9:31:** Sam 66:16-20; Prov 15:29; Aes 1:15; 59:2 † **9:33:** Jon 3:2 ‡ **9:34:** Jon 9:2; Aes 66:5 § **9:36:** Rom 10:14 * **9:37:** Jon 4:26 † **9:38:** Mat 28:9 ‡ **9:39:** Aes 6:10; Mak 4:12; Luk 4:18 § **9:40:** Rom 2:19 * **9:41:** Jon 15:22,24; Hip 10:28-31

lan kən matiwɨgego in məmə otuwɨn imə e noanɨkulu rəha sipsip,* in iakləh
ne iohamnu itəm kit.† 2 Məto etəmim itəm tatuwɨn-pən e ket, in etəm tatehm
sipsip.‡
3 Etəmim itəm tatətul e ket, nian rafin in taterəh e ket o suah u, kən sipsip mɨn
kotɨtun nəwian. Nian rafin in tətaun-in nərgɨ sipsip mɨn kitiəh kitiəh, kən in
matit ilat moatiet.
4 Nian in tatit rəhan mɨn rafin sipsip moatiet e noanɨkulu, in tətaupən-in ilat,
kən sipsip mɨn koatuarisɨg-in, məto-inu kotɨtun nəwian.
5 Məto ilat kəsotətəu-pənən suah kit u itəm kotəruru, ilat okotəkəike kagɨm
kapəs, məto-inu ilat kotəruru nəwian."

6 Iesu təmuəh nimaa nəghatən u, məto ilat kotəruru nɨpətɨn məmə tatən
naka.

Iesu in etəmim ətuatɨp rəha nehmən sipsip

7 Tol nəhlan, kən Iesu təmən-ipən mɨn kəm ilat məmə, "Nɨpahrienən agɨn u
iatən kəm itəmat məmə, io u, io Ket rəha sipsip mɨn itəm koatuwɨn-pən ikɨn.§
8 Netəm mɨn u itəm kotaupən-in io, ilat rafin netəmim rəha nakləhən əm ne
nohamnuən itəm.* Məto sipsip mɨn kol kəsotətəlɨg-inən ilat.
9 Io un, io Ket u. Etəm tatuwa-pa io ikɨn, məmə otuwɨn imə, in otos
nəmegəhən. In otuwa imə, miet muwɨn ihluə e io, kən mos manuwɨhl wɨr
itəm tamiəmɨtə lan.†
10 Məto iakləh, in tatuwa əm o nat kitiəh əm. In tatuwa məmə otakləh kən
mohamnu itəm, kən mərəkɨn-ərəkɨn natɨmnat rafin. Məto io, emuwa məmə
iakol suatɨp o nosən nəmegəhən,‡ kən nəmegəhən u, in tərioah wɨr e nəwɨrən
rafin.
11 "Io u, Etəmim rəha Nehm Wɨrən Sipsip Mɨn.§ Etəm wɨr un, itəm tatehm
wɨr sipsip mɨn, in nɨkin tagien əm məmə otos-ipən nəmegəhən rəhan o sipsip
mɨn.*
12 Məto etəmim un itəm katətou məmə in otatehm sipsip mɨn, in sənəmə
etəm ətuatɨp rəha nehmən sipsip. Sənəmə in rəhan əh sipsip mɨn. Kən okəmə
tarəplan kuri iarupɨn kit tatuwa məmə otus ilat, kən in otaiu mapəs ilat. Kən
kuri iarupɨn u, tuwɨn mus sipsip mɨn neen, kən məhgatit ilat kotagɨm kitiəh
kitiəh.
13 Etəm nəhlan, in otagɨm məto-inun katətou əm in o nehmən sipsip mɨn,
məto e nɨkin, in təsolən nat agɨn e sipsip mɨn.

14-15 "Io u inu, io Etəmim rəha Nehm Wɨrən Sipsip Mɨn. Tata Uhgɨn in
tɨtun io, kən io ekɨtun in,† kən e nolən kitiəh əm, io ekɨtun rəhak sipsip mɨn,
kən rəhak sipsip mɨn ilat kotɨtun io. Io nɨkik tagien əm, məmə oekɨmɨs o
nosmegəhən ilat.
16 Kənu rəhak mɨn neen əpəh ikɨn sipsip mɨn, itəm kəsotatɨgən e noanɨkulu
u, məto io ekəkəike mit mɨn ilat kotuwa. Ilat mɨn, okəpanotɨtun nətoən

---

* **10:1:** Noanɨkulu rəha sipsip un, tahmen e ikɨn kit itəm katəhg-ipən sipsip mɨn ikɨn nian rafin lapɨn, məmə ilat okotatɨg wɨr o kuri iarupɨn mɨn ne laion mɨn. † **10:1:** Jon 10:8,10 ‡ **10:2:** E ves mɨn u 1-5, ket ne etəm tatehm sipsip, ilau kərən katuəpsen-pən Iesu, kənu iakləh mɨn koatəpsen-pən netəm-iasol mɨn rəha netəm Isrel. Kənu sipsip mɨn koatəpsen-pən netəmim mɨn rəha Uhgɨn. § **10:7:** Jon 1:51; 14:6 * **10:8:** Jer 12:1; Esik 34:2 † **10:9:** Sam 118:20,22-24 ‡ **10:10:** Jon 1:4; 3:15-16; 5:40; 20:31 § **10:11:** Sam 23:1; Aes 40:11; Esik 34; Maeka 5:2,4; Mat 2:6; Mak 6:34; 1 Pita 2:25; 5:2-4; Nol Əpən 7:17; Jon 15:13; 1 Jon 3:16 * **10:11:** Hip 13:20 † **10:14-15:** Mat 11:27

nəwiak. Kənu sipsip min u ilat rafin u, okotuwa motuəfimin əm ilat min motol
kitiəh. Kən etəmim kitiəh əm, in otatehm ilat.‡ §
17 “Rəhak Tata in tolkeike pik io, məto-inu nikik tagien əm məmə oekos-
ipən rəhak nəmegəhən o netəmim, məmə uarisig lan, io ekos min nəmegəhən
rəhak.*
18 Etəmim kit tikə məmə otos-irəkis nəmegəhən rəhak, məto io atip əm ekos-
ipən rəhak nəmegəhən məto-inun io əm iakolkeike mihin. Io atip əm iatos
nepətən məmə ekəhlman rəhak nəmegəhən, kən io atip əm matos min nepətən
məmə ekaskəlim min rəhak nəmegəhən. Nat u inu, itəm rəhak Tata təmən-ipa
kəm io məmə ekəkəike mol mihin.”†
19 Kən netəm Isrel u, ilat kəmotoor min ilat min o nəghatən min u.
20 Ilat tepət kotən məmə, “!Suah u narmin rat kit tətatig lan! !Rəhn-kapə
tətalməl! ?Təhrol itəmat nakoatətəlig-in?”
21 Məto neen min, ilat koatən məmə, “Nəghatən u, sənəmə nəghatən rəha
etəm narmin rat tətatig lan. ?Nikitəmat təht məmə, narmin rat titun nol-wirən
iganəmtin əpis, təwir min?”‡

Netəmim kəmoatetəhau Iesu, məto-inu in təmən məmə in Nəti Uhgin

22 Tinuwa e nian rəha netəm Isrel itəm koatol lafet kit lan Jerusalem. Nərgi
lafet u, in lafet rəha Nol-Wirən Min Nimə Rəha Uhgin.§
23 In əh e nian rəha nətəpən. Kən Iesu təmətaliwək e feranta e Nimə Rəha
Uhgin, nərgin u, Feranta Rəha Kig Solomon.
24 Kən netəm Isrel neen kəmotuwa motətul, motitəlau in. Kəmotən-ipən
kəm in məmə, “?Onəghan kən ik nəpanol itimat ekotitun ik? Okəmə ik Kristo
pahrien itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa, nakən-ipa wir kəm itimat.”*
25 Kən Iesu tən-ipən kəm ilat məmə, “Io enəmən-ipinə rəkis kəm itəmat,†
məto itəmat nəsotahatətəən lak. Nəmtətin min u itəm iatol e nərgi rəhak Tata,
ilat koatol nəfigəmən e nəghatən rəhak,‡
26 məto itəmat nəsotahatətəən lak, məto-inun itəmat sənəmə rəhak min
sipsip min.§
27 Rəhak sipsip min ilat koatəto nəwiak kən motitun. Io ekitun wir ilat, kən
ilat koatuarisig-in io.
28 Kən io iatos-ipən nəmegəhən lilin u namnun tikə kəm ilat, ilat okol
kəsotisimisən nian kit ne. Kən etəmim kit ne okol təsiuw rəkisən ilat e
nelmək.*
29 Rəhak Tata itəm təmos-ipa ilat kəm io, in təsanən taprəkis-in natimnat
rafin. Tol nəhlan, kən suah kit okol təsiuw rəkisən ilat e nelmin.†
30 Itimlau rəhak Tata, itimlau kitiəh əm.”‡
31 Kən netəm Isrel kəmotəmik min kəpiel apin, məmə okotaht in lan.

---

‡ **10:16:** Ves 16 u, in tatitəlig-pən e ves min 1-5. Ikin əh, noanikulu rəha sipsip tatəgətun netəm Isrel. Iesu tətaun-in ilat məmə rəhan min. Sipsip min itəm kotatig əh e noanikulu əh, ilat u, netəm Isrel itəm kəsotahatətəən e Iesu. Sipsip min itəm Iesu tatən məmə ilat kəsotatigən e noanikulu u, ilat Iaihluə min. Nian in otaun-in ilat, kən ilat min okotətəlig-in nəwian, kən ilat rafin okotuwa kol kitiəh, kən etəmim kitiəh əm, inu Iesu, in otatehm wir ilat. § **10:16:** Aes 56:8; Jon 11:52; Wək 10:34,35; Rom 1:16; Efes 3:6 * **10:17:** Aes 53:12 † **10:18:** Mat 26:53-54; Fil 2:8; Hip 5:8 ‡ **10:21:** Eks 4:11 § **10:22:** Lafet əh koatol nikilat tatuəh nian kit aupən. Tipilat min kəmotafəl wir Nimə Rəha Uhgin, təpiə, kən məwir, masim. Lafet əh, in katən min məmə lafet rəha Laet Min, məto-inu netəmim kəmotasiəpən e lait min tepət e rəhalat latuənu min. * **10:24:** Luk 22:67-71 † **10:25:** Jon 8:58 ‡ **10:25:** Jon 5:36; 14:11 § **10:26:** Jon 6:44 * **10:28:** Jon 6:39; Rom 8:35-39 † **10:29:** Jon 17:2,6,24 ‡ **10:30:** Dut 6:4; Jon 17:21-23

32 Məto Iesu tən-ipən kəm ilat məmə, “Io enamol rəkis nəmtətin wir min
tepət e niganəmtitəmat. Nəmtətin min əh ilat əh, rəhak Tata təmos-ipa məmə
io ekol. ?Məto nəmtətin ahrol un itəmat nakotəmə onəkotaht io ron e kəpiel apin?”
33 Kən ilat kotəmə, “Itimat esotənən məmə ekotaht ik e kəpiel apin o nat
pispis wir min u ik natol. Itimat ekotəmə ekotaht ik məto-inu nakatən rat
Uhgin. Ik etəmim əm, məto ik nakatən məmə ik Uhgin.”
34 Kən Iesu tən-ipən kəm ilat məmə, “Kəməte-pən aupən, e rəhatəmat ətuatip
Lou, məmə Uhgin təmən-ipən kəm ilat məmə, ‘Itəmat uhgin min.’§
35 Kən kitat kotitun məmə Naoa Rəha Uhgin, okol təsəuhlinən. Uhgin
təmos-ipən nəghatən rəhan kəm netəmim neen. ?Tol nəhlan, okəmə Uhgin
təmatəghat-in netəm min u, kən mən ilat məmə uhgin min,
36 kən nakotəhrol motəhai io moatən məmə io iatən rat Uhgin məto-inu
iatən məmə io Nəti Uhgin? Io u inu, itəm Tata Uhgin in təmələhəu-pən io
məmə rəhan pisin əm, kən mol əpen-əpenə lak, məmə otahl-ipa io ekuwa e
nətueintən.
37 Okəmə esolən nəmtətin min itəm rəhak Tata tatol, kən sotahatətəən lak.
38 Məto okəmə iatol nəmtətin min u rəhak Tata tatol, kən nat əpnapin məmə
itəmat nəsotahatətəən e rəhak nəghatən min, məto təwir məmə onəkotahatətə
e nəmtətin min rəhak. Kən tol nəhlan, itəmat onəpanotitun wir agin məmə
Tata Uhgin tətatig lak, kən iakətatig e Tata Uhgin.”*
39 Tol nəhlan, o nəghatən min u, ilat kəmotolkeike min məmə okotaskəlim
in, məto in təmiet elat, magim.
40 In təmeguəfimin-pən min e nəwtain nəhau Jotan, muwin əpəh, aupən, Jon
təmol baptais e netəmim ikin. Kən mətatig ikin əh.
41 Kən netəmim tepət kəmotuwa ron, kən moatən məmə, “Jon təməsolən
nəmtətin kit ne. Məto nəghatən min itəm in təmatən e suah u, ilat rafin
nipahrienən əm.”†
42 Kən ikin əh, netəmim tepət kəmotahatətə e Iesu.

11

Lasaros təmimis

1 Etəm Petani kit, nərgin u Lasaros, tatimis. Petani, in latuənu kit, ima Meri
ne pian Mata.*
2 Meri u, inu, uarisig otəpənau nelki Iərəmərə rəhatat e senta, kən mafəl e
noanun, təmiəg.† Kən pətan u, rəhan u kaka Lasaros u tatimis.
3 Tol nəhlan, wini Lasaros mil kuahl-ipən nəghatən o Iesu məmə, “Etəm-iasol,
ik kit u itəm nakolkeike pik,‡ in tatimis.”
4 Nian Iesu təmətо nəghatən u, kən in təmə, “Lasaros tatimis, məto rəhan
nimisən əh, okol təsolən in timis agin-əh. Nimisən əh rəhan otol məmə
netəmim okotiləs-ipər motənwiwi Uhgin ron. Kən nimisən əh otol məmə
netəmim okotiləs-ipər motənwiwi Nəti Uhgin ron.”
5 Iesu tolkeike pik Mata ne pian, ne rəhalau kaka Lasaros.

---

§ **10:34:** E Sam 82:1-2, Uhgin təmuəh nimaa nəghatən kit məmə, netəm-iasol min rəha netəmim rəhan, ilat kotahmen e uhgin min, meto inu in təmitəpun ilat məmə ilat okoatətul o Uhgin, kən motakil rəhan netəmim min. Kəmotakil netəmim mihin, kən tol nəhlan, kən tən elat məmə, “uhgin min.” Məto kəsi, məmə ilat kəmosotakilən e suatip ətuatip, kən Uhgin otərəkin ilat. Inu e ves u Jon 10:34, Iesu in tatos e nəghatən u kəməte aupən e Sam, kən tatəghat kəm netəm-iasol min roiu. * **10:38:** Jon 14:10,11,20; 17:21 † **10:41:** Jon 1:26-27,30,34 * **11:1:** Luk 10:38-42 † **11:2:** Jon 12:3 ‡ **11:3:** Jon 11: 5,36

6 Tol nulan, nian tatəto pap məmə Lasaros tatɨmɨs, in təmatɨg mɨn mos nian
kəiu əpəh ikɨn tətatɨg ikɨn.§
7 Kən uarisɨg, tən-ipən kəm rəhan netəmim mɨn məmə, “Pəs kotɨtəlɨg-pən
mɨn Jutia.”
8 Məto rəhan netəmim mɨn kotən-ipən kəm in məmə, “Iəgətun, roiu əm huə,
netəm-iasol rəha Jutia kəmotəmə okotahtɨmnu ik e kəpiel apɨn. ? Məto ik
nakən məmə onakɨtəlɨg-pən mɨn ikɨn əh?”
9 Kən Iesu tən-ipən kəm ilat məmə, “Itəmat nəkotɨtun məmə tuelef aua e
nərauiəgən. Okəmə etəmim tətaliwək e nərauiəgən, okol təsorinən nelkɨn e
kəpiel kit, məto-inu tatəplan nat e nəhag-əhagən rəha nətueintən.*
10 Məto okəmə in tətaliwək lapɨn, in tɨtun norinən nelkɨn e kəpiel kit, məto-
inu rəhan nəhag-əhagən tɨkə.”
11 Iesu tɨnən rəkɨs nəghatən əh, kən in mən-ipən kəm ilat məmə, “Kitat kit u
Lasaros, in tətapɨl. Məto io oekuwɨn əh-ikɨn məhgaiir lan.”†
12 Kən rəhan mɨn netəmim kotən-ipən kəm in məmə, “Etəm-iasol, okəmə in
tətapɨl, kən rəhan nɨmɨsən otɨkə. !In otəto təwɨr mɨn!”
13 E nəghatən u rəha Iesu, nɨpətɨn u məmə Lasaros tɨnɨmɨs rəkɨs. Məto ilat
nɨkilat təht məmə Lasaros in tətapɨl əm.
14 Kən Iesu təmən-ipən wɨr məmə, “Lasaros tɨnɨmɨs rəkɨs.
15 Nian nɨkik tatuəh itəmat, nɨkik tagien məmə eməsatɨgən itɨmlau min,
məto-inu nat u, otasitu etəmat məmə onəkotahatətə lak. Məto təwɨr məmə pəs
kotuwɨn motehm in.”
16 Kən Tomas u, kətaun-in məmə Mil Mil, in tən-ipən kəm netəmim neen mɨn
rəha Iesu məmə, “Təwɨr, pəs kitat rafin kotuwɨn, məmə kitat rafin okotɨmɨs əm
kitat min.”

Iesu in nəukətɨ naiir-pa mɨn e nɨmɨsən

17 Nian Iesu təmiet-arəpən Petani, kən təməto məmə kəmɨtənɨm Lasaros,
tɨnos nian kuwɨt rəkɨs.
18 Latuənu u Petani, in iuəhkɨr əm o Jerusalem, okəmə naka suatɨp lan
tahmen e kilomita kɨsɨl,
19 kən netəm Isrel tepət kəmotuwa məmə okotehm Mata ne Meri motɨləs-
ipər nətəlɨgən rəhalau məto-inun katuəto tərat o rəhalau kaka təmɨmɨs.
20 Kən nian Mata təməto məmə Iesu tatuwa, in təmətul muwɨn məmə
otəplan. Məto Meri, in təmatəpələh əm imə.‡
21 Kən Mata təmən-ipən kəm Iesu məmə, “Etəm-iasol, okəmə ik nəmətatɨg
ikɨn-u, okol rəhak kaka təməsɨmɨsən.
22 Məto io enɨtun əh məmə nat naka onakətapəh-in kəm Uhgɨn, kən Uhgɨn
otəpanos-ipɨnə kəm ik.”
23 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Rəham kaka otəpanəmegəh mɨn.”
24 Mata təmə, “Io ekɨtun məmə Lasaros otəpanəməgəh mɨn e Namnun Nian,
itəm netəmim rafin kəmotɨmɨs okotaiir-pa mɨn.”§
25 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Io u, io Nəukətɨ Naiir-pa Mɨnən e
Nɨmɨsən, kən io mɨn, io Nəukətɨ Nəmegəhən. Etəmim itəm in otahatətə lak,
nat əpnapɨn məmə in təmɨmɨs, məto in otəmegəh mɨn.

---

§ **11:6:** Iesu in tolkeike Meri ne Mata ne Lasaros, tol nəhlan in tatəsahgin minu lan məmə Lasaros otɨmɨs paupən, məto-inun in otol nahatətəən rəhalal təskasɨk mɨn nian in otol Lasaros tɨnəmegəh mɨn e nɨmɨsən. Əplan-tu ves 14-15. * **11:9:** Jon 8:12; 9:5 † **11:11:** Nɨmɨsən rəha netəm kotahatətə e Iesu in tahmen əm məmə kəmotapɨl əlu-alu əm məto-inu ilat kəmotos nəmegəhən lilɨn. Jon 3:16; 5:24; 10:28; 11:25-26; 1 Tes 4:13-18 ‡ **11:20:** Luk 10:38-42 § **11:24:** Dan 12:2; Jon 5:28,29; 6:39,40; Wək 24:15

26 Kən etəmim itəm tatəmegəh kən mətahatətə lak,* in okol təsimis agin-əhən
nian kit ne.† ?Nəkatahatətə e nəghatən u rəhak?”
27 Mata tən-ipən kəm in məmə, “Əwəh, Iərəmərə. Io enatahatətə lam, məmə
ik Kristo itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa. Ik Nəti Uhgin. Ik u inun, aupən
netəmim kəmoatən məmə ik onəpanuwa e nətueintən.”

Iesu təmasək

28 Nian Mata tinən rəkis nəghatən u, kən muwin məmə otən-ipən kəm pian
Meri tuwa. Təmuwin kən masiwən-in-pən e matəlgin məmə, “Iəgətun‡ tinuwa
rəkis. Tolkeike məmə otəplan ik.”
29 Kən nian Meri təməto nəghatən u, təmətul uəhai əm, matuwin məmə
otəplan Iesu.
30 Iesu in təsuwamən əh latuənu, in tatətul əh-ikin Mata təmuwin ikin
mehm.
31 Kən nian netəm Isrel min u itəm kəmoatəpələh imə ilat Meri, moatiləs-
ipər rəhan nətəligən, kəmotəplan in təmətul uəhai əm matuwin ihluə, kən ilat
kotuarisig-in. Nikilat təht məmə tatuwin e suwit, otasək.
32 Meri təmiet-arəpən u ikin Iesu tatətul ikin, kən nian təməplan Iesu, in
təmisin nulin mən-ipən kəm in məmə, “Etəm-iasol, okəmə ik nəmətatig ikin-u,
kən okol rəhak kaka təsimisən.”
33 Nian Iesu təməplan məmə pətan u ne netəmim min un ilat min koatasək,
in təməto tərat pik, nikin tifim.
34 Kən in təmətapəh olat məmə, “?Nəmotitənim hiə?”
Kən ilat kəmotən-ipən kəm in məmə, “Etəm-iasol, wa-tu məplan.”
35 Iesu, nahwi nəmtin təmaiəh.§
36 Kən netəm Isrel min u, ilat kotəmə, “Ei, netəmim. !In təmolkeike pik agin-
əh suah u taprəkis!”
37 Məto ilat neen min koatən məmə, “Suah əh in əh aupən, təmol-wir
iganəmtin əpis. ?Kən təhrol məsən-iəhauən Lasaros məmə təsimisən?”

Iesu təmosmegəh min Lasaros

38 Kən Iesu təməto min tərat pik, kən in təmuwin əpəh e suwit. Ilat
kəmotitənim Lasaros əpəh e nipəg kəpiel kit, kən motiləs-ipən min kəpiel kit
min motahtosig-in-pən nipəg kəpiel lan.
39 Kən Iesu tən-ipən məmə, “Otahwin rəkis-tu kəpiel.”
Kən Mata u, wini Lasaros, tən-ipən kəm Iesu məmə, “Etəm-iasol, in tinəpien
rəkis. Kəmitənim tinos nian kuwit rəkis.”
40 Məto Iesu tən-ipən kəm in məmə, “?Təhrol? ?Ik ninaluin məmə emən-
ipinə rəkis kəm ik məmə okəmə nakahatətə lak kən onəkəplan nəsanənən asol
ne nepətən əhag-əhag rəha Uhgin?”
41 Tol nəhlan, ilat kəmotahwin rəkis kəpiel. Kən Iesu təmuag-pər kən məmə,
“Tata, io iatən tagkiu kəm ik məto-inu nəməto rəkis rəhak nəghatən.
42 Kən ekitun məmə e nian rafin, natəto io. Məto iatən nəghatən u, o netəm
min u, itəm koatətul titəlau-in io, məmə ilat okotahatətə məmə ik nəmahl-ipa
io.”*
43 Kən əmun, nian Iesu tinən rəkis nəghatən u, in təmaun əfəməh məmə, “!
Lasaros, ətul miet!”
44 Kən Lasaros təmətul miet, matəmik mətmətig əm niməhan min u itəm
kəməlis ətain nelmin ne nelkin ne niganəmtin ne lan. Kən Iesu tən-ipən kəm
ilat məmə, “Otikis rəkis niməhan min əh, pəs in taliwək.”

---

* **11:26:** Jon 3:15 † **11:26:** Mat 25:46 ‡ **11:28:** Jon 13:13 § **11:35:** Luk 19:41 * **11:42:** Jon 3:17

Netəm-iasol min rəha Isrel kəmotegəs-in suatip məmə okotoh Iesu
(Mat 26:1-5; Mak 14:1-2;
Luk 22:1-2)

45 Netəm Isrel itəm kəmotuwa o Meri kən motehm natimnat min u itəm Iesu təmol, ilat tepət kəmotahatətə lan.
46 Məto ilat min neen kəmotuwin o Farisi min, kən motən-iarəp kəm ilat rafin natimnat min itəm Iesu təmol.
47 Kən o nat u, Farisi min u ne pris asol min ilat kəmotaskəlim nuəfiminən asol kit rəhalat, kən ilat kəmotən kəm ilat min məmə, "? Okotəhrol nulan? Suah əh tinatol nəmtətin tepət.
48 Okəmə okotapəs əm, tatol nəhlan, kən netəmim rafin okotahatətə lan, kən netəm Rom ilat okotuwa motərəkin Nimə Rəha Uhgin ne kantri rəhatat kən motos-irəkis ilau e nelmitat."
49 Kən ilat kit u, nərgin u Kaeafas, in pris asol agin e nup əh. Tol nulan, in təmən məmə, "Itəmat nəkotəruru agin-əh nat u.
50 ? Təhrol itəmat nəsotitunən? ? Itəmat nəsotitunən məmə təwir məsin otəmat məmə etəmim kitiəh əm otimis o netəmim, taprəkis-in məmə kantri apiəpiə otimis?"†
51 Nian in tinən nəghatən u, in təməsən atipən e nətəligən əm rəhan. In pris asol agin e nup əh, kən in təmaupən mən-iarəp nəghatən itəm Uhgin təmos-ipən kəm in. Kən in təmən məmə Iesu in otimis o nosmegəhən netəm Isrel.‡
52 Kən məto rəhan nimisən, sənəmə o nosmegəhən netəm Isrel əm, məto o nosməgəh minən nenəti Uhgin min itəm kotan atit e nətueintən, kən mol ilat kotuwa motol kitiəh əm.§
53 Tol nəhlan, e nian əh, ilat kəmotegəhan-in məmə okotəkəike kegəs-in suatip kit o nohamnuən Iesu.
54 Kən o nat u, Iesu təsaliwək-arəp minən ikin min e Jutia, in təmagim ikin-u, muwin əpəh e taon kit, nərgin u Efraim. Taon u, in iuəhkir əm o ikin taruən-aruən ikin. Kən in mətatig ikin əh, ilat rəhan min netəmim.

Netəmim kəmoatol əpen-əpenə o nolən lafet rəha Nuhagego-inən

55 Tinatuwa iuəhkir o nian rəha lafet kit rəha netəm Isrel, nərgin u, lafet rəha Nuhagego-inən.* Kən netəmim tepət kinoatiet ikin pisin pisin min minoatuwa Jerusalem məmə okotol natimnat min məmə ilat okotaruətuəh† e niganəmti Uhgin, paupən un, məpanotuwin e lafet əh.
56 Kən netəm min əh kinoategəs-in Iesu. Kən nian kəmotuəfimin e Nimə Rəha Uhgin, kinoatətapəh-ətapəh olat min məmə, "?Kəruru mə Iesu otuwa e lafet u, o kəp?"
57 Məto e nian əh, pris asol min ne Farisi min kəmotələhəu nəghatən kit, məmə okəmə etəmim kit titun ikin Iesu tətatig ikin, in otəkəike muwa mən-iarəpən kəm ilat, pəs mopael min kotuwin motaskəlim.

12

Meri təmau nelki Iesu e senta
(Mat 26:6-13; Mak 14:3-9)

---

† **11:50:** Jon 18:14 ‡ **11:51:** Kaiəfəs tolkeike məmə okohamnu Iesu məto-inu təsolkeikeən məmə netəm Rom okotərəkin kantri rəha netəm Isrel. Məto, in təmatən aupən nat kit itəm otuwa mol nipahrienən lan, məto in təruru nat əh in tatən. Rəhan nəghatən, nipətin tatəgətun məmə Iesu otəkəike mimis məmə Uhgin otəsolən nalpinən kəm rəhan netəmim o rəhalat təfagə rat min. § **11:52:** Aes 49:6; Jon 10:16 * **11:55:** Eks 12:13,23,27 † **11:55:** Okotaruətuəh, nipətin un, məmə ilat okotafəl wir ilat min, məto-inu ilat kotitun məmə ilat kotamkimik e niganəmti Uhgin.

1 Nian sikis əh-ikin tətatig əh kəpənan e nian rəha lafet rəha Nuhagego-inən,
kən Iesu tinitəlig-pa min Petani, imə Lasaros ikin. Suah u inu, Iesu in təmol in
təmegəh min.
2 Kən netəmim ikin-u, kəmotol nagwənən kit rəha Iesu. Kən Mata in tos
nagwənən, muwa.* Kən Lasaros min əh-ikin e nagwənən əh, ilat Iesu ne,
koatəməhl-pən, moatagwən.†
3 Kən Meri təmos senta kit tatər e nuwigi nat, muwa. Senta u, kəmol e noki
nato.‡ Senta əh, nəmiəwin təwir, kən nəmtin tiəkis. Kən in təmau nelki Iesu e
senta u, kən mafəl e noanun. Nəmiəwi senta u, təmirəfin nipəgnoa nimə.§
4 Məto etəmim kit rəha Iesu, nərgin u Jutas Iskariot, suah un uarisig
otəpanegəhan-in-pən Iesu e nelmi rəhan tikimir min, in təməhai ron. In təmən
məmə,
5 "?Ik nəkəruru nol-salim-in senta u, mos məni lan, kən mos-ipən kəm ian-rat
min? Senta u, in tahmen e tri-hanrit tenarius.*
6 In təmən nəhlan, məto sənəmə in tatol nat agin e ian-rat min, məto in təmən
əm, məto-inu in iakləh. In tatos kətim rəha məni rəhalat, kən nian neen, in
tətakləh-in.
7 Məto Iesu təmə, "Əpəs-tu pətan u. Sərəkinən rəhan nətəligən. In
təmatələhəu wir senta u, məmə otau nipətik, o nian əh itəm okitənim io lan.
8 Ian rat min, nian rafin itəmat min ilat nəkotatig.† Məto io, okol esatigən
nian rafin kitat min itəmat."

Pris asol min kəmotegəs-in min suatip o nohamnuən Lasaros

9 Kən nian nimanin netəm Jutia kəmotəto məmə Iesu tətatig latuənu Petani,
kən ilat kinoatuwa ikin. Kəsotuwa əmən məmə okotehm Iesu, məto ilat
kotuwa min məmə okotəplan-tu Lasaros u təmimis, kən Iesu tol min təmegəh.‡
10 Kən əmun, pris asol min, kəmotegəhan-in min məmə okəkəike kohamnu
min Lasaros,
11 məto-inun nian netəm Isrel tepət kəmotəplan Lasaros təməmegəh min,
kən ilat kəmotahatətə e Iesu, kən minotapəs rəhalat netəm-iasol min.

Iesu təmuwa Jerusalem matol əp in məmə in kig (Mat 21:1-11; Mak 11:1-11; Luk 19:28-40)

12 Kəmən lawigin, nimanin netəmim itəm kəmoatuwa Jerusalem məmə
okotol lafet rəha Nuhagego-inən, kəmotəto məmə Iesu tətaliwək minatuwa
e taon.
13 Kən tol nəhlan, ilat kəmotiet e taon u, moatəmik nat kit tahmen e nimali
nəmil§ moatuwin mə okotəplan Iesu. Kən moatagət əfəməh moatən məmə,
"!Hosana!*
!Iərəmərə Uhgin tətatig ilau suah u itəm tatuwa e nərgin!
!Iərəmərə Uhgin tətatig ilau Kig u rəha netəm Isrel!"†
14 Kən Iesu təməplan nəti togki kit, kən tasuə lan maliwək matuwin.
Natimnat min u, Naoa Rəha Uhgin tinəmən rəkis məmə,

---

* **12:2:** Luk 10:38-42 † **12:2:** Nipahrienən məmə ilat kəsotəpələhən motagwən. Məto e nolən rəhalat e nian əh, ilat kotapil motisin-pən nuwləlmilat e tepil, kətagwən. ‡ **12:3:** Nato in nat kit nəmiəwin tatəpien wir, tahmen e nigpis. § **12:3:** Mak 14:3 * **12:5:** Roiu, tri-hanrit tenarius tahmen e tri-hanrit-taosan vatu." † **12:8:** Dut 15:11 ‡ **12:9:** Jon 11:43,44 § **12:13:** Nimali nəmil u in nəmtətin rəha nəptən rəhalat ne nol winən e tikimir min rəha netəm Isrel. Okəm-naka ilat kəmoturin-urin nimali nəmil məto-inu nikilat tatəht məmə Iesu in Kristo, kən in tinuwa məmə otəmki-rəkis ilat e nərəmərəən rəha netəm Rom. * **12:13:** Nəghatən u, "Hosana," nipətin ətuatip in "Asitu, Uhgin, osmegəh itimat," məto e nian rəha Iesu, nəghatən u, ilat kəmotəuhlin əm nipətin məmə, "!Əniwiwi Uhgin!" Ves u ilat koatən, in təmisi-pən e Sam 118:25-26. † **12:13:** Jon 1:49

15 “Netəm Saeon,‡ itəmat sotəgɨnən.
!Otəplan-tu! !Kig rəhatəmat tatuwa,
in tɨtasuə e nəti togki maliwək matuwa!”§
16 E nian əh, netəmim rəha Iesu ilat kotəruru nɨpəti nat u. Məto uarisɨg, nian
Iesu tɨnəmegəh mɨn e nɨmɨsən, kən Uhgɨn tɨnol əp rəkɨs nepətən rəha Iesu, kən
nɨkilat təpanəht məmə aupən, kəmətə rəkɨs nəghatən lan e Naoa Rəha Uhgɨn,
kənu netəmim kɨnotol nəghatən mɨn əh tɨnuwa mɨnol nɨpahrienən lan.
17 E nian Iesu təmaun-in Lasaros, kən Lasaros tiet e nɨpəg kəpiel məmegəh
mɨn, nɨmanin netəmim tepət kəmotatɨg ilat əh-ikɨn. Kən ilat əh kəmotətul-
arəp mɨnotən-iarəp natɨmnat mɨn u in təmol.
18 Tol nəhlan, netəmim tepət kəmotuwa məmə okotəplan Iesu, məto-inu
koatəto məmə in təmol nəmtətin əh.
19 Kən Farisi mɨn kɨnoatən-ən kəm ilat mɨn məmə, “!Otəplan-tu, okol kitat
kəsotol agɨn-əhən nat kit. Roiu əh, netəmim rafin e nətuounən kɨnoatuarisɨg-
in!”

Netəm Kris neen kəmotolkeike məmə okotəplan Iesu

20 Kən nian netəmim kəmotuwɨn Jerusalem məmə okotəfak e nian rəha
lafet u, kən netəm Kris neen mɨn əh-ikɨn ilat min, kəmoatəfak.
21 Netəm Kris mɨn u kəmotuwa motehm Filip. Filip in etəm Petsaeta əpəh
Kalili. Kən ilat kəmotən-ipən kəm in məmə, “Etəm-iasol, iakotolkeike məmə
ekotəplan Iesu.”
22 Kən Filip tətul muwɨn mən-ipən kəm Antru, kən ilau kəmian muən-ipən
kəm Iesu.
23 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Roiu əh, Nəti Etəmim, rəhan nian
tɨnuwa rəkɨs, məmə Uhgɨn otol əp rəhan nepətən əhag-əhag.
24 Nɨpahrienən agɨn u iatən kəm itəmat məmə, etəmim otəkəike mɨtənɨm
nɨkuti nat e nɨsɨp kən otɨmɨs. Okəmə təsɨmɨsən, kən okol təsəwiəən kən
məsoeən. Məto okəmə otɨmɨs, kən otoe-in noan tepət, tepət.*
25 Etəm nɨkin tatəht pɨk rəhan nəmegəhən e nətueintən u, in otəmkarəpən-
in. Məto etəmim itəm nɨkin təsəht pɨkən nəhlan rəhan nəmegəhən e
nətueintən u, in otaskəlɨm wɨr nəmegəhən rəhan o nəmegəhən lilɨn.†
26 Etəm tolkeike məmə otol wək rəhak, in otəkəike muarisɨg-in io,‡ kən
okəmə ikɨn pəhruən io ekatɨg ikɨn, kən in mɨn, in otatɨg ikɨn-u.§ Kən etəm tatol
wək rəhak, Tata Uhgɨn otɨsiai-in.”

Iesu təməghat-in nɨmɨsən rəhan

27 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Roiu əh, nɨkik tɨtahmə pɨk.* ?
Oekahrol min-nulan? Okol esənən məmə, ‘Tata, ohrəkɨs nahməən itəm
tatuwa ron io.’ Natɨmnat u inu, io emuwa ron.
28 Tata, ik os-ipər atɨp nərgəm.”
Kən əmun, roiu agɨn-əh, ilat kəmotəto nəwian kit təmɨsɨ-pən e neai tatən
məmə, “Io enɨləs-ipər rəkɨs nərgək, kən roiu əh, oekɨləs-ipər mɨn.”
29 Kən netəmim itəm kəmotətul iuəhkɨr ron kəmotəto nəwian əh, kən ilat
neen kotəmə, “!Netəmim! ?Naka u? ?Kaluəluə kit, o?” Məto neen kotəmə,
“Nagelo kit əh tatəghat kəm in.”

---

‡ **12:15:** Jerusalem u, kəmotaun-in mɨn məmə Saeon, məto-inun nərgɨn əh rəha nɨtot kit itəm kəmiləkɨn-pər taon lan. Saeon u, in nərgɨ Jerusalem kit mɨn. § **12:15:** Sek 9:9 * **12:24:** 1 Korin 15:36 † **12:25:** Mat 10:39; 16:25; Mak 8:34-38; Luk 14:26; 17:33; 2 Korin 5:14-15 ‡ **12:26:** Mat 10:38; Luk 14:27 § **12:26:** Jon 14:3; 17:24 * **12:27:** Mat 26:38,39; Jon 11:33,38; 13:21

30 Məto Iesu tən-ipən kəm ilat məmə, “Nəwian u, təməsuwamən məmə io
ekəto. Məto təmuwa məmə itəmat onəkotəto.†
31 Roiu əh tinol nian itəm Uhgin otakil nolən rəha netəmim e nətueintən.
Roiu əh, in otoh-iəhau nəsanənən rəha Setan,‡ iərəmərə rəha nətueintən u.§
32 Nian katiləs-ipər io iliS,* kən io oekiuw-pa netəmim rafin kotuwa ron io.”†
33 E nəghatən u, in tinuhapik e nimisən rəhan.‡
34 Kən netəmim kəmotən-ipən kəm in motən məmə, “Itimat enotəto rəkis
e Lou rəhatat, məmə nian Kristo itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa tuwa, in
otətatig liliN əm, matuwin namnun tikə.§ ?Təhrol ik nakatən məmə netəmim
okotəkəike motiləs-ipər Nəti Etəmim? ?Məto Nəti Etəmim u, in pah?”
35 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Nəhag-əhagən u, tətatig otəmat o
nian təkəku əm. Kən nian nəhag-əhagən u tətatig otəmat, itəmat nəkotəkəike
motaliwək lan. Okəmə kəpə, kən napinəpən otirəfin itəmat. Kən etəmim itəm
tətaliwək e napinəpən, in təruru ikin in tatuwin ikin.
36 Nian nəhag-əhagən u tətatig əh otəmat, itəmat nəkotəkəike motahatətə e
nəhag-əhagən u məmə itəmat nakotuwa nenəti nəhag-əhagən.”*

Netəm Isrel ilat kəməsotahatətəən e Iesu

Nian Iesu təmən rəkis nəghatən u kəm ilat, kən magim mapəs ilat muwin
matəhluaig.
37 Nat əpnapin məmə in tinol rəkis nəmtətin tepət e niganəmti netəm Isrel,
məto ilat kəsotahatətəən lan.
38 Ien rəha Uhgin u Aesea, təmaupən matəghat-in rəhalat nolən. Kən nat
u təmuwa məmə otol nəghatən rəhan tuwa mol nipahrienən lan. In təmən
məmə,
“?Iərəmərə, pah otahatətə e nəghatən rəhatimat?
?Ekoatən-iarəp, kən pah otahatətə lan?
?Kən Iərəmərə otol əp kəm pah nahgin itəm təsanən pik o nosmegəhən?”†
39 Kənu ilat kotəruru nahatətəən lan məto-inu tahmen-pən əm məmə Aesea
təmən-iarəp min aupən məmə,
40 “In təmol ilat məmə niganəmtilat otəpis.
Okəmə təsəpisən, kən ilat okotəplan nat kən motitun.
Kən in tinahtosig-in rəkis nikilat.
Okəmə təsolən, kən ilat okotenatig kən motitun nəuhlinən nətəligən rəhalat,
kən motahatətə lak, ekol nəmegəhən rəhalat tuwiwi min.”‡
41 Ien rəha Uhgin, Aesea u aupən, təmən nulan məto-inun in təməplan
nepətən əhag-əhag rəha Iesu, kən tol nəhlan, in tatəghat-in.§
42 Kən məto, netəm-iasol min tepət məsin, ilat min kəmotahatətə e Iesu.
Məto ilat koatəgin nən-iarəpən məmə ilat kəmotahatətə lan, məto-inun
koatəgin Farisi min məmə okotahl-iarəp ilat e nimə rəha nuəfiminən,

---

† **12:30:** Eks 19:9; Jon 11:42 ‡ **12:31:** Nat əpnapin məmə nimisən rəha Iesu təmol məmə okəm-naka Setan təmol win, məto nipahrienən məmə in təsol winən. Əplan-tu Luk 10:18; Hip 2:14-15; 1 Jon 4:4; Nol Əpən 12:8-9. § **12:31:** Mat 4:8-9; Jon 14:30; 16:11; 2 Korin 4:4; Efes 2:2, 6:12 * **12:32:** E naoa rəha Jon, tatəghat-in nəghatən u “katiləs-ipər io iliS” nian tepət. Kən in nipətin kəiu. Nian tatən “katiləs-ipər io iliS,” nipətin kit in tatəghat-in nimisən rəha Iesu e nig kəməluau. Kən nipətin kit min, e nig kəməluau əh, in tatəgətun nəwirən asol ne nepətən asol rəha Iesu. † **12:32:** Jon 3:14; 6:44; 8:28 ‡ **12:33:** Fil 2:8-9; 1 Tim 3:16; Hip 1:3 § **12:34:** Netəmim nikilat tatəht ves min əh, tahmen e 2 Saml 7:16, Sam 72:17; 89:4,35-37; 110:1,4, Aes 9:7; Esik 37:25; Dan 7:14. Nikilat təsəhtən ves min itəm koatən məmə Kristo in otaupən mimis. * **12:36:** Mat 5:14; Efes 5:8-9; 1 Tes 5:5 † **12:38:** Aes 53:1; Rom 10:16 ‡ **12:40:** Aes 6:10 § **12:41:** Aes 6:1-4

43 məto-inu netəm iasol min u, ilat kotolkeike pik məmə netəmim
okotənwiwi ilat, taprəkis-in məmə Uhgin nikin otagien olat.

Nəghatən rəha Iesu titun nakilən nolən rəha netəmim

44 Kən Iesu təmagət əfəməh məmə, “Etəmim itəm tətahatətə lak, sənəmə
tətahatətə pisin əm lak, məto tətahatətə min e Uhgin itəm təmahl-ipa io.
45 Kən etəmim u itəm təməplan io, sənəmə təməplan əm io. In təməplan min
Uhgin u təmahl-ipa io.*
46 Io u nəhag-əhagən.† Emuwa e nətueintən u, məmə etəmim itəm otahatətə
lak, otəsatigən e napinəpən.
47 Etəmim itəm tatəto rəhak nəghatən, məsolən, okol esən-iarəpən rəhan
nalpinən, məto-inun eməsuwamən e nətueintən u məmə ekən-iarəp nalpinən
rəha netəmim. Məto emuwa məmə ekosmegəh ilat.‡
48 Məto etəmim itəm tatəuhlin-pa məntaan kəm io, məsosən rəhak
nəghatən, nat kit əh-ikin tətatig məmə in otən-iarəp rəhan nalpinən. O
Namnun Nian, nəghatən min u rəhak, ilat okotən-iarəp nalpinən rəhan.§
49 Tol nəhlan məto-inu nəghatən min u, sənəmə rəhak pisin əm, məto Tata
Uhgin u təmahl-ipa io, kən in təmən məmə ekəkəike muwin mən nəhlan, kən
mol nəhlan.*
50 Kən io enəmitun rəkis məmə nəghatən min u, itəm in təmən-ipa kəm io,
nəmegəhən lilin tətatig lan. Kən tol nəhlan, nəghatən min u iakatən ilat, Tata
Uhgin təmən-ipa kən məgətun io elat, məmə ekən mihin.”

13

Iesu təmau nelki rəhan netəmim

1 Tinuwa mətoarus nian netəm Isrel kotol lafet lan, lafet rəha Nuhagego-inən,
kən Iesu tinitun məmə rəhan nian tinuwa rəkis məmə otiet e nətueintən u,
muwin mehm Tata Uhgin.* Nian rafin in təmatolkeike pik rəhan netəmim u
kotatig e nətueintən, kən məto roiu in tatəgətun əsas rəhan nolkeikeən rafin
kəm ilat.
2 Tinehnaipən, Iesu ne rəhan netəmim min kəmoatagwən, kən Setan tinatos-
ipən-os-ipən rəkis kəm Jutas Iskariot, nəti Saimon, məmə in otosalim-in Iesu
tuwin e nelmi tikimir min rəhan.
3 Iesu təmitun məmə Tata Uhgin təmələhəu-pən rəkis natimnat rafin u e
nelmin,† kən tinitun min məmə in təmisi-pən o Uhgin, kən in otəpanitəlig-pən
min o Uhgin.
4 Tol nəhlan, in təmətul, kən mapeg rəkis rəhan sot asol, kən mətəut-in tawil
kit.
5 Kən miləs pesin kit, mətu-pən nəhau lan, kən əmun mətuoun mətau nelki
rəhan min netəmim, kən mətafəl e tawil, tawil u itəm in tatətəut-in.
6 Təmol mihin, muwin e Saimon Pita, kən Pita tən-ipən kəm in məmə, “?
Iərəmərə, təhrol? Təsəwirən məmə ik onakau nelkək.”
7 Məto Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Roiu ik nəkəruru nipəti nat u io iatol,
məto uarisig un, onəpanitun nipətin.”
8 Kən Pita tən-ipən kəm in məmə, “Okol nəsauən nelkək nian kit ne.”
Məto Iesu təmə, “Okəmə ekəsauən nelkəm, kən okol ik nəkəsuwamən mol
rəhak etəmim.”
9 Kən Saimon Pita təmən-ipən kəm in məmə, “!Iərəmərə, okəmə tol nəhlan,
kən onasauən əm nelkək, məto onakau min nelmək ne rəhk-kapə!”

---

* **12:45:** Jon 14:8-9 † **12:46:** Jon 1:4 ‡ **12:47:** Jon 3:17 § **12:48:** Jon 5:45 * **12:49:** Jon 14:31
* **13:1:** Jon 16:28 † **13:3:** Mat 28:18

10 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “!Kəp! Etəm un tinaig rəkis, in tinəruən
rəkis, tinahmen. Təwir əm məmə okəsau minən nipətin; məto io oekəike mau
min əm nelkin. Itəmat ninotəruən rəkis. Məto sənəmə itəmat rafin agin-əh.”‡
11 Iesu tinitun rəkis məmə ilat pah un otegəhan-in-pən in e nelmi rəhan
tikimir min. Tol nəhlan, kən in tən məmə, “Sənəmə itəmat rafin agin-əh.”
12 Nian Iesu tinau rəkis nelki rəhan netəmim min, kən muwin min e rəhan
napən, kən muwin min məpələh e nəmeen e tepil. Kən əmun mətapəh olat
məmə, “? Itəmat nəkotitun nipəti nat u emol roiu agin etəmat? 13 Itəmat
nakotaun-in io məmə Iəgətun ne Iərəmərə, kən tətuatip əm nulan, məto-inun
nipahrienən məmə io u, rəhatəmat Iəgətun ne rəhatəmat Iərəmərə.
14 “Məto-inu io, io u rəhatəmat Iərəmərə ne io Iəgətun rəhatəmat, kənu io
ekau nelkitəmat, kənu itəmat min, onəkotau nelkitəmat min.§
15 Io emol məgətun itəmat lan, məmə itəmat onəkotol nolən kitiəh əm, məmə
inu, emol mihin etəmat.
16 Nipahrienən agin u iatən-ipinə kəm itəmat məmə, iolwək kit, in
təsaprəkis-inən rəhan etəm-iasol, kənu iahl-ipən in təsaprəkis-inən etəm
titahləpis.*
17 Roiu əh, itəmat nəkotitun wir natimnat min u. Kən o nat u, okəmə
nəkoatol nulan, kən itəmat onəkotos nəwirən o Uhgin.†
18 “Io esənən itəmat rafin.‡ Io ekitun wir itəmat min un itəm io emitəpun
itəmat.§ Məto nəghatən u rəha Naoa Rəha Uhgin, otəkəike muwa mol
nipahrienən lan. Nəghatən u tatən məmə, ‘Etəmim u, aupən itimlau ematu-
agwən kələh e plet kitiəh, məto roiu, in tinəuhlin rəhan nətəligən, minatol noa
kəm io.’*
19 Io iatən-iarəp natimnat min u kəm itəmat u-roiu, nian okəsolən əh. Məto
nian okatol, kən itəmat onəkotahatətə lak, məmə Io u inu.†
20 Nipahrienən agin u iatən-ipinə kəm itəmat məmə, etəmim pah itəm tatos
rəhak iahləpis kən nikin tagien ron, tahmen-pən əm məmə in tatos min io,
kən nikin tagien ron io. Kənu etəmim itəm tatos wir io, kən nikin tagien ron
io, tahmen-pən əm məmə in tatos wir min rəhak Tata, kən nikin tagien ron.”‡

Iesu təmən-iarəp məmə Jutas in otegəhan-in-pən in e nelmi tikimir min (Mat 26:20-25; Mak 14:17-21; Luk 22:21-23)

21 Nian Iesu tinən-iarəp rəkis nəghatən əh, kən nikin təməfigəm pik, kən in
təmə, “Nipahrienən agin u iatən-ipinə kəm itəmat məmə, itəmat kit u ikin-u,
otegəhan-in-pən io e nelmi tikimir min rəhak.”
22 Kən rəhan netəmim min kəmotətag-pən motəplan ilat min. Nikilat natəht
məmə kəruru məmə in tatən pah.
23 Kən ilat kit u itəm Iesu in tolkeike pik,§ in tataməhl* iuəhkir əm o Iesu.
24 Kən Saimon Pita, in təmasgəwin-pən anion kəm in məmə, “Ətapəh-tu ron,
məmə etəmim pah əh in tatən.”
25 Kən suah əh təmiəu-iəu muwa iuəhkir o Iesu, kən mətapəh ron məmə, “?
Iərəmərə, pah un nakatən?”

---

‡ **13:10:** Jon 13:18 § **13:14:** 1 Pita 5:5 * **13:16:** Luk 6:40 † **13:17:** Mat 7:24,25; Luk 11:28; Jem 1:25 ‡ **13:18:** Jon 13:10 § **13:18:** Jon 15:16 * **13:18:** Sam 41:9 † **13:19:** “Io u inu” - əplan-tu futnot e Jon 4:26. ‡ **13:20:** Mat 10:40; Jon 17:18 § **13:23:** Etəmim itəm naoa u tatən, in Jon u itəm tətapil iuəhkir o Iesu. In u, itəm Iesu tolkeike pik, məto in təmətə naoa u, kən məsənən nərgin. * **13:23:** E nolən rəhalat e nian əh, ilat kotəməhl nəhlan moatagwən.

26 Kən Iesu təmə, “Io ekəmkas pɨret məsɨn, kənu meer-pən e sup, kən mos-
ipən kəm in, kənu suah u, inun.” Kən əmun, in təməmkas pɨret kit, meer-pən
e sup, kən mos-ipən kəm Jutas, nətɨ Saimon Iskariot.
27 Kən Jutas təmos pɨret un. Kən Setan tɨnalpin rəhan nətəlɨgən.
Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Nat u nakəmə nakol, uwɨn uəhai əm
mol.”†‡
28 Netəmim mɨn un rəha Iesu itəm kotəməhl tɨtəlau e tepɨl moatagwən, ilat
kəsotɨtunən məmə Iesu təmən-ipən nəghatən u kəm in o naka.
29 Jutas in tɨtahtu kətɨm rəha məni rəhalat, kən ilat neen nɨkilat təht məmə
Iesu təmən-ipən kəm in məmə otuwɨn mos-nəmtɨn nagwənən neen nɨgɨlat o
lafet, o okəm-naka tatuwɨn otos-ipən məni neen kəm ian-rat mɨn.§
30 Kən nian Jutas təmos rəkɨs pɨret u, təmətul miet uəhai əm. Kən tɨnapinəp
rəkɨs.*

Iesu təmən nəghatən wi kit məmə okotol

31 Nian Jutas tɨniet rəkɨs, kən Iesu təmə, “Roiu əh, Uhgɨn tɨnatɨləs-ipər nərgɨ
Nətɨ Etəmim,† kən Nətɨ Etəmim tɨnatɨləs-ipər nərgɨ Uhgɨn.
32 Məto nian Nətɨ Etəmim tɨnol əp rəkɨs nepətən rəha Uhgɨn, kən Uhgɨn atɨp
əm in otol əp mɨn nepətən rəha Nətɨ Etəmim. Kən in otol əm huə roiu əm.‡
33 “Nenətɨk mɨn, okol esatɨgən tuwəh kitat min itəmat. Kən itəmat
onəpanotegəs-in io, məto io iakatən mɨn əm nəghatən kitiəh əm kəm itəmat u-
roiu, itəm ematən-ipən kəm netəm-iasol mɨn rəha Isrel aupən. Ematən-ipən
kəm ilat məmə, ‘Ikɨn əh ekatuwɨn ikɨn, itəmat nəkotəruru nuwɨnən ikɨn.’§
34 “Io iatən-ipɨnə nəghatən wi kit kəm itəmat məmə nəkotəkəike moa-
tol.* Itəmat nəkotəkəike motolkeike itəmat mɨn.† Tahmen-pən əm məmə
io emolkeike mihin itəmat, kənu e nolən kitiəh əm, itəmat nəkotəkəike
motolkeike itəmat mɨn.‡
35 Kən okəmə nakolkeike nulan itəmat mɨn, kən netəmim rafin okotɨtun
məmə itəmat rəhak mɨn netəmim.”§

Iesu təmən-iarəp məmə Pita otəpanən məmə in
təruru Iesu
(Mat 26:31-35; Mak 14:27-31;
Luk 22:31-34)

36 Kən Saimon Pita tətapəh ron məmə, “?Iərəmərə, ik onəkuwɨn hiə?”
Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Ikɨn əh io ekatuwɨn ikɨn, ik nəkəruru
nətəu-pa-mən io roiu, məto uarisɨg un, onəpanuwa.”*
37 Kən Pita tətapəh ron məmə, “?Iərəmərə, oekəsətəu-pənən ik u-roiu o naka?
Io, nɨkik tagien əm məmə ekɨmɨs ron ik.”
38 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “?Ik nakəmə nɨkim tagien əm məmə
onakɨmɨs ron io? Nɨpahrienən agɨn u iatən kəm ik məmə, mənɨg otəsɨmnənən
əh, kən ik onakən mau kɨsɨl məmə nəkəruru io.”†

14

Iesu in Suatɨp o nuwɨnən o Tata Uhgɨn

1 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Nɨkitəmat təsahməən. Itəmat
nəkotəkəike motahatətə e Uhgɨn,* kən motahatətə mɨn lak.

---

† **13:27:** Luk 22:3 ‡ **13:27:** Setan: Əplan e tiksonari. § **13:29:** Jon 12:5-6 * **13:30:** Luk 22:53
† **13:31:** Jon 12:23 ‡ **13:32:** Jon 17:1-5 § **13:33:** Jon 7:33-34 * **13:34:** Jon 15:12; 1 Jon 2:7-11; 3:11 † **13:34:** Lev 19:18; 1 Tes 4:9; 1 Pita 1:22 ‡ **13:34:** Efes 5:1-2; 1 Jon 4:10-11 § **13:35:** 1 Jon 3:14; 4:20 * **13:36:** Jon 14:2 † **13:38:** Jon 18:27 * **14:1:** Sam 4:5

2 E nimə rəha Tata rəhak, noan tepət əh-ikɨn. Nəghatən u in nɨpahrienən.
Okəmə təsol mihinən, okol enən-ipɨnə rəkɨs kəm itəmat. Roiu əh, io ekatuwɨn,
ekol əpen-əpenə rəhatəmat.†
3 Kən məto-inu ekuwɨn mol apen-pena otəmat, kən io oepanɨtəlɨg-pa mɨn mos
itəmat nakotuwa moatatɨg kitat min io,‡ məmə itəmat onəkotatɨg ikɨn-u itəm
io mɨn iakətatɨg ikɨn.§
4 Ikɨn əh iakatuwɨn ikɨn, itəmat nɨnotɨtun rəkɨs suatɨp rəhan."
5 Məto Tomas tən-ipən kəm in məmə, "Iərəmərə, itɨmat ekotəruru ikɨn-un
nakatuwɨn ikɨn. ?Ekotəhrol nulan motɨtun suatɨp tatuwɨn ikɨn əh?"
6 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, "Io u,* suatɨp ron.† Kən io un, nəukəti
nɨpahrienən,‡ kənu io un, nəukəti nəmegəhən.§ Etəmim kit okol təsuwamən
o rəhak Tata okəmə io ekəsosən in muwɨn.*
7 Okəmə nəmotɨtun io, kən nəmotɨtun mɨn rəhak Tata.† Kən tol nəhlan,
tətuoun roiu, nɨnotɨtun rəkɨs in, kən mɨnotəplan."
8 Kən Filip tən-ipən kəm in məmə, "Iərəmərə, awi əgətun-tu Tata Uhgɨn kəm
itɨmat. Nat əm u inu, itɨmat ekotolkeike."‡
9 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, "Filip, io emətatɨg təfəməh kitat min
itəmat. Məto ik nəkəruru əh io. Etəmim itəm tatəplan io, in tatəplan Tata
Uhgɨn.§ ?Təhrol ik nakatən məmə, 'Awi, əgətun Tata Uhgɨn kəm itɨmat'?*
10 ?Ik nəsahatətəən məmə iakatɨg e Tata Uhgɨn, kənu Tata Uhgɨn tətatɨg lak?†
Nəghatən mɨn u iakatən kəm itəmat, sənəmə rəhak əm. Tata Uhgɨn u, nian
rafin, tətatɨg lak, inun in tatol rəhan mɨn u wək.
11 Itəmat onəkotəike motahatətə lak nian io iatən məmə iakətatɨg e Tata
Uhgɨn, kənu Tata Uhgɨn tətatɨg lak. Məto okəmə kəpə, təwɨr məmə nakota-
hatətə lak o nəfɨgəmən rəha nəmtətin mɨn itəm ematol.‡
12 Nɨpahrienən agɨn u iatən kəm itəmat məmə, etəmim itəm tətahatətə lak, in
otol nolən wək mɨn un itəm io ematol.§ Əwəh, in otol nolən wək tər təhmɨn mɨn
taprəkɨs-in wək mɨn un itəm io emol, məto-inun io oekatuwɨn o Tata Uhgɨn.
13 Io Nətɨn, kən okəmə nakoteasiə-in nat kit e nərgək, nat əpnapɨn okəmə
nakoteasiə-in nat naka, io epanol,* məmə wək u rəha Nətɨn otɨləs-ipər nərgɨ
Tata Uhgɨn.
14 Kən okəmə onəkoteasiə-in nat kit ron io, e nərgək, kən io ekol."

Iesu təmən məmə Narmɨn Rəha Uhgɨn otuwa

15 Kən Iesu təməghat əh matuwɨn, matən məmə, "Okəmə itəmat nako-
tolkeike io, kənu itəmat onəkotol nəghatən rəhak.†
16 Kən io, oekeasiə o Tata Uhgɨn məmə in otahl-ipa Iasitu‡ kit mɨn otəmat.
Kən in otətatɨg lilɨn itəmat min.
17 Suah un inun, in Narmɨn rəha Nɨpahrienən.§ Netəmim rəha nətueintən
u, okol kəsotosən in e nɨkilat,* məto-inu ilat kəsotəplanən in, motəruru in.
Məto itəmat, nəkotɨtun in, məto-inun in tətatɨg itəmat min. Kən in otəpanatɨg
e nɨkitəmat.

---

† **14:2:** Hip 11:16 ‡ **14:3:** 1 Tes 4:16-17; 2 Korin 5:8, Fil 1:23 § **14:3:** Jon 12:26 * **14:6:** Jon 6:35 † **14:6:** Jon 10:9; Hip 10:20 ‡ **14:6:** Jon 1:14 § **14:6:** Jon 1:4 * **14:6:** Wək 4:12 † **14:7:** Jon 1:18; 1 Jon 2:23 ‡ **14:8:** Eks 33:18 § **14:9:** Aes 9:6; Jon 1:14; 12:45; 2 Korin 4:4; Fil 2:6; Kol 1:15; Hip 1:3 * **14:9:** Jon 1:18; 10:30; 12:44-45; 13:20 † **14:10:** Jon 14:20; 10:38; 17:21 ‡ **14:11:** Jon 5:36; 10:38 § **14:12:** Luk 10:17 * **14:13:** Mat 7:7 † **14:15:** Dut 11:13; Jon 13:34, 1 Jon 2:3-5,24; 5:3; 2 Jon 6 ‡ **14:16:** Jon 14:26; 15:26; 16:7 § **14:17:** Jon 15:26; 16:13; 1 Jon 4:6; 5:6 * **14:17:** 1 Korin 2:14

18 “Nian io ekiet etəmat, okol esapəsən itəmat nəkotatɨg pɨsɨn əm, tahmen e
suakəlh. Io epanɨtəlɨg-pa mɨn otəmat.
19 Otəsuwəhən, netəmim rəha nətueintən u ilat okəsotəplanən io. Məto
itəmat onəpanotəplan io.† Kən məto-inun io epanəmegəh, itəmat mɨn
onəpanotəmegəh.‡
20 O nian rəha natɨmnat mɨn u, kən itəmat onəkotɨtun məmə iakətatɨg e
rəhak Tata.§ Kən itəmat nəkotatɨg lak, kənu io ekətatɨg etəmat.
21 “Etəmim itəm təmos wɨr nəghatən rəhak, kən matol, etəmim u inun in
tolkeike io. Kən etəmim itəm tolkeike io, rəhak Tata in otolkeike mɨn in.* Kən
io mɨn oekolkeike in. Kən io oekol əp io kəm in, məmə in otɨtun əsas io.”
22 Kən Jutas u, (sənəmə Jutas Iskariot, məto iahunin kit), in təmətapəh ron
məmə, “?Iərəmərə, ik onakahrol nulan kən mol əp ik kəm itɨmat əm, məto
onəsol əpən ik kəm netəmim rəha nətueintən?”†
23 Məto Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Etəmim itəm tolkeike io, in otatol
nəwiak, kənu rəhak Tata in otolkeike in. Kənu io ne rəhak Tata, itɨmlau
ekueia mətuatɨg itɨməhal min. Kən itɨmlau ekioal imatɨmlau əh-ikɨn.‡
24 Etəmim itəm təsolkeikeən io, in təsolən nəwiak. Nəghatən mɨn u itəm
nəmotəto ematən, eməsən atɨpən ilat. Məto emos ilat o rəhak Tata itəm in
təmahl-ipa io ekuwa.§
25 “Io iatən-iarəp nəghatən mɨn u kəm itəmat nian etatɨg əh kitat min itəmat.
26 Məto Narmɨn Rəha Uhgɨn u, in Iasitu, itəm Tata Uhgɨn otahl-ipa e nərgək,
in otəgətun itəmat e natɨmnat mɨn rafin. Kən in otatol itəmat məmə nɨkitəmat
otatəht natɨmnat mɨn u itəm iatən kəm itəmat, məsotaluinən.*
27 “Roiu əh tɨnuəkɨr məmə io oekapəs itəmat. Io iatələhəu nəmələinuən
rəhak tətatɨg otəmat.† Kənu nəmələinuən u, itəm iakatos-ipɨnə, təsahmenən e
nəmələinuən itəm nətueintən u tatos-ipɨnə. Itəmat, nɨkitəmat təsahməən kən
məsotəgɨnən.
28 Itəmat nɨnəmotəto rəkɨs rəhak nəghatən, emən-ipɨnə kəm itəmat məmə,
‘Io oepanapəs itəmat, məto uarisɨg, oepanɨtəlɨg-pa mɨn otəmat.’ Okəmə nako-
tolkeike pahrien io, kən nɨkitəmat otagien əm məmə nəkotəplan io iakatuwɨn
o rəhak Tata, məto-inu in ilɨs taprəkɨs-ɨn io.
29 Io iatən-iarəp rəkɨs əm natɨmnat mɨn u kəm itəmat u-roiu, nian ilat
kəsotolən əh, məmə nian ilat kɨnotuwa moatol nɨpahrien lan, kən itəmat
onəkotahatətə lak.
30 Roiu əh, okol esəghatən təfəməh mɨn kəm itəmat, məto-inun Setan u
iərəmərə rəha nətueintən u,‡ in tɨnatuwa. In təsosən nəsanənən məmə otol
win lak.
31 Məto io iatol ətuatɨp əm nəwia Tata Uhgɨn məmə netəmim rəha
nətueintən okotɨtun məmə io ekolkeike in.§
“Itəla, pəs kotətul motagɨm ikɨn-u, moatuwɨn.”

15

Iesu in tahmen e nəukət nɨg pahrien

1 Kən Iesu tatən məmə, “Io un,* io ekahmen e nokət nɨg pahrien. Kən rəhak
Tata in tahmen e etəmim itəm tatɨtasɨlɨn nɨg u.† 2 Nelmɨ nɨg mɨn rafin itəm

† **14:19:** Jon 16:16 ‡ **14:19:** Jon 6:57 § **14:20:** Jon 10:38; 17:21 * **14:21:** Jon 16:27; 1 Jon 2:5 † **14:22:** Wək 10:41 ‡ **14:23:** Esik 37:27-28; Sek 2:10; Efes 3:17; 1 Jon 4:12,16; Nol Əpən 21:3 § **14:24:** Jon 5:19; 7:16; 8:28; 12:49-50 * **14:26:** Jon 15:26; 16:7,13; 1 Jon 2:27 † **14:27:** Aes 9:6-7; Luk 2:14; 24:36; Jon 16:33; Rom 5:1; Fil 4:7 ‡ **14:30:** Jon 12:31 § **14:31:** Jon 10:18; 12:49 * **15:1:** Jon 6:35 † **15:1:** Aes 5:1-7

kəsotoeən, in tatəte rəkɨs ilat, kən nelmɨ nɨg mɨn rafin u itəm koatoe, in tətafəl wɨr ilat,‡ məmə ilat okotoe-in noalat tepət.§
3 Itəmat nəkotahmen e nelmɨ nɨg u. Kən io enafəl wɨr rəkɨs itəmat e nəghatən mɨn itəm iatən-ipɨnə kəm itəmat.*
4 Otəper-ipa lak,† kən io oekəper-ipən etəmat. Nelmɨ nɨg otəsoeən okəmə in təsəper-ipənən e nəukətɨn. E nolən kitiəh əm, itəmat okol nəmegəhən rəhatəmat təsoe-inən noan okəmə nəsotəper-ipamən lak.‡
5 "Io u, io nokət nɨg. Kən itəmat nelmɨ nɨg mɨn, nelmɨ nɨg mɨn itəm koatətulpən wɨr lak, moatəper-ipa. Nəmegəhən rəha etəmim itəm tatəper-ipa lak kən iatəper-ipən lan, in otoe-in noan tepət. Məto itəmat u, okəmə nəsotəper-ipamən lak, okol nəsotolən nat kit.§
6 Okəmə etəmim təsəper-ipamən lak, in tahmen e nelmɨ nɨg kit, itəm kɨnərakin kən tɨnapə rəkɨs. Nelmɨ nɨg mɨn tol nəhlan, kɨtun nəmɨkən kərakinpən e nɨgəm, kuwaan ətɨp.*
7 Okəmə itəmat nakotəper-ipa lak, kən nəghatən mɨn rəhak kotəper-ipən etəmat, nat naka itəmat nakotolkeike, nəkotɨtun neasiə-inən. Kən Uhgɨn otol kəm ik.†
8 Nian nəmegəhən rəhatəmat otoe-in noan tepət,‡ nat əh in tatɨləs-ipər nərgɨ rəhak Tata, kən e nolən u, tatəgətun məmə itəmat rəhak mɨn netəmim.§
9 "Tata Uhgɨn in tolkeike pɨk io. E nolən kitiəh əm, io ekolkeike mihin itəmat. Otəper-ipən e rəhak nolkeikeən.
10 Okəmə itəmat nəkoatol rəhak nəghatən,* kən onəkotəper-ipa e rəhak nolkeikeən, tahmen ətuatɨp əm mə inun io emol nəghatən mɨn rəha Tata Uhgɨn, kən iatəper-ipən e rəhan nolkeikeən.
11 Io ematən-iarəp nəghatən mɨn u kəm itəmat, məmə nɨkitəmat otətagien, tahmen əm məmə io nɨkik tətagien. Kənu nɨkitəmat otagien otagien mərioah.†
12 Itəmat nəkotəkəike moatol nəghatən u rəhak. Tatən məmə itəmat onəkotolkeike itəmat mɨn, tahmen əm məmə io ekolkeike mihin itəmat.‡
13 Suah kit tɨkə itəm tolkeike pɨk in kit taprəkɨs-in etəmim un itəm tategəhan-in rəhan nəmegəhən məmə otosmegəh in mɨn neen.§
14 Kən okəmə itəmat nəkotol natɨmnat mɨn u iatən kəm itəmat, tatəgətun məmə itəmat un, io mɨn neen.
15 Io oesaun-in mɨnən itəmat məmə iolwək mɨn rəhak, məto-inun etəm tatol wək, in təruru natɨmnat mɨn itəm rəhan etəm-iasol tatol. Məto roiu əh, io ekaun-in itəmat, məmə io mɨn neen, məto-inun natɨmnat mɨn rafin u itəm eməto o rəhak Tata, enən-iarəp rəkɨs kəm itəmat.*
16 Itəmat nəməsotɨtəpunən io, məto io emɨtəpun itəmat.† Kən io emələhəupən itəmat məmə itəmat onəkotuwɨn motol wək, kən wək rəhatəmat otoe-in noan.‡ Kən noan un, in otətatɨg. Tol nəhlan, kən okəmə nakoteasiə-in natɨmnat mɨn kəm Tata Uhgɨn e nərgək, kən in otos-ipɨnə kəm itəmat.
17 Iatos-ipɨnə nəghatən kit kəm itəmat in tol nulan. Itəmat onəkotəike motolkeike itəmat mɨn."§

Netəmim rəha nətueintən, ilat koatetəhau netəmim rəha Iesu

‡ **15:2:** Hip 12:5-11 § **15:2:** Mat 7:20; Kal 5:22-23; Efes 5:8-9; Fil 1:11 * **15:3:** Jon 1:29; 13:10; Efes 5:26 † **15:4:** Jon 6:56 ‡ **15:4:** Əplan-tu futnot əpəh Jon 6:56. § **15:5:** Fil 4:13 * **15:6:** Mat 3:10 † **15:7:** Mat 7:7 ‡ **15:8:** Kal 5:22-23 § **15:8:** Jon 8:31 * **15:10:** Jon 14:15 † **15:11:** 1 Jon 1:4 ‡ **15:12:** Jon 13:34 § **15:13:** Jon 10:11; Rom 5:7,8; 1 Jon 3:16 * **15:15:** Jon 8:26 † **15:16:** Jon 13:18 ‡ **15:16:** Jon 15:5 § **15:17:** Jon 15:12

18 Kən Iesu tən-ipən məmə, “Okəmə netəmim rəha nətueintən u koatetəhau
itəmat, nikitəmat otəkəike muwəh məmə aupən, ilat kəmotetəhau mihin io.*
19 Okəmə itəmat netəmim rəha nətueintən u, kən netəmim rəha nətueintən
okotolkeike itəmat, məto-inu rəhalat u itəmat. Məto sənəmə itəmat netəmim
rəha nətueintən u. Io enimitəpun rəkis itəmat, kən mos-irəkis itəmat o
nətueintən. Kən o nat u inu, netəmim rəha nətueintən, kotetəhau itəmat.†
20 Nikitəmat otəkəike matəht nəghatən u emən-ipinə rəkis kəm itəmat məmə,
‘Iolwək əm kit, təsaprəkis-inən rəhan etəm-iasol.’‡ Kən məto-inu netəm rəha
nətueintən u, ilat koatol tərat agin ron io, kən tol nəhlan, ilat okotol nolən
kitiəh əm etəmat.§ Okəmə ilat kəmotol rəhak nəghatən, kən ilat okotol
rəhatəmat nəghatən. Məto ilat kəməsotol agin-əhən rəhak nəghatən min.
21 Ilat okotol natimnat min nulan etəmat, məto-inun itəmat rəhak min
netəmim.* Ilat okotol nəhlan, məto-inu ilat kotəruru Uhgin itəm təmahl-ipa
io.†
22 “Emuwa kən məghat kəm ilat. Tol nəhlan e noa nəghatən u, ilat
kəmotəplan əsas rəhalat nolən rat min. Məto kəmoatəuhlin məntalat ron io
moatapəs rəhak nəghatən. Kən roiu, kol kəsotənən məmə rəhalat nolən rat
tikə.‡§
23 Etəmim itəm tetəhau io, in tetəhau min rəhak Tata.
24 Emuwa mol wək min u e niganəmtilat itəm kol etəm pisin kit təməsolən.
Tol nəhlan, ilat kəmotitun məmə pah u io. Kən nat əpnapin kəmotitun io, məto
koatetəhau io, kən tol nəhlan məmə koatetəhau min rəhak Tata. Kən roiu, kol
kəsotənən məmə rəhalat nolən rat tikə.*
25 Məto natimnat min əh otəkəike mol nəhlan, kən mol məmə nəghatən u
otuwa pahrien itəm netəm aupən kəmotəte rəkis e naoa rəha Lou. Rəhalat u
Lou tatən məmə, ‘Io esolən nat kit elat, məto ilat kotetəhau agin-əh io, moatol
timəht kəm io.’†
26 “Məto nian Iasitu otuwa, in otatən-iarəp io. Narmin rəha Nipahrienən u,
tatisi-pən o Tata Uhgin.‡ Io ekahl-ipa in tuwa otəmat.
27 Kənu itəmat min, onəkotəkəike motən-iarəp io,§ məto-inu itəmat noatatig
kitat min io e nətuounən e wək rəhak muwa mətoarus-pa u-roiu.

16

1 “Io enatən-iarəp natimnat min u kəm itəmat məmə rəhatəmat nahatətəən
otəseiuaiuən.
2 Ilat okəpanotəhg-iarəp itəmat e nimə min rəha nuəfiminən rəhalat;* kən
nipahrienən agin, nian əh-ikin tatuwa itəm netəm okotohamnu itəmat, kən
nikilat təht məmə ilat koatol wək wir kit rəha Uhgin.†
3 Ilat okotol natimnat min u, məto-inun ilat kotəruru Tata Uhgin, kən
motəruru min io.‡
4 Məto io ekaupən matən-iarəp natimnat min u kəm itəmat. Kən nian ilat
kinotətuoun minatol etəmat, kən nikitəmat otuəh məmə io enəmən rəkis
natimnat min u kəm itəmat.”

---

* **15:18:** Aes 66:5; 1 Jon 3:13 † **15:19:** Jon 13:16; 17:14 ‡ **15:20:** Jon 13:16 § **15:20:** 2 Tim 3:12
* **15:21:** Aes 66:5; Mat 5:10-12; 10:22; Luk 6:22-23; Wək 5:41; 1 Pita 4:14; Nol Əpən 2:3 † **15:21:** Jon 16:1-3 ‡ **15:22:** Jon 9:41; Rom 1:20; 2:1; Luk 11:31-32 § **15:22:** Iesu tinuwa kən mol əp rəhalat nolən rat, kən mol suatip o nikisən ilat e təfagə rat. Məto netəmim rəha nətueintən kotetəhau məmə Iesu tatol əp nolən rat rəhalat. Tol nəhlan, ilat kotapəs in kən moatitəpun napinəpən maprəkis-in nəhag-əhagən (3:19-21; 9:39-41). * **15:24:** Jon 5:36; Mat 11:20-24 † **15:25:** Sam 35:19; 69:4 ‡ **15:26:** Jon 14:26
§ **15:27:** Luk 24:48; Jon 21:24; 1 Jon 1:2; 4:14 * **16:2:** Jon 9:22; 12:42 † **16:2:** Wək 26:9-10 ‡ **16:3:** Jon 15:21; 1 Jon 3:1

Wək min itəm Narmin Rəha Uhgin otəpanol

Kən Iesu təghat əh matuwin, matən məmə, “Io eməsən-iarəpən natimnat
min u kəm itəmat aupən, məto-inu emətatig kitat min itəmat.
5 Məto roiu ekitəlig-pən min o rəhak Tata itəm təmahl-ipa io, məto itəmat kit
təsətapəhən ron io məmə, ‘?Ik onəkuwin hiə?’
6 Məto roiu, tol nulan məmə emən natimnat min u kəm itəmat, kən
nikitəmat təmahmə.
7 Məto io iatən pahrien kəm itəmat məmə, otəwir pik otəmat məmə io
ekagim tənin itəmat. Məto-inu okəmə esagim təninən itəmat, kən Iasitu§ okol
təsuwamən matig itəmat min. Məto okəmə io ekagim, muwin, kən io ekahl-
ipa in tuwa mətatig otəmat.*
8 Kən nian in otuwa, kən otəgətun netəmim rəha nətueintən məmə ilat iol
təfagə rat, kən nətəligən rəhalat təsahmenən o nolən itəm tətuatip e niganəmti
Uhgin, kən nətəligən rəhalat təsahmenən o nakilən nolən rəha netəmim.
9 Narmin u otəgətun ilat məmə ilat iol təfagə rat,† məto-inu kəsotahatətəən
lak.
10 Narmin u otəgətun kəm ilat məmə nətəligən rəhalat in təsahmenən o
rəhalat nətuatipən e niganəmti Uhgin,‡ məto-inu io ekitəlig-pən min o rəhak
Tata, kən itəmat onəsotehmən io.
11 Narmin u otəgətun kəm ilat məmə nətəligən rəhalat in təsahmenən o
nakilən nolən rəha netəmim, məto-inu Uhgin in tinakil rəkis iərəmərə rəha
nətueintən u, Setan.§
12 “Io iatos natimnat tepət min əh-ikin məmə epanən kəm itəmat. Məto roiu
əh, okol nəsotos rafinən ilat. Ilat kotiəkis pik əh otəmat.*
13 Məto nian Narmin rəha Nipahrienən otuwa,† in otit itəmat, tol mə itəmat
nəkotitun nipahrienən rafin. In okol təsən atipən rəhan əm nəghatən. In otən-
iarəpən əm natimnat min u itəm in tatəto e Tata Uhgin. Kən in otən-iarəpinə
min kəm itəmat natimnat min u itəm nian kit okəpanotuwa.
14 In otəto nəghatən pahrien ron io kən matən-iarəp kəm itəmat. E nolən u,
in otiləs-ipər io.
15 Natimnat min rafin rəha Tata Uhgin, in rəhak.‡ Tol nəhlan, kən io ekatən
məmə, Narmin u, in otəto nəghatən pahrien ron io kən matol əp nipətin kəm
itəmat.”

Otəsuwəhən okotəplan min Iesu

16 Kən Iesu tən-ipən məmə, “Otəsuwəhən onəsotəplanən io, məto uarisig un,
təsuwəhən, kən onəpanotəplan min io.”§
17 Kən netəmim min neen rəhan, ilat koatətapəh-ətapəh kəm ilat min
məmə, “?Nəghatən u, nipətin naka? In tatən kəm itat məmə, ‘Otəsuwəhən
onəsotəplanən io, məto uarisig, otəsuwəhən, nəpanotəplan min io.’ Kən in tən
məmə, ‘Məto-inu io iakatuwin o Tata Uhgin.’
18 ?Nəghatən u, ‘otəsuwəhən’ nipətin naka? Kitat kotəruru nəghatən min əh
in tatən.”
19 Kən Iesu tinitun rəkis məmə ilat kotolkeike məmə okotətapəh-in nat kit
ron, kən in tən-ipən kəm ilat məmə, “?Tahro? Io emən məmə, ‘Otəsuwəhən
itəmat nəsotəplanən io. Məto uarisig, təsuwəhən onəpanotəplan min io.’ ?Kən
roiu nakotətapəh otəmat min o nipəti nəghatən u?

---

§ **16:7:** Jon 14:16 * **16:7:** Jon 7:39 † **16:9:** Jon 15:22 ‡ **16:10:** Aes 64:5; Mat 5:20; Rom 1:17; 3:21,22; 10:3; Fil 3:6-9; Taet 3:5; 1 Pita 3:18 § **16:11:** Jon 12:31 * **16:12:** Mak 4:33 † **16:13:** Jon 14:17 ‡ **16:15:** Jon 17:10 § **16:16:** Jon 14:18

20 Nipahrienən agin u iatən kəm itəmat məmə, itəmat nikitəmat otahmə,
itəmat onəkotasək pik,* məto nətueintən, nikin otagien. Itəmat onəkotəto
tərat pik agin, məto nahməən rəhatəmat otəuhlin-pa e nagienən.†
21 Nian okəmə tinuəhkir məmə pətan kit otemək, kən in tatəto tərat, məto-
inun tinol nian rəhan məmə otəto nahməən e nipətin. Məto uarisig, okəmə
nətin tinaiir rəkis, kən in nikin təsəht minən nahməən əh. In nikin tətagien
pik məto-inu nətin tinaiir-pa e nətueintən.
22 E nolən kitiəh əm, roiu əh itəmat nakotəto tərat. Məto uarisig, kənu io
ekəplan min itəmat. Kənu nikitəmat otagien otagien, okol etəmim kit təsol
minən itəmat nikitəmat tahmə min.
23 O nian əh, itəmat onəsotətapəh-in minən nat kit ron io. Nipahrienən agin
u iatən kəm itəmat məmə, okəmə itəmat nakotətapəh-in nat kit o Tata Uhgin e
nərgək, kən in otos-ipinə kəm itəmat.‡
24 Mətoarus-pa u-roiu, itəmat nəsotətapəh-inən əh nat kit ron e nərgək.
Otətapəh-in e nərgək, kən onəkotos, məmə nikitəmat otagien otagien
mərioah."§

Iesu tinol win rəkis e natimnat min rəha nətueintən

25 Kən Iesu tatəghat əh matuwin matən məmə, "Io ematuəh nimaa nəghatən
e natimnat min u, matən kəm itəmat.* Məto nian əh-ikin tatuwa, itəm io
ekəsuəh minən nimaa nəghatən lan, məto oekəghat-in rəhak Tata kəm itəmat
e nolən kit itəm itəmat onəkotitun wir in.
26 E nian əh, itəmat onəkoteasiə-in natimnat kəm rəhak Tata e nərgək, məto
io esənən məmə io ekuwin e nərgitəmat measiə-in natimnat ron†
27 məto-inu Tata Uhgin, in əmun tolkeike pik itəmat. In tolkeike itəmat
məto-inu itəmat nakotolkeike io, kən itəmat nəmotahatətə məmə io emisi-pən
lan.
28 Io emisi-pən o Tata Uhgin, muwa e nətueintən u. Kənu roiu otəsuwəhən
kən ekiet min e nətueintən u, mitəlig-pən min o Tata Uhgin."
29 Kən netəmim rəhan min koatən məmə, "!In un! !Roiu əh ik nəsuəh minən
nimaa nəghatən! Ik nakatən ətuatip əm kəm itimat.
30 Roiu əh enotitun məmə okəmə suah kit təsətapəh-inən əh nat kit ron ik,
məto ik nəkitun nuhalpinən nəghatən min rafin itəm kəsətapəhinən əh. O nat
u, tol kən itimat ekotitun məmə ik nəmisi-pən o Uhgin."
31 Kən Iesu tən-ipən kəm ilat məmə, "?Nipahrienən, itəmat nakotahatətə lak
u-roiu?‡
32 Itəmat otətəlig-in-tu, nian əh-ikin tatuwa, nipahrienən məmə nian əh
tiniet-arəpa rəkis, itəm netəmim okotitəp itəmat rafin, nakotaiu atit, motuwin
imatəmat min ikin, motapəs io, io pisin əm.§ Məto okol io esan pisin əmən,
məto-inu nian rafin rəhak Tata tətatig itimlau min.*
33 Io enəmən-iarəp rəkis natimnat min u kəm itəmat, məmə rəhatəmat
nətəligən oteiuaiu məto-inu nəkotatig lak.† E nətueintən u, nahməən otepət
otəmat,‡ məto sotəginən, motətul məha-məha,§ məto-inu io enol win rəkis e
nəsanənən rəha nətueintən."*

---

* **16:20:** Mak 16:10 † **16:20:** Jon 20:20 ‡ **16:23:** Mat 7:7 § **16:24:** Jon 15:7-8 * **16:25:** Mat 13:34; Mak 4:33,34; Jon 10:6 † **16:26:** Kitat kotitun nuwinən o Uhgin e nəfakən, tahmen əm e nisualkələh koatuwin o rəhalat tata min itəm kotolkeike ilat. Iesu in tatəfak o nat kitiəh əm, inun, məmə Uhgin otəplan kitat məmə kotətuatip e niganəmtin (Rom 8:34, Hip 7:24-25; 1 Jon 2:1-2). Kən tol nəhlan, kitat kotitun nuwinən measiə-in natimnat o Uhgin. ‡ **16:31:** Jon 4:23 § **16:32:** Sek 13:7; Mat 26:56; Mak 14:27 * **16:32:** Jon 8:29 † **16:33:** Jon 14:27 ‡ **16:33:** Jon 15:18-21 § **16:33:** Mak 13:9 * **16:33:** Rom 8:37; 1 Jon 4:4; 5:4; Nol Əpən 2:7,11,17,26; 3:5,12,21; 21:7

17

Iesu təməfak atip ron

1 Nian Iesu təməghat rəkis, kən mətag-pər ilis e neai, kən matəfak matən məmə,
"Tata, rəhak nian tinuwa rəkis. Io iakolkeike məmə ik onakiləs-ipər nərgi
Nətim, məmə in min otəpaniləs-ipər nərgəm,*
2 məto-inu ik nəmos-ipən nəsanənən ne nepətən kəm in, məmə in otərəmərə
e netəmim rafin,† kən mitun min nos-ipənən nəmegəhən lilin kəm ilat min u,
itəm ik nəmos-ipən ilat min kəm in.‡
3 Kən nəmegəhən lilin u, nipətin u məmə netəmim okotitun ik, itəm ik əm un
ik Uhgin pahrien,§ kən motitun min Iesu Kristo u, ik nəmahl-ipa.*
4 Io ematiləs-ipər nərgəm e nətueintən u,† kən enol rafin rəkis wək itəm ik
nəmos-ipa kəm io məmə iakol.‡
5 Tata, roiu əh, tinol nian rəham məmə onakos io ekimnə mətatig kilau min
ik.Ləs-ipər io mos-ipa nepətən əhag-əhag kəm io, tahmen əm mə inun, emos
aupən kilau min ik e nian nətueintən u təmatikə əh.§

Iesu təməfak o rəhan min

6 "Netəm min u itəm ik nəmos-irəkis ilat o nətueintən mos-ipa ilat kəm io, io
ematol əp nərgəm kəm ilat, məmə ilat okotitun ik.* Aupən, ilat rəham min
netəmim, məto roiu ik nəmələhəu-pən ilat e nelmək, məmə ilat rəhak min
netəmim. Ilat kəmoatətəu-pən rəham nəghatən,
7 kən roiu əh, ilat kotitun məmə, natimnat min u itəm ik nəmos-ipa kəm io,
ilat koatisi-pən əm ron ik.
8 Ilat kotitun natimnat min u, məto-inu ik ninəmən-ipa rəkis nəghatən kəm
io, kən io emən-ipən kəm ilat, kən ilat koatos e nikilat. Kən ilat motitun məmə
nipahrienən agin məmə io emisi-pinə ron ik, kən moatahatətə lak məmə ik
nəmahl-ipa io.
9 "Io iatəfak olat min u. Io esəfakən o netəmim rəha nətueintən, iatəfak əm
o netəm min u itəm ik nəmos-ipa ilat kəm io, məto-inun ilat u rəham min.
10 Netəm min u iatos, ilat rafin rəham, kənu ilat rafin u itəm ik natos, ilat
rəhak.† Kən netəm min u, ik nəmol ilat məmə nəmegəhən rəhalat tatiləs-ipər
nərgək.
11 Roiu əh iakatuwa ron ik, kən otəsuwəhən io esatigən u e nətueintən u.
Məto netəm min u, ilat okotatig əh e nətueintən u. Tata, ik nakətuatip agin.
Awi, nakaskəlim netəm min u kotatig wir e nəsanənən rəha nərgəm u itəm ik
nəmos-ipa kəm io, məmə ilat okotatig kitiəh əm, tahmen məmə inu, kilau min
ik kitiəh.‡
12 Nian io emətatig itimat min ilat, kən ematipal wir§ olat, e nəsanənən rəha
nərgəm əm itəm ik nəmos-ipa kəm io. Io ematehm wir ilat, esaiiroauinən kit.*
Kitiəh əm u itəm təmə̇lue, inun itəm Uhgin otəkəike mərəkin,† kənu nat əh otol
nəhlan, məmə otol nəghatən rəha Naoa Rəha Uhgin otuwa mol nipahrienən.
13 "Roiu əh, iatuwa ron ik, məto iatən nəghatən min u nian etatig əh e
nətueintən, məmə ilat min, nikilat otagien otagien, tahmen əm məmə io nikik
tətagien.

---

* **17:1:** Jon 12:23; 13:31,32 † **17:2:** Dan 7:14; Mat 28:18; 1 Korin 15:27-28 ‡ **17:2:** 17:24; Jon 6:37,39 § **17:3:** Jon 17:25,26 * **17:3:** Fil 3:8 † **17:4:** Jon 13:31 ‡ **17:4:** Jon 19:30 § **17:5:** Jon 1:1-2; 8:58; 16:28; Fil 2:6-11 * **17:6:** Jon 1:18 † **17:10:** Jon 16:15 ‡ **17:11:** Jon 17:21-23; Sam 133:1; Jon 10:30 § **17:12:** "Ematipal wir," nipətin u, ematehm wir məmə nat kit təsərəkinən, mol protektem elat. * **17:12:** Jon 6:39 † **17:12:** Inu Jutas. Jon 6:70,71

14 Io emən-iarəp rəham nəghatən min kəm ilat. Kən tol nəhlan, netəmim
rəha nətueintən u, kəsotolkeikeən ilat, koatetəhau ilat,‡ məto-inun ilat
sənəmə netəmim rəha nətueintən,§ tahmen əm məmə io sənəmə etəmim rəha
nətueintən.
15 Io esətapəhən ron ik məmə onakos-irəkis ilat e nətueintən u. Məto
ekolkeike məmə ik onakahtosig-in etəm rat u, Setan, məmə in otəsuwamən
mərəkin ilat. Ik onakipal wir* olat.†
16 Io, sənəmə etəmim rəha nətueintən u. Kən tol nəhlan, ilat min sənəmə
netəmim rəha nətueintən.
17 Rəham nəghatən in nipahrienən rafin. Onəkol rəham nəghatən məmə in
otol wək e nəmegəhən rəhalat məmə ilat netəmim pahrien rəham motasim
motətuatip.‡
18 Ik nəmahl-ipa io, ekuwa e nətueintən u,§ kən e nolən kitiəh əm, io
enatahl-iarəp min ilat, kotuwin e nətueintən.*
19 Kən io iatos-ipinə atip io məmə iakatasim o nolən nalpəkauən rəham,†
məmə ekasitu e netəm min u, məmə ilat min okotasim motətuatip, kən ilat
netəmim pahrien rəham.‡

Iesu təməfak o netəm okəpanotahatətə lan

20 "Io esəfakən əm o netəm min u, məto iatəfak min o netəm min u itəm
okəpanotahatətə lak e nəghatən rəha netəm min u.
21 Tata, io iatəfak olat, məmə ilat rafin okotuwa kitiəh əm, tahmen-pən
əm məmə inun kilau kitiəh əm, kən iakətatig-pinə lam, kən ik nəkətatig lak.
Iatəfak məmə ilat okotuwa kitiəh əm kitat min ik, məmə netəmim rəha
nətueintən okotahatətə məmə ik nəmahl-ipa io.§
22 Ik ninəmos-ipa rəkis nepətən* kəm io, kən io iatawte-in kələh nepətən
rəhak kəm ilat, məmə ilat okotuwa kitiəh əm tahmen əm məmə kilau kətioal
kitiəh.†
23 Iakətatig e nikilat, kən ik nəkətatig lak. Tol nəhlan, iatəfak məmə, ilat
okotuwa kitiəh əm e natimnat min rafin məmə netəm min u rəha nətueintən,
ilat okotəplan motitun məmə ik nəmahl-ipa io, kən məmə ik nəmolkeike
rəham netəmim‡ tahmen əm məmə inu, ik nəmolkeike mihin io.
24 "Tata, ik nəmos-ipa ilat u e nelmək məmə ilat rəhak min, kən io ekolkeike
məmə ilat okotitun nuwamən ikin-u itəm io min ekuwin ikin,§ məmə ilat
okotəplan nepətən əhag-əhag rəhak* itəm io ekatos. Nepətən əhag-əhag u, ik
nəmos-ipa kəm io, məto-inu ik nəmolkeike io aupən agin nian nətueintən u
təmatikə əh.†
25 "Tata, ik nakətuatip agin.‡ Netəmim rəha nətueintən u, ilat kotəruru ik,§
məto io ekitun ik. Kən netəm min u rəhak min, ilat kotitun məmə ik nəmahl-
ipa io.

---

‡ **17:14:** Jon 8:23; 15:19 § **17:14:** 1 Pita 2:11 * **17:15:** "Onakipal wir," nipətin u, otehm wir məmə nat kit təsərəkinən, mol protektem elat. † **17:15:** Mat 24:24; Jon 8:44; 1 Pita 5:8 ‡ **17:17:** Lev 11:44-45; Jon 15:3; 1 Pita 1:16 § **17:18:** Jon 3:17 * **17:18:** Jon 20:21; Mat 28:18-20 † **17:19:** Mak 14:24; Luk 22:19; Jon 6:51; 1 Kor 11:24; Dut 15:19,21; Taetas 2:14; Hip 9:14 ‡ **17:19:** Hip 10:10 § **17:21:** Jon 3:17 * **17:22:** Jon 1:14 † **17:22:** Jon 14:20 ‡ **17:23:** Jon 16:27 § **17:24:** Jon 12:26 * **17:24:** Netəm koatəfak koatehm nepətən rəha Iesu məsin əm roiu, (Jon 1:14, 2 Kor 3:18). Məto kitat kotitun məmə okəmə otitəlig-pa, kitat okotahmen lan, məto-inu e nian əh, okotəplan əsas rəhan nepətən əhag-əhag e niganəmtitat (1 Jon 3:2). Nepətən əhag-əhag rəha Iesu itəm rəhan netəmim min ilat okotəplan; inu, rəhan nepətən məmə in Uhgin, nepətən əhag-əhag əh itəm in təmos aupən nətueintən təpanatig. † **17:24:** Jon 1:1-3; 1:14; 1 Pita 1:20 ‡ **17:25:** Sam 119:137; Rom 3:26 § **17:25:** Jon 15:21; 16:3

26 Io emol əp ik kəm ilat, məmə ilat okotɨtun wɨr ik,* kənu io, oiakatəkəike
matol əp ik nəhlan, məmə nolkeikeən rəham otɨnɨp wɨr nɨkilat,† kən məmə
io atɨp oiakətatɨg e nɨkilat. Nolkeikeən u iakatəghat-in, in nolkeikeən rəham,
tahmen mə inu ik nakolkeike mihin io."‡

18

Tɨkɨmɨr mɨn rəha Iesu kəmotuwa motaskəlɨm in
(Mat 26:7-56; Mak 14:43-50;
Luk 21:47-53)

1 Nian Iesu təmaupən məfak, kəmotiet e taon u, kən moteguəfɨmɨn-pən
entənɨpən-pən e noanapinat kit, nərgɨn un, Ketron. Kən ikɨn əh, kəmahwɨnu
kit ikɨn. Kən Iesu ne rəhan netəmim mɨn kəmotuwɨn e nɨki nɨg mɨn əh.
2 Kən Jutas u, etəm u uarisɨg in otəpanegəhan-in Iesu kəm rəhan tɨkɨmɨr mɨn,
in tɨnɨtun rəkɨs ikɨn əh, məto-inu nian neen, Iesu ne rəhan mɨn netəmim ilat
koatuəfɨmɨn ilat mɨn ikɨn.*
3 Kən pris asol mɨn ne Farisi mɨn kəmotahl-ipən mopael mɨn itəm koatətul
o Nimə Rəha Uhgɨn kotuwa motehm Jutas. Kən Jutas təmit netəm mɨn əh ilat
mopael mɨn neen rəha netəm Rom, mit ilat motuwɨn e nɨki nɨg olɨf əh. Ilat
koatəmɨk noanɨsiə, ne lait mɨn, ne natɨmnat rəha nəluagɨnən.†
4 Iesu tɨnəmɨtun rəkɨs məmə natɨmnat mɨn u, in otuwa tol nulan, məto in
təmaliwək muwɨn olat, kən mətapəh olat məmə, "?Itəmat noategəs-in pah
un?"
5 Ilat kəmotən-ipən kəm in məmə, "Etəm Nasaret kit, nərgɨn u Iesu." Kən in
tən-ipən kəm ilat məmə, "Io u inu."‡ § (Kən Jutas, suah u itəm təmegəhan-in-
pən Iesu e nelmɨlat, in tatətul ilat min.)
6 Kən nian Iesu təmən məmə, "Io u inu," ilat kəmotani məntaalat motɨtəlɨg,
moteiuaiu motorin ilat e nɨsɨp.*
7 Kən Iesu tatɨg mətapəh mɨn olat məmə, "?Itəmat nakotegəs-in pah un?"
Kən ilat kotəmə, "Etəm Nasaret kit, nərgɨn u Iesu."
8 Kən Iesu tən-ipən məmə, "Enən-ipɨnə rəkɨs kəm itəmat məmə, 'Io u inu.'†
‡ Okəmə itəmat nakoategəs-in io, kən təwɨr məmə nakotapəs netəmim mɨn u,
koatuwɨn latuənu."
9 In təmən nəhlan məmə nəghatən u itəm in tɨnəmən rəkɨs in otol
nɨpahrienən. Nəghatən u təmən məmə, "Tata, netəm mɨn u itəm nəmələhəu-
pən ilat e nelmək, okol esaiiroauinən kit."§
10 Saimon Pita təmatɨləs rəhan kit nisa rəha nəluagɨnən. Kən əmun, in
təmiuw-iarəp rəhan nisa, məte rəkɨs matelgɨ slef kit rəha pris asol agɨn,
matəlgɨn matɨp. Nərgɨ suah un, Malkas.
11 Məto Iesu tən-ipən kəm Pita məmə, "Aii-pən rəham nisa u e rəhan sipa. Ik
onəkəike mɨtun məmə nahməən u rəhak,* itəm Tata Uhgɨn in təmos-ipa kəm
io, kən io ekəike mətəlɨg-in əm, mol."†

---

* **17:26:** Jon 17:6 † **17:26:** E ves u, nɨpətɨn kəiu. Kitiəh, Iesu tatəfak məmə Tata Uhgɨn otolkeike rəhan mɨn netəmim, tahmen əm məmə in tatolkeike Iesu. Məto in tatəfak mɨn məmə rəhan netəmim mɨn okotolkeike ilat mɨn tahmen əm məmə Tata Uhgɨn in tatolkeike Iesu. ‡ **17:26:** Jon 15:9; Rom 5:5
* **18:2:** Luk 21:37; 22:39 † **18:3:** Wək 1:16 ‡ **18:5:** "Io u inu" - Əplan-tu futnot e Jon 4:26. § **18:5:** Jon 6:20; 8:24,28,58; 13:19; 8:6,8 * **18:6:** Nol Əpən 1:17 † **18:8:** "Io u inu" - Əplan-tu futnot e Jon 4:26. ‡ **18:8:** Jon 6:20; 8:24,28,58; 13:19; 8:6,8 § **18:9:** Jon 6:39; 10:28; 17:12 * **18:11:** Nian Iesu təmə, "Ik onəkəike mɨtun məmə nahməən u rəhak," nəghatən Kris ətuatɨp tatən məmə, "?Oesənɨm-pənən e panɨkɨn u itəm rəhak Tata otos-ipa kəm io?" E nəghatən Kris, "oekənɨm e panɨkɨn" in nimaa nəghatən, nɨpətɨn u, məmə Iesu tategəhan-in məmə in otos nahməən u itəm otuwa ron nian Uhgɨn otol nalpɨnən kəm in o nolən rat mɨn rəha netəmim rafɨn. † **18:11:** Mat 20:22

Ilat kəmotiləs Iesu motuwin tətul aupən e niganəmti Anas
(Mat 26:57-58; Mak 14:53-54;
Luk 22:54)

12 Kən mopael min rəha netəm Rom ne etəm-iasol rəhalat, ne mopael min
rəha netəm Isrel, kəmotaskəlim Iesu, kən motəlis ətain nelmin.
13 Kən kəmotaupən motiləs in motuwin tətul e niganəmti Anas. Anas un, in
etəmaa Kaeafas. Kaeafas un, in pris asol agin e nup əh.‡
14 Kən Kaeafas u inu, in aupən təmən kəm netəm-iasol rəha netəm Isrel
məmə təwir pik məmə etəmim kitiəh əm otimis o netəmim, taprəkis-in məmə
netəmim rafin okotimis.§

Pita təmən məmə in
təruru Iesu
(Mat 26:69-70; Mak 14:66-68;
Luk 22:55-57)

15 Kən Saimon Pita ne etəmim kit min rəha Iesu, ilau kəmiauarisig-in Iesu.
Etəmim u kit min rəha Iesu, pris asol agin in titun wir. Tol nəhlan, in təmətəu-
pən Iesu, mian əpəh imə e iat rəha nimə rəha pris asol agin un.
16 Məto Pita in təmatətul əm e ket. Kən etəmim kit min u rəha Iesu, itəm
pris asol agin titun wir, in təmiet muwa ihluə, kən mən-ipən kəm pətan u itəm
tatətul o ket. Kən in təmit Pita mian imə.
17 Kən əmun, pətan un itəm tatətul o ket, təməplan Pita kən tətapəh ron
məmə, "?Ei, ik min un etəmim rəha suah əh?"
Məto Pita təmə, "Kəpə, sənəmə io rəhan etəmim."
18 Kən e nian əh, in nian rəha nətəpən, kən iolwək min rəha pris asol agin,
ne mopael min, ilat kəmotasiepən e noanəmkilip e nigəm, kən moatətul titəlau
in, moatəto. Kən Pita min, in təmuwin motətul, moatəto nigəm.

Pris asol agin təməghat
kəm Iesu
(Mat 26:59-66; Mak 14:55-64;
Luk 22:66-71)

19 Kən pris asol agin tatətapəh-in natimnat min o Iesu. Tatətapəh o netəmim
min rəhan ne nəghatən min rəhan itəm təmatən matəgətun ilat lan.*
20 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, "Io ematən rəhak nəghatən min e
niganəmti netəmim. Nian rafin, iatəgətun netəmim lan, əpəh e nimə min rəha
nuəfiminən, kən əpəh e Nimə Rəha Uhgin, itəm netəm Isrel koatəpələh ikin
nian rafin. Io esəhluaig-inən rəhak nəghatən min.
21 ?Təhrol nakətapəh-in nulan kəm io? Təwir mə nakuwin mətapəh o netəm
kəmoatəto rəhak nəghatən min. Təwir nakuwin mətapəh o nəghatən min un
emən-ipən kəm ilat. Ilat kotitun wir natimnat min u itəm ematən."
22 Nian Iesu təmatən nəghatən əh, kən mopael kit itəm in tatətul e Nimə Rəha
Uhgin, in tatətul əh-ikin, təmem nikapin, kən məmə, "?Nakatən nulan e pris
asol agin o naka?"

---

‡ **18:13:** E nian rəha Oltesteman, katos-ipər pris asol agin min kotətul mətoarus nian ilat okoatimis. Məto e nian Jon təmətə naoa u lan, netəm Rom kəmotəuhlin nətəligən əh, motol məmə etəm tatol pris asol agin, okəike katiləs-ipər nitain, məmə suah kit in otəsərəmərəən nian təfəməh. E nup 6 AD, netəm Rom kəmotos-ipər Anas məmə in otuwa pris asol agin, kənu e nup 15 AD, kəmotiləs-iəhau in e rəhan wək, kən motiləs-ipər Kaiəfəs məmə tatos nəmeen. Məto Anas in tatos əh nərəmərəən e nətəligən rəha netəm Isrel, kən netəm Isrel koatən əh məmə in pris asol agin. § **18:14:** Jon 11:49-51 * **18:19:** Nat əpnapin məmə Kaiəfəs in pris asol agin e nup əh (ves 13), məto Anas in tatos əh nepətən rəha pris asol agin kit, məto-inu in pris asol agin aupən ikin. Kən ves u tatəghat-in Anas. (Jon 18:24; Luk 3:2; Wək 4:5-6).

23 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Okəmə emən nəghatən neen itəm
təsətuatɨpən, təwɨr məmə onakən-iarəp. ?Məto okəmə rəhak nəghatən mɨn
kotətuatɨp əm, təhrol nakatem io?”
24 Kən əmun Anas tahl-ipən Iesu tuwɨn o pris asol agɨn u Kaeafas. Kən
tatəmɨk mətmətɨg əm nol itəm kəməlis lan.

Pita tɨnən mɨn məmə
təruru Iesu
(Mat 26:71-75; Mak 14:69-72;
Luk 22:58-62)

25 Kən Saimon Pita tətul əh matəto nɨgəm. Kən koatətapəh ron məmə, “?Ei,
ik mɨn un, ik etəmim rəha suah əh?” Məto Pita təmə, “Kəpə, sənəmə io rəhan
etəmim.”
26 Kən əmun, iolwək kit rəha pris asol agɨn, in noanol kit rəha suah u Pita
təmətatɨp matəlgɨn aupən, in təmən məmə, “?Nɨkik təht məmə eməplan ik
itəmat min əpəh e nɨki nahwɨnuən, o kəpə?”
27 Məto Pita təmə, “Kəpə. Sənəmə io.”
Kən roiu agɨn-əh mɨn, mənɨg kit tɨmnən.†

Iesu in təmətul aupən e nɨganəmtɨ Pailat
(Mat 27:1-2, 11-14; Mak 15:1-5;
Luk 23:1-5)

28 Kən laulaugɨn agɨn-əh, kəmotɨləs Iesu motiet e nimə rəha Kaeafas,
motuwɨn e nimə rəha Pailat. Pailat in etəm Rom, məto in tatos nərəmərəən
asol Isrel. Netəm Isrel koatos nətuakəmən kit rəhalat, ilat kəsotuwɨnən e
nimə rəha etəm ik pɨsɨn kit. Okəmə okotuwɨn imə, kən ilat koatən məmə ilat
kotamkɨmɨk e nɨganəmtɨ Uhgɨn, kən ilat okol kəsotunən nagwənən rəha lafet
rəha Nuhagego-inən.‡
29 O nətuakəmən u rəhalat, tol kən Pailat in təmiet e rəhan nimə, muwa
ihluə mə otəplan ilat. Kən in təmətapəh məmə, “?Nɨpəgnəmtɨ naka un itəmat
noatehm-pən e suah u?”
30 Kən ilat kəmotən-ipən kəm in məmə, “Okəmə suah u in təsətgəhlən lou,
okol esotɨləsən in motuwa kəm ik.”
31 Kən Pailat tən-ipən kəm ilat məmə, “Təwɨr məmə itəmat onəkotɨləs in
motuwɨn, kən itəmat motakil, tətəu-pən lou mɨn rəhatəmat.”
Məto ilat kotən-ipən kəm in məmə, “Məto netəm Rom əm ilat kotegəhan-in
məmə kɨtun nohamnuən etəmim.”
32 Iesu təmatən aupən məmə in otɨmɨs nəhlan,§ kən natɨmnat mɨn u kəmol
məmə nəghatən mɨn u rəhan okotuwa motol nɨpahrienən.
33 Kən əmun Pailat tuwɨn mɨn imə, kən maun-in Iesu tuwa mətul aupən-in
nɨganəmtɨn, kən tətapəh ron məmə, “?Təhrol? ?Ik kig rəha netəm Isrel?”*
34 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “?Ik atɨp əm nakatətapəh nulan, o ik
nakatətapəh məto-inu netəmim koatən-ipɨnə io kəm ik?”
35 Kən Pailat tən-ipən məmə, “?Təhrol? ?Ik nɨkim təht mə io etəm Isrel kit?
Netəmim imam ikɨn əm ne pris asol mɨn rəham, ilat kəmotegəhan-in-pa ik e
nelmək. ?Ik nəmol nat naka?”
36 Kən Iesu təmə, “Io, esolən kig rəha nətueintən u. Okəmə io kig kit tahmen
e kig mɨn rəha nətueintən u, kən rəhak netəmim mɨn okotəmou, motoh netəm
mɨn un itəm kotolkeike məmə okotos-ipən io e nelmɨ netəm-iasol rəha netəm
Isrel. Məto io sənəmə kig kit rəha nətueintən u.”†

---

† **18:27:** Jon 13:38 ‡ **18:28:** Jon 11:55 § **18:32:** Iesu təmən məmə in otɨmɨs e nɨg kəməluau (Mat 20:19; 26:2; Jon 3:14; 8:28; 12:32-33). Kən netəm Rom, ilat koatohamnu netəm koatol nəratən, moatətu-pər ilat e nɨg kəluau. Məto netəm Rom kəsotegəhan-inən məmə netəm Isrel, ilat kotol mɨhin.
* **18:33:** Mat 2:2; Luk 23:2-3 † **18:36:** Luk 17:21; Jon 6:51

37 Kən Pailat tətapəh ron məmə, “?Məto nɨpahrienən məmə ik kig kit?”
Kən Iesu təmə, “Ik nəmən məmə io kig kit. Io emaiir-pa e nətueintən u o nat kitiəh əm, məmə ekatətul-arəp matən-iarəp nɨpahrienən.‡ Kən etəmim itəm nɨkin tagien məmə otətəu-pən nɨpahrienən, kən in tatətəlɨg-in rəhak nəghatən.”§
38 Məto Pailat tən-ipən kəm in məmə, “?Naka un, nɨpahrienən?”

Pailat təmakil məmə Iesu in təike mɨmɨs
(Mat 27:15-31; Mak 15:6-20;
Luk 23:13-25)

Kən Pailat təmiet mɨn muwɨn mehm netəm-iasol mɨn rəha netəm Isrel, mən-ipən kəm ilat məmə, “Io esəplanən nolən rat kit ne e suah u, itəm tatən məmə suah u təmərəkɨn lou.*
39 Meto e nolən rəhatəmat, e nian rəha lafet rəha Nuhagego-inən, nian rafin iatɨkɨs suah kit mahl-iarəpən e kalapus. ?Kən təhrol? ?Itəmat nakotolkeike məmə io ekegəhan-in kən mɨkɨs kig rəha netəm Isrel?”
40 Kən ilat kotagət əfəməh motən məmə, “!Kəpə! !Itɨmat ekotapəs suah un, ekototolkeike Parapas!” Parapas un, in iakləh kit, kən in təmatəluagɨn matohamnu itəm məmə otəhg-iarəp kapman rəha Rom.†

19

1 Kən Pailat təmos-ipən Iesu e nelmɨ rəhan mopael mɨn, kən ilat kəmotalis-alis.*
2 Kən kəmotəmɨk nol itəm tol nihlən-nihlən, motol hat lan, tahmen e hat rəha kig, kən motəfauin-pən e rəhn-kapə. Kən motuwɨn-in-pən kot əfəməh kit kəm in, tol nəguɨ-naris lan, tahmen e kot rəha kig.
3 Kən ilat motuwa ron, moatol mɨləh lan, kən moatən məmə, “Ik u inu, kig rəha netəm Isrel. Itɨmat ekotos-ipən nɨsiaiiən kəm ik.” Kən ilat moatem-pən əm nɨkapɨn.
4 Kən Pailat tiet mɨn muwɨn ihluə, kən matən-ipən kəm netəmim məmə, “Ei, netəmim. Io ekahl-iarəp mɨn suah u tuwa ihluə, məmə itəmat onəkotəplan-tu məmə io esehmən nolən rat lan ne.”
5 Kən Iesu təmiet mɨn muwa ihluə. In tatəfauin hat u itəm kəmol e nol itəm tol nihlən-nihlən, tahmen e hat rəha kig, kən matuwɨn e kot əfəməh tol nəguɨ-naris, tahmen e kot rəha kig, kən Pailat tən-ipən kəm ilat məmə, “!Netəmim! !Otəplan-tu! !Suah u inu!”
6 Məto nian pris asol mɨn ne mopael mɨn itəm koatehm Nimə Rəha Uhgɨn kəmotəplan, ilat kəmotagət əfəməh moatən məmə, “!Okəht-ipən e nɨg kəməluau! !Okəht-ipən e nɨg kəməluau!”†
Kən Pailat təmən-ipən kəm ilat məmə, “Itəla, itəmat pɨsɨn əm, otɨləs motuwɨn, motəht-ipən in e nɨg kəməluau. Məto io esəplanən nolən rat kit ne lan.”
7 Məto ilat kotəmə, “Rəhatɨmat kit əh-ikɨn lou tatən məmə in otəkəike mɨmɨs, məto-inu in tatən məmə in Nəti Uhgɨn.”‡
8 Kən nian Pailat təmətо nəghatən u, in təməgɨn pɨk təhmɨn mɨn.
9 Kən in təmatɨg muwɨn mɨn imə, mətapəh o Iesu məmə, “?Ik etəm hiə?”§
Məto Iesu təsuhalpɨnən rəhan nəghatən.

---

‡ **18:37:** Jon 3:32 § **18:37:** Jon 8:47 * **18:38:** Luk 23:4 † **18:40:** Wək 3:14 * **19:1:** Aes 50:6; 53:5 † **19:6:** Wək 3:13 ‡ **19:7:** Lev 24:16; Mat 26:63-66; Jon 5:18; 10:33 § **19:9:** Pailat təmətapəh nəhlan o nɨtunən məmə okəmə naka Iesu in uhgɨn əkəku kit, o okəm-naka nɨkin tatəht məmə Iesu in etəm e nəptən pɨsɨn kit kən etəm pɨsɨn kit in otakil nolən rəhan (Luk 23:6-7). Iesu tɨnuhalpɨn rəkɨs rəhan nəghatən, məto Pailat təməsənən nɨpahrienən lan (Jon 18:36-38a; Aes 53:7).

10 Kən Pailat tən-ipən kəm in məmə, “?Təhrol nəsən-ipamən kəm io? ?
Ik nəsɨtunən məmə io iatos nəsanənən məmə ekahl-iarəp ik, kən matos mɨn
nəsanənən məmə okəht-ipən ik e nɨg kəməluau?”
11 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Okəmə Uhgɨn təməsolən nat u, okol ik
onəsos agɨn-əhən nəsanənən məmə onakakil io.* Tol nəhlan, nolən rat rəha
suah un ɨtəm təmos-ipɨnə io e nelməm, in tərat maprəkɨs-in rəham.”†
12 Kən tətuoun e nian əh, Pailat təmolkeike məmə otɨkɨs Iesu. Məto netəm-
iasol mɨn rəha netəm Isrel koatagət əfəməh moatən məmə, “Okəmə nakɨkɨs
suah u mahl-iarəp, kən ik sənəmə etəmim rəha Sisa. Etəmim u ɨtəm tatən
məmə in kig, in tɨkɨmɨr rəha Sisa.”
13 Kən nian Pailat təməto nəghatən u, kən təmit Iesu muwa mɨn ihluə. Kən
in təmuwɨn e ikɨn kit, nərgɨn un, Lou Kəpiel Epin-Epin, e nəghatən Isrel, in
Kapata,‡ kən matəpələh-pər jea rəha nakilən.
14 Tɨnuəkɨr mɨtgar tətul e tina, e nian ətuatɨp rəha nol əpen-əpenəən o nolən
lafet rəha Nuhagego-inən.
Kən Pailat tən-ipən kəm netəm Isrel məmə, “!Ei netəm mɨn əpə! !Otəplan-tu!
!Suah u in kig rəhatəmat!”§
15 Məto ilat kəmotagət əfəməh, motən məmə, “!Ohamnu! !Ohamnu! !Əht-
ipən e nɨg kəməluau!”
Kən Pailat təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Itəmat nakotolkeike mə io ekəht-
ipən kig rəhatəmat e nɨg kəməluau?” Məto pris asol mɨn kotəmə, “!Sisa əm un,
in rəhatɨmat kig!”
16 Kən Pailat təmegəhan-in-pən Iesu tuwɨn e nelmɨlat, məmə mopael mɨn
rəha Rom okotuwɨn motəht-ipən e nɨg kəməluau.

Mopael mɨn kəmotətu-pər Iesu e nɨg kəməluau (Mat 27:32-44; Mak 15:21-32; Luk 23:26-43)

Kən ilat kəmotɨləs Iesu motuwɨn.
17 In tatɨləs nɨg kəməluau rəhan,* matiet matuwɨn ikɨn kit mɨn, nərgɨn un,
Kolkota e nəghatən rəha netəm Isrel. Nɨpətɨn u, “Louipɨl-uipɨl.” 18 Kən ikɨn əh,
kəmotəht-ipən Iesu e nɨg kəməluau. Kən kəmotatɨg motəht-ipən mɨn etəmim
kəiu, kit e nɨkalɨn matɨp, kit e nɨkalɨn mol, kən Iesu in tatəkul ilugɨn elau.
19 Kən Pailat təmən kəte rəkɨs nəghatən kit, kɨləs kan kəht-ipən e rəhn-kapə
nɨg kəməluau. Nəghatən u tatən məmə, IESU, ETəM NASARET, KIG RəHA NETəM
ISREL.†
20 Kən netəm Isrel tepət, ilat kotafin nəghatən u, məto-inu ikɨn əh kəmotəht-
ipən Iesu ikɨn, in iuəhkɨr əm o taon.‡ Kən nəghatən u, kəməte rəkɨs e nəghatən
rəha netəm Isrel, ne nəghatən rəha netəm Rom, ne nəghatən rəha netəm Kris.
21 Kən pris asol mɨn rəha netəm Isrel, kəmotuwɨn motən-ipən kəm Pailat
məmə, “Onəkəsəteən məmə, ‘Kig rəha netəm Isrel.’ Təwɨr mə onakəte ilə
məmə, ‘Suah u in tatən məmə in kig rəha netəm Isrel.’ ”§
22 Məto Pailat təmə, “Nat ɨtəm eməte, eməte.”

Mopael mɨn kəmotoor natɨmnat rəha Iesu

23 Kən nian mopael mɨn kəmotəht-ipən rəkɨs Iesu e nɨg kəməluau, kən
motəmɨk rəhan natɨmnat, kən kəmotoor ilat nəmtɨn kuwɨt, məto-inun mopael
mɨn ilat kuwɨt. Məto kot əfəməh rəhan, etəmim ɨtəm in təmol nɨməhan, in
təmɨsɨlpɨn-ilpɨnən nɨməhan lan, in təmol apiəpiə əm nɨməhan əh.

---

* **19:11:** Rom 13:1 † **19:11:** Jon 18:30; Wək 3:13 ‡ **19:13:** Kapata in ikɨn kit kəməlɨn kəpiel ɨtəm tepin-epin mɨn ikɨn, kol tahmen əm e sɨmen ɨtəm kəməhləkɨn. § **19:14:** Jon 19:19,21-22 * **19:17:** Luk 14:27 † **19:19:** Jon 19:14,21 ‡ **19:20:** Hip 13:12 § **19:21:** Jon 19:14

24 Kən mopael min u kinotən-ən kəm ilat min məmə, “Ei, təsəwirən məmə
okotearəsin nat u. Təwir məmə okotatipin əm tais ron. Kən etəm tatol win
lan, in titol rəhan u kot.” Nat u təmiet məmə otol nəghatən rəha Naoa Rəha
Uhgin tuwa mol nipahrienən, u təmən məmə,
“Ilat kəmotəmki-rəkis rəhak natimnat. Ilat kəmotoor elat min.
Kən ilat kəmotatipin tais məmə otəgətun məmə pah otos natimnat min əh.”*
Kən tol nəhlan, mopael min kəmotol mihin pahrien.†

Iesu ne rəhan Mama

25 Kən iuəhkir əm o nig kəməluau rəha Iesu, nipitan kuwit kəmoatətul əh-
ikin. Mama rəha Iesu, ne pia rəhan mama, ne Meri kit min, pətan rəha Klopas,
kən iahunin kit min Meri pətan Maktala.‡

26 Kən nian Iesu təməplan rəhan mama ne suah un itəm in tolkeike pik§
katuətul e nikalin, kən tən-ipən kəm rəhan mama məmə, “!Pətan, nətim un!”
27 Kən mən-ipən kəm suah u məmə, “Ik rəham u mama.” Kən tətuoun e nian
əh, suah u təmit pətan un mian iman ikin, kən in təmatehm wir in, tahmen e
rəhan mama ətuatip.

Iesu tinimis
(Mat 27:45-56; Mak 14:33-41;
Luk 23:44-49)

28 Kən uarisig lan, Iesu təmitun məmə wək min itəm in təmuwa məmə otol,
tinol namnun rəkis.* Kən o nolən nəghatən min e Naoa Rəha Uhgin tuwa mol
nipahrienən lan, in təmən məmə, “Enoaoa.”†
29 Kən pesin əkəku kit əh-ikin tatəpələh, kəmiuw-pən wain lan u tagin. Kən
ilat kəmotiləs nat kit tame-ame tahmen e katən, kən moteer-pən e wain un,
kən motatu-pən e nelmi nig katən mə hisop, kən motiləs-ipər tuwin iuəhkir o
nohli Iesu, məmə otirim.
30 Kən nian in təmənim wain u məsin, kən məmə, “!Natimnat rafin tinol
namnun!”‡
Kən təmətag-iəhau, megəhan-in-pən rəhan namegən tiet, kən mimis.

Suah kit təmaru nikali Iesu

31 Nian əh rəha nol əpen-əpenəən, məto-inu okən lawigin un, nian rəha
Sapat. (Kən Sapat u, in Sapat keike kit.)§ Kən netəm-iasol rəha netəm Isrel
kəsotolkeikeən məmə nipəti suah miləhal əh okətəhaləkul e nig kəməluau
mətoarus-pən nian əh. Kən o nat əh, ilat kəmotuwin motətapəh o Pailat
məmə otahl-ipa rəhan min netəmim, kotuwin, motətgəhl nelkiləhal, pəs iləhal
kəhalimis uəhai əm. Kənu ilat kotiləs-irəkis nipətiləhal.
32 Kən mopael min kəmotaupən motətgəhl nelki suah mil un kəiu itəm
kəmotəht-ipən ilau e nig kəməluau iləhal Iesu.
33 Məto nian kəmotuwa o Iesu, motəplan məmə in tinimis rəkis. Kən əmun,
ilat kəsotətgəhlən nelkin.
34 Kən mopael kit təmaru əm nikalin e rəhan niro,* kən roiu agin-əh, nita ne
nəhau kəmuaiəh ahmen-ahmen əm, mətuatite e nipətin.†
35 (Kən suah kit əh-ikin tatətul,‡ in təmehm natimnat min u e niganəmtin.
Kən nəghatən min rəha suah u, in tətuatip, kən in titun məmə in tatən pahrien.
Kən in tatən-iarəp məmə itəmat min onəkotitun motahatətə lan.)

---

* **19:24:** Sam 22:18 † **19:24:** Jon 19:28,36,37 ‡ **19:25:** Luk 8:2; Jon 20:1,18 § **19:26:** Jon tatən atip əm in məmə, “suah un itəm in tolkeike pik” (Jon 13:23). * **19:28:** Jon 17:4 † **19:28:** Sam 69:21; Jon 19:29 ‡ **19:30:** Luk 12:50; Jon 4:34; 17:4 § **19:31:** Sapat u, in Sapat keike kit, məto-inu təmuwa ətuatip e nian rəha lafet rəha Nuhagego-inən. * **19:34:** Sek 12:10; Nol Əpən 1:7 † **19:34:** 1 Jon 5:6-8 ‡ **19:35:** Aposol Jon itəm təmətə naoa u, in tatəghat-in atip əm in e ves 35 (Jon 19:26; 21:24).

36 Natɨmnat mɨn u kəmotuwa məmə okotol nəghatən e Naoa Rəha Uhgɨn
tuwa mol nɨpahrienən lan,§ u tatən məmə, “Okol nɨkɨlɨkɨlin kit təsɨtəgɨtən.”*
37 Kən nəghatən kit mɨn e Naoa Rəha Uhgɨn tatən məmə, “Ilat okotəplan
suah u itəm kəmotaru.”†

Josep ne Nikotimas, ilau kəmiatənɨm Iesu

38 Kən uarisɨg e natɨmnat mɨn u, etəm Aramatia kit, nərgɨn u, Josep. Josep
u, in etəmim kit rəha Iesu, məto tatəhluaig-in nat u, məto-inun tatəgin netəm-
iasol rəha netəm Isrel.‡ In təmuwɨn məplan Pailat, kən tətapəh ron məmə
otegəhan-in pəs tɨləs-irəkɨs nɨpətɨ Iesu. Kən əmun, Pailat təmegəhan-in, kən
in təmuwɨn mɨləs-irəkɨs.
39 Kən Nikotimas, u aupən in təmuwɨn məplan Iesu lapɨn,§ in təmuwɨn ilau
Josep. In tatɨtol kətɨm kit, təmərioah e nat pien-pien mɨn u mɨr ne alos. Kətɨm
u təfɨgəm tahmen e tate kilo.
40 Kən ilau kəmialəs-irəkɨs nɨpətɨ Iesu, mualpin e nɨməhan wɨr kit, nərgɨn u
linen. Kən ilau kəmioal-pən mɨr ne alos e nɨməhan u, tahmen ətuatɨp əm mə
inun netəm Isrel kotalpin mihin nɨpətɨ etəmim, moatɨtənɨm.
41 Kən ikɨn əh kəməht-ipən Iesu ikɨn e nɨg kəməluau, kəmahwɨnu ikɨn, kən
e ikɨn əh, nɨpəg kəpiel kit əh-ikɨn, itəm katɨtənɨm itəm ikɨn. Kən ikɨn əh,
kəsɨtənɨm-pənən əh suah kit ikɨn.
42 Kən ilau kəmuələhəu-pən nɨpətɨ Iesu e nɨpəg kəpiel u, məto-inu nian əh in
nian rəha netəm Isrel koatol əpen-əpenə lan o Sapat,* kən nɨpəg kəpiel itəm
katɨtənɨm itəm ikɨn, in iuəhkɨr əm.

20

Iesu tɨnəmegəh mɨn
(Mat 28:1-10; Mak 16:1-8;
Luk 24:1-12)

1 E Sante, laulaugɨn agɨn, tɨtapinəp-apinəp əh, Meri u pətan Maktala,*
təmuwɨn e nɨpəg kəpiel, kən məplan məmə kəpiel asol itəm kəmahtosɨg-in
nɨpəg kəpiel lan, in kəmahwin rəkɨs.
2 Tol nəhlan, kən in təmaiu mɨtəlɨg muwɨn o Saimon Pita ne etəmim u kit mɨn
rəha Iesu, u Iesu tolkeike pɨk, kən mən-ipən kəm ilau məmə, “Ilat kəmotɨləs-
irəkɨs nɨpətɨ Iərəmərə əpəh e nɨpəg kəpiel. Kən ekotəruru məmə kəmotələhəu
hiə nɨpətɨn.”
3 Kən Pita ne etəmim kit mɨn u rəha Iesu, kəmiaiet mətian məmə okuəplan
nɨpəg əh.
4 Kəmuaiu əsanən mian, məto suah u kit in təmaiu maupən maprəkɨs-in
Pita, maupən muwɨn əpəh nɨpəg u ikɨn.
5 Kən in təməməhl-əməhl mətag-pən əpəh imə, kən məplan nɨməhan wɨr u
linen tatəməhl, məto in təməsuwɨnən imə. 6 Kən Saimon Pita in təmiet-arəpa
mɨn, kən megupən uəhai əm imə e nɨpəg kəpiel u, kən təməplan nɨməhan u
koatəməhl,
7 kən məplan mɨn nɨməhan u kəmotalpin rəhn-kapə Iesu lan aupən.
Nɨməhan u, in təsəməhl-pənən ilat nɨməhan mɨn un neen, məto in kəmaiu-aiu
wɨr kələhəu pɨsɨn.

---

§ **19:36:** Jon 19: 24,28,37 * **19:36:** Iesu in tahmen e Nəti Sipsip rəha lafet rəha Nuhagego-inən kən nɨtan otosmegəh netəmim rəha Uhgɨn. (Jon 1:29; 1 Kor 5:7; 1 Pita 1:19). Tahmen məmə kəməsətgəhlən nɨkɨlkɨli nenəti sipsip mɨn itəm katoh e lafet rəha Nuhagego-inən (Eks 12:46; Nam 9:12), e nolən kitɨəh əm, nɨkɨlkɨli Iesu kit, təməsɨtəgɨtən. Sam 34:20. † **19:37:** Sek 12:10; Nol Əpən 1:7 ‡ **19:38:** Jon 7:13
§ **19:39:** Jon 3:1-2; 7:50 * **19:42:** Əplan-tu futnot e 19:31. * **20:1:** Luk 8:2; Jon 19:25

8 Etəmim u rəha Iesu itəm təmaupən, in min təmuwin imə e nipəg kəpiel,
kən in təməplan natimnat min u, kən in təmatahatətə məmə Iesu tinəmegəh
min.
9 (Naoa Rəha Uhgin tatən məmə Iesu otəkəike məmegəh min e nimisən, məto
ilat kəsotitun wirən əh nəghatən əh.)†

Meri u pətan Maktala in təməplan Iesu
(Mak 16:9-11)

10 Kən etəmim mil un rəha Iesu kəmiatəlig mətian iməlau ikin,
11 məto Meri in tatətul iuəhkir e nipəg kəpiel u mətasək. Kən nian in
təmətasək əh, kən məməhl-əməhl mətuag-pən əpəh e nipəg.
12 Kən əmun təməplan nagelo kəiu əpəh imə. Natimnat rəhalau in təruən
təruən. Ilau katuəpələh u ikin-u kəmələhəu-pən Iesu ikin. Kitiəh tatəpələh e
nəme rəhn-kapə, kən kitiəh e nəme nelkin.
13 Kən ilau kəmuətapəh ron məmə, "Pətan. ?Ik natasək o naka?" Kən in
təmən-ipən kəm ilau məmə, "Ilat kəmotiləs-irəkis nipəti Iərəmərə rəhak, kən
ekəruru məmə kəmotələhəu-pən hiə."
14 Nian in tinən rəkis nəghatən u, kən meirair, kən təməplan Iesu tatətul əm
u ikin-un, məto in təruru məmə Iesu.
15 Kən Iesu təmətapəh ron məmə, "Pətan. ?Nakətasək o naka? ?Ik nategəs-
in pah?" Məto pətan u, nikin təht məmə okəmə naka suah u itəm tatitasilin
nahwinuən, kən in təmən-ipən kəm in məmə, "Etəm-iasol, okəmə ik nəmiləs-
irəkis nipətin, kən mələhəu-pən əh kit, awi, ən-ipa-tu kəm io, pəs io ekuwin
miləs."
16 Kən Iesu tən-ipən məmə, "Meri." Kən Meri təmeirair, mətag-pən məplan,
kən məmə, "!Raponi!" (Inu nəghatən rəha netəm Isrel u, nipətin təmə, "Rəhak
Iəgətun.")
17 Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, "Saskəlimən io, məto-inu io esuwinən
əh əpəh ilis o rəhak Tata. Məto ik, uwin, mehm piak min kən mən-ipən kəm
ilat məmə io enatitəlig-pən ilis o rəhak Tata, kən in min rəhatəmat Tata. In
Uhgin rəhak, kən in Uhgin min rəhatəmat."
18 Kən Meri Maktala təmuwin məplan netəmim min rəha Iesu, kən tən-ipən
kəm ilat məmə, "!Suah min əpə! !Io eməplan Iərəmərə!" Kən in təmən-iarəp
nəghatən min itəm Iesu in təmən-ipən kəm in.

Netəmim min rəha Iesu kəmotəplan Iesu
(Mat 28:16-20; Mak 16:14-18;
Luk 24:36-49)

19 E Santei ehnaipən, netəmim min rəha Iesu kəmotargəfimin ilat min əpəh
e nimə kit, kən motahtosig e toa motol lok lan, məto-inu ilat koatəgin netəm-
iasol rəha netəm Isrel. Kən əmun, Iesu təmuwa mətul ilugin elat, kən mən-
ipən kəm ilat məmə, "Pəs nəmə̇linuən tətatig otəmat."‡
20 Kən in təmurapik nelmin kən mol-pən nikalin kəm ilat, kən nikilat
təmagien pik məto-inu kinotəplan Iərəmərə.§
21 Kən Iesu tən-ipən min kəm ilat məmə, "Pəs nəmə̇linuən tətatig otəmat.*
Tol mə rəhak Tata təmahl-ipa io,† e nolən kitiəh əm io etahl-ipən itəmat
nakoatuwin e nətueintən."‡
22 Kən nian in tinən rəkis nəghatən u, kən in təmehag-pən elat, kən məmə,
"Itəmat, otos Narmin Rəha Uhgin.§

† **20:9:** Sam 16:10; Aes 53:11; Luk 24:25-27,46; Jon 2:22; Wək 2:24-28 ‡ **20:19:** Jon 20:21,26; Jon 14:27; 16:33 § **20:20:** Jon 16:19-22 * **20:21:** Jon 20:19,26 † **20:21:** Jon 3:17 ‡ **20:21:** Mat 28:19; Jon 17:18 § **20:22:** Esik 37:9; Jon 7:39; Wək 2:38; 8:15-17; 19:2; Kal 3:2

23 Okəmə nəkotaluin nolən rat rəha etəmim, kən Uhgɨn mɨn in otafəl rəkɨs
nolən rat rəhan. Məto okəmə itəmat nəsotaluinən nolən rat rəha etəmim, kən
Uhgɨn otəsaluinən kən məsafəl rəkɨsən.”*

Iesu ne Tomas

24 Kən etəm tuelef u kit rəha Iesu, nərgɨn u Tomas, u kətaun-in məmə, Mil
Mil, in təmɨkə e nian Iesu təmiet-arəpa olat.
25 Kən in mɨn neen, ilat kəmotən-ipən kəm in məmə, “!Ei, emotəplan rəhatat
Iərəmərə!”
Məto Tomas təmən-ipən kəm ilat məmə, “Okəmə ekəplan nəme nil e nelmɨn
mil, kənu ekek e noanelmɨk, kənu mea-pən e nəme nɨro e nɨkalɨn, kənu
panahatətə lan. Məto okəmə esəplanən, okol esahatətəən lan.”†
26 Kən tɨnos wik kitiəh rəkɨs, netəmim mɨn rəha Iesu koatəpələh mɨn əpəh
imə, e nimə kitiəh əm, kən motahtosɨg e toa, motol lok. Kən Tomas əh-ikɨn ilat
min. Nat əpnapɨn kəmol lok e toa, məto Iesu tatɨg muwa mɨn mətul ilugɨn elat
mən-ipən məmə, “Pəs nəmə̈linuən tətatɨg otəmat.”‡
27 Kən mən-ipən kəm Tomas məmə, “Əplan-tu nelmək. Wa mek e
noanelməm. Kən məg-ətuatɨp-in nelməm kən mea-pən e nəme nɨro u
e nɨkalɨk. Səmɨk mətmətɨgən rəham nahatətəən rəun, məto ik onəkəike
mətahatətə lak.”§
28 Kən Tomas tən-ipən kəm in məmə, “Ik rəhak Iərəmərə, kən ik rəhak
Uhgɨn.”*
29 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Ik nəmahatətə lak, məto-inu nəməplan
io.† Məto netəm mɨn un kəsotəplanən io, kən ilat kotahatətə lak, ilat okotos
nəwɨrən pahrien, nɨkilat tagien pahrien.”‡

Naoa u, kəmətə məmə netəmim okotahatətə e Iesu

30 Iesu təmol nəmtətin mɨn tepət e nɨganəmtɨ rəhan netəmim, itəm kəsətə
rəkɨsən e naoa u.§
31 Məto kəmətə nəghatən mɨn u məmə itəmat onəkotahatətə* məmə Iesu
in Kristo itəm Uhgɨn təmən məmə otahl-ipa, inu Nətɨ Uhgɨn. Kəmətə nəhlan,
məmə itəmat onəkotos nəmegəhən e nərgɨn, məto-inu itəmat noatahatətə lan.†

21

Iesu təmol əp in kəm rəhan netəmim ilat sepɨn

1 Uarisɨg e natɨmnat mɨn u, Iesu təmol əp mɨn in o rəhan mɨn netəmim,* əpəh
e nɨmə̈kləkɨl e nɨkalɨ lek asol, katən mə Lek Kalili.† Kən təmol əp in nulan.
2 E nian əh, netəmim mɨn u rəha Iesu kəmotaliwək kitiəh: Saimon Pita, ne
Tomas u kətaun-in məmə Mil Mil, ne Nataniel u, etəm Kalili iman latuənu
Kena, ne nətɨ Sepeti mil,‡ ne etəmim mil kəiu mɨn rəha Iesu.
3 Saimon Pita tən-ipən olat məmə, “Io enatuwɨn ekatɨpin net.”
Kən ilat kotəmə, “Itəla, pəs kitat rafin kotuwɨn.” Kən ilat rafin kəmotatite,
motuwɨn e pot kit. Kən Pita təmapeg rəhan natɨmnat o wək. Kən ilat
kəmotuwɨn, motatɨpin net, motətoarus tian. Məto kəsotosən nəm kit ne.§
4 Kən tɨnatian, kən Iesu tuwa matətul ipar, məto rəhan mɨn netəmim, ilat
kotəruru məmə Iesu.*

---

* **20:23:** Mat 16:19; 18:18 † **20:25:** Mak 16:11 ‡ **20:26:** Jon 14:27; 20:19,21 § **20:27:** Luk 24:40
* **20:28:** Nol Əpən 4:11 † **20:29:** Jon 3:15 ‡ **20:29:** 1 Pita 1:8-9 § **20:30:** Jon 21:25 * **20:31:** Jon 3:15 † **20:31:** Jon 19:35 * **21:1:** Jon 21:14; Jon 20:19,26 † **21:1:** Nəghatən Kris ətuatɨp tatən məmə Lek Taepirias, in nərgɨ Lek Kalili kit mɨn. ‡ **21:2:** Nətɨ Sepeti mil kəiu, ilau u Jemes ne Jon. Jon u inu in təmətə naoa u. § **21:3:** Luk 5:5 * **21:4:** Luk 24:16; Jon 20:14

5 In tətapəh olat məmə, “!Nəman! ?Nəsotosən nəm kit, o?”
Kən ilat kotəmə, “Kəpə, nəm tɨkə.”
6 Kən in tən-ipən kəm ilat məmə, “Itəla, otatɨpin-pən-tu net e matɨp ikɨn e
nɨkalɨ pot u, kən onəkotiuw nəm neen.” Kən əmun, kotatɨpin-iarəp net, əmun,
mɨnotəruru niuw-pərən, məto-inu net tɨnər mɨnər mɨnərioah e nəm.†
7 Kən suah u itəm Iesu tolkeike pɨk, in tən-ipən kəm Pita məmə, “! Ei! !
Iərəmərə ətuatɨp əh!” Kən nian Pita təməto nəghatən u, təmətəut uəhai əm,
kən mətɨpən itəhəi, meai muwɨn ipar.
8 Kən netəmim mɨn u neen rəha Iesu, ilat kəmotuwar e pot, moatiuw net
apon təmərioah e nəm, məto-inu bot in iuəhkɨr əm məsɨn o nɨməkləkɨl, tahmen
əm hanrɨt mita.
9 Kən nian ilat kəmotuwɨn ipar, motəplan nɨgəm əkəku kit əh-ikɨn,
nəmtahlɨn tatuəp əh, kən nəm neen əh-ikɨn, katuwan e nɨgəm, ne pɨret əh-ikɨn.
10 Kən Iesu tən-ipən kəm ilat məmə, “Otəmɨk nəm mɨn un neen itəm nəmotos
motuwa.”
11 Kən Saimon Pita təmuwɨn mɨn e pot, kən mewkəkan net muwɨn əpəh ipar.
Net u tərioah e nəm asol mɨn, ilat rafin wan-hanrɨt-fifti-tri. Kən nat əpnapɨn
məmə net u təmərioah pap e nəm, məto in təməsəhapən.
12 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Otuwa motagwən.” Kən ilat
kit nɨkin təsəhtən məmə otətapəh ron məmə, “? Ik pah un?” məto-inu ilat
kɨnotɨtun əsas məmə in Iərəmərə.
13 Kən Iesu təmos pɨret muwa mos-ipən kəm ilat, kən mos-ipən mɨn nəm.
14 Kən inu, nian tatol kɨsɨl lan, itəm Iesu təmol əp in o rəhan mɨn netəmim
uarisɨg e nian in təmɨmɨs, kən məmegəh mɨn.‡

Iesu ne Pita

15 Nian ilat kɨnotagwən rəkɨs, Iesu təmətapəh o Saimon Pita, məmə, “Sai-
mon, nətɨ Jon. ?Ik nakolkeike io taprəkɨs-in netəm mɨn un?” Pita tən-ipən
kəm in məmə, “Əwəh, Iərəmərə, ik nəkɨtun məmə io ekolkeike pɨk ik.”§
Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Itəla, ik onakatagwən rəhak nenətɨ sipsip
mɨn.”
16 Kən Iesu tatɨg mətapəh mɨn ron məmə, “Saimon, nətɨ Jon. ?Ik nakolkeike
io?”
In tən-ipən kəm Iesu məmə, “Əwəh Iərəmərə, ik nəkɨtun məmə iakolkeike
ik.”
Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Itəla, ik onakatehm wɨr rəhak sipsip
mɨn.”*
17 Kən mətau kɨsɨl lan, Iesu tatɨg mətapəh mɨn ron məmə, “Saimon, nətɨ Jon.
?Ik nakolkeike io?”†
Kən Pita, nɨkin təmahmə, məto-inu Iesu təmətapəh ron mau kɨsɨl, məmə,
“? Ik nakolkeike io?” Kən in tən-ipən kəm in məmə, “Iərəmərə, ik nəkɨtun
natɨmnat rafin.‡ Ik nəkɨtun məmə io ekolkeike ik.”
Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Itəla, ik atagwən rəhak sipsip mɨn.
18 “Nɨpahrienən agɨn u iatən kəm ik məmə, aupən, e rəham netəm-aluəən,
nəmatiargin atɨp rəham kətəut, kən mətaliwək matuwɨn ikɨn mɨn rafin itəm
nakolkeike məmə nakuwɨn ikɨn. Məto nian ik onakaguɨhl, onakəg-ətuatɨp-in
nelməm, kən etəm pɨsɨn kit otəlis ətain rəham kətəut, kən mit ik nakian ikɨn ik
nəsolkeikeən məmə nakuwɨn ikɨn.”

---

† **21:6:** Luk 5:4-7 ‡ **21:14:** Jon 20:1,19,26 § **21:15:** Mat 26:33-35; Jon 13:37-38 * **21:16:** Esik 34:2; Mat 2:6; Jon 10:11; Wək 20:28; 1 Pita 5:2-3 † **21:17:** Jon 13:38 ‡ **21:17:** Jon 16:30

19 E nəghatən u, Iesu təmaupən matən-iarəp rəkɨs əm, nolən itəm Pita otɨmɨs,
kən rəhan nɨmɨsən,§ in otɨləs-ipər nərgɨ Uhgɨn.*
Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Itəla, uarisɨg-in io.”†

Iesu ne suah un itəm Iesu təmolkeike pɨk

20 Kən Pita teirair məplan etəmim kit rəha Iesu u, Iesu tolkeike pɨk,
tatuarisɨg-in ilau. Suah əh inəh, itəm təmiəu-iəu muwa iuəhkɨr o Iesu e
nian kəmotagwən e lafet rəha Nuhagego-inən, kən matətapəh ron məmə, “?
Iərəmərə, pah un otegəhan-in-pən ik e nelmɨ rəham tɨkɨmɨr mɨn?”‡
21 Nian Pita təməplan in, kən tətapəh o Iesu məmə, “?Iərəmərə, məto tahro
e suah əh?”
22 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “? Okəmə io ekolkeike məmə in
otatəmegəh muwɨn mətoarus nian iakɨtəlɨg-pa mɨn, ik onəkɨtun o naka? Ik
un, ik onəkəike muarisɨg-in io.”§
23 Kən tol nəhlan o nat u Iesu təmən, nəghatən kit əh-ikɨn katən tɨtəlau-ɨtəlau
e piatat mɨn məmə, “Etəmim u rəha Iesu otəsɨmɨsən,” məto Iesu təməsənən
kəm Pita məmə suah u otəsɨmɨsən. In təmən əm məmə, “?Okəmə, io ekolkeike
məmə in otatəmegəh, mətoarus-pən iakɨtəlɨg-pa mɨn, ik onəkɨtun o naka?”
24 Etəmim u rəha Iesu in etəmim kitiəh əm itəm tatən-iarəp natɨmnat mɨn
u,* kən in məte rəkɨs nəghatən mɨn u. Kən itɨmat ekotɨtun məmə nəghatən mɨn
u tatən, in nɨpahrienən əm.†

Namnun nəghatən

25 Kən natɨmnat tepət mɨn əpəh ikɨn itəm Iesu təmol‡ kən okəmə netəmim
kəpoatəte rəkɨs natɨmnat mɨn u ilat rafin e naoa mɨn, io, nɨkik təht məmə rum
otɨkə e nətueintən rafin o nəlɨnən naoa mɨn u.

---

§ **21:19:** Katən məmə e nup tate mɨn tatuwa, kən kəpanətu-pər Pita e nɨg kəməluau. * **21:19:** Jon 13:36; 2 Pita 1:14 † **21:19:** Mat 4:19; 16:24 ‡ **21:20:** Jon 13:23,25 § **21:22:** Jon 21:19; Mat 4:19; 16:24 * **21:24:** Jon 15:27 † **21:24:** Nian neen, Jon tətəghat nəhlan, matən məmə, “itɨmat,” məto in tatən əm in pɨsɨn əm (19:35; əplan-tu 1 Jon 1:1-4). ‡ **21:25:** Jon 20:30

Wək Min
Wək Min Rəha Aposol Min
Nəghatən əkuəkir rəha naoa u Wək Min

?Pah təməte naoa u? Luk təməte naoa u. Afin e "Nəghatən əkuəkir rəha naoa u Luk" o nitunən məmə Luk in pah.

?Təməte tatuwin kəm pah? Luk təməte naoa u tatuwin kəm in kit, nərgin u Teofilas, etəm kitiəh əm itəm Luk təməte naoa u "Namnusən Təwir Itəm Luk Təməte" tatuwin kəm in. Nəring u, nipətin təmə, "Etəmim itəm tokeike Uhgin." Luk təməte naoa u tatuwin kəm suah u, məto in titun məmə Iaihluə tepət okotafin min.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? Naoa min rəha Namnusən Təwir koatəghat-in nəmegəhən ne nimisən rəha Iesu. Naoa u tatən-iarəp məmə niməfak təmahro mətuoun. Naoa u məsin tatəghat-in təpət e wək rəha Pita, kən məsin min tatəghat-in nəmegəhən ne wək rəha Pol.

? Təməte naoa u o naka? Luk təməte naoa u matən məmə niməfak təmahro min nulan mətuoun, kən otahro min nulan niməfak otatəwiə. Kən e naoa u, kitat okotehm məmə iəfak min okotahruhalpin nəghatən kəm netəm Isrel ne netəm Iaihluə min itəm kotolkeike məmə okotitun nəukəti nahatətəən rəhalat. E naoa u, kotəplan məmə kapman rəha Rom tatəto nəghatən rəha Pol. Kən matəplan məmə Luk ne Pol kiolkeike məmə netəmim rafin itəm Rom tatərəmərə elat, ilat okotən nipahrienən e Iesu.

Uhgin təmən məmə otahl-ipa
Narmin rəhan

1 Teofilas, e rəhak naoa itəm eməte aupən, eməte nolən min rəha natimnat
rafin itəm Iesu təmatol ne matəgətun netəmim lan.
2 Naoa əh tatən-iarəp nian Iesu təmətuoun rəhan wək mətoarus Uhgin təmiləs
matuwin e Nego e Neai. Məto aupən, təməsuwinən əh e Nego e Neai, Narmin
Rəha Uhgin təmətasitu lan məmə otəgətun rəhan aposol* min.
3 E nian təməmegəh min e nimisən, nian tepət tatuwa olat kən ilat kotəplan
in e nian kitiəh kitiəh e nian foti, kən matol əp in kəm ilat məmə okotitun
məmə in təməmegəh pahrien e nimisən. Kən e nian min əh, təmatəgətun ilat
e nərəmərəən rəha Uhgin.
4 Nian Iesu təmətatig əh ilat min ilat, in təmən-ipən nəghaten kit kəm ilat
məmə, "Itəmat onəsotaupənən motiet u e Jerusalem. Onəkotəkəike kətatig
motətoarus onəkotos Narmin Rəha Uhgin, u rəhak tata tinəmən-iəkis rəkis
məmə otos-ipinə kəm itəmat, tahmen min məmə inu io iatən-ipinə kəm itəmat.
5 Aupən Jon təmatol baptais e netəmim e nəhau, məto otəsuwəhən, Uhgin in
otol baptais etəmat e Narmin Rəhan."

Uhgin təmiləs Iesu muwin e Nego e Neai

1:1: Luk 1:3 * **1:2:** "Aposol" in suah kit itəm Iesu Kristo təmahl-ipa o nən-iarəpən rəhan nəghatən. Nian nakotafin nəghatən əh "aposol" e naoa u, nipətin tən məmə netəmim tuelef rəha Iesu u kəmotaliwək ilat min. Kən e naoa u, Pol təmən məmə in min aposol kit rəha Iesu, məto in təməsaliwəkən ilat netəmim tuelef min əh. Naoa əh, in tatəghat tepət e aposol mil, Pita ne Pol. **1:2:** Mak 16:19; Luk 24:49-51 **1:3:** Luk 24:36-49; Wək 10:41 **1:4:** Luk 24:49; Jon 14:16-17; Wək 2:33 **1:5:** Mat 3:11

6 E nian min əh, itəm aposol min kəmotatig ilat Iesu, kəmotətapəh ron
məmə, “?Iərəmərə, tinuwa e nian ətuatip əh-roiu məmə ik onəkol kitat netəm
Isrel okotərəmərə min e nitən min rəhatat, o kəp?”
7 Məto Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “E nian min rəha natimnat min əh,
Uhgin təməhluaig-in otəmat, okol itəmat nəsotitunən. Rəhak tata pisin əm, in
tinitəpun rəkis e rəhan nəsanənən.
8 Məto e nian Narmin Rəha Uhgin otuwa matig etəmat, itəmat onəkotos
nəsanənən. Kən itəmat onokotəkəike motuwin motən-iarəp rəhak nəghatən
əpəh Jerusalem, ne ikin min əpəh Jutia, ne Sameria, kən ne ikin min rafin e
nətueintən.”
9 Nian təmən rəkis əm nəghatən əh kəm ilat, kən Uhgin təmiləs-irəkis in tinər
matuwin e neai. Nian ilat kəmoatəplan, kən napuə kit təmuwa malpin, kən
ilat kəməsotəplan minən.
10 Nian kəmotitagpər əh e neai moategəs-in, roiu agin-əh, suah mil kəiu
kəmian e natimnat ruən kəmuet-arəpa muətul ilugin elat,
11 kən muən-ipən kəm ilat məmə, “!Netəm Kalili! ?Təhrol nəkoatətul ikin-u
moatətagpər nəpo lan e napuə? Iesu əh itəm Uhgin təmiləs-irəkis otəmat miləs
mər matuwin e neai, in otəpanitəlig-pa min tahmen-pən əm e itəm əh, itəm tər
matuwin.”

Aposol min

12 Kən aposol min kəmotiet e nitot u katən məmə, Nitot Rəha Nig U Olif,
motitəlig-pən Jerusalem itəm sənəmə in isəu pik, in iuəhkir əm.
13 Nian kəmotiet-arəpən Jerusalem, kəmotuwin e nipəgnoa nimə kit əpəh
ilis lan itəm koatatig ikin. Aposol min əh, nərgilat u Pita ne Jon ne Jemes ne
Antru, kən Filip ne Tomas, kən Patolomiu ne Matiu, kən Jemes nəti Alfeas,
kən Saimon Selot,† kən Jutas nəti Jemes.
14 Netəm min əh ne nipitan min, ne Meri u mama rəha Iesu, ne pia Iesu min,
ilat koatuwa moatəfak kitiəh nian tepət.

Etəmim itəm otos nəme Jutas

15 Nian neen tinuwa minuwin rəkis, kən netəm min u itəm koatahatətə e
Iesu kəmotuwa kitiəh. Ilat tepət, tahmen e wan-hanrit-tuente ilat rafin. Kən
Pita təmətul matəghat kəm ilat məmə,
16 “Piak min ne winik min. Nəghatən rəha Naoa Rəha Uhgin otəkəike muwa
mol nipahrienən lan, itəm nuwəh aupən Narmin Rəha Uhgin təmos-ipən
nəghatən kəm Kig Tefit, kən Kig Tefit təmən-iarəp suah u Jutas məmə in otit
netəmim motuwin kaskəlim Iesu. Kən nəghatən əh tinuwa əh-roiu minol
nipahrienən lan.
17 Jutas kitat min kitiəh əm. Kən in rəhan əh-ikin wək itəm təmatol mətasitu
etat.”
18 (Jutas u inu təmos-nəmtin nəptən kit e məni u təmos e nolən rat itəm
təmol. E nəptən əh, təmiet morin kən kəhap nərpin nisgan tiet.
19 Kən netəm Jerusalem kəmotəto nəghatən əh, kəmotaun-in nəptən əh e
nəghatən ikin məmə, “Akeltama,” nipətin u məmə Nəptən e Nita.)
20 Kən Pita təmən məmə, “E Naoa Rəha Napuən Min, nəghatən kit tatən
məmə,
‘Təwir məmə rəhan nimə tatətul əpnapin əm, okol etəmim kit təsatigən ikin.’
“Kən nəghatən kit min tatən min-nulan məmə,
‘Təwir məmə etəm pisin kit otuwa mos nəmeen mol wək rəhan.’

1:6: Luk 24:21 **1:7:** Mak 13:32 **1:8:** Mat 28:19; Luk 24:48 **1:11:** Mat 26:64; Luk 21:27
1:12: Luk 24:50-53 † **1:13:** Əplan-tu futnot e Mat 10:4. **1:13:** Mat 10:2-4 **1:16:** Sam 41:9
1:18: Mat 27:3-8 **1:20:** Sam 69:25; 109:8

21-22 “Kən tol nəhlan, okotəkəike kilesipər suah kit itəm təmehm e
niganəmtin nəmegəhən rəha Iesu e nimisən, kən in otuwa min mehm kitat
məmə otən-iarəp Iesu məmə in Iərəmərə rəhatat. Suah u, in suah kit itəm kitat
min kəmoatan aupən e nian min u itəm Iərəmərə Iesu təmətaliwək lan. Suah
un in suah kit itəm təmətatig nian Jon təmatən-iarəp nəghatən rəha nolən
baptais etəm, muwa mətoarus-pən nian itəm Uhgin təmos-irəkis Iesu o kitat
miləs mər muwin e Nego e Neai.”
23 Kən ilat kəmotən-iarəp nərgi etəmim kəiu, kit nərgin u Josep u nian neen
kətaun-in məmə Pasapas o Jastas, kən kit min, nərgin u Matias.
24 Kən ilat kəmotəfak motən məmə, “Iərəmərə, ik nəkitun niki netəmim
rafin. Ik asitu etimat məmə suah mil u, in pəhruən ik ninəmitəpun rəkis
25 məmə otaskəlim wək u rəha aposol itəm Jutas təmapəs məmə otuwin e
suatip itəm tərat, iman ətuatip ikin.”
26 Nian kəmotəfak rəkis, ilat kəmoturin kəpiel neen, kotahmen e tais, məmə
otəgətun məmə pah otos wək əh, kən nərgi Matias təmiet. Kən ilat kəmotiləs-
ipən Matias məmə in aposol kit, kən roiu tinol min tuelef aposol ilat rafin.

2

Narmin Rəha Uhgin təmuwa e nəmegəhən rəhalat

1 E nian rəha Pentekos,* lafet kit rəha noanol min rəha Isrel, netəm min u itəm
koatahatətə e Iesu kəmotuwa kitiəh.
2 Kən roiu agin min, kəmotəto nat kit təmisi-pər e neai tahmen e nimətag asol
kit tatelel nat, kən nat əh kəmotəto təmuwa mər rafin e nipəgnoa nimə itəm
koatəpələh ikin.
3 Kən ilat kəmotəplan nat kit tahmen e nigəm təmuəp. Kən ləpləpin nigəm min
əh, kəmotiwig motan ahmen-in netəmim rafin itəm koatəpələh əh imə.
4 Kən ilat rafin, Narmin Rəha Uhgin təmuwa mərioah mətatig elat, kən minos-
ipən nəsanənən kəm ilat, mol ilat kinoatəghat e nəghatən ik pisin min.
5 Kən noanol min neen əh-ikin rəha netəm Isrel itəm koatəfak kəm Uhgin.
Ilat kəmotisi-pən ik pisin pisin min məto kotatig Jerusalem.
6 Nian ilat kəmotəto nəghatən min əh, netəmim tepət kəmotuwa. Kən ilat
kəmotaut pik məto-inu kəmotəto nəghatən min rəhalat itəm netəm min əh
koatən.
7 Kəmotaut pik agin kən motən məmə, “!Ei! ?Netəm Kalili əm əh koatəghat,
o kəp?
8 ?Tahro kitat rafin koatəto rəhatat nəghatən min itəm ilat koatən?
9-11 Kitat u netəm ik pisin pisin min tepət. Ikin-u netəm Patia əh-ikin, ne
netəm Metia, ne netəm Elam, ne netəm Mesopotemia, ne netəm Jutia, ne
netəm Kapatosia, ne netəm Pontas, ne netəm Esia, ne netəm Fritia, ne netəm
Pamfilia, ne netəm Ijip, ne netəm Lipia e nikalin-pən əh Saerin ikin, ne netəm
Rom, neen noanol ətuatip rəha netəm Isrel, neen netəm pisin məto koatəfak
kəm Uhgin, ne netəm Krit, ne netəm Arepia. Məto kitat rafin kəmotəto ilat
koatən nat asol itəm Uhgin təmol e nəghatən ik pisin min rəhatat.”
12 Narmilat təmiwig pik, rehalat-kapə təmikə, kən kəmoatətapəh olat min
məmə, “!Ei! ?Naka u tol nulan?”
13 Məto neen kəmotalah-əmnu ilat, motən məmə, “Nat koatapis əpəh.”

Pita təməghat kəm netəmim

1:21-22: Mak 1:9; 16:19; Jon 15:27 * **2:1:** Pentekos: Əplan e tiksonari. **2:1:** Lev 23:15-21; Dut 16:9-11 **2:3:** Mat 3:11 **2:4:** Mak 16:17; Wək 4:31; 10:44-46; 19:6

14 Kən Pita təmətul ilat lepen aposol min, təmagət əfəməh matən-ipən kəm
netəmim məmə, “Itəmat rafin noanol min rəha Isrel ne netəm pisin pisin min
u nakoatatig Jerusalem, otətəlig-in wir-tu io, pəs ekuhapik e nipəti nat əh kəm
itəmat.
15 Itəmat nakoatən məmə netəm min u koatapis. Məto kəp, kəsotapisən.
Nain kilok əm əh-roiu laulaugin. ?Kən tahro ilat koatapis?†
16 “Məto in tol nulan. Ien rəha Uhgin aupən, nərgin u Joel, təmən rəkis nat
u itəm itəmat nakoatəplan. In təmən məmə,
17 ‘Uhgin təmən məmə, “E namnun nian min, ekos-ipən rəhak Narmin kəm
netəmim rafin. Ilat rafin okotos nəsanənən lan. Nenətitəmat min, nəman
ne nipitan, ilat okotən-iarəp nəghatən min rəhak itəm io iatos-ipən kəm ilat.
Netəm aluə min rəhatəmat, Uhgin otos-ipən nat kit tahmen e napilaiirən kəm
ilat. Kən naguihl-aguihl min rəhatəmat okotapilaiir e napilaiirən pisin pisin
min.
18 Sənəmə netəm-iasol min əm, məto nəman ne nipitan ilat nolwək min əm
rəhak, kən ekos-ipən Narmin rəhak kəm ilat. Kən ilat okotən-iarəp nəghatən
min rəhak itəm iatos-ipən kəm ilat.
19 Oekol nat pispis min əpəh e neai, ne nəmtətin pisin pisin min e niməptən.
Onəkotəplan nita ne nigəm ne nəhaniəm okotər motol napuə lan.
20 Aupən, mitgar otapinəp kən məwig otasiə tahmen e nita. Kən uarisig,
Nian asol asol agin rəha Iərəmərə otuwa.
21 E nian əh, netəmim rafin itəm okotaun-in Nərgək, io ekosmegəh ilat.” ’
22 “Noanol min rəha Isrel, itəmat otətəlig-in nəghatən u. Itəmat nəkotitun
wir nat pispis min, ne nəmtətin pisin pisin min itəm Iesu təmol e nəsanənən
rəha Uhgin, itəm itəmat nəmotəplan. Natimnat min əh tatəgətun məmə Uhgin
in pisin əm təmahl-ipa Iesu tuwa.
23 E nalpəkauən rəha Uhgin itəm təmol mələhəu aupən, in təmos-ipinə suah
u e nelmitəmat. Kən itəmat nəmotohamnu in e nian nəmotegəhan-in-pən in
tuwin e nelmi netəm rat kəsotəfakən. Kəmotoh kətu-pər e nig kəməluau.
24 “Məto Uhgin təmikis Iesu e nahmməən rəha nimisən, kən mol in təmegəh
min e nimisən, məto-inu nimisən, rəhan nəsanənən tikə o naskəlimən.
25 Tefit təmən nulan e Iesu aupən məmə, ‘Nian rafin ekitun məmə Iərəmərə
tətatig itimlau min. Okol esəginən məto-inu tətatig e nikalik itimlau min.
26 Məto-inu o nat əh, io nikik tagien pik, matənwiwi ik e nohlik. Kən nikik
təməlinu məto-inu ekitun məmə Uhgin otosmegəh nipətik.
27 Kən okol nəsapisən narmək tətatig ima netəm kəmotimis ikin. Kən okol
nəsegəhan-in minən nipəti rəham Etəmim Ətuatip məmə otəmnəmit.
28 Ik nəməgətun rəkis suatip rəha nəmegəhən kəm io, kən ik onəkol io nikik
tətagien pik nian ekətatig kilau min ik.’ In əh nəghatən itəm Tefit təmən e Iesu
aupən.
29 “Piak min. Iakolkeike məmə ekən nat ətuatip kəm itəmat. Iaguihl u pipi
rəhatat aupən, Kig Tefit, in təmimis rəkis, kən kəmitənim, kən rəhan suwit
tətatig imətat ikin mətoarus-pa u-roiu.
30 Məto in ien kit rəha Uhgin, kən in titun məmə Uhgin təmos noanawil kit
kəm in mən-iəkis nəghatən kit kəm in məmə etəmim kit e nita rəhan otuarisig-
in otəkəike muwa mol Kig.
31 Kig Tefit təməplan məmə nat u otəkəike muwa mol nipahrienən lan. In
təmən məmə Kristo əh, itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa, in otol təmegəh min

† **2:15:** Netəm əh kəsotənimən wain laulaugin, kən etəm tikə itəm tətapis laulaugin. **2:21:** Joel 2:28-32 **2:28:** Sam 16:8-11 **2:29:** 1 King 2:10 **2:30:** 2 Saml 7:12; Sam 89:3-4; 132:11

e nimisən, kən Uhgin otəsapəsən narmin tətatig ima netəm kəmotimis ikin, kən nipətin okol təsəmnəmitən.
32 Kən nəghatən u tatəghat e Iesu itəm Uhgin təmol rəkis təmegəh min e nimisən. !Kən itimat emotəplan e niganəmtitimat!
33 Iesu, rəhan tata təmiləs in mər muwin e nikalin matip e ikin rəha nisiaiiən ne nəsanənən. Kən tahmen-pən əm məmə Uhgin təmən-iəkis mihin aupən, in təmos-ipən Narmin rəhan kəm Iesu məmə Iesu otos-ipən kəm rəhan min. Kən natimnat min u, noatəplan, moatəto, Narmin Rəha Uhgin tatol.
34 Kig Tefit təməsuwinən e Nego e Neai tahmen e Iesu. Kən Tefit təməsəghat-in atipən in nian in təmən nəghatən min əh məmə, 'Iərəmərə təmən kəm rəhak Iərəmərə məmə, "Əpələh e nikalik matip, ikin rəha nisiaiiən ne nəsanənən, matəsahgin.
35 Oekol rəham tikimir min məmə okotahmen e nimoulul itəm nategotain e nəptən, kən ik matərəmərə elat." '
36 Itəmat rafin noanol min rəha Isrel onəkotəkəike motitun wir məmə Iesu əh itəm itəmat nəmotətu-pər e nig kəməluau, in əh, Uhgin təmol məmə in Iərəmərə ne Kristo - etəm itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa."

Netəmim tepət kəmoatən nipahrienən e Iesu

37 Nəghatən u rəha Pita təmek pahrien nikilat, kən kotətapəh o Pita ne aposol min məmə, "Piatimat min. ?Oekol tahro nulan?"
38 Kən Pita təmən-ipən kəm ilat məmə, "Onəkotəkəike kəuhlin nətəligən rəhatəmat, kən kol baptais etəmat e nərgi Iesu Kristo, məmə Uhgin otafəl rəkis nolən rat min rəhatəmat. Kən Uhgin otos-ipinə Narmin u kəm itəmat,
39 məto Uhgin təmən-iəkis nəghatən u otəmat, ne nenətitəmat min, ne namipitəmat min itəm okəpanotuwa. Nəniəkisən u tətatig o netəm min u itəm Iərəmərə Uhgin rəhatat tətaun-in ilat."
40 Kən Pita tatən nəghatən wir tepət məmə otiuw-pa ilat kotuwa, kən matən kəm ilat məmə, "Onəkotiet rəkis e netəm un, netəm kotərat məmə Uhgin otəsolən nalpinən kəm itəmat min ilat."
41 Kən ilat tepət itəm kəmotəto nəghatən rəha Pita kəmotən nipahrienən lan, kən kəmol baptais elat. E nian əh, netəmim tepət tahmen e tri-taosan kəmotuwa moatuarisig-in ilat u koatahatətə e Iesu.

Naliwəkən rəha netəm min u kəmoatən nipahrienən e Iesu

42 Nian rafin netəm min u koatən nipahrienən e Iesu, koatətəlig-in nəghatən itəm aposol min koatəgətun ilat lan. E naliwəkən rəhalat kəmoatuwa kitiəh, e nagwənən ne Nagwənən Rəha Nəmtətin Rəha Iesu,‡ ne nəfakən. Kən nian rafin nikilat tiəkis məmə okotəkəike moatol nat əh.
43 Aposol min kəmotol nat pispis ne nəmtətin pisin pisin min e nəsanənən rəha Uhgin. Kən netəmim narmilat təmiwig pik ron.
44 Netəm min u koatahatətə e Iesu, nian rafin koatuwa kitiəh moatawte-in rəhalat nautə min kəm ilat min,
45 tahmen e okəmə suah kit rəhan nat kit tikə, kən kit otol-salim-in rəhan kit nautə kən masitu lan.
46 Nian rafin kotuwin katəfak kitiəh e Nimə Rəha Uhgin.§ Kən kəmotuwin e nimə pisin pisin min moatoor nagwənən nigilat e nagienən ne nikilat pahrien, kən kəmotagwən min e Nagwənən Rəha Nəmtətin Rəha Iesu.

2:31: Sam 16:10 **2:33:** Wək 5:32; 7:55-56 **2:35:** Sam 110:1 **2:36:** Wək 5:30-31 **2:39:** Aes 57:19 **2:41:** Wək 2:47; 4:4 ‡ **2:42:** Nagwənən Rəha Nəmtətin Rəha Iesu: Əplan e tiksonari. **2:42:** Wək 20:7 **2:44:** Wək 4:32-35 § **2:46:** Nimə Rəha Uhgin - ikin itəm noanol min rəha Isrel kotuwa moatəfak ikin kəm Uhgin.

47 Kən nian rafin koatənwiwi Uhgin, kən netəmim koatenwiwi ilat o rəhalat
nolən. Kən nian rafin Iərəmərə Uhgin tatosmegəh netəmim kotuwa kitiəh ilat
netəm koatahatətə e Iesu.

3

Uhgin təmol nat pispis e etəm u nelkin tərat

1 Nian kit e tri kilok ehnaipən, nian rəha nəfakən, Pita ne Jon kəmualiwək
mətian e Nimə Rəha Uhgin.
2 Suah kit itəm təsaliwəkən e nian təmaiir mətoarus-pa nian əh, kəmiləs ka
kahtu e nafiluə e Nimə Rəha Uhgin u katən məmə Nafiluə Təwir. Nian rafin
tateasiə-in məni o netəmim itəm koatuwin imə.
3 Nian təməplan Pita ne Jon kinatian məmə okia imə, in təmətapəh olau məmə
okios-ipən məni kit kəm in.
4 Kən Pita ne Jon niganəmtilau təmətul lan. Kən Pita təmə, "Ətag-pa mehm
itimlau."
5 Kən təmətag-pən məplan ilau nikin tatəht məmə otos məni kit olau.
6 Kən Pita təmən-ipən kəm in məmə, "Rəhak məni tikə agin. Məto nat naka
itəm io iatos, ekos-ipinə kəm ik. !E nərgi Iesu Kristo etəm Nasaret, iatən-ipinə
kəm ik, ətul maliwək!"
7 Kən in təmasitu lan, miləs nelmin matip miuw-pər məmə otətul. Kən roiu
agin nelkin mil kəmuəg-ətuatip.
8 Kən təmətip mər mətul minataliwək, matətəu-pən ilau mətəhaluwin e
Nimə Rəha Uhgin, kən minataliwək matətipər-ətipər matənwiwi Uhgin.
9 Kən netəmim rafin kəmotəplan in tətaliwək matənwiwi Uhgin.
10 Nian ilat kinotitun məmə suah ilouin inəh itəm tateasiə o məni nian rafin
e nafiluə rəha Nimə Rəha Uhgin, kəmotaut pik, narmilat təmiwig e suah əh.

Pita təməghat kəm netəmim əpəh e Nimə Rəha Uhgin

11 Nian təmatəkul-pən e Pita ne Jon, netəmim narmilat təmiwig ron, kotaiu
motuwa məmə okotəplan iləhal e ikin kit e Nimə Rəha Uhgin u katən məmə
Fəranta rəha Kig Solomon.*
12 Nian Pita təməplan ilat, kən təmən-ipən kəm ilat məmə, "Noanol min
rəha Isrel. ?Tahro narmitəmat tatiwig pik o nat pispis u? ?Noatarəplan
itiməhal nikitəmat təht məmə itimlau etəm iasim mil kəiu emioal-wir suah
u e nəsanənən əm rəhatimlau? !Kəp!
13 O nat pispis u itəm nəmotəplan, Uhgin rəha Epraham, ne Aisak, ne Jekop,
ne tipitat min rafin, in təmiləs-ipər nərgi rəhan iolwək lan, Iesu. Inu etəm
kitiəh əm Iesu itəm nəmotiləs motuwin o netəm-iasol min rəha kapman məmə
ilat okotohamnu, kən Pailat təmən rəkis məmə okisohamnuən okəhlman əm,
məto itəmat nəmotən-ipən kəm Pailat məmə nəsotolkeikeən in.
14 Itəmat nəmotapəs Iesu itəm in iol ətuatip ne etəm təwir e niganəmti
Uhgin, kən nəmotətapəh o Pailat məmə otəhlman suah əh iohamnu itəm.
15 Kən e nolən əh, itəmat nəmotohamnu Iesu, itəm nəmegəhən rafin tatisi-
pən ron. Məto Uhgin təmol təmegəh min e nimisən. Kən itimat emotəplan e
niganəmtitimat məmə in nipahrienən.
16 Suah u itəm itəmat nəkotitun moatəplan, in təməsanən əm məto-inu
itimat iotahatətə e Iesu ne nəsanənən rəhan. In nəsanənən rəha Iesu ne

---

2:47: Wək 6:7; 11:21 **3:4:** Wək 14:9 **3:6:** Wək 4:10; 16:18 * **3:11:** Fəranta rəha Kig Solomon - ikin kit imə e Nimə Rəha Uhgin. Ikin əh inəh, nian rafin netəm-iasol rəha noanol min rəha Isrel koatəghat-in Lou rəha Uhgin. **3:13:** Eks 3:6,15; Luk 23:13-25; Wək 2:23

nahatətəən itəm təmos-ipa kəm itimat təmol-wir suah u, kən itəmat rafin nakoatəplan.
17 “Piak min. Io ekitun məmə nat un nəmotol e Iesu itəmat rəhatəmat netəm-iasol min, itəmat rafin nəmotol məto-inu nəsotitun wirən məmə Iesu in pah.
18 Məto suatip u inu rəha Uhgin o nuhapikən rəhan nəghatən itəm təmən aupən. E nəghatən rəha rəhan min ien min, in təmən rəkis məmə rəhan Kristo itəm təmən rəkis aupən məmə otahl-ipa, in otəkəike məto nahmməən e nipətin.
19 “Itəla, roiu əh, onəkotəkəike motəuhlin itəmat e rəhatəmat nolən rat min kən motitəlig-pən o Uhgin məmə in otafəl rəhatəmat nolən rat min, kən məmə Iərəmərə Uhgin otos-ipinə namegən ne nəsanənən wi e nəmegəhən rəhatəmat,
20 kən məmə in otahl-ipa Kristo titəlig-pa min, etəm itəm Uhgin təmən rəkis aupən. Iatəghat-in Kristo u Iesu.
21 Məto Iesu otətatig pitən e Nego e Neai mətoarus Uhgin otol-wir min natimnat rafin tahmen-pən e itəm Uhgin təmən-iəkis kəm itəmat, itəm rəhan ien min aupən agin kəmotən-iarəp.
22 “Kən Moses təmən-iarəp məmə, ‘Iərəmərə Uhgin otiləs-ipər ien kit min etəmat tahmen lak. Onəkotəkəike motətəlig-in natimnat rafin itəm otən kəm itəmat motol nəwian.
23 Netəm min u itəm okotəht nəwia ien əh, Uhgin otiləs-irəkis ilat o rəhan min netəmim kən ilat okotimis.’
24 Inu nipahrienən. Ien min rafin kəmotən əm nəghatən kitiəh, təmətuoun e ien u Samuel, muwa mətoarus-pa u-roiu.
25 “Nəniəkisən min u itəm Uhgin təmən-ipən kəm rəhan ien min aupən, in rəhatəmat. Kən nəniəkisən rəha nasituən itəm Uhgin təmən kəm tipitəmat min aupən, in rəhatəmat min, məto-inu Uhgin təmən-ipən kəm Epraham məmə, ‘Ekol təwir kəm netəmim rafin e nətueintən, kən nat kit itəm mipim Iosmegəh otol, otos-ipən nəwirən əh kəm netəmim rafin.’
26 Nian Uhgin təmiləs-ipər rəhan iolwək u Iesu Iosmegəh, təmaupən mahl-ipinə kəm itəmat məmə in otəuhlin itəmat e rəhatəmat nolən rat min, kən e nolən əh, in otol təwir kəm itəmat.”

4

1 Nian Pita ne Jon kəmatuəghat əh kəm netəmim, kən pris min, ne etəm tərəmərə e mopael min itəm koatehm Nimə Rəha Uhgin, ne Satusi min,* kəmotiet-arəpa.
2 Nikilat təmahmə pik məto-inu ilau katuəgətun netəmim məmə Iesu təmimis kən məmegəh min. Kən inu tatəgətun məmə netəm u kəmotimis, Uhgin otosmegəh min ilat.
3 Kən kəmotaskəlim ilau, kiləs-ipən ilau e kalapus məto-inu tinapinəp rəkis, kən okuəməhl əm mətoarus olauwig.†
4 Məto netəmim tepət itəm kəmotəto nəghatən itəm kəmuən kəmotən nipahrienən lan. Kən netəmim rafin itəm kəmotən nipahrienən e Iesu, ilat iuəhkir tahmen e faif-taosan.

Pita ne Jon kəmuətul e niganəmti kaonsel

3:17: Luk 23:34; 1 Tim 1:13 **3:19:** Wək 2:38 **3:23:** Dut 18:15,18-19 **3:25:** Jen 22:18 **3:26:** Wək 13:46 * **4:1:** Əplan nəghatən min əh e tiksonari: pris min, ne mopael itəm koatehm Nimə Rəha Uhgin, ne Satusi. † **4:3:** Okuəməhl mətoarus olawig məto-inu lou təmən məmə suah kit təsolən pas e kot lapin. **4:4:** Wək 2:41

5 Kəmən lawigin, pris asol, ne netəm-iasol rəha noanol min rəha Isrel, ne
iəgətun min rəha Lou rəha Moses,‡ kəmotargəfimin ilat min əpəh Jerusalem.
6 Kəmotəpələh ilat Anas u pris asol agin, ne Kaeafas, ne Jon, ne Aleksanta,
ne netəmim neen e noanol rəha suah u pris asol agin, kəmotəpələh e kaonsel.
7 Kəmotən Pita ne Jon kian muətul aupən elat, kən kotətapəh olau məmə, "?
Nəmios hiə nəsanənən u mioal nat u, o nəmioal e nərgi pah?"
8 Kən Narmin Rəha Uhgin təmərioah e niki Pita, kən Pita təmən-ipən kəm
ilat məmə, "Itəmat u itəm noatərəmərə e noanol min rəha Isrel, ne netəm-iasol
min.
9 Itəmat noategəs-in-pa otimlau məmə suah u itəm nelkin təmərat təmos hiə
nəwirən, o emuahrol nulan mioal-wir nelkin.
10 Itəmat rafin ikin-u ne noanol min rafin rəha Isrel, onəkotəkəike motitun
məmə suah u itəm nelkin tinəwir rəkis tatətul aupən-in itəmat e nəsanənən
əm e nərgi Iesu Kristo, etəm Nasaret. Suah əh inəh, itəmat nəmotətu-pər e nig
kəməluau, in təmimis. Məto Uhgin təmol təmegəh min.
11 Suah əh inəh, itəm Naoa Rəha Uhgin təmən lan məmə, 'Kəpiel u itəm
itəmat netəm rəha niləkinən nimə, nakotəmə tərat motərakin, məto roiu in
tinuwa kəpiel keike itəm nimə tatətul-pər lan.'
12 Nərig kit tikə e nətueintən itəm Uhgin təmos-ipa məmə titun nosmegəhən
netəmim, məto Iesu pisin əm titun nosmegəhən netəmim."
13 Netəm-iasol rəha kaonsel kəmotaut pik nian kəmotəplan məmə
kəsuəginən ilat, nat əpnapin kəsioalən skul, ilau etəmim əm. Kəmotitun
ətuatip məmə suah mil əh ilat pahrien Iesu kəmotaliwək moatan.
14 Kən kinotəruru nuhalpinən nəghatən rəhalau məto-inu suah u nelkin
tinəwir rəkis tatətul iləhal min ilau.
15 Kən kəmotən-ipən kəm iləhal məmə okəhaliet məhaluwin ihluə pəs ilat
əm kotəghat pitən.
16 Kən kəmoatətapəh-ətapəh olat min məmə, "? Okotahro suah mil əh?
Netəmim rafin u Jerusalem kinotitun rəkis məmə nat pispis u kəmol e suah
u, in iahgin pik, okol kəsotən-iamninən.
17 Məto pəs kotən-iəhau əskasik ilau məmə okəsuən-iarəp minən nərgi Iesu
kəm netəmim, kən nəghatən e nat pispis əh otəsiet minən netəmim kotəto."

kaonsel təmegəhan-in ilau məmə okiaiet

18 Kən kəmotaun-in iləhal kəhaluwa min imə, kən kəmotən-ipən kəm Pita ne
Jon məmə okəsuən-iarəp minən nərgi Iesu, kən məsuəgətun minən netəmim
lan.
19 Məto ilau kəmuən-ipən kəm ilat məmə, "Itəmat əm otakil məmə tətuatip e
niganəmti Uhgin məmə ekioal nəwiatəmat o nəwia Uhgin.
20 Məto itimlau okol esuakimən nohlitimlau. Oekuəike muən-iarəp
natimnat itəm emuəplan e niganəmtitimlau kən muəto e matəlgitimlau."
21 Kən kaonsel təmən-ipən min kəm Pita ne Jon məmə ilat okotol nalpinən
kit kəm ilau okəmə ilau okatuəkəike matuən-iarəp Iesu kəm netəmim, kən
motahl-iarəp ilau. Kəmotahl-iarəp ilau məto-inu kinotəruru məmə oko-
tahruəh ilau. Kəmotitun məmə netəmim nikilat otahmə okəmə ilat okotol
nalpinən kəm ilau, məto-inu netəmim rafin koatənwiwi Uhgin o nat pispis
itəm Uhgin təmol e etəm nelkin təməfaiu
22 nian təmaiir mətoarus-pa əh-roiu. Rəhan nup taprəkis-in foti.

Nəfakən rəha netəm kəmoatahatətə e Iesu

‡ **4:5:** Lou rəha Moses - lou min itəm Uhgin təmos-ipən kəm Moses əpəh nitot Saenae. **4:10:** Wək 3:6,13-16 **4:11:** Sam 118:22 **4:12:** Mat 1:21 **4:18:** Wək 5:28 **4:19:** Wək 5:29

23 Nian netəm-iasol rəha kaonsel kəmotegəhan-in ilau məmə ilau okatian,
kəmiaiet uəhai əm mian əpəh netəm koatahatətə e Iesu koatatig ikin, kən
muən-iarəp rafin nəghatən itəm pris asol min ne netəm-iasol rəha kaonsel
kəmotən-ipən kəm ilau.
24 Nian kəmotəto nəghatən əh, ilat rafin kəmotuwa kitiəh motəfak-pən kəm
Uhgin motən məmə, "Iərəmərə Uhgin, ik nəmol neai, ne niməptən, ne nitəhəi,
ne natimnat rafin elat.
25 Ik nəməghat e nəsanənən e Narmin rəham kəm tipitimat u aupən Kig
Tefit, u in rəham iolwək, kən in təmən-iarəp rəham nəghatən məmə,
'?Tahro netəm e nəptən pisin pisin min nikilat titahmə pik nəhlan?
Tahro ilat koatəte noa məmə okotol nəratən min əh, u itəm okol koatol pap,
təsuwinən miet, otikə-pən əm olat.
26 Netəm koatərəmərə e nitən min, koatol əpen-əpenə okotəmou,
kən netəm-iasol min rəha nətueintən koatuwa kitiəh ilat min ilat,
məmə okotəmou ilat Iərəmərə Uhgin ne Iosmegəh itəm in təmən'
27 Iərəmərə Uhgin, in nipahrienən nəghatən itəm Kig Tefit təmən tinuwa
minet-arəp, məto-inu Kig Herot Antipas, ne Pontias Pailat, ne noanol
min rəha Isrel, ne Iaihluə min, ilat rafin kəmotuwa kitiəh ikin-u latuənu
Jerusalem, moatol noa eko-eko məmə okotohamnu Iesu, itəm in rəham iol
ətuatip itəm nəmitəpun.
28 Kəmoatəte noa rəhalat tatətəu-pən əsas əm rəham nəghatən itəm ik ninəmən
rəkis e nəsanənən ne nenatigən rəham aupən.
29 Tol nəhlan, Iərəmərə, nikim tatəht nəghatən itəm ilat kəmoatən məmə
okotoh itimat, ol itimat rəham iolwək min məmə esotəginən məmə ekotən-
iarəp rəham nəghatən.
30 Əgəfəməhin-pa nelməm məmə otol-wir netəm koatimis, kən mol nat pispis
min ne nəmtətin pisin pisin min e nərgi Iesu, rəham iol ətuatip."
31 Nian kəmotəfak rəkis, kən nat kit təməloal e nimə, kən Narmin Rəha
Uhgin təmuwa mərioah mətatig elat, kən kinoatən-iarəp nəghatən rəha Uhgin
məsotəginən.

Netəm kəmoatən nipahrienən e Iesu koatoor nautə rəhalat kəm ilat min

32 Netəm koatən nipahrienən e Iesu rəhalat nətəligən təmuwa kitiəh. Kit
təməsaumisən məhluaig-in rəhan nautə məto kəmoatoor nautə rəhalat kəm
ilat min.
33 Kən aposol min kəmotos nəsanənən e Narmin Rəha Uhgin kən moatən-
iarəp məmə Iərəmərə Iesu təmegəh min e nimisən. Kən e nəwirən rəha Uhgin,
in tətasitu elat rafin itəm koatəfak.
34 Kən ilat kit, rəhan kit nat kit təməsikəən, məto-inu netəmim neen
kəmotosalim-in rəhalat nəptən o nimə, kən motos-ipən məni lan kəm aposol
min,
35 kən ilat kəmoatoor kəm itəm min u rəhalat nat kit tikə.
36 Tol nəhlan, suah kit əh-ikin nərgin u Josep, noanol kit rəha Lifae, etəm
Saepras, aposol min kəmotos-ipən nərig wi kit kəm in, nərgin u Panapas, u
nipətin təmə, "etəm tətasitu matiləs-ipər nətəligən."
37 In təmosalim-in rəhan kit nəptən, kən məmik məni lan muwa məmki-pən
kəm aposol min məmə ilat okotoor kəm ilat min.

5

Ananaeas ne Safaera

4:24: Eks 20:11; Neham 9:6; Sam 146:6 **4:26:** Sam 2:1-2 **4:27:** Mat 27:1-2; Luk 23:7-11; Wək 3:13 **4:28:** Wək 2:23 **4:29:** Efes 6:19 **4:32:** Wək 2:44

1 Məto suah kit min əh-ikin, nərgin u Ananaeas, ne rəhan pətan nərgin u
Safaera. Ilau min kəmioal-salim-in rəhalau kit niməptən.
2 In təmaskəlim anion məni məsin, kən rəhan pətan əm titun. Kən məmik əm
məsin muwin məmki-pən kəm aposol min məmə məni e nəptən rafin.
3 Məto Pita təmən-ipən kəm in məmə, "Ananaeas. ?Tahro nategəhan-in iərmis
u Setan tatuwa e nikim? Nakateiuə-in Narmin Rəha Uhgin kən mətaskəlim
anion məni məsin rəha niməptən məmə rəham.
4 ? Aupən nimməsosalim-inən niməptən u, in rəham o kəp? ? Kən nian
nəmosalim-in, rəham məni lan o kəp? ?Tahro natol nuhlan? !Ik niseiuə-inən
etəmim, məto nateiuə-in Uhgin!"
5 Nian Ananaeas təmətо nəghatən əh, əmun misi-pər morin rəhan namegən
tiet. Kən netəmim itəm kəmotəto nat əh, kəmotəgin motasiəp.
6 Kən netəm aluə min kəmotuwa motalpin nipətin motiləs motiet motuwin
kitənim.
7 Iuəhkir aua kisil təmuwa muwin rəkis, kən rəhan pətan Safaera təmiet-
arəpa məruru məmə rəhan iərman tinimis rəkis.
8 Kən Pita təmətapəh ron məmə, "?Ən-tu kəm io məmə məni e nəptən rafin
əh rəhatəlau itəm nəmiosalim-in?" Kən in tən məmə, "Əwəh. Məni rafin un."
9 Kən Pita təmən-ipən kəm in məmə, "?Tahro nəmatioal anion noa kit məmə
nakueiuə-in Narmin Rəha Iərəmərə məmə okol təsitunən nat u nəmioal? !Əto-
tu! Netəm kəmotitənim rəham iərman, ilat u e nafiluə koatuwa məmə okotiləs
min ik."
10 Kən roiu agin tisi-pər morin-pən əpəh nelki Pita ikin, mimis namegən
tiet. Nian netəm aluə min kəmotuwa imə, motəplan tinimis rəkis, kən kotiləs
motiet motuwin kitənim e nikali rəhan iərman.
11 Nian netəmim rəha nimməfak ne netəm əpnapin kəmotəto nat əh,
kəmotəgin kəmotəgin.

Aposol min kəmotasitu e netəmim tepət motol-wir rəhalat nimisən

12 Kən aposol min kəmotol nəmtətin tepət ne nat pispis min e niganəmti
netəmim. Kən netəmim min u itəm koatən nipahrienən e Iesu kəmoatuwa
kitiəh əm e Feranta rəha Kig Solomon e Nimə Rəha Uhgin. 13 Netəmim
kəmoatisiai-in ilat, məto netəm min u kəsotənən nipahrienən e Iesu
kəmotəgin nuwinən ikin əh mehm ilat.
14 Məto nian rafin netəmim tepət koatuwa moatən nipahrienən e Iesu,
nəman ne nipitan, kən ilat tatepət.
15 Məto-inu e nat pispis min itəm aposol min kəmoatol, netəmim koatos
rəhalat nimisən min moatuwa, kən moatəlin ilat kotapil e rəhalat pet ne
nimitiwin e suatip məmə nian Pita otaliwək mapikalin ilat, in otek neen o
kəm-naka nəghanpis in əm tos neen kən məmə ilat okotəmegəh.
16 Kən netəmim tepət tepət kəmotisi-pən e latuənu min iuəhkir o Jerusalem
kəmotuwa. Kəmotəmik rəhalat netəm koatimis ne netəm itəm narmin rat
tətatig elat motuwa, kən aposol min kəmotəfak elat kən ilat rafin kotəwir.

Netəm-iasol min kəmotəmki-pən aposol min e kalapus

17 Kən suah u pris asol agin ne rəhan min netəmim Satusi min u, ilat e
pati kitiəh, kəmotol pik timəht elat məto-inu netəmim tepət kinoatapəs ilat
minoatuwin o aposol min.
18 Kən kəmotaut kaskəlim aposol min kəmki-pən ilat e kalapus.
19 Məto lapin-in, nagelo kit rəha Iərəmərə təmuwa merəh e nafiluə e kalapus
mit ilat motiet.

5:2: Wək 2:45 **5:3:** Jon 13:2 **5:12:** Wək 2:43; 14:3 **5:19:** Wək 12:7-10

20 Kən mən-ipən kəm ilat məmə, “Otuwin e Nimə Rəha Uhgin motən-iarəp
nəghatən pahrien rəha nəmegəhən wi u kəm netəmim.”
21 Kən kəmən lawigin, kəmotol nəwia nagelo kən minotuwin əpəh e Nimə
Rəha Uhgin moatən-iarəp nərgi Iesu kəm netəmim.

Aposol min kəmotuwin e kot

Kən pris asol agin ne rəhan min, kəmotaun-in netəm-iasol min rəha noanol
min rəha Isrel, kən ilat kəmotuwa kitiəh məmə ilat okotəpələh e kaonsel* asol
rəha noanol min rəha Isrel. Kən motahl-ipən nəghatən kəm netəm kotərəmərə
e kalapus məmə okotahl-ipa aposol min kotuwa e kot əpəh e kaonsel.
22 Məto nian mopael min kəmotuwin e kalapus, məto aposol min kotikə.
Kən kotitəlig-pa e kaonsel motən məmə,
23 “Nian emotuwin ket-arəpən e kalapus, motəplan toa tətahtosig, lok
tatəkul-pən wir əm lan, kən mopael min rəha kalapus koatətul katehm wir
əm nafiluə e kalapus, məto nian emoterəh motuwin imə, məto kikə-kikə əh
imə.”
24 Nian etəm tatərəmərə e mopael min itəm koatehm Nimə Rəha Uhgin,
ne pris asol min kəmotəto nəghatən əh, kəmotaut pik, rəhalat-kapə təmikə,
minotəruru əpnapin əm məmə nat naka otuwa min.
25 Kən əmun etəmim kit tiet-arəpa məmə, “!Ei, nəman! !Netəm min ilouin
itəm nəmotəmki-pən ilat e kalapus, ilat əpəh e Nimə Rəha Uhgin koatəgətun
netəmim!”
26 Kən etəm tərəmərə e mopael min təmit mopael min rəhan motuwin
motəmik aposol min motuwa. Məto kəməsotewkəkanən ilat məto-inu
koatəgin məmə netəm əpnapin okotaht ilat e kəpiel apin okəmə okotewkəkan
ilat.
27 Nian kəmotit ilat motuwa imə, kən motən məmə ilat okotətul aupən-in
netəm-iasol rəha kaonsel. Kən pris asol agin təmən-ipən kəm ilat məmə,
28 “Emotən-iəhau əskasik agin itəmat məmə onəsətəgətunən netəmim e
nərgi suah əh Iesu. Məto nəgətunən rəhatəmat tinaiu rafin əpəh Jerusalem.
Kən moatol məmə netəmim okotən məmə itimat emotoh suah əh.”
29 Məto Pita təməghat rəhalat aposol min lan məmə, “Itimat ekotəkəike
motol nəwia Uhgin, sənəmə nəwia netəmim əm.
30 Itəmat nəmotohamnu rəkis Iesu motətu-pər e nig kəməluau, məto Uhgin
u rəha tipitat min aupən təmol təmegəh min e nimisən.
31 Uhgin u inu təmiləs-ipər rəkis Iesu məmə otuwin matəpələh e nikalin
matip, ikin rəha nisiaiiən ne nəsanənən, məmə in Iərəmərə ne Iosmegəh.
Uhgin təmol nat əh məmə in otol suatip məmə noanol min rəha Isrel kotitun
nəuhlinən ilat e rəhalat nolən rat min, kən in otafəl rəkis nolən rat min rəhalat.
32 Kən itimat Narmin Rəha Uhgin ekoatən-iarəp natimnat min u, kən Uhgin
tatos-ipən Narmin rəhan kəm netəmim itəm koatol nəwian.”
33 Nian netəmim rəha kaonsel kəmotəto nəghatən əh, təmew pik rəhalat
neməha, kən kotolkeike məmə okotohamnu əm ilat.
34 Məto suah kit təmətul, nərgin u Kamaliel, in Farisi kit ne iəgətun kit rəha
Lou, u itəm netəmim rafin koatisiaiiən. Kən təmətapəh o mopael min məmə
okotit aposol min motuwin ihluə pitən.
35 Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, “Natimak min, netəm Isrel. Otakil wir
noa rehatəmat məmə onəkotahro netəm min u.
36 Wi agin huə suah kit nərgin u Teutas, təmiet-arəp matən məmə in etəm-
iasol kit, kən iuəhkir netəmim fo-hanrit kəmotuarisig-in. Məto kəmohamnu

---

* **5:21:** kaonsel - netəm-iasol rəha Isrel koatiuw-iarəp netəmim ikin e kot. **5:28:** Mat 27:25 **5:29:** Wək 4:19 **5:31:** Wək 2:33-34; Efes 1:20; Hip 2:10; 12:2

in, kən rəhan netəmim kəmotan kitiəh kitiəh, kən rəhan nətəligən təmuwin
mikə.
37 Uarisig lan, nian kapman təmətafin netəmim, suah kit min nərgin u
Jutas, etəm Kalili, in min təmiw netəmim koatuarisig-in. Məto netəmim neen
kəmotohamnu min, kən rəhan netəmim kəmotan kitiəh kitiəh.
38 Kən inu rəhak nətəligən e nənən u. !Ekən kəm itəmat, pəs kotapəs əm
ilat motegəhan-in ilat kotiet! Məto okəmə nat koatol in rəha etəmim əm,
otəpanisas.
39 Məto okəmə tatisi-pən o Uhgin, okol kəsotosən nəsanənən məmə okotən-
iəhau ilat. Okotəplan əm məmə kitat Uhgin koatəmou." Kən ilat rafin
kəmotegəhan-in rəhan nəghatən.
40 Kən kəmotaun-in aposol min məmə okotuwa imə, kən motən məmə
mopael min okotalis ilat. Kən motən-iəhau əskasik min ilat məmə okəsotəghat
minən kəm netəmim e nərgi Iesu kən motəhlman ilat kotiet.
41 Nian aposol min kəmotiet e kaonsel, nikilat tətagien, məto-inu Uhgin
təmisiai-in ilat kən megəhan-in məmə netəmim okotoh ilat məto-inu koatu-
arisig-in Iesu.
42 Kən nian rafin e Nimə Rəha Uhgin ne nimə min, ilat kəməsotapəsən
kəmoatəkəike katən-iarəp kən moatəgətun nəghatən wir məmə Iesu in Kristo
itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa.

6

Kəmos-ipər netəm sepin

1 Nian neen tinuwa minuwin rəkis, kən netəm rəha Iesu tinatər minatepət.
Neen rəhalat kəmotisi-pən ikin pisin pisin min, kən koatən əm nəghatən Kris.
Kən tepət, ilat netəm Isrel əm. Məto iəfak min itəm koatən əm nəghatən Kris
kinoatən nikali iəfak min u netəm Isrel, moatən məmə nian koatoor məni ne
nagwənən kəm nəutahlimis min, məto kəsotehm wirən nəutahlimis min rəha
itəm min u koatən nəghatən Kris.
2 Kən tuwelef aposol min kəmotaun-in netəm rəha Iesu məmə okotuwa-tu.
Kən kəmotən-ipən kəm ilat məmə, "Piak min. Təsəwirən məmə itimat ekotapəs
nən-iarəpən ne nəgətunən nəghatən rəha Uhgin məmə itimat ekotimnə katoor
məni ne nagwənən kəm nəutahlimis min.
3 Məto roiu, otətgi-arəp-tu etəmat min, netəmim sepin u itəm noatisiai-in
ilat, kən kotenatig, ne Narmin Rəha Uhgin tərioah e nəmegəhən rəhalat. Kən
itimat ekotos-ipən nat u kəm ilat məmə ilat okoatol.
4 Mapəs itimat e nəfakən kəm Uhgin ne nən-iarəpən ne nəgətunən nəghatən
rəha Uhgin."
5 Kən ilat rafin nikilat təmagiən, kən motegəhan e nəghatən əh. Kən
kəmotətig-iarəp Stipen u rəhan nahatətəən təskasik e Uhgin ne Narmin Rəha
Uhgin tərioah mətatig lan, kəmotətig-iarəp min Filip, ne Prokoras, ne Nikano,
ne Timon, ne Pamenas, ne Nikolas etəm Antiok u aupən təmapəs nəfakən
rəha netəm iman ikin minuwa matətəu-pən nəfakən rəha netəm Isrel.
6 Kəmotit ilat motuwin kəm aposol min, kən aposol min kəmotələhəu-pən
nelmilat elat motəfak elat.
7 Kən netəm rəha Iesu koatən-iarəp nəghatən rəha Uhgin kəm netəmim, kən
netəm rəha Iesu u Jerusalem tinatepət-natepət. E netəm əh, pris min tepət
kəmotahatətə e Iesu.

Kəmaskəlim Stipən

5:36: Wək 21:38 **5:40:** Wək 4:18 **5:41:** Mat 5:10-12; 1 Pita 4:13 **6:1:** Wək 4:35 **6:7:** Wək 2:41; 16:5

8 Kən Stipen u etəm tərioah e nəwirən ne nəsanənən rəha Uhgin, təmol
nəmtətin tepət ne nat pispis min e niganəmti netəmim.
9 Məto netəmim neen e nimə rəha nuəfiminən rəha Netəm Kəmikis Ilat,*
kəmotəghat ilat Stipen. Netəm min u noanol min rəha Isrel u kəmotisi-pən
Saerin ne Aleksantria. Kən netəmim neen min u noanol min rəha Isrel u
kəmotisi-pən Silisia ne Esia, ilat kəmotuwa kitiəh, kən minoatərgəhəu ilat
Stipen. Kotəmə nəghatən rəha Stipen təsətuatipən, meto rəhalat tətuatip.
10 Məto Narmin Rəha Uhgin təmol Stipen tenatig-pik, kən nian in otəghat,
rəhan nəghatən tatoh-iəhau rəhalat.
11 Kən ilat kəmotətou anion netəmim neen məmə okotasitu elat motən-
iarəp məmə, "Itimat emotəto məmə Stipen təmən rat Moses ne Uhgin."
12 Kən rəhalat nəghatən təmol niki netəmim, ne netəm-iasol rəha Isrel ne
iəgətun min rəha Lou, kəmotetəhau Stipen. Kən kəmotuwin kaskəlim motiləs
motuwin məmə otətul e niganəmti kaonsel.
13 Kən kəmotəmik netəmim neen motuwa məmə okoteiuə e Stipen. Kən
netəm min un kotən məmə, "Nian rafin tatən nəghatən rat e Nimə Rəha Uhgin,
kən matən rat Lou rəha Moses.
14 Itimat emotəto in təmən məmə Iesu u etəm Nasaret, in otiləs-iəhau Nimə
Rəha Uhgin, kən məuhlin nolən min itəm Moses təmos-ipa kəm kitat aupən
ikin."
15 Kən netəmim rafin itəm kəmoatəpələh e kaonsel kəmotətag-pən ətuatip
o Stipen, kən kəmotəplan məmə niganəmtin tinəhag-əhag tahmen e rəha
nagelo.

7

Stipen təməghat-in Epraham

1 Kən pris asol agin təmətapəh o Stipen məmə, "? Tahro, nəghatən min əh
nipahrienən?"
2 Kən Stipen təmən məmə, "Piak min ne tata min. Otətəlig-in-tu io. Uhgin
u itəm in iliș ilis pik, təmiet-arəpa o tipitat Epraham nian in təmətatig əpəh
Mesopotemia, məsuwinən əh əpəh Haran.
3 Uhgin təmən-ipən kəm in məmə, 'Apəs rəham min, ne ikin nətatig ikin,
muwin e ikin kit itəm io epanəgətun kəm ik.'
4 Kən Epraham təmiet əh Kaltia muwin mətatig əpəh Haran. Təmətatig ikin-u
kən rəhan tata təmimis, kən Uhgin təmiləs muwa e nəptən u itəmat noatatig
lan əh-roiu.
5 Məto təmisos-ipənən nəptən məsin huə tahmen e nuwigi iar ne kəm in məmə
in rəhan ətuatip. Məto Uhgin təmən-iəkis kəm in məmə otəpanos-ipən rafin
nitən əh kəm in ne namipin rat min. Kən in otuwa iməlat agin ikin, nat
əpnapin e nian əh Epraham təmisiləsən əh nətin kit.
6 Nəghatən itəm Uhgin təmən kəm in tol nulan, in təmən məmə, 'O nian kit,
noanol min rəham okotuwin katig e nəptən pisin kit. Okol iapispis elat kotol
wək kəm netəmim e nəptən pisin, okol nahməən kəm ilat kətoarus nup fo-
hanrit.
7 Məto ekol nalpinən kəm netəmim itəm koatərəmərə elat. Kən uarisig, noanol
min rəham okotiet e nitən min əh motuwa kəfak kəm io e nitən u.'
8 Kən Uhgin təmən-iəkis məmə in otehm wir Epraham ne noanol min rəhan.
Kən mən-ipən kəm in məmə in otəhg-ipən nisualkələh nəman məmə in

* **6:9:** "nimə rəha nuəfiminən rəha Netəm Kəmikis Ilat" Netəm min əh, aupən ilat slef rəha suah kit, məto roiu kəmikis ilat. **6:10:** Luk 21:15 **7:3:** Jen 11:31; 12:1 **7:4:** Jen 11:31—12:5 **7:5:** Jen 12:7; 15:18; 17:8 **7:7:** Jen 15:13-14; Eks 12:40 **7:7:** Eks 3:12

nəmtətin kit məmə ilat netəmim rəha Uhgin. Kən nian Epraham təmiləs Aisak, kən məhg-ipən nian təmos nian eit.* Kən nian Aisak təmiləs Jekop, kən matig məhg-ipən min. Kən nian Jekop təməmik nenətin ilat tuwelef, kən təməhg-ipən min ilat. Ilat tuwelef əh, nəukəti nita rəhatat."

Stipen təməghat-in tipilat min

9 Kən Stipən təmən-ipən min kəm ilat məmə, "Məto-inu netəm min əh, nəukəti nita min u rəhatat, kəmotetəhak e Josep, kəmotosalim-in-pən kəm netəm Ijip, məmə otuwa slef rəhalat, məto ilau Uhgin e nian rafin,
10 kən Uhgin tiləs-irəkis in e nəratən. Nian təmətul e niganəmti kig rəha netəm Ijip, kən Uhgin təmos-ipən nenatigən kəm in kən matig mol min məmə kig otolkeike in, kən mol in tatərəmərə e nitən Ijip ne netəmim ne natimnat rafin rəhan.
11 "Kən əmun nəumis təman e nitən əpəh Ijip ne Kenan mol nagwənən tikə, kən nəumis natus asol netəmim, kən tipitat min nigilat nagwənən təmikə.
12 Nian Jekop tinəto məmə nagwənən əpəh Ijip, təmahl-ipən tipitat min əh kotuwin, kən inu nətuounən ilat kəmotuwin Ijip.
13 Kən uarisig ilat kəmotuwin min, kən təmən-iarəp in kəm ilat, məto-inu ilat kəsotitunən məmə in Josep pialat. Kən kig rəha Ijip təməto namnusən rəha Josep ne pian min.
14 Kən Josep təmahl-ipən nəghatən kəm rəhan tata Jekop ne rəhan min məmə okotuwa motatig ilat min. E netəm əh, ilat rafin sepinte faif.
15 Kən Jekop ne rəhan min kəmotuwin kətatig Ijip, kən nian kəmotatig kətatig kimis ikin.
16 Kən kəməmik ilat kan əpəh Sekem kitənim ilat ikin e nipəg kəpiel kit itəm Epraham tinos-nəmtin rəkis o noanol min rəha Hamor."

Stipen təməghat-in Moses

17 Kən Stipen təmatəkəike matən-ipən kəm ilat məmə, "Tinatuwa iuəhkir məmə Uhgin otosmegəh rəhan netəmim itəm təmən-iəkis kəm Epraham, kən noanol min rəhatat itəm kəmotatig Ijip aupən, roiu əh tinepət-nepət.
18 Kən kig kit min rəha Ijip təmətul, in təruru agin Josep.
19 In təmos-iəhau tipitat min e neiuəən, matol nahməən kəm ilat. Kən in təmol lou kit məmə okotəmki-arəp nenətilat min ihluə məmə okotimis.
20 "Kən e nian əh, Moses təmaiir, kən in suakəku wir kit e niganəmti Uhgin. Rəhan mama ne tata kəmuəhluaig-in anion əpəh imə mios məwig kisil.
21 Nian kəmiləs-iarəp ihluə, nəti kig pətan təməplan, kən tiləs məmə otehm wir rəhan.
22 Kəmotəgətun in e nenatigən rafin rəha netəm Ijip, kən nian in təmepət, in təsanən e nəghatən ne nolən nat.
23 "Nian tinos nup foti, nikin təht məmə otuwin-tu muag natiman min, netəm Isrel,
24 kən məplan kit etəm Ijip kit tatoh. Kən in təmuwin məmə otasitu e in kit əmun mohamnu etəm Ijip apon.
25 Kən Moses nikin təməht məmə kəm-naka in min neen netəm Isrel okotitun məmə Uhgin təmahl-ipən in məmə otuwin məmki-rəkis ilat e nahməən katol elat. Məto ilat kotəruru.

---

* **7:8:** Nolən rəha netəm Isrel tol min-nulan, nian suakəku iərman təmaiir, e nian eit, kotəhg-ipən.

7:8: Jen 17:9-14; 21:4 **7:9:** Jen 37:11,28; 39:2,21-23 **7:10:** Jen 41:37-44 **7:11:** Jen 41:54; 42:1-2 **7:13:** Jen 45:1-4,16 **7:14:** Jen 45:9-11; 46:27 **7:15:** Jen 46:1-7; 49:33 **7:16:** Jen 23:2-20; 33:19; Jos 24:32 **7:18:** Eks 1:7-8 **7:19:** Eks 1:11-22 **7:20:** Eks 2:2 **7:21:** Eks 2:3-10 **7:24:** Eks 2:11-15

26 Kən lawigin təməplan min noanol kəiu rəha Isrel kətioh ilau min, kən
tuwin məghat kəm ilau məmə otoor rəkis ilau, kən məmə otol ilau kioal-wir
ilau min. Kən mən-ipən kəm ilau məmə, 'Suah mil. Itəlau piatəlau agin mil. ?
Tahro natioh itəlau min?'
27 Məto suah u təmətuoun nəmohən təmətgi-pən Moses isəu, kən mən-ipən
kəm in məmə, '?Pah təmiləs-ipər ik məmə nakatərəmərə kən matiuw-iarəp
itimat?
28 !Okəm-naka nakolkeike məmə onakohamnu min io tahmen e etəm Ijip u
nəmoh nəniəp!'
29 Nian Moses təmətо nəghatən əh, kən təməgin miet Ijip magim muwin
əpəh Mitian mətatig ikin mahmen e iapispis kit. Nian təmətatig mətatig mit
pətan ikin kit, kən mialəs nətilau kəiu iərman mil.
30 "Nian təmətatig Mitian minos nup foti, kən nian kit tuwin mətan iuəhkir
o nitot asol əh Sinae əpəh ikin taruən-aruən ikin. Kən nagelo kit təmiet-arəpa
ron e nigəm itəm tatuəp e nig əkəku kit.
31 Nian təməplan nigəm əh, narmin təmiwig pik ron, kən muwin iuəhkir
məmə otəplan wir, kən məto Iərəmərə Uhgin təməghat kəm in məmə,
32 'Io Uhgin rəha tipim min, Uhgin rəha Epraham, ne Aisak, ne Jekop.' Kən
Moses təməgin minətasiəp minatəgin nətag-pənən əh nigəm ikin.
33 Kən Iərəmərə Uhgin təmən-ipən kəm in məmə, 'Oh-rəkis rəham put e
nelkəm məto-inu nəptən ik natətul ikin in tol pisin agin, məto-inu io əh-ikin.
34 Eməplan nəratən itəm katol e rəhak netəmim əpəh Ijip, eməto nasəkən
rəhalat, kən minatite muwa məmə ekəmki-rəkis ilat o netəm Ijip. Wa. Roiu
əh ekahl-ipən ik nakitəlig muwin min Ijip.' "

Noanol min rəha Isrel kəməsotolkeikeən Moses

35 Kən Stipen təmatəkəike matən məmə, "Inu etəm kitiəh əm Moses itəm ilat
kəmotapəs nəwian nian ilat kəmotən-ipən kəm in məmə, '?Pah təmiləs-ipər ik
məmə nakatərəmərə kən matiuw-iarəp itimat?' Məto Uhgin pisin əm təmahl-
ipən suah əh Moses məmə otərəmərə kən mosmegəh ilat. Təmahl-ipən nian
nagelo təmiet-pa ron e nigəm itəm tatuəp e nig əkəku kit.
36 Kən Moses təmit ilat motiet Ijip, kən in təmol nat pispis ne nəmtətin tepət,
təmol əpəh Ijip, ne nian kəmoateguəfimin e nitəhəi u katən məmə Nitəhəi Asiə,
ne nup foti e ikin taruən-aruən ikin.
37 Inu etəm kitiəh əm Moses u təmən-ipən kəm netəm Isrel məmə, 'Uhgin
otiləs-ipər ien kit min etəmat tahmen lak.'
38 "Inu Moses itəm noanol min rəha Isrel kəmoatan kitiəh ilat min, kən
nagelo təməghat kəm in e Nitot Sinae, kən ilat tipitat min kəmoatan. Kən
Uhgin təmos-ipən nəghatən keike min itəm koatəmegəh, kən in otəhlman
tuwa kəm kitat.
39 "Məto nian in təmətatig əh əpəh e Nitot Sinae, tipitat min kəmotəht
nəwian, motapəs nətəlig-inən məto nikilat təmitəlig-pən o nat Ijip.
40 Kən kəmotən-ipən kəm Eron məmə, 'Ol narmi nat kit məmə in otuwa
uhgin rəhatat. ?Məto Moses əh inəh, itəm təməmik itat kotiet Ijip, kinotəruru
məmə in tinahruwin?'
41 Kən e nian əh, ilat kəmotol narmi nəti kau kit məmə in otuwa uhgin
rəhalat, kən kəmotol sakrifais e nat megəh min məmə okotəfak kəm in. Kən
kəmotol lafet rəha narmi nəti kau itəm ilat əm kəmotol.
42 Məto Uhgin təməuhlin-pən məntaan kəm ilat, kən megəhan-in ilat məmə
okotəfak kəm mitgar ne məwig ne məhau min e napuə. Kən nat əh tatəgətun

7:28: Eks 2:14 **7:29:** Eks 2:21-22; 18:3-4 **7:34:** Eks 3:1-10 **7:35:** Eks 2:14 **7:36:** Eks 7:3; 14:21; Nam 14:33 **7:37:** Dut 18:15 **7:38:** Eks 19:3 **7:40:** Eks 32:1 **7:41:** Eks 32:2-6

əsas əm nəghatən rəha Uhgin itəm kəmətə e naoa rəha ien min rəha Uhgin.
Tatən məmə, '!Netəm Isrel! ?Nian rafin e nup foti e ikin taruən-aruən ikin,
itəmat nakoatoh nat megəh min məmə nakoatol-pa sakrifais kəm io? !Kəp!
43 Məto itəmat nəmoatiləs nimə tapolen rəha uhgin eiuə u Molek, ne narmi
məhau rəha uhgin eiuə u Refan. Nat mil u nəmoatol məmə onokotəfak kəm
ilau. O nat əh ekahl-iarəp itəmat nakotuwin isəu motaprəkis-in Papilon.' "

Stipən təməghat e Nimə Rəha Uhgin

44 Stipen təmatəkəike matən məmə, "Nian tipitat min kəmotatig ikin taruən-
aruən ikin aupən, ilat kəmotos rəhalat nat kit, Nimə Tapolən rəha Uhgin itəm
tatəgətun məmə Uhgin tətatig ilat min. Kən Moses təmol Nimə Tapolən əh
tətəu-pən əm nətəligən rəha Uhgin u təmən-ipən rəkis kəm in. 45 Kən nup tepət
uarisig, e nian Josua təmit ilat motuwa məmə okotos-irəkis nitən əh o netəm
Kenan, kən kəmotiləs Nimə Tapolən u motuwin e nitən u Uhgin təməhg-irəkis
netəmim ikin. Kən ilat kəmotiləs motuwin motatig ilat min kətoarus-pa e nian
rəha Tefit təmol kig lan.
46 Uhgin təmol təwir kəm Tefit, kən Tefit təmətapəh ron məmə Uhgin
otegəhan in pəs tol nimə kit itəm Uhgin otətatig ikin.
47 Məto nimə əh, Kig Tefit təməsolən, məto nətin Kig Solomon təmol.
48 Məto Uhgin itəm ilis agin, təsatigən e nimə itəm etəmim əm təmol, tahmen
e nəghatən rəha Uhgin itəm ien rəhan təmən məmə,
49 'Ikin min rafin e neai tahmen in əm io məmə iakəpələh ikin mərəmərə,
kən nətueintən rafin tahmen in əm məmə ekəf-pən nelkək ikin.
?Məto nimə-naka itəm nəkotitun nolən məmə otahmen-in io?
?Kən ikin pəhruən nəkotitun nolən məmə ekuwin mameg ikin?
50 Otən-tu. ?Pah təmol rafin natimnat min əh?
Io pisin əm, io Uhgin emol rafin ilat.' "

Stipen təməhai netəm-iasol rəha kaonsel

51 Kən Stipen təmatəkəike matən məmə, "! Itəmat u! Rəhatəmat-kapə
təskasik. Rəhatəmat nətəligən tapinəp tahmen e rəha netəm kəsotəfakən.
Itəmat nəsotolkeikeən məmə onəkotol nəwia Uhgin. !Itəmat nəkotahmen e
tipitat min itəm koatəht nəwia Narmin Rəha Uhgin!
52 ?Ien min rəha Uhgin aupən, pah tipitəmat min kəməsotolən nəratən kəm
in? !Tikə! Kəmotol nəratən kəm ilat rafin. Kəmotohamnu min itəm min u
koatən-iarəp nuwamən rəha Etəm Ətuatip. Kən itəmat nəmotegəhan-in-pən
Etəm Ətuatip u e nelmi rəhan tikimir min kən kotohamnu.
53 Itəmat nəmotos rəkis Lou rəha Uhgin u aupən nagelo min kəmotos
motuwa, məto itəmat nəməsotətəu-pən aginən Lou əh."

Kəmahtimnu Stipen

54 Nian kəmoatəto nəghatən min rəha Stipen, niganəmtilat təmapinəp,
nikilat nahmə nahmə, kən moatəgətain-pən nəluilat kəm in məto-inu nikilat
nahmə agin.
55 Məto Narmin Rəha Uhgin təmərioah e Stipen, kən titagpər e Nego e Neai
məplan nəhag-əhagən itəm təsanən pik təmiet imə Uhgin ikin, kən məplan
Iesu tatətul e nikali Uhgin matip, ikin rəha nərəmərəən ne nəsanənən.

7:43: Amos 5:25-27 **7:45:** Jos 3:14-17 **7:46:** 2 Saml 7:1-16 **7:47:** 1 King 6:1-38 **7:50:** Aes 66:1-2 **7:51:** Aes 63:10 **7:52:** Mat 23:31 **7:55:** Sam 110:1

56 Kən Stipen təmən-ipən kəm ilat məmə, “!Ei, nəman! Iatəplan Nego e Neai
rəha Uhgin taterəh, kən Nəti Etəmim tatətul e nikali Uhgin matip, ikin rəha
nərəmərəən ne nəsanənən.”
57 Nian netəm-iasol rəha kaonsel kəmotəto nəghatən əh, kəmotasitig
matəlgilat min e noanelməlat, kən motearig e Stipen e nəwialat rafin motaut
motaiu motuwin kea-pən ahmən-ahmen əm ron,
58 motewkəkan ka kərakin-iarəp e taon, kən minoatətuoun kətaht e kəpiel
apin. Kən ilat kəmotapeg rəhalat sot asol min, motəlin-pən iuəhkir o nelki
etəm aluə kit, nərgin u Sol.
59 Nian kəmotaht Stipen e kəpiel apin, in təməfak məmə, “Iərəmərə Iesu, os
narmək.”
60 Kən təmeiuaiu misin nulin kən masək əfəməh məmə, “Iərəmərə, afəl nolən
rat itəm ilat koatol lak.” Nian təmol namnun rəhan nəfakən, kən rəhan
namegən tiet.

8

1 Kən Sol tatətul əm nikin tətagien məmə ilat kəmotahtimnu Stipen.

Sol təmoh netəm koatəfak

Mətuoun e nian əh, nəratən asol kinatol e niməfak əpəh Jerusalem. Kən ilat
kəmotiet Jerusalem motagim-pən Jutia ne Sameria, motapəs pisin əm aposol
min koatatig Jerusalem.
2 Netəmim neen itəm koatəfak əskasik kəmotuwa motiləs Stipen motuwin
kitəniim, kən ilat kəmotasək pik ron.
3 Məto Sol təmətuoun minatərəkin-ərəkin niməfak, matuwin e nimə min
matewkəkan-iarəp nəman ne nipitan itəm koatəfak, kən matəmki-pən ilat e
kalapus.

Filip təmən-iarəp namnusən təwir əpəh Sameria

4 Kən netəm koatəfak itəm kəmotiet Jerusalem moatagim, kəmotən-iarəp
nəghatən rəha Uhgin ikin min rafin itəm ilat koatuwin ikin.
5 Filip təmuwin e taon kit rəha Sameria, kən matən-iarəp namnusən rəha
Kristo itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa.
6 Nian nimanin netəmim kəmotəto Filip, kən motəplan nat pispis min itəm
in tatol, ilat rafin kəmotuwa iuəhkir katətəlig-in nat naka in tatən.
7 Netəmim tepət narmin rat min kəmotiet elat. Nian narmin rat min
kəmoatiet, kəmotearig əfəməh. Kən netəmim tepət itəm nipətilat təmimis, o
itəm kəsotaliwəkən, kəmotəwir min.
8 Kən netəmim rafin e taon əh, ilat rafin koatagien.

Saimon u təmol natimnat e nəsanənən rəha iərmis min

9 Kən e taon əh, suah kit nərgin u Saimon, in təmatol nat pispis tepət
e nəsanənən rəha iərmis min, kən netəmim rafin rəha Sameria, narmilat
təmiwig ron. Təmol nuwəh məsin. In matos-ipər atip in məmə in etəm-iasol
kit.
10 Kən netəmim rafin, netəm-iasol mətoarus-pa iolwək min əm,
kəmoatətag-pən pik ron kən moatən məmə, “Suah u in uhgin kit u nərgin
u Uhgin Itəm Rəhan Nəsanənən Ilis.”
11 Kəmoatətəu-pən in nuwəh məsin məto-inu narmilat tatiwig o natimnat
min itəm in tatol.

7:56: Kol 3:1 **7:60:** Luk 23:34 **8:3:** Wək 9:1,13; 22:4; 26:9-11

12 Məto nian netəmim kəmotəto nəghatən itəm Filip tatən-iarəp e namnusən
təwir rəha nərəmərəən rəha Uhgin ne nəghatən rəha Iesu Kristo, kəmotən
nipahrienən lan, kən kəmol baptais elat, nəman ne nipitan.
13 Suah min u Saimon, təmən min nipahrienən e Iesu, kən kol baptais min
lan. Kən in tatətəu-pən Filip ikin min rafin. Narmin tatiwig o nat pispis min
ne nəmtətin min itəm in tatəplan Filip tatol.

14 Nian aposol min əpəh Jerusalem kəmotəto məmə netəm Sameria
kinotahatətə e nəghatən rəha Uhgin, kən kəmotahl-ipən Pita ne Jon məmə
okian olat.
15 Nian ilau kəmian muet-arəpən olat, kəmuəfak olat məmə Narmin Rəha
Uhgin otərioah mətatig elat,
16 məto-inu kəmol baptais əm elat e nərgi Iərəmərə Iesu, məto Narmin Rəha
Uhgin təsərioahən əh e nəmegəhən rəhalat.
17 Kən Pita ne Jon kəmuələhəu-pən nelmilau elat muəfak elat, kən Narmin
Rəha Uhgin təmərioah mətatig elat.

18 Nian Saimon təməplan məmə Narmin Rəha Uhgin tatuwin e nəmegəhən
rəha netəmim nian aposol mil katuələhəu-pən nelmilau elat matuəfak elat,
kən in təməmki-arəp məni məmə otos-ipən kəm ilau,
19 kən mən-ipən kəm ilau məmə, "Ios-ipa min nəsanənən u kəm io məmə
nian iakələhəu-pən nelmək e netəmim, kən ilat kotitun nosən Narmin Rəha
Uhgin."

20 Məto Pita təmən-ipən kəm in məmə, "!Ik ne rəham məni onakian e nigəm
asol! Məto-inu ik nikim təht məmə nəkitun nos-nəmtinən e məni nat u itəm
Uhgin tatos-ipən əm kəm netəmim.
21 Okol ik nəsolən wək u məsin ne, məto-inu rəham nətəligən təsətuatipən e
niganəmti Uhgin.
22 Əuhlin ik e rəham nolən rat min kən məfak-pən kəm Iərəmərə, məta in
tafəl rəkis rəham nolən rat min itəm nikim tatuəhl-uəhl ilat.
23 Eməplan məmə nian rafin netəhakən təmol rəham nətəligən tuwin ik
pisin, kən nolən rat əh təməlis ik tiəkis."

24 Kən Saimon təmən-ipən məmə, "!Awi! Uəfak-pən kəm Iərəmərə ron io
məmə natimnat itəm itəlau nəmuən, kit otəsuwamən ron io."
25 Nian ilau kəmuən-iarəp nəghatən rəha Iərəmərə ne natimnat itəm in
təmol, kən ilau kəmiaiet Sameria mətian Jerusalem, muətul əgmagim e
latuənu min rəha Sameria matuən-iarəp min namnusən təwir rəha Iərəmərə.

Filip təməghat kəm etəm Itiopia kit

26 Kən nagelo kit rəha Iərəmərə təmən-ipən kəm Filip məmə, "Əsou pis
muwin e suatip tatisi-pən Jerusalem matuwin Kasa." (Suatip əh tatəməhl əpəh
ikin taruən-aruən ikin.) 27 Kən in təmatuwin əmun məplan etəm Itiopia kit
e suatip. Suah əh in etəm-iasol kit rəha kwin rəha netəm Itiopia.* Kən in
tatərəmərə e məni rafin rəha kwin. Suah u təmisi-pən Jerusalem e nəfakən,
28 kən minitəlig matuwin iman ikin. Kən in tatəpələh-pər e nat kit katən
məmə, "kat" itəm hos tatiuw. Kən mətafin naoa itəm ien rəha Uhgin Aesea
təməte.
29 Kən Narmin Rəha Uhgin təmən-ipən kəm Filip məmə, "Uwin maliwək
iuəhkir o kat əh."

8:17: Wək 19:6 * **8:27:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə in suah kit itəm kəmate. E nian əh, okəmə suah kit tatol wək nian rafin iuəhkir e Kwin kit, kən okate məmə otəsitən Kwin.

30 Kən Filip təmaiu muwɨn iuəhkɨr ron, məto suah u tətafin naoa itəm ien
rəha Uhgɨn Aesea təmətе. Kən təmətapəh ron məmə, “?Nəkɨtun nɨpətɨ nat un
nakatafin, o kəp?”
31 Kən suah un təmən-ipən kəm Filip məmə, “?Ekahro mɨtun? Məto-inu
suah kit tɨkə itəm otuhapɨk nɨpətɨ nəghatən u kəm io.” Kən in mətapəh məmə
Filip otər muwɨn ilau min muəpələh.
32 In təmətafin nəghatən u e Naoa Rəha Uhgɨn, tatən məmə,
“Kəmit tahmen e sipsip kan məmə okohamnu.
Kən tahmen e nətɨ sipsip, təsəghatən nian katəte noanun,
Kən in təməpnapɨn əm, məsəghatən.
33 Kəmol aulɨs in, kən nian kəmakil e kot, kɨsakil ətuatɨpən.
Nian kəmotohamnu, in etəm aluə əm kit, itəm nətɨn tɨkə.”
34 Kən suah u təmətapəh o Filip məmə, “?Karmə Aesea təmatəghat atɨp in, o
etəm pɨsɨn kit?”
35 Kən Filip təmətuoun e nəghatən kitiəh əm itəm təmətafin, matən-ipən
namnusən təwɨr rəha Iesu.
36 Nian kəmatian e suatɨp muea ikɨn kit nəhau əh-ikɨn, kən suah un təmən-
ipən kəm Filip məmə, “!Əplan-tu! Nəhau kit əpəh. ?Tahro? ?Pəs nakol baptais
lak lan?”†
38 Kən təmən-iəhau kat məmə otətul, kən ilau kərən kəmian əpəh ləhau e
nəhau, kən Filip tol baptais lan.
39 Nian kəmuər e nəhau muea ilɨs, Narmɨn rəha Iərəmərə tɨləs-irəkɨs Filip.
Kən suah un təmɨsəplan mɨnən, məto təmɨtəlɨg matuwɨn iman ikɨn e nagienən
asol e nɨkin.
40 Məto Filip təmaut əm, məplan tatətul əpəh e nɨtən pəhap ikɨn əpəh Astot.
Kən in təmatuwɨn əpəh e taon mɨn matən-iarəp namnusən təwɨr rəha Iesu
mətoarus in təmiet-pən əpəh Sisaria.

9

Sol təməplan Iesu e suatɨp rəha Tamaskes
(Wək 22:6-16; 26:12-18)

1 Kən e nian əh, Sol təmatəghat əskasɨk matən-iəkɨs məmə otohamnu netəmim
rəha Iesu. In təmuwɨn məplan pris asol agɨn
2 mətapəh ron məmə otəte naoa kit kəm nimə rəha nuəfɨmɨnən rəha netəm
Isrel əpəh Tamaskes, məmə okəmə otəplan kit tatətəu-pən Suatɨp Rəha Iesu,
nat əpnapɨn iərman o pətan, otaskəlɨm ilat məlis ilat məmɨk ilat muwɨn e
kalapus əpəh Jerusalem.
3 Nian Sol təmuwa iuəhkɨr o Tamaskes, roiu agɨn mɨn nəhag-əhagən kit
təmɨsɨ-pər e neai tatuəp tahmen e nɨpɨtən muwa masiəgəpɨn in ne ikɨn mɨn
tɨtəlau lan.
4 Kən in təmiet morin e nəptən, kən məto nəwia suah kit tatən-ipən kəm in
məmə, “!Sol! !Sol! ?Tahro natol nəratən kəm io?”
5 Kən Sol tətapəh məmə, “?Ik pah, Iərəmərə?” Kən nəwia suah un təmən-ipən
kəm in məmə, “Io Iesu itəm ik natol tərat kəm io.
6 Məto roiu ətul muwɨn əpəh e taon. Ikɨn əh, suah kit əh-ikɨn otəpanən-ipɨnə
məmə nat naka onəkol.”

8:33: Aes 53:7-8 † **8:36:** E kopi oas mɨn neen rəha Niutesteman itəm kəmətе e nəghatən Kris aupən, nəghatən u e ves 37, kəməsəteən. Məto katəplan ves 37 e naoa neen uarisɨg, kən in tatən məmə, “Kən Filip təmən-ipən kəm in məmə, ‘Okəmə nakatən nɨpahrienən e Iesu e nɨkim rafin, ekɨtun nolən baptais lam.’ Kən tən məmə, ‘Io iatən nɨpahrienən e Iesu, məmə in Nəti Uhgɨn pahrien.’ ” **8:36:** Wək 10:47
8:40: Wək 21:8 **9:1:** Wək 8:3

7 Kən netəmim itəm koatuarisig-in Sol, kəmotaut kətul kəsəghatən,
kəmotəto əm nəwia suah un, məto kəsotəplanən.
8 Kən Sol tətul, məto niganəmtin tinoapoap, tinəruru nehmən nat. Kən
kəmotos əm nelmin motit motuwin Tamaskes.
9 Təmos nian kisil təmisehmən nat, kən təməsagwənən kən məsənimən
nəhau ne.
10 Əpəh e Tamaskes, etəm rəha Iesu kit əh-ikin, nərgin u Ananaeas. Iərəmərə
təmaun-in e nat kit tahmen e napilaiirən, kən mən-ipən kəm in məmə, “!
Ananaeas!” Kən in tagət məmə, “Iərəmərə, io əpəh.”
11 Kən Iərəmərə tən-ipən kəm in məmə, “Uwin əh e nimə rəha Jutas e suatip
asol itəm katən məmə Tətuatip, kən mətapəh o etəmim kit, etəm Tasas, nərgin
u Sol. In tatəghat roiu kəm Uhgin e nəfakən,
12 kən Uhgin təmos-ipən napilaiirən kit, kən təməplan etəmim kit, nərgin u
Ananaeas, təmuwa mələhəu-pən nelmin lan məmə niganəmtin otəwir min.”
13 Məto Ananaeas təmə, “Iərəmərə, eməto nənən tepət e suah əh e rəhan
nolən rat min itəm tatol e netəm koatahatətə lam əpəh Jerusalem.
14 Kən in təmuwa ikin-u e nərgi pris asol min məmə otaskəlim, məlis netəm
koatahatətə lam.”
15 Məto Iərəmərə təmən kəm Ananaeas məmə, “!Uwin! Məto-inu suah u
in rəhak etəmim itəm enəmaun-in rəkis məmə otən-iarəp nərgək kəm netəm
Iaihluə u sənəmə netəm Isrel, ne rəhalat kig min, ne netəm Isrel.
16 Kən io epanəgətun in məmə otos nahməən o nərgək.”
17 Kən Ananaeas təmuwin latuənu muwin imə, kən mələhəu-pən nelmin e
Sol, mən-ipən kəm in məmə, “Piak Sol. Iərəmərə Iesu itəm təmiet-arəp ron ik
e suatip nian nəmoatuwa ikin-u, in təmahl-ipa io məmə ik onakehm min nat,
kən Narmin Rəha Uhgin otərioah mətatig lam.”
18 Roiu agin, nat kit tahmen e nuwiligi nəm təmiet rəkis e niganəmti Sol, kən
in tinaiir min minatehm nat. Kən in təmətul minataliwək, kən kol baptais lan
məmə in nəmtətin rəha nahatətəən.
19 Kən nian təmun nagwənən neen, kən nipətin təməsanən min.

Sol tinətuoun matən-iarəp nərgi Iesu əpəh Tamaskes

Kən Sol təmatig mos nian neen min ilat netəm rəha Iesu əpəh Tamaskes.
20 Təmətuoun min əm e nian əh, matən-iarəp nərgi Iesu əpəh e nimə rəha
nuəfiminən rəha netəm Isrel, məmə Iesu in Nəti Uhgin pahrien.
21 Kən netəmim rafin itəm kəmotəto in, kəmotaut pik ron, kən motən məmə,
“! Ei! ? Suah u inu təmatol nəratən kəm netəm koatahatətə e Iesu əpəh
Jerusalem aupən, o kəp? Kən in təmuwa ikin-u məmə otaskəlim ilat məlis ilat
məmik muwin kəm pris asol min. ?In əh, o kəp?”
22 Kən nəghatən itəm Sol tatən-iarəp, in təsanən pik maprəkis-in nəghatən
rəha netəm Isrel itəm koatatig Tamaskes, kən matəgətun wir məmə Iesu in
Kristo itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa. Kən ilat kinotəruru nat okotən.
23 Nian tepət təmuwa muwin rəkis, kən netəm Isrel neen kəmoatəte anion
noa kit məmə okotohamnu Sol,
24 məto Sol təməto noa anion rəhalat. Kən roiu e nərauiəgən ne lapin
min, netəm Isrel kotətlosig əpəh e nafiluə rəha fenis kəmol e kəpiel məmə
okotohamnu Sol.*

9:15: Wək 26:2,6; 27:24; Rom 1:5 **9:16:** 2 Kor 11:23-28 **9:21:** Wək 8:3 **9:22:** Wək 18:28

* **9:24:** E taon əh Tamaskes, tahmen e taon tepət, aupən aupən kəmol fenis asol e kəpiel titəlau e taon.

25 Məto in min neen kəmotiləs lapin motaii-pən e kətim asol kit itəm kəmətu-
pən təulə lan, motuwin motiləs-iarəp e nakuhal e fenis. Kən in təmagim
muwin Jerusalem.

Sol əpəh Jerusalem

26 Nian Sol təmuwin Jerusalem, təmalkut məmə otuwin mətəu-pən netəm
rəha Iesu, məto ilat koatəgin, nikilat təht məmə tateiuə-in əm ilat məmə in
etəm rəha Iesu.
27 Məto Panapas təmit muwin mit-ipən kəm aposol min, mən-ipən kəm ilat
məmə təmahro nulan Sol təməplan Iərəmərə Iesu e suatip nian təmatuwin
Tamaskes. Kən təmən-ipən min kəm ilat məmə Iərəmərə təməghat kəm Sol,
kən tahro nulan in tinatən-iarəp nərgi Iesu əpəh Tamaskes, məsəginən.
28 Kən ilat Sol kəmotatig kən tatuwin ikin min əpəh Jerusalem matən-iarəp
nərgi Iərəmərə Iesu məsəginən.
29 Kəmotəghat ilat netəm Isrel itəm kotən nəghatən rəha netəm Kris,
kəmotoh ilat min e nəghatən. Kən kinoatol məmə okotohamnu Sol.
30 Nian in min neen rəha niməfak kəmotəto, kəmotuwin motit Sol motuwin
əpəh ləhau iuəhkir o itəhəi e taon əh Sisaria, kən motahl-ipən məmə otagim
muwin əpəh isəu e taon əh Tasas.
31 Kən netəm koatəfak əpəh Jutia, ne Kalili, ne Sameria kəmotatig e
nəmənlinuən, etəmim tikə itəm otol nəginən kəm ilat. Kən Narmin Rəha Uhgin
təmətasitu elat mol ilat koatətul əskasik, kən ilat rafin koatatig katisiai-in
Iərəmərə. Kən ilat tinatepət.

Pita təmol nelki Aeneas təwir min

32 Pita təmaliwək muwin ikin min məmə otuag netəm koatahatətə e Iesu.
E rəhan naliwəkən, təmuwin məplan netəmim rəha Iərəmərə əpəh e taon əh
Lita.
33 Təmuwin ikin əh məplan suah kit nərgin u Aeneas, nipətin təmimis tinos
nup eit, təsaliwəkən mətapil əm e rəhan pet.
34 Kən Pita təmən-ipən kəm in məmə, “Aeneas. Iesu Kristo tosmegəh ik əh-
roiu e rəham nimisən. Ətul, maiu-aiu rəham nimitiwin.” Kən roiu agin min,
Aeneas təməwir min mətul.
35 Kən netəmim rafin Lita ne ikin min rafin əpəh Saron kəmotəplan suah u
təmaliwək mətan, kən ilat rafin kinotəuhlin rəhalat nətəligən kən minoatəfak
kəm Iərəmərə.

Pita təmol Tokas təmegəh min

36 E taon kit Jopa, pətan kit əh-ikin itəm in etəm rəha Iesu, nərgin u Tapita,
u nipətin təmə, “tia,” u in nat megəh kit. E nəghatən rəha netəm Kris, koatən
məmə Tokas. Pətan u, nian rafin tatol təwir kəm netəmim kən mətasitu min e
ian-rat min. 37 Məto e nian əh, nimisən kit təmol kən timis. Kən kəmotau kol
senis kəm in, kələhəu e nimə əpəh ilis agin.
38 Ikin əh Lita iuəhkir əm o taon əh Jopa. Kən nian netəm rəha Iesu kəmotəto
məmə Pita əpəh Lita, kəmotahl-ipən suah mil kəiu məmə okian mən-ipən kəm
in məmə, “!Ötuwa uəhai əm-tu!”
39 Kən Pita təmətəu-pən ilau. Nian kəməhalet-arəpa latuənu, kəmotit
motuwin əpəh ilis agin. Məto nəutahlimis min tərioah əpəh ikin koatasək
ron, kən kəmoatəgətun kəm Pita rəhalat natimnat itəm pətan əh təməhl nian
təmatəmegəh.
40 Kən Pita təmahl-iarəp rafin ilat, kən meiuaiu misin nulin matəfak. Kən
mətag-pən o pətan əh təmimis məmə, “Tapita, ətul.” Kən pətan apon təmaiir
məplan Pita, kən mətul matəpələh.

9:25: 2 Kor 11:32-33 **9:26:** Kal 1:17-19 **9:27:** 1 Kor 9:1

41 Kən Pita təmea-pən ron maskəlim miuw-pər məmə otətul e nelkin mil.
Kən maun-in-pən netəm koatahatətə e Iesu ne nəutahlimis min məmə oko-
tuwa imə, kən mit-ipən pətan əh kəm ilat.
42 Kən nəghatən e nat əh təmaiu mitəlau e taon əh Jopa. Kən tepət kəmotən
nipahrienən e Iərəmərə Iesu.
43 Kən Pita təmatig əh Jopa məsin ilau suah kit nərgin u Saimon itəm tatol
natimnat e nuwigi kau.

10

Uhgin təməghat kəm Konilias

1 E taon Sisaria, suah kit əh-ikin nərgin u Konilias. In etəm Rom, kən in etəm-
iasol rəha mopael ilat rafin wan-hanrit. Kən ilat koatisi-pən e "Mopael rəha
Itali."
2 In etəmim kit itəm tatisiai-in Uhgin rəha netəm Isrel, in ne rəhan min ne
rəhan iolwək min. In tatos-ipən rəhan məni tepət kəm ian-rat min, kən
matəfak kəm Uhgin rəha Isrel nian rafin.
3 Nian kit əmun e tri kilok ehnaipən e nian tatəfak lan, təməplan nat kit
tahmen e napilaiirən. In təməplan wir nagelo kit rəha Uhgin tatuwa ron, kən
maun-in məmə, "!Konilias!"
4 Nian niganəmti Konilias təmətul lan, in təməgin kən mən məmə, "?Iərəmərə,
tahro?"
Kən nagelo təmən-ipən kəm in məmə, "Uhgin tinəplan rəkis nəfakən rəham
ne nəwirən itəm natol kəm ian-rat min.
5 Ahl-ipən netəmim neen kotuwin əpəh Jopa, motiləs suah kit motuwa,
nərgin u Saimon Pita.
6 In tətatig ilau suah kit nərgin u Saimon u tatol natimnat e nuwigi kau.
Rəhan nimə tatətul iuəhkir o itəhəi."
7 Nian nagelo itəm təmatəghat kəm in təmagim, kən Konilias təmaun-in
rəhan iolwək kəiu ne mopael kit itəm tatol wək kəm in, kən in etəm rəha
nəfakən.
8 In təmən-ipən rafin natimnat itəm təməplan kəm iləhal, kən mahl-ipən
iləhal məmə okəhaluwin Jopa.

Uhgin təməghat kəm Pita e napilaiirən

9 Kən kəmən lawigin, nian mitgar tinalalin, kən suah miləhal əh
kəmatəhaluwa e suatip iuəhkir o taon əh Jopa, Pita təmuwin əpəh ilis e
nətuei nimə itəm tepin-epin ikin məmə otəghat kəm Uhgin e nəfakən. 10 Məto
nəumis tinus, kən nian kəmatol əh nigin nagwənən, in taiir məto təməplan
napilaiirən kit itəm Uhgin tatos-ipa.
11 E napilaiirən əh, təməplan neai təmerəh, kən nat kit tahmen e tapolən
asol kətaskəlim nipəgnəmtin min, kən kəhlman-əhlman teiuaiu matuwa e
nəptən.
12 E nipəg nat əh, təməplan nat megəh pisin pisin min əh-ikin itəm kotaliwək
ne motəkioah, ne mənig pisin pisin min.
13 Kən nəwia suah kit təmən-ipən kəm in məmə, "Pita, ətul. Ohamnu neen
mon."
14 Məto Pita təmə, "!Iərəmərə, kəp! E rəhak nəmegəhən esonən əh nat kit
nulan itəm Lou rəham təmən-iəhau məmə kəsunən tamkimik e niganəmtim."
15 Kən nəwia suah u təməghat min kəm in məmə, "Əsənən məmə nat kit
tamkimik itəm io Uhgin iatən məmə təwir əm, təsamkimikən."

10:14: Lev 11:1-47; Esik 4:14 **10:15:** Mak 7:15,19

16 Kəmuəghat o natɨmnat mɨn əh mau kɨsɨl, kən roiu agɨn mɨn, tapolən apon
təmər muwɨn əpəh e neai.

Pita təmos nɨpətɨ napɨlaiirən

17 Kən Pita nɨkin təmatəht pɨk məmə otɨtun nɨpətɨ nat əh tahmen e
napɨlaiirən itəm təməplan. Məto suah miləhal un itəm Konilias təmahləpis
iləhal, kəməhalətapəh o nimə rəha Saimon, kən mɨnəhaluwa mɨnəhaləplan.
Kən mɨnəhaluwɨn mətəhalətul əpəh e nafiluə.
18 Kən məhlaun əfəməh məmə, “!Ei! ?Suah kit u ikɨn-u nərgɨn u Saimon
Pita?”
19 Kən nian Pita tətalkut əh məmə otɨtun nɨpətɨ nat əh tahmen e napɨlaiirən,
kən Narmɨn Rəha Uhgɨn təmən-ipən kəm in məmə, “!Ei, əto-tu! Suah miləhal
kɨsɨl əpəh katəhalegəs-in ik.
20 Ətul uəhai matite muwɨn məplan iləhal. Kən məsəgɨnən o nətəu-pənən
iləhal məto-inu io emahl-ipa iləhal məmə okəhaluwa.”
21 Kən Pita təmeiuaiu muwɨn mən-ipən kəm iləhal məmə, “Io u inu itəm
itəməhal natəhalegəs-in. ?Nakəhalolkeike io o naka?”
22 Kən kəhalən-ipən kəm in məmə, “Əwəh. Etəm tatərəmərə e mopael mɨn,
u Konilias, təmahl-ipa itɨməhal məmə ekəhaluwa. In suah kit itəm tətuatɨp e
nɨganəmtɨ Uhgɨn, kən in matəfak mɨn kəm Uhgɨn. Kən noanol mɨn rəha netəm
Isrel koatɨsiai-in pɨk. Nagelo kit rəha Iərəmərə təmən-ipən kəm in məmə ik
onəkuwɨn əh iman ikɨn, kən mamnus nəghatən kəm in pəs in otəto.”
23 Kən Pita təmit iləhal motuwɨn imə məmə ilat okotapɨl əh-ikɨn.

Pita təmuwɨn e nimə rəha Konilias

Kən kəmən lawɨgin, Pita təmətəu-pən iləhal, kən iəfak mɨn neen rəha Jopa,
kəmotətəu-pən ilat.
24 Kəmən lawɨgin mɨn, kəmotiet-arəpən əpəh Sisaria. Ikɨn əh Konilias
təmətapəh o rəhan mɨn ne netəmim neen məmə okotuwa katəsahgin Pita.
25 Nian Pita təmatuwɨn məmə otuwɨn imə, kən Konilias təmiet mɨsin nulɨn
e nelkɨ Pita ikɨn məmə otəfak kəm in.
26 Məto Pita təmɨtol-ipər mɨn mən-ipən kəm in məmə, “Ətul, io etəmim əm
tahmen lam.”
27 Kən Pita təmatəghat ilau Konilias kən kəmian imə. Pita təplan məmə
netəmim tepət kɨnotuwa rəkɨs katəpələh.
28 Kən Pita təmən-ipən kəm ilat məmə, “Itəmat rafin nəkotɨtun wɨr məmə
tasim e Lou rəha netəm Isrel məmə okotuwa mətan kitiəh ilat netəm sənəmə
netəm Isrel o kotuwɨn motətag ilat. Məto Uhgɨn təmən kəm io e napɨlaiirən
məmə esənən məmə suah kit in tamkɨmɨk e nɨganəmtɨn.
29 Tol-pən nəhlan, nian nəmotahl-ipɨnə nəghatən ron io, eməsənən nat kit,
nɨkik təmagien əm məmə ekuwa. ?Məto iakolkeike məmə ekətapəh məmə
nəmotahl-ipɨnə nəghatən ron io məmə ekuwa o naka?”
30 Kən Konilias təmə, “Nian kɨsɨl tɨnuwɨn rəkɨs tahmen əh-roiu e tri kɨlok
ehnaipən, ematəfak əpəh e rəhak nimə. Kən roiu agɨn suah kit itəm rəhan
natɨmnat təhag-əhag tətul aupən-in io,
31 kən mən məmə, ‘Konilias. Uhgɨn təmətо rəkɨs rəham nəfakən, kən
məsaluinən nat wɨr mɨn itəm ik natol kəm ian-rat mɨn.
32 Ahl-ipən netəmim neen kotuwɨn əpəh Jopa o suah kit əh-ikɨn, nərgɨn u
Saimon Pita məmə otuwa. In tətatig e nimə rəha suah kit, nərgɨn u Saimon, u
itəm tatol natɨmnat mɨn e nuwigɨ kau. Rəhan nimə tatətul iuəhkɨr o itəhəi.’
33 Kən ekahl-ipɨnə uəhai əm nəghatən ron ik. Kən təwɨr pɨk məmə ik
nəmuwa. Itɨmat rafin u ikɨn-u e nɨganəmtɨ Uhgɨn ioatətəlig-in ik məmə

10:26: Wək 14:13-15; Nol Əpən 19:10

onakən-ipa rafin natɨmnat itəm Iərəmərə təmos-ipɨnə məmə onakən-ipa kəm itɨmat.”

Pita təməghat

34 Kən Pita təməghat mən məmə, “Roiu enɨtun məmə sənəmə noanol rəha
Isrel əm itəm Uhgɨn nɨkin tagien olat,
35 məto nɨkin tagien o netəmim ikɨn mɨn rafin itəm koatɨsiai-in ne moatol
nat itəm tətuatɨp.
36 “Itəmat nəkotɨtun rəkɨs nəghatən itəm Uhgɨn təmos-ipən kəm netəm Isrel
itəm tatən namnusən təwɨr rəha nəməlinuən ilat Uhgɨn e Iesu Kristo itəm in
Iərəmərə rəha netəm rafin.
37 Itəmat nəkotɨtun natɨmnat mɨn itəm Iesu etəm Nasaret təmol əpəh ikɨn
mɨn e Jutia təmətuoun e Kalili. In təmol natɨmnat mɨn əh uarisɨg e wək rəha
Jon Baptais itəm tatən-iarəp kəm netəmim məmə okəike kol baptais elat.
38 Iesu əh, Uhgɨn təmɨtəpun mos-ipən Narmɨn Rəha Uhgɨn ne nəsanənən
kəm in, kən məto-inu Uhgɨn tətatɨg ilau min, in təmuwɨn e ikɨn mɨn matol nat
wɨr mɨn, kən matol-wɨr netəmim itəm Setan təməlis ilat.
39 “Itɨmat emotəplan natɨmnat itəm in təmol əpəh Jerusalem ne ikɨn mɨn
əpəh Jutia. Kən itɨmat emotəplan nian netəmim kəmotoh kətətu-pər e nɨg
kəməluau kən tɨmɨs.
40 Məto Uhgɨn təmol təmegəh mɨn e nian itəm tatol kɨsɨl lan, kən matol əp in
kəm netəmim neen məmə okotəplan məmə in təməmegəh mɨn.
41 Sənəmə netəmim rafin kəmotəplan in, məto netəm əm un itəm Uhgɨn
təmɨtəpun ilat məmə okotəplan, itɨmat əh inəh emotagwən kitiəh itɨmat min
nian təməmegəh mɨn e nɨmɨsən.
42 “Kən in təmən-ipa kəm itɨmat məmə ekotən Iesu kəm netəmim, kən
motən-iarəp məmə Uhgɨn təmɨləs-ipər rəkɨs in məmə in otakil nolən rəha
netəmim rafin itəm koatəmegəh ne itəm kɨnotɨmɨs rəkɨs.
43 Ien mɨn rafin rəha Uhgɨn aupən kəmoatən-iarəp in məmə, netəmim rafin
itəm koatən nɨpahrienən lan, Uhgɨn otafəl rəkɨs rəhalat mɨn nolən rat mɨn e
nərgɨ in Iesu.”

Narmɨn Rəha Uhgɨn təmuwa o Iaihluə mɨn, netəm u sənəmə netəm Isrel

44 Nian Pita təmatəghat əh, Narmɨn Rəha Uhgɨn təmuwa mərioah mətatɨg
elat u itəm koatəto nəghatən əh.
45 Kən netəm Isrel itəm koatən nɨpahrienən e Iesu itəm kəmotətəu-pən
Pita əpəh Jopa motuwa, kəmotaut pɨk nian kəmotəplan nat əh məmə Uhgɨn
təmawte-in mɨn Narmɨn Rəhan kəm netəm u sənəmə netəm Isrel.
46 Kɨnotɨtun məmə təmos-ipən Narmɨn Rəhan kəm ilat məto-inu kəmotəto
netəmim koatəghat e nəghatən ik pɨsɨn mɨn moatɨləs-ipər nərgɨ Uhgɨn. Kən
Pita təmə,
47 “?Pah tɨtun nən-iəhauən netəm mɨn u məmə okəsolən baptais elat? Məto
ilat kɨnotos rəkɨs Narmɨn Rəha Uhgɨn tahmen etat.”
48 Kən in təmən-ipən məmə okol baptais elat e nərgɨ Iesu Kristo. Kən ilat
kəmotətapəh o Pita məmə otatɨg məsɨn ilat min.

11

Pita təmamnus kəm netəm koatəfak əpəh Jerusalem

1 Kən aposol mɨn ne netəm koatəfak əpəh ikɨn mɨn e nɨtən Jutia kəmotəto məmə
Iaihluə mɨn, ilat mɨn kɨnoatən nɨpahrienən e nəghatən rəha Uhgɨn.

10:34: Dut 10:17; Rom 2:11 **10:37:** Mat 4:12-17 **10:41:** Luk 24:42-43; Wək 1:8 **10:42:** Wək 17:31; 1 Pita 4:5 **10:43:** Aes 53:5-6; Wək 2:38 **10:44:** Wək 11:15; 15:8 **10:46:** Wək 2:4; 19:6 **10:48:** Wək 19:5

2 Kən nian Pita təmər muwin Jerusalem, məto netəm rəha iəfak min itəm
koatən məmə okəkəike katəhg-ipən netəmim, ilat kinoatən nikalin,
3 moatən məmə, “? Tahro ik nəmuwin mətatig e nimə rəha netəm kəsəhg-
ipənən ilat, mətagwən itəmat min ilat?”
4 Kən Pita tinətuoun matən wir kəm ilat namnusən rəha natimnat rafin əpəh
Sisaria,
5 təmatən kəm ilat məmə, “Nian emətatig Jopa matəfak məplan nat kit
tahmen e napilaiirən. E nat əh, eməplan nat kit tahmen e tapolen asol kit itəm
təmiet e neai kətaskəlim nipəgnəmtin min kəhlman-əhlman teiuaiu matuwa
ron io.
6 Emətag-pən wir e nipəgnoa nat əh məplan nat megəh pisin pisin min əh-
ikin itəm kotaliwək ne motəkioah, ne nat megəh iarupin min, ne mənig pisin
pisin min.
7 Kən eməto nəwia suah kit tatən-ipa kəm io məmə, ‘Pita, ətul mohamnu
neen mon.’
8 “Məto ekən-ipən kəm in məmə, ‘! Iərəmərə, kəp! E rəhak nəmegəhən
esunən nat kit nulan itəm Lou rəham təmən-iəhau məmə ekisunən tamkimik
e niganəmtim.’
9 “Eməto min nəwia suah un təmisi-pən e neai matən-ipa kəm io məmə,
‘Əsənən məmə nat kit tamkimik itəm io Uhgin iakən məmə təwir əm
təsamkimikən.’
10 Emuəghat o natimnat min əh mau kisil, kən tapolən apon təmər muwin
əpəh e neai.
11 “Kən roiu agin e nian əh, suah kisil kəhaliet-arəpa e nimə itəm iotatig ikin.
Netəm Sisaria kəmotahl-ipa iləhal məmə okəhaluwa ron io, kit io kan.
12 Kən Narmin Rəha Uhgin təmən-ipa kəm io məmə ekətəu-pən iləhal, nat
əpnapin iləhal sənəmə netəm Isrel. Piatat min ilat sikis itəm kəmotətəu-pa io,
emotuwin kiet-pən əpəh e nimə rəha suah əh Konilias motuwin imə.
13 Kən in təmən-ipa kəm itimat məmə təhrol nulan in təməplan nagelo kit
rəha Uhgin təmuwa miet-arəpa ron e rəhan nimə, kən mən-ipən kəm in məmə,
‘Ahl-ipən netəmim neen kotuwin əpəh Jopa o suah kit nərgin u Saimon Pita.
14 In otən-ipinə nəghatən kit kəm itəmat məmə itəmat rafin, ik ne rəham
min, ne rəham iolwək min, məmə Uhgin otosmegəh itəmat rafin.’
15 “Kən nian emətuoun matəghat, Narmin Rəha Uhgin təmeiuaiu mərioah
matig elat tahmen əm e inu təmuwa min etat aupən.
16 Kən nikik tatəht nəghatən itəm Iərəmərə təmən məmə, ‘Jon tatol baptais
e netəmim e nəhau, məto otəsuwəhən Uhgin tol baptais etəmat e Narmin
Rəhan.’
17 Kən okəmə Uhgin tatos-ipən kəm ilat Narmin kitiəh əm itəm təmos-ipa
kəm kitat nian kitat kəmotən nipahrienən e Iərəmərə Iesu Kristo, io etəmim
əm, okol esən-iəhauən Uhgin o nat naka itəm in tolkeike məmə otol kəm ilat.”
18 Nian kəmotəto nəghatən rəha Pita, ilat kəməsotetəhau minən, məto
kəmotənwiwi Uhgin motəmə, “Nat əh tol nulan məmə Uhgin tinol rəkis suatip
rəha Iaihluə min məmə ilat min okotəuhlin ilat e rəhalat nolən rat min məmə
Uhgin otosmegəh ilat.”

Niməfak əpəh Antiok

19 Nian Sol ne rəhan min kəmotohamnu Stipen, kəmatol tərat kəm netəm
koatən nipahrienən e Iesu. Kən iəfak min əh kəmotagim motuwin əpəh ikin
min əpəh Fonisia ne Saepras ne Antiok, motən-iarəp nərgi Iesu kəm netəm əm
u, netəm Isrel.

11:3: Wək 10:28; Kal 2:12 **11:14:** Wək 16:31 **11:15:** Wək 10:9-48 **11:15:** Wək 2:4 **11:16:** Wək 1:5 **11:18:** Wək 13:48; 14:27 **11:19:** Wək 8:1-4

20 Məto ilat neen netəm Saepras ne Saerin kəmotuwin Antiok motən-iarəp min namnusən təwir rəha Iərəmərə Iesu kəm netəm əpnapin əm, sənəmə netəm Isrel əm.
21 Kən Iərəmərə təmatol wək tepət e rəhan nəsanənən kən mətasitu pik elat, kən netəmim tepət tepət kəmotəuhlin ilat motən nipahrienən e Iərəmərə Iesu.
22 Netəm rəha niməfak əpəh Jerusalem kəmotəto namnusən rəha nat əh, kən kəmotahl-ipən Panapas məmə otuwin əpəh Antiok.
23 Nian təmiet-arəpən, təməplan məmə Uhgin təmolkeike pik ilat matol təwir kəm ilat, kən netəmim tepət kəmotən nipahrienən e Iesu, kən Panapas nikin təmagien masitu elat məmə ilat okoatətul əskasik e Iərəmərə e nikilat rafin.
24 Panapas in etəm wir kit itəm Narmin Rəha Uhgin tərioah mətatig lan, kən rəhan nahatətəən in təskasik o Uhgin. Kən in təmasitu e netəmim tepət ikin əh məmə ilat okotən nipahrienən e Iərəmərə Iesu.
25 Kən Panapas təmiet muwin Tasas mategəs-in Sol.
26 Nian təməplan Sol, təmit mian əpəh Antiok, kəmuatig ikin o nup kitiəh muatəfak ilat netəm rəha niməfak əh matuəgətun netəmim tepət. Ikin əh Antiok kəmətuoun kaun-in netəm rəha Iesu Kristo məmə, "Kristin."*
27 E nian əh, ien neen rəha Uhgin kəmotiet Jerusalem motuwin əpəh Antiok.
28 Kit nərgin u Akapus təmətul məghat e nəsanənən e Narmin Rəha Uhgin məmə otəsuwəhən nəumis otan e nitən Rom apiəpiə. (Nəumis təman nian Klotias təmatərəmərə e netəm Rom.)
29 Kən netəm rəha Iesu əpəh Antiok kəmotolkeike məmə okotasitu e netəm rəha Iesu əpəh Jutia. Kit tahl-ipən məni naka, tepət o noan məsin, itəm titun nahl-ipənən.
30 Kən kəmotol məni min əh, motəmki-pən kəm Panapas ne Sol məmə okuəmik mian kəm elta min rəha niməfak əpəh Jerusalem.

12

Kig Herot Akripa Kitiəh təmol nəratən kəm niməfak

1 E nian əh, nian Panapas ne Sol kəmatuəgətun əpəh Antiok, Kig Herot Akripa Kitiəh təmahl-ipən rəhan mopael min məmə okotaskəlim netəmim neen rəha niməfak əpəh Jerusalem məmə otol ilat kotəto nahməən e nipətilat.
2 Təmahl-ipən rəhan min netəmim kəmotuwin kaskəlim Jemes pia Jon kən motətamnu e rəhalat naip asol.
3 Nian təmətamnu Jemes, məplan məmə netəm Isrel nikilat təmagien pik ron. Kən in təmatig maskəlim min Pita. Təmatol nat u e nian kəmatol lafet mil lan Rəha Nuhagego-inən ne Pret U Is Tikə Lan.
4 Nian tinaskəlim rəkis Pita, kən təmiləs-ipən e kalapus. Kən Herot təmən məmə mopael sikistin okoatətlosig-in, kuwit kuwit e aua min rafin e nərauiəgən ne lapin. Kən Herot tolkeike məmə otiuw-iarəp tətul e niganəmti netəmim nian lafet tinol namnun.
5 Məto nian Pita təmətatig e kalapus, kən netəm rəha niməfak kəmotəfak-pən əskasik ron kəm Uhgin.

Uhgin təmiləs-iarəp Pita e kalapus

6 E lapin itəm olawig in, kən Herot tiuw-iarəp, Pita təmətapil ilugin e mopael kəiu, kəməlis nelmin mil e sen kəiu, kətu-pən kit e mopael kit, kən kətu-pən kit e mopael kit min. Kən mopael kəiu katuətul matuehm nafiluə e kalapus.

11:22: Wək 4:36 **11:25:** Wək 9:30 * **11:26:** E nəghatən Kris, nipəti nəghatən u "Kristin" tatən məmə "rəha Kristo." **11:28:** Wək 21:10 **11:30:** Wək 12:25

7 Roiu agin-əh, nagelo kit rəha Iərəmərə tiet-pa, kən təmasiə məhag-əhag e
nipəgnoa kalapus. Təmekek nikali Pita kən məhgaiir lan. Kən məmə, "!Ətul
uəhai!" Kən sen mil kəmuisas atip e nelmi Pita mil.
8 Kən nagelo tən-ipən kəm in məmə, "Uwin e rəham put ne natimnat." Kən
Pita tuwin elat. Kən tən-ipən min kəm in məmə, "Uwinin rəham kot, kən
mətəu-pa io."
9 Kən Pita təmətəu-pən miaiet e nipəgnoa kalapus, məto in təsitunən məmə
natimnat min u nagelo tatol lan in nipahrienən. Nikin təht məmə tatehm nat
kit tahmen e napilaiirən.
10 Kəmualiwək muaprəkis-in mopael kit itəm tatehm kalapus, kən
mualiwək muaprəkis-in min mopael kit min, kən kəmuea e namnu toa
itəm kəmiləkin e iaen. Toa u tatuag-pən e taon asol. Nian kəmuea iuəhkir
ron kən təmerəh atip kən kəmiaiet-pən ikin. Nian kəmualiwək məsin mian e
suatip, kən əmun nagelo təmikə min.
11 Kən Pita in tinitun məmə sənəmə napilaiirən, kən tən məmə, "Roiu enitun
ətuatip məmə Iərəmərə təmahl-ipa rəhan nagelo təmuwa miləs-irəkis io e
nat naka itəm Herot tolkeike məmə otol lak itəm netəm Isrel kəmoatolkeike
məmə okotəplan."
12 Nian Pita tinitun məmə Uhgin təmiləs-irəkis in, kən təmuwin əpəh e nimə
rəha Meri, mama rəha Jon Mak. Netəm koatahatətə e Uhgin tepət kəmotuwa
kitiəh moatəfak-pən kəm Uhgin məmə otasitu lan.
13 Kən Pita təməht-əht toa e iat rəha nimə əh, kən pətan iolwək kit, nərgin u
Rota, təmaiu muwin məmə karmə pah əh tatəht-əht toa.
14 Nian təmətо nəwia Pita, kən təmitun məmə in Pita pahrien. Kən nikin
təmagien pik agin-əh kən taluin nerəhən e toa məto təmaiu mitəlig muwin
məplan netəmim u koatəfak, kən təmən məmə, "!Ei, netəmim, Pita əpəh ihluə
e toa tatətul!"
15 Məto kotəmə, "Ah. Ik ialməl." Məto in təmatəkəike matən məmə, "!Kəp!
Iatən pahrien." Kən ilat kotən məmə, "Okəmə naka rəhan nagelo tiə."
16 Məto Pita tatəkəike matəht-əht toa. Kən kəmotuwin kerəh e toa, kən nian
kəmotəplan in, nikilat təmaut pik ron.
17 Məto Pita təmiləs-ipər nelmin mefətutu ilat məmə okəsotəghatən. Kən
matən-iarəp kəm ilat məmə təmahro nulan Iərəmərə təmiləs-iarəp in e kala-
pus. Kən mən-ipən kəm ilat məmə, "Otən-ipən nəghatən u kəm Jemes ne piatat
min e niməfak." Kən təmiet magim matuwin ik pisin kit min.
18 Kəmən lawigin, mopael min itəm kəmoatehm Pita e kalapus,
kəmotətapəh-ətapəh olat min, kən minotəruru əfəməh məmə Pita
təmahruwin.
19 Kən nian Herot təmətо məmə Pita təmikə, kən təmahl-ipən mopael
min məmə okotegəs-in. Məto nian mopael min kəməsotəplanən, kən Herot
təmaun-in mopael min itəm kəmotehm kalapus mətapəh olat məmə Pita
təmahrol magim. Məto ilat kotəruru kən in təmən məmə okəmik mopael min
əh kan kohamnu ilat. Kən Herot təmiet Jutia muwin e taon kit Sisaria matig
ikin o nian neen.

Kig Herot Akripa Kitiəh təmimis

20 E nian əh, Kig Herot Akripa Kitiəh nemə̈ha təmol pik təmetəhau netəm
kotatig e taon mil əh, Taea ne Saeton. Kən netəm-iasol min rəha taon mil
əh kəmotuwa kitiəh kən motuwin məmə okotəplan kig məmə okotaru nego,
məto-inu netəm iməlat ikin kotuwin katos-nəmtin nagwənən imə kig ikin.
Məto aupən ilat kəmotuwin motəplan kig, kəmotəghat ilat suah kit nərgin u

12:10: Wək 5:19 **12:18:** Wək 5:22-24

Plastus, itəm tatehm wir natimnat e nimə rəha Kig Herot, motiuw-pən məmə otətəu-pən ilat.
21 E nian itəm Kig Herot təmitəpun lan məmə otuwin məplan ilat, kən təmuwin e rəhan natimnat wir min itəm tatəgətun məmə in tatərəmərə. Kən təmuwa məpələh e ikin imə kig, kən matəghat kəm netəmim.
22 Kən netəmim kəmotagət əfəməh məmə, "! Suah u tatəghat sənəmə in etəmim məto uhgin kit!"
23 Kən roiu agin min nagelo kit rəha Iərəmərə təmoh e nimisən əskasik kit məto-inu Herot təmos nənwiwiən o netəmim, kən məsos-ipənən nənwiwiən kəm Uhgin, kən wom min kəmoton nisgan kən timis.
24 Kən e nian əh, netəm koatən nipahrienən e Iesu kəmoatəkəike kətamnus-iarəp nəghatən rəha Uhgin e ikin min tepət, kən netəmim tepət kəmotuwa katən nipahrienən e Iesu.
25 Nian Panapas ne Sol kəmioal namnun rəhalau wək əpəh Jerusalem, miatəlig mian Antiok iləhal Jon Mak.

13

Uhgin təmitəpun Panapas ne Sol məmə okioal rəhan wək

1 E niməfak Antiok, ien min əh-ikin ne iəgətun min. Ilat u Panapas, ne Simeon katən məmə etəm iapin, ne Lusias etəm Saerin, ne Manaen u təmepət ilau Herot Antipas u təmatərəmərə e Kalili aupən, ne Sol.
2 E nian kit ilat kəmotapəs nagwənən kən moatəfak-pən kəm Iərəmərə, kən Narmin Rəha Uhgin təmən-ipən kəm ilat məmə, "Iakolkeike məmə roiu əh onəkotiləs-ipər Panapas ne Sol məmə ilau okioal wək u itəm emaun-in ilau ron."
3 Kən nian kinotapəs rəkis nagwənən motəfak, kən motələhəu-pən nelmilat e rəhalau-kapə məmə okotiləs-ipər ilau, kən motahl-ipən ilau məmə okian mioal wək.

Panapas ne Sol kəmuən-iarəp nəghatən rəha Uhgin əpəh Saepras

(Əplan map rəha naliwəkən rəha Pol e namnu naoa u.)

4 Kən məto-inu Narmin Rəha Uhgin təmahl-ipən ilau məmə okioal wək u, kən ilau kəmian əpəh e taon Selusia, kən ikin əh kəmian e nego kit mian əpəh e nəptən kit Saepras.
5 Nian kəmiet-arəpən e taon Salamis, kəmian e nimə rəha nuəfiminən rəha netəm Isrel matuən-iarəp nəghatən rəha Uhgin. Kən Jon Mak tatətəu-pən ilau mətasitu elau.
6 Kən kəməhlaliwək əm e nəptən un mətoarus məhaliet-arəpa e taon Pafos. Ikin əh kəməhaləplan noanol kit rəha Isrel itəm tatol nat pispis e nəsanənən rəha iərmis min, kən in ien eiuə, nərgin u Patisas.
7 Suah u tətaliwək nian tepət ilau Setias Polas u kapman asol rəha netəm Saepras. Setias Polas in tenatig, rəhan nətəligən təwir. Kən in təmahl-ipən nəghatən məmə Panapas ne Sol okuea muəplan, məto-inu tolkeike məmə otəto nəghatən rəha Uhgin.
8 Məto suah u Patisas təmatən rat ilau. (Nərgin e nəghatən Kris katən məmə Elimas). Kən mətalkut məmə otəuhlin nətəligən rəha Setias Polas məmə otəsənən nipahrienən e Iesu.
9 Kən Sol u kətaun-in min məmə Pol, Narmin Rəha Uhgin təmərioah e nikin, kən təmətag-pən ətuatip o Elimas kən mən məmə,

---

12:23: Dan 5:20 **12:24:** Aes 55:11 **12:25:** Wək 11:29-30; 15:37 **13:2:** Wək 9:15 **13:3:** Wək 6:6 **13:5:** Wək 12:12; 15:39

10 “! Ei! Ik nəti Setan. Ik tikimir rəha natimnat rafin itəm kotətuatip. Ik
nakərioah əm e neiueiuəən ne nəratən. ?Onəghan nəpanapəs nən ratən suatip
pahrien rəha Iərəmərə itəm natəuhlin?
11 Roiu əh, Iərəmərə otol nalpinən kit kəm ik məmə niganəmtim otəpis,
onəsəplanən nəhag-əhagən kit ne o nian neen.” Kən roiu agin min təməplan
norəu ne napinəpən kəmuea mualpin niganəmtin, kən niganəmtin təpis agin.
Kən təmətul matea-pən əpnapin əm məmə suah kit otasitu lan mit.
12 Nian kapman Setias Polas təməplan nat əh, təmən nipahrienən e Iesu
məto-inu təmaut magien o nəgətunən rəha suah mil e Iərəmərə.

Panapas ne Pol kəmian Antiok əpəh ikin Pisitia

13 Kən Pol ne rəhan min netəmim kəmotiet Pafos motuwin e nego kit
motuwin əpəh taon Perka e ikin Pamfilia. Ikin əh Jon Mak təmapəs ilat mitəlig-
pən əpəh Jerusalem.
14 Kən ilat kəmotiet Perka motuwin əpəh taon Antiok əh-ikin Pisitia. Kən
e nian rəha Sapat, kəmotuwin imə e nimə rəha nuəfiminən rəha netəm Isrel
moatəpələh.
15 Nian kəmotəto nafinən rəha Lou ne Ien Min, kən netəm-iasol rəha nimə
əh kəmotahl-ipən nəghatən kəm Pol ne Panapas motən məmə, “Piak min.
Okəmə itəmat kit tatos nəghatən wir məmə otən tasitu e netəmim, tətul mən-
iarəp.”
16 Kən Pol təmətul mefətutu ilat məmə okəsotəghatən, kən mən məmə,
“Noanol min rəha netəm Isrel ne itəmat Iaihluə min itəm noatəfak-pən kəm
Uhgin, otətəlig-in-tu io.
17 Uhgin rəha noanol min rəha Isrel təmitəpun timitat min aupən kən mol
ilat kotepət nian ilat kəmoatatig əpəh ikin Ijip. Kən e nəsanənən asol rəhan,
təmit-iarəp ilat e nəptən əh.
18 Kən matehm wir ilat o nup foti nian kəmotan əpəh ikin taruən-aruən ikin.
19 In təmol noanol min rəha netəm Isrel kəmotoh kapman min rəha nəptən
sepin itəm kotatig e nitən əh Kenan, kən mos-ipən nəptən əh rəhalat kəm tipitat
min məmə rəhatat.
20 Natimnat min əh kəmol nup fo-hanrit-fifti tinuwa minuwin rəkis. Uarisig
e natimnat min əh, Uhgin təmos-ipən kəm noanol min rəha Isrel netəm-iasol
min məmə ilat okotərəmərə elat mətoarus-pa e nian rəha ien rəha Uhgin
Samuel.
21 Kən netəmim kəmotətapəh kəm Samuel o kig, kən Uhgin təmos-ipən kəm
ilat Sol u nəti Kis, təmisi-pən e noanol rəha Benjamin. Kən in təmərəmərə elat
o nup foti.
22 Kən nian Uhgin təmiləs-irəkis Sol, kən in mol Tefit təmuwa kig. In təmən-
iarəp nat kit təwir lan məmə, ‘Eməplan suah kit Tefit nəti Jese, in etəm tətuatip
itəm io iakolkeike. Kən in otol natimnat rafin itəm io iakolkeike məmə otol.’
23 “Kən Uhgin təmol məmə Iosmegəh kit, inu Iesu, otisi-pən e noanol rəha
suah u Kig Tefit, məmə otosmegəh netəm Isrel tahmen-pən əm məmə in
təmən-iəkis mihin.
24 Məto uarisig Iesu tətuoun rəhan wək, Jon təmaupən mən-iarəp kəm
noanol min rəha Isrel məmə okotəkəike motəuhlin ilat e rəhalat nolən rat min
kən kol baptais elat.

13:11: Wək 9:8 **13:13:** Wək 15:38 **13:17:** Eks 1:7; 6:6; 12:51 **13:18:** Nam 14:34; Dut 1:31-32 **13:19:** Dut 7:1; Jos 14:1 **13:20:** Jdg 2:16; 1 Saml 3:20 **13:21:** 1 Saml 8:5,19; 10:20-24 **13:22:** 1 Saml 13:14; 16:12; Sam 89:20 **13:23:** 2 Saml 7:12-16 **13:24:** Mat 3:1-2

25 Nian Jon təmatuwa iuəhkir o nolən namnun rəhan wək, in təmən məmə,
‘?Nikitəmat təht məmə io pah? Io sənəmə etəm ilouin itəm Uhgin təmən rəkis.
!Kəp! In tatuarisig lak itəm io esahmenən məmə ekapeg rəkis rəhan put.’*
26 “Piak min itəm nəmotisi-pən e noanol rəha Epraham, ne itəmat Iaihluə
min itəm nəkoatəfak kəm Uhgin, otətəlig-in wir, Uhgin təmahl-ipa kəm kitat
nəghatən u e Iesu məmə in otosmegəh kitat.
27 Kən netəmim itəm kotatig Jerusalem ne rəhalat netəm-iasol min
kəməsotitunən məmə suah əh inəh Iesu, Uhgin təmahl-ipa məmə otosmegəh
ilat. Kən nat əpnapin kəmatafin-iarəp kəm ilat e Sapat min rafin nəghatən
rəha ien min rəha Uhgin itəm kəmoatən e Iesu, məto ilat kəməsotitunən. Kən
ilat kəmotən məmə okohamnu Iesu tahmen-pən əm itəm ien min rəha Uhgin
kəmotən aupən məmə netəmim okotol mihin.
28 Nat əpnapin kəməsotəplanən nat kit məmə otimis ron, məto kəmotətapəh
məmə Pailat otohamnu.
29 “Nian kəmol rafin natimnat itəm Nəghatən rəha Uhgin təmən məmə okol
mihin lan, kən rəhan min netəmim kəmotiləs-iəhau e nig kəluau motiləs ka
kitənim e nipəg kəpiel.
30 Məto Uhgin təmol in təmegəh min e nimisən.
31 Kən e nian tepət tatiet-arəpa o rəhan min netəmim. Netəm əh, ilat Iesu
kəmotan aupən əpəh Kalili mətoarus-pa Jerusalem. Kən roiu əh netəm əh
koatən-iarəp kəm piatat min u noanol min rəha Isrel, məmə ilat kəmotəplan
pahrien Iesu, kən in təməmegəh pahrien.
32 “Kən roiu əh, itimat ioatən-ipinə kəm itəmat namnusən təwir əh, məmə
nəniəkisən itəm Uhgin təmol kəm tipitat min aupən,
33 roiu əh, tinol rafin nəghatən rəhan kəm kitat noanol min rəhalat nian
təmosmegəh Iesu e nimisən. Tahmen-pən əm e Naoa Rəha Uhgin e Naoa Rəha
Napuən Min kəiu tatən məmə,
‘Ik nətik. Roiu enuwa rəham tata ətuatip.’
34 “Uhgin təmən-iəkis rəkis e rəhan Naoa məmə otəpanosmegəh Iesu e
nimisən, kən okol təsimis minən, kən nipətin otəsəmnəmitən. Tatən məmə,
‘Nipahrienən, oekos-ipinə nat wir agin min kəm ik itəm emən-iəkis rəkis kəm
Kig Tefit aupən.’
35 “Kən e ik pisin min kit min e Naoa Rəha Uhgin, Kig Tefit təmən kəm Uhgin
e Iosmegəh məmə,
‘Kən onisegəhan-inən məmə nipəti Iolwək Ətuatip rəham otəmnəmit məpien.’
36 “Nian Tefit təmatəmegəh, təmol natimnat min itəm Uhgin tolkeike.
Uarisig ikin timis, kən kəmitənim ilat tipin min, kən nipətin təməmnəmit.
37 Kən nəghatən əh, təməsəghat-inən Tefit, məto təmatəghat-in Iesu məmə in
min təmimis, məto Uhgin təmol təmegəh min, kən nipətin təmisəmnəmitən.
38 “Kən piak min, iakolkeike məmə onəkotitun məmə roiu iatən-ipinə kəm
itəmat məmə e Iesu, Uhgin otos-irəkis nolən rat min rəhatəmat.
39 Kən itəmat onəkotəkəike motitun məmə Iesu pisin əm titun nos-irəkisən
nolən rat rəha netəm u itəm koatahatətə lan. In otikis ilat o nolən rat
min rəhalat. Məto suatip rəha nətəu-pənən Lou rəha Moses təsahmenən o
nosmegəhən etəmim.
40 Kən itəmat onəkotəkəike moatəto itəmat məmə nəghatən rəha ien min
rəha Uhgin otəsuwamən etəmat.
41 Kən in tatən məmə,

---

* **13:25:** Iolwək rəha etəm-iasol in tatapeg rəkis put rəha etəm-iasol rəhan. Wək u in ləhau agin.
13:25: Jon 1:20,27 **13:28:** Mat 27:22-23 **13:29:** Mat 27:59-60 **13:31:** Wək 1:3,8 **13:33:** Sam 2:7 **13:34:** Aes 55:3 **13:35:** Sam 16:10 **13:39:** Rom 10:4

‘Ei, otətəlig-in-tu, itəmat itəm noatəghat nausit moatən rat natimnat rafin.
Onəkotaut kən motimis, məto-inu e nian nakoatəmegəh, oekol nat kit
tərat pik otəmat itəm okol nəsotənən nipahrienən lan, nat əpnapin
okəmə suah kit otən ətuatip kəm itəmat.’ ”

Netəmim kəmotagien o namnusən təwir

42 Nian Pol ne Panapas kinatiaiet e niməfak, netəmim kəmotətapəh olau
məmə, “Awi, okol nakuea min e Sapat u tatuwa, muən-iarəp min nəghatən əh
neen kəm itimat.”
43 Kən nian netəmim kəmotiet e nimə, ilat tepət kəmotətəu-pən Pol ne
Panapas. Netəm əh, neen noanol min rəha Isrel, kən neen netəm rəha ikin
min itəm kəmotapəs rəhalat nahatətəən moatətəu-pən nahatətəən rəha netəm
Isrel.
Kən ilau kəmuəghat kəm ilat matuən-ipən əskasik kəm ilat məmə,
“Onəkotəkəike motaskəlim nahatətəən rəhatəmat e Uhgin.”
44 Kən e Sapat itəm tatuwa, iuəhkir netəmim rafin e taon asol əh kəmotuwa
məmə okotəto nəghatən rəha Uhgin.
45 Kən nian netəm Isrel kəmotəplan nimanin netəmim kəmotuwa o
nəghatən rəha Pol, kən kəmotetəhak pik olat, kən minotətuoun moatən rat
Pol ne nat naka itəm in tatən.
46 Kən Pol ne Panapas kəməsuaginən kəmuən məmə, “Itimlau oekuəike
muən-iarəp nəghatən u rəha Uhgin kəm itəmat pitən, noanol min rəha Isrel.
Kən itəmat nəmotapəs nəghatən rəha Uhgin, kən itəmat nakoatən atip əm
məmə itəmat nəsotahmenən o nosən nəmegəhən lilin. Kən roiu itimlau
enatian məmə ekuən-iarəp namnusən təwir u kəm Iaihluə min itəm sənəmə
noanol min rəha Isrel,
47 kən inu, inu nəghatən itəm Iərəmərə təmos-ipa rəkis kəm itimlau məmə
ekioal, in tatən e Naoa Rəha Uhgin məmə,
‘Io emol ik məmə onəkuwa ik nəhag-əhagən kit rəha Iaihluə min, məmə natən-
iarəp kəm netəmim rafin məmə iakolkeike məmə ekosmegəh ilat.’ ”
48 Nian Iaihluə min kəmotəto nəghatən əh, nikilat təmagien ron, kən
minoatamnus-amnus kəm ilat min məmə nəghatən rəha Iesu Iərəmərə in
təwir pik. Kən netəm u itəm Uhgin təmaun-in rəkis ilat məmə okotos
nəmegəhən u itəm namnun tikə, ilat kəmotən nipahrienən lan.
49 Kən nəghatən rəha Iərəmərə təmaiu mitəlau e nitən əh rafin e taon əh.

Noanol min rəha Isrel kəmotəhg-iarəp Pol ne Panapas

50 Məto noanol min rəha Isrel neen kəmotuwin motəplan nipitan asol rəha
taon əh itəm koatəfak ilat netəm Isrel, ne netəm-iasol min e taon əh, motiuw-
pa ilat moatol nemə̈ha kəm Pol ne Panapas. Kən kəmotəhg-iarəp ilau iməlat
ikin.
51 Məto ilau kəmioah pispis nəptən e nelkilau tahmen e nəmtətin kit məmə
Uhgin təməuhlin məntaan kəm ilat kən otol nalpinən kəm ilat. Kən ilau
kəmiaiet mian e taon əh Ikoniam.
52 Məto netəm rəha Iesu əpəh Antiok, Narmin Rəha Uhgin tatərioah elat, kən
ilat nikilat tətagien pik.

14

Pol ne Panapas kəmian Ikoniam

1 E Ikoniam kəmian min əpəh e nimə rəha nuəfiminən rəha netəm Isrel, kən
matuən-iarəp nəghatən rəha Uhgin, kən nəghatən rəhalau təwir pik məmə
təmiuw-pa netem Isrel tepət ne netəm Iaihluə tepət min, məmə ilat kəmoatən

13:41: Hab 1:5 **13:46:** Wək 3:26; 18:6 **13:47:** Aes 49:6 **13:51:** Mat 10:14; Wək 18:6

nipahrienən e Iesu. 2 Məto netəm Isrel itəm kəsotənən nipahrienən e rəhalau
nəghatən, kəmotuwin o Iaihluə min, motol ilat kotetəhau pik netəm u koatən
nipahrienən e Iesu, moatol neməha kəm ilat.
3 Məto Pol ne Panapas kəmuatig ikin tuwəh, məsuəginən ilat, kəmatuəkəike
matuən-iarəp nəghatən rəha nəwirən rəha Uhgin kəm netəmim rafin. Kən
Iərəmərə təmol ilau kioal nat pispis ne nəmtətin tepət məmə netəmim okotitun
məmə rəhalau nəghatən rəha nosmegəhən in nəghatən pahrien.
4 Kən netəm ikin əh, kəmotəhap ilat min, neen kəmotətəu-pən netəm Isrel
itəm kəsotənən nipahrienən e Iesu, kən neen kəmotətəu-pən aposol mil əh,
Pol ne Panapas.
5 Kən netəm Isrel ne Iaihluə min, ne netəm-iasol min rəhalat min, kinoatol
nəghatən anion kit məmə okotərəkin ilau, kən motahtimnu ilau e kəpiel.
6 Məto nian kəmotəto nəghatən anion rəhalat, kəmuagim mian əpəh e ikin
Likaonia, kən mian mətuatig e taon mil əh, Listra ne Tepe.
7 Kən e taon mil əh ne ikin min titəlau e taon mil əh, ilau katuən-iarəp
namnusən təwir rəha Iesu Iosmegəh.

Pol ne Panapas əpəh Listra

8 Kən e Listra, suah kit əh-ikin. Nian təmaiir məto nelkin təməfaiu təruru
naliwəkən, tatəpələh əm, kən in tatəpələh ikin əh
9 matətəlig-in nəghatən rəha Pol. Pol təmətag-pən ətuatip o suah əh, minitun
məmə suah əh tinatahatətə rəkis məmə nelkin titun nəwirən,
10 kən magət əfəməh lan məmə, "! Ei piak, ətul!" Kən əmun, suah apon
təmətip mər kən minataliwək.
11 Nian nimanin netəmim kəmotəplan nat əh itəm Pol təmol, kəmotən
əfəməh e nəghatən Likaonia məmə, "! Ei! Otəplan-tu. Uhgin min rəhatat
kinotol netəmim in, ilat minotuwa imətat ikin."
12 Kən kəmotəuhlin nərgi Panapas məmə Sus u nipətin təmə in iərəmərə rəha
uhgin min rəhalat. Kən kəmotəuhlin min nərgi Pol məmə Heremes, nipətin u
məmə in iəghat asol rəha uhgin min rəhalat.
13 Nimə rəha narmi nat rəha uhgin əh Sus, in tatətul ihluə e taon əh. Kən
pris rəha uhgin əh Sus təmasig kau min neen itəm tinətu-pən rəkis nəgui-nig
elat. Kən məmik ilat muwa e nafiluə rəha latuənu rəhalat itəm kəmotol əpətin
e kəpiel. Məto in ne nimanin netəmim kotolkeike məmə kotol sakrifais kəm
ilau motol nənwiwiən lan kəm Pol ne Panapas.
14 Məto nian aposol mil kəmuəto nəghatən e nat əh, kəmuəhap rəhalau
natimnat.* Kən kəmuaiu mian əpəh ilugin elat. Kən muagət əfəməh məmə,
15 "! Ei, nəman! ? Nakotəmə nəkotol nat un o naka? Itimlau etəmim əm
tahmen etəmat. Etios namnusən təwir matuea kəm itəmat, kən ekioalkeike
məmə ekuəuhlin nətəligən rəhatəmat məmə nakotapəs nəfakən kəm uhgin
min u itəm rəhalat nəsanənən tikə. Məto onəkotəfak əm kəm Uhgin itəm
tatəmegəh, mətatig namnun tikə. In pisin əm təmol neai, nəptən, nitəhəi, ne
natimnat rafin itəm koatatig ikin min rafin.
16 Aupən in təmegəhan-in məmə netəmim e ikin min rafin məmə ilat
okotətəu-pən atip əm suatip min rəhalat.
17 Məto nian rafin in tatol suatip kəm ilat məmə ilat kotitun nəplanən
rəhan nəwirən itəm in tatol. In tatol nuhuən tatəfik, matol nagwənən min e
nasumən, kən koatol nipətilat e nian ətuatip rəhalat. In tatos-ipən nagwənən
kəm itəmat mol itəmat nakoatəto təwir."

14:3: Mak 16:20; Hip 2:4 **14:5:** Wək 14:19 **14:11:** Wək 28:6 * **14:14:** "kəmuəhap rəhalau natimnat" in nəmtətin kit məmə kəmotəto tərat pik e nolən əh **14:15:** Sam 146:6; Wək 10:26 **14:16:** Wək 17:30 **14:17:** Jer 5:24

18 Məto kəmatuən pap nəghatən əh kəm ilat, iuəhkir əm kuakiə o nən-
iəhauən ilat o nolən sakrifais, o nos-ipənən nənwiwiən kəm ilau.
19 Kən netəmim neen e noanol min rəha netəm Isrel kəmotiet e Antiok əh
Pisitia ne Ikoniam motiet-pa Listra motiuw-pa netəmim tepət məmə okotuwa
kəplan ilat. Kən kəmotiləs Pol kən motaht e kəpiel, kən motewkəkan ka
kərakin-iarəp e taon motapəs tətaməhl. Nikilat təht məmə təmimis.
20 Məto nian netəm rəha Iesu kəmotuwa kətul kitəlau in, kən tətul əmun
muwin min əpəh imə e taon. Kən kəmən lawigin, in ne Panapas kəmiaiet mian
Tepe.

Pol ne Panapas kəmietəlig-pən Antiok əh Siria

21 Kən Pol ne Panapas kəmuən-iarəp namnusən təwir e taon əh Tepe, kən
kəmiaiuw-pa netəmim tepət kotuwa o Iesu. Kən kəmiatəlig muea Listra, kən
uarisig u, kiaiet min muea Ikoniam, kən miaiet min muea Antiok əh Pisitia.
22 Kən ikin əh, kəmatuem əskasik netəm rəha Iesu. Kən matioas-ipən
nəghatən məmə okotətul əskasik e nahatətəən e Iesu. Kən matuən məmə,
"Kitat okotatig e nəratən tepət nian koatuwin e suatip rəha nuwinən matig ah-
gin nərəmərəən rəha Uhgin. Məto nat əpnapin əm, kitat okotəkəike moatətul
əskasik."
23 Kən e niməfak min e ikin min rafin itəm ilau katian ikin, katuəmki-pər
elta min rəhalat. Kən matuapəs nagwənən matioal nəfakən, kən matuələhəu
e nelmi Iərəmərə netəmim itəm kinoatən rəkis nipahrienən lan.
24 Kən ilau kəmian-pən Pisitia ikin muatite-pa Pamfilia ikin e taon əh Peka,
25 ikin əh ilau kəmuən-iarəp namnusən təwir ikin. Kən ilau kəmuatite-pa
min e taon kit min Atalia,
26 kən kəmios nego ikin miatəlig-pa Antiok əh Siria. Netəm Antiok əh
inəh, aupən ikin ilat kəmotahl-ipən Pol ne Panapas məmə okian muən-iarəp
nəghatən rəha Uhgin, kən motəfak məmə Uhgin otehm wir ilau e ikin min itəm
ilau katian ikin. Kən roiu kinioal namnun wək rəhalau.
27 Nian ilau kəmiatəlig-pa min, kəmuaun-in netəmim rəha niməfak məmə
okotuwa kitiəh. Kən ilau kəmuən-iarəp kəm ilat natimnat itəm Uhgin təmol
elau e nəsanənən rəhan, kən məmə təmahro nulan Iaihluə min, ilat kəmotuwa
moatən nipahrienən e Iesu.
28 Kən ikin əh, ilau kəmuatig tuwəh ilat netəm rəha Iesu.

15

Iəfak min neen kəmoatən məmə netəmim okotətəu-pən Lou rəha Moses

1 Kən netəmim neen kəmotiet əpəh Jutia motatite-pa Antiok moatəgətun
piatat min moatən məmə, "Okəmə kəsəhg-ipənən itəmat, tahmen e inu itəm
Lou rəha Moses tatən mihin, okol Uhgin təsosmegəhən itəmat."
2 Kən Pol ne Panapas ilat netəm əh koatərgəhəu o nəghatən əh, kən kəmotəghat
əfəməh e nənən əh. Kən uarisig, netəm rəha niməfak əh Antiok kəmotitəpun
Pol ne Panapas ne ilat neen min məmə okotuwin Jerusalem motəplan aposol
min ne elta min rəha niməfak o nənən əh.
3 Netəm rəha niməfak kəmotahl-ipən ilat kotuwin, kən nian ilat kəmoatiet-
pən Fonisia ne Sameria, kəmoatən-iarəp məmə tahro nulan Uhgin tatiuw-pa
Iaihluə min koatuwa rəhan netəmim. Kən nəghatən əh təmol piatat min ikin
əh nikilat tətagien pik.

14:19: Wək 17:13; 2 Kor 11:25 **14:22:** Wək 15:32; 1 Tes 3:3 **14:26:** Wək 13:1-2 **14:27:** Wək 15:4,12 **15:1:** Kal 5:2 **15:2:** Kal 2:1

4 Nian kəmotiet-pa Jerusalem, netəm rəha niməfak ne aposol min ne elta
min rəha niməfak, kəmotagien məmə okotos ilat motuwin iməlat min ikin.
Kən Pol ne netəm əh kəmotən-iarəp natimnat itəm Uhgin təmasitu elat lan.
5 Məto Farisi neen əh-ikin itəm koatən nipahrienən e Iesu, kəmotətul motən
məmə, "Iaihluə min, okəike kəhg-ipən ilat, kən onəkotəkəike kəgətun ilat
məmə okotətəu-pən Lou rəha Moses."

Aposol min ne netəm-iasol min kəmotəghat əpəh Jerusalem

6 Kən aposol min ne elta min rəha niməfak kəmotəpələh kəmotəghat-in
nənən əh.
7 Kən nian kəmotəghat nəfəməh məsin, kən Pita təmətul mən məmə, "Piak
min. Itəmat nəkotitun wir məmə nuwəh rəkis Uhgin təmitəpun io e nikitat
məmə ekən-iarəp namnusən təwir rəha Iesu kəm Iaihluə min məmə okotən
nipahrienən lan.
8 Uhgin titun nətəligən rəha netəmim, kən in tinəgətun rəkis məmə nikin
tagien məmə otosmegəh netəm u sənəmə noanol min rəha Isrel, məto-inu
təmos-ipa Narmin Rəha Uhgin kəm ilat e suatip kitiəh əm itəm təmos-ipa kəm
kitat.
9 In təməsol pisinən kəm ilat. !Kəp! In təmafəl rəkis rəhalat nolən rat min
məto-inu koatən nipahrienən lan tahmen-pən əm e itəm tinol rəkis kəm kitat.
10 "? Məto tahro itəmat nakoatuwin e suatip pisin məmə Uhgin nikin
otahmə? ?Tahro itəmat ninoatiləs-ipən Lou kəm ilat məmə in nat təfigəm kit
itəm ilat kotalis? !Kəp! Itəmat, otəplan-tu. Kitat ne tipitat min kitat rafin
kəsotahmenən məmə okotiləs nat figəm əh.
11 Məto kitat koatahatətə məmə Iesu in Iərəmərə rəhatat, kən in tatosmegəh
kitat e rəhan nəwirən əm, kən in matol əm nəhlan kəm ilat."
12 Nəghatən əh təmol ilat kotəruru nat okotən, kən moatətəlig-in Pol ne
Panapas kinatuamnus-iarəp nat pispis min ne nəmtətin pisin pisin min itəm
Uhgin təmol ilau kioal e niganəmti Iaihluə min.

Jemes təmahtosig-in nəghatən

13 Nian kəmioal namnun nən-iarəpən wək min rəhalau, kən Jemes tətul
mən məmə, "Piak min. Otətəlig-in wir-tu rəhak nəghatən.
14 Pita təmən wir agin kəm kitat məmə tahro nulan Uhgin təmiet-pa pitən o
Iaihluə min məmki-rəkis ilat neen məmə rəhan min.
15 Məto nat əh tahmen-pən əm e nəghatən itəm ien rəha Uhgin təmən itəm
kəmətə e Naoa Rəha Uhgin. Uhgin tatən məmə,
16 'Uarisig e natimnat min əh, oekitəlig-pa min.
Oekol-wir nego rəha nərəmərəən rəha Kig Tefit u təməhap aupən iuəhkir
tamnim.
Nat əpnapin iuəhkir tamnim, məto ekiləs-ipər milpin mafəl mol təskasik min,
17 məmə netəm əpnapin e nitən min u Iaihluə min, itəm ninəmitəpun rəkis ilat
məmə rəhak netəmim min, ilat okotegəs-in io.
18 Io Iərəmərə iatən mihin kən emol netəmim kotitun rəkis nat əh aupən.' "
19 Kən Jemes təmən məmə, "Kən tol nəhlan, io iakən məmə roiu Iaihluə min
kinoatəuhlin nətəligən rəhalat minoatuwa o Uhgin. Kən təsəwirən məmə kitat
okotol tiəkis pik min olat.
20 Məto pəs okotəte naoa kit tuwin kəm ilat məmə okəsotunən nagwənən
min u itəm kinol rəkis sakrifais lan kəm narmi nat min u iərmis min,

15:4: Wək 14:27 **15:7:** Wək 10:1-43 **15:8:** Wək 10:44; 11:15 **15:10:** Mat 11:30; Kal 3:10
15:11: Kal 2:16; Efes 2:5-8 **15:13:** Kal 2:9 **15:18:** Amos 9:11-12

kən kotamkimik e niganəmti Uhgin. Kən məsotolən təfagə e pətan. Kən
məsotunən nat megəh itəm kəmaril nentou məto-inu nitan əh-ikin e nipətin.
Kən okəsotunən nitan.
21 Okotəkəike motən-iəhau ilat nəhlan o nələhəuən nəmə̇linuən tətatig,
məto-inu təmətuoun rəkis e Sapat min rafin, netəmim koatafin Lou rəha
Moses əpəh e nimə rəha nuəfiminən rəha netəm Isrel. Kən katən-iarəp
nəghatən min əh e taon min rafin."

Kəməte naoa kəm iəfak min u Iaihluə min

22 Kən aposol min ne elta min ne netəm rəha nimə̇fak kəmotegəhan məmə
okotahl-ipən ilat min neen kotətəu-pən Pol ne Panapas motuwin Antiok. Kən
kəmotətgi-arəp Saelas ne Jutas u katən məmə Pasapas. Suah mil əh netəmim
koatisiai-in ilau.
23 Kən kəmotos-ipən naoa kəm ilat məmə okotos motuwin. Naoa tatən
məmə,
"Itimat aposol min ne elta min rəha nimə̇fak, itimat piatimat u itəmat.
Iakotən təwir kəm itəmat əpəh Antiok, ne Siria, ne Silisia u Iaihluə min,
məto roiu ninotuwa piatimat min.
24 Itimat emotəto məmə netəmim neen u e nikitimat kəmotol tiəkis pik
kəm itəmat, kən itəmat nəmotəto tərat e nəghatən rəhalat. Məto itimat
emisotos-ipənən nəghatən məmə okotuwin kən mihin.
25 Tol nəhlan kən itimat emotaun-in nəghatən kit, kən motegəhan məmə
itimat kəiu okioas nəghatən rəhatimat muətəu-pən Pol ne Panapas u ilau
kuəwir pik otat.
26 Iuəhkir kiamis o wək u rəha Iərəmərə rəhatat, Iesu Kristo.
27 Kən itimat ioatahl-ipinə Jutas ne Saelas məmə okiamnə muehm itəmat.
Ilau okuən əsas kəm itəmat nəghatən kitiəh əm itəm itimat emotəte.
28 Kən Narmin Rəha Uhgin nikin tagien ne nikitimat tagien məmə esotos-
ipinə minən lou kit kəm itəmat məmə otəfigəm pik otəmat, məto in əm u
nəkotəkəike motol:
29 onisotunən nagwənən min u itəm kinol rəkis sakrifais lan kəm narmi
nat min u iərmis min; kən məsotunən nitan; kən məsotunən nat megəh itəm
kəmaril nentou məto-inu nitan əh-ikin e nipətin; kən məsotolən təfagə e pətan.
Okəmə nakotətəu-pən nəghatən min əh, onəkotuwin e suatip təwir.
Inu namnun rəhatimat nəghatən."
30 Kən netəm-iasol min əh kəmotahl-ipən netəm əh ilat kuwit məmə oko-
tuwin əpəh Antiok. Nian kəmotiet-pən Antiok, kəmotaun-in netəmim rəha
nimə̇fak e ikin min əh, kən kotuwa kitiəh, kən kotos-ipən naoa un kəm ilat.
31 Kən nian kəmotafin naoa un, nikilat təmagien məto-inu nəghatən əh
təmiləs-ipər nikilat.
32 Jutas ne Saelas ilau ien mil rəha Uhgin. Kəmuəghat təfəməh kəm piatat
min əh mətialəs-ipər nətəligən rəhalat matioal ilat koatətul əskasik.
33 Kəmuatig tuwəh məsin ikin əh, kən piatat min kəmotauiatipin ilau kən
motətapəh məmə Uhgin otos-ipən rəhan nəmə̇linuən kəm ilau, kən motahl-
ipən ilau kiatəlig-pən o netəm u kəmotahl-ipa ilau.
34-35 Kən Pol ne Panapas kəmuatig tuwəh məsin əpəh Antiok, kən ilat
netəmim tepət kəmoatən-iarəp ne moatəgətun netəmim e Iərəmərə.

Pol ne Panapas kəmuəhap ilau min

36 Nian neen uarisig, Pol təmən-ipən kəm Panapas məmə, "Təwir məmə ki-
atelig min mian muəplan pialau min e taon min itəm kəmuən-iarəp nəghatən
ikin rəha Iərəmərə kəm ilat, muəplan-tu məmə koatahratig."

15:20: Eks 34:15-17; Lev 17:10-16 **15:28:** Mat 23:4

37 Kən Panapas tolkeike məmə otit min Jon Mak.
38 Məto Pol təplan məmə təsətuatipən, məto-inu Jon Mak tinapəs rəkis ilau
əpəh Pamfilia mitəlig məsətəu-pənən ilau mətoarus kioal namnun e wək.
39 Kən kəmuən təskasik e nənən əh, kən muəhap ilau min. Kən Panapas
təmit Mak kən mios nego kit mian əpəh Saepras.
40 Məto Pol təmit Saelas ilau min. Kən netəm koatəfak kəmotəfak məmə
Iərəmərə otehm wir ilau e rəhan nəwirən, kən motahl-iarəp ilau.
41 Kən kəmualiwək mian-pən Siria ne Silisia ikin kən matuem əskasik
niməfak min.

16

Timoti təmətəu-pən Pol ne Saelas

1 Kən Pol təmaliwək min muwin əpəh Tepe ne Listra. Kən ikin əh, etəmim kit
əh-ikin rəha Iesu, nərgin u Timoti. Mama rəhan in noanol kit rəha Isrel, məto
rəhan tata in etəm Kris.
2 Netəm koatəfak əpəh Listra ne Ikoniam kəmotən məmə Timoti in etəm təwir
kit.
3 Kən Pol tolkeike məmə otit ilau min. Kən təməhg-ipən in məto-inu
təməsolkeikeən məmə noanol min rəha Isrel nikilat otəht rat məto-inu kotitun
məmə tata rəha Timoti in etəm Kris.
4 Kən nian iləhal kəməhaluwin e taon min, kəmətəhalən-iarəp kəm netəmim
rəha Uhgin nəghatən rəha aposol min ne elta min itəm kəmotələhəu əpəh
Jerusalem. Kən mitəhaləgətun ilat məmə okotəkəike katətəu-pən nəghatən
min əh.
5 Kən e nolən əh, niməfak min kəmotəskasik e rəhalat nahatətəən, kən nian
rafin netəmim koatuwa moatepət e niməfak.

Pol təməplan napilaiirən kit rəha Uhgin

6 Kən iləhal kəməhaluwin-pən əpəh Fritia ne Kalesia ikin, məto-inu
Narmin Rəha Uhgin təməsegəhan-inən iləhal məmə okəhaluwin-pən Esia ikin
məhalən-iarəp nəghatən u əh-ikin.
7 Nian kəməhaluwa iuəhkir e ikin Misia ne ikin Pitinia, məhalolkeike
məmə okəhaluwin Pitinia. Məto Narmin rəha Iesu təsegəhan-inən məmə
okəhaluwin.
8 Kən kəməhalaliwək məhaluwin-pən Misia ikin, kən məhalatite-pa e taon
əh Troas.
9 Kən lapin in, Pol təməplan nat kit tahmen e napilaiirən. Təməplan məmə
etəm Masetonia kit tatətul matətapəh əskasik ron məmə, "Awi, okol nakuwa
Masetonia masitu etimat."
10 Nian Pol tinəplan rəkis əm nat əh, kən enoataii-pən rəhatimat natimnat
məmə ekotuwin Masetonia, məto-inu enoatitun məmə Uhgin tətaun-in itimat
məmə ekotən-iarəp namnusən təwir rəha Iesu kəm netəm ikin əh.

Litia əpəh Filipae təmən nipahrienən e Iesu

11 Kən emotos nego kit motiet əpəh Troas motaiu ətuatip əm o nitən
Samotres. Kən kəmən lawigin emotuwin motuar e taon Neapolis.
12 Kən emotiet ikin-u motaliwək əm motuwin əpəh e taon əh Filipae, u
tatəməhl aupən e nitən asol Masetonia. Netəm ikin əh, netəm Rom ətuatip.
Kən emotatig məsin əh-ikin.
13 Kən e Sapat, nian rəha nəfakən, emotiet e taon əh kən motuwin əpəh
ləhau e nəhau kit itəm emotəto məmə netəmim kotuwin ikin katəfak. Kən

15:37: Wək 12:12,25 **15:38:** Wək 13:13; Kol 4:10 **16:1:** Wək 14:6; 2 Tim 1:5 **16:2:** Fil 2:19-22
16:4: Wək 15:23-29 **16:6:** Wək 18:23

emotuwin moatəpələh katəghat itimat nipitan itəm kəmotaupən motuwa katəpələh.
14 Kən pətan Tuatira kit əh-ikin tatətəlig-in itimat, nərgin u Litia. In pətan
itəm tatol-salim-in nimməhan nəgui-naris u nian rafin nimməhan əh nəmtin tiəkis
pik. Pətan əh nian rafin in tatəfak kəm Uhgin, kən Iərəmərə təmol nikin
timətmətig məmə otən nipahrienən e nəghatən itəm Pol tatən.
15 Kən kəmol baptais lan ne rəhan min, ne rəhan iolwək min. Kən in təmən-
ipa kəm itimat məmə, "Awi, okol nakotuwa imak ikin kotatig məsin məto-
inu itəmat ninotitun rəkis məmə io iatən nipahrienən e Iərəmərə." Kən in
təmatəkəike kəm itimat, kən ekotuwin iman ikin.

Kəmiləs-ipən Pol ne Saelas e kalapus əpəh Filipae

16 Kən nian kit, nian emoatuwin ikin rəha nəfakən əh, kən pətan əkəku kit
təməplan itimat e suatip. In slef rəha netəmim neen itəm kəmotos-nəmtin.
Pətan əh narmin rat kit tətatig lan itəm tol in tatən-iarəp natimnat itəm
otəpanuwa. Kən matol win e məni tepət rəha rəhan netəm-iasol min məto-
inu netəmim kotətou ilat məmə ilat okotəto rəhan nəghatən.
17 Kən in təmatuarisig-in itimat Pol, kən matən əfəməh məmə, "Netəm u,
netəm rəha Uhgin u in ilis, ilis pik. Koatən-ipinə kəm itəmat suatip rəha Uhgin
məmə in otosmegəh netəmim lan."
18 Təmatol nəhlan etimat nian tepət, mətoarus nian kit Pol tinəto tərat o nat
əh minəpou in. Kən in təmeirair magət e narmin rat apon məmə, "E nərgi Iesu
Kristo iatən-ipinə kəm ik məmə onakiet rəkis e pətan əkəku un." Kən roiu agin
min, narmin rat apon təmiet e pətan əkəku əh.
19 Kən nian rəhan netəm-iasol itəm koatərəmərə lan kinotitun məmə
kinotakiə e suatip rəhalat o nolən win e məni, kəmotəto tərat. Kən
kəmotaskəlim Pol ne Saelas motiləs ilau motuwin əpəh e ikin rəha kaonsel
rəha taon əh,
20 məmə okuətul e niganəmti netəm Rom, netəm rəha kot. Kən ilat kəmotən
məmə, "Suah mil u ilau noanol rəha netəm Isrel. Ilau kətioal nat tərat tepət u
imətat ikin.
21 Ilau katuən məmə kitat okotəkəike kətəu-pən suatip pisin min. Məto
suatip min əh kəsotətuatipən e lou rəhatat. Kitat netəm Rom. Okol kitat
kəsotolən nəhlan."
22 Kən netəm ikin əh kəmotuwa motəplan ilat minoatən rat ilau. Kən suah
mil u rəha kot kuən-ipən kəm mopael min məmə okotapeg rəhalau natimnat
motalis ilau.
23 Kən kəmotalis ilau mau tepət, kən uarisig kotiləs-ipən ilau e kalapus. Kən
motən-ipən kəm etəm tatehm kalapus məmə otəsəmkarəpənən elau kiaiet
muagim.
24 Nian etəm rəha nehmən kalapus təmətо nəghatən əh, təmiləs ilau muwin
e rum kit əpəh imə agin, kən mətu-pən nig e nelkilau tahmen e hankap.

Etəm tatehm kalapus təmən nipahrienən e Iesu

25 Kən nian tinəlis kinkin lapin, Pol ne Saelas katuəfak, kən ilau katuan
napuən min rəha nənwiwiən Uhgin. Kən netəmim min e kalapus koatətəlig-in
ilau.
26 Kən roiu agin-əh min, namig asol kit təməloal e nəptən kən mol nimə
kalapus təməloal pik, kən nafiluə min e kalapus kəmoterəh, kən sen itəm
kəməlis netəmim lan kəmotisas.

16:17: Mak 1:24 **16:20:** Mak 13:9 **16:22:** 2 Kor 11:25; 1 Tes 2:2

27 Kən nian etəm rəha nehmən kalapus təmaiir, məplan məmə nafiluə min
rəha kalapus kəmoterəh, nikin təməht məmə netəm koatəməhl e kalapus
kinotagim rafin. Kən miləs-ipər rəhan naip məmə otagimnu atip in lan.*
28 Məto Pol təmagət əfəməh məmə, "!Ei! !Əsaruən ik! Itimat rafin əpəh ikin."
29 Kən suah əh təmaun məmə okiləs lait ka, kən in təmaiu muwin əpəh imə,
misin-pən nulin əpəh e nelki Pol ne Saelas ikin mətasiəp.
30 Kən mit ilau məhaliet əpəh ihluə kən mətapəh olau məmə, "!Suah mil! ?
Ekahro nulan məmə Uhgin otosmegəh io?"
31 Kən kuən-ipən kəm in məmə, "Onəkəike mən nipahrienən e Iərəmərə Iesu,
kən məmə Uhgin otosmegəh ik ne rəham min."
32 Kən kəmuən-ipən nəghatən rəha Iərəmərə kəm in ne netəmim itəm kotatig
ilat min.
33 Nat əpnapin lapin agin, məto suah əh təmit ilau muwin maikuas e
nimməgəm min e nipətilau itəm kəmalis ilau ikin. Kən e nian əm əh, kəmol
baptais lan ilat rəhan min.
34 Kən in təmit Pol ne Saelas muwin əpəh iman ikin mos-ipən nagwənən
kəm ilau. Kən in ne rəhan min rafin nikilat təmagien mərioah məto-inu
kəmotən nipahrienən e Uhgin.
35 Nian təmian, etəm rəha kot mil əh kuən-ipən kəm mopael min məmə,
"Okotuwin kerəh e suah mil əh katian."
36 Kən suah əh etəm rəha kalapus təmən-ipən kəm Pol məmə, "Etəm rəha
kot mil kəmuən məmə ekoterəh etəlau nakatian, kən iaiet mətian kən muətul
mətig."
37 Məto Pol təmən-ipən kəm mopael min əh məmə, "?Ei, məto naka əh?
Itimlau etəm Rom mil.† Kən etəm rəha kot mil əh kəsuəplanən nat kit məmə
emioal tərat, məto e niganəmti netəmim kəmotalis itimlau, kən kiləs-ipən
itimlau e kalapus. ?Kən roiu kioalkeike məmə oekiaiet anion əm? !Kəp! Ilau
əm okuəike muea ikin-u kən mialəs-iarəp itimlau."
38 Kən mopael min əh kəmotuwin kən-ipən kəm etəm rəha kot mil əh. Kən
nian kəmuəto məmə Pol ne Saelas ilau etəm Rom mil, ilau kəmuəgin pik.
39 Kən kəmian muən-ipən kəm Pol ne Saelas məmə, "!Ei, kəsi! Emioal tərat
etəmlau." Kən uarisig kiaiet ilau motiet e nipəg noa kalapus, kən muən-ipən
wir kəm ilau məmə okiaiet e taon əh.
40 Kən Pol ne Saelas, ilau kəmiaiet e kalapus mian e nimə rəha Litia. Ikin əh
kəmuəplan piatat ne winitat min rəha niməfak, kən muəghat məsin kəm ilat
mətialəs-ipər nikilat. Kən uarisig u, kiaiet mətian.

17

Pol ne Saelas kəmian əpəh Tesalonaeka

1 Kən Pol ne Saelas kəmualiwək mian-pən əpəh e taon mil əh Amfipolis
ne Apolonia, mueia miaet-pa e taon əh Tesalonaeka. Ikin əh, nimə rəha
nuəfiminən kit əh-ikin rəha netəm Isrel.
2 Kən Pol təmol tahmen əm e itəm tatol nian min, təmuwin əpəh imə e nimə
əh. Kən e Sapat kisil ilat netəm əh noanol min rəha Isrel kəmoatol nəghatən
tepət o Naoa Rəha Uhgin.
3 In tatən kəm ilat məmə, "Naoa Rəha Uhgin tatən wir agin-əh məmə Kristo
itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa, otəpanəto nahməən e nipətin, muwa

* **16:27:** E nian əh, okəmə mopael kit tairaməg e etəm tatol kalapus tagim, okəike kohamnu mopael əh.
16:27: Wək 12:18-19 **16:30:** Wək 2:37 † **16:37:** Okəmə suah kit in etəm Rom, məto katətu-pən nəghatən kit lan, kən lou kit əh-ikin rəhalat məmə aupən kapman otol nalpinən kəm in, məto in otəkəike mətul e kot mən-iarəp nəwtain nəghatən katətu-pən lan. Afin e Wək 25:15-16.

mətoarus mimis, kən Uhgin otəpanosmegəh min in e nimisən. Iesu u itəm iatən kəm itəmat, inu Kristo əh.”
4 Ilat neen kəmotən nipahrienən e nəghatən əh, kən kəmotətəu-pən Pol ne Saelas. Kən netəm Kris tepət itəm koatəfak kəm Uhgin, ne nipitan asol tepət itəm koatərəmərə e nipitan min, kəmotətəu-pən ilau.

5 Məto netəm-iasol rəha noanol min rəha Isrel, kəmotetəhak, kən motuwin moategəs-in netəm nol təfagə, əpəh e nikal suatip min ne ikin min, motuwa minoatos ilat min, kən minoatol nəratən tepət əpəh e taon əh. Kən kəmotuwin e nimə rəha suah kit nərgin u Jeson, moteatəp nafiluə e nimə, moategəs-in Pol ne Saelas. Kəmotolkeike məmə okotiləs-ipən ilau e nelmi kaonsel əh-ikin əh.

6 Nian kəməsotəplanən ilau, kən kəmotaskəlim Jeson ne piatat min neen motəmki-pən ilat məmə okotətul aupən in netəm-iasol min rəha kaonsel. Kən kəmotagət əfəməh moatən məmə, “Suah mil əh Pol ne Saelas kətioal nat tərat tepət e ikin min, kən minuea e taon rəhatat.
7 Kən suah u Jeson təmaun-in ilau kian iman ikin, məto ilat koatətgəhl lou rəha Sisa itəm tatərəmərə e nitən min. Ilat koatən məmə Iərəmərə kit min əh-ikin tətatig, nərgin u Iesu.”
8 Nian noanol min rəha Isrel kəmotən nəghatən əh, motol netəmim ne netəm-iasol min əh kinotəruru əfəməh məmə okotol naka.
9 Kən netəm-iasol min əh kəmotol Jeson ne piatat min kəmotos-ipən məni neen, məmə in nəniəkisən kit məmə okəsotol minən nat əh, kən motahl-ipən ilat koatuwin.

Pol ne Saelas kəmian əpəh Perea

10 Nian tinapinəp, kən piatat min ikin əh kəmotahl-ipən Pol ne Saelas məmə okian e taon əh Perea. Nian kəmiaiet-pa ikin əh, kəmian e nimə rəha nuəfiminən rəha netəm Isrel.
11 Noanol min rəha Isrel ikin əh nətəligən rəhalat təwir, maprəkis-in netəm Tesalonaeka, məto-inu kotolkeike pik məmə okotətəlig-in nəghatən rəhalau. Kən nian rafin, koatafin wir e Naoa Rəha Uhgin, moategəs-in məmə nəghatən rəhalau tətuatip o kəp.
12 Məto-inu e nolən əh, kən tepət kəmotən nipahrienən e Iesu. Kən nipitan asol min Kris tepət, ne netəm Kris tepət kəmotən nipahrienən e Iesu.

13 Məto nian noanol min rəha Isrel əpəh Tesalonaeka kəmotəto məmə Pol tatən-iarəp min nəghatən rəha Uhgin əpəh Perea, kən ilat kəmotuwa min əpəh ikin minoatol netəm Perea kinotol min təməht kəm ilau.
14 Kən e nian əm əh, piatat min kəmotahl-ipən min Pol tuwin əpəh itəhəi muwin e nego muwin Atens, mapəs əm Saelas ne Timoti kətuatig əpəh Perea.
15 Kən netəmim itəm kəmotit Pol moatuwin Atens, kinoatitəlig-pa min Perea, Pol tahləpis ilat məmə okotən-ipən kəm Saelas ne Timoti məmə okuaut uəhai əm mian muəplan min in.

Pol əpəh Atens

16 Nian Pol təmatəsahgin Saelas ne Timoti əpəh Atens, in təməto tərat pik məto-inu nian taliwək mətan ikin əh, məplan ikin əh tərioah e narmi nat min.
17 Məto-inu o nat əh, kən in tuwin əpəh e nimə rəha nuəfiminən rəha netəm Isrel ilat netəm Isrel ne Iaihluə min itəm koatəfak kəm Uhgin, moatəghat pik o nat əh. Kən nian rafin in tatuwin ikin katol maket ikin matəghat kəm netəm əpnapin min əm.

17:7: Luk 23:2; Jon 19:12 **17:17:** Wək 18:19

18 Kən iəgətun min neen netəm Kris, kətaun-in ilat Epikiurien ne Sitoik,* ilat min koatəghat. Ilat neen koatən məmə, “?Suah əh təmiləs əm nəghatən əpəh kit e suatip matən, kahrmə tatən naka əpəh?”
Kən netəmim neen kotəmə, “Itimat ekotəto məmə tatəghat-in uhgin min rəha ikin pisin pisin min.” Koatəghat nəhlan məto-inu Pol tatəghat-in Iesu, matən məmə təmimis məto Uhgin təmosmegəh min.
19 Kən kəmotaun-in-pən Pol məmə otuwa mətul e niganəmti kaonsel rəha netəm koatəpələh e nitot əh Areopakus. Kən kaonsel əh təmən-ipən kəm in məmə, “Ekotolkeike məmə ekotitun nipəti nəghatən wi itəm nakatən.
20 Nəghatən min əh neen, ekotəto məmə tol pisin agin-əh, kən ekotolkeike məmə ekotitun nipətin.”
21 Kəmotəghat nəhlan məto-inu netəm Atens ne netəm ik pisin min itəm kəmotuwa Atens, kotolkeike məmə okotəpələh əm katətəlig-in nəghatən wi min əh, kən motəuhlin wir nənən lan.
22 Kən Pol tətul e niganəmti netəm rəha kaonsel əh məmə, “Netəm Atens. Io enəplan rəkis məmə rəhatəmat nətəligən tepət tatuwin o uhgin min.
23 Nian io etaliwək ikin-u imatəmat ikin, matəplan ikin nəkoatəfak min ikin ne narmi nat min, kən eməplan nəghatən kit itəm itəmat nəmotəte-pən rəkis e kəpiel kit məmə, INU IKIN KATƏFAK-PƏN KƏM UHGIN KIT ITƏM ITIMAT EKOTƏRURU. Məto uhgin itəm itəmat nəkoatəfak kəm in, itəm nəkotəruru, Uhgin əh inəh itəm io iatən-ipinə kəm itəmat.
24 Uhgin əh inəh təmol nəptən u, ne natimnat rafin itəm koatatig lan, kən in matərəmərə e neai ne nəptən, in təsatigən e niməfak min itəm kitat əm netəmim kəmotol.
25 Nat kit təsikəən ron itəm kitat netəmim kotitun nolən kos-ipən kəm in. Məto-inu in pisin əm tatos-ipa nəmegəhən kəm kitat kitiəh kitiəh, matos-ipa natimnat rafin kəm kitat.
26 Aupən, aupən agin-əh, in təmol əm suah kitiəh əm. Kən netəm rafin ikin min kəmotiet əm e suah əh, kən in pisin əm təmələhəu ilat rafin e ikin min, kən in pisin əm təmən nian itəm ilat okotan lan, ne nuantən min rəhalat.
27 Uhgin əh təmol nəhlan məmə kitat rafin okotəkəike kegəs-in məmə okotehm, tahmen e etəmim itəm tateameam əpnapin əm məmə otehm nat kit. Məto nipahrienən məmə Uhgin əh, sənəmə in isəu o kitat.
28 Tahmen e itəm suah kit təmən aupən məmə, ‘Məto-inu kitat koatəkul-pən əm e Uhgin, kən moatos nəmegəhən, moataliwək, moatol natimnat rafin.’ Kən mahmen e suah kit rəhatəmat itəm təməte rəkis napuən kit məmə, ‘Kitat min kitat nenətin min.’
29 “Məto-inu kitat nenəti Uhgin, okol kitat kəsotənən məmə in tahmen e natimnat itəm netəmim koatol ilat e iaen u kol tatipit-ipit, ne silfa ne kəpiel. In sənəmə nat kit itəm suah kit titun nol əmən e nelmin o e rəhan nenatigən. !Kəp!
30 “E nian əh aupən itəm netəmim kotəruru Uhgin, tahmen e itəm Uhgin təmahtosig-in niganəmtin məmə otəsəplanən nolən rat min əh. Məto roiu tatən kəm kitat rafin e ikin min rafin məmə, ‘Itəmat rafin onəkotəuhlin itəmat e rəhatəmat min nolən rat min.’
31 In təmən nəhlan, meto inu in tinəmitəpun rəkis nian itəm in otakil nolən lan rəha netəmim, kən in otol əm e suatip itəm tətuatip. Uhgin tinitəpun rəkis etəmim itəm otakil nolən min rəha netəmim, kən in tinəmol rəkis

---

* **17:18:** Epikiurien ne Sitoik - Iəgətun min neen itəm koategəs-in nipahrienən. Ilat Epikiurien koatən məmə natimnat itəm tatol suah kit nikin tagien, inu nəukətin rəha nəmegəhən təwir. Ilat Sitoik koatən məmə təwir okəmə suah kit təsətoən nagienən ne nahməən e nikin. **17:25:** 1 King 8:27; Wək 7:48
17:25: Sam 50:12 **17:27:** Sam 145:18; Jer 23:23 **17:29:** Aes 40:18-20; 44:10-17; Wək 19:26

kəm netəmim məmə in otol nəhlan, məto-inu tinol rəkis suah əh təmegəh e nimisən.”
32 Nian ilat kəmotəto nəghatən məmə Uhgin təmol suah kit təmegəh min e nimisən, neen kəmotalah-əmnu, məto neen katən məmə, “Itimat ekotolkeike məmə ekotəto min rəham nəghatən.”
33 Kən Pol təmiet e nəghatən əh rəha kaonsel.
34 Kən netəmim neen kotuwin kəkul-pən lan, moatən nipahrienən e Iesu. Netəm əh kit nərgin u Taionisiəs, in etəm kit rəha kaonsel əh, ne pətan kit min nərgin u Tamaris, ne netəmim neen min.

18

Pol təmuwin Korin

1 Uarisig e natimnat min əh, Pol təmiet əh Atens, muwin e taon pisin kit min, nərgin u Korin.
2 Ikin əh, təməplan suah kit, in noanol rəha Isrel, nərgin u Akwila. Təmaiir əpəh Pontas, məto təmuwin mətatig əpəh Itali e taon asol əh Rom. Uarisig, kən etəm Rom əh, Klotias itəm tatərəmərə e ikin min, təmol lou kit məmə noanol min rəha Isrel okotəkəike motiet Rom. Kən Akwila ne rəhan pətan Prisila kəmiaet mueia mətuatig əpəh Korin. Kəməsuatigən təfəməh kən Pol tiet-pa, məplan ilau.
3 Kən mətatig iləhal min ilau, matəkul-pən elau e wək rəhalau, məto-inu wək rəhan rəha nosən məni tahmen əm əh wək rəhalau. Ilat netəm rəha nəhlən nimə tapolən.
4 Kən e nian rafin e Sapat, nian rəha nəfakən, Pol ne noanol min rəha Isrel ne netəm Kris koatol nəghatən tepət əpəh e nimə rəha nuəfiminən rəha netəm Isrel, məto-inu Pol tolkeike məmə otiuw-pa ilat məmə okotən nipahrienən e Iesu.
5 Kən Saelas ne Timoti kəmiaiet Masetonia, kən nian kəmiaiet-pa ikin əh, Pol təmapəs wək kən matən-iarəp əm nian rafin namnusən təwir matən wir kəm noanol min rəha Isrel məmə Iesu in Kristo itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa.
6 Məto ilat kəmotetəhau, kən moatəhai. Kən Pol təmorautin-orautin rəhan sot asol e niganəmtilat. Kən mən məmə, “Okəmə nəkotatig e nəratən lan nian Uhgin otakil netəmim e Namnun Nian, məto rəhatəmat atip. Tətuoun əh-roiu, ekuwin mən-iarəp namnusən təwir o Iaihluə min.”
7 Kən in təmiet elat muwin mətatig e nimə rəha suah kit sənəmə noanol rəha Isrel, məto in tatəfak kəm Uhgin, nərgin u Titias Jastas. Rəhan nimə in e nikal nimə rəha nuəfiminən rəha netəm Isrel.
8 Kən Krispas u in tatərəmərə e nimə əh, in ne rəhan min, ilat kəmotahatətə e Iərəmərə. Kən netəm Korin tepət min kəmotəto nəghatən rəha Pol, kən kəmotahatətə e Iesu, kən kol baptais elat.
9 Kən nian kit lapin, Pol təməplan nat kit tahmen e napilaiirən. E napilaiirən əh, Iərəmərə təməghat kəm in məmə, “Əsəginən ilat. Uwin mən-iarəp rəhak nəghatən məsamegən,
10 məto-inu kilau min ik. Netəmim okol kəsotərəkinən ik, məto-inu netəmim tepət e taon əh ilat rəhak netəmim min.”
11 Kən Pol təmatig ikin əh nup kitiəh kən məwig sikis, matəgətun netəmim e nəghatən rəha Uhgin.

17:31: Sam 96:13 **18:2:** Rom 16:3 **18:3:** Wək 20:34 **18:5:** Wək 17:14-15 **18:6:** Wək 13:46,51; Wək 20:26 **18:10:** Jos 1:9; Aes 41:10

Netəm Isrel kəmotiləs-ipən Pol e kot

12 Kən nian Kalio, in kapman rəha netəm Akaea, kən netəm Isrel kəmotuwa
kitiəh motaskəlim Pol motiləs motuwin e kot.
13 Kən motən məmə, "Suah u tətalkut məmə otiuw-pən netəmim məmə
okotəfak kəm Uhgin e nolən kit itəm təsətuatipən e Lou."
14 Kən Pol təmətul məmə otəghat, məto Kalio təmən-ipən kəm ilat məmə,
"Netəm Isrel. Otətəlig-in-tu. Okəmə nat u in nat kit təsətuatipən, o təsətəu-
pənən lou, itəmat nəkotitun rəkis məmə ekəike məto nəghatən rəhatəmat.
15 Məto, nəghatən u in musmus əm kit rəhatəmat e nərig min ne natimnat
min rəha Lou rəhatəmat, kən tətatig əm etəmat məmə onəkotən kələhəu wir.
Io nikik təsagienən məmə ekakil nat tol nəhlan kit."
16 Kən in mahl-iarəp ilat e kot.
17 Kən nian kəmotuwin ihluə, əmun kəmotaskəlim Sostenes u etəm-iasol
rəha nimə rəha nuəfiminən rəha netəm Isrel. Kən kəmotoh kəmotoh əpəh e
nafiluə e nimə kot. Məto Kalio təsolən nat kit məmə otən-iəhau ilat.

Pol təmitəlig Antiok əpəh Siria

18 Pol təmatig nian tepət əpəh Korin ilat piatat min. Kən uarisig tapəs ilat
muwin ikin əh-ikin Kegkria. Aupən Pol təmol nəniəkisən kit kəm Uhgin, kən
ikin-u in təmətе min əm noanun matol namnun nəniəkisən lan rəhan. Kən in
təmos min nego kit ikin əh mitəlig-pa Siria. Kən Akwila ne Prisila kəmuətəu-
pən in.
19-21 Nian kəmotuwa e taon əh Efesas, iləhal kəməhaluar. Kən Pol təmuwin
əpəh imə e nimə rəha nuəfiminən rəha netəm Isrel, kən kəmotən nəghatən
tepət. Ilat kəmotətapəh ron məmə otatig məsin ilat min ilat. Məto in təmə,
"Ei kəsi, kəpə. Okol esatigən." Məto nian in təmiet təmən-ipən kəm ilat məmə,
"Okəmə Uhgin tolkeike məmə ekuwa min, kən epanuwa min məplan itəmat."
Kən in təmos nego kit miet Efesas, məto təmapəs Akwila ne Prisila kətuatig
ikin əh.
22 Nian Pol təmuwa e taon əh Sisaria, kən muar. Kən maliwək muwin məmə
otəplan netəm rəha niməfak əpəh Jerusalem. Kən uarisig, təmitəlig-pa min
əpəh Antiok.
23 Təmatig məsin ikin əh, kən miet min maliwək muwin-pən əpəh Kalesia ne
Fritia ikin matem əskasik netəm rəha Iesu.

Apolos təmuwin Efesas ne Korin

24 Kən suah kit təmuwa əpəh Efesas, in noanol kit rəha Isrel, nərgin u
Apolos. In təmaiir əpəh Aleksantria, kən in etəm wir kit rəha nəghatən, kən
mitun wir min nəghatən min e Naoa Rəha Uhgin.
25 Ilat kəmoatəgətun rəkis in e suatip rəha Iərəmərə. Kən nian rafin nigəm
tatuəp e nikin o nən-iarəpən nəghatən rəha Uhgin. Kən nəghatən rəhan e Iesu
in tətuatip tətuatip. Məto in titun əm nolən baptais itəm Jon təmatol aupən.
26 Kən in təmatən-iarəp əskasik nəghatən rəha Uhgin əpəh e nimə rəha
nuəfiminən rəha netəm Isrel. Nian Prisila ne Akwila kəmuəto in, kəmiait
məhaluwin əpəh e rəhalau nimə, kən muən-iarəp wir kəm in suatip rəha
Uhgin.
27 Kən nian Apolos tolkeike məmə otuwin əpəh Akaea, kən piatat min
əpəh Efesas kəmotasitu lan motəte naoa kit tuwin kəm netəm rəha Iesu əpəh
Akaea, motətapəh olat məmə kotitun nosən Apolos motuwin əpəh iməlat
ikin. Kən nian in təmuwin ikin əh, in təmasitu wir elat. Ilat min əh, ilat
kəmotahatətə e Iesu e nəwirən rəha Uhgin.

18:18: Nam 6:18; Wək 21:24

28 Apolos təmasitu elat nəhlan məto-inu in etəm wir kit rəha nəghatən, kən
in matən-iarəp wir e Naoa Rəha Uhgin məmə Iesu in Kristo itəm Uhgin təmən
məmə otahl-ipa. Kən e niganəmti netəmim, təmatoh-iəhau nəghatən rəha
netəm Isrel.

19

Pol təmuwin min Efesas

1 Nian Apolos təmətatig əh əpəh Korin, Pol təmətip suatip kit əpəh ilis ikin e
nitot min miet-pa əpəh Efesas. Ikin əh təməplan netəmim neen rəha Iesu.
2 Kən təmətapəh olat məmə, "?Tahro? ?Narmin Rəha Uhgin tinuwa mərioah
mətatig etəmat nian nəmotahatətə e Iesu, o kəpə?"
Kən kəmotən-ipən kəm in məmə, "Itimat esotəto aginən məmə nat kit min
əh-ikin Narmin Rəha Uhgin."
3 Kən Pol təmətapəh olat məmə, "?Məto kəmol baptais ahro nulan etəmat?"
Kən kəmotən-ipən kəm in məmə, "Kəmol baptais etimat e nolən baptais
itəm Jon təmatol."
4 Kən Pol təmə, "Nolən baptais itəm Jon təmatol tatol e netəmim itəm
koatəuhlin ilat e rəhalat nolən rat min. Məto Jon təmatən-iarəp məmə
netəmim okotəkəike motahatətə e etəmim itəm otəpanuarisig in. Suah u in
Iesu."
5 Kən nian netəmim kəmotəto nəghatən əh, kən kəmol baptais elat e nərgi
Iərəmərə Iesu.
6 Kən nian Pol təmələhəu-pən nelmin e rəhalat-kapə, Narmin Rəha Uhgin
təmuwa mərioah mətatig elat. Kən kinoatəghat e nəghatən ik pisin min, kən
moatən-iarəp nəghatən itəm Uhgin tatos-ipən kəm ilat.
7 Kən netəm əh, ilat rafin tuelef.
8 Kən Pol təmatuwin e nimə rəha nuəfiminən rəha netəm Isrel e məwig kisil
matən-iarəp əskasik nəghatən e namnusən təwir rəha Uhgin məsəginən. Kən
ilat min ilat, kəmotol nəghatən tepət məto-inu in tolkeike məmə otiuw-pa ilat
o nərəmərəən rəha Uhgin.
9 Məto netəmim neen, rəhalat-kapə tiəkis pik məmə okotən nipahrienən
e rəhan nəghatən. Kən kəmoatəghat rat e suatip rəha Iərəmərə rəhatat
e niganəmti netəmim rafin. Məto-inu o nolən min əh, kən Pol təmiet
elat kən mit netəm rəha Iesu kotuwa koatuarisig-in. Kən nian rafin ilat
netəmim koatəghat əpəh e nima sikul asol kit itəm suah kit, nərgin u Tiranas,
təmatəgətun ikin aupən.
10 Kən Pol təmatol wək əh o nup kəiu apiəpiə. Məto-inu təmatol nəhlan, kən
netəmim itəm koatatig e ikin əh Esia, noanol min rəha Isrel ne netəm əpnapin
əm, ilat rafin kəmotəto nəghatən rəha Iərəmərə.

Nenəti Skefa min

11 Kən Uhgin təmol Pol tatol nat pispis min itəm tol pisin agin-əh.
12 Natimnat rəha Pol tahmen e iagkəsip ne natimnat itəm təmatuwin lan,
netəmim koatəmik moatuwin moatek netəm koatimis lan. Kən nimisən min
kəmotəwir, kən narmin rat min kəmotiet elat.
13 Kən netəm Isrel neen koatuwin ikin pisin pisin min neen, moatəhg-iarəp
narmin rat min e netəmim, kən netəm əh kəmotalkut məmə okotol nat əh e
nərgi Iərəmərə Iesu. Kən kəmoatən-ipən kəm narmin rat min məmə, "E nərgi
Iesu, etəm kitiəh əm itəm Pol tatən-iarəp, otiet."

18:28: Wək 9:22 **19:1:** 1 Kor 3:6 **19:2:** Wək 8:16 **19:4:** Mat 3:11 **19:6:** Wək 8:17; Wək 10:44,46 **19:11:** Wək 14:3 **19:12:** Wək 5:15

14 Kən e netəm kəmoatol nat əh, sepin əh-ikin nenəti suah kit, nərgin u Skefa,
u in pris asol agin rəha Isrel.
15 Məto narmin rat təmən-ipən kəm ilat məmə, “Ekitun suah u Iesu, kən
mitun min Pol. ?Məto itəmat pah min un?”
16 Kən suah apon narmin rat tətatig lan, təmətul maht ilat mərəkin ilat,
məhap-əhap rəhalat natimnat mapeg rəkis, kən kotaipiəpiə əm motagim e
rəhan nimə kəmotaig e nita kəməhap-əhap ilat.
17 Nian noanol min rəha Isrel ne netəm Kris kəmotəto nat əh, kəmotəgin pik.
Kən netəmim komotiləs-ipər nərgi Iərəmərə Iesu tər pik.
18 Kən netəmim tepət itəm kotahatətə e Iesu, kəmotən-iarəp kəm netəmim
nat tərat min itəm kəmoatol.
19 Neen itəm kəmoatəmik nərik, ilat min kəmotəmik naoa min rəhalat e nat
əh moatuwa, moatan-ətip e niganəmti netəmim. Nian netəmim kəmotafin e
nəmti naoa min əh, tahmen e fifti-milian fatu ilat rafin.
20 Kən nəghatən rəha Iərəmərə təmaiu iahgin e nəsanənən asol rəha Uhgin.

Nərgəhəuən asol kit əpəh Efesas

21 Kən uarisig e nat əh, Pol tinən e nikin məmə otitəlig-pən əpəh Jerusalem,
məto otuwin-pən Masetonia ne Akaea ikin. Kən in tən məmə, “Nian emuwin
rəkis Jerusalem, ekəike muwin min Rom.”
22 Kən in təmahl-ipən Timoti ne Erastas itəm katuasitu lan, məmə okuaupən
mian əpəh Masetonia. Məto in otatig pitən məsin əpəh ikin Esia.
23 Kən e nian əh, nərgəhəuən asol kit təmər əpəh Efesas o Suatip rəha
Iərəmərə.
24 Suah kit əh-ikin itəm tatol natimnat e iaen kit katən məmə silfa, nərgin
u Temetrius. Ikin-u netəmim tepət koatəfak kəm uhgin kit pətan, nərgin u
Atemis. Kən Temetrius tatol narmi nimə min e silfa itəm tahmen e nimə
rəha narmi nat rəha Atemis. Kən nian tatol-salim-in ilat, matos məni asol ilat
rəhan netəmim min.
25 Kən təmaun-in rəhan netəmim min ne netəm pisin itəm koatol wək kitiəh
əm məmə okotuwa kitiəh. Kən tən məmə, “Io min, nəkotitun rəkis məmə
koatol win e məni asol e wək u rəhatat.
26 Məto itəmat nəmotəplan ne motəto məmə tahro nulan suah əh Pol
tatərəkin netəmim tepət kən kinoatətəu-pən, sənəmə e Efesas əm, məto iuəhkir
ikin min rafin e nitən əh Esia. In tatən-iarəp məmə uhgin min itəm netəmim
əm koatol e nelmilat, sənəmə uhgin min pahrien.
27 Kən roiu əh, iuəhkir əm tatərəkin suatip rəhatat o nosən məni, kən iuəhkir
əm min in tatol məmə netəmim okotəplan rat nimə rəha Atemis, u itəm in
ilis pik. Kən namnun, okəmə naka nəghatən rəhan otərəkin nərgin Atemis
itəm ilis pik tuwa mol nat əpnapin əm lan. Məto ikin-u Esia ne ikin min rafin,
netəmim koatəfak kəm uhgin u rəhatat.”
28 Nian kəmotəto nəghatən əh, nikilat təmahmə təmahmə, kən əmun
minotagət əfəməh məmə, “!Ure e Atemis u Efesas!”
29 Kən nat əh təmaiu mirəfin taon. Kən netəmim tepət kəmotuwa kitiəh
motuwin kaskəlim etəm Masetonia mil əh itəm katualiwək iləhal Pol, nərgilau
u, Kaeas ne Aristakas. Kən kəmotuwin kələh kiuw-pən ilau əpəh ikin nian
rafin koatol mitig asol ikin.
30 Kən Pol tolkeike məmə otuwin məghat kəm netəm əh, məto netəm rəha
Iesu kəsotegəhan-inən.

19:17: Wək 5:11 **19:21:** Wək 23:11; Rom 1:13 **19:23:** 2 Kor 1:8 **19:29:** Wək 20:4; 27:2; Kol 4:10; Flm 24

31 Ne netəm-iasol neen rəha kaonsel asol əpəh Esia itəm kotolkeike Pol,
kəmotahl-ipən nəghatən kəm in moatən-iəhau əskasik məmə otəsuwinen əh
netəm əh-ikin.
32 Kən ikin əh, netəmim koatol wilig wilig tepət motagət əfəməh. Neen
koatən nat pisin, kən neen koatən nat pisin. Məto tepət kotəruru məmə
kəmotuwa o naka.
33 Kən noanol min neen rəha Isrel kəmotətgi-pən suah kit nərgin u Alek-
santa məmə otuwin mətul aupən-in ilat. Kən təmos-ipər nelmin matefətutu
ilat məmə otən-iarəp nehmən rəhan.
34 Məto nian netəmim kəmotitun məmə in noanol kit rəha Isrel, kəmotagət
əfəməh min məmə, "!Ure e Atemis əpəh Efesas! !Ure e Atemis əpəh Efesas!"
Kəmotagət əfəməh motos aua kəiu.
35 Kən etəm-iasol kit u kapman asol rəha taon Efesas, təmətul mən-iəhau
ilat məmə, "!Okəsotagətən-tu!" Kən mən məmə, "!Ei, netəmim! Atemis u, in
uhgin rəhatat. Kən nərgin in ilis. Kən netəm ikin min rafin kotitun məmə in
wək rəhatat netəm Efesas məmə okotehm wir niməfak rəhan, kən motehm
wir kəpiel asim rəhan itəm təmisi-pən e neai muwa.
36 Kən suah kit tikə itəm otən məmə iateiuə. Kən tol nəhlan, təwir məmə
nətəligən rəhatəmat teiuaiu. Təsəwirən məmə nakotalməl nulan.
37 "Nəmotos suah mil un motuwa ikin-u, məto ilau kəsuaklə-inən nat kit
e nimə rəha narmi nat rəhatat, kən məsuəghat ratən e nərgi pətan əh, uhgin
rəhatat.
38 Okəmə Temetrius ne rəhan iolwək min koatəplan-pən nəghatən rat e
suah kit, nian əh-ikin rəha kot ne netəm u kot əh-ikin. Təwir məmə okotuwin
kən-iarəp nəghatən rat min əh itəm kəmotəto kəm ilat.
39 Məto okəmə nat kit min əh-ikin itəm nakotolkeike məmə onəkotol,
onəkotəkəike motiləs motuwin e mitig ətuatip rəhan.
40 Timətig əm məmə okotiləs-ipən kitat e kot o nolən u-roiu məmə
koatərgəhəu pik. Iuəhkir kotəmou təpiə əm ikin. ?Kən okol kəsotənən nat kit
məmə kəmotuwa ikin-u e nəpələhən u-roiu o naka? Məto-inu nəpələhən u,
nipətin tikə."
41 Nian təmən rəkis nəghatən əh, kən mən-iəhau nəghatən mahl-ipən ilat
məmə okotagim min.

20

Pol təmuwin əpəh Masetonia ne Akaea

1 Nian nəratən əh təmol namnun, Pol təmaun-in netəm rəha Iesu məmə
okotuwa kitiəh. Kən matəghat kəm ilat o nem əskasikən elat. Kən uarisig in,
tauiatipin ilat miet maliwək muwin əpəh Masetonia.
2 Təmuwin əh-ikin əh tepət ikin kən matos-ipən nəghatən tepət kəm netəmim
rəha Iesu matem əskasik ilat, kən miet-pa Kris.
3 Matig mos məwig kisil ikin əh, kən uarisig təmə otos nego kit mitəlig-pa
Siria. Məto təmətо məmə noanol min rəha Isrel kinoatol noa anion kit məmə
okotohamnu əpəh e nego. Kən təməuhlin rəhan nətəligən, kən mapəs nego
mətaliwək əm mitəlig-pən Masetonia.
4 Netəmim itəm kəmoatətəu-pən e nian əh, kit u Sopata nəti Piras etəm Perea,
ne Aristakas, ne Sekantas, etəm Tesalonaeka mil, ne Kaeas etəm Tepe, ne
Timoti, ne netəm Esia mil u Tikikas ne Trofimas.
5 Kən e Filipae, netəm əh kəmotaupən motuwin katəsahgin itimat əpəh Troas.
6 Nian lafet rəha Pret U Is Tikə Lan təmol namnun, itimat emotos nego kit
motiet əpəh Filipae motaiu nian faif kən panotuwin əpəh Troas, motuwin
motəplan ilat kən mətatig motos wik apiəpiə.

Iutikas təmimis kən məmegəh min əpəh Troas

7 E Sarare lapin, emotuwa kitiəh məmə ekotəfak, kən moatagwən, kən
moatun Nagwənən Rəha Nəmtətin Rəha Iesu. Kən Pol təməghat kəm netəmim
məto-inu titun məmə olawig tatuwin mapəs ilat. Kən təməghat mətoarus
nalugi nian lapin.
8 Nipəgnoa nimə itəm ioatəpələh ikin, in e nimə kəmol kilpin-ilpin tər. Kən
kəmasiepən e lait tepət əh-ikin.
9 Kən etəm aluə kit, nərgin u Iutikas, tatəpələh e winta ikin. Nian Pol
tatən-iarəp nəghatən rəha Uhgin matən matən, kən Iutikas, napilən tinatos,
tinatiuw nəm, əmun məme e winta misi-pər muwin morin əpəh ləhau e
nəptən. Kən nipəg noa nimə itəm təməme ikin, in tatol kisil lan. Kən nian
kəmoteiuaiu motuwin, məto tinimis rəkis.
10 Kən Pol təmuwin min əpəh ləhau muwin misin nulin e nikali etəm əlue
əh, kən miləs mago-ipa e nelmin mil, kən mən-ipən kəm ilat məmə, "Nikitəmat
təsahmən. In tinəmegəh min."
11 Kən Pol təmər min muwin əpəh ilis kən mol Nagwənən Rəha Nəmtətin
Rəha Iesu ilat min ilat, kənu motagwən kitiəh. Kən tatəghat min kəm ilat
mətoarus tian, əmun tatuwin mapəs ilat.
12 Kən ilat kəmotit etəm aluə un motuwin latuənu. Nikilat tətagien məto-inu
netəm aluə təməmegəh min.

Kəmotiet Troas motuwin Maelitas

13 Kən Pol təmən məmə otaliwək əm muwin əpəh e taon əh Asos, məto itimat
ekotuwin e nego motuwin kiləs in əh-ikin. Kən itimat ekotos nego kaupən kan
əpəh Asos, kən in tuarisig muwa. 14 Nian təmiet-pa, ekotit motuwin e nego.
Kən itimat rafin motuwin əpəh Mitilen.
15 Emotiet motuwin ikin əh, kən lawigin ekotuwa katəməhl ihluə e nəptən
əh Kios. Kən lawigin min ekotuwa e nəptən əkəku Samos. Kən lawigin min
epanotuwa Maelitas kən motuwar ikin.
16 Pol təmən rəkis məmə esotətulən Efesas məto-inu təsolkeikeən məmə
ekotan pik əh e nitən Esia. In təmalkut məmə ekotuwin uəhai Jerusalem
məmə in otuwin e lafet rəha Nagwənən Wi katən məmə Pentekos.

Pol təmauiatipin netəm-iasol min rəha niməfak əpəh Efesas

17 Kən nian emotuwar əpəh Maelitas, Pol təmahl-ipən nəghatən əpəh Efesas
məmə elta min rəha niməfak okotuwa-tu kəplan.
18 Nian kəmotuwa, təməghat kəm ilat məmə, "Itəmat nəkotitun rəkis rəhak
nolən itəm iatol nian emuwa əpis ikin-u Esia mətoarus-pa roiu.
19 Io iolwək əm rəha Iərəmərə. Kən rəhak nətəligən in ləhau əm. Kən nian
rafin nahui nəmtək tətaiu otəmat. Kən nian rafin etatig e nian əskasik min,
məto-inu noanol min rəha Isrel kotolkeike məmə okotohamnu io.
20 Itəmat nəkotitun məmə o nian iatəghat kəm itəmat ne matəgətun itəmat
e niki netəmim natimnat min itəm otasitu etəmat, məsəhluaig-inən nat
kit otəmat, iatən-ipinə rafin e nipəgnoa nimə min kən ihluə e nigamnəmti
netəmim.
21 Iatən-ipən ətuatip kəm netəm Isrel ne netəm Kris məmə okotəkəike
motəuhlin ilat e rehalat nəmegəhən motuwa o Uhgin, kən motahatətə e
rəhatat Iərəmərə Iesu Kristo.
22 "Kən roiu əh, enatuwin Jerusalem məto-inu Narmin Rəha Uhgin təmən
kəm io məmə ekuwin. Esitunən məmə ekahratig əh-ikin.

20:17: Wək 18:21 **20:18:** Wək 18:19—19:10

23 Nat kitiəh əm ekitun məmə taon min rafin itəm iatuwin-pən ikin, Narmin
Rəha Uhgin tatən-ipa kəm io məmə nian ekuwin ikin əh ekatig e nəratən kit
kən muwin e kalapus.
24 Kən esəginən natimnat min əh. Nəmegəhən rəhak in nat əpnapin əm.
Məto iakolkeike pik məmə ekol namnun wək itəm Iərəmərə Iesu təmos-ipa
məmə ekol o nən-iarəpən namnusən təwir e nəwirən rəha Uhgin.
25 "Emuwin e ikin min rafin matəghat kəm itəmat e nərəmərəən rəha Uhgin,
kən roiu əh ekitun məmə okol nəsotəplan minən io nian kit.
26 Kən iatən-ipinə kəm itəmat əh-roiu e niganəmti Uhgin məmə, okəmə
itəmat kit otuwin tərat ikin, məto sənəmə io emol.
27 Emən-ipinə rafin natimnat kəm itəmat itəm Uhgin tolkeike məmə
onəkotitun.
28 "Onakoatəto wir itəmat. Kən netəmim itəm Narmin Rəha Uhgin təmos-
ipinə e nelmitəmat, onəkotəkəike kehm wir ilat e niməfak rəha Uhgin tahmen
e etəm rəha sipsip itəm tatehm wir rəhan sipsip min. Ilat min əh, Uhgin təmos-
nəmtin ilat e nita nətin.*
29 Enitun rəkis məmə nian ekiet rəkis etəmat, netəmim neen itəm kotahmen
e kuri iarupin min okotuwa məmə okotus itəmat netəmim rəha Iesu.
30 Itəmat atip min əm neen okəpanotətul moteiuə məmə okotit-irəkis netəm
rəha Iesu.
31 Kən onakoatəto wir itəmat kən məsotaluinən məmə e nup kisil
eməsapəsən nən-ipinəən nəghatən u kəm itəmat e nian min rafin. Kən nian
neen, emitasək otəmat.
32 "Kən roiu əh, iatos-ipən itəmat e nelmi Uhgin, ne nəghatən rəhan kəm
itəmat məmə in təmolkeike pik itəmat. Nəghatən u nəsanənən lan əh-ikin
məmə otol itəmat nakotəskasik, kən mos-ipinə nəwirən itəm Uhgin təmən
rəkis məmə otos-ipən kəm rəhan netəmim min.
33 "Io sənəmə etəmim itəm iakolkeike pik məni rəha etəm pisin, o natimnat
itəm koatuwin lan.
34 Itəmat nəkotitun rəkis məmə io atip əm, iatol wək o nosən natimnat itəm
io ne netəm koatuarisig-in io kotolkeike o natigən.
35 Nian nəmotehm rəhak nolən min, eməgətun suatip min əh kəm itəmat
məmə onəkotol mihin motasitu e netəm u kəsotəskasikən. Kən onəsotaluinən
nəghatən rəha Iərəmərə Iesu itəm təmən məmə, 'Təwir agin o netəm u itəm
koatos-ipən kəm netəmim maprəkis-in itəm koatəsahgin məmə okos-ipən
kəm ilat.' "
36 Nian Pol təmol namnun rəhan nəghatən, təmeiuaiu misin nulin kən
məfak ilat min ilat.
37 Kən kəmotasək pik motaskəlim Pol katəpah nikapin motauiatipin.
38 Kəmoatəto tərat pik məmə təmən kəm ilat məmə okol kəsotehm minən
niganəmtin. Kən ilat min kəmotaliwək motuwin əpəh nego ikin.

21

Pol təmuwin Jerusalem

1 Nian emotauiatipin rəkis ilat, emotuwin e nego kən motiet, motaiu ətuatip
əm o nitən əkəku əh, Kos. Kən lawigin ekotuwa e nitən əkəku əh, Rotes. Kən
emotiet min ikin əh motuwa min e ikin kit katən məmə Patara, kən motuwar

---

20:23: Wək 9:16; 21:11 **20:24:** Wək 21:13; 2 Tim 4:7 * **20:28:** Suatip kit min o nəuhlinən nəghatən u "nita nətin" in tol min-nulan: "nitan atip." **20:28:** 1 Tim 4:16; 1 Pita 5:2-4 **20:29:** Mat 7:15; Jon 10:12 **20:31:** 1 Tes 2:11 **20:34:** 1 Kor 9:11-12 **20:34:** Wək 18:3; 1 Tes 2:9

ikin. 2 Ikin əh emotəplan nego kit, kinatən məmə otiet muwin əpəh Fonisia.
Kən ekotətipən lan motiet min.
3 Itimat emotuwa kəplan nitən asol əh Saepras, kən motaiu-pən e nikalin u pis
ikin kən motaiu e nitən Siria. Nego əh təmuwa e taon əh Taea məmə otəmki-
par natimnat ikin. Kən ekotuwar ikin.
4 Ikin əh emotuwin kəplan netəm rəha Iesu. Kən motatig itimat min ilat, kos
wik apiəpiə kit. Kən Narmin Rəha Uhgin təghat kəm ilat, kən ilat kəmotən-ipən
əskasik kəm Pol məmə otəsuwinən Jerusalem.
5 Məto nian rəhatimat natigən ikin-u tinol namnun, kən ekotiet
minoatuwin, kən netəm rəha Iesu ikin əh, ne rəhalat nipitan min, ne nətilat
min kəmotətəu-pa itimat ekotuwin əpəh itəhəi e nimənkləkil. Kən motisin
nulitimat ikin motəfak, kən motauiatipin itimat min.
6 Kən ekotuwin e nego, ilat kotitəlig-pən iməlat ikin.
7 Kən nego təmiet Taea maiu o nitən Toleme. Kən ekotuwar ikin motuwin
kəplan piatimat min, kos nian kitiəh.
8 Kən lawigin, ekotiet min motuwin kuwar əpəh e taon Sisaria kən motuwin
kətatig e nimə rəha Filip u itəm tatuwin ikin min matən-iarəp namnusən təwir.
Kən in tatol sepin lan e netəmim itəm kəməmki-pər ilat aupən o nasituen e
aposol min.
9 Netin pətan kuwit kəsotətəu-pənən iərman. Nipitan əh koatən-iarəp
nəghatən itəm Uhgin tatos-ipən kəm ilat.
10 Emotatig nian kisil o kuwit ikin əh, kən ien kit rəha Uhgin əpəh Jutia
təmuwa, nərgin u Akapus.
11 Təmuwa məplan itimat kən miləs-irəkis kətəut rəha Pol, kən məlis əfimən
atip nelmin ne nelkin lan, kən mən-iarəp məmə Narmin Rəha Uhgin təmən
kəm in məmə, “Netəm-iasol neen rəha Isrel okotəlis nəhlan suah əh rəhan u
kətəut, kən motiləs-ipən e nelmi Iaihluə min.”
12 Nian emotəto nəghatən əh, itimat netəm ikin əh, emotən-iəhau əskasik Pol
məmə otəsuwinən Jerusalem.
13 Məto Pol tən-ipin kəm ilat məmə, “?Tahro nakotasək? Nəkotol katətgəhl
nikik o nuwinən ikin əh. Io esəgin əmən o nuwinən e kalapus o nərgi Iərəmərə
Iesu, məto iategəhan min məmə ekimis ron əpəh Jerusalem.”
14 Nian emotəplan məmə okol Pol təsəuhlinən rəhan nətəligən, kən ekotapəs
əm, moatən məmə, “Pəs Iərəmərə otol əm nulan itəm in tolkeike mihin.”
15 Emotatig məsin ikin-u, kən uarisig ekotaii-pən rəhatimat natimnat,
moataliwək əm motuwin Jerusalem.
16 Netəmim neen rəha Iesu əpəh Sisaria kəmotətəu-pa itimat motit itimat
motuwin e nimə rəha etəm Saepras kit u in etəm rəha Iesu nuwəh rəkis
mətoarus-pa əh-roiu, nərgin u Nason. Kən motapil ikin.

Pol təmuwin məplan Jemes

17 Nian emotuwa Jerusalem, piatat min nikilat təmagien pik məmə
okotəplan itimat.
18 Kən lawigin Pol ne itimat rafin ekotuwin məmə ekotəplan Jemes. Kən elta
min rafin rəha niməfak kəmotuwa.
19 Pol təmən təwir kəm ilat kən mən-iarəp wir kəm ilat natimnat rafin agin-
əh e rəhan naliwəkən itəm Uhgin təmol kəm Iaihluə min.
20 Nian kəmotəto nəghatən əh, ilat rafin nikilat təmagien, kən kotənwiwi
Uhgin motən-ipən kəm Pol məmə, “Ik ninitun rəkis məmə roiu əh netəm Isrel

21:4: Wək 20:23 **21:8:** Wək 6:5; 8:40 **21:10:** Wək 11:28 **21:11:** Wək 20:23; 21:33 **21:13:** Wək 20:24 **21:19:** Wək 15:12

tahmen e taosan tepət kinotitun Iesu, kən ilat rafin kotaskəlim pik Lou rəha Moses.
21 Ilat kinəmotəto rəkis nəghatən neen itəm katən məmə nakatəgətun noanol min rəha Isrel əpəh ikin rəha netəm pisin pisin min məmə okotapəs Lou rəha Moses. Kən motəto məmə ik nakatən kəm ilat məmə okəsəhg-ipənən nenətilat min, kən kəsətəu-pən minən kastom rəhatat.
22 Roiu əh ilat okotəto məmə ik ninuwa ikin-u mətatig. ?Kən okotahro nulan əh-roiu?
23 Təwir məmə onəkol nat u itəm ekotən-ipinə kəm ik əh-roiu. Nəman kuwit ikin-u itəm kəmotol nəniəkisən kit ilat Uhgin.
24 Olawig nəkəike mit ilat motuwin, kən mos-nəmtin rəhalat nat megəh min rəha sakrifais, kən itəmat min ilat motol sakrifais rəha nafələn itəm Lou rəhatat tatən. Kən ilat kotitun nakən rəhalat-kapə təpiə. Nian natol natimnat rafin əh, kən netəmim okotitun məmə kateiuə lam, məto nipahrienən, ik nataskəlim əh Lou rəha Moses.
25 Itimat emotahl-ipən rəkis naoa kit kəm Iaihluə min itəm kotahatətə e Iesu. Naoa tatən nəhlan məmə ilat okəsotunən nita, ne nagwənən itəm katol sakrifais lan kəm narmi nat min, kən məsotunən nat megəh itəm kəmaril nentou məto-inu nitan əpəh ikin e nipətin, kən məsotolən təfagə e pətan."
26 Kən lawigin, Pol ne netəm əh kuwit kotuwin kol natimnat itəm Lou tatən. Kən Pol tuwin əpəh e Nimə Rəha Uhgin məmə otən-ipən kəm pris min məmə nian kuwəh əh-ikin tətatig əh məmə Lou tatən, kən pris min okotol sakrifais kuwit tinahmen-in netəm min əh.

Netəm Isrel kəmotaskəlim Pol əpəh e Nimə Rəha Uhgin

27 Nian tinuwa iuəhkir o nian sepin itəm sakrifais rəha nafələn otol nam-nun lan, netəm Isrel neen itəm kəmotisi-pən Esia aupən, kəmotəplan Pol əpəh e niməfak, kən kinotos nimanin netəmim rafin əh, kən motaskəlim Pol,
28 motagət əfəməh lan məmə, "!Ei, netəm Isrel! !Otuwa kasitu etimat! Suah ilouin əpə itəm tatuwin ikin min mətəgətun netəmim məmə okotetəhau kitat matən kəm ilat min məmə Lou rəha Moses in nat əpnapin əm ne Nimə Rəha Uhgin. Kən mit netəm Kris neen u Iaihluə min motuwa ikin-u imətat pisin əm ikin e Nimə Rəha Uhgin, kən nolən əh təmətgəhl Lou kən minol tinamkimik ikin-u."
29 Kəmotən nəhlan məto-inu kəmotəplan suah əh Trofimas etəm Efesas təmətaliwək ilau Pol əpəh i taon. Kən nikilat təht məmə okəm-naka Pol təmit muea e ikin rəha netəm Isrel e Nimə Rəha Uhgin.
30 Kən netəmim rafin e taon kəmotagət əfəməh o nat əh, motaiu motuwin kaskəlim Pol motewkəkan-iarəp əpəh e Nimə Rəha Uhgin. Kən pris min kotahtosig uəhai əm e nafiluə e Nimə Rəha Uhgin.
31 Nian kəmotalkut məmə okotohamnu Pol, kən etəm tatərəmərə e mopael min rəha Rom əpəh Jerusalem, təmos nəghatən məmə katol nat asol kit əpəh e taon.
32 Kən təmaut məmik rəhan neen mopael min ne netəm-iasol min lan motaiu motuwin əpəh netəmim koatəmou ikin. Nian netəmim kəmotəplan ilat, kən kotapəs nohən Pol, kətul kəpnapin əm.
33 Kən etəm tatərəmərə e mopael min təmuwa o Pol maskəlim, kən magət e rəhan mopael min kotuwa motəlis e sen kəiu. Kən motətapəh o netəmim məmə, "?Etəmim pah u? ?Təmol nat tərat naka?"
34 Kən nimanin netəmim neen koatən nəghatən pisin, neen koatən nəghatən pisin. Məto-inu kinotəruru ətuatip nəukəti nəghatən, kən nagətən

21:20: Wək 15:1,5 **21:24:** Nam 6:1-20; Wək 18:18 **21:25:** Wək 15:29 **21:26:** 1 Kor 9:20
21:29: Wək 20:4

tinepət. Etəm tərəmərə e mopael min apon tinəruru məmə kəmahrol nulan, kən magət e rəhan mopael min məmə otiləs Pol kan e nimə rəhalat.
35 Nian Pol tinategupər-egupər məmə otuwin imə, kən mopael min kəmotea-pən ron kiləs-ipər, məto-inu netəmim nikilat təmahməh pik məmə okotoh.
36 Ilat rafin kəmoatuarisig-in moatən əfəməh məmə, "!Otohamnu! !Otohamnu!"

Pol təmən nəwtain nəghatən

37 Nian kəmotiləs motuwin məmə okotegu-pən imə, kən tən-ipən kəm etəm tərəmərə e mopael min məmə, "Iakolkeike məmə ekən nat kit kəm ik."
Kən etəm tərəmərə e mopael min təmə, "?Nakahro mitun nəghatən Kris?
38 ?Okəmə naka ik etəm Ijip ilouin itəm nəmatol nəratən kəm rəhatimat kapman aupən, kən məmik netəmim fo-taosan ilat Netəm Rəha Neim Apin itəm kotohamnu netəmim, kən motuwin kətatig əpəh ikin taruən-aruən ikin?"
39 Məto Pol təmə, "Kəp. Io noanol kit rəha Isrel. Emaiir əpəh Silisia e taon keike Tasas, kən io iatos nərəmərəən rəha ikin əh e taon əh. Awi, kol nakegəhan-in io pəs ekəghat-tu kəm netəm min əh."
40 Kən tegəhan in. Kən Pol tətul-pər əpəh kategupər-egupər ikin miləs-ipər nelmin mefətutu ilat lan məmə okəsotagətən. Nian kəməsotagətən, kən təghat kəm ilat e nəghatən Isrel məmə,

22

1 "Tata min ne piak min. Otətəlig-in-tu io. Pəs ekən rəhak kəm itəmat."
2 Nian kəmotəto məmə təməghat kəm ilat e nəghatən ətuatip rəhalat, kən nəghatən təmikə agin-əh, moatətəlig-in.
Kən tən məmə,
3 "Io noanol kit rəha Isrel. Emaiir əpəh Silisia e taon əh Tasas, məto emepət u Jerusalem. Kamaliel təməgətun io. Təməgətun wir io e Lou rəha tipitat min məmə ekətəu-pən ətuatip. Kən e nian əh, ematəsanən o nolən natimnat itəm Uhgin tolkeike tahmen etəmat u-roiu.
4 Aupən ematoh netəmim itəm kotətəu-pən Suatip Rəha Iesu. Kən mətaskəlim ilat, nəman ne nipitan, matəmki-pən ilat e kalapus.
5 Nəghatən min u pris asol agin ne netəm-iasol min rəha kaonsel rəhatat kotitun nənən məmə nipahrienən. E nian əh, emos naoa rəhalat muwin əpəh o netəm Isrel əpəh Tamaskes. Kən ematuwin ikin əh məmə ekaskəlim netəm min əh rəha Iesu məmik ilat muwa məmki-pən ilat e kalapus əpəh Jerusalem mol nalpinən kəm ilat.

Pol təmən-iarəp məmə təmahro mətəu-pən Iesu
(Wək 9:1-19; 26:12-18)

6 "E nian mitgar tinalalin əm, kən enuwa iuəhkir o Tamaskes, kən nəhag-əhagən kit tatuəp təruən təruən, təmisi-pən e neai, masiəgəpin-pinə io ikin.
7 Kən ekisi-pər morin e nəptən. Məto nəwia suah kit tatən-ipa kəm io məmə, '!Sol! !Sol! ?Tahro natol tərat kəm io nulan?'
8 Kən ekəmə, '?Məto Iərəmərə, ik pah?' Kən təmə, 'Io Iesu, etəm Nasaret u itəm ik natol tərat lan.'
9 Netəm itəm kəmoatuarisig-in io e suatip, kəmotəplan nəhag-əhagən əh, məto kəməsotətoən nəwia suah əh itəm təməghat kəm io.
10 Kən ekətapəh ron məmə, '?Iərəmərə, ekahro nulan əh-roiu?' Kən Iərəmərə tən-ipa kəm io məmə, 'Ətul maliwək muwin əpəh Tamaskes. Ikin əh, suah kit

21:36: Luk 23:18 **21:38:** Wək 5:36-37 **22:3:** Wək 5:34 **22:4:** Wək 8:3

əh-ikin itəm otən-ipinə kəm ik natimnat itəm Uhgin tinəmən rəkis məmə ik onəkol.'
11 Məto-inu nəhag-əhagən əh təsanən pik, kən mol niganəmtək təpis, kən netəmim itəm koatuarisig-in io kotos əm nelmək motit io ekotuwin Tamaskes.
12 "Kən ikin əh, suah kit əh-ikin, nərgin u Ananaeas, in suah kit itəm tətaskəlim wir Lou rəhatat, kən netəm Isrel əh-ikin əh kotisiai-in pik.
13 Kən təmuwa məplan io mətul-pa iuəhkir ron io məmə, 'Piak Sol, roiu əh niganəmtim otəwir min.' Kən e nian əm əh, niganəmtək təmaiir min enatəplan in.
14 Kən tən-ipa kəm io məmə, 'Uhgin rəha tipitat min aupən, in təmitəpun rəkis ik məmə ik onəkitun natimnat itəm in tolkeike. Kən ik məplan Etəm Ətuatip əh rəhan, kən məto ətuatip rəhan nəghatən e nohlin.
15 Onəkəike mən-iarəp kəm netəmim rafin natimnat itəm ik nəməto kən məplan.
16 ?Kən roiu əh, nakatəsahgin naka? Ətul muwin məfak-pən kəm Iesu, kən kol baptais lam, kən in otafəl rəham nolən rat min.' "

Uhgin təmahl-ipən Pol kəm netəm u sənəmə netəm Isrel

17 Kən təmatən məmə, "Uarisig e nat u, kən ekuwin Jerusalem. Ikin əh, emuwin e Nimə Rəha Uhgin matəfak, kən məplan napilaiirən kit itəm Uhgin təmos-ipa.
18 E napilaiirən əh, eməplan Iərəmərə tatən-ipa kəm io məmə, 'Ətul uəhai əh-roiu agin miet Jerusalem. Məto-inu netəm ikin-u okol kəsotətəlig-inən rəhak nəghatən itəm ik natən.'
19 Məto ekəmə, 'Iərəmərə, netəm əh kotitun wir məmə aupən ematuwin əpəh e nimə rəha nəfakən rəhalat mətaskəlim netəm u kotahatətə lam muwa mətalis ilat matəmki-pən ilat e kalapus.
20 Kən nian netəmim kəmotahtimnu Stipen, kən nitan təmaiu məto-inu təmatən-iarəp ik. Məto io min, ematətul itimat min ilat. Kən nikik tətagien məto-inu kotaht Stipen e kəpiel, kən matehm rəhalat natimnat.'
21 Məto Iərəmərə təmən-ipa kəm io məmə, 'Uwin. Məto-inu io etahl-ipən ik ikin əh kəm Iaihluə min.' "
22 Kən kəmoatətəlig-in wir kətoarus tən namnun. Məto nian kəmotəto nəghatən əh, motagət əfəməh məmə, "! Otiləs-iarəp suah un, kohamnu! ! Təsəwirən məmə otatig!"
23 Kəmoatəkəike motagət əfəməh motərakin əpnapin əm rəhalat natimnat, moatəmik nimoulul katərakin əpnapin əm.
24 Kən etəm Rom itəm tərəmərə mopael min tən məmə okiləs kan əpəh e nimə rəha mopael min. Kən təmə okalis məto-inu tolkeike məmə Pol otən kəm in məmə netəmim kotagət pik lan nəhlan o naka.
25 Məto nian kəmoatietain wir Pol məmə okotalis, kən tən-ipən kəm netəm-iasol min əh kit rəha mopael min itəm tatətul iuəhkir ron məmə, "!Ei! Io etəm Rom u. ?Tətuatip məmə onəkotalis io nian esuwinən əh e kot?"
26 Nian etəm-iasol rəha mopael min təmətо nəghatən əh, təmuwin məplan etəm tərəmərə elat mən-ipən kəm in məmə, "!Ei! !Okəmə naka ik nəkəruru suah əh in etəm Rom!"
27 Kən etəm tərəmərə e mopael min əh tətapəh o Pol məmə, "!Ei! Ən wir-tu məmə ik etəm Rom pahrien o kəp."
Kən Pol tən məmə, "Əwəh. Iatən pahrien."
28 Kən etəm tərəmərə e mopael min təmə, "Emətou məni pik o negəhan-inən io məmə ekuwa io etəm Rom."

22:18: Wək 9:29-30 **22:19:** Wək 8:3; 26:9-11 **22:20:** Wək 8:1 **22:21:** Wək 9:15 **22:25:** Wək 16:37

Məto Pol təmə, “Rəhak tata in etəm Rom. Kən tol nəhlan, io etəm Rom.”
29 Kən əmun mopael min itəm kəmoatətul matip məmə okotalis Pol
kəmotaut kani məntaalat ka isəu. Kən nian etəm-iasol əh təmitun məmə Pol
in etəm Rom, kən təməgin məto-inu tinəlis rəkis e sen.

Pol təmətul aupən e kaonsel

30 Kən lawigin, kən etəm tərəmərə e mopael min əh tolkeike məmə otitun
ətuatip məmə tahro netəm Isrel koatol nəhlan e Pol. Kən mən kikis rəkis sen
lan, kən maun-in pris asol min ne netəm-iasol rəha kaonsel rəha netəm Isrel
məmə okotəpələh kəghat, kən muwin miləs Pol muwa tətul aupən in ilat.

23

1 Kən Pol təmətag-pən ətuatip əm o netəm rəha kaonsel, kən mən məmə, “Piak
min. E rəhak nəmegəhən aupən mətoarus-pa u-roiu, esətoən məmə nikik
otəgin məmə emol nat tərat kit e niganəmti Uhgin.”
2 Kən pris asol agin əh Ananaeas tən-ipən kəm netəm koatətul iuəhkir ron
məmə kit otem-pən nohlin.
3 Məto Pol təmən-ipən kəm in məmə, “! Uhgin otol mihin min lam! Ik
nakahmen e nimə itəm kəmol pen lan təruən pik əm ihluə, məto tamkimik
əpəh imə. ?Tahro natəpələh ikin-u mətakil io e Lou rəhatat, məto ik nəmən
məmə kit otem io? Ik ninətgəhl rəkis Lou əh.”
4 Netəm koatəpələh iuəhkir o Pol kotəmə, “?Tahro natəghat rat e pris asol
agin rəha Uhgin?”
5 Kən Pol təmə, “Piak min. Io esitun agin-əhən məmə in pris asol agin rəha
Uhgin. Məto io ekitun məmə Naoa Rəha Uhgin tatən nəhlan məmə, ‘Əsəghat
ratən e netəm itəm kotepət lam.’ ”
6 Kən təməplan məmə nəwtain kaonsel məsin ilat Satusi min, kən nəwtain
məsin ilat Farisi min. Kən in təməghat əfəməh məmə, “Piak min. Io Farisi kit.
Rəhak tata ne tipik min, ilat Farisi min. Məto netəm u kotolkeike əm məmə
okotiuw-iarəp io e kot məto-inu emələhəu-pən rəhak nətəligən e nahatətəən u
rəhatat məmə etəm təmimis otəpanəmegəh min.”
7 Nian təmən rəkis əm nəghatən əh, kən Farisi ne Satusi min kəmotərgəhəu
asol əpəh imə e kaonsel, kən minotəhap ilat min, minotol nənən kəiu.
8 Məto-inu Satusi min koatən məmə nian etəmim otimis, okol təsəmegəh
minən. Kən moatən məmə nagelo tikə, kən narmin tikə. Məto Farisi min
koatən məmə, nat miləhal əh, in nipahrienən.
9 Məto-inu o nat əh, kən ilat kəmotagət pik ron. Kən nəghatən rəhalat təmər
muwin ilis.
Kən iəgətun min neen rəha Lou u Farisi min, kəmotən əskasik məmə, “Itimat
esotəplan-pənən nəghatən rat kit ne e suah u. Okəm-naka nipahrienən məmə
narmin kit o nagelo kit təməghat kəm in.”
10 Kən nərgəhəuən təməskasik pik. Kən etəm tərəmərə e mopael min əh, təgin
məmə okəmə okotiləs Pol əh-roiu, okotearəsin-earəsin. Kən tahl-ipən rəhan
mopael min məmə okotuwin kiləs-irəkis Pol kiləs kan min əpəh iməlat ikin.
11 Kən lapin əmun, Iərəmərə tuwa o Pol mən-ipən kəm in məmə, “Nat əh, nat
əpnapin əm. Əsəginən. Ik nəmən-iarəp rəkis io ikin-u Jerusalem. Kən onəkol
mihin min əpəh Rom.”

Netəm Isrel neen kəmotən anion məmə okotohamnu Pol

12 Kən lawigin, netəm Isrel neen kəmotəpələh e nəghatən kit, kən motən an-
ion məmə okotohamnu Pol. Kən motol nəniəkisən kit məmə okəsotagwənən

22:29: Wək 16:38 **23:2:** Jon 18:22-23 **23:3:** Mat 23:27 **23:6:** Wək 26:5 **23:8:** Mat 22:23
23:11: Wək 27:24; 28:16,23

ne motənim nəhau kətoarus okotohamnu Pol. Kən okəmə okotətgəhl nəniəkisən əh, pəs Uhgin otoh ilat kotimis.
13 Ilat taprəkis-in foti itəm kəmoatol anion noa əh.
14 Kən kəmotuwin o pris asol min, ne netəm-iasol min rəha niməfak rəha netəm Isrel, motən-ipən kəm ilat məmə, "Emotol nəniəkisən kit məmə esotunən nat kit mətoarus ekotohamnu Pol.
15 Kən itəmat ne netəm rəha kaonsel onəkotəkəike kahl-ipən nəghatən kəm etəm tərəmərə e mopael min rəha Rom motətapəh ron məmə, otəkəike miləs min Pol muwa u ikin-u, kən moteiuə lan məmə onəkotəplan o natimnat min əh rəhan. Kən itimat ekotəhluaig e suatip kətalkəlik məmə okotiləs kətah u, kən ekotaskəlim kohamnu."
16 Məto rəhn ioanian Pol kit iərman, nəti winin, təmətо nəghatən əh, kən muwin əpəh imə mopael min ikin mən-iarəp kəm Pol.
17 Kən Pol taun-in etəm-iasol kit rəha mopael min tuwa, kən tən-ipən kəm in məmə, "Awi, okol nakit etəm aluə u muwin tehm etəm tərəmərə e mopael min. In tatos nəghatən kit məmə otən kəm in."
18 Kən mopael əh tit mian o etəm tərəmərə elat. Kən mən-ipən kəm in məmə, "Suah u Pol itəm tətatig e kalapus, təmaun-in io məmə oekit etəm aluə u muwa kəm ik. In tatos nəghatən kit məmə otən kəm ik."
19 Kən etəm tərəmərə e mopael min əh, tos nelmi suah apon mian əpəh ikin kit ilau pisin əm, kən mətapəh ron məmə, "?Naka əh nakəmə nakehm io ron?"
20 Kən suah un təmə, "Netəm-iasol min əpəh Isrel kəmotegəhan rəkis məmə olawig kotuwa kətapəh ron ik məmə onakit Pol mian əpəh e kaonsel rəhalat. Okoteiuə-in ik məmə kaonsel tolkeike məmə otəplan wir min-tu nəghatən min rəha suah əh.
21 Məto awi, əsegəhan-inən ilat kotiuw-pən ik. Məto-inu rəhalat netəmim taprəkisi foti okotuwa katəhluaig e suatip katəsahgin. Ilat kəmotol nəniəkisən kit məmə okəsotagwənən məsotənimən nəhau mətoarus okotohamnu pitən Pol. Kən minoatətul matip əm əh-roiu məmə okotol nat əh, moatəsahgin əm rəham nəghatən."
22 Kən etəm tərəmərə e mopael min apon təmə, "Əsən minən kəm suah kit məmə nəmən-ipa nəghatən u kəm io." Kən mahl-ipən tatuwin.

Kəmahl-ipən Pol kəm Filiks u kapman rəha Rom

23 Kən etəm tərəmərə e mopael min taun-in rəhan etəm-iasol kəiu mən-ipən kəm ilau məmə, "Okian muən kəm mopael min ilat rafin fo-hanrit-sepinte məmə okotətul matip o nuwinən Sisaria. Kən tu-hanrit okotaliwək əm, kən sepinte okotasuə e hos, kən tu-hanrit itəm okotəmik niro okotətul matip. Okotiet e nain klok əh-roiu lapin.
24 Kən motəkəike kiləs hos neen məmə Pol otəpələh elat, kən motiləs motuwin kəm kapman əh Filiks, kən moatehm wir məmə okəsolən nat kit lan e suatip."
25 Kən etəm-iasol rəha mopael min təmətе naoa kit mos-ipən kəm itəm mil un məmə okotiləs kan kəm kapman asol əh Filiks. Naoa un tatən məmə,
26 "Filiks. Ik etəm ilis pik pahrien. Io Klotias Lisias iatəte naoa kəm ik itəm ik natərəmərə e kapman, kən iatən təwir kəm ik.
27 Suah u, noanol min rəha Isrel kinotaskəlim rəkis, kən iuəhkir kotohamnu. Məto io eməto məmə in etəm Rom, kən ekuwin itimat rəhak mopael min kiləs-irəkis olat.
28 Emolkeike məmə ekegəs-in-tu məmə nat naka təmol təsətuatipən itəm koatəplan-pən lan, mol kotiləs motuwin e kaonsel rəhalat.

23:15: Wək 25:3 **23:27:** Wək 21:30-33; 22:25-27 **23:28:** Wək 22:30

29 Kən eməplan məmə in təsolən nat tərat kit ne itəm otimis ron, o məmə
otuwin o kalapus ron. Nəghatən min itəm koatətu-pən lan in nat kit e rəhalat
atip əm lou.
30 Məto uarisig suah kit təmuwa mən-ipa kəm io məmə netəm Isrel koatol
anion noa kit məmə okotohamnu, kən nikik təht məmə təwir məmə ekahl-
ipinə kəm ik. Enən-ipən rəkis kəm netəm əh itəm koatol timəht kəm in məmə
okotimnə kən-ipinə kəm ik nat tərat min itəm koatəplan-pən lan.
Inəh namnu rəhak nəghatən."
31 Kən mopael min kəmotol əm məmə inu ne etəm tərəmərə elat təmən
mihin. Kəmotiləs Pol motuwin e taon əh Antipatris lapin. 32 Kən lawigin,
mopael min itəm kəmotaiu e hos min, ilat əm kotiləs Pol motuwin. Kən
mopael neen min kəmotitəlig-pa iməlat ikin.
33 Mopael min əh kəmotiləs motuwin əpəh Sisaria, kən motiləs-ipən naoa
kəm etəm-iasol əh Filiks, kən motələhəu-pən Pol e nelmin.
34 Nian kapman u təmafin naoa, kən mətapəh o Pol məmə, "?Ik etəm hiə?"
Kən nian təməto məmə Pol in etəm Silisia,
35 in təmən məmə, "Nian netəmim okotuwa kən-iarəp natimnat itəm
koatəplan-pən əh lam, io ekən kot otəpələh o nətəligən u rəham, kən io ekakil."
Kən mən-ipən kəm rəhan mopael min məmə okotiləs-ipən Pol e nimə rəha
kapman rəha Rom itəm Kig Herot Asol təmiləkin aupən, motaskəlim əh-ikin.

24

Pol təmətul aupən e Filiks e kot

1 Nian faif tinuwin rəkis, kən pris asol agin, nərgin u Ananaeas, təmuwin
Sisaria ilat netəm-iasol min neen rəha Isrel ne ienatig e lou,* nərgin u Tetalas.
Nian kəmotiet-pa, kən motuwin kətul e niganəmti Filiks kən motən-iarəp
nəghatən min itəm nikilat təht məmə Pol təmol təsətuatipən.
2 Kən kəmotaun-in Pol məmə otuwa imə e nəghatən, kən Tetalas tatən-ipən
nəghatən min rəhalat kəm Filiks məmə, "Etəm-iasol. Ekotisiai-in pik ik məto-
inu ik ilis pahrien. Kən nolən rəham o nəmikən itimat in tatətuatip wir.
Imatimat ikin təməməlinu nuwəh rəkis mətoarus-pa u-roiu. Kən ik nəməg-
ətuatip-in rəkis nolən u ikin-u məmə otol nəmegəhən ne natigən rəhatimat
təwir.
3 Kən nian rafin kitat koatəto təwir o natimnat min əh, kən ekotənwiwi pik ik
ron.
4 Esotolkeikeən məmə ekaskəlim pik ik, məto ekətapəh ron ik məmə on-
akasəkitun itimat mətəlig-in wir-tu nəghatən əkuəkir u rəhatimat.
5 "Itimat emotəplan rəkis məmə suah əh in etəm tərat kit. In nəukəti nəratən
tepət e ikin min e nitən min. In tatol itimat netəm Isrel ekoatərgəhəu pik, kən
etəm-iasol rəha netəm koatuarisig-in suah ilouin etəm Nasaret.
6 Kən in mətalkut məmə otol Nimə Rəha Uhgin tamkimik e niganəmti Uhgin,
kən ekotaskəlim.†
8 Kən okəmə nakətapəh ron, nəkitun nətoən nəghatən min u tiet e nohlin
itəm iatən-ipinə kəm ik."

23:30: Wək 23:16-23; 24:1-9 * **24:1:** Ienatig e lou in suah kit itəm titun wir lou matəghat e kot.
24:5: Wək 17:6 † **24:6:** E kopi oas min neen rəha Niutesteman itəm kəməte e nəghatən Kris aupən, nəghatən pisin kit min əh-ikin itəm tatilpin nəghatən u matən məmə, "Kən emotən məmə ekotətu-pən nəghatən kit lan e kot e nolən rəha Lou rəhatimat. 7 Məto Lisias itəm tərəmərə e mopael min, təmiləs nəlugi nənən rəhatimat, kən ilat rəhan netəmim kəmoteuw rəkis min suah u otimat. 8 Kən mələhəu nənən kit məmə netəmim itəm koatəplan-pən nəratən kit e suah u, otəkəike muwa mən-ipinə kəm ik."
24:6: Wək 21:28-30

9 Kən netəm Isrel kəmotegəhan e nəghatən rəha loea əh moatən məmə,
"Nəghatən min rafin əh, in nipahrienən."

Pol təmuhalpin nəghatən

10 Kən Filiks torin-pən rəhn-kapə kəm Pol məmə otəghat. Kən Pol təghat
məmə, "Etəm-iasol Filiks. Io ekitun wir məmə ik nəmatakil e kot netəm u ikin-
u imatimat ikin e nup tepət rəkis. Kən tol nəhlan nikik tagien məmə ekən-
iarəp nəwtain nəghatən rəhak kəm ik.
11 Io emuwin Jerusalem minos əm nian tuelef əm məmə ekuwin məfak. Kən
ik nəkitun natətapəh-inən nat u məmə in nipahrienən o neiuəən.
12 Netəm u koatətu-pa nəghatən u lak, kəsotəplanən ne məmə ekuərgəhəu
itimlau suah kit əpəh e Nimə Rəha Uhgin. Kən məsotəplanən məmə iatol
netəmim koatərgəhəu əpəh e nimə rəha nuəfiminən rəha netəm Isrel, o ikin
min əpəh e taon. !Kəp!
13 Kən okol təsəgətun ətuatipən kəm ik məmə nəghatən itəm koatən lak u-
roiu in nipahrienən, məto-inu in neiueiuəən.
14 "Məto ekitun nən-ipinən kəm ik məmə nipahrienən məmə nian iatətəu-
pən Suatip Rəha Iesu itəm netəm Isrel kotəmə in nəfakən neiuəən, io iatəfak
kəm Uhgin rəha tipitimat min, kən io iatən nipahrienən e nəghatən min itəm
kəməte e Lou rəha Moses ne nəghatən rəha ien min rəha Uhgin aupən.
15 Io iatələhəu-pən əm rəhak nətəligən kəm Uhgin məmə in otol kəm
netəm kəmotimis məmə okotəmegəh min, netəm u kotətuatip ne netəm
kəsotətuatipən. Inu nətəligən kitiəh əm itəm nikilat tatəht.
16 Məto-inu tol nəhlan, kən etalkut pik məmə ekol nat naka itəm io ekitun
məmə tətuatip e niganəmti Uhgin ne netəmim.
17 "Uarisig e nup neen itəm emiet u ikin-u Jerusalem, kən emitəlig-pa min
məmə ekos məni muwin kəm netəm imak ikin, kən mol sakrifais min əpəh e
Nimə Rəha Uhgin.
18 Kən nian ematol əh nat əh, kən enətuatip rəkis e niganəmti Uhgin,
kəmotəplan io əpəh e Nimə Rəha Uhgin. Kən sənəmə itimat netəmim tepət,
kən məsotərgəhəu minən.
19 Məto netəm Isrel neen itəm kəmotisi-pən Esia, kəmoatətul əh-ikin e nian
əh. Kən okəmə koatos nəghatən kit tərat lak, təwir əm məmə ilat okotuwa kətul
e niganəmtim kən-iarəp.
20 Məto okəmə kəpə, təwir məmə netəm Isrel min u itəm koatətul ikin-u,
okotən-ipinə ətuatip kəm ik nat naka itəm emol təsahmenən e nian emətul
e niganəmti kaonsel rəhalat.
21 Kəmotetəhau io o nəghatən kitiəh əm məmə nian emətul aupən-in
elat, magət əfəməh elat məmə, 'Itəmat nakotakil io u-roiu məto-inu io iatən
nipahrienən məmə netəm kəmotimis okotəmegəh min.' "
22 Suah əh Filiks in titun wir Suatip Rəha Iesu. Kən təmahtosig-in nəghatən
əh məmə, "Nian Lisias u etəm tərəmərə e mopael min otiet-pa ikin-u, kən
epanos-ipinə nəghatən e nəpələhən u-roiu."
23 Kən Filiks təmən-ipən kəm etəm tepət e mopael min məmə okoatehm
wir Pol kən təmegəhan-in rəhan min məmə kotitun nosən natimnat itəm in
tolkeike motuwa kəm in.

Pol təməghat kəm Filiks ne rəhan pətan

24 Kən uarisig e nian neen, Filiks təmit rəhan pətan Trusila muwa u noanol
kit rəha Isrel. Kən Filiks tən-ipən kəm ilat məmə okotit Pol motuwa-tu tətul

24:15: Jon 5:28-29 **24:18:** Wək 21:17-28 **24:21:** Wək 23:6 **24:22:** Wək 23:26

aupən in. Kən nian Pol təmuwa, kən matəghat kəm ilau matən-ipən nolən min rəha nahatətəən e Kristo Iesu.
25 Kən Pol təmatən-iarəp rəhan nipəgnəmtin min kəm ilau məmə otiuw rəhalau nətəligən. Kən nian in təməghat e nolən rəha nəmegəhən itəm tətuatip, ne nolən itəm suah kit tatərəmərə e rəhan nətəligən ne nolən min, ne nian Uhgin otakil netəmim lan, kən Filiks təməgin təməgin kən mən məmə, "Tinahmen. Iet əh. Okəmə ekos nian kit min, kən panaun-in min ik."
26 Kən nian tepət tatən-ipən məmə Pol otuwa matuəghat, məto-inu in tolkeike məmə otəto Pol, məto nat kit min, nikin təht məmə okəmə naka Pol otos-ipən məni neen kəm in pəs in tahl-iarəp.
27 Kən nian tinos nup kəiu, Filiks təmeiuaiu e kapman, kən suah kit nərgin u Posias Festas təmos nəmeen. Məto Filiks təmapəs Pol tətatig əm e kalapus məmə otol niki netəm Isrel tətagien.

25

Pol təmətapəh məmə otəplan Sisa

1 Nian Festas təmol kapman minos əm nian kisil, kən miet Sisaria muwin əpəh Jerusalem.
2 Ikin əh, pris asol min ne netəm-iasol min rəha Isrel kəmotən-ipən kəm Festas nakilən rəhalat e natimnat neen itəm nikilat təht məmə Pol təmol təsətuatipən.
3 Kəmotətapəh məmə Festas otol nəwialat, kən motolkeike məmə otahl-ipən Pol titəlig-pən əpəh Jerusalem, məto-inu ilat kəmotol anion noa kit məmə okotohamnu Pol e suatip.
4 Məto Festas təmə, "Pol otətatig əm e kalapus əpəh Sisaria. Kən otəsuwəhən, ekitəlig-pən əh-ikin.
5 Kən rəhatəmat neen netəm-iasol okotəkəike motətəu-pa io ekotuwin Sisaria, kən okəmə Pol təmol nat kit təsahmenən, kən okotətu-pa kəm io."
6 Kən Festas təmatig mos nian eit o ten ilat min ilat, kən mitəlig muwin əpəh Sisaria. Kən kəmən lawigin, tahl-ipən nəghatən məmə okit Pol ka, tətul e kot, kən muwin məpələh e jea itəm etəm tətakil nəghatən tatəpələh ikin.
7 Nian Pol təmuwa imə, netəm Isrel itəm kəmotisi-pən Jerusalem kəmotətul kitəlau in moatən-iarəp nəghatən əskasik neen e Pol, məto suatip tikə itəm otəgətun rəhalat nəghatən məmə koatən pahrien.
8 Kən Pol təmuhalpin nəghatən rəhalat məmə, "Esolən nat kit tərat e Lou rəha netəm Isrel, ne Nimə Rəha Uhgin, ne Sisa u tərəmərə e ikin min."
9 Məto Festas tolkeike məmə otol niki netəm Isrel tagien kən mətapəh o Pol məmə, "?Nikim tagien məmə onəkuwin Jerusalem? ?Pəs ekimnə ikin makil rəham nəghatən e nənən min u?"
10 Kən Pol təmə, "Io iatətul e kot rəha Rom, itəm rəhan etəm-iasol in Sisa. Kən tətuatip məmə onakakil nəghatən ikin rəhak. Kən ik nəkitun rəkis məmə esolən nat kit tərat e netəm Isrel.
11 Okəmə emətgəhl lou o emol nat kit tərat məmə ekimis ron, kən okol esətapəhən kəm ik məmə, nakiləs-irəkis io o nat əh. Məto okəmə nənən min əh koatən lak kəsotətuatipən, kən suah kit tikə məmə otos-ipən io e nelmilat. Məto ekolkeike əm məmə Sisa in otakil nənən min u itəm koatən lak."
12 Kən Festas təməghat e nənən əh məsin ilat rəhan min netəmim itəm kotakil nəghatən. Kən uarisig tən-ipən kəm Pol məmə, "Ik nəmən məmə nakolkeike məmə onəkuwin məplan Sisa o nəghatən u rəham. Kən təwir əm. Ik onəkuwin məplan Sisa."

Pol təmətul aupən e Kig Akripa 2

25:2: Wək 24:1 **25:3:** Wək 23:15 **25:7:** Wək 24:5-6

13 Nian neen min təmuwa muwin, kən Kig Akripa ne winin nərgin u Pernis,
ilau kəmuea Sisaria məmə okuəplan Festas muən təwir kəm in.
14 Kən nian kəmuatig ikin əh nian neen, kən Festas tən-ipən kəm kig
natimnat neen itəm katən e Pol. In təmən məmə, "Suah kit u ikin-u e kalapus,
itəm Filiks təmiləs-ipən.
15 Nian emuwin Jerusalem, kən pris asol min ne netəm-iasol rəha Isrel
kəmotən-iarəp nipəgnəmtin neen lan məmə tatol təsətuatipən motətapəh
məmə ekən-iarəp məmə in təmol tərat kən otos nalpinən ron.
16 Məto emən-ipən kəm ilat məmə, 'Itimat netəm Rom sənəmə nolən u
rəhatimat məmə okotegəhan-in əm etəmim tuwin e nelmi netəmim itəm
koatən məmə təmol nat kit təsətuatipən. Məto təkəike mətul aupən-in ilat
muhalpin rəhalat nəghatən itəm katətu-pən lan.'
17 Kən nian netəm Isrel min əh kəmotuwa, eməsiuw-pən minən, məto
kəmən lawigin əm, kən ekotuwin kəpələh e nimə kot kən motaun-in min Pol
məmə otuwa mətul aupən.
18 Nian rəhan tikimir min kəmotətul motəghat, məto kəsotənən məmə təmol
nat naka tərat itəm nikik təmatəht məmə okotən mihin.
19 Ilat kəmoatən-iarəp əm nərgəhəuən kit rəhalat e nəfakən rəhalat, kən
moatən nənən e etəm təmimis kit, nərgin u Iesu, itəm Pol tatən məmə suah
əh tatəmegəh.
20 E natimnat min əh, io esitun wirən nənən lan məsin, kən mol ekətapəh o
Pol məmə, '?Tahro, nikim tagien məmə nakuwin Jerusalem? ?Pəs ekimnə ikin
makil nənən min itəm katən lam?'
21 Məto Pol təməsegəhanən, kən mətapəh məmə ekahl-ipən in Rom kəm
Sisa, pəs in otakil nənən min əh itəm katən lan. Kən emən-ipən məmə rəhak
netəmim okoatehm wir mətoarus ekehm suatip kit, kən panahl-ipən tuwin
məplan Sisa."
22 Kən Kig Akripa təmən kəm Festas məmə, "Io min iakolkeike məmə ekəto
nəghatən rəha suah əh." Kən Festas təmə, "Təwir əm. Olawig nakəto rəhan
nəghatən."
23 Kəmən lawigin, kən Kig Akripa ne Pernis kəmuea e nimə kot, kən netəm-
iasol itəm koatərəmərə e mopael min, ne netəm-iasol pik min e taon əh Sisaria
kəmotuwa, kən kəmotol nolən asol min rəha nisiaiiən. Kən Festas tahl-ipən
rəhan mopael min məmə okotuwin motiləs Pol motuwa.
24 Kən Festas təmə, "Kig Akripa ne itəmat rafin itəm nakoatəpələh u ikin-u
roiu. Suah u itəm tatətul aupən-in itəmat, netəm Isrel u ikin-u ne Jerusalem
koatəghat kəm io ron nian rafin. Nian rafin kotagət əskasik lak məmə
təsəwirən məmə ekegəhan-in suah əh tətatig, məto təkəike mimis.
25 Məto io esəplanən nat tərat kit lan ne, itəm ekol nalpinən kəm in e
nimisən. Məto nian in təmətapəh məmə otuwin məplan Sisa əpəh Rom, kən
nikik təht məmə ekegəhan-in.
26 Məto esosən nəghatən ətuatip kit ne e nat u məmə ekəte naoa lan mahl-
ipən kəm Sisa. Kən tol nəhlan, ekiləs muwa məmə otətul aupən e niganəmtim,
Kig Akripa, ne itəmat rafin. Iakolkeike məmə ik onakehm min-tu kən mitun
natimnat min əh, kən nian kilau okuəplan natimnat rafin min əh, pəs ekitun
nəteən naoa lan kit mahl-ipən kəm Sisa.
27 Ekitun məmə təsətuatipən məmə ekahl-ipən etəm tatol kalapus kit kəm
Sisa, kən məsən-ipən ətuatipən kəm in məmə nat naka təmol tərat."

26

Pol təməghat e niganəmti Kig Akripa

25:14: Wək 24:27

1 Kən Kig Akripa tən-ipən kəm Pol məmə, “Ik nəkitun nənən nəwtain nəghatən
əh itəm katən lam.” Kən Pol təmiləs-ipər nelmin mefətutu ilat lan, kən
muhalpin rəhalat nəghatən mən məmə,
2 “Kig Akripa. Nikik tagien pik agin roiu məmə ekətul e niganəmtim, kən mən-
iarəp rafin nənən min itəm netəm Isrel koatətu-pa lak.
3 Nikik tagien məto-inu ik nəkitun wir nolən min e kastom rəha netəm Isrel e
natimnat min itəm ilat koatəghat pik ron. Kən awi, okol nakətəlig-in mətig-tu
rəhak nəghatən.

4 “Netəm Isrel rafin kotitun natimnat rafin e rəhak nəmegəhən məmə tahro
nulan e rəhak natigən, nian ematəkəku e nətuounən imak ikin e rəhak nəptən,
mətoarus-pa uarisig emuwin Jerusalem.
5 Netəm əh kotitun io nuwəh rəkis, kən okəmə nikilat tagien, kotitun nənən
məmə io Farisi kit nian ematəkəku rəkis mətoarus-pa u-roiu. Kən netəm əh
Farisi min, ilat koatətəu-pən wir agin Lou rəha nəfakən rəha netəm Isrel,
maprəkis-in netəmim rafin.
6 Kən roiu u, iatətul ikin-u məmə ik onakakil rəhak nəghatən min məto-
inu io iatələhəu-pən rəhak nətəligən e nəniəkisən itəm Uhgin təmol aupən ilat
tipitimat min.
7 Nəniəkisən u kitiəh əm itəm netəm tuelef noanol min rəhatimat itəm
kəmoatəfak kəm Uhgin lapin ne e nərauiəgən məmə okotos. ?Kig Akripa,
iatələhəu-pən nətəligən rəhak nəhlan, məto tahro netəm Isrel min u koatən-
ipən nəghatən min əh lak?
8 ?Tahro tiəkis pik otəmat o nənən nipahrienən məmə Uhgin titun nolən
etəm təmimis təmegəh min?

9 “Aupən, io min eməplan məmə tətuatip məmə ekol natimnat tepət pəs
mərəkin suah Iesu, etəm Nasaret.
10 Nat əh inəh ematol əpəh Jerusalem. Pris asol min kəmotegəhan-in io kən
ekəmki-pən netəmim tepət rəha Iesu e kalapus. Kən nian kəmakil ilat e kot,
kən kohamnu ilat, kən io emegəhan məmə in nat təwir agin kit.
11 Nian tepət iatuwin e nimə rəha nuəfiminən rəha netəm Isrel matol
nalpinən kəm ilat matol məmə ilat okotən rat Iesu. Nikik təmətahmə pik
ematetəhau ilat, kən matitəp ilat nian rafin. Kən kotagim kan e taon isəu min
ikin pisin pisin min, məto ematitəp əh ilat.”

Pol təmən-iarəp rəhan nuwamən o Iesu
(Wək 9:1-19; 22:6-16)

12 Kən Pol təməkəike matən məmə, “Nian kit ematuwin əpəh Tamaskes
məmə ekol nat əh. Pris asol min koategəhan-in io, kən motən əskasik kəm io
məmə ekəike mol.
13 Kig Akripa, e nilugi nian, ematuwin e suatip, kən məplan nəhag-
əhagən kit təmisi-pən e neai muwa masiəgəpin io ne netəm koatuarisig-in io.
Nagəhagən əh, tatuəp taprəkis-in mitgar.
14 Kən emotiet e nəptən motəto nəwian kit təmisi-pər e neai matəghat kəm
io e nəghatən Isrel məmə, ‘!Sol! !Sol! ?Tahro nakatol tərat pik kəm io nulan?
Nolən əh in tatərəkin atip əm ik. Ik nakatoh rəhak nalpəkauən, kən nakahmen
e kau itəm kəmaru e nig kəməgət tasilə lan, məto in tatol wael, kən nig təməha
mətaru, kən matol nahmən asol atip əm kəm in.’
15 Kən ekətapəh ron məmə, ‘?Məto Iərəmərə, ik pah un?’

Kən Iərəmərə tən-ipa kəm io məmə, ‘Io Iesu itəm nakatol tərat lan.

26:5: Fil 3:5-6 **26:7:** Wək 23:6; 28:20 **26:9:** Wək 8:3

16 Məto ətul. Emitəpun rəkis ik məmə ik rəhak etəmim. Kən onakən-iarəp
kəm netəmim rafin natimnat itəm nəməplan u-roiu, ne natimnat itəm epanol,
ik nəkəplan.
17 Oekiləs-irəkis ik e nelmi netəm Isrel ne nelmi Iaihluə min itəm io ekahl-
ipən ik məmə onəkuwin mən-iarəp io kəm ilat.
18 Onəkəike merəh e niganəmtilat məmə okotəuhlin ilat motiet e napinəpən
motuwa e nəhag-əhagən. Kən motiet e nəsanənən rəha iərmis motuwa o
Uhgin. Kən Uhgin otafəl rəhalat nolən rat min, məto-inu kəmotən nipahrienən
e nəghatən itəm iatən. Kən ilat okotuwa iməlat ikin ilat netəm u Uhgin
tinəmitəpun rəkis ilat.' "

Pol təmən rəhan wək

19 Kən Pol təməkəike matən məmə, "Kig, io iatol natimnat itəm Uhgin təmən
kəm io e nat kit tahmen e napilaiirən.
20 Io iatən-iarəp rəhan nəghatən emətuoun əpəh Tamaskes, kən uarisig u
ekuwin matən-iarəp əpəh Jerusalem, ne ikin min e nitən Jutia, ne ima netəm
ikin min rafin u Iaihluə min. Kən matən-iarəp kəm ilat məmə okotəkəike
kəuhlin ilat e rəhalat nolən rat min motahatətə e Uhgin, kən motol natimnat
itəm tatəgətun məmə kəmotəuhlin pahrien ilat.
21 Məto-inu o nat əh, kən netəm Isrel kotiləs io əpəh e Nimə Rəha Uhgin
motolkeike məmə okotohamnu io.
22 Məto Uhgin tətasitu lak nian rafin mol iatətul ikin-u-roiu matən kəm
netəm u ləhau, ne netəm koatos nərəmərəən, nat naka itəm eməplan, kən
matən əm natimnat itəm Moses ne ien min rəha Uhgin kəmoatən məmə
otəpanol mihin.
23 Kəmotən məmə Kristo əh itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa, in otəto
nahməən e nipətin kən panimis. Kən meto inu in otətuoun məmegəh min e
nimisən, kən otəgətun nəhag-əhagən kəm netəm Isrel ne Iaihluə min, məmə
nəhag-əhagən u in suatip itəm Uhgin otosmegəh ilat."

Pol təmalkut məmə Kig Akripa otitun Iesu

24 Nian Pol təmatəghat əh, Festas təmagət əfəməh lan məmə, "! Pol ik
ninətalməl! ! Rəham nitunən tinəfəməh pik agin, kən roiu əh rəhm-kapə
natitəlau!"
25 Məto Pol tən-ipən kəm in məmə, "Etəm-iasol rəhak Festas, io esalmələn.
Nəghatən min u iatən, kotətuatip əm, kən ilat nipahrienən.
26 Io ekitun nəghat ətuatipən kəm kig, kən okol esaulisən məto-inu ekitun
məmə in titun rəkis natimnat min u. Ekitun məmə in təmos rafin nəghatən
min əh, kən sənəmə in nat kit itəm kəmol anion-pən huə kit təkəku ikin.
27 ?Kig Akripa, tahro? ?Nakotən nipahrienən e nəghatən itəm ien min rəha
Uhgin kəmotəte? Ekitun məmə ik nakatən nipahrienən elat."
28 Meto kig tən-ipən kəm Pol məmə, "?Nikim təht məmə e nian əkuəkir əm
huə roiu, nəkitun niuw-pamən io məmə io ekuwa Kristin kit?"
29 Məto Pol təmə, "Nat əpnapin əm məmə in nian əkuəkir o in nian əfəməh,
iatəfak-pən kəm Uhgin məmə sənəmə ik pisin əm, məto netəmim rafin itəm
kəmotəto rəhak nəghatən roiu, Uhgin otosmegəh ilat, kən məmə otahmen lak,
məto sen əm u itəm kəməlis io lan, esolkeikeən məmə okəlis itəmat lan."
30 Kən Kig təmətul ilat kapman u Festas, ne Pernis, ne netəmim rafin itəm
koatəpələh,
31 kən motiet, moatən-ipən kəm ilat min məmə, "Suah əh təsolən nat kit tərat
məmə in otimis ron o muwin e kalapus ron."

26:18: Aes 42:16; Efes 2:2; Kol 1:13 **26:23:** Luk 24:44-47; 1 Kor 15:20

32 Kən Kig Akripa tən-ipən kəm Festas məmə, “Nəkitun nahl-iarəpən suah
əh, məto in əmun in tolkeike məmə Sisa otakil rəhan nəghatən.”

27

Mopael min kəmotit Pol motuwin Rom

1 Nian kəmotegəhan məmə oekotuwin Itali, kəmotələhəu-pən Pol ne netəm
koatol kalapus neen min e nelmi etəm-iasol kit rəha mopael min, nərgin
u Julias. In tatərəmərə e mopael wan-hanrit. In e mopael u katən məmə,
“Mopael Rəha Sisa.”
2 Kən nego kit təmiet əpəh Atramitiam matuwa, kən minatig məmə otitəlig-pən
min əpəh Esia, kən ekotuwin lan. Kən etəm Masetonia kit təmətəu-pa itimat,
nərgin u Aristakas, in etəm Tesalonaeka.
3 Kən lawigin ekotiet-pa Saeton. Kən Julias təmatol təwir kəm Pol, kən
megəhan in məmə otuwar muwin məplan rəhan neen netəmim itəm titun
ilat. Kən ilat kəmoatehm wir Pol.
4 Kən ekotiet min ikin əh, kən nimətag tatiləs itimat, kən motitəlau e nikali
nitən əh Saepras itəm nitəhəi təmə̇linu ikin.
5 Kən emotaiu ihluə e Silisia ne Pamfilia, kən motiet-pa Lisia e taon Maera.
6 Ikin əh, etəm tərəmərə mopael min təmuwin məplan nego kit itəm təmiet
Aleksantria matuwin Itali. Kən təmki-pən itimat lan.
7 Kən emotiet min, məto e nian tepət nego əh tətaiu mətig əm. Emotalkut
məsin məmə ekotətoarus taon Nitas, kən emotuwa iuəhkir, məto tiəkis, məto-
inu ioatiləs pikən nimətag, kən okol esotaiuən motuwin təhmin. Kən ekotaiu
e nikalin pis ikin məmə ekotuwin Krit. Emotitəlau e poen asol əh nərgin u
Salmone. Kən motitəlau e nəwtain nəptən əh,
8 emotaiu ipar ipar əm, məto tiəkis əh. Kən ekotuwa motiet-pa e ikin kit
katən məmə, Pasis Wir, iuəhkir o taon əh Lasea.
9 Məto-inu emotərəkin əm nian wir tepət təmuwa muwin, kən nian wir o
nuwinən e nego tinol namnun, kən otəsuwəhən əh-roiu, nian rəha niamitə,
kən itəhəi tərat. Nian asol rəha netəm Isrel u katən məmə, Nian Rəha Nafələn
Təfagə, tinuwa rəkis minuwin e məwig Oktopa. Kən Pol təməghat məmə
okoatəto wir ilat, matən məmə,
10 “Piak min. Iatəplan məmə okotatig e nəratən tepət e naliwəkən u rəhatat.
Timətig əm məmə itəhəi otərəkin kako min u, ne nego u, kən okəmə naka kitat
min okotimis.”
11 Məto etəm-iasol rəha mopael min tatətəlig-in pik etəm tatiləs nego ne
etəm-iasol rəha nego. Kən məsətəlig-in pikən nəghatən rəha Pol.
12 Kən pasis əh təsəwir pikən məmə nego otətul ikin e nian rəha nətəpən
məto-inu nian əh, in nian nitəhəi tatəsəsau pik lan. Kən ilat tepət kotən məmə
təwir məmə okotiet. Nikilat təməht məmə okotuwin əpəh e pasis əh Finiks
motəhluaig ikin. Pasis əh in pasis kit əpəh Krit itəm təmol nohlin kəiu, kit
tatuag-pən e nəwtain pəhap ikin, kən kit tatuag-pən nəwtain pis ikin. Kən
nego titun nəməhlən ikin e nian rəha nəsəsauən.

Nimətag asol təmoh ilat

13 Kən nimətag wir kit tinatisi-pis matelel nat, kən netəm e nego, nikilat təht
məmə nimətag əh inəh kotolkeike məmə okotaiu lan. Kən motəmə pəs okotiet.
Kən motiuw-pər iagke, motiuw niuwən, kən motiet. Emotaiu ipar ipar əm e
nitən əh Krit.
14 Məto təsuwəhən, nimətag asol kit tinatuwa min, nərgin u, Luətuəmlae,
tatisi-pən e nəptən apon,

27:2: Wək 19:29

15 minatiləs itimat, minatoh nego. Kən nego tinəruru naiuən miləs pikən
nimətag, kən ekotapəs naiuən moatətəlig-in əm nimətag tatiləs itimat.
16 Emotuwin-pa Koata ikin e nikalin pis ikin. Ikin əh emotəhluaig ikin
məsin, kən motalkut məmə ekotiuw-pər pot rəha nego un. Kən netəm koatol
wək e nego, nahgilat təmikə o niləs-ipərən pot.
17 Kən motəmki-pən təulə neen e nəwtain nego ləhau ikin, kən kietain
tiəkis məmə otaskəlim nego. Ilat kəmotəgin məto-inu ihluə e Lipia, sənəmə
lokamnim pik, kən nikilat təht məmə nego otiləs pikən nimənkləkil ikin əh.
Kən kəmotiuw-iəhau niuwən rəhalat, kən motapəs əm nimətag tiləs nego
matuwin.
18 Kəmən lawigin kən nimətag tatol əm nulan, kən kəmotəmki-arəp kako
neen e nego.
19 Kəmən lawigin min, kəmotəmki-arəp natimnat min katol wək lan e nego
tahmen e təulə ne neen min.
20 Kən nian tepət eməsotəplanən mitgar ne məhau min lapin. Kən nimətag
təmatol əm nulan nikitimat təht məmə okol esotəmegəh minən.
21 Nian eməsotagwənən o nian tepət məsin, kən Pol tətul aupən-in itimat
mən məmə, "Nəman. Okol nəmotətəlig-in io, ko kəməsotietən Krit, kən okol
kəsotatigən e nəratən u kən məsotərəkinən natimnat tepət.
22 Məto roiu ekən-ipinə kəm itəmat məmə əsotəginən. Okol kitat kit ikin-u
təsimisən, məto nego əm otərat.
23 Nagelo kit rəha Uhgin rəhak itəm iatəfak kəm in təmən-ipa nəghatən u
kəm io ehnaipən məmə,
24 'Pol. Əsəginən. Onəkəike muwin mətul e niganəmti Sisa əpəh Rom. Məto-
inu Uhgin təwir, kən nikin tagien məmə otosmegəh netəm u ilat min ik itəm
noatasuəh e nego.'
25 Kən Piak min, əsotəginən. Io etahatətə e Uhgin məmə natimnat min rafin
otol əm məmə inu ne nagelo təmən-ipa mihin kəm io.
26 Məto nimətag otiləs-ipar kitat əpəh e nəptən əkəku kit."

Nitəhəi təmiləs-ipar nego

27 Tinos nian ilat rafin fotin, kən lapin lan nimətag tiləs nego muwin əpəh e
nitəhəi asol Metiterenian. Kən e nalugi nian lapin, netəm koatol wək e nego,
nikilat təht məmə enoatuwa iuəhkir o nəptən kit. 28 Kən kəmotətu-pən nat
figəm kit əpəh e nipəgnəmti təulə kəhlman-əhlman teiuaiu məmə okotehm-
tu məmə lokamnim o lokipar. Kən kəmotəplan məmə tahmen e negopagən
tate-sepin ilat rafin. Kən motaiu məsin min u kotəhlman-əhlman min, məto
tinahmen e negopagən ilat rafin tuente-eit əm.
29 Kən netəm koatol wək e nego kəmotəgin məmə nego otiləs pikən kəpiel,
kən motəmki-arəp iagke kuwit əpəh uarisig moatəfak məmə otian uəhai əm.
30 Kən netəm koatol wək e nego kəmotalkut məmə okotuwar kagim, kən
motiləs-iəhau pot rəha nego moteiuə məmə okotuwin əpəh e nohlin nego
kəmki-arəp min iagke neen.
31 Məto Pol təmən-ipən kəm etəm tərəmərə e mopael min ne mopael
min məmə, "Okəmə netəm əh kəsotəpələhən u ikin-u e nego, okol Uhgin
təsosmegəhən itəmat."
32 Kən mopael min kəmotətatip təulə, kən pot tiet-pən itəhəi.
33 Tinuwa iuəhkir əm o nianən, kən Pol təmuəh nikilat məmə okotəkəike
kagwən. Təmən məmə, "E nian ilat rafin fotin nəmoatəpələh əm moategəs
məsotunən nat kit.

27:24: Wək 23:11 **27:26:** Wək 28:1

34 Kən roiu iatən-ipinə məmə onəkotəkəike kun nat kit məmə onəkotəsanən.
Kitat rafin okotəmegəh. Suah kit otəsatigən e nəratən.”
35 Kən Pol təməmik piret, kən mətul aupən-in elat məfak-pən ron kəm Uhgin,
kən məmkas mun.
36 Kən nikilat təməwir minoatos nagwənən minoatun.
37 Itimat rafin tu-hanrit-sepinte-sikis e nego.
38 Nian ilat rafin kəmotagwən rəkis, kən motəmik pak flaoa min kəmki-arəp
e nego məmə nego otoigoig.

Nego təmiləs nimənkləkil

39 Kən nian təmian, netəm koatol wək e nego kəmotəplan məmə enotuwa
iuəhkir o nəptən əkəku kit, məto kotəruru məmə nəptən naka. Kən motəplan
pasis kit u nimənkləkil kit əh-ikin. Kən nikilat təht məmə okotiləs-ipar nego əh-
ikin.
40 Kən kəmotətatip təulə e iagke min kapəs ilat kotamnim itəhəi. Kən motikis
rəkis təulə min itəm kəmənlis ətain nuweə asol min lan ikin katiləs nego ikin.
Kən motiuw-pər niuwən əpəh aupən məmə nimətag otiləs nego muwar.
41 Məto ikin əh lokipar məsin, kən nohli nego təmaru nimənkləkil, nego
təmərurу nəloalən. Kən nitəhəi tinatəhap-əhap naunisin nego.
42 Kən mopael min kinoatən məmə okotohamnu netəm koatol kalapus u
nego tatəmik ilat məta neen kotagim.
43 Məto Julias u tərəmərə elat tolkeike məmə otosmegəh Pol kən mən-iəhau
məmə okəsotolən nat əh koatən. Kən mən-ipən kəm netəm u kotitun neaiən
məmə okotətipən paupən əpəh itəhəi, moteai par.
44 Kən mən-ipən kəm ilat rafin əh-ikin məmə okotəmik nimismisi timpa ne
nəwtain nego min itəm nitəhəi tətəhap-əhap moteai lan. Emotol nəhlan kən
motuwar rafin, suah kit təsimisən.

28

Pol əpəh e nəptən əh Malta

1 Nian emotuwar, kən itimat rafin ekotəsanən əm, kən panotəto uarisig məmə
nəptən əh, nərgin u Malta.
2 Netəm ikin əh kəmotəwir pik otimat. Kən e nian əh nuhuən təmatəfik,
nətəpən tepət. Kən kotahl nigəm asol kit məmə otəhg itimat.
3 Kən Pol təmea-pən o nig neen itəm kəmargətain məmə otəmki-pən e nigəm.
Əmun sineik kit itəm tus itəm katimis, təgin nahgi nigəm miet məkul-pən e
nelmi Pol matus.
4 Netəm ikin əh kəmotəplan sineik tatəkul-pən e nelmi Pol, kən moatən
kəm ilat min məmə, “Okəm-naka suah u in iol təfagə kit iohamnu itəm.
Təməsimisən əpəh itəhəi, məto uhgin u nərgin u Nalpinən otəsegəhan-inən
məmə otəmegəh.”
5 Məto Pol təmorautin-pən sineik əpəh e nigəm məsolən ne məmə sineik
təmus otəto nahməən.
6 Netəmim nikilat təht məmə nipəti Pol otasis o otəsuwəhən əh-roiu, tisi-pər
morin mimis. Kəmoatəpələh kətalkəlik ron roe, məto təsolən nat kit ne. Kən
nikilat təməuhlin kən məht məmə okəm-naka suah u in uhgin kit.
7 Ikin əh sənəmə isəu o nəptən rəha suah kit, nərgin u Puplias, itəm
tatərəmərə e netəm ikin əh. Təməmik itimat ekotuwin iman ikin, kən matol
təwir kəm itimat. Kən ekotatig iman ikin kos nian kisil.

28:2: 2 Kor 11:27 **28:5:** Mak 16:18 **28:6:** Wək 14:11

8 Kən əmun tata rəha suah apon Puplias, tinatimis matətəp-ətəp, kən mətaiu
e nita. Kən Pol tuwin ron əpəh iman ikin imə, mələhəu-pən nelmin lan, məfak
lan, əmun nimisən rəhan təwir min.
9 Nian netəmim kəmotəto nat əh, kən ilat rafin e nitən un itəm koatimis
kəmotuwa min o Pol. Kən Pol təfak elat kotəwir.
10 Netəm ikin əh, kəmotos-ipa natimnat tepət kəm itimat. Nian enoa-
tol əpen-əpenə məmə ekotiet, kəmotəmki-pən rafin rəhatimat natimnat ne
nagwənən əpəh e nego itəm otətasitu etimat e suatip.

Pol təmuwin Rom

11 Emotatig ikin əh motos məwig kisil, kən emotuwin e nego kit təmisi-pən
Aleksantria matəhluaig e nəptən əh e nian rəha nətəpən. E nohli nego əh,
kəməf aupən narmi uhgin mil əh mil-mil mil, nərgilau u Kasto ne Polakis.
12 Emotuwa əh Saerakus, kən motətul ikin kos nian kisil.
13 Kən motiet ikin əh motuwa e taon kit min, nərgin u Retiam. Kən lawigin,
nimətag iasi-pis tinatelel nat, kən ekotiet motaiu o nian kəiu, motiləs nat əpəh
Puteoli.
14 Ikin əh emotəplan piatat min neen əh-ikin itəm koatəfak. Kən kotətapəh
məmə ekotatig itimat min ilat o wik kitiəh. Kən uarisig emotaliwək əm
motuwin əpəh Rom. Kən inu suatip rəhatimat itəm emotaliwək lan motiet-
pa Rom.
15 Kən nian piatat min itəm koatəfak əpəh Rom kəmotəto məmə emotuwin,
kən kəmotuwa məmə okotəplan itimat əpəh e suatip. Kəmotuwa katəpələh
əpəh Apias təmol nimə makit ikin rəhan. Ikin əh, hotel kisil əh-ikin. Kən nian
Pol təməplan ilat, təmənwiwi Uhgin, kən nikin təmagien mər ilis.
16 Nian emotiet-pa, kən kapman təmegəhan-in məmə Pol otətatig pisin əm
e nimə kit, pəs mopael kit tatehm.

Pol təmən-iarəp nəghatən rəha Uhgin əpəh Rom

17 Tinos nian kisil, kən Pol tahl-ipən nəghatən kəm netəm-iasol min rəha
Isrel məmə okotuwa o nəghatən kit. Nian kəmotuwa, kən təmən-iarəp kəm
ilat məmə, "Piak min. Io eməsolən nat tərat kit e netəm imətat ikin, ne kastom
rəhatat itəm tipitat min kəmotəgətun kitat lan aupən. Məto netəm Jerusalem
kəmotaskəlim io kiləs-ipən io kəm netəm Rom.
18 Kən netəm Rom kəmotətapəh-in nəghatən tepət ron io. Məto
kəsotəplanən nəghatən kit ne məmə oekimis ron. Kən kotolkeike məmə
okotahl-iarəp io.
19 Məto netəm Isrel ikin əh kəsotolkeikeən. Kən io atip əm ekətapəh məmə
ekuwa ikin-u Rom mətul e kot e niganəmti suah u Sisa, məto esənən nəghatən
kit tərat e natimak min.
20 "Məto-inu tol nəhlan, kən ekolkeike məmə ekahl-ipən nəghatən otəmat
məmə ekəplan itəmat məghat lan məsin kəm itəmat. Kəmənlis io e sen u məto-
inu o Iosmegəh əm u, itəm kitat netəm Isrel koatən məmə otəpanuwa."
21 Kən kəmotən-ipən kəm Pol məmə, "Esotosən naoa lan kit ne itəm təmisi-
pən Jutia. Kən kitat min neen kəsotisi-pənən ikin əh motos nəghatən ka məmə
katən nəghatən tərat neen lam.
22 Məto ekotolkeike məmə ekotəto-tu məmə rəham nətəligən təhrol nulan.
Məto-inu ekotitun məmə kinatən rat nolən rəha nəfakən u rəhatəmat əpəh ikin
min rafin."
23 Kən ilat kəmotos nian kit o nəghatən. Kən e nian əh, ilat tepət min netəm
Isrel kəmotuwa əh Pol tətatig ikin. Kən in təməghat kəm ilat e nian apiəpiə əh,

28:18: Wək 26:31 **28:19:** Wək 25:11 **28:20:** Wək 26:6-7 **28:22:** Wək 24:14

matən wir kəm ilat nərəmərəən Rəha Uhgin. Kən matən min Lou rəha Moses
ne ien min rəha Uhgin, məmə otiuw ilat kotuwa o Iesu.
24 Neen kəmotəto rəhan nəghatən, motən nipahrienən lan. Məto neen
kəsotənən nipahrienən lan.
25 Kən minoatərgəhəu minoatol məmə okotagim min. Məto uarisig kotiet,
Pol tən-ipən nəghatən kit min kəm ilat məmə, "Nəghatən itəm Narmin Rəha
Uhgin təmos-ipən kəm ien rəha Uhgin u Aesea məmə otən-iarəp kəm tipitat
min aupən, in tətuatip əm. Uhgin təmən kəm ien məmə,
26 'Uwin mən-iarəp kəm netəm əh məmə io Uhgin iatən məmə,
"Onəkotəto motəto motəto,
məto okol nəsotitunən nian kit ne.
Kən onəkotəplan motəplan motəplan,
məto okol nəsotitunən nian kit ne."
27 In tol min-nulan məto-inu nikilat tiniəkis rəkis.
Kəmotahtosig-in matəlgilat ne niganəmtilat.
Məto okəmə kəsotolən nəhlan,
okəm-naka kotitun nəplanən e niganəmtilat ne motəto e matəlgilat,
o kotitun nitunən e nikilat,
kən motəuhlin ilat motahatətə lak,
kən məmə ekol ilat kotəwir min.' "
28 Kən Pol təmə, "Onəkotəkəike kitun wir məmə Uhgin təmol suatip u rəhan
o nosmegəhən netəmim. Tinuwin rəkis o Iaihluə min. Kən netəm min əh
okotətəlig-in nəghatən əh kən motən nipahrienən lan."*
30 Kən e nup kəiu apiəpiə, Pol təmatətou əm nimə əh mətatig lan. Kən nikin
tətagien o netəmim rafin itəm koatuwa moatehm.
31 In təməkəike matən-iarəp nərəmərəən Rəha Uhgin, kən matəgətun əskasik
ilat e namnusən təwir rəha Iərəmərə Iesu Kristo. Kən suah kit tikə məmə otən-
iəhau o nən-iarəpən nəghatən əh.

28:27: Aes 6:9,10 * **28:28:** E kopi oas min neen rəha Niutesteman itəm kəməte e nəghatən Kris aupən, nəghatən pisin kit min əh-ikin itəm tatilpin nəghatən u matən məmə, "29 Nian Pol təmol namnun rəhan nəghatən, kən kəmotiet nətəligən rəhalat təman kitiəh kitiəh kən moatərgəhəu."

Rom
Naoa itəm Pol təmətе tuwɨn kəm iəfak mɨn ikɨn Rom
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u Rom

?Pah təmətе naoa u? Aposol Pol təmətе naoa u.

?Təmətе tatuwɨn kəm pah? Təmətе naoa u tatuwɨn kəm iəfak mɨn itəm ilat kotatɨg e taon asol u Rom.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təmətе? Pol tatən məmə in tolkeike məmə otuwɨn mehm iəfak mɨn əpəh Rom, uarisɨg in təpanuwɨn e kantri u Spen. Məto aupən ikɨn, in otəkəike muwɨn mos məni neen o nos-ipənən kəm ian-rat mɨn e niməfak rəha Jerusalem. E niməfak rəha Rom, Iaihluə mɨn tepət, məto netəm Isrel tepət mɨn.

?Təmətе naoa u o naka? Uarisɨg Pol tatuwɨn Rom, in tolkeike məmə ilat okotaupən motɨtun in, kən inəh, in təmətе naoa u. Netəm Rom kəsotosən əh nəgətunən kit rəha aposol kit. Kən inəh, in tolkeike məmə otən-iarəp suatɨp ətuatɨp rəha Uhgɨn o nosmegəhən netəmim. Kən in tolkeike məmə otən əsas məmə otahro min nulan, Iaihluə mɨn ne netəm Isrel, ilat rafin okotuwa kitɨəh əm e niməfak rəha Uhgɨn.

Pol təmən təwɨr kəm ilat

1 Io Pol, u io slef kit rəha Kristo Iesu. Uhgɨn təmaun-in io məmə io aposol, kən
təmɨtəpun mɨləs-ipər io məmə ekən-iarəp namnusən təwɨr rəhan. 2 Namnusən
təwɨr u, in tɨnəmən-iəkɨs nuwəh rəkɨs e rəhan ien mɨn itəm kəmotəte-pən e
Naoa Rəha Uhgɨn.
3-4 Namnusən təwɨr əh tatəghat-in Nətɨn, Iesu Kristo rəhatat Iərəmərə. In
təmuwa etəmim kit e noanol rəha Kig Tefɨt. Kən Uhgɨn təməgətun məmə in
Nətɨn ətuatɨp nian təmosmegəh in e nɨmɨsən e nəsanənən e wək rəha Narmɨn
asim.
5 E Kristo, Uhgɨn təmol təwɨr kəm io, mos-ipa kəm io wək wɨr məmə io aposol
kit. Təmos-ipa wək əh məmə ekaun-in netəmim e nɨki Iaihluə* mɨn e noanol
mɨn rafin məmə okotən nɨpahrienən lan, kən tol nəhlan, moatol nəwian. Kən
nian koatol nəhlan, otɨləs-ipər nərgɨ Iesu.
6 Kən itəmat mɨn, Uhgɨn təmaun-in itəmat məmə itəmat rəha Iesu Kristo.

7 Kən roiu ekəte naoa kəm itəmat rafin əpəh Rom itəm Uhgɨn tolkeike itəmat,
kən təmaun-in itəmat məmə rəhan.
Pəs Uhgɨn Tata rəhatat, ne Iərəmərə Iesu Kristo okuawte-in rəhalau
nəwɨrən ne nəməlinuən kəm itəmat.

Pol təmolkeike məmə otuwɨn məplan netəm Rom

8 Uarisɨg epanəghat, iakən tagkiu kəm rəhak Uhgɨn e Iesu Kristo otəmat
rafin agɨn-əh, məto-inu netəmim rafin e nətueintən kəmotəto namnusən e
nahatətəən rəhatəmat.
9 Kən Uhgɨn tɨtun məmə e nian rafin iatəfak, kən məsaluinən itəmat. Iatol
pɨk wək rəhan e nɨkik rafin o nən-iarəpən namnusən təwɨr e Nətɨn.
10 Kən iatəfak məmə okəmə in nətəlɨgən pahrien rəha Uhgɨn, in oterəh e
suatɨp kit məmə ekɨmnə məplan itəmat.

---

* **1:1:** Wək 9:15 **1:2:** Rom 16:25-26 **1:5:** Nəghatən u "Iaihluə" tatəghat-in netəmim rafin itəm sənəmə noanol rəha Isrel. **1:5:** Wək 26:16-18; Kal 2:7-9 **1:7:** Nam 6:25-26 **1:10:** Wək 19:21; Rom 15:23

11 Iakolkeike pɨk məmə ekɨmnə məplan itəmat məmə ekawte-in kəm itəmat
nəwɨrən kit rəha Narmɨn Rəha Uhgɨn məmə otol itəmat nakotətul əskasɨk
təhmɨn mɨn.
12 Nɨpətɨ nəghatən u məmə, nahatətəən rəhatəmat tɨtun nasituən lak, kən
rəhak mɨn tɨtun nasituən etəmat.
13 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn, təwɨr məmə nəkotɨtun məmə nian tepət, rəhak
nətəlɨgən təht məmə ekɨmnə muag itəmat. Məto nian rafin natɨmnat neen
koatahtosɨg-in io o nɨmnəən. Iakolkeike məmə rəhak wək otoe-in noan e
nəmegəhən rəhatəmat, tahmen e nəmegəhən rəha Iaihluə mɨn ikɨn pɨsɨn pɨsɨn
mɨn.
14 Ekəkəike mən-iarəp namnusən təwɨr kəm netəmim rafin itəm sənəmə
noanol rəha Isrel, netəm itəm kotɨtun nəghatən Kris ne nolən rəhalat, ne
netəm itəm kotəruru, kən ilat itəm kəmotol-wɨr skul, ne ilat itəm kəsotol-
wɨrən skul. Əwəh, ekəkəike mən-iarəp kəm ilat rafin.
15 Kən o nat əh, iakolkeike pɨk məmə ekən-iarəp namnusən təwɨr kəm itəmat
mɨn əpəh Rom.
16 Iatəghat min-nəhlan məto-inu, io esaulɨs-inən namnusən təwɨr. Esaulɨsən
məto-inu namnusən təwɨr in nəsanənən rəha Uhgɨn o nosmegəhən netəmim
rafin itəm koatahatətə lan, təmaupən muwa o noanol mɨn rəha Isrel, uarisɨg
u, o Iaihluə mɨn.
17 Tol nəhlan, e namnusən təwɨr, Uhgɨn təmol əp suatɨp rəhan məmə Uhgɨn
tatos-ipən rəhan əm nətuatɨpən kəm netəmim. E nahatətəən əm, Uhgɨn tatol
məmə netəmim kotuwa motətuatɨp e nɨganəmtɨn. Kən inu tahmen e Naoa
Rəha Uhgɨn itəm tatən məmə, “Netəmim itəm kotətuatɨp e nɨganəmtɨ Uhgɨn e
nahatətəən rəhalat, ilat okotos nəmegəhən lilɨn.”

Nemə̇ha tatol Uhgɨn o təfagə rat rafin

18 Məto Uhgɨn e nego e neai tatəgətun rəhan nemə̇ha ne nalpɨnən o netəmim
rafin itəm koatəht nəwian moatol təfagə rat. Ilat koatətlosɨg-in nɨpahrienən
rəha Uhgɨn e nolən rat mɨn rəhalat,
19 məto-inu ilat kotɨtun nəplan ətuatɨpən natɨmnat rafin itəm netəmim
kotɨtun nɨtunən Uhgɨn lan. Tol nəhlan məto-inu Uhgɨn atɨp təməgətun ətuatɨp
ilat lan.
20 Okol netəmim kəsotəplan ətuatɨpən Uhgɨn e nɨganəmtɨlat. Məto
təmətuoun e nian in təmol neai, ne nəptən, ne natɨmnat rafin, kən netəmim
rafin kotɨtun nəplanən e nɨganəmtɨlat, natɨmnat rafin itəm in təmol, kən tol
nəhlan, kotɨtun nəplanən rəhan nəsanənən itəm tatuwɨn əm nulan namnun
tɨkə, ne nɨpahrienən məmə in Uhgɨn, kən motɨtun nɨtunən məmə Uhgɨn in
təhrol nulan. O nat əh, etəmim kit tɨkə itəm tɨtun nənən məmə in təruru məmə
Uhgɨn təhrol nulan.
21 Tol nəhlan məto-inu, nat əpnapɨn ilat kəmotɨtun Uhgɨn məsɨn, məto
kəmotapəs nɨsiaiiən məmə in Uhgɨn, kən məsotənən kəm in məmə nɨkilat
tagien o natɨmnat in təmol kəm ilat. Məto nɨkilat təmatəht nalpəkauən
almə̇l mɨn məmə Uhgɨn tahro nulan, kən nətəlɨgən rəhalat təmuwa mapinəp,
mɨnotəruru suatɨp itəm Uhgɨn tolkeike məmə okotɨtun.
22 Nat əpnapɨn ilat koatən məmə ilat kotenatɨg, məto ilat kəmotuwa ialmə̇l
mɨn,
23 kən kəmotapəs nəfakən kəm Uhgɨn itəm rəhan nepətən təhag-əhag, kən
otəsɨmɨsən tətatɨg lilɨn, kən mɨnotətuoun moatəfak kəm narmɨ nat mɨn itəm

---

1:13: Wək 19:21 **1:16:** Mak 8:38; Wək 13:46; 1 Kor 1:18-24 **1:17:** Hab 2:4; Rom 3:21-22 **1:19:** Wək 14:15-17; 17:24-28 **1:20:** Job 12:7-9; Sam 19:1 **1:21:** Efes 4:17-18 **1:22:** Jer 10:14; 1 Kor 1:20

tahmen e netəmim u okotimis nian kit, o tahmen e mənig min, o nat megəh
min koataliwək o koatəkioah.
24 O nat u, Uhgin təmapəs ilat megəhan-in ilat məmə okotətəu-pən əm nolən
rat min itəm nikilat tolkeike məmə okotol e nipətilat. Tol nəhlan, ilat kəmotol
nolən min e nipətilat itəm tol əm naulisən.
25 Ilat kəmotapəs nipahrienən rəha Uhgin motaskəlim neiueiuəən, kən
moatəfak moatol wək kəm neai, ne nəptən, ne natimnat rafin itəm Uhgin
təmol, məto kəmotapəs nəfakən kəm Uhgin. Məto pəs kitat kotənwiwi in nian
rafin namnun tikə. Əwəh.
26 O nolən min əh itəm netəmim kəmotol kəm Uhgin, təmapəs ilat, megəhan-
in ilat məmə okotətəu-pən əm nolən rat min itəm nikilat tolkeike məmə okotol
e nipətilat itəm tol naulisən əm. Nat əpnapin nipitan min, məto ilat kotapəs
nətəu-pənən rəhalat nəman, moatit atip ilat min, kən nat u in nat pisin e itəm
u Uhgin təmələhəu.
27 Kən e nolən ahmen-ahmen əm, nəman min, ilat kəmotapəs nitən rəhalat
nipitan min, moatolkeike pik nəman pisin min. Ilat koatit atip ilat min itəm
tol naulisən. Kən Uhgin təmos-ipən nalpinən kəm ilat o rəhalat nolən rat agin
min.
28 Kən nat kit min. Məto-inu ilat kəsotolkeikeən məmə okotitun Uhgin, in
təmapəs ilat megəhan-in ilat məmə rəhalat nətəligən təsitunən məmə nat kit
in təwir o nat kit in tərat, kən megəhan-in məmə okotol nat itəm təsətuatipən
məmə okotol.
29 Nikilat təmərioah e nolən rat pisin pisin min rafin, kən ilat naumis, kən
ilat koategəs-in suatip o nərəkinən netəmim. Kən nikilat təmərioah e nolən rat
min əh: ilat koatetet netəmim, ilat iohamnu itəm, ilat koatol natimnat itəm
koatiuw-pa neməha, ilat neiueiuə, ilat koatol tərat kəm netəmim. Ilat koatən
nikali netəmim,
30 moatən rat netəmim, ilat koatetəhau Uhgin, ilat nagət-irəkis, ilat nausit
moatəghat ausit. Ilat koategəs-in suatip o nolən təfagə rat min itəm netəmim
kotəruru əh. Ilat moatəht nəwia tata ne mama.
31 Ilat nenikə, ilat nəghat tipik, nolkeikeən rəhalat tikə o netəmim, kən nat
əpnapin ilat atip min neen, okol təsətəlig-inən nasəkən o nasituən e netəmim.
32 Ilat kotitun pap nəghatən ətuatip rəha Uhgin itəm tatən məmə netəm min
u koatol nolən min əh, kotəkəike motimis. Məto ilat koatəkəike e nolən min
əh, kən ilat koatol nolən rat taprəkis-in nat əh, nikilat tagien o netəmim neen
min itəm koatol nolən rat min əh, kən moatiləs-ipər rəhalat nətəligən məmə
okotol.

2

Uhgin otakil muəh məlləhəu nəghatən o təfagə rat *

1 Tol nəhlan, nat əpnapin itəmat netəmim naka, okəmə nakotakil motuəh
motələhəu nəghatən rəha suah kit o nolən rat kit rəhan,† məto nakotakil
motuəh motələhəu rəhatəmat atip nəghatən. Kən rəhatəmat nəghatən tikə o
nuhalpinən, məto-inu itəmat itəm nəkoatol nəhlan, nəkoatol nolən rat min
ahmen-ahmen min əm elat.
2 Kən kitat kotitun məmə nian Uhgin tətakil matuəh matələhəu nəghatən kəm
netəmim itəm koatol nolən min əh itəm enəmən rəkis, rəhan nəghatən in
tətuatip əm.

1:23: Dut 4:15-19; Sam 106:20 **1:27:** Lev 18:22; 20:13; 1 Kor 6:9 * **2::** E ves min u e 2:1-3:8, Pol tatəghat ətuatip kəm netəm Isrel. Tatəghat-in nolən rəhalat itəm nikilat təht məmə kotətuatip e niganəmti Uhgin məto-inu ilat noanol rəha Isrel, kən koatətəu-pən Lou rəha Moses. † **2:1:** Netəm Isrel kəmotən məmə Iaihluə min, ilat rafin netəm kotərat məto-inu Iaihluə min kəməsotosən Lou rəha Moses. **2:1:** Mat 7:1-2; Jon 8:7

3 Tol nəhlan, nian itəmat nakotakil motuəh motələhəu nəghatən rəha
netəmim o nəratən rəhalat, məto itəmat nəkoatol nolən ahmen-ahmen əm,
kən okol nəsotagimən nian Uhgin otakil muəh mələhəu nəghatən kəm itəmat.
4 ! Nikitəmat təsəht pikən nolən rəha Uhgin! In tatol təwir pik kəm itəmat,
kən məsetəhau uəhaiən itəmat, kən rəhan nətəligən otəmat in təfəməh. Məto
itəmat nəkoatol nat əpnapin əm e nolən wir min əh rəhan. Nəkotitun o
kəp, məmə tatol nolən təwir min kəm itəmat məmə onəkotəuhlin itəmat e
rəhatəmat nolən rat min.
5 Məto rəhatəmat-kapə tiəkis, kən məsotəuhlinən itəmat e rəhatəmat nolən
rat min. Kən o nat u, nakotargətain neməha ne nalpinən rəha Uhgin
otəmat. Kən onəkotos neməha ne nalpinən rəhan e nian Uhgin otol əp rəhan
nələhəuən nəghatən itəm tətuatip.
6 Kən Uhgin otos-ipən kəm netəmim kitiəh kitiəh tətəu-pən əm natimnat
itəm kəmotol.
7 Uhgin otos-ipən nəmegəhən lilin kəm netəmim itəm koatətul əskasik nian
rafin o nolən nat itəm tətuatip. Netəm min əh koatalkut pik o nolən nat wir
məmə Uhgin otos-ipən kəm ilat nənwiwiən, ne nisiaiiən, ne nəmegəhən itəm
namnun tikə.
8 Məto in otos-ipən rəhan neməha ne nalpinən kəm netəmim neen itəm
koatalkut atip əm o nərpilat, kən moatəuhlin məntaalat o nipahrienən, kən
moatətəu-pən nolən rat min.
9 Netəmim rafin itəm koatol nolən rat, ilat okotos nəratən ne nian iəkis min.
Otaupən pitən o noanol min rəha Isrel, uarisig u o Iaihluə min.
10 Məto o netəmim rafin itəm koatol nolən wir, Uhgin otos-ipən nənwiwiən,
ne nisiaiiən, ne nəməlinuən. Otaupən pitən o noanol min rəha Isrel, uarisig
u, o Iaihluə min.
11 Tol nəhlan məto-inu Uhgin tatol tahmen-ahmen əm kəm netəmim rafin.
Nat əpnapin ilat noanol rəha Isrel o Iaihluə min, ilat rafin okotos nat itəm
tətuatip olat, inu nalpinən o nəwirən.
12 Uhgin otol nalpinən kəm Iaihluə min o nolən rat min rəhalat, nat əpnapin
kəməsotosən Lou itəm Uhgin təmos-ipən kəm Moses. Kən noanol rəha Isrel,
netəmim itəm kəmotos Lou, Uhgin otakil rəhalat nolən min e nəghatən rəha
Lou, kən in otuəh mələhəu nəghatən rəhalat lan.
13 Tol nəhlan məto-inu sənəmə netəmim itəm koatəto Lou itəm kotətuatip e
niganəmti Uhgin, məto netəmim itəm koatol nat itəm Lou tatən, ilat əh, Uhgin
otən məmə ilat kotətuatip e niganəmtin.
14 Nipahrienən, Iaihluə min kəməsotosən Lou rəha Moses. Məto nian min
neen, koatətəu-pən əm rəhalat nətəligən motol nat itəm tətuatip, tahmen-
ahmen əm e itəm əh Lou tatən. Inu tatəgətun məmə lou kit əh-ikin e nikilat,
kən ilat kotitun nat itəm in tətuatip, ne nat itəm təsətuatipən, nat əpnapin
kəsotosən Lou rəha Moses.
15 Ilat kotitun məmə nipəti Lou əh-ikin rəha Uhgin e nikilat məto-inu nian
ilat koatol təwir, nikilat tatəht məmə, "nolən u təwir," kən nian koatol nolən
rat, nikilat tatəht məmə, "nolən u tərat."
16 Əwəh, nian kit otəpanuwa pahrien itəm Uhgin otən məmə Iesu Kristo
otakil muəh mələhəu nəghatən rəha netəmim rafin o nolən min itəm netəmim
kotitun nəplanən, ne nolən min ne nətəligən anion min. Inu rəhak nəghatən
rəha namnusən təwir.

Netəm Isrel ne Lou rəha Moses

2:4: Efes 1:7; 2 Pita 3:15 **2:6:** Sam 62:12; Prov 24:12; Mat 16:27; 2 Kor 5:10 **2:7:** Rom 8:17-18
2:8: 2 Tes 1:8 **2:14:** Wək 10:35

17 Məto pəs ekəghat kəm itəmat netəm Isrel. Nakoatən məmə itəmat noanol
rəha Isrel, kən moatəgɨle e Lou məmə in suatɨp rəha Uhgɨn o nosmegəhən
itəmat lan, kən moatəghat ausit məmə itəmat əm nəkotɨtun Uhgɨn, kən in tɨtun
mɨn əm itəmat.
18 Kən nakoatən məmə nəkotɨtun rəkɨs nat naka itəm Uhgɨn tolkeike, kən
itəmat nəkotɨtun suatɨp itəm tətuatɨp wɨr məto-inu Lou təməgətun itəmat lan.
19 Itəmat nakotən pɨk məmə nakoatit iganəmtɨn əpɨs mɨn, kən itəmat nako-
tasɨəgəpɨn suatɨp rəha netəm koataliwək tapinəp ikɨn,
20 kən moatəgətun ialməl mɨn ne nɨsualkələh.‡ Nakoatən nəhlan məto-inu
itəmat nakoatos Lou itəm nɨtunən ne nɨpahrienən rafin koatatɨg lan.
21 Təwɨr əm nakoatəgətun netəm pɨsɨn pɨsɨn mɨn. ?Məto tahro nəsotəgətun
atɨpən itəmat? Itəmat nakoatəgətun məmə netəmim okəsotakləhən. ?Məto
tahro nakotakləh?
22 Itəmat nakoatəgətun məmə okəsakləh-inən pətan. ?Məto tahro itəmat
nakotakləh-in pətan? Nakoatetəhau narmɨ nat mɨn kəmətе e nɨg. ?Məto tahro
nakoatakləh-in natɨmnat e niməfak rəha narmɨ nat mɨn?
23 Nakotəghat ausit o Lou. ?Məto tahro nakotətgəhl Lou motərəkɨn nərgɨ
Uhgɨn?
24 Inu tahmen e Naoa Rəha Uhgɨn itəm tatən məmə, “!Netəm Isrel! Iaihluə
mɨn koatən rat nərgɨ Uhgɨn o nolən tərat rəhatəmat.”
25 Nolən rəha nəhg-ipənən in nat təwɨr okəmə nəkoatətəu-pən Lou. Məto
okəmə nakotətgəhl Lou, kən tahmen əm məmə kəsəhg-ipənən itəmat.
26 Okəmə Iaihluə kit u kəsəhg-ipənən, məto tatətəu-pən Lou, Uhgɨn otəplan
suah əh məmə kɨnəhg-ipən rəkɨs.
27 Kən netəmim itəm kəsəhg-ipənən ilat e nɨpətɨlat, məto koatətəu-pən Lou,
ilat okotakil motuəh motələhəu nəghatən rəhatəmat məto-inu, nat əpnapɨn
nəmotos pap Lou itəm kəmətе, kən kəməhg-ipən itəmat, məto nakoatətgəhl
Lou.
28 Okəmə suah kit təmol nolən rəha netəm Isrel e nɨpətɨn, təsolən məmə in
təmuwa etəm Isrel pahrien. Kən nolən pahrien rəha nəhg-ipənən sənəmə nat
kit rəha nɨpətɨn.
29 Məto suah kit itəm in etəm Isrel pahrien, in etəm Isrel e nɨkin. Kən nolən
pahrien rəha nəhg-ipənən, in nat kit rəha nɨki etəmim itəm Narmɨn əm Rəha
Uhgɨn tatol, məto Lou təsolən. Kən sənəmə netəmim itəm koatɨləs-ipər nərgɨ
suah əh, məto Uhgɨn əm tatɨləs-ipər nərgɨn.

3

Nian rafin Uhgɨn tatol rəhan nəghatən

1 Kəm-naka suah kit otən məmə, “?Okəmə nɨpətɨ nəhg-ipənən suah kit, in
sənəmə nat kit rəha nɨpətɨn, kən tahro nakoatən məmə nəhg-ipənən in nat wɨr
kit? ?Kən o nat naka in nat wɨr kit məmə suah kit in etəm Isrel?”
2 !Kən io ekən məmə okəmə suah kit in etəm Isrel, in nat wɨr agɨn e nolən mɨn
rafin! Nat tətaupən, Uhgɨn təmələhəu-pən e nelmɨlat, nəghatən ətuatɨp rəhan.
3 In nɨpahrienən məmə ilat neen kəsotolən nəghatən itəm ilat kəmotən məmə
okotol. Məto nolən rəhalat təsolən məmə Uhgɨn otəsolən rəhan nəghatən.
4 ! Kəp! Nat əpnapɨn netəmim rafin e nətueintən koateiuə, məto Uhgɨn
təseiuəən. Tahmen əm e Naoa Rəha Uhgɨn tatəghat-in Uhgɨn matən min-
nulan məmə,

‡ **2:20:** Nian Pol tatən “iganəmtɨn əpɨs mɨn,” ne “ialməl mɨn,” ne “nɨsualkələh,” in tatəghat-in Iaihluə mɨn itəm netəm Isrel koatən məmə ilat kotol nolən mɨn əh. **2:20:** 2 Tim 3:5 **2:21:** Mat 23:3-4 **2:24:** Aes 52:5 **2:26:** Kal 5:6 **2:29:** Dut 30:6; Kol 2:11

“Nian nakəghat, nəghatən rəham otəgətun məmə ik nakətuatip.
Nian netəmim okotakil rəham nolən min, motən məmə nəmol nolən tərat min,
məto onatol win elat.”
5 Məto kəm-naka suah kit otən e nətəligən rəha etəmim əm məmə, “Kitat
koatol nolən itəm təsətuatipən. Məto nolən rat rəhatat tatəgətun məmə Uhgin
tatol tətuatip nian rafin. ?Kən okəmə nolən rat rəhatat tatiləs-ipər nərgi Uhgin,
məto in otol nalpinən kəm kitat o naka? Rəhan nolən təsətuatipən.”
6 !Ei, kəp, nətəligən əh in neiueiuəən! ?Okəmə nətəligən əh in nipahrienən,
kən Uhgin otahro min-nulan makil muəh mələhəu nəghatən rəha netəmim e
nətueintən?
7 Kən kəm-naka suah kit otən məmə, “?Okəmə ekeiuə, kən rəhak neiuəən
otəgətun məmə Uhgin tatən əm nipahrienən, kən netəmim koatənwiwi in
ron, kən tahro nulan Uhgin otakil muəh mələhəu nəghatən rəhak məmə emol
təfagə rat?”
8 Məto io ekatən məmə, okəmə kotətəu-pən nətəligən alməl min nəhlan,
netəmim kotitun nənən məmə, “Pəs kotol nolən rat min məmə rəhatat
nolən rat min okotoe-in nəwirən.” Məto nəghatən u tərat. Nipahrienən,
netəmim neen koatən rat nərgək moateiuə məmə io iatəghat matətəu-pən
nətəligən alməl min nəhlan. Uhgin otakil muəh mələhəu nəghatən rəhalat, kən
nəghatən əh in tətuatip əm.

Suah kit tikə itəm tətuatip wir agin

9 ?Kən tahro? ?Kitat okotən naka əh-roiu? ?Nikitəmat təht məmə Uhgin
otol təwir kəm netəm Isrel maprəkis-in Iaihluə min? !Kəp! Emən rəkis məmə
nəsanənən rəha təfagə rat tatərəmərə e netəmim rafin, netəm Isrel ne Iaihluə
min.
10 Inu tahmen e Naoa Rəha Uhgin itəm tatən məmə,
“Suah kit tikə itəm tətuatip, kitiəh agin huə ne tikə;
11 Suah kit tikə itəm titun,
suah kit tikə itəm tategəs-in Uhgin.
12 Netəmim rafin agin kəmotəuhlin məntaalat o Uhgin,
ilat kəmotuwa nəlpah min o nolən nəwia Uhgin,
suah kit tikə itəm in tatol nəwirən, kitiəh agin huə ne tikə.”
13 “Nəghatən rəhalat tahmen e nəpienən rəha suwit itəm təmoag,
Namilat tərioah e neiueiuəən.”
“Poesen rəha sinek tatisi-pən e nohlilat.”
14 “Nohlilat tərioah e nau-iərmis-inən ne nəghatən tarip.”
15 “Kotaiu uəhai əm o nohamnuən itəm;
16 ikin min rafin itəm koatuwin ikin, koatərəkin natimnat, kən moatol
netəmim koatəto tərat,
17 kən ilat kotəruru agin suatip rəha nəməlinuən.”
18 “Ilat kəsotəginən Uhgin, kən nisiaiiən rəhan tikə agin e nətəligən rəhalat.”
19 Kitat kotitun məmə natimnat rafin itəm Lou tatən, in rəha netəm
itəm Uhgin təmos-ipən Lou kəm ilat. Tol nəhlan məmə suah kit tikə titun
nuhalpinən nəghatən itəm Uhgin otən. Kən netəmim rafin e nətueintən
otəkəike motətul aupən e niganəmti Uhgin məmə in otakil muəh mələhəu
nəghatən rəhalat.
20 Tol nəhlan, etəmim tikə agin itəm Uhgin otən-iarəp məmə in tətuatip e
niganəmtin məto-inu in təmətəu-pən Lou. Kəp, məto e Lou, kitat rafin kotitun
məmə kitat nol təfagə rat.

3:4: Sam 51:4 **3:9:** Rom 1:18–2:24; 3:23 **3:12:** Sam 14:1-3; Sam 53:1-3; Pri 7:20 **3:13:** Sam 5:9 **3:13:** Sam 140:3 **3:14:** Sam 10:7 **3:17:** Aes 59:8 **3:18:** Sam 36:1 **3:20:** Sam 143:2; Rom 7:7; Kal 2:16

Nətuatɨpən e nɨganəmtɨ Uhgɨn tatuwa e nahatətəən əm

21 Məto roiu, Uhgɨn tɨnol-arəp rəkɨs rəhan suatɨp məmə netəmim okotuwa
kətuatɨp e nɨganəmtɨn. Suatɨp əh sənəmə inu okotətəu-pən Lou. Məto nəghatən
mɨn e Lou, ne nəghatən rəha ien mɨn aupən, koatəghat-in suatɨp pɨsɨn əh.
22 Uhgɨn tatol suah kit tatətuatɨp e nɨganəmtɨn nian tətahatətə e Iesu Kristo.
Kən Uhgɨn otol kəm netəmim rafin itəm koatahatətə lan. Netəmim rafin
kotahmen-ahmen əm,
23 məto-inu netəmim rafin kəmotol təfagə rat kən motəmkakiəh e suatɨp
rəha nətuatɨpən rəha Uhgɨn itəm təwɨr məhag-əhag,
24 kən e nəwɨrən rəhan, Uhgɨn tatən əm məmə ilat rafin itəm koatahatətə
lan, ilat kotətuatɨp əm e nɨganəmtɨn, motuwa netəmim rəhan, tahmen e
nalpəkauən rəhan. Ilat kəsotətouən nat kit məmə okotuwa nəhlan, məto
Kristo Iesu təmətou suatɨp rəhalat, mɨkɨs ilat o təfagə rat mɨn rəhalat e nɨmɨsən
rəhan.
25 Uhgɨn təmahl-ipa Kristo məmə in sakrifais itəm təmos nalpɨnən ne
nemə̈ha rəhan o təfagə rat mɨn, nian nɨtan təmaiu. Kən Uhgɨn tətafəl təfagə
rat mɨn rəha netəmim nian netəmim kotahatətə məmə Kristo təmɨmɨs olat.
Uhgɨn təmol suatɨp əh məmə otəgətun məmə rəhan nolən in tətuatɨp agɨn-əh,
məto-inu e nətəlɨgən rəhan itəm kaifəməh, in təsolən nalpɨnən o təfagə rat mɨn
itəm netəmim kəmotol aupən.
26 Təmol nəhlan məmə otəgətun roiu məmə nolən rəhan in tətuatɨp. In
təməsaluin əmən təfagə rat mɨn, məto təmahl-ipa Iesu məmə in otos nalpɨnən
o təfagə rat mɨn. Kən Uhgɨn atɨp əm tatən məmə netəmim itəm kotahatətə e
Iesu, ilat okotətuatɨp e nɨganəmtɨn.
27 ?Tol nəhlan, etəmim kit tɨtun nəghat ausitən o nat kit itəm təmol, məmə in
tətuatɨp e nɨganəmtɨ Uhgɨn, o kəp? Kəp, nat tɨkə. ?Kən etəmim təruru nəghat
ausitən o naka? Məto-inu etəmim kit tɨkə itəm tɨtun nətəu-pənən Lou məmə
tatuwa mətuatɨp e nɨganəmtɨ Uhgɨn. Uhgɨn tatol etəmim tətuatɨp e nɨganəmtɨn
e nahatətəən əm rəhan.
28 Tol nəhlan məto-inu kitat kotaskəlɨm əskasɨk nətəlɨgən məmə etəmim
tatətuatɨp e nɨganəmtɨ Uhgɨn e rəhan nahatətəən, məto sənəmə e nətəu-pənən
Lou.
29 Uhgɨn, in sənəmə Uhgɨn rəha netəm Isrel əm. In Uhgɨn mɨn rəha Iaihluə
mɨn,
30 məto-inu Uhgɨn kitiəh əm, itəm in otol netəmim kotətuatɨp e nɨganəmtɨn
e suatɨp kitiəh əm, nahatətəən rəhalat. Tahmen-ahmen əm o netəm Isrel ne
Iaihluə mɨn.
31 ?Tahro əh-roiu e Lou əh? ?Nahatətəən əh tatol Lou əh in nat əpnapɨn? !
Kəp! Məto nian koatahatətə əm e Uhgɨn, kən e nolən əh, koatətəu-pən ətuatɨp
suatɨp pahrien rəha Lou.

4

Uhgɨn təmol Epraham tətuatɨp e nɨganəmtɨn e nahatətəən

1 Epraham in nəukəti noanol mɨn rəha Isrel aupən. Otətəlɨg-in-tu nat naka
itəm Epraham təmehm məmə in suatɨp rəha nətuatɨpən e nɨganəmtɨ Uhgɨn.
2 Uhgɨn təmol Epraham tətuatɨp e nɨganəmtɨn, məto sənəmə e nolən wɨr mɨn
rəha Epraham. Okəmə nolən wɨr mɨn rəhan in suatɨp rəha nətuatɨpən, kən
Epraham tɨtun nəghat ausitən ron. Məto e nɨganəmtɨ Uhgɨn, okol Epraham
təsausitən o nat kit,

3:22: Kal 2:16 **3:24:** Rom 5:1 **3:29:** Rom 10:12 **3:30:** Dut 6:4; Kal 3:20 **3:31:** Mat 5:17
4:2: 1 Kor 1:31

3 məto-inu Naoa Rəha Uhgɨn tatən məmə, “Epraham təmatahatətə e Uhgɨn, kən
Uhgɨn təmən məmə Epraham in tətuatɨp e nɨganəmtɨn o nahatətəən rəhan.”
4 Nian suah kit tatol wək o nətouən, rəhan iərəmərə təsənən məmə rəhan
nətouən in presen kit kəm in, məto iərəmərə təkəike mos-ipən nətouən o rəhan
wək.
5 Məto kitat kəsotolən wək məmə okotuwa katətuatɨp e nɨganəmtɨ Uhgɨn.
Kitat kotahatətə əm e Uhgɨn, kən in tatol məmə kitat kotuwa katətuatɨp e
rəhatat nahatətəən. Uhgɨn pɨsɨn əm itəm tatol netəm u kotərat koatuwa
katətuatɨp e nɨganəmtɨn.
6 Tefɨt in təmatəghat-in nat u nian in təmən-iarəp məmə nəwɨrən pahrien
otuwɨn o etəm itəm Uhgɨn tatən məmə in tətuatɨp e nɨganəmtɨn, məto sənəmə
e nolən wɨr itəm suah u təmol. In təmən məmə,
7 “Nəwɨrən pahrien tatuwɨn o netəm u Uhgɨn təmafəl rəhalat nolən rat,
kən in təmaluin rəhalat təfagə rat.
8 Nəwɨrən pahrien tatuwɨn o etəm u itəm Iərəmərə təsaskəlɨmən e nɨkin rəhan
təfagə rat.”
9 ?Nɨkitəmat təht məmə nəwɨrən pahrien əh in rəha netəm əm u kəməhg-
ipən ilat, netəm Isrel, o nəwɨrən pahrien əh, in mɨn rəha netəm kəsəhg-ipənən
ilat, Iaihluə mɨn? Əwəh, rəha Iaihluə mɨn. Ematən məmə, Uhgɨn təmən məmə
Epraham in tətuatɨp e nɨganəmtɨn məto-inu o rəhan nahatətəən.
10 ?Kən nəgəhan Uhgɨn təmən kəm Epraham məmə in tətuatɨp, nian kɨnəhg-
ipən rəkɨs, o nian kəsəhg-ipənən əh? Uhgɨn təmaupən mən nəhlan, uarisɨg
kəpanəhg-ipən.
11 Kən kəməhg-ipən in tahmen e nəmtətin itəm təməgətun pahrien məmə in
tətuatɨp e nɨganəmtɨ Uhgɨn e rəhan nahatətəən, nian kəsəhg-ipənən əh. Kən tol
nəhlan, in tata rəha netəmim rafin itəm kəsəhg-ipənən ilat, məto kotahatətə e
Uhgɨn. Kən in tatən məmə ilat koatətuatɨp e nɨganəmtɨn o nahatətəən rəhalat.
12 Kən in tata rəha netəmim neen mɨn, ilat itəm kəməhg-ipən ilat. Məto
in sənəmə rəhalat tata məto-inu kəməhg-ipən ilat, məto in rəhalat tata məto-
inu ilat mɨn koatətəu-pən suatɨp rəha nahatətəən itəm rəhatat tata Epraham
təmətəu-pən aupən u kəpanəhg-ipən.
13 Uhgɨn təmol nəniəkɨsən kəm Epraham ne rəhan noanol mɨn məmə
nətueintən otuwa rəhan o nian kit. Məto Lou sənəmə suatɨp itəm nəniəkɨsən
u otuwa mol nɨpahrienən lan. In otuwa mol nɨpahrienən e nətuatɨpən itəm
təmɨsɨ-pən e suatɨp rəha nahatətəən.
14 Tol nəhlan məto-inu okəmə nəniəkɨsən tatuwa mol nɨpahrienən o
netəmim itəm koatagɨle əm e Lou, kən nɨkilat təht məmə ilat kotətuatɨp lan,
kən suatɨp rəha nahatətəən in nat əpnapɨn əm, kən nəniəkɨsən nɨpətɨn tɨkə.
15 Məto nəghatən u, in nɨpahrienən: Lou tatən məmə nalpɨnən ne nemə̈ha
rəha Uhgɨn tatuwɨn o netəmim itəm koatətgəhl Lou, kən ikɨn mɨn rafin Lou
əh-ikɨn, netəmim koatətgəhl. Tol nəhlan, nolən rəha nətəu-pənən Lou tatiuw-
pa nalpɨnən ne nemə̈ha rəha Uhgɨn, kən təsolən məmə nəniəkɨsən otuwa mol
nɨpahrienən.
16 Tol nəhlan, nəniəkɨsən tatuwa mol nɨpahrienən e nəmegəhən rəhatat e
suatɨp rəha nahatətəən məmə nəniəkɨsən otuwa e nəwɨrən itəm Uhgɨn tətawte-
in kəm kitat, kən kitat kotɨtun nɨtunən pahrien məmə rəhan nəniəkɨsən in
rəha noanol mɨn rafin rəha Epraham, sənəmə rəha netəm mɨn əm u itəm
Uhgɨn təmos-ipən Lou kəm ilat, məto rəha netəm mɨn u, ilat mɨn itəm koatətəu-
pən suatɨp rəha nahatətəən rəha Epraham. In rəhatat rafin tata.

4:3: Jen 15:6; Kal 3:6 **4:8:** Sam 32:1-2 **4:11:** Jen 17:10-11 **4:13:** Jen 17:4-6; 22:17-18; Kal 3:29
4:14: Kal 3:18 **4:15:** Rom 3:20; 5:13 **4:16:** Kal 3:7

17 Tahmen e Naoa Rəha Uhgin itəm tatən məmə, “Emol ik nakuwa tipi
noanol tepət.” E niganəmti Uhgin, Epraham in rəhatat tata. In təmahatətə
e Uhgin u tatos-ipən nəmegəhən kəm netəm kəmotimis, kən in titun nolən
natimnat e nat agin tikə.
18 Nian Uhgin təmən-iəkis kəm Epraham məmə in otuwa tata rəha noanol
tepət, Epraham təmahatətə e Uhgin mitun e nikin məmə nəghatən rəha
Uhgin in nipahrienən, nat əpnapin in tiəkis agin məmə nəniəkisən otuwa mol
nipahrienən. Uhgin təmən məmə, namipin min okotepət motaprəkis.
19 Nahatətəən rəhan təseiuaiuən, nat əpnapin in titun məmə nipətin
tinaguihl minahmen əm o nimisən məto-inu rəhan nup iuəhkir o wan-hanrit,
kən titun məmə Sera tinaprəkis-in ikin katemək ikin kən okol təseməkən.
20 Epraham təməsəf-əfən rəhan nahatətəən e nəniəkisən rəha Uhgin.
Nipahrienən, rəhan nahatətəən təməwiə muwa məskasik təhmin min, kən
matos-ipən nənwiwiən kəm Uhgin.
21 In təmitun wir e nikin məmə Uhgin tatos nəsanənən o nolən rəhan
nəniəkisən tuwa mol nipahrienən.
22 O nat əh inəh, “Uhgin təmən məmə Epraham in tətuatip e niganəmtin o
nahatətəən rəhan.”
23 Nəghatən u itəm tatən məmə, “Uhgin təmən məmə Epraham in tətuatip e
niganəmtin,” kəməsəteən məmə rəha Epraham pisin əm,
24 məto kəməte min məmə rəhatat, itəm Uhgin otən məmə kitat okotətuatip e
niganəmtin, kitat itəm kotahatətə lan, itəm təmosmegəh Iesu Iərəmərə rəhatat
e nimisən.
25 Kəmegəhan-in-pa Iesu tuwa mimis o təfagə rat min rəhatat, kən Uhgin
təmol in təmegəh min e nimisən məmə in otol suatip məmə kitat okotətuatip
e niganəmtin.

5

Nəməlinuən ne nagienən

1 Tol nəhlan, koatatig e nəməlinuən kitat Uhgin məto-inu, e nahatətəən rəhatat
ron, in təmən məmə kitat kotətuatip e niganəmtin. Kən natimnat min əh
kəmotuwa e Iərəmərə rəhatat Iesu Kristo.
2 E nahatətəən rəhatat, natimnat itəm Kristo təmol, təməmik kitat kotuwa e
niganəmti Uhgin məmə okotos nəwirən itəm Uhgin tətawte-in kəm kitat. Kən
nəwirən əh, kotatig lan əh-roiu. Kən kitat kotagien məto-inu kitat kotitun wir
agin məmə okotos nepətən əhag-əhag rəha Uhgin.
3 Kən nat kit min, kitat kotagien nian kotatig e nian əskasik min məto-inu,
kitat kotitun məmə nian əskasik min kotasitu etat məmə okotətul əskasik e
nəratən.
4 Kən nian koatətul əskasik, Uhgin, nikin tagien otat. Kən nian kotitun məmə
Uhgin nikin tagien otat, kən kitat kotələhəu-pən rəhatat nətəligən təskasik e
Uhgin.
5 Kən natimnat itəm koatələhəu-pən rəhatat nətəligən təskasik e Uhgin ron,
kotitun məmə okotuwa kol nipahrienən məto-inu, in təmos-ipa Narmin
Rəhan kəm kitat, kən Narmin tatos-ipa nolkeikeən rəha Uhgin tərioah e
nikitat.
6 Kən nian rəhatat nəsanənən təmatikə əh o nosmegəh atipən kitat, e nian
ətuatip itəm Uhgin təmən, Kristo təmimis o nosmegəhən kitat netəm rat u
kəsotisiai-inən in Uhgin.

4:17: Jen 17:5 **4:17:** Jon 5:21 **4:18:** Jen 15:5 **4:19:** Jen 17:17 **4:22:** Jen 15:6 **4:25:** Aes 53:4-5 **5:3:** Jem 1:2-3; 1 Pita 1:5-7

7 E rəhak nətəligən, in nat tiəkis agin məmə suah kit otegəhan-in məmə in
otimis o suah kit min itəm rəhan nolən tətuatip. Məto kəm-naka suah kit
otimis o suah kit min itəm rəhan nolən təwir agin o netəmim.
8 Məto Uhgin təməgətun rəhan nolkeikeən kəm kitat e nolən u məmə, nian
kitat netəm kəmoatol əh təfagə rat, kən Kristo təmimis otat.
9 Tol nəhlan, Uhgin təmol kitat kotətuatip e niganəmtin e nita Kristo
itəm təmaiu nian təmimis otat. Kən məto-inu nat u in nipahrienən, kitat
kotitun wir məmə Kristo otosmegəh kitat o neməha ne nalpinən rəha Uhgin e
namnun nian.
10 Nian kəmotol tikimir kitat Uhgin, məto in təmol kitat kotuwa iolin min
e nimisən rəha Nətin. Kən məto-inu təmol kitat kotuwa iolin min, nat kit
itəm taprəkis-in inu məmə kitat kotitun wir məmə Uhgin otosmegəh kitat e
nalpinən ne neməha rəhan, məto-inu Kristo tatəmegəh.
11 Kən nat kit min, nikitat tagien məmə kəmotuwa kitiəh kitat Uhgin e
Iərəmərə rəhatat Iesu Kristo, itəm Uhgin təmiuw-pa kitat lan kotuwa iolin
min.

Atam təmiuw-pa nimisən, kən Kristo təmiləs nəmegəhən

12 Aupən agin, suah u Atam, təmol təfagə rat, kən tol nəhlan, təfagə rat misi-
pən lan muwa e nətueintən e etəm kitiəh əm əh. Kən təfagə rat təmiləs nimisən
muwa ikin. Kən tol nəhlan, netəmim rafin okotəkəike motimis məto-inu ilat
rafin koatol təfagə rat.
13 Nipahrien, netəmim kəmotol təfagə rat uarisig Uhgin təpanos-ipa Lou.
Məto nian Lou tikə, okol kəsotətgəhlən Lou, mol məmə Uhgin təsəte rəkisən
təfagə rat min rəhalat.
14 Məto nat əpnapin Uhgin təməsəte rəkisən təfagə rat min rəhalat, netəmim
itəm koatatig e nian rəha Atam mətoarus-pa Moses, ilat rafin kəmotimis.
Əwəh, nat əpanapin netəm min əh kəməsotolən təfagə rat tahmen e təfagə rat
rəha Atam, məto ilat rafin kəmotimis.
E nolən min neen, Atam in tahmen e Kristo itəm təmuarisig in, məto-inu
nat naka itəm Atam təmol, tatuwin o netəmim rafin, tahmen-pən əm məmə
nat naka Kristo təmol tatuwin o netəmim rafin.
15 Məto nat naka itəm Uhgin təmos-ipa tol pisin agin e təfagə rat rəha Atam.
Təfagə rat rəha suah kitiəh əm u, Atam, təmiuw-pa nimisən o netəmim tepət,
kən inu in nat asol. Məto nat asol taprəkis, in nəwirən asol rəha Uhgin itəm in
təmawte-in o netəmim tepət o nafələn təfagə rat rəhalat, kən nat əh təmuwa e
nəwirən rəha suah kitiəh əm u, Iesu Kristo.
16 Ekən min məmə, nəwirən asol rəha Uhgin itəm in təmawte-in kəm
netəmim, in tol pisin agin e noa təfagə rat rəha suah kitiəh əm əh. Suah u
təmol təfagə rat kitiəh əm, kən Uhgin təmakil muəh mələhəu nəghatən lan
məmə otos nalpinən. Kən uarisig, nian netəmim tepət kəmotol təfagə rat tepət,
məto Uhgin təmos-ipa nat təwir kəm kitat, kən təmol məmə kitat kotətuatip e
niganəmtin.
17 Nipahrienən məmə təfagə rat rəha suah kitiəh əm, Atam, təmol nimisən
tatərəmərə e netəmim rafin, kən inu nat asol. Məto nat asol kit min itəm
taprəkis məmə, nat itəm suah kitiəh əm, Iesu Kristo, təmol. Netəmim rafin
itəm koatos nəwirən rəha Uhgin itəm in təmawte-in əpnapin əm kəm ilat,
kən motahatətə məmə Uhgin tatol ilat kotətuatip e niganəmtin, ilat okotos
nəmegəhən lilin. Kən ilat Kristo, okotərəmərə.

5:8: Jon 3:16; 1 Jon 4:10 **5:9:** Rom 1:18; 2:5; Efes 2:3-5 **5:12:** Jen 3:6; Rom 6:23 **5:13:** Rom 4:15

18 Əwəh, Atam təmol təfagə rat kit mol məmə, Uhgɨn təmakil muəh mələhəu
nəghatən rəha netəmim rafin məmə okotəkəike motos nalpɨnən. Kən e nolən
ahmen-ahmen əm, Kristo təmol nat ətuatɨp kit, mol suatɨp məmə netəmim
kotɨtun motuwa motətuatɨp e nɨganəmtɨ Uhgɨn. Kən nətuatɨpən əh, tatol məmə
netəmim rafin kotɨtun nosən nəmegəhən lilɨn.
19 Netəmim tepət kəmotuwa nol təfagə məto-inu suah əh Atam təməht
nəwia Uhgɨn. Məto netəmim təpət okotuwa motətuatɨp e nɨganəmtɨ Uhgɨn
məto-inu suah kit mɨn, Kristo, təmol nəwia Uhgɨn.
20 Uhgɨn təmos-ipa Lou məmə təfagə rat otuwa mol iahgin, kən məmə
netəmim okotɨtun nolən rat mɨn rəhalat. Məto nian təfagə rat təmuwa mol
iahgin, nəwɨrən itəm Uhgɨn təmawte-in əpnapɨn əm təmuwa iahgin təhmɨn
mɨn maprəkɨs,
21 məmə nəwɨrən otol win e təfagə rat mɨn. Təfagə rat təmatərəmərə
e netəmim rafin matiuw-pa nɨmɨsən elat. Məto roiu nəwɨrən itəm Uhgɨn
tətawte-in kəm kitat otərəmərə, kən nəwɨrən əh otol məmə netəmim
okotətuatɨp e nɨganəmtɨ Uhgɨn, kən motos nəmegəhən lilɨn e Iesu Kristo
rəhatat Iərəmərə.

6

Nəsanənən rəha təfagə rat okol təsəlis ətainən kitat

1 ?Kən tol nəhlan o nat əh, kitat okotəhrən? Okəmə naka suah kit otən məmə,
təwɨr məmə koatəkəike əm o nolən təfagə rat, məmə nəwɨrən rəha Uhgɨn
otəwiə mol iahgin təhmɨn.
2 !Kəp, təsətuatɨpən! Nian təfagə rat tətalkut məmə otiuw-pən kitat tərat ikɨn,
kən nɨkitat təike məht məmə, tahmen əm məmə kəmotɨmɨs rəkɨs lan, kən okol
kəsotolən nəwian roiu.
3 Nəkotɨtun o kəp məmə, kəmol baptais etat, kən baptais əh tatəgətun məmə
kitat kəmotuwa kitiəh kitat Kristo. Kən nian Kristo təmɨmɨs, tahmen əm
məmə kitat kotɨmɨs kitat min, u nɨpətɨn təmə nəmegəhən rəhatat o nolən təfagə
rat, in təmɨmɨs.
4 Tol nəhlan, nian kəmol baptais etat, in tahmen məmə kəmotɨmɨs, kən
kɨtənɨm itat kitat Kristo. Kən in tol nəhlan məmə kitat okotətəu-pən suatɨp
rəha nəmegəhən wi, tahmen əm məmə Uhgɨn Tata təmosmegəh Kristo e
nɨmɨsən, e nəsanənən asol rəhan.
5 Tol nəhlan məto-inu, kəmotuwa kitiəh kitat min e nɨmɨsən rəhan, kən
okotuwa mɨn kitiəh kitat min e nolən itəm Uhgɨn təmosmegəh in lan e
nɨmɨsən.
6 Kitat kotɨtun məmə nian kəməht-ipən Kristo e nɨg kəməluau, kəməht-ipən
ilat nolən oas mɨn rəhatat məmə, otərəkɨn nolən oas rəhatat itəm tolkeike pɨk
təfagə rat. Kən təmol məmə təfagə rat otəsərəmərə mɨnən etat,
7 məto-inu etəmim itəm təmɨmɨs, təsatɨg ahginən nəsanənən rəha təfagə rat.
8 Məto-inu kəmotɨmɨs kitat Kristo, kən tol nəhlan, kotahatətə məmə
okotəmegəh kitat min roiu, ne nian itəm təpanuwa.
9 Kotahatətə nəhlan məto-inu kotɨtun məmə Uhgɨn təmosmegəh Kristo e
nɨmɨsən, kən tol nəhlan okol təsɨmɨs mɨnən. Nɨmɨsən təsərəmərə mɨnən lan.
10 In təmɨmɨs mau kitiəh əm, kən e nɨmɨsən rəhan, təmos-irəkɨs nəsanənən
rafin rəha təfagə rat. Məto tatəmegəh roiu, kən e nəmegəhən rəhan, in
tatəmegəh məmə otɨləs-ipər nərgɨ Uhgɨn.
11 Kən e nolən ahmen-ahmen əm, nɨkitəmat təkəike məht itəmat məmə
nəmotɨmɨs e təfagə rat, təfagə rat rəhan nəsanənən tɨkə o niuw-pənən itəmat.

5:18: 1 Kor 15:22 **5:19:** Aes 53:11 **5:21:** Rom 6:23 **6:3:** Kal 3:27 **6:4:** Kol 2:12 **6:6:** Kal 5:24

Məto e nəmegəhən rəhatəmat əh-roiu, nikitəmat təkəike məht itəmat məmə nakotəmegəh e Uhgin məmə onəkotiləs-ipər nərgin e Kristo Iesu.

12 Tol nəhlan, sotegəhan-inən məmə təfagə rat tərəmərə e nipətitəmat itəm otəpanimis nian kit. Sotegəhan-inən məmə nəkoatol nəwia nətəligən rat rəha nipətitəmat.

13 Kən sotegəhan-in minən nolən nipətitəmat min məmə nəkoatol təfagə rat lan. Məto otegəhan-in-pən nəmegəhən rəhatəmat rafin kəm Uhgin, məto-inu itəmat netəmim itəm Uhgin təməmki-rəkis itəmat e nimisən məmki-pən itəmat e nəmegəhən. Kən otegəhan-in nolən nipətitəmat min məmə okotol nolən min itəm kotətuatip e niganəmti Uhgin.

14 Tol nəhlan məto-inu, təfagə rat otəsərəmərəən etəmat məto-inu roiu, nəsotatig ahginən Lou itəm təsasituən etəmat məmə nəsotolən təfagə rat. Məto nakoatatig ahgin nəwirən itəm Uhgin tətawte-in kəm itəmat, kən e nəwirən əh, in otasitu etəmat məmə nəsotolən təfagə rat.

Slef min rəha nolən ətuatip

15 ?Kən kitat okotəhrən? Okəmə naka suah kit otən məmə, pəs okotol təfagə rat məto-inu, Lou təsərəmərəən etat, məto nəwirən rəha Uhgin itəm tətawte-in kəm kitat tatərəmərə etat. !Kəp, təsətuatipən!

16 Nəkotitun o kəp məmə, nian nakotegəhan-in-pən itəmat kəm suah kit məmə nəkoatol nəwian, kən itəmat rəhan slef, kən itəmat slef rəha suah un noatol nəwian. Suatip kəiu o nətəu-pənən. E suatip kit, nakotuwa slef rəha təfagə rat, kən suatip u tatuwin o nimisən. Kən e suatip kit min, nakotuwa slef rəha nolən nəwia Uhgin, kən suatip u tatuwin o nətuatipən e niganəmti Uhgin.

17 Kitat koatənwiwi Uhgin məmə nat əpnapin aupən nəmoatol slef rəha təfagə rat, məto uarisig, e nikitəmat rafin nəmotol nəgətunən itəm ematəgətun itəmat lan.

18 Uhgin təmikis itəmat e təfagə rat, kən təfagə rat, rəhan nəsanənən tikə o nərəmərəən etəmat. Kən nəmotuwa slef rəha nolən min itəm kotətuatip e niganəmti Uhgin.

19 Iatəghat e nətəligən min itəm netəmim kotitun, inu slef ne etəm-iasol, məto-inu nətəligən rəhatəmat təsahmenən o nitunən natimnat rəha Uhgin. Aupən ikin, nəmotegəhan-in noli-noli nipətitəmat məmə ilat slef rəha nolən min itəm tol naulisən əm, ne slef rəha nəratən itəm tatər tepət. Məto roiu otegəhan-in-pən ilat məmə ilat slef rəha nolən min itəm kotətuatip, kən nakotuwa netəmim itəm Uhgin təmələhəu kalin məmə rəhan min.

20 Nian itəmat nəmoatol slef rəha təfagə rat, nolən itəm tətuatip e niganəmti Uhgin təsərəmərəən etəmat.

21 ?Noan nəwirən naka nəmotos e nəmegəhən rəhatəmat o nolən tərat min itəm noataulis ron əh-roiu? !Noan nolən rat min əh, in nimisən əm!

22 Məto roiu, Uhgin təmikis itəmat e təfagə rat, kən nəmotuwa slef min rəhan, kən noan nəwirən itəm noatəhl, tatit itəmat məmə nakotuwa netəmim rəha Uhgin e nikitəmat rafin. Kən nakoatos nəmegəhən lilin.

23 Tol nəhlan məto-inu nətouən rəha təfagə rat in nimisən, məto nat itəm Uhgin tatos-ipa in nəmegəhən lilin e Kristo Iesu rəhatat Iərəmərə.

7

Lou təsərəmərəən e kitat

6:11: 2 Kor 5:15; Kal 2:19 **6:12:** Jen 4:7 **6:13:** Rom 12:1 **6:14:** 1 Jon 3:6 **6:16:** Jon 8:34; 2 Pita 2:19 **6:23:** Rom 5:12,15

1 Piak min ne winik min. Itəmat nəkotitun nolən rəha lou. Lou min
koatərəmərə e netəmim nian ilat koatəmegəh əm.
2 Tahmen e nat u. Okəmə pətan kit itəm təmol marit, lou tatən məmə in rəhan
əm əh iərman nian in tatəmegəh. Məto okəmə iərman əh timis, kən lou rəha
marit təsaskəlim minən pətan əh, kən in titun nətəu-pənən suah pisin kit.
3 Məto okəmə in tatətəu-pən iərman pisin kit nian rəhan iərman tatəmegəh əh,
katən məmə in tategoafəl rəhan iərman. Məto okəmə rəhan iərman təmimis,
lou əh rəha marit təsaskəlim minən pətan əh, kən nat əpnapin tatətəu-pən
iərman pisin, in təsegoafələn rəhan iərman.
4 Piak min ne winik min. E nolən ahmen-ahmen əm, məto-inu ninotol kitiəh
itəmat Kristo, tahmen əm məmə itəmat nəmotimis itəmat min e nig kəluau.
Kən nian nəmotimis, Lou rəha Moses təsaskəlim minən itəmat u-roiu. Uhgin
təmikis itəmat o nətəu-pənən ətuatip natimnat rafin agin e Lou məmə Uhgin
otosmegəh itəmat. Kən itəmat nakotahmen-pən əm e pətan kit itəm rəhan
iərman in təmimis, kən roiu in təsolən marit, kən in titun nətəu-pənən suah
pisin. Rəhatəmat iərman aupən, in Lou. Məto roiu, itəmat nakotətəu-pən suah
pisin u Kristo, itəm Uhgin təmosmegəh e nimisən. Kən nakotətəu-pən in məmə
nakoatoe noan wir, itəm in nolən təwir min itəm koatisiai-in Uhgin.
5 Nian nətəligən rat rəha etəmim* tatərəmərə e kitat, nətəligən rat min
rəhatat koatiuw-pən kitat məmə okotol nolən rat min e nipətitat. Kən nian
Lou tatən məmə okəsotolən nolən rat min əh, tol məmə nikitat tatəht pik nolən
rat min, kən koatolkeike moatol təhmin nolən rat min. Tol nəhlan, kəmotol
təfagə rat tepət. Kən noa təfagə rat min əh, in nimisən əm.
6 Məto roiu, okol kitat kəsətəu-pən minən Lou rəha Moses məmə okotos
nəmegəhən lilin, məto-inu tahmen əm məmə kitat kəmotimis e Lou əh. Kən
tol nəhlan, Lou təsərəmərəən e kitat u-roiu. Kən roiu, kitat slef min rəha
Uhgin, məto kəsotətəu-pənən suatip oas o nətəu-pənən Lou itəm kəmətе, məto
koatətəu-pən suatip wi rəha Narmin Rəha Uhgin.

Lou tatol məmə netəmim kotol təfagə rat

7 ?Kən kitat okotəhrən? Okəmə naka suah kit otən məmə, “Lou in nat tərat
məto-inu tatol məmə kitat koatol təfagə rat.” !Məto kəp, təsətuatipən! Io ekitun
əm məmə təfagə rat tahro nulan məto-inu Lou tatəgətun io lan. Okəmə Lou in
təməsənən məmə esolən nolən rəha nolkeikeən nat kit rəha etəm pisin, kən
okol esitunən nolən əh məmə təhrol nulan.†
8 Məto təfagə rat təmaskəlim nəghatən rəha Lou, mol rəhan in iolwək, kən
təmol məmə nolən rəha nolkeikeən nat kit rəha etəm pisin təmuwa tepət e
nikik. Məto okəmə Lou təpikə, kən təfagə rat rəhan nəsanənən təpikə nəhlan,
tahmen məmə təmimis.
9 Aupən ikin, nian emərurу əh Lou, nikik təsəhtən təfagə rat rəhak, emətatig
wir əm. Məto uarisig emitun məmə Lou əh-ikin, kən nəsanənən rəha təfagə rat
təmuwa məmegəh min məskasik, kən enitun məmə ekəike mimis o təfagə rat
rəhak.
10 Kən eməplan məmə nəghatən əh rəha Lou itəm təmuwa məmə otol
etəmim təmegəh, məto nipahrienən təmiuw-pa əm nimisən.

7:4: Rom 6:2,11 * **7:5:** Netəmim rafin koatol təfagə rat məto-inu nətəligən rat rəha etəmim tətatig e kitat rafin. Nətəligən rat əh tatiuw-pən kitat məmə koatol təfagə rat. Rəhatat nəsanənən tikə məmə okəsotolən təfagə rat motol nolən wir. Uhgin əm titun nos-ipa nətəligən wi kəm kitat. **7:6:** Rom 8:2; 6:4 † **7:7:** E nəghatən min rəha ves 7:7-25, nian Pol tatən “io,” məto nipəti nəghatən u məmə in tatəghat-in netəmim rafin. **7:7:** Eks 20:17; Dut 5:21 **7:10:** Luk 10:28; Lev 18:5; Sam 19:7-10; Esik 20:11; Rom 10:5

11 Tol nəhlan məto-inu, təfagə rat təmaskəlim nəghatən rəha Lou, mol rəhan
in iolwək, kən təmeiuə-in io. Nikik təməht məmə okəmə emalkut o nətəu-
pənən Lou rəha Moses, kən ekos nəmegəhən lilin. Məto enəruru nolən, kən
e nəghatən rəha Lou, ekəike mimis o təfagə rat min rəhak.
12 Məto Lou tasim təmisi-pən e Uhgin, kən nəghatən min rəha Lou kəmotisi-
pən e Uhgin motasim, motətuatip, motəwir motasitu e netəmim.
13 Kən okəmə naka suah kit otən məmə, "Lou in nat təwir, məto təmol məmə
ekimis." !Məto kəp, təsətuatipən! Nian emitun nəghatən rəha Lou itəm in
təwir, nikik təmuwin o nolən təfagə rat, kən io emol təfagə rat itəm noan in
nimisən. Tol nəhlan, təfagə rat təmol məmə ekimis. Təmol nəhlan məmə
ekitun məmə nolən rat min rəhak, ilat təfagə rat pahrien. Kən nian eməplan
nəghatən rəha Lou, enitun məmə təfagə rat in nat tərat agin-əh.
14 Kitat kotitun məmə Lou təmisi-pən e Uhgin. Məto io, io etəmim əm. Kən
kol-salim-in io məmə io slef kit, kən təfagə rat in rəhak etəm-iasol.
15 Esitunən natimnat itəm iakatol, məto-inu nat wir min itəm iakolkeike
məmə ekol, esolən, məto iatol əm naka itəm iatetəhau.
16 Ekitun wir məmə təfagə rat rəhak in nat tərat nat əpnapin esolkeikeən
məmə ekol. Kən nian ekəto tərat e nikik o təfagə rat u, in nəmtətin kit məmə
Lou tatol rəhan wək, kən Lou in nat wir kit.
17 Tol nəhlan, sənəmə io itəm iatol təfagə rat min, məto nolən rəha təfagə rat
itəm tətatig e rəhak nətəligən nian rafin, tatol məmə ekol nolən rat min.
18 Ekitun məmə nətəligən rat rəhak otəsegəhan-inən məmə ekol nat wir kit.
Ekitun in nipahrienən məto-inu iakolkeike məmə ekol nat itəm təwir, məto
okol esolən.
19 Nat naka iatol sənəmə in nat wir itəm iakolkeike məmə ekol, məto iatol
əm təfagə rat itəm esolkeikeən məmə ekol.
20 Kən okəmə ekol nat naka itəm esolkeikeən məmə ekol, sənəmə io pahrien
u iatol, məto in təfagə rat itəm tətatig lak tatol.
21 Tol nəhlan, iatəplan məmə nolən kit tatol wək e nəmegəhən rəhak nian
rafin. Nolən əh tol nəhlan məmə, nian iakolkeike məmə ekol nat wir, məto
təfagə rat huə iuəhkir ron io tatiuw-pən io e təfagə rat.
22 E nikik rafin, iakolkeike Lou rəha Uhgin,
23 məto iatəplan min lou kit min itəm tatol wək e nəmegəhən rəhak itəm
tətəluagin ilau rəhak nitunən, məlis io, matol məmə io slef rəha təfagə rat itəm
tatol wək e rəhak nəmegəhən.
24 !Kəsi, iatəto tərat pik agin! ?Karmə pah otiləs-irəkis io e nipətik u itəm
tatuwin o nimisən?
25 !Pəs kotənwiwi Uhgin. Iesu Kristo rəhatat Iərəmərə in otol!
Kən tol nəhlan nəmegəhən rəhak tol min-nulan məmə, io slef rəha Lou rəha
Uhgin e rəhak nətəligən wi, məto e nətəligən rat rəhak, io slef rəha lou rəha
təfagə rat.

8

Nolən rəha nətəu-pənən Narmin Rəha Uhgin

1 Kən nəukəti nəghatən rafin min əh tol min-nulan, məmə Uhgin tatən məmə
kitat kotətuatip e niganəmtin məto-inu kotahatətə e nat itəm Kristo təmol
otat. Kən tol nəhlan, Uhgin kol təsuəhən, kən məsələhəuən nəghatən məsolən
nalpinən kit rəha netəm min u kəmotuwa kitiəh ilat Kristo Iesu,

7:11: Jen 3:13 **7:12:** 1 Tim 1:8 **7:15:** Kal 5:17 **7:23:** Kal 5:17; 1 Pita 2:11 **7:25:** 1 Kor 15:57

2 məto-inu nəsanənən rəha Narmɨn, itəm tatos-ipa nəmegəhən wi kəm kitat e
Kristo Iesu, in təmɨkɨs kitat e nəsanənən rəha təfagə rat ne nɨmɨsən.
3 Lou təruru nɨkɨsən nəhlan kitat, mol kitat kotətuatɨp e nɨganəmtɨ Uhgɨn
məto-inu, nətəlɨgən rat rəha etəmim tatol win e nolən itəm Lou tolkeike. !Məto
nat itəm Lou təruru nolən, Uhgɨn təmol! Inu, təmahl-ipa Nətɨn ətuatɨp kən
təmuwa etəmim mahmen e kitat. Kən Uhgɨn təmakil muəh mələhəu nəghatən
mol nalpɨnən o təfagə rat itəm kitat netəmim rafin koatol. In təmol nəhlan
nian təmol Netɨn təmuwa sakrifais o təfagə rat mɨn rafin rəhatat.
4 Uhgɨn təmol nəhlan məmə, nəghatən ətuatɨp mɨn rəha Lou okotuwa motol
nɨpahrienən e nəmegəhən rəhatat itəm kəsotətəu-pənən suatɨp rəha nətəlɨgən
rat rəha etəmim, məto koatətəu-pən suatɨp itəm Narmɨn Rəha Uhgɨn tatəgətun
kəm kitat.
5 Netəmim itəm koatətəu-pən nətəlɨgən rat rəha etəmim, nətəlɨgən rəhalat
tatuwɨn əm o nat itəm nətəlɨgən rat rəhalat tolkeike. Məto netəmim itəm
koatətəu-pən nolən itəm Narmɨn Rəha Uhgɨn tolkeike, nətəlɨgən rəhalat
tatuwɨn əm o nat itəm Narmɨn Rəha Uhgɨn tolkeike.
6 Okəmə nətəlɨgən rat rəha etəmim in tatərəmərə lan, kən suah əh tatətəu-
pən əm suatɨp rəha nɨmɨsən. Məto okəmə Narmɨn Rəha Uhgɨn tatərəmərə
e rəhan nətəlɨgən, kən suah əh tatətəu-pən suatɨp rəha nəmegəhən ne
nəməlinuən.
7 Tol nəhlan məto-inu, nətəlɨgən rat rəha etəmim, tatol tɨkɨmɨr ilau Uhgɨn,
məto-inu təsətəu-pənən lou mɨn rəha Uhgɨn, kən in təruru agɨn nətəu-pənən.
8 Netəmim itəm koatətəu-pən nətəlɨgən rat rəha etəmim, okol kəsotolən nɨki
Uhgɨn tagien.
9 Məto itəmat nəsotətəu-pənən nətəlɨgən rat rəha etəmim. Okəmə in
nɨpahrienən məmə Narmɨn Rəha Uhgɨn tətatɨg etəmat, kən noatətəu-pən
nolən itəm Narmɨn Rəha Uhgɨn tolkeike. Etəmim itəm Narmɨn Rəha Kristo
təsatɨgən lan, in sənəmə etəmim rəha Kristo.
10 Məto Kristo tətatɨg etəmat. Kən nat əpnapɨn nɨpətɨtəmat otəkəike mɨmɨs
o təfagə rat, məto narmɨtəmat tatəmegəh məto-inu itəmat nəkotətuatɨp e
nɨganəmtɨ Uhgɨn.
11 Narmɨn Rəha Uhgɨn tətatɨg etəmat, inu Narmɨn Rəha Uhgɨn u itəm təmol
Kristo Iesu təmegəh mɨn e nɨmɨsən. Nɨpahrienən, nɨpətɨtəmat otɨmɨs nian kit.
Məto e Narmɨn Rəhan, Uhgɨn otos-ipən mɨn nəmegəhən e nɨpətɨtəmat.
12 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn. O natɨmnat mɨn əh, kitat kotəkəike katɨg kətəu-
pən nat itəm Uhgɨn tolkeike, məto kəsotatɨgən kətəu-pən nat itəm nətəlɨgən rat
rəha etəmim tolkeike məmə otol,
13 məto-inu okəmə nəkotatɨg motətəu-pən nat itəm nətəlɨgən rat rəha
etəmim tolkeike, nəkotəkəike motɨmɨs. Məto okəmə e Narmɨn Rəha Uhgɨn
nakotohamnu nolən rəha etəmim, kən onəkotəmegəh,
14 məto-inu netəmim rafin itəm Narmɨn Rəha Uhgɨn tatit ilat, ilat nenətɨ
Uhgɨn mɨn.
15 Itəmat nəkotɨtun məmə inu in nɨpahrienən məto-inu, Uhgɨn təmos-ipɨnə
Narmɨn Rəhan kəm itəmat, kən Narmɨn təsolən itəmat nakoatəgɨn mɨn Uhgɨn,
tahmen e slef kit tatəgɨn rəhan etəm-iasol. Kəp, məto Narmɨn Rəhan təmol
məmə Uhgɨn təməhl itəmat. Kən Narmɨn tatol məmə kitat kotɨtun nənən kəm
Uhgɨn məmə, “!Ik rəhatɨmat tata!”
16 Kən Narmɨn atɨp Rəha Uhgɨn tatən kəm narmɨtat məmə kitat nenətɨ Uhgɨn
mɨn.

8:3: Hip 4:15 **8:3:** Wək 13:37-39; Hip 2:14; 7:18; 10:1-2; Fil 2:7 **8:4:** Kal 5:16,25 **8:9:** 1 Kor 3:16; 12:3 **8:10:** Kal 2:20 **8:13:** Kal 6:8; Kol 3:5 **8:15:** Mak 14:36; 2 Tim 1:7 **8:16:** 2 Kor 1:22

17 Kən məto-inu kitat nenətin min, kitat okotos natimnat wir min itəm Uhgin
təmələhəu kalin məmə rəhatat. Kən kitat Kristo okotos natimnat min əh. Kitat
kotitun məmə inu nipahrienən məto-inu kitat koatəto nahmməən kitat min, kən
kotitun məmə Uhgin otos-ipən nisiaiiən kəm kitat tahmen e itəm otol e Kristo.

Nepətən əhag-əhag rəha Uhgin itəm tatuwa

18 Ekitun məmə nahmməən itəm kotatig lan u-roiu, okotəplan məmə ilat
nat əpnapin əm nian Uhgin otol-arəp nepətən əhag-əhag rəhan e nəmegəhən
rəhatat.
19 Nipahrienən, natimnat rafin itəm Uhgin təmol, inu nəptən ne natimnat
itəm koatəwiə lan, ne neai, ne nat megəh min, ilat koatəsahgin motolkeike pik
məmə okotəplan nian itəm Uhgin otol-arəp məmə nenətin min u pah min.
20 Koatasipən nəhlan məto-inu Uhgin təmol məmə natimnat rafin itəm in
təmol, ilat koatatig e nelmi nəratən, motəruru nolən wək wir min itəm rəhalat
aupən ikin. Ilat kəsotolkeikeən nəhlan, məto in Uhgin itəm təmol nəhlan elat.
Kən in təmolkeike məmə ilat okotələhəu-pən rəhalat nətəligən əskasik lan,
21 məmə in otikis ilat e nəmnəmitən ne nimisən itəm ilat kotatig pahrien lan.
Kən in otikis ilat nəhlan məmə in titun nos-ipənən nepətən əhag-əhag kitiəh
əm kəm ilat itəm otos-ipən kəm nenətin min.
22 Kitat kotitun məmə aupən agin mətoarus-pa əh-roiu, natimnat rafin itəm
Uhgin təmol, koatekimis tahmen e pətan kit itəm tatəto nahmməən məmə otiləs
nətin.
23 Kən sənəmə natimnat min əm itəm Uhgin təmol, ilat koatekimis nəhlan.
Məto kitat min koatekimis nəhlan, nat əpnapin məmə Uhgin təmos-ipa rəkis
nat wir kəm kitat, u Narmin Rəhan. Kən Narmin in məsin rəha natimnat
wir agin min itəm Uhgin otəpanos-ipa nian kit. Kən roiu koatəsahgin e nian
ətuatip məmə Uhgin otegəhan-in rafin kəm kitat natimnat itəm təməhl kitat
ron. Kən in otikis nipətitat itəm toas, mos-ipa in wi.
24 Təmətuoun e nian Uhgin təmosmegəh kitat, kitat koatələhəu-pən əskasik
rəhatat nətəligən o natimnat min əh. ?Okəmə suah kit təmos nat kit itəm in
təmatəsahgin, in otəsahgin min o naka?
25 Məto koatələhəu-pən rəhatat nətəligən e nat kit itəm kəsotəplanən əh, kən
motol rəhatat nətəligən təfəməh moatəsahgin moatətul əskasik.
26 Kən tahmen məmə nolən əh tətasitu etat,* Narmin Rəha Uhgin tətasitu
etat e rəhatat nəpouən. Kitat kotəruru məmə naka koatəkəike kəfak ron, məto
Narmin əm Rəha Uhgin tatən rəhatat lan nian kitat koatekimis e nolən kit itəm
nəghatən tikə lan.
27 Kən Uhgin itəm in titun niki netəmim, in titun naka Narmin Rəhan tatən,
məto-inu Narmin Rəhan tatəfak o iəfak min tətəu-pən nətəligən rəha Uhgin.

Nalpəkauən rəha Uhgin

28 Kitat kotitun məmə, Uhgin tatol məmə natimnat rafin itəm koatuwa, inəh
nat wir min ne nat rat min, ilat rafin koatuwa o nasituən etat itəm kotolkeike
Uhgin, inu kitat netəm itəm in təmaun-in kitat e nalpəkauən rəhan.
29 Tol nəhlan məto-inu, aupən aupən agin, Uhgin tinitun rəkis məmə kitat
okotahatətə lan. Kən e nian əh, in təmən məmə nolən rəhatat otuwa mah-
men e Nətin məmə netəmim tepət okotuwa pian min ne winin min, kən in
təmaupən maiir, kən in ilis e kitat rafin.
30 Kən kitat itəm in təmaupən mən məmə okotuwa rəhan, in təmaun-in
kitat. Kən kitat u itəm təmaun-in, in təmol kitat kotətuatip e niganəmtin. Kən

---

8:17: Kal 4:5-7; Nol Əpən 21:7 **8:20:** Jen 3:17-19 **8:23:** 2 Kor 5:2-4 * **8:26:** "nolən əh" tatəghat-in nolən rəha nələhəu-pən rəhatat nətəligən əskasik e natimnat wir itəm otəpanuwa. **8:27:** Sam 139:1 **8:28:** Efes 1:11 **8:29:** Kol 1:18; Hip 1:6

kitat u itəm təmol kitat kotətuatip, in otiləs-ipər mos-ipən nisiaiiən ne nepətən əhag-əhag rəhan kəm kitat.

Nolkeikeən asol rəha Uhgin

31 ?Okotən min naka e natimnat min əh? Uhgin in kitat min, matol natimnat rafin məmə ilat natimnat wir min e nəmegəhən rəhatat, kən nat əpnapin əm okəmə pah tatol tikimir kəm kitat.
32 In təməsəginən o Nətin ətuatip məmə otimis o kitat rafin, məto in təmegəhan-in əm. Kən okəmə in təmos-ipa Nətin kəm kitat, kən in otawte-in natimnat rafin kəm kitat.
33 ?Pah titun nətu-pa min nəghatən kit məmə kitat kəmotol tərat? Suah kit tikə, məto-inu, in Uhgin itəm təmol kitat kotətuatip e niganəmtin, kitat itəm in təmitəpun.
34 ? Kən pah titun nələhəuən nəghatən məmə kitat kotəkəike motos nalpinən? Suah kit tikə, məto-inu Kristo Iesu təmimis o kitat, kən nat kit min, Uhgin təmosmegəh in e nimisən. Kən roiu, in tatəpələh e nikali Uhgin matip, ikin rəha nisiaiiən ne nəsanənən, matəfak kəm Uhgin o kitat.
35 ?Naka titun niləs-irəkisən kitat o nolkeikeən rəha Kristo o kitat? ?Nəratən, o nian iəkis min, o nəratən itəm netəmim koatol kəm kitat, o nəumis, o rəhatat nautə tikə, o ikin tasilə ikin, o naəp rəha nəluaginən o nohamnuən itəm? Kəp. !Nat kit tikə!
36 Nəmegəhən rəhatat tahmen əm e itəm Naoa Rəha Uhgin tatən məmə,

"Uhgin. Nian rafin, netəmim koatolkeike məmə okotohamnu itimat o nərgəm.

Itimat ekotahmen e sipsip min itəm okohamnu ilat."
37 Nipahrienən, e natimnat min əh rafin, Kristo itəm tolkeike kitat, tatol məmə kitat koatol win agin.
38 Kən ekitun məmə nat kit tikə agin titun niləs-irəkisən kitat o nolkeikeən rəha Uhgin, inu nimisən, o nəmegəhən, o nagelo min, o iərmis min, o natimnat itəm tatuwa əh-roiu, o natimnat itəm otəpanuwa, o nəsanənən min rafin,
39 o natimnat əpəh ilis, o natimnat ləhau agin, o nat kit e natimnat rafin itəm Uhgin təmol, okol ilat rafin kəsotiləs-irəkisən kitat o nolkeikeən rəha Uhgin itəm koatos o Iərəmərə rəhatat Kristo Iesu.

9

Pol təmolkeike pik məmə netəm Isrel okotahatətə e Kristo

1 Kən roiu iakolkeike məmə ekəghat-in rəhak min netəmim u noanol min rəha Isrel, məmə kəmotapəs Kristo. Iatən nipahrienən məto-inu itimlau Kristo kitiəh əm, eseiuəən. Rəhak nətəligən ne Nərmin Rəha Uhgin katuən məmə nat u iatən in nipahrienən.
2 Nikik təmitəgit kən mətahmə pik olat nian rafin.
3 Okəmə io ekitun nosən nalpinən ne nemə̂ha rəha Uhgin, kən inu otasitu o natimak min məmə okotahatətə e Kristo, kən nikik təpagien əm. Nipahrienən, nikik təpagien okəmə Uhgin otiləs-irəkis io e Kristo itəm iakolkeike pik, okəmə in otasitu natimak min məmə okotahatətə lan. Ekən nəghatən u, "natimak min," məto-inu e nipətin, ilat noanol rəha Isrel.

8:31: Sam 118:6 **8:33:** Aes 50:8-9 **8:36:** Sam 44:22 **9:3:** Eks 32:32

4 Ilat noanol rəha Isrel, kən natɨmnat wɨr mɨn u rəhalat: Uhgɨn təməhl ilat
məmə nenətɨn mɨn, kən təmol əp rəhan nepətən əhag-əhag kəm ilat, kən mos-
ipən mɨn nəniəkɨsən mɨn rəha nasituən,* kən mos-ipən mɨn Lou kəm ilat, ne
nəfakən əpəh e Nimə Rəha Uhgɨn, ne nəniəkɨsən mɨn.
5 Kən tɨpɨlat mɨn, ilat netəm-iasol mɨn rəha Uhgɨn aupən, kən e nɨpətɨn ikɨn,
Kristo təmɨsɨ-pən e noanol rəhalat, kən in Uhgɨn itəm in ilɨs e natɨmnat rafin,
itəm okatənwiwi əm nulan kətan namnun tɨkə. Əwəh.

Suatɨp itəm Uhgɨn təmɨtəpun netəmim lan

6 Noanol rəha Isrel kəməsotahatətəən e Kristo, məto nolən əh təməsolən
məmə Uhgɨn tateiuə e rəhan nəniəkɨsən, məto-inu sənəmə ilat rafin itəm
kəmotɨsɨ-pən e noanol rəha Isrel, ilat netəm Isrel pahrien.
7 Kən e nolən əh inəh, ilat itəm kəmotɨsɨ-pən e Epraham, ilat sənəmə netəm
pahrien rəha Epraham. Məto Uhgɨn təmən kəm Epraham məmə, “Noanol
ətuatɨp rəham otɨsɨ-pən e nɨta rəha Aisak.”
8 Nɨpətɨn nat u məmə, ilat u kəmotaiir e noanol rəha Epraham sənəmə
ilat rafin nenətɨ Uhgɨn mɨn. Məto nenətɨ Uhgɨn pahrien, ilat netəmim itəm
kəmotaiir e nəniəkɨsən rəha Uhgɨn. Kən ilat u noanol pahrien rəha Epraham.
9 Tol nəhlan məto-inu Uhgɨn təmən-iəkɨs kəm Epraham min-nulan, “E nian
ətuatɨp, oekɨtəlɨg-pa, kən Sera tɨnɨləs rəkɨs nətɨn kit iərman.”
10 Məto nəghatən təsolən namnun ikɨn-u. Nətɨ Sera u Aisak təmit Repeka,
kən in təmɨləs mil mil kəiu. Rəhalau tata kitiəh əm, pipi rat rəha noanol mɨn
rəha Isrel u Aisak.
11 Məto nian mil mil u kəməsuaiirən əh, kən məsioalən əh nat kit itəm təwɨr
o tərat, Uhgɨn təmən-ipən nəghatən kit kəm Repeka. Kən nəghatən u tatəgətun
wɨr məmə Uhgɨn tɨtəpun netəmim tətəu-pən əm rəhan nətəligən,
12 məto sənəmə məmə kitat kəmotol nat wɨr kit or nat tərat kit. Uhgɨn təmən
kəm Repeka məmə, “Nɨta rəha nətɨm asol lan, ilat okotol wək əm kəm rəha in
əkəku lan.”
13 Kən inu tatətəu-pən əm nəghatən e Naoa Rəha Uhgɨn itəm tatən məmə,
“Emolkeike Jekop, məto emetəhau Esao.”
14 ?Okotəhrən əh-roiu? ?Okotən məmə nolən rəha Uhgɨn təsətuatɨpən? !Kəp!
Kotɨtun məmə in tatol tətuatɨp
15 məto-inu Uhgɨn təmən kəm Moses məmə,
“Oekasəkitun netəmim itəm ekɨtəpun ilat,
kən ekol nolən təwɨr kəm netəmim itəm ekɨtəpun ilat.”
16 Kən tol nəhlan, kitat kəsotosən nəniəkɨsən rəha Uhgɨn o nat kit itəm koatol,
tahmen məmə koatolkeike pɨk in, o məto-inu kitat koatol wək ron, kəp.
Koatos əm e nasəkitunən rəha Uhgɨn.
17 E Naoa Rəha Uhgɨn, in tatən kəm Fero, kig rəha Ijip məmə, “Emɨləs-ipər ik
o nat kitiəh əm u məmə netəmim okotəplan rəhak nəsanənən e nəmegəhən
rəham, məmə netəmim okotən-iarəp nərgək e nətueintən rafin.”
18 Kən nɨpətɨ nat u məmə, Uhgɨn tətasəkitun netəmim neen məto-inu in atɨp
tolkeike məmə otol mihin. Kən in tatol netəmim neen məmə ilat kotapəs
nətoən rəhan nəghatən məto-inu in atɨp tolkeike məmə otol mihin.

---

* **9:4:** Eks 16:10; 24:15-18; 33:12-23; 40:34-38 **9:4:** Nəniəkɨsən rəha nasituən neen tol min-nulan: (Noah) Jen 9:8-17; (Epraham) Jen 12:2-4, 15:9-21, 17:1-27; (Isrel) Eks 19-24; (Finehas) Nam 25:10-13; (Tefit) 2 Saml 7:5-16; (Isrel - in wi) Jer 31:31-34 **9:7:** Jen 21:12 **9:8:** Kal 4:23 **9:9:** Jen 18:14 **9:12:** Jen 25:23 **9:13:** Mal 1:2-3 **9:15:** Eks 33:19 **9:16:** Efes 2:8 **9:17:** Eks 9:16

19 Kəm-naka itəmat kit otətapəh ron io məmə, “Okəmə Uhgɨn tatol netəmim
neen məmə ilat kotapəs nətoən rəhan nəghatən, kən ilat okotəkəike motol
nəhlan. ?Kən tahro Uhgɨn tatən məmə ilat kəmotol təfagə rat?”
20 Məto ekuhalpɨn nəghatən u məmə, ik etəmim əm. Tahro natuhalpɨn
əsanən nəghatən rəha Uhgɨn. Nɨkitəmat təht-tu. Nuwigɨ nat kəmol e
noantənɨmtə, kol təsənən kəm etəm təmol məmə, “?Nəmahro mol io məmə
ekol nulan?”
21 Etəmim itəm tatol natɨmnat e noantənɨmtə, in tɨtun nosən noantənɨmtə
kit mol nuwigɨ nat lan kəiu, kit itəm təwɨr rəha nolən lafet, kən kit mɨn rəha
wək əpnapɨn əm.
22 Kən Uhgɨn tɨtun nətəu-pənən nolən ahmen-ahmen əm e netəmim. Okəmə
in tolkeike, in tɨtun nolən ilat məmə otərəkɨn ilat. In tolkeike məmə otol-arəp
məmə nemə̈ha tatol o təfagə rat, kən in otol nalpɨnən asol kəm netəmim itəm
koatol təfagə rat. Məto nat əpnapɨn in tatol nəhlan, rəhan nətəlɨgən kaifəmə̈h
məsol uə̈hai̇ən nalpɨnən kəm ilat itəm koatol məmə nɨkin otahmə.
23 Rəhan nətəlɨgən kaifəmə̈h nəhlan məmə in otol-arəp nəwɨrən asol rəhan
kəm netəm mɨn u itəm in tolkeike məmə otasəkitun ilat. In təmol əpen-əpenə
ilat aupən aupən agɨn məmə ilat okotatɨg e nəwɨrən rəha Uhgɨn əpəh e nego e
neai.
24 Inu kitat rafin itəm in təmɨtəpun, kən sənəmə noanol əm rəha Isrel, məto
Iaihluə mɨn.
25 Tahmen əm e naka u Uhgɨn təmən e Naoa u rəha Hosea məmə,
“Netəm mɨn əh itəm sənəmə rəhak netəmim,
ekaun-in ilat məmə, ‘rəhak mɨn netəmim.’
Kən netəmim itəm eməsolkeikeən ilat aupən,
ekaun-in ilat məmə, ‘netəmim itəm iakolkeike.’
26 Kən ikɨn-u ətuatɨp, itəm emən kəm ilat məmə, ‘Itəmat sənəmə rəhak mɨn
netəmim,’
netəmim okotaun-in ilat məmə, ‘Ilat nenətɨ Uhgɨn itəm tatəmegəh.’ ”
27 Kən ien Aesea təmatəghat-in noanol mɨn rəha Isrel e nian tatən-iarəp məmə,
“Nat əpnapɨn netəm Isrel kotepət tahmen e nɨmə̈kləkɨl əpəh itəhəi, məto Uhgɨn
otosmegəh əm ilat noan məsɨn,
28 məto-inu Iərəmərə in otol rafin uə̈hai əm rəhan nəghatən o nos-ipənən
nalpɨnən kəm netəmim e nətueintən.”
29 Kən tahmen e nəghatən itəm ien Aesea təmən aupən məmə,
“Okəmə Iərəmərə Əsanən Pɨk Agɨn in təsegəhan-inən itat məmə rəhatat nɨta
məsɨn okotəmegəh, okol kitat kəpotuwa motahmen e netəmim rəha
Sotom ne Komora itəm in təmərəkɨn agɨn ilat.”

Netəm rəha Isrel kəməsotahatətəən

30 ?Naka nɨpətɨ nəghatən mɨn u? Nɨpətɨn tol min-nulan məmə, Iaihluə mɨn
itəm kəsotalkut əskasɨkən məmə okotətuatɨp e nɨganəmtɨ Uhgɨn, Uhgɨn təmol
ilat kotətuatɨp e nɨganəmtɨn e nahatətəən rəhalat.
31 Məto netəm Isrel kəmotalkut pɨk e suatɨp rəha nətəu-pənən Lou məmə ilat
kotətuatɨp e nɨganəmtɨ Uhgɨn. Məto ilat kəsotətuatɨpən.
32 ?O naka? Məto-inu ilat kəmotalkut pɨk məmə okotətuatɨp e nɨganəmtɨ
Uhgɨn o nolən wɨr mɨn rəhalat, məto kəsotətəu-pən suatɨp rəha nahatətəən.
Ilat koatoh pɨkən “Kəpiel Rəha Noh Pɨkənən.”
33 Inu tahmen e Naoa Rəha Uhgɨn itəm tatən məmə,
“!Otəplan-tu! Emələ̈həu kəpiel kit əpəh Saeon† məmə netəmim okotoh pɨkən,
in kəpiel itəm otol ilat kotəme.

9:20: Aes 29:16; 45:9 **9:21:** Jer 18:6 **9:25:** Hos 2:23 **9:26:** Hos 1:10 **9:28:** Aes 10:22,23
9:29: Aes 1:9 **9:32:** Aes 8:14 † **9:33:** ‘Saeon’ in nərgɨn kit mɨn rəha Jerusalem.

Məto etəmim itəm tətahatətə e Suah əh, okol in otəsaulisən nian tatətul e niganəmti Uhgin.”

10

1 Piak min ne winik min. Iakolkeike pik məmə Uhgin otosmegəh netəm Isrel,
kən nian rafin iatəfak ron.
2 Io iatən-iarəp kəm itəmat məmə ilat kotalkut pik o nolən natimnat itəm otol
niki Uhgin tagien. Məto nolən rəhalat təsisi-pənən e nitunən itəm tətuatip.
3 Okol ilat kəsotətəu-pənən suatip rəha Uhgin məmə ilat okotuwa kətuatip
e niganəmtin, məto-inu ilat kotəruru suatip rəhan, kən motalkut məmə
okotətəu-pən rəhalat atip suatip, suatip rəha nətəu-pənən Lou.
4 Kristo təmol namnun e suatip rəha nətəu-pənən Lou məmə etəmim in
tətuatip e niganəmti Uhgin. In təmol namnun e suatip əh məmə netəmim rafin
itəm koatahatətə lan, ilat rafin okotətuatip e niganəmti Uhgin.

Nəmegəhən itəm Uhgin tatos-ipa, in rəha netəmim rafin

5 Moses təmətə nəghatən kit e suatip rəha nətəu-pənən Lou məmə suah
kit tuwa mətuatip e niganəmti Uhgin. In təmən məmə, “Etəmim itəm tatol
natimnat rafin agin-əh itəm Lou tatən, in otos nəmegəhən lilin.”
6 Məto suatip rəha nahatətəən məmə suah kit tuwa mətuatip e niganəmti
Uhgin in təpiə əm, tahmen e Naoa Rəha Uhgin itəm tatən məmə, “Əsənən
məmə nakəkəike muwin əpəh e nego e neai,” məmə onakegəs-in Kristo miləs
meiuaiu muwa məmə otasitu lam.
7 Kən tatən min məmə, “Əsənən məmə nakəkəike muwin əpəh ləhau e ikin
rəha netəm kəmotimis ikin,” məmə nakiləs-iarəp Kristo mol təmegəh min e
nimisən.
8 ?Məto, tatən min naka? Tatən məmə, “Nəghatən Rəha Uhgin in iuəhkir əm
ron ik. In əpəh e nohlim ne nikim.” Nəghatən u in nəghatən rəha nahatətəən
itəm ioatən-iarəp.
9 Tol nəhlan məto-inu, okəmə nakən-iarəp e nohlim məmə Iesu in Iərəmərə,
kən okəmə nakahatətə e nikim məmə Uhgin təmosmegəh in e nimisən, kən
Uhgin otosmegəh ik.
10 Kən inu nipahrienən nəhlan məto-inu Uhgin tatol etəmim kit tatətuatip
e niganəmtin nian suah əh tətahatətə lan pahrien e nikin. Kən Uhgin
tatosmegəh etəmim kit nian in tatən-iarəp e nohlin məmə Iesu in Iərəmərə
rəhan.
11 Tahmen e Naoa Rəha Uhgin itəm tatən məmə, “Netəmim rafin itəm
koatahatətə e suah əh, okol ilat okəsotaulisən nian okoatətul e niganəmti
Uhgin.”
12 Nəghatən əh in rəha netəmim rafin, nat əpnapin okəmə ik noanol rəha
Isrel, o Iaihluə kit, məto-inu Iərəmərə kitiəh əm u tatərəmərə mətawte-in
rəhan nəwirən kəm netəmim rafin itəm koatətapəh ron.
13 Tahmen e Naoa Rəha Uhgin itəm tatən məmə, “Netəmim rafin itəm
koataun-in nərgi Iərəmərə məmə otosmegəh ilat, in otosmegəh ilat.”
14 ?Məto netəmim okotahro motaun-in Iərəmərə o nosmegəhən ilat, okəmə
kəsotahatətəən lan? ?Kən okotahro motahatətə lan okəmə kəsotətoən nam-
nusən lan kit? ?Kən okotahro motəto namnusən okəmə suah kit təsən-iarəpən
kəm ilat?
15 ?Kən netəmim okotahro kən-iarəp namnusən təwir okəmə Uhgin təsahl-
ipənən ilat? Tahmen e Naoa Rəha Uhgin itəm tatən məmə, “!In nat wir agin
nian suah kit tatuwa o nən-iarəpən namnusən təwir!”

9:33: Aes 8:14; 28:16 **10:5:** Lev 18:5 **10:6:** Dut 30:13 **10:7:** Dut 30:13 **10:8:** Dut 30:14
10:11: Aes 28:16 **10:12:** Efes 3:8 **10:13:** Joel 2:32 **10:15:** Aes 52:7

16 Məto sənəmə netəm Isrel rafin itəm kəmotos e nikilat namnusən təwir.
Tahmen e nəghatən itəm Aesea təmətə məmə, “Iərəmərə, netəmim təkəku əm
kəmotən nipahrienən e nəghatən rəhatimat.”
17 Kən tol nəhlan, nahatətəən tatisi-pən e nat itəm nakatəto, kən nat itəm
nakatəto tatisi-pən e namnusən itəm katən e Kristo.
18 ?Məto ekətapəh məmə, ilat kəmotəto o kəp? Əwəh, kəmotəto. Naoa Rəha
Uhgin tatən məmə,
“Nəghatən təmuwin e ikin min rafin e nətueintən,
təmuwin ikin min rafin agin.”
19 ?Kən ekətapəh əm o nat kit min məmə, netəm Isrel kəmotitun, o kəp? Əwəh,
kəmotitun. Moses təmaupən mən məmə,
“Ekol itəmat nakotetet netəmim e kantri əpnapin əm itəm ekol təwir kəm ilat,
kən ekol nemąha tol itəmat məto-inu ekol təwir kəm kantri min itəm ko-
talməl.”*
20 Kən uarisig Aesea təsəginən o nənən məmə,
“Netəmim itəm kəsotegəs-inən io, kəmotəplan io;
Netəmim itəm kəsotətapəh-inən io, emol-arəp atip io kəm ilat.”
21 Məto Aesea təmən nəghatən rəha Uhgin e netəm Isrel məmə,
“E nian rafin, nian rafin, eməg-əfəməh-in nelmək məmə ekasitu etəmat,
itəmat itəm nakoatəht nəwiak moatəuhlin məntaatəmat ron io.”

11

Uhgin tətasəkitun əh netəm Isrel

1 Pəs ekətapəh o nəghatən kit e netəm Isrel. ? In pahrien məmə Uhgin
təməuhlin mentan o rəhan netəmim o kəp? ! Kəp! Otəplan-tu io. In
təməsəuhlinən məntaan kəm io u etəm Isrel, noanol rəha Epraham, nita rəha
Benjamin.
2 Aupən aupən agin, Uhgin təmitəpun noanol rəha Isrel məmə in otolkeike ilat,
kən ilat okotuwa rəhan min netəmim. Kən in təməsəuhlinən məntaan olat.
Nəkotitun o kəp məmə naka Naoa Rəha Uhgin tatən e Elaija. In təmatətapəh
əskasik o Uhgin matən-iarəp nəratən itəm Isrel təmol.
3 In təmə, “Iərəmərə, kəmotohamnu rəham ien min motohalkin-ohalkin
rəham olta min. Kən io pisin əm ekətatig, kən moatalkut min məmə okoto-
hamnu io.”
4 ?Məto Uhgin təmən-ipən naka kəm in? In təmən məmə, “Iataskəlim netəmim
sepen-taosan məmə rəhak min, itəm kəsotəfakən əh kəm uhgin eiueiuə u Paal”
5 Kən tahmen əm əh-roiu, netəm Isrel noan məsin əh-ikin itəm Uhgin
təmitəpun ilat e rəhan nəwirən.
6 Kən okəmə Uhgin tatosmegəh ilat e nəwirən rəhan, kən təməsolən e natimnat
təwir min itəm ilat koatol. Məto okəmə təposmegəh ilat məto-inu ilat koatol
natimnat wir min, kən nəwirən itəm Uhgin tətawte-in kəm ilat, in tol pisin,
kən sənəmə nat kit itəm in tətawte-in kəm ilat, in nətouən əm o rəhalat wək.
7 ? Kən tahro? Netəmim tepət rəha Isrel kəmotegəs-in pik suatip rəha
nuwamən mətuatip e niganəmti Uhgin, məto kəməsotosən. Məto ilat itəm
Uhgin təmitəpun, kəmotos. Məto ilat rafin əh itəm kəməsotosən, Uhgin təmol
ilat məmə kotapəs nətoən rəhan nəghatən.
8 Tahmen əm e itəm Naoa Rəha Uhgin tatən məmə,

10:16: Aes 53:1 **10:18:** Sam 19:4 **10:19:** Dut 32:21 * **10:19:** Nipahrienən, netəm Isrel kəmotitun nəghatən rəha Uhgin, məto ilat kəməsotolkeikeən məmə okotətəlig-in. Kən tol nəhlan, Uhgin təmos-ipən nəghatən kitiəh əm kəm Iaihluə min məmə in otol netəm Isrel kotetet ilat ron. **10:20:** Aes 65:1 **10:21:** Aes 65:2 **11:1:** 1 Saml 12:22; Sam 94:14; Fil 3:5 **11:3:** 1 King 19:10 **11:4:** 1 King 19:18 **11:6:** Kal 3:18

"Kən mətoarus-pa u-roiu, Uhgin təmol məmə nətəligən rəhalat tətapil əlu-alu,
kən mol məmə niganəmtilat təpis,
kən mol məmə matəlgilat talu."
9 Kən Kig Tefit təmən məmə,
"Pəs rəhalat nagwənən tepət otuwa mahmen e noanikulu kit, itəm otohasin
ilat, mol ilat kotən məmə natimnat rafin təwir əm.
Pəs rəhalat natimnat wir okotuwa kəpiel kit rəha noh pikənən ne nalpinən
kəm ilat.
10 Pəs niganəmtilat tapinəp məmə kosotəplanən nat,
Pəs noankawilat təfaiu kitiəh o nəratən rəhalat namnun tikə."

Suatip rəha Uhgin o nosmegəhən Iaihluə min

11 ? Kən ekətapəh min məmə, netəm Isrel kəmotoh pikən motiet motorin
məmə okol kəsotətul minən? ! Kəp! O rəhalat nəmkakiəhən, Uhgin təmol
suatip o nosmegəhən Iaihluə min məmə otol netəm Isrel kotetet netəm min
əh, kən motolkeike rəhan nəwirən.
12 ! Tol nəhlan, okəmə Iaihluə min kəmotos nəwirən rəha Uhgin məto-inu
netəm Isrel kəmotapəs nosmegəhən rəha Uhgin, kən netəm Isrel rafin itəm
Uhgin təmitəpun rəkis, nian ilat okotahatətə e Kristo, nəwirən rəha Uhgin
otuwa mepət!
13 Roiu iatəghat kəm itəmat Iaihluə min. Məto-inu io aposol rəhatəmat
Iaihluə min, io iatənwiwi rəhak wək
14 məmə, io ekol məta natimak min netəm Isrel kotetəhak ron, kən e nolən
əh Uhgin otosmegəh neen.
15 Nian Uhgin təməuhlin məntaan o netəm Isrel, kən in təməmik Iaihluə min
kəmotuwa iohlin min. Məto nian in otəmik netəm Isrel kotuwa min ron, inu
in nat asol kit, tahmen e netəm kəmotimis kəmotəmegəh min.
16 Okəmə netəmim kotələhəu kalin nəwitai piret rəha nagwənən wi məmə
rəha Uhgin, kən piret apiəpiə, in min rəha Uhgin.* Kən e nəghatən rəha nig,
okəmə nəukətin rəha Uhgin, kən nelmin min, ilat min rəha Uhgin. Nəghatən u,
nipətin təmə okəmə Epraham ne mipin min aupən, ilat rəha Uhgin, kən noanol
min rəhalat, ilat min rəha Uhgin.
17 Məto nelmi nig min neen rəha nasum-inən, Uhgin təmatgəhl rəkis, inu
tahmen e netəmim neen rəha Isrel. Kən itəmat Iaihluə min, nəkotahmen e
nelmi nig u olif əpnapin min e nikinat. Uhgin təmilpin itəmat e nəukəti nig
məmə nakoatos nəmelat, kən roiu nakoatos nəwirən itəm Uhgin təmən-iəkis
kəm Epraham ne nətin min u in nəukəti nig.†
18 Məto itəmat Iaihluə min, nəsotəghat ausitən məmə Uhgin təmilpin itəmat
e nig itəm təmatgəhl rəkis ikin, u tahmen e netəm Isrel neen. Sotaluinən
məmə nəukəti nig tətagwən itəmat, məto sənəmə itəmat nelmi nig nakotagwən
nəukəti nig.
19 Kəm-naka suah kit otən məmə, "Uhgin təmatgəhl rəkis nelmi nig min
neen məmə otilpin io ekos nəmelat."
20 In nipahrienən, məto tətatgəhl rəkis ilat məto-inu kəsotahatətəən e Uhgin.
Kən itəmat nakoatəper-ipən e nəukəti nig e nahatətəən əm rəhatəmat. Tol
nəhlan, əsotausitən ron, məto itəmat nəkotəkəike motəgin,

11:8: Dut 29:4; Aes 29:10 **11:10:** Sam 69:22,23 **11:11:** Wək 13:46 * **11:16:** Nəghatən u rəha piret təmisi-pən e Oltesteman. In tatəghat-in nian koatos nagwənən wi e nasumən. Netəmim koatol piret lan, kən motaupən katos-ipən nəwitai piret məsin kəm Uhgin. Kən in tatəgətun məmə piret tapiəpiə, in min rəha Uhgin, kən ilat kotitun nunən. Nam 15:19,20 † **11:17:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, "Kən roiu, nakoatos nahui nig wir rəha nəukəti nig u olif." **11:17:** Efes 2:11-19

21 məto-inu Uhgɨn təmatgəhl rəkɨs nelmɨ nɨg ətuatɨp neen nəhlan, kən okəmə
nəkəsotəkəikeən o nosən nahatətəən əskasɨk lan, kən in otatgəhl rəkɨs itəmat.
22 Otətəlɨg-in nolən kərən mil rəha Uhgɨn kəm netəmim: in tatol təwɨr kəm
neen, kən matələhəu nəghatən əskasɨk kəm neen mɨn. In təmələhəu nəghatən
əskasɨk o netəmim itəm kəmotəht nəwian, məto in tatol təwɨr kəm itəmat,
okəmə nəkotəkəike motahatətə lan o rəhan nəwɨrən. Məto okəmə nakotapəs
nahatətəən lan, kən in otatgəhl rəkɨs mɨn itəmat.
23 Kən okəmə netəm Isrel kotɨtəlɨg-pa mɨn kahatətə e Uhgɨn, kən in otɨlpɨn
mɨn ilat e nəukətɨn, məto-inu tatos nəsanənən o nolən nəhlan.
24 Kən nɨpətɨ nəghatən u məmə, itəmat Iaihluə mɨn, itəmat nəkotahmen e
nelmɨ nɨg u olɨf əpnapɨn əpəh e nɨkinat itəm Uhgɨn təməte rəkɨs, kən mɨlpɨn-
pən e nɨg u olɨf e nasumən rəhan. Nolən əh sənəmə nolən ətuatɨp kit rəha nɨg,
o nɨləsən nelmɨ nɨg pɨsɨn kit mɨlpɨn-pən e nɨg pɨsɨn kit. Məto noanol mɨn rəha
Isrel, kotahmen e nelmɨ nɨg u olɨf əpəh e nasumən. Kən roiu tɨmətɨg məmə
Uhgɨn otɨlpɨn mɨn ilat e nəukətɨlat ətuatɨp.

Uhgɨn tətasəkitun netəmim rafin

25 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn. Iakolkeike məmə nəkotɨtun nat anion u məmə,
itəmat nəsotɨləs-ipər pɨkən itəmat. Uhgɨn təmol məmə netəmim neen rəha
Isrel kəmotapəs nətoən rəhan nəghatən. Məto nolən əh otətatɨg əh mətoarus-
pa Iaihluə mɨn rafin itəm Uhgɨn təmɨtəpun, ilat okotahatətə lan.
26 Kən e nolən əh, Uhgɨn otosmegəh rafin netəm rəha Isrel. Tahmen əm e
itəm Naoa Rəha Uhgɨn tatən məmə,
"Etəm otosmegəh netəmim otɨsɨ-pən e noanol rəha Isrel;‡
in otos-irəkɨs nolən rat rəha noanol rəha Isrel.
27 Kən inu nənɨəkɨsən rəha nasituən rəhak kəm ilat məmə ekafəl rəkɨs təfagə
rat rəhalat."
28 Noanol mɨn rəha Isrel kəmotapəs namnusən təwɨr rəha Iesu Kristo, kən
tol nəhlan, ilat kəmotuwa tɨkɨmɨr mɨn rəha Uhgɨn. Məto nat u in o nəwɨrən
rəhatəmat məto-inu roiu, Uhgɨn təmos-ipɨnə rəhan nəwɨrən kəm itəmat
Iaihluə mɨn. Məto Uhgɨn tatolkeike əh netəm Isrel məto-inu in təmɨtəpun ilat,
kən ilat nɨta rəha Epraham, Aisak, ne Jekop.
29 Tol nəhlan məto-inu, nian Uhgɨn təmɨtəpun rəkɨs netəmim kən mol təwɨr
kəm ilat, okol in təsəuhlin mɨnən rəhan nətəlɨgən.
30 Itəmat u Iaihluə mɨn itəm aupən nəmoatəht nəwia Uhgɨn. Məto roiu,
Uhgɨn təmasəkitun itəmat məto-inu netəm Isrel kəmotəht nəwian.
31 Kən e nolən ahmen-ahmen əm, netəm Isrel koatəht nəwia Uhgɨn roiu,
məmə Uhgɨn tɨtun nasəkitun mɨnən ilat. Tol nəhlan məto-inu roiu ilat
koatəplan məmə Uhgɨn təmasəkitun itəmat, kən məta ilat okotolkeike məmə
Uhgɨn otol mɨhin mɨn elat.
32 Netəmim rafin koatəht nəwia Uhgɨn, kən in tatol məmə rəhalat nolən rat
tətaskəlɨm ilat rafin agɨn, ko ilat atɨp kəsotɨkɨsən ilat. In təmol nəhlan məmə
in tɨtun nasəkitunən ilat rafin.

Nolən rəha Uhgɨn in təwɨr agɨn

33 !Otəplan-tu! !Nəwɨrən rəha Uhgɨn kəm netəmim, ne nenatɨgən rəhan, ne
nɨtunən rəhan, ilat rafin kotepət agɨn-əh! Kitat kotəruru nɨtunən nolən rəha
netəlɨgən rəhan, ne rəhan suatɨp mɨn. Inu tahmen-pən əm e Naoa Rəha Uhgɨn
itəm tatən məmə,
34 "Suah kit tɨkə itəm tɨtun natɨmnat itəm tətatɨg e nətəlɨgən rəha Uhgɨn.

11:22: Jon 15:2,4 ‡ **11:26:** Nəghatən Kris ətuatɨp tatən məmə, 'otɨsɨ-pən Saeon.' Saeon in nərgɨn kit mɨn rəha Jerusalem, kən in tatəpsen-pən noanol rəha Isrel. **11:27:** Aes 59:20, 21; Aes 27:9; Jer 31:33,34

Kən suah kit tikə itəm in titun nos-ipənən nəghatən kit məmə otasitu e Uhgin.”
35 “Suah kit tikə itəm titun nos-ipən atipən rəhan kit nat kit kəm Uhgin mətoinu, natimnat rafin agin rəha Uhgin rəkis.”
36 Tol nəhlan məto-inu Uhgin təmol natimnat rafin, kən natimnat rafin koatatig məto-inu nəsanənən rəhan tətaskəlim ilat, kən natimnat rafin in təmol məmə rəhan. !Pəs kitat kotos-ipən nənwiwiən kəm in tatuwin matuwin namnun tikə! Əwəh.

12

Sakrifais itəm nəmegəhən tətatig lan

1 Piak min ne winik min. Məto-inu Uhgin təmasəkitun kitat, ekətapəh əskasik otəmat məmə nakotos-ipən nipətitəmat rafin kəm Uhgin tahmen e sakrifais kit itəm tatəmegəh, kən nəmotələhəu kalin məmə rəhan, kən nikin tətagien lan. Inu suatip ətuatip itəm onəkotəfak kəm Uhgin lan.
2 Sotosən nolən rəha netəmim e nətueintən, məto otegəhan-in pəs Uhgin otəuhlin rəhatəmat nətəligən tuwa muwiwi məmə nolən rəhatəmat okotuwa motəwir. Kən tol nəhlan, itəmat onəkotitun nakilən, kən nitunən, kən nitəpunən nolən wir min itəm Uhgin tolkeike, inu nolən min itəm kotəwir, ne nolən min itəm kotol nikin tagien, ne nolən min itəm kotətuatip.
3 Kən e nəwirən itəm Uhgin təmawte-in kəm io, iatən-ipinə kəm itəmat rafin məmə sotiləs-ipər atipən nətəligən rəhatəmat. Məto e nətəligən ətuatip, otəplan nesanənən min itəm Uhgin təmos-ipinə kəm itəmat e nahatətəən rəhatəmat e Kristo. Kən nian nəkotəplan nəsanənən min əh, otəplan rəhatəmat nolən min, kən motakil motəplan məmə rəhatəmat nolən min kotəwir motahmen katətəu-pən rəhatəmat nahatətəən, o kəp.
4 Suah kit nipətin kitiəh əm, məto tatos nolin-olin tepət, kən nolin-olin nipətin min əh, rəhalat əh-ikin wək pisin pisin min itəm koatol.
5 Kən tahmen-pən əm e netəm koatahatətə e Kristo. Kitat tepət, məto kotuwa nipətin kitiəh əm lan, kən motagile atip əm e kitat min.
6 Kən Uhgin təmos-ipa nəsanənən o nolən wək pisin pisin min tətəu-pən nəwirən rəhan itəm təmawte-in kəm kitat. Uhgin tatos-ipən kəm suah kit nəsanənən o nən-iarəpən nəghatən rəhan itəm in tatos-ipən ətuatip kəm in. Kən pəs suah u otən-iarəp nəghatən min əh tətəu-pən nahatətəən rəhan.
7 Okəmə suah kit tatos nəsanənən o nasituən, pəs in tasitu; okəmə in tatos nəsanənən o nəgətunən, pəs in təgətun;
8 okəmə in tatos nəsanənən o niləs-ipərən nətəligən, pəs in tiləs-ipər; okəmə in tatos nəsanənən o nos-ipənən məni, pəs in tos-ipən tepət; okəmə in tatos nəsanənən o nitən niməfak, pəs in tol e nikin rafin; okəmə in tatos nəsanənən o nasəkitunən, pəs in tol e nikin agien.

Suatip reha nolkeikeən netəmim

9 Nolən rəha nolkeikeən rəhatəmat o netəmim, təkəike muwa nolkeikeən pahrien. Otetəhau nolən rat min, kən motaskəlim əskasik nolən wir min.
10 Otolkeike itəmat min tahmen məmə itəmat piatəmat ne winitəmat min. Itəmat kitiəh kitiəh nakotalkut pik məmə onəkotisiai-in itəmat min.
11 Otəkəike nian rafin o nolən wək rəha Uhgin e nikitəmat rafin məsotəpouən, tahmen e nigəm tatuəp.

11:34: Aes 40:13 **11:35:** Job 41:11 **11:36:** 1 Kor 8:6; 11:12; Kol 1:16 **12:1:** Rom 6:11,13; 1 Pita 2:5 **12:3:** Efes 4:7; Fil 2:3 **12:5:** 1 Kor 12:12,27 **12:8:** 1 Kor 12:4-11; 1 Pita 4:10-11 **12:10:** 1 Pita 1:22

12 Otagien məto-inu nəmotələhəu-pən əskasɨk rəhatəmat nətəlɨgən e Uhgɨn.
Kən nian nəratən tatuwa, otol rəhatəmat nətəlɨgən təfəməh. Kən motəghat
kəm Uhgɨn e nəfakən nian rafin.
13 Otawte-in kəm netəmim rəha Uhgɨn nat naka itəm rəhalat tɨkə. Otəkəike
motol təwɨr kəm iapɨspɨs mɨn itəm koatuwa imatəmat ikɨn.
14 Otətapəh o Uhgɨn məmə otol nəwɨrən kəm netəm koatol nəratən kəm
itəmat. Sotaun-inən nəratən tuwa olat, məto otətapəh o Uhgɨn məmə otol
nəwɨrən kəm ilat.
15 Otagien itəmat netəm koatagien. Kən otasək itəmat netəm koatasək.
16 Otol rəhatəmat nətəlɨgən tahmen-ahmen əm etəmat rafin, nɨkitəmat
təsəhtən məmə itəmat neen ilɨs, məto nɨkitəmat otagien əm nakotan kələh əm
itəmat netəm u ləhau. Nɨkitəmat təsəhtən məmə nakotenatɨg wɨr.
17 Okəmə suah kit tatol tərat kəm itəmat, əsotalpɨnən rəhan nolən.
Onəkotəkəike motalkut məmə nəkotol nolən itəm netəmim rafin okotəplan
məmə tətuatɨp.
18 Otol natɨmnat rafin itəm nəkotɨtun nolən məmə itəmat nəkotatɨg e
nəmənlinuən itəmat netəmim rafin.
19 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn. Sotalpɨnən nɨtai təfagə rəha suah kit, məto otapəs
əm məmə Uhgɨn otəpanələhəu nalpɨnən ne nemə̈ha kəm in, məto-inu e Naoa
Rəha Uhgɨn, Iərəmərə tatən məmə, “In rəhak pɨsɨn əm wək o nalpɨnən nɨtai
təfagə. Io ekol nəhlan.”
20 Məto itəmat nəkotol əm məmə Naoa Rəha Uhgɨn tatən mihin məmə,
“Okəmə rəham tɨkɨmɨr nəumɨs tatus,
os-ipən nagwənən kəm in;
okəmə in tatoaoa,
os-ipən nat kit kəm in tənɨm.
Nian natol natɨmnat mɨn u,
in otaulɨs pɨk lan.”
21 Sotegəhan-inən məmə nolən tərat otətoarus itəmat mɨləs-iəhau itəmat, məto
otol məmə rəhatəmat nolən təwɨr otɨləs-iəhau nolən tərat.

13

Nərəmərəən rəha kapman

1 Pəs kitat rafin okotəkəike katɨg ahgin kapman, məto-inu nepətən o
nərəmərəən rafin tatɨsɨ-pən e Uhgɨn, kən kapman rafin itəm kotatɨg, Uhgɨn
pɨsɨn əm tatɨləs-ipər.
2 Kən tol nəhlan, okəmə suah kit tatəht nəwia kapman, in tatəht nəwia nat
itəm Uhgɨn təmələhəu, kən netəmim itəm koatol nəhlan, koatiuw-pa nalpɨnən
olat.
3 Tol nəhlan məto-inu kapman itəm Uhgɨn təmələhəu təsolən netəmim itəm
koatol nolən wɨr kotəgɨn, məto tatol əm o netəm koatol nolən rat. Okəmə
nəsotolkeikeən məmə nəkotəgin netəm-iasol mɨn rəha kapman, nəkotəkəike
motol nolən wɨr mɨn, kən ilat okotɨləs-ipər itəmat ron.
4 Sotaluinən məmə ilat iolwək mɨn rəha Uhgɨn itəm wək rəhalat məmə ilat
okotol təwɨr kəm itəmat. Məto okəmə nəkotol tərat, nəkotəkəike motəgɨn,
məto-inu ilat koatos nəsanənən o nolən nalpɨnən. Ilat iolwək mɨn rəha Uhgɨn
itəm otol nemə̈ha ne nalpɨnən rəha Uhgɨn kəm netəm koatol tərat.

12:12: 1 Tes 5:16-18 **12:13:** Hip 13:2 **12:14:** Mat 5:44; 1 Kor 4:12 **12:16:** Prov 3:7 **12:17:** 1 Tes 5:15 **12:19:** Dut 32:35; Mat 5:39 **12:20:** Prov 25:21-22; Mat 5:44 **13:1:** Prov 8:15; Taet 3:1 **13:3:** 1 Pita 2:13-14

5 Tol nəhlan, kitat rafin okotəkəike motatɨg ahgin kapman o nat kəiu. Kit u
məmə kitat okəsotosən nalpɨnən, kən kit mɨn u, məto-inu kotɨtun məmə in
nolən ətuatɨp.
6 Kən o nat kitiəh əm, otətou-pən takɨs kəm kapman, məto-inu netəm-iasol
rəha kapman, ilat nolwək rəha Uhgɨn, kən inu wək rəhalat.
7 Otos-ipən kəm netəmim rafin, natɨmnat itəm tətuatɨp məmə onəkotos-
ipən. Okəmə in takɨs pɨsɨn pɨsɨn mɨn, nəkotəkəike kətou ilat. Okəmə in
nɨsiaiiən, otɨsiai-in ilat. Okəmə etəm tatos nərəmərəən, kən otatɨg ahgin.

Nolkeikeən

8 Nəkotəkəike motətou rəhatəmat kaon mɨn. Məto kaon kitiəh əm tatəkəike
mətatɨg otəmat, inun kaon rəha nolkeikeən itəmat mɨn, kən nəkotəkəike
motətou nian rafin, namnun tɨkə, məto-inu etəm tolkeike in kit, in tatol
natɨmnat rafin itəm Lou tatən.
9 Lou tatən məmə, “Sotakləh-inən pətan,” “Sohamnuən etəmim,”
“Sakləhən,” “Nɨkim təsuwɨnən e natɨmnat rəha suah kit,” kən lou neen
mɨn əh-ikɨn. Məto nəghatən kitiəh əm in nəukətɨlat rafin, in tatən məmə,
“Olkeike ik kit tahmen əm məmə natolkeike atɨp ik.”
10 Okəmə suah kit tolkeike in kit, okol təsolən nəratən kəm in. Kən tol
nəhlan, etəmim itəm tatolkeike netəmim, in tatol nɨpətɨ Lou rafin koatuwa
motol nɨpahrienən.

Nolən ətuatɨp o nian rəha namnun nian

11 Nəkotəkəike motol nəhlan məto-inu itəmat nəkotɨtun wɨr nian koatatɨg
lan u-roiu. Nian tɨnatuwa məmə nəkotəkəike motaiir məsotapɨlən, məto-inu
nosmegəhən rəhatat tɨnatuwa iuəhkɨr, maprəkɨs-in nian kitat kɨnotahatətə.
12 Napinəpən otəsuwəhən tɨkə, kən nəhag-əhagən otəsuwəhən tuwa. Kən
tol nəhlan, pəs kotapəs nolən rəha napinəpən, kən motaskəlɨm nolən wɨr mɨn
rəha nəhag-əhagən tahmen-pən e mopael kit itəm tətaskəlɨm wɨr rəhan naip
rəha nəluagɨnən.
13 Pəs kitat kotol nolən wɨr mɨn, tahmen e netəmim itəm kotaliwək e
nəhag-əhagən kən netəmim koatəplan. Okəsotolən lafet rat mɨn, məsotapɨsən,
məsotit əpnapɨn itəmat mɨn, kən məsotolən nolən alməl mɨn, məsotərgəhəuən,
məsotetetən kitat mɨn.
14 Məto otegəhan-in məmə Iərəmərə Iesu Kristo otərəmərə e nəmegəhən
rəhatəmat, kən otapəs nətəlɨg-inən suatɨp mɨn o nolən təfagə rat mɨn itəm
nətəlɨgən rat rəhatəmat tolkeike.

14

Nəghatən rəha netəm mɨn u itəm rəhalat nahatətəən təsəskasɨkən

1 Nɨkitəmat tətagien əm məmə nakotos iəfak mɨn neen kotuwa motəplan
itəmat, nat əpnapɨn rəhalat nahahtətəən təsəskasɨkən, kən motəruru okəmə
nɨki Uhgɨn təsagienən o kəp, o nolən mɨn neen itəm netəmim neen koatən-
iəhau. Nakotos ilat kotuwa, məto esolkeikeən məmə nakotərgəhəu o nətəlɨgən
mɨn rəhalat.
2 Etəmim kit, e rəhan nahatətəən, təwɨr əm məmə in otun nagwənən rafin.
Məto etəmim kit mɨn, rəhan nahatətəən təsəskasɨkən, kən nɨkin təht məmə in
tɨtun nunən nagwənən e nasumən əm, mapəs nunən mit.
3 Etəmim u itəm tɨtun nunən natɨmnat rafin, təsəwɨrən məmə in otəplan rat
etəmim itəm təsunən natɨmnat rafin. Kən etəmim itəm təsunən natɨmnat

13:7: Mat 22:21 **13:8:** Mat 22:39-40; Jem 2:8 **13:9:** Eks 20:13-15,17; Dut 5:17-19,21 **13:10:** 1 Kor 13:4-7 **13:11:** Efes 5:14; 1 Tes 5:6-7 **13:12:** 1 Jon 2:8 **13:13:** Luk 21:34; Efes 5:18 **13:14:** Efes 5:11 **14:1:** Rom 15:7 **14:2:** Jen 9:3-4

rafin, təsəwɨrən məmə in otən kəm etəmim itəm tatun natɨmnat rafin məmə,
in tatol nolən rat, məto-inu Uhgɨn nɨkin tagien əm ron.
4 Təsəwɨrən məmə ik natən məmə iolwək rəha suah kɨt mɨn təmol nolən tərat.
Rəhan atɨp əm iərəmərə otən məmə təmol təwɨr o tərat.* Kən in otol təwɨr məto-
inu Iərəmərə tɨtun nos-ipənən nəsanənən kəm in o nolən nat wɨr mɨn.
5 Suah kit in tən məmə nian kitiəh əm in rəha Uhgɨn taprəkɨs-in nian rafin,
məto suah kit mɨn tən məmə nian rafin kotahmen-ahmen əm. Məto etəmim
otəkəike mətul əskasɨk o rəhan nətəlɨgən e nat u.
6 Etəmim kit itəm tatən məmə nian kitiəh əm in rəha Uhgɨn, in tatol o nɨləs-
ipərən Iərəmərə. Kən etəm tatun mit, tatun o nɨləs-ipərən Iərəmərə, məto-inu
tatən kəm Uhgɨn məmə nɨkin tagien o nɨgɨn nagwənən. Kən etəm tapəs əm
nunən mit, in mɨn tapəs nunən o nɨləs-ipərən Iərəmərə, kən in mɨn tatən kəm
Uhgɨn məmə nɨkin tagien o nɨgɨn nagwənən.
7 Suah kit təsərəmərə-atɨpən e nəmegəhən rəhan, nat əpnapɨn in tatəmegəh,
o in təmɨmɨs.
8 Okəmə kitat koatəmegəh, koatəmegəh o nɨləs-ipərən Iərəmərə, kən
okəmə kotɨmɨs, kəmotɨmɨs o nɨləs-ipərən Iərəmərə. Kən tol nəhlan, okəmə
koatəmegəh o kəmotɨmɨs, kitat rəha Iərəmərə.
9 Kristo təmɨmɨs matɨg məmegəh mɨn, məmə in Iərəmərə rəha netəm
koatəmegəh ne netəm kəmotɨmɨs rəkɨs.
10 Kən təsəwɨrən məmə nakən nɨkalɨ iəfak kit mɨn məmə təmol nolən tərat
e natɨmnat mɨn əh. Kən təsəwɨrən məmə nakehm-əhau piam, məto-inu kitat
rafin okotətul aupən e nɨganəmtɨ Uhgɨn məmə in otakil kitat.
11 Tahmen e Iərəmərə tatən e Naoa Rəha Uhgɨn məmə,
“Inu nɨpahrienən, tahmen məmə in nɨpahrienən məmə iatəmegəh,
netəmim rafin okotɨsin nulɨlat kəm io,
kən netəmim rafin okotən-iarəp e nohlɨlat məmə io, io Uhgɨn.”
12 Kən tol nəhlan, kitat rafin kitiəh kitiəh okotətul e nɨganəmtɨ Uhgɨn o nən-
iarəpən natɨmnat itəm kəmotol.
13 Tol nəhlan, pəs kotapəs nolən rəha nənən nɨkalɨ suah kit məmə rəhan
nolən in təfagə rat kit. Məto pəs kotən məmə okəsotolən nat kit itəm otol piətat
kit təme e rəhan nəmegəhən.
14 Io emuwa kitiəh itɨmlau Iərəmərə Iesu, kən o nat u, io ekɨtun wɨr məmə
nagwənən rafin kotəwɨr o nunən, kəsotolən suah kit tamkɨmɨk e nɨganəmtɨ
Uhgɨn. Məto okəmə suah kit nɨkin təht məmə nat kit tamkɨmɨk e nɨganəmtɨ
Uhgɨn, nat əh tamkɨmɨk atɨp əm ron.
15 Okəmə piam kit tatəto tərat pɨk o nat kit itəm nəmun, kən nəsaliwəkən
e suatɨp rəha nolkeikeən. Əsolən məmə nat nakatun tatərəkɨn piam kit itəm
Kristo təmɨmɨs ron.
16 Əsegəhan-inən məmə nat kit itəm ik nakən məmə in təwɨr, okəghat-in
məmə in nat tərat.
17 Tol nəhlan məto-inu nərəmərəən rəha Uhgɨn sənəmə nat rəha nagwənən
ne nənɨmən, məto in nat kit rəha nətuatɨpən e nɨganəmtɨ Uhgɨn, ne
nəməlinuən, ne nagienən e Narmɨn Rəhan,
18 məto-inu suah kit itəm tatol wək kəm Kristo e nolən əh, in tatol nɨki Uhgɨn
tətagien, kən netəmim koatehm in məmə in etəm təwɨr, kən nɨkilat tagien əm
ron.

---

* **14:3:** Kol 2:16 **14:4:** Ves 4 u, in eksampol kit. “Iolwək” tatəpsen-pən kitat iəfak mɨn, kən “iərəmərə” tatəpsen-pən Uhgɨn. Nɨpətɨ nəghatən məmə Uhgɨn otakil kitat, məto təsəwɨrən məmə kitat okotakil kitat mɨn.

14:4: Mat 7:1; Jem 4:11-12 **14:5:** Kal 4:10-11 **14:8:** Kal 2:20 **14:10:** 2 Kor 5:10 **14:11:** Aes 45:23; Fil 2:10-11 **14:14:** Wək 10:15; Taet 1:15 **14:15:** 1 Kor 8:11-13

19 Kən tol nəhlan, pəs kitat kotalkut pik o nolən nat itəm tatuwin o
nəməlinuən, kən tatiləs-ipər nətəligən rəhatat rafin.
20 Əsərəkinən wək rəha Uhgin o nagwənən əm. Nagwənən rafin kotəwir,
məsotamkimikən e niganəmti Uhgin. Məto suah kit tatol təfagə rat nian in
tatun nat kit itəm tol pian tatəme lan e rəhan nəmegəhən.
21 Kən tol nəhlan, təwir məmə nəsotunən mit, o nənimən wain, o nolən nat
kit min itəm otol piatəmat otəme e nəmegəhən rəhan.
22 Kən okəmə itəmat nakotos nətəligən kit o natimnat min u, otaskəlim anion
əm itəmat Uhgin. Suah kit tətatig e nəwirən pahrien nian in tatol əm natimnat
itəm in titun məmə tətuatip məmə in otol.
23 Məto etəmim itəm rəhan nətəligən tatol kəiu o nat itəm tatun, məmə in
tətuatip o nunən o kəp, təwir məmə in təsunən. Məto okəmə in tatun, Uhgin
otən nolən rəhan in təfagə rat, məto-inu in tatun, məto nikin təsəhtən məmə
in nat ətuatip, rəhan nolən təsətulən e nahatətəən. Kən okəmə suah kit tatol
nat kit itəm nikin təht məmə in tərat, in tatol təfagə rat.

15

Niləs-ipərən nətəligən rəha iəfak pisin pisin min

1 Kitat neen, nahatətəən rəhatat təskasik, kən kitat kotitun məmə nat əlkələh
min əh, ilat nat əpnapin əm. Məto okol kitat kəsotəkəikeən o nolən natimnat
min əh məmə nikitat tətagien lan. Nikitat təkəike məht piətat min ne winitat
min itəm rəhalat nətəligən kəiu e natimnat min əh.
2 Kitat okotəkəike motol nolən itəm otol niki netəm pisin tagien lan, məmə
otasitu elat, mol nahatətəən rəhalat tuwa məskasik.
3 Pəs kotol nəhlan məto-inu Kristo min, in təməsolən nolən kit məmə in
atip nikin otagien lan. Məto in təmol natimnat rafin agin itəm Uhgin nikin
tolkeike, kən o natimnat min u, netəmim kəmotən rat in ron. Inu tahmen
e Naoa Rəha Uhgin tatən məmə, “Nən ratən min itəm netəm pisin pisin min
koatol lam, koatuwa ron io.”
4 Natimnat min əh itəm kəməte aupən e Naoa Rəha Uhgin, kəməte min məmə
otəgətun kitat, məmə okotələhəu-pən əskasik nətəligən rəhatat e Uhgin. Kən
kitat kotitun nolən əh məto-inu koatətul əskasik e nian iəkis min, kən Naoa
Rəha Uhgin tatiləs-ipər nətəligən rəhatat.
5 Uhgin pisin əm tətasitu etat məmə koatətul əskasik e nian iəkis min, kən in
pisin əm tatiləs-ipər nətəligən rəhatat. Kən roiu, iatətapəh ron məmə in otasitu
etəmat e nətəligən rəhatəmat məmə otuwa mol kitiəh əm, tahmen əm e nolən
rəha Kristo Iesu.
6 Kən iakətapəh nəhlan otəmat rafin itəm noatos nətəligən kitiəh əm, məmə
nəwiatat titun nuwamən mahmen e nəwia suah kitiəh əm o niləs-ipərən nərgi
Uhgin, itəm in Uhgin ne Tata rəha Iərəmərə rəhatat Iesu Kristo.
7 Otos iəfak min neen e nikin agien məmə okotuwa motəplan itəmat,
tahmen əm məmə Kristo təmos itəmat e nikin agien. Otol nəhlan məmə
netəmim okotənwiwi Uhgin lan.
8 Sotaluinən nat u məmə, Kristo təmuwa iolwək rəha netəm Isrel məmə
otəgətun məmə Uhgin tatol rəhan nəghatən, nəghatən inu məmə nəniəkisən
min rəhan kəm tipi netəm Isrel aupən, ilat kəmotuwa nipahrienən.
9 Kən təmuwa məmə Iaihluə min okotənwiwi Uhgin o rəhan nasəkitunən,
tahmen e Naoa Rəha Uhgin tatən məmə,
“Tol nəhlan, oekiləs-ipər nərgəm e niki Iaihluə min,

14:19: Rom 12:18; 15:2 **14:20:** 1 Kor 8:13 **15:2:** 1 Kor 10:24,33 **15:3:** Sam 69:9 **15:4:** 2 Tim 3:16 **15:7:** Rom 14:1 **15:8:** Mat 15:24

oekan napuən min mənwiwi nərgəm.”
10 Kən tatən min məmə,
“Otagien, Iaihluə min, itəmat rəhan min netəmim.”
11 Kən tatən min məmə,
“Itəmat Iaihluə min otənwiwi Iərəmərə,
kən itəmat rafin noanol min rəha nətueintən otənwiwi in.”
12 Kən Aesea tatən min məmə,
“Noanol rəha Jese aupən otər min*
kən Uhgin otiləs-ipər in məmə otərəmərə e noanol min rəha nitən min rafin.
Kən Iaihluə min okotələhəu-pən əskasik nətəligən rəhalat lan.”

13 Uhgin təmasitu o kitat məmə okotələhəu-pən əskasik rəhatat nətəligən lan. Pəs in otol məmə nikitəmat otər mərioah e nagienən ne nəmələinuən nian nakoatahatətə lan məmə, e nəsanənən rəha Narmin Rəha Uhgin, onakoatələhəu-pən əskasik pik təhmin rəhatəmat nətəligən e Uhgin.

Pol in aposol rəha Iaihluə min

14 Piak min ne winik min. Ekitun wir məmə nəmegəhən rəhatəmat təmər mərioah e nəwirən, kən nəmotos nitunən rafin, kən nəkotahmen o nəgətunən itəmat min.
15 Məto e naoa u rəhak, eməsəhluaig-inən nat kit, emən-iarəp e nikik rafin natimnat min u kəm itəmat, kən molkeike məmə nikitəmat otəkəike matəht nəghatən min əh. Tətuatip əm məmə iatəghat nəhlan, məto-inu Uhgin təmasitu lak e rəhan əm nəwirən
16 məmə io ekuwa iolwək rəha Kristo Iesu o nən-iarəpən namnusən təwir kəm Iaihluə min. Io ekahmen e pris kit itəm iatən-iarəp namnusən təwir rəha Uhgin məmə, Iaihluə min itəm koatahatətə e Kristo, okotuwa presen wir min itəm Narmin Rəha Uhgin təmələhəu kalin məmə rəha Uhgin, kən Uhgin nikin tagien o nosən.
17 Kən e wək rafin itəm iatol o Uhgin, iatəghat ausit məto-inu in Kristo Iesu əm itəm tatol wək.
18 Ko esəghat ausitən o nat kit min, ekəghat ausit əm o natimnat wir itəm Kristo təmol nian emol rəhan wək o niləsən Iaihluə min kotuwa motol nəwia Uhgin. Kristo təmol wək e rəhak nəghatən, ne rəhak nolən min,
19 kən təmol wək e nəsanənən rəha nəmtətin min ne nat pispis min, kən təmol ilat rafin e nəsanənən rəha Narmin Rəha Uhgin. Kən tol nəhlan, emən-iarəp rafin namnusən təwir rəha Kristo, təmətuoun Jerusalem muwin mətoarus-pən kantri u Ilirikam.
20 Nian rafin e nətuounən rəhak wək mətoarus-pa u-roiu, ematolkeike məmə ekuwin mən-iarəp namnusən təwir e ikin min neen itəm kəsəto-aginəhən nərgi Kristo ikin. Esolkeikeən məmə ekol wək e ikin kit itəm suah kit tinuwin rəkis ikin mən-iarəp namnusən təwir.
21 Məto tahmen əm e Naoa Rəha Uhgin itəm tatəghat-in Kristo məmə,
“Netəmim itəm kəsən-iarəpən namnusən təwir kəm ilat,
ilat okotəplan in,
kən netəmim itəm kəsotətoən əh namnusən təwir, ilat okotitun.”
22 Nian tepət, wək u rəhak o nuwinən ik pisin pisin min tətahtosig-in io o nimnən məplan itəmat.

Nətəligən rəha Pol o nuwinən Rom

15:9: 2 Saml 22:50; Sam 18:49; Wək 3:25 **15:10:** Dut 32:43 **15:11:** Sam 117:1 * **15:12:** Jese in tata rəha Kig Tefit **15:12:** Aes 11:10; Nol Əpən 5:5 **15:16:** Rom 1:5; 11:13 **15:20:** 2 Kor 10:15-16 **15:21:** Aes 52:15 **15:22:** Rom 1:13

23 Məto roiu, rəhak wək ikɨn-u tɨnol namnun, kən e nup tepət rəkɨs,
iakolkeike pɨk məmə ekɨmnə məplan itəmat,
24 kən tol nəhlan, nɨkik tatəht məmə ekɨmnə məplan itəmat nian ekuwɨn
əpəh kantri u Spen. Kən nian ekɨmnə kotauilɨm o nian əkuəkɨr əm, kən
iakolkeike məmə nakotasitu lak e rəhak naliwəkən.
25 Məto roiu, iatuwɨn Jerusalem o nasituən e iəfak mɨn əh-ikɨn,
26 məto-inu iəfak mɨn əpəh kantri mil u Masetonia ne Akaea, nɨkilat
təmagien o nos-ipamən rəhalat məni məmə ekasitu e ian-rat mɨn e niməfak
əpəh Jerusalem.
27 Nɨkilat təmagien əm o nolən, kən in tahmen e iehl kit itəm noanol rəha
Isrel kəmotol kəm ilat. Tol nəhlan məto-inu okəmə Iaihluə mɨn kəmotos
nəwɨrən rəha Uhgɨn e suatɨp rəha netəm Isrel, kən Iaihluə mɨn okotəkəike
motasitu e netəm Isrel e rəhalat məni.
28 Oekos məni itəm ilat kəmotos-ipa, muwɨn mos-ipən kəm iəfak mɨn əpəh
Jerusalem. Kən nian emol namnun wək u, kən ekiet Jerusalem muwɨn əpəh
kantri u Spen, kən e rəhak naliwəkən oekɨmnə məplan itəmat.
29 Nian ekuwa mɨtəlau imatəmat ikɨn, ekɨtun məmə iatos natɨmnat wɨr tepət
e Kristo məmə ekos-ipɨnə kəm itəmat, kən itəmat onəkotəto təwɨr lan.
30 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn, məto-inu kitat koatahatətə e Iərəmərə rəhatat
Iesu Kristo, kən Narmɨn Rəha Uhgɨn tatol məmə kitat koatolkeike kitat mɨn,
ekətapəh əskasɨk otəmat məmə nəkoatəfak ron io kəm Uhgɨn, kən e nolən əh,
nakotasitu lak e nəluagɨnən rəhak.
31 Otəfak məmə Uhgɨn otasitu lak mahtosɨg-in netəm Jutia itəm kəsotənən
nɨpahrienən e namnusən təwɨr məmə, okəsotərəkɨnən io. Kən otəfak mɨn
məmə nian ekuwɨn miet-pən Jerusalem, netəm mɨn u koatahatətə e Kristo,
nɨkilat otagien o rəhak wək.
32 Kən e nolən əh, okəmə Uhgɨn tolkeike mihin, ekɨmnə məplan itəmat e
nagienən, kən kitat rafin agɨn-əh, nɨkitat otagien.
33 Pəs Uhgɨn itəm in nəukətɨ nəməlinuən tətatɨg itəmat min. Əwəh.

16

Pol tətauiatɨpin in mɨn neen

1 Io iatən-ipɨnə kəm itəmat məmə wɨnɨtat u Fipi, itəm tatos wək rəha dikon e
niməfak əpəh Kegkria, in pətan wɨr kit.
2 Iakətapəh otəmat məmə nian in otɨmnə, onəkotagien əm ron e nərgɨ Iərəmərə
rəhatat, e nolən itəm in tətuatɨp məmə netəmim rəha Uhgɨn okotol mihin.
Okəmə rəhan nat kit tɨkə, təwɨr məmə nakotasitu lan, məto-inu in təmasitu
lak ne netəmim tepət.
3 Otən təwɨr kəm Prisila ne Akwila, itəm itɨməhal emətəhalol wək kitiəh rəha
Kristo Iesu.
4 Iuəhkɨr kiamɨs o nasituən lak. Sənəmə io pɨsɨn əm, məto io ne Iaihluə mɨn
rafin u koatəfak, itɨmat ekotənwiwi Uhgɨn olau.
5 Kən otən təwɨr kəm niməfak itəm kəmotuəfɨmɨn e rəhalau nimə.
Otən təwɨr kəm io kit u Epaenetas, u itəm təmaupən mahatətə e Kristo e
profens əpəh Esia.
6 Otən təwɨr kəm Meri itəm təmatol pɨk wək otəmat.
7 Otən təwɨr kəm Antronikas ne Junias, natimak mil itəm itɨməhal min
ilau eməhaluwɨn e kalapus. Aposol mɨn koatɨsiai-in pɨk ilau, kən ilau
kəmuaupən-in io muahatətə e Kristo.

15:26: 1 Kor 16:1-4 **15:26:** Wək 24:17; 1 Kor 16:1; 2 Kor 8:1; 9:2,12 **15:27:** 1 Kor 9:11 **15:29:** Rom 1:11 **15:30:** 2 Kor 1:11; Kol 4:3; 2 Tes 3:1 **16:3:** Wək 18:2

8 Otən təwɨr kəm Ampliatas, itəm iakolkeike e nolkeikeən rəha Iərəmərə.
9 Otən təwɨr kəm Urpanas, itəm kitat koatol wək kitiəh e Kristo, kən otən
təwɨr kəm io kit u Stakis.
10 Otən təwɨr kəm Apeles itəm təmətul əskasɨk e Kristo e nian iəkɨs mɨn.
Otən təwɨr kəm Aristopolas ne noanol mɨn rəhan, ne rəhan iolwək mɨn.
11 Otən təwɨr kəm Herotian, rəhak ətuatɨp.
Otən təwɨr kəm Nasisas ne rəhan mɨn, ne rəhan iolwək mɨn itəm koatəfak
kəm Iərəmərə.
12 Otən təwɨr kəm Trifaena ne Trifosa, pətan mil itəm kətioal pɨk wək rəha
Iərəmərə.
Otən təwɨr kəm io kit u Persis, pətan kit mɨn itəm tatol pɨk wək rəha
Iərəmərə.
13 Otən təwɨr kəm Rufas, iəfak wɨr kit rəha Iərəmərə, ne rəhan mama itəm
təmatol təwɨr kəm io tahmen e rəhak ətuatɨp mama.
14 Otən təwɨr kəm Asigkritas, ne Filegon, ne Heremes, ne Patropas, ne
Heremas, ne piatat mɨn itəm ilat min koatatɨg.
15 Otən təwɨr kəm Filolokas, ne Julia, ne Nereas ne wɨnɨn, ne Olimpas, ne
iəfak mɨn rafin itəm ilat min kotatɨg.
16 Otən təwɨr kəm itəmat mɨn tahmen məmə itəmat kitiəh əm e Kristo.
Niməfak rafin rəha Kristo koatən təwɨr kəm itəmat.
17 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn. Iakətapəh əskasɨk otəmat məmə nakoatəto wɨr
itəmat o netəm koatol məmə nakotəhap itəmat mɨn, kən koatəgətun natɨmnat
itəm koatol netəmim koatakiə e nahatətəən rəhalat, kən nəgətunən əh tol pɨsɨn
agɨn e nəgətunən itəm nəmotos rəkɨs. Otətul isəu olat,
18 məto-inu netəm kotol nəhlan, ilat kəsotolən wək rəha Iərəmərə Kristo,
məto koatol wək əm o nat nɨpətɨlat tolkeike. Ilat koatən wɨr nəghatən, kən
nəghatən rəhalat tətehen, kən ilat koateiuə, kən matərəkɨn nətəlɨgən rəha
netəmim tepət itəm kotəruru nat.
19 Netəmim kɨnotəto rəkɨs namnusən məmə itəmat nəkoatol nəwia Kristo.
Tol nəhlan, nɨkik tagien pɨk otəmat. Məto iakolkeike pɨk məmə nakotenatɨg e
nolən ətuatɨp mɨn, kən məmə nəsotuwɨnən e nolən rat mɨn.
20 Uhgɨn itəm nəukəti nəməlinuən, otəsuwəhən in teguətain Setan, kən in
otatɨg əm ləhau e nelkɨtəmat. Pəs nəwɨrən rəha Iərəmərə Iesu tətatɨg itəmat
min.
21 Timoti itəm itɨmlau min etioal wək kitiəh, tatən təwɨr kəm itəmat. Kən
Lusias, ne Jeson, ne Sosipata u natimak mɨn, kəhalən mɨn təwɨr kəm itəmat.
22 Io Tesias, itəm eməte nəghatən rəha Pol e naoa u, io iatən təwɨr kəm itəmat
u kitat kitiəh e Iərəmərə.
23-24 Kaeas tatən təwɨr kəm itəmat. Io Pol, ekətatɨg e rəhan nimə, kən netəm
rəha niməfak kotuəfɨmɨn iman ikɨn.
Erastas u etəm tatərəmərə e məni rəha taon əh, ne piatat Kuartas, ilau mɨn
katuən təwɨr kəm itəmat.
25 Pəs kotənwiwi Uhgɨn. In tɨtun nolən məmə itəmat nəkoatətul əskasɨk e
nahatətəən rəhatəmat. In otol nəhlan e namnusən təwɨr rəha Iesu Kristo itəm
iatən-iarəp. Nəghatən u təməhluaig nuwəh rəkɨs,
26 məto roiu, təmol əp in. Kən in Uhgɨn u itəm tatəmegəh nian rafin,
kən in təmən məmə ekotən-iarəp namnusən rəha Kristo itəm ien mɨn aupən
kəmotəte e naoa mɨn rəhalat, kən netəmim okotɨtun. Ekotən-iarəp məmə

16:13: Mak 15:21 **16:16:** 1 Kor 16:20; 1 Pita 5:14 **16:17:** Mat 7:15; Taet 3:10 **16:18:** Fil 3:19; 2 Pita 2:3 **16:19:** Rom 1:8; 1 Kor 14:20 **16:20:** Jen 3:15 **16:21:** Wək 16:1-2; 19:22; 20:4 **16:23-24:** Wək 19:22; 1 Kor 1:14 **16:25:** Rom 1:5; Efes 1:9; 3:5,9; Kol 1:26

noanol mɨn rafin e nətueintən, pəs ilat okotahatətə e Uhgɨn, kən tol nəhlan
moatol əm nəwian.
27 Uhgɨn pɨsɨn əm in Uhgɨn, kən in pɨsɨn əm in tenatɨg. !Pəs kotənwiwi Uhgɨn
nian rafin namnun tɨkə, o nat itəm Iesu Kristo təmol! Əwəh.

1 Korin
Naoa itəm Pol təmaupən məte tuwɨn kəm iəfak mɨn ikɨn Korin
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u 1 Korin

?Pah təmətе naoa u? Aposol Pol təmətе naoa u.

?Təmətе tatuwɨn kəm pah? Təmətе tatuwɨn kəm niməfak rəha Korin.

? Nəmegəhən tahro nulan nian təmətе? Korin in taon asol kit. Ikɨn əh, netəmim tepət kotos rəhalat kago o nol-salɨm-inən, kən netəmim tepət kotuwa məmə okotos-nəmtɨn. Netəmim neen kotuwa e nego, neen kotaliwək əm. In taon kit təwɨr pɨk e profens rəha Akaea, itəm tətatɨg e nəptən asol u Kris. Məto taon u, narmɨ nat mɨn kəmotər lan, kən nolən rat mɨn tepət e taon əh. Niməfak rəha Korin, Iaihluə mɨn kotepət lan. Pol təmətuoun niməfak u e nian rəha naliwəkən itəm tatol kəiu lan. Məto roiu əh, nəratən asol mɨn neen tɨnatɨg e niməfak. Netəmim neen koatol nolən rat mɨn, kən neen koatos nətəliɡən mɨn itəm kəsotətuatɨpən. Kəmotətapəh o Pol o natɨmnat mɨn neen itəm ilat kəsotɨtun wɨrən, kən in təmətе naoa u tətəu-pən ətuatɨp əm rəhalat nətəliɡən. Kən təmətе naoa u məmə otəg-ətuatɨp-in nolən rat mɨn itəm ilat neen kəmoatol.

?Təmətе naoa u o naka? Niməfak rəha Korin in tətatɨg e taon kit itəm nolən rat mɨn rafin təmərioah wɨr lan. Nolən rat mɨn neen kəmotuwa imə e niməfak. Pol təmətе naoa u məmə otən-iarəp nolən rat mɨn itəm tətatɨg e niməfak, ne nəratən pɨsɨn mɨn neen mɨn. In təmən kəm ilat məmə okotahro min nulan motəkəike kɨtəlɨg-pa mɨn o Uhgɨn, kən nolən naka u tətuatɨp itəm etəmim otol okəmə in etəmim rəha Iesu.

Pol təmən təwɨr kəm ilat

1 Io Pol, itəm Uhgɨn təmaun-in kən mɨtəpun e nəwian məmə io aposol rəha Kristo Iesu, iatətе naoa u itɨmlau piətat Sostenes. 2 Naoa u tatɨmnə kəm itəmat niməfak rəha Uhgɨn əpəh Korin, itəmat itəm Uhgɨn təmələhəu kalɨn məmə rəhan mɨn e Kristo Iesu, kən təmaun-in itəmat məmə rəhan mɨn, itəmat min netəm e ikɨn mɨn rafin itəm koatəfak kəm Iərəmərə rəhatat Iesu Kristo itəm in Iərəmərə rəhatat rafin.
3 Pəs Uhgɨn Tata rəhatat ne Iərəmərə Iesu Kristo, okuawte-in nəwɨrən ne nəmənlinuən kəm itəmat.

Pol təmənwiwi Uhgɨn e nəfakən

4 Nian rafin iatən kəm Uhgɨn məmə nɨkik tagien otəmat məto-inu təmawte-in rəhan nəwɨrən kəm itəmat e Kristo Iesu.
5 Təmawte-in rəhan nəwɨrən u tepət kəm itəmat e nolən mɨn rafin, e nasituən o nən-iarəpən ne nɨtunən nəghatən rəhan.
6 Təmol nəhlan məto-inu, nəmotəplan məmə namnusən e Kristo in nɨpahrienən.
7 Tol nəhlan, nian nəkoatətul matɨp moatəsahgin nuwamən rəha Iərəmərə rəhatat Iesu Kristo, Uhgɨn tatos-ipɨnə kəm itəmat rəhan nəsanənən e Narmɨn o nolən wək rəhan, nəsanənən rafin mɨn əh itəm kotətuatɨp o nəmegəhən rəhatəmat.
8 Kən in otol itəmat nəkoatətul əskasɨk mətoarus-pən namnun nian məmə okəsehm-pənən nolən rat kit etəmat e Nian rəha Iərəmərə rəhatat Iesu Kristo, itəm tatuwa mɨn lan.

1:8: 1 Tes 3:13; 5:23

9 Kən Uhgɨn otol nat u kəm itəmat məto-inu nian rafin in tatol rəhan nəghatən. In Uhgɨn itəm təmaun-in itəmat nakotuwa kitiəh itəmat Nətɨn Iesu
Kristo u Iərəmərə rəhatat.

Netəmim rəha niməfak kəmotəhap ilat mɨn

10 Iatətapəh əskasɨk otəmat, piak mɨn ne wɨnɨk mɨn, e nərgɨ Iərəmərə
Iesu Kristo, məmə itəmat rafin nakotətəlɨg-in itəmat mɨn, məsotolən məmə
nətəlɨgən kit otuwa məhap itəmat, kən məto nakotuwa pahrien kol kitiəh e
nətəlɨgən ne nɨkin kitiəh.

11 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn, iatən nəhlan məto-inu netəmim neen rəha Kloe*
kəmotən-iarəp kəm io məmə itəmat nakoatərgəhəu.

12 Nɨpətɨ nəghatən itəm iatən tol nulan, itəmat neen kotəmə, “Itɨmat ekoat-
uarisɨg-in Pol,” neen kotəmə, “Itɨmat ekoatuarisɨg-in Apolos,” neen kotəmə,
“Itɨmat ekoatuarisɨg-in Pita,” neen mɨn kotən məmə, “Itɨmat ekoatuarisɨg-in
Kristo.”

13 ?Nɨkitəmat təht məmə nəkotɨtun nəhap-əhapən nulan Kristo? ?Nɨkitəmat
təht məmə io Pol eməkul e nɨg kəməluau otəmat? ?O kəmol baptais etəmat
neen e nərgɨ Pol?

14 Io iakən tagkiu kəm Uhgɨn məmə io eməsolən baptais etəmat kit, məto
emol baptais əm e Krispas ne Kaeas.

15 Nɨkik tagien nəhlan məto-inu suah kit okol təsənən məmə kəmol baptais
lan e nərgək.

16 Ei, emaluin, emol baptais mɨn e Stefanas ne rəhan mɨn. Uarisɨg e itəm əh,
emaluin okəmə emol baptais mɨn e suah kit o kəp.

17 Nɨpətɨ nəghatən mɨn u məmə, Kristo təsahl-ipamən io məmə ekol baptais e
netəmim, məto təmahl-ipa io məmə ekən-iarəp əm namnusən təwɨr. Kən esən-
iarəp əmən e nɨtunən rəha etəmim məto-inu, esolkeikeən məmə nəghatən e
nɨmɨsən rəha Kristo e nɨg kəməluau in otoigoig.

18 Tol nəhlan məto-inu, nəghatən e nɨmɨsən rəha Kristo in toigoig malməl o
netəm u koatɨtəp suatɨp rəha nuwɨnən e nɨgəm asol, məto o kitat itəm Uhgɨn
tatosmegəh kitat, in nəsanənən əm rəha Uhgɨn.

19 Kən Naoa Rəha Uhgɨn tatən məmə,
“Io ekərəkɨn agɨn nenatɨgən rəha netəm kotenatɨg,
kən mahtosɨg-in nɨtunən rəha netəm kotɨtun pɨk nat.”

20 ? Netəm kotenatɨg hiə? ? Iəgətun mɨn rəha Lou hiə? ? Netəmim itəm
kotɨtun wɨr suatɨp rəha nəghatən hiə? Uhgɨn təmol nenatɨgən rəha nətueintən
tɨnuwa rəkɨs nalməl əmən. 21 Tol nəhlan məto-inu, e nenatɨgən rəha Uhgɨn,
təmol məmə netəmim rəha nətueintən okəsotɨtunən in e nenatɨgən əm rəhalat.
Məto in təmol məmə nəghatən alməl mɨn rəhatɨmat otosmegəh netəmim itəm
koatən nɨpahrienən lan.

22 Noanol mɨn rəha Isrel koatətapəh-in nat pɨspɨs mɨn, kən Iaihluə mɨn
koategəs-in nenatɨgən məmə okotəplan Uhgɨn,

23 məto kitat koatən-iarəp əm nɨmɨsən rəha Kristo e nɨg kəməluau, kən
nəghatən u in tahmen e kəpiel e suatɨp itəm tatol noanol mɨn rəha Isrel
koatəme, kən in tahmen e nalmələn kəm Iaihluə mɨn.

24 Məto o netəm mɨn un itəm Uhgɨn təmaun-in ilat, noanol mɨn rəha Isrel
neen ne Iaihluə mɨn neen ilau kərən, Kristo in nəsanənən rəha Uhgɨn ne
nenatɨgən rəhan.

---

* **1:11:** Kloe in pətan kit itəm rəhan nautə tepət, kən netəmim koatɨsiai-in.

1:9: 1 Tes 5:24; 1 Jon 1:3 **1:10:** Fil 2:2 **1:12:** Wək 18:24-28; 1 Kor 3:4 **1:14:** Wək 18:8; Rom 16:23 **1:16:** 1 Kor 16:15 **1:18:** Rom 1:16 **1:19:** Aes 29:14 **1:20:** Job 12:17; Aes 19:12; 33:18; 44:25 **1:21:** Mat 11:25 **1:23:** Rom 9:32; 1 Kor 2:14 **1:24:** Kol 2:3

25 Tol nəhlan məto-inu, nalmələn rəha Uhgɨn in tenatɨg taprəkɨs-in ne-
natɨgən rafin rəha netəmim, kən nəpouən rəhan in təsanən taprəkɨs-in
nəsanənən rafin rəha netəmim.
26 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn, nɨkitəmat otəkəike məht məmə itəmat netəm
ahro nian Uhgɨn təmaun-in itəmat. Itəmat tepət nəsotenatɨgən e nɨganəmtɨ
netəmim, kən məsotosən nəsanənən, kən sənəmə itəmat nenətɨ netəm-iasol
neen.
27 Məto Uhgɨn tatɨtəpun nat alməl mɨn e nətueintən məmə okotol aulɨs
netəm kotenatɨg, kən mɨtəpun nat əpou mɨn e nətueintən məmə okotol aulɨs
netəm kotəsanən.
28 In təmɨtəpun natɨmnat itəm, e nətəlɨgən rəha netəmim, ilat nat əpnapɨn
əm, ne itəm netəmim kəsotolkeike pɨkən, ne natɨmnat itəm kotɨkə. Kən
təmɨtəpun natɨmnat mɨn əh məmə in otol nat keike e nətəlɨgən rəha netəmim,
kəmotuwa nat əpnapɨn əm elat.
29 Təmol nəhlan məmə suah kit otəsəghat ausitən e nɨganəmtɨ Uhgɨn.
30 Məto-inu e nəwia Uhgɨn, itəmat nəmotuwa kitiəh itəmat Kristo Iesu. Kən
Kristo təmuwa o kitat məmə nenatɨgən rəha Uhgɨn, inəh e Kristo, Uhgɨn təmol
kitat kotətuatɨp e nɨganəmtɨn, kən mələhəu kalɨn kitat məmə rəhan mɨn, kən
mosmegəh kitat.
31 Tol nəhlan, tahmen e Naoa Rəha Uhgɨn tatən, “Etəm itəm tatəghat ausit,
otəghat ausit əm o nat itəm Iərəmərə təmol lan.”

2

1 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn. Nian emɨmnə otəmat, eməsən-iarəpən nəghatən
rəha Uhgɨn e nəghatən itəm kotenatɨg ne nolən rəha etəmim itəm tɨtun wɨr
nəghatən.
2 Kən nian emətatɨg kitat min itəmat, nɨkik təskasɨk məmə esən-iarəp mɨnən
nat kit, məto Iesu Kristo əm, ne nɨmɨsən rəhan e nɨg kəluau.
3 Emuwa otəmat e nəpouən ne nəgɨnən, kən matəgɨn mətasɨəp-asɨəp.
4 Kən nian emən-iarəp rəhak nəghatən e namnusən təwɨr, eməsənən e ne-
natɨgən rəha netəmim, ne nəghatən asol mɨn itəm otiuw itəmat, məto nian
eməghat, nəmotəplan nəsanənən rəha Uhgɨn ne wək rəha Narmɨn Rəha
Uhgɨn.
5 Emol nəhlan məmə nahatətəən rəhatəmat otəsətul əmən e nenatɨgən rəha
netəmim, məto in otətul e nəsanənən rəha Uhgɨn.

Nenatɨgən rəha
Narmɨn Rəha Uhgɨn

6 Məto in nɨpahrienən məmə itɨmat ekotən-iarəp nəghatən tenatɨg kəm
netəm itəm kɨnotəskasɨk rəkɨs e nəmegəhən rəhalat, məto sənəmə nenatɨgən
rəha netəm u-roiu, o netəm koatərəmərə u-roiu, itəm ilat okotuwa nat
əpnapɨn mɨn əm.
7 Kəp. Itɨmat ekoatəghat-in nenatɨgən rəha Uhgɨn aupən itəm təmatəməhl
anion, kən in nenatɨgən itəm təmatəhluaig, kən Uhgɨn təmol nalpəkauən
aupən aupən agɨn məmə, nenatɨgən əh, in otol nəwɨrən kəm kitat.
8 Nətem koatərəmərə e nəptən əh-roiu, ilat kɨnotəruru nalpəkauən əh rəha
Uhgɨn, məto okəmə ilat kɨnəmotɨtun, ko kəsotətu-pərən Iərəmərə rəha nəwɨrən
rafin e nɨg kəməluau.
9 Məto Naoa Rəha Uhgɨn tatən məmə,
“Suah kit təsəplanən,
suah kit təsətoən,

1:25: 2 Kor 13:4 **1:26:** Mat 11:25; Jem 2:5 **1:29:** Efes 2:9 **1:30:** Jer 23:5-6 **1:31:** Jer 9:24
2:3: Wək 18:9; 2 Kor 10:1 **2:4:** 1 Tes 1:5

suah kit təsitunən
nat naka itəm Uhgin təmol əpen-əpenə lan rəha netəm u kotolkeike in,”
10 məto Uhgin təmol əp nalpəkauən anion əh rəhan kəm kitat e Narmin.
Kən Narmin titun natimnat rafin, kən mitun min natimnat rəha Uhgin itəm
etəmim kit okol təsitunən.
11 ?Tol nəhlan, etəmim pah titun nətəligən rəha etəmim kit, məto narmin əm?
?E nolən kitiəh əm, etəmim pah titun nətəligən rəha Uhgin, məto Narmin əm?
12 Uhgin təməsos-ipamən kəm kitat nətəligən rəha netəmim e nətueintən, məto
təmos-ipa Narmin itəm tatisi-pən ron. In təmos-ipa kəm kitat məmə kitat
okotitun nat naka itəm Uhgin təmos-ipa əpnapin əm kəm kitat.
13 Inu nəghatən itəm itimat ioatən, kən nenatigən rəha netəmim təsəgətunən
itimat e nəghatən min əh, məto Narmin Rəha Uhgin təməgətun itimat, kən
ekotən-iarəp natimnat pahrien rəha Narmin Rəha Uhgin e nəghatən min itəm
təmisi-pən lan.
14 Etəmim itəm Narmin Rəha Uhgin tikə lan, okol təsosən natimnat itəm
tatisi-pən e Narmin Rəha Uhgin məto-inu ilat nat alməl min əm kəm in,
kən okol in təsitunən ilat məto-inu Narmin Rəha Uhgin əm titun nasituən e
netəmim o nitunən natimnat rəha Uhgin.
15 Kitat itəm koatos Narmin Rəha Uhgin kotəplan motitun natimnat min əh,
məto netəm əpnapin, ko koatəplan məsotitun agin-əhən kitat.
16 Tol nəhlan məto-inu Naoa Rəha Uhgin tatən məmə,
“?Pah u titun nətəligən rəha Iərəmərə
məmə in otəgətun in?”
Məto kitat kotitun nətəligən rəha Kristo.

3

Nəhap-əhapən e niməfak

1 Piak min ne winik min. Nian emətatig kitat min itəmat, okol esəghatən
kəm itəmat tahmen e netəmim itəm kinotəskasik rəkis e nəmegəhən rəhalat
e Narmin Rəha Uhgin, kəp. Eməghat kəm itəmat tahmen məmə itəmat
netəmim rəha nətueintən əm, kən eməghat kəm itəmat tahmen məmə itəmat
nisualkələh əm e nəmegəhən wi rəhatəmat e Kristo.
2 Nian ematəgətun itəmat, tahmen məmə emətagwən itəmat e melek əm,
eməsos-ipinə nagwənən əskasik kəm itəmat məto-inu itəmat nəsotahmenən
o nunən. Kən nipahrienən, itəmat nəsotahmenən əh o nunən,
3 məto-inu nolən rəhatəmat tahmen əm e rəha netəmim rəha nətueintən.
Tol nəhlan məto-inu itəmat nakoatetet itəmat min, kən moatərgəhəu, kən
tahmen əm məmə itəmat netəmim rəha nətueintən əm u. Nəkotahmen e
netəm əpnapin min.
4 Nian suah kit otən məmə, “Io rəha Pol,” kən kit min tən məmə, “Io rəha
Apolos,” nolən əh tatəgətun məmə itəmat netəm rəha nətueintən əm.
5 Otəplan-tu. ?Apolos in pah, kən Pol in pah? Itimlau e kuahmen əm e
iolwək itəm emuasitu etəmat o nuwamən o Iesu. Itimlau etioal əm wək itəm
Iərəmərə təmos-ipa pisin pisin kəm itimlau məmə ekioal.
6 Tahmen məmə io eməfe nikutin nat, kən Apolos in tətau e nəhau, məto
Uhgin tatol tatəwiə.
7 Tol nəhlan, etəmim itəm tatəfe nat, o etəm tətau e nəhau, in nat əpnapin
əm, məto Uhgin pisin əm in nat keike itəm tatol natimnat koatəmegəh
moatəwiə.

2:9: Aes 64:4 **2:16:** Aes 40:13 **3:2:** Hip 5:12-13; 1 Pita 2:2 **3:3:** 1 Kor 1:10-11 **3:4:** 1 Kor 1:12 **3:6:** Wək 18:4,11,27-28

8 Etəm tatəfe, ne etəm tətau, katian əm o nat kitiəh əm. Kən Uhgɨn otətou
ilau kitiəh kitiəh e rəhalau wək pɨsɨn pɨsɨn mɨn.
9 Itɨmlau iolwək mil rəha Uhgɨn, kən itəmat nəkotahmen e nasumən rəha
Uhgɨn, o nimə rəha Uhgɨn.
10 E nəwɨrən itəm Uhgɨn təmawte-in kəm io, emiləkɨn wɨr nelkɨ nimə tahmen
e etəm tɨtun wɨr niləkɨnən nimə. Kən suah kit mɨn tatiləkɨn nimə məsɨn. Məto
ilat rafin okotəkəike moatehm wɨr wək rəhalat rəha niləkɨnən nimə,
11 məto-inu okol suah kit təsiləkɨnən nelkɨ nimə kit mɨn itəm tol pɨsɨn e inu
itəm kɨniləkɨn rəkɨs. Kən nelkɨ nimə u in Iesu Kristo.
12 Okəmə suah kit tiləkɨn-pər rəhan nimə itəm nelkɨ nimə in Iesu Kristo, kən
in tɨtun niləkɨnən e iaen u kol tatɨpɨt-ɨpɨt, o e silfa, o e kəpiel nəmtɨn tiəkɨs, o e
nɨg, o e nuwig, o e maniah.
13 Kən nian kit netəmim okotəplan wək rəhan, məto-inu e nian Iesu tatuwa
mɨn, rəhan wək otuwa e nəhag-əhagən. Rəhan wək okələhəu-pən e nɨgəm, kən
nɨgəm otəgətun məmə rəhan wək təwɨr or tərat.
14 Okəmə nɨgəm təməsusən rəhan nimə, in otos rəhan nətouən.
15 Məto okəmə nɨgəm təmus rəhan nimə, kən rəhan natɨmnat rafin təmɨkə.
In əm, Uhgɨn otosmegəh, məto tahmen-ahmen əm e suah kit itəm taiu
mətagɨm e nimə itəm nɨgəm tatus.
16 ?Nəkotɨtun o kəp məmə, itəmat un nimə rəha Uhgɨn, kən Narmɨn Rəha
Uhgɨn tətatɨg etəmat?
17 Okəmə suah kit tərəkɨn nimə rəha Uhgɨn, kən Uhgɨn otərəkɨn in, məto-inu
nimə rəha Uhgɨn, in rəhan pɨsɨn əm. Kən nimə u rəha Uhgɨn, itəmat.
18 Təsəwɨrən məmə suah kit tateiuə-in atɨp in. Okəmə suah kit nɨkin təht
məmə in tenatɨg u-roiu e nɨganəmtɨ netəmim, in otəkəike muwa ialməl kit e
nɨganəmtɨlat məmə in otuwa ienatɨg pahrien.
19 Tol nəhlan məto-inu nenatɨgən rəha netəmim rəha nətueintən, in talməl
pɨk e nɨganəmtɨ Uhgɨn. Tahmen e Naoa Rəha Uhgɨn tatən məmə, "Uhgɨn tatol
noanɨkulu kit e nəghatən rəha suah kit itəm tatən məmə in tenatɨg wɨr, kən
Uhgɨn taskəlɨm in."
20 Kən Naoa Rəha Uhgɨn tatən mɨn məmə, "Iərəmərə tɨtun məmə, nətəlɨgən
rəha netəm kotenatɨg, ilat nat əpnapɨn əm."
21 Kən əsotənən məmə itəmat rəha suah u o rəha suah əh məmə onəkotɨləs-
ipər atɨp itəmat ron. Uhgɨn tatos-ipən natɨmnat rafin rəhatəmat məmə otasitu
etəmat.
22 Pol, o Apolos, o Pita, o nətueintən, o nəmegəhən, o nɨmɨsən, o nian roiu, o
nian itəm tatuwa, ilat rafin rəhatəmat məmə Uhgɨn otol təwɨr kəm itəmat lan,
23 kən itəmat rəha Kristo, kən Kristo in rəha Uhgɨn.

4

Aposol mɨn rəha Kristo

1 Tol nəhlan, netəmim okotəkəike motos itɨmat tahmen e iolwək mɨn
rəha Kristo itəm Uhgɨn təmələhəu-pən e nelmɨtɨmat məmə itɨmat ekotol əp
nalpəkauən anion rəha Uhgɨn.
2 Kən netəmim itəm koatehm natɨmnat rəha etəm-iasol kit, ilat kotəkəike
motol rəhalat wək təwɨr məmə nian etəm-iasol tatəplan rəhalat wək, kən tɨtun
nahatətəən elat.
3 E io, in nat əpnapɨn əm okəmə itəmat, o netəm pɨsɨn neen kotən-iarəp
nətəlɨgən rəhalat e rəhak wək. Kən io atɨp esahmenən o nakilən rəhak wək.

3:9: Mat 16:27; Efes 2:20-22 **3:11:** Aes 28:16; 1 Pita 2:4-6 **3:13:** 1 Kor 4:5 **3:16:** 1 Kor 6:19; 2 Kor 6:16 **3:19:** Job 5:13 **3:20:** Sam 94:11 **4:2:** Luk 12:42

4 E rəhak nətəligən, məmə emol əm nat itəm in təwir, məto nat u təsənən məmə
io ekətuatip. Iərəmərə əm tətuatip o nakilən rəhak wək.
5 Tol nəhlan, sotautautən o nakilən natimnat. Nakoatəsahgin e nian Iərəmərə
otuwa lan. In otəmki-pən e nəhag-əhagən natimnat itəm koatəhluaig e
napinəpən, kən in otol-arəp nat naka tətatig e niki netəmim o nolən min
rəhalat. E nian əh Uhgin otənwiwi ilat kitiəh kitiəh.
6 Piak min ne winik min. Emən-ipinə nəghatən min əh kəm itəmat
etimlau Apolos məmə itəmat onəkotos nitunən ikin, kən okəmə nakotos nipəti
nəghatən min u, "Nəkotəkəike motol əm nəghatən min itəm kinəte rəkis," kən
nəsotos-ipərən netəm-iasol neen motos-iəhau neen.
7 ?Tahro? ?Itəmat ilis taprəkis-in netəmim min rafin? ?Itəmat nakoatos
natimnat neen itəm Uhgin təsos-ipinə kəm itəmat? ! Kəp! ? Kən tahro
nakoatəghat ausit o natimnat itəm Uhgin təmos-ipinə kəm itəmat tahmen əm
məmə itəmat əm nəmotol natimnat min əh?
8 Nikitəmat təhat məmə ninotos rafin rəkis natimnat rəha Uhgin. Nikitəmat
təhat məmə ninotos rafin rəkis nautə rəha Uhgin. Nolən rəhatəmat tahmen
məmə nəmotuwa kig min rəha Uhgin, məto itimat ekotatig ləhau əm. !
Məto kəp, sənəmə nipahrienən! !Nəman! Okəmə nipahrienən məmə itəmat
nəmotuwa kig min rəha Uhgin, nikitimat otagien pik, kən okəmə tol nəhlan,
itimat min ekotol kig kitat min itəmat. Məto təsolən mihin.
9 Itimat aposol min, məto nikik təht məmə Uhgin təmələhəu itimat əpəh
ləhau agin-əh, ioatatig tahmen e netəm itəm kəmakil rəkis məmə okotəkəike
motimis. Nikik təht nəhlan məto-inu tahmen məmə ekoatətul e niganəmti
nagelo min ne netəmim rafin məmə ilat okotəplan nolən rəha nimisən
rəhatimat.*
10 ! Netəmim tepət koatən məmə itimat ialməl min o nərgi Kristo, məto
nikitəmat təht məmə itəmat nakotenatig wir e Kristo! Məto sənəmə
nipahrienən. ! Netəmim tepət koatən məmə rəhatimat nepətən tikə,
məto nakoatəghat ausit məmə rəhatəmat nepətən iahgin! Məto sənəmə
nipahrienən. Netəmim tepət koatisiai-in itəmat, məto katən rat itimat.
11 Məto, inu nipahrienən. Mətoarus-pa roiu, nəumis tatus itimat, kən
moatoaoa, kən ekoatuwin e natimnat kəmotəhap-əhap, kən netəmim koatoh
itimat, kən rəhatimat nimə tikə.
12 Itimat atip əm ioatol pik wək e nelmitimat. Nian okotən rat itimat, məto
itimat ekotəfak o nəwirən olat. Nian netəmim koatol nəratən kəm itimat, məto
itimat ekotəpnapin əm.
13 Nian netəmim koatən rat itimat, məto itimat ekoatəghat wir əm kəm
ilat. Mətoarus-pa roiu itimat ekotahmen e nuwitik rəha netəmim rafin, o
namkimik rəha nətueintən rafin.

Ilat okotəkəike kətəu-pən nolən rəha Pol

14 Esəteən nəghatən min u məmə ekol itəmat nakotaulis, məto məmə
otəhgaiir etəmat, məto-inu itəmat nenətik min itəm ekolkeike itəmat.
15 Rəhatəmat iəgətun tepət itəm okotəgətun itəmat e Kristo, kən okəm-naka
ilat kotahmen əm e rəhatəmat tata kalin ten-taosan, məto rəhatəmat tata

---

4:5: 1 Kor 3:8 **4:6:** Rom 12:3 **4:7:** Rom 12:6 * **4:9:** Nian kig kit təmol win e nəluaginən, minatitəlig matit rəhan mopael min ne rəhan tikimir min. Rəhan mopael min kotuarisig-in, kən tikimir min kotuarisig-in ilat, kən netəmim rafin kotitun məmə tikimir min okotimis. Netəmim kəmotol lafet kit, kən netəmim rafin koatəplan tikimir min atip koatoh ilat min, o kəm-naka koatol fait ilat nat iarupin min tahmen e laion. Kən Pol tatən məmə in ne rəhan min netəmim kotahmen e tikimir min itəm okotimis, kən netəmim rafin koatəplan. **4:11:** 2 Kor 11:23-27 **4:12:** Mat 5:44; 2 Tes 3:8

ətuatip kitiəh əm, inu io, məto-inu e Kristo Iesu emuwa rəhatəmat tata ətuatip nian emən-iarəp namnusən təwir kəm itəmat aupən.
16 Tol nəhlan, ekətapəh əskasik otəmat məmə onəkotətəu-pa rəhak nolən min.
17 Məto-inu o nat u, etahl-ipinə nətik e Kristo u Timoti itəm iakolkeike. In tətaiu əskasik e Iərəmərə. In otən min kəm itəmat suatip rəha nəmegəhən rəhak e Kristo Iesu itəm tatətəu-pən natimnat itəm iatəgətun e niməfak min rafin ikin min rafin.
18 Itəmat neen koatən məmə esimnə minən, kən motausit pik o rəhatəmat nepətən.
19 Məto otəsuwəhən, ekəike mimnə məplan itəmat okəmə Iərəmərə tegəhan-in io. Kən ekəsəplan əmən nəghatən min itəm netəm iausit min koatən, məto ekəplan nəsanənən rəhalat.
20 Məto-inu nərəmərəən rəha Uhgin sənəmə in nat kit rəha nəghatən, məto in nat kit rəha nəsanənən.
21 ?Kən nakotolkeike naka? ?Ekimnə malis itəmat, o ekimnə e nolkeikeən ne narmin rəha nəmeiən?

5

Pian kit, rəhan nolən tərat agin

1 Kəmən-iarəp kəm io məmə suah kit u e nikitəmat tətakləh-in pətan kit, kən təmol e nolən tərat kit itəm taprəkis-in nolən rəha netəm kəsotəfakən, nat əpnapin kəsotəfakən. In tətakləh-in pətan wi rəha rəhan tata.
2 ! Kən itəmat nakotausit ron məmə təwir əm! Nəsotətoən tərat, məto onəkotəkəike motəto tərat o nolən əh, kən nəsotahl-iarəpən suah əh, məto onəkotəkəike motahl-iarəp itəm təmol nolən rat əh e nikitəmat.
3 Nat əpnapin esatigən kitat min itəmat, məto e narmin etatig kitat min itəmat, kən tahmen əm okəmə kitat koatatig, enən rəkis e nərgi Iərəmərə Iesu məmə naka in tətuatip məmə kitat okotol e suah əh.
4 Nian nakotuwa kitiəh, kən e narmin, etatig kitat min itəmat, kən nian nəsanənən rəha Iərəmərə rəhatat Iesu in əh-ikin kitat min,
5 kən otiləs-ipən suah u əh-roiu e nelmi Setan məmə otərəkin nipətin, məto Iərəmərə otosmegəh narmin nian in tatuwa min e namnun nian.
6 Rəhatəmat nausitən tərat. ? Nəkotitun o kəp məmə, is noan məsin əm tətaləpik apiəpiə flao itəm kəmətig?
7 Otərakin rəkis is oas min rəhatəmat məmə itəmat flaoa wi itəm kəmətig u is tikə lan, kən nipahrienən itəmat nəkotahmen ətuatip e piret əh. Tol nəhlan məto-inu Kristo itəm in nəti sipsip rəha lafet rəha Nuhagego-inən, təmimis rəkis tahmen e sakrifais o nolən rat min rəhatat.
8 Tol nəhlan, pəs kotol lafet əh, məto kəsotolən e is oas, itəm tahmen e nolən tərat min itəm netəmim kotolkeike pik nolən kəm netəmim, ne nolən rat min rafin. Məto pəs kotol lafet e Piret U Is Tikə Lan, tahmen e nolən rafin itəm kotol nipahrienən motətuatip.
9 Eməte rəkis naoa kəm itəmat məmə nəsotan kələhən itəmat netəm koatakləh-in pətan.
10 Esən-iəhauən məmə nəsotanən itəmat netəm kəsotəfakən, nat əpnapin nolən rəhalat tol min-nulan: ilat koatakləh-in pətan, ilat naumis, ilat iakləh min e neiuəən, kən ilat koatəfak kəm narmi nat min. Okəmə nəsotanən itəmat min ilat, kən nəkotəkəike motiet ikin-u e nətueintən.

4:15: Kal 4:19 **4:16:** Fil 3:17 **4:17:** Wək 19:22 **4:20:** 1 Kor 2:4 **5:1:** Lev 18:7-8; Dut 22:30
5:3: Kol 2:5 **5:5:** 1 Tim 1:20 **5:6:** Kal 5:9 **5:7:** Aes 53:7; 1 Pita 1:19 **5:8:** Dut 16:3

11 Məto nɨpəti naoa itəm eməte kəm itəmat məmə onəsotan kələhən itəmat
suah kit itəm tatən məmə in piatəmat kit, məto in tətakləh-in pətan, o in
tətaumɨs, o in tatəfak kəm narmɨ nat mɨn, o in tatən rat netəmim, o in tətapɨs
nian tepət, o in tətakləh-in e neiueiuəən. Əsotolən nat kit itəmat min ilat, nat
əpnapɨn in nat əkəku əm tahmen e nəkotagwən kitiəh.
12 Sənəmə in rəhak kit wək məmə ekakil netəm kəsotəfakən. Məto in wək
rəhatəmat məmə onəkotakil nolən rəha netəmim əpəh e niməfak itəm koatol
təfagə e nolən mɨn u.
13 Uhgɨn otakil netəm Iaihluə mɨn, məto Naoa Rəha Uhgɨn tatən məmə,
"Otahl-iarəp e nɨkitəmat etəm tatol nolən rat."

6

Nolən rəha niuw-iarəpən itəm

1 Nian okəmə itəmat kəiu kuəhai ilau mɨn, in tol naulɨsən məmə otɨləs
muwɨn kəm netəm kəsotəfakən məmə okotiuw-iarəp ilau motakil rəhalau
nərgəhəuən. Məto nəkotəkəike motɨləs motuwɨn kəm iəfak mɨn.
2 ?Nəkotɨtun o kəp məmə iəfak mɨn, ilat okotakil netəmim e nətueintən? ?
Kən okəmə itəmat onəkotakil netəmim e nətueintən, kən tahro nɨkitəmat təht
məmə nəsotahmenən o nakilən rəhatəmat nolən əlkələh mɨn?
3 ?Nəkotɨtun o kəp məmə, kitat okotakil nagelo mɨn? !Kən natɨmnat mɨn rəha
nətueintən, ilat kotɨmətɨg əm o nakilən!
4 ? Kən tol nəhlan, okəmə nakoatərgəhəu o nətəlɨgən mɨn neen, tahro
nakoatuwɨn o netəm ihluə məmə ilat okotakil nərgəhəuən rəhatəmat? Ilat
kəsotosən nɨsiaiiən rəha niməfak məto-inu ilat kəsotahmenən məmə okotakil
nat asol mɨn neen tahmen e kitat.
5 Iatən nəhlan məmə nakotaulɨs lan. ?Tahro? ?Itəmat kit tɨkə itəm tenatɨg
məmə in tɨtun nələhəuən nənən mɨn əh?
6 !Məto kəp! Itəmat piak mɨn nakoatuwɨn o netəm ihluə məmə ilat okotakil
rəhatəmat nərgəhəuən mɨn. Kəsi.
7 Itəmat nakoatuwɨn o suah kit məmə otakil rəhatəmat nərgəhəuən. Inu
tatəgətun məmə nəmotəmkakiəh e suatɨp rəha Uhgɨn e nəmegəhən rəhatəmat.
?Tahro? Okəmə suah kit tatol tərat kəm ik, təwɨr məmə nakaluin əm. Okəmə
tateiuə-in ik mətakləh-in ik, aluin mɨn əm.
8 Məto kəp. Itəmat piatəmat mɨn əm, məto itəmat atɨp nəkoatol tərat kəm
itəmat mɨn, kən moateiuə-in itəmat mɨn motakləh kəm itəmat mɨn.
9 ? Nəkotɨtun o kəp məmə, netəm koatol nəratən, okol kəsotuwɨnən e
nərəmərəən rəha Uhgɨn? Əsotətəlɨg-inən neiueiuəən. Inu nɨpahrienən məmə
netəm koatakləh-in pətan, ne netəm koatəfak kəm narmɨ nat mɨn, ne nəman
itəm kɨnotol marɨt rəkɨs koatakləh-in pətan, ne nəman itəm koatit atɨp ilat
mɨn,
10 ne iakləh mɨn, ne naumɨs mɨn, ne netəm koatapɨs e wain, ne netəm
koatəghat rat e nərgɨ netəmim, ne netəm koateiuə motakləh kəm netəmim,
ilat okol kəsotuwɨnən e nərəmərəən rəha Uhgɨn.
11 Kən itəmat neen, nəmoatol nəhlan. Məto, Narmɨn Rəha Uhgɨn rəhatat
təmafəl itəmat, mələhəu kalɨn itəmat məmə rəhan, mol itəmat nəkotətuatɨp e
nɨganəmtɨn e nərgɨ Iərəmərə Iesu Kristo.

Nolən rəha nakləh-inən pətan in təfagə rat

12 Netəmim neen koatən məmə, "Natɨmnat rafin təwɨr əm məmə ekol."
Məto, sənəmə ilat rafin kotasitu etəmat. Suah kit tatən mɨn məmə, "Natɨmnat

5:11: 2 Tes 3:6; Taet 3:10 **5:13:** Dut 13:5; 17:7 **6:2:** Nol Əpən 20:4 **6:10:** Kal 5:19-21; Efes 5:5; Nol Əpən 22:15 **6:11:** Taet 3:3-7

rafin təwɨr əm məmə ekol.” Məto, okol esegəhan-inən məmə nat neen okotərəmərə e rəhak nəmegəhən.
13 Netəmim neen koatən məmə, “Nagwənən in nat təwɨr rəha nərpɨtəm, kən nərpɨtəm in tolkeike nagwənən. Kən tahmen əm, okəmə nɨpətɨtat tolkeike pətan, kən nolən əh rəha nitən pətan in təwɨr əm.” Nat mil əh, nagwənən ne nərpɨtəm, kuəwɨr, nat əpnapɨn məmə Uhgɨn otol namnun ilau kərən. Məto Uhgɨn təsos-ipamən nɨpətɨtat məmə kotɨtəp nɨpɨtan. Uhgɨn təmos-ipa nɨpətɨtat məmə kotɨsiai-in Iərəmərə lan, kən Iərəmərə in tərəmərə e nɨpətɨtat.
14 E rəhan nəsanənən, Uhgɨn təmosmegəh Iərəmərə e nɨmɨsən, kən in otosmegəh mɨn kitat.
15 ?Nəkotɨtun o kəp məmə, nɨpətɨtəmat, ilat rəha Kristo pɨsɨn əm? ?Kən nɨkitəmat təht məmə ekɨləs nɨpətɨk itəm in kitiəh ilau Kristo, kən mol kioal kitiəh ilau pətan rəha suatɨp? !Kəp! Okol təsolən mihin.
16 ?Kən nəkotɨtun o kəp məmə, etəm tətan ilau pətan rəha suatɨp, ilau katuea kitiəh əm e nɨpətɨn? Məto-inu nəghatən rəha Naoa Rəha Uhgɨn tatən məmə, “Ilau okuea nɨpətɨn kitiəh əm.”
17 Məto etəm itəm tatol kitiəh ilau Iərəmərə, tatuwa kitiəh ilau min e narmɨn.
18 Otagɨm rəkɨs otuwɨn isəu o nolən rəha nɨtəpən nɨpɨtan. Nolən rat rafin itəm suah kit tatol itəm tol pɨsɨn e itəm u, in təsərəkɨnən nɨpətɨn. Məto itəm u tatərəkɨn nɨpətɨn.
19 ?Nəkotɨtun o kəp məmə, nɨpətɨtəmat in nimə kit rəha Uhgɨn itəm Narmɨn Rəha Uhgɨn tətatɨg ikɨn, kən Uhgɨn təmos-ipɨnə Narmɨn kəm itəmat, mətatɨg etəmat? Kən itəmat sənəmə rəhatəmat atɨp u itəmat.
20 Uhgɨn təmətou rəkɨs itəmat e nətouən itəm nəmtɨn tiəkɨs. Tol nəhlan, otɨsiai-in Uhgɨn e nolən mɨn rəha nɨpətɨtəmat.

7

Nəghatən e marɨt

1 Roiu ekən-ipɨnə nənən e naoa rəhatəmat itəm nəmotəte kəm io. Əwəh, in təwɨr məmə etəmim kit təsolən marɨt.
2 Məto netəmim tepət itəm koatɨtəp pətan, tol nəhlan, təwɨr məmə etəmim otəkəike mos atɨp rəhan pətan, kən pətan tatos rəhan iərman.
3 Iərman otəkəike man ilau rəhan pətan okəmə pətan tolkeike, kən pətan otəkəike man ilau rəhan iərman okəmə iərman tolkeike.
4 Pətan təsərəmərə atɨpən e nɨpətɨn, məto rəhan iərman tatərəmərə lan. Kən tahmen-ahmen əm e iərman, in təsərəmərə atɨpən e nɨpətɨn, məto rəhan pətan tatərəmərə lan.
5 Təsəwɨrən məmə pətan o iərman təgɨn o nɨpətɨn okəmə kit tolkeike. Məto okəmə ilau kərən kuegəhan məmə təwɨr əm okuəpəs o nəfakən o nian neen, kən təwɨr əm. Məto okueike muea mɨn kitiəh. Okəmə kəsioalən, kən Setan otehm suatɨp o nos-ipən-os-ipənen kəm ilau. Iatən nəhlan məto-inu itəmat rafin nəsotəskasɨkən.
6 Nəghatən əh məmə, “okuəpəs o nəfakən o nian neen,” in nətəlɨgən əm rəhak, sənəmə lou kit.
7 E rəhak nətəlɨgən, təwɨr məmə netəmim rafin okəsotolən marɨt tahmen lak. Məto Uhgɨn tatol suatɨp pɨsɨn pɨsɨn mɨn kəm kitat kitiəh kitiəh, kən tatol məmə neen koatol marɨt, kən neen koatan əm.
8 Kən iatən kəm netəm kəsotolən marɨt ne nəutahlɨmɨs mɨn məmə, təwɨr məmə koatan əm məmə io ne.

6:12: 1 Kor 10:23 **6:13:** 1 Tes 4:3-5 **6:14:** Rom 8:11; 1 Kor 15:20; 2 Kor 4:14 **6:15:** Efes 5:30
6:16: Mat 19:5 **6:17:** Jon 17:21-23; Rom 8:9-11 **6:20:** 1 Kor 7:23; 1 Pita 1:18-19

9 Məto okəmə tiəkis olat məmə okotaliwək e suatip ətuatip, kən təwir məmə
okotəkəike motol marit pəs nikilat təsəht pikən.
10 Itəmat itəm nəmotol marit, ekən-ipinə nəghatən u kəm itəmat, sənəmə
rəhak məto rəha Iərəmərə məmə, pətan otəsapəsən rəhan iərman.
11 Məto okəmə in otol, kən təwir məmə otəsətəu-pən minən suah kit min,
o okəmə tahro, titəlig-pən min əm o rəhan iərman. Kən iərman otəsapəsən
rəhan pətan.
12 Itəmat itəm rəhatəmat nəman o nipitan kəsotəfakən, inu rəhak əm
nəghatən, sənəmə rəha Iərəmərə, məmə okəmə itəmat kit, rəhan pətan
təsəfakən, məto tolkeike məmə ilau kətuatig, iərman otəsapəsən.
13 Kən okəmə itəmat kit, rəhan iərman təsəfakən, məto tolkeike məmə ilau
kətuatig, pətan otəsapəsən.
14 Otol nəhlan məto-inu nian pətan kit tatəfak, kən Uhgin tatələhəu kalin
min rəhan iərman məmə rəha Uhgin. Kən nian iərman kit tatəfak, kən Uhgin
tatələhəu kalin min rəhan pətan məmə rəha Uhgin. Okəmə təsolən nulan,
kən rəhatəmat nisualkələh, ilat rəha nətueintən əm, məto tol nəhlan, Uhgin
tatələhəu kalin ilat məmə rəhan min, məto-inu təmələhəu kalin rəkis tata ne
mama.
15 Məto okəmə etəm təsəfakən tolkeike məmə otapəs rəhan pətan o iərman
itəm tatəfak, egəhan in əm. Etəm tatəfak, iərman o pətan, Uhgin təsaskəlimən
ilat e marit əh. Məto, Uhgin təmaun-in itat məmə okotatig mətig e nəmənlinuən.
16 Pətan, kəm-naka Uhgin otosmegəh rəham iərman e nolən təwir rəham.
Kən iərman, kəm-naka Uhgin otosmegəh rəham pətan e nolən təwir rəham.
17 Məto in əm u, nian Uhgin təmaun-in itəmat, nəmotatig e natigən pisin
pisin min itəm Iərəmərə təmələhəu, kən təwir məmə nəkotatig əm lan. Inu
rəhak nəghatən iatələhəu kəm niməfak min rafin.
18 Nian Uhgin təmaun-in suah kit, okəmə kəməhg-ipən in, kən otəsəhluaig-
inən nəhg-ipənən itəm kəmol lan. Kən nian Uhgin təmaun-in suah kit min,
okəmə kəsəhg-ipənən, kən təwir məmə təsegəs-inən məmə okəhg-ipən.
19 In nat əpnapin əm okəmə kəməhg-ipən suah kit o kəsəhg-ipənən. Nat
keike məmə kitat kotətəu-pən əm nəghatən min rəha Uhgin.
20 Nian Uhgin təmaun-in itəmat, nəmotatig e natigən pisin pisin min, kən
təwir məmə nəkotatig əm elat.
21 ?Nian Uhgin təmaun-in ik, ik slef əm kit? Nikim təsəht pikən, məto okəmə
nəkitun nətəu-pənən suatip itəm kəmikis slef min lan, ətəu-pən əm.
22 Tol nəhlan məto-inu etəm slef əm nian Iərəmərə təmaun-in, in etəm rəha
Iərəmərə itəm kəmikis rəkis, kən tahmen-ahmen əm, etəm itəm sənəmə slef kit
nian Iərəmərə təmaun-in, in slef əm rəha Kristo.
23 Uhgin təmətou rəkis itəmat e nətouən itəm nəmtin tiəkis. Sotolən məmə
itəmat nakotuwa slef min rəha netəmim.
24 Piak min ne winik min, nian Uhgin təmaun-in itəmat, nəmotatig e natigən
pisin pisin min, kən təwir məmə nəkotatig əm elat itəmat Uhgin.
25 Inu nəghatən kit rəhatəmat netəm wi itəm nəsotolən marit. Esos
ətuatipən nəghatən kit o Iərəmərə, məto iakən əm rəhak nətəligən. Məto
itəmat nəkotitun məmə rəhak nəghatən in nipahrienən, məto-inu Iərəmərə
təmasəkitun io.
26 Məto-inu o nəratən asol itəm nəkotatig lan, rəhak nətəligən tol min-nulan
məmə, nəkotatig əm nulan nəkotatig mihin u-roiu.
27 ?Tahro? ?Nəmol marit? Segəs-inən suatip o napəsən rəham pətan. ?
Tahro? ?Nəsolən marit? Segəs-inən suatip o nosən rəham kit pətan.

7:9: 1 Tim 5:14 **7:10:** Mat 5:32 **7:15:** Rom 14:19 **7:16:** 1 Pita 3:1 **7:19:** Rom 2:25; Kal 5:6; 6:15 **7:22:** Flm 16; 1 Pita 2:16

28 Məto okəmə natol mariɨt, nəsolən təfagə rat. Kən okəmə pətan wi tatol
mariɨt, in təsolən təfagə rat. Məto netəm kəmotol mariɨt, okotatiɨg e nəratən
tepət e rəhalat natiɨgən, kən iakolkeike məmə nəsotuwiɨnən e nəratən miɨn əh.
29 Piak miɨn ne wiɨniɨk miɨn, inu niɨpəti nəghatən rəhak. Natiɨgən rəha netəmim
e nətueintən in tiɨnəkuəkiɨr əm. Kən roiu ne matuwiɨn, netəm kəmotol mariɨt,
okəsotətəliɨg-in piɨkən nolən rəha mariɨt rəhalat.
30 Kən okəmə suah kit tətasək, təwiɨr məmə otaliwək e nəmegəhən rəhan
tahmen məmə təsasəkən. Kən okəmə suah kit niɨkin tagien, in otaliwək
tahmen məmə niɨkin təsagienən. Kən okəmə suah kit tatos-nəmtiɨn nat kit,
təwiɨr məmə niɨkin təht məmə sənəmə rəhan.
31 Kən təwiɨr məmə netəmim itəm koatol bisnes e nətueintən, ilat okotətəliɨg-
in məmə rəhalat bisnes in nat əpnapiɨn əm, məto-inu nətueintən ne nəwiɨrən
rəhan otəpaniɨkə.
32 Iakolkeike məmə niɨkitəmat təsəht piɨkən nat kit rəha nətueintən u. Tol
nəhlan, okəmə suah kit təsolən mariɨt, niɨkin tatəht piɨk wək rəha Iərəmərə
məmə tahro nulan mol Iərəmərə niɨkin tagien o wək itəm in tatol.
33 Məto etəm təmol mariɨt, niɨkin tatəht piɨk əm natiɨmnat rəha nətueintən
məmə otahro nulan mol niɨki rəhan pətan tagien,
34 kən rəhan nətəliɨgən tatuwiɨn o nat kəiu, rəhan pətan ne wək rəha Iərəmərə.
Kən pətan itəm təsolən mariɨt, o pətan wi, niɨkin tatəht piɨk wək rəha Iərəmərə
məmə tahro nulan in otətuakəm o Iərəmərə e niɨpətiɨn ne narmiɨn. Məto
pətan itəm təmol mariɨt, in tatətəliɨg-in piɨk əm natiɨmnat rəha nətueintən məmə
otahro nulan mol rəhan iərman niɨkin tagien.
35 Iatən-ipiɨnə nəghatən miɨn u o nəwiɨrən atiɨp rəhatəmat, sənəmə iatən-iəhau
itəmat, məto məmə nakotətəu-pən suatiɨp rəha nəmegəhən itəm tətuatiɨp, kən
niɨkitəmat tatəht piɨk wək rəha Iərəmərə.
36 Məto okəmə iərman kit ne pətan wi kit, kiɨnən-iəkiɨs məmə ilau okioal
mariɨt, kən iərman təmə okuəpəs pitən, məto roiu niɨkin təht məmə təsolən
nolən ətuatiɨp e pətan əh, kən okəmə pətan əh tətatiɨg wiɨr əm o nup miɨn neen,
kən iərman niɨkin təht məmə təike mol-tə mariɨt e pətan əh, kən təwiɨr əm, in
tiɨtun nolən. In təsolən təfagə rat. Məto təwiɨr məmə in otol mariɨt.
37 Kən okəmə kəiu miɨn nəhlan kioalkeike məmə okioal mariɨt, məto iərman
niɨkin tiɨnəht rəkiɨs məmə okuəpəs mariɨt, kən suah kit tiɨkə itəm tatəkəike kəm in
məmə in tapəs mariɨt, məto iərman əm in tatərəmərə e niɨkin, kən niɨkin tiɨnəht
rəkiɨs məmə otəsolən mariɨt e pətan əh, suah əh, in miɨn tatol nolən ətuatiɨp.
38 Tol nəhlan, iərman itəm tatol mariɨt e pətan wi, in tatol ətuatiɨp, məto
iərman itəm təsolən mariɨt, in tatol təwiɨr maprəkiɨs.
39 Pətan otəkəike mətatiɨg ilau rəhan iərman e nian rafin, məto okəmə rəhan
iərman tiɨmiɨs, in tiɨtun nolən mariɨt e suah kit miɨn itəm in tolkeike, məto nat
kitiəh əm, in təike mol mariɨt e iərman kit itəm tatəfak kəm Iərəmərə.
40 Məto e rəhak nətəliɨgən, okəmə in tətatiɨg əm nəhlan məsolən mariɨt, kən
niɨkin otagien taprəkiɨs-in okəmə in tatol mariɨt. Kən niɨkik təht məmə Narmiɨn
Rəha Uhgiɨn tətatiɨg miɨn lak mos-ipa nəghatən əh kəm io.

8

Nagwənən itəm katol sakrifais lan kəm narmiɨ nat miɨn

1 Kən roiu, iakəghat e nagwənən miɨn itəm katol-pən sakrifais lan kəm narmiɨ
nat miɨn. Kitat kotiɨtun məmə, “kitat rafin koatos niɨtunən.” “Niɨtunən” in nat
kit itəm suah kit tətausit ron, məto nolkeikeən tatiləkiɨn matiɨləs-ipər etəmim.

7:31: 1 Jon 2:17 **7:39:** Rom 7:2-3 **8:1:** Wək 15:29

2 Okəmə suah kit nɨkin təht məmə in tɨtun pɨk nat, məto in təsɨtunən əh
natɨmnat itəm in otəkəike mɨtun.
3 Məto etəmim itəm tolkeike Uhgɨn, Uhgɨn tɨtun in.
4 ?Kən tahro e nagwənən mɨn itəm katol-pən sakrifais lan kəm narmɨ nat
mɨn? Kitat kotɨtun məmə narmɨ nat in nat əpnapɨn əm kit e nətueintən, kən
uhgɨn əlkələh mɨn kotɨkə, məto Uhgɨn kitɨəh əm.
5 Katən məmə, "uhgɨn əlkələh" mɨn ne "ɨərəmərə əlkələh" mɨn tepət əh-ikɨn.
Inu neiuəən əm. Məto nɨpahrienən netəmim neen koatəfak kəm ilat. Məto
nat əpnapɨn okəmə uhgɨn əlkələh mɨn əh-ikɨn, əpəh e neai o əpəh ləhau e
nətueintən,
6 məto o kitat, Uhgɨn kitɨəh əm, Tata Uhgɨn. Natɨmnat rafin təmɨsɨ-pən lan,
kən təmos-ipa nəmegəhən kəm kitat məmə kitat okotol nəwian. Kən Iərəmərə
kitɨəh əm, Iesu Kristo, kən Uhgɨn təmol natɨmnat rafin agɨn e Kristo, kən e
Kristo kitat koatəmegəh.
7 Məto sənəmə netəmim rafin kotɨtun nəghatən u. Aupən, netəmim neen
kəmotəfak kəm narmɨ nat mɨn nian rafin. Məto roiu, nian koatun mit itəm
kəmol sakrifais lan kəm narmɨ nat, nɨkilat təht məmə koatəfak kəm uhgɨn
əlkələh mɨn pahrien. Kən ilat koatəto məmə koatol təfagə rat məto-inu nɨkilat
təsəskasɨkən.
8 Məto nagwənən təsolən kitat kotuwa iuəhkɨr o Uhgɨn. Okəmə kəsotunən
mit əh, o kotun mit əh, nətəlɨgən rəha Uhgɨn kəm kitat in tahmen əm.
9 Təwɨr əm, nəkotɨtun nətəu-pənən suatɨp itəm nakotolkeike, məto oatəto
itəmat. Sotolən nat kit itəm nakotolkeike məto in otol məmə piatəmat kit o
wɨnɨtəmat kit itəm nɨkin təsəskasɨkən təme e rəhan nəmegəhən.
10 Ekən nəhlan məto-inu okəmə suah kit itəm nɨkin təsəskasɨkən, tatehm
itəmat itəm nakoatos nɨtunən əh, kən nakotuwɨn e nimə rəha narmɨ nat mɨn
məmə nakotagwən, kən tahro? Kəm-naka rəhatəmat nolən otiuw-pən rəhan
nətəlɨgən, kən in mɨn otuwɨn mun mit itəm kəmotol sakrifais lan kəm narmɨ
nat mɨn, kən in tatol təfagə rat kit.
11 Kən nɨtunən itəm nɨkitəmat təht məmə nakoatos, in tatərəkɨn etəm nɨkin
təsəskasɨkən. Məto in piatat kit itəm Kristo təmɨmɨs ron.
12 Nian nəkoatol nolən rat e itəmat kit e nolən əh, matərəkɨn nɨkin
təsəskasɨkən, kən nəkoatol təfagə rat e Kristo.
13 Tol nəhlan, okəmə nat kit itəm iatun tol piak tatəme e rəhan nəmegəhən,
kən təwɨr məmə esun mɨnən mit nian kit ne məmə otəsəmeən e rəhan
nəmegəhən.

9

Pol təmuhalpɨn nəghatən itəm katətu-pən lan

1 ?Nɨkitəmat təht məmə ekɨtun nolən nat naka itəm iakolkeike, o kəp? !Əwəh!
?Io aposol kit, o kəp? !Əwəh! ?Eməplan Iesu Iərəmərə rəhatat e nɨganəmtək, o
kəp? !Əwəh! ?Itəmat u noa rəhak wək e Iərəmərə, o kəp? !Əwəh!
2 Okəmə netəmim neen koatən məmə sənəmə io aposol, məto nɨpahrienən,
itəmat nəsotɨtun nənən nəhlan, məto-inu nəmegəhən rəhatəmat e Iərəmərə
tatəgətun məmə io aposol kit.
3 Ekuhalpɨn nəghatən rəha netəmim neen itəm koatən məmə io sənəmə
aposol kit.
4 ?Nian kitat aposol mɨn koatətapəh otəmat o nagwənən ne nat okənɨm ne,
in ətuatɨp o kəp? Əwəh, itəmat nəkotɨtun.

8:2: Kal 6:3 **8:4:** Dut 4:39; 6:4; Kal 4:8 **8:6:** Efes 4:5,6 **8:9:** Rom 14:13-15; Kal 5:13 **8:11:** Rom 14:15,20 **8:13:** Rom 14:21 **9:1:** Wək 22:17-18; 26:16; 1 Kor 15:8-9 **9:2:** 2 Kor 3:2-3 **9:4:** Luk 10:8

5 Aposol mɨn neen, ne pia Iərəmərə mɨn, ne Pita,* rəhalat nɨpɨtan itəm
koatəfak koatuarisɨg-in ilat nian ilat kotaliwək moatol wək rəha Iərəmərə. ?In
tətuatɨp məmə kitat kotol tahmen-ahmen əm, o kəp? Əwəh, itəmat nəkotɨtun.
6 ?O nɨkitəmat təht məmə io əm ne Panapas, itɨmlau pɨsɨn əm ekuəkəike
mioal atɨp wək o natɨgən rəhatɨmlau?
7 Otətəlɨg-in-tu, tol nəhlan. ?Pah tatol mopael məto təsolkeikeən məmə
katətou in lan? ?O, pah tətasum məsunən nagwənən lan? ?O, pah tətagwən
nat megəh mɨn məsunən əh kit ne?
8 ?Nɨkitəmat təht məmə natɨmnat mɨn itəm iatəghat-in, koatɨsɨ-pən əm o
nətəlɨgən rəha netəmim? !Kəp! Lou tatən nat kitɨəh əm.
9 Kəmətе e Lou rəha Moses məmə, “Nian nakotasɨg kau motuwa məmə
otol wək mewɨg-ewɨg e wit, sotəlisən nohlɨn pəs ton nɨmɨsmɨsɨ wit neen.”† ?
Tahro? ?Nɨki Uhgɨn tatəht əm kau mɨn, 10 o nɨkin tatəht mɨn kitat? Əwəh,
kəmos-ipa lou u o rəhatat nəwɨrən, məto-inu netəm itəm kotaupən motəfe nat
e nasumən, ne netəm koatuarisɨg motəulək ikɨn, ilat rafin nətəlɨgən rəhalat
kitɨəh əm məmə okotos nagwənən e nasumən u.
11 E wək mɨn rəhatɨmat, tahmen əm məmə emotasum kit məmə itəmat
nəkotagwən ikɨn, inu nagwənən rəha narmɨtəmat. ?Kən tahro, tɨəkɨs otəmat
məmə nakotos-ipa nagwənən neen rəha nɨpətɨn kəm itɨmat?
12 Netəm pɨsɨn neen kotɨtun nətapəh-inən nagwənən otəmat, kən in tətuatɨp
əm, məto ilat koatol wək rəha Uhgɨn. ?Kən tahro e itɨmat? !Nətapəhən
rəhatɨmat in tətuatɨp agɨn!
Məto itɨmat esətolən kəm itəmat məmə itɨmat ekotɨtun mihin nolən. Məto
itɨmat ekotol natɨmnat rafin itəm ekotɨtun nolən, nat əpnapɨn in tɨəkɨs, məmə
esotahtosɨg-inən namnusən təwɨr rəha Kristo.
13 ?Nəkotɨtun o kəp məmə, netəmim itəm koatol wək e Nimə Rəha Uhgɨn,
koatos nɨgɨlat ikɨn nagwənən? Kən netəmim itəm koatol wək e olta, ikɨn katol
sakrifais ikɨn, koatos nɨgɨlat ikɨn nagwənən.
14 E suatɨp kitɨəh əm, Iərəmərə təmən məmə, netəmim itəm koatən-iarəp
namnusən təwɨr, rəhalat natɨmnat o natɨgən otəkəike mɨsɨ-pən ikɨn.
15 Məto esətapəh-inən kəm itəmat o nat naka itəm tətuatɨp əm kən ekɨtun
nətapəh-inən. Əməsəteən naoa u məmə itəmat nəkotol natɨmnat mɨn neen
əh kəm io. Iatausit məsɨn məmə iatən-iarəp namnusən təwɨr kəsətouən io
lan. Kən esolkeike agɨn-əhən məmə ekətəu-pən suatɨp pɨsɨn. Nɨmɨsən in təwɨr
taprəkɨs-in suatɨp pɨsɨn.
16 Məto esausitən məmə iatən-iarəp namnusən təwɨr məto-inu, ekəike mən-
iarəp. !Kəsi, nahmməən asol otuwa ron io okəmə esən-iarəpən namnusən təwɨr!
17 Okəmə iatən-iarəp nəghatən rəha Uhgɨn məto-inu iakolkeike mol nulan,
kən tətuatɨp məmə ekos nətouən lan. Məto in Uhgɨn əm itəm təmɨtəpun io
məmə ekol wək u, kən tol nəhlan, ekəike mol.
18 ?Kən rəhak nətouən in naka? In əm u, məmə nian ekən-iarəp namnusən
təwɨr, ekən-iarəp əpnapɨn əm, məsosən nətouən lan, kən tol nəhlan esətapəhən
o nat kit, nat əpnapɨn in tətuatɨp məmə ekol.
19 Suah kit təsərəmərəən lak, məto io emos-iəhau atɨp io məmə io slef əm
rəha netəmim rafin məmə ekiuw-pa tepət kotuwa o Kristo.
20 Nian emətan itɨmat netəm Isrel, emuwa mahmen e netəm Isrel məmə
ekiuw-pa ilat kotuwa o Kristo. Kən nat əpnapɨn Lou təsərəmərəən lak, nian

---

* **9:5:** Nəghatən Kris ətuatɨp tatən məmə, ‘Kefas’ itəm in nərgɨn kit mɨn rəha Pita † **9:9:** wit: Əplan e tiksonari. **9:9:** Dut 25:4; 1 Tim 5:18 **9:10:** 2 Tim 2:6 **9:11:** Rom 15:27 **9:12:** Wək 20:34; 2 Kor 11:9 **9:13:** Dut 18:1-3 **9:14:** Mat 10:10; Kal 6:6 **9:16:** Jer 20:9

emətan itɨmat netəm koatətəu-pən Lou, emuwa mahmen elat, məmə ekiuw-pa ilat kotuwa o Kristo.
21 Nian emətan itɨmat netəm kəsotətəu-pənən Lou, emuwa mahmen elat. Məto esərakinən lou rəha Uhgɨn, kəp. Lou rəha Kristo tatərəmərə lak. Emol nəhlan məmə ekiuw-pa ilat kotuwa o Kristo.
22 Nian emətan itɨmat netəm rəhalat nahatətəən təsəskasɨkən, emuwa mah-men elat məmə ekiuw-pa ilat kotuwa o Kristo. Emuwa mahmen e netəmim rafin məmə e nolən mɨn rafin ekiuw-pa neen kotuwa o Kristo.
23 Iatol nəhlan o namnusən təwɨr məmə io mɨn ekos natɨmnat wɨr mɨn rəhan.
24 ?Nəkotɨtun o kəp məmə, e naiuən, netəmim rafin koataiu, məto kitiəh əm tatol win? Kən təwɨr məmə nakotaiu e nolən rəha naiuən itəm nakotalkut pɨk məmə onəkotol win. 25 Netəmim itəm kotolkeike məmə kotuwɨn e naiuən, kotətuakəm əskasɨk o rəhalat naiuən. Koatol məmə okotol win e nat kit itəm otəpanɨkə, məto kitat koatol məmə kitat okotol win e nat kit itəm tətatɨg lilɨn.
26 Tol nəhlan, tahmen e naiuən, esaiu əpnapɨnən, kən tahmen e boksig, esəht-arəpənən tahmen e etəmim tatəht magoagəp.
27 ! Kəp! Iatətuakəm kəm nɨpətɨk məmə otuwa rəhak slef. Iatol nəhlan məmə, nian emən-iarəp namnusən təwɨr kəm netəmim tepət rəkɨs məmə ilat okotuwa e naiuən əh, kən io ekəsuwamən mahmen e etəmim itəm təmətgəhl lou rəha naiuən kən kərakin e naiuən.

10

Pol təmən-iarəp nolən rəha netəm Isrel aupən

1 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn, iakolkeike məmə nəkotɨtun məmə nian tɨpɨtɨmat mɨn kəmotiet Ijip, ilat rafin, mal napuə təmətagəhl olat, kən ilat rafin kəmotuwɨn-pən itəhəi u katən məmə Nɨtəhəi Asiə.
2 Kən e mal napuə ne nɨtəhəi, Uhgɨn təmol baptais elat rafin məmə okotuwa netəmim rəha Moses.
3 Kən ilat rafin kəmotun nagwənən kitiəh əm itəm təmɨsɨ-pən e Narmɨn Rəha Uhgɨn,
4 kən motənɨm nəhau kitiəh əm itəm təmɨsɨ-pən e Narmɨn Rəha Uhgɨn, məto-inu kəmotənɨm nəhau e kəpiel rəha Narmɨn Rəha Uhgɨn itəm təmətan ilat min ilat, kən kəpiel əh in Kristo.
5 Nat əpnapɨn ilat kəmotol nəhlan, məto Uhgɨn nɨkin təməsagienən olat tepət, kən ilat tepət kəmotɨmɨs əpəh ikɨn pɨsɨn pɨsɨn mɨn taruən-aruən ikɨn.
6 Kən Uhgɨn təmegəhan-in natɨmnat mɨn əh məmə ilat nəmtətin mɨn məmə otəhgaiir etat motəgətun itat, kən okəsotolən tɨkɨrɨlat motələhəu-pən rəhatat nətəlɨgən e nolən rat mɨn tahmen e itəm kəmotol aupən.
7 Əsotətəu-pənən nolən rəha nəfakən kəm narmɨ nat mɨn tahmen elat neen kəmoatol aupən. Naoa Rəha Uhgɨn tatən məmə, “Netəmim kəmotəpələh məmə okotagwən motənɨm, kən motətul məmə okotol danis u tiuw-pən ilat tərat ikɨn.”
8 Tərat məmə kitat okotit anion nɨpɨtan tahmen elat neen kəmoatol aupən, kən ilat rafin tuente-tri-taosan kəmotɨmɨs e nian kitiəh əm.

9:20: Wək 21:20-26 **9:22:** 2 Kor 11:29 **9:25:** Fil 3:14; 2 Tim 2:4-5; 4:7-8 **9:27:** Rom 8:13; 13:14 **10:1:** Eks 13:21-22 **10:1:** Eks 14:22 **10:3:** Jon 6:31; Eks 16:4,35 **10:4:** Eks 17:6; Nam 20:11 **10:5:** Nam 14:29-30 **10:6:** Nam 11:4,34; 1 Kor 10:11 **10:7:** Eks 32:4,6,19 **10:8:** Nam 25:1-9

9 Tərat məmə kitat okotol natɨmnat itəm otiuw nemə̇ha rə̇ha Iərəmərə*
tahmen elat neen kəmoatol aupən, kən sɨnek tus ilat kotɨmɨs.
10 Tərat məmə nakotən nɨkalɨ Uhgɨn tahmen elat neen kəmoatol aupən, kən
nagelo rə̇ha nɨmɨsən tohamnu ilat.
11 Kən Uhgɨn təmegə̇han-in natɨmnat mɨn əh məmə otuwa e nəmegə̇hən
rə̇halat, məmə ilat nəmtətin mɨn, kən kəmə̇te ilat məmə okotə̇hgaiir etat
motəgətun itat, itəm koatatɨg roiu məmə namnun nian tatuwa iuə̇hkɨr.
12 Kən okəmə nɨkitəmat tə̇ht məmə nakotətul əskasɨk, oatəto wɨr itəmat,
məto-inu itəmat mɨn nəkotɨtun nəmeən e nolən rat mɨn əh.
13 Nos-ipən-os-ipənən itəm tatuwa e nəmegə̇hən rə̇hatəmat tahmen əm
e itəm katol mihin e netəmim rafin. Məto nian rafin, Uhgɨn tatol rə̇han
nəghatən, kən otəsegə̇han-inən nos-ipən-os-ipənən otuwa e nəmegə̇hən
rə̇hatəmat məmə in təskasɨk maprə̇kɨs-in nəsanənən rə̇hatəmat. Məto nian
nos-ipən-os-ipənən tatuwa e nəmegə̇hən rə̇hatəmat, Uhgɨn otol suatɨp kit
məmə onəkotɨtun nosən nətulən rə̇hatəmat, məmə nat əh otəsiuw-pənən
itəmat e nəratən.

Narmɨ nat mɨn ne iəfak mɨn

14 Tol nə̇hlan rə̇hak mɨn, otagɨm rə̇kɨs e nolən rə̇ha nəfakən kəm narmɨ nat
mɨn.
15 Itəmat netəm kotenatɨg, kən otakil atɨp nəghatən rə̇hak məmə in təwɨr o
tərat.
16 Nian kitat kotagwen e Nagwənən Rə̇ha Nəmtətin Rə̇ha Iesu, kən motən
kəm Uhgɨn məmə nɨkitat tagien o nənɨmən, kən moatənɨm nənɨmən əh, tah-
men məmə kitat koatuwa moatol kitiə̇h kitat Kristo e nɨtan. ?Iatən pahrien, o
kəp? Kən nian kitat koatun pɨret itəm kotəmkas katoor, kitat koatuwa kitiə̇h
kitat Kristo. ?Iatən pahrien, o kəp?
17 Kitat u netəmim tepət, məto kotahmen e nɨpətɨn kitiə̇h əm, məto-inu pɨret
kitiə̇h əm, kən kitat rafin koatun əm pɨret əh.
18 Nɨkitəmat tatə̇ht nolən rə̇ha netəm Isrel. Nian etəm tatol sakrifais kəm
Uhgɨn, kən netəmim neen koatun mit itəm kəmol sakrifais lan, tahmen əm
məmə ilat rafin kəmotuwa kitiə̇h ilat Uhgɨn e sakrifais əh. ?Inu nɨpahrienən,
o kəp? Əwə̇h, in nɨpahrienən.
19 ?Naka nɨpətɨ rə̇hak nəghatən mɨn? ?Tahro? ?Iakatən məmə mit itəm katol
sakrifais lan kəm narmɨ nat mɨn nəsanənən əh-ikɨn rə̇halat, o kəp? Kəp. ?O
tahro? ?Iakatən məmə narmɨ nat mɨn, ilat uhgɨn əlkə̇lə̇h mɨn neen, o kəp?
Kəp.
20 Məto iakatən məmə nian netəmim koatol sakrifais kəm narmɨ nat mɨn,
koatol kəm iərmɨs mɨn, kəsotolən kəm Uhgɨn. Kən esolkeikeən məmə nako-
tuwa kitiə̇h itəmat iərmɨs mɨn.
21 Okol nəsuwɨnən mun pɨret ne wain e Nagwənən Rə̇ha Nəmtətin Rə̇ha
Iesu, kən matɨg muwɨn mɨn e nɨmə̇fak rə̇ha narmɨ nat mɨn mun sakrifais ne
wain rə̇ha iərmɨs mɨn ilat netəm koatə̇fak lan.
22 ?Tahro? ?Nə̇koatol məmə Iərəmərə otetet itəmat tahmen e netəm Isrel? ?
Nɨkitəmat tə̇ht məmə nəsanənən rə̇hatat tepət maprə̇kɨs-in rə̇ha Uhgɨn?
23 Itəmat nakoatən məmə, “Təwɨr əm məmə ekol natɨmnat rafin itəm
iakolkeike.” Məto io ekən məmə, sənəmə ilat rafin koatasitu etəmat. Itəmat

---

* **10:9:** Tatə̇ghat o nolən rə̇ha netəmim itəm koatol nolən rat kit, kən nolən rat kit mɨn, tatuwɨn matuwɨn məmə okotə̇plan okəmə Uhgɨn otol nalpɨnən o kəp. **10:9:** Eks 17:2 **10:9:** Nam 21:5,6 **10:10:** Nam 16:41-50; 17:5,10 **10:16:** Mat 26:26-28 **10:17:** Rom 12:5 **10:18:** Lev 7:6 **10:19:** 1 Kor 8:4 **10:20:** Dut 32:17; Nol Əpən 9:20 **10:21:** 2 Kor 6:15-16 **10:22:** Dut 32:21

nakoatən məmə, “Təwɨr əm məmə ekol natɨmnat rafin itəm iakolkeike.” Məto io ekən məmə sənəmə ilat rafin itəm koatasitu e nəmegəhən rəhatəmat.
24 Təsəwɨrən məmə itəmat kit tategəs-in atɨp rəhan nəwɨrən, məto tatəkəike megəs-in mɨn rəha netəmim mɨn neen.
25 Otun əm mit rafin itəm katol-salɨm-in e maket, kən məsotətapəh-inən nəghatən lan məmə kəmol sakrifais lan kəm narmɨ nat mɨn, o kəp. Kən nɨkitəmat təsəht pɨkən.
26 Nolən əh təwɨr əm məto-inu Naoa Rəha Uhgɨn tatən məmə, “Nətueintən ne natɨmnat rafin əh-ikɨn, ilat rəha Iərəmərə.”
27 Kən okəmə etəm təsəfakən kit tətapəh-in ik məmə nakuwɨn e rəhan nimə muagwən, kən nɨkim tagien məmə onəkuwɨn, un əm nagwənən naka itəm tatos-ipɨnə, məsətapəhən məmə kəmol sakrifais lan kəm narmɨ nat mɨn o kəp. Nɨkim təsəht pɨkən.
28 Məto okəmə kit tən-ipɨnə kəm ik məmə, “Kəmol sakrifais e mit u kəm narmɨ nat mɨn,” kən təwɨr məmə nəsunən. Nɨkim otatəht suah əh, ne nətəlɨgən rəhan.
29 Sənəmə nat tərat ron ik, məto in nat tərat e nətəlɨgən rəhan əm. ?Məto tahro nətəlɨgən rəha suah kit mɨn otakil rəhak nolən itəm iakolkeike məmə ekol, kən mahtosɨg-in io məmə esolən nat kit?
30 ?Okəmə iatən kəm Uhgɨn məmə nɨkik tagien o nagwənən, tahro okən rat io o nat kit itəm emən rəkɨs kəm Uhgɨn məmə nɨkik tagien lan?
31 Nəukətɨ nəghatən rafin əh tol nəhlan, nat naka itəm onəkol, o nakagwən, o nakənɨm, nəkəike mol ilat rafin e nolən itəm otɨləs-ipər nərgɨ Uhgɨn lan.
32 Solən məmə suah kit təme e rəhan nəmegəhən, okəmə in noanol rəha Isrel, o Iaihluə, o suah kit e niməfak rəha Uhgɨn.
33 Otol nolən əh tahmen e nolən rəhak itəm iatalkut məmə ekol nɨki netəmim rafin kotagien e nolən mɨn rafin. Iatol nəhlan məto-inu esegəs-in atɨpən rəhak nəwɨrən, məto rəha netəmim tepət, məmə Uhgɨn otosmegəh ilat.

11

1 Otasgəwɨn io tahmen məmə io iatasgəwɨn Kristo.

Nolən rəha nəfakən

2 Iatənwiwi itəmat məto-inu nəsotaluinən io e natɨmnat rafin itəm emol kən məgətun, kən naskəlɨmən nəgətunən mɨn tahmen əm məmə eməgətun itəmat lan.
3 Məto iakolkeike məmə itəmat rafin nəkotɨtun məmə rəhn-kapə netəmim rafin in Kristo itəm tərəmərə elat, kən rəhn-kapə pətan in rəhan iərman itəm tərəmərə lan, kən rəhn-kapə Kristo in Uhgɨn itəm tərəmərə lan.
4 Suah kit tatol aulɨs Kristo okəmə təfətain rəhn-kapə nian in tatəghat kəm Uhgɨn e nəfakən o tatən-iarəp nəghatən itəm Uhgɨn təmos-ipən kəm in.
5 Məto pətan tatol aulɨs rəhan iərman okəmə təsəfətainən rəhn-kapə nian in tatəghat kəm Uhgɨn e nəfakən o tatən-iarəp nəghatən itəm Uhgɨn təmos-ipən kəm in. Nolən əh tahmen əm məmə təmak rəhn-kapə.*

10:23: 1 Kor 6:12 **10:24:** Rom 15:1-2 **10:26:** Sam 24:1 **10:28:** 1 Kor 8:7 **10:30:** 1 Tim 4:4 **10:31:** Kol 3:17 **10:32:** Rom 14:13 **10:33:** 1 Kor 9:20-22 **11:1:** 1 Kor 4:16 **11:3:** Jen 3:16; Efes 5:23

* **11:5:** Okəmə pətan kit təmak rəhn-kapə, in nat kit rəha naulɨsən. Netəmim neen koatən məmə in nəmtətin kit məmə katol nalpɨnən kit kəm in, kən netəmim neen koatən məmə in nəmtətin kit məmə in pətan rəha nausitən.

6 !Okəmə pətan kit təsotolkeikeən məmə otəfətain rəhn-kapə nəhlan, təwɨr
məmə otəte əm noanun! Məto okəmə in tətaulɨs o nəteən noanun, o nakən
rəhn-kapə, kən təwɨr məmə otəfətain rəhn-kapə.
7 Təwɨr məmə suah kit təsəfətainən rəhn-kapə məto-inu nian Uhgɨn təmol
etəmim, etəmim təmos narmɨ Uhgɨn, kən matol-arəp nəwɨrən rəha Uhgɨn;
məto pətan tatol-arəp nəwɨrən rəha iərman rəhan.
8 Tol nəhlan məto-inu iərman təsɨsɨ-pənən e pətan, məto pətan təmɨsɨ-pən e
iərman,
9 kən Uhgɨn təməsolən iərman məmə in iasitu rəha pətan, məto təmol pətan
məmə in iasitu rəha iərman.
10 Tol nəhlan, pətan otəkəike məfətain rəhn-kapə itəm tatəgətun məmə
tatɨsiai-in rəhan iərman məto-inu nagelo mɨn koatəplan.
11 Məto o kitat u kəmotuwa kitiəh kitat Iərəmərə, pətan təsatɨg atɨpən e
iərman, kən iərman mɨn təsatɨg atɨpən e pətan,
12 məto-inu pətan təmɨsɨ-pən e iərman, kən tahmen mɨn əm, iərman, pətan
təmɨləs. Məto natɨmnat rafin təmɨsɨ-pən o Uhgɨn.
13 Otakil atɨp nat u məmə otətuatɨp məmə pətan itəm tatəfak kəm Uhgɨn
təsəfətainən rəhn-kapə, o kəp.
14 Netəmim rafin kotɨtun məmə iərman itəm noanun kaifəməh, tatol aulɨs
in.
15 Məto okəmə pətan kit noanun kaifəməh, nɨkin tagien lan kən katɨsiai-in
in lan, məto-inu noanun əh Uhgɨn təmos-ipən məmə otəfətain rəhn-kapə.
16 Məto okəmə suah kit tolkeike məmə otəghat o nat əh, kən iaten nəhlan
məmə nolən kit mɨn tɨkə e itəm u, kən niməfak pɨsɨn pɨsɨn mɨn rafin koatol
tahmen-ahmen əm.

Nagwənən Rəha Nəmtətin Rəha Iesu

17 E nəghatən mɨn itəm ekən kəm itəmat əh-roiu, oesənwiwiən itəmat məto-
inu nəpələh-kələhən rəhatəmat təsasituən, məto tatərəkɨn əm itəmat.
18 Emaupən məto məmə nian nakoatuəfɨmɨn itəmat mɨn məmə nakotəfak,
kən moatəhap-əhap itəmat mɨn. Kən nɨkik təht məmə o nəghatən mɨn əh, neen
nɨpahrienən,
19 məto-inu nəhap-əhapən mɨn otəkəike motuwa məmə okəplan ətuatɨp
məmə pah tatəfak pahrien.
20 !Nian nakoatuəfɨmɨn itəmat mɨn, nakoatən məmə nakoatun Nagwənən
Rəha Nəmtətin Rəha Iesu, məto otəplan-tu nolən u rəhatəmat! Sənəmə
Nagwənən Rəha Nəmtətin Rəha Iesu,
21 məto-inu nian nakotagwən, itəmat kitiəh kitiəh koatəkəike əm
kəsəsahginən ilat mɨn neen. Kɨt nəumɨs tatus əh, kit tɨnapɨs rəkɨs.
22 ?Rəhatəmat latuənu tɨkə məmə nakotaupən motagwən ikɨn? ?O itəmat
nəsotɨsiai-inən niməfak rəha Uhgɨn, kən moatol aulɨs ian-rat mɨn? ?Kən ekən
məmə naka kəm itəmat? ?Ekənwiwi itəmat o nolən əh? !Kəp, tiəkɨs agɨn-əh!
23 Məto-inu, eməgətun rəkɨs itəmat nəgətunən itəm təmɨsɨ-pən o Iərəmərə. E
lapɨn əh uarisɨg kegəhan-in-pən e nelmɨ tɨkɨmɨr mɨn, in təmos pɨret,
24 kən mən kəm Uhgɨn tagkiu ron, kən məmkas, kən məmə, “Inu nɨpətɨk itəm
otɨtəgɨt otəmat. Otol mihin kən nɨkitəmat tatəht io.”
25 E nolən kitiəh əm, nian kɨnotagwən rəkɨs, in tos kap wain mən məmə,
“Kap wain u in nəniəkisən wi rəha nasituən itəm tatuwa e nɨtak. Otol mihin
nian rafin nakoatənɨm, nɨkitəmat tatəht io.”

11:7: Jen 1:26-27 **11:9:** Jen 2:18-23 **11:18:** 1 Kor 1:10-12 **11:25:** Eks 24:6-8; Hip 8:8-13

26 O nat əh, nian rafin nakotun pɨret u, o nakotənɨm kap wain u,
onəkotəkəike motən-iarəp nɨmɨsən rəha Iərəmərə mətoarus tɨtəlɨg-pa mɨn.
27 Tol nəhlan, etəmim pah itəm tatun pɨret o tatənɨm kap wain u rəha
Iərəmərə e nolən kit itəm təsətuatɨpən, in tatol təfagə o nərəkɨnən nɨpətɨn ne
nɨta Iərəmərə.
28 Etəmim otəkəike makil rəhan nəmegəhən pitən, uarisɨg təpanun pɨret ne
mənɨm kap wain,
29 məto-inu etəmim itəm tatun matənɨm, məto nɨkin təsəht wɨrən nɨpəti
Iərəmərə, nunən ne nənɨmən itəm in tatol tatiuw-pa atɨp əm nalpɨnən kəm in.
30 Məto o nat əh, itəmat tepət nakotəpou matɨmɨs, kən itəmat neen kɨnotɨmɨs
rəkɨs.
31 Məto okəmə kitat kotakil atɨp nolən mɨn rəhatat, Iərəmərə təsakilən kitat
mol nalpɨnən kəm kitat.
32 Nian Iərəmərə takil kitat mol nalpɨnən kəm kitat, in tatol məmə kitat
okotətuatɨp, məmə nian in otakil netəmim e nətueintən mən nalpɨnən rəhalat
məmə okotɨmɨs, kən kitat okəsotosən nalpɨnən əh kitat min ilat.
33 Tol nəhlan piak mɨn ne wɨnɨk mɨn, nian nakotuwa kitiəh məmə nako-
tagwən, otəsahgɨn itəmat mɨn.
34 Okəmə suah kit nəumɨs nus, təwɨr məmə otagwən iman ikɨn latuənu,
məmə nian nakoatuəfɨmɨn, Uhgɨn otəsos-ipənən nalpɨnən kəm itəmat o nolən
mɨn əh rəhatəmat. Nian ekɨmnə, oekos-ipɨnə suatɨp e natɨmnat pɨsɨn neen mɨn
itəm nakoatətapəh ron.

12

Nəsanənən pɨsɨn pɨsɨn mɨn rəha Narmɨn Rəha Uhgɨn

1 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn, pəs ekəghat e nəsanənən pɨsɨn pɨsɨn mɨn rəha
Narmɨn Rəha Uhgɨn itəm tatos-ipa kəm kitat, məto-inu iakolkeike məmə
itəmat nəkotəkəike motɨtun.
2 Itəmat nəkotɨtun məmə aupən, nian nəməsotəfakən kəm Uhgɨn, katiuw-pən
rəhatəmat nətəlɨgən katit itəmat e suatɨp o nəfakən kəm narmɨ nat mɨn itəm
kəsotəghatən.
3 Tol nəhlan, ekən kəm itəmat məmə suah kit tɨkə itəm tatəghat e nəsanənən
rəha Narmɨn Rəha Uhgɨn matən rat Iesu, kən suah kit mɨn okol təsənən məmə,
“Iesu in Iərəmərə,” məto Narmɨn Rəha Uhgɨn, in əm tol etəmim tatən.
4 Nəsanənən pɨsɨn pɨsɨn mɨn rəha Narmɨn Rəha Uhgɨn itəm tatos-ipa kəm
kitat, məto koatɨsɨ-pən e Narmɨn Rəha Uhgɨn kitiəh əm.
5 Kitat koatol wək pɨsɨn pɨsɨn tepət, məto Iərəmərə kitiəh əm itəm koatol wək
rəhan.
6 Kitat koatol wək e nolən pɨsɨn pɨsɨn tepət, məto in Uhgɨn kitiəh əm itəm tatol
wək e nəmegəhən rəha netəmim rafin məmə ilat okoatol wək mɨn əh rafin.
7 Kən Narmɨn Rəha Uhgɨn tatos-ipa rəhan nəsanənən pɨsɨn pɨsɨn mɨn kəm
kitat kitiəh kitiəh məmə kitat okotasitu etat rafin.
8 O suah kit, Narmɨn tatos-ipən nəghatən rəha nenatɨgən. Kən kit mɨn,
Narmɨn kitiəh əm tatos-ipən nəghatən rəha nɨtunən nat.
9 Kən kit mɨn, Narmɨn kitiəh əm tatos-ipən nahatətəən. Kən kit mɨn, Narmɨn
kitiəh əh tatos-ipən nəsanənən o nol-wɨrən nɨmɨsən.
10 Kən kit mɨn, tatos-ipən nəsanənən o nolən nat pɨspɨs mɨn. Kən kit
mɨn, tatos-ipən nəghatən mɨn itəm Uhgɨn tatos-ipa. Kən kit mɨn, tatos-
ipən nəsanənən o nakilən narmɨn pɨsɨn pɨsɨn mɨn. Kən kit mɨn, tatos-ipən

11:26: Mat 26:26-29; Mak 14:22-25; Luk 22:14-20 **11:27:** Hip 10:29 **11:32:** Hip 12:5-6 **12:2:** Hab 2:18-19 **12:3:** 1 Jon 4:2-3 **12:4:** Rom 12:6

nəsanənən rəha nənən nəghatən ik pisin min.* Kən kit min əh, tatos-ipən
nəsanənən o nənən niptəti nəghatən ik pisin min əh.
11 Nəsanənən min əh ilat rafin, koatisi-pən əm e Narmin kitiəh əm, kən tatos-
ipa kəm kitat kitiəh kitiəh e suatip min itəm in əm tolkeike.
12 Nipəti etəmim in kitiəh əm, məto nolin-olin tepət; kən nat əpnapin nolin-
olin pisin pisin min, ilat koatilpin e nipətin kitiəh əm. Kən tol nəhlan, tahmen-
amen əm e Kristo.
13 Kitat neen, kitat noanol min rəha Isrel, kitat neen Iaihluə min, neen slef
min əm, neen sənəmə slef min, məto Narmin Rəha Uhgin kitiəh əm təmol
baptais e kitat rafin agin-əh məmə, kəmotuwa nipəti Kristo kitiəh əm, kən kitat
kəmotos Narmin Rəha Uhgin u kitiəh əm.
14 Otətəlig-in, nipəti etəmim kəməsolən nolin kitiəh əm, məto nolin tepət.
15 Okəmə nelkin tatən məmə, "Sənəmə io nelmin, kən tol nəhlan, sənəmə
io noli nipətin kit," kən nəghatən rəhan təsolən məmə nelkin in sənəmə nolin
nipətin məsin.
16 Kən okəmə matəlgin tən məmə, "Sənəmə io niganəmtin, kən tol nəhlan,
sənəmə io noli nipətin kit," kən nəghatən rəhan təsolən məmə matəlgin in
sənəmə noli nipətin məsin.
17 ?Okəmə nipətin in niganəmtin rafin əm, kən otahro məto nat? ?Kən okəmə
nipətin in matəlgin rafin əm, kən otahro məto nəmiəwin nat?
18 Məto kəp, Uhgin təmoor nolin-olin nipətin ilat rafin itəm in tolkeike məmə
ilat okotol mihin.
19 ?Okəmə ilat rafin nolin kitiəh əm, kən nipətin pəhruən ikin?
20 Məto nipahrienən, nolin-olin tepət, məto nipətin kitiəh əm.
21 Niganəmtin okol təsənən kəm nelmin məmə, "Io ekapəs ik, io enahmen
rəkis." Kən rəhn-kapə okol təsənən kəm nelkin mil məmə, "Io ekapəs itəmlau,
io enahmen rəkis."
22 Təsolən nəhlan. Nolin-olin nipətitat itəm nikitat təht məmə ilat kotəpou
agin, ilat nat keike o nipətitat.
23 Kən nolin-olin nipətitat itəm nikitat təht məmə ilat nat əpnapin əm, koatol
nolən rəha nisiaiiən elat. Kən nolin-olin rəha nauliisən, kitat koatehm wir ilat.
24 Məto nolin-olin nipətitat itəm təsolən nauliisən, kitat kəsotolən nat agin
elat. Məto Uhgin təmuəfimin nolin-olin nipətitat min, kən matisiai-in nolin-
olin min itəm kitat koatehm-pən əm ilat.
25 Kən e nolən əh, nolin-olin nipətitat okəsotəhap-əhapən ilat min, məto ilat
okoatehm wir ilat min rafin.
26 Okəmə nolin məsin tatəto nahmməən, kən nolin min ilat rafin okotəto
nahmməən ilat min. Kən okəmə nolin məsin katos-ipən nisiaiiən kəm in, kən
nolin min rafin okotagien ilat min.
27 Nipəti nəghatən u məmə itəmat nipəti Kristo, kən itəmat rafin kitiəh kitiəh,
itəmat nolin min rəha nipəti Kristo.
28 Kən e niməfak, Uhgin təmaupən mələhəu-pən aposol min, kən uarisig un,
ien min, kən uarisig un, iəgətun min. Kən təmələhəu-pən netəm koatol nat
pispis, ne ilat itəm koatol-wir nimisən min, kən netəm kotasitu e netəmim, kən
netəm kotenatig itəm kotasitu o nənən rəha niməfak, kən netəm koatəghat e
nəghatən ikin pisin min.
29 ?Netəmim rafin aposol min? ?O netəmim rafin ien min? ?O netəmim
rafin iəgətun min? ?O netəmim rafin nol nat pispis?

---

* **12:10:** Nəsanənən rəha nənən nəghatən ik pisin min, tatəghat-in nəghatən min itəm suah kit təsitunən. Əplan-tu 1 Kor 13:1, ne Wək 2:4. **12:11:** 1 Kor 7:7 **12:12:** 1 Kor 10:17 **12:13:** Kal 3:28 **12:27:** Rom 12:5 **12:28:** Efes 4:11-12

30 ?O netəmim rafin koatol-wir nimisən min? ?O netəmim rafin koatəghat e
nəghatən ik pisin min? ?O netəmim rafin koatən-iarəp nipəti nəghatən ik pisin
min? Kəp, təsolən nəhlan.
31 Məto təwir məmə nakotələhəu-pən əskasik nətəligən rəhatəmat o nosən
nəsanənən pisin pisin min itəm Narmin Rəha Uhgin tatos-ipa, ilat min əh itəm
kotəwir agin.
Məto roiu ekən-ipinə suatip wir agin-əh.

13

Nolkeikeən

1 Okəmə iatəghat e nəghatən rəha netəm ik pisin min, o nəghatən rəha nagelo
min, məto esosən nolkeikeən e nikik, iatəghat pik əm tahmen e suah kit itəm
tatoh nuwigi dram, o tatoh əpnapin əm bel.
2 Okəmə iatos nəsanənən itəm Narmin Rəha Uhgin tatos-ipa o nən-iarəpən
nəghatən min itəm Uhgin tatos-ipa, məto esosən nolkeikeən e nikik, io nat
əpnapin əm. Kən okəmə ekitun nat anion rafin ne nitunən rafin, məto esosən
nolkeikeən e nikik, io nat əpnapin əm. Kən okəmə rəhak nahatətəən təskasik
məmə otol nitot kit tiet, məto esosən nolkeikeən e nikik, io nat əpnapin əm.
3 Okəmə ekəmki-pən rafin rəhak natimnat kəm ian-rat min, o ekegəhan-in
nipətik məmə nigəm otus, məto esosən nolkeikeən e nikik, esolən win e nat
kit.
4 Nolən rəha nolkeikeən tol nulan: suah kit rəhan nətəligən təfəməh, kən
matol təwir kəm netəmim, kən məsetəhakən e netəmim, kən məsos-ipər
atipən, kən məsausit pikən,
5 kən məsol-pənən netəmim, məsalkutən o nərpin, kən nikin təsahmə
uəhaiən, kən təsaskəlim-iəkisən e nikin nəratən itəm suah kit tatol lan.
6 Kən nikin təsagienən o nolən rat min, məto nikin tagien əm o nolən wir
min rəha nipahrienən.
7 Nolən rəha nokeikeən tol nulan: nat əpnapin suatip rəha suah kit tiəkis,
məto nian rafin suah əh tatətəu-pən əm, məsəhlmanən rəhan nahatətəən
nian kit, kən nian rafin tatələhəu-pən əskasik rəhan nətəligən e Uhgin, rəhan
nahatətəən tatətul əm nulan e nian rəha nəratən.
8 Nolən rəha nolkeikeən namnun tikə. Məto rəha nən-iarəpən nəghatən itəm
Uhgin tatos-ipa, otəpanikə. Rəha nəghatən ik pisin min, okotəpanikə. Rəha
nitunən nat, otəpanikə.
9 Tol nəhlan məto-inu nitunən rəhatat noan məsin əm, kən koatən-iarəp
nəghatən itəm Uhgin tatos-ipa noan məsin əm.
10 Məto nian Iesu Kristo otuwa min mol ətuatip natimnat rafin, kən
nəsanənən min itəm Narmin Rəha Uhgin tatos-ipa roiu okotikə.
11 Nian ematəkəku, ematəghat tahmen e suakəku, kən nitunən rəhak tah-
men e rəha suakəku, kən nolən rəha nətəligən rəhak tahmen e rəha suakəku.
Məto nian emuwa mol etəm-iasol in io, eməlləhəu nolən min rəha suakəku e
məntaak.
12 Roiu, kitat koatəplan noan məsin əm tahmen e suah kit itəm tateranəm
e klas itəm toapoap. Məto e nian əh, kitat okotəplan əsas niganəmti Uhgin.
Roiu, ekitun noan məsin əm, məto e nian əh, epanitun əsas natimnat rafin,
tahmen məmə Uhgin titun mihin io əh-roiu.
13 Kən roiu, nolən miləhal u kisil kətəhalətul: nolən rəha nahatətəən, nolən
rəha nələhəu-pənən əskasik nətəligən e Uhgin, ne nolən rəha nolkeikeən. Məto
itəm təwir pik agin eləhal, in nolən rəha nolkeikeən.

12:31: 1 Kor 14:1 **13:2:** Mat 17:20 **13:6:** Rom 12:9 **13:7:** 1 Pita 4:8 **13:13:** 1 Tes 1:3

14

Nən-iarəpən nəghatən itəm Uhgin tatos-ipa, ne nənən nəghatən ik pisin min

1 Otalkut əskasik məmə nolkeikeən otərəmərə e nəmegəhən rəhatəmat, kən
motalkut əskasik məmə onəkotos nəsanənən min itəm Narmin Rəha Uhgin
tatos-ipa, kən otalkut pik təhmin min o nəsanənən rəha nən-iarəpən nəghatən
itəm Uhgin tatos-ipa.
2 Ekən nəhlan məto-inu itəmat kit itəm tatəghat e nəghatən ik pisin min,
təsəghatən kəm netəmim, məto tatəghat əm kəm Uhgin. Pahrien, suah kit tikə
itəm titun nəghatən itəm in tatən, məto in tatən-iarəp nəghatən anion min e
Narmin Rəha Uhgin.
3 Məto netəmim rafin itəm kotən-iarəp nəghatən itəm Uhgin tatos-ipa, koatən
kəm netəmim o niləkinən ilat, o niləs-ipərən nətəligən rəhalat, kən o nasituən
miləs-ipər nikilat.
4 Etəmim itəm tatəghat e nəghatən ik pisin min, tatiləkin atip əm in, məto
etəmim itəm tatən-iarəp nəghatən itəm Uhgin tatos-ipa, tatiləkin niməfak.
5 Iakolkeike məmə itəmat rafin agin-əh nakotəghat e nəghatən ik pisin min,
məto təwir pik məmə nakotən-iarəp nəghatən itəm Uhgin tatos-ipa. Etəmim
itəm tatən-iarəp nəghatən itəm Uhgin tatos-ipa, in tətasitu pik e niməfak
taprəkis-in etəmim itəm tatəghat e nəghatən ik pisin min mətoarus in tən
nipətin məmə otiləkin niməfak.
6 Piak min ne winik min. ?Okəmə iatuwa otəmat kən matəghat e nəghatən
ik pisin min, tahro nulan io iakəwir otəmat okəmə esol-arəpən nəghatən neen
itəm kəmoatəhluaig aupən, o esosən nitunən neen, o nəghatən itəm Uhgin
tatos-ipa, o nəghatən rəha nəgətunən? 7 Otətəlig-in o natimnat tahmen e nau
itəm kətahl, o kita itəm katoh. Natimnat min əh kəsotəmegəhən, etəmim əm
tatol ilat kotagət. Məto okəmə kəsotagət ətuatipən, kən itəmat onəkotəruru
məmə napuən naka ilat koatan.
8 Kən okəmə təwi təsagət ətuatipən, kən netəmim okotəruru məmə kotəkəike
motol əpen-əpenə o nəluaginən.
9 Məto tahmen əm etəmat. ?Okəmə noatəghat e nəghatən itəm netəmim
kotəruru, tahro nulan okotitun nipəti nəghatən nakoatən? Itəmat
onəkotəghat əm kəm magoagəp, məto netəmim kəsotosən nipətin.
10 Pahrien məmə nəghatən min tepət e nətueintən, məto ilat rafin nipətilat
əh-ikin.
11 Kən okəmə esitunən nipəti nəghatən itəm suah kit tatən-ipa kəm io, io
iapispis kəm in, kən in iapispis kəm io.
12 Tahmen əm etəmat. Itəmat nakotolkeike nəsanənən min rəha Narmin
Rəha Uhgin, kən tol nəhlan, otalkut məmə nakotiləkin niməfak e nəsanənən
min itəm okotasitu pik lan.
13 Məto-inu o nat əh, okəmə itəmat kit tatəghat e nəghatən ik pisin min,
otəkəike məfak min məmə Uhgin otos-ipən nipəti nəghatən u məmə otən-iarəp
kəm niməfak.
14 Okəmə iatəfak e nəghatən ik pisin min, nikik tatəfak məto nətəligən rəhak
tatətul əpnapin əm.
15 ?Kən ekahro? Ekəfak e nikik, məto ekəfak min e nətəligən rəhak. Kən
ekan napuən e nikik, məto ekan min napuən e nətəligən rəhak.
16 ?Okəmə nakatənwiwi Uhgin e nikim e nəghatən pisin, tahro suah kit itəm
təruru nəghatən u in otən "Əwəh" e rəham nəfakən, məto-inu in təruru nat
itəm nakatən?
17 Kəm-naka natənwiwi wir Uhgin, məto nəsiləkinən etəmim pisin kit min.

14:1: 1 Kor 12:31; 14:39

18 Iatən tagkiu kəm Uhgɨn məmə iatəghat e nəghatən ik pɨsɨn mɨn taprəkɨs-in
itəmat rafin.
19 Məto e niməfak, okəmə iatəgətun netəmim e nəghatən faif əm itəm
kotɨtun, inu təwɨr agɨn maprəkɨs-in məmə ekən nəghatən ten-taosan e
nəghatən pɨsɨn itəm kɨnotəruru.
20 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn. Sotolən nətəlɨgən rəhatəmat tahmen e
nɨsualkələh. Təwɨr məmə nəkotahmen e nɨsualkələh itəm kotəruru əh nolən
rat. Məto e nətəlɨgən rəhatəmat, təwɨr məmə nakotɨmətə.
21 Kəməte nəhlan e Lou rəha Moses məmə,
“Ekol məmə netəm koatəghat e nəghatən ik pɨsɨn mɨn okotən rəhak nəghatən
kəm rəhak netəmim.
Kən ilat okotəto nəghatən mɨn rəha iapɨspɨs mɨn,
Məto nat əpnapɨn ilat okotəto nat əh itəm tol pɨsɨn, okol kəsotətəlɨg-inən io.
Iərəmərə tatən mihin.”
22 Tol nəhlan, nəghatən ik pɨsɨn mɨn, in nəmtətin kit rəha netəmim itəm
kəsotəfakən, sənəmə nəmtətin kit rəha iəfak mɨn. Məto nian suah kit tatən-
iarəp nəghatən itəm Uhgɨn tatos-ipa, in rəha iəfak mɨn, sənəmə rəha netəm
kəsotəfakən.
23 ? Tol nəhlan, okəmə niməfak apiəpiə tatuəfɨmɨn, kən netəmim rafin
koatəghat e nəghatən ik pɨsɨn mɨn, kən ilat neen itəm kəsotɨtunən, o netəm
kəsotəfakən kotuwa imə, ilat okotən məmə itəmat nakotalməl, o kəp?
24 Məto okəmə etəm təsəfakən kit, o etəm təruru tuwa imə nian netəmim
rafin koatən-iarəp nəghatən itəm Uhgɨn tatos-ipa, kən nəghatən rəhatəmat
otek nɨkin, kən in otɨtun məmə in iol təfagə, kən nəghatən mɨn əh otakil rəhan
nolən,
25 kən rəhan təfagə mɨn itəm koatəhluaig otuwa e nəhag-əhagən. O nat əh,
in otiet morin e nɨsiaiiən matəfak kəm Uhgɨn, matən-iarəp məmə, “!Itəmat
pahrien Uhgɨn nakoatan!”

Nələhəu ətuatɨpən nolən rəha nəfakən

26 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn. Pəs iakən nɨpətɨ rəhak nəghatən mɨn roiu.
Nian itəmat rafin nakotuwa kitiəh e nuəfɨmɨnən o nəfakən, itəmat rafin
kitiəh kitiəh rəhatəmat əh-ikɨn wək o nolən, neen koatan napuən, neen
katəgətun ilat, neen koatol-arəp nəghatən neen itəm kəmoatəhluaig aupən,
neen koatəghat e nəghatən ik pɨsɨn mɨn, neen koatən nɨpətɨ nəghatən mɨn əh.
Onəkotəkəike moatol natɨmnat mɨn əh o niləkɨnən niməfak təskasɨk.
27 Okəmə netəmim neen koatəghat e nəghatən pɨsɨn, kəiu o kəm-naka kɨsɨl
əm okotəghat. Kit otən rəhan u, uarisɨg kit, kənu kit mɨn tən rəhan, kən suah
kit otəkəike mən nɨpətɨ nəghatən mɨn əh.
28 Okəmə etəmim tɨkə o nən-iarəpən nɨpətɨ nəghatən mɨn əh, etəm itəm
otəghat e nəghatən pɨsɨn, otəkəike məsəghatən e niməfak, kən məghat anion
kəm Uhgɨn.
29 Təwɨr məmə ien kəiu o kɨsɨl okotəghat, kən netəmim neen okotakil wɨr
nəghatən koatən.
30 Kən okəmə Uhgɨn tatol əp nəghatən kit itəm təmatəhluaig aupən tatuwa
o suah kit itəm tatəpələh, təwɨr məmə etəm təmaupən matəghat otapəs
nəghatən.
31 Tol nəhlan, itəmat itəm nakotən-iarəp nəghatən itəm Uhgɨn tatos-ipa, kit
otaupən məghat, kənu kit mɨn, u kit mɨn məmə nakotəgətun netəmim rafin,
kɨləs-ipər nətəlɨgən rəhalat.

14:20: Efes 4:14 **14:21:** Aes 28:11,12 **14:23:** Wək 2:13 **14:24:** Jon 16:8 **14:26:** 1 Kor 12:8-10 **14:29:** 1 Tes 5:21

32 Sotaluinən məmə ien min koatərəmərə e nikilat məmə kotitun nən-
iarəpən nəghatən rəhalat e nian itəm in tətuatip o nənən,
33 məto-inu Uhgin sənəmə in Uhgin rəha nolən nəruruən e nat, məto in
Uhgin rəha nəmə̇linuən, tahmen e niməfak min rafin.
34 Nian katəfak lan, nipitan okəsotagətən, məto-inu təsətuatipən məmə
okotəghat. Məto okotəkəike moatətəlig-in netəm-iasol rəha niməfak, tahmen
əm e itəm Lou tatən mihin.
35 Okəmə kotolkeike məmə kotitun nat kit, okotəkəike kətapəh o rəhalat
nəman min əpəh latuənu, məto-inu tol naulisən məmə pətan otəghat əpəh e
niməfak.
36 ? Tahro? ? Nikitəmat təht məmə nəghatən rəha Uhgin təmaupən miet-
arəpa otəmat? ? O nikitəmat təht məmə nəghatən rəha Uhgin təmuwa əm
otəmat?
37 Okəmə itəmat kit nikin təht məmə in ien kit, o Narmin Rəha Uhgin təmos-
ipən nəsanənən kit kəm in, in otəkəike mən nipahrienən e nəghatən itəm iatəte
kəm itəmat məmə in nəwia Iərəmərə.
38 Okəmə tapəs nənən nipahrienən e nəghatən u, in okəsən minən
nipahrienən e rəhan nəghatən.
39 Tol nəhlan, piak min ne winik min, təwir məmə nakotolkeike məmə
nakotən-iarəp nəghatən itəm Uhgin tatos-ipa, kən məsotətlosig-inən nənən
nəghatən ik pisin min.
40 Məto e natimnat rafin agin itəm nəkoatol e nəfakən, otol e nolən itəm in
tətuatip o niməfak, motətəu-pən wir nolən rəha nəfakən.

15

Kristo təməmegəh min e nimisən

1 Piak min ne winik min. Iakolkeike məmə ekən-iarəp min kəm itəmat
namnusən təwir itəm ematən-iarəp kəm itəmat aupən, nəmotos e nikitəmat,
kən motos rəhatəmat ikin nətulən lan.
2 Okəmə nakotaskəlim əskasik namnusən təwir ətuatip itəm io emən-iarəp
kəm itəmat, Uhgin otosmegəh itəmat lan. Məto okəmə nakotapəs nat ətuatip,
motahatətə e nəghatən pisin, kən nahatətəən rəhatəmat in nat əpnapin əm.
3 Natimnat itəm io eməto, ilat nat keike, kən enən-ipinə rəkis kəm itəmat
məmə, Kristo təmimis o rəhatat nolən rat min tahmen e Naoa Rəha Uhgin
təmən rəkis mihin,
4 kəmitənim, kən təmegəh min e nimisən e nian itəm tatol kisil lan tahmen
əm e Naoa Rəha Uhgin təmən rəkis mihin,
5 kən təmaupən miet-arəp o Pita, uarisig u, o rəhan netəm tuelef.
6 Uarisig lan, in təmiet-arəp min o piətat min taprəkis-in faif-hanrit e nian
kitiəh əm, u ilat tepət koatəmegəh əh, məto neen kinotimis rəkis.
7 Kən uarisig, tiet-arəpa o Jemes, kən o aposol min rafin.
8 Kən uarisig elat rafin, in təmiet-arəpa min ron io, nat əpnapin io ekahmen
e suakəku itəm təsaiirən e nian ətuatip rəhan.
9 Tol nəhlan, io ləhau agin e aposol min rafin, kən esahmenən məmə
netəmim okotaun-in io məmə io aposol kit, məto-inu ematol nəratən kəm
niməfak rəha Uhgin aupən.
10 Məto e nəwirən itəm Uhgin təmawte-in kəm io, emuwa mahmen nulan
roiu, kən nəwirən əh təsuwa əpnapinən məto noan əh-ikin. Nipahrienən,

---

14:34: 1 Kor 11:3; 1 Tim 2:12 **14:37:** 1 Jon 4:6 **15:3:** Aes 53:5-12 **15:4:** Mat 12:40; Wək 2:24-32 **15:5:** Mat 28:16-17; Luk 24:34 **15:7:** Wək 1:3-4 **15:8:** Wək 9:3-6 **15:9:** Efes 3:8; 1 Tim 1:15

emol wək taprəkis-in rafin aposol min, məto sənəmə e rəhak əm nəsanənən, məto e nəwirən əm itəm Uhgin təmawte-in kəm io.
11 Nat əpnapin io emən-iarəp, o ilat kəmotən-iarəp namnusən təwir kəm itəmat, məto nəghatən u inu itəm iatən-iarəp, namnusən təwir itəm nəmotən nipahrienən lan.

Nəmegəhən e nimisən rəha netəm kəmotimis

12 ? Məto okəmə kəmatən-iarəp məmə Kristo təməmegəh min e nimisən, kən tahro itəmat neen nakoatən məmə netəm kəmotimis okol kəsotəmegəh minən?
13 Məto okəmə nəghatən rəhatəmat in nipahrienən, məmə netəm kəmotimis kəsotəmegəh minən, kən okol Kristo min təsəmegəhən e nimisən.
14 Kən okəmə Kristo təsəmegəhən e nimisən, kən wək rəhatimat o nən-iarəpən namnusən təwir, in nat əpnapin əm, tahmen min əm e nahatətəən rəhatəmat.
15 Nat kit min nəhlan, okəmə Kristo təsəmegəhən e nimisən, itimat emoateiuə e Uhgin məto-inu emotən-iarəp məmə Uhgin təmosmegəh Kristo e nimisən. Məto okəmə netəm kəmotimis ko kəsotəmegəh minən e nimisən, kən okol Uhgin təsosmegəhən Kristo e nimisən.
16 Məto-inu okəmə netəm kəmotimis ko kəsotəmegəh minən e nimisən, kən okol Kristo təsəmegəh minən e nimisən.
17 Kən okəmə Kristo təsəmegəh minən e nimisən, kən nahatətəən rəhatəmat nipətin tikə, kən itəmat noatatig əh e təfagə rat min.
18 Kən netəmim itəm kəmotən nipahrienən e Kristo itəm kinotimis rəkis, ilat min kəmotakiəh.
19 ! Okəmə koatələhəu-pən əskasik rəhatat nətəligən e Kristo o nəmegəhən əm rəhatat e nətueintən, kəsi, təwir məmə netəmim okotəto tərat otəmat maprəkis-in netəmim rafin məto-inu, kəm-naka kitat kəmotəmkakiə!
20 !Məto kəp! Nipahrienən məmə Kristo təməmegəh min pahrien e nimisən. In təmaupən e netəm rafin itəm kəmotimis kən məmegəh min e nimisən, kən okol təsimis minən.*
21 Otətəlig-in. Nimisən tinuwa e nətueintən e etəmim kit, kən e suatip kitiəh əm, nəmegəh minən e nimisən təmuwa e etəmim kit.
22 Tol nəhlan, netəmim rafin okotimis məto-inu kəmotisi-pən e Atam, kən tahmen-ahmen əm, netəmim rafin itəm kəmotuwa kitiəh ilat Kristo okotəmegəh min.
23 Məto ilat min u, okotəmegəh min e nian ətuatip rəhalat. Kristo in təmaupən məmegəh min, kən nian in otuwa min, rəhan min okotəmegəh min.
24 Kən namnun nian otuwa. In otərəkin nərəmərəən rafin, ne nepətən rafin, ne nəsanənən rafin. Uarisig lan, in otəhlman-pən nərəmərəən rəhan e nelmi Uhgin Tata.
25 Tol nəhlan məto-inu, in təike matərəmərə mətoarus məmki-pa rəhan tikimir min meguətain ilat e nelkin.
26 Namnu rəhan tikimir itəm otərəkin, in nimisən. Kən nimisən otikə min,
27 məto-inu "tinəmki-pa natimnat rafin meguətain e nelkin." Otətəlig-in-tu, nian tatən məmə natimnat rafin agin-əh tinateguətain e nelkin, nəkotəplan məmə sənəmə Tata Uhgin min əh-ikin e nelkin. In Uhgin itəm təmələhəu-pən natimnat rafin agin-əh ləhau e nelki Kristo.

15:10: 2 Kor 11:23 * **15:20:** Kristo in tahmen e nəniəkisən rəha Uhgin məmə netəmim rafin okotəmegəh min e nimisən. **15:21:** Rom 5:12 **15:23:** 1 Tes 4:16; Nol Əpən 20:5 **15:25:** Mat 22:44 **15:26:** Nol Əpən 20:14 **15:27:** Sam 8:6

28 Nian Uhgɨn tɨnol natɨmnat mɨn əh, kən Nətɨn atɨp otuwa ləhau e
nərəmərəən rəha Uhgɨn ɨtəm təmələhəu-pən natɨmnat rafin e nelkɨn, məmə
Uhgɨn əm otərəmərə e natɨmnat rafin.
29 Otətəlɨg-in-tu. ? Tahro e netəmim ɨtəm katol baptais elat o netəm
kɨnotɨmɨs rəkɨs? ?Okəmə netəm kəmotɨmɨs kəsotəmegəh mɨnən nian kit, kən
tahro katol baptais e netəmim olat?†
30 ? Kən tahmen əm etɨmat, tahro ioatɨləs pɨkən nian əskasɨk mɨn e
nəmegəhən rəhatɨmat nian rafin?
31 !Iatos noanawɨl, piak mɨn ne wɨnɨk mɨn, məmə netəmim kotalkut məmə
okotohamnu io e nian tepət! Nəkotɨtun məmə inu nɨpahrienən tahmen-
ahmen məmə iatausit o nahatətəən rəhatəmat e Kristo Iesu Iərəmərə rəhatat.
32 ? Okəmə eməluagɨn e nat megəh mɨn ɨtəm koaton ɨtəm əpəh Efesas‡ o
nətəlɨgən rəha netəmim əm, emol win e naka? Okəmə netəm kəmotɨmɨs
kəsotəmegəh mɨnən, pəs kotol əm tahmen e nəghatən u ɨtəm tatən məmə,
“Pəs kotagwən motənɨm,
məto-inu olawɨg kotɨmɨs.”
33 Sotolən netəmim koteiuə-in ɨtəmat. Inu nɨpahrienən ɨtəm suah kit təmən,
“Nian netəm rəhalat nolən təwɨr koatan ilat netəm kotərat, netəm kotərat
koatərəkɨn nolən wɨr rəhalat.”
34 Otɨtəlɨg-pa mɨn motos ətuatɨp nenatɨgən rəhatəmat ɨtəm tətuatɨp məmə
nəkotol mihin, kən motəhlman təfagə rat mɨn, məto-inu ɨtəmat neen kotəruru
əh Uhgɨn, kən inu nat kit rəha naulɨsən.

Nɨpətɨ etəm təmɨmɨs tatəmegəh mɨn

35 Məto okəmə netəmim neen kotətapəh məmə, “?Etəm təmɨmɨs okotəmegəh
ahro nulan? ?Okotos nɨpətɨ naka motuwa?”
36 ! Nəghatən əh talməl! Nɨkuti nat ɨtəm nəməfe, otəkəike mɨmɨs pitən,
uarisɨg u təpanəmegəh.
37 Nian nakəfe nɨkuti nat, nəsəfeən nəukətɨn ɨtəm otuwa, məto nɨkuti nat
əm, kəm-naka in nɨkuti wit o nat pɨsɨn kit.
38 Məto Uhgɨn tol tatəwiə e nəukətɨn ɨtəm in tolkeike mihin, kən e nɨkutin
nat rafin, in əm tatos-ipa nɨpətɨlat.
39 Nɨpətɨlat rafin kəsotahmen-ahmenən. Nɨpətɨ etəmim tol pɨsɨn e rəha nat
megəh mɨn, ne mənɨg mɨn, ne nəm ɨtəhəi.
40 Əpəh e neai, natɨmnat əh-ikɨn, kən e nətueintən natɨmnat mɨn əh-ikɨn tol
pɨsɨn. Nian kotəplan nat əpəh ilɨs e neai məmə in təwɨr, rəhan nəwɨrən in tol
pɨsɨn e nəwɨrən rəha nat əpəh ləhau e nətueintən.
41 Kən nəhag-əhagən rəha mɨtgar tol pɨsɨn e nəmɨhlən rəha məwɨg ne nasɨəən
rəha məhau mɨn. Kən nasɨəən rəha məhau mɨn neen, kotol pɨsɨn e rəha neen
mɨn.
42 Kən tahmen-ahmen əm e nɨpətɨ netəm kəmotɨmɨs ɨtəm koatəmegəh mɨn.
Nɨpətɨn ɨtəm kəmɨtənɨm otəmnəmɨt, məto nian otəmegəh mɨn, otəsəmnəmɨt
mɨnən.
43 Nian katɨtənɨm, in nat kit ɨtəm netəmim kəsotolkeikeən, məto nian
otəmegəh mɨn, in nat kit ɨtəm netəmim okotəplan rəhan nəwɨrən. Nian
katɨtənɨm, nəsanənən rəhan tɨkə, məto nian otəmegəh mɨn, təsanən.

---

† **15:29:** Pol təsən ətuatɨpən məmə in tolkeike məmə netəmim okotol baptais elat o netəmim ɨtəm kɨnotɨmɨs rəkɨs, məto təmən əm məmə netəmim neen kəmoatol nəhlan. Kən kitat roiu, tiəkɨs o nɨtunən nɨpətɨ nəghatən u. **15:30:** Rom 8:36 ‡ **15:32:** Pol tatəghat o tɨkimɨr mɨn rəhan əpəh Efesas, məto sənəmə nat megəh mɨn pahrien. **15:32:** Aes 22:13 **15:36:** Jon 12:24 **15:43:** Fil 3:20-21

44 Nian katɨtənɨm nɨpətɨtat, in nat rəha nətueintən, məto nian otəmegəh mɨn,
in nat rəha nego e neai. Okəmə nɨpətɨn əh-ikɨn rəha nətueintən, rəha nego e
neai mɨn əh-ikɨn.
45 Naoa Rəha Uhgɨn tatən məmə, “Etəm tətaupən agɨn-əh, Atam, təmuwa
mos namegən.” Kən namnu Atam, inu Kristo, təmuwa narmɨn u tatos-ipa
nəmegəhən.
46 Nat rəha narmɨn təməsaupənən muwa, məto nat rəha nətueintən, uarisɨg
lan nat rəha narmɨn təpanuwa.
47 Etəm təmaupən agɨn, kəmol e nɨmoulul rəha nɨməptən, məto etəm
tatuarisɨg u Kristo, təmɨsɨ-pən e nego e neai.
48 Netəmim rafin rəha nətueintən, nɨpətɨlat kotahmen e nɨpətɨ Atam, məto
netəmim itəm okotuwɨn e nego e neai, nɨpətɨlat okotahmen e nɨpətɨ Kristo,
etəm u təmɨsɨ-pən ikɨn.
49 Roiu kitat kotahmen e Atam u rəha nətueintən, kən tol nəhlan, o nian kit
okotahmen e Kristo u rəha nego e neai.
50 Iatən-iarəp kəm itəmat, piak mɨn ne wɨnɨk mɨn məmə, nɨpətɨn ne nɨta
etəmim otəsuwɨnən e nərəmərəən rəha Uhgɨn, kən tahmen-ahmen əm, nat
itəm otəmnəmɨt otəsosən nat itəm tətatɨg lilɨn.
51 Otətəlɨg-in-tu, kən oekən nat anion məmə, sənəmə kitat rafin okotɨmɨs,
məto Uhgɨn otol nɨpətɨtat rafin tuwiwi,
52 in otol uəhai əm tahmen e nɨpɨtən, nian namnu təwi rəha Uhgɨn otasək,
məto-inu təwi otasək, kən netəm kəmotɨmɨs okotəmegəh mɨn məsotɨmɨs
mɨnən, kən Uhgɨn otol nɨpətɨtat tuwiwi.
53 Tol nəhlan məto-inu, nat itəm otəmnəmɨt otəkəike muwɨn e nat itəm
otəsəmnəmɨtən, kən nat itəm otɨmɨs otəkəike muwɨn e nat itəm otəsɨmɨsən
mətatɨg lilɨn.
54 Nian nat itəm tatəmnəmɨt təmuwɨn e nat itəm təsəmnəmɨtən, ne nat itəm
otɨmɨs təmuwɨn e nat itəm otəsɨmɨsən mətatɨg lilɨn, kən nəghatən itəm kəməte
otuwa nɨpahrienən, tatən məmə,
“Nəluagɨnən tɨnol namnun. Uhgɨn təmol win agɨn. Nɨmɨsən tɨnɨkə.”
55 “!Ei, Nɨmɨsən! ?Onakahrol nulan mol win etɨmat?
!Ei, Nɨmɨsən! ?Onakahrol nulan mus itɨmat?”
56 Təfagə rat in tahmen e nat kit tatus itəm kən matuwa in nɨmɨsən, kən Lou
tatol təfagə rat nəsanənən rəhan tepət.
57 !Məto pəs kotənwiwi Uhgɨn! Tatol məmə kitat koatol win e rəhatat Iərəmərə
Iesu Kristo.
58 Tol nəhlan, piak mɨn ne wɨnɨk mɨn, otətul əskasɨk. Sotegəhan-inən nat kit
təloal etəmat. Nian rafin, otol wək rəha Iərəmərə e nɨkitəmat rafin, məto-inu
nəkotɨtun məmə wək rəha Iərəmərə itəm nəkoatol, sənəmə nat əpnapɨn əm.

16

Məni o nasituən e iəfak mɨn əpəh Jerusalem

1 Roiu iakən məni o nasituən e iəfak mɨn əpəh Jerusalem. Otol tahmen əm
məmə emən mihin kəm niməfak mɨn əpəh profens əh Kalesia.
2 E Sante mɨn rafin, itəmat rafin kitiəh kitiəh otəkəike mələhəu kalɨn məni
neen. Etəmim itəm in tatos məni asol, otələhəu kalɨn tepət, kən etəmim itəm
tatos məni əkəku, otələhəu kalɨn noan məsɨn. Tol nəhlan, nian ekɨmnə, okol
nəkəsotalkut mɨnən o nolən məni ilat rafin nian kitiəh əm.

15:45: Jen 2:7 **15:51:** 1 Tes 4:15-17 **15:52:** Mat 24:31 **15:53:** 2 Kor 5:4 **15:54:** Aes 25:8
15:55: Hos 13:14 **15:56:** Rom 7:13 **16:1:** Rom 15:25-26; 2 Kor 8:1-9

3 Kən otətgi-arəp itəmat neen məmə okotəmik məni motuwin, kən nian
ekimnə, ekəte naoa mən-iarəp ilat kəm netəm Jerusalem, kən mahl-ipən ilat
kotəmik məni motuwin əpəh ikin.
4 Okəmə ekəplan məmə təwir məmə io min ekuwin, kən ilat okotətəu-pa io.

Naliwəkən min rəha netəm-iasol min neen

5 Uarisig epanimnə muag itəmat, ekuwin-pən Masetonia, məto-inu
ekaupən muwin muag niməfak min əpəh ikin.
6 Kəm-naka ekatig məsin kitat min itəmat, mə kəmə tahro, koatatig əm
mətoarus nətəpən tol namnun. Tol nəhlan, nəkotitun nasituən lak e rəhak
naliwəkən itəm iatuwin-pən min ikin.
7 Esolkeikeən məmə ekimnə məplan itəmat u miet min, məto iakolkeike
məmə ekimnə kotatig məsin okəmə Iərəmərə tegəhan-in io.
8 Məto etatig əm Efesas mətoarus nian rəha Pentekos, lafet rəha Nagwənən
Wi,
9 məto-inu Uhgin təmerəh e suatip asol ron io məmə ekol wək təwir itəm
otoe-in noan tepət, nat əpnapin netəmim tepət kotalkut məmə okotahtosig-in
io o nolən wək.
10 Okəmə Timoti timnə məplan itəmat, otol təwir kəm in motos-ipən
nisiaiian kəm in, məto-inu in tatol wək rəha Iərəmərə tahmen əm lak.
11 Sotolən məmə itəmat kit tatehm əhau in. Otahl-ipa tuwa kən motasitu lan
e rəhan naliwəkən məmə otitəlig-pa ron io. Iatəsahgin piatat min ilat Timoti
məmə okotuwa motehm io.
12 Kən e piatat Apolos, emətapəh əskasik məmə in otəkəike mətəu-pən piatat
min mimnə məplan itəmat. In təsolkeikeən pik məmə otimnə əh-roiu, məto in
otimnə e nian itəm tətuatip ron.
13 Otegəs. Otətul əskasik e nahatətəən rəhatəmat. Məsotəginən. Motol
nətəligən rəhatəmat təskasik.
14 Natimnat rafin agin itəm itəmat nəkoatol, otol e nolkeikeən.
15 Itəmat nəkotitun məmə Stefanas ne rəhan min, ilat kəmotaupən motən
nipahrienən e Iesu əpəh Akaea, kən ilat kotalkut əskasik o nasituən e iəfak
min. Iatən əskasik kəm itəmat piak min məmə,
16 otisiai-in ilat motol nəwialat, ne netəmim rafin itəm koatol pik wək o
niməfak.
17 Nikik təmagien nian Stefanas, ne Fotunatas, ne Akaekas kəməhaliet-
arəpa, məto-inu nat əpnapin itəmat nakotikə, məto nian eməplan iləhal,
tahmen əm məmə eməplan itəmat.
18 Iləhal kəməhaləs-ipər pik rəhak nətəligən tahmen əm məmə kəməhalol
etəmat. Netəm kotol nəhlan, okəike kisiai-in ilat.

Namnun nəghatən rəha Pol

19 Niməfak min e profens əpəh Esia koatən təwir kəm itəmat. Akwila ne
Prisila kioalkeike pik məmə okuən təwir kəm itəmat e nərgi Iərəmərə ilat iəfak
min itəm kəmotuəfimin e nimə rəhalau.
20 Piatat min rafin ikin-u koatən təwir kəm itəmat. Otən təwir kəm itəmat
min tahmen məmə itəmat kitiəh əm e Kristo.
21 Io Pol, iatos pen matəte əm e nelmək nəghatən u rəha nənən təwir kəm
itəmat.
22 Okəmə suah kit təsolkeikeən Iərəmərə, pəs nalpinən rəha Uhgin tatuwin
ron.
!Iərəmərə rəhatimat, wa-ta!

16:5: Wək 19:21 **16:6:** Rom 15:24 **16:9:** Wək 19:8-10; 2 Kor 2:12 **16:10:** 1 Kor 4:17 **16:11:** 1 Tim 4:12 **16:12:** 1 Kor 3:6 **16:15:** 1 Kor 1:16 **16:19:** Wək 18:2,18,26 **16:22:** Kal 1:8-9; Nol Əpən 22:20

23 Pəs Iərəmərə Iesu tawte-in rəhan nəwɨrən kəm itəmat.
24 Ekahl-ipɨnə rəhak nolkeikeən kəm itəmat rafin e Kristo Iesu. Əwəh.

2 Korin
Naoa itəm tatol kəiu lan itəm Pol təmətе tuwɨn kəm iəfak mɨn ikɨn Korin
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u 2 Korin

?Pah təmətе naoa u? Aposol Pol təmətе naoa u.

?Təmətе tatuwɨn kəm pah? Təmətе tatuwɨn kəm niməfak rəha Korin, ne iəfak mɨn rəha profens Akaea.

? Nəmegəhən tahro nulan nian təmətе? Pol tɨnəmətе rəkɨs naoa kɨsɨl mahl-ipən kəm niməfak rəha Korin. Inu naoa itəm tatol kuwɨt lan. Məto naoa itəm tatol kitiəh, ne naoa itəm tatol kɨsɨl, ilau kəmiakə. Naoa itəm tatol kəiu, inu 1 Korin, kən e naoa u in təməghat əskasɨk kəm ilat məmə okotəg-ətuatɨp-in nolən rat mɨn rəhalat, kən in təməgətun mɨn ilat e natɨmnat pɨsɨn mɨn neen. Ilat tepət e niməfak kotətəu-pən nətəligən rəha Pol itəm təmətе e naoa 1 Korin. Məto neen əh-ikɨn, ilat koatən məmə Pol in sənəmə etəm-iasol, kən təsətuatɨpən məmə in otəghat min nəhlan. Kən ilat koatən məmə in tatol wək rəhan o nosən əm məni.

?Təmətе naoa u o naka? Pol in təmətе naoa u matəgətun məmə in aposol kit, kən Uhgɨn in təmos-ipən wək u kəm in, kən tətuatɨp əm məmə in otəghat nəhlan kəm ilat. Kən in tolkeike məmə otən-iəhau nəgətun eiueiuə mɨn itəm koatatɨg Korin.

Pol təmən təwɨr kəm ilat

1 Io Pol, itəm Uhgɨn təmɨtəpun e nəwian məmə io aposol rəha Kristo Iesu, iatətе naoa u itɨmlau piətat Timoti. Naoa u tatɨmnə kəm itəmat, niməfak rəha Uhgɨn əpəh Korin, ne iəfak mɨn ilat rafin əpəh ikɨn Akaea.
2 Pəs Uhgɨn Tata rəhatat ne Iərəmərə Iesu Kristo, okuawte-in nəwɨrən ne nəməlinuən kəm itəmat.

Uhgɨn itəm tatol kepɨn netəmim

3 Pəs kotənwiwi Uhgɨn, u in Uhgɨn ne Tata rəha Iərəmərə rəhatat Iesu Kristo. In Tata itəm in nəukətɨn nasəkitunən, kən in Uhgɨn itəm nol kepɨnən rafin tatɨsɨ-pən ron.
4 In tatol kepɨn kitat e nəratən rafin rəhatat məmə kitat kotɨtun nol kepɨnən netəmim e nəratən pɨsɨn pɨsɨn mɨn. Kən kitat kotol kepɨn ilat e nolən rəha nol kepɨnən itəm Uhgɨn təmol kəm kitat.
5 Tahmen əm e nahməən itəm Kristo təmos, təmuwa mɨn e nəmegəhən rəhatat. Kən e nolən kitiəh əm, Kristo in suatɨp məmə nol kepɨnən təmuwa pɨk e nəmegəhən rəhatat, kən roiu nol kepɨnən rəhatat tatuwɨn mɨn o netəmim pɨsɨn pɨsɨn mɨn.
6 Okəmə itɨmat ekoatəto nahməən, nahməən əh tatuwa otɨmat nian ekoatən-iarəp namnusən təwɨr, kən namnusən təwɨr əh otol kepɨn itəmat mosmegəh itəmat. Okəmə Uhgɨn təmol kepɨn itɨmat, tatol məmə itɨmat ekotɨtun nol kepɨnən itəmat. Kən noan nol kepɨnən əh, tatoe-in e nəmegəhən rəhatəmat, kən nian nəkotatɨg e nahməən kitiəh əm itəm kitat kotatɨg lan, tətasitu etəmat məmə onəkotətul əskasɨk matuwɨn matuwɨn.
7 Itɨmat emotələhəu-pən əskasɨk rəhatɨmat nətəligən o Uhgɨn otəmat məmə onəkotətul əskasɨk. Tol nəhlan məto-inu kitat rafin koatatɨg e natɨgən kitiəh əm məmə, itəmat nakoatəto nahməən itəm ekoatatɨg lan, kən tahmen-ahmen əm məmə nakotos nol kepɨnən kitiəh əm rəha Uhgɨn itəm emotos.

1:3: Rom 15:5 **1:5:** Sam 34:19

8 Piak min ne winik min, ekotolkeike məmə nəkotitun wir nian əskasik
min itəm emotatig lan e profens ikin Esia. Nəratən asol min kəmotu itimat,
taprəkis-in nəsanənən rəhatimat, təmol nikitimat təht məmə okəm-naka
ekotimis.
9 Nipahrienən, itimat emotəto məmə kinegəhan-in rəkis itimat məmə
ekotimis. Məto nian əskasik min əh kəmotuwa məmə esotagileən etimat, məto
ekotagile e Uhgin itəm tatol etəm təmimis təmegəh min.
10 In təmosmegəh itimat e nəratən asol əh itəm təmatuwin o nimisən, kən
in otosmegəh itimat e nəratən itəm otəpanuwa. Emotələhəu-pən əskasik
rəhatimat nətəligən lan məmə in otosmegəh min itimat.
11 Kən in otol nəhlan nian nakotəfak otimat məmə, netəmim tepət
okotənwiwi Uhgin o natimnat wir itəm in otol kəm itimat məto-inu netəmim
tepət kəmotəfak otimat.

Pol təməuhlin rəhan nətəligən o rəhan naliwəkən

12 Roiu ekən nəghatən u məsaulisən məmə, e nətəligən rəhatimat, nikitimat
təht məmə esotolən nat kit tərat e nolən rəhatimat. E nolən min rafin itəm
emotol, itimat emotətəu-pən suatip itəm Uhgin təmitəpun məmə emotəghat
ətuatip əm moatən əhag-əhag nəghatən. Emotol nolən əh kəm netəm əpnapin
əm rəha nətueintən, kən motol taprəkis kəm itəmat. Esotəghatən e nitunən əm
rəhatimat rəha nətueintən, məto emotagile əm e nəwirən rəha Uhgin.
13-14 Iatən nəhlan məto-inu, esotəteən nəghatən kit itəm tiəkis otəmat o
nafinən, o nitunən nipətin. Roiu, nəkotitun məsin nətəligən rəhatimat, məto
iakolkeike pik məmə nian kit onəkotitun rafin. Kən e nolən əh, nian Iərəmərə
Iesu otuwa min, itəmat onəkotagien otimat tahmen min məmə itimat eko-
tagien otəmat.
15-16 Məto-inu enitun məmə nakotagien otimat, nikik təht məmə nian
ekatuwin Masetonia, ekaupən mimnə məplan itəmat, kən nian ekitəlig Mase-
tonia, ekimnə min məplan itəmat. Tol nəhlan, nakatos nəwirən mau kəiu. Kən
uarisig e itəm min əh, onəkotasitu lak motahl-ipən io ekuwin nitən Jutia.
17 ?Nikitəmat təht məmə, nian emol nətəligən min əh, məto emol əpnapin
əm? ? O, kəm-naka nətəligən rəhak təmisi-pən e nolən rəha nətueintən,
tahmen e netəmim itəm koatən "əwəh" ne "kəp" e nəghatən kitiəh əm?
18 Itəmat nəkotitun məmə Uhgin nian rafin tatol rəhan nəghatən, kən io min,
rəhak nəghatən kəm itəmat sənəmə, "əwəh" ne "kəp,"
19 məto-inu rəhak nəghatən o Nəti Uhgin Iesu Kristo, itəm eməhalən-iarəp
kəm itəmat itiməhal Saelas ne Timoti, sənəmə, "əwəh" ne "kəp," məto e Kristo,
nian rafin rəhak nəghatən in "əwəh," in nipahrienən.
20 Tol nəhlan məto-inu, nat əpnapin nəniəkisən kuwəh Uhgin təmol, ilat
kotuwa nipahrienən e Kristo, inu nəghatən "əwəh" rəha Uhgin. Tol nəhlan,
e Kristo, kitat koatən "Amen, Əwəh" kəm Uhgin, kən moatiləs-ipər nərgin lan.
21 Uhgin əm tatol itimat ekoatətul əskasik e Kristo kitat min itəmat. In
təmitəpun kitat,
22 kən təmol mak e nəmegəhən rəhatat məmə kitat rəhan min, kən
təmələhəu-pən rəhan Narmin e nikitat məmə kitat okotitun roiu məmə rəhan
nəniəkisən min, ilat rafin okotuwa nipahrienən e nəmegəhən rəhatat o nian
kit.
23 Kən roiu, okəmə esənən nipahrienən, pəs Uhgin otol nalpinən kəm io.
Eməsuwamən Korin məto-inu esolkeikeən məmə ekən nəghatən əskasik kit
kəm itəmat.

1:8: Wək 19:23; 1 Kor 15:32 **1:10:** 2 Tim 4:18 **1:13-14:** 2 Kor 5:12; Fil 2:16 **1:15-16:** 1 Kor 16:5-6 **1:19:** Wək 18:5 **1:20:** Nol Əpən 3:14 **1:22:** 2 Kor 5:5; Efes 1:13-14

24 Esotolkeikeən məmə ekotərəmərə e nahatətəən rəhatəmat, kəp. Məto
ekotol wək kitat min itəmat o nagienən rəhatəmat, məto-inu itəmat nɨnoatətul
əskasɨk rəkɨs e nahatətəən rəhatəmat.

2

1 Tol nəhlan, enən rəkɨs e nɨkik məmə okol esɨmnə mɨnən məplan itəmat mol
nɨkitəmat tahmə.
2 ?Emən nəhlan məto-inu, okəmə ekol nɨkitəmat tahmə, pah u ikɨn-un otol io
nɨkik tagien? Itəmat əm, itəm emol nɨkitəmat tahmə.
3 Kən eməte naoa əh, məmə nian ekɨmnə, esətoən tərat e nɨkik. Esolkeikeən
məmə netəmim itəm okotəkəike motol nɨkik tagien, ilat okotol məmə ekəto
tərat. Eməte naoa əh e nolən əh, məto-inu enɨtun məmə kitat kitiəh əm, kən
nian nɨkik tagien, kən nɨkitəmat mɨn tagien.
4 Tol nəhlan, nian eməte naoa əh kəm itəmat, nɨkik təpou pɨk otəmat, kən
nɨkik tɨtəgɨt, nahui nəmtək taiəh otəmat. Esəteən naoa əh məmə otol nɨkitəmat
təpou, məto eməte məmə onəkotɨtun rəhak nolkeikeən asol otəmat.

Aluin nolən rat mɨn rəha nol təfagə

5 Etəmim itəm təmol nəratən, təmol io ekəto tərat, məto təmol itəmat rafin
nakotəto tərat pɨk, məto esolkeikeən məmə nəghatən rəhak e nat u in təskasɨk
pɨk.
6 Nalpɨnən itəm itəmat tepət nəmotos-ipən kəm in tɨnahmen.
7 Məto roiu əh, nəkotəkəike motaluin rəhan nolən rat kən motol-wɨr nɨkin,
məmə nɨkin otəsəpou pɨkən mol təme e rəhan nəmegəhən.
8 Iatətapəh əskasɨk otəmat məmə nakotuwɨn motol təwɨr kəm in məmə in
otɨtun rəhatəmat nolkeikeən ron.
9 Eməte naoa əh kəm itəmat məmə ekəplan məmə onəkotol nəwiak e
natɨmnat rafin, o kəp.
10 Okəmə itəmat nəkotaluin nolən rat rəha suah kit, io mɨn ekaluin rəhan
nolən. Okəmə suah əh təmol nat tərat neen məmə io ekəkəike maluin rəhan
nolən, məto enaluin rəkɨs rəhan nolən e nɨganəmtɨ Kristo. Emol nəhlan məmə
otasitu etəmat
11 məmə Setan otəsərəkɨnən kitat e rəhan neiueiuəən mɨn, məto-inu kitat
kotɨtun rəkɨs rəhan nətəlɨgən o nolən nəratən.

Netəmim itəm koatən-iarəp namnusən təwɨr

12 Nian emuwɨn əpəh Troas o nən-iarəpən namnusən təwɨr rəha Kristo,
eməplan məmə Iərəmərə təmol suatɨp kəm io.
13 Məto esatɨg əməlinuən e rəhak nətəlɨgən məto-inu, eməsəplanən piak
Taetas ikɨn əh. Kən emauiatɨpin ilat, miet muwɨn Masetonia.
14 Pəs kotənwiwi Uhgɨn, məto-inu in təmol win e rəhan tɨkɨmɨr mɨn e
nəluagɨnən. Kən tahmen e kig kit itəm təmol win e nəluagɨnən mɨnatɨtəlɨg
matit rəhan mopael mɨn ne rəhan tɨkɨmɨr mɨn, Uhgɨn tatit itɨmat e Kristo.
Kən itɨmat rəhan mɨn netəmim itəm ioatən-iarəp nenatɨgən rəha Kristo, kən
nenatɨgən əh in tahmen e nəmiəwɨn kit itəm tatuwɨn ikɨn pɨsɨn-pɨsɨn mɨn.
15 E nɨganəmtɨ Uhgɨn, itɨmat ekotahmen e nəmiəwɨn rəha Kristo kəm
netəmim rafin, netəmim itəm Uhgɨn tatosmegəh ilat, ne netəmim itəm oko-
tuwɨn e nalpɨnən rəha Uhgɨn.

1:24: 1 Pita 5:3 **2:1:** 1 Kor 4:21 **2:4:** Wək 20:31 **2:11:** Luk 22:31 **2:12:** Wək 14:27; 1 Kor 16:9 **2:13:** Wək 20:1

16 Itɨmat nəmiəwɨn rəha nɨmɨsən kəm neen itəm tatəgətun ilat məmə
okotɨmɨs. Kən itɨmat nəmiəwɨn rəha nəmegəhən kəm neen, itəm tatəgətun ilat
məmə Uhgɨn otosmegəh ilat. ?Kən pah u tɨtun nolən wək asol əh?
17 Məto itɨmat esotahmenən e netəm əpnapɨn mɨn, itəm koatən-iarəp
nəghatən rəha Uhgɨn o nos əmən məni. Kəp, məto Uhgɨn təmahl-ipən itɨmat,
kən e Kristo, itɨmat ekotən-iarəp namnusən təwɨr e nɨganəmtɨ Uhgɨn, kən
nəghatən rəhatɨmat təmɨsɨ-pən e nɨkitɨmat itəm tətuatɨp əm.

3

1 Okəmə naka nɨkitəmat təht məmə enoatɨləs-ipər itɨmat məmə itəmat
onəkotegəhan lan. Netəmim neen okotəkəike motos naoa kit itəm kəməte
elat nian koatuwɨn o netəm kotəruru ilat. ?Tahro nɨkitəmat təht məmə suah
kit otəkəike məte naoa nəhlan etɨmat kəm itəmat? ? O, tahro itəmat əm
nakotolkeike məmə onəkotəte? !Kəp!
2 Itəmat atɨp əm nəkotahmen e naoa itəm tatol əp wək rəhatɨmat. Naoa əh
kəməte-pən e nɨkitɨmat, itəm netəmim rafin koatafin kən moatɨtun.
3 Itəmat noa rəha wək rəhatɨmat. Kən nəmegəhən rəhatəmat tatəgətun məmə
itəmat naoa kətafin itəm Kristo təməte. Kristo təməte naoa əh e Narmɨn Rəha
Uhgɨn itəm tatəmegəh, məto təsəteən e nelmɨ etəmim. Kən in təməsəte-pənən
e kəpiel epin-epin, məto təməte-pən e nɨki netəmim.*
4 Itɨmat esotəgɨnən o nənən nəhlan otəmat məto-inu itɨmat ioatatɨg e Kristo,
kən moatahatətə əskasɨk e Uhgɨn.
5 Nɨkitɨmat təsəhtən məmə itɨmat əm ekotahmen o nolən wək u, ne noan
rəha wək. Məto Uhgɨn əm tatol məmə itɨmat ekotɨtun nolən wək.
6 In təmol məmə itɨmat ekotahmen məmə ekotuwa rəhan iolwək mɨn rəha
nəniəkɨsən wi rəha nasituən itəm Uhgɨn təmən. Nəniəkɨsən wi əh təsɨsɨ-pənən
e Lou itəm kəməte, məto təmɨsɨ-pən e Narmɨn Rəha Uhgɨn, məto-inu Lou itəm
kəməte tatol məmə netəmim koatuwɨn o nɨmɨsən, məto Narmɨn Rəha Uhgɨn
tatos-ipa nəmegəhən.

Nəhag-əhagən rəha Nəniəkɨsən Wi Rəha Nasituən

7 Otətəlɨg-in-tu. Nian Uhgɨn təməte Lou e kəpiel, mos-ipən kəm Moses,
nəhag-əhagən əh-ikɨn rəha Uhgɨn, kən nəhag-əhagən əh təmalpin nɨganəmtɨ
Moses, kən netəm Isrel okol kəsotəplanən nɨganəmtɨn, nat əpnapɨn nəhag-
əhagən tɨnateiuaiu. Kən okəmə wək rəha Lou in suatɨp itəm tatuwɨn o nɨmɨsən,
məto in təhag-əhag pɨk.
8 kən wək rəha Narmɨn Rəha Uhgɨn otəhag-əhag pɨk.
9 !Okəmə wək itəm kəmakil netəmim məmə otəkəike motɨmɨs, in tatəhag-
əhag, kən wək itəm tatol netəmim kotətuatɨp e nɨganəmtɨ Uhgɨn, in tatəhag-
əhag pɨk agɨn!
10 Nɨpahrienən, nəniəkɨsɨn oas rəha nasituən itəm təməhag-əhag aupən,
roiu in təsəhag-əhagən, məto-inu nəniəkɨsɨn wi itəm təhag-əhag pɨk agɨn,
tɨnaprəkɨs-in itəm aupən.
11 !Kən okəmə wək rəha Lou itəm otəpanɨkə, tɨnuwa e nəhag-əhagən, kən
wək rəha Narmɨn Rəha Uhgɨn itəm otatɨg lilɨn, tatəhag-əhag pɨk agɨn-əh!

2:16: Luk 2:34; 2 Kor 3:5-6 **3:1:** Wək 18:27; 2 Kor 5:12 **3:2:** 1 Kor 9:2 * **3:3:** Nian Pol tatəghat e nəghatən "kəməsəte-pənən e kəpiel epin-epin," tatəghat e Lou itəm Uhgɨn təmos-ipən kəm Moses, kən Moses təməte e kəpiel. **3:3:** Eks 24:12; Jer 31:33; Esɨk 36:26-27 **3:4:** Wək 20:31 **3:6:** Jer 31:31; Jon 6:63; 1 Kor 11:25 **3:7:** Eks 34:29 **3:9:** Dut 27:26; Rom 1:17 **3:11:** Luk 22:31

12 Tol nəhlan, məto-inu emotələhəu-pən əskasik rəhatimat nətəligən e wək
əh rəha Narmin Rəha Uhgin, nətəligən rəhatimat təskasik e Uhgin, kən
məsotəginən o nən-iarəpən rəhan nəghatən.
13 Itimat esotahmenən e Moses, itəm təmətalpin niganəmtin e niməhan
agege məmə netəm Isrel okəsotəplanən məmə nəhag-əhagən teiuaiu muwin
mikə.
14 Məto Uhgin təmol nətəligən rəhalat tiəkis. Kən mətoarus-pa əh-roiu,
niməhan əh tətahtosig-in nətəligən rəhalat nian kotafin Naoa Rəha Nəniəkisən
Oas.† Uhgin təsos-irəkisən əh niməhan əh, məto-inu tatos-irəkis əm e Kristo.
15 Əwəh, mətoarus-pa əh-roiu ne, nian kotafin Lou rəha Moses, niməhan kit
tatəfətain nikilat.
16 Məto okəmə etəmim pah təuhlin mətag-pən o Iərəmərə, niməhan əh otiet
rəkis.
17 Otətəlig-in-tu, Iərəmərə əh, in Narmin. Kən ikin Narmin rəha Iərəmərə
tətatig ikin, in tatikis kitat.
18 Kən kitat, itəm kəsəfətainən niganəmtitat e niməhan, koatəplan nəhag-
əhagən asol rəha Iərəmərə, kən netəmim koatəplan nəhag-əhagən əh e
nəmegəhən rəhatat. Kən in tatəuhlin nəmegəhən rəhatat məmə okotuwa
kahmen lan e nəhag-əhagən itəm rəhan nəsanənən tatər tatər. Kən nəhag-
əhagən əh təmisi-pən o Iərəmərə itəm in Narmin Rəha Uhgin.

4

Nat keike e kipəhau oas

1 Tol nəhlan, nikitimat təsəpouən o wək u məto-inu itimat emotos e
nasəkitunən rəha Uhgin.
2 Məto e nolən rəhatimat esotegəhan-inən nolən itəm tatəhluaig ne nolən aulis
min. Ko esoteiuəən məsotəuhlinən nəghatən rəha Uhgin. !Kəp! Məto itimat
ioatən ətuatip əm nipahrienən, kən e nolən əh, e niganəmti Uhgin, emotol-
arəp e niganəmti netəmim rafin məmə rəhatimat nolən in tətuatip.
3 Kən okəm-naka namnusən təwir itəm ekoatən-iarəp in tatəhluaig o netəmim
neen, məto kəp, tatəhluaig əm o netəmim itəm koatətəu-pən suatip o nuwinən
e nigəm asol.
4 Koatətəu-pən suatip əh məto-inu Setan, u in Iərmis itəm tatərəmərə e
nətueintən u, təməfətain nətəligən rəhalat, məmə kəsotəplanən nəhag-əhagən
wir rəha namnusən təwir itəm tatuəp mətasiəgəpin ilat. Nəhag-əhagən əh
təmisi-pən e Kristo. Kən nian kitat koatəplan Kristo, kən kitat koatəplan məmə
Uhgin in tahro nulan.
5 Itimat esotən-iarəp atipən itimat, məto ioatən-iarəp Iesu Kristo məmə in
Iərəmərə, kən itimat iolwək min rəhatəmat o nərgi Iesu.
6 Tol nəhlan məto-inu Uhgin u təmən məmə, "Pəs nəhag-əhagən tuəp
masiəgəpin ikin tapinəp ikin," in təmasiəgəpin e nikitat məmə kitat kotitun
nehmən nəsanənən, ne nepətən əhag-əhag rəha Uhgin, kən kitat koatehm
natimnat min əh e niganəmti Kristo.
7 Məto kitat koatos nat keike əh e kipəhau oas, inu nipətitat. Tol nəhlan
məmə otəgətun məmə nəsanənən wir əh taprəkis, təmisi-pən e Uhgin, təsisi-
pamən otat.
8 Nəratən tepət koatiləs pikən itimat e suatip min rafin, məto təsərəkinən
itimat. Nian neen ekotəruru suatip, məto esotapəsən nalkutən.

3:12: Wək 14:27; 1 Kor 16:9 **3:13:** Eks 34:33 † **3:14:** "Naoa Rəha Nəniəkisən Oas" in "Oltesteman." **3:16:** Eks 34:34 **3:17:** Jon 8:36; Rom 8:2 **4:2:** 2 Kor 2:17; 1 Tes 2:5 **4:4:** Efes 2:2; Kol 1:15; Hip 1:3 **4:6:** Jen 1:3; Aes 9:2; 2 Kor 3:18 **4:7:** 2 Kor 5:1 **4:8:** 2 Kor 1:8; 7:5

9 Netəmim koatol nəratən kəm itɨmat, məto Uhgɨn təsapəsən itɨmat. Koatoh
itɨmat, məto kəsotərəkɨnən itɨmat.
10 Ikɨn pəhruən ioatuwɨn ikɨn, katohamnu nɨpətɨtɨmat tahmen e
kəmohamnu Iesu. Tol nəhlan məmə, netəmim okotəplan nəmegəhən rəha
Iesu e nɨpətɨtat.
11 Kən itɨmat itəm ekoatəmegəh, nian rafin kategəhan-in itɨmat məmə
ekotɨmɨs o nərgɨ Iesu. Tol nəhlan məmə netəmim okotəplan rəhan nəmegəhən
e nɨpətɨtat itəm otəpanɨmɨs nian kit.
12 Kənu, nian rafin itɨmat ioatɨləs pɨkən nɨmɨsən məmə itəmat onəkotɨtun
nəmegəhən itulɨn.
13 Naoa Rəha Uhgɨn tatən məmə, “Emahatətə, kən tol nəhlan ekatən.” Kən
e nolən kitɨəh əm rəha nahatətəən, itɨmat mɨn ekotahatətə, kən tol nəhlan
ekoatən,
14 məto-inu itɨmat ekotɨtun məmə, etəm təmol Iərəmərə Iesu təmegəh mɨn
e nɨmɨsən, in otol itɨmat ne itəmat, kitat rafin kotəmegəh mɨn e nɨmɨsən kitat
Iesu, kən məf-iarəp kitat e nɨganəmtɨn.
15 Natɨmnat rafin u o nəwɨrən rəhatəmat, kən nian nəwɨrən rəha Uhgɨn
tatiuw-pa netəmim tepət təhmɨn mɨn okotuwa o Kristo, kən okotos-ipən
nənwiwiən tepət kəm Uhgɨn, kən okotɨləs-ipər nərgɨn ilɨs ilɨs agɨn.
16 Tol nəhlan, nɨkitɨmat təsəpouən. Nat əpnapɨn məmə nɨpətɨtat tateiuaiu
roiu, məto Uhgɨn tatol nɨkitɨmat tatuwiwi nian rafin.
17 Tol nəhlan məto-inu, nəratən itəm koatatɨg lan, ilat nat əpnapɨn əm,
kəsotatɨgən tuwəh. Məto noalat in nəhag-əhagən wɨr itəm otətatɨg lilɨn, kən
in təwɨr məfɨgəm taprəkɨs-in ilat.
18 Kən tol nəhlan, nɨganəmtɨtat kəsotətulən e nat itəm katəplan, məto
koatətul e nat itəm kəsəplanən, məto-inu nat itəm katəplan in nat rəha roiu
əm, otəpanɨkə, məto nat itəm kəsəplanən in namnun tɨkə.

5

Nɨpətɨn wi əpəh e nego e neai

1 Tol nəhlan, kotɨtun məmə nɨpətɨtat in tahmen e nimə tapolən itəm kitat
kotatɨg lan ikɨn-u e nətueintən, kən nian kit otəmnəmɨt mərat. Kən nian nimə
tapolən əh tɨkə e nətueintən, məto əpəh e nego e neai, rəhatat nimə wi əh-ikɨn
itəm sənəmə etəmim təmol, məto Uhgɨn əm təmol, nɨpətɨtat wi itəm otatɨg lilɨn.
2 Məto roiu e nɨpətɨtat rəha nətueintən, koatəhg nɨkitat, kən kotolkeike pɨk
məmə nian otatuwa itəm kitat okotuwɨn e nɨpətɨtat wi rəha nego e neai,
tahmen e kitat koatuwɨn e natɨmnat wi.
3 Tol nəhlan məto-inu sənəmə kitat okotuwa narmɨn əm nɨpətɨn tɨkə, məto
okotos nɨpətɨn wi rəha nego e neai.
4 Nɨpətɨtat itəm otɨmɨs tol kitat koatekɨmɨs moatehag rəha nəpouən, məto
sənəmə koatolkeike məmə okotɨmɨs kən nɨpətɨtat otɨkə, kəp. Məto kitat
kotolkeike məmə okotuwɨn e nɨpətɨtat wi məmə nəmegəhən lilɨn otəwiək
nɨpətɨtat rəha nətueintən itəm otɨmɨs.
5 Kən Uhgɨn pɨsɨn əm təmol kitat o natɨmnat mɨn əh, kən təmos-ipa Narmɨn
Rəhan məmə otəgətun wɨr kəm kitat məmə rəhan nəniəkɨsən mɨn otuwa
pahrien.
6 Kən tol nəhlan, nətəlɨgən rəhatat təskasɨk, kən kitat kotɨtun wɨr məmə nian
koatos əm nɨpətɨn rəha nətueintən u, kitat koatətul əh ihluə imə Iərəmərə ikɨn
rəhatat.

4:10: 1 Kor 15:31 **4:11:** Rom 8:36 **4:13:** Sam 116:10 **4:14:** 1 Kor 6:14 **4:16:** Efes 3:16
4:17: Rom 8:17-18 **4:18:** Kol 1:16 **5:1:** 2 Kor 4:7 **5:2:** Rom 8:23 **5:6:** Hip 11:13-16

7 Kitat kotatɨg e nətueintən e nahatətəən e Uhgɨn, sənəmə e natɨmnat itəm
koatəplan.
8 Iatən məmə nətəlɨgən rəhatat təskasɨk, kən kotolkeike məmə kotapəs
nɨpətɨtat motuwɨn e nimə wi rəhatat kitat Iərəmərə.
9 Tol nəhlan, okəmə kotatɨg e nɨpətɨtat, o okəmə kotapəs nɨpətɨtat rəha
nətueintən, kitat kotalkut pɨk məmə kotol natɨmnat itəm koatol nɨki Iərəmərə
tagien.
10 Kotol nəhlan məto-inu kitat rafin okotəkəike motətul aupən e Kristo
məmə in otakil rəhatat nolən mɨn, kən kitat kitiəh kitiəh okotos nətouən tətəu-
pən natɨmnat itəm kəmotol e nətueintən, okəmə nat təwɨr o nat tərat.

Ien əhruin mɨn rəha Uhgɨn

11 Kən roiu əh, məto-inu ekotɨsiai-in Iərəmərə, kən motalkut məmə ekotiuw-
pa netəmim. Uhgɨn tɨtun itɨmat ne wək rəhatɨmat, kən ekotolkeike məmə
itəmat mɨn onəkotɨtun wɨr itɨmat.
12 Esotolkeikeən məmə ekotɨləs-ipər itɨmat e nɨganəmtɨtəmat, məto ekotos-
ipɨnə rəhatɨmat nətəlɨgən məmə okəm-naka nɨkitəmat otagien otɨmat. Kən
roiu, nəkotɨtun nuhalpɨnən nəghatən rəha netəmim itəm kotausit o nolən
itəm netəmim koatəplan, məto nɨkilat təsəhtən nat itəm tətatɨg e nɨki etəmim.
13 Okəmə itɨmat ialməl mɨn, məto o nərgɨ Uhgɨn. Kən okəmə rəhatɨmat
nətəlɨgən tətuatɨp əm, in nat kit itəm otasitu etəmat.
14 Tol nəhlan məto-inu, nolkeikeən rəha Kristo tatərəmərə etɨmat, məto-inu
itɨmat ekotɨtun wɨr məmə suah kitiəh əm təmɨmɨs o netəmim rafin, kən tol
nəhlan, netəmim rafin kɨnotɨmɨs.
15 Kən təmɨmɨs o netəmim rafin məmə ilat itəm koatəmegəh, okotapəs nolən
natɨmnat itəm ilat əm kotolkeike, məto ilat kotəkəike motol nolən mɨn itəm
Iesu tolkeike, u etəm təmɨmɨs olat kən məmegəh mɨn e nɨmɨsən.
16 Tol nəhlan, roiu ne, itɨmat esotakilən netəmim e nolən itəm netəmim rəha
nətueintən kotakil netəmim lan. Nat əpnapɨn nian kit emotakil Kristo e nolən
əh, məto roiu esotolən.
17 Tol nəhlan, okəmə suah kit təmuwa kitiəh ilau Kristo, in təmuwa etəmim
wi. !Nat oas təmɨkə, kən nat wi tɨnuwa!
18 Natɨmnat rafin mɨn əh tatɨsɨ-pən e Uhgɨn. Aupən kitat tɨkɨmɨr mɨn kitat
Uhgɨn, məto e Kristo, in təməmɨk kitat kotuwa iuəhkɨr ron, mol kitat iolɨn mɨn.
Kən təmos-ipa kəm itɨmat wək u rəha niuw-pamən tɨkɨmɨr mɨn rəha Uhgɨn
okotuwa iolɨn mɨn.
19 Inu tatən məmə Uhgɨn təmiuw-pa rəhan tɨkɨmɨr mɨn e nətueintən məmə
okotuwa iolɨn mɨn e Kristo, kən məsafin mɨnən rəhalat nolən rat mɨn. Kən
təmos-ipa kəm itɨmat nəghatən u rəha niuw-pamən tɨkɨmɨr mɨn rəhan oko-
tuwa iolɨn mɨn.
20 Tol nəhlan, itɨmat ien əhruin mɨn rəha Kristo, kən tahmen məmə Uhgɨn
tətaun-in netəmim e nəwiatɨmat. Kən ioatətapəh əskasɨk otəmat e nərgɨ Kristo
məmə: nakotapəs nolə tɨkɨmɨr, kən motuwa iolɨ Uhgɨn mɨn.
21 Uhgɨn təmol suah u itəm rəhan nolən rat tɨkə, məmə in sakrifais rəha
nolən rat mɨn rəhatat, məmə e in, kitat okotətuatɨp e nɨganəmtɨ Uhgɨn.

6

1 Məto-inu itɨmat ioatol wək kitiəh itɨmat Uhgɨn, ekotətapəh əskasɨk otəmat
məmə nian Uhgɨn tətawte-in rəhan nəwɨrən kəm itəmat, nəsotosən tahmen in
nat əpnapɨn əm,
2 məto-inu Uhgɨn tatən məmə,

5:8: Fil 1:23 **5:9:** Kol 1:10; 1 Tes 4:1 **5:10:** Pri 12:14 **5:14:** Hip 5:9 **5:15:** Rom 14:7-8
5:17: Rom 8:1; Kal 6:15 **5:18:** Rom 5:10 **5:19:** Rom 3:23-25 **5:21:** Hip 4:15

“E nian ətuatip, eməto ik,
kən e nian rəha nosmegəhən, emasitu lam.”
Iakən kəm itəmat, məmə roiu, in nian ətuatip rəha Uhgin, roiu in nian rəha nosmegəhən.

Nian əskasik min e nəmegəhən rəha Pol

3 Esotolən nat kit itəm suah kit otəme lan e rəhan nahatətəən, məto-inu esotolkeikeən məmə okəsən ratən wək rəhatimat.
4 Məto nolən min rafin e nəmegəhən rəhatimat koatəgətun məmə itimat iolwək min pahrien rəha Uhgin: itimat ekotətul əskasik e nian rəha nəratən, ne nian iəkis min, ne nian itimat ekotəto tərat.
5 Netəmim kəmotoh itimat, kən kəmki-pən itimat e kalapus, kən katitəp itimat məmə okoh itimat. Emotol pik wək, məsotapilən lapin, kən nəumis tus itimat.
6 Esotolən nolən kit itəm tatol nikitimat tamkimik, itimat ekotenatig, nətəligən rəhatimat kaifəməh, ekotol təwir kəm netəmim, Narmin Rəha Uhgin tatər e nikitimat, kən ekotolkeike netəmim e nolkeikeən pahrien.
7 Ekoatən əm nipahrienən, kən nəsanənən rəha Uhgin tətatig etimat. Rəhatimat nolən ətuatip in tahmen e natimnat rəha nəluaginən o nohən ne nətlosigən.
8 Netəmim neen koatisiai-in itimat, neen koatehm-əhau itimat, neen koatən rat itimat, neen koatən wir itimat, neen koatən məmə itimat ekoateiuə məmə itimat iolwək min rəha Uhgin, məto itimat iolwək min pahrien rəhan.
9 Netəmim neen kəsotegəhan-inən məmə itimat aposol min pahrien, məto netəmim tepət koatən məmə itimat aposol min pahrien. Nian rafin nimisən tatitəp itimat, məto ekoatəmegəh əh. Katoh itimat, məto kəsohamnuən əh itimat.
10 Nikitimat təpou, məto nian rafin ekotagien əh. Rəhatimat nautə tikə, məto itimat ekotol netəmim tepət rəhalat nautə tepət. Rəhatimat nat kit tikə, məto ekoatos natimnat rafin.
11 Piak min əpəh Korin, emotən rafin nəghatən kəm itəmat kəsapəsən kit, kən ekotolkeike itəmat e nikitimat rafin.
12 Itimat esotahtosig-inən nolkeikeən rəhatimat otəmat, məto itəmat notah-tosig-in rəhatəmat otimat.
13 Roiu əh, iatəghat kəm itəmat məmə itəmat nenətik ətuatip. Tətuatip əm məmə itəmat min, nakotolkeike itimat e nikitəmat rafin.
14 Sotənən kəm netəm kəsotəfakən məmə nəkoatol wək kit itəmat min ilat. ?Nolən ətuatip ne nolən tərat kiatun nol kələhən nat kit? ?O, nəhag-əhagən ne napinəpən kiatun nuwamən məpələh kələh muəghat? !Kəp!
15 Kən e nolən kitiəh əm, Kristo ne Setan, okol kəsuənən nəghatən kitiəh nian kit. ?Iəfak ne etəm təsəfakən kiatun nolən nat e nətəligən kitiəh? !Kəp!
16 E Nimə Rəha Uhgin, ikin kit tikə əh-ikin o narmi nat min, məto-inu kitat u Nimə Rəha Uhgin itəm tatəmegəh. Kən Uhgin təmən məmə,
“Ekatig itimat min ilat,
kən maliwək itimat min ilat,
kən ekuwa io Uhgin rəhalat,
kən ilat okotuwa rəhak netəmim.”
17 Kən Iərəmərə təmən məmə,
“Tol nəhlan, otiet rəkis elat, motan isəu olat.
Kən məsotekən nat itəm tamkimik e niganəmti Uhgin,

6:2: Aes 49:8 **6:5:** 2 Kor 11:23-27 **6:6:** 1 Tim 4:12 **6:9:** 2 Kor 4:10 **6:13:** 1 Kor 4:14
6:14: Efes 5:11 **6:16:** Lev 26:12; Esik 37:27; 1 Kor 3:16

kən nikik tagien məmə ekos itəmat.”
18 “Kən ekuwa rəhatəmat tata,
kən itəmat onəkotuwa nenətik min,”
inu nəghatən rəha Iərəmərə itəm in ilis agin.

7

1 Iolik min. Nəniəkisən min u rəhatat. Kən tol nəhlan, pəs kotafəl nikitat, motos-irəkis natimnat rafin itəm koatol nipətitat ne narmitat kotamkimik. Kən pəs kotələhəu kalin kitat məmə rəha Uhgin əm motətəu-pən rafin suatip itəm nikin otagien lan.

Niki Pol təmagien olat

2 Oterəh e nikitəmat kəm itimat. Esotolən tərat kəm suah kit, esotiuw-pənən suah kit tərat ikin, esotalkutən məmə ekotos nat kit rəhatəmat e nolən eko-eko.
3 Esənən nəghatən u məto-inu nəmotol nolən rat. Emən rəkis kəm itəmat məmə ekotolkeike pik itəmat nian rafin, kən nat əpnapin nimisən o nəwirən otuwa e nəmegəhən rəhatimat, məto itəmat əpəh imə e nikitimat.
4 Io etahatətə əskasik etəmat. Iatausit otəmat. Itəmat nəmotiləs-ipər pik rəhak nətəligən. Emos nəratən tepət təmuwa e rəhak nəmegəhən, məto nikik tagien maprəkis otəmat.
5 Tol nəhlan məto-inu, nian emotuwa Masetonia, esotamegən, məto nian rafin, nəratən tatiləs itimat təmisi-pən ikin pisin pisin min. E nəmegəhən rəhatimat, netəmim kəmotəmou motol nəratən kəm itimat, kən itimat ekoatəgin.
6 Məto Uhgin tatol kepin netəmim itəm nətəligən rəhalat təpou, kən təmol kepin itimat e nuwamən rəha Taetas.
7 Kən sənəmə e nuwamən əm rəhan itəm təmol nikitimat tagien, məto e nəghatən wir rəha nol kepinən itəm nəmotən-ipən kəm in. In təmən-ipa kəm itimat məmə itəmat nakotolkeike pik məmə nəkotəplan io, kən təmən məmə nikitəmat tatəto tərat o nəghatən rəhak, kən təmən məmə nakolkeike pik io moatətul əskasik o nərgək. Nian eməto, nagienən e nikik təmər mərioah.
8 Nat əpnapin okəmə rəhak naoa aupən təmol itəmat nakotəto tərat, məto esətoən tərat ron. Məto aupən, eməto tərat ron, məto-inu eməplan məmə naoa u təmol itəmat nakotəto tərat, məto rəha nian əkuəkir əm.
9 Məto roiu, nikik tagien, kən sənəmə məmə nəmotəto tərat, kəp. Nikik tagien məmə nian nəmotəto tərat, nəmotəuhlin itəmat e rəhatəmat nolən rat min. Nipahrienən, Uhgin tolkeike məmə kitat okotəto tərat o nolən tol min-nulan. Kən məto-inu nəmotəuhlin itəmat, kən natimnat itəm emotən aupən kəm itimat təməsolən məmə nəmotakiəh e rəhatimat nahatətəən.
10 Kən nian koatəto tərat e nolən itəm Uhgin tolkeike, kən kotəuhlin kitat e rəhatat nolən rat, kən Uhgin tatosmegəh kitat. Kən nikitat otəsəpouən o nolən əh. Məto nian koatəto tərat e nolən rəha nətueintən, tatiuw-pən kitat e nimisən.
11 Otəplan-tu nəmegəhən rəhatəmat nian nəmotəto tərat e nolən itəm Uhgin tolkeike. Nolən əh, noan tepət: nakotolkeike motalkut əskasik məmə nəkotol nolən ətuatip, kən motoalkut əskasik məmə nokotəg-ətuatip-in rəhatəmat nolən rat min, kən motetəhau nolən rat min, kən narmitəmat təmiwig nəmotaut motəgin nolən rat min. Nəmotolkeike məmə nəkotəplan min io, kən nakotolkeike pik məmə nakotətul əskasik o nərgək. Kən nəmoatətul

---

6:17: Aes 52:11; Esik 20:34,41; Nol Əpən 18:4 **6:18:** 2 Saml 7:14; 7:8; Jer 31:9 **7:5:** 2 Kor 2:13
7:8: 2 Kor 2:4 **7:10:** Mat 27:3-5; Hip 12:16-17

matip məmə nəkotol nalpinən kəm netəm kotol nolən rat. E nolən min rafin rəhatəmat, nəmotəgətun məmə nəsotolən nat kit tərat e natimnat u.
12 Kən eməte naoa u kəm itəmat, məto esəteən o suah u itəm təmol nolən rat, kən esəteən o suah u itəm in təmərəkin. Kəp. Eməte ilə məmə itəmat onəkotəplan əsas e niganəmti Uhgin məmə nəkoatətul əskasik o nərgitimat.
13 Natimnat rafin min əh koatiləs-ipər nətəligən rəhatimat.
Sənəmə itimat əm itəm nəmoatiləs-ipər nətəligən, məto nikitimat tagien pik o Taetas, məto-inu nikin tagien məmə nəmoatiləs-ipər min nətəligən rəhan.
14 Emən-ipən kəm in məmə etausit pik otəmat, kən itəmat nəməsotolən io ekaulis. Natimnat rafin itəm emotən kəm itəmat, ilat nipahrienən. Kən e nolən kitiəh əm, natimnat rafin itəm emotən kəm Taetas etəmat, kən motausit ron, ilat min nipahrienən.
15 Taetas, nikin tatəht əh məmə itəmat rafin agin-əh nəmotol nəwian, kən moatəgin moatasiəp nian nəmotegəhan-in məmə otuwa məplan itəmat. Kən nian nikin tatəht natimnat min əh, nolkeikeən rəhan otəmat tatər təhmin min.
16 Nikik tagien pik məto-inu etahatətə əskasik etəmat məmə nəkoatol naka itəm tətuatip.

8

Pol təmətapəh məmə okotawte

1 Piak min ne winik min, ekotolkeike məmə nəkotitun nəwirən rəha Uhgin itəm təmawte-in kəm niməfak min əpəh Masetonia məmə ilat kotitun nasituən e netəmim neen min.
2 Ilat kəmotatig e nəratən asol kit ne nian əskasik min, kən nat əpnapin ilat nan rat rəhalat nautə tikə agin, məto nəmegəhən rəhalat tərioah wir e nagienən. Kən nan ratən ne nagienən kəmuoe-in nolən təwir. E nolən əh, kəmotərakin məni tepət motos-ipən kəm iəfak min əpəh ikin min.
3 Iatən-iarəp kəm itəmat məmə ilat kəmotos-ipən tepət, taprəkis-in itəm netəmim nikilat təht məmə okol kəsotolən. Kən ilat atip kəmotol.
4 Kəmotətapəh amul otimat məmə itimat ekotegəhan pəs ilat kotasitu e wək rəha nos-ipən məni kəm iəfak min əpəh Jerusalem.
5 Kəmotaupən kos-ipən nəmegəhən rəhalat kəm Iərəmərə, kən uarisig, kəm itimat, e nolən itəm Uhgin tolkeike. Nikitimat təsəhtən məmə okotol tepət nəhlan, məto kəmotol.
6 Kən tol nəhlan, emotuəh niki Taetas məmə otitəlig-pinə otəmat. In təmaupən məghat kəm itəmat o nolən nat u, kən tol nəhlan, emotətapəh məmə in otəghat kəm itəmat məmə nəkotol namnun wək wir rəha nawteən əh itəm nəmotətuoun.
7 E natimnat min u rafin, itəmat nəmotol təwir pik maprəkis, inu nahatətəən rəhatəmat, ne nəghatən rəhatəmat, ne nitunən rəhatəmat, ne nolən rəha nətul əskasikən, ne nolkeikeən rəhatəmat otimat. Kən roiu, iakolkeike məmə nəkotol wək kit min e nolən təwir pik maprəkis, inu wək wir rəha nawteən.
8 Esənən məmə nəkotəkəike motol. Məto emotəgətun kəm itəmat məmə netəm pisin pisin min nikilat tagien o nasituən e wək əh. Kən roiu əh, iakolkeike məmə ekisilu wir məmə nolkeikeən rəhatəmat in nipahrienən tahmen elat, o kəp.
9 Itəmat nəkotitun wir nəwirən rəha Iərəmərə Iesu Kristo itəm təmawte-in kəm itəmat, məmə nat əpnapin rəhan nautə tepət, məto təmol otəmat məmə in rəhan nautə tikə. Kən məto-inu təmol məmə rəhan nautə tikə, kən mol itəmat rəhatəmat nautə tepət.

8:1: Rom 15:26; 2 Kor 9:1-2 **8:7:** Rom 15:26; 2 Kor 9:1-2 **8:9:** Mat 8:20; Fil 2:6-7

10 Kən inu rəhak nətəligən e natimnat min u, itəm otasitu etəmat. Otol
namnun e wək itəm nəmotətuoun e nup uarisig. Nikitəmat təmaupən məht
məmə nəkotol wək əh, kən itəmat nəmotaupən motətuoun motol.
11 Tol nəhlan, roiu otol namnun wək u rəha nos-ipənən. Kən rəhatəmat
nətəligən o nolən wək u itəm nakotolkeike pik məmə nəkotol, in otuwa
nipahrienən, kən itəmat onəkotol e rəhatəmat atip natimnat.
12 Okəmə nikitəmat tagien o nos-ipənən, kən Uhgin nikin tagien o nosən
natimnat əm itəm nakoatos moatos-ipən. Kən in təsətapəh-inən natimnat
itəm tikə otəmat.
13 Esotolkeikeən məmə nəmegəhən rəha netəmim neen otimətig məto-inu
kəmotos rəhatəmat məni, məto nəmegəhən rəhatəmat in otiəkis məto-inu
nəmotasitu elat. Kəp. Iakolkeike məmə tahmen-ahmen əm otəmat rafin.
14 Roiu, itəmat nakoatos tepət kən motitun nasituən elat. Kən o nian min
neen, ilat kotitun noorən kəm itəmat okəmə rəhatəmat tikə. Kən itəmat
nakotahmen-ahmen əm,
15 tahmen e itəm Naoa Rəha Uhgin tatən məmə,
"Netəmim itəm kəmotəulək tepət, tahmen əm, təsaprəkisən.
Kən netəmim itəm kəmotəulək noan-məsin, rəhan nagwənən tahmen əm,
təsikəən."

Taetas təmuwin Korin

16 Iatənwiwi Uhgin məmə təmələhəu-pən e niki Taetas nətəligən o nasituən
etəmat, tahmen-ahmen e rəhak.
17 Tol nəhlan məto-inu Taetas, nikin tagien o nimnəən məplan itəmat
tahmen e itəm emən kəm in. Kən taprəkis-in itəm əh, nikin tagien pik o
nasituən etəmat, kən in rəhan əm nətəligən məmə in otimnə məplan itəmat.
18 Kən itimat ekotahl-ipinə min piətat kit min timnə ilau min. Suah u, netəm
e niməfak min koatisiai-in o rəhan wək o nən-iarəpən namnusən təwir.
19 Kən taprəkis-in inu, niməfak min kəmotitəpun məmə otuwa itimat min o
niləsən məni u muwin əpəh. Kən itimat ekotərəmərə lan o noorən məmə otiləs-
ipər nərgi Iərəmərə, kən matəgətun məmə nikitimat otagien pik o nasituən.
20 Itimat esotolkeikeən məmə suah kit otən rat itimat o nolən rəha noorən
məni asol əh.
21 Tol nəhlan, itimat ekotalkut pik məmə ekotol nat itəm tətuatip, məto
sənəmə e niganəmti Iərəmərə əm, məto e niganəmti netəmim min.
22 Kən ekotahl-ipinə piətat kit min iləhal suah mil u. Suah əh, e wək tepət
ne nolən tepət, emotisilu wir məmə in tolkeike pik məmə otasitu. Kən roiu, in
tolkeike pik məmə otasitu məto-inu in tətahatətə pik etəmat.
23 Kən o Taetas, itimlau min ekioal wək kitiəh əm, kən in min tatol wək e
nikitəmat o nasituən etəmat. Kən o piətat min, ilat ien əhruin rəha niməfak
min, kən nolən wir min e nəmegəhən rəhalat koatisiai-in Kristo.
24 Tol nəhlan, otol rəhatəmat nolən kəm suah miləhal əh məmə nako-
tolkeike pahrien iləhal, kən iləhal okəhalitun o nat naka itimat ekotausit
otəmat. Kən otol-wir kəm ilat məmə niməfak min okotəplan.

9

1 Okəmə esəteən naoa u kəm itəmat, in təwir əm məto-inu nəkotitun rəkis wək
u rəha nasituən e iəfak min əpəh Jerusalem.
2 Iatən nəhlan məto-inu io ekitun məmə nakotolkeike məmə onəkotasitu. Kən
ematiləs-ipər nolən wir rəhatəmat o netəm Masetonia, matən kəm ilat məmə
e nup itəm tinuwin rəkis, itəmat əpəh Akaea, nəmoatətul matip o nos-ipənən.

8:12: Mak 12:43-44 **8:15:** Eks 16:18 **8:24:** 2 Kor 7:13-14 **9:1:** 2 Kor 8:1-7

Kən nian kəmotəplan məmə nikitəmat tagien pik o nasituən, təmol min ilat tepət kotolkeike məmə okotasitu min.

3 Məto roiu, etahl-ipinə piətat miləhal u məmə iləhal okəhaləplan itəmat
məmə itəmat onəkotol nat itəm nəmotən, tahmen əm məmə emən mihin, kən
tol nəhlan rəhatimat nəghatən o niləs-ipərən nolən wir rəhatəmat, sənəmə nat
əpnapin əm.
4 Məto okəmə nəsotolən, kən nian ekimnə itimat netəm Masetonia neen, kən
okotəplan məmə itəmat nəsotolən əh, kən nolən əh otol itimat ekotaulis, məto-
inu itimat enoatiləs-ipər rəkis itəmat. Kən otol itəmat nakotaulis taprəkis.
5 Tol nəhlan, nikik təht məmə ekəkəike mətapəh o piətat miləhal məmə
okotimnə rəkis pitən kəplan itəmat, kən motol namnun wək o nəmki-pamən
məni asol itəm nəmotən-iəkis məmə nakotos-ipən. Məto iakolkeike məmə in
nos-ipənən kit itəm tatisi-pən atip e nikitəmat, sənəmə suah kit tatəkəike kəm
itəmat məmə nakotos-ipən.

Nolən nawteən

6 Sotaluinən nat u. Etəm tatəfe noan məsin, matəulək-in noan məsin. Kən
etəm tatəfe tepət, matəulək-in tepət.
7 Itəmat kitiəh kitiəh nakəkəike mos-ipən nat naka nəmən e nikim məmə
nakos-ipən. Okəmə nikim təsagienən ron, təsəwirən məmə nakos-ipən. Kən
okəmə nakos-ipən məto-inu suah kit tatəkəike kəm ik məmə nakos-ipən, in
min təsəwirən. Ekən nəhlan məto-inu Uhgin tolkeike etəm u tatos-ipən e nikin
pahrien.
8 Kən Uhgin titun nawte-inən nəwirən rafin agin kəm itəmat məmə e
nian rafin e natimnat rafin, nakotos natimnat rafin itəm tətuatip məmə
nəkotəkəike motos, kən moatos tepət min əh-ikin məmə nakotoor kəm
netəmim.
9 Naoa Rəha Uhgin tatən məmə,
“In tatoor rəhan natimnat tepət kəm ian-rat min,
kən rəhan nolən ətuatip tətatig lilin.”
10 Kən Uhgin itəm tatos-ipən nikuti nat o etəm tatəfe, kən matos-ipinə piret o
nunən, e suatip kitiəh əm in otos-ipinə nat tepət kəm itəmat mol in tepət min
məmə, itəmat nəkotitun nasituən e netəmim neen min, kən in otol noan tepət
itəm təmisi-pən e nolən ətuatip rəhatəmat.
11 E natimnat rafin e nəmegəhən rəhatəmat, Uhgin otos-ipən rəhan nəwirən
kəm itəmat məmə itəmat nəkotitun nawteən e nian rafin. Kən nian ekotoor
rəhatəmat nasituən, netəmim okotənwiwi Uhgin ron.
12 Wək u itəm itəmat nəkotol, tatos-ipən məni o nagwənən kəm netəmim
rəha Uhgin u nəumis tatus ilat, məto tatol nat wir kit min taprəkis, inu
nənwiwiən itəm təmər mərioah e niki netəmim matuwin o Uhgin.
13 Nian nəkotol wək u, natol-arəp nolən rəhatəmat kəm netəmim tepət.
Kən ilat okotiləs-ipər nərgi Uhgin ron, məto-inu itəmat nəkoatol pahrien
nolən rəha netəmim itəm koatən nipahrienən e namnusən təwir rəha Kristo.
Kən okotiləs-ipər nərgi Uhgin o nawteən rəhatəmat e məni asol kəm ilat ne
netəmim rafin.
14 Kən nian koatəfak otəmat, nikilat tuwin otəmat məto-inu Uhgin təmawte-
in rəhan nəwirən kəm itəmat taprəkis agin-əh məmə nəmotasitu pik elat.
15 !Pəs kotən kəm Uhgin məmə nikitat tagien o Nətin itəm təmos-ipa kəm
kitat, u in nat təwir agin maprəkis!

9:6: Prov 11:24-25 **9:9:** Sam 112:9 **9:10:** Aes 55:10 **9:11:** 2 Kor 1:11; 4:15

10

Pol təmuhalpɨn nəghatən e rəhan wək

1 Io Pol, io atɨp, iatəkəike e nat kit kəm itəmat. Netəmim neen koatən məmə
nian kitat min itəmat, rəhak nətəlɨgən in ləhau əm, məto nian ekiet rəkɨs
etəmat, rəhak nolən təskasɨk pɨk. Kristo, in rəhan nətəlɨgən ləhau, kən in etəm
mətɨg. Kən e nolən kitiəh əm,
2 iatətapəh otəmat məmə, onəkotol nolən rəhatəmat tətuatɨp məmə nian
ekɨmnə, məsəhai pɨkən itəmat. Məto ekɨtun məmə ekəhai netəmim neen u
koatən məmə ekoatətəu-pən nolən rəha nətueintən u,
3 məto-inu nat əpnapɨn ekotatɨg e nətueintən u, itɨmat esotəluagɨnən e nolən
rəha nətueintən u.
4 Natɨmnat rəha nəluagɨnən itəm itɨmat ekoatəluagɨn lan, sənəmə nat itəm
nətueintən koatəluagɨn lan. Kəp, natɨmnat rəhatɨmat, ilat koatos nəsanənən
rəha Uhgɨn o nərəkɨnən ikɨn tiəkɨs o nuwɨnən ikɨn ima tɨkɨmɨr mɨn.
5 Itɨmat ekoatərəkɨn nəghatən eiueiuə mɨn ne nətəlɨgən ausit mɨn, ilat rafin
itəm koatən-iəhau netəmim o nɨtunən Uhgɨn. Nətəlɨgən mɨn rafin itəm tɨkɨmɨr
mɨn rəha Uhgɨn, itɨmat ekoatəluagɨn elat, motol win elat, motol məmə ilat
rafin okotol nəwia Kristo.
6 Kən nian itəmat nakotətəu-pən wɨr nəwia Kristo, itɨmat ekoatətul matɨp o
nolən nalpɨnən kəm netəmim rafin itəm koatəht nəwian.
7 Itəmat nakoatəplan nat itəm ihluə, məto nəkotəruru nɨpətɨn. Okəmə suah
kit titun pahrien məmə in etəmim rəha Kristo, kən in otətəlɨg-in wɨr mɨn məmə
itɨmat mɨn rəha Kristo tahmen lan.
8 Nat əpnapɨn iatəghat ausit məsɨn o nepətən itəm Iərəmərə təmos-ipa, okol
esaulɨsən ron. Təmos-ipa o niləkɨnən itəmat, sənəmə o nɨləs-iəhauən itəmat.
9 Esolkeikeən məmə nɨkitəmat təht məmə ekəte naoa mɨn kəm itəmat e nolən
itəm netəmim neen koatən, məmə otol itəmat nakotəgɨn.
10 Ilat kotən rat io məmə, “Rəhan naoa təfɨgəm kən masɨlə, məto nian tətan
kitat min, in sənəmə etəm əskasɨk kit, kən rəhan nəghatən in nat əpnapɨn əm.”
11 Netəm tol nəhlan kotəkəike motɨtun məmə, nolən rəhatɨmat itəm
koatəplan e naoa mɨn emotahl-ipən nian itɨmat isəu, məto nian ekotɨmnə,
ekotol rafin nolən mɨn əh.
12 Esotolkeikeən məmə ekotəplan ahmen itɨmat ne netəm pɨsɨn neen itəm
koatɨləs-ipər atɨp ilat. !Kəsi, itɨmat esotahmenən! !Kəp, iatəsan əm! Nian ilat
atɨp əm koatəplan ahmen ilat mɨn, kən koatakil atɨp əm ilat mɨn, tol rəhalat
nɨtunən talməl.
13 Məto itɨmat, esotəghat ausitən taprəkɨs e nepətən rəhatɨmat, məto
ekotəghat ausit e wək itəm Uhgɨn təmələhəu-pən məmə rəhatɨmat, kən wək
u, itəmat mɨn əpəh ikɨn.
14 Kən nəghat ausitən e nepətən rəhatɨmat otəmat in ətuatɨp əm, in
təsepət pɨkən. Okəmə esotuwamən otəmat, okol esotəghatən nəhlan. Məto
nɨpahrienən, emotaupən motuwa mətoarus-pa itəmat nian emotan moatən-
iarəp namnusən təwɨr rəha Kristo.
15 Netəmim neen koatəghat ausit o wək itəm suah pɨsɨn təmol. Məto itɨmat
ekoatəghat ausit əm e wək itəm Uhgɨn təmələhəu-pən kəm itɨmat. Itɨmat
emotələhəu-pən əskasɨk nətəlɨgən rəhatɨmat məmə nahatətəən rəhatəmat
otəwiə təhmɨn mɨn, kən tol nəhlan, rəhatɨmat wək e nɨkitəmat otol iahgɨn
mepət,
16 kən tol nəhlan, ekotɨtun nuwɨnən motən-iarəp namnusən təwɨr e ikɨn mɨn
e nɨkalɨ imatəmat ikɨn muwɨn təhmɨn mɨn. Kən e nolən əh, itɨmat esotolən wək

10:1: 1 Kor 2:3 **10:2:** 1 Kor 4:21 **10:4:** Efes 6:13-17 **10:8:** 2 Kor 13:10 **10:13:** Rom 12:3

e ikɨn kit itəm suah kit tɨnol wək rəkɨs ikɨn, kən məsotəghat ausitən o wək rəha etəm pɨsɨn.
17 Məto Naoa Rəha Uhgɨn tatən məmə, “Pəs etəm tatəghat ausit, in otəghat ausit əm e natɨmnat itəm Iərəmərə təmol.”
18 Iatən nəhlan məto-inu, kəsɨsiai-inən etəmim itəm tatɨləs-ipər atɨp in, məto katɨsiai-in əm etəmim itəm Iərəmərə tatɨləs-ipər.

11

Pol ne aposol eiueiuə mɨn

1 Iakolkeike məmə nakotegəhan-in io pəs ekən rəhak məsɨn nalmələn kəm itəmat. Məto pahrien, noatol rəkɨs.
2 Iatehm wɨr itəmat, məsolkeikeən məmə suah kit mɨn otəmki-rəkɨs itəmat e nelmək, kən nolən əh rəhak təmɨsi-pən əm o Uhgɨn. Io tata rəhatəmat, kən itəmat nəkotahmen e pətan əkəku wi kit itəm kɨnən rəkɨs məmə okos rəham kətɨm kan məmə otətəu-pən suah kitiəh əm, nərgɨn u Kristo. Kən iatehm wɨr rəhak pətan əkəku əh məmə ekegəhan-in-pən in kəm rəhan iərman, kən in təruru əh iərman.
3 Məto iatəgɨn məmə onəkotahmen e If itəm Setan təmeiuə in e nəghatən ətehen. Iatəgɨn məmə suah kit otiuw-pən rəhatəmat nətəlɨgən tuwɨn ik pɨsɨn, kən nakotapəs rəhatəmat nolkeikeən o Kristo, itəm in tətuatɨp məpiə wɨr.
4 Iatən nəhlan məto-inu okəmə suah kit tatuwa otəmat matən-iarəp Iesu itəm tol pɨsɨn e Iesu itəm ekoatən-iarəp, o okəmə itəmat nakoatos narmɨn itəm tol pɨsɨn e Narmɨn nəmotos rəkɨs, o nakotəto namnusən təwɨr itəm tol pɨsɨn e itəm nəmotos rəkɨs, məto itəmat ialməl mɨn, nakotegəhan-in əm.
5 Aposol mɨn əh itəm itəmat nakoatən məmə ilat “aposol mɨn ilɨs pɨk,” məto e rəhak nətəlɨgən esəplanən məmə ilat ilɨs maprəkɨs-in io.
6 Okəmə naka kəsəgətun wɨrən io e nəghatən, məto ekɨtun wɨr nəukətɨn namnusən təwɨr. Itɨmat emotəgətun nat əh kəm itəmat e nolən mɨn rafin nian tepət.
7 Nian ematən-iarəp namnusən təwɨr rəha Uhgɨn kəm itəmat, esolən məmə nakotətou nat kit. Io atɨp əm emos-iəhau io o nɨləs-ipərən itəmat. ?Kən tahro? ?Nolən əh in təfagə rat kit? !Kəp!
8 Nian ematol wək kitat min itəmat, niməfak mɨn ik pɨsɨn kəmoatətou io. Iuəhkɨr tahmen məmə emakləh-in ilat məmə ekasitu etəmat.
9 Kən nian kəmoatan, kən rəhak nat kit tɨkə, esətapəhən o suah kit o nasituən məto-inu piatat mɨn itəm kəmotɨsi-pən Masetonia kəmotos-ipa natɨmnat itəm rəhak tɨkə. Tol nəhlan, esətapəh-inən nat kit otəmat, kən məsos-ipənən wək əskasɨk otəmat o nehmən io, kən ekol nəhlan nian rafin.
10 Tahmen e nɨpahrienən rəha Kristo tətatɨg lak, iatən pahrien məmə suah kit tɨkə ikɨn mɨn rafin əpəh Akaea o nən-iəhauən io o nəghat ausitən o nəsətapəh-inən nasituən.
11 ?Kən tahro ekəsətapəh-inən nat kit otəmat, məto-inu esolkeikeən itəmat? !Kəp! Uhgɨn titun məmə ekolkeike pɨk itəmat.
12 Netəmim neen kotolkeike məmə nɨkitəmat təht ilat məmə kotahmen etɨmat e wək itəm koatəghat ausit ron. Məto iakatəkəike o nolən rəha nəsətapəh-inən natɨmnat məmə rəhalat nəghatən otiet morin.
13 Netəm nəhlan, ilat aposol eiueiuə mɨn, kən koateiuə-in netəmim e wək rəhalat. !Kən ilat koatan tahmen məmə ilat aposol mɨn pahrien rəha Kristo, məto kəp!

10:17: Jer 9:24; 1 Kor 1:31 **10:18:** 1 Kor 4:4 **11:2:** Efes 5:26-27 **11:3:** Jen 3:4,13 **11:4:** Kal 1:8-9 **11:5:** 1 Kor 15:10; 2 Kor 12:11 **11:6:** 1 Kor 2:1,13 **11:7:** 1 Kor 9:18 **11:9:** 2 Kor 12:13; Fil 4:15-16

14 Məto kəsotautən e nolən əh, məto-inu Setan atɨp, tətan tahmen məmə in
nagelo kit rəha nəhag-əhagən.
15 Kən sənəmə in nat kit itəm okotaut lan, okəmə iolwək mɨn rəha Setan
kotan tahmen məmə ilat iolwək mɨn rəha nolən tətuatɨp. E namnun nian, ilat
okotos rəhalat nətouən tətəu-pən nolən mɨn rəhalat.
16 Ekɨsɨmatɨp mɨn. Pəs suah kit tɨkə nɨkin təht məmə io ialməl. Məto okəmə
nɨkitəmat təht nəhlan, kən otegəhan-in io pəs ekol nolən rəha ialməl məsɨn,
kən ekəghat ausit məsɨn.
17 Nəghatən u rəhak sənəmə nat itəm Iərəmərə təmən-ipa kəm io məmə ekən.
Məto iatəghat əm tahmen e ialməl kit.
18 Netəmim tepət koatəghat ausit o nolən mɨn rəha nətueintən, kən tol
nəhlan, io mɨn, ekəghat ausit.
19 !Ei! !Nakotenatɨg wɨr, kən tol nəhlan, motegəhan-in məmə iaməl mɨn
kotəgətun itəmat!*
20 Nakotegəhan-in əm okəmə suah əpnapɨn kit tatol itəmat slef, o okəmə
tatos nat kit rəhatəmat e nolən eko-eko, o tatɨləs-ipər atɨp in, o tatem-pən
nɨganəmtɨtəmat.
21 !Iatauɨs məmə nətəlɨgən rəhatɨmat təpou pɨk məmə esotolən nolən rat
mɨn əh!
Rəhak nəghatən in talməl, məto nolən naka itəm netəm əh kotəmə okotəghat
ausit ron, io mɨn, ekəghat ausit ron.
22 ?Tahro? ?Ilat koatən məmə ilat netəm Hipru? Io mɨn. ?Koatən məmə ilat
netəm Isrel? Io mɨn. ?Koatən məmə ilat noanol rəha Epraham? Io mɨn.
23 ?Koatən məmə ilat iolwək mɨn rəha Kristo? Io mɨn, məto ekaprəkɨs-in
ilat. Kəsi, iatəghat tahmen e ialməl kit. Emol wək pɨk taprəkɨs-in ilat, kən kɨləs-
ipən io e kalapus nian tepət taprəkɨs-in ilat, kən kəmalis io taprəkɨs-in ilat, kən
iuəhkɨr ekɨmɨs nian tepət.
24 Nian faif, noanol rəha Isrel kəmotalis io mau tate-nain.
25 Nian kɨsɨl, kəmalis io e nɨkɨlkɨl. Nian kit kəmaht io e kəpiel apɨn. Nian kɨsɨl
emuwɨn e nego kən nego tamnɨm, kən nian kit emeai əpəh itəhəi lokamnɨm o
nian apiəpiə kit, lapɨn ne nərauiəgən.
26 Nian rafin etaliwək o nolən wək rəhak. Kən iuəhkɨr naruə asol tɨləs io
ekɨmɨs, kən emətatɨg ikɨn tasɨlə ikɨn imaa iakləh mɨn, kən ikɨn tasɨlə ikɨn imaa
natimak mɨn noanol rəha Isrel, kən ikɨn tasɨlə ikɨn imaa Iaihluə mɨn, kən ikɨn
tasɨlə ikɨn e taon asol, kən ikɨn tasɨlə ikɨn e ikɨn taruən-aruən ikɨn, kən ikɨn
tasɨlə ikɨn əpəh itəhəi, kən ikɨn tasɨlə ikɨn imaa piak eiueiuə mɨn.
27 Emol pɨk wək, kən nian tepət esapɨlən lapɨn. Nian mɨn neen, nəumɨs tus
io, kən mətoaoa, kən nian tepət nɨgak nagwənən tɨkə. Kən nian tepət iatətəp,
kən rəhak natɨmnat təsahmenən o nətəpən.
28 Kən taprəkɨs-in natɨmnat mɨn əh, nian rafin nɨkik təht pɨk nɨməfak mɨn
rafin.
29 Okəmə suah kit rəhan nəmegəhən teiuaiu, kən io mɨn, rəhak nəmegəhən
teiuaiu. Okəmə suah kit tatit suah kit mɨn e təfagə rat, kən nɨkik tɨtahmə pɨk
ron.
30 Okəmə ekəike məghat ausit, kən ekəghat ausit o nat itəm tatəgətun məmə
rəhak nəsanənən tɨkə.
31 Kən Uhgɨn, u in Uhgɨn ne Tata rəha Iərəmərə Iesu, itəm katɨləs-ipər nərgɨn
nian mɨn rafin namnun tɨkə, tɨtun məmə io, eseiuən.

---

* **11:19:** E ves 19-21, Pol tatəghat əsan ilat. Nɨpahrienən, in tatən-iəhau ilat. **11:22:** Fil 3:5 **11:23:** Wək 16:23 **11:24:** Dut 25:3 **11:25:** Wək 16:22; 14:19 **11:26:** Wək 9:23; 14:5

32 Əpəh Tamaskes, etəm-iasol rəha Kig Aretas təməlin rəhan mopael min o
nehm wirən nafiluə rəha taon məmə okotegəs-in motaskəlim motiləs-ipən io
e kalapus.
33 Məto kəmiləs-ipən io e kətim asol kit, kətu-pən nol lan, kiləs-ipən e winta
e fenis asol kəmol e kəpiel, kən kəhlman-əhlman tuwin əpəh ləhau, kən inəh
suatip emagim lan.

12

Nihlin kit ne nat kit tahmen e napilaiirən

1 Ekəike matəghat ausit, nat əpnapin təsolən win e nat kit ikin, məto ekəkəike
matən natimnat min tahmen e napilaiirən ne nəghatən wi min itəm Iərəmərə
təmol əp kəm io.
2 Ekitun iəfak kit itəm tətahatətə e Kristo.* E nup fotin tinuwin rəkis, Uhgin
təmiləs muwin əpəh ilis e nego e neai.† Iəkəruru okəmə nipətin tinatuwin, o
narmin əm, Uhgin əm titun.
3 Kən ekən min məmə iəkəruru okəmə nipətin tinatuwin, o narmin əm, Uhgin
əm titun. Məto ekitun məmə suah əh,
4 Uhgin təmiləs muwin əpəh iman ikin.‡ Kən in təmətо nat anion min itəm
təsətuatipən məmə etəmim rəha nətueintən otən.
5 Ekəghat ausit o etəm tol nəhlan, məto esəghat ausit atipən ron io, məto
ekəghat ausit əm o rəhak nolən min itəm nəsanənən tikə elat.
6 Məto okəmə ekən məmə ekəghat ausit, okol esalmələn, məto-inu ekəghat-in
nipahrienən. Məto esəghat ausitən nəhlan, kən tol nəhlan, suah kit tikə itəm
otiləs-ipər io ilis taprəkis nat itəm tətuatip. Iakolkeike məmə otəplan ahmen
io e nat naka itəm ekən, o ekol.
7 Uhgin təsolkeikeən məmə etausit o nəghatən wi min itəm in təmol əp kəm
io, kən nəghatən min əh kotəwir maprəkis. Kən tol nəhlan təmahl-ipa nəratən
kəm io tahmen e nihlin kit tətaru nipətik. Nəratən əh in iahləpis rəha Setan
məmə tol nahmməən e nipətik, kən tol nəhlan esausitən.
8 Emuəh niki Iərəmərə mau kisil məmə otiləs-irəkis ron io.
9 Məto tən kəm io məmə, "Rəhak nəwirən asol titun naskəlimən ik, məto-
inu nian rəham nəsanənən tikə, nəsanənən rəhak titun nuwamən mol iah-
gin e rəham nəmegəhən." Tol nəhlan, etagien pik məmə ekəghat ausit e
rəhak nəmegəhən itəm nəsanənən tikə, məmə nəsanənən rəha Kristo otatig e
nəmegəhən rəhak.
10 O nat əh, etagien nian nəsanənən tikə e nipətik, kən etagien nian katən
rat io, kən etagien e nian iəkis min, kən etagien nian katol nəratən kəm io,
kən etagien e nian itəm tiəkis ron io. Etagien elat rafin o nərgi Kristo, məto-
inu nian rəhak nəsanənən tikə, kən iatəsanən.
11 Emol nolən rəha ialməl, məto itəmat əm nəmoatəkəike kəm io məmə ekol.
Nəməsotiləs-ipərən nərgək, məto təpəwir pik okəmə nəmotol mihin, məto-inu
io sənəmə ləhau e "aposol min ilis pik" e nat kit əkəku əm, nat əpnapin io etəm
əpnapin əm.
12 Nian emətan kitat min itəmat, ematol natimnat itəm tatəgətun io məmə
io aposol pahrien kit. Ematol nəmtətin min, ne nat asol min itəm tol narmi
netəmim tatiwig, ne nat pispis min e nikitəmat, kən emol e nətəligən rəhak
kaifəməh.

11:33: Wək 9:23-25 * **12:2:** Pol tatəghat-in atip. † **12:2:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, "neai tatol kisil lan." Məto nipətin tatən məmə "nego e neai u in ikin rəha Uhgin." ‡ **12:4:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, "Paradaes" itəm nipətin tatən məmə "nego e neai," ikin itəm netəmim itəm kotətuatip koatuwin ikin nian okotimis. **12:7:** Job 2:6 **12:9:** Fil 4:11-13 **12:11:** 2 Kor 11:5 **12:12:** Rom 15:19

13 Nat kitiəh əm eməsolən e nikitəmat, eməsətapəh-inən məni kit otəmat. !
Otaluin o təfagə rat u rəhak!§
14 Roiu iatətul matip məmə ekimnə muag itəmat itəm otol kisil lan. Kən
ekəsətapəh-inən məni kit otəmat, məto-inu esotolkeikeən rəhatəmat nautə,
məto iakolkeike əm itəmat. Otətəlig-in-tu. Sənəmə wək rəha suakəku məmə
otehm wir rəhan tata ne mama. Məto in wək rəha tata ne mama məmə
okuehm wir rəhalau suakəku.
15 Tol nəhlan, nikik tagien məmə ekos-ipinə rafin rəhak natimnat otəmat,
kən mos-ipən min rəhak nəmegəhən otəmat. Rəhak nolkeikeən otəmat in
tepət, məto rəhatəmat ron io in təkəku əm. !Inu təsətuatipən!
16 Pəs kotən məmə esətapəh-inən məni kit otəmat. Məto itəmat neen koatən
məmə emos natimnat otəmat e nolən eko-eko.
17 ?Tahro? ?Io emos natimnat e nolən eko-eko nian emahl-ipən netəmim
kəm itəmat, o kəp? !Kəp!
18 Emuəh niki Taetas məmə otuwin otəmat, kən mahl-ipən piətat kit ilau
min. ?Taetas təsosən natimnat otəmat e nolən eko-eko, o kəp? ?Nəkotitun o
kəp məmə, rəhatimlau nətəligən kitiəh əm, kən matioal nolən kitiəh əm?
19 Kəm-naka nikitəmat təht məmə e nəghatən min rafin əh, emotuhalpin
nəghatən kəm itəmat itəm suah kit təmən otimat. Kəp. E niganəmti Uhgin,
emoatəghat tahmen e netəm rəha Kristo. Kən iolik min, natimnat rafin itəm
koatol, koatol məmə itəmat nakotəsanən.
20 Iatən nəhlan məto-inu iatəgin məmə nian ekimnə, kəm-naka ekəplan
məmə nəsotolən məmə inu iakolkeike mihin. Kən itəmat min nəkotəplan
məmə io esolən məmə inu nakotolkeike mihin. Iatəgin məmə ekəplan itəmat
neen kotərgəhəu, neen koatetet, neen koatəmərit e nemə̈ha, neen kotəhap-
əhap ilat min, neen koatən rat netəmim, neen koatən nikalin netəmim, neen
koatausit, neen koatol əpnapin nat.
21 Iatəgin məmə nian ekimnə min, rəhak Uhgin otiləs-iəhau io e
niganəmtitəmat, kən nikik otitəgit kən ekasək otəmat neen itəm nəmotol
nolən rat aupən, kən məsotəuhlinən ilat o nolən rat min rəhalat itəm koatol
nian rafin, inu koatol nolən rat itəm tol naulisən o nənən, kən nəman ne
nipitan koatan anion, kən koatol nəhlan əpnapin əm.

13

Namnun nəghatən rəha Pol o nəhgaiirən elat

1 Inu rəhak naliwəkən itəm tatol kisil lan otəmat. Naoa Rəha Uhgin tatən
məmə, “Nian suah kit tatətu-pən nəghatən e suah kit min, etəmim kəiu o
kisil okotəkəike motən nəghatən kitiəh, kən tol nəhlan netəmim kotitun məmə
nəghatən koatətu-pən lan, in nipahrienən.”*
2 Nian emimnə otəmat itəm tatol kəiu lan, emən-iarəp rəkis nəghatən o
nəhgaiirən e netəm koatol təfagə rat ne itəmat rafin, məmə okotapəs təfagə
rat min. Kən roiu ekən min nian io əpəh isəu. Nian ekimnə min, ekol nalpinən
kəm ilat itəm kəsotapəsən təfagə rat.
3 Ekotol nəhlan məto-inu nikitəmat təht məmə rəhak nəsanənən tikə, kən
itəmat kotolkeike motitun əsas məmə nian iatəghat, in nəghatən rəha Kristo
əm. In təsəpouən o nolən wək itəmat min, məto rəhan nəsanənən tepət e
nikitəmat.

---

§ **12:13:** Pol tatol milə elat e nəghatən u. **12:13:** 2 Kor 11:9 **12:18:** 2 Kor 8:6,16-18 **12:21:** 2 Kor 13:2 * **13:1:** Dut 19:15 Kəm-naka, Pol tatən məmə rəhan naliwəkən kisil tahmen e nəghatən rəha netəmim kəiu o kisil. **13:1:** Dut 19:15; Mat 18:16; 1 Tim 5:19

4 Nɨpahrienən, nian kəmətu-pər e nɨg kəluau, rəhan nəsanənən tɨkə e
nɨpətɨn. Məto tatəmegəh roɨu e nəsanənən rəha Uhgɨn. Kən e nolən
kitɨəh, rəhatɨmat nəsanənən tɨkə e nɨpətɨtɨmat, məto itɨmat ekotəmegəh itɨmat
Kristo e nəsanənən rəha Uhgɨn, kən nian ekotəghat kəm itəmat, onəkotəplan
nəsanənən əh.
5 Itəmat atɨp, otakil wɨr nəmegəhən rəhatəmat məmə rəhatəmat nahatətəən
in pahrien, o kəp. Itəmat atɨp, nakotehm wɨr rəhatəmat nolən. ?Nəkotɨtun
o kəp, məmə Kristo Iesu tətatɨg e nəmegəhən rəhatəmat? ! Məto okəmə
rəhatəmat nəmegəhən təsətəu-pənən nolən rəha nahatətəən, kən Kristo
təsatɨgən e nəmegəhən rəhatəmat!
6 Kən emələhəu-pən əskasɨk rəhak nətəlɨgən məmə onəkotəplan məmə itɨmat
aposol mɨn pahrien.
7 Kən roiu, ekoatəfak kəm Uhgɨn məmə itəmat kit təsolən nat kit tərat.
Esotolkeikeən nəhlan məmə otəgətun məmə rəhatɨmat wək e nɨkitəmat in
təwɨr mətuatɨp. Məto ekotolkeike məmə itəmat nəkoatol nolən itəm tətuatɨp,
nat əpnapɨn netəmim neen koatən məmə wək rəhatɨmat tərat.
8 Tol nəhlan məto-inu okol itɨmat esotolən nat kit itəm tahtosɨg-in
nɨpahrienən, məto ekotɨtun nolən əm nat itəm tatɨləs-ipər nɨpahrienən.
9 Nɨkitɨmat tagien nian itɨmat ekotɨtun nolən u, itəm nəsanənən tɨkə lan,
məto nəmegəhən rəhatəmat tatətul əskasɨk. Kən nəfakən rəhatɨmat otəmat
məmə nəmegəhən rəhatəmat tahmen o nətəu-pənən suatɨp ətuatɨp.
10 Nian io əpəh isəu otəmat, ekəte nəhlan o nat kit. Iərəmərə tɨnos-ipa rəkɨs
nepətən kəm io, məto esolkeikeən məmə nian ekɨmnə otəmat, ekəlke mol
əskasɨk etəmat e nepətən əh. In təmos-ipa nepətən əh məmə ekɨləs-ipər itəmat,
sənəmə məmə ekərəkɨn itəmat.

Namnun nəghatən

11 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn. Inu rəhak namnun nəghatən. Otagien. Otəuhlin
rəhatəmat nolən mɨn. Otəto rəhak nəghatən. Otuwa e nətəlɨgən kitɨəh. Otatɨg
e nəməlinuən. Kən Uhgɨn rəha nolkeikeən ne nəməlinuən otatɨg itəmat min.
12 Otən təwɨr kəm itəmat mɨn tahmen məmə itəmat kitɨəh əm e Kristo.
13 Iəfak mɨn rafin koatən-ipɨnə təwɨr kəm itəmat.
14 Pəs Iərəmərə Iesu Kristo otawte-in rəhan nəwɨrən kəm itəmat rafin. Kən
pəs Uhgɨn otos-ipən rəhan nolkeikeən kəm itəmat rafin. Kən pəs Narmɨn Rəha
Uhgɨn otol nɨkitəmat rafin tol kitɨəh.

13:4: Fil 2:7-8 **13:5:** 1 Kor 11:28 **13:10:** 2 Kor 10:8

Kalesia
Naoa itəm Pol təmətе tuwɨn kəm iəfak mɨn ikɨn Kalesia
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u Kalesia

?Pah təmətе naoa u? Aposol Pol təmətе naoa u.

?Təmətе tatuwɨn kəm pah? Təmətе tatuwɨn kəm niməfak mɨn itəm kotatɨg pis ikɨn e nɨtən Kalesia, inu Ikoniam, Listra, ne Tepe. Pol in təmətuoun niməfak mɨn əh nian in təmaupən maliwək e rəhan naliwəkən mɨn.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təmətе? Nəratən asol kit e niməfak e nian əh rəha Pol. Netəm Iaihluə tepət koatən nɨpahrienən e Iesu Kristo. Kən netəm Isrel tepət koatən nɨpahrienən e Iesu. Məto netəm Isrel neen koatən məmə Iaihluə mɨn itəm kotən nɨpahrienən e Iesu, okotəkəike kətəu-pən lou mɨn rəha Moses, tahmen e nəhg-ipənən. Ilat kəmoatən məmə Iaihluə mɨn okəkəike kəhg-ipən ilat okəmə kotolkeike məmə okotuwa kətuatɨp e nɨganəmtɨ Uhgɨn.

?Təmətе naoa u o naka? Pol in təmətе naoa u, məmə otəg-ətuatɨp-in nətəlɨgən rəha netəm Isrel itəm koatən məmə Iaihluə mɨn okotəkəike kətəu-pən lou rəha Moses okəmə ilat kotolkeike məmə Uhgɨn in otosmegəh ilat. Pol tolkeike məmə iəfak mɨn okotɨtun məmə nahatətəən in suatɨp itəm Uhgɨn təmol məmə etəmim otətuatɨp e nɨganəmtɨn, kən in tatosmegəh ilat e nɨkin agien. Məto nolən rəha nəhg-ipənən, o nolən rəha wək əskasɨk mɨn, o nolən rəha nətəu-pənən lou, kəsotosmegəhən etəmim. Netəm-iasol rəha niməfak rəha Isrel kəmoatəpələh əpəh Jerusalem moatəghat-in nətəlɨgənən mɨn əh. Kən moatən məmə təwɨr əm məmə Iaihluə mɨn okəsotətəu-pənən lou rəha Moses. Afin e Wək Mɨn 15:1-35.

Pol təmətuoun matəghat kəm ilat

1-2 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn itəm nəkoatəfak latuənu pɨsɨn pɨsɨn mɨn ikɨn Kalesia, io Pol, io aposol kit rəha Uhgɨn, ekatəte naoa u, mɨtahl-ipɨnə kəm itəmat. Io ne piatat mɨn neen itəm koatəfak u ikɨn-u, ekotolkeike məmə ekotən "təwɨr" kəm itəmat. Io u inu, itəm Iesu Kristo ne Tata Uhgɨn kəmiləs-ipər io məmə io rəhalau aposol. Uhgɨn u, in təmɨləs-ipər Iesu taiir-pa mɨn e rəhan nɨmɨsən. Sənəmə etəmim əpnapɨn əm kit təmaun-in io kən mɨləs-ipər io, məto Uhgɨn. !Tol nəhlan, onəkotəkəike motəto!

3 Pəs Uhgɨn, u Tata rəhatat, ne Iesu Kristo, u Iərəmərə rəhatat, ilau okuawte-in nəwɨrən rəhalau kəm itəmat kən muələhəu nəməlinuən tətatɨg otəmat.

4 Iesu Kristo təmegəhan-in atɨp məmə in otɨmɨs o nolən rat rəhatat, kən miuw rəkɨs itat e nolən rat mɨn ne nətəlɨgən rat mɨn rəha nətueintən. In təmɨmɨs məto-inu Tata Uhgɨn tolkeike məmə in otol mihin.

5 Tol nəhlan, təwɨr mə kitat okotənwiwi pɨk Uhgɨn u rəhatat, tatuwɨn, matuwɨn, namnun tɨkə. Əwəh. Pəs otol mihin.

Namnusən Təwɨr kitiəh əm

6 Narmək təmiwɨg pɨk otəmat məto-inu roiu agɨn-əh huə Uhgɨn təmaun-in pap itəmat e nəwɨrən rəha Iesu, təmawte-in-pɨnə əpnapɨn əm kəm itəmat. Məto roiu itəmat nakotapəs Uhgɨn, moatagɨm, moatətəu-pən nəghatən eiueiuə mɨn.

7 Nəghatən mɨn əh sənəmə Namnusən Təwɨr rəha Uhgɨn. Netəmim neen kəmotəuhlin Namnusən Təwɨr rəha Uhgɨn moatən in pɨsɨn, kən katən məmə in namnusən təwɨr, kən katiuw kalɨn itəmat lan, kən katərəkɨn rəhatəmat nətəlɨgən lan. !Məto Namnusən Təwɨr kitiəh əm, kən kit mɨn tɨkə!

1:4: Kal 2:20 **1:7:** Wək 15:1,24

8 Nat əpnapɨn okəmə io, o nagelo kit rəha nego e neai tətamnus-iarəp nəghatən pɨsɨn kit mɨn, itəm təsahmenən e inun emotən-iarəp rəkɨs kəm itəmat aupən, pəs Uhgɨn otɨləs-ipən e Nɨgəm Asol.
9 Kən ekɨsɨmatɨp mɨn, matən məmə, okəmə suah kit otamnus-iarəp nəghatən pɨsɨn u, təsahmenən e Namnusən Təwɨr itəm itəmat nɨnəmotɨtun rəkɨs, pəs Uhgɨn otɨləs-ipən e Nɨgəm Asol.
10 Rəhak nəghatən əh in təskasɨk, kən nat əpnapɨn əm okəmə netəmim neen kəsotagienən ron io. Iakolkeike əm məmə nɨki Uhgɨn otagien o nəghatən rəhak. Okəmə iatəghat əh məmə netəmim neen nɨkilat otagien ron io, kən ko sənəmə io iolwək pahrien kit rəha Kristo.

Uhgɨn Təmaun-in Pol

11 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn, ekolkeike mə ekən-ipɨnə ətuatɨp kəm itəmat məmə Namnusən Təwɨr itəm iatən-iarəp nian rafin sənəmə nat kit itəm təmɨsɨ-pən e nətəlɨgən rəha etəmim əm.
12 Namnusən Təwɨr u, sənəmə suah kit təmos-ipa kəm io, kən məgətun io lan, məto Iesu Kristo əm in təmerəh e rəhk-kapə.
13 Itəmat nɨnəmotɨtun rəkɨs rəhak nolən mɨn itəm ematol aupən e nian ematəfak itɨmat netəm Isrel. Kən emən mə oekoh rafin netəmim mɨn rəha Iesu, mərəkɨn-ərəkɨn agɨn niməfak, kən matol nalpɨnən əskasɨk kəm ilat.
14 E nian əh, io ematətul-iəkɨs o nəukət kastom rəha netəm Isrel, itəm rəhak pipi mɨn kəmotəgətun io lan aupən. Emɨtun taprəkɨs-in io mɨn neen, itəm emotaiir ahmen.
15 Nat əpnapɨn ematərəkɨn pap rəhan mɨn netəmim, məto Uhgɨn təmasəkitun io. Aupən ikɨn təmɨtəpun kən mawle rəkɨs io e nian emətatɨg əh e nərpɨ rəhak mama. Kən təmuwa e nian ətuatɨp rəhan, in təmaun-in io mə ekuwa io, rəhan etəmim.
16 Kən Uhgɨn təmerəh e rəhk-kapə, məgətun io e nətɨn Iesu, məmə oekɨtun wɨr in, kən muwɨn mamnus-iarəp Namnusən Təwɨr rəhan kəm netəm mɨn u sənəmə ilat netəm Isrel, katən ilat məmə Iaihluə mɨn. E nian əh, io eməsuwɨnən mehm suah kit mə otəgətun io e Namnusən Təwɨr əh.
17 Kən io eməsuwɨnən əpəh ilɨs Jerusalem məmə oekehm netəm mɨn u kəmoatol aposol aupən. Eməsuwɨnən mə okotəgətun io e Namnusən Təwɨr rəha Iesu. E nian əh, io eməsou-pis-pən əpəh ikɨn kit Arepia, kən matɨg mɨtəlɨg-pa mɨn muwɨn əm latuənu kit, nərgɨn u Tamaskes.
18 Matuwɨn, matuwɨn nup kɨsɨl kɨnəhaluwa mɨnəhaluwɨn rəkɨs un, kən io ematɨg mɨtəlɨg-pən mɨn Jerusalem məmə ekehm Pita. Kən eməsatɨgən tuwəh, emuatɨg mios nian fiftin əm.
19 Kən e nian əh, emehm əm Jemes u, pia Iesu, Iərəmərə rəhatat, məto eməsəplanən aposol mɨn u neen.
20 Iatən pahrien e nɨganəmtɨ Uhgɨn məmə nəghatən u, nɨpahrienən, sənəmə neiuəən.
21-22 Eməsatɨgən tuwəh əpəh ilɨs Jerusalem. Kən uarisɨg un, emuwɨn əpəh nɨtən Siria ne Silisia. Kən e nian əh, netəmim itəm koatəfak kəm Kristo latuənu pɨsɨn pɨsɨn mɨn nɨtən Jutia, (nɨtən asol rəha Jerusalem), ilat kəməsotəplanən əh io motəruru nɨganəmtək.
23 Məto kəmoatəto əm namnusən u, netəmim neen kəmoatən məmə, “Suah əpəh in əpəh, rəhatat tɨkɨmɨr, təmatoh itat o nəfakən, matərəkɨn nəmegəhən rəhatat, kən mətalkut məmə otərəkɨn mɨn rəhatat nahatətəən. Məto roɨu əh, in mɨn tɨnatən-iarəp Namnusən Təwɨr rəha Iesu.”

1:8: 1 Kor 16:22 **1:10:** 1 Tes 2:4 **1:11:** Mat 16:17 **1:13:** Wək 8:3 **1:14:** Wək 22:3 **1:15:** Aes 49:1; Kal 2:7 **1:18:** Wək 9:26-27 **1:21-22:** Wək 9:30

24 Kən ilat kəmotənwiwi pik Uhgin o natimnat min itəm in təmol e rəhak
nəmegəhən, in təməuhlin-pa io ekol nulan.

2

Aposol min neen kəmotegəhan-in wək rəha Pol

1-2 Tatuwin, matuwin minos nup fotin tinuwa minuwin rəkis un, kən Uhgin
təmən-ipa kəm io məmə ekəike mitəlig-pən min əpəh ilis Jerusalem. Kən
itimlau Panapas emian kən miait Taetas itiməhal min məhaluwin. Kən
eməhaluwin kiet-arəpən Jerusalem, emotuəfimin itimat netəm-iasol min əm
rəha niməfak. Nian emotəpələh e nuəfiminən əh, io ematən-ipən wir nəghatən
min itəm ekuwin matən-iarəp kəm Iaihluə min, ilat sənəmə netəm Isrel.
Emən-ipən wir natimnat min rafin agin kəm ilat məto-inu esolkeikeən məmə
nikilat otəht məmə rəhak nəghatən təsətuatipən, kən moatən rat rəhak wək,
tol nat əpnapin əm lan, noan tikə.
3 Kən e nian əh, nikik təmatəht pik məmə kətah okotəhai io mə ekəike mən-
ipən kəm Iaihluə min, məmə okəike kəhg-ipən ilat. Məto kəməsotənən. Kən
io kit u, Taetas, in etəm Kris, sənəmə etəm Isrel, kəsəhg-ipənən əh. Məto ilat
kəməsotənən mə okəike kəhg-ipən.
4 Nənən rəha nəhg-ipənən təmisi-pən e netəmim neen kəmoateiuə əm məmə
ilat piatat min. Kən ilat kəmotalkəlik wir məmə okotehm-tu məmə itimat
ekoatətəu-pən əh Lou, o kəp. Məto itimat enotiet rəkis minotuwin o Iesu
Kristo, kən minotol kitiəh itimat min, kən itimat sənəmə slef rəha Lou.
Məto netəm min əh, nikilat təməsagienən o rəhatimat nəghatən min, kən
motolkeike məmə okotəgo-pən itat rafin e Lou ne kastom rəha nəfakən rəha
netəm Isrel. Kən kəmotən məmə okəike kəhg-ipən Iaihluə min tahmen e
Taetas.
5 Məto emotən-iəhau ilat məsotolən məmə rəhalat nəghatən otər maprəkis-
in rəhatimat. Kən itimat emotaskəlim əskasik nəghatən pahrien tətatig e
Namnusən Təwir, məmə itəmat onəkotitun wir.
6 Kən netəmim neen əh-ikin katən ilat məmə ilat netəm-iasol min rəha
niməfak, (məto e nehmən rəhak, etəm tatos nərig asol, ne etəm təsosən nərig
asol, ilau kuahmen ahmen əm. Kən e niganəmti Uhgin, in təsafinən nərig min
əh). Kən netəm min əh kəməsotəgətunən io e nəghatən wi kit, məmə ekuwin
mamnus-iarəp.
7-8 !Kəpə! Kəməsotolən, məto-inun ilat kəmotitun əm məmə, e nəsanənən
rəha Uhgin, in təmiləs-ipər io məmə io aposol, kən mitahləpis-pən io mə
ekuwin mən-iarəp Namnusən Təwir kəm Iaihluə min. Kən e nəsanənən
əh, tiniləs-ipər rəkis mihin Pita, məmə in min in aposol. In otatən-iarəp
Namnusən Təwir kəm netəm Isrel.
9 Kən Jemes ne Pita* ne Jon, katən iləhal məmə nəukəti niməfak miləhal.
Nian kəməhaləplan, kən məhalitun məmə e nəwirən rəha Uhgin, in təmos-
ipa wək u e nelmək. Kən kəhaluwa məhalol sekhan etimlau Panapas məmə
itimat ekotol əm kitiəh. Kən emotən mə oekotoor wək min. Itimlau oekian
muamnus-iarəp Namnusən Təwir kəm Iaihluə min, kən iləhal okəhaluwin
məhalən-iarəp kəm netəm Isrel.
10 Kən ilat kəmotən-ipa əm nəghatən kitiəh əm məmə nikitimlau otəkəike
matəht ian-rat min əpəh Jerusalem məmə ekuasitu elat. Məto, nikik tinagien
rəkis o wək əh.

Pol təməhai Pita

2:1-2: Wək 15:2 **2:4:** Kal 1:7; 5:1,13 **2:7-8:** Wək 22:21 * **2:9:** Nəghatən Kris ətuatip tatən nərgi Pita ikin-u məmə, "Sifas." **2:10:** Wək 11:29-30

11-14 Kən uarisɨg un, emɨtəlɨg-pən əpəh ləhau taon kit Antiok. Nian emətatɨg ikɨn əh, kən Pita təmuarisɨg mɨn muwa. Kən Pita təmətagwən ilat in mɨn neen koatəfak, məto ilat Iaihluə mɨn. Kən nian netəmim mɨn rəha Jemes, itəm kəmotɨsɨ-pən Jerusalem motiet-arəpa, ilat kəmotəhai Pita, motəmə, “Iaihluə mɨn u, okəike kəhg-ipən ilat. Məto okəmə kəsolən, Uhgɨn okol təsasituən elat.” Kən nəghatən u kəmoatən təmərəkɨn Pita, mol taulɨs kən məgin nuwɨn mɨnən magwən təlmin netəm kəsəhg-ipənən ilat. Kən nolən rat əh Pita təmol, miuw e kitat mɨn neen əpəh Antiok, ilat iəfak mɨn u noanol mɨn rəha Isrel, ilat mɨn kəmotos o Pita moatol nolən rəha etəmim itəm tatəghat e nolən kəiu, kən moatəgin netəm kəsəhg-ipənən ilat. Motatɨg kiuw mɨn e Panapas, təgin mɨn ilat. Kən e nian eməplan məmə ilat kɨnəsotətəu-pən ətuatɨpən suatɨp itəm Namnusən Təwɨr tatən, kən eməhai-pən əm Pita e nɨganəmtɨlat, matən-ipən əskasɨk məmə, “Nat əpnapɨn ik etəm Isrel, məto nəsosən əh rəhatat nolən. ?Kən tahro natəkəike kəm netəm mɨn u kəsəhg-ipənən ilat məmə okəhg-ipən ilat?”

Etəmim itəm otatəhətə e Iesu, Uhgɨn in otasitu lan

15 Kən e nian əh, io emən-ipən wɨr kəm Pita məmə nɨpahrienən məmə itɨmlau emiasɨpən ətuatɨp e noanol rəha netəm Isrel. Itɨmlau sənəmə Iaihluə mil itəm netəm Isrel nɨkilat tatəht məmə ilat rafin nol təfagə məto-inu kəsotətəu-pənən e lou.

16 Məto roiu ekiatun məmə Uhgɨn təsafinən etəmim kit məmə in tətuatɨp e nɨganəmtɨn məto-inu in tatətəu-pən ətuatɨp Lou rəha netəm Isrel. Etəmim itəm tətahatətə pahrien e Iesu Kristo, in əmun tətuatɨp e nɨganəmtɨ Uhgɨn. Nətəlɨgən əh in əh, tol itɨmat mɨn netəm Isrel, oekotəkəike motahatətə əm e Iesu Kristo məmə ekotətuatɨp e nɨganəmtɨ Uhgɨn. Uhgɨn təsafinən itɨmat məto-inu ekotətəu-pən Lou, məto in tətafin əm itɨmat məto-inu ekotahatətə e Iesu Kristo. Etəmim kit okol təsətuatɨpən e nɨganəmtɨ Uhgɨn məto-inu in tatətəu-pən pɨk Lou.

17 Itɨmat u netəm Isrel, kən ekotahatətə e Iesu Kristo məmə ekotuwa motətuatɨp e nɨganəmtɨ Uhgɨn. Məto netəm Isrel neen, nɨkilat tatəht məmə itɨmat nol təfagə məto-inu esotətəu-pənən lou. ?Tol nəhlan, in Kristo itəm tatol məmə itɨmat nol təfagə, o kəp? !Kəp! Sənəmə tol min nəhlan.

18 Məto təfagə pahrien in tol min nulan, okəmə ekɨtəlɨg-pən mɨn matətəu-pən lou. Okəmə ekatol min nəhlan, kən io esətuatɨpən e nɨganəmtɨ Uhgɨn. Nolən əh tatəgətun əsas əm məmə io iol təfagə rat.

19-20 Tol nəhlan məto-inu, nian emalkut pɨk o nətəu-pənən Lou, kən eməplan məmə nolən u təsahmenən məmə tatol io ekətuatɨp e nɨganəmtɨ Uhgɨn. Tol nəhlan, emapəs nətəu-pənən Lou o nuwamən etəm ətuatɨp. Tahmen məmə emɨmɨs, kən roiu e nəmegəhən wi rəhak, Lou təsərəmərəən lak. Emol nəhlan məmə ekol əm nətəlɨgən rəha Uhgɨn. In tahmen məmə itɨmlau Kristo, kəmətu-pər itɨmlau min e nɨg kəməluau. Nəmegəhən oas rəhak təmɨmɨs. Məto emaiir-pa mɨn itɨmlau Kristo. Kən roiu u, sənəmə io iatəmegəh, məto Kristo in tatəmegəh e nɨkik. Kən e nəmegəhən rafin rəhak, ekətahatətə əm e Nəti Uhgɨn, itəm təmolkeike pɨk io, kən muwa mɨmɨs mos megəh io.

21 Nolkeikeən u, Uhgɨn təmawte-in-pa kəm itat, in iahgin pɨk. Kən okol esərəkɨnən nolkeikeən əh itəm Uhgɨn təmawte-in-pa əpnapɨn əm. Məto iatəplan məmə itəmat mɨn neen, nəkoatətəu-pən Lou mə otol itəmat nəkotətuatɨp e nɨganəmtɨ Uhgɨn. Məto okəmə nəkoatol nəhlan, kən itəmat nəkotol nat əpnapɨn əm e nɨmɨsən rəha Iesu Kristo

---

2:11-14: Wək 11:3 **2:16:** Wək 15:10-11; Rom 3:20-28; Kal 3:11 **2:19-20:** Kal 1:4

3

Netəm Kalesia kəmotapəs suatip

1 ! Netəm Kalesia, itəmat ninotalməl pik! ?Pah təmasig itəmat matuwin e
suatip eko-eko nəhlan? Emotən-iarəp wir pap kəm itəmat məmə Iesu təmos
nahməən e rəhan nimisən otəmat, məto tahro? ?Okəm-naka suah kit təmos-
ipən-os-ipən kəm itəmat kən miuw rəkis itəmat mol itəmat ninotalməl pik?
2 ?Otən-tu kəm io məmə, Uhgin təmos-ipinə Narmin Rəhan kəm itəmat məto-
inu itəmat nakotətəu-pən Lou, o kəp? Kəpə, in təmos-ipinə kəm itəmat məto-
inu itəmat nakotahatətə e Namnusən Təwir rəha Iesu Kristo.
3 ?Tahro? ?Nakotalməl pik nəpo lan? Itəmat nəmotətuoun wir nəmegəhən wi
rəhatəmat e Iesu Kristo e nasituən rəha Narmin Rəha Uhgin, kən məto roiu,
itəmat ninotalkut məmə onəkotapəs, kən motuwa netəm ətuatip e rəhatəmat
əm nəsanənən.
4 Nəmoatəto nahməən tepət məto-inu nəmotahatətə e Namnusən Təwir. ?
Nəmotəto nahməən əh əpnapin əm? Kəp, nahməən əh sənəmə rəha nat
əpnapin əm.
5 Narmin Rəha Uhgin təməsolən nat pispis min kəm itəmat məto-inu
nəkoatətəu-pən Lou. In təmol məto-inu itəmat nəmotəto Namnusən Təwir
rəha Iesu Kristo kən itəmat nakotahatətə lan.

Nətəu-pənən Lou, ne nahatətəən e Iesu

6 Otəteligin-tu nat kit oekən. Suah kit, Epraham, itəm Naoa Rəha Uhgin
təməghat-in-iarəp rəkis minu lan məmə:
"Epraham in təmahatətə əskasik e Uhgin, kən tol nəhlan, Uhgin təmən məmə
in tətuatip e niganəmtin."
7 E suatip kitiəh əm, netəmim itəm koatahatətə e Uhgin, in tətafin ilat məmə
kotahmen e noanol ətuatip rəha Epraham.
8 Naoa Rəha Uhgin təmən rəkis aupən məmə Uhgin otos Iaihluə min, kotuwa
ron mol ilat kotətuatip e niganəmtin e nahatətəən rəhalat. Aupən, Naoa Rəha
Uhgin təmən-iarəp nəghatən wir kit kəm Epraham məmə:
"Otisi-pən e rəham noanol, kən ekawte-in rəhak nəwirən e netəmim rəha
noanol min rafin e nətueintən."
9 Kən Uhgin təmawte-in rəhan nəwirən kəm Epraham məto-inu in
təmahatətə əskasik lan. E suatip kitiəh min əm, Uhgin titun nawte-inən
nəwirən kəm netəmim itəm koatahatətə pahrien lan.
10 Məto netəmim min un, itəm nikilat tatəht məmə ilat okotos nəmegəhən
məto-inun ilat koatətəu-pən rafin nat naka itəm Lou tatən, netəm min əh, ilat
kinotatig rəkis e nelmi nəratən. Tahmen-pən əm e Naoa Rəha Uhgin tatən
məmə:
"Netəmim itəm kəsotol ətuatipən natimnat min rafin itəm kotatig e naoa rəha
Lou, ilat kinotatig rəkis e nəlmi nəratən, kən okotəkəike motos nalpinən
kit."
11 Kən tol nəhlan, tətuatip əm o kitat məmə suah kit tikə itəm tatuwa tətuatip
e niganəmti Uhgin məto-inu in təmətəu-pən Lou, məto Naoa Rəha Uhgin tatən
min-nulan məmə:
"Etəmim itəm tətahatətə e Uhgin, in tatuwa tətuatip e niganəmtin, kən in otos
nəmegəhən pahrien."
12 Nəghatən əh, tatəghat-in nahatətəən rəhatat e Uhgin. Nolən rəha nətəu-
pənən Lou, in təsahmen-ahmenən e nolən rəha nahatətəən e Uhgin. In əh,
məto-inu nolən rəha nətəu-pənən Lou, tahmen-pən əm nulan, Naoa Rəha
Uhgin tatən məmə:

3:6: Jen 15:6 **3:8:** Jen 12:3; 18:18; 22:18; Rom 4:3,16 **3:10:** Dut 27:26 **3:11:** Hab 2:4; Kal 2:16

"Etəmim itəm tolkeike məmə otos nəmegəhən pahrien məto-inu tatətəu-pən ətuatip Lou, in otəkəike mol natimnat min rafin agin itəm Lou tatən."

13 Netəmim rafin agin kəsotol ətuatipən nat naka itəm Lou tatən. Tol nəhlan, Lou in təmələhəu nalpinən tətatig o kitat rafin, kən kitat rafin kotatig e nəlmi nəratən. Məto Iesu Kristo təmimis e nig kəməluau, kən miuw rəkis kitat e nəlmi nəratən əh. Iesu in təmos nalpinən otat tahmen-pən əm e Naoa Rəha Uhgin tatən məmə:

"Etəmim kit, itəm kəmohamnu kətu-pər e nig, nolən əh tatəgətun-pən məmə Uhgin in təmol nalpinən kəm in."

14 Məto roiu, Iesu təmimis nəhlan məmə netəmim əpnapin min rafin, ilat okotatig e nəwirən itəm Uhgin təmən kəm Epraham məmə, in otos-ipən kəm noanol min rəhan. Kən nat əh tol nəhlan məmə inu roiu kitat netəm kotahatətə e Iesu, kitat kotitun nosən Narmin Rəha Uhgin itəm Uhgin təmən məmə otos-ipən kəm netəmim.

Uhgin təmaupən mol nəniəkisən rəhan, məto Lou təmuarisig təsafələn

15-16 Piak min ne winik min, e nəmegəhən rəhatat, kitat kotitun nolən u rəha nəniəkisən. Nian suah kit tatol, okol kəsafələn, kəsətu-pənən kit min. E suatip kitiəh əm, Uhgin təmol nəniəkisən kit kəm Epraham o rəhan kit noanol. Kən e nəghatən əh, təməsənən məmə Uhgin təmən-iəkis noanol min rafin rəha Epraham, məto təmən əm məmə etəmim kitiəh əm otisi-pən e rəhan noanol, etəmim u, in Iesu Kristo.

17 Kən rəhak nəghatən, nipətin tol nulan məmə, aupən, Uhgin təmən-iəkis məmə otətaskəlim nəghatən rəhalau Epraham, məto uarisig nup fo-hanrittate təmuwin rəkis, kən Lou təmuwa. Məto Lou əh, okol təsərəkinən nəghatən itəm in təmən kəm Epraham, okol təsafələn nəniəkisən rəha Uhgin.

18 Kən okəmə kitat kotatig e nəwirən rəha Uhgin məto-inun kitat koatətəu-pən Lou u, tatəgətun-pən məmə nəniəkisən itəm Uhgin təmol aupən in nat əpnapin əm. Məto təsolən nəhlan. Məto-inu kitat kotəplan Epraham in təmətatig e nəwirən min rəha Uhgin məto-inu in təmaskəlim-iəkis nəniəkisən rəha Uhgin.

Lou rəhan əh-ikin wək

19 Suah kit otəpanətapəh məmə, "? Okəmə tol nəhlan, kənu Uhgin təmos-ipən Lou kəm Moses o naka?" Kən ekitun nənən kəm itəmat u-roiu məmə nəniəkisən itəm Uhgin təmol kəm Epraham in təmaupən matig, məto Lou in təmuarisig in. Təmuwa məmə otəgətun əm kitat netəmim məmə okotitun məmə kitat nol təfagə rat. Məto Uhgin təmələhəu Lou əh məmə otatig matuwin matuwin mətoarus etəmim u noanol rəha Epraham otaiir-pa otat. Kitat kotitun məmə Lou əh, rəhan wək təwir, məto nikitat otəkəike matəht məmə Lou əh, Uhgin təmaupən mos-ipən kəm nagelo min, uarisig təpanos-ipən kəm etəmim kit u Moses. Moses, in suatip o nos-ipa min Lou kəm itat. Məto nian Uhgin təmol nəniəkisən ilau Epraham, təməsolən nəhlan.

20 Uhgin in təməsolən suatip kit məmə suah un otəghat kəm Epraham. Məto in ətuatip əm təməghat mən-ipən nəniəkisən rəhan e niganəmti Epraham.

21 Kən sənəmə Lou əh təmuwa mə otərəkin nəniəkisən rəha Uhgin. Kəpə, təsolən nəhlan. Okəmə Lou titun nos-ipamən nəmegəhən wi kəm kitat, kən kitat kapotitun nuwamən kətuatip e niganəmti Uhgin. Məto təsol mihinən.

22 Məto Lou kit tol nəhlan tikə. Məto-inu Naoa Rəha Uhgin tatən məmə nolən rat təməlis rafin kitat. Kən kitat rafin koatətgəhl Lou min. Tol nəhlan məmə,

---

3:12: Lev 18:5 **3:13:** Dut 21:23; Rom 8:3 **3:15-16:** Jen 12:7; 13:15; 24:7 **3:17:** Eks 12:40
3:18: Rom 4:14 **3:21:** Rom 8:2-4

suatip kitiəh əm məmə kitat okotos nəwirən min rəha Uhgin itəm təmən-iəkis rəkis. Kən suatip u məmə koatahatətə e Iesu Kristo.

Nian u-roiu rəha nahatətəən e Iesu Kristo

23 Aupən, Lou itəm Uhgin təmos-ipən kəm Moses, in təmataskəlim kitat tiəkis, tahmen əm mə kitat kəmotatig e kalapus, mətoarus-pa u-roiu, Uhgin təmerəh e niganəmtitat kotəplan suatip rəha nahatətəən.

24 Kən Lou əh, in tahmen əm e etəm-iasol kit itəm təmatərəmərə etat, muwa mətoarus-pən nian Kristo təmuwa, məmə e nian əh, kitat kinotuwa motətuatip e niganəmti Uhgin, məto-inun, kitat kəmotahatətə lan.

25 Məto roiu əh, Lou okol təsərəmərə minən etat, məto-inun nian rəha nahatətəən e Iesu Kristo tinəmuwa rəkis.

Itəmat rafin kitiəh əm e Iesu

26 Kən məto-inun itəmat nəmotahatətə e Iesu Kristo, itəmat rafin, nenəti Uhgin min.

27 Kən kinol baptais rəkis etəmat, məmə itəmat nakotuwa motol kitiəh itəmat min. Tol nəhlan məmə, itəmat ninotos nolən wir min rəha Iesu tahmen əm məmə nəmotalpin nipətitəmat e natimnat wi.

28 Kən itəmat rafin agin nəmotuwa motol kitiəh itəmat Iesu Kristo, kən itəmat rafin ninotahmen əm. Təwir məmə kitat kəsotoor minən netəmim, nat əpnapin okəmə in etəm Isrel o in Iaihluə kit, in slef kit o in sənəmə slef kit, in iərman kit o in pətan kit.

29 Itəmat rafin netəmim rəha Iesu. Tol nəhlan, itəmat noanol min pahrien rəha Epraham. Kən e suatip kitiəh əm, nəwirən min itəm Uhgin təmən-iəkis kəm Epraham, itəmat onəkotos motatig lan.

4

Kitat nenəti Uhgin

1 Roiu əh, oekəghat məsin min e nolən rəhatat, oekən muəh nimaa nəghatən lan. Okəmə suah kit, in otimis kənu nətin in otos rəhan nəwirən min rafin, məto okəmə nətin tatəkəku əh, kənu kol təsosən nəwirən rəhan. Nətin tahmen əm e slef kit, nat əpnapin rəhan nəwirən min rafin.

2 In otəkəike mətatig əm e nelmi rəhan min, tatuwin matuwin mətoarus-pən nian rəhan tata təmən in minitun nosən natimnat min itəm rəhan tata təmələhəu kəm in.

3 Kənu kitat min kotahmen-pən əm nəhlan. Aupən kitat kotahmen əm e suakəku əh. Kitat slef min rəha iərmis min itəm kəmoatərəmərə etat.

4 Məto tinuwa e nian ətuatip itəm Uhgin təmən, kən Uhgin təmahl-ipa nətin tuwa, pətan kit təmiləs taiir-pa e nətueintən, kən in matətəu-pən wir natimnat rafin itəm Lou in tatən.

5 Təmol nəhlan məmə otikis rəkis kitat u, Lou təməlis ətain itat, kənu Uhgin otəhl kitat, miləs-irəkis kitat tahmen əm e nenətin ətuatip min.

6 Kənu roiu əh, Uhgin tolkeike məmə in otol pəs kitat kotitun məmə kitat nenətin min, təmahl-ipa Narmin rəha Nətin təmuwa e nikitat min rafin, kən matol itat kotaun-in Uhgin məmə, "Tata."

7 O nat əh, kitat sənəmə slef min əm, məto kitat nenəti Uhgin pahrien min. In tatos-ipa natimnat wir min kəm kitat, itəm in tinəmən rəkis məmə otos-ipən kəm nenətin min.

Pol nikin titahmə o netəm Kalesia

3:23: Kal 4:3 **3:24:** Rom 10:4 **3:26:** Jon 1:12 **3:27:** Rom 6:3 **3:28:** Rom 10:12 **3:29:** Rom 4:13 **4:3:** Kol 2:20 **4:5:** Jon 1:14; Rom 1:3 **4:7:** Rom 8:15-17

8 Aupən itəmat nəmotəruru Uhgin. Itəmat nəmoatəfak əm iərmis min məmə
rəhatəmat uhgin min, ilat kəmotəlis ətain itəmat, məto ilat sənəmə ilat uhgin
pahrien min.
9 Məto roiu əh, ninotitun Uhgin. O təwir ilə məmə ekən nəhlan məmə
Uhgin tinitun rəkis itəmat. ?Məto ekolkeike məmə ekətapəh-tu otəmat məmə
nəkotitəlig-pən min o iərmis min o naka? Rəhalat nəsanənən tikə, kənu kol
kəsotolən-ta nat wir kit kəm itəmat nian kit ne. Təhrol nakotəmə ilat okoatəlis
min itəmat?
10 ?Təhrol itəmat nakotətəu-pən nətuakəmən rəhalat e nian min rəhalat, ne
məwig min rəhalat, ne nian asim min, ne nup min rəhalat o naka? ?Nikitəmat
təht məmə okol Uhgin nikin tagien otəmat ron?
11 !Kəsi nəman! !Io ekatəgin agin otəmat! !Ekatəplan mə emol wək pik
etəmat o nat əpnapin əm!
12-13 Piak min ne winik min, io ekatən əskasik kəm itəmat məmə, aupən
itəmat nəməsotatigən e Lou kit, kən io emuwa mehm itəmat koatatig, emos
nolən rəhatəmat. Eməsətəu-pənən Lou. Kən roiu, ekolkeike məmə itəmat
min onəkotos nolən rəhak, ekəsolən məmə Lou otaskəlim pik io tiəkis. Itəmat
nikitəmat təht u, aupən nian io ematən-iarəp Namnusən Təwir kəm itəmat,
məto-inu nimisən rəhak təmol, kən ekətatig kitat min itəmat. Məto nat
əpnapin məmə io ematimis e nian əh, məto itəmat nəməsotolən io ekəto tərat.
14 Nimisən rəhak təmaləkiamtə itəmat, məto itəmat nikitəmat təməsəht
ratən io, kən məsotən ratən io. Itəmat nəmoatos wir io moatuwin e nipəg
noanimə min rəhatəmat, tahmen əm məmə io nagelo kit rəha Uhgin, o io, io
Iesu Kristo.
15 Aupən, itəmat nəmoatolkeike pik io, eməplan məmə okol napotitun nolən
nat u, napotos-iarəp əm niganəmtək u tərat, kawluin ilau itəm təwir kit
rəhatəmat, pəs tasitu lak. ?Məto tinahrol əh-roiu?
16 Nikik təht məmə, okəmə naka nəghatən min pahrien rəhak təmol itəmat
nakotetəhau io.
17 Iəgətun eiuə min un, koatalkut pik məmə onəkotəuhlin rəhatəmat
nətəligən moatətəu-pən ilat. Məto ilat kəsotolən məmə otasitu etəmat. Ko-
tolkeike əm məmə okotiuw rəkis itəmat ron io məmə itəmat onəkotalkut pik o
nətəu-pənən ilat.
18 In nat təwir məmə nakotalkut pik o nolən natimnat, məto nəkotəkəike
motalkut o nat itəm in təwir, nat əpnapin ekətatig kitat min itəmat, o esatigən
kitat min itəmat.
19 Io min neen, io iatəto tərat agin-əh otəmat tahmen-pən əm e pətan
itəm məntaan tinatahmə məmə otemək, matuwin matuwin mətoarus itəmat
nakotos nolən ətuatip rəha Iesu Kristo e rəhatəmat nəmegəhən.
20 Ekolkeike pik məmə ekətatig kitat min itəmat u-roiu məto-inu okəmə
ekətatig, okol esagət pikən etəmat. Məto roiu etatig isəu otəmat nəhlan, kən
məruru mə ekahrol nulan masitu etəmat.

Namsu rəha Heka ne Sera

21 Itəmat netəm nakotolkeike pik nətəu-pənən Lou, onəkotuhalpin-tu rəhak
nəghatən. ?Nəmotəto rəkis nat naka itəm Lou tatən, o nəsotətoən əh?
22 In tatən Epraham itəm təmiləs nətin iərman kəiu. Kit itəm slef rəha pətan
rəhan təmiləs, kən kit rəhan pətan ətuatip təmiləs, sənəmə in slef məto pətan
əh rəhan.
23 Suakəku itəm pətan slef təmiləs in təmaiir e nətəligən əm rəha netəmim.
Məto suakəku itəm pətan ətuatip əh rəhan təmiləs, in təmaiir məto-inu Uhgin
in tinəmən-iəkis rəkis məmə pətan əh otiləs.

4:10: Rom 14:5; Kol 2:16 **4:22:** Jen 16:15; 21:2 **4:23:** Rom 9:7-9

24-25 Kən kitat kotɨtun nənən namsu rəha pətan mil əh kən motəuhlin-pa
nɨpətɨn etat. Pətan mil əh ilau katuəgətun nənən mil itəm Uhgɨn təmol kəm
netəmim. Pətan u Heka, in ne nətɨn mɨn ilat slef mɨn əm, okətaləkiəmtə ilat.
Kən pətan əh Heka, in tahmen e nənən itəm Uhgɨn təmol e nɨtot Sinae əpəh e
nɨtən asol Arepia, ikɨn əh inəh Uhgɨn təmos-ipən Lou ikɨn kəm Moses. Kən in
tahmen mɨn e taon asol kit u Jerusalem itəm netəm ikɨn kotaskəlɨm əskasɨk
Lou, kən ilat kotahmen e slef mɨn itəm Lou tatəlis ətain ilat.
26 Məto Jerusalem kit mɨn əpəh ilɨs e neai, in tahmen e pətan itəm sənəmə
slef, itəm Lou təsəlis ətainən, kən in mama rəhatat.
27 Inu nəghatən kit e Naoa Rəha Uhgɨn tatən nəhlan məmə,
"!Ik u inu, nɨməgɨ-nɨg, agien!
Ik u inu, nəməsətoən nahməən kit o nemə̇kən, agət əfəmə, məto-inun nɨkim
tətagien!
Ik nəməsɨləsən suakəku nian kit ne, məto roiu əh, nenətɨm mɨn tɨnol tepət tepət
agɨn, taprəkɨs-in nenətɨ pətan itəm rəhan iərman təsapəsən."
28 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn, itəmat nenətɨ Uhgɨn mɨn məto-inun təmən-iəkɨs
məmə otol mihin. Itəmat onəkotahmen e Aisak u aupən, nətɨ Sera.
29 Kən aupən suakəku u Ismael, nətɨ Heka, itəm təmaiir e nətəlɨgən əm rəha
netəmim, in təmatərəkɨn pɨk suakəku u Aisak itəm təmaiir e wək rəha Narmɨn
Rəha Uhgɨn. Kənu roiu ne, nolən əh tatuwɨn əm nulan, ilat itəm slef rəha Lou
koatərəkɨn kitat itəm kəmotaiir wi e Narmɨn Rəha Uhgɨn e nahatətəən.
30 ?Məto Naoa Rəha Uhgɨn təmən məmə naka? In təmən məmə,
"Ik onakəkəike mahl-iarəp pətan un slef ne nətɨn. Ilau kuagɨm rəkɨs u ikɨn-u,
məto-inun, nətɨ pətan əh, in okol təsosən nəwɨrən kit rəha tata. Nəwɨrən
mɨn rafin rəha tata otuwɨn kəm nətɨ pətan itəm sənəmə slef."
31 Məto kitat u, kitat sənəmə nenətɨ pətan slef, kitat nenətɨ pətan itəm sənəmə
slef.

5

Iesu təmɨkɨs rəkɨs rəhan mɨn netəmim

1 Nian Iesu Kristo təmɨkɨs rəkɨs itat, təmol kitat məmə Lou təsəlis ətainən kitat.
O nat əh inəh, itəmat onəkotəike motətul əskasɨk. Sotətəu-pənən Lou, məmə
otərəmərə etəmat. Lou əh, tɨtaləkiamtə itəmat, məmə itəmat onəkotuwɨn
motol wək mɨn rəhan.
2 Otətəlɨg-in-tu io. Io Pol iatən nəghatən u kəm itəmat. Okəmə itəmat
onəkotegəhan məmə ilat okotəhg-ipən itəmat, kənu nat u itəm Iesu təmol
təsasitu agɨnən etəmat.
3 Kən io iatagət əskasɨk otəmat məmə etəmim itəm otegəhan məmə okəhg-
ipən in, in otos-ipən atɨp əm in e nelmɨ Lou. Kən etəmim itəm tətatɨg e nelmɨ
Lou, otəkəike matətəu-pən rafin agɨn natɨmnat mɨn itəm Lou tatən məmə otol.
4 Itəmat u, itəm nakotalkut-alkut o nətəu-pənən Lou məmə otol itəmat
nəkotətuatɨp e nɨganəmtɨ Uhgɨn, itəmat nɨnotəte rəkɨs atɨp itəmat o Iesu Kristo.
Itəmat nɨnotəhən-ipən rəkɨs məntaatəmat o nəwɨrən rəha Uhgɨn.
5 Kən məto kitat u, okotələhəu-pən əm rəhatat nətəlɨgən e Uhgɨn, pəs in
otol kitat kotətuatɨp e nɨganəmtɨn, məto-inun kitat kotahatətə əm e Iesu
Kristo. Kən Narmɨn Rəha Uhgɨn, in otol itat koatətul əskasɨk kən motəsahgin
mətoarus nat un otiet-arəpa.
6 Nian kitat kotuwa motakul-pən e Iesu Kristo, nat əpnapɨn okəmə etəmim
kəməhg-ipən o kəsəhg-ipənən, məto nat asol un, in rəhatat əm nahatətəən e

---

4:26: Hip 12:22; Nol Əpən 21:2,10 **4:27:** Aes 54:1 **4:28:** Jen 15:4-5; Rom 9:7 **4:30:** Jen 21:10; Jon 8:35

Iesu Kristo. Nahatətəən əh, in tol kitat kotolkeike Uhgin, motatig katol min nolkeikeən kəm netəmim min.
7-8 Aupən, eməplan itəmat kən mitun məmə itəmat nakotaiu əsanən e suatip ətuatip e nəmegəhən rəhatəmat, məmə nakotətoarus mak, məto roiu, nəmotitəlig. Uhgin təmaun-in rəkis itəmat. ?Tol nəhlan, ekolkeike məmə ekətapəh-tu məmə, pah min kotaiuosig e rəhatəmat suatip, moatiuw kalin itəmat məmə onakoatətəu-pən min Lou? !Ekitun məmə okol Uhgin təsən-iəhauən itəmat nəhlan!
9 In tahmen e nəghatən kit itəm katən nulan məmə, "Ilat kəmotis noanig rat kit, tinatəwiə, matərəkin nətəligən rəhatəmat."
10 Məto ekitun məmə nipahrienən Iərəmərə in otol nətəligən rəhatəmat tuwa min mol kitiəh kitat min io. Kən io ekitun wir məmə etəmim u itəm tatərəkin rəhatəmat nətəligən nulan, nat əpnapin in etəm-iasol o in etəm ahrol kit, məto Uhgin otol nalpinən kit kəm in.
11 Piak min ne winik min, nəghatən neen itəm katən məmə io, ekatən-iarəp əh məmə netəm kəmotahatətə e Uhgin okəike kəhg-ipən ilat məmə Uhgin otasitu elat. Məto nəghatən əh, sənəmə nipahrienən. Okəmə io ekatən-iarəp nəhlan, kən netəm min u itəm koatan itəmat min ilat, nikilat otagien əm ron io. !Məto otəplan-tu! Netəm Isrel neen, koatərəkin əh io, koatitəp io, moatoh io, məto-inun io iatən-iarəp məmə nimisən rəha Iesu e nig kəməluau, in əm un, in otosmegəh kitat.
12 !E rəhak nətəligən, netəm min un itəm koatərəkin nətəligən rəhatəmat moatən məmə okəike kəhg-ipən itəmat, təwir məmə ilat okotuwin motəte-atip ilat min!
13 Məto piak min ne winik min, Uhgin təmaun-in itəmat, kən mikis rəkis itəmat, məmə Lou itəm Uhgin təmos-ipən kəm Moses in otəsəlisən itəmat. !Otəto wir itəmat! Nikitəmat otəsəhtən məmə, "Təwir, io enagim rəkis e Lou əh. Roiu əh, io ekitun nolən natimnat rafin itəm nikik tolkeike." Itəmat, onakəsotənən nəhlan. Məto nolkeikeən rəhatəmat otəkəike mol itəmat nikitəmat tagien məmə onəkotasitu etəmat min.
14 Nolən əh, in tatətəu-pən wir nəghatən kit rəha Lou, u itəm titargəfimin rafin nəghatən pisin pisin min rəha Lou, in tatən məmə, "Ik, onakolkeike netəmim rafin, kən matol təwir kəm ilat, tahmen əm mə ik nakatol atip kəm ik."
15 Itəmat onəkotəkəike katəto wir itəmat. Okəmə itəmat nəkoatol timəht kəm itəmat min, nəkotahmen əm e kəi min, koatus atip əm ilat min, kən nəghatən rəhatəmat otərəkin itəmat.

Nolən rəha Narmin Rəha Uhgin ne nolən rəha netəmim

16 Io, ekolkeike mə ekən nəghatən kit kəm itəmat. Itəmat, Narmin Rəha Uhgin otəkəike matit itəmat kən itəmat nakotətəu-pən, kən itəmat məsotosən nolən rat aupən rəhatəmat, itəm nəmotos kaiir-pa.
17 Nolən rat aupən əh, inun, nəkoatol natimnat tərat itəm nikitəmat tolkeike. Məto nolən əh, in tetəhau nolən rəha Narmin Rəha Uhgin. Kən Narmin Rəha Uhgin in təsolkeike minən nolən rat aupən kəmotos kaiir-pa moatol. Nolən mil əh kətioal təməht kəm ilau min, kən tatol məmə nəkəsotolən nolən wir min itəm nakotolkeike məmə onəkotol.
18 Sotaluinən nat kit, okəmə Narmin Rəha Uhgin tatit itəmat, kənu Lou in təsəlis ətain minən itəmat.
19 Kitat kotitun əm nolən rat aupən rəha netəmim itəm kəmotos kaiir-pa moatol. Nipitan ne nəman ne, koatit anion ilat min; kən ilat koatol nolən rat

---

5:6: 1 Kor 7:19; Kal 6:15 **5:9:** 1 Kor 5:6 **5:10:** 2 Kor 11:15; Kal 1:7 **5:13:** 1 Pita 2:16 **5:14:** Lev 19:18; Rom 13:9 **5:17:** Rom 7:15-23

rafin itəm tol naulisən o nənən; rəhalat nətəligən tatuwin pik o nolən rat min əh.
20 Ilat koatəfak kəm narmi nat min, moatəmik nərik, moatos təmafah rat min, moatol kilepa, ne. Kənu moatol min timəht, moatəmou, moatetet, moatol nemə̈ha, moatos-ipər atip əm ilat, moatoor ilat min, kən okəmə rəhalat nətəligən tol pisin pisin, kən ilat koatəhai ilat min.
21 Nikilat tətakləh-in natimnat rəha netəm pisin, moatənim nənimən min kətapis lan, kən moatol lafet katagien lan o nolən nat tərat min əm, moatol min natimnat tepət min tol nəhlan. !Iatən min tahmən-pən əm məmə emən aupən məmə, oatəto wir itəmat! Məto netəm koatol nolən min əh, okol ilat kəsotuwamən motatig ahgin nərəmərəən Rəha Uhgin itəm tatol əpen-əpenə lan.
22 Məto noa Narmin Rəha Uhgin itəm tatəwiə e nəmegəhən rəha netəmim rəha Uhgin, in tol nulan. Ilat koatolkeike netəmim, kən nikilat tətagien, kənu nəmə̈linuən tətatig e nikilat, kən rəhalat nətəligən kaifəmə̈h, kən moatasəkitun etəmim, kən rəhalat nolən in təwir təwir. Kən netəmim kotitun mə ilat netəm ətuatip, koatol noa.
23 Kən ilat netəm mətig. Kən nian nətəligən rat tatig elat, ilat kotətul əskasik, məsotolən natimnat rafin itəm ilat atip kotolkeike nolən. Nolən min u, ilat kotəwir pik, kən nəghatən kit tikə o Lou kit, məmə otən-iəhau itəmat məmə onəkəsotolən natimnat min əh.
24 Kitat u netəm rəha Iesu Kristo, kitat kinəmotapəs rəkis nolən rat min rəhatat, u kəmoatol natimnat min itəm nətəligən əm rəhatat tolkeike. Tahmen əm nulan mə, kəmə̈ht-ipən nətəligən rat min rəhatat e nig kəmə̈luau.
25 !Kotəplan-tu! Narmin Rəha Uhgin in təmos-ipa rəkis nəmegəhən kit kəm kitat, kən təwir məmə kitat okotaliwək e nolən wir min rəhan.
26 Tərat məmə kitat okotausit motos-ipər pik kitat, motiuw-pər nəratən, moatetet kitat min.

6

Təwir məmə kotasitu e katipa əfigəm rəhatat min

1 Piak min ne winik min, okəmə itəmat kit təme e rəhan nəmegəhən, təwir mə itəmat un, Narmin Rəha Uhgin tatit itəmat, onəkotəkəike motasitu lan motəgətuatip-in. Məto onakəsotagət pikən lan, onəkotəghat mətig əm kəm in, motol məmə nikitəmat min titahmə ron. Məto otəto min itəmat, məmə nat kitiəh əm itəm itəmat nakotən-iəhau etəmim ron, otəseko-pa minən otəmat.
2 Itəmat onəkotasitu nəhlan etəmat min. Onəkotalis kələh nat əfigəm rəhatəmat min. Okəmə nəkotol nəhlan, kən itəmat nakotətəu-pən wir nat naka itəm Lou rəha Kristo tatən.
3 Təsəwirən məmə kitat okotos-ipər atip kitat. Okəmə suah kit nikin tatəht mə "Io, io etəm agin-əh kit," etəmim un, nikin tateiuə-in, məto in təruru məsəplanən məmə in nat əpnapin əm.
4-5 Məto itəmat onəkotəike motəplan wir-tu natimnat itəm noatol min. Tol nulan məmə, okol etəmim kit in təsakil atipən rəhan wək ne wək rəha suah kit min. Məto in otəkəike mehm wir rəhan pisin əm wək aupən. Məto-inun, netəmim rəhalat wək min tol pisin pisin. Kən ilat koatos katipa əfigəm pisin pisin min e nəmegəhən rəhalat kitiəh kitiəh. Məto təwir məmə etəmim kitiəh nikin otagien o rəhan wək, okəmə rəhan wək təwir əm.
6 Itəmat u, təwir məmə itəmat onəkotawte-in natimnat min neen kəm rəhatəmat nəgətun min, itəm koatəgətun itəmat e nəghatən rəha Uhgin.

5:21: 1 Kor 6:9-10 **5:24:** Rom 6:6; Kol 3:5 **5:26:** Fil 2:3 **6:1:** Mat 18:15 **6:2:** Rom 15:1
6:4-5: Rom 14:12 **6:6:** 1 Kor 9:11,14

7 Oatəto itəmat, soteiuə-in atɨpən itəmat mɨn məmə itəmat nəkotɨtun nolən
nat əpnapɨn kit itəm nɨkitəmat rat aupən nakotolkeike. Kən okol nəkəsotolən
ialməl e Uhgɨn. Ik nəmɨs noanɨg naka e rəham nasumən, kən ik onakəhl atɨp
mɨn noan, mun.
8 Etəmim itəm tatasum-in nolən rat aupən, itəm kəmotos kaiir-pa moatol,
tahmen e noanɨg rat e rəhan nəmegəhən, in otəkəike məhl noan tərat mun,
kənu noanɨg un, otoe-in, nɨpətɨn u, Nɨmɨsən. Məto etəmim itəm tatɨs noanɨg
wɨr, itəm Narmɨn Rəha Uhgɨn təmos-ipən, Narmɨn Rəha Uhgɨn otol toe-in,
noan wɨr kit, kən in otəhl. Nərgɨn noanɨg un, in Nəmegəhən Lilin itəm
namnun tɨkə.
9 Sotəpou-inən nolən itəm təwɨr, məto-inu kitat okotəhl noanɨg wɨr əh, e nian
ətuatɨp rəhan, okəmə kəsotapəsən wək.
10 Kən nian mɨn rafin itəm kotɨtun nolən, pəs koatol təwɨr kəm netəmim
rafin, kən motatɨg katol tepət mɨn kəm netəm mɨn u kotahmen e piatat mɨn
ne wɨnɨtat mɨn e Iesu Kristo.

Namnun nəghatən rəha Pol təmən kəm ilat

11 Oekəte rəkɨs namnun nəghatən rəhak e naoa e nelmək əm.* Itəmat
onəkotəplan məmə leta mɨn rəhak, ilat iahgin mɨn.
12 Netəm Isrel u koatən məmə okəike kəhg-ipən itəmat, ilat kotausit əm e
nɨganəmtɨlat mɨn neen o nat u. Məto ilat koatən nəhlan o nat kitiəh əm, məmə
netəm Isrel neen mɨn okəsotolən nəratən kəm ilat.
13 Kən ne nat kit mɨn, netəm mɨn əh, kotolkeike məmə okəhg-ipən itəmat
məto-inu kotausit əm məmə okotol win etəmat lan. Kən motiuw kalɨn itəmat,
nakotɨtəlɨg motuwɨn mɨn e nelmɨ Lou rəha netəm Isrel. Məto otəplan-tu, ilat
mɨn kəsotətəu-pən wɨrən natɨmnat mɨn itəm Lou tatən.
14 Məto io rəhak, io ekəsən wi atɨpən io o nat kit itəm emol. Məto ekolkeike
məmə ekənwiwi əm nat naka Iərəmərə Iesu Kristo təmol e nian in təmɨmɨs e
nɨg kəməluau. O nat əh inəh, nolən mɨn rəha nətueintən okol kəsotiuw rəkɨsən
rəhak nətəlɨgən, kənu netəm e nətueintən itəm kəsotahatətəən e Uhgɨn, ilat
kəsotolkeikeən nolən itəm iatətəu-pən.
15 Okəmə Uhgɨn in otol suah kit tuwa in etəm wi, kən in otol suah əh, tətuatɨp
e nɨganəmtɨn, nat əpnapɨn okəmə kəməhg-ipən o kəsəhg-ipənən.
16 Kən roiu, ekatəfak o netəm mɨn u koatətəu-pən wɨr nəghatən u, ilat
noanol ətuatɨp mɨn rəha Uhgɨn. Iatəfak məmə, pəs nəməlinuən rəha Uhgɨn
ne rəhan nasəkitunən otatɨg olat.
17 Rəhak u namnun nəghatən. Io esolkeikeən məmə suah kit otən mɨn nat
tərat lak. Məto-inun iatəmɨk əh nəme nɨməgəm itəm kəmaht io e kəpiel apɨn
kən kəmalis io. Nəme nɨməgəm mɨn u, tatəgətun məmə io, slef rəha Iesu.
18 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn, iatəfak məmə Iərəmərə Iesu Kristo otawte-in
rəhan nəwɨrən otəmat. Əwəh.

6:8: Rom 8:13 * **6:11:** Nian Pol təməte naoa u, in təməghat, kən suah kit mɨn təməte rəhan nəghatən e naoa. Roiu in tatos pen, kən tatəte atɨp e nelmɨn. **6:15:** Kal 5:6; 2 Kor 5:17 **6:17:** 2 Kor 4:10

Efesas
Naoa itəm Pol təmətе tuwɨn kəm iəfak mɨn ikɨn Efesas
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u Efesas

?Pah təmətе naoa u? Aposol Pol təmətе naoa u.

?Təmətе tatuwɨn kəm pah? Təmətе naoa u tatuwɨn kəm niməfak əpəh Efesas, kən molkeike məmə ilat okotahl-ipən tuwɨn kəm niməfak pɨsɨn pɨsɨn mɨn iuəhkɨr.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təmətе? Pol təməsətеən naoa u məmə otəg-ətuatɨp-in nəratən neen rəha niməfak əpəh Efesas. In təmətе əm məmə otɨləs-ipər nətəlɨgən rəhalat. Pol təmətuoun niməfak əpəh Efesas, kən mətatɨg ilat min ilat o nup kɨsɨl. Kən in tolkeike pɨk ilat, kən ilat kotolkeike pɨk in. Efesas in taon asol kit e nɨtən asol u Esia, kən in rum wɨr kit məmə Pol otən-iarəp nəghatən ikɨn rəha Uhgɨn.

?Təmətе naoa u o naka? Pol tolkeike məmə otɨləs-ipər nətəlɨgən rəhalat. In tolkeike məmə otən-iarəp nolən ətuatɨp, ne wək rəha niməfak itəm in nɨpətɨ Iesu Kristo, kən nəghatən u tatuwɨn kəm niməfak e ikɨn mɨn rafin.

1 Io Pol, u io aposol kit rəha Kristo Iesu, itəm Uhgɨn təmɨtəpun rəkɨs məmə rəhan. Iatən təwɨr kəm itəmat rafin iəfak mɨn əpəh Efesas itəm nakoataskəlɨm əskasɨk nahatətəən rəhatəmat e Kristo Iesu.
2 Pəs Uhgɨn u Tata rəhatat, ne Iərəmərə Iesu Kristo, okuawte-in nəwɨrən ne nəməlinuən kəm itəmat.

Nəwɨrən itəm Uhgɨn təmos-ipən e Kristo

3 Nənwiwiən tuwɨn o Uhgɨn u Tata rəha Iərəmərə Iesu Kristo rəhatat. E Kristo, in təmawte-in o narmɨtat nəwɨrən rafin rəha nego e neai.
4 Tol nəhlan, məto-inu nian Uhgɨn təməsolən əh neai ne nɨməptən, məto in təmɨtəpun kitat məmə kotuwa kitiəh kitat Kristo, kən məmə e nɨganəmtɨn, kitat kotətuatɨp kən kəsehm-pənən nolən rat kit e kitat.
5 Məto-inu Uhgɨn tolkeike pɨk kitat, uarisɨg in təmol natɨmnat, məto in təmɨtəpun rəkɨs kitat məmə okotuwa nenətɨn mɨn e Iesu Kristo. Nat əh tatətəu-pən əm nəwian ne nat naka itəm in tolkeike.
6 Təmol nəhlan məmə kitat okotənwiwi Uhgɨn o rəhan nəwɨrən itəm in təwɨr taprəkɨs, nəwɨrən əh itəm təmawte-in əpnapɨn əm kəm kitat e Nətɨn itəm in tolkeike pɨk.
7 Məto-inu nɨta Kristo təmaiu, kitat kəmotuwa kitiəh lan, kən Uhgɨn təmɨkɨs kitat e rəhatat nolən rat mɨn, inəh təmafəl rəkɨs nolən rat mɨn rəhatat. ! Nɨpahrienən, nəwɨrən rəha Uhgɨn in iahgin taprəkɨs!
8 Kən təmos-ipa nəwɨrən əh itəm təfɨgəm maprəkɨs.
E nenatɨgən ne nɨtunən mɨn rafin rəhan,
9 nɨkin tagien məmə təmol əp kəm kitat nat anion e nalpəkauən e rəhan nəghatən, itəm in otol e Kristo.
10 Kən inu nalpəkauən. E nian ətuatɨp rəhan, in otəhlman natɨmnat rafin e neai ne nɨməptən okotuwa ləhau e nərəmərəən rəha Kristo.
11 Uhgɨn tatol natɨmnat rafin tatuwa tahmen əm məmə inu təmən mihin. Aupən aupən agɨn in təmɨtəpun kitat məmə okotuwa rəhan mɨn nian təmiuw-pa kitat kotuwa kol kitiəh kitat Kristo.

1:1: Wək 18:19-21; 19:1 **1:3:** Efes 2:6 **1:4:** Jon 15:16 **1:5:** Jon 1:12 **1:7:** Efes 2:7; Kol 1:14 **1:9:** Rom 16:25 **1:10:** Kol 1:16,20 **1:11:** Rom 8:28-29

12 Təmol nəhlan məmə itɨmat noanol mɨn rəha Isrel u emotaupən kata-
hatətə e Kristo, itɨmat ekotol məmə katɨləs-ipər nərgɨ Uhgɨn.
13 Kən itəmat Iaihluə mɨn, nəmotuwa kitiəh itəmat Kristo nian itəmat
nəmotəto nəghatən pahrien, namnusən rəha nosmegəhən. Nəmotahatətə lan,
kən Uhgɨn təmos-ipən Narmɨn Rəhan kəm itəmat tahmen e nəmtətin kit məmə
itəmat rəhan mɨn.
14 Məto-inu kitat kəmotos Narmɨn Rəha Uhgɨn, kən kitat kotɨtun wɨr məmə
Uhgɨn otos-ipa natɨmnat wɨr mɨn kəm kitat itəm in təmən-iəkɨs məmə in otol
mihin. Kitat okotos natɨmnat mɨn əh nian Uhgɨn otɨkɨs kitat u rəhan mɨn. Inu
otol məmə netəmim okotənwiwi Uhgɨn məto-inu in ilɨs taprəkɨs.

Nənwiwiən ne nəfakən rəha Pol

15-16 Məto-inu o natɨmnat mɨn u, iatəfak otəmat nian rafin mətoarus-pa u-
roiu, kən iatən tagkiu kəm Uhgɨn otəmat. Nolən əh emətuoun nian eməto
namnusən o rəhatəmat nahatətəən e Iərəmərə Iesu, ne rəhatəmat nolkeikeən
o iəfak mɨn rafin.
17 Iatəfak otəmat kəm Uhgɨn itəm in Uhgɨn rəha Iərəmərə Iesu Kristo rəhatat,
kən in Tata itəm katənwiwi katɨsiai-in pɨk agɨn. Iatəfak məmə in otos-ipɨnə
narmɨn rəha nenatɨgən ne nɨtunən məmə nəkotɨtun wɨr in təhmɨn mɨn.
18 Kən iatəfak mɨn məmə in oterəh e rəhatəmat nətəlɨgən məmə onəkotɨtun
nat naka nəmotələhəu-pən əskasɨk rəhatəmat nətəlɨgən lan, itəmat itəm Uhgɨn
təmaun-in. Kən iatəfak mɨn məmə onəkotɨtun məmə Uhgɨn otos-ipɨnə nat
təwɨr taprəkɨs kəm itəmat u noatahatətə e Kristo.
19 Kən iatəfak mɨn məmə onəkotɨtun nəsanənən rəhan məmə in iahgin
pɨk agɨn, kən nəsanənən əh tatol wək e nəmegəhən rəhatat itəm koatən
nɨpahrienən e Iesu. Kən nəsanənən əh in tahmen əm e rəhan nəsanənən asol
20 itəm təmol Iesu təmegəh mɨn e nɨmɨsən, kən təmol məmə in təmuwa
matəpələh e nɨkalɨ Uhgɨn matɨp e nego e neai, ikɨn rəha nəsanənən ne
nɨsiaiiən.
21 Kən Iesu in ilɨs e netəm-iasol mɨn ne nepətən mɨn rafin, ne nərəmərəən ne
nəsanənən rafin, ne nərɨg mɨn rafin, e nian u-roiu, ne e nian itəm otəpanuwa.
22 Kən Uhgɨn təmələhəu-pən natɨmnat rafin agɨn ləhau e nelkɨn, kən mol in
tuwa rəhn-kapə natɨmnat rafin, kən inu otasitu e niməfak.
23 Kən niməfak in nɨpəti Iesu, kən nalpəkauən rəha Uhgɨn o Kristo tatuwa
nɨpahrienən e niməfak, kən e nolən kitiəh əm, nalpəkauən rəha Uhgɨn o
natɨmnat rafin tatuwa pahrien e Kristo.

2

Nəmegəhən wi e Kristo

1 Itəmat u, aupən tahmen əm məmə nəmotɨmɨs məto-inu nəmotəht nəwia
Uhgɨn, kən motol nolən rat mɨn.
2 Nəmotan motol nolən tərat rəha nətueintən, kən moatol nəwia etəm
tərəmərə e nəsanənən rəha nəratən rəha magoagəp. In əm əh narmɨn rat itəm
tatol wək roiu e nəmegəhən rəha netəm u koatəht nəwia Uhgɨn.
3 Itɨmat mɨn emotatɨg nəhlan itɨmat min ilat nian kit aupən. Nɨkitɨmat
tolkeike nolən rat mɨn, kən itɨmat emotol nəratən əh itəm kəmotol nɨkitɨmat
tagien. Nat naka itəm təmɨsɨ-pən e nɨkitɨmat ne nətəlɨgən rat mɨn rəhatɨmat,
məto itɨmat emoatətəu-pən əm ilat. Kən nian emotaiir, məto nolən rat tɨnatɨg

1:14: 2 Kor 1:22 **1:17:** Kol 1:9 **1:19:** Kol 1:11 **1:20:** Sam 110:1; 2 Kor 13:4; Kol 2:12 **1:21:** Kol 1:16; 2:10 **1:22:** Sam 8:6 **1:23:** Rom 12:5; Efes 4:10,15; Kol 1:18 **2:2:** Kol 3:7; Taet 3:3

rəkis e nikitimat, tahmen e netəm əpnapin min. Kən niki Uhgin titahmə o
nolən rat min rəhatimat, kən in otəkəike mol nalpinən kəm itimat.
4 Məto Uhgin, in tərioah e nolkeikeən o kitat, kən rəhan nasəkitunən o kitat
in iahgin pik.
5 Kən nat əpnapin e nian əh kəmotimis e narmitat o rəhatat nolən rat min,
məto in təmol kitat kotəmegəh kitat Kristo məto-inu in tolkeike pik kitat.
(Otətəlig-in-tu. E nəwirən rəhan, in təmosmegəh itəmat.)
6 Kən Uhgin təmiləs-ipər kitat, kitat Kristo, kən təmol məmə kitat kotəpələh
kitat Kristo e nego e neai.
7 Uhgin təmol nəhlan məmə e nian itəm otəpanuwa, in otəgətun rəhan
nəwirən itəm in iahgin taprəkis agin-əh, kən kitat koatəplan rəhan nəwirən
e nolən wir rəhan kəm kitat e Kristo Iesu.
8 E nəwirən asol rəha Uhgin itəm təmawte-in kəm itəmat, in təmosmegəh
itəmat e nahatətəən, kən natimnat min əh, sənəmə itəmat atip nəmotol, məto
in nat kit itəm Uhgin tatos-ipa əpnapin əm kəm itəmat,
9 sənəmə e wək kit itəm itəmat nəmotol, kən tol nəhlan ko suah kit təsos-ipər
atipən in ron.
10 Tol nəhlan məto-inu in Uhgin itəm tatol wək e nəmegəhən rəhatat, kən in
təmol kitat e Kristo Iesu məmə kitat okotol wək min itəm kotəwir. Wək min u,
Uhgin tinol əpen-əpenə rəkis lan məmə kitat okotol ilat.

Ilat kəmotuwa kitiəh e Kristo

11 Tol nəhlan, itəmat onəsotaluinən məmə nian nəmotaiir, kən itəmat
sənəmə noanol rəha Isrel. Kən netəm Isrel itəm kinəhg-ipən rəkis ilat, ilat
kəmotən məmə itəmat Iaihluə min məto-inu kəsəhg-ipənən itəmat. Məto nat
u, in nat kit itəm katol əm e nipəti etəmim.
12 Kən onəsotaluinən məmə e nian əh, itəmat nəmotətul isəu o Kristo, itəmat
sənəmə netəm Isrel ətuatip, məto itəmat Iaihluə min əm, kən nəniəkisən min
rəha nasituən rəha Uhgin kəm netəm Isrel aupən itəm kəməlis ilat lan e Uhgin,
okol təsuwamən məmə rəhatəmat. Nəmegəhən rəhatəmat e nətueintən u in
təmol nəhlan məmə, nat kit tikə məmə onəkotələhəu-pən əskasik rəhatəmat
nətəligən lan, kən itəmat nəmotəruru agin Uhgin.
13 Məto itəmat itəm aupən nəmotan isəu o Uhgin, nəmotuwa kitiəh itəmat
Kristo Iesu, kən roiu nəmotuwa pahrien o Uhgin e nita Kristo.
14 Tol nəhlan məto-inu Kristo pisin əm təmələhəu nəmənlinuən, təmənlis
noanol rəha Isrel ne Iaihluə min kotuwa kitiəh məmə ilat netəm kitiəh min
əm. Aupən, Lou rəha noanol min rəha Isrel in tahmen-pən əm e noanapinat
iəkis kit itəm təmatoor ilat kən matol məmə ilat koatol tikimir. Məto Kristo
təmətəwin noanapinat əh.
15 Təmol nəhlan nian in təmimis e nig kəməluau, kən təmol məmə kitat oko-
tapəs nətəu-pənən Lou min rafin rəha noanol min rəha Isrel məmə okotətuatip
e niganəmti Uhgin. Kristo təmol nəhlan məmə in otol noanol min rəha Isrel
ne Iaihluə min kotuwa kitiəh lan. Kən e nolən əh, in təmələhəu nəmənlinuən.
16 Kən e nimisən rəhan e nig kəməluau, Kristo təmiləs ilat kotuwa kitiəh, kən
mit ilat motitəlig-pən o Uhgin, kən mol rəhalat timəht tauke.
17 In təmuwa matən-iarəp nəmənlinuən kəm itəmat u aupən nəmotatig isəu
o Uhgin, kən matən-iarəp nəmənlinuən kəm itimat u emotatig iuəhkir o Uhgin.
18 Kən roiu o nat naka itəm Kristo təmol, kitat rafin noanol min rəha Isrel
ne Iaihluə min, kotitun nuwamən o Tata Uhgin e Narmin Rəhan kitiəh əm.

2:3: Kol 3:6 **2:5:** Kol 1:21; 2:13 **2:6:** Kol 2:12 **2:9:** 1 Kor 1:29-31; 2 Tim 1:9 **2:10:** Taet 2:14 **2:12:** Rom 9:4; Kol 1:21 **2:13:** Kol 1:20 **2:14:** 1 Kor 12:13 **2:15:** Kol 2:14 **2:16:** Sek 9:10; Kol 1:20,22 **2:17:** Aes 57:19

19 Kən tol nəhlan, sənəmə itəmat iapɨspɨs mɨn o netəm ihluə, məto roiu
itəmat natɨg e nego e neai itəmat netəm koatahatətə e Iesu, kən itəmat nenətɨ
Uhgɨn mɨn.
20 Kitat kotahmen e nimə kit rəha Uhgɨn itəm nelkɨ nimə in Kristo Iesu, kən
aposol mɨn ne ien mɨn, ilat nelmɨ nimə asol mɨn,
21-22 kən Kristo tatɨlpɨn itəmat Iaihluə mɨn e nimə əh tahmen e nelmɨ nimə
mɨn, kən tatiləkɨn nelmɨ nimə mɨn rafin məmə ilat okotuwa nimə ətuatɨp rəha
nəfakən o Iərəmərə, itəm Uhgɨn tətatɨg ikɨn e Narmɨn Rəhan.

3

Pol təmən-iarəp nalpəkauən anion rəha Uhgɨn

1 O nəghatən mɨn əh, emən-iarəp namnusən rəha Kristo Iesu kəm itəmat u
sənəmə noanol mɨn rəha Isrel, kən roiu etatɨg e kalapus ron.
2 Itəmat nəkotɨtun rəkɨs məmə Uhgɨn təmos-ipa wək asol u kəm io məmə ekən-
iarəp nəwɨrən rəhan kəm itəmat.
3 Tahmen e nəghatən itəm emətə rəkɨs kəm itəmat, iatən məmə Uhgɨn pɨsɨn əm
təmol əp nat anion rəhan kəm io.
4 Nian onəkotafin nəghatən əh, kən onəkotɨtun rəhak nɨtunən e nɨpətɨ
nəghatən rəha nalpəkauən anion rəha Uhgɨn.
5 Uhgɨn təməsol əpən nat u kəm netəm aupən, məto roiu tɨnol əp e Rəhan
Narmɨn kəm rəhan mɨn aposol mɨn ne ien mɨn itəm təmɨtəpun rəkɨs.
6 Nat anion əh məmə e namnusən təwɨr əm, netəm u sənəmə noanol mɨn rəha
Isrel, ilat mɨn kəmotuwa kahmen e netəm Isrel o nosən nəwɨrən rəha Uhgɨn,
kən ilat kəmotuwa kitiəh, kən koatos kələh nəwɨrən rəha Uhgɨn e nəniəkɨsən
rəhan e Kristo Iesu.
7 Io emuwa iolwək rəha namnusən təwɨr əh e nəwɨrən asol itəm Uhgɨn
təmos-ipa əpnapɨn əm kəm io e nəsanənən asol rəhan.
8 Nat əpnapɨn io ləhau agɨn e netəmim rafin rəha Uhgɨn, məto e nəwɨrən
rəhan, Uhgɨn təmos-ipa wək u, məmə ekən-iarəp kəm itəmat u sənəmə noanol
mɨn rəha Isrel, nəwɨrən mɨn rəha Kristo itəm ko kitat kəsotɨtunən ilat rafin
məto-inu ilat tepət namnun tɨkə,
9 kən ekol əp kəm netəmim rafin nolən itəm Uhgɨn təmol rəhan nalpəkauən
anion otuwa met-arəp. Uhgɨn u təmol natɨmnat rafin, in təmatəhluaig-in
nalpəkauən əh nuwəh rəkɨs.
10 In təmol nəhlan məmə roiu in otol-arəp kəm iərəmərə mɨn ne nepətən
mɨn əpəh e magoagəp rəhan nenatɨgən itəm suatɨp rəhan tepət tepət. Kən ilat
okotəplan rəhan nenatɨgən nian okotehm niməfak.
11 Inu nalpəkauən rəhan itəm tətatɨg lilɨn, kən təmuwa nɨpahrienən e Kristo
Iesu, Iərəmərə rəhatat.
12 Kən məto-inu o Kristo ne rəhatat nahatətəən lan, kitat kotɨtun nuwamən
nian rafin motətul e nɨganəmtɨ Uhgɨn məsotəgɨnən.
13 Tol nəhlan, ekətapəh otəmat məmə sotolən məmə nətəlɨgən rəhatəmat
teiuaiu o nəratən itəm ekətatɨg lan ikɨn-u. Iatəto nahməən otəmat, kən in
otasitu e rəhatəmat nəmegəhən.

Nəfakən rəha Pol

14 O natɨmnat mɨn əh itəm io emən rəkɨs, kən iatɨsin nulək matəfak kəm
Uhgɨn Tata,

2:19: Efes 3:6 **2:20:** 1 Kor 3:11 **2:21-22:** 1 Kor 3:16; 1 Pita 2:5 **3:1:** Fil 1:7,13 **3:2:** Kol 1:25 **3:3:** Efes 1:9-10; Kol 1:26 **3:6:** Efes 2:13,16-19 **3:7:** Kol 1:25 **3:8:** 1 Kor 15:9-10 **3:12:** Jon 14:6; Rom 5:2

15 itəm in təmol noanol min rafin e nətueintən ne əpəh e nego e neai.
16 Nəsanənən ne nolkeikeən ne nenatigən rəha Uhgin in tepət təwir taprəkis,
kən ekətapəh o Uhgin məmə Narmin Rəhan otol nikitəmat təsanən e nat wir
min əh rəhan
17 məmə e nahatətəən rəhatəmat e Kristo, in otətatig kitiəh e nikitəmat. Kən
iatəfak min məmə nəmegəhən rəhatəmat oteiuaiu mamnim wir e nolkeikeən
rəha Uhgin
18 məmə itəmat netəm rafin itəm nakoatahatətə e Kristo, onəkotehm wir
nolkeikeən asol rəha Kristo, e nəfəməhən rəhan, ne nepətən rəhan, ne rəhan
nərən ilis, ne rəhan neuiaiuən ləhau.
19 Nolkeikeən əh rəha Kristo, okol kəsotitun rafinən məto-inu in iahgin
pik, məto iatəfak məmə onəkotitun wir nolkeikeən əh məmə Uhgin otərioah
e nəmegəhən rəhatəmat e nolən wir min rafin rəhan.
20 !Kən pəs kotiləs-ipər nərgi Uhgin! E nəsanənən rəhan itəm tatol wək e
nəmegəhən rəhatat, in titun nolən natimnat taprəkis-in agin natimnat rafin
itəm nikitat tatəht o koatətapəh ron.
21 Pəs kitat niməfak kotol kitiəh kitat Kristo Iesu moatənwiwi Uhgin nian
rafin matuwin matuwin namnun tikə. !Əwəh!

4

Kitat kitiəh e Kristo

1 Tol nəhlan, io Pol u ekətatig e kalapus o Iərəmərə, iatətapəh əskasik otəmat
məmə nəkotatig e nəmegəhən kit itəm tətuatip e naunən itəm Uhgin təmaun-
in itəmat lan.
2 Otos-iəhau atip itəmat e natimnat rafin, kən motuwa itəmat netəm mətig,
kən nətəligən rəhatəmat otəfəməh, kən nian suah kit otol nat kit təsahmenən
e niganəmtitəmat, kən nikitəmat otəsahmə uəhaiən ron e nolkeikeən rəha
Uhgin.
3 Narmin Rəha Uhgin təmeafimin itəmat, tol nəhlan onəkotalkut əskasik
məmə nəkotatig kitiəh e nəmənlinuən.
4 Kitat nipətin kitiəh əm, kən Narmin Rəha Uhgin kitiəh əm, kən itəmat
noatələhəu-pən əskasik rəhatəmat nətəligən e nat kitiəh əm, nəwirən itəm
Uhgin təmaun-in itəmat ron.
5 Kən Iərəmərə kitiəh əm, nəgətunən kitiəh əm, baptais kitiəh əm;
6 kən kitat koatəfak kəm Uhgin kitiəh əm u in rəhatat rafin Tata. In tatərəmərə
rafin e kitat, kən tatol rəhan wək e nəmegəhən rafin rəhatat, kən mətatig e
nikitat rafin.
7 Məto e kitat rafin agin kitiəh kitiəh, Kristo təmoor rəhan nəsanənən o
nolən wək pisin pisin min.
8 Tol nəhlan, Naoa Rəha Uhgin tatən məmə,
"Nian in təmər ilis agin,
kən mit-iarəp rəhan tikimir min itəm təmol win elat.
Kən təmos-ipən nat wir kəm netəmim."
9 Əplan-tu nəghatən əh məmə, "In təmər." Nipətin təmə, Kristo təmaupən
meiuaiu ləhau agin, ikin-u e nətueintən.
10 Suah u itəm təmeiuaiu-pa, in etəm kitiəh əm itəm in təmər min ilis agin-əh
maprəkis-in neai məmə in otatig ikin min rafin.
11 In etəm kitiəh əm itəm in təmos-ipən nəsanənən rəhan kəm netəmim pisin
pisin min məmə neen okotuwa aposol min, neen okotuwa ien min, neen

3:18: Jon 14:23; Kol 1:23; 2:7 **4:1:** Kol 1:10 **4:2:** Kol 3:12-13 **4:3:** Kol 3:14-15 **4:6:** 1 Kor 12:6 **4:7:** Rom 12:3,6 **4:8:** Sam 68:18 **4:9:** Jon 3:13

okotuwa netəmim rəha nən-iarəpən namnusən təwɨr, neen okotuwa pasta mɨn ne iəgətun mɨn.
12 Kristo təmol nəhlan məmə ilat okotasitu motol əpen-əpenə e netəmim rəha
niməfak, kən netəm rəha niməfak okotol wək rəha Uhgɨn məmə nɨpətɨ Kristo
otəskasɨk,
13 mətoarus kitat rafin kotuwa motol kitiəh e nahatətəən rəhatat, ne nɨtunən
e Nətɨ Uhgɨn, kən moatepət motuwa motahmen e Kristo itəm in tətuatɨp agɨn.
14 Kən məmə kitat okotapəs nolən mɨn rəha nɨsualkələh itəm nian rafin
koatəuhlin rəhalat nətəlɨgən e nat kɨnotahatətə rəkɨs lan, tahmen e kɨnu
kit itəm peau-peau mɨn kotahl əpnapɨn əm kətan. Nətəlɨgən rəhatəmat
tatol nəhlan məto-inu suah kit tatəgətun nat pɨsɨn, o suah kit mɨn tatiuw
rəhatəmat nətəlɨgən e nəghatən rəhan itəm nɨkitəmat təht məmə in təwɨr, məto
e nɨpahrienən, suah əh tateiuə.
15 Məto kəp, kitat okəsotolən nəhlan. Okotən əm nɨpahrienən e nolkeikeən,
kən e nolən əh, e natɨmnat rafin itəm koatol, okotepət motuwa motahmen e
Kristo, itəm in rəhn-kapə niməfak.
16 Kən Kristo tatol məmə rəhan mɨn netəmim kotuwa kitiəh, tahmen-pən əm
e noanol mɨn itəm koatɨlpɨn nɨpətɨ etəmim. Nian nolɨn-olɨn nɨpətɨn koatol-wɨr
wək ətuatɨp rəhalat e nolkeikeən, mol nɨpətɨn tatepət matəskasɨk.

Nolən wi rəha iəfak mɨn

17 E nərgɨ Iərəmərə iatən əskasɨk kəm itəmat məmə onəsotətəu-pən mɨnən
nolən rəha netəm mɨn u kəsotənən nɨpahrienən e Uhgɨn. Nətəlɨgən rəhalat tol
nat əpnapɨn lan.
18 Nɨtunən rəhalat tətan əm əpəh tapinəp ikɨn, kən moatan isəu o nəmegəhən
itəm Uhgɨn tatos-ipa məto-inu rəhalat-kapə tiəkɨs kən kəsotolkeikeən məmə
okotɨtun Uhgɨn, kən kɨnotəruru nat.
19 Kən məsotaulɨsən o rəhalat nolən rat mɨn, kən mɨnotegəhan-in nolən rat
mɨn koatərəmərə e nəmegəhən rəhalat, tahmen e nɨtəpən nɨpɨtan, ne nolən
mɨn nəhlan. Kən nian rafin koatolkeike mɨn məmə okotol təhmɨn mɨn.
20 !Məto nian kəmatəgətun itəmat e Kristo, nəgətunən in tol pɨsɨn agɨn-əh e
inəh!
21 Kəmatəgətun itəmat e nolən rəha Kristo, kən itəmat rəhan mɨn, kən
kəgətun itəmat e nɨpahrienən itəm tətatɨg lan.
22 Kən kəməgətun itəmat nəhlan e nolən mɨn rəhatəmat aupən məmə,
otəhlman rəhatəmat nolən oas mɨn itəm kotərat tahmen e nat pien kit, kən
nolkeikeən tərat mɨn atɨp koateiuə-in itəmat.
23 Nəmegəhən ne nətəlɨgən rəhatəmat otəkəike muwa muwiwi mɨn.
24 Kən itəmat onəkotəkəike motuwa netəm wi mɨn e nolən mɨn rəhatəmat,
itəm Uhgɨn təmol məmə okotahmen lan, inu nolən mɨn itəm nɨkin tətagien
lan, ne nolən mɨn ətuatɨp pahrien.
25 Tol nəhlan, itəmat rafin nəkotəkəike motapəs nolən rəha neiueiuəən,
məto nakotən nɨpahrienən kəm itəmat mɨn, məto-inu kitat nolɨn-olɨn nɨpətɨ
Kristo.
26 Nian nɨkim tɨtahmə, əsolən nolən rat, kən aluin uəhai əm məsolən nemə̈ha
tətatɨg lam mətoarus mɨtgar tuwɨn miwɨg,
27 kən əsos-ipənən kuhal kit kəm Setan.
28 Itəm tətaklə̈h otəkəike məhlman nolən əh, məto in otəkəike mol atɨp nat e
nelmɨn, məmə in otol win e nat wɨr kit itəm tɨtun nos-ipənən kəm ian-rat mɨn.

4:11: 1 Kor 12:28 **4:13:** Kol 1:28 **4:16:** Kol 1:18; 2:19 **4:17:** Rom 1:21; 1 Pita 1:14 **4:22:** Rom 8:13; Kol 3:9 **4:23:** Rom 12:2 **4:24:** Jen 1:26; Kol 3:10 **4:25:** Sek 8:16; Kol 3:8-9 **4:26:** Sam 4:4; Jem 1:19-20

29 Əsənən nəghatən rat e nohlim, məto ən əm nat wir itəm otasitu e netəmim
nian kotaliwək e suatip pisin pisin min, məmə nəghatən əh otawte-in nəwirən
rəha Uhgin kəm ilat.
30 Əsotolən Narmin Rəha Uhgin təto nahməən o nolən rəhatəmat, məto-inu
in nəmtətin rəhatəmat məmə itəmat rəha Uhgin, kən in otiləs-irəkis itəmat e
nolən rat min e nian rəha nosmegəhən.
31 Kən ərakin rafin natimnat min u: nahməən e nikitəmat itəm tətatig
tatuwəh; ne nolən neməhaa; ne nolən rəha nən ratən netəmim; ne nolən
rəha nikitəmat ne nohlitəmat titatiperəh pik tahmen e kaluəluə; ne nolən rəha
nərgəhəuən; ne nolən min rafin itəm okotol nəratən kəm netəmim.
32 Məto otəwir otəmat min, kən motol nikitəmat timətmətig otəmat min.
Kən motaluin nolən rat min itəm nəkoatol etəmat min, tahmen-pən əm məmə
Uhgin təmaluin rəhatəmat nolən rat min e Kristo.

5

Nəmegəhən e nəhag-əhagən

1 Tol nəhlan, otalkut əskasik məmə onəkotasgəwin Uhgin məto-inu itəmat
nenəti Uhgin min itəm in tolkeike pik itəmat.
2 Kən otaskəlim əskasik nolən rəha nolkeikeən, tahmen əm məmə Kristo
təmolkeike mihin kitat kən muwa mimis otat, kən nimisən rəhan tahmen e
sakrifais kit nəmiəwin təwir itəm katos-ipən kəm Uhgin mol nikin tagien lan.
3 Məto-inu itəmat netəmim rəha Uhgin itəm nəkotətuatip, kən itəmat
nəsotolən agin nolən rat kit məmə okən rat itəmat ron, iatən nolən rat min
tahmen e nipitan ne nəman ne, koatit anion ilat min; ne nolən rat rafin itəm
tol naulisən o nənən; ne netəmim naumis.
4 Kən təsəwirən məmə nakotən nəghatən itəm taulis o nənən, o nəghatən
alməl min, o nəsanən, o nəpoaən. Təsətuatipən məmə nakotən nəghatən rat
min əh, məto otən nəghatən wir min kəm Uhgin, məmə nikitəmat tagien o
natimnat itəm in təmol otəmat.
5 Kən nəkotəkəike motitun nat u məmə, netəmim itəm koatitəp nipitan, o
netəmim itəm koatol nolən rat itəm tol naulisən o nənən, o netəm naumis, ilat
min əh ko kəsotuwinən e nərəmərəən rəha Kristo ne Uhgin, (netəm naumis
kotahmen e netəm koatəfak kəm narmi nat min, rəhalat nautə in uhgin
rəhalat).
6 Sotegəhan-inən məmə suah kit otiuw-pən itəmat e nəghatən eiueiuə min
rəhan itəm nipahrienən lan tikə. Məto-inu o nolən rat min əh, Uhgin nikin
otərat kən otol nalpinən kəm netəmim itəm koatəht nəwian.
7 Tol nəhlan, əsotuwinən motan kələh itəmat min ilat motol nolən rat min
itəm koatol.
8 Nian kit aupən, napinəpən tatərəmərə etəmat, məto roiu itəmat ninotuwa
o Kristo kən nəhag-əhagən tinatərəmərə etəmat. Kən tol nəhlan, otan tahmen
e netəm rəha nəhag-əhagən,
9 məto-inu nəhag-əhagən e nəmegəhən rəhatəmat tatoe-in nəwirən, ne
nətuatipən, ne nipahrienən.
10 Kən otalkut məmə onəkotegəs-in motitun nolən min itəm okotol Uhgin
nikin tagien lan.
11 Əsotətəu-pənən netəmim rəha napinəpən motol nolən rat min itəmat min
ilat. Noa təwir min e nolən min əh tikə. Məto otəmki-pa nolən min əh e nəhag-
əhagən, kən netəmim okotitun məmə nolən min əh kotərat.

4:29: Kol 4:6 **4:30:** Aes 63:10; Efes 1:13-14; 1 Tes 5:19 **4:31:** Kol 3:8 **4:32:** Mat 6:14; 18:22-35; Kol 3:12-13 **5:1:** Mat 5:48 **5:2:** Eks 29:18; Hip 10:10 **5:5:** 1 Kor 6:9-10; Kol 3:5 **5:6:** Rom 1:18; Kol 2:4,8 **5:8:** Jon 12:36; Efes 2:13; Kol 1:13; 1 Pita 2:9

12 In naulisən asol o nən-iarəpən nolən anion min rəha netəm u itəm koatəht
nəwia Uhgin.
13 Məto natimnat rafin itəm okotuwa e nəhag-əhagən, netəmim kotəplan
wir məmə ilat kotahro nulan.
14 Tol nəhlan məto-inu nian nəhag-əhagən tatol əp nat kit, kən in min tatuwa
nəhag-əhagən. O nat u inu katən məmə,
"Itəmat u noatapil, otaiir-ta,
otəmegəh e nimisən,
pəs Kristo otasiəgəpin itəmat."
15 Kən oatəto wir itəmat, məsotatigən məmə netəm kotalməl ne, məto
nəkotatig e nenatigən,
16 kən nian rafin okəmə nəkotəplan suatip o nolən nəwirən kit, otol, məto-
inu roiu kotatig e nian rəha nəratən tepət.
17 Kən tol min-nəhlan, sotalmələn-ta, məto otəkəike motalkut məmə
onəkotitun nat naka itəm Iərəmərə tolkeike.
18 Sotapisən e alikol məto-inu otiuw-pən itəmat e nalmələn, məto təwir
məmə nəmegəhən rəhatəmat otərioah əm e Narmin Rəha Uhgin.
19 Otəghat kəm itəmat min e napuən min e Naoa rəha Napuən, ne napuən
min rəha niməfak, ne napuən min itəm tatisi-pən e Narmin Rəha Uhgin. Otan,
kən otan napuən min e nikitəmat kəm Iərəmərə,
20 kən nəkotəkəike moatən kəm Tata Uhgin məmə nikitəmat tagien o
natimnat rafin, kən otən e nərgi Iərəmərə Iesu Kristo.

Nolən rəha netəm kəmotol marit

21 Otətəlig-in kən motol nəghatən rəhatəmat min məto-inu nakotisiai-in
Kristo.
22 Itəmat nipitan itəm ninotol marit rəkis, otətəlig-in kən motol nəghatən
rəha nəman min rəhatəmat məmə noatol kəm Iərəmərə.
23 Otol nəhlan məto-inu iərman in tərəmərə e rəhan pətan tahmen e Kristo
in tərəmərə e niməfak u nipətin, kən in rəhan Iosmegəh.
24 Niməfak tatətəlig-in kən matol nəghatən rəha Kristo, kən tahmen-ahmen
əm, nipitan itəm kinotol marit rəkis okotəkəike kətəlig-in kən motol nəghatən
rəha rəhalat min nəman e natimnat rafin.
25 Kən itəmat nəman itəm ninotol marit rəkis, otolkeike rəhatəmat
nipitan tahmen əm məmə Kristo təmolkeike niməfak, kən mos-ipən rəhan
nəmegəhən ron.
26 Təmol nəhlan məmə in otol niməfak otətuatip, kən təmaikuas lan e
nəghatən rəha Uhgin, tahmen e nəhau tətaikuas e netəmim.
27 Təmol min nəhlan məmə Kristo titun nosən rəhan niməfak muwa ron,
kən niməfak u tətuatip wir, kən kəsehm-pənən nolən rat kit lan, kən in təwir
məhag-əhag. Niməfak əh in tahmen e pətan kit itəm kəmol-pən malə-malə
kəm in məmə otol marit, kən nat kit tikə e nipətin itəm təsətuatipən.
28 Kən e suatip kitiəh əm, nəman okotəkəike motolkeike rəhalat nipitan min
tahmen məmə koatolkeike atip əm nipətilat. Etəm itəm tolkeike pik rəhan
pətan, tolkeike atip in.
29 Otətəlig-in-tu, suah kit tikə itəm tatetəhau atip nipətin, məto in tətagwən
wir kən matehm wir, tahmen əm məmə Kristo tatol kəm niməfak,
30 məto-inu kitat nəwtain nipətin.

5:13: Jon 3:20-21 **5:14:** Aes 26:19; Rom 13:11 **5:16:** Kol 4:5 **5:18:** Luk 21:34 **5:19:** Kol 3:16 **5:20:** Kol 3:17 **5:21:** 1 Pita 5:5 **5:22:** Kol 3:18; 1 Pita 3:1 **5:23:** 1 Kor 11:3; Efes 1:22 **5:25:** Kol 3:19; 1 Pita 3:7 **5:26:** Taet 3:5 **5:27:** 2 Kor 11:2; Kol 1:22

31 Naoa Rəha Uhgɨn tatən məmə, “O nat əh, suah kit otiet rəkɨs e rəhan tata
ne mama, kən mol kitiəh ilau rəhan pətan, kən ilau okuea tahmen e nɨpətɨn
kitiəh əm.”
32 Nəghatən əh in nəghatən wɨr kit itəm təfɨgəm, kən nɨpətɨn tatəhluaig. Məto
iatən məmə in nimaa nəghatən kit məmə Kristo ne niməfak, ilau kitiəh.
33 Məto nəghatən əh tatuwa mɨn otəmat. Kən itəmat nəman kitiəh kitiəh
onəkotolkeike rəhatəmat nɨpɨtan mɨn tahmen e nakotolkeike atɨp mɨn itəmat.
Kən nɨpɨtan, nəkotəkəike motɨsiai-in rəhatəmat nəman.

6

Nolən rəha nɨsualkələh ne tata ne mama

1 Itəmat nɨsualkələh. Otol nəwia tata ne mama rəhatəmat məto-inu rəha
Iərəmərə u itəmat, kən nolən əh in tətuatɨp məmə itəmat nəkotol.
2 Nəghatən kit e Naoa Rəha Uhgɨn tatən məmə, “Otos-ipən nɨsiaiiən kəm
rəhatəmat tata ne mama.” Inu tatətul aupən e lou mɨn itəm nəniəkɨsən kit
tətatɨg lan, kən nəniəkɨsən əh tatən nəhlan məmə,
3 okəmə nəkotol nəhlan, “natɨmnat mɨn e nəmegəhən rəhatəmat okotaiu wɨr,
kən natɨgən rəhatəmat e nətueintən u otəfəməh.”
4 Tata mɨn. Əsotolən nolən əskasɨk e nenətɨtəmat mɨn məmə otol nɨkilat
təpou mahmə, məto ehm wɨr ilat, məg-ətuatɨp-in nolən mɨn rəhalat, kən
məgətun ilat e suatɨp rəha Iərəmərə.

Nolən rəha slef mɨn ne rəhalat etəm-iasol mɨn

5 Slef mɨn. Otol nəwia netəm-iasol mɨn rəhatəmat e nətueintən u, otol
e nɨsiaiiən, ne nəgɨnən, kən otol e nɨkitəmat pahrien tahmen əm məmə
rəhatəmat etəm-iasol in Kristo.
6 Kən otol nəwialat, məto sənəmə nian əm itəm ilat koatehm itəmat lan
məmə nɨkilat otətagien otəmat. Məto otol nəwialat tahmen məmə itəmat
slef mɨn rəha Kristo, kən moatol nolən mɨn itəm Uhgɨn tolkeike e nɨkitəmat
pahrien.
7 Otol rəhatəmat wək e nɨkitəmat rafin tahmen-pən əm mə noatol wək rəha
Iərəmərə, sənəmə noatol wək rəha etəmim əm,
8 məto-inu nəkotɨtun məmə Iərəmərə otos-ipɨnə nətouən kəm netəmim rafin
e nat wɨr mɨn itəm kəmotol, nat əpnapɨn okəmə in slef kit o in etəm əpnapɨn
əm kit.
9 Kən itəmat netəm-iasol mɨn. Otehm mihin mɨn əm rəhatəmat slef mɨn e
suatɨp kitiəh əm. Əsotəghat əskasɨkən kəm ilat məmə ilat okotol nəwiam, məto-
inu nəkotɨtun məmə Etəm-iasol rəhalat ne rəhatəmat in kitiəh əm əpəh e nego
e neai, kən in tatol tahmen-ahmen əm kəm netəmim rafin.

Nuwɨnən e natɨmnat rəha Uhgɨn o nəluagɨnən

10 Namnun nəghatən rəhak tol min-nulan. Otətul əskasɨk e Iərəmərə ne
rəhan nəsanənən asol. 11 Otuwɨn e natɨmnat rafin rəha Uhgɨn o nəluagɨnən
məmə nəkotɨtun nosən nətulən rəhatəmat nian Setan tatol nalpəkauən e
neiueiuəən o nohən itəmat.
12 Iatən nəhlan məto-inu kitat kəsotəluagɨnən kitat netəmim rəha
nətueintən, məto koatəluagɨn kitat nat pɨsɨn itəm kəsotəplanən, inəh iərəmərə
mɨn, ne nepətən mɨn, ne nat itəm kotəsanən e nəratən rəha napinəpən roiu e
nətueintən, ne iərmɨs mɨn e magoagəp.

5:31: Jen 2:24; Mat 19:5 **5:32:** Nol Əpən 19:7 **6:1:** Kol 3:20 **6:3:** Dut 5:16 **6:4:** Sam 78:4; Prov 22:6; Kol 3:21 **6:5:** Kol 3:22-23; Taet 2:9-10; 1 Pita 2:18 **6:8:** 2 Kor 5:10; Kol 3:24-25 **6:9:** Rom 2:11; Kol 4:1 **6:11:** Rom 13:12; 2 Kor 10:4 **6:12:** 1 Pita 5:8-9

13 Tol nəhlan, otuwɨn e natɨmnat rafin rəha Uhgɨn o nəluagɨnən məmə nian
nəratən itəm Setan tatol otuwa, nəkotɨtun nosən nətulən rəhatəmat, kən nian
nəmol əpen-əpenə rafin o nəluagɨnən, nəkotɨtun nosən nətulən rəhatəmat.
14 !Kən, otol əpen-əpenə! Nian nakotətul əskasɨk o nəluagɨnən, rəhatəmat
natɨmnat rəha nəluagɨnən tol min-nulan:
Otaskəlɨm əskasɨk nəghatən pahrien, inu tahmen e kətəut itəm nəmotəlis
nəlugɨtəmat lan.
Otol nolən rəhatəmat otətuatɨp e nɨganəmtɨ Uhgɨn e nahatətəən, inu tahmen
e iaen itəm tatətlosɨg-in manɨkɨləhatəm.
15 Otol rəhatəmat nətəlɨgən təskasɨk e namnusən təwɨr rəha nəməlinuən, inu
tahmen e put əskasɨk itəm tətasitu etəmat o nətulən.
16 Kən nat kit mɨn e in mɨn əh, otahatətə əskasɨk e Uhgɨn, inu tahmen e sil
u in timba asol kit itəm tɨtun nahtosɨg-inən məwɨəmɨs nɨgəm e nəgənɨn nɨfagə
rəha Setan itəm tatuəp.
17 Otən nɨpahrienən e nosmegəhən rəha Uhgɨn, inu tahmen məmə natuwɨn
e hat əskasɨk kəmol e iaen itəm tatəfətain rəhn-kapətəm.
Otɨtun wɨr Naoa Rəha Uhgɨn, inu tahmen məmə nakos e naip rəha
nəluagɨnən itəm Narmɨn Rəha Uhgɨn tatos-ipɨnə kəm itəmat.
18 Kən otegəhan-in məmə Narmɨn Rəha Uhgɨn otit itəmat e rəhatəmat
nəghatən kəm Uhgɨn e nian rafin, kən otəghat kəm Uhgɨn e nəfakən e nolən
pɨsɨn pɨsɨn mɨn ne nətapəhən mɨn. Tol nəhlan, otegəs wɨr, kən motəfak nian
rafin o iəfak mɨn rafin.
19 Kən otəfak mɨn ron io məmə nian rafin itəm iatəghat, kən Uhgɨn otos-
ipa nəghatən kəm io, məmə esəgɨnən o nən-iarəpən nat anion rəha namnusən
təwɨr itəm Uhgɨn təmol əp kəm kitat.
20 Kən roiu, io ien əhruin rəha Iesu Kristo, məto ekətatɨg əm e kalapus
kəməlis io e sen u iaen, məto-inu iatən-iarəp namnusən təwɨr əh. Ekəike mən-
iarəp namnusən təwɨr əh məsəgɨnən, kən otəfak ron io məmə ekol min-nulan.

Namnun nəghatən rəha Pol

21-22 Io iakolkeike məmə itəmat nakotəto namnusən rəhak, kən tol nəhlan,
ekahl-ipɨnə Tikikas tɨmnə. In piətat keike kit itəm tətaiu əskasɨk e wək rəha
Iərəmərə ikɨn-u. In otən-iarəp namnusən rəhatɨmat kəm itəmat məmə io
etəhratɨg nulan, kən namnusən əh otɨləs-ipər nətəlɨgən rəhatəmat.
23 Pəs Uhgɨn Tata ne Iərəmərə Iesu Kristo okios-ipɨnə nəməlinuən, ne
nolkeikeən, ne nahatətəən.
24 Pəs Uhgɨn otawte-in nəwɨrən rəhan kəm netəmim rafin itəm kotolkeike
rəhatat Iərəmərə Iesu Kristo e nolkeikeən itəm namnun tɨkə.

6:14: Aes 11:5; 59:17; 1 Tes 5:8 **6:15:** Rom 10:15 **6:17:** Hip 4:12 **6:18:** Luk 18:1; Kol 4:2; 1 Tes 5:17 **6:19:** Kol 4:3-4; 2 Tes 3:1 **6:20:** 2 Kor 5:20; Flm 9 **6:21-22:** Wək 20:4; Kol 4:7-8; 2 Tim 4:12

Filipae
Naoa itəm Pol təmətе tuwɨn kəm iəfak mɨn ikɨn Filipae
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u Filipae

?Pah təmətе naoa u? Aposol Pol təmətе naoa u.

?Təmətе tatuwɨn kəm pah? Təmətе tatuwɨn kəm niməfak əpəh Filipae.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təmətе? Pol in təmətuoun niməfak əpəh Filipae e rəhan naliwəkən itəm tatol kəiu lan. Nian Pol təmətatɨg e kalapus əpəh Rom, netəm rəha niməfak əpəh Filipae, kəmotahl-ipən Epafrotaetas məmə otəmɨk məni neen muwɨn kəm in. Okəm-naka, niməfak əpəh Filipae in təmətuoun mahl-ipən məni kəm Pol.

?Təmətе naoa u o naka? Pol təmətе naoa u məmə otən tagkiu o niməfak əpəh Filipae o natɨmnat itəm kəmotahl-ipən kəm in. Pol tolkeike məmə otɨləs-ipər nətəlɨgən rəhalat, kən mən-ipən kəm ilat məmə suatɨp kitiəh əm məmə okotagien lan. Iesu Kristo pɨsɨn əm tɨtun nolən ilat nɨkilat tagien, nat əpnapɨn məmə koatatɨg e nian wɨr o nian iəkɨs.

Pol təmən təwɨr kəm ilat

1 Io Pol, ne Timoti, slef mil rəha Kristo Iesu, iatuən təwɨr kəm itəmat rafin
netəm koatəfak kəm Kristo Iesu əpəh Filipae, ne netəm-iasol rəha niməfak,
ne dikon mɨn.
2 Pəs Uhgɨn u Tata rəhatat, ne Iərəmərə Iesu Kristo, okuawte-in nəwɨrən ne
nəməlinuən kəm itəmat.

Pol təməfak o netəm Filipae

3 Iakolkeike mə iakən kəm itəmat məmə nian mɨn rafin itəm nɨkik təht
itəmat, iatən kəm rəhak Uhgɨn məmə nɨkik tagien otəmat.
4 Kən nian rafin e rəhak rafin nəfakən otəmat rafin, iatəfak əm e nagienən,
5 məto-inu rəhatəmat nawteən təmasitu lak e wək rəha namnusən təwɨr, e
nətuounən, nian nəmotahatətə e namnusən təwɨr, mətoarus-pa u-roiu.
6 Tol nəhlan ekɨtun wɨr məmə Uhgɨn itəm təmətuoun wək təwɨr e nəmegəhən
rəhatəmat, in otəpanol namnun lan e nian Kristo Iesu otɨtəlɨg-pa mɨn.
7 Nian rafin, iakolkeike pɨk itəmat, kən ekəike məto nagienən nəhlan məto-
inu itəmat nəmotuwa kotol kitiəh e nəwɨrən rəha Uhgɨn o wək itəm təmos-
ipa kəm io. E nian emətatɨg e kalapus, ne nian emətan əm matətul-arəp o
namnusən təwɨr məmə in nɨpahrienən, məto itəmat nəmotasitu lak.
8 Uhgɨn tɨtun məmə iatən pahrien məmə iakolkeike məmə ekəplan itəmat,
məto-inu iakolkeike pɨk itəmat, tahmen əm məmə Iesu Kristo tolkeike mihin
itəmat.
9 Kən inu rəhak nəfakən məmə rəhatəmat nolkeikeən otəwiə təhmɨn mɨn e
nɨtunən nat ne nenatɨgən rafin
10 məmə itəmat onəkotɨtun nehmən nat naka in təwɨr pɨk agɨn-əh, kən məmə
onəkotətuatɨp wɨr, kəsehm-pənən nat tərat kit etəmat e nian itəm Kristo otuwa
mɨn lan.
11 Pəs rəhatəmat nəmegəhən otoe-in noan nəwɨrən ne nətuatɨpən itəm Iesu
Kristo tatol e nəmegəhən rəhatəmat, o nənwiwiən ne nɨləs-ipərən nərgɨ Uhgɨn.

Nian Pol əpəh e kalapus, netəmim kəmotəto namnusən təwɨr

1:1: Wək 16:12-40 **1:6:** 1 Kor 1:8 **1:10:** 1 Tes 5:23

12 Io min neen, iakolkeike məmə onəkotitun məmə nat əpnapin nahməən
naka itəm kəmol lak, məto təmasitu pik o nən-iarəpən namnusən təwir kəm
netəmim tepət,
13 məto-inu tol nəhlan, mopael min itəm koatehm nimə rəha Sisa, ne netəm
pisin pisin min tepət, kinotitun rəkis məmə io etatig e kalapus məto-inu io
iolwək rəha Kristo.
14 Kən rəhak natigən e kalapus təmol məmə iəfak min iuəhkir ilat rafin
kəmotahatətə əskasik təhmin min e Iərəmərə, kən matol nətəligən rəhalat
təskasik o nən-iarəpən nəghatən rəha Uhgin məsotəginən.
15 Nipahrienən, neen kəmotən-iarəp namnusən təwir rəha Kristo məto-inu
koatetet io kən motolkeike məmə okotaprəkis-in io. Məto neen koatən-iarəp
əm namnusən təwir rəha Kristo e nətəligən ətuatip.
16 Itəm min u nətəligən rəhalat tətuatip əm, ilat koatən-iarəp namnusən
təwir məto-inu kotolkeike io, kən motitun məmə Uhgin təmələhəu-pən io ikin-
u e kalapus məmə iatətul-arəp o namnusən təwir məmə in nipahrienən.
17 Məto neen itəm koatetet io, kəsotən-iarəpən Kristo e nikilat pahrien, məto
koatol əm məto-inu kotolkeike məmə okotiləs-ipər atip ilat, kən nikilat təht
məmə okotol nəratən kəm io roiu, nian etatig e kalapus.
18 Məto nat əh, nat əpnapin əm. Okəmə koatol e nikilat pahrien o kəp, məto
nat asol məmə koatən-iarəp namnusən təwir rəha Kristo, kən inu tatol nikik
tətagien.
19 Pahrien, kən nikik otagien min məto-inu ekitun məmə e noa nəfakən
rəhatəmat, ne nasituən rəha Narmin rəha Iesu Kristo, in otosmegəh io e
nəratən u,
20 tahmen əm məmə iakolkeike pik kən matələhəu-pən rəhak nətəligən
məmə oesolən nat kit itəm otol aulis io e niganəmti Uhgin. Məto roiu ne nian
rafin, nikik təskasik məmə okəmə iatəmegəh o ekimis, məto iatisiai-in Kristo
e nəmegəhən rəhak.
21 Tol nəhlan məto-inu nəmegəhən rəhak in Kristo əm, kən okəmə ekimis, in
nat təwir taprəkis.
22 Okəmə iatəmegəh əh, in təwir o nolən wək məsin min rəha Uhgin e
nətueintən. ?Kən ekitəpun itəm pəhruən? !Iəkəruru!
23 Roiu əh suatip kəiu katuəməhl aupən in io, məto iakolkeike ilau kərən.
Iakolkeike pik məmə iakapəs natigən ikin-u muwin məplan Kristo itəm in
təwir agin maprəkis-in natigən u ikin-u.
24 Məto iakəplan məmə ekəike mətatig ikin-u o nasituən etəmat.
25 Kən məto-inu ekitun məmə inu in nipahrienən, kən ekitun məmə
oekətatig kitat min itəmat, o nasituən etəmat məmə nahatətəən rəhatəmat
otəwiə e nagienən.
26 Kən e nolən əh, nian ekuwa min məplan itəmat, nikitəmat otagien
nakotənwiwi Kristo Iesu, məto-inu io emitəlig-pa min otəmat.

Nətulən əskasik

27 Kən nat asol, itəmat onəkotəkəike motol məmə nolən min rafin e
nəmegəhən rəhatəmat koatos-ipən nisiaiian kəm namnusən təwir rəha Kristo.
Kən, nat əpnapin okəmə ekimnə o esimnəən, pəs oekəto məmə nakotətul
əskasik e nətəligən kitiəh əm, kən məmə itəmat rafin, itəmat nakotalkut e
nətəligən kitiəh əm o nən-iarəpən namnusən təwir,
28 kən məmə nəsotəginən rəhatəmat tikimir min. Inu nəmtətin kit olat məmə
Uhgin otərəkin ilat, məto in otosmegəh itəmat. Uhgin otol natimnat min əh
rafin.

1:13: Wək 28:30 **1:19:** 2 Kor 1:11 **1:21:** Kal 2:20 **1:23:** 2 Kor 5:8 **1:27:** Efes 4:1; 1 Tes 2:12

29 Otol nəhlan məto-inu in təmegəhan-in məmə onəkotahatətə e Kristo, kən
nat kit min, məmə onəkotos min nahmməən ron.
30 Kitat rafin koatatig e nəmouən kitiəh əm, itəm nəmotəplan e rəhak
nəmegəhən aupən, kən roiu nakoatəto məmə ekətatig lan.

2

Kotəkəike kətəu-pən suatip rəha Iesu Kristo

1 ?Nikitəmat təskasik e Kristo məto-inu noatol kitiəh itəmat min, o kəp? !
Əwəh! ?Nakoatəto təwir e nolkeikeən rəhan, o kəp? !Əwəh! ?Moatauilim
itəmat Narmin Rəha Uhgin, o kəp? !Əwəh! ?Moatol təwir kəm itəmat min kən
moatasəkitun itəmat min, o kəp? !Əwəh!
2 Təwir, pəs nətəligən rəhatəmat tuwa kitiəh; kən motolkeike itəmat min; kən
motuwa kitiəh e narmin ne nətəligən o natimnat itəm nakoatuwin ron. Kənu,
okəmə nəkoatol natimnat min əh, in otol nikik tagien pik agin.
3 E nolən kitiəh əm, sotolən nat kit məmə itəmat nakotəwir motaprəkis-in
itəmat min neen, kən sotolən nat kit məmə nakotiləs-ipər atip itəmat lan. Məto
otos-iəhau atip itəmat, kən otətəlig-in pik itəmat min neen taprəkis-in itəmat
əm.
4 Kən otasitu etəmat min e nəmegəhən rəhatəmat. Təsəwirən məmə suah kit
tatehm atip əm rəhan nəmegəhən.
5 Rəhatəmat nətəligən otəkəike mahmen e nətəligən rəha Iesu itəm tol min-
nulan:
6 Kristo in tahmen əm e Uhgin
məto in təməsalkutən məmə in otaskəlim nepətən rəha Uhgin,
7 məto təmapəs rəhan nepətən, kən təmuwa mahmen e iolwək əm kit, kən
təmaiir e nətueintən muwa etəmim əm kit.
8 Kən nian in etəmim kit, nipətin tahmen əm etat, in təmos-iəhau atip in mol
nəwia Tata Uhgin e natimnat rafin muwa mətoarus mimis, itəm kəmol
aulis in e nimisən e nig kəluau.
9 Məto-inu təmol nəhlan, Uhgin təmiləs-ipər agin in, kən mos-ipən nərig kəm
in itəm taprəkis-in nərig min rafin,
10 məmə e nərgi Iesu, natimnat rafin itəm koatəmegəh ikin min rafin e neai,
ne nətueintən, ne niki nitən ləhau ikin, okotisin nulilat motos-ipən
nisiaiiən kəm in,
11 kən ilat rafin okotən-iarəp məmə Iesu Kristo in Iərəmərə, o nos-ipənən
nisiaiiən kəm Tata Uhgin.

Itəmat nəkotahmen e nəhag-əhagən e nitən min

12 Rəhak netəmim min itəm iakolkeike pik, nian emətan kitat min itəmat,
itəmat nəmoatol nəwiak nian rafin. Kən roiu, məto-inu etatig isəu otəmat,
itəmat atip nəkotəkəike motalkut əskasik məmə nəkoatol nəwiak e natimnat
min u: məto-inu ninotitun rəkis nolən əh rəha Kristo, otalkut əskasik o nətəu-
pənən suatip rəha nosmegəhən. Otətəu-pən suatip əh e niganəmti Uhgin
motasiəp motəgin.
13 Kən otətəu-pən suatip əh məto-inu Uhgin tatol wək e nəmegəhən
rəhatəmat məmə onəkotolkeike məmə nəkoatol nəwian, kən tatos-ipinə
nəsanənən kəm itəmat məmə onəkotol pahrien nəwian.
14 E natimnat rafin itəm nəkoatol, sotəghat-əghatən ron, kən
məsotərgəhəuən ron

1:29: Wək 16:19-40 **2:3:** Kal 5:26 **2:4:** 1 Kor 10:24 **2:6:** Jon 1:1-2; 17:5 **2:7:** Jon 1:14; 2 Kor 8:9 **2:8:** Hip 5:8; 12:2 **2:9:** Wək 2:33; Efes 1:20-21; Hip 1:3-4 **2:10:** Rom 14:11 **2:11:** Rom 10:9

15 məmə nəmegəhən rəhatəmat otətuatip wir, kən kəsehm-pənən nəratən kit
lan, kən itəmat nenəti Uhgin itəm nolən eko-eko tikə etəmat, itəm nəkotatig e
nəlugi netəm koteko-eko, iapinəp min. Kən itəmat nakotəhag-əhag tahmen e
məhau min e nətueintən
16 itəm nakotaskəlim wir nəghatən e nəmegəhən. Ken otol natimnat min əh
rafin məmə nian Kristo tatuwa min, kən ekausit otəmat, kən oekitun məmə
esaiu əpnapinən, nahgik təsikəən o nat əpnapin əm.
17 Nolən rəhatəmat rəha nahatətəən e Uhgin tahmen e sakrifais* kit kəm
Uhgin. Okəm-naka ekimis, kən muwa mahmen e sakrifais e wain itəm
katəhtəg-pən ilau sakrifais rəhatəmat. Məto nat əpnapin əm, nikik tagien əm
kitat min itəmat.
18 Kən e nolən kitiəh əm, nikitəmat təkəike magien itəmat min io.

Timoti ne Epafrotaetas

19 Okəmə Iərəmərə Iesu tegəhan-in, iakolkeike məmə ekahl-ipinə Timoti
timnə məplan itəmat məmə nian iakəto namnusən etəmat, kən io min, nikik
otagien.
20 Suah kit tikə min u ikin-u itəm rəhan nətəligən tahmen e rəha Timoti, itəm
nikin tatəht pik itəmat.
21 Netəm pisin pisin koatətəlig-in atip əm wək min rəhalat, məsotətəlig-inən
wək rəha Iesu Kristo.
22 Məto itəmat nəkotitun məmə nian rafin tahro nulan Timoti tatol wək rəha
Uhgin, kən rəhan wək in təwir, kən tahmen e suakəku tatol wək ilau rəhan
tata, in təmasitu lak e wək rəha namnusən təwir.
23 Məto-inu o nat əh, nikik tatəht məmə nian oekitun məmə rəhak natigən
otahro nulan, oekahl-ipinə uəhai əm timnə mehm itəmat,
24 kən ekahatətə e Iərəmərə məmə otəsuwəhən io min ekimnə mehm itəmat.
25 Məto nikik təht məmə ekəike mahl-ipinə Epafrotaetas titəlig-pinə məplan
itəmat. In piak itəm iatuea kitiəh matioal wək kitiəh, kən matuəluagin e
nəluaginən kitiəh rəha Uhgin. Aupən nəmotahl-ipa e nərgitəmat məmə otuwa
mən-iarəp kəm io namnusən rəhatəmat, kən məmə otasitu lak.
26 Məto roiu, in tolkeike pik məmə otəplan rafin itəmat, kən matəto tərat pik
məto-inu itəmat ninəto rəkis məmə in tatimis.
27 Pahrien, in təmatimis pik, iuəhkir əm timis. Məto Uhgin təmasəkitun,
məto sənəmə in əm, məto io min, kən təmahtosig-in nat əh itəm otol nikik titəgit
pik.
28 Məto-inu o nat əh, nikik tagien pik o nahl-ipinəən məmə nikitəmat otagien
nian onəkotəplan, kən məmə io ekaluin nikik təsəht minən.
29 Nikitəmat otəkəike magien məmə onəkotəplan min, tahmen məmə in
piatəmat kit e Iərəmərə. Kən otos-ipən nisiaiiən kəm netəm kotahmen əm lan,
30 məto-inu iuəhkir in timis o wək rəha Kristo, məsəginən o rəhan
nəmegəhən e nian əskasik min məmə in otasitu lak, nian rəhatəmat suatip
tikə o nasituən.

3

Suatip pahrien o nosən nolən ətuatip

1 Rəhak min netəmim itəm iakolkeike pik, inu namnun nəghatən rəhak.
Otagien o Iərəmərə. Kən ekəte min əm nəghatən kitiəh itəm eməte kəm itəmat

---

* **2:16:** Dan 12:3; Fil 1:10; 1 Tes 2:19 **2:17:** Nian tepət netəm Isrel koatoh nat megəh min motuwaan e nigəm əpəh e Nimə Rəha Uhgin məmə okotəfak. Nian neen koatəhtəg-pən wain o nəhau e nat megəh itəm nigəm tatus tahmen e nos-ipənən kəm Uhgin. **2:18:** Fil 3:1; 4:4 **2:21:** 2 Tim 4:10 **2:25:** Fil 4:18

aupən, məto sənəmə in nat tiəkis ron io, kən in otasitu etəmat mahtosig-in
itəmat o nəghatən eiueiuə min.
2 Roiu, iatən kəm itəmat məmə, !Oatəto kuri min əh! !Oatəto netəm koatol
nolən rat min! !Oatəto netəm koatəte itəm! Ilat koatən məmə okəike kəhg-ipən
suah kit məmə in otətuatip e niganəmti Uhgin. Netəm min əh kotahmen e kuri
iarupin min itəm koatol nəratən.*
3 Məto kitat u nenəti Uhgin pahrien min itəm in təməte rəkis nolən rat min e
nikitat, kən Narmin Rəha Uhgin tatol məmə kitat kotitun nəfakən kəm Uhgin
e rəhatat nəmegəhən. Kən kitat kotausit pik e Kristo Iesu kən motagile əm lan,
məto sənəmə in nat kit itəm kitat atip kəmotol e nipətitat o nosmegəhən itat.
4 Məto aupən, rəhak natimnat nəhlan tepət itəm emətagile lan o nos-
megəhən io. Kən okəmə suah kit nikin təht məmə titun nagile əmən e natimnat
tol nəhlan, məto rəhak natimnat kotol nəhlan taprəkis agin-əh.
5 Nian emos nian eit ətuatip, kən kəməhg-ipən io. Kən io etəm Isrel, emisi-
pən e noanol rəha Benjamin, tipik min ilat min netəm Isrel ətuatip, kən io min
iatətəu-pən suatip kitiəh. Aupən, io Farisi kit, kən iatətəu-pən wir Lou.
6 Emolkeike pahrien e nikik rafin məmə ekol Uhgin nikin tagien məmə emol
nəratən kəm netəm koatahatətə e Iesu. Kəməsehm-pa-mən nat tərat kit ne e
nəmegəhən rəhak məto-inu emətəu-pən rafin lou min rəha nat Isrel.
7 Məto natimnat min rafin əh itəm emətagile elat aupən, kən nikik təht ilat
kotəwir pik agin, məto roiu əh iatəplan məmə ilat nat əpnapin əm məto-inu
enitun nat itəm Kristo təmol.
8 Məto təsolən namnun ikin əh. Kən roiu etakil məmə natimnat rafin agin,
ilat nat əpnapin əm məto-inu iatəplan nat kit itəm in təwir pik agin, məmə
ekitun Kristo Iesu, Iərəmərə rəhak. Emapəs rafin ilat o Kristo. Iatakil ilat
tahmen e nəme nərik məmə ekitun wir Kristo,
9 kən məmə ekioal kitiəh itimlau min. Uhgin təsəplanən io məmə ekətuatip
məto-inu io atip emətəu-pən ətuatip Lou, məto in tatəplan io məmə ekətuatip
məto-inu iatahatətə əm e Kristo. Uhgin tatol məmə io etəm ətuatip e na-
hatətəən rəhak.
10 Iakolkeike məmə ekitun təhmin min Kristo, ne nəsanənən itəm Uhgin
təmol in təmegəh min e nimisən, kən iakolkeike məmə ekuwa iuəhkir ron
nian ekəto nahməən tahmen e nahməən itəm in təməto. Kən iakolkeike məmə
ekuwa mahmen lan e nimisən rəhan,
11 kən e suatip əh, ekitun nələhəu-pən əskasikən rəhak nətəligən lan məmə,
io min, Uhgin otol ekəmegəh min.

Pol təmalkut əskasik məmə in otitun təhmin Kristo

12 Esənən məmə enos rəkis natimnat min əh, kən məmə e nəmegəhən rəhak
əh-roiu, io ekətuatip wir. Kəp. Məto emitəp mətalkut pik məmə ekos maskəlim
natimnat min əh məmə rəhak, məto-inu Kristo Iesu təmitəp io kən maskəlim
tiəkis, təmol io rəhan, məmə ekos natimnat min əh.
13 Piak min, esənən məmə enos rəkis natimnat min əh. Kəp. Məto nat kitiəh
əm itəm etalkut ron, məmə ekaluin natimnat e məntaak, mətalkut pik matos
noəh o nat itəm tatəməhl aupən-in io,
14 kən tahmen e suah kit itəm tətaiu məmə in otol win o nosən nat kit, kən
io etaiu o nosən noan nalkutən rəhak, kən noan nalkutən əh in nəmegəhən wi
e Kristo Iesu itəm Uhgin təmaun-in io məmə ekos.

---

* **3:2:** Netəmim neen e noanol rəha Isrel kəmotəgətun e niməfak məmə okəike kəhg-ipən suah kit, kən in təike mətəu-pən Lou rəha netəm Isrel məmə in otətuatip e niganəmti Uhgin. Məto Pol təsolkeikeən ilat məto ilat koateiuə matərəkin nahatətəən rəha niməfak. **3:3:** Rom 2:29 **3:4:** Wək 22:3 **3:5:** Luk 1:59; Wək 23:6; 2 Kor 11:22 **3:6:** Wək 8:3 **3:7:** Mat 13:44-46 **3:9:** Rom 3:21-22 **3:10:** Rom 6:3-5; 8:17 **3:12:** 1 Tim 6:12,19 **3:14:** 1 Kor 9:24

15 Kən kitat rafin itəm kɨnotəskasɨk rəkɨs e nəmegəhən rəhatat, okotəkəike
motaskəlɨm nətəlɨgən mɨn əh. Məto okəmə itəmat neen nətəlɨgən rəhatəmat
tol pɨsɨn e nat u, pəs Uhgɨn otol tagəhag kəm itəmat nətəlɨgən itəm tətuatɨp.
16 Məto nat keike məmə kotətəu-pən suatɨp itəm kɨnotɨtun rəkɨs.
17 Piak mɨn, otuwa kitiəh motətəu-pən nəme nelkək, itəm itɨmat emotol
rəkɨs nəkotəplan, kən otɨsɨlu wɨr netəm koatɨtəp nəme nelkɨtɨmat.
18 Otətəu-pən nəme nelkək məto-inu enən-ipɨnə rəkɨs kəm itəmat nian tepət,
kən roiu nahui nəmtək tətaiu ron məmə, netəmim tepət rəhalat naliwəkən
tatəgətun məmə ilat tɨkɨmɨr mɨn rəha namnusən təwɨr rəha Kristo məmə in
təmɨmɨs e nɨg kəməluau.
19 Uhgɨn otərəkɨn ilat. Koatətəlɨg-in pɨk əm nərpɨlat, məmə in uhgɨn rəhalat,
kən motausit o nolən natɨmnat itəm tol naulɨsən, kən nətəlɨgən rəhalat
tatuwɨn pɨk əm o natɨmnat rəha nətueintən.
20 Məto kitat netəm rəha nego e neai, koatəsahgin Iosmegəh itəm otɨsɨ-pən
e nego e neai, u Iərəmərə Iesu Kristo.
21 Kən in otəuhlin nɨpətɨtat rəha nətueintən u, inu nagwənən nɨgɨ mətikolo,
kən mol tahmen e rəha Kristo nian təməmegəh e nɨmɨsən. In otol
nəhlan e nəsanənən rəhan itəm tɨtun nələhəu-pənən natɨmnat rafin e rəhan
nərəmərəən.

4

1 Tol nəhlan, rəhak mɨn, otətul eskasɨk mihin nulan e Iərəmərə. Iakolkeike
itəmat kən molkeike pɨk məmə ekəplan mɨn itəmat. Rəhak mɨn netəmim,
nəmegəhən rəhatəmat itəm tətuatɨp tatol nɨkik tətagien, kən itəmat noa wək
rəhak itəm təwɨr agɨn.

Pol təmɨləs-ipər nətəlɨgən rəhalat

2 Iuotia ne Sintike, awi, okol nəkuəpəs rəhatəmlau nərgəhəuən muegəhan e
nətəlɨgən rəhatəmlau məto-inu rəha Iərəmərə kərən u itəmlau.
3 Əwəh, kən ik mɨn, itəm kilau min ik kəmioal wək nuwəh rəkɨs, iakolkeike
məmə nakasitu e pətan mil u, məto-inu emol pɨk wək itɨməhal min ilau.
Katuasitu lak matuən-iarəp namnusən təwɨr rəha Iesu Kristo, itɨmat Klemen
ne piak mɨn neen mɨn itəm kəmotasitu e wək. Uhgɨn təmətə nərgɨlat e naoa
rəha nəmegəhən.
4 Otagien o Iərəmərə nian rafin. !Kən ekən mɨn, otagien!
5 Otol kəm netəmim məmə okotəplan məmə itəmat netəm mətɨg. Kən
məsotaluinən məmə otəsuwəhən Iərəmərə tɨtəlɨg-pa mɨn.
6 Nɨkitəmat təsəht pɨkən natɨmnat mɨn, məto e natɨmnat mɨn rafin, otəfak-
pən əm kəm Uhgɨn o nat naka itəm nakotolkeike. Kən nian nakotəfak
moatətapəh ron, otən kəm in məmə nɨkitəmat tagien o rəhan nəwɨrən.
7 Kən Uhgɨn otos-ipən kəm itəmat nəməlinuən itəm iahgin pɨk taprəkɨs-in
nɨtunən rafin rəha netəmim. Kən nəməlinuən əh otərəmərə wɨr e nɨkitəmat
ne nətəlɨgən rəhatəmat məto-inu nakoatahatətə e Kristo Iesu.
8 Kən roiu piak mɨn, otətəlɨg-in natɨmnat mɨn itəm tol nɨpahrienən, itəm
tətaskəlɨm nɨsiaiiən, itəm tətuatɨp, itəm nolən rat tɨkə lan, itəm kitat ko-
tolkeike, itəm nərgɨlat kotəwɨr, itəm kotəwɨr pɨk, itəm netəmim koatənwiwi.
Otətəlɨg-in natɨmnat mɨn əh.

3:15: 1 Kor 2:6 **3:17:** 1 Kor 4:16 **3:19:** Rom 16:18 **3:20:** Efes 2:6,19 **3:21:** 1 Kor 15:28,42-53 **4:1:** 1 Tes 2:19-20 **4:3:** Luk 10:20 **4:5:** Hip 10:25; Jem 5:8-9 **4:6:** Mat 6:25-34; Kol 4:2 **4:7:** Aes 26:3; Jon 14:27; Kol 3:15

9 Otol nat naka itəm eməgətun itəmat lan, itəm nəmotos e nəmegəhən
rəhatəmat, kən otol min nat naka itəm io emən, kən otol nat naka nəmotehm-
pa lak. Nian nəkoatol nəhlan, kən Uhgin itəm tatos-ipinə nəməlinuən kəm
itəmat, otitan itəmat min e nian min rafin.

Pol nikin tagien o nasituən rəhalat

10 Nikik tagien iatənwiwi Iərəmərə məto-inu nuwəh məsin nəməsotasituən
lak, məto əh-roiu nikitəmat tatəht min io. Nipahrienən nəmoatətəlig-in pik io,
məto suatip tikə məmə nakotasitu lak.
11 Esənən nat u məto-inu natimnat itəm iakolkeike tikə ron io, kəp. Məto-inu
roiu ekitun məmə nikik tagien əm o natimnat itəm iatos.
12 Ekitun suatip rəha nagienən okəmə rəhak natimnat tikə, o okəmə rəhak
natimnat tepət. Enitun rəkis suatip anion əh e nian rafin, okəmə nigak
nagwənən tepət o noan məsin əm, okəmə rəhak nautə tepət o noan məsin əm.
13 Məto-inu Kristo tatos-ipa rəhan nəsanənən kəm io, kən ekitun naliwəkən
e nəwirən o nəratən.
14 Məto itəmat nəmotol nolən təwir nian nəmotasitu lak e nəratən itəm
emətatig lan.
15 Nipahrienən, itəmat netəm Filipae ninotitun rəkis məmə nian
nəmətuoun motəto namnusən təwir e Iesu Kristo, nian emiet əpəh Masetonia,
itəmat əm un nəmotasitu lak e məni. Niməfak min tikə itəm təmos-ipa
natimnat neen kəm io.
16 Kən nian emuwin iuəhkir əm, e taon Tesalonaeka, mətatig əpəh ikin,
nəmotahl-ipa min məni kəm io, kən sənəmə mau kitiəh əm.
17 Sənəmə iategəs-in məni məmə nakotos-ipa kəm io, məto iakolkeike məmə
Uhgin otəplan nəwirən əh kən mətou itəmat lan.
18 Emos rafin məni itəm nəmotahl-ipa kəm io, kən in tahmen maprəkis
məto-inu nian Epafrotaetas təməmik natimnat min u muwa kəm io, roiu
rəhak natimnat rafin tepət. Itəmat nəmotos-ipən nat kit kəm Uhgin tahmen e
sakrifais itəm nəmiəwin təwir. In tatos əm, nikin tətagien ron.
19 Kən Uhgin rəhak in otos-ipinə kəm itəmat natimnat rafin itəm tətuatip o
nəmegəhən rəhatəmat. Kən rəhan rafin nos-ipənən koatisi-pən e rəhan nautə
tepət təwir, kən moatuwa e Kristo Iesu.
20 Pəs netəmim rafin okotisiai-in Uhgin Tata rəhatat tatuwin matuwin
namnun tikə. Əwəh.

Namnun nəghatən rəha Pol

21 Iatən təwir kəm itəmat rafin itəm nakoatahatətə e Kristo Iesu. Piatat min
ilat min io u ikin-u koatən min təwir kəm itəmat.
22 Netəm rafin itəm koatahatətə e Kristo Iesu, koatən-ipinə təwir kəm itəmat,
kən ilat min əpəh e nimə rəha Sisa koatən təwir pik kəm itəmat.
23 Pəs Iərəmərə Iesu Kristo otawte-in rəhan nəwirən kəm itəmat rafin.

4:9: Rom 16:20 **4:13:** 2 Kor 12:10 **4:15:** 2 Kor 11:9

Kolosi
Naoa itəm Pol təmətе tuwɨn kəm iəfak mɨn ikɨn Kolosi
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u Kolosi

?Pah təmətе naoa u? Aposol Pol təmətе naoa u.

?Təmətе tatuwɨn kəm pah? Təmətе tatuwɨn kəm niməfak əpəh Kolosi, taon asol kit əpəh nɨtən asol Esia.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təmətе? Katən məmə okəm-naka Epafras təmətuoun niməfak əh Kolosi. Pol təsuwɨnən məplan niməfak əh, məto iəgətun eiueiuə neen kəmotuwa e niməfak. Koatən məmə okotəkəike kətəu-pən suatɨp neen rəha nagwənən ne nənɨmən, kən kəfak kəm nagelo mɨn, moatən məmə Kristo in sənəmə ilɨs pɨk. Koatən məmə koatos nɨtunən neen itəm koatəhluaig, moatən məmə nɨtunən ne nolən rəha etəmim in nat kit itəm iahgin pɨk.

?Təmətе naoa u o naka? Pol təmətе naoa u məmə otoh nəgətunən eiueiuə mɨn itəm koatatɨg e niməfak. Molkeike məmə otən-iarəp məmə Kristo in ilɨs taprəkɨs-in natɨmnat rafin, kən iəfak mɨn okəsotagɨleən e nəgətunən eiueiuə mɨn əh, məto-inu ilat nat əpnapɨn əm.

Pol təmətuoun rəhan nəghatən

1 Io Pol, u io aposol kit rəha Kristo Iesu, itəm Uhgɨn təmɨtəpun rəkɨs io məmə rəhan. Itɨmlau piətat Timoti etuatɨg,
2 kən nɨkitɨmlau tətagien məmə iatuəghat kəm itəmat e naoa u, itəm iatuəte matuahl-ipɨnə kəm itəmat netəmim rəha Uhgɨn əpəh Kolosi, inu piak mɨn ne wɨnɨk mɨn e Kristo itəm nakotahatətə əskasɨk lan. Itɨmlau iatuəfak məmə nəwɨrən ne nəmə̈linuən rəha Uhgɨn Tata rəhatat in otəkəike mətatɨg otəmat.

Pol təmənwiwi Uhgɨn o netəm Kolosi

3 Nian ekoatəfak otəmat kəm Uhgɨn u tata rəha Iərəmərə Iesu Kristo, kən nian rafin ekoatən tagkiu kəm in o rəhan wək e nəmegəhən rəhatəmat, məto-inu emotəto
4 məmə rəhatəmat nahatətəən təskasɨk ron ne nolkeikeən rəhatəmat tatuwɨn o netəmim itəm koatəfak.
5 Nahatətəən ne nolkeikeən rəhatəmat tol min-nulan məto-inu nəkotɨtun wɨr e nɨkitəmat məmə Uhgɨn otos-ipɨnə kəm itəmat nat naka itəm in təmol əpen-əpenə lan əpəh ilɨs e nego e neai. Nəmotəto rəkɨs natɨmnat mɨn əh e nəghatən pahrien, inu namnusən təwɨr rəha Iesu Kristo.
6 Ikɨn mɨn e nətueintən u, namnusən təwɨr tatoe-in noan matəwiə matol wi nəmegəhən rəha netəmim. Tol əm mə inu nian itəmat nəmotəto motɨtun nɨpahrienən əh e nəwɨrən rəha Uhgɨn, kən tatəwiə mɨn matoe e rəhatəmat nəmegəhən.
7 Inu suah u Epafras, tɨnən rəkɨs nəghatən u kəm itəmat. In etəmim wɨr kit itəm tatos rəhatɨmlau nəghatən. In etəmim kit tatətul əskasɨk o nolən wək rəha Kristo kən mətasitu etəmat.
8 In təmən kəm itɨmlau nolkeikeən rəhatəmat itəm tatuwɨn o netəmim itəm Narmɨn Rəha Uhgɨn təmos-ipɨnə kəm itəmat.
9 Tol min-nulan, e nian itɨmat emoatəto namnusən əh, kən ekoatəfak e nian rafin otəmat. Ekoatətapəh-in o Uhgɨn məmə in otətəlmɨn itəmat e rəhan nətəlɨgən ne nenatɨgən pəs nəkotɨtun wɨr nəwian.

1:4: Efes 1:15-16 **1:6:** Efes 1:13; 1 Pita 1:4 **1:8:** Kol 4:12; Flm 23 **1:9:** Efes 1:16-17

10 Ekoatəfak nulan məmə naliwəkən rəhatəmat otos-ipən nisiaiiən kəm
Uhgin pəs tol nikin tətagien ron. Məto-inu nəmegəhən rəhatəmat tatoe-in
noan itəm təwir o wək rafin rəha Uhgin itəm noatol. Pəs Uhgin otasitu etəmat
məmə nəkotitun wir in.
11 Ekoatəfak məmə nəsanənən asol rəha Uhgin otol itəmat nakotəsanən e
nian nəratən tatuwa. Pəs nəkoatətul əskasik kən nətəligən rəhatəmat təfəməh,
kən nagienən tətatig etəmat,
12 kən nakoatən kəm Tata Uhgin məmə nikitəmat tətagien o natimat itəm
təmol. In təmol itəmat nəkotətuatip, məmə nəkotitun nosən nautə rəha Uhgin
itəm otəpanuwa. Onəkotos rəhatəmat nautə tahmen e netəmim rafin itəm
koatəfak motaliwək e nəhag-əhagən rəha Uhgin.
13 Kən Uhgin təmol nəhlan nian in təmiləs-irəkis kitat e nərəmərəən rəha
napinəpən, minol kitat kinotuwa e nərəmərəən rəha Nətin itəm in tolkeike pik.
14 Kən nətin təmikis kitat e nalpinən rəha təfagə, inəh təmafəl kitat e təfagə
rat min rəhatat.

Kristo in ilis taprəkis-in natimnat rafin

15 Nəti Uhgin tahmen-pən əm e rəhan tata itəm kol netəmim kəsotehmən.
Aupən aupən agin, nian niməptən ne neai ne natimnat rafin kəmoatikə əh,
məto Nətin, in tinimaupən matig rəkis, kən tol-pən in, in ilis tatərəmərə
o natimnat rafin min u.
16 In ilis məto-inu in təmol natimnat rafin e nətueintən u, ne neai, natimnat
itəm katehm ilat o kəsehmən ilat, inəh nagelo min, ne iərmis min, ne
narmin rat min, ne iərəmərə min rafin. Kən in təmol natimnat min
rafin u məmə rəhan.
17 Kən in tinimaupən matig rəkis e natimnat rafin. Kən natimnat min rafin
koatatig məto-inu nəsanənən rəhan tətaskəlim ilat.
18 Kən in əm tatətul aupən o niməfak, kən niməfak in tatol wək tahmen-pən e
nipətin, kən in rəhn-kapə.
Kən in nəukəti niməfak, inəh in etəmim itəm in təmaupən məmegəh lilin e
nimisən.
Tol nəhlan, in ilis e natimnat rafin.
19 Məto-inu e nəwia Uhgin, nəmegəhən ne nəsanənən rafin rəhan tətatig əm e
Kristo, kən Kristo in ilis e natimnat rafin.
20 Kən e Kristo, Uhgin təmələhəu nəmə̇linuən nian nita Kristo təmaiu e nig
kəmə̇luau, kən netəmim, ne nat megəh min, ne nagelo min, ne iərmis
min, ne natimnat rafin kəmotuwa kuəfimin ilat min e nərəmərəən rəha
Uhgin.
E Kristo əm Uhgin təmol natimnat min əh.
21 Aupən ikin, itəmat nəmoatətul isəu o Uhgin, kən itəmat tikimir min rəhan
e nətəligən rəhatəmat, kən nəmoatol təfagə rat.
22 Məto roiu əh, Uhgin təmol məmə itəmat nəmotuwa kol kitiəh itəmat min e
nimisən rəha Kristo itəm nipətin təməkul e nig kəmə̇luau. Uhgin təmol mihin
əh lan məmə otos itəmat nakotuwa iuəhkir ron, kən motətuatip e niganəmtin,
kən rəhatəmat nolən rat tikə, kən okol suah kit təsən ratən itəmat.
23 Natimnat min u tol nəhlan okəmə itəmat nəkoatətul əskasik e rəhatəmat
nahatətəən e Iesu. Nəmoatəto namnusən təwir itəm tatəgətun natimnat itəm
Uhgin otol kəm itəmat əpəh e nego e neai, kən rəhatəmat nətəligən otəkəike

---

1:11: Efes 1:19; 3:16 **1:12:** Efes 1:11,18 **1:13:** Luk 22:53; Efes 2:2 **1:14:** Efes 1:7 **1:15:** Jon 1:18; 2 Kor 4:4 **1:17:** Jon 1:1; 8:58 **1:18:** Wək 26:23; Efes 1:22-23; Nol əpən 1:5 **1:19:** Kol 2:9 **1:20:** Efes 1:10 **1:21:** Rom 5:10; Efes 2:12 **1:22:** Rom 5:10; Efes 5:27

matətul əskasik e natimnat min əh. Namnusən təwir u, itəm nəmotəto rəkis,
kəmamnus-iarəp ikin min e nətueintən, kən io Pol, Uhgin təmaun-in io məmə
iatən-iarəp namnusən təwir əh.
24 Nikik tagien məmə ekatəto nahmməən e nipətik o rəhatəmat nahatətəən.
Kristo təmətо nahmməən e nipətin məmə niməfak otaiir. Kən e suatip kitiəh əm,
io min iatəto nahmməən e nipətik o nipəti Kristo, inu in niməfak, məmə otəwiə
məskasik. Kən tol min-nəhlan, wək itəm Iesu təmətuoun, iakolkeike məmə
iakasitu e wək rəha Iesu o niməfak, kən matəto nahmməən ron.
25 Uhgin əm təmiləs-ipər io məmə ekol wək e niməfak rəhan. Roiu əh, ekitun
nasituən etəmat o wək itəm Uhgin təmələhəu-pən e nelmək. Rəhak wək məmə
iatən-iarəp nəghatən min rafin rəha Uhgin pəs nəkotitun wir,
26 nəghatən əh in nalpəkau anionən rəha Uhgin itəm təmatəhluaig o
netəmim rafin aupən ikin, məto roiu əh Uhgin tinuhapik nipətin kəm rəhan
netəmim.
27 Kən Uhgin nikin tagien əm məmə otən-iarəp natimnat wir min rəha
Iesu kəm itəmat, netəm naihluə min u kəsənən mə itəmat netəm Isrel, məmə
onəkotitun min. Nalpəkau anionən itəm təwir rəha Uhgin, in tol min-nulan,
Kristo təmos nikitəmat, kən nəkotitun motahatətə lan məmə onəkotos rəhan
nəwirən itəm təwir agin-əh əpəh e nego e neai.
28 Kən itimat ekoatən-iarəp Kristo kəm netəmim rafin. Kən ekoatən əskasik
moatəhgaiir e nikilat, kən moatəgətun ilat e nenatigən wir, məmə ilat kotuwa
iəfak min itəm koatətul əskasik e rəhalat nahatətəən e Kristo.
29 Iatol wək əskasik o nat əh, kən e nian rafin iatol wək əskasik pik e
nəsanənən asol rəha Kristo itəm tatol wək e nəmegəhən rəhak.

2

Nəkotəkəike motahatətə əskasik e Iesu

1 Iakolkeike məmə nəkotitun mə iatol wək əskasik pik otəmat netəm Kolosi, ne
netəm Laotisia, ne neen min itəm koatəfak məto esehmən ilat.
2 Iatol wək nəhlan o niləs-ipərən nətəligən rəhatəmat rafin, nian itəmat
nakotilpin wir nikitəmat məmə nikitəmat otol kitiəh əm, kən natimnat min u
in tatuwa nian nakoatolkeike itəmat min. Kən iatol wək məmə itəmat rafin
onəkotos nitunən təwir itəm otol nikitəmat təsanən, kən in otol min məmə
nəkotitun wir nəghatən pahrien rəha Uhgin itəm aupən təmatəhluaig məto
roiu tinet-arəp. Kən nalpəkauən anion əh, in Kristo,
3 itəm Uhgin təmərgətain nenatigən ne nitunən wir min rafin rəhan tətatig lan.
4 Io iatəghat nulan kəm itəmat o nahtosig-inən nəghatən eiueiuə min rəha
netəmim itəm tətehen o niuw-rəkisən rəhatəmat nətəligən.
5 Tol mə etatig pap isəu otəmat, məto nikik tatəht pik itəmat. Kən nikik
tagien pik məto-inu eməto məmə rəhatəmat nətəligən kitiəh əm, kən itəmat
nakotahatətə əskasik əm e Kristo.

Rəhatəmat nəmegəhən otəkəike mətatig əm e Kristo.

6 Məto-inu itəmat nəmotos Kristo Iesu məmə in Iərəmərə rəhatəmat, kən
nəkotəkəike moatətəu-pən əskasik in.
7 Otaskəlim Kristo tiəkis tahmen e noki nig tateiuaiu miləs nəptən, kən pəs
rəhatəmat nəmegəhən təwiə məskasik lan. Pəs rəhatəmat nahatətəən otəkəike
məwiə matəskasik e nian rafin, nahatətəən inu kəməgətun itəmat lan aupən.
Kən nian rafin okotəike moatən kəm Uhgin məmə nikitəmat təmər mərioah e
nagienən o natimnat itəm təmol otəmat.

1:26: Rom 16:25-26; Efes 3:2-9 **1:29:** Efes 3:7,20; Fil 4:13 **2:3:** 1 Kor 1:24,30 **2:4:** Rom 16:18
2:5: 1 Kor 5:3 **2:7:** Efes 3:17

8 Oatəto wɨr itəmat məmə netəmim kəsotatuən itəmat e iəgətun eiueiuən
rəhalat. Nəgətun eiueiuən əh tatətəu-pən nətəligən rəha netəmim əm ne
nəukəti lou min itəm tatəghat-in natimnat rəha nətueintən əm. Nəghatən min
əh tatisi-pən o nətəligən oas min rəha netəmim, məto kəsotisi-pənən o Kristo.
9 Kən Kristo in Uhgin. Kən in təmuwa mos nipəti etəmim tahmen e kitat,
kən natimnat rafin rəha Uhgin tətatig lan.
10 Kən nian nəmotahatətə e Kristo, kən Uhgin in təmos-ipən natimnat rafin
rəha nəwɨrən kəm itəmat. Kən Kristo tatərəmərə e netəmim ne natimnat rafin
itəm koatərəmərə e nətueintən ne neai.
11 Kən nat kit min e Kristo, nian itəmat nəmotahatətə lan, kən in təməhg-
ipən itəmat. Məto sənəmə nəhg-ipənən rəha nipətin itəm netəmim koatol,
məto nəhg-ipənən rəha nikitəmat itəm Iesu tatol. In təməte rəkis nətəligən ne
nolən rat min e rəhatəmat nəmegəhən.
12 Kən e nian itəm kəmau-təlimin itəmat e nəhau, in nəmtətin kit məmə
nəmegəhən aupən rəha təfagə rat rəhatəmat koatimis kən katitənim ilat Iesu,
kən Uhgin təməmegəh min e nəmegəhən wi min itəmat Iesu e nəmegəhən
rəhatəmat, in əh e nahatətəən rəhatəmat e nəsanənən asol rəha Uhgin itəm
təmol Iesu təmegəh min e nimisən.
13 Aupən ikin, nian Uhgin təməsəte rəkisən əh nolən rat min e nikitəmat,
kən e niganəmtin, itəmat nəmotimis rəkis o nolən rat min əh. Məto nian
nəmotuwa kol kitiəh itəmat Iesu, kən Uhgin tosmegəh min itəmat min. Uhgin
təmafəl rəkis nolən rat min rəhatat.
14 Nian kitat kəmoatol nolən rat, kən kəmotəht Lou rəha Moses itəm tatən
məmə okotimis o nolən rat min əh, kən tatətu-pa nipəgnəmti nəghatən min
kəm kitat. Məto Uhgin təməht-ipən nəghatən min əh e nig kəməluau, kən
nəsanənən rəhalat tikə.
15 E nig kəməluau-in, Kristo in təmol win e nəsanənən rəha iərəmərə min
rafin, kən təmərəkin nərəmərəən rəha iərmis min tahmen-pən mə in təmol win
elat e nəluaginən asol kit. Kən roiu əh, in təmol rəhan tikimir min kəmotuwa
nat əpnapin əm e niganəmti netəmim.

Iesu tatərəmərə etəmat

16 Tol min-nulan, əsotətelig-inən nəghatən rəha netəmim itəm kotələhəu-
osig məmə nəkəsotolən natimnat neen, məsotunən nagwənən u o
məsotənimən nat u. Əsotətelig-inən nəghatən rəhalat itəm koatən məmə
nakol natimnat min u e nian asim min, o e nian rəha məwig wi min, o e nian
rəha Sapat.
17 Lou min u rəhalat itəm koatəghat-in, kotahmen e narmi nat kit itəm
otəpanuwa, məto nipəti natimnat rafin tətatig e Kristo.
18 Netəmim neen kotausit pik məto-inu ilat koatən mə koatehm
nəməhlaiirən min neen itəm nipətilat tatig. Ilat koatən kəm itəmat məmə
nəkotəkəike motol natimnat neen itəm tatəgətun məmə rəhatəmat nətəligən
teiuaiu, kən itəmat onəkotəkəike moatəfak kəm nagelo min. Əsotətəu-pənən
nətəligən min rəhalat. Nətəligən min əh etəmim əm tatol. Okəmə nəkoatətəu-
pən nəghatən rəhalat, kən onəkotakiəh e rəhatəmat nəmegəhən. Məto-inu
netəm min əh koatos-ipər ilat o nat nipətin tikə.
19 Netəm min əh kəsotaskəlimən Iesu tiəkis. Məto Iesu tahmen-pən mə in
rəhn-kapə niməfak kənu niməfak in nipəti Iesu. E nolən kitiəh tahmen-pən
e nipəti etəmim, itəm tatilpin ikin e noanol min tatuwin e nikilkilin, kən Iesu

2:9: Jon 1:14,16 **2:10:** Efes 1:21-22 **2:11:** Rom 2:29 **2:12:** Rom 6:4 **2:13:** Efes 2:1,4-5
2:14: Efes 2:14-16; 1 Pita 2:24 **2:16:** Rom 14:1-13 **2:17:** Hip 8:5

tatol mihin əm nat kitiəh e niməfak rəhan mə niməfak otəskasik, kən matəwiə e nəməgəhən wir itəm Uhgin tatol tatəwiə.

Nəmotos nəmegəhən wi məto-inu itəmat nəmotol kitiəh e Iesu

20 Nian nəmotahatətə e Iesu, in tahmen mə nəmotimis itəmat min. Kən məto-inu lou təsuwinən o etəmim itəm təmimis, kən nəukəti lou min itəm tatəghat-in natimnat rəha nətueintən əm, nəsanənən rəhalat tikə məmə okotərəmərə etəmat. Tol min-nəhlan, iatətapəh otəmat məmə, tahro itəmat nəkoatətəu-pən lou min rəha nətueintən ne, inəh nəghatən oas min itəm koatən məmə,

21 "Əsaskəlimən nat u," o "Əsun asgəwinən nat u," o "Əsekən nat u."

22 Məto nəghatən min u təmisi-pən əm e nətəligən rəha etəmim. Ilat koatəghat-in əm natimnat rəha nətueintən u, tahmen-pən e nagwənən neen, ne nənimən neen. Məto natimnat min un, okol təsasituən, kən təsərəkinən nikitəmat, məto-inu e nian onəkotos o nakotun, kən tikə min.

23 Ekitun mə nian nakoatehm nəghatən min əh, nakotəmə kətah nəghatən agin-əh min neen. Ilat koatən məmə netəmim okotəfak min-nulan o nəhlan, kən ilat koatən məmə okotol rəhalat nətəligən teiuaiu min-nulan o nəhlan, kən ilat koatən min məmə netəmim okotəike moatehm wir nipətilat min-nulan o nəhlan e nolən itəm in tiəkis o nipətilat. Məto iatən-ipinə kəm itəmat məmə nəghatən min əh, rəhalat nəsanənən tikə məmə otahtosig-in nətəligən rat min ne nolən rat min itəm netəmim koatol e nipətilat.

3

1 Məto-inu Uhgin təmosmegəh min itəmat min Kristo, kən tol mihin nəhlan, roiu əh itəmat onəkotəkəike motol nikitəmat tətatig əskasik e natimnat itəm tətatig əpəh e nego rəha Uhgin, ikin əh Iesu tatəpələh ikin e nikali Uhgin matip, ikin əh, ikin rəha nəsanənən ne nisiaiiən.

2 Itəmat onəkotəkəike motol rəhatəmat nətəligən tətatig əm e nego rəha Uhgin, pəs nətəligən rəhatəmat otəsatigən e natimnat rəha nətueintən u,

3 məto-inu itəmat nəmotimis itəmat Kristo, kən nəmegəhən pahrien rəhatəmat koatəhluaig ilat Kristo itəm tətatig e nego e neai ilau Uhgin. Nəmegəhən wi u, netəmim kəsotəplanən.

4 Nəmegəhən pahrien rəhatəmat in e Kristo əm. Kən nian Kristo otitəlig-pa min, kən Uhgin otəgətun Kristo kitat min kəm netəmim rafin, kən ilat okotəplan nəwirən ne nəsanənən rəhan.

Suatip ətuatip

5 Məto itəmat onəkotəkəike motapəs agin nolən tərat min rəha nətueintən, nolən tərat tol min-nulan: nipitan ne nəman ne, koatit anion ilat min; ilat koatol nolən tərat tol nauliisən o nənən; ilat koatolkeike pik ilat min o nolən tərat; təfagə rat tepət e rəhalat nətəligən; ilat naumis, kən nolən əh tahmen-pən məmə koatəfak kəm narmi nat min.

6 Nolən rat min əh tatol niki Uhgin titahmə, kən in otol nalpinən asol kəm netəmim itəm koatol nolən rat min əh.

7 Aupən ikin, nolən rat min əh koatərəmərə e rəhatəmat nəmegəhən.

8 Məto roiu əh, nəkotəkəike motos-irəkis ilat e rəhatəmat nəmegəhən, kən tol min-nəhlan: nikitəmat təsaratən; nikitəmat ne nohlitəmat təsatiperəh pikən tahmen e kaluəluə; əsolən tərat kəm netəmim; əsən ratən netəmim; əsənən nəghatən itəm tol nauliisən o nənən.

2:19: Efes 2:21; 4:16 **2:21:** Kal 4:3,9; 1 Tim 4:3 **2:22:** Mat 15:9 **3:1:** Mak 12:36; 16:19; Efes 1:20 **3:3:** Mat 6:33 **3:6:** Rom 6:6,11; Efes 4:19; 5:3-6 **3:8:** Efes 4:25-29; 5:4

9 Soteiuə-inən itəmat min məto-inu itəmat nəmotapeg rəkis nətəligən oas
rəhatəmat kən motapəs rəhan nolən min,
10 kən nəmotuwin-in nətəligən wi. Uhgin tatos-ipinə nəmegəhən wi u kəm
itəmat, matol məmə itəmat onəkotuwa motol əm mə in ne. Kən pəs nəkotitun
wir in.
11 Məto e natimnat min əh, in nat əpnapin əm okəmə ik etəm Isrel, o sənəmə
ik etəm Isrel; okəm kəməhg-ipən ik o kəsəhg-ipənən ik; okəmə nəmol-wir skul
o nəsol-wirən skul; okəmə ik slef əm kit o ik nakatərəmərə e netəmim. Məto
nat asol in Kristo, kən tətatig min e nəmegəhən rəhatat rafin.
12 Uhgin təmolkeike itəmat, kən mitəpun itəmat məmə rəhan min. Kən tol
min-nulan: onəkotəkəike motasəkitun netəmim; motol təwir kəm netəmim;
rəhatəmat nətəligən otəkəike mətatig ləhau; itəmat netəm mətig; kən nətəligən
rəhatəmat otəfəməh. Otol nəghatən min əh, tahmen-pən mə nakoatuwin-in
napən wir rəha Uhgin.
13 Nian suah kit otol nat kit otəsahmenən e niganəmtitəmat, kən nikitəmat
otəsahmə uəhaiən ron. Okəmə suah kit tatol tərat kəm itəmat kit, pəs in otos
əm timis e nikin, məto in otəkəike maluin kən in mol təwir əm kəm suah un.
Saskəlim-iəkisən e nikim nolən tərat rəha etəmim itəm təmol kəm ik, məto ol
təwir əm kəm in, tahmen-pən əm mə Iərəmərə təmisaskəlim-iəkisən nolən tərat
rəhatat e nikin, məto in təmol təwir əm kəm kitat.
14 Nat kəike itəm otəkəike matig e nikitəmat, in nolkeikeən. Otos motuwin-
in tahmen-pən mə napən wir rəha Uhgin. Nian onəkotolkeike itəmat min, kən
tol itəmat nakoatuwa kitiəh.
15 Otos nəməlinuən rəha Kristo pəs in tatərəmərə e nikitəmat, məto-inu
Uhgin təmaun-in itəmat məmə nakotuwa kol kitiəh, kən nakoatatig əm e
nəməlinuen. Kən nian rafin otən kəm Uhgin məmə nikitəmat tətagien o
natimnat itəm in təmol kəm itəmat.
16 Otəgətun itəmat min e nəghatən rəha Kristo, kən moatən e nətəligən təwir
kəm itəmat min məmə nəkotəkəike moatol, məsotapəsən. Otan napuən min e
Naoa rəha Napuən, ne napuən min rəha niməfak, ne napuən min itəm tatisi-
pən e Narmin Rəha Uhgin. Otan ilat rafin tahmen-pən e nənwiwiən kit itəm
tatisi-pən e nikitəmat matuwin kəm Uhgin. Inəh e nolən min əh, pəs nəghatən
wir rəha Kristo tətatig matəmegəh matəwiə wir e nikitəmat e nian min rafin.
17 Natimnat rafin itəm noatol, ne nəghatən min rafin itəm noatən, məto
nəkotol əm e nərgi Iərəmərə Iesu. Kən nian rafin itəmat onəkotəkəike motən
kəm Uhgin, tata rəhatat, məmə nikitəmat tətagien o natimnat itəm Iesu təmol
kəm itəmat.

Nolən wi rəha tata, ne mama, ne nisualkələh

18 Nipitan, otisiai-in nərəmərəən rəha iaguihl min rəhatəmat, tahmen-pən
əm mə pətan u in iəfak in otəkəike mol mihin.
19 Kən nəman, otolkeike rəhatəmat nipitagwəhl, kən motol təwir kəm ilat,
məto əsotolən rəhatəmat nərəmərəən məmə otərəkin rəhatəmat nipitaguihl
min.
20 Nisualkələh, otisiai-in rəhatəmat tata ne mama, məto-inu Iərəmərə
rəhatat nikin otagien o nolən əh.
21 Itəmat tata min, esotolən nalpinən taprəkis-in nəratən itəm nisualkələh
koatol, məmə nikilat otahmə ron. Məto okəmə nəkoatol nəhlan elat, kən
rəhalat nətəligən in otatite.

3:9: Efes 4:22,25 **3:10:** Efes 4:24 **3:11:** Kal 3:28 **3:12:** 1 Pita 2:9 **3:13:** Efes 4:2,32
3:14: Rom 13:8-10 **3:15:** 1 Kor 12:27; Efes 4:4; Fil 4:7 **3:16:** Efes 5:19 **3:17:** 1 Kor 10:31;
Efes 5:20 **3:18:** Efes 5:22 **3:19:** Efes 5:25 **3:20:** Efes 6:1 **3:21:** Efes 6:4

Nolən rəha slef ne rəhan iərəmərə

22 Slef min, nian rafin onəkotəkəike motol nəwia netəm-iasol min
rəhatəmat, məto sənəmə nian əm itəm ilat koatehm itəmat lan məmə nikilat
otətagien otəmat. Məto itəmat onəkotəkəike motol wək e nikitəmat pahrien
rəha nos-ipənən nisiaiiən kəm Uhgin.
23 Wək naka itəm nəkoatol, otol e nikitəmat rafin tahmen-pən əm mə noatol
wək rəha Iərəmərə rəhatat, sənəmə noatol wək rəha etəmim əm.
24 Məto-inu onəkotəkəike motitun wir məmə Iərəmərə rəhatat in otos-ipa
nətouən ətuatip rəha natimnat min itəm nəkoatol ilat. Nətouən əh Uhgin
tinəmən rəkis məmə otos-ipən kəm nenətin min. ? Kən nəkotitun nat u?
Nəkotol wək rəha suah inəh Iərəmərə pahrien rəhatat, in Iərəmərə Kristo.
25 Məto etəmim itəm tatol nolən tərat, in otos ətuatip min noan nətouən
rəhan o nolən tərat, məto-inu Uhgin, in tatol tahmen-ahmen əm kəm netəmim
rafin.

4

1 Netəm-iasol min itəm koatərəmərə, onəkotəkəike motol tətuatip kən mah-
men kəm rəhatəmat slef min, məto-inu itəmat min nəkotəkəike motitun məmə
rəhatəmat min Etəm-iasol in tətatig min əpəh e nego e neai.

Pol təməgətun ilat

2 Itəmat onəkotəkəike moatəghat-pən kəm Uhgin e nəfakən e nian rafin. Kən
nian onakoatəfak, rəhatəmat nətəligən otəkəike mətatig lan, kən nian rafin
agin nəkotəkəike moatən kəm Uhgin məmə nikitəmat tətagien o natimnat itəm
in təmol kəm itəmat.
3 Kən io iakolkeike məmə itəmat nəkotəkəike motəfak min otimat min,
məmə Uhgin oterəh e suatip mə ekotən-iarəp nalpəkau anionən rəha Uhgin
e Kristo. Məto-inu ematən-iarəp nəghatən u inu kən kahtosig-in-pən io ron e
kalapus.
4 Otəfak məmə iatən-iarəp nəghatən əh tətuatip kən məpiə wir tahmen əm
mə ekəike mol mihin.
5 Itəmat netəm noatəfak, pəs netəm kəsotəfakən kotehm-pən Iesu e nolən
min rəhatəmat, kən e nian rafin onəkotəkəike moatehm wir mə nolən, ne
nəghatən min rəhatəmat in otiuw Iaihluə min kotuwa o Iesu.
6 Itəmat nəkotəkəike moatəghat wir kəm ilat e nəghatən min əm u itəm təwir
kən mətehen, kən pəs ilat okotəto nəghatən min əh mə kotəwir. Kən itəmat
onəkotəkəike motitun wir suatip min o nuhalpinən nəghatən min rəhalat itəm
koatətapəh o rəhatəmat nahatətəən o Iesu.

Pol təmahl-ipən təs mil katian olat

7-8 Etahl-ipinə piətat etəm təwir, Tikikas, in tatimnə otəmat o nat kəiu əm
məmə in otamnus nəghatən rafin rəhatimat kəm itəmat, kən in otol nikitəmat
təmegəh. In piətat kit itəm io ekolkeike pik. Nian rafin in tatətul matip o
nasituən lak e wək rəha Iərəmərə.
9 In tatimnə ilau piətat Onesimas. Nian rafin in tətahatətə əskasik e Iesu,
kən itimat ekotolkeike pik in. In etəmim kit rəhatəmat. Ilau okuən kəm itəmat
namnusən rəha natimnat rafin ikin-u.

Namnun nəghatən rəha Pol təmuwin kəm ilat

10 Aristakas in tətatig e kalapus itimlau min. In tətahl-ipinə nəghatən wir
kəm itəmat. Kən Mak, in pia Panapas, in min tətahl-ipinə nəghatən wir rəhan

---

3:22: Efes 6:5-8 **3:25:** Rom 2:11 **4:1:** Efes 6:9 **4:2:** Efes 6:18; Fil 4:6 **4:3:** Rom 15:30; Efes 6:19 **4:5:** Efes 5:15-16 **4:6:** Efes 4:29; 1 Pita 3:15 **4:7-8:** Efes 6:21-22 **4:9:** Flm 10-12

kəm itəmat. Itəmat nənamotos rəkis rəhak nəghatən ron. Okəmə in otimnə
rəhatəmat ikin, kən nakotit motuwin moatehm wir.
11 Kən Josua Jastas, in min tətahl-ipinə nəghatən wir rəhan kəm itəmat. E
noanol min rəha Isrel itəm koatahatətə e Iesu, suah miləhal əm əh, iləhal
kətəhalasitu lak o wək rəha nego rəha Uhgin. Kən suah miləhal əh, iləhal
kətəhalasitu pik lak e nian əskasik min itəm tatuwa e rəhak nəmegəhən.
12 Epafras in rəhatəmat kit etəmim, in min tətahl-ipinə nəghatən wir kəm
itəmat. In etəmim kit nian rafin tatol wək rəha Iesu Kristo, kən e nian rafin in
tatəfak əskasik otəmat. In tatətapəh o Uhgin məmə itəmat onakoatətul əskasik
kən motimətə motitun wir natimnat rafin itəm Uhgin tolkeike.
13 Ekitun nənən kəm itəmat məmə suah u in tatol wək əskasik o nasituən
etəmat, ne netəm Laotisia, ne netəm Hierapolis.
14 Tokita Luk etəm kitat kotolkeike pik, ne suah u Temas, ilau min katuahl-
ipinə nəghatən wir kəm itəmat.
15 Otahl-ipən min rəhak nəghatən wir kəm piətat ne winitat min əpəh
Laotisia, ne pətan əh Nimfa, ne netəm koatəfak e nian min rafin əh rəhan ikin.
16 Məto e nian onəkotafin rəkis rəhak naoa un, kən motəike motahl-ipən
kəm netəm Laotisia mə ilat okotafin min kəm netəmim rəha niməfak əh-ikin.
Kən e nolən kitiəh min, itəmat onəkotəkəike motafin min naoa rəha netəm
Laotisia.
17 Kən itəmat nəkotəkəike motən-ipən kəm Akipas məmə in otəkəike mol
rafin wək itəm Iərəmərə rəhatat in təmos-ipən kəm in məmə otol.
18 Io Pol, iatos pen matəte əm e nelmək nəghatən u rəha nənən təwir kəm
itəmat. Sotaluinən sen itəm kəməlis io lan e kalapus. Pəs Uhgin otasitu etəmat
kən mawte-in rəhan nəwirən tətatig otəmat.

4:10: Wək 12:12; 13:13; 15:37-39; 2 Tim 4:11 **4:14:** Kol 1:7; Flm 23-24 **4:17:** Flm 2 **4:18:** 1 Kor 16:21

1 Tesalonaeka
Naoa itəm Pol təmaupən məte tuwɨn kəm iəfak mɨn ikɨn Tesalonaeka
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u 1 Tesalonaeka

?Pah təməte naoa u? Aposol Pol təməte naoa u.

?Təməte tatuwɨn kəm pah? Təməte tatuwɨn kəm niməfak əpəh Tesalonaeka.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? Pol təmətuoun niməfak əpəh Tesalonaeka e nup kəiu o kɨsɨl əm tɨnuwɨn rəkɨs, kən in niməfak wi kit. Netəm rəha niməfak okotəkəike kəwiə e nəmegəhən rəhalat. Ilat neen, kəmotuwɨn e nian iəkɨs mɨn məto-inu kotahatətə e Kristo. Kən neen kəsotɨtun wɨrən nian itəm Iesu otɨtəlɨg-pa mɨn lan e nətueintən. Neen nɨkilat təht məmə Iesu otuwa uəhai mɨn əm. Kən motəruru məmə netəmim kəmotɨmɨs uarisɨg e Iesu tɨtəlɨg-pa mɨn, okahro ilat.

?Təməte naoa u o naka? Pol təməte naoa u məmə otɨləs-ipər nətəlɨgən rəhalat, kən mol nahatətəən rəhalat təskasɨk. Kən molkeike məmə otos-ipən nəgətunən neen itəm tətuatɨp e nɨtəlɨg-pa mɨnən rəha Iesu Kristo.

Pol təmən təwɨr kəm ilat

1 Io Pol, ne Saelas,* ne Timoti, etəhalən təwɨr kəm itəmat u niməfak əpəh ikɨn Tesalonaeka. Itəmat nəmotuwa kitiəh o Tata Uhgɨn ne Iərəmərə Iesu Kristo.

Pəs Uhgɨn otawte-in rəhan nəwɨrən ne nəməlinuən kəm itəmat.

2 Nian rafin etəhalən-ipən kəm Uhgɨn məmə nɨkitɨməhal tagien otəmat, kən mətəhaləfak otəmat e nəfakən rəhatɨməhal.

3 Nian etəhaləfak kəm Tata Uhgɨn, nɨkitɨməhal tagien məto-inu nian rafin nɨkitɨməhal tatəht nat kɨsɨl, kit u rəhatəmat wək itəm tatɨsɨ-pən e nahatətəən rəhatəmat, ne rəhatəmat wək əskasɨk o nasituən e netəmim itəm tatɨsɨ-pən e nolkeikeən rəhatəmat, ne nolən rəha nətul əskasɨkən rəhatəmat e nian iəkɨs mɨn itəm koatuwa e rəhatəmat nəmegəhən, kən nəkotol nəhlan məto-inu nəmotələhəu-pən əskasɨk rəhatəmat nətəlɨgən e Iərəmərə Iesu Kristo.

4 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn itəm Uhgɨn tolkeike itəmat. Nɨkitɨməhal tagien mɨn otəmat məto-inu ekəhalɨtun məmə Uhgɨn təmɨtəpun itəmat.

5 Kən ekəhalɨtun nat u, məto-inu namnusən təwɨr itəm eməhalən kəm itəmat, sənəmə təmuwa e nəghatən əm, məto təmuwa mɨn e nəsanənən, ne Narmɨn Rəha Uhgɨn, kən kitat kotɨtun wɨr məmə in nɨpahrienən. Kən nian emotatɨg kitat mɨn itəmat, nəkotɨtun məmə nolən rəhatɨmat in təwɨr məmə otasitu etəmat.

6 Kən itəmat nəkotasgəwɨn itɨməhal ne Iərəmərə e nolən u: nəmotos pap nahməən asol, məto nəmotos nəghatən e nɨkin agien itəm Narmɨn Rəha Uhgɨn təmos-ipɨnə.

7 Tol nəhlan, e nolən rəhatəmat nəmotəgətun suatɨp wɨr kit kəm iəfak mɨn əpəh Masetonia ne Akaea məmə kotasgəwɨn itəmat.

8 Nəmotən-iarəp nəghatən rəha Uhgɨn tahmen e təwi təmasək kəto ikɨn mɨn rafin, kən sənəmə əpəh Masetonia ne Akaea əm, məto netəmim ikɨn mɨn rafin kotɨtun rəhatəmat nahatətəən. ?Kən ekəhaləkəike məhalən-iarəp namnusən rəha nahatətəən rəhatəmat, o kəp?

---

* **1:1:** E nəghatən Kris, nərgɨn u Saelas in 'Silfanus' **1:1:** Wək 17:1-9 **1:3:** 1 Kor 13:13; Kol 1:4-6 **1:5:** 1 Kor 2:4-5 **1:6:** Wək 17:5-9

9 Kəp, məto-inu ilat atip koatən-iarəp məmə nian emotuwa moatəplan
itəmat, nikitəmat tagien o nətoən nəghatən rəhatiməhal. Koatən-iarəp məmə
itəmat nəmotəuhlin məntaatəmat o narmi nat min, kən motuarisig-in Uhgin
itəm tatəmegəh, kən in Uhgin pahrien,
10 kən nakoatəsahgin Nətin u Iesu, itəm təmisi-pən e nego e neai, kən Uhgin
təmosmegəh in e nimisən, kən in otosmegəh kitat o nalpinən ne nemə̈ha rəha
Uhgin itəm tatuwa.

2

Wək rəha Pol əpəh Tesalonaeka

1 Piak min ne winik min. Nəkotitun məmə nian itiməhal emə̈haluwa
məhalehm itəmat, nuwamən rəhatiməhal, in sənəmə tol nat əpnapin əm, məto
təmol noan.
2 Kən itəmat nəkotitun məmə əpəh Filipae, netəmim kəmotol tərat kəm
itiməhal, kən motəhai motən rat itiməhal, məto Uhgin rəhatat təmasitu
etiməhal, kən itiməhal esəhaləginən nən-iarəpən rəhan namnusən təwir kəm
itəmat, nat əpnapin netəmim kəmotalkut məmə okotən-iəhau itiməhal.
3 Tol nəhlan məto-inu rəhatiməhal nəghatən o niuwən rəhatəmat nətəligən
təsietən e nətəligən rat min o nikin itəm təsətuatipən, kən esəhlalkutən o neiuə-
inən itəmat.
4 Kəp, esəhalolən nəhlan. Məto nian etəhaləghat, ekəhalitun məmə Uhgin
təmuag-pən rəkis e nikitiməhal, kən təmən məmə itiməhal etəhalahmen məmə
etəhalən-iarəp namnusən təwir, kən in təmələhəu-pən e nelmitiməhal. Kən
ekəsahləghatən məmə netəmim nikilat otagien otiməhal, məto etəhaləghat
məmə Uhgin nikin otagien otiməhal, kən in Uhgin itəm tatuag-pən e
nikitiməhal.
5 Nəkotitun məmə itiməhal esəhaluwamən otəmat məmə ekəhaliuw nətəligən
rəhatəmat e nəghatən ətehen min. Kən esəhalən-iarəpən namnusən təwir kəm
itəmat məmə ekəhalos rəhatəmat məni. Kən Uhgin, in titun nikitiməhal məmə
nəghatən u in nipahrienən.
6 Itiməhal esəhaluwamən məmə itəmat kit o etəmim əpnapin əm kit otiləs-ipər
itiməhal.
7 Kən nat kit min, məto-inu itiməhal aposol min rəha Kristo, ekəhalitun
nənən məmə nəkotəkəike motisiai-in itiməhal tahmen e etəm-iasol miləhal,
məto eməsəhalolən. Nian etəhlatig kitat min itəmat, nolən rəhatiməhal
timətig tahmen e mama kit itəm tatehm wir nətin min.
8 Nikitiməhal tagien məmə ekəhalən-iarəp namnusən təwir, məto sənəmə
məmə ekəhalən-iarəp əm, məto eməhalol natimnat rafin itəm ekəhalitun
nolən məmə otasitu etəmat. In tahmen məmə eməhalos-ipinə nəmegəhən
rəhatiməhal, məto-inu itiməhal eməhalolkeike itəmat, kən nəmotuwa
rəhatiməhal netəmim.
9 Piak min ne winik min. ? Nikitəmat tatəht, o kəp, wək əskasik itəm
eməhalol? Nian itiməhal emətəhlamnus-iarəp namnusən təwir rəha Uhgin
kəm itəmat, itiməhal eməhalol wək e nelmitiməhal laulaugin mətoarus-pən
lapin məmə esəhalətapəh-inən nat kit otəmat.
10 Itəmat ne Uhgin, nəmotəplan kən motitun nən-iarəpən məmə nian
emətəhlatig kitat min itəmat iəfak min, nolən rəhatiməhal in tətuatip, kən
Uhgin tətagien lan, kən etəmim kit təsosən nipəgnəmtin kit itəm tərat
otiməhal.
11 Itəmat nəkotitun məmə itiməhal eməhalol təwir kəm itəmat rafin tahmen
e tata kit tatehm wir nenətin min.

2:2: Wək 16:19-24; 17:1-9 **2:4:** Kal 1:10 **2:9:** Wək 20:34

12 Kən e nolən kitiəh əm, etəhalem əskasik itəmat, kən mətəhaliləs-ipər
rəhatəmat nətəligən, mətəhalətapəh əskasik məmə nəmegəhən rəhatəmat
otətuatip e niganəmti Uhgin, kən nikin tagien lan. Uhgin u, tətaun-in itəmat
məmə nakotuwa e nərəmərəən ne nəwirən rəhan.
13 Kən nian rafin, itiməhal ekəhalən tagkiu kəm Uhgin məto-inu nian
nəmotos nəghatən rəha Uhgin itəm nəmotəto otiməhal, kən motos tatig e
nikitəmat, kən nikitəmat təsəhtən məmə in nəghatən rəha netəmim əm, məto
nikitəmat təht məmə in nəghatən rəha Uhgin, kən pahrien in nəghatən
rəhan. Kən nəghatən u tatol wək e nəmegəhən rəhatəmat, netəm nakoatən
nipahrienən lan.
14 Kən piak min ne winik min, nəmotos nəratən tahmen e niməfak min
rəha Uhgin e Kristo Iesu əpəh Jutia aupən. Nat əpnapin məmə ilat netəmim
imatəmat atip ikin, məto ilat kəmotol terat kəm itəmat tahmen əm e noanol
min rəha Isrel kəmotol tərat kəm iəfak min əpəh Jutia.
15 Kəmotohamnu Iərəmərə Iesu, ne ien min, kən motəhg-iarəp itimat
ekotiet. Nolən rəhalat tatol niki Uhgin təsagienən, kən ilat tikimir min o
netəmim rafin,
16 məto-inu kotalkut məmə okotən-iəhau itimat o nəghatən kəm Iaihluə min
məmə Uhgin otosmegəh ilat. E nolən əh, ilat koatuargətain rəhalat nolən rat
mətoarus tahmen. Məto roiu əh, neməha ne nalpinən rəha Uhgin tinuwa olat.

Pol təmolkeike məmə otəplan ilat

17 Piak min ne winik min. Nian eməhaluwin isəu otəmat nian noan məsin
əm, məto eməhalolkeike pik məmə ekəhaləplan min itəmat. Nipahrienən,
nipətitat isəu otat min, məto nətəligən rəhatat kitiəh. Kən eməhlalkut pik
məmə ekəhalitəlig məhaləplan itəmat,
18 məto-inu eməhalolkeike məmə ekəhalimnə otəmat. Io, Pol, emalkut nian
tepət, məto Setan təmahtosig-in suatip otiməhal.
19 ?Tahro ekəhalolkeike pik məmə ekəhaləplan min itəmat? ?Tol nəhlan
məto-inu, nian Iərəmərə Iesu otuwa min, pah min un eməhalələhəu-pən
nətəligən əskasik rəhatiməhal elat məmə ilat noa wək wir rəhatiməhal? ?Kən
nikitiməhal otagien min o pah min? ?Kən pah min un in rəhatiməhal nətouən
itəm nikitiməhal otagien elat? ?Itəmat, o kəp? Əwəh, itəmat u.
20 Nipahrienən, itiməhal ekəhlausit otəmat, kən nikitiməhal tagien otəmat.

3

1 Tol nəhlan, nian nikitiməhal təməpou kən iuəhkir nikitiməhal titəgit, məto-
inu itiməhal ekəhaləruru məmə nəkotatig təwir əm o kəp, kən itiməhal
eməhaləlis nəghatən məmə io ne Saelas ekətuatig Atens,
2 emuahl-ipinə Timoti məmə in otimnə məplan itəmat. In piatat kit itəm tatol
wək rəha Uhgin itiməhal min o nən-iarəpən nəghatən rəha Uhgin. In təminəh
otəmat məmə otasitu etəmat miləs-ipər rəhatəmat nətəligən, kən mol itəmat
nəkoatətul əskasik e rəhatəmat nahatətəən,
3 məmə nəratən itəm tatuwa roiu, okol təsolən nikitəmat təht pik. Nəkotitun
rəkis məmə in nətəligən rəha Uhgin məmə netəmim okotol tərat etat nəhlan.
4 Nipahrienən, nian emətəhlatig kitat min itəmat, eməhaləkəike mətəhalən
kəm itəmat məmə okol tərat kəm kitat. Kən itəmat nəkotitun wir məmə tinuwa
mol nipahrien lan tahmen əm məmə itiməhal eməhalən mihin.
5 O nat əh, nian nikitiməhal təməpou kən iuəhkir nikitiməhal titəgit, kən
emahl-ipinə Timoti məmə otimnə məplan-tu rəhatəmat nahatətəən, məmə

2:12: Wək 20:31 **2:13:** 2 Tes 2:13 **2:14:** Wək 17:5 **2:15:** Wək 9:23,29; 13:45,50; 14:2,5,19
2:19: Fil 2:15-16; 4:1; 2 Tes 1:4 **3:1:** Wək 17:15 **3:2:** Wək 16:1-3 **3:3:** 2 Tim 3:12

tatəskasɨk əh, o kəp. Ekatəgɨn məmə e suatɨp kit, Setan u etəmim rəha nos-ipən-os-ipənən, in tos-ipən-os-ipən kəm itəmat, kən wək rəhatɨməhal in tol nat əpnapɨn əm.

Timoti təmən-iarəp namnusən təwɨr

6 Kən roiu əh, Timoti təmɨtəlɨg-pa mɨn otɨmlau, kən matos namnusən təwɨr e rəhatəmat nahatətəən ne nolkeikeən. Təmən-ipa kəm itɨmlau məmə nɨkitəmat tatəht əh itɨməhal e nagienən, kən motolkeike məmə nəkotəplan itɨməhal, tahmen əm məmə itɨməhal ekəhalolkeike məmə ekəhaləplan itəmat.

7 Tol nəhlan, piak mɨn ne wɨnɨk mɨn, nat əpnapɨn eməhlatɨg e nəratən, kən mətəhaləto nahməən, məto namnusən rəha nahatətəən rəhatəmat təmɨləs-ipər rəhatɨməhal nətəlɨgən otəmat.

8 Nian eməhalos namnusən məmə nəkoatətul əskasɨk əh o Iərəmərə, kən ekəhaləto məmə enəhalos mɨn nəmegəhən.

9 Nian ekəhalətul e nɨganəmtɨ Uhgɨn, nagienən rəhatɨməhal otəmat in iahgin, kən ekəhalən kəm Uhgɨn məmə nɨkitɨməhal tagien pɨk otəmat.

10 E nian rafin, nərauiəgən ne lapɨn, etəhaləfak əskasɨk məmə ekəhaləplan mɨn itəmat, kən məhaləgətun itəmat e nat naka nəkotəruru əh məmə rəhatəmat nahatətəən otəwiə məskasɨk.

11 Kən pəs rəhatat Uhgɨn atɨp, u Tata rəhatat, ne Iərəmərə Iesu rəhatat, kioal suatɨp rəhatɨməhal məmə ekəhalɨmnə məhalehm itəmat.

12 Pəs Iərəmərə tol nolkeikeən rəhatəmat otepət mər mərioah otəmat ne netəmim rafin, tahmen e nolkeikeən rəhatɨməhal otəmat tepət.

13 Pəs in tol nɨkitəmat təsanən məmə, nian Iərəmərə Iesu tatuwa mɨn ilat rəhan mɨn netəmim, kən nakotətul e nɨganəmtɨ rəhatat Uhgɨn u Tata rəhatat, kən nəkotətuatɨp kən nolən kit tɨkə məmə otɨləs pɨkən itəmat.

4

Nəmegəhən rəhatəmat təkəike mol Uhgɨn nɨkin tagien

1 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn, roiu ekəike məghat e natɨmnat mɨn neen. Eməhaləgətun rəkɨs etəmat nolən naka itəm nəkotol məmə Uhgɨn nɨkin otagien otəmat. Kən pahrien, nəkoatol mihin. Kən roiu etəhalətapəh otəmat kən mətəhalətapəh əskasɨk e Iərəmərə Iesu məmə nəkoatol əm nulan tatuwɨn matuwɨn məsɨn mɨn.

2 Otol nəhlan məto-inu itəmat nəkotɨtun suatɨp itəm eməhaləgətun itəmat lan e nərəmərəən rəha Iərəmərə Iesu.

3 Nətəlɨgən rəha Uhgɨn məmə in təmələhəu kalɨn itəmat məmə rəhan mɨn məmə nəkoatol nat itəm tətuatɨp wɨr: sotətəu-pənən suatɨp rəha nɨpɨtan ne nəman itəm koatit anion ilat mɨn.

4 Itəmat kitiəh kitiəh nəkotəkəike motərəmərə e nɨpətɨtəmat e nolən itəm təwɨr mətuatɨp kən katɨsiai-in.

5 Sotolən nolən rəha nətəu-pənən nətəlɨgən əskasɨk o nit anionən pətan o iərman. Nolən əh rəha netəm kəsotəfakən kotəruru Uhgɨn.

6 Kən e natɨmnat mɨn əh, sotolən tərat e piatəmat mɨn o nakləh-inən pətan rəha suah pɨsɨn. Iərəmərə otol nalpɨnən kəm netəm mɨn u itəm kotol nolən mɨn itəm tol nəhlan, kən enəhalən rəkɨs nat u kəm itəmat o nəhgaiirən etəmat.

7 Tol nəhlan məto-inu Uhgɨn təməsaun-inən kitat məmə okotamkɨmɨk e nɨganəmtɨn, məto okotatɨg e nəmegəhən itəm kəmotələhəu kalɨn məmə rəhan.

3:6: Wək 18:5 **3:7:** 2 Tes 1:4 **3:11:** 2 Tes 2:16-17 **4:3:** 1 Tes 5:23; 1 Pita 1:16 **4:5:** 1 Kor 6:13 **4:7:** Hip 12:14

8 Tol nəhlan, etəm tatəuhlin məntaan e nəgətunən əh, sənəmə tatəuhlin
məntaan kəm etəmim, məto tatəuhlin məntaan kəm Uhgɨn itəm təmos-ipa
Narmɨn Rəhan kəm itəmat.
9 Nəkotɨtun rəkɨs nolən rəha nolkeikeən itəmat iəfak mɨn, kən inu sənəmə
nat kit itəm ekəkəike məte e naoa, məto-inu Uhgɨn təməgətun rəkɨs itəmat o
nolkeikeən itəmat mɨn.
10 Kən pahrien, nakotolkeike piatat mɨn rafin ikɨn Masetonia. Məto, piak
mɨn ne wɨnɨk mɨn, ekəhalətapəh əskasɨk məmə nəkotol mihin tatuwɨn nulan
məsɨn mɨn.
11 Itəmat nəkotəkəike motalkut o nətəu-pənən suatɨp rəha nəmegəhən itəm
in təmə̈linu, kən motol atɨp rəhatəmat wək, kən nəkotol wək e nelmɨtəmat
tahmen əm məmə emə̈halən mihin kəm itəmat.
12 Otol nəhlan məmə rəhatəmat nəmegəhən otiuw-pa nɨsiaiiən rəha netəm
ihluə mɨn, kən itəmat nəsotagɨleən e suah kit.

Nuwamən rəha Iərəmərə

13 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn. Ekəhalolkeike məmə itəmat nəkotəkəike motɨtun
netəm mɨn u itəm kəmotɨmɨs. Kən esəhalolkeikeən məmə itəmat nakotasək
tahmen e netəmim itəm kəsotələhəu-pənən rəhalat nətəligən e Uhgɨn.
14 Kitat kotahatətə məmə Iesu təmɨmɨs kən məmegəh mɨn, kən nɨkitat
tɨtun məmə nian Iesu otuwa mɨn, kən Uhgɨn otol məmə, netəm mɨn u itəm
kɨnotahatətə rəkɨs e Iesu nian kəmotɨmɨs, okotuwa mɨn ilat Iesu.
15 Kən ekəhalən kəm itəmat nəghatən ətuatɨp rəha Iərəmərə məmə, kitat u
itəm koatəmegəh əh motatɨg mətoarus nuwamən rəha Iərəmərə, pahrien kitat
okol kəsotaupən-inən netəm mɨn u itəm kəmotaupən kəmotɨmɨs.
16 Məto Iərəmərə ətuatɨp əm oteiuaiu-pa e nego e neai, kən mən-iarəp
əfəməh, kən etəm-iasol rəha nagelo mɨn otagət əfəməh, kən netəmim okotəto
təwi rəha Uhgɨn, kən netəm mɨn u itəm kɨnotahatətə rəkɨs e Iesu nian
kəmotɨmɨs, okotəmegəh motaupən motər.
17 Kən uarisɨg lan, kitat netəm koatəmegəh əh motatɨg, okotər kitat min ilat
e nɨmal napuə məmə okotəplan Iərəmərə e magoagəp. Kən tol nəhlan, okotatɨg
kitat Iərəmərə namnun tɨkə.
18 Tol nəhlan, otɨləs-ipər nətəligən rəhatəmat mɨn e nəghatən mɨn u.

5

1 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn. Təwɨr əm məmə esəteən kəm itəmat e nian ətuatɨp
rəha natɨmnat mɨn əh,
2 məto-inu itəmat nəkotɨtun rəkɨs məmə Nian Rəha Iərəmərə otuwa tahmen e
iaklə̈h itəm tatuwa lapɨn, nian netəmim kotəruru.
3 Nian netəmim koatən məmə, “Natɨmnat rafin təmə̈linu, kən nəratən tɨkə,”
kən nəratən otuwa olat uəhai əm, tahmen e pətan itəm məntaan tɨtahmə o
nemə̈kən, kən okol netəmim kəsotagɨmən.
4 Məto piak mɨn ne wɨnɨk mɨn, nəsotətulən e napinəpən e natɨmnat mɨn
əh, kən nuwamən rəha nian əh otəsolən itəmat nəkotaut tahmen e nuwamən
rəha iaklə̈h kit.
5 Itəmat rafin nenətɨ nəhag-əhagən ne nenətɨ nianən. Kitat sənəmə netəmim
rəha lapɨn ne napinəpən.
6 Kən tol nəhlan, pəs kəsotolən tahmen e netəm mɨn u kotapɨl, məto pəs
kotaiir kən moatehm wɨr rəhatat nətəligən ne rəhatat nolən mɨn,
7 məto-inu netəm mɨn u koatapɨl, ilat koatapɨl lapɨn, kən netəm mɨn u itəm
koatapɨs, ilat koatapɨs lapɨn.

4:8: Luk 10:16; 2 Kor 1:22 **4:9:** Jon 13:34 **4:11:** Efes 4:28 **4:14:** Rom 14:9; 1 Kor 15:3-4,12
4:16: 1 Kor 15:51-52 **5:2:** Mat 24:42-43; 2 Pita 3:10; Nol Əpən 3:3 **5:3:** Mat 24:39; Luk 21:34-35
5:5: Rom 13:12

8 Məto pəs kitat kotərəmərə e rəhatat nolən min, məto-inu kitat netəm rəha
nianən. Pəs kotaskəlim nolən rəha nahatətəən ne nolkeikeən, inu tahmen e
mopael kit itəm tatuwin-in iaen kit itəm tatətlosig-in manikiləhatəm, kən pəs
kotələhəu-pən əskasik rəhatat nətəligən e Uhgin, inu tahmen e mopael kit itəm
tatuwin-in hat əskasik kəmol e iaen itəm tatəfətain rəhn-kapətəm.
9 Pəs kotol nəhlan məto-inu Uhgin təsitəpunən kitat məmə nemə̇ha ne
nalpinən rəhan otuwa otat, məto təmitəpun kitat məmə in otosmegəh kitat
e rəhatat Iərəmərə Iesu Kristo.
10 Təmimis otat məmə kitat kotitun natigən kitiəh kitat min okəmə
koatəmegəh o kəmotimis.
11 Tol nəhlan, otiləs-ipər rəhatəmat min nətəligən, kən otasitu etəmat min
məmə natol nahatətəən rəhatəmat təskasik. Pahrien, inu nolən itəmat nəkotol
u-roiu.

Namnun nəghatən rəha Pol

12 Piak min ne winik min. Roiu ekəhalətapəh otəmat məmə nakotisiai-
in netəm min u koatol wək əskasik itəmat min ilat, moatərəmərə etəmat e
Iərəmərə, kən moatən kəm itəmat nian nəkoatol tərat.
13 Otisiai-in wir ilat motolkeike ilat o wək itəm koatol, kən motatig e
nəməlinuən itəmat min itəmat min.
14 Kən piak min ne winik min, etəhalətapəh əskasik məmə nakotəghat
əskasik kəm netəm min u kəsotolən nat kit. Otiləs-ipər nətəligən rəha netəm
nikilat təpou. Otasitu e netəm itəm rəhalat nəsanənən tikə. Otol rəhatəmat
nətəligən təfəməh kəm netəmim rafin.
15 Okəmə suah kit otol nat kit təsahmenən etəmat, kən itəmat nəsotalpinən
nitai nəratən, məto nian rafin, itəmat nəkotəkəike motalkut məmə nəkoatol
təwir kəm itəmat min ne netəmim pisin min.
16 Nikitəmat otəkəike mətagien nian rafin;
17 kən moatəghat kəm Uhgin e nəfakən nian rafin;
18 kən nian rafin otən kəm Uhgin məmə nikitəmat tagien, nat əpnapin
nəkotatig e nəwirən, o nəratən. Otol nat miləhal əh məto-inu iləhal nəwia
Uhgin otəmat e Kristo Iesu.
19 Sotahləmisən nigəm rəha Narmin Rəha Uhgin;
20 əsotənən məmə nəghatən itəm Uhgin təmos-ipinə kəm suah kit, in tol nat
əpnapin əm lan.
21 Otəplan wir kən motakil wir natimnat rafin, kən otaskəlim tiəkis nat itəm
təwir,
22 kən motapəs natimnat rafin itəm tərat.
23 Pəs Uhgin pisin əm itəm in Uhgin rəha nəməlinuən, otol itəmat məmə
rəhan pisin əm un itəmat. Pəs Uhgin otol məmə narmin rafin rəhatəmat,
ne nəmegəhən rafin rəhatəmat, ne nipətitəmat rafin okotətuatip məmə
nipəgnəmtin tikə otəkul-pən etəmat nian rəhatat Iərəmərə Iesu Kristo tatuwa
min.
24 Etəm tətaun-in itəmat, nian rafin tatol rəhan nəghatən, kən in otol
natimnat min əh.
25 Piak min ne winik min. Otəfak otimat.
26 Otən təwir kəm itəmat min tahmen məmə itəmat kitiəh əm e Kristo.
27 E nərgi Iərəmərə, iatən əskasik kəm itəmat məmə nakotafin naoa u kəm
piak min ne winik min rafin.
28 Pəs rəhatat Iərəmərə Iesu Kristo otawte-in rəhan nəwirən kəm itəmat.

5:8: Aes 59:17; Efes 6:14,17 **5:10:** Rom 14:8-9; 1 Tes 4:14 **5:14:** 2 Tes 3:6,11 **5:15:** Rom 12:17; 1 Pita 3:9 **5:16:** Fil 4:4 **5:18:** Efes 5:20 **5:19:** Efes 4:30 **5:22:** 1 Jon 4:1 **5:23:** 2 Tes 3:3 **5:25:** Kol 4:3; 2 Tes 3:1

2 Tesalonaeka
Naoa itəm tatol kəiu lan itəm Pol təmətе tuwɨn kəm iəfak mɨn ikɨn Tesalonaeka
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u 2 Tesalonaeka

?Pah təmətе naoa u? Aposol Pol təmətе naoa u.

?Təmətе tatuwɨn kəm pah? Təmətе tatuwɨn kəm niməfak əpəh Tesalonaeka

?Nəmegəhən tahro nulan nian təmətе? Netəmim tepət e niməfak, koatol nəruruən e nuwamən rəha Iesu. Koatos nian iəkɨs tepət, kən neen nɨkilat tatəht məmə inəh nəmtətin itəm tatəgətun məmə otəsuwəhən, Iesu tɨtəlɨg-pa mɨn. Kəsotɨtun wɨrən nɨpəti naoa aupən rəha Pol (inu 1 Tesalonaeka). Kən neen koatən məmə Iesu otɨtəlɨg-pa uəhai əm, kən ko kəsotol wək pɨkən. Məto ilat koateiuə əm məto-inu koatəlpah.

? Təmətе naoa u o naka? Pol təmətе naoa u məmə otələhəu ətuatɨp nətəlɨgən rəhalat e nɨtəlɨg-pa mɨnən rəha Iesu.

Pol təmən təwɨr kəm ilat

1 Io Pol, ne Saelas,* ne Timoti, etəhalən təwɨr kəm itəmat u niməfak əpəh ikɨn Tesalonaeka. Itəmat nəmotuwa kitiəh o Uhgɨn rəhatat Tata, ne Iərəmərə Iesu Kristo.

2 Pəs Uhgɨn Tata, ne Iərəmərə Iesu Kristo okuawte-in rəhalau nəwɨrən ne nəməlinuən kəm itəmat.

Nənwiwiən ne nəfakən rəha Pol

3 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn. Nian rafin itɨməhal ekəhaləto məmə ekəhaləkəike məhalən kəm Uhgɨn məmə nɨkitɨməhal tagien otəmat. Kən tətuatɨp əm məmə ekəhalol mihin nəhlan, məto-inu nian rafin nahatətəən rəhatəmat tatuwa matəskasɨk, kən nian rafin itəmat rafin noatolkeike pɨk itəmat mɨn, kən nolkeikeən ne nahatətəən əh katutəwiə matuər mətian mətian.

4 Tol nəhlan, itɨməhal etəhalən-iarəp kəm netəmim rəha niməfak rəha Uhgɨn e ikɨn mɨn rafin məmə nɨkitɨməhal tagien pɨk otəmat. Itɨməhal etəhalən nəhlan məto-inu nian rafin, itəmat nəkoatətul əskasɨk e nəmegəhən rəhatəmat e Kristo, kən itəmat motaskəlɨm əskasɨk əh nahatətəən rəhatəmat, nat əpnapɨn netəm ihluə koatol tərat kəm itəmat, kən mol itəmat nakoatəto nahməən tepət.

5 Natɨmnat mɨn əh tatəgətun məmə nolən rəha Uhgɨn o nakilən netəmim, in tətuatɨp əm. Nakoatos nahməən o nərəmərəən rəha Uhgɨn, kən noan nətul əskasɨkən e nəratən rəhatəmat, Uhgɨn otafin itəmat məmə nakotahmen-in nuwɨnən e nərəmərəən rəhan.

6 Tol nəhlan məto-inu nolən rəha Uhgɨn in tətuatɨp, kən in otol nalpɨnən kəm ilat u koatol nəratən kəm itəmat,

7 kən o nian kit in otos-ipɨnə namegən kəm itəmat itəm nakoatos nahməən, kitat min itəmat. Natɨmnat mɨn əh okotuwa motol nɨpahrienən nian Uhgɨn otol-arəp Iərəmərə Iesu itəm otɨsɨ-pən e nego e neai. In otuwa e nɨgəm itəm tatuəp pɨk ilat rəhan nagelo mɨn itəm kotəsanən.

8 In otol nalpɨnən kəm itəm mɨn u kotəruru Uhgɨn kən məsotətəu-pənən namnusən təwɨr rəha Iərəmərə Iesu rəhatat.

---

* **1:1:** E nəghatən Kris, nərgɨn u Saelas in 'Silfanus' **1:2:** Rom 1:7 **1:4:** 2 Kor 7:4; 1 Tes 2:19 **1:6:** Rom 12:19 **1:7:** 1 Tes 3:13 **1:8:** Aes 66:15

9 Uhgɨn otol nalpɨnən kəm ilat e nəratən itəm namnun tɨkə. Kən otahtosɨg-
in lilɨn ilat e nɨganəmtɨ Iərəmərə ne nəhag-əhagən asol rəha nəsanənən asol
rəhan.
10 Nat u otuwa e nian Iesu tatuwa mɨn. In otos nənwiwiən o natɨmnat
itəm təmol kəm iəfak mɨn rəhan, kən narmɨlat otiwɨg ron, itəmat mɨn itəmat
min ilat məto-inu nəmotahatətə e rəhatɨməhal nəghatən itəm eməhalən kəm
itəmat.
11 O natɨmnat mɨn u, nian rafin etəhaləfak otəmat məmə Uhgɨn otafin itəmat
məmə nakotahmen-in rəhan naunən. Kən etəhaləfak məmə Uhgɨn otol wək
e nəsanənən rəhan məmə, nətəlɨgən wɨr itəm nakotolkeike məmə nakotətəu-
pən, ne wək wɨr mɨn itəm tatɨsɨ-pən e nahatətəən rəhatəmat, okotol noan.
12 Itɨməhal etəhaləfak nəhlan məmə katɨləs-ipər nərgɨ Iərəmərə Iesu o
natɨmnat itəm təmol e nəmegəhən rəhatəmat, kən in otɨləs-ipər itəmat.
Natɨmnat mɨn əh otuwa e nəwɨrən rəha Uhgɨn rəhatat ne Iərəmərə Iesu Kristo.

2

Etəm Tatol Təfagə Rat Agɨn Nian Rafin

1 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn. Pəs ekəghat e nian rəhatat Iərəmərə Iesu Kristo
otuwa mɨn lan, kən Uhgɨn otuəfɨmɨn kitat min Kristo lan.
2 Etəhalətapəh məmə nɨkitəmat təsəht pɨkən, kən məsotautən e nəghatən eiuə
kit itəm katən məmə itɨməhal eməhalən. Katən məmə in nəghatən itəm tatɨsɨ-
pən o Uhgɨn, o namnusən kit, o naoa kit itəm tatən məmə Nian Rəha Iərəmərə
tɨnuwa rəkɨs.
3 Sotolən etəmim kit teiuə-in itəmat e nəghatən kit, məto-inu nian əh
otəsuwamən mətoarus nian itəm netəmim okotuwa tɨkɨmɨr mɨn rəha Uhgɨn
motol nəluagɨnən ilat min, kən Uhgɨn otol-arəp Etəm Tatol Təfagə Rat Agɨn
Nian Rafin, itəm Uhgɨn otərəkɨn pahrien tətəu-pən əm rəhan nalpəkauən
aupən rəkɨs.
4 In otuwa tɨkɨmɨr e natɨmnat rafin itəm netəmim koatəfak ron, ne natɨmnat
rafin itəm koatən məmə rəhalat uhgɨn mɨn. In əm un otɨləs-ipər atɨp in ilɨs
e natɨmnat mɨn rafin. Kən in otuwɨn məpələh e Nimə Rəha Uhgɨn, kən mən
məmə in Uhgɨn.
5 ?Tahro? ?Nəmotaluin məmə nian emətatɨg kitat min itəmat, ematən-ipɨnə
natɨmnat mɨn u?
6 Kən nɨnotɨtun nat naka itəm tətahtosɨg-in etəm əh-roiu məmə Uhgɨn otol-
arəp in e nian ətuatɨp rəhan.
7 Nəsanənən anion rəha Təfagə Rat Agɨn tɨnatol wək rəkɨs. Məto etəm itəm
tətahtosɨg-in nəsanənən əh, in otol nəhlan mətoarus-pən Uhgɨn otos-irəkɨs.
8 Kən Uhgɨn otol-arəp Etəm Tatol Təfagə Rat Agɨn Nian Rafin, itəm Iərəmərə
Iesu otərəkɨn in e nɨmətag e nohlɨn, kən mərəkɨn agɨn e nəhag-əhagən rəha
nuwamən rəhan.
9 Etəm Tatol Təfagə Rat Agɨn Nian Rafin otuwa mol wək e nəsanənən rəha
Setan, kən in otol nat pɨspɨs eiueiuə mɨn, ne nəmtətin eiueiuə mɨn, ne nat
eiueiuə mɨn itəm otol narmɨ netəmim tatiwɨg,
10 ne nəratən pɨsɨn pɨsɨn mɨn rafin itəm koteiuə-in netəm mɨn u itəm
kotaliwək e suatɨp tatuwɨn e nalpɨnən. Uhgɨn otərəkɨn ilat məto-inu kəmotən
əskasɨk məmə kəsotolkeikeən nɨpahrienən itəm tɨtun nosmegəhən ilat.
11 O nətəlɨgən əh, Uhgɨn tahl-ipən kəm ilat nat kit təsanən itəm tatol nətəlɨgən
rəhalat tatəlue. Tahl-ipən nat əh məmə okotən nɨpahrienən e neiueiuəən.

1:9: Aes 2:10 **1:10:** Kol 3:4 **1:11:** Kol 1:9; 1 Tes 1:2-3 **2:3:** 1 Tim 4:1; 1 Jon 2:18; 4:3 **2:4:** Esik 28:2; Dan 11:36 **2:8:** Aes 11:4; Nol Əpən 19:15 **2:9:** Nol Əpən 13:11-13

12 Kən tahl-ipən məmə Uhgɨn otən-iarəp nalpɨnən rəha netəmim rafin itəm
kəsotənən nɨpahrienən e nɨpahrienən, məto koatəto təwɨr agɨn nian koatol
nolən mɨn itəm tərat.

Iəfak mɨn okotəkəike motətul əskasɨk

13 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn itəm Iərəmərə tolkeike. Nian rafin ekəhaləkəike
məhalən tagkiu kəm Uhgɨn otəmat, məto-inu e nətuounən Uhgɨn təmɨtəpun
itəmat məmə otosmegəh itəmat. In otol nəhlan e wək rəha Narmɨn Rəhan
itəm tatələhəu kalɨn itəmat məmə rəhan, kən otosmegəh itəmat e nahatətəən
rəhatəmat e nɨpahrienən.
14 Uhgɨn təmaun-in itəmat o natɨmnat mɨn əh e namnusən təwɨr itəm
etəhalən-iarəp, məmə kitat kotuwa kitiəh kitat rəhatat Iərəmərə Iesu Kristo
e rəhan nɨsiaiiən, ne nəsanənən, ne nəhag-əhagən.
15 Tol nəhlan, piak mɨn ne wɨnɨk mɨn, otətul əskasɨk kən motaskəlɨm
nəgətunən itəm eməhalos-ipɨnə kəm itəmat e nəghatən itəm təmiet e
nohlɨtɨməhal, o nəghatən itəm nəmotafin e naoa eməhalahl-ipɨnə.
16 Uhgɨn rəhatat Tata təmolkeike kitat, kən e nəwɨrən rəhan təmɨləs-ipər
nɨkitat namnun tɨkə, kən təmol məmə kitat okotələhəu-pən əskasɨk rəhatat
nətəlɨgən lan. Kən pəs rəhatat Iərəmərə Iesu Kristo atɨp ilau Uhgɨn Tata,
17 okialəs-ipər nɨkitəmat kən mioal itəmat nakotəsanən e nolən wɨr mɨn
rafin ne nəghatən wɨr mɨn rafin.

3

Pol təmətapəh o nəfakən

1 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn. Inu namnun nəghatən. Otəfak otɨməhal məmə
nəghatən rəha Iərəmərə otuwɨn uəhai əm ikɨn mɨn rafin, kən netəmim
okotɨsiai-in motətəu-pən, tahmen əm etəmat itəm nəmotɨsiai-in motətəu-pən.
2 Kən otəfak otɨməhal məmə Uhgɨn otɨləs-irəkɨs itɨməhal o netəm rat, məto-inu
sənəmə netəmim rafin kotahatətə e Iərəmərə.
3 Məto Iərəmərə, nian rafin tatol rəhan nəghatən, kən in otol itəmat
nakotəsanən, kən matehm wɨr itəmat o Setan məmə otəsərəkɨnən itəmat.
4 Kən kitat kotɨtun wɨr e Iərəmərə məmə roiu itəmat nəkoatol nat naka itəm
eməhalən, kən nəkoatol əm nulan moatuwɨn moatuwɨn.
5 Pəs Uhgɨn otit nɨkitəmat e suatɨp rəha nolkeikeən rəha Uhgɨn ne nolən rəha
Kristo o nətul əskasɨkən nian nəratən otuwa.

Əsolən nolən rəha nəlpahən

6 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn. E nərgɨ Iərəmərə Iesu Kristo, etəhalən əskasɨk kəm
itəmat məmə nakotətul isəu o piatat mɨn itəm koatol nolən rəha nəlpahən, kən
məsotatɨgən motətəu-pən nəgətunən itəm nəmotos otɨməhal.
7 Itəmat atɨp nəkotɨtun məmə nəkotəkəike motətəu-pən nolən itəm eməhalol.
Nian emətəhlatɨg kitat min itəmat, eməsəhaləlpahən,
8 kən eməhalos-nəmtɨn nagwənən o netəmim, eməsəhalos əpnapɨnən. Məto
eməhalol wək pɨk, lapɨn ne lenian, eməhalol wək e nelmɨtɨməhal məmə
esəhalos-ipɨnəən wək əskasɨk otəmat o nehmən itɨməhal.
9 Tətuatɨp otɨməhal məmə ekəhalətapəh otəmat məmə nakoatehm itɨməhal,
məto itɨməhal eməsəhalolən nəhlan məto-inu itɨməhal ekəhalolkeike məmə
ekəhaləgətun itəmat e nolən itəm tətuatɨp məmə nakotətəu-pən.
10 Kən nian emətəhlatɨg əh kitat min itəmat, eməhalos-ipɨnə lou u məmə,
“Okəmə etəmim tapəs wək, okol kəsos-ipənən nagwənən kəm in.”

2:13: Efes 1:4; 2 Tes 1:3 **3:4:** 2 Kor 7:16; Kal 5:10 **3:6:** Rom 16:17 **3:7:** Fil 3:17 **3:8:** 1 Tes 2:9 **3:9:** 1 Kor 9:4; 1 Tes 1:6

11 Ekəhalən nəhlan məto-inu eməhaləto məmə netəmim neen un itəmat min
ilat koatəlpah, ilat kəsotolən wək kit, ilat iəghat tɨpɨk mɨn, məto kəsotolən wək.
12 E nərgɨ Iərəmərə Iesu Kristo, ekəhalən kən məhaluəh nɨki netəmim itəm
kotol nəhlan məmə okotəkəike motapəs negəsən motatɨg mətɨg əm, kən motol
wək o nətouən nagwənən nɨgɨlat.
13 Kən itəmat piak mɨn ne wɨnɨk mɨn, əsotəpouən o nolən nat itəm tətuatɨp.
14 Okəmə suah kit təsətəu-pənən rəhatɨməhal nəghatən e naoa u, kən
nəkotəkəike motol məmə netəmim okotɨtun məmə in pah. Kən məsotuwɨnən
iuəhkɨr ron məmə nəkotol in taulɨs o nolən rəhan.
15 Məto nəsotəplanən in məmə rəhatəmat kit tɨkɨmɨr, məto in piatəmat kit,
kən təwɨr məmə nakotəhgaiir lan.

Namnun nəghatən

16 Kən pəs Iərəmərə rəha nəməlinuən, in pɨsɨn əm otos-ipɨnə nəməlinuən
nian rafin e nolən mɨn rafin. Pəs Iərəmərə tətatɨg itəmat min itəmat rafin.
17 Io Pol, iatos pen matəte əm e nelmək nəghatən u rəha nənən təwɨr kəm
itəmat. Kən e naoa mɨn rafin ekəte nəhlan məmə nəkotɨtun in naoa rəhak.
Inu nolən rəha nəteən rəhak.
18 Pəs rəhatat Iərəmərə Iesu Kristo otawte-in rəhan nəwɨrən kəm itəmat
rafin.

3:11: 1 Tim 5:13 **3:12:** 1 Tes 4:11 **3:13:** Kal 6:9 **3:15:** 1 Tes 5:14

1 Timoti
Naoa itəm Pol təmaupən məte tuwɨn kəm Timoti
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u 1 Timoti

?Pah təmətе naoa u? Aposol Pol təmətе naoa u.

?Təmətе tatuwɨn kəm pah? Təmətе tatuwɨn kəm Timoti. Timoti in etəm aluə kit itəm təmaiir e taon u Listra. Mama rəhan in noanol kit rəha Isrel, kən rəhan tata in Iaihluə kit. Timoti in fren kit rəha Pol, kən nian rafin katian əpəh ikɨn mɨn matuən-iarəp namnusən təwɨr rəha Iesu Kristo. Pol tolkeike pɨk Timoti, tol nəhlan kən in tətaun-in Timoti məmə tahmen e nətɨn ətuatɨp.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təmətе? Pol təmətо məmə iəgətun eiueiuə neen e niməfak əpəh Efesas, kən mol in tahl-ipən Timoti məmə otuwɨn məgətuatɨp-in neiuəən əh. Okəm-naka, Timoti təmuwa tahmen e pasta rəha niməfak əh Efesas, nat əpnapɨn məmə in etəm aluə əm. Nəgətun eiueiuəən mɨn əh koatəgətun məmə netəmim okotəkəike motətəu-pən nətəlɨgən rəhalat e nolən rəha netəmim o nosən nəmegəhən itəm namnun tɨkə. Koatən məmə netəmim okotəkəike motɨtun nɨpətɨ nəghatən anion mɨn, kən motol natɨmnat neen itəm ilat kəmoatən.

?Təmətе naoa u o naka? Pol təmətе naoa u matən-iarəp nətəlɨgən neen rəhan kəm Timoti matɨləs-ipər rəhan nətəlɨgən, kən məmə otasitu e niməfak rəha Efesas. Pol tatəghat-in nolən wɨr mɨn rəha nəfakən, ne nehm wɨrən netəm koatəfak. Kən matən-iarəp nolən wɨr mɨn itəm netəm-iasol mɨn rəha niməfak ne iəfak mɨn u okotətəu-pən. Kən namnun nəghatən itəm Pol təmən kəm Timoti tatən məmə, in otəkəike muwa etəm wɨr kit rəha nol wəkən rəha Iesu Kristo. Kən rəhan nolən otəkəike mətuatɨp wɨr.

Pol təmən təwɨr kəm Timoti

1 Timoti. Io Pol, iakatən təwɨr kəm ik. Kən io aposol kit rəha Kristo Iesu
məto-inu Uhgɨn u itəm təmosmegəh kitat, ne Kristo Iesu itəm in nɨpətɨ na-
hatətəən rəhatat məmə o nian kit Uhgɨn otosmegəh kitat, ilau əm kəmuahləpis
io məmə ekol wək u.
2 Rəhalau nahatətəən e Kristo tahmen ahmen əm, kən tol nəhlan in tahmen-
pən əm məmə ik nətɨk pahrien. Pəs Uhgɨn Tata rəhatat ilau Kristo Iesu,
Iərəmərə rəhatat, okuawte-in rəhalau nəwɨrən kəm ik, kən muasəkitun ik, kən
muələhəu nəmə̈linuən tətatɨg ron ik.

Pol təmolkeike məmə Timoti otahtosɨg-in iəgətun eiueiuə mɨn

3 Aupən ikɨn e nian ematuwɨn Masetonia, kən io emən kəm ik məmə
io ekolkeike pɨk məmə onakətatɨg Efesas, kən rəhak nətəlɨgən tatol əm
min-nulan. Netəmim neen əh-ikɨn kotatɨg itəm ilat koatəgətun netəmim e
nəghatən mɨn itəm kotərat. Məto ik onakahtosɨg-in ilat məmə okəsotolən
nolən əh.
4 Ilat okotəkəike motapəs nolən mɨn əh itəm koatən nəghatən eiueiuə mɨn
itəm koatəghat-in noanol mɨn aupən ikɨn. Nəghatən mɨn əh in tatiuw-pa əm
tɨməht, məto in to təsasituən e netəmim məmə ilat okotɨtun nalpəkauən rəha
Uhgɨn inu okotahatətə əm lan.
5 Məto noa nəghatən u məmə nolkeikeən tatər e nɨkitəmat. Nolkeikeən tatər
e nɨki suah kit nian nɨkin təwɨr təfagə rat tɨkə lan, kən in tɨtun məmə nolən rat
kit təsatɨgən lan, kən tətahatətə pahrien əm e Iesu.

1:2: Wək 16:1-3; Taet 1:4 **1:4:** 1 Tim 4:7; Taet 1:14

6 Netəmim neen kinotapəs nolən ətuatip u, kən ilat kinotəruru rəkis rəhalat
suatip, məto koatətəu-pən nəghatən alməl min əh.
7 Ilat kotolkeike məmə netəmim koatən məmə ilat kotenatig wir e Lou rəha
Uhgin, məto ilat kəsotitun wirən nipəti nəghatən itəm koatən, ne nəghatən min
itəm koatən pik ilat.
8 Kitat kotitun wir Lou rəha Uhgin məmə təwir okəmə kitat kotitun wir wək
rəha Lou kən moatətəu-pən e nolən itəm Uhgin tolkeike.
9 Nian rafin kitat okotəkəike motitun məmə Lou təməsuwamən o netəm
kotətuatip, məto Lou in rəha netəm rat ne netəm koatəht Lou: netəm
kəsotisiai-inən Uhgin ne nol təfagə rat; netəm rəhalat nolən teko-eko
kotəuhlin mentalat o nəfakən; netəm kəmotohamnu rəhalat tata ne mama;
netəm koatohamnu itəm;
10 nəman ne nipitan itəm kinotol marit rəkis, məto koatan əpnapin; nəman
koatit atip ilat min kən nipitan koatit atip ilat min; netəmim katosalim-
in iolwək min məmə okotos məni elat; ne netəm koateiueiuə, ne netəm
koateiueiuə e nian koatəghat e kot; ne netəm koatol nolən pisin neen min.
Əwəh, in nipahrienən məmə Lou in rəha netəmim itəm koatol natimnat rafin
əh itəm tatərəkin nəghatən min itəm kotətuatip.
11 Nəghatən ətuatip min u, koatisi-pən e namnusən təwir moepən rəha
Uhgin, Uhgin etəm təwir tətuatip. Namnusən u in təmos-ipa kəm io məmə
ekən-iarəp.

Pol nikin təmagien o Kristo

12 Io ekatən tagkiu kəm Kristo Iesu, Iərəmərə rəhatat, itəm tatos-ipa
nəsanənən kəm io o wək u, məto-inu in tatehm io məmə iakaskəlim wir wək
rəhan kən məsapəsən, kən in təməhləu-pa wək u mətahləpis io məmə ekol.
13 Aupən ematəghat rat e nərgin, kən ematoh nəfak matol tərat kəm Iesu.
Nat əpnapin io ematol pap min-nulan məto in təmasəkitun io məto-inu io
eməsənən əh nipahrienən lan, kən emərurу məmə nat naka itəm io ematol
in tərat.
14 Məto nolkeikeən rəha Iərəmərə rəhatat in iahgin iahgin pik ron io,
maprəkis-in nolən rat min rəhak. Kən tatətəlmin nikik o nahatətəən lan ne
nolkeikeən itəm tatisi-pən o Kristo Iesu.
15 Inu nəghatən tatən pahrien, kən kitat kotəkəike motən nipahrienən lan:
Kristo Iesu təmuwa e nətueintən məmə otosmegəh netəm kotərat, kən io etəm
rat agin taprəkis-in rafin ilat.
16 Məto Uhgin təmasəkitun io, etəm rat agin, tahmen e nəmtətin kit itəm
tatəgətun məmə nətəligən rəhan kaifəməh, namnun tikə, tatuwin o netəm
kotərat, pəs netəmim neen kotehm kən motuarisig-in suatip kitiəh əm məmə
okotahatətə e Iesu kən in tosmegəh ilat mos-ipən nəmegəhən lilin kəm ilat.
17 !Kotənwiwi Uhgin! Pəs kotisiai-in Uhgin rəhatat. In Iərəmərə lilin; in
təsimisən; kəsehmən in; kən in pisin əm in Uhgin. Pəs koatiləs-ipər nərgin
tatuwin matuwin matuwin namnun tikə. Əwəh.
18 Kən inəh nətik Timoti. Inu rəhak nəghatən tahmen-pən e nəghatən rəha
ien min itəm kəmoatən kəm ik aupən. Ik onakəkəike maskəlim nəghatən min
əh pəs tol rəham nətəligən təskasik, kən ik onakəluagin wir e nəluaginən rəha
nahatətəən.
19 Askəlim rəham nahatətəən təskasik, kən ol nolən itəm ik nəkitun məmə in
tətuatip e niganəmti Uhgin. Məto netəmim neen ilat koatol nolən neen itəm
ilat kotitun məmə tərat, kən kəmotərəkin rəkis rəhalat nahatətəən, tahmen e
suah kit itəm tatiləs nego matər e nimas tətəhap-əhap agin matərat.

1:8: Rom 7:12,16 **1:12:** Wək 9:15; 1 Kor 15:9-10; Kal 1:15-16 **1:13:** Wək 8:3; 9:1-5 **1:15:** Luk 19:10

20 Suah mil u Haemeneus ne Aleksanta ilau kəmian motol kitiəh əm ilat
netəm mɨn u. Io enegəhan-in rəkɨs ilau məmə katuəməhl-pən e nelmɨ Setan
məmə okiatun məmə okəsuən ratən Uhgɨn.

2

Nolən rəha nəfakən

1 Nat aupən itəm ekolkeike məmə ekən, in tol nulan. Io iatən əskasɨk kəm
itəmat məmə itəmat nəkotəkəike moatəfak kəm Uhgɨn o netəmim rafin, kən
motən kəm Uhgɨn məmə nɨkitɨmat tətagien o natɨmnat itəm in təmol ilat.
2 Kən e nian rafin itəmat onəkotəkəike moatəfak o netəm koatərəmərə ne
netəm-iasol mɨn rəhatat məmə kitat rafin okotatɨg e nəməlinuən kən motatɨg
mətɨg, pəs kitat kotɨsiai-in wɨr Uhgɨn kən rəhatat naliwəkən in tətuatɨp.
3 Nolən rəha nəfakən mɨn u in təwɨr pɨk, kən in otol Uhgɨn Iosmegəh rəhatat
nɨkin otagien lan.
4 Uhgɨn u, in tolkeike məmə otosmegəh netəmim rafin, kən molkeike məmə
ilat okotɨtun motən nɨpahrienən e nəghatən pahrien rəhan.
5 Otəfak o netəmim rafin məmə ilat okotahatətə e Uhgɨn məto-inu Uhgɨn
kitiəh əm tətatɨg, kən suah kitiəh əm tatətul in suatɨp o nosən netəmim muwɨn
kotol kitiəh ilat Uhgɨn, etəmim əh Kristo Iesu.
6 E nian ətuatɨp, in əm təmos-ipa rəhan nəmegəhən o nətouən suatɨp rəha
netəmim rafin məmə otɨkɨs ilat e təfagə rat rəhalat. Kən inu tatəgətun məmə
Uhgɨn tolkeike məmə otosmegəh netəmim rafin.
7 Kən o nəghatən əh, Uhgɨn təmɨləs-ipər io məmə io aposol kit rəhan o nən-
iarəpən namnusən təwɨr u kəm Iaihluə mɨn, netəmim itəm kəsənən məmə
netəm Isrel, kən təmɨləs-ipər io məmə iəgətun kit rəha nahatətəən pahrien. Io
iatən pahrien, eseiueiuəən.
8 Kən ikɨn mɨn rafin, iakolkeike məmə nəman okotəghat kəm Uhgɨn
e nəfakən. Kən nian koatɨləs-ipər nelmɨlat məmə okotəfak kəm Uhgɨn,
iakolkeike məmə nəmegəhən rəhalat otətuatɨp, kən nɨkilat təsahmən, kən
məsotəhaiən ilat mɨn.
9 Kən io iakolkeike məmə nɨpɨtan u iəfak mɨn okotuwɨn e rəhalat napən
itəm tətuatɨp kən matəfətain wɨr ilat, məsotiuwən nətəlɨgən rəha nəman, kən
məsotolən məmə netəmim okotehm o nausitən. Kən ilat kəsotolən noanu-
lat məmə okotausit ron. Kən ilat kəsotuwɨn-inən natɨmnat mɨn o niuwən
nətəlɨgən rəha netəmim, iatən natɨmnat mɨn tahmen-pən e napən mɨn itəm
nəmtɨlat tiəkɨs, o nat kit kəmol e iaen u kol tatɨpɨt-ɨpɨt, o nat kit kəmol e perel
inu kəpiel itəm nəmtɨn tiəkɨs.
10 Məto iakolkeike məmə nɨpɨtan u iəfak mɨn, rəhalat nətəlɨgən otəsuwɨnən
o malə-malə rəha nɨpətɨlat o nehmən, məto okotol malə-malə e nəmegəhən
rəhalat, inəh ilat okotol nolən mɨn itəm otasitu e netəmim, nolən mɨn itəm
tətuatɨp o nɨpɨtan itəm koatən məmə ilat koatəfak kəm Uhgɨn.
11 Nian nəman okoatəgətun e niməfak, nɨpɨtan okotəkəike moatətəlɨg-in
məsotagətən, kən motəkəike motos-iəhau ilat, kən motɨsiai-in iəgətun mɨn,
kən motətəu-pən iəgətun mɨn əh itəm koatəgətun.
12 Io esegəhan-inən nɨpɨtan məmə okotəgətun kən motərəmərə e nəman. Ilat
okotəkəike kəsəghatən,
13 məto-inu aupən ikɨn, Uhgɨn təmaupən mol Atam, uarisɨg ikɨn təpanol If.

1:20: 1 Kor 5:5; 2 Tim 4:14-15 **2:6:** Rom 3:29-30; Kal 1:4 **2:7:** Wək 9:15; Kal 2:7-8; 2 Tim 1:11
2:9: 1 Pita 3:3-5 **2:10:** 1 Tim 5:10 **2:12:** 1 Kor 14:34 **2:13:** Jen 2:7,21-22; 1 Kor 11:8-9

14 Kən sənəmə Atam u Setan təmeiuə-in aupən kən tol nəwian, məto If u
təmol nəwia Setan kən mətgəhl lou rəha Uhgɨn.
15 Məto Uhgɨn otosmegəh nɨpɨtan nian ilat koatol ətuatɨp wək rəhalat, inu
neməǩən ne nehm wɨrən nɨsualkələh. In otosmegəh ilat okəmə koataskəlɨm
əskasɨk nolən rəha nahatətəən, ne nolən rəha nolkeikeən netəmim, ne nolən
rəha nəmegəhən itəm tətuatɨp.

3

Netəm-iasol mɨn rəha niməǩfak

1 Inu nəghatən tatən pahrien məmə, "Okəmə etəmim kit tolkeike məmə in
otuwa etəm-iasol kit rəha niməǩfak, kən in təmolkeike wək kit itəm təwɨr."
2 Kən etəm-iasol tol nəhlan:
okəǩaike kəsehm-pənən nolən rat kit lan;
in rəhan pətan kitɨəh əm;
tatehm wɨr nəmegəhən rəhan nian rafin;
tatol natɨmnat e nɨtunən;
katɨsiai-in;
tatehm wɨr netəmim itəm koatuwɨn iman ikɨn;
in iəgətun wɨr kit;
3 sənəmə etəmim kit rəha napɨsən o nəmouən;
məto in etəm mətɨg;
sənəmə in etəmim rəhan nəghatən tɨtatɨperəh pɨk tahmen e kaluəluə;
nɨkin təsuwɨn pɨkən e məni;
4 in otəǩaike matərəmərə wɨr e rəhan mɨn, kən mol məmə rəhan nɨsualkələh
koatol nəwian moatɨsiai-in wɨr.
5 ?Məto okəmə in təruru nərəmərə wɨrən o rəhan mɨn, kən in otaroh nəhlan
mərəmərə o niməǩfak rəha Uhgɨn?
6 Etəm tətahatətə wi e Iesu, in təsahmenən məmə otos wək u məta in tatos-
ipər pɨk in, kən Uhgɨn tol nalpɨnən kəm in tol məmə təmol mihin e Setan
u iausit pɨk.
7 Kən etəm-iasol, rəhan nolən otəǩaike məwɨr mətuatɨp məmə netəm
kəsotəfakən okotən məmə in etəm təwɨr. Okəmə təsol mihinən, məta
noanɨkulu rəha Setan toh pɨkən, kən nərgɨn in otərat.

Netəm kotasitu e niməǩfak

8 E nolən kitɨəh əm, dikon mɨn, rəhalat nəmegəhən otəǩaike mətuatɨp wɨr,
kən moatən əm nɨpahrienən e nian rafin. Netəm koatapɨs o kotolkeike pɨk
məni, kəsotahmenən o naskəlɨmən wək u.
9 Ilat netəmim itəm kotɨtun məmə nolən rat kit təsatɨgən elat, kən
moataskəlɨm əskasɨk nəghatən pahrien mɨn rəha Iesu Kristo itəm Uhgɨn təmol
əp.
10 Netəm kotol nəhlan, niməǩfak otəǩaike makil wɨr rəhalat nəmegəhən,
okəmə kəsehm-pənən nat kit tərat elat, kən ilat okotos wək rəha dikon.
11 Məto nɨpɨtan rəha netəm koatasitu e wək rəha niməǩfak, ilat mɨn
okotəǩaike motol rəhalat nəmegəhən tətuatɨp wɨr. Təsəwɨrən məmə ilat
nɨpɨtan iən nɨkalɨtəm, o nɨpɨtan rəha napɨsən, məto ilat nɨpɨtan itəm netəmim
koatahatətə elat e nian rafin.
12 Suah kit itəm tatos wək rəha dikon, in otəǩaike mos rəhan pətan kitɨəh əm,
kən in otəǩaike matərəmərə wɨr e rəhan mɨn nɨsualkələh ne rəhan latuənu.

2:14: 2 Kor 11:3; Kal 3:1-6 **3:6:** Taet 1:6-9 **3:7:** 2 Kor 8:21 **3:11:** Taet 2:3

13 Netəmim itəm koatol-wɨr wək u rəha dikon, nərgɨlat in otəwɨr lan, kən
rəhalat nətəlɨgən in otəskasɨk pɨk o naskəlɨmən nahatətəən rəhalat e Kristo
Iesu.

Nəukətɨn nahatətəən rəhatat

14 Roiu əh, nian iakatəte naoa u kəm ik, nɨkik tatəht məmə, otəsuwəhən kən
ekɨmnə mehm ik.
15 Məto okəmə esɨmnə uəhaiən, kən naoa u in otən natɨmnat rafin itəm kitat
nenətɨ Uhgɨn okotətəu-pən. Inu kitat u nəfak, kən Uhgɨn rəhatat tatəmegəh
mətatɨg namnun tɨkə. Kitat netəm nəfak u kotaskəlɨm nəghatən pahrien, kən
matehm wɨr.
16 Nɨpahrienən, nəghatən pahrien rəha Iesu Kristo itəm Uhgɨn təmol əp, in
nat pɨspɨs itəm in iahgin, kən tol nəhlan:
Kristo in təmuwa etəmim kən netəmim kəmotəplan.
Kən Narmɨn Rəha Uhgɨn tatəgətun wɨr məmə Iesu tətuatɨp wɨr.
Kən nagelo mɨn kəmotehm in.
Kən katən-iarəp namnusən təwɨr rəhan kəm netəmim ikɨn pɨsɨn pɨsɨn mɨn.
Kən netəmim rəha nətueintən u kotahatətə lan.
Kən Uhgɨn təmos muwɨn ilɨs e neai mətuatɨg ilau min.

4

Iəgətun eiueiuə mɨn

1 Narmɨn Rəha Uhgɨn tatən-iarəp wɨr məmə e nian mɨn uarisɨg Iesu
otəpanuwa lan, netəmim tepət okotapəs nətəu-pənən nolən pahrien rəha
nahatətəən e Uhgɨn. Ilat okotətəu-pən narmɨn eiueiuə mɨn kən motətəu-pən
nəgətunən rəha iərmɨs mɨn.
2 Nəgətunən mɨn əh koatɨsɨ-pən o iəgətun mɨn itəm koatən məmə rəhalat
nəghatən in nɨpahrienən, məto ilat koateiueiuə, kən məsotolən nat itəm
koatən. Netəm mɨn əh, nətəlɨgən rəhalat teko-eko agɨn, kən kɨnotəruru nakilən
məmə nəghatən pahrien hiə kən nəghatən eiueiuə hiə.
3 Ilat koatəgətun netəmim moatən məmə okəsotolən marɨt, kən moatəgətun
ilat məmə okəsotunən nagwənən mɨn neen. Məto Uhgɨn təmol nagwənən mɨn
əh məmə okotun ilat. Kən kitat u koatəfak kotɨtun nɨpahrienən, kotɨtun nosən,
kəfak kənwiwi Uhgɨn ron, kən motun,
4 məto-inu natɨmnat rafin itəm Uhgɨn təmol ilat kotəwɨr əm. Nat kit tɨkə
məmə okəsotunən. Kitat kotɨtun nunən natɨmnat rafin okəmə kitat koatəfak
moatənwiwi Uhgɨn ron,
5 məto-inu Naoa Rəha Uhgɨn tatən məmə ilat kotəwɨr, kən kitat koatəfak ron.
Kən roiu, nagwənən mɨn əh kotəwɨr əm.

Iolwək təwɨr rəha Kristo Iesu

6 Okəmə natən-iarəp nəghatən u kəm piatat mɨn ne wɨnɨtat mɨn, kən ik
iolwək təwɨr kit rəha Kristo Iesu. Kən tatəgətun məmə ik etəmim kit itəm
natun nəghatən wɨr mɨn rəha nahatətəən ne nəgətunən ətuatɨp matəmegəh
lan, kən rəham nəmegəhən tatətəu-pən nəghatən mɨn əh rafin.
7 Apəs, əsətəlɨg-inən nəghatən eiueiuə mɨn itəm nətəlɨgən rəha Uhgɨn tɨkə lan,
nəghatən mɨn u tahmen namsu əpnapɨn mɨn itəm nɨpətɨn tɨkə. Məto əgətun
atɨp rəham nəmegəhən məmə tatətəu-pən Naoa Rəha Uhgɨn.
8 Nolən rəha nehm wɨrən nɨpətɨm məmə in otəsanən, in təwɨr o natɨmnat
mɨn neen, məto okəmə natəgətun atɨp rəham nəmegəhən e nolən rəha Uhgɨn,

3:16: Mak 16:19; Kol 1:23; 1 Jon 2:18 **4:3:** Jen 9:3; Rom 14:6; 1 Kor 10:30-31 **4:7:** 1 Tim 1:4

kən in təwɨr məmə otasitu e natɨmnat rafin e nəmegəhən rəha nətueintən u, ne rəha nəmegəhən lilɨn.
9 Inu nəghatən tatən pahrien, kən kitat kotəkəike motən nɨpahrienən lan.
10 Kənu kitat koatol pɨk wək o iəgətun atɨpən rəhatat nəmegəhən e nolən əh, məto-inu kɨnotahatətə rəkɨs e Uhgɨn u tatəmegəh kən mətatɨg itulɨn, kən in Iosmegəh rəha netəmim rafin, məto in tatosmegəh əm netəm mɨn u itəm koatahatətə lan.
11 Əgətun natɨmnat mɨn əh kəm netəmim, kən mən-ipən kəm ilat məmə okotəkəike moatətəu-pən.
12 Pəs netəmim okəsotehm əhauən ik məto-inu ik etəm aluə əm kit. Məto ol rəham nəmegəhən tətuatɨp wɨr məmə netəmim okotəplan məmə ik etəm mətə, kən ilat kotɨtun nətəu-pənən ik e nəghatən mɨn, ne nəliwəkən, ne nolkeikeən, ne nahatətəən, ne nolən ətuatɨp.
13 Ol natɨmnat mɨn əh, kən nat kɨsɨl mɨn, ol iləhal u məmə rəham wək okəhalətul aupən e rəham nəmegəhən mətoarus ekɨmnə: afin Naoa Rəha Uhgɨn kəm netəmim, kən mən-iarəp Naoa Rəha Uhgɨn, kən məgətun Naoa Rəha Uhgɨn.
14 Timoti, Uhgɨn təmos-ipɨnə kəm ik rəhan nasituən o nolən wək rəhan nian elta mɨn rəha niməfak kəmotələhəu-pən nelmɨlat lam, kən ien mɨn neen rəhalat kəmotən-iarəp nəghatən itəm Uhgɨn təmən lam. Əsapəsən nasituən əh.
15 Ik onakəkəike matol wək mɨn u, kən rəham nətəlɨgən otəkəike mətatɨg əskasɨk e natɨmnat mɨn u pəs netəmim kotɨtun nehmən məmə rəham nəmegəhən ne rəham wək tatəwiə wɨr.
16 Atehm wɨr nolən mɨn e nəmegəhən rəham, kən ol rəham nəgətunən məmə in tatətuatɨp e nian rafin. Onakəkəike mətalkut əskasɨk məmə onəkol natɨmnat mɨn əh, məto-inu okəmə nakol, kən onakosmegəh itəmat netəm koatətəlɨg-in ik.

5

Nolən rəha nɨsiaiən o nəghatən kəm netəmim

1 Səghat əskasɨkən e iaguɨhl mɨn, məto əghat kəm ilat e nɨsiaiən məmə nakiuw rəhalat nətəlɨgən, tahmen əm mə ilat rəham tata ətuatɨp mɨn. E nolən kitiəh mɨn əm, ol tahmen əm kəm netəm aluə tahmen məmə ilat piam ətuatɨp mɨn.
2 Əghat mətɨg e nɨsiaiən kəm nɨpɨtaguɨhl mɨn tahmen məmə rəham mama ətuatɨp mɨn. Rəham nəghatən ne nolən mɨn kəm nɨpɨtan itəm koatetəm aluə otəkəike mətuatɨp agɨn, tahmen məmə ilat wɨnɨm mɨn.

Nolən rəha nehm wɨrən nəutahlɨmɨs mɨn

3 Niməfak otəkəike matehm wɨr nəutahlɨmɨs mɨn itəm rəhan mɨn kotɨkə agɨn o nehmən ilat.
4 Məto nəutahlɨmɨs kit u nenətɨn mɨn əh-ikɨn o mipɨn mɨn əh-ikɨn, ilat okotəkəike motɨtun paupən məmə wək rəha netəm koatəfak, ilat okotaupən motehm wɨr atɨp rəhalat mɨn. Nolən u tahmen əm məmə koatətou rəhalat kaon kəm rəhalat mama ne tata ne pipi mɨn, kən inəh Uhgɨn nɨkin tagien ron.
5 Məto nəutahlɨmɨs itəm tətatɨg in pɨsɨn agɨn əm, etəmim tɨkə o nehmən in, in tatələhəu-pən əskasɨk rəhan nətəlɨgən tətatɨg e Uhgɨn. In əh e nian rafin, lapɨn ne e nərauiəgən, in tatəfak kəm Uhgɨn məmə otətasitu lan.
6 Məto nəutahlɨmɨs u tatətəlɨg-in pɨk natɨmnat rəha nɨpətɨn o nətoən təwɨr lan, in tatəmegəh, məto e narmɨn tahmen məmə in tɨnɨmɨs rəkɨs.

4:10: 1 Tim 2:3-4 **4:12:** Taet 2:15 **4:14:** 2 Tim 1:6

7 Ik onakəkəike mən-ipən nəghatən min əh kəm niməfak məmə ilat
okotəkəike motol pəs netəmim kəsotən ratən ilat.
8 Suah kit otəkəike mehm wir rəhan min, kən maupən mehm wir rəhan
ətuatip min. Məto okəmə in təsolən, tatəgətun məmə təməuhlin məntaan e
nolən rəha nəfakən, in tərat maprəkis-in etəm təsəfakən.
9 Okəmə nakəte-pən nərgi nəutahlimis kit e naoa rəha nasituən məmə
niməfak otasitu elat, rəhan nup in otəkəike mos sikiste, kən rəhan iərman
kitiəh əm aupən.
10 Kən in pətaguihl kit itəm netəmim koatisiai-in o rəhan nolən wir ne
nasituən min itəm in tatol, tahmen məmə in tatehm wir rəhan nisualkələh;
kən nian iapispis min okotuwa iman ikin, tatol təwir kəm ilat; kən matos-
iəhau atip in mətasitu e netəm koatəfak;* kən mətasitu e ian-rat min; kən
rəhan nətəligən təskasik məmə otol wək min itəm təwir.
11 Məto səte-pənən nərgi nəutahlimis min itəm kəsotipitaguihlən əh e naoa
rəha nasituən, məto-inu uarisig ikin okəmə nətəligən rəha nol minən marit
tinuwa məskasik e nikilat minaprəkis-in nətəligən rəhalat e Kristo, kən ilat
kotəmə okotol min marit.
12 Kən Uhgin in otakil mol nalpinən kəm ilat məto-inu kəmotətgəhl rəhalat
noanawil itəm kəmotol kəm in aupən.†
13 Kən nat tərat kit min, məta ilat koatəpou kən motos nolən rəha nuwinən
e nimə min rafin moatən nəghatən itəm nipətin tikə. Uarisig ilat kotuwa
motərat pik o nosən musmus e nəghatən rəha suah pisin o nosən muwin
məhləmisin nimə me mənig lan, kən ilat kotolkeike məmə okotən pik nəghatən
rəha netəm pisin, kən ilat koatən nəghatən min neen itəm təsahmenən məmə
okotən.
14 Kən io ekatən kəm nəutahlimis min itəm kəsotipitaguihlən məmə təwir
ilat okotol min marit, kən motiləs nisualkələh, kən okotehm wir rəhalat min.
Kən okəmə kotol nəhlan, kən məsotos-ipənən kuhal kit kəm rəhatat tikimir
min məmə okotən rat kitat.
15 Məto nəutahlimis neen kinotapəs rəkis suatip ətuatip kən moatətəu-pən
Setan.
16 Nipitan u iəfak min okotəkəike moatehm wir nəutahlimis min rəhalat,
məsotəhlman-pənən ilat kəm niməfak məmə otatehm ilat. Kən niməfak in
otatehm əm nəutahlimis min u rəhalat netəmim kotikə agin məmə okoatehm
ilat.

Wək rəha netəm-iasol rəha niməfak

17 Elta min itəm koatərəmərə wir e wək rəha niməfak, niməfak otəkəike
misiai-in ilat, kən matətou ilat. Kən iəgətun min ne netəm koatən-iarəp Naoa
Rəha Uhgin, ilat koatətul aupən məmə okisiai-in ilat.
18 Məto-inu Naoa Rəha Uhgin tatən məmə, "Nian kau kit tatol wək kit rəham,
kən okəmə tolkeike məmə otun kit, sahtosig-inən." Kən tatən min məmə,
"Nian suah kit tatol wək, məto okəike kətou in lan."
19 Əsətəlig-inən nəghatən rəha etəmim kitiəh əm itəm tatən məmə elta kit
rəha niməfak təmol nolən rat, məto okəmə etəmim kəiu o kisil katəhalən, kən
nakətəlig-in rəhaləhal nəghatən.

---

* **5:10:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, "Kən tətaikuas e nelki netəmim rəha Uhgin." - Nolən əh tatəgətun məmə in pətan kit tatos-iəhau atip in; kən nikin tagien o nasituən e netəmim. † **5:12:** E nian əh, nəutahlimis min neen kəmotos noanawil rəhalat kəm Uhgin məmə okəsotolən marit, kən ilat okotol əm wək rəha niməfak. Kən okəmə nəutahlimis kit tolkeike məmə in otol marit min, kən in otətgəhl rəhan noanawil itəm təmol kəm Uhgin. **5:13:** 2 Tes 3:11 **5:14:** 1 Kor 7:9 **5:18:** Dut 25:4; Mat 10:10; 1 Kor 9:9 **5:19:** 2 Kor 13:1

20 Kən okəmə etəm-iasol kit rəha niməfak tatol nat kit tərat, kən natəghat
əskasɨk kəm in e nɨganəmtɨ netəmim rafin rəha niməfak, kən tol nəhlan
netəmim okotəgɨn o nolən nat tərat mɨn.
21 E nɨganəmtɨ Uhgɨn, ne Iesu, ne nagelo mɨn itəm Uhgɨn təmɨtəpun rəkɨs
ilat, io ekatən əskasɨk kəm ik məmə ik onakəkəike mətəu-pən nəghatən rəhak
e nolən itəm in tətuatɨp. Ik onakəsolən nolən pɨsɨn kəm suah kit, kən matɨg
mol pɨsɨn mɨn kəm suah kit. Məto onəkol tahmen ahmen əm kəm ilat rafin.
22 Əsələs-ipər ueiuəhaiən etəmim məmə in otos wək rəha niməfak, inu
nakoatələhəu-pən nelmɨtəmat moatəfak lan. Məto-inu okəmə in suah kit itəm
rəhan əh-ikɨn nolən rat, kən rəhan nolən rat otatɨg lam, tahmen məmə ik mɨn
nəmos rəhan nolən rat. Məto ol əm rəham nəmegəhən tatuwiwi matətuatɨp e
nian rafin.
23-25 Netəmim neen kitat kotɨtun məmə ilat nol təfagə rat, kən kotɨtun məmə
Uhgɨn otol nalpɨnən kəm ilat. Məto neen rəhalat təfagə rat tatəhluaig əh-roiu,
məto uarisɨg okəpanotəplan. Kən tahmen ahmen əm, nian tepət wək itəm
təwɨr mɨn, kitat kotɨtun əm. Məto neen əh-ikɨn itəm koatəhluaig əh-roiu, məto
okəpanotəplan ilat.
Təsəwɨrən məmə onakənɨm əm nəhau məto-inu, nian neen ik nakatɨmɨs.
Məto təwɨr məmə onakənɨm wain noan məsɨn pəs in tasitu e nərpəm.

6

Nolən ətuatɨp o slef mɨn

1 Slef mɨn itəm koatəfak okotəkəike motɨsiai-in netəm-iasol mɨn rəhalat.
Nolən əh in otahtosɨg-in naihluə, məmə kəsotən ratən nərgɨ Uhgɨn, kən
məsotən ratən nəgətunən rəhatat. 2 Məto slef mɨn itəm rəhalat etəm-iasol in
iəfak, ilat okəsotolən nolən əh u kotəmə, “Ei. Etəm-iasol əh in piatat əm kit,”
kən ilat məsotɨsiai-in wɨrən. Məto ilat okotəkəike motol wək pɨk təhmɨn mɨn e
nɨkilat pahrien, məto-inu rəhalat etəm-iasol in iəfak kit itəm koatolkeike in.

Nəgətunən neiueiuəən mɨn ne natɨmnat wɨr mɨn pahrien

Natɨmnat mɨn u, ik onakəkəike matəgətun netəmim lan. Kən e nian rafin ik
onakəkəike matəghat əskasɨk kəm ilat o nətəu-pənən.
3 Məto netəmim neen koatəgətun nəghatən neen itəm tol pɨsɨn e nəghatən
əh rəhak, kən ilat koatən məmə nəgətunən rəha Iərəmərə rəhatat Iesu Kristo,
in neiueiuəən, kən koatən məmə nəgətunən rəha nolən rəha nəmegəhən itəm
Uhgɨn tolkeike, in neiueiuəən.
4 Netəm mɨn əh koatol nəhlan ilat kəsotɨtun agɨn-əhən nat kit, kən ilat nausit
pɨk. Ilat kotalməl o nuwɨnən məghat pɨk o nəghatən mɨn itəm tatiuw-pa
nemə̈ha, o nəghatən mɨn itəm netəmim koatetəhau ilat mɨn ron. Nolən u in
tatol netəmim koatetet ilat mɨn, kən motəhap-əhap ilat mɨn, kən moatəghat
rat e nərgɨlat mɨn, kən moatətəlɨg rat elat mɨn.
5 Kən e nian rafin ilat koatol tɨməht. Inu nolən rəha netəmim itəm rəhalat
nətəlɨgən tərat, ilat koatəlue e nəghatən pahrien. Ilat koatən məmə suatɨp rəha
nahatətəən e Uhgɨn in suatɨp kit o nosən məni ne nautə mɨn.
6 Məto nat itəm təwɨr pɨk sənəmə kitat kotos məni ne nautə. Nat itəm təwɨr
pɨk in məmə kitat okotaliwək e nolən itəm Uhgɨn tolkeike, kən motagien əm,
nat əpnapɨn rəhatat nautə noan məsɨn o tepət,
7 məto-inu nian kitat kəmotaiir-pa e nətueintən u, kən kəməsotosən nat kit
motuwa. Kən e nian okotɨmɨs lan, okol kəsotos mɨnən nat kit motɨtəlɨg.
8 Məto okəmə nɨgɨtat nagwənən ne napən tahmen əm, kən kitat kotagien.

5:20: Efes 5:11 **6:1:** Efes 6:5 **6:2:** Flm 16 **6:3:** Kal 1:6-9 **6:5:** 2 Tim 3:8; 4:4; Taet 1:14
6:6: Fil 4:11-12; 1 Tim 4:8; Hip 13:5 **6:7:** Job 1:21

9 Netəmim itəm kotolkeike pɨk məmə rəhalat nautə otepət, in tɨmətɨg əm olat
məmə okotol nolən rat mɨn tepət. In tahmen-pən e noanɨkulu tətohasɨn ilat e
noakəmɨhl rəha nəratən, kən ilat kotolkeike məmə okotol natɨmnat tepət rəha
nalmələn, kən natɨmnat tepət itəm tərat olat. Kən nolkeikeən rəha natɨmnat
rat mɨn əh okoatərəkɨn-rəkɨn nəmegəhən rəhalat.
10 Məto-inu nolən rəha nolkeike pɨkən məni, in nəukətɨn natɨmnat rat
tepət. Kən netəmim neen ilat koatətul-iəkɨs o nətəu-pənən suatɨp u, kən ilat
kɨnotuwɨn rəkɨs isəu o nolən rəha nahatətəən, kən ilat koatol natɨmnat mɨn
neen itəm tatərəkɨn atɨp nɨkilat, kən moatəto tərat lan.

Nəghatən wɨr rəha Pol tatuwɨn kəm Timoti

11 Məto ik Timoti, etəm rəha Uhgɨn, aiu muwɨn isəu o nolən rat mɨn əh.
Ik onakəkəike malkut pɨk o nətəu-pənən nolən ətuatɨp, itəm Uhgɨn tolkeike.
Rəham nahatətəən otəkəike məskasɨk, kən ik onakəkəike molkeike netəmim.
Askəlɨm rəham nahatətəən tatuwɨn əm nulan, namnun tɨkə. Kən onəkəike
muwa ik etəm mətɨg kit.
12 Onakəluagɨn wɨr e nəluagɨnən rəha nahatətəən. Kən maskəlɨm
nəmegəhən lilɨn itəm Uhgɨn təmaun-in ik ron. Aupən ikɨn in təmaun-in
ik ron nian nəmən-iarəp nahatətəən rəham e Iesu e nɨganəmtɨ netəmim tepət.
13 E nɨganəmtɨ Uhgɨn, itəm tatos-ipa nəmegəhən kəm natɨmnat rafin, ne
nɨganəmtɨ Kristo Iesu itəm təmən-iarəp wɨr nəghatən pahrien e nɨganəmtɨ
Pontias Pailat, iatəghat əskasɨk kəm ik nəhlan:
14 ol natɨmnat mɨn u, kən məsapəsən kit mətoarus-pən Iərəmərə rəhatat Iesu
Kristo otuwa
15 e nian ətuatɨp itəm Uhgɨn təmɨtəpun. Uhgɨn itəm kitat okotəkəike
moatənwiwi e nian rafin, in pɨsɨn əm tatərəmərə e natɨmnat rafin. In Kig rəha
kig mɨn rafin, kən Iərəmərə rəha iərəmərə mɨn rafin.
16 In əm təsɨmɨsən mətatɨg lilɨn, rəhan nətuounən tɨkə, kən namnun tɨkə.
Ikɨn tətatɨg ikɨn, nəhag-əhagən tasɨə mɨtəlau in, kən okol kəsanən iuəhkɨr ron.
Suah kit təsehmən əh in, kən okol suah kit təsehmən nian kit. Nian rafin kitat
okotəkəike motɨsiai-in in, kən moatən-iarəp rəhan nəsanənən ne nərəmərəən
matuwɨn matuwɨn namnun tɨkə. Tol nəhlan. Əwəh.

Nəfak u rəhalat nautə tepət

17 Əghat əskasɨk kəm netəm koatəfak itəm rəhalat nautə rəha nətueintən u
tepət. Ən məmə ilat okəsotɨləs-ipər pɨkən ilat, kən kəsotahatətəən e rəhalat
məni u tepət rəha roiu əm, məto olawɨg ne tɨkə mɨn. Ilat okotəkəike motahatətə
əm e Uhgɨn itəm tatos-ipa natɨmnat wɨr tepət kəm kitat məmə kitat okotəto
təwɨr lan.
18 Əghat əskasɨk kəm ilat məmə okotɨmətə e nolən təwɨr, ne nasituən wɨr mɨn.
Kən nɨkilat otəkəike magien o nawteən kəm netəmim.
19 E nolən əh, in tahmen məmə ilat koatələhəu natɨmnat wɨr mɨn tepət,
tahmen-pən əm məmə kəmotasa wɨr o nəmegəhən itəm otəpanuwa. Kən ilat
kotɨtun nosən nəmegəhən, itəm nəmegəhən pahrien.

Namnun nəghatən rəha Pol

20 Timoti, ik onakəkəike matehm wɨr natɨmnat mɨn itəm Uhgɨn təmələhəu-
pən rəkɨs e nelməm. Apəs kən mətul isəu o nəghatən mɨn itəm nɨpətɨlat tɨkə kən
kəsotos-ipənən nɨsiaiiən kəm Uhgɨn, kən nəghatən mɨn itəm kəsotətuatɨpən e
Naoa Rəha Uhgɨn. Nəghatən mɨn əh katən məmə koatos-ipa nɨtunən, məto kəp,
koateiuə.

6:10: Efes 5:5 **6:11:** 2 Tim 2:22 **6:12:** 1 Kor 9:25-26; 2 Tim 4:7 **6:13:** Jon 18:36-37 **6:15:** Nol Əpən 17:14 **6:17:** Luk 12:20-21 **6:19:** Mat 6:20

21 Məto netəmim neen koatuarisɨg-in nəghatən eiueiuə mɨn əh, kən
mɨnotos-arəpən e suatɨp rəha nahatətəən pahrien.
Pəs Uhgɨn otawte-in rəhan nəwɨrən kəm itəmat.

6:21: 1 Tim 1:6; 2 Tim 2:18

2 Timoti
Naoa itəm tatol kəiu lan itəm Pol təmətе tuwɨn kəm Timoti
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u 2 Timoti

?Pah təmətе naoa u? Aposol Pol təmətе naoa u.

?Təmətе tatuwɨn kəm pah? Təmətе tatuwɨn kəm Timoti. Kən in molkeike məmə ilat mɨn əpəh e niməfak rəha Efesas, məmə okotafin. Afin e "Namnusən Əkuəkɨr Rəha Naoa u 1 Timoti" o nɨtunən məmə Timoti in pah.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təmətе? Nian kapman rəha Rom taskəlɨm Pol əpəh Rom, in təsətatɨgən e kalapus, məto in təmətatɨg e rəhan kit nimə, kən mopael mɨn kəmotatɨg ilat min motehm məmə in otəsagɨmən. Namnun japta rəha Wək Mɨn tatəghat-in nian mɨn əh. Kən əmun kapman təmahl-iarəp in, kən taliwək əm mətan o nup kəiu. Məto roiu əh, tɨnuwɨn mɨn e kalapus əpəh Rom, kən kalapus əh in tərat ikɨn pahrien. Naoa rəha Wək Mɨn təsəghat-inən nian əh, naoa tɨnol namnun rəkɨs. Kalapus əh in tətəp ikɨn, kən tiəkɨs o netəmim o nuwɨnən mətag-pən-in. Luk əm ilau min. Pol təmolkeike məmə Timoti otuwa mehm məto-inu in rəhan fren wɨr. Kən in molkeike məmə Timoti in otəmɨk naoa mɨn rəhan.

?Təmətе naoa u o naka? Pol təmɨtun məmə otəsuwəhən kohamnu in tɨmɨs. Tol nəhlan, in təmətе naoa u o nələhəu-pənən niməfak e nelmɨ netəm-iasol pɨsɨn mɨn neen tahmen e Timoti. Nian iəkɨs mɨn koatuwa o niməfak, kən Pol in tolkeike məmə Timoti otətaskəlɨm Namnusən Təwɨr, kən matətul əskasɨk e nahatətəən rəhan, kən məsəginən nən-iarəpən Namnusən Təwɨr, kən in otətul matɨp o nətoən nahməən e nɨpətɨn okəmə nəratən otuwa.

Pol təmən təwɨr kəm Timoti

1 Io Pol, u io aposol kit rəha Kristo Iesu, itəm Uhgɨn təmɨtəpun rəkɨs io məmə rəhan, kən mahl-ipa io məmə ekən-iarəp rəhan nəniəkɨsən rəha nəmegəhən lilɨn e Kristo Iesu.
2 Iatən təwɨr kəm ik Timoti, nətɨk itəm iakolkeike pɨk ik. Pəs Uhgɨn Tata ne Kristo Iesu rəhatat Iərəmərə okuawte-in rəhalau nəwɨrən, ne nasəkitunən, ne nəməlinuən kəm ik.

Pol təmɨləs-ipər nətəligən rəha Timoti

3 Nian rafin, lapɨn ne lenian, iatəfak ron ik, kən matən tagkiu kəm Uhgɨn ron ik. Kən iatol wək rəhan tahmen-pən əm e tɨpɨk mɨn, kən ekɨtun məmə nolən rat kit təsatɨgən lak.
4 Nɨkik tatuəh nahui nəmtəm, kən iakolkeike pɨk məmə ekəplan mɨn ik pəs nɨkik otagien.
5 Nɨkik tatuəh nahatətəən pahrien rəham itəm tahmen-pən əm e nahatətəən itəm təmaupən mətatɨg e rəham pipi Lois ne rəham mama Iunis, kən ekɨtun məmə roiu in tɨnətatɨg lam.
6 Kən tol nəhlan, iatən mɨn kəm ik məmə onakelel nɨgəm rəha nəsanənən itəm Uhgɨn təmos-ipɨnə o nolən rəhan wək. Uhgɨn təmos-ipɨnə nəsanənən əh nian eməlləhəu-pən nelmək matəfak-pɨnə lam.
7 Ol wək e nəsanənən əh, məto-inu Uhgɨn təsos-ipamən kəm kitat nɨkin rəha nəgɨnən, məto təmos-ipa nɨkin rəha nəsanənən, ne nɨkin rəha nolkeikeən, ne nɨkin itəm tatol nolən mɨn itəm in tɨtun məmə kotətuatɨp.

1:2: Wək 16:1; 1 Tim 1:2 **1:3:** Wək 23:1 **1:5:** Wək 16:1 **1:6:** 1 Tim 4:14 **1:7:** Rom 8:15

8 Kən inəh, əsaulɨs-inən o nən-iarəpən Iərəmərə, kən əsaulɨs-inən io itəm
etatɨg e kalapus o nərgɨn. Məto e nəsanənən itəm Uhgɨn tatos-ipɨnə kəm ik,
nəkəɨke mol məmə io ne, itəm iatəto nahməən o namnusən təwɨr.
9 Uhgɨn təmosmegəh kitat kən maun-in kitat məmə kitat okotuwa rəhan
mɨn netəmim itəm kotasim, kən təməsolən o nat kit itəm kitat kəmotol, məto in
təmol e rəhan atɨp nətəlɨgən, ne nəwɨrən. Nian Uhgɨn təməsolən əh nətueintən
ne, məto in təmələhəu rəkɨs nalpəkauən məmə in otawte-in rəhan nəwɨrən
kəm kitat e Kristo Iesu,
10 məto roiu, in təmol əp nəwɨrən əh kəm kitat e nuwamən rəha Iosmegəh
rəhatat, Kristo Iesu. Kən Kristo təmərəkɨn nɨmɨsən ne rəhan nəsanənən, kən
təmasiəgəpɨn nəmegəhən u namnun tɨkə, kən kitat koatehm e namnusən
təwɨr.
11 Kən Uhgɨn təmɨtəpun io məmə io iəghat, ne aposol, ne iəgətun o nam-
nusən təwɨr əh.
12 Tol nəhlan iatəto pɨk nahməən ron u ikɨn-u e kalapus. Məto esaulɨs-inən,
məto-inu ekɨtun məmə pah u iatahatətə lan, kən mɨtun wɨr məmə in tɨtun
nehm wɨrən nat naka itəm in təmələhəu-pa e nelmək o namnun nian.*
13 Ətəu-pən əm suatɨp rəha nəgətunən u tətuatɨp itəm emən kəm ik, kən ol
nat u e nahatətəən ne nolkeikeən e Kristo Iesu.
14 E nasituən rəha Narmɨn Rəha Uhgɨn itəm tətatɨg e nɨkitat, kən atehm wɨr
nat wɨr itəm Uhgɨn təmələhəu-pən e nelməm.
15 Nəkɨtun məmə rəhak mɨn netəmim əpəh Esia, ilat Fukelas ne Hermo-
kenes, ilat rafin kəmotagɨm rəkɨs motapəs io.
16 Pəs Iərəmərə otasəkitun Onesiforas ne rəhan mɨn, məto-inu nian tepət
təmətasitu lak matɨləs-ipər rəhak nətəlɨgən. Kən təməsaulɨsən məmə emətatɨg
e kalapus.
17 Nɨpahrienən, nian in təmuwa Rom, təmeam-in io, təmeam-in io
mətoarus-pən məplan io.
18 !Pəs Iərəmərə otasəkitun in e namnun nian! Ik nəkɨtun wɨr natɨmnat wɨr
mɨn itəm təmol kəm io əpəh Efesas.

2

Mopael təwɨr rəha Kristo Iesu

1 Ik u nətɨk, pəs Uhgɨn otol nɨkim təsanən e nəwɨrən itəm tatɨsɨ-pən e Kristo
Iesu.
2 Nəmətо rəkɨs natɨmnat mɨn u itəm eməgətun itəmat lan e nɨganəmtɨ netəmim
tepət. Kən os rəhak nəghatən mələhəu-pən e nelmɨ netəmim neen itəm natən
nɨpahrienən elat, kən ilat okotɨtun nəgətunən netəmim neen mɨn lan.
3 Nian nəratən tatuwa, məto ətul əskasɨk kitat min ik, tahmen e mopael wɨr
kit rəha Kristo Iesu.
4 E nian rəha nəluagɨnən, mopael kit təsolən natɨmnat rəha nəmegəhən rəha
netəmim əpnapɨn əm, məto tatol əm wək rəha mopael məto-inu, in tolkeike
məmə rəhan etəm-iasol rəha mopael, nɨkin otagien lan.
5 E nolən kitiəh, etəm tətaiu məmə in otol win, in otəkəike mətəu-pən lou mɨn
rəha naiuən, məto okəmə təsolən, kən in otəsosən nətouən rəha nol winən.
6 Tətuatɨp əm min-nulan məmə etəm tatol pɨk wək e nasumən, in otaupən
məulək-in.
7 Ətəlɨg-in wɨr nat naka iatən kəm ik, məto-inu Iərəmərə otasitu lam o nɨtunən
nɨpətɨ nəghatən mɨn u.

1:9: Efes 2:8-9; Taet 3:5 **1:10:** Hip 2:14 **1:11:** 1 Tim 2:7 * **1:12:** Suatɨp pɨsɨn o nəuhlinən ves 12b: "kən mɨtun wɨr məmə in tɨtun nehm wɨrən nat naka itəm io emələ̂həu-pən e nelmɨn o namnun nian." **1:14:** 1 Tim 6:20 **2:3:** 2 Tim 1:8 **2:5:** 2 Tim 4:8 **2:6:** 1 Kor 9:7

8 Atətəlig-in Iesu Kristo u noanol rəha Tefit, kən Uhgin təmosmegəh in e nimisən. Kən inu namnusən təwir iatən-iarəp.
9 Kən iatəto nahməən o namnusən təwir əh, kən nipahrienən, kəməlis io e sen tahmen-pən məmə io iakləh kit o iohamnu itəm. Məto kəsəlisən nəghatən rəha Uhgin.
10 Tol nəhlan, iatətul əskasik e nahməən min rafin o netəmim itəm Uhgin təmitəpun ilat, məmə in otosmegəh ilat e Kristo Iesu, kən ilat okotatig e nəwirən itəm təhag-əhag rəha Uhgin, itəm namnun tikə.
11 Inu nəghatən tatən pahrien məmə,
Okəmə kotuwa kitiəh e Kristo e nimisən rəhan,
kən okotəmegəh min kitat min.
12 Okəmə koatətul əskasik e nian iəkis min,
kən kitat okotərəmərə min kitat min.
Okəmə kitat kotən-iamnin in,
kən in otən-iamnin kitat.
13 Okəmə kitat kəsotolən rəhatat noanawil,
məto in tatol rəhan noanawil,
məto-inu in otəkəike matol rəhan nolən.

Iolwək təwir rəha Uhgin

14 Natimnat min u, onəkəike matən matisimatip lan kəm rəham min netəmim. Ən əskasik kəm ilat nəhlan məmə, “Iatən e nərgin Uhgin məmə itəmat nəsotərgəhəuən o nipəti nəghatən min.” Nərgəhəuən nəhlan təsasituən e suah kit, məto tatərəkin əm netəmim itəm koatəto.
15 Alkut əskasik məmə onəkuwa iolwək təwir itəm nian Uhgin tatəplan rəham wək, in titun nənən məmə, “Əwəh, nəmol təwir,” kən nəsaulisən o rəham wək, məto-inu natəgətun ətuatip nəghatən rəha nipahrienən.
16 Məto apəs nəghatən əpnapin min əm itəm kotərat məsotisiai-inən Uhgin, məto-inu netəmim itəm koatəghat nəhlan, nəmegəhən rəhalat tatuwin matuwin əm o nolən min itəm kəsotisiai-inən Uhgin.
17 Nəgətunən rəhalat in tahmen-pən əm e nimməgəm pien itəm tatəməhal matepət matol iahgin. Təs mil u kioal min-nulan, ilau u Haemeneus ne Faelitas,
18 itəm kinuəmkarəpən rəkis e suatip rəha nipahrienən. Katuən məmə Uhgin təmol kitat kotəmegəh min rəkis e nimisən, kən okol Uhgin təsos-ipa minən nipətitat wi min nian Iesu tatuwa min. Kən təs mil u katuərəkin nahatətəən rəha netəmim neen.
19 Məto tol pap nəhlan, nimə itəm Uhgin tatiləkin tatətul tiəkis, kən təmətepən lan məmə, “Iərəmərə titun netəm min u rəhan min,” ne “Netəm min u koatən məmə ilat netəm rəha Iərəmərə, okotəkəike motapəs nolən rat min.”
20 Ətəlig-in-tu. E nimə rəha etəm rəhan nautə tepət, plet pisin pisin min tepət. Kəmol neen e iaen u kol tatipit-ipit, neen e silfa, neen e nig, neen e nimməptən. Wək rəha neen, in wək asol itəm katisiai-in. Kən wək rəha neen, in wək əpnapin əm itəm tol naulisən.
21 Okəmə suah kit tatol rəhan nəmegəhən tatuwiwi mətapəs nolən rəha naulisən, in titun nolən wək asol itəm katisiai-in, kən Uhgin otələhəu kalin məmə rəhan pisin əm, kən mol əpen-əpenə məmə otol wək min itəm kotəwir.
22 Aiu muwin isəu o nolən rat min itəm tatəwiə e niki netəm aluə. Kən ətəu-pən wir suatip rəha natimnat min u: nolən itəm tətuatip, ne nahatətəən,

---

2:8: Rom 1:3; 1 Kor 15:4 **2:9:** Efes 3:1,13; Fil 1:12-14 **2:11:** 2 Kor 4:11 **2:12:** Mat 10:33 **2:13:** Rom 3:3-4; Taet 1:2 **2:14:** 1 Tim 6:4; Taet 3:9 **2:15:** 1 Tim 4:6 **2:16:** 1 Tim 4:7 **2:17:** 1 Tim 1:20 **2:19:** Nam 16:5; Aes 52:11; Jon 10:14; 1 Kor 8:3

ne nolkeikeən, ne nəmələinuən. Ətəu-pən suatip əh itəmat netəm min u itəm koatətapəh o nasituən rəha Iərəmərə e nikilat itəm təwir.
23 Apəs magim rəkis e nəghatən alməl min itəm nipətilat tikə. Nəghatən min əh koatiuw-pa əm timəht o nərgəhəuən.
24 Iolwək rəha Iərəmərə, okol in təsərgəhəuən, məto in tatəkəike matol təwir kəm netəmim rafin, kən otəkəike muwa etəm rəha nəgətunən, kən rəhan nətəligən kaifəməh.
25 Okəmə netəmim neen koatən rat rəhan nəgətunən, kən in otəkəike məgətun wir ilat e nolən mətig əm. Kən okəm-naka Uhgin otegəhan-in məmə ilat okotəuhlin rəhalat nəmegəhən, məmə ilat okotitun nipahrienən,
26 kən ilat okotuwa min e nətəligən təwir, kən motagim rəkis-in noanikulu rəha Setan, itəm təmaskəlim ilat kən koatol nəwian.

3

Nolən rat min iuəhkir o Namnun Nian

1 Məto onəkəike mitun nəghatən u məmə nian əskasik min okotuwa iuəhkir o Namnun Nian.
2 Tol nəhlan məto-inu, netəmim okoatətəlig-in atip əm ilat, kən ilat okotolkeike pik məni. Netəmim okotausit, moatos-ipər atip əm ilat. Ilat okotən rat netəmim ne Uhgin, kən ilat okotəht nəwia tata ne mama, kən okəsotənən məmə nikilat tətagien o nat itəm katol kəm ilat, kən okəsotisiai-inən Uhgin.
3 Rəhalat nolkeikeən kəm netəmim otikə, kən okəsotaluinən nəratən itəm suah kit otol kəm ilat. Ilat okotərəkin nərgi netəmim. Okəsotərəmərəən e nolən min rəhalat. Nikilat otagien əm o nərəkinən netəmim. Okotetəhau nat itəm in təwir.
4 Ilat kəut kəsuə min, kən okotol natimnat rat neen məto kəsotətəlig-inən məmə nat naka otiet lan. Kən ilat okotiləs-ipər atip ilat, kən ilat okotolkeike pik natimnat o nətoən təwir e nipətilat, məto ilat okəsotolkeikeən Uhgin.
5 Okotol nolən min rəha iəfak min məmə netəmim okotəplan, məto ilat okəsotolkeikeən məmə nəsanənən rəha Uhgin otəuhlin rəhalat nəmegəhən mol kotuwiwi. Uwin isəu o netəm min u.
6 Apəs əm ilat məto-inu neen koatehm suatip o nuwinən latuənu min, kən moatiuw rəkis nətəligən rəha nipitan itəm rəhalat nətəligən təsəskasikən. Təfagə rat min rəha nipitan min u, in tiəkis pik olat, kən nolən rat min tepət itəm ilat koatolkeike, koatiuw-pən ilat.
7 Kən nipitan min əh koatətəlig-in wir e nəghatən min rafin rəha netəm min əh, məto ko kəsotitunən nəghatən rəha nipahrienən.
8 Aupən ikin, Janes ne Jampres kəmatioal timəht kəm Moses,* kən e nolən kitiəh min əm, netəm min əh koatəht nəghatən rəha nipahrienən. Netəm min u, rəhalat nətəligən tərioah e nolən rat min, kən nolən rəha nahatətəən rəhalat in neiueiuə-əmən.
9 Məto nəgətun eiueiuəən rəhalat, ko təsətulən tuwəh, məto-inu netəmim rafin okotəplan məmə ilat kəsotitunən nat itəm koatəghat-in, kotahmen-pən əm e suah mil əh.

Nəghatən rəha Pol kəm Timoti

10 Məto ik, Timoti, ik nəmətəu-pən rəhak nəgətunən, ne nolən rəha nəmegəhən rəhak, ne nat naka itəm ekolkeike məmə ekol, ne rəhak nahatətəən, ne nolən rəha nətəligən rəhak itəm təfəməh, ne rəhak nolkeikeən, ne nətul əskasikən rəhak,

---

2:22: 1 Tim 6:11 **2:23:** 1 Tim 4:7 **3:1:** 1 Tim 4:1 **3:5:** Mat 7:15,21; Taet 1:16 * **3:8:** Janes ne Jampres, ilau iəmik nərik mil rəha kig rəha Ijip. **3:8:** Eks 7:11

11 kən nəkɨtun nian iəkɨs mɨn itəm koatuwa e rəhak nəmegəhən, ne nolən
tərat mɨn itəm katol lak. Kən nəkɨtun nolən iəkɨs mɨn itəm kəmol lak əpəh
Antiok, ne Ikoniam, ne Listra. Məto Iərəmərə təmɨləs-irəkɨs io e natɨmnat mɨn
əh rafin.
12 Nɨpahrienən, netəmim rafin itəm kotolkeike məmə okotol nolən itəm
Uhgɨn tolkeike, kən motol e Kristo Iesu, netəmim okotol tərat kəm ilat,
13 məto nian kitiəh mɨn əm, nol təfagə rat mɨn ne netəm rəha neiueiuəən,
ilat okotol nolən rat motuwɨn kol itəm in tərat agɨn. Ilat netəmim kateiuə-in
ilat,† kən ilat okoteiuə-in pɨk agɨn-əh netəmim.
14 Məto ik, Timoti, onakəkəike matətəu-pən əm natɨmnat wɨr mɨn itəm
kəməgətun ik lan itəm nəmən əskasɨk rəkɨs nɨpahrienən lan, məto-inu ik
nəkɨtun wɨr netəmim itəm kəmotəgətun ik lan.
15 Kən nian nəmatəkəku mətoarus-pa u-roiu, nəmɨtun Naoa Rəha Uhgɨn
itəm tɨtun nos-ipənən nenatɨgən məmə nəkɨtun nosən nəmegəhən lilɨn lan o
nahatətəən e Kristo Iesu.
16 Nəghatən mɨn rafin e Naoa Rəha Uhgɨn, kəmotɨsɨ-pən əm e nohlɨ Uhgɨn,
kən koatasitu etat. Koatəgətun kitat, moatəniəp nolən rat mɨn rəhatat,
moatəg-ətuatɨp-in kitat, kən moatəgətun kitat e nolən mɨn itəm kotətuatɨp.
17 Koatasitu etat nəhlan məmə, kitat netəm rəha Uhgɨn, okotos nasituən
rafin mɨn əh, kən motuwa netəmim itəm kotɨtun nolən wək mɨn rafin itəm
kotəwɨr.

4

1 Timoti, oekən-ipɨnə nəghatən keike kit kəm ik e nɨganəmtɨ Uhgɨn ne Kristo
Iesu itəm otakil nolən rəha netəmim rafin, netəm koatəmegəh ne netəm
kəmotɨmɨs, kən oekən-ipɨnə nəghatən u məto-inu in otuwa mɨn matərəmərə.
Kən inəh, iakatəkəike matən kəm ik məmə,
2 ən-iarəp nəghatən rəha Uhgɨn, kən ətul matɨp o nən-iarəpən, nat əpnapɨn
məmə otɨmətɨg əm, o tiəkɨs. Əg-ətuatɨp-in nolən rəha netəmim, kən ən-iəp
nolən rat mɨn, kən mɨləs-ipər nətəlɨgən rəha netəmim, kən nian natol wək mɨn
u, rəham nətəlɨgən otəkəike məfəməh, kən rəham nəgətunən otəkəike mətuatɨp
məwɨr.
3 Nəkəike mol nəhlan məto-inu, nian itəm tatuwa, netəmim okəsotolkeikeən
məmə okotətəlɨg-in nəghatən pahrien. Məto ilat okotos iəgətun pɨsɨn pɨsɨn mɨn
itəm okotəgətun nəghatən mɨn itəm ilat əm kotolkeike.
4 Kən ilat okotəuhlin matəlgɨlat o nətəlɨg-inən nəghatən pahrien, kən motuwɨn
moatətəlɨg-in namsu eiueiuə mɨn.
5 Məto ik, atehm wɨr rəham nətəlɨgən ne rəham nolən mɨn e nian mɨn rafin,
nat əpnapɨn nat pɨsɨn pɨsɨn mɨn koatuwa e rəham nəmegəhən, kən ətul əskasɨk
nian nəratən tatuwa, kən uwɨn mən-iarəp namnusən təwɨr, kən ol rafin wək
itəm Uhgɨn təmos-ipən kəm ik məmə onəkol.
6 Timoti, ol natɨmnat mɨn əh, məto-inu otəsuwəhən, io ekɨmɨs. Kən roiu
nəmegəhən rəhak tahmen e wain itəm kɨnatəhtəg-pən e olta məmə okol
sakrifais lan.
7 E rəhak fait wɨr rəha nahatətəən, ematɨpin wɨr nelmək, kən e rəhak
naiuən, io emaiu wɨr rəkɨs mətoarus-pa namnun naiuən, kən io emataskəlɨm
wɨr nolən ətuatɨp rəha nahatətəən kən eməsapəsən wək rəha nən-iarəpən
namnusən təwɨr.

3:11: Wək 13:50; 14:5; 14:19 **3:11:** Sam 34:19 **3:12:** Mat 16:24; Jon 15:20; Wək 14:22 † **3:13:** Setan o netəmim pɨsɨn mɨn okoteiuə-in ilat. **3:16:** Rom 15:4 **4:3:** 1 Tim 4:1 **4:6:** Fil 2:17 **4:7:** 1 Tim 6:12

8 Kən roiu, Iərəmərə itəm rəhan nakilən tətuatɨp wɨr, in təmol əpen-əpenə e
nətouən rəhak, inu hat rəha etəm tatol win e rəhan naiuən, kən in otəfauin-
pa kəm io e nian rəha nakilən məto-inu in təmakil io məmə rəhak nəmegəhən
tətuatɨp. Kən sənəmə io pɨsɨn əm, məto otos-ipən kəm netəmim rafin itəm
kotolkeike moatəsahgin məmə in otuwa mɨn.

Pol təmən-iarəp namnusən rəha in mɨn neen

9 Eam-in uəhai əm rəham suatɨp məmə onəkuwa mehm io,
10 məto-inu Temas, u tolkeike pɨk nətueintən u, in təmapəs io maiu muwɨn
Tesalonaeka. Kresens tɨnuwɨn rəkɨs əpəh Kalesia, kən Taetas tɨnuwɨn rəkɨs
Talmesia.
11 Məto Luk pɨsɨn əm itɨmlau min. Təwɨr məmə nian nakatuwa, onakit Mak
itəmlau min, məto-inu in tɨtun nasituən e wək rəhak.
12 Emahl-ipən rəkɨs Tikikas tuwɨn əpəh Efesas.
13 Kən nian nakatuwa, onakos rəhak kot itəm eməlləhəu kəm Kapas əpəh
Troas, kən onakos mɨn rəhak naoa mɨn itəm kəmaiu-aiu, kən iakolkeike pɨk
mɨn məmə onakos naoa mɨn u kəmol e nuwigɨ sipsip.
14 Suah u Aleksanta itəm etəmim rəha nolən wək e iaen, in təmatol tərat
kəm io. Iərəmərə otos-ipən nɨtai nətouən rəhan o natɨmnat mɨn əh.
15 Kən ik mɨn, atəto ik o suah əh, məto-inu tətahtosɨg-in nəghatən mɨn
rəhatat.
16 Nian emaupən mətul e kot məmə ekən-iarəp nəghatən mɨn rəhak, suah
kit təməsətul-arəpən masitu lak, məto netəmim rafin kəmotagɨm motapəs io.
Pəs Uhgɨn nɨkin otəsəhtən natɨmnat rafin itəm ilat kəmoatol.
17 Məto Iərəmərə təmətul e nɨkalɨk mos-ipa nəsanənən kəm io məmə ekən-
iarəp wɨr nəghatən rəhan, kən pəs Iaihluə mɨn okotəto. Kən təmɨləs-iarəp io e
nohlɨ laion.
18 Iərəmərə otɨləs-irəkɨs io e nəratən mɨn rafin itəm okol kəm io, kən in
otaskəlɨm wɨr io, kən mɨləs io ekuwɨn e nərəmərəən rəhan əpəh ilɨs e nego e
neai. Pəs kotɨləs-ipər nərgɨn tatuwɨn matuwɨn namnun tɨkə. Əwəh.

Namnun nəghatən

19 Iatən təwɨr kəm Prisila ne Akwila, ne Onesiforas ne rəhan mɨn.
20 Erastas təməsətəu-pa-mən io, in əpəh Korin. Kən nian emiet Maelitas,
emapəs Trofimas tətatɨg məto-inu in tatɨmɨs.
21 Alkut pɨk məmə nakuwa uəhai əm ikɨn-u, uarisɨg in nian rəha nətəpən.
Iupulas tatən təwɨr kəm ik, kən Putens, ne Linus, ne Klotia, ne piətat mɨn rafin
ikɨn-u koatən təwɨr kəm ik.
22 Pəs Iərəmərə tətatɨg itəmat min. Pəs Uhgɨn otawte-in rəhan nəwɨrən kəm
ik.

4:8: 1 Kor 9:24-25 **4:11:** Wək 15:37-39; 2 Kor 8:23; Kol 4:14 **4:13:** Wək 20:6 **4:14:** Aes 59:18; Rom 2:6 **4:19:** Wək 18:2; 2 Tim 1:16-17 **4:20:** Wək 19:22; 20:4; Rom 16:23

Taetas
Naoa itəm Pol təmətе tuwɨn kəm Taetas
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u Taetas

?Pah təmətе naoa u? Aposol Pol təmətе naoa u.

?Təmətе tatuwɨn kəm pah? Pol təmətе naoa u tatuwɨn kəm Taetas. Taetas in Iaihluə kit itəm təmahatətə e Kristo. Pol təmiuw-pa in o Kristo, kən Taetas təmol wək tepət ilau Pol tahmen əm e Timoti. Koatehm nərgɨn nian tepət e Niutesteman.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təmətе? Pol ne Taetas kəmian e nəptən u Krit, kən ilau kəmuətuoun niməfak kit ikɨn-u. Pol təmiet mɨn, məto təmən-ipən kəm Taetas məmə in otətatɨg mol rafin wək mɨn ikɨn əh. Krit in nəptən kit itəm tərioah wɨr e nolən rat mɨn, tahmen məmə inu netəmim koateiuə pɨk nian rafin, moatagwən pɨk, kən moatəlpah koatəlpah. Neen koatuwa e niməfak kən moatən nəghatən eiuə tepət məmə okotos məni lan.

?Təmətе naoa u o naka? Pol tolkeike məmə otasitu e Taetas e rəhan mɨn wək əpəh e niməfak əpəh Krit. Taetas otəkəike mɨləs-ipər netəmim məmə okotuwa elta mɨn o nehmən niməfak. Kən Pol tatəghat-in nolən rəha nəghatən kəm netəm mɨn u kəsotətəu-pənən nətəlɨgən rəha Taetas. Kən mos-ipən nəgətunən neen rəha nahatətəən ne naliwəkən ətuatɨp. Kən in təmən məmə Timoti otahtosɨg-in wɨr nəgətunən eiuə mɨn. Namnun nəghatən təmən məmə otahl-ipa etəmim kit tuwa masitu e niməfak, kən Taetas in otəkəike muwa mɨn masitu e Pol.

Pol təmən təwɨr kəm Taetas

1 Taetas. Io Pol, iatəte naoa u kəm ik. Io slef kit rəha Uhgɨn, kən io aposol kit rəha Iesu Kristo. Təmahl-ipa io məmə ekasitu e netəmim itəm Uhgɨn təmɨtəpun rəkɨs ilat məmə rəhan mɨn, mɨləs-ipər nahatətəən rəhalat, masitu elat məmə okotɨtun nəgətunən pahrien. Nian netəmim koatətəu-pən nəgətunən pahrien əh, kən rəhalat nəmegəhən otətuatɨp kotahmen-pən e nolən itəm Uhgɨn tolkeike.

2 Kitat kotɨtun nɨpahrienən əh, kən motahatətə lan. Kən e nolən əh, rəhatat nətəlɨgən tətatɨg əskasɨk rəkɨs məmə okotos nəmegəhən lilɨn. Aupən aupən agɨn itəm Uhgɨn təməsolən əh natɨmnat rafin, məto Uhgɨn tɨnəmən rəkɨs nəmegəhən lilɨn əh, məmə in otol mihin. Kən kitat kotɨtun məmə in təseiuən nian kit ne.

3 Kən e nian ətuatɨp itəm Uhgɨn təmən, in təmol məmə netəmim okotɨtun nəghatən rəhan. Ilat kotɨtun məto-inu Uhgɨn Iosmegəh rəhatat təmən mələhəu nəghatən kit məmə təmos-ipa wək u tətatɨg e nelmək məmə io ekən-iarəp nəghatən əh rəha nəmegəhən lilɨn.

4 Taetas, rəhalau nahatətəən kitiəh, kən e nolən rəha nahatətəən, in tahmen əm mə ik nətɨk pahrien. Rəhak nəfakən məmə Uhgɨn Tata rəhatat ilau Kristo Iesu, Iosmegəh rəhatat, pəs okuawte-in rəhalau nəwɨrən kəm ik, kən muələhəu nəmə̈linuən tətatɨg ron ik.

Wək rəha Taetas əpəh Krit

5 E nian emiet Krit, kən emələhəu ik nəkətatɨg məmə onəkol rafin wək itəm tətatɨg, kən məmə onakɨləs-ipər elta mɨn rəha niməfak, e taon mɨn rafin e nɨtən Krit tahmen əm mə inu emən mihin kəm ik.

1:2: Kol 1:27 **1:4:** Rom 1:7; 2 Kor 8:23; Kal 2:3

6 Elta min rəha niməfak okəike kəsehm-pənən nolən rat kit e rəhalat
nəmegəhən, kən rəhalat pətan kitiəh əm, kən rəhalat nisualkələh okotəkəike
motahatətə e Uhgin, kən məsotan əpnapinən motol natimnat təsahmenən,
kən məsotəhtən nəwia rəhalat tata ne mama məmə netəmim okotən rat ilat
ron.
7 Nəmegəhən rəha elta min rəha niməfak otəkəike mətuatip wir məto-inu
ilat koatos wək asol rəha Uhgin. Ilat itəm koatehm wir netəmim okotəkəike
motol mihin məmə kəsotiləs-ipər atipən ilat motol rəhalat nəghatən məmə
netəmim okotəgin, kən nikilat təsahmə uəhaiən. Sənəmə ilat netəmim rəha
napisən o nəmouən, kən sənəmə ilat netəmim rəha nosən məni e neiueiuəən.

8 Məto nəmegəhən rəhalat in otəkəike mol min-nulan. Ilat okotəkəike
moatehm wir netəmim itəm koatuwa əh rəhalat ikin. Ilat netəm kotolkeike
mə okotol əm natimnat itəm təwir, kən nolən rəhalat in tatəgətun mə ilat
netəm mətə, kən kotenatig. Ilat netəm rəha nətəu-pənən nəghatən rəha Uhgin.
Rəhalat nəmegəhən in otəkəike mətuatip wir e niganəmti Uhgin. Ilat kotitun
nən atipən e nikilat məmə kotapəs nolən natimnat itəm tərat kən moatol əm
nat itəm təwir.
9 Ilat okotəkəike motahatətə əskasik e nəghatən rəha namnusən təwir məmə
in nipahrienən tahmen-pən mə kəməgətun ilat lan. Kən inəh, ilat kotenatig
wir o nəgətunən netəmim e nəgətunən pahrien itəm tətuatip məmə ilat
okotətəu-pən. Kən nian netəmim neen okoatən nəghatən min itəm tol pisin
e nəgətunən pahrien, kən netəm-iasol min rəha niməfak okotəgətun ətuatip
ilat motən-ipən kəm ilat məmə rəhalat nəgətunən in neiueiuəən.

10 Iatəghat min-nulan məto-inu netəmim tepət e niməfak əpəh Krit
kotetəhau nəgətunən pahrien u. Ilat, nəghatən rəhalat titatiperəh pik tah-
men e kaluəluə, məto nuhuən lan tikə, kən moatiuw rəkis netəmim neen e
nəgətunən eiueiuə min rəhalat. Netəmim tepət itəm koatən məmə okəkəike
kəhg-ipən netəmim, ilat iəgətun eiueiuə min.
11 Ahtosig-in nəghatən rəhalat məmə okəsotəgətunən e niməfak nəgətunən
əh kotərat itəm kəsotətuatipən məmə okotəgətun, məto-inu nəgətunən rəhalat
tatərəkin-rəkin nahatətəən rəha noanol min rafin rəha netəmim neen. Ilat
koatəgətun neiueiuəən əh məto-inu kotolkeike məmə okotos məni lan, məto
kəsotaulisən lan.
12 Etəm Krit kit aupən, in ien kit rəhalat, in min təmən min-nulan məmə,
"Netəm Krit, ilat netəm rəha neiueiuəən nian rafin. Kən ilat kotahmen e kuri
iarupin min. Kən ilat nəlpah, nian rafin kotolkeike məmə kotagwən əm lan."
13 Məto nəghatən rəha ien u, in tol əm nipahrienən. Kən tol nəhlan, əhai ilat
mən-ipən kəm ilat məmə rəhalat nəgətunən in neiueiuəən, pəs ilat okotahatətə
əm e nəghatən pahrien,
14 kən ilat okəsotətəu-pənən noanage rəha netəm Isrel ne nəghatən rəha
netəm koatapəs nəghatən pahrien.
15 Kən nəkotitun məmə netəmim itəm kotətuatip e niganəmti Uhgin, nat
tikə itəm otol ilat kotamkimik. Məto netəmim itəm koatamkimik e niganəmti
Uhgin məto-inu ilat kəsotahatətəən e Iesu, kən nolən kit tikə itəm otol ilat
kotətuatip. Kən tol min-nəhlan, nətəligən ne nikilat kərən kəsuətuatipən, kən
ilat kotəruru nakilən nat itəm təwir, ne nat itəm tərat.
16 Ilat koatən məmə kotitun Uhgin, məto nolən rəhalat tatəgətun məmə
koateiuə, ilat koatəuhlin məntaalat kəm Uhgin. Netəm min əh kotərat agin,
kotalməl koatəht nəwia Uhgin, kən okol ilat kəsotolən nat wir kit ne.

1:9: 1 Tim 3:2-7; 2 Tim 2:24-26 **1:10:** 1 Tim 4:7 **1:11:** 2 Tim 3:5-6; 1 Pita 5:2 **1:13:** 2 Tim 4:2
1:14: 1 Tim 4:7 **1:16:** 1 Jon 1:6; 2:4

2

Nəgətunən itəm tətuatip

1 Məto ik Taetas, ik onəkəike məgətun wir netəmim e nəgətunən itəm tatətəu-pən nəghatən ətuatip e Iesu.

2 Ik onəkəike məgətun iaguihl min məmə e naliwəkən rəhalat, ilat okotan mətig, kən məsotənim pikən wain, kən nolən rəhalat otəkəike mətuatip wir pəs netəmim okotisiai-in ilat, kən ilat okotəkəike moatətul əskasik kən moatol natimnat e nenatigən. Nahatətəən rəhalat otəkəike mamnim wir e nəghatən rəha Uhgin. Kən ilat okotəkəike motolkeike netəmim. Kən motəkəike kətul tiəkis e nian iəkis min itəm koatuwa e rəhalat nəmegəhən.

3 Kən e nolən kitiəh əm, nəkəike məgətun wir nipitaguihl min məmə ilat okotəkəike motol nolən itəm tətuatip məmə otos-ipən nisiaiiən kəm Uhgin. Kən ilat okəsotənən nikali netəmim. Kən sənəmə nipitan rəha napisən. Məto ilat otəkəike motəgətun nəmegəhən ətuatip.

4 Inəh, ilat okotəgətun nipitan min e suatip itəm ilat okotolkeike rəhalat min nəman ne nenətilat min.

5 Ilat okotəkəike motəgətun nipitan məmə ilat nipitan mətig itəm nəmegəhən rəhalat in tətuatip, kən ilat kəsotan əpnapinən, kən moatisiai-in rəhalat nəman min, kən moatehm wir natimnat min rəha latuənu, kən ilat moatol təwir kəm netəmim. Nian koatol nolən tol min-nulan, kən otahtosig-in netəmim məmə kəsotən ratən nəgətunən rəha Uhgin.

6 Kən e suatip kitiəh min, otəghat əskasik kəm netəm aluə məmə ilat kotitun nən atipən e nikilat məmə kotapəs nolən natimnat itəm tərat kən moatol əm nat itəm təwir.

7 Kən ik, e natimnat rafin, onəkol əm nat ətuatip min, pəs ilat okotətəu-pən nat naka itəm ik nakatol. Nian onakəgətun, nəmegəhən rəham otəkəike mətuatip, mol nəghatən rəham təfigəm.

8 Ik onakəkəike matən əm nəghatən pahrien itəm netəmim okol kəsotəplanən məntaa rəham nəghatən kən motən rat. Pəs in otol rəham tikimir min okotaulis lan məto-inu ilat kəsotehm-pənən nolən rat kit ne lam, kən məsotənən nat tərat kit etat.

9 Əgətun wir slef min məmə ilat okotol nəwia rəhalat etəm-iasol min e natimnat rafin, məmə nikilat otagien o wək rəhalat. Slef min okəsotənən nitai nəghaten rəha etəm-iasol min rəhalat,

10 kən məsotaklههən kəm ilat, məto nian rafin ilat okotəkəike moatol natimnat ətuatip min, məmə rəhalat etəm-iasol min okotən nipahrienən e rəhalat wək. E nolən itəm okotol e natimnat rafin, otəgətun məmə nəgətunən rəha Uhgin, Iosmegəh rəhatat in tətuatip məwir.

11 Ik onakəkəike məgətun natimnat min əh rafin məto-inu Uhgin təmerəh rəkis e suatip kəm netəmim rafin məmə otosmegəh ilat lan nian tətawte-in rəhan nəwirən kəm ilat.

12 Nəwirən əh rəha Uhgin tatəgətun məmə nian kitat koatatig əh e nətueintən, kotəkəike motapəs nətəu-pənən nolən rat min ne natimnat rat min rəha nətueintən itəm koatəwiə e nikitat, məto okotan mətig, kən nəmegəhən rəhatat otətuatip wir motahmen-pən mə kitat netəmim rəha Uhgin.

13 Nəmegəhən rəhatat in otəkəike matol min-nulan nian kitat okoatəsahgin nian Iesu Kristo, rəhatat Uhgin ne rəhatat Iosmegəh, in otuwa min lan e nəsanənən ne nəwirən. Nian əh in təwir agin, kən kitat kotitun mə otəpanuwa, kən matol nikitat tətagien.

2:3: 1 Tim 3:11 **2:5:** Efes 5:22 **2:7:** 1 Tim 4:12 **2:8:** 1 Pita 2:15 **2:9:** 1 Tim 6:1 **2:12:** 1 Jon 2:16

14 Iesu nɨkin təmagien məmə otɨmɨs otat, kən mətou nəmegəhən rəhatat
mos-irəkɨs e nəsanənən rəha nolən rat mɨn rafin, kən mafəl wɨr kitat məmə
kitat okotuwa rəhan mɨn netəmim itəm kotolkeike məmə koatol əm nat itəm
təwɨr.
15 Natɨmnat mɨn u, onatəgətun ilat e niməfak.Ləs-ipər nətəlɨgən rəhalat
məmə okoatətəu-pən Iərəmərə, kən məghat əskasɨk kəm netəm koatətəu-pən
nəghatən eiueiuə mɨn. Uhgɨn təmos-ipɨnə wək əh kəm ik, kən əghat min-nulan.
Əsolən məmə etəmim kit otən rat ik.

3

Nolən rəha iəfak mɨn

1 Taetas, ən-ipən wɨr mɨn kəm rəham netəmim məmə okotɨsiai-in netəm-
iasol ne kapman rəhalat. Okotəkəike moatol nəwialat, kən moatətul matɨp e
nian rafin o nolən wək itəm otasitu e netəmim.
2 Kən ilat okəsotəghat eiuən o nərəkɨnən nərgɨ netəmim, kən okəsotolən
tɨməht, məto ilat nan mətɨg əm kən moatol təwɨr kəm netəmim, kən motos-
iəhau rəhalat nətəlɨgən moatɨsiai-in netəmim rafin.
3 Koatol min-nulan məto aupən kitat kotərat kəmotahmen əm elat. Kən
Uhgɨn təmasitu etat nian kitat mɨn kəmoatol nolən rat mɨn əh, kitat ialməl
mɨn. Kəməsotolən nəwia Uhgɨn. Nos-ipən-os-ipənən rəha nəratən təmərəkɨn
kitat. Kən nolən rat mɨn rəhatat itəm kitat kəmoatolkeike, kəmoatərəmərə
etat. Kitat kəmoatol əm nəwialat, kən kəmoatol nolən rat rafin. Kən
kəmoatolkeike natɨmnat mɨn rəha netəm pɨsɨn. Nolən rat rəhatat təmol məmə
netəmim kotetəhau kitat, kən kitat kəmoatetəhau kitat mɨn.
4 Məto nian nolkeikeən ne nəwɨrən rəha Uhgɨn Iosmegəh rəhatat təmiet-
arəpa,
5 kən in təmosmegəh kitat, məto sənəmə təmol məto-inu kitat netəm ətuatɨp.
!Kəp! In təmosmegəh kitat məto-inu təmasəkitun kitat. In təmosmegəh kitat
nian Narmɨn Rəha Uhgɨn təmafəl rəkɨs nolən rat mɨn kən kotaiɨr wi mɨn, kən
Narmɨn təməwiək-in nɨkitat.
6 Narmɨn u inu, Iesu Kristo Iosmegəh rəhatat in suatɨp məmə Uhgɨn
tatətəlmɨn nɨkitat tatər lan e nɨkin agien.
7 In təmol kitat kotətuatɨp e nɨganəmtɨn e nəwɨrən rəhan məmə okotahatətə
e rəhan nəghatən itəm təmən kəm kitat mə o nian kit kitat kotatɨg itulɨn kitat
min.
8 Inu nəghatən kit in nəghatən pahrien.
Kən io ekolkeike məmə onakəgətun wɨr netəmim lan məmə okotɨtun wɨr.
Nəgətunən mɨn əh okotasitu e iəfak mɨn məmə rəhalat nətəlɨgən otətatɨg
əskasɨk əm e nolən natɨmnat itəm təwɨr. Nəgətunən mɨn u ilat kotəwɨr kən
okotasitu wɨr e netəmim.
9 Məto apəs nəghatən alməl mɨn itəm netəmim koatən tol min-nulan:
koatəghat o noanol mɨn rəhalat tuwɨn muwɨn mɨləs tɨpɨlat rat agɨn mɨn; kən
moatetet ilat mɨn kən moatən-iəhau ilat mɨn o nɨpəti nəghatən rəha Lou rəha
Moses. Apəs əm nəghatən mɨn u məto-inu okol təsasituən e suah kit ne, kən
rəhan nəwɨrən tɨkə.
10 Okəmə suah kit tatol netəmim koatoor ilat mɨn o nəghatən tol min-nulan,
onəkuwɨn məghat əskasɨk kəm in kən mən-iəhau. Məto okəmə tatol mɨn, kən
nakuwɨn mɨn mən-iəhau mɨn. Okəmə nəmən-iəhau pap mau kəiu, məto in
tatəkəike e rəhan nolən, kən otətul-pən isəu ron motapəs.

2:14: Eks 19:5; Dut 7:6; Esik 37:23; Kal 1:4; 1 Pita 2:9 **2:15:** 1 Tim 4:12 **3:1:** Rom 13:1-7; 1 Pita 2:13-14 **3:3:** 1 Kor 6:9-11; Efes 2:1-2; 5:8 **3:5:** 2 Tim 1:9; Hip 10:22 **3:6:** Wək 2:17-18 **3:9:** 2 Tim 2:14,16 **3:10:** Mat 18:15-17

11 Məto ik nəkɨtun məmə suah kit tol min-nulan, rəhan nətəlɨgən tərat kən
tatol keko-eko, kən matol təfagə rat e nɨganəmtɨ Uhgɨn. Rəhan əm nolən
tatəgətun mə in iol tərat.

Namnun nəghatən rəha Pol

12 Oekahl-ipɨnə suah mil u kit, Atemas o Tikikas otɨmnə mehm ik. Nian
otɨmnə, ik onakəkəike meam-in uəhai əm suatɨp mə onakɨmnə mehm io əpəh
taon Nikopolis, məto-inu io emolkeike məmə ekuwɨn matɨg ikɨn e nian rəha
nətəpən.

13 Kən etəmim kəiu, Apolos ne Sinas u in ienatɨg e lou,* ilau katualiwək
e rəhalau naliwəkən, məto ik onakasitu elau məmə natɨmnat rafin rəhalau
otəkəike mətatɨg.

14 Rəhatat netəmim okotəkəike motɨtun wɨr suatɨp o nolən wək kən moatol
nat itəm təwɨr məmə ilat kotɨtun nasituən e netəmim neen itəm rəhalat
natɨmnat təsahmenən. Təsəwɨrən məmə ilat kotatɨg əpnapɨn əm.

15 Netəm mɨn u itəm itɨmat ekoatatɨg koatahl-ipɨnə nəghatən wɨr kəm
itəmat. Kən ən təwɨr kəm iəfak mɨn itəm kotolkeike itɨmat.
Pəs Uhgɨn otawte-in rəhan nəwɨrən kəm itəmat.

3:12: Efes 6:21-22; Kol 4:7-8 * **3:13:** Ienatɨg e lou - Suah kit itəm titun wɨr lou rəha kot, kən in tatəghat rəha netəmim itəm koatuwɨn e kot. **3:13:** Wək 18:24; 1 Kor 3:5-6 **3:14:** Efes 4:28

Filimon
Naoa itəm Pol təməte tuwɨn kəm Filimon
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u Filimon

?Pah təməte naoa u? Aposol Pol təməte naoa u.

?Təməte tatuwɨn kəm pah? Təməte tatuwɨn kəm Filimon əpəh e niməfak ikɨn Kolosi. Ilau fren wɨr. Filimon in etəmim kit itəm tatos slef mɨn.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? E nian əh, netəmim tepət koatos slef. Kən iəfak mɨn neen mɨn, ilat mɨn koatos slef mɨn. Filimon, rəhan kit əh ikɨn slef, nərgɨn u, Onesimas. Məto Onesimas, in təmakləh-in məni neen rəha Filimon, kən əmun, in magɨm. Okəmə Filimon otəplan Onesimas, lou rəha Rom tatən mə Filimon tɨtun nohamnuən tɨmɨs. Məto Onesimas təməplan Pol əpəh e kalapus ikɨn Rom, kən Pol təmən-iarəp Namnusən Təwɨr kəm in, kən təmahatətə e Iesu Kristo. Kən Onesimas in təmasitu e Pol. Kən Pol təmahl-ipən in tɨtəlɨg-pən o Filimon. Pol təmən kəm Filimon məmə nat əpnapɨn Onesimas in slef rəhan, məto roiu in pian e Iesu Kristo.

?Təməte naoa u o naka? Pol təməte naoa u matətapəh o Filimon məmə otaluin nolən rəha Onesimas, kən mos in tɨtətlɨg-pa mɨn. Nat əpnapɨn məmə in rəhan slef, məto Pol tolkeike məmə Filimon otəplan Onesimas tahmen əm məmə in pian kit e Iesu Kristo.

1 Io Pol, itəm etatɨg e kalapus o Kristo Iesu, itɨmlau piətat Timoti, iatuən təwɨr kəm ik Filimon. Ik iolɨtɨmlau itəm ekioalkeike pɨk, kən kitəhal kətəhalol wək kitiəh əm rəha Iesu.
2 Kən iatuən təwɨr kəm wɨnɨtat Apia, ne Akipas itəm kitat mopael mɨn
koatəluagɨn rəha Uhgɨn, kən iatuən təwɨr kəm netəm rəha niməfak itəm
koatuwa moatəfak e rəham nimə.
3 Pəs Uhgɨn u Tata rəhatat, ne Iərəmərə Iesu Kristo okuawte-in nəwɨrən ne
nəməlinuən kəm itəmat.

Nəfakən rəha Pol

4 E nian mɨn rafin itəm iatəfak ron ik, matən tagkiu kəm Uhgɨn ron ik,
5 məto-inu eməto nahatətəən rəham e Iərəmərə Iesu, ne nolkeikeən rəham
itəm tatuwɨn o nəfak mɨn rafin.
6 Kən iatəplan nolən rəham, məmə natawte e nɨkim agien məto-inu e rəham
nahatətəən. Kən iatəfak məmə nolən əh otasitu lam məmə onəkɨtun wɨr kən
mos nat wɨr mɨn rafin rəha Uhgɨn itəm tətawte-in e Kristo kəm kitat.
7 Piak, iatəfak nəhlan məto-inu rəham nolkeikeən təmol nɨki nəfak mɨn
koatəto təwɨr, kən nian eməto, io mɨn, nɨkik təmagien kən tatɨləs-ipər rəhak
nətəlɨgən lan.

Nətapəhən rəha Pol

8 Tol nəhlan, e Kristo esəgɨnən o nənən kəm ik məmə onəkol nat kit itəm
nəkəike mol,
9 məto esol mihinən. Iatətapəh-in əm e nolkeikeən. Io iaguɨhl kit, etatɨg e
kalapus o Kristo Iesu. Kən io inu Pol,
10 iatətapəh-in suah kit ron ik e rəhak nɨpahrienən məmə nakos e nɨkim
agien. Suah əh in təmuwa tahmen-pən e nətɨk nian emətatɨg e kalapus, inu
Onesimas, rəham slef.

1:2: Kol 4:17; 2 Tim 2:3 **1:7:** 2 Kor 7:4 **1:10:** 1 Kor 4:15; Kol 4:9

11 Aupən ikɨn, in təməsol wək wɨrən kəm ik, məto roiu in tɨtun nolən wək
təwɨr kəm kilau kərən.*
12 Kən roiu, etahl-ipɨnə mɨn suah u, etəm itəm iakolkeike pɨk.
13 Okəmə tətatɨg itɨmlau min, nɨkik tagien ron, kən in otatos nəmeem
mətasitu lak nian etatɨg ikɨn-u e kalapus o namnusən təwɨr.
14 Məto esolkeikeən məmə ekol nat kit itəm ik nəsegəhan-inən. Kən okəmə
natol nat wɨr, iakolkeike məmə in tatɨsɨ-pən əm e nɨkim agien, məto sənəmə
nat io iatəkəike kəm ik məmə nakol.
15 Esɨtunən, okəm-naka Onesimas təmagɨm e nian əkuəkɨr u məmə onakos
mɨn in tɨtəlɨg-pa mɨn nətuatɨg agɨn-əh,
16 məto sənəmə in otol mɨn əm slef rəham, kəp. Məto roiu əh, in suah
wɨr taprəkɨs-in slef kit, in pialau etəm təwɨr. Io iakoleike pɨk in, məto ik
onakolkeike pɨk in taprəkɨs, məto-inu in rəham slef, kən in piam e Iərəmərə.
17 Nakatehm io məmə kəmuea kitiəh e wək ne nolkeikeən rəha Kristo, kən
tol nəhlan, iatətapəh məmə nian in otɨmnə, nakos in e nɨkim agien tahmen-
pən əm məmə io.
18 Okəmə təmol nat kit tərat kəm ik, o təmos rəham nat kit kən məsətouən,
pəs nəkələhəu-pən tətatɨg e kaon rəhak.
19 Kən əh-roiu, Io Pol, iatəte e nelmək — *pəs io epanətou.* Məto təwɨr məmə
nəsaluinən rəham kaon asol agɨn kəm io, itəm tol min-nulan, emasitu lam kən
nəmos rəham nəmegəhən lilɨn.
20 Piak, iakolkeike məmə onakətuoun matətou rəham kaon† kəm io, kən ol
nat u iatətapəh-in e nərgɨ Iərəmərə, kən ol nɨkik tatəto təwɨr e Kristo.
21 Iatəte naoa u kəm ik məto-inu ekɨtun məmə onəkol nəwiak, kən onəkol
taprəkɨs-in nat naka itəm iatətapəh-in.
22 Kən nat kit mɨn, afəl rəhak kit rum məto-inu emələhəu-pən rəhak
nətəlɨgən e Uhgɨn məmə in otos io ekɨtəlɨg-pɨnə mɨn otəmat, inu noa nəfakən
rəhatəmat.

Namnun nəghatən rəha Pol

23 Epafras, itɨmlau min etuatɨg e kalapus o nərgɨ Kristo Iesu, kən in tatən
təwɨr kəm itəmat.
24 Kən Mak, ne Aristakas, ne Temas, ne Luk, itəm itɨmat ekoatol wək kitiəh,
ilat mɨn koatən təwɨr kəm itəmat.
25 Pəs Iərəmərə Iesu Kristo otawte-in rəhan nəwɨrən kəm itəmat rafin.

---

* **1:11:** Nərgɨn u "Onesimas" in təmə, "etəm itəm tɨtun nolən wək wɨr." **1:16:** 1 Tim 6:2 † **1:20:** E nəghatən Kris, nəghatən rəha Pol ikɨn-u "mətou rəham kaon" in iuəhkɨr əm e nərgɨ Onesimas. **1:22:** Fil 1:25; 2:24 **1:23:** Kol 1:7 **1:24:** Kol 4:10-14

Hiprus

Naoa itəm kəmətе tuwɨn kəm noanol rəha Isrel

Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u Hiprus

? Pah təmətе naoa u? Kitat kotəruru məmə pah təmətе naoa u. Etəm təmətе naoa u təməsətеən nərgɨn e naoa. Etəm təmətе təməsəplanən Iesu Kristo. Məto təmətо Namnusən Təwɨr o netəmim pɨsɨn-pɨsɨn mɨn itəm kəmotəplan Iesu. Kən suah u, in tɨtun nəghatən rəha Oltesteman, ne nolən rəha netəm Isrel aupən. Okəm-naka Panapas o Apolos təmətе naoa u, mətо-inu ilau kiatun nat tahmen e suah u. Kən ilau iahgin e niməfak. Netəmim neen, nɨkilat təht məmə Pol təmətе, mətо nɨkitat təsəhtən nəhlan mətо-inu e leta tepət rəha Pol, təmələhəu-pən nərgɨn, mətо nərgɨn tɨkə e naoa u.

? Təmətе tatuwɨn kəm pah? Təmətе naoa u kəm netəm Isrel itəm ko-tahatətə e Kristo Iesu, mətо okəm-naka neen kəmotɨtəlɨg-pən noan məsɨn e nolən rəha nətəu-pənən Lou rəha Moses. Okəm-naka ilat kəsotɨtun wɨrən nəukəti Namnusən Təwɨr.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təmətе? E nian əh, netəm Isrel koatərəkɨn netəm Isrel itəm koatahatətə e Iesu Kristo. Nɨkilat təpou ron. Təwɨr məmə ilat okotətо məmə nahatətəən rəhalat in nɨpahrienən, kən Iesu in Kristo itəm Uhgɨn təmən məmə otahl-ipa.

?Təmətе naoa u o naka? E nian əh netəmim neen e niməfak, nɨkilat təht məmə nolən rəha nətəu-pənən Lou rəha Moses e Oltesteman, in ilɨs taprəkɨs-in nolən rəha nahatətəən e Iesu Kristo. Mətо nolən mɨn nəhlan rəha Oltesteman, ilat narmɨn mɨn əm rəha natɨmnat mɨn itəm Iesu otol. Kəmotətе naoa u məmə netəmim okotəplan motɨtun məmə Iesu Kristo in ilɨs taprəkɨs-in natɨmnat rafin, tahmen-pən e ien mɨn, ne nagelo mɨn, ne Moses, ne Aron ne pris mɨn. Nolən rəha nahatətəən e Iesu Kristo in təwɨr pɨk taprəkɨs-in nolən rəha nətəu-pənən lou rəha Moses. Inu, in nɨpahrienən mətо-inu natɨmnat rafin rəha Oltesteman təmuwa mol nɨpahrienən lan e Iesu Kristo. Kən nɨmɨsən rəhan in tahmen əm məmə otos-irəkɨs nolən rat mɨn rəha etəmim.

Kristo təmol əp Uhgɨn kəm itat

1 Aupən ikɨn, Uhgɨn təmatən* nəghatən rəhan, mətо təmatələhəu əm e səpag kəm tɨpɨtat mɨn e nian tepət ne suatɨp pɨsɨn pɨsɨn mɨn.
2 Mətо roiu əh, kɨnotegu-pən e namnun nian,† kən tɨnatəghat ətuatɨp əm kəm kitat e Nətɨn, itəm in təmɨləs-ipər məmə otərəmərə e nautə rafin rəha tata rəhan.‡ Kən e Nətɨn əh, in təmol natɨmnat rafin e nətueintən.§
3 Nətɨ Uhgɨn in nəhag-əhagən rəha nəwɨrən ne nəsanənən rəha Uhgɨn.* In təmərə ətuatɨp rəhan tata e natɨmnat rafin.† In tatəmɨk ətain natɨmnat rafin e nəsanənən rəha nəghatən rəhan.‡ Nian in təmɨmɨs rəkɨs məmə otafəl rəkɨs rəhatat nolən rat mɨn,§ kən in tatəpələh e rəhn matɨp kig, ikɨn rəha nepətən ne nɨsiaiiən, e nego e neai.*

Nətɨ Uhgɨn u, in ilɨs taprəkɨs-in nagelo mɨn

---

* **1:1:** Hip 2:2 † **1:2:** 1 Pita 1:20 ‡ **1:2:** Sam 2:8 § **1:2:** Jon 1:1-3; Kol 1:16 * **1:3:** Jon 1:14; 12:41; Aes 6:1-4 † **1:3:** Jon 14:9; Fil 2:6-7; Kol 1:15; 2 Kor 4:4 ‡ **1:3:** Kol 1:17 § **1:3:** Taet 2:14 * **1:3:** Fil 2:5-11; Kol 1:15-18.

4 Tol nəhlan, Uhgɨn təmɨləs-ipər rəkɨs Nətɨn u, kən in ilɨs taprəkɨs-in nagelo mɨn, tahmen-pən məmə nərɨg u itəm Uhgɨn təmos-ipən kəm in, in ilɨs pɨk taprəkɨs-in nərgɨlat rafin.†
5 Uhgɨn təməsən agɨn-əhən kəm nagelo kit rəhan məmə,
“Ik nətɨk.
Roiu enuwa rəham tata ətuatɨp.”‡
Məto in təməghat nulan kəm Iesu. Kən Uhgɨn təməsən agɨn-əhən kəm nagelo kit məmə,
“Io tata rəham,
kən ik onəkuwa nətɨk.”
Məto in təməghat nəhlan kəm Iesu.§
6 Məto e nian Uhgɨn tahl-ipa Nətɨn itəm təmaupən maiir* tuwa e nətueintən, kən in tən məmə,
“Pəs rəhak rafin nagelo mɨn,
nɨpɨnəgɨlat taru nɨsɨp e nɨsiaiiən, motənwiwi in.”
7 Nian Uhgɨn tatəghat-in nagelo mɨn, in tatən məmə,
“Io emol rəhak nagelo mɨn
ilat kotahmen e nɨmətag itəm tətan ikɨn mɨn rafin, matol rəhak wək.
Ilat iolwək mɨn rəhak, tahmen e nɨgəm.”†‡
8 Məto təmatəghat-in Nətɨn kən matən məmə,
“Uhgɨn, rəham nərəmərəən otətatɨg lilɨn, namnun tɨkə.
Kən nətuatɨpən in nəlnal rəha nərəmərəən rəham.
9 Ik nəmolkeike əm nətuatɨpən
kən metəhau nolən eko-eko mɨn.
Tol nəhlan, io u, rəham ətuatɨp Uhgɨn,
io emələhəu aupən ik, kən ik ilɨs e ik mɨn neen.
Kən emol-pən oel e rəhm-kapə, tatəgətun məmə ik kig,
matol nɨkim tagien taprəkɨs-in ik mɨn neen.”§
10 Kən Uhgɨn tatən-ipən mɨn kəm in məmə,
“Iərəmərə, e nətuounən, ik nəmol nətueintən u,
mol in təskasɨk.
Kən e nelməm atɨp əm,
ik nəmol natɨmnat rafin itəm kotatɨg e neai.
11 Natɨmnat mɨn u rafin, ilat okəpanotɨkə,
ilat okotoas tahmen e nɨməhan itəm təməmnəmɨt,
məto ik nətatɨg lilɨn əm.*
12 Ik onakaiu-aiu ilat,
tahmen əm məmə etəmim təmaiuaiu rəhan nɨməhan.
Ik onakəuhlin natɨmnat mɨn u,
tahmen e etəmim təmɨkɨs rəhan nɨməhan,
məmə in otətəut-in in pɨsɨn.
Məto ik, nəkətatɨg lilɨn əm nulan,
kən okol nəsɨmɨsən nian kit.”†
13 Uhgɨn təməsən-ipən agɨn-əhən kəm nagelo kit rəhan məmə,
“Ik əpələh e rəhak matɨp, ikɨn rəha nepətən ne nɨsiaiiən,

---

† **1:4:** Efes 1:20-21; Fil 2:9 ‡ **1:5:** Sam 2:7; Wək 13:33; Hip 5:5; 1 Kron 17:13 § **1:5:** Mat 3:17
* **1:6:** Katən məmə in təmaupən maiir məto-inu təmaupən maiir e pian mɨn. Katəghat-in nəhlan Iesu, məto-inun in təmaupən matɨg, uarisɨg natɨmnat mɨn rafin (Əplan mɨn Kolosi 1:15). Tol nəhlan, kən natɨmnat rafin mɨn, in rəhan əm. Tatos nepətən ne nɨsiaiiən nəhlan tahmen e suakəkə itəm təmaupən maiir. Sam 89:27; Hip 2:10; Rom 8:29. † **1:7:** Sam 104:4 ‡ **1:7:** Nɨmətag ne nɨgəm kəmueia nian Uhgɨn təmos-ipa Lou. Hip 2:2; 12:18-21. § **1:9:** Sam 45:6-7 * **1:11:** Aes 34:4; 51:6; Nol Əpən 6:12-17
† **1:12:** Sam 102:25-27

kən matəsahgin.
Pəs io ekos-iəhau rəham tikimir min,
mol ilat kotahmen e nimənhan kit itəm nateguafəl nelkəm lan.”‡ §
14 Məto nagelo min, ilat iolwək min əm. Nagelo min, ilat narmin min itəm
Uhgin təmahl-ipa məmə okoatehm netəmim itəm okotos nəmegəhən ron.

2

Nən-iəhauən itəm o nuwinən e naiəh

1 Iesu in ilis pik. Tol nulan, təwir məmə kitat okotətəlig-in wir nat naka itəm
kitat kəmotəto,* məmə naiəh rəha nitəhəi təsiləsən kitat.
2 Nəghatən† itəm nagelo min kəmoatən-iarəp‡ in nipahrienən, kən netəmim
ilat okotos nalpinən o nətgəhlən Lou ne nəlpah-inən nolən nat Lou tatən.
3 ? Tol nəhlan, kən kitat okotəhrol nulan motagim okəmə kitat kotol nat
əpnapin əm e nosmegəhən asol əh rəha Iesu? Nosmegəhən u, itəm Iərəmərə
təmaupən mən-iarəp, kən netəm min u itəm kəmotəto, ilat kəmotəgətun kəm
kitat məmə in nipahrienən.§
4 Uhgin təmatig mol min nəfigəmən o nəghatən əh e nolən nəmtətin min, ne
natimnat min itəm narmi netəmim tatiwig ron, ne nat pispis min, ne nos-
ipamən nəsanənən min rəha Narmin Rəha Uhgin o nolən wək.*

Iesu təmuwa mahmen e pian min

5 Nagelo min okol kəsotərəmərəən e nətueintən itəm otəpanuwa, itəm
kotəghat-in.†
6 Məto-inu Naoa Rəha Uhgin tatən məmə,
“Etəmim in nat əpnapin əm,
məto ik, nikim tatəht in, ik nəsaluinən,
kən ik natehm wir nəti etəmim.‡
7 E nian əkuəkir əm itəm ik nəmos-iəhau in, teiuaiu ləhau e nagelo min,
kənu mos-ipən nərəmərəən ne nepətən ne nisiaiian kəm in.
8 Kən ik mos-ipən nepətən məmə in otərəmərə e natimnat rafin.”§ *
Roiu əh, tatən məmə, “natimnat rafin,” nipətin un məmə Uhgin təsapəsən
nat kitiəh ne məmə etəmim təsərəmərəən lan. Məto kitat kəsotehmən əh
natimnat min əh kotuwa.
9 Məto nat kitiəh kitat kəmotehm, inu Iesu, itəm “e nian əkuəkir əm nəmos-
iəhau in teiuaiu ləhau e nagelo min” kən roiu əh “kinos-ipən nepətən ne
nisiaiian kəm in” məto-inun in təmos nahməən mimis o kitat. Əwəh, e nəwirən
rəha Uhgin, Iesu təmimis o netəmim rafin e nətueintən.†
10 Uhgin təmol natimnat rafin məto-inun in təmolkeike mihin, kən
natimnat rafin kotatig-pən e nelmin.‡ Kən təwir agin məmə Uhgin təmol
Iesu u, təmaupən mohatip nol o nosmegəhən netəmim, in təmətо nahməən
e nimisən, məmə in tətuatip agin§ o nəmikən nenəti Uhgin min tepət kotuwin
katig e nəhag-əhagən rəha nəwirən ne nəsanənən rəhan.*

---

‡ **1:13:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, “ekol rəham tikimir min ilat kotahmen e nat kit itəm nəkəpələh matəfipər nelkəm lan,” kən nipətin u məmə, “Oekol ik ilis agin taprəkis-in rəham tikimir min.”
§ **1:13:** Sam 110:1 * **2:1:** Rom 11:22 † **2:2:** Nəghatən u tatəghat-in, in Lou rəha Moses. ‡ **2:2:** Wək 7:53 § **2:3:** Hip 10:28-29; 12:25 * **2:4:** Mak 16:20 † **2:5:** Netəm Isrel ilat koatən məmə nipahrienən məmə nagelo min ilat koatərəmərə roiu ikin min rafin e nətueintən; Dut 32:8. ‡ **2:6:** “nəti etəmim,” inu Iesu. § **2:8:** Sam 8:4-6 * **2:8:** Jen 1:26; Nol Əpən 20:4,6; 22:5 † **2:9:** Fil 2:8-9
‡ **2:10:** Rom 11:36 § **2:10:** Hip 2:17; 4:15; 5:8-9 * **2:10:** Luk 24:26; Rom 8:17; 2 Tes 2:14; 1 Pita 5:1; Hip 2:7

11 Iesu in tatol rəhan netəmim kotasim, məmə rəha Uhgɨn əm, rəhalat nolən
rat tɨkə.† Kən Iesu ne rəhan mɨn netəmim, rəhalat tata kitiəh əm. Tol nəhlan
kən Iesu in təsaulɨsən məmə otaun-in ilat u məmə pian mɨn ne wɨnɨn mɨn.‡
12 In təmən-ipən kəm Uhgɨn məmə,
“Io oekən-iarəp ik kəm piak mɨn ne wɨnɨk mɨn ne natɨmnat mɨn itəm ik nəmol.
Oekan napuən mənwiwi ik e nuəfɨmɨnən asol e nɨganəmtɨlat.”§
13 In tatən mɨn məmə,
“Io oekələhəu-pən nahatətəən rəhak e Uhgɨn.”*
Kən matən mɨn məmə,
“Io u, itɨmat nɨsualkələh itəm Uhgɨn təmos-ipa kəm io.”†
14 Nɨsualkələh mɨn əh, Iesu tatəghat-in ilat, ilat nɨpətɨlat ne nɨtalat əh-ikɨn.
Ilat u netəmim agɨn-əh əm. O nat u, Iesu təmək̇əike muwa e nətueintən mos
nɨpətɨn ne nɨtan tahmen əm elat məmə in otuwa pialat pahrien.‡ Təmol
nəhlan məmə in otɨmɨs, kən nɨmɨsən rəhan, in otərəkɨn nəsanənən rəha Iərmɨs,
itəm tətaskəlɨm nəsanənən rəha nɨmɨsən.§
15 Məto-inu netəmim koatəgin nɨmɨsən.* Nəgɨnən rəhalat tətaskəlɨm ətain
ilat nian rafin, tahmen əm məmə ilat slef mɨn. Məto Iesu in təmɨmɨs məmə
otiuw rəkɨs netəm mɨn u, məmə sənəmə ilat slef mɨn. In təmɨkɨs ilat.
16 Kotɨtun əsas məmə sənəmə in təmasitu e nagelo mɨn, məto in təmasitu e
noanol mɨn rəha Epraham.†
17 Iesu təike mos nɨpətɨn ne nɨtan nəhlan, məmə in otuwa mol tahmen e
pian mɨn e nolən mɨn rafin,‡ məmə in tɨtun nasəkitunən§ kitat, kən koatagɨle
lan. In otəkəike muwa mol nəhlan, təgətun məmə in pris asol agɨn pahrien,
tatol wək rəha Uhgɨn, kən məmə in otɨlpɨn nemə̇ha rəha Uhgɨn.
18 Kən roiu əh, nian Setan tatos-ipən-os-ipən kəm ilat, kən Iesu tɨtun
nasituən elat, məto-inu in mɨn, in tɨnəto tərat rəkɨs nian Setan təmos-ipən-os-
ipən kəm in.*

3

Iesu in taprəkɨs-in Moses

1 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn, Uhgɨn tɨnaun-in* kələh kitat min itəmat o nuwɨnən
e nego e neai, kən mol məmə kitat netəm iasim. Məto-inu Iesu tətasitu nulan
e kitat, itəmat onəkotəkəike katətəlɨg-in pɨk Iesu əh, in aposol kən in pris asol
agɨn rəha nəfakən rəhatat itəm kitat koatən-iarəp.
2 Uhgɨn təmɨləs-ipər Iesu məmə in otol wək u, kən in təmol nəwia Uhgɨn e
natɨmnat rafin, tahmen e Moses aupən təmol nəwia Uhgɨn e rəhan wək rafin,
məmə in otatehm wɨr nimə, inu netəmim rəha Uhgɨn.†
3 Ilau kərən kətioal nəwia Uhgɨn, məto etəm təmiləkɨn nimə, netəmim koatɨləs-
ipər nərgɨn ron taprəkɨs-in nimə itəm in təmol. Kən e nolən kitiəh əm, tətuatɨp
məmə Uhgɨn otɨləs-ipər Iesu taprəkɨs-in Moses.
4 Kən nimə mɨn rafin, netəmim koatiləkɨn, məto Uhgɨn in təmiləkɨn natɨmnat
rafin itəm tətatɨg.
5 Moses in iolwək kit e nɨpəgnoa nimə rəha Uhgɨn, itəm tatol nəwia Uhgɨn,
matehm nimə rəhan, inu netəmim rəha Uhgɨn. Kən nəmegəhən rəha Moses
tatəpsen-pən natɨmnat itəm Uhgɨn otəpanəgətun.

---

† **2:11:** Hip 13:12; Efes 5:26 ‡ **2:11:** Mat 28:10 § **2:12:** Sam 22:22 * **2:13:** Aes 8:17 † **2:13:** Aes 8:18; Jon 10:29 ‡ **2:14:** Jon 1:14 § **2:14:** Jen 3:15; 1 Kor 15:54-57; 2 Tim 1:10; 1 Jon 3:8 * **2:15:** 2 Tim 1:7 † **2:16:** Aes 41:8-9; Luk 3:8 ‡ **2:17:** Fil 2:7; Hip 2:10; 4:15; 5:1,8-9 § **2:17:** Hip 5:2 * **2:18:** Hip 4:15 * **3:1:** Rom 8:28 † **3:2:** Nam 12:7

6 Kristo, in min tatol nəwia Uhgin. Məto sənəmə in iolwək əm kit tahmen e
Moses. In Nətin, kən tatos nepətən o nərəmərəən e rəhan nimə. Kən okəmə
kitat kəsotəginən, kən motalkut məmə okotətul əskasik‡ o nat un itəm kitat
kəmotələhəu-pən nətəligən rəhatat lan, kən motausit ron, kən nipahrienən
məmə kitat u, netəmim rəhan, kitat rəhan nimə.§

Oatehm məha-məha itəmat min e nahatətəən rəhatəmat

7 Nəghatən u inu, Narmin Rəha Uhgin təmən e Naoa Rəha Uhgin məmə,
"Roiu əm, onəkotəkəike moatətəlig-in nəwian,
8 məsotolən rəhatəmat-kapə təskasik pik,
tahmen e tipitəmat min ilat kəmoatol mihin aupən moatəht nəwia Uhgin,
nian ilat kəmoatek asgəwin Uhgin e ikin taruən-aruən ikin.*
9 Ikin əh, tipitəmat min kəmotəkəike kəm io məmə okotəplan rəhak nəsanənən,
nat əpnapin ilat kəmotəplan pap natimnat min itəm emol o nup foti.†
10 Kən io iatol nemə̈ha kəm ilat, kən matən məmə,
'Nikilat tətan isəu ron io nian rafin.
Kən ilat motapəs nolən nat itəm iatən kəm ilat.'
11 Nemə̈ha təmol io,
kən ekos noanawil kit mən məmə,
'Ilat okol kəsotuwinən e ikin katos namegən ron io ikin.' "‡ §

12 Piak min ne winik min, oatehm wir itəmat min o nat u. Otol
məmə nikitəmat atip otəsəratən kən kit təsapəsən nahatətəən, mol məmə
nəkotəuhlin-pən itəmat isəu o Uhgin itəm tatəmegəh.

13 Uhgin təmən "Roiu əm," kən nian u "roiu" tətatig əh. Tol nəhlan,
nəkotəkəike moatəghat roiu kəm itəmat min, moatehm məha-məha itəmat
min nian rafin, məmə nolən rat otəseiuə-inən itəmat kit mol rəhn-kapə
təskasik o Uhgin.

14 Məto-inu okəmə kitat kotətul timtim mətoarus-pən namnun, motahatətə
e Uhgin təskasik miəkis, tahmen əm məmə inu kəmotətuoun motahatətə wi
əm lan, kən tatəgətun məmə kitat kinoatos kələh natimnat min rəha Kristo.

15 Məto sotaluinən nəghatən itəm kəmən,
"Roiu əm, onəkotəkəike motətəlig-in nəwian
məsotolən rəhatəmat-kapə təskasik pik,
tahmen e tipitəmat min ilat kəmoatol mihin aupən
moatəht nəwia Uhgin."*

16 ?Kən pah min un itəm kəmotəto pap nəwia Uhgin, məsotolən? Ilat un
Moses təmit-irəkis ilat Ijip.†

17 ? Pah min un kəmotol Uhgin nemə̈ha tol o nup foti? Ilat un, netəm
kəmotol nolən rat, kən moatəme motimis moatəməhl əpnapin əm əpəh ikin
taruən-aruən ikin.‡

18 ?Kən pah min un Uhgin təmatəghat kəm ilat, matos noanawil məmə ilat
okəsotuwinən motiet-arəpən ikin katos namegən ron ikin? In təmatəghat
kəm netəm kəmotəht nəwian.§

19 Kən kitat koatəplan məmə kəməsegəhan-inən ilat məmə okotiet-arəpən
ikin katos namegən ikin ron, məto-inu ilat kəsotahatətəən lan.

---

‡ **3:6:** Hip 3:14; 4:14; Rom 11:22 § **3:6:** 1 Kor 3:16; 1 Pita 2:5 * **3:8:** Eks 17:1-7; Nam 20:2-5 † **3:9:** Nam 14:3; Dut 1:3; Wək 7:36 ‡ **3:11:** Nam 14:21-23 § **3:11:** Sam 95:7-11 * **3:15:** Sam 95:7-8; Hip 3:7-8 † **3:16:** Nam 14:1-35 ‡ **3:17:** Nam 14:29; 1 Kor 10:1-13 § **3:18:** Nam 14:22-23; Sam 95:11; Hip 3:11

4

Ikɨn katos namegən o Uhgɨn ikɨn

1 Məto kitat u, Uhgɨn təmən-iəkɨs rəkɨs məmə kitat kotɨtun nuwɨnən imə ikɨn
katos namegən ron ikɨn, kən nəniəkɨsən u, tatətul əh, materəh otat. Tol
nəhlan, pəs kitat koatəto itat, kən moatəgɨn məmə kitat kit okol mətan təsosən
namegən əh.
2 Məto-inu kitat kɨnotəto rəkɨs namnusən təwɨr məmə Uhgɨn təmol əpen-
əpenə ikɨn kit o namegən rəhatat, tahmen əm məmə inu netəm aupən
kəmotəto nəghatən mihin. Məto nəghatən əh, təməsasituən elat, məto-inu ilat
kəmoatəto əm, məsotahatətəən lan.
3 Məto-inu kitat netəm kəmotahatətə əm lan, kitat kotɨtun nuwɨnən imə, ikɨn
katos namegən ron ikɨn. Məto rəha netəm mɨn u itəm kəsotahatətəən lan,
Uhgɨn təmən məmə,
"Nemə̈ha təmol io, kən ekos noanawɨl kit, mən məmə,
'Ilat okol kəsotuwɨnən ikɨn katos namegən ron io ikɨn.' "*
Təmən nəhlan, nat əpnapɨn məmə tɨnol əpen-əpenə rəkɨs ikɨn katos namegən
ron ikɨn nian in təmətuoun matol nətueintən.
4 Kitat kotɨtun məmə tɨnol əpen-əpenə rəkɨs lan, məto-inu Naoa Rəha Uhgɨn
in tatəghat-in Sapat, matən məmə, "Təmol nətueintən, kən e nian sepɨn lan,
Uhgɨn təmameg e rəhan wək."†
5 Məto ikɨn mɨn neen e Naoa Rəha Uhgɨn, Uhgɨn tatən məmə, "Ilat okol
kəsotuwɨnən ikɨn katos namegən ron io ikɨn."‡
6 Tol nəhlan, ikɨn katos namegən o Uhgɨn ikɨn əh, in tətatɨg əh məmə
netəmim okotuwɨn ikɨn. Məto netəm mɨn u aupən itəm kəmotəto namnusən
təwɨr, ilat kəmotəmɨk-arəpən-in nuwɨnən ikɨn katos namegən ron ikɨn, məto-
inu kəmotəht nəwia Uhgɨn.
7 Kənu, uarisɨg lan, tol-pən Uhgɨn təmələhəu mɨn nian kit mɨn o nuwɨnən
ikɨn katos namegən ron ikɨn. Nian əh, inu roiu. Uhgɨn təmən-iarəp nat u kəm
Tefɨt məmə,
"Roiu əm, onəkotəkəike motətəlɨg-in nəwian
məsotolən rəhatəmat-kapə təskasɨk pɨk."§
8 Nɨkitəmat tuəh-tu suah u Josua* aupən. Okəmə Josua təmos-ipən namegən
kəm ilat nian in təmit ilat moatuwɨn Kenan, kənu Uhgɨn okol təsən mɨnən
məmə otələhəu nian kit mɨn məmə in nian rəha nuwɨnən imə ikɨn katos
namegən ron ikɨn.†
9 Kən tol nəhlan, kən in təmən nian pɨsɨn kit mɨn, nian əh-ikɨn tətatɨg əh
o rəhan netəmim məmə okotuwɨn motos namegən, e nolən kitiəh əm itəm
Uhgɨn təmameg mihin e rəhan wək mɨn aupən, e nian rəha Sapat.
10 Məto-inu etəm tatuwɨn imə məmə otos namegən u, in otameg e rəhan wək,
tahmen əm e Uhgɨn itəm təmameg e rəhan wək aupən.‡
11 O nat u, kitat okotalkut əskasɨk məmə okotuwɨn imə motos namegən u.
Təsəwɨrən məmə kitat kit, otətəu-pən nolən rəha netəm aupən itəm kəmotəht
nəwia Uhgɨn, moatəme.
12 Məto-inu Naoa Rəha Uhgɨn,§ in tatəmegəh məsanən mɨtahləpɨk e wək
rəhan.* Kən in tahmen e naip tasɨlə e nɨkalɨn kərən mil.† In tɨtun nətarerəhən

---

* **4:3:** Sam 95:11; Hip 3:11 † **4:4:** Jen 2:2 ‡ **4:5:** Sam 95:11 § **4:7:** Sam 95:7-8; Hip 3:7-8

* **4:8:** Josua in nərgɨn kit e nəghatən rəha Isrel. Kən nərgɨn u Iesu, nərgɨlau tahmen-ahmen əm e Josua e nəghatən rəha netəm Kris. Nian Josua təmos-ipən namegən kəm netəm Isrel əpəh Kenan, nəmegəhən rəha Josua in tatəpsen-pən nat itəm Iesu otəpanol, mos-ipa namegən pahrien kəm kitat. † **4:8:** Dut 31:7; Jos 22:4 ‡ **4:10:** Jen 2:2; Hip 4:4 § **4:12:** 1 Pita 1:23; Aes 49:2; Nol Əpən 19:13-15; Jon 12:48

* **4:12:** Aes 55:11; Jer 23:29 † **4:12:** Efes 6:17

matəplan nətəligən min ne nikin pisin pisin min e netəmim, tahmen əm e naip itəm tatətarerəh matəplan ikin tatilpin min ikin e nikilkilitəm ne nəhau imə agin. In tətakil nətəligən min ne nolən anion min e nikitəm.‡
13 Uhgin tatəplan natimnat rafin e nətueintən tahmen əm məmə kəmətə kitalkin-italkin katepik, koatəməhl piəpiə əm. Kitat okotəkəike motən-iarəp rafin agin natimnat itəm kəmotol kəm Uhgin u inu.§

Iesu in təmuwa pris asol agin itəm təwir maprəkis, məto-inu in Uhgin pap, məto təmuwa etəmim

14 Tol nəhlan, pəs kitat kotaskəlim-iəkis nahatətəən rəhatat itəm kinoatən-iarəp rəkis, məto-inu kitat koatos pris asol agin kit rəhatat in iahgin. Inu Iesu, Nəti Uhgin, itəm tinuwin rəkis imə e nego e neai.*
15 Məto-inu rəhatat pris asol agin, in Pris kit itəm tatəto wir nikitat, matəto wir otəhrol kitat kəsotahmenən, məto-inu natimnat rafin itəm tatek asgəwin kitat e nəmegəhən, natimnat kitiəh min əm, kinotek asgəwin rəkis in e rəhan nəmegəhən. Rəhatat pris asol agin, in tinitun rəkis rəhatat nəpouən min.† Məto nat kitiəh əm un, in təsolən nat tərat kit.
16 O nat u, pəs kitat kəsotəginən o nuwamən iuəhkir o jea rəha kig‡ u, tətawte-in rəhan nəwirən kəm kitat. Kən ikin əh, in otasəkitun itat, kən mos-ipa nəwirən kəm kitat e nikin agien, e nian rəha nəratən otuwa otat.§

5

1 Kitat kotitun məmə nian rafin Uhgin tatitəpun suah kit kən matiləs-ipər in məmə otuwa pris asol agin, məmə in suatip rəha netəmim okotuwin o Uhgin. In suatip rəhalat o nos-ipənən natimnat kəm Uhgin, kən in matol sakrifais o rəhalat nolən rat min.* 2 Roiu əh, məto-inu pris asol agin u in etəmim kit, in titun nolən timətig əm o netəmim,† nat əpnapin məmə ilat kotəruru agin nat itəm tətuatip, ilat kotagim rəkis e suatip, məto-inu in min, in təsahmenən, in tatol təfagə rat‡ nian tepət.
3 In tatol təfagə rat nəhlan, kən tol məmə e nian rəha sakrifais, in otəkəike mol sakrifais o rəhan atip təfagə, kən matig mol min rəha netəmim min.§
4 Suah kit okol təsənən məmə in otol wək rəha pris asol agin, matiləs-ipər atip in. Kəpə, Uhgin otəkəike maun-in rəhan kit etəmim məmə in otol wək u, tahmen əm məmə inu təmaun-in mihin Eron aupən.* †
5 Tol nəhlan, Kristo in təmisiləs-ipər atipən in məmə in pris asol agin. Məto Uhgin in təmitəpun, kən mən-ipən kəm in məmə,
"Ik nətik.
Roiu enuwa rəham tata ətuatip."‡
6 Kən ikin kit min e Naoa Rəha Uhgin,§ in tatən məmə

---

‡ **4:12:** 1 Kor 4:5 § **4:13:** Nol Əpən 2:23 * **4:14:** Hip 7:25 † **4:15:** Hip 2:17 ‡ **4:16:** Jea rəha kig u, in Uhgin tatəpələh ikin, kən matərəmərə, məto o natimnat min itəm Iesu təmol, jea rəha kig u, in tatuwa tahmen e Ikin Katilpin Neməha rəha Uhgin Ikin itəm Oltesteman tatəghat-in (Onakehm e Eks 25:18-22; Lev 16:1-15). Ikin əh inəh, itəm Uhgin tətasəkitun kənu matəhlman nəwirən rəhan ikin kəm itat kən mətafəl rəkis nolən rat min rəhatat. In titun nolən e nita Iesu itəm təmaiu otat, kən təmərəkin-rəkin rəhan neməha. § **4:16:** Eks 25:18-22; Lev 16:2,14,15; Hip 9:5 * **5:1:** Hip 2:17; 7:27; 8:3; 9:9 † **5:2:** Hip 2:17-18 ‡ **5:2:** Hip 4:15; 7:28 § **5:3:** Lev 9:7; 16:6-15; Hip 7:27; 9:7 * **5:4:** Hip 5:1-4 koatəghat-in ətuatip wək itəm pris asol agin min kəmotol aupən, muwa mətoarus nian netəm Rom kəmotərəkin Nimə Rəha Uhgin e nup fote tinuwin rəkis uarisig Iesu təpanimis. † **5:4:** Eks 28:1; Nam 18:7 ‡ **5:5:** Sam 2:7; Wək 13:33; Hip 1:5 § **5:6:** Sam 110:4

"Ik pris kit tahmen e Melkisetek aupən,*†
kən ik onakatol wək rəha pris nian rafin,
matuwɨn matuwɨn namnun tɨkə."
7 E nəmegəhən rəha Kristo e nətueintən u, in tatəfak kəm Uhgɨn, matətapəh-
in nasituən, mətasək əfəməh, nahui nəmtɨn tɨtaiəh. Uhgɨn tatos nəsanənən o
nosmegəhən in e nɨmɨsən. Kən in təmatɨsiai-in Uhgɨn, kən matol nəwian,‡ kən
o nat u, Uhgɨn təmətо in.§
8 Nat əpnapɨn məmə Kristo in Nətɨ Uhgɨn, mətо in təmətо nahmməən. Tol
nəhlan, nahmməən rəha Iesu, təmol in tɨtun wɨr nɨpətɨ nolən nəwia Uhgɨn,*
9 kən təmuwa etəm ətuatɨp rəha nolən wək rəha pris asol agɨn rəhatat. Kən
in təmol suatɨp o nosmegəhən lilɨn rəhan netəm mɨn u koatol nəwian, matos
wɨr ilat, matuwɨn matuwɨn namnun tɨkə.
10 Kən Uhgɨn təmos-ipən nərɨg u kəm in, məmə in pris asol agɨn tahmen əm
e suah u Melkisetek aupən.†
11 Itɨmat emotos nəghatən tepət mə ekotən-ipɨnə kəm itəmat, məmə Iesu in
pris asol agɨn tahmen e Melkisetek. Mətо tɨəkɨs pɨk o nən wɨrən ilat rafin kəm
itəmat, mətо-inun itəmat nəkoatəlpah-in pɨk nətoən nat kit kən mɨtun.
12 Itəmat nəmotahatətə nuwəh rəkɨs, kən təwɨr məmə itəmat nɨnotuwa rəkɨs
iəgətun mɨn rəha nəghatən rəha Uhgɨn. Mətо kəpə, itəmat nəkoatol əm nulan.
Roiu əh, kəike kəgətun mɨn itəmat, tətuoun mɨn e nəukətɨn nəghatən mɨn rəha
Uhgɨn. Nɨpahrienən u, itəmat nɨnotahmen-in rəkɨs nunən nagwənən əskasɨk
mɨn, mətо nəkotahmen əm məmə kətapinahin əh itəmat.‡
13 Mətо e netəm mɨn u itəm koatəmah əh nəhlan, ilat u nɨsualkələh mətmətɨg,
itəm koatəkəku əh, kəsotenatɨg wɨrən əh o nɨtunən nəgətunən mɨn rəha nolən
ətuatɨp.
14 Mətо nagwənən əskasɨk in nɨgɨ netəm rəhalat nɨtunən tɨnɨmətə rəkɨs, itəm
kəmotiuw rəhalat nətəlɨgən o nɨtunən natɨmnat pɨsɨn pɨsɨn mɨn itəm tətuatɨp
ne itəm tərat, kən ilat moatol itəm təwɨr,§ in əm in əm.

6

1 Tol nulan, təwɨr məmə kitat okəsotəgətun mɨnən nəukətɨ* nəgətunən rəha
nahatətəən e Kristo, mətо pəs kitat okoatəkəike moatuwɨn məmə okotɨmətə e
Iesu Kristo. Kitat kɨnotəuhlin rəkɨs kitat e nolən mɨn itəm kotɨtun nit-ipənən
item e nɨmɨsən.† Kitat kɨnotahatətə rəkɨs e Uhgɨn. Tahmen əm məmə kɨnotafəl
rəkɨs nəme nimə. Nian əh-roiu in rəha nəgpəhap-inən nimə.
2 Kitat kɨnotɨtun rəkɨs nəgətunən mɨn rəha nolən pɨsɨn pɨsɨn mɨn rəha
naikuasən, kən mɨnotɨtun rəkɨs nəgətunən mɨn rəha nələhəu-pənən nelmɨtəm
e rəhn-kapə etəmim, o nəfakən lan. Kən kitat kɨnotɨtun rəkɨs məmə kitat
okotətul mɨn e nɨmɨsən, kən motɨtun mɨn məmə Uhgɨn otakil netəmim, kən
mos-ipən nalpɨnən lilɨn rəhan kəm netəm kotol təfagə rat. Natɨmnat mɨn u,
kitat kɨnotəghat-in rəkɨs, təsəwɨrən məmə kitat koatɨsɨmatɨp e nəghatən kitɨəh
mɨn əm nian rafin.
3 Tol nulan məmə okəmə Uhgɨn təmegəhan-in əm kəm kitat, kən kitat okotuwa
netəm kɨnotɨmətə rəkɨs.

---

* **5:6:** Jen 14:18-20; Sek 6:13; Hip 5:10; 6:20; 7:1-22 † **5:6:** Melkisetek (Jen 14:18) in kig rəha Salem (Salem u, nɨpətɨn u, Nəməlinuən) kən in pris rəha Uhgɨn Ilis Pɨk. In təmətatɨg e nian rəha Epraham. Kristo in tahmen e Melkisetek mətо-inu in pris ne in kig mɨn. Mətо noanol rəha Eron mɨn, ilat pris mɨn əm, mətо sənəmə kig mɨn; Hip 7:2. ‡ **5:7:** Luk 22:42 § **5:7:** Mat 26:36-46; Mak 14:32-42; Luk 22:39-46 * **5:8:** Fil 2:6-8 † **5:10:** Sam 110:4; Hip 5:6 ‡ **5:12:** 1 Pita 2:2 § **5:14:** Rom 16:19 * **6:1:** Hip 5:12 † **6:1:** Hip 9:14

4 ?Okotalkut məmə okotol nulan, məto təhrol e netəmim itəm kəmotuwa o
Uhgin məto roiu kinotapəs Uhgin motəuhlin min məntaalat o Kristo? Ilat əh,
ilat netəm kəmotehm nəhag-əhagən,‡ kən kinotun asgəwin rəkis noan e nego e
neai itəm Uhgin tatos-ipa,§ kən minoatitun məmə in təwir, kən minoatos rəkis
o Narmin Rəha Uhgin.*
5 Kən ilat u, netəm kinotun asgəwin rəkis məmə nəghatən rəha Uhgin
in təwir,† ilat kinotəto rəkis nəsanənən rəha nərəmərəən rəha Uhgin itəm
otəsuwəhən tuwa.
6 Məto okəmə ilat kəmotəuhlin məntaalat o Uhgin, suatip kit tikə min məmə
okotəuhlin-pa min ilat o Uhgin.‡ Ilat kəmotərəkin atip əm ilat, məto-inu
tahmen-pən əm məmə kinotəht-ipən min əm Nəti Uhgin e nig kəməluau,
moatiləs-ipər min e niganəmti netəmim, kən ilat kinoatol min milə lan,
moatərəkin.
7 Nikim tuəh-tu nat u. Nəptən u tatos wir nuhuən itəm tatəfik, kən in
nagwənən tepət lan nigi netəm min un, koatol wək ikin. Uhgin nikin tagien
pik ron, kən nəwirən rəhan tətatig lan.
8 Məto niməptən rat itəm təsosən nat wir tepət lan, kən iapil-iapil ne kiras əm
katuəwiə lan. Nəptən əh tinəsəwir minən o nat kit. Tinətaiu əm o nərəkinən. E
namnun, nigəm otus natimnat itəm kotatig lan.
9 Piak min, nat əpnapin io iatəghat nulan kəm itəmat, məto ekitun wir
məmə itəmat nəsotahmenən e nəptən rat əh. Ekitun wir məmə itəmat noatos
natimnat min u itəm təwir maprəkis, itəm Uhgin təmos-ipinə kəm itəmat
məto-inun in tatosmegəh itəmat.
10 Uhgin okol təsaluinən rəhatəmat wək min nəmoatol məto-inu Uhgin
rəhan nolən tətuatip əm nian rafin. Kən okol in təsolən nat əpnapin e nolən
wir rəha nolkeikeən itəm nəmotol kəm in, kən moatol əh, nian nəmotasitu e
rəhan netəmim.§
11 Itimat ekotolkeike məmə itəmat rafin nakoatəkəike katos nolkeikeən
itəm nəkoatol, moatol məmə otatuwin e namnun, kən itəmat nakotos nat un
itəm nakotagile lan.*
12 Itimat esotolkeikeən məmə nakotəlpah, məto ekotolkeike məmə onəkotos
nolən† rəha netəm min un itəm kotaiu aupən. Ilat kotahatətə əskasik e Uhgin
kən moatol rəhalat nətəligən kaifəməh.‡ Moatol nəhlan, kən roiu, ilat kinotos
rəkis natimnat itəm Uhgin təmən-iəkis məmə rəhalat.§

Rəhatat iagke tətatig e nego e neai

13 Nəniəkisən kit tol nəhlan, itəm Uhgin təmən kəm Epraham aupən. Nian
Uhgin təmol nəniəkisən rəhan, kən nərig kit tikə min məmə in otos mol
nəniəkisən lan rəhan təfigəm. Məto-inu nərgin in ilis taprəkis-in nərgin min
rafin. Tol nəhlan, Uhgin təmos noanawil atip əm e nərgin, matən məmə,*
14 "Io oekəhlman rəhak nəwirən kəm ik, iahgin. Io oekol rəham noanol
otuwa tepət tepet."†
15 Məto-inu Epraham rəhan nətəligən təfəməh, in təmatəsahgin matuwin
matuwin, mətoarus nian in təmos natimnat min un itəm Uhgin təmən-iəkis
məmə otos-ipən kəm in.‡

---

‡ **6:4:** Hip 10:32 § **6:4:** Efes 2:8 * **6:4:** Kal 3:2 † **6:5:** Sam 34:8 ‡ **6:6:** 2 Pita 2:21 § **6:10:** Mat 10:40,42 * **6:11:** Hip 3:6 † **6:12:** Hip 13:7 ‡ **6:12:** Jem 1:3; Nol Əpən 13:10; 14:12 § **6:12:** Hip 10:36 * **6:13:** Jen 22:16 † **6:14:** Jen 22:17 ‡ **6:15:** Jen 21:5

16 Nian etəmim tatos noanawɨl e nərgɨ etəm-iasol kit rəhan,§ kən noanawɨl
u rəhan, tatəlis rəhan nəghatən təfɨgəm. Kən netəmim okotəkəike motahatətə
e rəhan nəghatən, okol kəsotərgəhəu mɨnən ron.*
17 Uhgɨn təmos noanawɨl e nərgɨn nəhlan, məto-inu in tolkeike məmə otol
netəm mɨn un itəm okotos natɨmnat mɨn itəm in təmən-iəkɨs,† ilat okotɨtun wɨr
məmə rəhan nalpəkauən, okol təsəuhlinən nian kit.‡
18 Uhgɨn tatos noanawɨl nəhlan məmə otɨləs-ipər nətəlɨgən rəhatat u, itəm
kɨnotiet rəkɨs motagɨm kən moatahgɨl-pən lan. Kən pəs kitat kotaskəlɨm-iəkɨs
nolən əh itəm Uhgɨn tɨnos-ipa rəkɨs kəm itat, məmə kitat okotagɨle əskasɨk e
nəniəkɨsən mɨn rəhan. Nat mil u, ilau okol kəsuəuhlinən nian kit, məto-inu
Uhgɨn, təseiuəən nian kit.
19 Kitat kotələhəu-pən rəhatat nətəlɨgən təskasɨk o nosən natɨmnat mɨn əh,
tol nəhlan, mol məmə in tahmen e iagke kit itəm tətaskəlɨm wɨr rəhatat
nəmegəhən,§ məmə nat kit otəsəloalən lan kən məsiuw rəkɨs mɨnən kitat.
Tahmen əm məmə iagke u, in tɨnatɨg rəkɨs əpəh imə e Ikɨn Tasim Agɨn Ikɨn,
əpəh ilɨs e nego e neai, e nəwtain nɨməhan imə-pən ikɨn.*
20 Ikɨn əh, Iesu tɨnuwɨn rəkɨs ikɨn rəhatat lan, məmə oterəh e suatɨp rəhatat.†
In təmuwa rəkɨs pris asol agɨn‡ tahmen əm e pris u Melkisetek§ aupən, kən in
otatos wək u nian rafin, namnun tɨkə.

7

Melkisetek,
Kig rəha Nətuatɨpən,
Kig rəha Nəməlinuən,
ne pris rəha Uhgɨn Ilɨs Agɨn

1 Suah u, Melkisetek,* in kig rəha Salem†, kən in pris rəha Uhgɨn u Ilɨs Pɨk Agɨn.
Aupən, nian Epraham təmuwɨn e nəluagɨnən ilat kig mɨn, kən in təmol win
elat. Kən in mɨnɨtəlɨg mɨnatuwa. Melkisetek, in təmatuwɨn məplan Epraham
e suatɨp, kən in təməfak mətapəhin-pən məmə Uhgɨn otəhlman nəwɨrən kəm
Epraham.
2 Kən Epraham, təmos-irəkɨs tait e rəhan natɨmnat mɨn itəm təmol win lan
e nəluagɨnən, kən mos-ipən kəm Melkisetek. Melkisetek u, nɨpətɨ nərgɨn un,
“Kig rəha Nətuatɨpən.” Kən nərgɨn kit mɨn u, kətaun-in məmə Kig rəha Salem,
nɨpətɨn u məmə, “Kig rəha Nəməlinuən.”
3 Naoa Rəha Uhgɨn təməsəghat-inən rəhan tata ne mama ne rəhan noanol
mɨn. Kən təsənən nian təmaiir lan, ne nian itəm təmɨmɨs lan. Tahmen əm
məmə in təməsɨmɨsən, in tatol əh wək rəha pris. Tol nəhlan, nəkəplan məmə
in tahmen e Nətɨ Uhgɨn u, in pris lilɨn kit‡
4 Nɨkim tuəh-tu Melkisetek. In etəm-iasol kit. Nat əpnapɨn məmə tɨpɨtat
u Epraham in etəm-iasol, məto in təmatɨsiai-in pɨk Melkisetek, matos-ipən
rəhan nat asol mɨn əm, in əm in əm, məmə rəhan tait kəm in.§

---

§ **6:16:** E nolən rəha nəlisən nəghatən təskasɨk, okəmə kitat kit tolkeike məmə otol nəhlan, kən in tatos noanawɨl e manɨn ne wɨnɨn ne. Məto netəm Isrel aupən, ilat kəmoatos noanawɨl e nərgɨ etəm asim kit, o nat kit itəm tasim, kən nian netəmim neen koatəto, kən ilat koatahatətə e nəghatən itəm koatən. Okol kəsotərgəhəu mɨnən ron, məto-inu nərɨg əh kəmotən, in tatəlis ətain nəghatən, təskasɨk. * **6:16:** Eks 22:11 † **6:17:** Rom 4:16 ‡ **6:17:** Nam 23:19; Taet 1:2 § **6:19:** Fil 3:12 * **6:19:** Lev 16:2; Hip 9:2,3,7 † **6:20:** Hip 4:14 ‡ **6:20:** Hip 2:17 § **6:20:** Hip 5:16 * **7:1:** Jen 14:17-20 † **7:1:** Nərgɨn əh, Salem, in nərgɨn oas rəha Jerusalem aupən. Nərgɨn əh, Salem, nɨpətɨn u “nəməlinuən.” ‡ **7:3:** Sam 110:4 § **7:4:** Jen 14:20

5 Kitat kotɨtun məmə, e nup mɨn rafin, netəm Isrel ilat kotəkəike moatos-
ipən rəhalat tait kəm noanol mɨn rəha Lifae, ilat u pris mɨn, tahmen-pən əm
məmə inu Lou rəha Uhgɨn tatən mihin. Nat əpnapɨn məmə pris mɨn əh, ilat
noanol mɨn rəha Epraham, məto netəm iməlat ikɨn ilat kotəkəike moatos-ipən
tait kəm ilat.
6 Melkisetek u, in sənəmə noanol kit rəha Lifae. Məto in təmos tait mɨn u
rəha natɨmnat rəha Epraham. Kən in təməfak-pən kəm Uhgɨn məmə otəhlman
nəwɨrən rəhan* kəm Epraham u, Uhgɨn təmos-ipən rəhan nəniəkɨsən kəm in.
7 Kən tətuatɨp agɨn məmə etəmim itəm tatos nərɨg asol otəfak məmə Uhgɨn
otəhlman nəwɨrən tatuwɨn e etəmim itəm ləhau əm lan.
8 Kən pris mɨn u itəm koatos tait u, ilat netəmim əm, itəm okəpanotɨmɨs.
Məto Melkisetek u, in tatos tait, katən məmə in tatəmegəh.†
9 Epraham təmatətou rəhan tait tatuwɨn kəm Melkisetek nulan, kən kɨtun
nənən məmə Lifae u, etəm tatos tait rəha netəm Isrel, in mɨn təmos-ipən tait
kəm Melkisetek.
10 Məto-inu nian Melkisetek təməplan Epraham, Lifae təməsaiirən əh. Məto
nian Epraham təmətou nulan tait tuwɨn kəm Melkisetek, in tahmen əm məmə
rəhan u noanol, Lifae, in mɨn təmətou-pən tait kəm Melkisetek, məto-inun in
tɨnətatɨg rəkɨs e nɨpətɨ rəhan pipi.‡

Kristo in tahmen e Melkisetek

11 Wək rəha pris mɨn u, kəmotɨsɨ-pən e noanol rəha Lifae, in nəukətɨ
Lou itəm Uhgɨn təmos-ipən kəm netəm Isrel. Məto wək rəha pris mɨn u,
in təsəwɨrən mahmen.§ Məto-inu pris mɨn u, ilat kəsotahmenən. Uhgɨn
təməgətun məmə ilat kəsotahmenən nian in təmɨləs-ipər pris kit mɨn tuwa.*
Kən pris un in təruru nɨsɨ-pənən e noanol rəha Lifae ne Eron,† məto in pris kit
tahmen e Melkisetek.
12 Nian kəməuhlin nolən rəha nɨtəpunən pris, kən okəike kəuhlin mɨn Lou.
13 Otəkəike mol nulan məto-inun, kitat koatətəghat-in Iərəmərə rəhatat,
itəm təmɨsɨ-pən e noanol kit itəm sənəmə noanol ətuatɨp rəha pris mɨn, itəm
koatol wək e olta.
14 Kɨtat kɨnotɨtun rəkɨs məmə Iərəmərə rəhatat in təmɨsɨ-pən e noanol
rəha Juta,‡ kən nian Lou rəha Moses təmatəghat-in wək rəha pris mɨn, in
təməsəghat-in agɨn-əhən noanol u.
15 Məto təwɨr əm, məto-inu kitat kɨnotɨtun məmə pris kit mɨn tɨnəmuwa
rəkɨs, itəm tahmen e Melkisetek.
16 In təmuwa pris, məto sənəmə Lou təmol mak e noanol rəhan məmə
noanol u in rəha pris mɨn. In təmos wək rəha pris e nat kit itəm təsanən
maprəkɨs-in Lou, inu nəsanənən rəha nəmegəhən u rəhan itəm namnun tɨkə.§
17 Naoa Rəha Uhgɨn tatən məmə,

"Ik pris kit tahmen e Melkisetek* aupən,
kən ik onakatol wək rəha pris nian rafin,
matuwɨn matuwɨn namnun tɨkə."

---

* **7:6:** Jen 14:19,20 † **7:8:** Hip 5:6 ‡ **7:10:** Nat kɨsɨl kətəhaləgətun məmə Melkisetek in ilɨs taprəkɨs-in pris mɨn u noanol rəha Lifae. Kitɨəh un, Melkisetek in təməsɨmɨsən, tatəmegəh əh. Kəiu un, tɨpɨ Lifae u Epraham, in təmatos-ipən tait rəhan kəm Melkisetek. Kɨsɨl un, Melkisetek təməfak-pən kəm Uhgɨn məmə otəhlman nəwɨrən kəm Epraham, məto sənəmə Epraham təməfak o Melkisetek. § **7:11:** Hip 7:18,19; 8:7 * **7:11:** Hip 10:1 † **7:11:** Lifae in noanol rəha pris mɨn, məto Eron in təmɨsɨ-pən e noanol rəha Lifae, kən noanol mɨn rəhan, katən məmə ilat pris asol agɨn mɨn. ‡ **7:14:** Jen 49:10; Mat 1:3; 2:6; Nol Əpən 5:5 § **7:16:** Jon 1:4; 5:26; Hip 7:25 * **7:17:** Jen 14:18; Sam 110:4; Sek 6:13; Hip 5:6,10; 6:20; 7:1-22

18 Kəmələhəu kalɨn Lou aupən, məto-inun rəhan nəsanənən tɨkə, in
təsasituən, okol təsolən nat kit.†
19 Məto-inu Lou əh, təruru nələhəu ətuatɨpən nat kit.‡ Kən roiu əh, nolən
pɨsɨn kit itəm təwɨr maprəkɨs, in tɨnos nəmeen, məmə kitat okotələhəu-pən
rəhatat nətəlɨgən lan. Kən in suatɨp rəhatat u, o nuwɨnən iuəhkɨr o Uhgɨn.§
20 Uhgɨn təmən-iəkɨs məmə Kristo in otol wək rəha pris matuwɨn matuwɨn
namnun tɨkə, kən təmos noanawɨl ron, məmə rəhan nəghatən otəfɨgəm. Məto
təməsosən noanawɨl mihin e pris mɨn aupən.
21 Məto Uhgɨn təmos əm noanawɨl nian Iesu təmuwa pris. Naoa Rəha Uhgɨn
tatən məmə,
“Iərəmərə təmos noanawɨl kit,
kən okol kəsəuhlinən nətəlɨgən rəhan.*
In tatən məmə,
‘Ik onəkol wək rəha pris nian rafin,†
matuwɨn matuwɨn namnun tɨkə.’ ”
22 Uhgɨn təmos noanawɨl nəhlan, matol mə Iesu tuwa mol suatɨp itəm
tatol kitat kotɨtun əsas məmə nəniəkɨsən rəha nasituən in təwɨr, maprəkɨs-in
nəniəkɨsən u aupən.‡
23 Aupən, pris mɨn ilat tepət, məto-inun kitiəh tol wək matuwɨn matuwɨn
mɨmɨs un, kit tos nəmeen, mol wək matuwɨn matuwɨn, mɨmɨs moatol əm
nulan. Ilat kəsotolən wək lilɨn.
24 Məto Iesu, in otos wək rəha pris rəhatat matuwɨn matuwɨn namnun tɨkə,
məto-inun, tətatɨg lilɨn.
25 Tol nəhlan, in tɨtun nosmegəh lilɨnən§ kitat u, kotɨlpɨn kitat min məmə
koatuwɨn o Uhgɨn, məto-inu in tatəmegəh lilɨn, tatəghat rəhatat lan kəm
Uhgɨn.*
26 O nat u, inun in pris asol agɨn† itəm in tahmen o nasituən etat. In tasim,
kən mətuatɨp wɨr, in təsolən nolən rat. In tol pɨsɨn agɨn e netəm koatol təfagə
rat, kən in ilɨs taprəkɨs-in ilat əpəh e nego e neai.
27 In tol pɨsɨn e pris asol agɨn mɨn un aupən. Nian rafin, ilat kotəkəike
kaupən moatol sakrifais o nafəl rəkɨsən təfagə rat rəhalat.‡ Uarisɨg lan un, ilat
kəpanotol mɨn sakrifais kit mɨn, o nafəl rəkɨsən təfagə rat rəha netəmim mɨn.§
Məto nian Iesu tategəhan-in məmə in otol sakrifais atɨp e rəhan nəmegəhən,*
kən mau kitiəh əm† in tahmen moau.
28 Lou in tatɨləs-ipər pris mɨn itəm kəsotahmenən.‡ Məto noanawɨl rəha
Uhgɨn, itəm tatuarisɨg-in Lou, in tatɨləs-ipər Nətɨn u,§ itəm təwɨr mahmen
agɨn* o nolən wək u, matuwɨn namnun tɨkə.

8

Iesu in pris asol agɨn təwɨr maprəkɨs-in netəm mɨn un kəmotol wək rəha pris asol agɨn aupən

---

† **7:18:** Rom 8:3; Kal 3:21; Hip 9:9; 10:1 ‡ **7:19:** Rom 3:20 § **7:19:** Hip 4:16; 10:22; Jem 4:8 * **7:21:** 1 Saml 15:29; Mal 3:6 † **7:21:** Sam 110:4; Hip 5:6; 6:20; 7:17 ‡ **7:22:** Luk 22:20; Hip 8:6; 12:24 § **7:25:** Suatɨp kit mɨn əh-ikɨn o nənən, məmə, “titun nosmegəh agɨn-əhən.” * **7:25:** Rom 8:34; 1 Jon 2:1 † **7:26:** Hip 2:17; 4:14; 6:20; 8:1 ‡ **7:27:** Lev 9:8; 16:6, § **7:27:** Lev 9:15; 16:15; Hip 5:1,3 * **7:27:** Efes 5:2 † **7:27:** Rom 6:10; Hip 9:12, 26,28; 10:10; 1 Pita 3:18 ‡ **7:28:** Hip 5:1-2 § **7:28:** Hip 1:2 * **7:28:** Hip 2:10

1 Kitat koatəghat-in nat u,* məto nəukətɨn tol nulan. Kitat koatos pris asol agɨn
kit, tətuatɨp əm e itəm un ematən. In tɨnatəpələh rəkɨs† e rəhn matɨp Etəm-iasol
əpəh ilɨs e nego e neai, ikɨn rəha nepətən ne nɨsiaiiən.
2 In tatol wək əpəh Ikɨn Tasim Ikɨn e nego e neai, inu Nimə Tapolən pahrien‡
itəm Uhgɨn əm təmiuw. Sənəmə etəmim itəm təmiuw Nimə Tapolən əh.§
3 Kəmɨləs-ipər rafin pris asol agɨn mɨn u aupən, məmə okoatos-ipən
natɨmnat mɨn kəm Uhgɨn, kən moatol sakrifais. E suatɨp kitiəh əm, rəhatat
u pris asol agɨn, in mɨn otəkəike mos-ipən sakrifais kit kəm Uhgɨn.*
4 Okəmə in tətatɨg əh e nətueintən u, kən okol sənəmə in pris kit, məto-inu
pris mɨn əpəh ikɨn koatatɨg itəm koatos-ipən natɨmnat kəm Uhgɨn, tahmen əm
mə inu Lou təmən mihin.
5 Pris mɨn u, ilat koatol rəhalat wək e narmɨ nimə əm itəm tatasgəwɨn†
natɨmnat mɨn itəm tətatɨg e nego e neai. Tol nəhlan, nian Uhgɨn təmən-
ipən kəm Moses aupən, məmə otiuw Nimə Tapolən Asim, in təmən məmə,
“Onakəkəike matehm wɨr məmə onəkol natɨmnat mɨn u tətuatɨp tahmen əm
e rəhak mak itəm emol matəgətun rəkɨs ik lan əpəh ilɨs e nɨtot asol.”‡
6 Məto roiu, Iesu, pris asol agɨn u rəhatat, in tɨnos rəhan wək itəm təwɨr təwɨr
maprəkɨs-in wək rəhalat. Kən e nolən kitiəh əm, Iesu in suatɨp rəha nəniəkɨsən
wi rəha nasituən u, in təwɨr maprəkɨs-in nəniəkɨsən oas rəha nasituən. Məto-
inu nəniəkɨsən wi u, in tatətul-pər e nəghatən mɨn itəm kotəwɨr motaprəkɨs.§
7 Məto-inu okəmə kəsehmən nat tərat kit e nəniəkɨsən oas,* okol nəniəkɨsən
wi təsosən nəmeen.
8 Məto Uhgɨn təməplan nəratən rəha netəmim, kən təmən məmə,
“Nian əh-ikɨn otəpanuwa,
itəm io, oekol nəniəkɨsən wi rəha nasituən rəha noanol mɨn rəha Isrel ne
noanol mɨn rəha Juta.
9 Nəniəkɨsən rəha nasituən u,
in otol pɨsɨn agɨn e nəniəkɨsən oas rəha nasituən,
itəm io emol kəm tɨpɨlat mɨn aupən,
e nian u itəm io emos nelmɨlat matit ilat moatiet rəkɨs Ijip.
Oiakol nəniəkɨsən wi rəha nasituən,
məto-inu ilat kəməsotaskəlɨmən nəniəkɨsən u itəm io emol kəm ilat aupən,
kən tol məmə io emapəs ilat, maluin.†
10 Kən io, Iərəmərə, iatən-iarəp məmə,
e nian itəm otəpanuwa,
io oekol nəniəkɨsən wi kit rəha nasituən‡ kəm noanol mɨn rəha Isrel.
Oekos-ipən rəhak lou mɨn e rəhalat-kapə,
kən oekəte rəkɨs-pən e nɨkilat,§
kən io ekuwa mol Uhgɨn ətuatɨp rəhalat,
kən ilat okotuwa kol rəhak ətuatɨp netəmim.*
11 Ilat kit okol təsuwɨnən məgətun netəm iman ikɨn məmə,
‘Ik onakəkəike mɨtun Iərəmərə u.’
Kən etəmim kit okol təsuwɨnən mən-ipən nəghatən u kəm pian,
məto-inun ilat rafin okotɨtun io,†
tətuoun e netəm əpnapɨn mɨn

---

* **8:1:** Hip 1:3; 2:17; 3:1; 4:14; 6:20; 7:26; 9:11; 10:12; 12:2 † **8:1:** Əplan-tu futnot e 1:3 ‡ **8:2:** Hip 3:6; 10:21; 1 Pita 2:5; Nol Əpən 13:6 § **8:2:** Hip 9:11, 24 * **8:3:** Hip 9:14 † **8:5:** Kol 2:17; Hip 9:23 ‡ **8:5:** Eks 25:40 § **8:6:** Hip 8:8,13; Luk 22:20; Hip 7:22; 9:15; 12:24 * **8:7:** Hip 7:11,18; 10:1 † **8:9:** Eks 19:5-6 ‡ **8:10:** Rom 11:27 § **8:10:** Lou oas mɨn u, kəmətə-pən e kəpiel kəiu kuepin-epin. 2 Kor. 3:3; Hip 10:16 * **8:10:** Esik 11:20 † **8:11:** Aes 11:9; Jon 6:45

muwin mətoarus-pən netəm koatos nərig asol min.
12 Məto-inun, io, ekasəkitun ilat o rəhalat nolən min itəm təsətuatip agin-əhən.
Io oekafəl rəkis nolən rat min rəhalat,
kən io oekaluin nolən rat min rəhalat.”‡ §
13 Nian Uhgin tatəghat-in nəniəkisən rəha nasituən u, məmə in nəniəkisən
wi, nipətin u məmə nəniəkisən rəha nasituən aupən, tinoas minərat. Kən nat
itəm in tinuwa minoas, tinəsahmen minən, kən otəsuwəhən, tikə.

9

Ikin Tasim Ikin e nətueintən ne Ikin Tasim Ikin e nego e neai

1 Kən e nəniəkisən rəha nasituən itəm təmaupən matig, ilat okotəike motətəu-
pən suatip ətuatip min o nəfakən. Kən Nimə Tapolən Asim, in rəha nətueintən
əm u. 2 Netəm aupən, kəmotiuw Nimə Tapolən Asim u,* moatol noan kit əpəh
ilugin ətuatip, kəmagəhl noan kəiu. Noan itəm tətaupən lan, koatən məmə
Ikin Tasim Ikin.† E noan əh, kəmotələhəu-pən nat katəhtu-pər lait lan‡ ikin,
ne tepil kit itəm kəməlin-pər piret asim min lan.§ 3 Kəmiuwosig niməhan e
noan uarisig, kən noan əh, katən məmə, “Ikin Tasim Agin Ikin.”*
4 Ikin əh, nat kit əh-ikin kəmol e iaen u kol tatipit-ipit, itəm katəmki-pən nat
pien-pien lan, katuwaan. Kən ikin əh, Bokis rəha Nəniəkisən Rəha Nasituən†
tatəpələh əh-ikin. Bokis u, kəmol e nig, kən kalpin e iaen u kol tatipit-ipit. Kən
e nipəgnoa Bokis əh, pətəl kit əh-ikin kəmol e iaen u kol tatipit-ipit, kəmarigin-
pən piret u mana,‡ noan məsin ikin. Kənu kəmələhəu-pən min kasikin rəha
Eron e Bokis u, kasikin itəm aupən Uhgin təmol təwiə min.§ Kən kəpiel mil
kəiu əh-ikin, itəm kuepin-epin, kəmətə rəkis-pən Lou ilat ten elau.* 5 Kən ilis
e rəhn-minat Bokis u, narmi Jerubim rəha Nəhag-əhagən,† ilau kəiu əh-ikin.
Kətiauwosig niməlmələilau o Ikin Katilpin Nemə̇ha rəha Uhgin Ikin.‡ § Məto
okol esənən natimnat min u, məte əlkələh, pəs ekələhəu əm e səpag.
6 Nian kəmotəlin wir rafin natimnat min u, pris min kotitun nuwinən imə
miet e noan itəm tətaupən nian ilat koatol wək rəha nəfakən.*
7 Məto pris asol agin, in əm titun nuwinən imə e Ikin Tasim Agin Ikin. Məto
okol təsuwinən nian rafin.† In titun nuwinən nian kitiəh əm e nup min rafin.‡
Kən nian in tatuwin, in təike mos nita, kən mol sakrifais lan o nolən rat
rəhan,§ kən matig mol min o nolən rat rəha netəmim,* itəm ilat kotəruru

‡ **8:12:** Aes 43:25; 64:9; Maeka 7:19; Hip 10:17; Jer 31:31-34 § **8:12:** Hip 10:16 * **9:2:** Eks 25:8,9
† **9:2:** Eks 26:33,34 ‡ **9:2:** Eks 25:31-40; Jon 8:12; Nol Əpən 1:20 § **9:2:** Eks 25:23-29; Jon 6:35,48
* **9:3:** Eks 26:31-33 † **9:4:** Bokis rəha Nəniəkisən Rəha Nasituən u, in “Covenant Box.” Eks 25:10-22
‡ **9:4:** E nian rəha Moses, Uhgin təmos-ipən piret təmisi-pən e neai, nərgin u mana. Eks 16:31-33; Jon 6:48-51. § **9:4:** Nam 17:1-10 * **9:4:** Eks 31:18 † **9:5:** Jerubim inu, katən məmə Jerubim rəha Nəhag-əhagən, məto-inun nəhag-əhagən asol rəha nəwirən ne nəsanənən rəha Uhgin tətatig ilugin elau. Nian neen ilau katioas nəhag-əhagən rəha Uhgin mətian əh kit (Esik 1:4-21; 10:9-22; Sam 18:10).
‡ **9:5:** Ikin Katilpin Nemə̇ha rəha Uhgin Ikin, inun, rəhn-minat Bokis rəha Nəniəkisən ilis ikin. Ikin əh, nəhag-əhagən asol rəha nəwirən ne nəsanənən rəha Uhgin tətatig ikin. Netəmim kotəruru nuwinən imə Ikin Tasim Agin Ikin məmə okotəplan natimnat min u, məto pris asol agin əm. Kən in təsuwinən nian rafin. Nian kitiəh əm e nup kitiəh tatuwin. Pris asol agin titun nuwinən imə Ikin Tasim Agin Ikin, in təmik nita rəha sakrifais kən muwin kən təmorautin nita e rəhn-minat bokis u. Nolən əh, in nəmtətin wir kit, itəm tatəgətun məmə netəmim okotəkəike kimis o rəhalat nolən rat min. Məto e nita əh rəha sakrifais, in tatilpin nemə̇ha rəha Uhgin. § **9:5:** Eks 25:17-22; Hip 4:16 * **9:6:** Nam 28:2-4 † **9:7:** Lev 16:2 ‡ **9:7:** Lev 16:34 § **9:7:** Lev 16:3,11,14; Hip 5:3 * **9:7:** Lev 16:15

məmə koatol təfagə rat. 8 Kən e natɨmnat mɨn u, Narmɨn Rəha Uhgɨn tatəgətun
məmə, nian Nimə Tapolən Asim aupən təmatətul əh, kən suatɨp† tɨkə o kitat o
nuwɨnən e Ikɨn Tasim Agɨn Ikɨn.
9 (In tahmen əm e narmɨ nat kit‡ itəm tatəgətun e nian u itəm kotatɨg lan
roiu.) Natɨmnat mɨn itəm pris mɨn koatos-ipən kəm Uhgɨn, moatol sakrifais
lan kəm in,§ natɨmnat mɨn u, kəsotahmenən o nələhəu ətuatɨpən nətəlɨgən
rəha netəmim itəm kotuwa o nəfakən.
10 Məto-inu nəfakən oas aupən, in tatəgətun əm suatɨp mɨn itəm koatən pɨk
nolən rəha nagwənən* ne nənɨmən† ne naikuasən.‡ Natɨmnat mɨn u, in nat
rəha nɨpətɨtəm əm. Məto nolən mɨn əh, ilat katipa əfɨgəm əm kit rəha netəmim,
matuwɨn mətoarus-pən nian Uhgɨn otəuhlin natɨmnat rafin tuwa muwiwi.

Nɨta Iesu in sakrifais kit itəm in təwɨr maprəkɨs agɨn-əh

11 Məto roiu əh, Kristo tɨnuwa rəkɨs, kən in pris asol agɨn itəm təməmɨk
natɨmnat wɨr mɨn, mɨnuwa.§ Kən in təmuwɨn imə e Nimə Tapolən Asim
itəm təwɨr təhmɨn mɨn, maprəkɨs-in itəm təmaupən.* Nimə əh, in sənəmə nat
kit itəm netəmim kəmotol, kən sənəmə nat kit rəha nətueintən u itəm Uhgɨn
təmol.
12 Nian Kristo təmuwɨn imə e Ikɨn Tasim Agɨn Ikɨn, təməsuwɨnən e nup mɨn
rafin, tahmen e pris asol agɨn mɨn aupən kəmotol mihin. In təmol mau kitiəh
əm, kən tahmen, məto-inun in təsosən nɨta nəni ne nɨta nəti kau muwɨn imə
məmə otos-irəkɨs təfagə rat. Kəpə, in təmos atɨp əm nɨtan, muwɨn imə, kən in
əm təmətou nəmtɨtat mɨkɨs itat e təfagə rat mɨn.†
13 E nolən rəha nəniəkɨsən rəha nasituən aupən, kəmorautin-pən nɨta nəni
ne kau, o nəmtapi kau itəm kəmuwaan ətɨp e olta, korautin-pən e suah kit
itəm tamkɨmɨk e nɨganəmtɨ Uhgɨn məmə nɨpətɨn otaruətuəh, namkɨmɨkən tɨkə
lan.
14 Məto nɨta Iesu‡ in tatos nəsanənən asol taprəkɨs-in natɨmnat mɨn u.§
Kristo in təmol atɨp sakrifais lan, e nəsanənən rəha Narmɨn itəm tətatɨg
lilɨn. In sakrifais kit itəm tətuatɨp agɨn, nəratən kit tɨkə lan. Tol nəhlan,
kən nɨtan in tatos nəsanənən, tahmen o nafələn nɨkitəmat* o nolən mɨn itəm
kotɨtun nit-ipənən itəm e nɨmɨsən, məmə itəmat onəkotəfak əm kəm Uhgɨn
itəm tatəmegəh.†
15 O natɨmnat mɨn u itəm Iesu təmol, in suatɨp o nosən nəniəkɨsən wi rəha
nasituən.‡ Uhgɨn təmaun-in netəmim rəhan, kən mən-iəkɨs kəm ilat məmə
natɨmnat wɨr mɨn u, in rəhalat. Kən natɨmnat mɨn u, okol kəsotɨkəən nian kit,§
məto okoatatɨg lilɨn. Ilat okotos natɨmnat mɨn un, məto-inun nɨmɨsən rəha
Kristo in tɨnətou rəkɨs nəmtɨ təfagə rat rəha netəm mɨn un itəm kəmoatətgəhl
Lou rəha nəniəkɨsən rəha nasituən itəm təmaupən matɨg.
16 Okəmə Iesus təsɨmɨsən nəhlan, kən rəhan netəmim okəsotosən natɨmnat
wɨr mɨn itəm in təmən-iəkɨs mə rəhalat. Məto-inu okəmə suah kit tol
nəniəkɨsən kit məmə nian in otɨmɨs, kən rəhan natɨmnat otuwɨn o suah pɨsɨn
kit, kən suah u in otəkəike mɨmɨs pitən, kənu nəniəkɨsən rəhan in otətatɨg
matəmegəh.
17 Nəniəkɨsən kit tol nəhlan, təsatɨgən məsəmegəhən nian etəm təmən tətatɨg
əh. Rəhan nəniəkɨsən in otətatɨg matəmegəh əm nian in tɨnɨmɨs rəkɨs.

---

† **9:8:** Luk 23:45; Jon 14:6; Hip 10:19-20 ‡ **9:9:** Hip 10:1-2 § **9:9:** Hip 5:1; 8:3 * **9:10:** Lev 11:2-23
† **9:10:** Nam 6:3; Kolosi 2:16 ‡ **9:10:** Lev 11:25,28,40 § **9:11:** Hip 10:1 * **9:11:** Hip 8:2; 9:24
† **9:12:** Rom 3:25 ‡ **9:14:** 1 Pita 1:2,18-19 § **9:14:** Hip 10:4 * **9:14:** Sek 13:1; Hip 10:2,22; 1 Jon
1:7 † **9:14:** Taet 2:14 ‡ **9:15:** Luk 22:20 § **9:15:** Hip 10:34

18 O natɨmnat mɨn u, e nəniəkɨsən rəha nasituən aupən, nɨta nat megəh
kit təike maiəh, təgətun məmə nat kit təmɨmɨs, kən otol məmə nəniəkɨsən in
tatəmegəh mətatɨg.
19 Tol nəhlan, nian Moses in təmatən-iarəp rəkɨs nəghatən mɨn rafin rəha
Lou kəm netəmim, kən uarisɨg lan, in təmos nɨməme sipsip kəmol tasiə,
ne nelmɨ nɨg u hisop, meer-pən e nɨta nəti kau ne nɨta nəni ne nəhau, kən
təmorautin-pən nɨta e naoa rəha Lou ne netəmim mɨn.*
20 Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, “Inu nɨta nat megəh kit itəm tatɨmɨs
o nolən nəniəkɨsən rəha nasituən rəha Uhgɨn tətatɨg matəmegəh. Kən itəmat
nəkotəkəike moatɨsiai-in, moatol nəwian.”†
21 E nolən kitiəh əm, Moses təmorautin-pən nɨta e Nimə Tapolən Asim ne
natɨmnat mɨn itəm kəmos o nəfakən.
22 Lou tatən məmə pris otəkəike matol-pən nɨta e natɨmnat tepət, iuəhkɨr
natɨmnat rafin, məmə ilat okotasim. Kən okəmə nɨta təsaiuən ron, kən Uhgɨn
okol təsafələn təfagə rat.‡
23 Tol nəhlan, nɨta rəha nolən sakrifais, in təmaiəh o nolən natɨmnat mɨn u,
kotasim. Məto Nimə Tapolən Asim ne natɨmnat mɨn rəhan əh-ikɨn, ilat narmɨ
natɨmnat mɨn əm§ itəm tatəpsen-pən natɨmnat itəm koatatɨg e nego e neai.
Məto nəfakən o natɨmnat itəm tol nɨpəti nat agɨn-əh mɨn, itəm kotatɨg e nego
e neai, nɨta nat megəh təsahmenən o nolən ilat kotasim. Okəike kol sakrifais
kit itəm təwɨr maprəkɨs.
24 Iesu in təsuwɨnən imə e Ikɨn Tasim Ikɨn rəha nətueintən u, itəm netəmim
əm kəmotol. Nimə əh, in narmɨ nat əm rəha Ikɨn Tasim Ikɨn pahrien əpəh ilɨs
e nego e neai. Məto Iesu təmuwɨn e nego e neai, kən roiu əh in tatən-ipən
natɨmnat rəhatat lan kəm Uhgɨn e nɨganəmtɨn.*
25 Kən nian Iesu təmol atɨp sakrifais e rəhan nəmegəhən, in rəhan nolən
tol pɨsɨn e pris asol agɨn u aupən. E nəniəkɨsən rəha nasituən u aupən, pris
asol agɨn otəkəike muwɨn imə e Ikɨn Tasim Agɨn Ikɨn kən mos nɨta nat megəh,
sənəmə nɨtan atɨp, mol sakrifais lan. Təike matol nəhlan e nup mɨn rafin.
Məto Kristo təmuwɨn e Ikɨn Tasim Agɨn Ikɨn e nego e neai, təmos atɨp nɨtan
kən mol sakrifais lan mau kitiəh əm kən tɨnahmen.
26 Okəmə Kristo təmatol sakrifais nəhlan e nup mɨn rafin, tahmen e pris
mɨn u aupən, in otəkəike məto nahməən nian tepət tətuoun e nian Uhgɨn təmol
nətueintən. Məto roiu, kitat kɨnotatɨg e namnun nian, in təmiet-arəpa mau
kitiəh əm,† məmə otol atɨp sakrifais e rəhan nəmegəhən o nos-irəkɨsən təfagə
rat. Kən rəhan sakrifais, in namnun.
27 Kitat netəmim, Uhgɨn tɨnələhəu nian ətuatɨp rəhatat kitiəh kitiəh məmə
okotɨmɨs lan, mau kitiəh əm. Kən uarisɨg lan un, in otakil rəhatat nolən mɨn.‡
28 E nolən kitiəh əm, Kristo təmol atɨp sakrifais lan, mau kitiəh əm,§ məmə
in otatipa-in təfagə rəha netəmim tepət.* Məto uarisɨg, nian otatɨtəlɨg-pa mɨn,†
in otəsuwa-mɨnən o nos-irəkɨsən təfagə rat, məto o nosmegəhən netəmim itəm
kotəsahgin, nəumɨs tatus ilat ron.‡

10

Sakrifais rəha Iesu, təmol nian kitiəh əm, kən in tɨnahmen

---

* **9:19:** Eks 24:6-8 † **9:20:** Eks 24:8; Luk 22:20 ‡ **9:22:** Lev 17:11 § **9:23:** Hip 8:5 * **9:24:** 1 Jon 2:1; Rom 8:34 † **9:26:** Hip 9:12,28 ‡ **9:27:** 2 Kor 5:10 § **9:28:** Hip 7:27; 9:12,26; 10:10 * **9:28:** Aes 53:12 † **9:28:** Mat 16:27 ‡ **9:28:** 2 Tim 4:8

1 Natɨmnat mɨn rəha Lou, ilat kotahmen e narmɨ nat* itəm otəsuwəhən
kotuwa, məto toapoap. Ilat sənəmə nɨpətɨ nat. E nup mɨn rafin pris mɨn koatol
sakrifais. Məto nat əpnapɨn məmə ilat koatol sakrifais, məto Lou in təruru
nolən iəfak mɨn itəm kotuwa o Uhgɨn kotətuatɨp e nɨganəmtɨn, məto-inun ilat
narmɨ sakrifais agɨn, itəm toapoap.
2 Okəmə sakrifais mɨn ilat kotahmen, motɨtun nolən netəmim kotətuatɨp. Kən
iəfak mɨn kotɨtun nələhəuən motapəs nolən rəha sakrifais, məto-inun nɨkilat
tɨnəruən rəkɨs mau kitiəh əm. Kən okəmə tɨnafəl rəkɨs nɨkilat nəhlan, kən ilat
kəsotəto mɨnən tərat o rəhalat nolən rat. Məto, kəpə, ilat koatəto əh tərat.
3 Tol nəhlan, e nup mɨn rafin, ilat koatol pap sakrifais, məto nat u tatol əm
məmə ilat okol kəsotaluinən nolən rat mɨn rəhalat,
4 məto-inu nɨta nəni ne kau in təruru agɨn nos-irəkɨsən təfagə rat.†
5 Tol nəhlan, nian Kristo tɨnatɨmnə e nətueintən, in təmən-ipən kəm Uhgɨn
məmə,
“Ik nakapəs sakrifais mɨn ne natɨmnat mɨn koatos-ipən kəm ik.
Məto ik nəmol-pən nɨpətɨk kit məmə ekuwɨn lan.”‡
6 Kəmotuwaan ətɨp natɨmnat e olta tahmen e nəfakən rəhalat otɨmnə ron ik,
kən moatol sakrifais o nafəl rəkɨsən təfagə.
Məto nat əpnapɨn koatol nəhlan,
məto kəsotolən məmə nɨkim tagien elat.
7 Kən io iatən məmə,
“Kəmətə nəghatən kit tətatɨg e Naoa Rəha Uhgɨn itəm tatəghat-in io məmə,
‘Uhgɨn, io u, emuwa o nolən rəham nətəlɨgən.’ ”§
8 Kristo təmən aupən məmə,
“Ik nakapəs sakrifais mɨn
ne natɨmnat mɨn itəm koatos-ipɨnə kəm ik,
ne natɨmnat mɨn itəm katuwaan ətɨp e olta,
ne sakrifais mɨn itəm katol o nafəl rəkɨsən təfagə.
Natɨmnat mɨn u, ik nakapəs,
kən kəsotolən məmə nɨkim tagien elat,”
(nat əpnapɨn məmə ilat koatətəu-pən suatɨp itəm Lou təmən.)
9 Məto Kristo tatən mɨn məmə, “Io u, emuwa məmə ekol nətəlɨgən rəham.”
E nəghatən u rəhan, in tatoh-irəkɨs nəniəkɨsən oas rəha nasituən, məmə in
otələhəu nəniəkɨsən wi rəha nasituən kit.
10 Kən Iesu Kristo təmol nətəlɨgən rəha Uhgɨn tol nulan. In təmol sakrifais atɨp
e nɨpətɨn,* mau kitiəh əm,† məmə otol kitat kotasim, kitat u rəhan netəmim
mɨn.‡
11 Nian rafin, pris mɨn ilat koatətul moatol wək rəha nəfakən, moatol
sakrifais, moatol nat kitiəh əm nian rafin, o nafəl rəkɨsən nolən rat. Məto
sakrifais mɨn u, ilat kəsotahmen agɨn-əhən o nos-irəkɨsən təfagə rat nian kit.
12 Məto pris u rəhatat, tɨnol rəkɨs rəhan sakrifais mau kitiəh əm, kən sakri-
fais əh in tahmen mahgoau o nafəl rəkɨsən nolən rat rəha netəmim tatuwɨn
matuwɨn namnun tɨkə. Kən nian tɨnələhəu rəkɨs nəhlan rəhan sakrifais, kən
in tɨnatəpələh§ e nelmɨ Uhgɨn matɨp, ikɨn rəha nepətən ne nɨsiaiiən.

---

* **10:1:** Kol 2:17; Hip 8:5 † **10:4:** Hip 9:12-14 ‡ **10:5:** Hip 2:14; Sam 40:6-8 § **10:7:** Mat 26:39

* **10:10:** Hip 2:14 † **10:10:** Hip 7:27 ‡ **10:10:** Hip 10:14; Efes 5:26 § **10:12:** Pris mɨn, ilat koatətul əm nian ilat kɨnotol rəkɨs sakrifais mɨn rəhalat, məto-inun rəhalat sakrifais mɨn okol təsolən namnun nian kit. Məto Iesu in təməpələh, məto-inun in, rəhan sakrifais, tatol nian kitiəh əm o nafələn rəhatat nolən rat mɨn. Rəhan sakrifais in tahmen agɨn maprəkɨs. Kən Iesu tatəpələh lilɨn. Əplan mɨn-tu Hip 1:3; 7:26-27; 9:12; 9:25-26; 10:11-14.

13 Kən ikɨn əh, in tatəsahgin əm məmə Uhgɨn otol rəhan tɨkɨmɨr mɨn
kotahmen e nɨməhan itəm tateguafəl nelkɨn lan,*
14 məto-inu e nolən sakrifais mau kitiəh əm əh, Kristo təmol rəhan netəmim
kɨnotətuatɨp e nɨganəmtɨn, matuwɨn matuwɨn, namnun tɨkə. Netəm mɨn u,
ilat un, itəm in tatol ilat koatuwa motasim.
15 Kən Narmɨn Rəha Uhgɨn, in mɨn tatən wɨr natɨmnat mɨn u kəm itat. In
təmən məmə,
16 "Iərəmərə tatən məmə,
'Nian itəm otəpanuwa,
oekol nəniəkɨsən wi rəha nasituən kəm rəhak netəmim tol nulan.
Io oekos-ipən lou mɨn rəhak e nɨkilat,
kən oekəte rəkɨs-pən e rəhalat-kapə.' "†
17 Kən in tatən mɨn məmə,
"Io oekaluin rəhalat nolən rat mɨn,
kən nɨkik otəsəht mɨnən nolən mɨn rəhalat itəm koatətgəhl Lou."‡
18 Nian Uhgɨn təmafəl rəkɨs nolən rat rəhalat, kən tol məmə ilat okəsotol mɨnən
sakrifais tuwɨn kəm Uhgɨn ron.

Pəs kotətul əskasɨk e rəhatat nahatətəən

19 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn. Tol nulan, kən nɨta Iesu təmol məmə kitat kotɨtun
nuwɨnən imə Ikɨn Tasim Agɨn Ikɨn, kən məsotəgɨnən.
20 Roiu əh, Iesu in təməte suatɨp wi kit, itəm tatəmegəh. In təməhap nɨməhan
itəm tatəkulosɨg Ikɨn Tasim Agɨn Ikɨn, tatəpsen-pən nɨpətɨn. Kən mol suatɨp wi
u rəhatat məmə kitat kotɨtun nuwɨn-pənən ikɨn, motuwɨn o Uhgɨn.§
21 Kən pris asol agɨn rəhatat, in etəm-iasol itəm tatərəmərə* e nimə rəha
Uhgɨn, inun rəhan netəmim.†
22 Tol nulan, pəs kotuwɨn iuəhkɨr e nɨganəmtɨ Uhgɨn,‡ e nɨkitat itəm tərioah
e nahatətəən pahrien. Məto-inu Kristo təmorautin-pən nɨtan e nətəlɨgən mɨn
rəhatat məmə kitat okotasim.§ Kən in təmaikuas rəkɨs e nɨpətɨtat e nəhau
talien, in əm in əm.*
23 Kitat kotəmə kəmotələhəu-pən nətəlɨgən rəhatat e Kristo. Tol nəhlan,
pəs kotətul tɨmtɨm lan, məsotəloal-əloalən, məto-inu kitat kotɨtun nagɨleən e
rəhan nəghatən mɨn itəm tɨnəmən-iəkɨs rəkɨs kəm itat.
24 Pəs kotahluiə-ahluiə e nətəlɨgən rəhatat mɨn, məmə kitat okotolkeike kitat
mɨn, kən moatol təwɨr təwɨr kəm kitat mɨn tatuwɨn təhmɨn mɨn nəhlan.
25 Təsəwɨrən məmə okotəhlman nolən rəha nuəfɨmɨnən kitat mɨn. Netəmim
neen ilat koatol nəhlan, məto pəs kitat koatem məha-məha kitat mɨn nian
rafin.† Kən nian kotəplan məmə nian rəha nuwamən rəha Iesu tatuwa
iuəhkɨr, təwɨr məmə kitat koatəkəike e nem əskasɨkən itat mɨn, moatol tatər
təhmɨn mɨn.
26 Təwɨr məmə koatem əskasɨk itat mɨn nəhlan, məto-inu okəmə kitat
kɨnotɨtun rəkɨs nɨpahrienən, məto kəsotolən nat agɨn lan, kən kitat moatəkəike
e nolən rat, kən tatol məmə sakrifais kit mɨn tɨkə agɨn o nos-irəkɨsən təfagə rat
rəhatat.‡
27 Kən okəmə sakrifais kit mɨn tɨkə mə otos-irəkɨs təfagə rat rəhatat nəhlan,
kən nat kitiəh əm əh-ikɨn tətatɨg. Inun, kitat koatəgɨn, moatasiəp, məto-inun

---

* **10:13:** Əplan-tu futnot e 1:13 † **10:16:** Jer 31:33; Hip 8:10 ‡ **10:17:** Jer 31:34; Hip 8:11 § **10:20:** Lev 16:2; Mat 27:51; Efes 2:18; Hip 9:8 * **10:21:** Sek 6:13 † **10:21:** Hip 3:6 ‡ **10:22:** Hip 7:19; Efes 3:12 § **10:22:** Esik 36:25; Hip 9:14; 12:24 * **10:22:** 1 Pita 3:21 † **10:25:** Hip 3:13 ‡ **10:26:** Hip 6:4-8; 2 Pita 2:20-21

kitat kotɨtun wɨr məmə kitat koatəsahgin əm nalpɨnən əskasɨk, ne nɨgəm asol
rəha nemə̇ha rəha Uhgɨn itəm otəkəike mus rəhan tɨkɨmɨr mɨn.§
28 E Lou oas rəha Moses aupən, okəmə suah kit tatol nat əpnapɨn e Lou,
kən etəmim kəiu o kɨsɨl okəhələn-iarəp in, kən suah u təike mɨmɨs. Okol
kəsotasəkitunən.*
29 ?Məto təhrol e netəm mɨn un itəm koteguafəl-eguafəl Nəti Uhgɨn?† Uhgɨn
təmol nəniəkɨsən rəha nasituən kəm kitat, kən nɨta Kristo təmol nəniəkɨsən u
tətatɨg matəmegəh.‡ Nɨtan əm un, tɨtun nolən etəmim tasim, kən in etəmim
rəha Uhgɨn.§ ?Məto təhrol e etəmim itəm tatehm əpnapɨn əm nɨta u, məmə
in sənəmə nat iasim kit? ?Narmɨn Rəha Uhgɨn in tatoor nəwɨrən rəhan kəm
netəmim, məto təhrol e etəmim itəm tatən rat Narmɨn əh? Suah u, tətuatɨp
agɨn əm məmə nalpɨnən rəhan in otəskasɨk maprəkɨs-in nalpɨnən rəha etəm
tatətgəhl Lou rəha Moses.
30 Məto-inu kitat kɨnotɨtun rəkɨs Uhgɨn u itəm təmən məmə,
“Nalpɨnən nɨtai nat, inu wək rəhak əm.
Kən io oekalpɨn nɨtai nolən rəhalat tahmen ahmen əm.”*
Kən in təmən mɨn məmə
“Iərəmərə in otakil nolən rəha netəmim rəhan.”†
31 Uhgɨn u itəm tatəmegəh, tətatɨg tətatɨg. Kən okəmə kitat kotatɨg əh e təfagə
rat, kən motəməhl e nelmɨn nəhlan, nat u in nat kit rəha nəgɨnən.
32 Təwɨr məmə nɨkitəmat tatuəh nian u aupən, nian nəhag-əhagən
təmatasɨəgəpɨn itəmat aupən. E nian u, itəmat nəmotatɨg e nəluagɨnən asol e
nəmegəhən, kən in nian iəkɨs kit, itəm nəmotatɨg e nahməən asol.‡ Məto itəmat
nəmoatətul əskasɨk.
33 Nian neen netəmim koatən rat itəmat e nɨganəmtɨ netəmim,§ kən moatol
mɨn natɨmnat rat mɨn neen kəm itəmat. Nian neen, itəmat nəmotos moatətul-
pən o netəm mɨn un itəm katol tərat elat nəhlan.
34 Itəmat nəmotos moatətul-pən olat nəhlan, kən nian kəmotuwɨn e kala-
pus, kən itəmat nəmotatɨg e nəratən məsɨn rəhalat.* Kən nian netəmim
kəmotakləh-in natɨmnat mɨn rəhatəmat, kən itəmat nɨkitəmat təmagien əm,†
məto-inu itəmat nəmotɨtun rəkɨs məmə rəhatəmat natɨmnat neen əh-ikɨn
tətatɨg, itəm in təwɨr maprəkɨs, kən natɨmnat mɨn u, okol təsɨkəən nian kit.‡
35 Inəh, in nətouən asol rəhatəmat itəm Uhgɨn otəpanos-ipɨnə kəm itəmat.
Kən məto-inun o nat wɨr mɨn əh itəm koatəməhl aupən-in itəmat, təsəwɨrən
məmə onəkotəmkarəpən-in nahatətəən əskasɨk rəhatəmat.
36 Itəmat nəkotəkəike motol rəhatəmat nətəlɨgən təfəməh,§ məmə nəkoatol
natɨmnat itəm Uhgɨn tolkeike. Kən itəmat onəpanotos natɨmnat mɨn itəm in
təmən-iəkɨs məmə otos-ipɨnə kəm itəmat.*
37 Məto tol nulan, inun Uhgɨn təmən mihin məmə,
“Otəsuwəhən, kən suah u itəm tatuwa,
in otiet-arəpa, otəsolən kəmɨn.†
38 Məto rəhak etəmim itəm tətuatɨp e nɨganəmtək,
in otatəkəike e rəhan nahatətəən.‡
Məto okəmə ekəplan məmə tapəs io,
mɨnətan təlɨg-təlɨg,
kən nɨkik otəsagienən ron.”

---

§ **10:27:** 2 Tes 1:7-9; Hip 12:29 * **10:28:** Dut 17:6,7 † **10:29:** Hip 6:6 ‡ **10:29:** Mat 26:28
§ **10:29:** Nol Əpən 1:5 * **10:30:** Dut 32:35 † **10:30:** Dut 32:36; Sam 135:14 ‡ **10:32:** Fil 1:29,30
§ **10:33:** 1 Pita 4:14 * **10:34:** Hip 13:3 † **10:34:** 1 Pita 4:13 ‡ **10:34:** Hip 11:16; 1 Pita 1:4,5
§ **10:36:** Rom 5:3,4; Hip 12:1; Jem 1:3,4,12; 5:11 * **10:36:** Hip 6:15; 9:15 † **10:37:** Nol Əpən 22:20
‡ **10:38:** Hab 2:3-4; Rom 1:17; Kal 3:11

39 Məto kitat u, kəsotolən nəhlan. Kitat okol kəsotan təlig-təligən məmə Uhgin otərəkin kitat. Kəpə. Kitat netəm rəha nahatətəən e Uhgin, məmə kitat koatos nəmegəhən.

11

Nahatətəən

1 ?Nat naka u, in nahatətəən? Kitat kotələhəu-pən rəhatat nətəligən e natimnat min u, itəm otəpanuwa, kənu nahatətəən rəhatat in tatol məmə kitat okotitun wir məmə natimnat min u, ilat nipahrienən. Nat əpnapin məmə kəsotehmən* natimnat min u, məto kitat kotitun wir məmə kitat okotos məto-inun nahatətəən tatəgətun nəhlan kəm kitat.

2 Kən Uhgin təmənuwi netəm min u aupən o rəhalat nahatətəən.

3 Nahatətəən tatol məmə kitat kotitun wir məmə natimnat rəha nətueintən u, Uhgin təməghat əm, kən ilat kəmotatig.† Natimnat itəm kotəplan roiu, in təməsosən nat kit itəm tinatig rəkis mol ilat lan.

4 Epel in təmahatətə əskasik e Uhgin, tol nəhlan in təmos-ipən nat kit kəm Uhgin itəm təwir maprəkis-in rəha Ken.‡ Kən məto-inu in təmahatətə əskasik e Uhgin nəhlan, kən Uhgin təmən-iarəp məmə in etəm ətuatip kit, kən nikin tagien o nosən rəhan natimnat. Kən nat əpnapin məmə suah u təmimis rəkis, məto nolən rəha nahatətəən rəhan in tatəghat əh kəm kitat.§

5 Kən Inok təmahatətə əskasik e Uhgin, tol nəhlan in təsimisən. Uhgin təmos-irəkis in e nətueintən u, məmə otuwin əpəh ilis e nego e neai. Netəmim kəsotəplan minən, məto-inu Uhgin təmiləs-irəkis.* Məto nian Uhgin təməsiləs-irəkisən-əh, Uhgin təməgətun kəm in məmə nikin tagien ron.

6 Məto okəmə etəmim təsahatətəən e Uhgin, in təsolən Uhgin nikin tagien ron, məto-inu nian suah kit tolkeike məmə otuwa o Uhgin,† in otəkəike mahatətə məmə Uhgin tətatig, kən matətou netəm min un itəm kotalkut o nitunən in.

7 Noah in təmahatətə əskasik e Uhgin. Tol nəhlan, nian Uhgin təmatən-ipən natimnat min kəm in aupən, itəm netəmim kəsotəplanən əh,‡ Noah təmatisiai-in, matol nəwian. Kən in təmiləkin nego asol kit§ məmə otosmegəh rəhan min. E rəhan nahatətəən, tahmen əm məmə Noah in təmatakil netəmim. Kən e rəhan nahatətəən, Uhgin təmol in tətuatip e niganəmtin.*

8 Epraham in təmahatətə əskasik e Uhgin. Tol nəhlan, e nian Uhgin təmaun-in rəkis məmə otuwin e nəptən pisin kit, in təmatol nəwia Uhgin. Nəptən əh, Uhgin təmən-iəkis rəkis kəm in məmə otos-ipən kəm in. Kən Epraham təmiet, məto in təruru məmə tatuwin hiə ne.

9 Təmahatətə əskasik e Uhgin nəhlan, kən mətatig e nəptən u itəm Uhgin təmən-iəkis aupən məmə otos-ipən kəm in.† Məto təmətatig ikin əh e nimə tapolən əm, tahmen əm e iapispis kit. Kən Aisak ne Jekop itəm Uhgin təmos-ipən nəniəkisən u kəm iləhal kərən, ilau min kəmətuatig əm e nimə tapolən.‡

10 Epraham təmol nulan, məto-inu in tatəsahgin məmə otuwin e taon kit§ itəm nəukətin tiəkis, otətatig tuwəh.* Taon u, Uhgin əm təmol mak lan, kən minol rəkis tətatig.†

11 Sera tətahatətə əskasik e Uhgin, nat əpnapin məmə in tinipitaguihl agin, məto Uhgin təmos-ipən nəsanənən kəm in məmə in otemək. In təmiləs nətin

* **11:1:** 2 Kor 4:18 † **11:3:** Jen 1 ‡ **11:4:** Jen 4:4-5 § **11:4:** Hip 12:24 * **11:5:** Jen 5:21-24
† **11:6:** Hip 7:19 ‡ **11:7:** Hip 11:1 § **11:7:** Jen 6:13-22 * **11:7:** Jen 6:9 † **11:9:** Wək 7:5
‡ **11:9:** Jen 12:1-8 § **11:10:** Hip 12:22; 13:14 * **11:10:** Nol Əpən 21:2, 14 † **11:10:** Hip 11:16

u, məto-inun in təmahatətə lan məmə otol nəniəkisən rəhan tuwa miet-arəp.‡
§
12 Epraham tinaguihl rəkis, otəsuwəhən timis,* məto noanol min tepət
kəmotisi-pən lan. Nat əpnapin məmə in etəmim kitiəh əm, məto noanol min
əh rəhan, ilat tepət tepət, tahmen əm e məhau əpəh e napuə ne nimənkləkil əpəh
itəhəi itəm kəruru nafinən.†
13 Netəm min u, ilat kəmotahatətə əskasik e Uhgin, məto nian kəmotimis,
ilat kəməsotosən əh natimnat min u itəm Uhgin təmən-iəkis məmə otos-ipən
kəm ilat.‡ Ilat koatəplan natimnat min u məmə natimnat min u koatan isəu
əh olat, məto nikilat tagien pik məmə okotəplan.§ Kən ilat moatən-iarəp məmə
koatatig e nətueintən u məto ilat kotahmen əm e iapispis min əm.* Nətueintən
u, sənəmə in iməlat pahrien ikin.
14 Nian netəmim koatəghat nəhlan, in tatəgətun əsas əm, məmə ilat
koategəs-in iməlat ətuatip ikin.
15 Rəhalat nətəligən təsitəlig-pənən e nəptən rəhalat aupən, itəm kinotapəs
rəkis. Okəmə nikilat tatəht nəhlan, kotitun nitəligən matuwin, məto təsolən
mihin.†
16 Ilat kotolkeike iməlat ik pisin kit itəm təwir maprəkis, inun e nego e neai.‡
Kən o nat u, in təsaulis-inən§ məmə okən məmə in rəhalat Uhgin.* Kən Uhgin
təmol əpen-əpenə rəkis e taon kit† ikin əh.
17-18 Epraham təmahatətə e nəniəkisən min itəm Uhgin təmən-ipən kəm in.
Kən nəghatən kit itəm Uhgin təmən-iəkis kəm in tol nulan, “Kən okən Aisak u
məmə in noanol ətuatip rəham,‡ kən e Aisak u, oekol rəham noanol otepət
otepət.” Məto e nahatətəən rəha Epraham, nian Uhgin təmek asgəwin in,
kən in təmətul matip o nohamnuən nətin noan kitiəh əm§ u Aisak məmə otol
sakrifais lan kəm Uhgin.* 19 Məto-inu Epraham nikin tatəht məmə Uhgin titun
nolən etəmim təmegəh min e nimisən.† Kən in təmos min netin, iuəhkir əm
tahmen məmə in təmegəh min e nimisən.
20 Aisak təmahatətə əskasik e Uhgin, kən tol nəhlan, təməfak məmə Uhgin
otəhlman nəwirən rəhan tuwin kəm Jekop ne Esao, matən-iarəp natimnat
min itəm otəpanuwa nian kit.‡
21 Jekop təmahatətə əskasik e Uhgin. Tol nəhlan, nian iuəhkir əm in timis, in
təməfak məmə Uhgin otəhlman nəwirən kəm nəti Josep mil.§ In təməf kasikin,
mətul əməhl-əməhl, kən in matənwiwi Uhgin.
22 Josep təmahatətə əskasik e Uhgin. Tol nəhlan, iuəhkir əm in timis, kən in
təmatəghat-in nian noanol min rəha Isrel okəpanotiet Ijip. Kən in təmatən
rəkis əm kəm ilat məmə okotəhrol e nikilkilin.*
23 Tata ne mama rəha Moses kəmuahatətə əskasik e Uhgin. Tol nəhlan,
nian Moses təmaiir,† ilau kəmuəplan məmə in suakəku wir kit, kən ilau

‡ **11:11:** Suatip kit min rəha nəuhlinən nəghatən u tol nulan. ‘Epraham təmahatətə əskasik e Uhgin, nat əpnapin Sera tinipitaguihl agin, məto Uhgin təmos-ipən nəsanənən kəm in məmə otəpik-əpik. In təmiləs nətin u məto-inu Epraham təmahatətə e Uhgin məmə in otol rəhan nəniəkisən tuwa miet-arəp.’

§ **11:11:** Jen 17:19; 18:11-14; 21:2 * **11:12:** Rom 4:19 † **11:12:** Jen 22:17 ‡ **11:13:** Hip 11:39 § **11:13:** Mat 13:17 * **11:13:** Jen 23:4; Lev 25:23; Fil 3:20; 1 Pita 1:17; 2:11 † **11:15:** Jen 24:6-8 ‡ **11:16:** 2 Tim 4:18 § **11:16:** Mak 8:38 * **11:16:** Jen 26:24; 28:13; Eks 3:6, 15 † **11:16:** Hip 11:10; 13:14 ‡ **11:17-18:** Jen 21:12; Rom 9:7 § **11:17-18:** Nat əpnapin məmə Epraham nətin kit min u Ismael, rəhan slef təmiləs, məto nətin u Aisak katən məmə in noan kitiəh əm məto-inun Uhgin təmən-iəkis aupən məmə otos-ipən kəm Epraham, kən in nəti pətan ətuatip rəhan u Sera. Əplan-tu Jon 3:16 * **11:17-18:** Jen 22:1-10; Jem 2:21 † **11:19:** Rom 4:21; Jon 5:21 ‡ **11:20:** Jen 27:27-29,39,40 § **11:21:** Jen 48:1,8-22 * **11:22:** Jen 50:24,25; Eks 13:19; Jos 24:32 † **11:23:** Eks 2:2

kəmatuəhluaig-in o məwɨg kɨsɨl. Kən ilau kəməsuaginən nətgəhlən nəghatən rəha kig.‡
24 Moses təmahatətə əskasɨk e Uhgɨn. Tol nəhlan, nian in təmol iahgin, kən
təməsolkeikeən məmə okən məmə in nətɨ pətan əkəku rəha Fero, kig rəha Ijip.§
25 In təməsolkeikeən məmə otətatɨg e nagienən e nolən rəha təfagə rat məto-
inu nagienən rəha təfagə, in tətatɨg o nian əkuəkɨr əm. In nɨkin təmagien
məmə otuwɨn moatatɨg ilat netəmim rəha Uhgɨn, moatəto tərat ilat min ilat.
26 Nɨkin təmatəht məmə okəmə netəmim okotalah-əmnu* in o Kristo itəm
otəpanuwa, kən in okol təsaulɨsən. In nɨkin otagien təhmɨn mɨn o nat u
taprəkɨs-in məmə otatəto təwɨr e natɨmnat wɨr mɨn e nəmegəhən əpəh Ijip.†
In təmatol nulan məto-inun nian rafin in tatuag-pən o nətouən itəm Uhgɨn
otos-ipən kəm in.‡
27 Moses in təmahatətə əskasɨk nəhlan e Uhgɨn, kən təmagɨm Ijip§
məsəginən kig u itəm neməha tatol pɨk. In təməseirairən mɨtəlɨg, in təməkəike
matuwɨn, tahmen məmə inu tatəplan Uhgɨn u, itəm etəmim təsəplanən e
nɨganəmtɨn.
28 Təmahatətə əskasɨk e Uhgɨn nəhlan, kən in təmətuoun nolən lafet rəha
Nuhagego-inən. In təmən-iarəp kəm noanol mɨn rəha Isrel məmə okotəkəike
motorautin-pən nɨta sipsip e toa e nimə mɨn rəhalat. Okotol nəhlan məmə
nagelo itəm Uhgɨn otahl-ipa o nohamnuən itəm,* in otəsohamnuən nenətɨlat
mɨn u nəman,† itəm kəmotaupən kaiir.
29 Noanol mɨn rəha Isrel kəmotahatətə əskasɨk e Uhgɨn. Tol nəhlan, ilat
kotɨtun neguəfɨmɨnən e Nɨtəhəi Asiə itəm təmoor, kən kotaliwək lan tahmen
əm e nɨtən iasək. Məto nian netəm Ijip kəmotalkut o nətəu-pənən ilat, kən
nɨtəhəi təməmɨk ilat, kən kotamnɨm.‡
30 Noanol mɨn rəha Isrel kəmotahatətə əskasɨk e Uhgɨn, kən tol nəhlan, ilat
kotaliwək motɨtəlau e fenɨs rəha Jeriko. Fenɨs u, kəmol e kəpiel. Ilat koatɨtəlau,
moatɨtəlau e fenɨs əh, mətoarus-pən nian sepɨn, kən əmun, fenɨs asol un,
təmɨtəgɨt mɨsas.§
31 Rehap u, pətan e suatɨp, təmahatətə əskasɨk e Uhgɨn. Kən tol nəhlan, nɨkin
təmagien məmə otos suah mil un noanol rəha Isrel mil, itəm kəmueia anion
məmə okuəplan kən miatun wɨr natɨmnat ikɨn. Ilau kəmuea e rəhan nimə.*
Kən o nat u, noanol mɨn rəha Isrel ilat kəməsotohamnuən pətan u nian ilat
kəmotohamnu netəm ikɨn əh itəm kəmotəht nəwia Uhgɨn.†
32 Məto okol esənən tuwɨn təhmɨn mɨn. Okol esəghatən təfəməh mən
Kiteon,‡ ne Parak,§ ne Samson,* ne Jefata,† ne Tefɨt,‡ ne Samuel,§ ne ien mɨn.
33 Ilat u kəmotahatətə əskasɨk e Uhgɨn, kən tol nəhlan, ilat kəmotol natɨmnat
tepət. Ilat kəmotit noanol mɨn rəha Isrel motuwɨn motəluagɨn ilat netəm ik
pɨsɨn pɨsɨn mɨn, kən moatol win elat.* Ilat kəmoatol nolən ətuatɨp mɨn, kən
moatos natɨmnat wɨr mɨn itəm Uhgɨn təmən-iəkɨs məmə otos-ipən kəm ilat.
Kəmotahtosɨg-in nohlɨn laion mɨn, məmə okəsotunən ilat,†
34 kən ilat kəmotohamɨs nɨgəm asol itəm tatuəp,‡ kən ilat motagɨm tənin
netəm kotəmə okotohamnu ilat e nisa rəha nəluagɨnən.§ Ilat rəhalat

‡ **11:23:** Eks 1:16, 22 § **11:24:** Eks 2:10 * **11:26:** Hip 13:13 † **11:26:** Luk 14:33 ‡ **11:26:** Hip 10:35 § **11:27:** Eks 12:50, 51 * **11:28:** 1 Kor 10:10 † **11:28:** Eks 12:21-23 ‡ **11:29:** Eks 14:21-31 § **11:30:** Josua 6:12-20 * **11:31:** Jos 2:1-16 † **11:31:** Jos 2:1,9-14; 6:22-25; Jemes 2:25 ‡ **11:32:** Jaj 6-8 § **11:32:** Jaj 4-5 * **11:32:** Jaj 13-16 † **11:32:** Jaj 11-12 ‡ **11:32:** 1 Saml 16:1,13 § **11:32:** 1 Saml 1:20; 3:19—4:1 * **11:33:** 2 Saml 8:1-3 † **11:33:** Dan 6:22 ‡ **11:34:** Dan 3:19-27 § **11:34:** Eks 18:4

nəsanənən tikə, məto Uhgin təmos-ipən nəsanənən kəm ilat.* Kən ilat koatol win e mopael min rəha niməptən pisin pisin min.†
35 Nipitan neen əh-ikin itəm kotahatətə əskasik e Uhgin, kən tol nəhlan Uhgin tatol nenətilat kotaiir-pa min e nimisən.‡ Məto netəmim neen əh-ikin itəm kotahatətə əskasik e Uhgin. Məto ilat kotegəhan-in rəhalat tikimir min koatol nəratən ne nahməən kəm ilat e nipətilat, kən nikilat təsəhtən nat u. Ilat kəməsotapəsən rəhalat nahatətəən, məmə rəhalat tikimir min okotikis ilat. Ilat koatahatətə məmə Uhgin in otol ilat kotəmegəh min e nəmegəhən kit itəm təwir maprəkis.
36 Kən ilat neen, netəmim koatalah əsan elat, kən koatalis-alis ilat.§ Kən ilat neen, netəmim koatəlis ətain ilat e sen, kən moatəmki-pən ilat e kalapus.*
37 Ilat neen, kəmahtimnu ilat e kəpiel apin,† kən ilat neen, netəmim kəmotəmik soə rəha nətahlən nig, motətatip nipətilat nəwtain kəiu, motohamnu ilat. Kən ilat neen, kəmətamnu ilat e nisa rəha nəluaginən.‡ Kən ilat neen koatuwin əm e nuwigi nəni ne sipsip.§ Ilat ian-rat min agin, nian rafin netəmim koatərəkin ilat, moatol tərat agin elat.
38 Ilat, netəm wir min. Nətueintən u, təsahmenən məmə ilat okotatig ikin. Məto ilat kəmoatatig əpnapin əm, əpəh ikin taruən-aruən ikin, ne e nitot min, ne e nipəg kəpiel min,* ne nipəg min əpəh e nisip.
39 Netəm min u, ilat rafin kəmotahatətə əskasik nulan e Uhgin, kən in təmosipən nərig wir kəm ilat.† Məto ilat kəməsotosən əh nat u‡ itəm Uhgin təməniəkis rəkis məmə otos-ipən kəm ilat,§
40 məto-inu in tinol rəkis nalpəkauən kit rəhan, məmə in otol təwir maprəkis kəm kitat. Kən e nətəligən rəhan, in tolkeike məmə otilpin kitat min ilat u aupən, məmə kitat min ilat əm, okotətoarus ahmen ahmen əm mak e namnun naiuən.*†

12

Uhgin tətəg-ətuatip-in nenətin min

1 Kən netəm min u, ilat tepət tepət, koatatig kitəlau e kitat, koatətul-arəp o Uhgin, moatahatətə əskasik lan, kən rəhalat nəmegəhən in tatiləs-ipər nahatətəən rəhatat. O nat u, pəs kotəlin rafin nat figəm itəm otaskəlim ətain itat məmə kəsotaiu pikən, ne təfagə rat itəm tatəper-ipən e kitat. Kən pəs kitat kotaiu* məsotəpou-inən† naiuən itəm Uhgin təmələhəu aupən-in kitat.
2 Kotitun nolən nian niganəmtitat otatətul-pən əm o Iesu,‡ itəm in nəukəti nahatətəən rəhatat,§ kən inun itəm otol məmə kitat kotətoarus mak e nahatətəən rəhatat. Pəs kitat nikitat otuəh nolən rəha Iesu, inun in rəhan nətəligən kaifəməh, nian in təmimis e nig kəluau, kən məto nahməən.* Məto in təmol

* **11:34:** 2 King 20:7; Jaj 16:28 † **11:34:** Jajes 15:8 ‡ **11:35:** 1 King 17:22, 23; 2 King 4:36, 37 § **11:36:** Jer 20:2; 37:15 * **11:36:** Jen 39:20 † **11:37:** 2 Kron 24:21 ‡ **11:37:** 1 King 19:10; Jer 26:23 § **11:37:** 2 King 1:8 * **11:38:** 1 King 18:4; 19:9 † **11:39:** Hip 11:2, 4 ‡ **11:39:** E ves 33 kitat kotəplan məmə netəm min u neen kəmoatos natimnat wir min itəm Uhgin təmən-iəkis məmə otos-ipən kəm ilat. Məto nəniəkisən kit əh-ikin itəm kəsotosən əh. Ilat kotətag-pən o nian itəm Uhgin otahl-ipa Kristo tuwa, məto ilat u, kəməsotehmən e rəhalat nəmegəhən. § **11:39:** Hip 11:13; 10:36 * **11:40:** Nol Əpən 6:11; Hip 2:10 † **11:40:** Suatip kit min rəha nənən "okotətoarus ahmen ahmen əm mak," tol nulan, "kitat min ilat min un, okol kələh kitat kotətuatip agin." * **12:1:** 1 Kor 9:24 † **12:1:** Hip 10:36 ‡ **12:2:** Sam 25:15 § **12:2:** Hip 2:15 * **12:2:** Fil 2:8,9; Hip 2:9

nat əpnapɨn lan, megəhan-in naulɨsən rəha nɨmɨsən e nɨg kəməluau, məto-
inu təmol rəhan nətəlɨgən təskasɨk o nagienən itəm in otəpanos. Kən roiu, in
tatəpələh e rəhn matɨp Uhgɨn u in Kig,† ikɨn nepətən ne nɨsiaiiən tətatɨg ikɨn.
3 Təwɨr məmə nɨkitəmat otatəht Iesu, ne rəhan nətul əskasɨkən e nian iol təfagə
mɨn kəmotərakin-pən nəghatən rat mɨn kəm in, məmə nɨkitəmat otəsəpouən‡
kən motapəs nahatətəən rəhatəmat.
4 Ekɨtun məmə itəmat, noatəluagɨn o noh rəkɨsən təfagə rat e nəmegəhən
rəhatəmat, məto itəmat kit tɨkə itəm nɨtan təmaiəh o nəluagɨnən u.§
5 Itəmat nɨnotaluin rəkɨs nəghatən itəm tatɨləs-ipər nətəlɨgən rəhatəmat. E
nəghatən u, Uhgɨn təməghat nulan kəm itəmat, tahmen e nenətɨn ətuatɨp mɨn,
matən məmə,
"Nətɨk, nian Iərəmərə tətəg-ətuatɨp-in ik,
solən nat əpnapɨn lan.
Əsolən nɨkim təpou nian in tətagət pɨk lam.
6 Məto-inu okəmə Iərəmərə tolkeike pɨk suah kit,
kən in təike məg-ətuatɨp-in suah un.*
Kən okəmə in tos suah kit məmə nətɨn,
kən in təike malis-alis."†
7 Tol nəhlan, otətul məha-məha e nian iəkɨs mɨn. Uhgɨn tatos-ipa nian iəkɨs
mɨn u o nəg-ətuatɨp-inən itəmat. Itəmat nenətɨ Uhgɨn mɨn, mol məmə in tatəg-
ətuatɨp-in nulan itəmat.‡ ?Məto suakəku naka un itəm tata rəhan in təsəg-
ətuatɨp-inən?
8 Uhgɨn tatəg-ətuatɨp-in rafin nenətɨn ətuatɨp mɨn.§ Okəmə Uhgɨn təsolən
nəhlan etəmat, kən nɨpətɨn u məmə sənəmə itəmat nenətɨn ətuatɨp mɨn, itəmat
nɨsualkələh lapɨn.
9 Rəhatat tata mɨn e nətueintən u, koatəg-ətuatɨp-in itat. Kən kitat, koatɨsiai-
in ilat. ?Kən okotəhrol nulan e tata rəha narmɨtat* itəm tətatɨg e nego e neai?
Təwɨr məmə okotos-iəhau agɨn itat, kən motatɨg ahgin.† Kən e nolən əh, kitat
okotos nəmegəhən.‡
10 Rəhatat mɨn tata, kotəg-ətuatɨp-in itat o nian əkuəkɨr əm, e rəhalat əm
nətəlɨgən. Məto Uhgɨn tətəg-ətuatɨp-in itat məmə otasitu etat, kənu otol kitat
kotasim tahmen lan.§
11 Okəmə Uhgɨn tətəg-ətuatɨp-in kitat, in tahmen e nat kit itəm nian kitat
kəmotun, məto tɨsiu, kən marəp. Məto uarisɨg, okəmə kotegəhan-in məmə nəg-
ətuatɨp-inən əh otiuw asɨlə e rəhatat nətəlɨgən, kən in otoe noan təwɨr, inun
nəməlinuən* itəm tatɨsɨ-pən e nətuatɨpən.
12 Tol nəhlan, nat əpnapɨn məmə itəmat noatatɨg e nian iəkɨs, məto otɨləs-
ipər nelmɨtəmat itəm təpou, məmə otəsanən. Ne nulɨtəmat itəm kətuawig-
awig, motol məmə kuəskasɨk o naiuən.†
13 "Otol suatɨp rəhatəmat tətuatɨp wɨr,‡
məmə pah un itəm noataliwək kələh, nelkɨn təmɨmɨs,
nelkɨn okol təsərat agɨn-əhən, miet rəkɨs,§
məto in otəpanəwɨr mɨn."*

Etəm təsahatətəən e Uhgɨn, in otəkəike mos nalpɨnən

14 Otalkut məmə onakatɨg wɨr itəmat netəmim rafin e nəməlinuən.† Kən

† **12:2:** Mak 16:19 ‡ **12:3:** Kal 6:9; Nol Əpən 2:3 § **12:4:** Hip 10:32-34 * **12:6:** Sam 94:12; 119:75; Nol Əpən 3:19 † **12:6:** Prov 3:11-12 ‡ **12:7:** Dut 8:5; 2 Saml 7:14; Prov 13:24 § **12:8:** 1 Pita 5:9 * **12:9:** Nam 16:22; 27:16 † **12:9:** Jem 4:7 ‡ **12:9:** Aes 38:16 § **12:10:** 2 Pita 1:4 * **12:11:** Aes 32:17; Jem 3:17,18 † **12:12:** Aes 35:3 ‡ **12:13:** Prov 4:26 § **12:13:** Kal 6:1 * **12:13:** Aes 35:3; Hip 10:36-39; 12:1-3; Prov 4:26 † **12:14:** Rom 14:19

motalkut məmə nəkotol itəmat məmə rəhatəmat nəmegəhən tasim.‡ Etəmim
itəm təsasimən, okol təsəplanən nɨganəmtɨ Ierəmərə nian kit.§
15 Otəto wɨr itəmat məmə itəmat kit itəm tətaiu matuwɨn otəpou e nəlugɨ
suatɨp, kən məsosən nəwɨrən rəha Uhgɨn.* Otəto wɨr mɨn itəmat məmə nokɨ
nɨg akona kit† in otəsuwɨnən e nɨkitəmat, kən məwiə, mol noan tepət e
nəmegəhən rəhatəmat. Kən nahuin tɨtun nərəkɨnən nəmegəhən rəha netəm
iasim neen mɨn.
16 Oatəto wɨr itəmat məmə suah kit təsit əpnapɨnən iərman o pətan.‡ Itəmat
kit otəsahmenən e Esao u, rəhan nəmegəhən təsətuatɨpən, in tatol nat əpnapɨn
e Uhgɨn. In təmaupən maiir, məto in təmol-salɨm-in nepətən rəha suakəku
itəm təmaupən maiir.§ Məto nəmtɨ nat u, in təmol-salɨm-in, in nagwənən itəm
təmun mau kitiəh əm.
17 Itəmat nəkotɨtun məmə uarisɨg, nɨkin otəpanuwɨn mɨn e nepətən rəha
nəmtɨ-nɨpɨn. Kən təmalkut pɨk məmə rəhan tata otəfak məhlman nəwɨrən
kit kəm in. Məto nat əpnapɨn məmə təmətasək pɨk pap ron,* məto okol
təsəuhlinən nɨkin əh-roiu, kən rəhan tata okol təsəfakən məhlman nəwɨrən
kəm in.

Lou təhrol nulan mol pɨsɨn e namnusən təwɨr

18-21 Aupən ikɨn, noanol mɨn rəha Isrel, kəmotuwɨn e nɨtot asol u Sinae, e
nətueintən u. Kən ikɨn əh, kəmotəplan nɨgəm itəm tatuəp, kən napinəpən asol
təmeiuaiu mɨrəfin nat, kən kəmotəto nɨmətag asol ne təwi tətagət əfəməh,†
kən kəmotəto nəwian kit tatəghat kəm ilat.‡ Kən nian kəmotətəlɨg-in rəhan
nəghatən mɨn, kən ilat kəmoatən əskasɨk məmə ilat kotapəs agɨn-əh nəto
mɨnən nəwian u.§ Kəmotəgin motasiəp o nəghatən u, təmən məmə, "Okəmə
nat megəh əm kit otuwɨn e nɨtot u, məto itəmat onəkotəike moataht e kəpiel
apɨn motahtɨmnu tɨmɨs."* Nian Moses təməplan natɨmnat mɨn u, in mɨn
təmətо tərat kən məmə, "Io enəgɨn u enəgɨn, mɨnətasiəp."†
Məto itəmat nəsotuwamən ikɨn-u.‡
22 Itəmat nəmotuwa e nɨtot u Saeon,§ ne taon asol* u ima Uhgɨn ikɨn itəm
tatəmegəh, tətatɨg tətatɨg. Inun Jerusalem wi əpəh ilɨs e nego e neai,† u nagelo
mɨn taosan taosan kəmuəfɨmɨn ilat ikɨn o nagienən asol.
23 Kən itəmat nəmotuwa e nuəfɨmɨnən asol rəha netəmim rəha Uhgɨn, itəm
kotahmen e netəm kəmotaupən kaiir u rəhan mɨn,‡ nərgɨlat kəmətе rəkɨs e
nego e neai.§ Kən itəmat nəmotuwa o Uhgɨn, itəm otəpanakil netəmim rafin.*
Itəmat nəmotuwa motol kitiəh itəmat narmɨ netəm ətuatɨp itəm kɨnotɨmɨs
rəkɨs, kən Uhgɨn tɨnol ilat kɨnotətoarus mak.†‡
24 Itəmat nəmotuwa o Iesu u, in suatɨp rəha nəniəkɨsən wi rəha nasituən u
itəm Uhgɨn təmol kəm itat. Kən nəmotuwa o nɨta Iesu, itəm in təmorautin-
pən§ mol itəmat nakotasim. Nɨta əh in təmən-iarəp natɨmnat mɨn u itəm
kotəwɨr motaprəkɨs-in natɨmnat mɨn itəm nɨta Epel təmən-iarəp.*†

---

‡ **12:14:** Rom 6:22 § **12:14:** Mat 5:8 * **12:15:** Hip 3:12; 4:1 † **12:15:** Dut 29:18; Hip 3:12 ‡ **12:16:** 1 Kor 6:18 § **12:16:** Jen 25:29-34 * **12:17:** Jen 27:30-40 † **12:18-21:** Eks 19:12-22; 20:18; Dut 4:11 ‡ **12:18-21:** Dut 4:12 § **12:18-21:** Eks 20:18-19; Dut 5:5,25; 18:16 * **12:18-21:** Eks 19:12,13 † **12:18-21:** Dut 9:19 ‡ **12:18-21:** Eks 19:16-19; 20:18-21; Dut 4:11-12 § **12:22:** Aes 24:23; 60:14; Nol Əpən 14:1 * **12:22:** Hip 11:10; 13:14; Mat 16:16 † **12:22:** Kal 4:26 ‡ **12:23:** Eks 4:22 § **12:23:** Nol Əpən 20:12 * **12:23:** Jen 18:25; Sam 94:2 † **12:23:** Fil 3:12 ‡ **12:23:** Suatɨp kit mɨn o nəuhlinən nəghatən u, "Uhgɨn tɨnol ilat kɨnotətoarus mak" tol nulan, "Uhgɨn tɨnol ilat kɨnotətuatɨp agɨn." § **12:24:** Hip 9:19; 10:22; 1 Pita 1:2 * **12:24:** Jen 4:10; Hip 11:4 † **12:24:** Nɨta Epel in təmən-iarəp məmə Uhgɨn otol nalpɨnən, məto nɨta Iesu təmən-iarəp məmə Uhgɨn otoh rəkɨs nalpɨnən.

25 O natɨmnat mɨn u, oatəto wɨr itəmat, məmə itəmat onəsotəuhlinən
məntaatəmat o Uhgɨn‡ u tatəghat kəm itəmat.§ Məto-inu Moses, in etəmim
əm. Kən kitat kotɨtun məmə netəm aupən kəməsotətəlɨg-inən rəhan nəghatən
o nəhgaiirən elat. Ilat kəməsotagɨm rəkɨsən e nalpɨnən rəhalat. ?Kən okəmə
tol nəhlan, kən okahrol kitat okəmə kəsotətəlɨg-inən nəghatən rəha Uhgɨn itəm
təmɨsɨ-pən e nego e neai muwa məmə otəhgaiir etat?* ?Kitat okotagɨm rəkɨs-
in ahrol nulan?
26 Nian aupən, nəwia Uhgɨn təməloal e nəptən.† Məto roiu əh, təmən-iəkɨs
kəm itat məmə, “Nian kit mɨn əh-ikɨn, io ekəloal mɨn e nətueintən. Kən o nian
əh, sənəmə nətueintən əm ekatɨgtɨg lan tasiəp, məto neai mɨn otasiəp-asiəp
məloal.”‡
27 Nian Uhgɨn tatəghat-in məmə, “Nian kit mɨn əh-ikɨn,” nɨpətɨn un məmə
in otatɨgtɨg§ e natɨmnat rəha nətueintən əm itəm Uhgɨn təmol, məmə otoh
rəkɨs ilat. Otoh rəkɨs nəhlan natɨmnat, məmə natɨmnat itəm okəsotəloalən,
ilat okotatɨg, kən inun, natɨmnat itəm okotatɨg lilɨn.
28 O nat u, təwɨr məmə kitat kotən tagkiu o Uhgɨn, məto-inu kitat koatos
nego rəha Uhgɨn u, kəruru nəloal-əloalən lan, kən okol təsietən nian kit.*
Təwɨr məmə kitat kotəfak kəm in, e nolən itəm nɨkin tagien lan, məmə kitat
okotɨsiai-in, kən motəgin mɨn,†
29 məto-inun Uhgɨn rəhatat, in tahmen e nɨgəm asol kit itəm tatuwaan ətɨp
natɨmnat rafin.‡

13

Namnun nəghatən

1 Təwɨr məmə nəkotəkəike əh moatol nolkeikeən kəm itəmat mɨn tahmen e
piatəmat mɨn.*
2 Sotaluinən nehmən iapɨspɨs mɨn itəm koatuwa imatəmat ikɨn.† !Okəm-naka
ilat nagelo mɨn! Netəmim neen itəm kəmoatol nulan, ilat kəmoatehm wɨr
netəmim, məsotɨtunən məmə ilat nagelo mɨn.‡
3 Sotaluinən netəm kotatɨg e kalapus.§ Nɨkitəmat otatuəh ilat, mətahmə olat
tahmen əm məmə inun ik mɨn nəkətatɨg e kalapus. Otəto kələh nahməən e
nɨkitəmat, itəmat netəm mɨn un itəm katol tərat elat, tahmen əm məmə inun
ik natəto nahməən e nɨpətɨm atɨp.
4 Pəs netəmim rafin kotɨsiai-in natɨgən rəha marɨt, məmə in tasim nian
rafin.* Pəs netəmim rafin kotəgɨn o nɨməhan rəhalat mɨn, məsoteguafələn.
Uhgɨn otakil etəm aluə ne pətan əkəku itəm kətuapɨl kələh, kən makil mɨn
iərman ne pətan itəm kətuapɨl kələh, iərman itəm tətapɨl ilau pətan u sənəmə
rəhan pətan, ne pətan itəm sənəmə rəhan ətuatɨp iərman.†
5 Ətul-pən isəu o nolkeikeən rəha məni.‡ Nɨkim təike magien əm o rəham
natɨmnat u natos tahmen§ məto-inu Uhgɨn tatən məmə,
“Okol esapəsən ik,
məsəhlmanən ik nian kit”*
6 Kən tol nəhlan kitat kotɨtun əsas, kən moatən məmə,
“Iərəmərə in iasitu rəhak,

‡ **12:25:** Hip 3:12 § **12:25:** Hip 1:1 * **12:25:** Hip 2:2,3; 10:29 † **12:26:** Eks 19:18 ‡ **12:26:** Hag 2:6 § **12:27:** Aes 34:4; 54:10; 1 Kor 7:31; Hip 1:11,12; 2 Pita 3:10; 1 Jon 2:17 * **12:28:** Sam 15:5; Dan 2:44 † **12:28:** Mal 2:5; 4:2 ‡ **12:29:** Eks 24:17; Dut 4:24; 9:3; Sam 97:3; Aes 33:14; 2 Tes 1:7 * **13:1:** Rom 12:10 † **13:2:** Job 31:32; Mat 25:35; Rom 12:13 ‡ **13:2:** Jen 18:1-33 § **13:3:** Mat 25:36; Hip 10:34 * **13:4:** Mal 2:15 † **13:4:** Dut 22:22 ‡ **13:5:** 1 Tim 3:3 § **13:5:** Fil 4:11; 1 Tim 6:6-8 * **13:5:** Dut 31:6,8; Jos 1:5

tol nəhlan esəginən.
Oesəginən nat kit itəm etəmim əm otol kəm io.”†
7 Nikitəmat otəkəike matəht netəm-iasol min u rəhatəmat‡ itəm
kəmotaupən motəgətun itəmat e nəghatən rəha Uhgin. Otətəlig-in-tu
natimnat wir min itəm təmiet e nəmegəhən rəhalat, kən motahatətə e
Iərəmərə tahmen əm elat.§
8 Iesu Kristo in tatol əm nulan, nəniəp, ne roiu, kən otəpanətatig nulan,
namnun tikə.*
9 Sotolən məmə nəgətunən wi pisin pisin min tiuw rəkis itəmat o suatip
ətuatip.† Itəmat otuag-pən əm o Uhgin, itəm tətasitu etəmat e nikin agien
məmə otol rəhatəmat nətəligən təskasik.‡ Təsəwirən məmə kitat okotətou-pən
nətuakəmən rəha nunən nagwənən,§ məmə in otol kitat kotəskasik, məto-inu
in nipahrienən, nətuakəmən əh, okol təsasituən e netəm koatol.
10 Rəhatat olta tatig. Məto pris min itəm koatol wək rəhalat əpəh imə
e tapolən rəha nətueintən u,* ilat u, kəsegəhan-inən ilat məmə okotun†
nagwənən‡ kit e olta u rəhatat.§
11 E nolən rəha pris asol agin, nian in tatohamnu rəkis nat megəh, kən
matos nitan kən muwin əpəh imə e Ikin Tasim Agin Ikin, kən mos-ipən kəm
Uhgin o nafəl rəkisən təfagə rəha netəmim.* Məto uarisig, katiləs-iarəp nat
megəh u əpəh ihluə ikin e nimə tapolən min rəhalat, motaan ətip.†
12 E nolən kitiəh əm, Iesu təmiet rəkis e taon,‡ kən ikin əh in təmətо nahmən
e nipətin, kən mimis ikin əh, məmə nitan§ titun nafəl rəkisən təfagə rat rəha
netəmim, mol ilat kotətuatip, motasim, məmə ilat rəha Uhgin.*
13 Tol nulan, pəs kitat kotol məmə inu okotiet ihluə imətat ikin, motol kitiəh
kitat min əpəh ihluə.† Kən okotəkəike motətul matip məmə netəmim okotol
naulisən kəm itat, tahmen əm mə inun, kəmotol mihin lan.‡
14 E nətueintən u, rəhatat kit taon ətuatip imətat ikin tikə, itəm otətatig lilin.§
Məto kitat koategəs-in rəhatat taon ətuatip itəm kotitun məmə otəpanuwa.*
15 Tol nulan, e nasituən rəha Iesu, pəs kitat kotos-ipən sakrifais rəhatat kəm
Uhgin nian rafin.† Sakrifais min u rəhatat, inun, okoatiləs-ipər nərgi Uhgin
nian rafin, moatən-iarəp nərgin.‡
16 Sotaluinən o nolən təwir ne nawte-inən nat rəhatəmat tatig kəm netəm
rəhalat nat kit tikə,§ məto-inun in min tahmen e sakrifais* itəm niki Uhgin
tagien ron.†
17 Otol nəwia netəm-iasol min e niməfak,‡ kən motatig ahgin ilat. Ilat u,
koatehm wir nəmegəhən rəhatəmat,§ məsotamegən, məto-inu ilat kotitun
məmə okotəike motən nəmtət lan kəm Uhgin məmə ilat kəmotol wək u, təhrol

---

† **13:6:** Sam 118:6,7 ‡ **13:7:** Hip 13:17, 24; 1 Kor 16:16 § **13:7:** Hip 6:12 * **13:8:** Sam 102:27; Hip 1:12 † **13:9:** Efes 4:14 ‡ **13:9:** Kol 2:7 § **13:9:** 1 Kor 8:8; Hip 9:10 * **13:10:** Hip 8:5 † **13:10:** 1 Kor 9:13; 10:18 ‡ **13:10:** Jon 6:48-58 § **13:10:** “Nagwənən” itəm katol sakrifais lan e “rəhatat olta” inun Kristo pisin əm (Jon 6:48-58). Pris min aupən, ilat kəmotitun nunən noanuwəhgin nat megəh min e sakrifais min neen ilat koatol o nos-ipənən kəm Uhgin. Məto kəsegəhan-inən kəm ilat o “nunən” Kristo, nipətin u məmə kəsotosən ron. * **13:11:** Lev 16:15 † **13:11:** Eks 29:14; Lev 4:12,21; 9:11; 16:27 ‡ **13:12:** Jon 19:17 § **13:12:** Rom 3:25 * **13:12:** Efes 5:26 † **13:13:** Luk 9:23 ‡ **13:13:** Hip 11:26 § **13:14:** Hip 12:27 * **13:14:** Fil 3:20; Hip 11:10; 12:22 † **13:15:** 1 Pita 2:5 ‡ **13:15:** Sam 50:2-15; Hos 14:2; Aes 57:19 § **13:16:** Rom 12:13 * **13:16:** Fil 4:18 † **13:16:** Sam 50:21-15; Hos 14:2 ‡ **13:17:** Hip 13:7,24 § **13:17:** Aes 62:6; Wək 20:28

nulan. Itəmat nakotəike motol ilat nɨkilat tagien o wək u. Okəmə itəmat
noatol nɨkilat təsagienən ron, nolən u okol təsasitu agɨn-əhən etəmat.
18 Otəfak otɨmat,* məto-inu ekotɨtun əsas məmə rəhatɨmat nolən in tətuatɨp
əm,† kən ekotolkeike agɨn məmə nian rafin itɨmat ioatol nolən təwɨr əm.
19 Io ekolkeike pɨk məmə itəmat onəkotəkəike motətapəh-in o Uhgɨn, məmə
io ekɨtun nɨtəlɨg-pa-mɨnən otəmat uəhai əm.
20 Iatəfak mɨn otəmat mɨn məmə, Uhgɨn otasitu etəmat. Uhgɨn u, in nəukəti
nəməlinuən.‡ Kən in təmol rəhatat Iərəmərə Iesu təmegəh mɨn e nɨmɨsən,§
məto-inu nɨtan təmaiu o nolən nəniəkɨsən lilɨn* in tətatɨg matəmegəh.† Iesu
əh, in etəm təwɨr maprəkɨs o nehm wɨrən sipsip mɨn rəhan.‡ Iatəfak məmə
Uhgɨn u, 21 in otos-ipɨnə natɨmnat wɨr mɨn rafin kəm itəmat, itəm otol itəmat
nəkotahmen o nolən nat itəm in tolkeike. Kən iatəfak məmə, Uhgɨn otol wək
e nəmegəhən rəhatat kitiəh kitiəh,§ kən e nasituən rəha Iesu Kristo, in otol
rəhatat nolən təwɨr təwɨr, kən nɨkin otagien pɨk ron. Kən pəs kotɨləs-ipər nərgɨ
Kristo ilɨs nian rafin, matuwɨn matuwɨn namnun tɨkə. Əwəh.*
22 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn. Naoa u rəhak təsəfəməh pɨkən. Məto
iakətapəh əskasɨk otəmat məmə, otol-tu rəhatəmat nətəlɨgən təfəməh mɨn
məmə nakotətəlɨg-in rəhak nəghatən mɨn itəm otɨləs-ipər nətəlɨgən rəhatəmat.
23 Iakolkeike məmə onəkotɨtun məmə piətat u Timoti, ilat kəmotɨləs-iarəp in
e kalapus. Okəmə in otuwa uəhai əm, kən itɨmlau min, ekiamnə.
24 Itəmat otən təwɨr kəm netəm-iasol mɨn rəhatəmat, ne iəfak mɨn u
imatəmat ikɨn. Netəm Itali kəmotən təwɨr kəm itəmat.
25 Pəs Uhgɨn otawte-in rəhan nəwɨrən kəm itəmat rafin. Əwəh.

---

* **13:18:** 1 Tes 5:25 † **13:18:** Wək 23:1 ‡ **13:20:** Rom 15:33 § **13:20:** Wək 2:24 * **13:20:** Jen 17:7,13,19; Aes 55:3; 61:8; Esik 37:26; Mat 26:28 † **13:20:** Hip 9:20 ‡ **13:20:** Jon 10:11 § **13:21:** Fil 2:13 * **13:21:** Rom 11:36

Jemes
Naoa itəm Jemes təmətе
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u Jemes

?Pah təmətе naoa u? Jemes, u in pia Iesu, in təmətе naoa u. In etəm-iasol rəha niməfak əpəh Jerusalem.

?Təmətе tatuwɨn kəm pah? Jemes təmətе naoa u tatuwɨn kəm netəm Isrel itəm koatahatətə e Iesu Kristo motatɨg e nəptən pɨsɨn mɨn rəha Iaihluə mɨn.

? Nəmegəhən tahro nulan nian təmətе? Netəm-iasol mɨn e netəm Isrel kəmotohamnu Stipen, uarisɨg kotol nolən rat mɨn e niməfak mɨn əpəh Jerusalem. Kən tepət itəm kotahatətə e Iesu kəmotiet əpəh Jerusalem motuwɨn e ikɨn pɨsɨn pɨsɨn mɨn. Məto nian əskasɨk mɨn koatɨləs-pɨkɨn əh ilat.

?Təmətе naoa u o naka? Jemes təmətе naoa u məmə otɨləs-ipər nətəlɨgən rəhalat məto-inu kotatɨg e nian əskasɨk mɨn. Kən molkeike məmə otəgətun ilat e nəukəti nahatətəən itəm tətuatɨp. Nian etəmim kit tətahatətə pahrɨen e Iesu Kristo, kən rəhan nolən rat mɨn kotəuhlin motuwa motəwɨr. Tətapəs nolən rat mɨn, kən matol nolən wɨr mɨn.

Jemes tatən təwɨr kəm ilat

1 Io Jemes, io slef rəha Uhgɨn ne Iesu Kristo, Iərəmərə rəhatat. Iatən təwɨr kəm
itəmat noanol mɨn rəha Isrel u tuelef itəm kotahatətə e Iesu, itəm nəmotiet
motatɨg ikɨn mɨn rafin e nətueintən.

Nahatətəən ne nenatɨgən

2 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn. Nian nəratən pɨsɨn pɨsɨn mɨn koatuwa e rəhatəmat
nəmegəhən, kən otehm natɨmnat mɨn əh tahmen e natɨmnat itəm nɨkitəmat
tətagien pɨk əm lan.
3 Nəkoatol nəhlan məto-inu, itəmat nəkotɨtun məmə nian nəratən mɨn
koatɨləs pɨkən rəhatəmat nahatətəən e Uhgɨn, kən nian nəkotol win lan, ilat
okotol məmə nəkotɨtun nətul əskasɨkən məsɨn mɨn.
4 Kən nian onakoatətul əskasɨk e nəratən mɨn əh, kən onəkotuwa kəmətə
e nahatətəən, kən nolən mɨn ne nətəlɨgən mɨn rafin rəhatəmat okotətuatɨp
motəsanən, kən nakotaskəlɨm nolən wɨr mɨn rafin.
5 Okəmə itəmat kit, rəhan nenatɨgən təsahmenən, kən tolkeike məmə in
otɨtun natɨmnat mɨn itəm Uhgɨn tolkeike məmə otol, pəs in tətapəh-in-pən o
Uhgɨn, kən Uhgɨn otos-ipən kəm in e nɨkin agien. Uhgɨn tətawte-in nɨtunən əh
kəm netəmim rafin e nɨkin agien, kən məsəhaiən ilat o nat itəm koatətapəh-in.
6 Məto nian suah kit in tatətapəh o Uhgɨn nəhlan, in otəkəike mahatətə lan,
kən rəhan nətəlɨgən otəsolən kəiu lan, məto-inu etəm itəm rəhan nətəlɨgən
kəiu, rəhan nətəlɨgən tətan əpnapɨn əm, in tahmen e peau-peau mɨn əpəh
itəhəi itəm nɨmətag tatəhig-əhig ilat.
7 Okəm-naka nɨkin tatəht məmə Iərəmərə otos-ipən nat kit kəm in, məto kəp,
otəsosən.
8 Etəmim itəm tatos nətəlɨgən kəiu nəhlan, okol təsətul əskasɨkən e nat kit
itəm nɨkin tatəht məmə otol.
9 Piatat kit itəm in ləhau, kən rəhan nautə tɨkə, nɨkin otəkəike magien məto-
inu in etəm-iasol e nɨganəmtɨ Uhgɨn.

1:1: Mat 13:55; Wək 15:13; Kal 1:19; 1 Pita 1:1 **1:2:** Rom 5:3-5 **1:3:** 1 Pita 1:7 **1:5:** Prov 2:3-6

10 Kən pəs etəm itəm rəhan nautə tepət, nɨkin tagien mɨn o nat u itəm in tɨtun
məmə in nɨpahrienən, məmə Uhgɨn otos-iəhau, məto-inu in tahmen e nəguɨ-
nɨg itəm otəpanɨkə.
11 Nian mɨt tatər, tape-ape tape-ape, kən matəhg nagwən nɨg tauke məme,
kən rəhan nəwɨrən təmɨkə. Tahmen əm e etəm rəhan nautə tepət. Nian tatol
rəhan wək mɨn matos nautə tepət lan, kən in mɨn otəpanɨkə.
12 Etəmim itəm tatətul əskasɨk nian nəratən tatuwa e rəhan nəmegəhən, in
tətatɨg e nəwɨrən pahrien, məto-inu, nian tɨnol win e nəratən mɨn əh, kən
Uhgɨn otos-ipən kəm in rəhan nətouən, inu nəmegəhən lilɨn. Uhgɨn təmən-
iəkɨs rəkɨs məmə nəmegəhən lilɨn u, in rəha netəmim itəm kotolkeike in.
13 Nian nat kit tatiuw-pən suah kit məmə in otol təfagə rat, okol in təsənən
məmə Uhgɨn tatos-ipən-os-ipən o nolən təfagə rat mɨn, məto-inu okol nat kit
təsiuw-pənən nətəlɨgən rəha Uhgɨn məmə in otol təfagə rat, kən Uhgɨn təsos-
ipən-os-ipənən təfagə rat kəm etəmim.
14 Məto nətəlɨgən rat atɨp rəha etəmim, in tatos-ipən-os-ipən kəm in, kən
matiuw-pən in məmə in otatətəlɨg-in.
15 Nətəlɨgən rat tatoe-in təfagə rat, kən nian təfagə rat tɨnuwa mɨnepət, kən
tatuwa in nɨmɨsən.
16 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn itəm iakolkeike pɨk itəmat. Sotegəhan-inən məmə
suah kit oteiuə-in itəmat məmə Uhgɨn in etəm rəha nos-ipən-os-ipənən kəm
netəmim o nolən təfagə rat.
17 Natɨmnat wɨr mɨn rafin ne natɨmnat rafin itəm kotətuatɨp, koatɨsɨ-pən əm
o Uhgɨn əpəh ilɨs itəm təmol nəhag-əhagən mɨn rafin əpəh e neai. Məto nolən
rəha Uhgɨn tol pɨsɨn e natɨmnat mɨn u itəm kotaliwək e neai, kən kotol məmə
nəghanpɨs koatətəu-pən. Uhgɨn təsol pɨsɨnən. In tətatɨg tətatɨg.
18 Kən e rəhan əm nətəlɨgən, Uhgɨn təmɨtəpun məmə kitat kəmotuwa nenətɨn
mɨn nian kəmotahatətə e nəghatən pahrien rəhan. In təmol nəhlan məmə
e natɨmnat rafin itəm in təmol, kitat pɨsɨn əm rəhan nat keike, kotahmen e
nagwənən wi e rəhan nasumən.

Ətəlɨg-in kən mol nəghatən rəha Uhgɨn

19 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn itəm iakolkeike pɨk itəmat. Nɨkitəmat otəkəike
matəht nəghatən u. Pəs itəmat kitiəh kitiəh onəkotəkəike motətul matɨp o
nətəlɨgən, məto onəsotafɨg-afɨg pɨkən o nəghatən, sotolən məmə nemə̈ha tatol
uəhai əm itəmat,
20 məto-inu nian nemə̈ha tatol suah kit, nemə̈ha u təsoe-inən noan itəm
tətuatɨp Uhgɨn tolkeike.
21 Otərakin rəkɨs nolən mɨn rafin itəm tamkɨmɨk, ne təfagə rat mɨn itəm
kotepət e nəmegəhən rəhatəmat. Uhgɨn təmələhəu-pən rəhan nəghatən e
nɨkitəmat, kən nəghatən əh rəhan tɨtun nosmegəhən itəmat. Kən təwɨr məmə
nakotos-iəhau rəhatəmat nətəlɨgən, kən moatətəlɨg-in wɨr nəghatən u.
22 Sotətəlɨg-in əmən nəghatən rəha Uhgɨn, məto otətəlɨg-in kən motol nat
naka itəm tatən. Okəmə nakotəto məsotolən nəghatən u, kən nakoateiuə-in
atɨp əm itəmat.
23 Etəm tatəto kən məsolən nəghatən u, in tahmen-pən e etəmim itəm
tateranəm wɨr e klas matəplan narmɨn,
24 kən nian tɨneranəm rəkɨs magɨm, mətaluin uəhai əm məmə nɨganəmtɨn
tahro min-nulan.

1:11: Aes 40:6-8 **1:18:** Jon 1:13 **1:20:** Pri 7:9 **1:21:** Kol 3:8; 1 Pita 2:1 **1:22:** Mat 7:24-26; Rom 2:13

25 Məto etəmim itəm tatətag-pən əskasɨk e lou itəm tətuatɨp agɨn u tatɨkɨs
netəmim,* kən matol e nian mɨn rafin, məsaluinən nat itəm təmətо, məto in
tatol, in otətatɨg e nəwɨrən pahrien nian in tatol nəhlan.
26 Okəmə suah kit nɨkin təht məmə in tatətəu-pən wɨr nolən mɨn rəha
nəfakən, məto tatəghat-pən əm məsətəlɨg-in wɨrən rəhan nəghatən mɨn, in
tateiuə-in atɨp əm in, kən rəhan nolən mɨn rəha nəfakən in nat əpnapɨn əm.
27 Nolən mɨn rəha nəfakən itəm rəhatat Tata Uhgɨn tatəplan məmə in
tətuatɨp wɨr kən nəratən tɨkə lan kotol nulan: iəfak kit tatəkəike matehm
wɨr suakəlh mɨn ne nəutahlɨmɨs mɨn e nəratən mɨn rəhalat. Kən matəkəike
matehm wɨr nəmegəhən rəhan məmə nolən rat mɨn rəha nətueintən otəsolən
məmə in otamkɨmɨk lan.

2

Sotehmən netəmim neen məmə ilat ilɨs kotaprəkɨs-in netəmim neen

1 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn. Itəmat nakotahatətə e Iesu Kristo, Iərəmərə rəhatat
itəm ilɨs agɨn kən katɨsiai-in pɨk. Məto təsəwɨrən məmə nəkotol təwɨr kəm suah
kit kən moatehm məmə in ilɨs, kən moatehm rat suah kit mɨn moatol tərat
kəm in.
2 Tol mə inu ne. Suah kəiu katuea e niməfak rəhatəmat. Suah kit tatuwɨn-in
napən wɨr mɨn u nəmtɨlat tiəkɨs, ne noanat mɨn kəmol e iaen u kol tatɨpɨt-ɨpɨt.
Kən suah kit mɨn tatuwɨn-in e napən rat mɨn əm.
3 Təsəwɨrən məmə nakotos-ipən nɨsiaiiən kəm etəmim itəm tatuwɨn-in
natɨmnat wɨr mɨn, motən-ipən məmə, “Wa, məpələh u ikɨn təwɨr ikɨn.” Məto
etəm tatuwɨn-in napən rat mɨn, nakotən-ipən kəm in məmə, “Ətul-pən əpəh,”
o “Əpələh əm e nɨsɨp.”
4 Nian nəkoatol nolən tol min-nulan, nakoatehm netəmim neen məmə ilat
ilɨs taprəkɨs-in netəmim neen mɨn, kən e rəhatəmat nətəlɨgən rat, nakotakil
netəmim.
5 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn itəm iakolkeike pɨk. Otətəlɨg-in-tu. Uhgɨn təmɨtəpun
rəkɨs ian-rat mɨn rəha nətueintən məmə rəhalat nahatətəən e Kristo otepət.
Kən təmɨtəpun mɨn ilat məmə okotos nərəmərəən rəha Uhgɨn itəm təmən-iəkɨs
məmə rəha netəmim itəm kotolkeike in.
6 Məto itəmat nəmotehm rat ian-rat mɨn. ?Məto netəmim pah mɨn u koatol
nahməən kəm itəmat, kən moatiuw-pən itəmat e kot? ?Netəm rəhalat nautə
tepət, o kəp? Əwəh, ilat əh.
7 Kən netəm mɨn u koatəghat rat e nərgɨn u ilɨs, nərgɨ Iesu itəm rəhan u
itəmat.
8 Lou rəha Kig itəm tətatɨg e Naoa Rəha Uhgɨn tatən məmə, “Olkeike ik kit
tahmen əm məmə nakolkeike atɨp ik.” In təwɨr pɨk otəmat okəmə nəkoatətəu-
pən pahrien nəghatən u.
9 Məto okəmə nakoatehm netəmim neen məmə ilat ilɨs taprəkɨs-in netəmim
neen mɨn, nəkoatol təfagə rat, kən nəghatən rəha Lou tatən məmə itəmat
netəm rəha nətgəhlən Lou.
10 Tol nəhlan məto-inu, etəmim kit itəm təmətgəhl nəghatən kitiəh əm rəha
Lou, təmol təfagə rat tahmen-pən əm məmə in təmətgəhl nəghatən mɨn rafin
rəha Lou.

---

* **1:25:** Nəghatən u, “lou itəm tətuatɨp agɨn u tatɨkɨs netəmim,” tatəghat-in suatɨp rəha nahatətəən məmə suah kit otuwa mətuatɨp e nɨganəmtɨ Uhgɨn. Kən okəmə suah kit tatətəu-pən suatɨp əh, Uhgɨn tatɨkɨs in e nəsanənən rəha təfagə rat, kən tatɨkɨs in e nalpɨnən itəm in təike mos. Əplan-tu Kal 5:13-14. **1:25:** Rom 8:2; Jem 2:12 **2:1:** Wək 10:34-35; Jem 2:9 **2:5:** 1 Kor 1:26-28 **2:8:** Mat 19:19; Kal 5:14

11 Tol nəhlan məto-inu, Uhgɨn u itəm tatən məmə, “Sakləh-inən pətan,”
in Uhgɨn kitiəh əm itəm tatən məmə, “Sohamnuən etəmim.” Kən okəmə
nəsotakləh-inən nɨpɨtan, məto nəmotohamnu netəmim, itəmat netəmim itəm
nəmotətgəhl Lou.
12 Nian nakoatəghat kən motol nat kit, otol nolən mɨn rəha netəmim itəm
kotɨtun məmə Uhgɨn otakil ilat e lou itəm tatɨkɨs ilat.
13 Otol nəhlan məto-inu okəmə suah kit təsasəkitunən netəmim, kən Uhgɨn
mɨn otəsasəkitunən suah u nian in otakil netəmim. Məto okəmə itəmat
nakotasəkitun netəmim, kən Uhgɨn otasəkitun itəmat, kən mən-ipɨnə məmə
onəsotosən nalpɨnən e nian in otələhəu-pən nəghatən rəha nalpɨnən kəm
netəmim.

Nahatətəən ne wək wɨr mɨn

14 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn. ?Okəmə suah kit tatən məmə tətahatətə e Iesu
Kristo, məto in təsolən wək wɨr kit, kən rəhan nahatətəən in təwɨr o nat kit?
Kəp. Nahatətəən tol nəhlan, okol təsosmegəhən suah kit.
15 Tol mə inu ne. Piatat kit o wɨnɨtat kit, rəhan napən tɨkə, kən nɨgɨn
nagwənən təsahmenən.
16 Kəm-naka itəmat kit tatən-ipən kəm in məmə, “Atuwɨn, pəs Uhgɨn otasitu
lam, kən onəsətəpən, onakagwən wɨr.” ?Məto okəmə in təsolən nat kit məmə
otasitu lan, in təmol nat wɨr naka?
17 E nolən əh inəh, okəmə suah kit tatos nahatətəən pɨsɨn əm, məto məsolən
wək wɨr kit tətəu-pən, kən rəhan nahatətəən təmɨmɨs, nɨpətɨn tɨkə.
18 Məto okəm-naka suah kit otən məmə, “Netəmim neen koatos nahatətəən,
kən netəmim neen koatol wək wɨr mɨn.” Məto iatən kəm ik nəhlan məmə,
“Okəmə esehmən rəham wək wɨr mɨn, kən esɨtunən okəmə rəham nahatətəən
in nɨpahrienən, o kəp. Məto nian onakehm wək wɨr mɨn rəhak, kən tatəgətun
məmə nahatətəən rəhak, in nɨpahrienən.”
19 Inu nəghatən kit itəm nəmən nɨpahrienən lan məmə, “Uhgɨn kitiəh əm.”
! Təwɨr ron ik! Məto iərmɨs mɨn, ilat mɨn kotɨtun məmə nəghatən əh in
nɨpahrienən, kən moatasiəp katəgɨn pɨk.
20 !Ik rəhm-kapə tɨkə! Etəmim itəm tətahatətə, məto təsolən wək wɨr mɨn,
rəhan nahatətəən in nɨpətɨn tɨkə. Pəs ekəgətun ik e nat kit itəm otən kəm ik
məmə inu nɨpahrienən.
21 Nɨkim otəht tɨpɨtat u Epraham. Uhgɨn təməplan məmə in tətuatɨp e
nɨganəmtɨn e wək itəm təmol, məto-inu təmos nətɨn u Aisak, muwɨn mələ̈hə̈u-
pər e olta.
22 Kən rəhan nahatətəən ne rəhan wək mɨn kətioal nat kitiəh, kən rəhan
nahatətəən təmoe-in noan, inu rəhan wək mɨn.
23 Kən nəghatən u rəha Naoa Rəha Uhgɨn təmuwa mol nɨpahrienən, tatən
məmə, “Epraham təmahatətə e Uhgɨn, kən Uhgɨn təmən məmə Epraham in
tətuatɨp e nɨganəmtɨn.” Kən katən məmə in iolɨ Uhgɨn.
24 Kən roiu nəkɨtun nehmən məmə, Uhgɨn tatol suah kit tətuatɨp e
nɨganəmtɨn o natɨmnat itəm tatol, məto sənəmə e nahatətəən pɨsɨn əm rəhan.
25 Kən e nolən əh inəh, Uhgɨn təməplan məmə Rehap u, pətan rəha suatɨp,
in təmuwa mətuatɨp e nɨganəmtɨ Uhgɨn o wək itəm təmol, kən wək u məmə in
təmatehm wɨr iahləpis anion mil rəha Isrel, kən mahl-ipən ilau e suatɨp pɨsɨn
kiatəlɨg mətian.
26 Nɨpətɨ etəmim, okəmə namegən tɨkə lan, təmɨmɨs. Kən e nolən əh inəh,
kitat kit itəm tatos nahatətəən, məto təsolən wək wɨr mɨn, rəhan nahatətəən
təmɨmɨs.

2:11: Eks 20:13-14; Rom 13:9 **2:12:** Jem 1:25; 1 Pita 2:16 **2:13:** Mat 5:7; 18:21-35 **2:15:** 1 Jon 3:17 **2:18:** Kal 5:6 **2:21:** Jen 22:9-12 **2:23:** Jen 15:6 **2:25:** Jos 2, Hip 11:31

3

Namɨtəm ne rəhan wək

1 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn. Təsəwɨrən məmə itəmat tepət nakotuwa iəgətun
mɨn rəha niməfak, məto-inu nəkotɨtun məmə Uhgɨn in otəplan wɨr kən makil
nəmegəhən rəhatəmat iəgətun mɨn, taprəkɨs-in netəm əpnapɨn.
2 Nɨpahrienən, kitat rafin koatəme e nəmegəhən rəhatat nian tepət. Məto
okəmə suah kit təsəmeən e rəhan nəghatən, nat u tatəgətun məmə in etəm
mətə, kən nətəlɨgən rəhan tɨtun nehm wɨrən rəhan mɨn nolən mɨn rafin.
3 Tol məmə nat mɨn u ne. Katətu-pən pit e nohlɨ hos məmə otol nəwia
etəmim, kətealalin rəhn-kapə hos, kən tatəuhlin nɨpətɨn rafin. 4 Kən nego,
in iahgin, kən nɨmətag asol tatəhtɨg, məto stia in nat əkəku kit itəm nian
kapten tətalalin, kən nɨpətɨ nego asol rafin tateko-pən əh kapten tolkeike
məmə okian-pən ikɨn. 5 E nolən əh inəh, namɨtəm in nat kit nətɨn, məto tɨtun
niuw-pamən nat asol mɨn. Nɨkitəmat təht-tu, noanəmtahlɨ nɨgəm əkəku kit
tɨtun nuəpən mus nɨg mətu tepət.
6 Kən nɨpahrienən, namɨtəm in tahmen-pən e nɨgəm. Namɨtəm in nolɨ
nɨpətɨ etəmim itəm nəratən mɨn rafin rəha nətueintən u kotərioah wɨr lan.
Kən nəratən mɨn rəhan koatərəkɨn nəmegəhən rafin rəhatat. Kən Setan əm
tətahl nɨgəm e namɨtəm. Kən namɨtəm tətahl nɨgəm rat e suatɨp mɨn rafin e
nəmegəhən rəhatat matərəkɨn natɨmnat rafin.
7 Netəmim kotɨtun nahkulən e nat iarupɨn mɨn məmə okotuwa kəpou, inəh
nat megəh mɨn, ne mənɨg mɨn, ne nat kotəkioah mɨn, ne nat itəm kotatɨg itəhəi.
Netəmim kəmotahkul elat kotəpou.
8 Məto etəmim tɨkə otahkul e namɨtəm təpou. In nat iarupɨn tatol wael,
mərioah e nəratən ne nakonən rəha nɨmɨsən.
9 E namɨtat, kotənwiwi Iərəmərə Tata Uhgɨn rəhatat, kən e namɨtat kotən rat
netəmim lan itəm Uhgɨn təmol ilat kotol məmə in ne.
10 Nohlɨtəm kitiəh əm tatən-iarəp nənwiwiən ne nən ratən. Piak mɨn ne
wɨnɨk mɨn. Pəs okəsolən min-nəhlan.
11 Nəhau wɨr ne nəhau arɨp, okol kəsiasɨpənən e nəmtɨ nəhau kitiəh.
12 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn. ?Nɨg u fik otoe-in noa olif? ?Kən nol u krep otoe-in
noa fik? !Kəp! Kən nəmtɨ nəhau arɨp təsos-ipamən nəhau wɨr.

Nenatɨgən təwɨr itəm tatɨsɨ-pən o Uhgɨn

13 ?Suah kit əh-ikɨn ilugɨn etəmat itəm nɨkin təht məmə in tenatɨg wɨr kən
mɨtun nat naka itəm Uhgɨn tolkeike? Təwɨr. Kən pəs in otol wək wɨr mɨn e
nolən itəm tatɨsɨ-pən e nenatɨgən, inəh nolən rəha etəmim itəm rəhan nətəlɨgən
ləhau. Kən nolən ətuatɨp rəhan otəgətun nenatɨgən ne nɨtunən rəhan.
14 Məto okəmə nɨkitəmat təht məmə nakotenatɨg, məto nɨkitəmat tərioah e
netetən, kən nakoatətəlɨg-in atɨp əm itəmat o nɨləs-ipərən itəmat, tol nəhlan,
nakoateiuə-in atɨp əm itəmat. Sotəghat ausit pɨkən o nenatɨgən eiueiuə
rəhatəmat, məto-inu kəsənəmə nolən u rəha etəmim u tenatɨg.
15 Nenatɨgən tol min-nəhlan təsɨsɨ-pənən e nego e neai, məto rəha
nətueintən əm u, ne nətəlɨgən rəha etəmim, ne rəha Setan.
16 Tol nəhlan məto-inu nian netəmim koatetet motolkeike məmə koatos-
ipər atɨp ilat, kən netəmim koatətəu-pən əm rəhalat atɨp nətəlɨgən moatol
nəratən, kən nolən tərat rafin kotet-arəp.
17 Məto etəm itəm tatos nenatɨgən itəm tatɨsɨ-pən e nego e neai, rəhan nolən
tol min-nulan. Nat aupən, rəhan nəmegəhən in tətuatɨp wɨr, kən in tolkeike
pɨk nəmənlinuən, kən in etəm mətɨg, in tatɨsiai-in nətəlɨgən rəha netəmim pɨsɨn

3:8: Rom 3:13

pɨsɨn mɨn, kən in tərioah e nasəkitunən, kən matoe-in noan tepət e nəmegəhən rəhan, in tatehm netəmim məmə kotahmen-ahmen əm, kən təsənən nat kit kən matol nat pɨsɨn.

18 Netəm rəha nəghat-inən nəməlinuən, kotahmen-pən e netəmim itəm kəmotəfe nɨkuti nat e nasumən, kən tatəwiə matoe-in noan. Okəm kotol natɨmnat mɨn əh motasitu e netəmim o nələhəuən nəməlinuən, kən ilat okotəplan noan məmə in nətuatɨpən.

4

Nolən rəha nuwamən iuəhkɨr o nətueintən, o Uhgɨn

1 ? Naka u nəukəti nəmouən ne nərgəhəuən rəhatəmat? Natɨmnat mɨn əh koatuwa məto-inu itəmat nakotolkeike nətoən təwɨr e nɨpətɨtəmat, kən nətəligən mɨn əh rəha nətoən təwɨr, ilat koatol fait e nɨkitəmat kitiəh kitiəh məmə okotuwa netəm-iasol mɨn e nəmegəhən rəhatəmat.

2 Nɨkitəmat tatuwɨn o natɨmnat rəha netəm pɨsɨn, məto nəsotosən, kən nakotərgəhəu moatəmou ron. Nakoatolkeike natɨmnat neen, məto nəsotosən. Kən məta onəkotohamnu netəmim ron. Nəməsotosən natɨmnat məto-inu nəsotətapəh-inən o Uhgɨn.

3 Kən nian nakotətapəh-in, məto nəsotosən, məto-inu nəmotətapəh-in e nətəligən itəm tərat məmə otol itəmat atɨp əm nakotəto təwɨr lan.

4 Itəmat nəkotahmen e pətan itəm təsɨsiai-inən rəhan iərman, tapəs kən matətəu-pən əpnapɨn əm nəman. E nolən əh inəh, itəmat nəmotapəs Uhgɨn kən moatətəu-pən natɨmnat rəha nətueintən. Nəkotɨtun o kəp məmə, etəmim itəm tolkeike pɨk natɨmnat rəha nətueintən, in tatetəhau Uhgɨn. Kən etəmim kit itəm tatɨtəpun məmə otolkeike natɨmnat rəha nətueintən, in tatuwa məmə in tɨkɨmɨr rəha Uhgɨn.

5 Kən nəghatən u rəha Naoa Rəha Uhgɨn sənəmə nəghatən əpnapɨn əm. Tatən məmə, “Uhgɨn tolkeike pɨk məmə nɨkitat itəm in təmos-ipa kəm kitat, otuwɨn əm ron.”

6 Məto Uhgɨn tətawte-in rəhan nəwɨrən tatuwa matahgoau kəm kitat. O nat əh, Naoa Rəha Uhgɨn tatən məmə,

“Uhgɨn tətahtosɨg-in netəm kotausit,

məto tətawte-in rəhan nəwɨrən kəm netəmim koatos-iəhau rəhalat nətəligən.”

7 Kən tol nəhlan, otos-iəhau itəmat kən motatɨg ahgin nelmɨ Uhgɨn. Otətul əskasɨk nian Setan tatuwa matos-ipən-os-ipən kəm itəmat, kən in otaiu muwɨn isəu otəmat.

8 Otuwɨn iuəhkɨr o Uhgɨn, kən in otuwa iuəhkɨr otəmat. Itəmat u nol təfagə rat, otaikuas e nelmɨtəmat. Kən itəmat u rəhatəmat nətulən kəiu, otol nɨkitəmat tətuatɨp.

9 Təwɨr məmə nɨkitəmat otahmə məpou, kən nakotasək əfəməh o rəhatəmat təfagə rat. Otəuhlin rəhatəmat nalahən otuwa nasəkən, kən rəhatəmat nagienən otuwa nɨkin əpou.

10 Otos-iəhau rəhatəmat nətəligən tuwɨn kəm Iərəmərə, kən in otɨləs-ipər itəmat.

11 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn. Sotəghat ratən e nərgɨtəmat mɨn. Okəmə suah kit tatəghat rat e nərgɨ pian kit, o in tatələhəu nəghatən kit məmə in təmol

---

3:18: Mat 5:9 **4:1:** Rom 7:23 **4:4:** Rom 8:7; 1 Jon 2:15 **4:6:** Prov 3:34; 1 Pita 5:5 **4:7:** Efes 6:12 **4:8:** Aes 1:16; Sek 1:3; Mal 3:7 **4:10:** Job 5:11; 1 Pita 5:6

təfagə rat kit,* kən suah əh, in tatəghat rat e lou† matələhəu nəghatən məmə lou təsahmenən məmə in otol rəhan wək, o kəm-naka lou in nat əpnapin əm. Kən nian nakoatəplan lou məmə in təsahmenən, itəmat nəkəsotətəu-pənən lou, məto nəmotər kəpələh-pər e lou, kən məsotatig ahginən lou.
12 Uhgin əm in tatos-ipa Lou, kən in əm tətakil netəmim matələhəu nəghatən lan. Kən in titun nosmegəhən, kən mitun nərəkinən. ?Məto itəmat, nikitəmat təht məmə itəmat Uhgin min, məmə nakotakil təfagə rat min rəha piatəmat min motuəh ilat? !Kəp!

Nəghatən ausit

13 Otətəlig-in-tu, itəmat netəm nakoatən məmə, "Roiu o olawig, kotuwin e taon u o taon əh, motatig e nup kit, motol bisnes ikin, kən moatargətain məni."
14 ?Nakotahro kitun məmə naka u otuwa olawig? ?Nəmegəhən rəhatəmat in naka? Itəmat nəkotahmen e nəhaniəm itəm tətatig noan məsin əm kən matig mikə min.
15 Məto nəghatən itəm tətuatip məmə onəkotən in tol nulan, nəkotəkəike motən məmə, "Okəmə in nəwia Iərəmərə pahrien, kən ekotatig kən motol natimnat min u, o natimnat min əh."
16 Məto roiu, nakotəghat ausit moatos-ipər pik itəmat. Kən nəghatən min əh itəm nakoatən, ilat rafin kotərat.
17 Tol nəhlan, etəmim itəm titun nat kit itəm tətuatip məmə otol, məto təsolən, in tatol təfagə rat.

5

Nəghatən tatuwin o netəm rəhalat nautə tepət

1 Itəmat netəm rəhatəmat nautə tepət. Otətəlig-in-tu nəghatən u. Təwir məmə nakotəto tərat motasək əfəməh o nəratən itəm tatuwa otəmat.
2 Rəhatəmat nautə tinəmnəmit rəkis, kən win min kinoaton rəhatəmat napən.
3 Rosta tatus rəhatəmat iaen u kol tatipit-ipit, ne silfa. Kən rosta min okotən-iarəp nolən rat min rəhatəmat kən motus nipətitəmat tahmen e nigəm. Nian rəha namnun nian tatuwa iuəhkir, məto itəmat nəmotargətain rəhatəmat nautə min.
4 ! Otətəlig-in-tu nat u! Rəhatəmat iolwək min kəmotəulək e rəhatəmat nasumən min, məto nəmotakləh-in məni məsin rəhalat. Kən nətouən itəm nəməsotos-ipənən kəm ilat, koatən-iarəp rəhatəmat nolən rat min. Iərəmərə Əsanən Pik Agin, tinatəto nasəkən rəha iolwək min rəhatəmat.
5 E nətueintən u, itəmat nəmotatig e nəmegəhən itəm timətig əm, nəmotol nikitəmat tagien o rəhatəmat nautə e nian itəm otəsuwəhən Uhgin otakil muəh mələhəu nəghatən o rəhatəmat nolən rat min. Itəmat nəkotahmen e nat megəh min itəm kətagwən ilat, kol kotasis-asis o nian rəha nohən ilat.
6 Nəmotiuw-iarəp netəmim itəm kotətuatip e kot, kən motakil motuəh motələhəu nəghatən motohamnu ilat, kən ilat kəməsotolən nat kit məmə okotən-iəhau itəmat.

Nətəligən əfəməh e nian rəha nəratən

7 Piak min ne winik min. Otol məmə rəhatəmat nətəligən otəfəməh nian nakoatəsahgin məmə Iərəmərə otitəlig-pa min. Nikitəmat tatəht nolən

---

* **4:11:** Nəghatən u rəha Jemes nipətin təsənən məmə kitat okəsotəgətunən təfagə rat rəha netəmim. Nəghatən min tepət e Naoa Rəha Uhgin tatən məmə kitat kotəkəike motəgətun təfagə rat rəha etəmim məmə in otiet rəkis lan. Məto kotəkəike motol e nətəligən itəm tətatig ələhau. Kal 6:1; Luk 17:3; 2 Tim 3:16; Jem 5:20; Kal 5:21; 1 Tes 5:14; 2 Tes 3:15; Taet 3:10. † **4:11:** "Lou" e ves u tatəghat-in 'lou rəha nolkeikeən.' Əplan-tu Jem 2:8 **4:12:** Rom 2:1; 14:4 **4:14:** Sam 39:5,11; Prov 27:1 **4:17:** Luk 12:47 **5:2:** Mat 6:19 **5:4:** Dut 24:14-15 **5:5:** Luk 16:25

rəha suah kit rəha nasumən. Tatəsahgin nian ətuatip rəha nəteən nimai, kən matəsahgin nian rəha nəfeən, kən mos rəhan nətəligən təfəməh nian matəsahgin mətoarus-pən tinimətə, kən matəuləк-in rəhan nagwənən keike.
8 E nolən əh tahmen əm, itəmat min, otol məmə rəhatəmat nətəligən otəfəməh, kən motətul əskasik, məto-inu otəsuwəhən Iərəmərə otitəlig-pa min.
9 Piak min ne winik min. Sotəghat-əghatən o nən ratən itəmat min məmə nikitəmat təsagienən o natimnat min neen. Okəmə nəkoatol nəhlan, Uhgin otakil mələhəu-pən nəghatən o rəhatəmat nolən rat min. !Roiu agin-əh tatətul matip, kən otəsuwəhən tuwa mol!
10 Piak min ne winik min. Nikitəmat tatəht-tu ien min aupən itəm kəmotən-iarəp nəghatən min e nərgi Iərəmərə. Rəhalat nəmegəhən tatəgətun kitat məmə rəhatat nətəligən otəkəike məfəməh e nian nəratən tatuwa.
11 Kən nəkotitun inu, katən məmə netəmim itəm koatətul-iəkis e nian nəratən tatuwa, ilat koatatig e nəwirən pahrien. Nəmotəto namnusən rəha Jop məmə təmətul əskasik e nian iəkis min, kən motitun nalpəkauən wir rəha Iərəmərə o Jop, kən uarisig e nian tepət rəha nəratən, Iərəmərə təmol təwir agin kəm in. Kən tol nəhlan, sotaluinən məmə niki Iərəmərə təmər mərioah e nasəkitunən kitat, kən nikin titahmə otat.
12 Piak min ne winik min. Nat u in nat keike, məmə nəsotosən noanawil. Sotosən noanawil e nego e neai, o nətueintən, o nat kit min. Nian rafin, otən əm nipahrienən. Nian itəmat kit otən məmə, "Əwəh," kən rəhan nəghatən otəkəike mol nipahrienən. Kən nian itəmat kit otən məmə, "Kəp," kən rəhan nəghatən otəkəike mol nipahrienən. Okəmə suah kit təsolən nəhlan, kən Uhgin otələhəu-pən nəghatən rəha nalpinən kəm in.

Nəfakən itəm noan əh-ikin

13 Okəmə itəmat kit tətatig e nəratən, təwir məmə otəghat kəm Uhgin e nəfakən. Okəmə itəmat kit nikin tagien, təwir məmə otan napuən min rəha nənwiwiən.
14 Okəmə suah kit tatimis, təwir məmə otaun-in elta min rəha niməfak məmə okotuwa kəfak lan, kən motol-pən oel lan e nərgi Iərəmərə.
15 Kən nian ilat koatahatətə məmə Uhgin otol-wir suah əh, kən motəfak lan, rəhalat nəfakən in suatip məmə Iərəmərə otol məmə etəm tatimis otəto təwir min. Kən okəmə in təmol təfagə rat kit itəm tatiuw-pa nimisən, kən Uhgin otafəl rəhan təfagə rat.
16 Tol nəhlan, təwir məmə nakoatən-iarəp rəhatəmat nolən rat min kəm itəmat min, kən motəfak otəmat min pəs motəmegəh. Suah kit itəm tətuatip, rəhan nəfakən in təsanən, kən tatoe-in noan.
17 Elaija in etəmim kit tahmen əm e kitat. Kən in təməfak təməfak məmə otəsəfikən, kən nuhuən təməsəfikən mos nup kisil ne məwig sikis.
18 Kən təməfak min, kən Uhgin təmahl-ipa nuhuən tuwa min, kən nasumən rafin, nagwənən təmatig min elat.

Iuw-pa min netəmim kəmotuwin isəu e rəhalat nahatətəən

19 Piak min ne winik min. Okəmə itəmat kit tateko mətapəs suatip rəha nipahrienən, kən okəmə suah kit min tatiuw-pa min,
20 təwir məmə nəkotitun nat u məmə, etəm u itəm otol iol təfagə otitəlig-pa min e suatip rəha nipahrienən, in otosmegəh suah u o nimisən, kən otol suatip məmə Uhgin otafəl rəkis təfagə rat min tepət rəha suah əh.

5:7: Dut 11:14; Jer 5:24 **5:8:** Rom 13:11-12; 1 Pita 4:7 **5:11:** Eks 34:6; Job 1:21-22; 2:10; Sam 103:8 **5:12:** Mat 5:34-37 **5:14:** Mak 6:13 **5:15:** Mat 17:18-20 **5:17:** 1 King 17:1; 18:1 **5:18:** 1 King 18:42-45 **5:19:** Kal 6:1

1 Pita
Naoa itəm Pita təmaupən məte
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u 1 Pita

?Pah təmətе naoa u? Pita təmətе naoa u.

?Təmətе tatuwɨn kəm pah? Təmətе naoa u tatuwɨn kəm netəmim rəha Uhgɨn itəm kotatɨg ikɨn pɨsɨn pɨsɨn e profens mɨn rəha Pontas, ne Kalesia, ne Kapetosia, ne Esia, ne Pitnia (1 Pita 1:1). Roiu katən nərgɨ nəptən mɨn əh məmə Turke.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təmətе? E nian əh, etəm-iasol rəha Rom, nərgɨn u Nero, təmərəkɨn pɨk niməfak. Təmoh niməfak mɨn neen kotɨmɨs, kən moh neen. Otəsuwəhən toh Pita.

?Təmətе naoa u o naka? Pita tolkeike məmə otɨləs-ipər nətəlɨgən rəha iəfak mɨn itəm kotatɨg e nəratən. In tolkeike məmə okotətul əskasɨk e rəhalat nahatətəən kən moatol nat kit itəm təwɨr, nat əpnapɨn nəratən tatuwa.

Pita təmən təwɨr kəm ilat

1 Io Pita, io aposol kit rəha Iesu Kristo. Iatən təwɨr kəm itəmat netəm rəha Uhgɨn itəm nəkotatɨg ikɨn mɨn rafin əpəh e profens mɨn u Pontas, ne Kalesia, ne Kapatosia, ne Esia, ne Pitinia. Uhgɨn təmɨtəpun rəkɨs itəmat, kən imatəmat ikɨn sənəmə nətueintən u, itəmat iapɨspɨs mɨn əm u ikɨn-u.
2 Tata Uhgɨn təmɨtəpun itəmat məto-inu, aupən aupən agɨn, təmol rəhan nalpəkauən mələhəu, kən in tɨnɨtun rəkɨs suatɨp mɨn rafin rəha nəmegəhən rəhatəmat. Kən Narmɨn Rəhan tatol itəmat nakotətul pɨsɨn kasim məmə, nəkotol nəwia Iesu Kristo, kən nɨtan taikuas etəmat e nolən rat mɨn rəhatəmat.*

Pəs Uhgɨn otawte-in rəhan nəwɨrən ne nəməlinuən tepət kəm itəmat.

Otənwiwi Uhgɨn o nalpəkauən rəhan

3 ! Pəs kotənwiwi Uhgɨn itəm in Uhgɨn ne Tata rəha Iərəmərə Iesu Kristo rəhatat! E nasəkitunən asol rəhan, in təmol məmə kitat kotaiir-pən e nəmegəhən wi, kən moatələhəu-pən əskasɨk rəhatat nətəlɨgən lan. Tatuwa min-nəhlan məto-inu Iesu Kristo təməmegəh mɨn e rəhan nɨmɨsən.
4 Kən e nəmegəhən wi u, kitat okotos natɨmnat wɨr mɨn əpəh e nego e neai itəm Uhgɨn təmələhəu pɨsɨn məmə rəhatat. Kən nat u okol təsəmnəmɨtən, kən okol təsamkɨmɨkən, kən okol rəhan nəhag-əhagən təsɨkəən.
5 E nahatətəən rəhatəmat, nəsanənən rəha Uhgɨn tatətulosɨg-in itəmat mətoarus-pa in otosmegəh itəmat, kən Uhgɨn otol əp rəhan nosmegəhən e namnun nian.
6 Nɨkitəmat tətagien o nat u, nat əpnapɨn okəmə nian iəkɨs pɨsɨn pɨsɨn mɨn koatuwa pap e rəhatəmat nəmegəhən. Məto koatuwa o nian əkuəkɨr əm.
7 Nian iəkɨs mɨn əh moatuwa məmə okotəgətun məmə itəmat nakotahatətə pahrien. Iaen u kol tatɨpɨt-ɨpɨt, in nat kit itəm nɨgəm tatus mətafəl rəkɨs in rat mɨn lan. Kən nian iəkɨs mɨn əh kotahmen e nɨgəm itəm tatus rəhatəmat nahatətəən mətafəl rəkɨs in rat mɨn lan. Iaen u kol, in nat təwɨr, məto otəpanɨkə mɨn nian kit. Məto rəhatəmat nahatətəən, in nat təwɨr taprəkɨs-in iaen u kol.

---

* **1:2:** Nəghatən Kris ətuatɨp tatən məmə, Uhgɨn "təmorautin nɨta Iesu etat" u nɨpətɨn məmə tətaikuas etəmat o nolən rat mɨn. Afin mɨn e nəghatən mɨn u "tətorautin nɨtan" ne "nɨtan taikuas e netəmim": Lev 14:6-7; Sam 51:7; Eks 24:5-8; Hip 9:19; 1 Jon 1:7. **1:4:** Kol 1:12 **1:5:** Jon 10:28; 17:11 **1:6:** Jem 1:2; 1 Pita 5:10

Kən o rəhatəmat nahatətəən, Uhgɨn otənwiwi itəmat, mɨləs-ipər nərgɨtəmat, mos-ipən nɨsiaiiən asol kəm itəmat e nian Iesu Kristo otuwa met-arəpa lan.

8 Nat əpnapɨn nəməsotəplan papən Iesu Kristo, məto nakoatolkeike. Kən nat əpnapɨn nəsotehmən u-roiu, məto nakotahatətə lan. Kən nɨkitəmat təmər mərioah e nagienən itəm in təwɨr agɨn-əh taprəkɨs, kən okol suah kit təsənən nəwɨrən rəha nagienən əh.

9 Nɨkitəmat tətagien nəhlan məto-inu itəmat noatos nat u itəm nakotahatətə lan, inu məmə Uhgɨn otosmegəh rəhatəmat nəmegəhən.

10 Suatɨp rəha Uhgɨn o nosmegəhən netəmim lan, in nat kit itəm ien mɨn aupən kəmotolkeike pɨk məmə okotɨtun tuwɨn təhmɨn mɨn, kən tol nəhlan kəmotafin kategəs-in wɨr nətəlɨgən mɨn lan. Kən ilat kəmoatəghat-in nəwɨrən u itəm otuwa kəm itəmat.

11 Narmɨn rəha Kristo təmətatɨg ilat min, kən matəghat kəm ilat, kən aupən ikɨn matən-iarəp nahməən itəm okotuwa e nəmegəhən rəha Iesu, kən uarisɨg lan e nəsanənən asol rəhan. Məto ien mɨn kəmotalkut o nɨtunən suatɨp itəm natɨmnat mɨn əh okotuwa lan, ne rəhalat nian ətuatɨp.

12 Uhgɨn təmol əp kəm ien mɨn məmə, nəghatən mɨn itəm ilat kəmoatən, kəməsotəghat-inən nian itəm ilat kəmotatɨg lan, məto kəmotəghat-in əm nian rəhatat. Kən roiu, netəmim kɨnotən-iarəp nəghatən rəha namnusən təwɨr kəm itəmat e nəsanənən rəha Narmɨn Rəha Uhgɨn itəm tatɨsɨ-pən e nego e neai. Kən natɨmnat mɨn u kotəwɨr agɨn məmə nagelo mɨn, ilat mɨn kotolkeike məmə okotəplan kən motɨtun natɨmnat mɨn u itəm kəmotuwa.

Nolən rəha nəmegəhən itəm tətuatɨp

13 Tol nəhlan, nəkotəkəike motol rəhatəmat nətəlɨgən tətul matɨp o nolən wək, kən motəgətun wɨr rəhatəmat nətəlɨgən. Otələhəu-pən əskasɨk rəhatəmat nətəlɨgən e nəwɨrən itəm Uhgɨn otawte-in kəm itəmat nian Iesu Kristo otuwa mɨn.

14 Otol nəwia Uhgɨn tahmen-pən əm məmə nɨsualkələh itəm kotəwɨr koatol nəwia tata mɨn. Aupən ikɨn, itəmat nəməsotɨtunən nɨpahrienən rəha Uhgɨn, kən nəmoatol nolən rat mɨn itəm nɨkitəmat əm tolkeike. Məto roiu, otəsegəhan-inən nətəlɨgən mɨn əh okotiuw rəkɨs mɨn itəmat.

15 Uhgɨn u itəm təmaun-in itəmat, in tasim mətuatɨp. Kən e nolən əh inəh, itəmat mɨn onəkotəkəike motasim motətuatɨp e natɨmnat rafin itəm nəkoatol.

16 Nəkotəkəike motol nəhlan məto-inu Naoa Rəha Uhgɨn tatən məmə, “Nəkotəkəike motasim motətuatɨp məto-inu Io ekasim mətuatɨp.”

17 Itəmat nakotətapəh-in nasituən o Uhgɨn u tahmen məmə in rəhatəmat Tata, məto onəkəsotaluinən məmə nian Uhgɨn tətakil nolən mɨn rəha netəmim, in tatol əm e nolən itəm tahmen-ahmen əm. Tol nəhlan, nian nakotəmegəh əh e nətueintən u, onəkotəgɨn motɨsiai-in Uhgɨn e nolən mɨn rəhatəmat, kən otol nolən təwɨr tahmen məmə itəmat iapɨspɨs mɨn əm e nətueintən u.

18 Nəkotəkəike motol nəhlan məto-inu itəmat nəmotɨtun rəkɨs nat keike itəm Uhgɨn təmətou rəkɨs itəmat lan. Otətəlɨg-in-tu nolən rəha nəmegəhən rəhatəmat aupən itəm nɨpətɨn tɨkə u təmɨsɨ-pən o tɨpɨtəmat mɨn. Məto Uhgɨn təmɨkɨs rəkɨs itəmat e nolən rat əh. Kən Uhgɨn təməsos-nəmtɨnən rəhatəmat nəmegəhən e nat kit rəha nətueintən itəm otəpanɨkə, tahmen e silfa ne iaen u kol tatɨpɨt-ɨpɨt, 19 məto in təmos-nəmtɨn itəmat e nɨta Kristo itəm in nat keike

---

1:7: Prov 17:3; Sek 13:9; Mal 3:3; Jem 1:3 **1:8:** Jon 20:29; 2 Kor 5:7 **1:10:** Mat 13:16-17 **1:11:** Sam 22; Aes 53; Luk 24:26-27 **1:14:** Rom 12:2; Efes 2:3; 4:17-18 **1:16:** Lev 11:44,45; 19:2; 20:7 **1:17:** Rom 2:11; Nol Əpən 2:23

təwɨr pɨk agɨn. Kristo in tahmen e nəti sipsip wɨr itəm nɨmɨsən o nəratən tɨkə agɨn lan.†
20 Aupən aupən agɨn, nian Uhgɨn təməsolən əh nətueintən u, təmɨtəpun rəkɨs
Kristo məmə otol wək əh. Məto roiu iuəhkɨr o namnun nian, Uhgɨn təmol əp
in, məmə otuwa masitu etəmat.
21 O natɨmnat itəm Iesu təmol, itəmat nakotahatətə e Uhgɨn, itəm
təmosmegəh Iesu Kristo e nɨmɨsən, kən mɨləs-ipər in mos-ipən nəsanənən itəm
təhag-əhag ne nɨsiaiiən kəm in. Kən tol nəhlan, nakotahatətə e Uhgɨn, kən
moatələhəu-pən əskasɨk rəhatəmat nətəlɨgən lan.
22 Nəmotaikuas e rəhatəmat nəmegəhən tɨnuwa mɨnuwiwi mɨn rəkɨs məto-
inu nəmotətəu-pən nəghatən rəha nɨpahrienən. Kən o natɨmnat mɨn u,
nakotos nolkeikeən pahrien tatuwɨn otəmat mɨn neen. Kən tol nəhlan,
otolkeike pɨk itəmat mɨn e nɨkin pahrien.
23 Otol nəhlan məto-inu, nəmotaiir wi rəkɨs mɨn, kən nəmegəhən wi
rəhatəmat təməsɨsɨ-pənən o netəmim itəm ilat rafin okəpanotɨmɨs. Məto
nəmegəhən wi u rəhatəmat in otətatɨg namnun tɨkə məto-inu təmɨsɨ-pən e
nəghatən kit itəm tatəmegəh mətatɨg namnun tɨkə, inu nəghatən rəha Uhgɨn.
24 Naoa Rəha Uhgɨn tatən məmə,
“Netəmim rafin kotahmen e ma kɨras,
kən nəwɨrən rafin rəhalat tahmen əm e nəguɨ-nɨg əpəh e nɨkinat.
Ma kɨras əh tətauke, kən nəguɨn mɨn koatɨsas,
25 məto nəghatən rəha Iərəmərə tətatɨg lilɨn namnun tɨkə.”
Kən inu nəghatən rəha namnusən təwɨr itəm netəmim kəmotən-iarəp rəkɨs
kəm itəmat.

2

1 Məto-inu o nəghatən mɨn əh, otərakin nolən mɨn u kotiet rəkɨs e rəhatəmat
nəmegəhən: nolən rafin rəha netəhauən netəmim kən matol nəratən kəm ilat;
nolən rafin rəha neiuəən; nolən rəha netəm koatən pɨk əm nat, məto kəsotolən;
nolən rəha netetən; nolən rafin rəha nən ratən netəmim.
2-3 Itəmat nəmotɨtun rəkɨs məmə Iərəmərə təmol təwɨr kəm itəmat. Tahmen-
pən məmə nəmotun asgəwɨn noa nɨg itəm tətehen. Kən roiu nəkotəkəike
motuwa kahmen e nɨsualkələh mətmətɨg itəm kotasək o nəməhən. Itəmat
nəkotəkəike kolkeike pɨk nagwənən ne nənɨmən itəm tətuatɨp məwɨr məmə
nakotagwən nɨkitəmat lan. Kən natɨmnat mɨn əh okotol nakotepət e
rəhatəmat nəmegəhən itəm Uhgɨn təmosmegəh itəmat lan.

Kəpiel megəh e nimə rəha Uhgɨn

4 Uhgɨn tolkeike məmə otiləkɨn rəhan kit nimə e kitat netəmim, kən
təmɨtəpun Kəpiel kit itəm netəmim kəmotapəs, məto in kəpiel keike tatəmegəh
məmə Uhgɨn otətuoun nimə lan. Kən nian nakotuwa o kəpiel u Kristo e suatɨp
rəha nahatətəən,
5 itəmat mɨn, nəkotahmen e kəpiel megəh mɨn itəm Narmɨn Rəha Uhgɨn
tatos itəmat matiləkɨn Nimə lan Rəha Uhgɨn. Kən itəmat pris asim mɨn, itəm
nakoatos-ipən sakrifais mɨn kəm Uhgɨn itəm nɨkin tətagien ron məto-inu o
natɨmnat itəm Iesu Kristo təmol.
6 Tahmen-pən e Naoa Rəha Uhgɨn tatən mihin məmə,
“Otəplan-tu. Iakatələhəu kəpiel əpəh Jerusalem,*

† **1:19:** E nian rəha Oltesteman, netəmim kəmotol sakrifais kəm Uhgɨn o təfagə rat mɨn e nəti sipsip mɨn itəm nəratən tɨkə lan. Afin e Eks 12:5. **1:19:** Wək 20:28; Hip 9:12-14 **1:20:** 2 Tim 1:9-10 **1:21:** Jon 14:6; Rom 5:1-2 **1:22:** Jon 13:34; Rom 12:10 **1:25:** Aes 40:6-8 **2:1:** Efes 4:22; Jem 1:21 **2:2-3:** Sam 34:8 **2:2-3:** Sam 34:8 **2:5:** Rom 12:1; Efes 2:21-22; Nol Əpən 1:6 * **2:6:** Nəghatən Kris ətuatɨp tatən məmə, “Saeon,” nərgɨn kit mɨn rəha Jerusalem.

inu kəpiel keike pɨk agɨn itəm io emɨtəpun,
kəpiel u in rəha nətuounən nimə,
kən etəmim itəm otahatətə lan,
in otəsauliɨsən.”
7 Kəpiel u in nat keike kəm itəmat itəm nakoatahatətə lan. Məto kəm netəmim
itəm kəsotahatətəən lan, kəpiel u in tahmen-pən e nəghatən u e Naoa Rəha
Uhgɨn itəm tatən məmə,
“Kəpiel u itəm netəm rəha niləkɨnən nimə kəmotərakin,
məto Uhgɨn təmol tuwa kəpiel itəm in rəha nətuounən nimə,”
8 kən Naoa Rəha Uhgɨn tatən məmə,
“Kəpiel u tatol netəmim koatɨləs pɨkən,
kən in kəpiel itəm tatol məmə netəmim kotiet katorin.”
Ilat koatɨləs pɨkən kəpiel u məto-inu koatəht nəwia nəghatən, kən inu
nalpəkauən itəm Uhgɨn təmol olat.
9 Məto Uhgɨn tɨnəmɨtəpun rəkɨs itəmat məmə rəhan mɨn, kən itəmat pris
mɨn rəha Kig, kən itəmat netəm asim mɨn itəm Uhgɨn tatərəmərə etəmat, kən
itəmat noanol mɨn kit rəha Uhgɨn. In təmol itəmat nəhlan məmə nəkotɨtun
nən-iarəpən nənwiwiən itəm tatɨləs-ipər in o rəhan nəwɨrən ne natɨmnat
itəm in təmol. In təmaun-in rəkɨs itəmat məmə onəkotiet e napinəpən məmə
nakotuwɨn e nəhag-əhagən wɨr rəhan.
10 Aupən ikɨn, itəmat netəm əpnapɨn mɨn əm, məto roiu, itəmat noanol mɨn
rəha Uhgɨn. Aupən ikɨn, nəməsotɨtunən nasəkitunən rəha Uhgɨn, məto roiu,
nəkotɨtun nasəkitunən rəha Uhgɨn.
11 Iolɨk mɨn itəm iakolkeike pɨk itəmat, nɨkitəmat otəkəike matəht məmə
nətueintən u sənəmə imətat ətuatɨp ikɨn. Kitat kotahmen e iapɨspɨs mɨn ne
iaihluə mɨn ikɨn-u. Tol nəhlan, iatən əskasɨk kəm itəmat məmə nakotətul isəu o
nolən rat mɨn itəm nətəlɨgən rəhatəmat tolkeike. Nətəlɨgən mɨn əh, ilat tɨkɨmɨr
mɨn rəhatəmat kən koatəluagɨn e nɨkitəmat.
12 Nian rafin kitat kotatɨg ilugɨn e netəmim itəm rəhalat nahatətəən tɨkə. Kən
nəmegəhən rəhatəmat in otəkəike mətuatɨp wɨr agɨn məmə nat əpnapɨn ilat
okoatətu-pɨnə nəghatən rat etəmat, məto okotəplan nolən wɨr mɨn rəhatəmat,
kən ilat okotos-ipən nɨsiaiiən kəm Uhgɨn e nian in otuwa mɨn makil netəmim
lan.

Nɨsiaiiən netəm-iasol

13 Kitat netəmim rəha Iərəmərə, kən kotolkeike məmə okotɨsiai-in nərgɨn.
Tol nəhlan, nəkotol nəwia netəm-iasol mɨn rafin itəm netəmim koatɨləs-ipər
ilat məmə okotərəmərə, tahmen e kig, itəm in etəm-iasol agɨn,
14 o tahmen e rəhan netəm-iasol mɨn itəm tətahl-iarəp ilat o nolən rəhan
wək. Ilat okotuwɨn motələhəu nalpɨnən kəm netəmim itəm koatətgəhl lou
rəhalat, kən moatənwiwi netəm koatol nolən təwɨr.
15 Nəkoatol nəhlan məto-inu Uhgɨn tolkeike məmə rəhatəmat nolən wɨr mɨn
okotən-iəhau nəghatən alməl mɨn rəha netəm mɨn u rəhalat nɨtunən tɨkə.
16 Itəmat sənəmə slef mɨn rəha təfagə rat mɨn, məto-inu Uhgɨn təmɨkɨs rəkɨs
itəmat. Tol nəhlan, otətəu-pən nolən rəha suah kit nəhlan. Məto sotənən
məmə, “Uhgɨn təmɨkɨs rəkɨs io, kən tol nəhlan, ekɨtun nolən nat naka itəm
iakolkeike, nat əpnapɨn in təfagə rat.” Kəp. Itəmat slef mɨn rəha Uhgɨn, kən
tol nəhlan, otətəu-pən nolən mɨn itəm kotətuatɨp.
17 Otos-ipən nɨsiaiiən itəm tətuatɨp kəm netəmim rafin. Otolkeike iəfak mɨn,
inu netəmim mɨn rəha Uhgɨn, kən onəkotəgin motɨsiai-in Uhgɨn, kən otɨsiai-in
kig.

2:6: Aes 28:16; Efes 2:20 **2:7:** Sam 118:22 **2:8:** Aes 8:14 **2:9:** Dut 7:6; 14:2; Aes 9:2; Wək 26:18; Efes 5:8 **2:11:** Kal 5:17,24 **2:12:** Mat 5:16 **2:13:** Taet 3:1 **2:15:** 1 Pita 3:16 **2:17:** Rom 12:10

18 Itəmat slef min, onəkotəkəike motol nəwia rəhatəmat etəm-iasol min, kən
motos-ipən nisiaiian kəm ilat. Nəkotol nəhlan kəm ilat rafin, netəm koatol
timətig kən motəwir kəm itəmat, ne netəm min u koatol nolən əskasik min
kəm itəmat.
19 Okəm-naka nəkoatol əm nat ətuatip min əm, məto rəhatəmat netəm-iasol
min koatol tərat kəm itəmat kən nakoatəto tərat lan. Niki Uhgin otagien
otəmat okəmə nakoatos əm nian iəkis min əh kotuwa katimis əm e nikitəmat
məto-inu nakotasipən əm o Uhgin.
20 Məto kəsənən məmə itəmat netəm wir okəmə nəkoatol nolən rat kit,
kən netəm-iasol koatoh itəmat ron, kən nəsotaiuən motagim. Nalpinən u,
in rəhatəmat atip əm. Məto, Uhgin nikin tətagien otəmat okəmə nakoatos
nahməən məto-inu nəkoatol nat təwir əm, kən nəsotaiuən motagim.
21 Uhgin təmaun-in itəmat məmə nakoatos nahməən məto-inu Kristo təmos
nahməən otəmat. In təmaupən məgətun nolən ətuatip əh məmə itəmat
nəkoatətəu-pən əm nəme nelkin.
22 Naoa Rəha Uhgin tatən məmə,

"In təməsolən təfagə rat kit,
kən in təməsənən nəghatən eiueiuə min nian kit ne."

23 Nian netəmim kəmotəghat rat lan, məto in təməsəhaiən ilat. Nian in təmə to
nahməən e nipətin, məto in təməsənən məmə in otalpin nitai nəratən. Məto in
təmələhəu-pən natimnat rafin e nelmi Uhgin itəm nian rafin rəhan nakilən in
tətuatip əm.
24 Nian Iesu təməkul e nig kəluau, kən təmos nalpinən rəha təfagə rat min
rafin rəhatat e nipətin. In təmimis məmə təfagə rat min okotimis e nəmegəhən
rəhatat, kən kitat okotəmegəh məmə okotətəu-pən suatip rəha nətuatipən.
Təmosmegəh kitat e nahməən rəha nimməgəm e nipətin.
25 Aupən, itəmat nəkotahmen e sipsip min itəm kəmotəlue. Məto roiu,
nəmotəuhlin itəmat motuwa o Etəm Tatehm Wir Sipsip, inu Etəm Tatehm
nəmegəhən rəhatəmat.

3

Nolən təwir rəha iərman ne pətan itəm kəmioal marit

1 Kən e nolən kitiəh əm rəha nisiaiian Iərəmərə, itəmat nipitan nəkotəkəike kol
nəwia iaguihl min rəhatəmat məto-inu o nat u. Okəmə ilat kəsotahatətəən e
nəghatən rəha Uhgin, kən rəhatəmat nolən wir min əm okotiuw-pən rəhalat
nətəligən kəm Uhgin. Nolən wir min rəhatəmat kotahmen, motaprəkis-in
məmə onakoatəghat kəm ilat.
2 Nian ilat koatəplan məmə nolən rəhatəmat in tətuatip wir, kən koatəplan
nisiaiian e nəmegəhən rəhatəmat, inu tahmen əm məmə otiuw-pa ilat kotuwa
o Uhgin.
3 Pəs malə-malə rəhatəmat in sənəmə rəha nipətitəmat, tahmen e nolən rəha
nəlisən noanutəm, o nuwinən e natimnat kəmol e iaen u kol tatipit-ipit,* o
nuwinən e napən wir min.
4 Məto otol malə-malə e nikitəmat itəm nəwirən rəhan okol təsikəən, inu nolən
əpou, ne nolən mətig nəmə linuən əh-ikin. Ilat nolən keike e niganəmti Uhgin.

2:18: Efes 6:5 **2:20:** 1 Pita 3:14,17 **2:21:** Mat 16:24; Jon 13:15 **2:22:** Aes 53:9; Jon 8:46; 2 Kor 5:21; 1 Jon 3:5 **2:23:** Aes 53:7; 1 Pita 3:9 **2:24:** Aes 53:5-6; Rom 6:11 **2:25:** Esik 34:5-6; Mat 9:36; Jon 10:14; Hip 13:20-21 **3:1:** Efes 5:22 * **3:3:** Nat kətoanin kəmol e iaen u kol tatipit-ipit, o iaring, o rig, o noanat katəlis nelmitəm lan. **3:3:** 1 Tim 2:9

5 Inu nolən rəha nipitan iəfak min aupən itəm kəmotələhəu-pən əskasik
rəhalat nətəligən e Uhgin. Ilat kəmotol nəwia iaguihl min rəhalat, kən e nolən
əh, kəmoatol malə-malə e nikilat,
6 tahmen e Sera itəm təmol nəwia Epraham, kən mətaun-in məmə in rəhan
etəm-iasol. Kən itəmat nenəti Sera okəmə itəmat nəkoatol nolən min itəm
kotətuatip, kən məsotəginən.
7 Kən itəmat nəman itəm nəmotol marit, e nolən əh inəh rəha nisiaiian
Iərəmərə, nəkotəkəike motos nenatigən o nehm wirən rəhatəmat nipitaguihl
min e nəmegəhən rəhatəmat məto-inu, ilat kəsotosən nəsanənən tahmen
etəmat. Kən motisiai-in ilat e rəhatəmat nolən min məto-inu ilat min okotos
min nat wir u, nəmegəhən lilin. Otol nəhlan məmə nat kit otəsahtosig-inən
rəhatəmat nəfakən.

Iəfak min rafin

8 Namnun nəghatən əh. Itəmat rafin nəkotəkəike kol nolən min u: otos
nətəligən kitiəh, otasəkitun itəmat min, otolkeike itəmat min, otol nikitəmat
timətig otəmat min, otos-iəhau rəhatəmat nətəligən.
9 Okəmə netəmim koatol tərat kəm itəmat, məto nəkəsotalpinən nitai
nəratən. Okəmə netəmim koatəghat rat kəm itəmat, məto nəkəsotalpinən.
Məto otəfak motən-ipən kəm Uhgin məmə in otol təwir kəm ilat. Otol nəhlan
məto-inu Uhgin təmaun-in itəmat məmə onəkotol nolən əh, pəs onəkotos
nəwirən rəhan.
10 Naoa Rəha Uhgin tatən məmə,
"Etəmim itəm tolkeike nəmegəhən təwir,
kən molkeike məmə otatəto təwir e nian rafin,
in otəkəike məsənən nəghatən rat min,
kən in otəkəike məsənən neiuəən.
11 In otəkəike məuhlin in, miet rəkis e nolən rat min,
kən mol əm natimnat min itəm kotəwir.
In otəkəike malkut pik məmə otatig ilat netəmim rafin e nəmənlinuən.
12 In otəkəike mol nəhlan meto-inu Iərəmərə tatehm wir netəmim itəm
kotətuatip,
kən matətəlig-in wir rəhalat nəfakən,
məto tatol tikimir ilat netəm koatol təfagə rat."
13 ?Okəmə nakotalkut pik o nolən natimnat min itəm kotəwir, pah otol nəratən
kəm itəmat?
14 Məto okəmə nipahrienən nakoatəto nahməən o nolən ətuatip rəhatəmat,
kən nakoatatig e nəwirən pahrien. Sotəginən nəratən itəm netəmim kotitun
nolən kəm itəmat, kən pəs nikitəmat təsəht pikən.
15 Məto e nikitəmat, otisiai-in Kristo məmə in Iərəmərə. Otətul matip e nian
rafin o nuhalpinən nəghatən rəha etəmim pah itəm tatətapəh-in otəmat məmə
tahro nakoatələhəu-pən əskasik rəhatəmat nətəligən e Iesu. Məto otəghat
mətig kəm ilat e nisiaiian.
16 Kən nian rafin nəkotəkəike kitun e nətəligən rəhatəmat məmə rəhatəmat
nolən in tətuatip əm. Kən okəmə netəmim kotəghat rat e nolən wir min
rəhatəmat məto-inu itəmat rəha Kristo, ilat okotaulis e nəghatən rat min
rəhalat.
17 Okəmə in nalpəkauən rəha Uhgin məmə nakoatos nahməən o nolən wir
min rəhatəmat, nat u in nat təwir taprəkis-in məmə nakoatos nahməən o
nolən rat min rəhatəmat.

3:6: Jen 18:12 **3:7:** Efes 5:25 **3:12:** Sam 34:12-16 **3:14:** Aes 8:12-13; Mat 5:10; 1 Pita 2:20; 4:14 **3:16:** 1 Pita 2:12

18 Tol nəhlan məto-inu, Kristo təmɨmɨs o təfagə rat mɨn, təmɨmɨs nian kitɨəh
əm tɨnahmen, okol təsɨmɨs mɨnən nian kit. In etəm tətuatɨp agɨn, məto təmɨmɨs
o netəm kəsotətuatɨpən məmə otos itəmat muwɨn kəm Uhgɨn. Kəmotohamnu
in kən nɨpətɨn tɨmɨs, məto Uhgɨn təmol məmə in təmegəh mɨn e nɨmɨsən, e
nəmegəhən kit itəm rəha nego e neai.
19 Kən e nəmegəhən əh, təmuwɨn mən-iarəp nəghatən rəha Uhgɨn kəm
narmɨ netəm kəmotɨmɨs itəm kotatɨg e kalapus,
20 ilat u kəmoatəht nəwia Uhgɨn aupən aupən agɨn nian Uhgɨn təmatos
rəhan nətəlɨgən əfəməh matəsahgin ilat e nian suah u Noah təmatiləkɨn
nego. Netəmim eit əm, itəm kəmotatɨg e nego, Uhgɨn təmosmegəh ilat e nian
kəmotaiu motuwɨn motiet-pən e nəhau asol.
21 Kən nəhau əh, in narmɨ nolən baptais itəm tatosmegəh itəmat mɨn roiu.
Nolən baptais u, nɨpətɨn sənəmə tətafəl rəkɨs nəmɨt e nɨpəti etəmim, məto in
tahmen məmə nakotətapəh o Uhgɨn məmə in otos-ɨpa kəm itəmat nɨtunən
məmə rəhatat təfagə rat mɨn kəmotɨkə. Kən nəsanənən asol itəm Uhgɨn təmol
Iesu Kristo təmegəh mɨn e nɨmɨsən lan, in nəsanənən itəm tatosmegəh itəmat
e nolən baptais.
22 Kən Iesu Kristo tɨnuwɨn rəkɨs əpəh e nego e neai, kən mətatɨg e nɨkalɨ
Uhgɨn matɨp, ikɨn rəha nɨsiaiiən, ne nəsanənən, ne nepətən. Kən Uhgɨn təmol
məmə nagelo mɨn, ne natɨmnat rafin itəm koatos nepətən ne nəsanənən, ilat
rafin kotatɨg ahgin nərəmərəən rəha Iesu.

4

Suatɨp rəha nolən nəwia Uhgɨn

1 O natɨmnat mɨn əh, itəmat mɨn onəkotəkəike motos nətəlɨgən rəha Kristo
kən moatətul matɨp o nətoən nahməən e nɨpətɨtəmat, məto-inu in təmətə
nahməən asol e nɨpətɨn. Nəkoatol nəhlan məto-inu okəmə itəmat nɨnotətə
tərat e nɨpətɨtəmat, nat əpnapɨn nəkoatol nolən təwɨr mɨn, kən tatəgətun məmə
nɨnotapəs nolən rəha təfagə rat.
2 Tol nəhlan, nian itəmat nəkotatɨg e nətueintən u, nəsotətəu-pənən suatɨp
rəha nolən natɨmnat rat mɨn itəm tətatɨg e rəhatəmat nətəlɨgən, məto
onəkotətəu-pən suatɨp rəha nolən nəwia Uhgɨn.
3 Nəmotərəkɨn rəkɨs nian tepət o nətəu-pənən nolən mɨn rəha netəm mɨn u
kəsotənən nɨpahrienən e Uhgɨn. Aupən, itəmat nəmoatit əpnapɨn nɨpɨtan;
kən nətəlɨgən rəhatəmat təmatuwɨn o natɨmnat rat mɨn; kən nəmoatapɨs; kən
nəmoatol lafet rəha nɨtəpən nɨpɨtan; kən nəmotənɨm alikol kapɨs motalməl;
kən nəmoatəfak kəm narmɨ nat mɨn itəm in nolən tərat agɨn.
4 Netəm əh itəm kəsotənən nɨpahrienən e Uhgɨn, narmɨlat təmɨwɨg məto-inu
itəmat nəmotapəs nətəu-pənən ilat motuwɨn kamnɨm e naruəh rəha təfagə rat
rəhalat, kən ilat koatən rat pɨk itəmat ron.
5 Məto ilat okotəkəike motən-iarəp natɨmnat mɨn rafin e nəmegəhən rəhalat
kəm Uhgɨn itəm in tatətul matɨp məmə otakil muəh mələhəu nəghatən rəha
nalpɨnən rəha netəm kəmotɨmɨs, ne netəm koatəmegəh.
6 Tol nəhlan, netəm mɨn u itəm kəmotɨmɨs rəkɨs, ilat kəmotəto namnusən
təwɨr* məmə nat əpnapɨn kəmotos nalpɨnən e nɨpətɨlat motɨmɨs, məto Uhgɨn
tɨtun nolən ilat okotəmegəh mɨn e narmɨn, tahmen lan.

3:20: Jen 6—7 **4:1:** Rom 6:2,7 **4:3:** Efes 2:2-3 **4:5:** Wək 10:42 * **4:6:** Kəm-naka nəghatən u, "Netəm mɨn u itəm kəmotɨmɨs rəkɨs," tatəghat-ɨn netəmim itəm kəmotahatə e Kristo, kən uarisɨg lan kəmotɨmɨs. O kəm-naka tatəghat-ɨn netəmim itəm kəmotɨmɨs e nian rəha suah u Noah (əplan-tu 3:19).

7 Kitat koatuwa iuəhkir e nian rəha namnun natimnat rafin. Tol nəhlan,
otol rəhatəmat nətəligən tətaiir o nitun wirən natimnat, kən motehm wir
rəhatəmat nətəligən məmə nəkotitun nəghatən kəm Uhgin e nəfakən itəm
təsanən.
8 Kən nat keike in ilis taprəkis-in natimnat rafin məmə, nakotolkeike itəmat
min e nikitəmat rafin məto-inu, e nian nəkotol nəhlan, kən nian rafin,
nəkoatətul matip o naluinən nolən rat min rəhatəmat.
9 Kən nəkotəkəike motit itəmat min motuwin e latuənu min rəhatəmat
məmə nakotagwən itəmat min, kən motəgətun ikin netəmim okotapil ikin.
Kən əsotənən nikalin məmə nikitəmat təsagienən ron.
10 Uhgin təmos-ipinə nəsanənən pisin pisin min kəm itəmat kitiəh kitiəh.
Təwir məmə nəkotol wək e nəsanənən min əh moatasitu etəmat min. Kən otol
wək əh e nolən rəha iolwək min itəm koatol wək ətuatip rəha Uhgin nian rafin.
Onəkotoor nəwirən rəhan e suatip pisin pisin min itəm in tatos-ipinə.
11 Okəmə Uhgin təmos-ipən kəm suah kit nəsanənən rəha nən-iarəpən, kən
təwir məmə in otən-iarəp tahmen əm məmə rəhan nəghatən in rəha Uhgin.
Okəmə Uhgin təmos-ipən kəm suah kit nəsanənən rəha nasituən, kən təwir
məmə in otasitu e netəmim e nəsanənən itəm Uhgin təmos-ipən məmə, e
natimnat rafin, netəmim okotənwiwi Uhgin o nat itəm Iesu Kristo təmol. Pəs
kitat koatən-iarəp rəhan nəwirən ne nəsanənən tatuwin matuwin namnun
tikə. Əwəh.

Iəfak min okotos nahmməən e nipətilat

12 Io min neen itəm iakolkeike pik itəmat, ekitun məmə roiu nəratən əskasik
tatiləs pikən itəmat tahmen e nigəm, kən nakoatəto nahmməən asol lan. Məto
təsəwirən məmə narmitəmat otiwig pik o nəratən min əh. Nəratən min əh
koatuwa o netəmim tepət, sənəmə itəmat əm.
13 Məto təwir məmə nikitəmat otətagien əm məto-inu nakoatəto nahmməən
tahmen-pən əm e Kristo. Kən okəmə nəkoatol nəhlan, kən nikitəmat otagien
pik agin nian in otol əp rəhan nəhag-əhagən asol rəha nəwirən ne nəsanənən
rəhan.
14 Okəmə netəmim koatən rat itəmat o nərgi Kristo, kən onəkotatig e
nəwirən pahrien, məto-inu Narmin Rəha Uhgin itəm təsanən məhag-əhag
mətatig otəmat.
15 Tərat məmə itəmat kit otol nolən rəha nohamnuən itəm, o nakləhən, o
nətgəhlən lou, o təfagə rat əkəku kit tahmen e nəghat tipikən. Okəmə in tatos
nalpinən matəto nahmməən ron, kən tətuatip əm.
16 Məto okəmə itəmat nakoatos nahmməən məto-inu itəmat Kristin min,
sotaulisən ron, məto nəkotəkəike motənwiwi Uhgin məmə nakoatos nərgin u
Kristin.
17 Tol nəhlan məto-inu nian rəha nakilən netəmim rəha Uhgin tinətuoun. !
Kən okəmə nakilən əh tinətuoun e netəmim rəha Uhgin, kən awe o netəm min
u itəm koatəht namnusən təwir rəha Uhgin!
18 Naoa Rəha Uhgin tatən məmə,
“Okəmə in tiəkis o netəm kotətuatip məmə Uhgin otosmegəh ilat,
?Kən tahro o netəm kotəruru Uhgin moatol təfagə rat?”
19 Kən tol nəhlan, netəmim itəm koatəto nahmməən məto-inu in nətəligən rəha
Uhgin, təwir məmə ilat okotələhəu-pən nəmegəhən rəhalat e nelmi Uhgin itəm
təmol neai ne niməptən ne natimnat rafin, kən nian rafin in tatol rəhan
nəghatən. Kən təwir məmə ilat okoatəkəike katətəu-pən min əm suatip rəha
nolən təwir.

4:7: Rom 13:11-12 **4:8:** 1 Pita 1:22 **4:11:** Rom 12:6-8 **4:13:** Wək 5:41; Jem 1:2; 1 Pita 1:6-7
4:14: 1 Pita 2:20 **4:18:** Prov 11:31

5

Nəghatən tatuwɨn kəm elta mɨn ne netəm aluə

1 Kən roiu, iakolkeike məmə ekəghat məsɨn kəm itəmat elta mɨn rəha niməfak.
Io elta kit ekahmen etəmat, kən io atɨp eməplan nahməən rəha Kristo, kən
Uhgɨn otos-ipa kəm kitat rəhan məsɨn nəhag-əhagən asol rəha nepətən ne
nəsanənən rəhan, itəm in otol əp.
2 Inu rəhak nəghatən kəm itəmat məmə, otol wək rəha nehm wɨrən netəmim
rəha Uhgɨn itəm koatatɨg e nelmɨtəmat, tahmen e etəm rəha sipsip itəm
tatehm wɨr rəhan sipsip mɨn. Kən otol e nɨkin agien məto-inu nakotolkeike
məmə onəkotol. Inu nətəlɨgən itəm Uhgɨn tolkeike. Məto təsəwɨrən məmə
nəkotol e nɨkitəmat təsagienən məmə nəkotol. Kən sotolən məto-inu nɨkitəmat
təht məmə onəkotos pɨk məni lan. Məto otol əm məto-inu nɨkitəmat tətagien
məmə onəkotasitu. 3 Kən təsəwɨrən məmə itəmat nakotuwa motahmen e
etəm-iasol itəm tatol təskasɨk kəm rəhan iolwək mɨn, məto itəmat onəkotol
nolən itəm in tətuatɨp məwɨr məmə iəfak mɨn kotɨtun nəplanən kən motətəu-
pən nolən rəhatəmat.
4 Etəm-iasol rəha netəm koatehm sipsip mɨn otiet-arəpa mɨn, kən e nian əh,
in otos-ipɨnə nətouən wɨr rəha nɨsiaɨiən kəm itəmat itəm okol rəhan nəwɨrən
təsɨkəən.
5 Kən e nolən kitiəh əm, itəmat netəm aluə, otɨsiai-in motol nəwia elta
mɨn rəha niməfak. Kən itəmat rafin agɨn onəkotos-iəhau rəhatəmat nətəlɨgən
teiuaiu moatɨsiai-in itəmat mɨn rafin. Otol nəhlan məto-inu Naoa Rəha Uhgɨn
tatən məmə,
"Uhgɨn təsagienən mətahtosɨg-in netəm kotausit,
məto tətawte-in rəhan nəwɨrən kəm netəm koatos-iəhau atɨp ilat."
6 Kən tol nəhlan, otos-iəhau atɨp itəmat motatɨg ahgin nelmɨ Uhgɨn əsanən,
məmə in otɨləs-ipər itəmat e nian ətuatɨp rəhan.
7 Kən otos rafin rəhatəmat katipa əfɨgəm mɨn ka kələhəu-pən kəm Uhgɨn məto-
inu, in tolkeike itəmat matehm wɨr itəmat.
8 Otaiir moatehm wɨr məto-inu, rəhatəmat tɨkɨmɨr Setan in tahmen-pən
e laion kit itəm tatilɨk-ilɨk mətaiu anion mətagət mategəs-in suah kit məmə
otun. 9 Otətul əskasɨk e nahatətəən rəhatəmat nian Setan tatuwa otəmat,
məto-inu itəmat iəfak mɨn neen əpəh ikɨn mɨn rafin e nətueintən, koatuwɨn
əm e nahməən kitiəh əm.
10 Məto uarisɨg lan nəmotəto rəkɨs nahməən e nian əkuəkɨr əm, kən Uhgɨn
otol nakotəto təwɨr mɨn e rəhatəmat nəmegəhən, kən mol nakotəsanən e
rəhatəmat nahatətəən, motətul əskasɨk, kən nat kit otəsiuw rəkɨsən itəmat.
Nəwɨrən mɨn rafin tatɨsɨ-pən əm o Uhgɨn, kən in təmaun-in itəmat nakotuwa
e Kristo məmə nakotuwɨn e nəhag-əhagən asol rəha nəwɨrən rəhan, ne rəhan
nəsanənən itəm tətatɨg lilɨn.
11 Pəs koatən-iarəp nəsanənən rəha nərəmərəən rəhan, tatuwɨn matuwɨn
namnun tɨkə. Əwəh.

Namnun nəghatən

12 Saelas* itɨmlau min, təmasitu o naoa u, kən ekatehm məmə in piak etəm
təwɨr, kən rəhak nɨpahrienən tətatɨg lan. Iatəte naoa əkuəkɨr u kəm itəmat
məmə ekɨləs-ipər rəhatəmat nətəlɨgən, kən iatən-iarəp məmə natɨmnat itəm
emətə rəkɨs, koatəghat-in nəwɨrən pahrien rəha Uhgɨn. Otətul əskasɨk lan.

5:1: Rom 8:17-18; 2 Kor 1:5-7; Efes 3:13; Fil 1:29 **5:2:** Jon 21:15-17; Wək 20:28 **5:3:** 2 Kor 1:24; Fil 3:17; Taet 2:7 **5:5:** Prov 3:34; Efes 5:21; Jem 4:6 **5:6:** Mat 23:12; Luk 14:11; Jem 4:10 **5:7:** Mat 6:25-30 **5:8:** 1 Tes 5:6 **5:9:** Efes 6:10-18; Jem 4:7 **5:9:** Efes 6:11-13; Jem 4:7 * **5:12:** Nəghatən Kris tatən nərgin u məmə, "Silfanus" itəm in nərgin əkuəkɨr u "Saelas." **5:12:** Wək 12:2,25; 13:13; 15:22,30

13 Piatəmat min ne winitəmat min e niməfak u ikin-u Rom koatən təwir kəm
itəmat.† Uhgin təmitəpun itəmat min ilat. Kən nətik u Mak, in min tatən təwir
kəm itəmat.
14 Otən təwir kəm itəmat min tahmen məmə itəmat kitiəh əm e Kristo.
Pəs Uhgin otawte-in rəhan nəməlinuən kəm itəmat rafin u netəmim rəha
Kristo.

† **5:13:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, "Pətan itəm tətatig Papilon," məto nipətin məmə "niməfak əpəh Rom." E nian rəha Oltesteman, Papilon in taon asol kit itəm nepətən ne nəsanənən rafin rəha nətueintən tətatig lan, kən netəmim ikin koatol tikimir kəm netəmim min rəha Uhgin. Kən tahmen-pən əm e nian rəha Jemes, Rom tatərəmərə e latuənu min rafin matetəhau netəm koatəfak kəm Uhgin.
5:13: Wək 12:2; 2 Tim 4:11

2 Pita
Naoa itəm tatol kəiu lan itəm Pita təmətе
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u 2 Pita

?Pah təmətе naoa u? Pita təmətе naoa u.

?Təmətе tatuwɨn kəm pah? Təmətе tatuwɨn kəm netəmim rəha niməfak.

? Nəmegəhən tahro nulan nian təmətе? Pita tɨtun məmə otəsuwəhən tɨmɨs, kən molkeike məmə otos-ipən rəhan namnun nəghatən kəm niməfak.

?Təmətе naoa u o naka? Tolkeike məmə otəhgaiir kən məgətun netəmim rəha niməfak məmə iəgətun eiuə mɨn okotuwa ilugɨn elat. Məto niməfak otəkəike matətul əskasɨk matətəu-pən əm nəgətunən itəm tətuatɨp. Kən molkeike məmə nahatətəən rəhalat e Iesu otəkəike muwa məskasɨk, kən nɨtunən rəhalat o Iesu otəkəike məwiə.

Pita təmən təwɨr kəm ilat
(Jut 4-13)

1 Io Saimon Pita, io slef ne aposol rəha Iesu Kristo. Iatən təwɨr kəm itəmat itəm
nəmotos nahatətəən itəm in təwɨr tahmen e rəhatɨmat. Nəmotos nahatətəən
əh e nolən ətuatɨp rəha rəhatat Uhgɨn ne Iosmegəh, inu Iesu Kristo.
2 Pəs Uhgɨn otawte-in rəhan nəwɨrən ne nəməlinuən taprəkɨs agɨn kəm
itəmat məto-inu nəkotɨtun Uhgɨn, ne Iesu rəhatat Iərəmərə.

Uhgɨn təmaun-in ilat məmə rəhan mɨn netəmim

3 E nəsanənən rəha Uhgɨn, təmos-ipa kəm kitat natɨmnat rafin itəm
okotəkəike kos rəha nəmegəhən ne nolən mɨn itəm kotətuatɨp kən Uhgɨn
tolkeike. Tatos-ipa e nɨtunən rəhatat ron. In təmaun-in kitat e rəhan atɨp əm
nəsanənən ne nəwɨrən.
4 Kən e nəsanənən ne nəwɨrən rəhan, in təmos-ipa rəhan nəniəkɨsən mɨn
itəm iahgin kən məwɨr pɨk. Təmos-ipa nəhlan məmə e nəniəkɨsən mɨn əh,
nəkotɨtun nuwamən motol kitiəh e nolən rəha Uhgɨn, kən motagɨm rəkɨs e
nəratən rəha nətueintən itəm təmɨsɨ-pən e nolkeikeən rat mɨn e nɨki netəmim.
5 Kən tol nəhlan, nəkotəkəike motalkut pɨk məmə nolən rəhatəmat otuwa
təwɨr agɨn. Rəhatəmat nahatətəən əh-ikɨn, kən nəkotəkəike motol mɨn nolən
mɨn u: otol təwɨr kəm netəmim, kən otos nɨtunən,
6 otehm wɨr rəhatəmat nətəligən ne rəhatəmat nolən mɨn; kən otətul əskasɨk
e Uhgɨn nian nəratən tatuwa, kən otos-ipən rəhatəmat nəmegəhən rafin kəm
Uhgɨn kən motol nəwian,
7 kən otolkeike iəfak mɨn, kən otolkeike netəmim rafin.
8 Təwɨr məmə nəkotol nolən mɨn əh, məto-inu nian nəkotol motol motol
ilat, kən rəhatəmat nɨtunən e rəhatat Iərəmərə Iesu Kristo otoe-in noan e
nəmegəhən rəhatəmat.
9 Məto okəmə etəmim kit təsolən ilat, kən in tahmen e suah kit itəm təruru
nuag-pənən isəu, o kəm-naka nɨganəmtɨn təpɨs, kən in təmaluin məmə Uhgɨn
təmafəl rəkɨs nolən rat mɨn rəhan aupən.
10 Tol nəhlan piak mɨn ne wɨnɨk mɨn, nəkotəkəike kalkut əskasɨk məmə
nəkotol nolən mɨn əh, kən ilat okotəgətun məmə nɨpahrienən, Uhgɨn
təmɨtəpun itəmat, kən maun-in itəmat məmə rəhan netəmim. Məto-inu
okəmə nəkotol natɨmnat mɨn əh, kən okol nəsotəmeən nian kit,

1:6: Kal 5:22-23

11 kən Uhgɨn nɨkin otagien məmə oterəh e toa otəmat məmə nəkotɨtun
nuwɨnən ikɨn itəm Iesu Kristo, rəhatat Iərəmərə ne Iosmegəh, in otərəmərə
lilɨn ikɨn.
12 Tol nəhlan, nian rafin ekəkəike matən-ipɨnə natɨmnat mɨn u kəm itəmat
məmə nɨkitəmat otəht mɨn, nat əpnapɨn nəkotɨtun ilat, kən motətul tiəkɨs e
nɨpahrienən itəm nəmotos rəkɨs.
13 E nian iakatəmegəh e nətueintən u, nɨkik təht məmə tətuatɨp məmə ekən-
iarəp mɨn natɨmnat mɨn əh məmə nɨkitəmat otəht mɨn,
14 məto-inu ekɨtun məmə otəsuwəhən ekɨmɨs, tahmen məmə rəhatat
Iərəmərə Iesu Kristo təmol əp ətuatɨp kəm io.
15 Kən ekəkəike malkut pɨk roiu məmə onəsotaluinən natɨmnat mɨn u nian
oekɨmɨs rəkɨs.
16 Nian emotən-iarəp kəm itəmat məmə Iesu Kristo otuwa mɨn e nəsanənən,
eməsənən namsu mɨn itəm suah kit təmol e rəhan əm nətəlɨgən, məto itɨməhal
eməhaləplan ətuatɨp e nɨganəmtɨtɨməhal məmə rəhan nəsanənən ne nəhag-
əhagən in ilɨs agɨn.
17-18 Itɨmat min Iesu əpəh ilɨs e nɨtot rəha Uhgɨn nian Uhgɨn Tata təmos-
ipən nɨsiaiiən kəm in, kən mol in nəhag-əhagən tasiə miet e nɨpətɨn, kən
təmətо nəwia Uhgɨn u Nəhag-əhagən Asol təmən kəm in məmə, “Inu nətɨk itəm
iakolkeike, nɨkik tagien pɨk ron.” Itɨməhal atɨp eməhaləto nəwian əh təmɨsɨ-
pən e nego e neai.
19 Natɨmnat mɨn əh təmol itɨmat ekotɨtun wɨr məmə nəghatən rəha ien mɨn
aupən in nɨpahrienən. Kən təwɨr məmə itəmat mɨn onəkotəto wɨr nəghatən
əh. In tahmen e lait kit tətasiə e napinəpən, mətoarus-pən tian, kən fetukai
tɨnər e nɨkitəmat.
20 Kən nat asol e natɨmnat mɨn u, nəkotəkəike motɨtun məmə nəghatən rəha
ien mɨn e Naoa Rəha Uhgɨn, ien kit təməsən atɨpən nəghatən mɨn əh,*
21 məto-inu nəghatən rəha ien mɨn təsɨsɨ-pənən e nətəlɨgən rəha netəmim
əm, məto netəmim kəmotən-iarəp nəghatən itəm təmɨsɨ-pən e Uhgɨn nian
Narmɨn Rəhan təmek nɨkilat.

2

Iəgətun eiueiuə mɨn

1 Məto ien eiueiuə mɨn əh-ikɨn e nɨki netəm Isrel aupən, kən e nolən kitiəh əm,
iəgətun eiueiuə mɨn okotuwa mɨn e nɨkitəmat. E nolən anion, okotən-iarəp
nəgətunən eiueiuə mɨn itəm otərəkɨn rəhatəmat nahatətəən, kən taprəkɨs-in
nat u, ilat okotəuhlin məntaalat o rəhalat Etəm-iasol, nat əpnapɨn in təmos-
nəmtɨn ilat. Kən otəsuwəhən, Uhgɨn otərəkɨn ilat e nalpɨnən itəm ilat atɨp əm
koatiuw-pa.
2 Kən netəmim tepət okotətəu-pən nolən rat mɨn rəhalat itəm tol naulɨsən. Kən
tol nəhlan, netəmim tepət okotən rat suatɨp rəha nɨpahrienən.
3 Kən məto-inu ilat iaumɨs mɨn o məni, kən okotos rəhatəmat natɨmnat e
nolən eko-eko e noanage mɨn itəm kəmotɨsɨ-pən əm e nətəlɨgən atɨp əm rəhalat.
Nuwəh agɨn, Uhgɨn təmən-iarəp nalpɨnən rəhalat, kən otəsuwəhən in otərəkɨn
ilat.
4 Itəmat nəkotɨtun məmə in otol nalpɨnən əh məto-inu nəmotəplan nolən
rəhan aupən. Nian nagelo mɨn kəmotol təfagə, Uhgɨn təsaskəlɨm əmən rəhalat
nalpɨnən, məto təmərakɨn-pən ilat e nɨpəg asol teiuaiu agɨn, ikɨn rəha netəm

---

1:14: Jon 21:18-19; 2 Kor 5:1 **1:16:** Mat 17:1-5 **1:17-18:** Mat 17:5; Mak 9:7; Luk 9:35 * **1:20:** Suatɨp kit mɨn o nəuhlinən nəghatən Kris e 1:20 tol nəhlan: “Kən nat asol e natɨmnat mɨn u, nəkotəkəike motɨtun məmə suah kit tɨkə məmə, in pɨsɨn əm otən nɨpəti nəghatən rəha ien mɨn itəm kəmətе e Naoa Rəha Uhgɨn,” **1:21:** 2 Tim 3:16; 1 Pita 1:11-12 **2:1:** Mat 24:11; Jut 4

kotərat, kən təməlis ilat e sen, kən kotatɨg e napinəpən mətoarus-pa in otələhəu nəghatən o nalpɨnən rəhalat.

5 Kən Uhgɨn təməsaskəlɨm-əmən nalpɨnən rəha netəmim aupən itəm kəmoatəht nəwian e nian rəha Noah, məto təmohamnu ilat e naruəh asol itəm təmaiu. Məto Noah təmatən-iarəp nəghatən rəha nolən itəm tətuatɨp e nɨganəmtɨ Uhgɨn, kən Uhgɨn təmosmegəh in, ne rəhan netəmim sepɨn.

6 Kən Uhgɨn təmol nalpɨnən o nəratən rəha netəm Sotom ne Komora, kən təmaan taon mil əh e nɨgəm, kioal nəmtap lan. Inu tatəgətun nat naka itəm otol kəm netəm mɨn u itəm koatəht nəwian.

7 Məto in təmosmegəh Lot. Suah əh in etəm tətuatɨp e nɨganəmtɨ Uhgɨn, kən nɨkin tɨtahmə o nolən rat mɨn itəm tol nauliʂən rəha netəm mɨn əh-ikɨn əh u kəmoatəht nəwia Uhgɨn.

8 Kən in təmətatɨg ilat min ilat, kən nian rafin in təməplan nolən rat mɨn rəhalat, kən matəto nəghatən rat mɨn rəhalat, kən nian rafin əm, nɨkin itəm tətuatɨp əm, təmahmə pɨk o nolən rat mɨn rəhalat.

9 Natɨmnat mɨn əh tatəgətun məmə Iərəmərə Uhgɨn tɨtun nosmegəhən netəmim itəm kotahatətə lan, kən tɨtun nəmki-rəkɨʂən ilat e nəratən itəm kotatɨg lan. Məto netəmim itəm kəsotətuatɨpən, Uhgɨn tɨtun naskəlɨmən mol nalpɨnən kəm ilat roiu muwɨn mətoarus nian in otələhəu nəghatən o nalpɨnən rəha netəmim.

10 Uhgɨn otol nalpɨnən kəm netəm rat rafin, məto in otol nalpɨnən asol kəm netəmim itəm koatol natɨmnat rəha nauliʂən itəm nɨpətɨlat tolkeike məmə okotol, kən natɨmnat u koatol ilat tamkɨmɨk, kən netəm mɨn əh koatapəs nərəmərəən rafin.

Netəm mɨn əh kotausit məsotəginən nat kit, kən məsotəginən nən ratən natɨmnat e nego e neai itəm koatəmegəh u ilat ilɨʂ pɨk.

11 Nat əpnapɨn nagelo mɨn, itəm ilat kotəsanən kən nahgilat tepət taprəkɨʂ-in netəm mɨn əh, məto nagelo mɨn kəməsotəhaiən natɨmnat ilɨʂ pɨk əh, məsotətu-pənən nəghatən kit elat e nɨganəmtɨ Iərəmərə Uhgɨn.

12 Məto netəm mɨn əh koatən rat natɨmnat itəm kəsotɨtun wɨrən. Ilat kotahmen e nat iarupɨn mɨn, itəm rəhalat nətəlɨgən tɨkə, məto koatol əm nat itəm nɨpətɨlat tolkeike. Nat iarupɨn mɨn əh kəmotaiir məmə netəmim okotarupɨn-in ilat motohamnu ilat. Kən Uhgɨn otərəkɨn mɨn netəm rat mɨn əh tahmen e nat iarupɨn mɨn əh.

13 Uhgɨn otətou ilat e nəratən məto-inu ilat kəmotol nəratən kəm netəmim.

Kən iəgətun eiueiuə mɨn əh, nɨkilat tagien məmə okotagwən ne motənɨm pɨk, sənəmə lapɨn əm məto e nərauiəgən. Ilat kotahmen e napɨnən e nɨməhan, o kotahmen e nɨməgəm itəm tatol aulɨʂ itəmat, moatərəkɨn nərgɨ nɨməfak. Kotuwa motagwən itəmat min ilat, məto koateiuə-in itəmat, moatol nolən tərat.

14 Nian rafin rəhalat nətəlɨgən tatuwɨn o nakləh-inən nɨpɨtan itəm rəhalat nətəlɨgən tɨmətɨg əm, kən nian rafin koatol təfagə rat məsotapəsən. Koatiuw rəkɨʂ netəmim itəm rəhalat nətəlɨgən tətaliwək-aliwək, koatuwɨn e nolən rat rəhalat. Ilat koatəgətun atɨp ilat e nolən rəha naumɨʂən. Uhgɨn təmən rəkɨʂ nalpɨnən rəhalat.

15 Ilat kəmotapəs suatɨp itəm tətuatɨp, kən moteko motətəu-pən suatɨp rəha Palam nətɨ Peor, itəm təmolkeike pɨk nosən məni e nolən tərat.

16 Məto togki kit təməhai o rəhan nolən tərat mɨn. Kitat kotɨtun məmə togki təsəghatən, məto Uhgɨn təmol məmə togki tatəghat e nɨki etəmim məmə otən-iəhau nolən eko-eko rəha ien u.

2:4: Jut 6 **2:5:** Jen 6–8; 2 Pita 3:6 **2:6:** Jen 19:24; Jut 7 **2:7:** Jen 19:1-16 **2:10:** Jut 7-8,16 **2:11:** Jut 9 **2:12:** Jut 10 **2:15:** Nam 22:7; Jut 11; Nol Əpən 2:14 **2:16:** Nam 22:28-35

17 Iəgətun eiueiuə min əh kotahmen e nəmti nəhau itəm təmamir, o kotahmen e nimal napuə itəm nimətag asol təməmki-rəkis, kən nuhuən tikə lan, məto-inu nəgətunən rəhalat kotərat. Uhgin təmələhəu kalin napinəpən asol məmə rəhalat.
18 Ilat koatəghat ausit e nəghatən itəm nipətin tikə. Koatəghat e nəghatən min rəha nolən min itəm nipəti netəmim kotolkeike, kən moatiuw-pa netəmim kotuwa e nəratən itəm kəmotiet wi əm lan.
19 Koatən-iəkis məmə netəmim kotitun nətəu-pənən natimnat itəm ilat kotolkeike, lou kit tikə lan. Məto ilat atip slef min rəha nolkeikeən rat min rəhalat, məto-inu suah kit in slef rəha nat naka itəm tatərəmərə lan.
20 Məto okəmə kotagim rəkis e nəratən rəha nətueintən nian kotitun Iərəmərə ne Iosmegəh rəhatat Iesu Kristo, kən uarisig lan kotitəlig e nolən rəha təfagə rat, motuwa slef rəhan, ilat kotatig e nəratən itəm in tərat taprəkisin itəm in aupən.
21 Okəmə ilat kəmotəruru agin suatip rəha nolən ətuatip, in təməwir pik olat, taprəkis məmə ilat kinotitun suatip əh kən uarisig lan kotəuhlin məntaalat o nəghatən rəha Uhgin itəm kəmos-ipən kəm ilat.
22 Ilat koatol məmə nimaa nəghatən mil u kueia mioal nipahrienən elat. Katuən məmə, “Kuri kit təmitəlig muwin matun nat itəm in təmeoa-in rəkis,” ne “Pikəs itəm təmaig məruən, kən mitəlig min muwin mətaig e nəmit.”

3

Nian rəha Iərəmərə

1 Iolik min, inu rəhak naoa itəm tatol kəiu lan tatimnə otəmat. Eməte ilau kərən məmə nikitəmat otəht min natimnat min əh, kən məmə katuəhgaiir itəmat mol nətəligən rəhatəmat tətuatip.
2 Iakolkeike məmə onəkotətəlig-in min nəghatən min itəm ien min rəha Uhgin kəmotən aupən, ne nəghatən rəha Iərəmərə Iosmegəh rəhatat itəm rəhatəmat aposol min kəmotən-iarəp kəm itəmat.
3 Nat kit itəm nakotaupən motitun məmə, e nian Namnun Nian tatuwa iuəhkir, netəmim neen okotuwa itəm kotətəu-pən əm nat nipətilat tolkeike məmə okotol, kən ilat okotəghat ausit motən rat nəghatən rəha Uhgin.
4 Okotən məmə, “?Tahro? ?Təmən-iəkis rəkis məmə otuwa min, məto in hiə? E nian itəm tipitat min kəmotimis mətoarus-pa u-roiu, natimnat rafin tahmen-ahmen əm. Kən aupən aupən agin, nian Uhgin təmol nətueintən mətoarus-pa roiu, natimnat rafin kotahmen-ahmen əm.”
5 Koatəghat nəhlan, məto ilat kəsotolkeikeən məmə okotətəlig-in məmə e nəghatən rəhan, Uhgin təmol neai ne nətueintən. Kən mol nəptən tiet ilugin e nəhau, kən mos nəhau mol ikin min rafin e nətueintən.
6 Kən təmatig mos min nəhau əh mau-təlimin mərəkin nəptən aupən ikin lan.
7 Kən nəghatən əh rəha Uhgin tətaskəlim neai ne niməptən kətuatig roiu, kən ilau okətuatig mətoarus-pa nian in otaan ilau e nigəm e nian rəha nakilən ne nalpinən rəha netəm koatəht nəwia Uhgin.
8 Məto io min neen, sotaluinən nat kitiəh u məmə, e nətəligən rəha Iərəmərə Uhgin, nian kitiəh in tahmen e nup wan-taosan, kən nup wan-taosan in tahmen e nian kitiəh.
9 Netəmim neen, nikilat təht məmə Uhgin təpou o nol uəhaiən nəniəkisən rəhan, məto sənəmə tol nəhlan. Rəhan nətəligən təfəməh otəmat, kən

2:17: Jut 12-13 **2:20:** Mat 12:45 **2:21:** Luk 12:47-48 **2:22:** Prov 26:11 **3:2:** Jut 17 **3:3:** 1 Tim 4:1; Jut 18 **3:4:** Mat 24:48 **3:5:** Jen 1:6-9 **3:6:** Jen 7:11; 2 Pita 2:5 **3:8:** Sam 90:4

təsolkeikeən məmə in otərəkɨn etəmim kit, məto tolkeike məmə netəmim rafin okotəuhlin məntaalat o nolən rat mɨn rəhalat motɨtəlɨg-pən ron.
10 Məto Nian Rəha Iərəmərə otuwa tahmen e etəmim təmuwa məmə otakləh, otuwa e nian itəm etəmim təruru. E nian əh, kotəto nərkərɨkən asol, kən neai otɨkə. Kən nɨgəm otus mərəkɨn mɨtgar, ne məwɨg, ne məhau mɨn, kən nɨgəm otus nətueintən ne natɨmnat rafin kotatɨg lan, kotɨkə agɨn.
11 Kən məto-inu Uhgɨn otərəkɨn rafin agɨn natɨmnat mɨn əh e nolən əh, itəmat nəkotəkəike motətəlɨg-in nolən rəha nəmegəhən rəhatəmat. Nəkotəkəike motətəu-pən suatɨp itəm nəmegəhən rəhatəmat okotətuatɨp e nɨganəmtɨ Uhgɨn, kən nəmotələhəu kalɨn məmə rəhan.
12 Nɨkitəmat otəkəike magien o nian əh itəm tatuwa, kən motol natɨmnat itəm okotol nian əh otuwa uəhai əm. E nian əh, nɨgəm otus mərəkɨn neai, kən nəgəpanən otol mɨtgar, ne məwɨg, ne məhau mɨn okotaiəh motɨkə.
13 Məto Uhgɨn təmən-iəkɨs məmə otol neai wi ne nətueintən wi, ikɨn rəha netəmim itəm kotətuatɨp e nɨganəmtɨn. Kən koatəsahgin nat əh o nəniəkɨsən əh.
14 Tol nəhlan, io mɨn neen. Kən məto-inu nakoatəsahgin nian əh itəm tatuwa, otalkut əskasɨk məmə Uhgɨn otəsehmən napɨnən kit e nəmegəhən rəhatəmat, kən təfagə rat kit tɨkə lan, kən nəkotatɨg e nəmə̇linuən itəmat min.
15 Nəkotəkəike motos e rəhatəmat nətəlɨgən nat u məmə, nolən rəha nətəlɨgən əfəməh rəha Iərəmərə otat, tatol məmə in otosmegəh netəmim neen mɨn. Inu tahmen e nəghatən itəm piətat wɨr Pol təmətе kəm itəmat e nenatɨgən itəm Uhgɨn təmos-ipən kəm in.
16 Tatəghat-in natɨmnat mɨn əh e naoa mɨn rafin rəhan. E naoa mɨn əh, natɨmnat neen əh-ikɨn itəm tiəkɨs məmə okotɨtun. Kən netəm kəsotolən skul məsotɨtunən nat, kən rəhalat nətəlɨgən tətaliwək-aliwək, ilat koatəuhlin nəghatən mɨn rəha Pol, e nolən kitiəh əm itəm koatəuhlin nəghatən rəha naoa neen mɨn rəha Uhgɨn. Kən Uhgɨn otərəkɨn ilat ron.

Namnun nəghatən

17 Kən tol nəhlan, io mɨn neen. Məto-inu nəkotɨtun rəkɨs nat u, otaiir məmə nəghatən alməl rəha netəmim itəm koatəht nəwia Uhgɨn, okəsotiuw-rəkɨsən itəmat e ikɨn rəhatəmat nahatətəən təskasɨk ikɨn, kən nakoatəme e rəhatəmat nahatətəən.
18 Məto otol rəhatəmat nahatətəən təwiə məskasɨk e nɨtunən rəha Iərəmərə ne Iosmegəh rəhatat Iesu Kristo, kən təwiə mɨn e nəwɨrən itəm tətawte-in kəm itəmat. !Pəs kotənwiwi in nian rafin, roiu tatuwɨn matuwɨn namnun tɨkə! Əwəh.

3:9: Hab 2:3; 1 Tim 2:4 **3:10:** Mat 24:29,35; Luk 12:39; 1 Tes 5:2 **3:13:** Aes 65:17; 66:22; Nol Əpən 21:1,27 **3:15:** Rom 2:4 **3:17:** Mak 13:33; 1 Kor 10:12

1 Jon
Naoa itəm Jon təmaupən məte
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u 1 Jon

?Pah təmətе naoa u? Aposol Jon təmətе naoa u. In pia Jemes, kən ilau nətɨ Sepeti mil. In kit rəha netəm tuelef rəha Iesu. Kən in etəm u itəm Iesu tolkeike pɨk. In təmətе naoa mɨn u: Namnusən Təwɨr Itəm Jon Təmətе, 1 Jon, 2 Jon, 3 Jon, ne Nol Əpən.

?Təmətе tatuwɨn kəm pah? Təmətе naoa u tatuwɨn kəm netəmim rəha niməfak mɨn ikɨn mɨn rafin. In tolkeike məmə netəmim ikɨn kitiəh-kitiəh okotafin, kən motahl-ipən naoa u tatuwɨn e niməfak mɨn ikɨn pɨsɨn pɨsɨn mɨn.

? Nəmegəhən tahro nulan nian təmətе? Netəmim neen kotəmə Iesu Kristo sənəmə in Nətɨ Uhgɨn pahrien itəm təmuwa etəmim pahrien kit. Koatən məmə narmɨn rəha Kristo təmuwa e nɨpətɨ suah əh Iesu nian Jon Baptaes təmol baptaes lan. Kən narmɨn rəha Kristo tiet e nɨpətɨ Iesu, uarisɨg tɨmɨs e nɨg kəməluau. Məto nəgətunən əh in neiuəən. Kən moatəgətun məmə nolən rat in tɨkə. Ilat neen kotəmə təwɨr əm məmə netəmin okotol əpnapɨn əm nolən rat məto-inu e rəhalat nəgətunən, nɨpətɨ etəmim in nat əpnapɨn əm. Nərgɨ nəgətunən mɨn əh, kətaun-in məmə "Nostisisɨm."

?Təmətе naoa u o naka? Təmətе naoa u məmə otəgətun mɨn nəghatən itəm tətuatɨp, kən məmə otən-iarəp neiueiuə mɨnən rəha iəgətun eiuə mɨn. Kən təməgətun məmə nolkeikeən in nat asol. Kən molkeike məmə otasitu, kən mol nahatətəən rəha iəfak mɨn tuwa məskasɨk kən motɨtun wɨr məmə Uhgɨn təmosmegəh pahrien ilat, kən ilat moatos nəmegəhən lilin.

Nəghatən Megəh

1 Nəghatən rəha nəmegəhən* təmaupən matɨg e nətuounən nian,† inun, itɨmat‡ emotəto kən motəplan e nɨganəmtɨtɨmat ətuatɨp.§ Emotehm, kən motek e nelmɨtɨmat ətuatɨp.* In un, in nəghatən rəha nəmegəhən itəm ekoatəghat-in, moatən-iarəp.
2 Nəmegəhən əh təmiet-arəpa;† emotehm kən moatətul-arəp o nən-iarəpən,‡ kən moatən-ipɨnə kəm itəmat məmə in nəmegəhən lilɨn, in təmətatɨg ilau Tata Uhgɨn kən təmiet-arəpa otɨmat.§
3 Ekoatən-iarəp kəm itəmat natɨmnat mɨn itəm emotehm kən motəto rəkɨs, məmə itəmat mɨn onəkotuwa kol kitiəh kitat min itəmat. Okotuwa kitiəh kitat Tata Uhgɨn ne Nətɨn, Iesu Kristo.*
4 Ekoatətе natɨmnat mɨn u məmə otol nagienən e nɨkitat tər mərioah.

Okotaliwək e nəhag-əhagən

5 Nəghatən u inu, itɨmat emotəto ron kən ioatən-ipɨnə kəm itəmat, məmə Uhgɨn in nəhag-əhagən,† kən napinəpən tɨkə agɨn lan.
6 Okəmə kitat kotəmə kɨnoatol kitiəh kitat min, məto kitat kotaliwək e napinəpən,‡ kən koateiuə, kən məsotatɨgən e nɨpahrienən.§

---

* **1:1:** Jon 14:6 † **1:1:** Jon 1:1,3 ‡ **1:1:** Naoa u, Aposol Jon in təmətе. Kitat kotəruru təmətе kəm pah. Nat əpnapɨn məmə in tatən pɨk "itɨmat," məto Jon pɨsɨn əm təmətе. Tatən itɨmat, matəghat-in atɨp in ne aposol mɨn neen. § **1:1:** Luk 24:48; Jon 1:14; 19:35; 2 Pita 1:16; 1 Jon 4:14 * **1:1:** Jon 20:27 † **1:2:** Jon 1:1-4; 11:25; 14:6 ‡ **1:2:** Jon 15:27 § **1:2:** Jon 1:1-4 * **1:3:** 1 Kor 1:9 † **1:5:** 1 Tim 6:16 ‡ **1:6:** Jon 3:19-21; 8:12; Efes 5:8; 1 Jon 2:11 § **1:6:** 1 Jon 2:4; 4:20

7 Məto in tətatiɡ e nəhag-əhagən, kən okəmə kotaliwək e nəhag-əhagən
tahmen lan,* kən kitat koatol kitiəh kitat min, kən kitat okotaruətuəh† ‡ e
nolən rat min rafin e nita Nətin, Iesu.
8 Okəmə kitat kotəmə sənəmə kitat nol təfagə rat,§ kitat koateiuə-in atip əm
kitat min, kən nipahrienən tikə etat.*
9 Uhgin in etəm kitun nagileən lan, kən rəhan nolən in tətuatip əm.† Tol
nəhlan, okəmə kitat kotən-ipən nolən rat min rəhatat kəm Uhgin,‡ kən in otafəl
kitat kən maluin rəhatat nolən rat min, kən maruətuəh rəkis in nolən rat min
rafin rəhatat mə okotətuatip e niganəmtin.§
10 Okəmə kitat kotəmə kəsotol agin-əhən nolən rat, kən kitat koatən neiuəən
e Uhgin, kən rəhan nəghatən təsatiɡ agin-əhən e nəmegəhən rəhatat.*

2

Iesu Kristo in etəmim rəha nasituən etat

1 Rəhak nisualkələh min,* iatəte natimnat min u kəm itəmat, matən-iəhau
itəmat məmə onəsotolən nat tərat. Məto okəmə suah kit otol nolən rat, rəhatat
kit əh-ikin etəm tatəghat rəhatat lan kəm Tata Uhgin,† inu Iesu Kristo in Etəm
Tətuatip.
2 In un, itəm təmol sakrifais atip e rəhan nəmegəhən o rəhatat nolən rat min,
kən o nat u, nemə̇ha otəsol minən Uhgin.‡§ Kən təməsolən o rəhatat pisin əm
nolən rat min, məto rəha netəmim rafin agin-əh e nətueintən.*
3 Kitat okotitun əsas məmə kotitun Uhgin† okəmə kitat koatol nəwian.‡ §
4 Etəm u tatən mə "Ekitun Uhgin,"* məto təsolən nəwian, in ieiuə, kən
nipahrienən tikə lan.†
5-6 Məto etəm un tatol rəhan nəghatən,‡ nolkeikeən rəha Uhgin təmatiɡ
minip wir pahrien e nikin.§ Etəm u itəm tatən məmə tatəper-ipən lan,*
otəkəike mətəp suatip kitiəh əm itəm Iesu təmitəp.† Nolən u tatəgətun əsas‡
məmə kitat koatatiɡ lan.§

Kitat kotəkəike motol nolkeikeən kəm kitat min

---

* **1:7:** Aes 2:5 † **1:7:** Okəmə kotaruətuəh e niganəmti Uhgin, okotən-iarəp əm təfagə rat min kəmotol kəsotahmenən e niganəmti Uhgin. Məto sənəmə tahmen e naruətuəhən itəm kətaiɡ e nien o nos-irəkisən nətuakəmən kit e nipətitəm. Kitat okotəkəike motaruətuəh e nita Iesu, məmə in otos-irəkis nolən rat min rəhatat. Tol nəhlan, kitat kotətuatip, motaruətuəh e niganəmti Uhgin, in təsəplanən nolən rat rəhatat, məto-inu nita Iesu təmafəl rəkis. ‡ **1:7:** Hip 9:14; Nol Əpən 7:14 § **1:8:** Jer 2:35; Rom 3:9,19; Jem 3:2 * **1:8:** 1 Jon 2:4 † **1:9:** E naluinən nolən rat rəha nol təfagə min, Uhgin in tatol e nətuatipən, məto-inu nimisən rəha Iesu in təmətou rəkis nolən rat min. Tol nəhlan, tətuatip məmə Uhgin otaluin nolən rat min rəhatat mətafəl rəkis. ‡ **1:9:** Sam 32:3-5; 51:2; Prov 28:13 § **1:9:** Jer 31:34; Maeka 7:18-20; Hip 10:22 * **1:10:** Jon 5:38 * **2:1:** 1 Tes 2:11 † **2:1:** Rom 8:34; 1 Tim 2:5; Hip 7:25 ‡ **2:2:** Rom 3:25; 1 Jon 4:10 § **2:2:** Iesu in təmol sakrifais atip e nəmegəhən rəhan o rəhatat nolən rat min, kən o nat əh, nemə̇ha təsol minən Uhgin. Iesu in sakrifais, kən in pris min itəm təmol sakrifais u. Iesu təsətapəhən o Uhgin məmə otən məmə kitat kəməsotolən nolən rat kit, məto tətapəh o Uhgin məmə otəplan kitat məmə kitat netəm rəhatat nolən rat min kəmotos rəkis nalpinən. Nemə̇ha rəha Uhgin, Kristo in təmos, təmol sakrifais atip e rəhan nəmegəhən. Kən nat u, in tinahmen. * **2:2:** Jon 3:17 † **2:3:** 1 Jon 4:13; 5:2 ‡ **2:3:** Nolən nəwian un, təsolən kitat kotətuatip, məto tatəgətun əm məmə kitat kotitun Uhgin. § **2:3:** Jon 14:15 * **2:4:** Taet 1:16; 1 Jon 3:6; 4:7,8 † **2:4:** 1 Jon 1:6,8 ‡ **2:5-6:** Jon 14:15 § **2:5-6:** 1 Jon 4:12 * **2:5-6:** Nian tatən məmə suah kit tatəper-ipən e Iesu, nipətin u məmə in tətatiɡ lan məsietən, tatisi-pən lan, tatətul-pən ron, tatos rafin nəsanənən rəhan ron, tatagile lan, tatilpin ilau min. † **2:5-6:** Mat 11:29 ‡ **2:5-6:** 1 Jon 2:3 § **2:5-6:** Jon 15

7 Nɨkik keike mɨn, io esəteən nəghatən wi kit kəm itəmat məmə onəkotol, kən
məto iatəte in oas* itəm nəmotos rəkɨs e nətuounən, nian nəmotəto namnusən
təwɨr;† nəghatən oas u in nəghatən nɨnəmotɨtun.
8 Məto e nehmən kit mɨn, nəghatən u itəm iatəte tatɨmnə otəmat məmə
onəkotol, in tatəuhlin məmə nəghatən wi,‡ məto-inu kɨnəplan e suatɨp wi kit
e nəmegəhən rəha Iesu ne rəhatəmat. Məto-inu roiu, napinəpən tɨnatagɨm,§
kənu nəhag-əhagən pahrien* tɨnatasiə rəkɨs.†
9 Kən etəm u tatən mə in tətatɨg e nəhag-əhagən məto tatetəhau pian,‡ in
tətatɨg əh e napinəpən.§
10 Etəmim u itəm tolkeike pian, in tatətul e nəhag-əhagən,* kən nat kit tɨkə
e nɨkin məmə otapitətəl lan, morin.†
11 Məto etəmim u itəm tetəhau pian, in tətatɨg e napinəpən,‡ kən mətan e
napinəpən, kən məruru ikɨn tatuwɨn-pən ikɨn, məto-inu napinəpən tatohamɨs
nɨganəmtɨn.§
12 Rəhak nɨsualkələh mɨn, iatəte naoa u kəm itəmat,
məto-inu Uhgɨn təmafəl rəkɨs nolən rat mɨn rəhatəmat o nat u itəm Iesu təmol.
13 Tata mɨn, iatəte nat u kəm itəmat,
məto-inu itəmat nəmotɨtun in, itəm təmaupən matɨg e nətuounən.*
Netəm aluə mɨn, iatəte nat u kəm itəmat,
məto-inu itəmat nəmotol win† e etəm rat, Setan.
14 Nɨsualkələh, eməte nat u kəm itəmat,
məto-inun nəmotɨtun Tata Uhgɨn.
Tata mɨn, eməte nat u kəm itəmat,
məto-inu itəmat nəmotɨtun in, itəm təmaupən matɨg e nətuounən.‡
Netəm aluə mɨn, eməte nat u kəm itəmat,
məto-inu itəmat nakotəsanən,§ kən nəghatən rəha Uhgɨn tətatɨg e nɨkitəmat,
kən nəmotol win e etəm rat, Setan.*

Sotolkeikeən natɨmnat rəha nətueintən

15 Sotolkeikeən nətueintən† o natɨmnat mɨn rəha nətueintən. Okəmə suah
kit tatolkeike nətueintən, kən nolkeikeən rəha Tata Uhgɨn təsatɨgən e nɨkin.‡
16 Məto-inu natɨmnat rafin e nətueintən u, təsɨsi-pənən o Tata Uhgɨn, məto
rəha nətueintən əm. Natɨmnat u rafin rəha nətueintən, ilat u, naumɨsən o
natɨmnat rəha nɨpətɨtəm əm,§ kən naumɨsən o natɨmnat itəm tatiuw rəkɨs
nɨganəmtɨtəm,* ne nausitən o rəhan nautə mɨn ne nepətən.
17 Kən nətueintən u otəpanɨkə. Kən naumɨsən o nautə mɨn otəpanɨkə. Kən
naumɨsən o nolən mɨn rəha nətueintən itəm koatiuw nətəlɨgən rəha netəmim
otəpanotɨkə.† Məto etəmim itəm tatol nəwia Tata Uhgɨn,‡ in otətatɨg lilɨn.

Tɨkɨmɨr mɨn rəha Kristo kɨnotuwa rəkɨs

---

* **2:7:** Dut 6:5; Lev 19:18 † **2:7:** 1 Jon 2:24; 3:11,23; 4:21; 2 Jon 5,6 ‡ **2:8:** Jon 13:34 § **2:8:** Rom 13:12 * **2:8:** Jon 1:9 † **2:8:** Efes 5:8; 1 Tes 5:5 ‡ **2:9:** 1 Jon 3:10,15,16; 4:20,21 § **2:9:** 1 Jon 1:5 * **2:10:** 1 Jon 3:14 † **2:10:** Sam 119:165 ‡ **2:11:** 1 Jon 1:6 § **2:11:** Jon 11:9; 12:35 * **2:13:** Jon 1:1 † **2:13:** Jon 16:33 ‡ **2:14:** Jon 1:1 § **2:14:** Efes 6:10 * **2:14:** 1 Jon 2:13; Sam 119:9-11; Jon 5:38; Hip 4:12; 1 Jon 1:10 † **2:15:** Rom 12:2 ‡ **2:15:** Jem 4:4 § **2:16:** Jen 3:6; Rom 13:14; Efes 2:3 * **2:16:** Prov 27:20 † **2:17:** Hip 12:27 ‡ **2:17:** Mat 12:50

18 Nisualkələh, kotegu-pən e namnun nian.§ Nəmoatəto məmə tikimir kit
rəha Kristo* otuwa.† Kən roiu tikimir min rəha Kristo tepət, kinotuwa rəkis.‡
Tol nəhlan, kitat kotitun məmə inu, kinoategu-pən e namnun nian.
19 Netəm min u, kəmotapəs rəhatat niməfak min§ məto-inun ilat sənəmə
rəhatat agin-əh min. Okəmə rəhatat agin-əh min, kəməsotietən etat. Məto ilat
kəmotiet etat, məmə otəgətun məmə ilat sənəmə rəhatat min.
20 Məto itəmat un, Etəm Tətuatip, in təmətəfiə* kəm itəmat e Narmin Rəha
Uhgin,† kən itəmat rafin nəkotitun nat u.
21 Iatəte nat u kəm itəmat, sənəmə nəkotəruru nipahrienən, məto itəmat
ninotitun rəkis nipahrienən, kən motitun məmə nipahrienən təsoe-inən
neiuəən.‡
22 ?Pah u in ieiuə? Etəmim u itəm tatən məmə Iesu sənəmə in Kristo itəm
Uhgin təmən məmə otahl-ipa. Etəmim u inu, in tikimir rəha Kristo. In təsənən
nipahrienən e Tata Uhgin ne Nətin.§
23 Etəm təsənən nipahrienən e Nətin təruru nosən Tata. Etəm tatən
nipahrienən e Nətin, in tatos min Tata Uhgin.*
24 Pəs nat naka nəmotəto e nətuounən, nian nəmotəto namnusən təwir,
otatəper-ipən əh etəmat tiəkis. Okəmə nat naka nəmotəto e nətuounən
otatəper-ipən etəmat, kən itəmat onakoatəper-ipən e Nətin, ne Tata Uhgin.†
25 Kən nat u inu, nəmegəhən itulin, in təmən-iəkis məmə otos-ipa kəm kitat.
26 Iatəte nəghatən min u kəm itəmat matən-iarəp netəm min u itəm okotiuw
rəkis itəmat.‡
27 Məto itəmat u, nətəfiəən rəha Narmin Rəha Uhgin itəm nəmotos e Kristo,§
in tətatig əh e nikitəmat. ?Tol nəhlan, pah min titun nəgətunən nat wi kit
kəm itəmat? Narmin Rəha Uhgin tatəgətun natimnat rafin kəm itəmat,* kən
nətəfiəən əh rəhan, in nipahrienən, sənəmə neiuəən. Tol nəhlan, otəper-ipən
əskasik lan,† tahmen-pən əm məmə in təməgətun itəmat məmə nəkotol.
28 Kən roiu əh, nisualkələh, otəper-ipən lan, məmə nian in otuwa‡ kən kitat
kəsotəginən məsotaulis-inən niganəmtin§ e rəhan nuwamən.
29 Okəmə nəkotitun məmə in tətuatip,* onəkotitun əsas məmə netəmim rafin
itəm koatol nolən ətuatip, ilat u, nenətin min.†

3

Itəmat u nenəti Uhgin min

1 !Oteplan-tu! !Nolkeikeən itəm tepət mahgoau kəm kitat,* itəm Tata Uhgin
təmos-ipa, inun, məmə tətaun-in kitat məmə nenətin min!† Kən nipahrienən
məmə kitat əh. Netəmim rəha nətueintən kəsotitunən kitat, məto-inun ilat
kotəruru Uhgin.‡

---

§ **2:18:** Rom 13:11 * **2:18:** Tikimir rəha Kristo in 'antichrist' e Inglis. † **2:18:** 1 Jon 2:22; 4:3; 2 Jon 1:7 ‡ **2:18:** 1 Jon 4:1 § **2:19:** Wək 20:30 * **2:20:** Netəm Isrel kotətəfiə-pən e rəhn-kapə pris min e oel, moatol kən tatəgətun məmə ilat u, sənəmə netəmim əpnapin əm, məto ilat u, netəmim rəha Uhgin əm, itəm in təmitəpun o nolən wək u. Kən e nolən kitiəh əm, Iesu in tatos-ipa Narmin Rəha Uhgin kəm netəm min un itəm koatən nipahrienən lan, matəgətun məmə Kristo təmitəpun ilat mə rəhan əm. Netəm min u itəm koatos nətəfiəən e Narmin Rəha Uhgin, in tahmen e nəmtətin kit məmə ilat u, rəhan min netəmim. Tatətəfiə-in-pən Narmin Rəha Uhgin elat məmə ilat kotahmen-in nolən wək rəhan. † **2:20:** 1 Jon 2:27; 2 Kor 1:21-22 ‡ **2:21:** 2 Pita 1:12 § **2:22:** 1 Jon 4:3; 2 Jon 1:7 * **2:23:** Jon 8:19; 14:7; 1 Jon 4:15; 5:1; 2 Jon 1:9 † **2:24:** Jon 14:23; 15:4; 1 Jon 1:3; 2 Jon 9 ‡ **2:26:** 1 Jon 3:7 § **2:27:** 1 Jon 2:20 * **2:27:** 1 Kor 2:12 † **2:27:** Jon 15:4 ‡ **2:28:** 1 Jon 3:2; Kol 3:4 § **2:28:** Efes 3:12 * **2:29:** 1 Jon 3:7 † **2:29:** Jon 1:13 * **3:1:** Jon 3:16 † **3:1:** Jon 1:12 ‡ **3:1:** Jon 15:21; 16:2,3

2 Nɨkik mɨn, kitat nenəti Uhgɨn mɨn u-roiu. Kitat kəsotɨtunən məmə okotəhrol
nulan motol pɨsɨn nian Kristo otɨtəlɨg-pa. Məto kitat kotɨtun məmə nian
otɨtəlɨg-pa,§ kitat okotahmen lan,* məto-inu e nian əh, okotəplan əsas məmə
in tol nəhlan.†
3 Kən etəmim itəm tatagɨle məmə otahmen e Kristo, in tətaruətuəh rəkɨs‡ in
atɨp nolən mɨn rəhan,§ məto-inu Kristo in mɨn in tətuatɨp wɨr agɨn.
4 Etəmim itəm tatol nolən rat, in tatətgəhl mɨn lou rəha Uhgɨn, məto-inu
nəghatən u nolən rat, nɨpətɨn u, nətgəhlən lou rəha Uhgɨn.
5 Kən itəmat nəkotɨtun məmə Kristo təmuwa məmə otos-irəkɨs rəhatat nolən
rat mɨn,* məto-inu nolən rat tɨkə lan.†
6 Tol nəhlan, okəmə kitat koatəper-ipən lan, tol-pən okol kəsotəkəikeən e
nolən rat mɨn. Məto netəm mɨn un itəm koatəkəike əh e nolən rat mɨn, tol-pən
kotəruru agɨn-əh in, məsotəplanən in.‡
7 Nɨsualkələh, sotətəlɨg-inən suah kit teiuə-in itəmat o nat u. Etəm tatol nat
ətuatɨp, nɨpətɨn u məmə in etəm ətuatɨp, tahmen əm e Kristo in etəm ətuatɨp.
8 Məto etəmim itəm tatəkəike əh e nolən rat mɨn, tatəgətun məmə in rəha
Setan u, etəm təmatol nolən rat e nətuounən.§ Məto Nəti Uhgɨn təmuwa o
nərəkɨnən wək mɨn əh rəha Setan.*
9 Netəm mɨn u itəm kəmotaiir wi mɨn motuwa nenəti Uhgɨn mɨn,† ilat okol
kəsotəkəikeən e nolən rat,‡ məto-inu ilat koatos niamɨtə rəha Uhgɨn. Kən o nat
u, okol ilat kəsotəkəikeən e nolən rat, məto-inu ilat nenəti Uhgɨn mɨn.§
10 Tol mə, kotɨtun nənən məmə pah mɨn u nenəti Uhgɨn,* kənu pah mɨn u
nenəti Setan.† Etəmim u itəm təsol ətuatɨpən, kən in məsolkeikeən pian kit,‡
in sənəmə nəti Uhgɨn kit.

Kitat kotəike motolkeike kitat mɨn

11 Nəghatən u inu, nəmotəto e nətuounən e namnusən təwɨr,§ məmə kitat
okotəike motolkeike itat mɨn.*
12 Sotolən tɨkɨri Ken, itəm in etəmim rəha Setan kən tohamnu pian.† ?Kən
təmohamnu pian o naka? Təmohamnu məto-inun rəhan nolən mɨn tərat
kənu rəha pian, nolən mɨn in tətuatɨp.‡
13 Piak mɨn, narmɨtəmat təsiwɨg pɨkən okəmə netəmim rəha nətueintən u
koatetəhau itəmat.§
14 Okəmə kitat kotolkeike piatat mɨn, tatəgətun məmə kitat kɨnotaprəkɨs-in
rəkɨs nɨmɨsən, mɨnotegu-pən e nəmegəhən.* Məto etəm un nolkeikeən tɨkə lan,
in tətatɨg əh e nɨmɨsən.†
15 Etəmim un itəm tatetəhau pian‡ in tahmen e etəm tatohamnu itəm,§ kən
itəmat nəkotɨtun məmə iohamnu itəm, in təsosən nəmegəhən lilɨn.*

---

§ **3:2:** Kol 3:4; 1 Jon 2:28 * **3:2:** Rom 8:29; 2 Pita 1:4 † **3:2:** Jon 17:24; 2 Kor 3:18 ‡ **3:3:** Tətaruətuəh, nɨpətɨn u, titafəl rəkɨs. § **3:3:** 2 Kor 7:1; 1 Jon 1:7; 2 Pita 3:13,14 * **3:5:** 1 Jon 3:8 † **3:5:** 2 Kor 5:21 ‡ **3:6:** 1 Jon 3:9; 2:4; 5:18; 3 Jon 1:11 § **3:8:** Jon 8:44 * **3:8:** Hip 2:14 † **3:9:** Jon 1:13 ‡ **3:9:** 1 Jon 5:18 § **3:9:** Nɨkuti nat tatəwiə noe-in atɨpən noan. E suatɨp kitiəh əm, Uhgɨn tatələhəu-pən rəhan niamɨtə e suah kit, kən in tatəwiə tahmen e nɨkuti nat itəm kəməfe e nəmegəhən rəha etəmim un, kən matoe in noan e nolən mɨn rəha Uhgɨn. Tol nəhlan, netəmim mɨn u itəm kəmotaiir wi mɨn motuwa nenəti Uhgɨn mɨn, ilat kəsotəkəikeən e nolən rat. * **3:10:** 1 Jon 3:1,2; Jon 1:12 † **3:10:** 1 Jon 3:8 ‡ **3:10:** 1 Jon 2:9; 4:8 § **3:11:** 1 Jon 2:7 * **3:11:** Jon 13:34-35; 15:12; 1 Jon 4:7,11,21; 2 Jon 1:5 † **3:12:** Jen 4:8 ‡ **3:12:** Prov 29:10 § **3:13:** Jon 15:18,19; 17:14 * **3:14:** Jon 5:24 † **3:14:** 1 Jon 2:9 ‡ **3:15:** 1 Jon 2:9 § **3:15:** Mat 5:21,22; Jon 8:44 * **3:15:** Kal 5:20,21

16 O nat u kitat kotɨtun wɨr məmə nolkeikeən in tol nulan, məto-inun Iesu
təmos-ipa rəhan nəmegəhən otat.† Kən e nolən kitiəh əm, təwɨr mə kitat mɨn
kotos-ipən nəmegəhən rəhatat o piatat mɨn.‡
17 ?Okəmə suah kit rəhan natɨmnat tepət kən pian kit rəhan nat kit tɨkə, məto
in təsasəkitunən pian,§ məsolən nat agɨn lan, nolkeikeən rəha Uhgɨn otəhrol
nulan matɨg e suah u?*
18 Nenətɨk mɨn, pəs kitat kəsotənən nolkeikeən e nohlɨtat əm, məto okotol əp
nolkeikeən pahrien e nolən mɨn rəhatat.†
19-20 Okəmə kotol nəhlan, kən nat əpnapɨn okəmə kotəto-pən e nɨkitat məmə
okotos nalpɨnən, məto kitat okotɨtun məmə kotatɨg e nɨpahrienən, kən mem
məha-məha nɨkitat e nɨganəmtɨn. Məto-inu Uhgɨn in ilɨs maprəkɨs-in nɨkitat,
kən in tɨtun natɨmnat rafin.
21 Piak mɨn, okəmə kotəto-pən e nɨkitat məmə okəsotosən nalpɨnən, kitat
okəsotagɨnən e nɨganəmtɨ Uhgɨn,‡
22 kən motos natɨmnat rafin ron itəm koatətapəhin-pən,§ məto-inu kitat
koatol nəwian* kən moatol nolən itəm in tolkeike.†
23 Kənu nəghatən u rəhan tatən məmə kotəkəike motahatətə e Nətɨn,‡ Iesu
Kristo,§ kən motolkeike kitat mɨn, tahmen məmə inu in təmən mihin kəm
itat.*
24 Netəm mɨn u itəm koatol nəwian,† ilat koatəper-ipən lan,‡ kən in tatəper-
ipən elat. Kən kitat kotɨtun məmə in tətatɨg e nɨkitat, məto-inun Narmɨn Rəha
Uhgɨn itəm in təmos-ipa, in tatəgətun kəm kitat.§

4

Onakakil mehm mətɨg narmɨn mɨn

1 Nɨkik mɨn, okəmə etəmim kit tatən məmə Narmɨn Rəha Uhgɨn tətatɨg lan,
matol in tatən-iarəp rəhan nəghatən, kən təwɨr pɨk məmə onəkotehm wɨr
motakil mətɨg məmə narmɨn əh tətatɨg lan, in rəha Uhgɨn pahrien, o sənəmə
rəha Uhgɨn.* Kitat okotəkəike motəplan wɨr məto-inun ien eiueiuə mɨn tepət
kɨnotiet rəkɨs moatəghat e nətueintən.†
2 O nat u, itəmat onəkotɨtun əsas məmə in Narmɨn Rəha Uhgɨn itəm tətatɨg e
etəmim kit, inun, Narmɨn itəm tatən-iarəp məmə Iesu in Kristo itəm Uhgɨn
təmən məmə otahl-ipa, kən in təmuwa e nɨpətɨn,‡ narmɨn əh in Narmɨn ətuatɨp
rəha Uhgɨn.§
3 Məto etəmim kit itəm təsən-iarəpən məmə Iesu in Kristo itəm Uhgɨn təmən
məmə otahl-ipa, narmɨn rəha etəmim əh, sənəmə rəha Uhgɨn. Inəh, in narmɨn
rəha tɨkɨmɨr rəha Kristo,*† itəm nɨnəmotəto rəkɨs məmə in otəpanuwa, kən
roiu tɨnətatɨg rəkɨs e nətueintən.‡
4 Nɨsualkələh, itəmat netəmim rəha Uhgɨn mɨn, kən nəmotəhg-irəkɨs ien
eiueiuə mɨn əh,§ məto-inu Narmɨn itəm tətatɨg e nɨkitəmat in taprəkɨs-in
narmɨn itəm tətatɨg e nətueintən u.*

---

† **3:16:** Jon 10:11 ‡ **3:16:** Jon 15:13; 1 Tes 2:8 § **3:17:** Dut 15:7,8; Jem 2:15,16 * **3:17:** 1 Jon 4:20
† **3:18:** Esik 33:31; Rom 12:9 ‡ **3:21:** Efes 3:12; 1 Jon 5:14 § **3:22:** Mat 7:7 * **3:22:** Jon 14:15
† **3:22:** Hip 13:21 ‡ **3:23:** Jon 6:29 § **3:23:** Jon 1:12; 3:18; 20:31 * **3:23:** Jon 13:34 † **3:24:** 1 Jon 2:3 ‡ **3:24:** 1 Jon 2:6; 4:15 § **3:24:** 1 Jon 4:13 * **4:1:** Jer 29:8 † **4:1:** Mat 7:15; 1 Jon 2:18
‡ **4:2:** Jon 1:14; 1 Jon 2:23 § **4:2:** 1 Kor 12:3 * **4:3:** 1 Jon 2:22; 2 Jon 1:7 † **4:3:** E Inglis, katən əm 'antichrist,' kən nɨpətɨn u məmə in tɨkɨmɨr rəha Kristo. ‡ **4:3:** 1 Jon 2:18 § **4:4:** Jon 16:33 * **4:4:** 2 King 6:16; Rom 8:31

5 Ilat netəm rəha nətueintən,† tol nəhlan, nəghatən min rəhalat koatən,
in rəha nətueintən əm, kən netəm koatətəlig-in ilat, ilat min netəm rəha
nətueintən u.
6 Məto itimat nenəti Uhgin min. Tol nəhlan, netəmim itəm kotitun Uhgin,
ilat kotətəlig-in itimat. Məto netəmim itəm ilat sənəmə nenəti Uhgin min,
ilat kəsotətəlig-inən itimat.‡ O nat u, kitat okotitun əsas Narmin itəm tatən
pahrien,§ ne narmin itəm tateiuə.*

Nolkeikeən rəha Uhgin ne rəhatat

7 Nikik min, pəs kitat kotolkeike kitat min,† məto-inu nolkeikeən in tatisi-
pən o Uhgin, kən etəm tatol nolkeikeən, in təmaiir wi min muwa nəti Uhgin
kit,‡ kən titun Uhgin.§
8 Məto etəm u, rəhan nolkeikeən tikə, in təruru Uhgin, məto-inu Uhgin, in
nəukəti nolkeikeən.
9 Uhgin təmol əp rəhan nolkeikeən kəm kitat nulan, məmə in təmahl-ipa
Nətin noan kitiəh əm,* tuwa e nətueintən, məmə kitat okotos nəmegəhən ron.†
10 Nat u in nolkeikeən pahrien, sənəmə kitat kəmotolkeike Uhgin, məto
in təmolkeike kitat.‡ Uhgin təmahl-ipa Nətin tuwa, kən in təmol sakrifais
atip e rəhan nəmegəhən o rəhatat nolən rat min, məmə nemə̇ha otəsol minən
Uhgin.§
11 Piak min, Uhgin təmolkeike pik kitat nulan,* kən tol nəhlan, kitat min
okotəkəike motol mihin nolkeikeən əh kəm itat min.†
12 Suah kit təsehmən Uhgin nian kit ne.‡ Məto okəmə kitat kotolkeike
itat min, kən Uhgin tatəper-ipən e nikitat, kən nolkeikeən rəhan tinatoe-in
nolkeikeən e nikitat.§
13 Kitat kotitun* məmə kitat kotəper-ipən lan, kən in tətatig etat, məto-inun
tinos-ipa rəkis rəhan Narmin kəm kitat.†
14 Kənu itimat emotəplan rəkis kənu moatən-iarəp‡ məmə Tata Uhgin in
təmahl-ipa Nətin məmə in Iosmegəh rəha nətueintən.§
15 Etəmim itəm tatən-iarəp məmə Iesu in Nəti Uhgin, kən Uhgin tətatig lan,
kən in min tətatig-pən e Uhgin.*
16 Kən tol nəhlan, kitat kotitun nolkeikeən rəha Uhgin kəm kitat, kən
motagile lan.
Uhgin in nolkeikeən.† Etəm tətatig e nolkeikeən, tətatig-pən e Uhgin, kən
Uhgin min tətatig lan.‡
17 Nian kotatig nəhlan e Uhgin, kən nolkeikeən rəhan tinatoe-in nolkeikeən
e nikitat,§ məmə kitat kəsotəginən* e nian Uhgin otətakil itəm, məto-inu e
nətueintən u rəhatat nolən tahmen e Kristo.
18 Etəm u tərioah e nolkeikeən, okol təsəginən Uhgin. Məto nolkeikeən
pahrien u, itəm tinatoe rəkis e nikitat, tatəhg-irəkis nəginən,† məto-inu
nətəligən rəha nosən nalpinən tatol kitat koatəgin, kən nat u tatəgətun məmə
rəhan nolkeikeən təsoe-inən əh e nikitat.
19 Kitat kotolkeike itat min məto-inun Uhgin təmaupən molkeike itat.

---

† **4:5:** Jon 15:19; 17:14,16 ‡ **4:6:** Jon 8:47 § **4:6:** Jon 14:17 * **4:6:** Mak 13:5 † **4:7:** 1 Jon 3:11 ‡ **4:7:** Jon 1:15 § **4:7:** 1 Jon 2:4 * **4:9:** Jon 1:18 † **4:9:** Jon 3:16,17; 1 Jon 5:11 ‡ **4:10:** Rom 5:8,10 § **4:10:** Rom 3:25 * **4:11:** Jon 3:16 † **4:11:** Jon 15:12; 1 Jon 3:11 ‡ **4:12:** Jon 1:18 § **4:12:** 1 Jon 4:17; 2:5 * **4:13:** 1 Jon 2:3 † **4:13:** 1 Jon 3:24 ‡ **4:14:** Jon 15:27 § **4:14:** Luk 2:11; Jon 3:17 * **4:15:** 1 Jon 3:24 † **4:16:** 1 Jon 4:8 ‡ **4:16:** 1 Jon 3:24 § **4:17:** 1 Jon 4:12; 2:5 * **4:17:** Efes 3:12 † **4:18:** Rom 8:15

20 Məto okəmə suah kit təmə, “Io ekolkeike Uhgɨn,” məto tatetəhau əh pian,‡
in ieiuə.§ Məto-inu etəm təsolkeikeən pian u in tatehm e nɨganəmtɨn,* okol
təsolkeikeən Uhgɨn, itəm in təsehmən.†
21 Kən in təmos-ipa rəhan nəghatən kəm itat məmə etəmim pah tolkeike
Uhgɨn in otəkəike molkeike mɨn pian.‡

5

Kitat koatol win məto-inu kitat koatahatətə e Iesu

1 Etəmim itəm tətahatətə* e Iesu məmə in Kristo itəm Uhgɨn təmən məmə
otahl-ipa, suah u inu, in nəti Uhgɨn,† kən etəmim itəm in tolkeike tata kit, in
tolkeike mɨn nenətɨn mɨn.‡
2 Kən kitat kotɨtun məmə okəmə kotolkeike Uhgɨn kənu moatol nəwian,§ kənu
okotolkeike mɨn nenətɨn mɨn.*
3 Məto-inu okəmə kotolkeike Uhgɨn, nɨpətɨn un, okotol noan,† kən rəhan
nəghatən otahmen e katipa itəm taluk-aluk əm.‡
4 Netəm kotaiir e Uhgɨn,§ ilat koatol win e nolən mɨn rəha nətueintən. Kənu
nahatətəən rəhatat in tatos-ipa nəsanənən o nolə win e nolən mɨn rəha
nətueintən.
5 ?Pah mɨn un ilat koatətul əskasɨk motol win e nəluagɨnən rəha nətueintən u?
Ilat əm un, netəm kotatahatətə məmə Iesu in Nəti Uhgɨn.

Iaruəsan kɨsɨl kətəhalol əp
Iesu Kristo kəm kitat

6 Iesu Kristo, in etəm u itəm təmuwa, kən nəhau ne nɨtan* kətioal əp in kəm
itat. Sənəmə nəhau əm itəm tatol əp in, məto nəhau ne nɨtan.
7 Narmɨn Rəha Uhgɨn in tətaruəsan nəghatən mil u rəha nəhau ne nɨta,
matən-iarəp məto-inu Narmɨn Rəha Uhgɨn in nɨpahrienən.†
8 Kən nuəfɨmɨnən kɨsɨl kətəhalaruəsan iləhal mɨn. Iləhal un, Narmɨn Rəha
Uhgɨn, ne nəhau, ne nɨta. Kən iləhal u, kətəhalegəhan-in mətəhalol əp
nəghatən rəhaləhal mɨn.
9 Nian mɨn, kitat koatəto nəghatən mɨn itəm netəmim koatən-iarəp, mota-
hatətə elat.‡ Məto nian Uhgɨn tatən-iarəp nat kit, in iahgin taprəkɨs, kən kitat
okotɨtun nahatətəən təhmɨn mɨn e rəhan nəghatən, məto-inu in Uhgɨn,§ kən
in tatətul-arəp o Nətɨn.
10 Etəmim itəm tətahatətə e Nəti Uhgɨn, in tatən nɨpahrienən e nɨkin o
nəghatən rəha Uhgɨn. Məto etəmim itəm təsahatətəən e nəghatən u rəha
Uhgɨn, tahmen əm məmə in tatən məmə Uhgɨn in ieiueiuə əm,* məto-inu
Uhgɨn təmətul-arəp o Nətɨn, mən-iarəp kəm in, məto in təsənən nɨpahrienən
lan.
11 Kənu nəghatən itəm Uhgɨn təmən-iarəp o Nətɨn, in tol nulan. Uhgɨn təmos-
ipən nəmegəhən lilɨn† kəm itat, kənu nəmegəhən u, katos o Nətɨn.‡
12 Etəm tatos Nətɨn, in tatos nəmegəhən. Məto etəm təsosən Nəti Uhgɨn, in
təsosən nəmegəhən.§

Namnun nəghatən

‡ **4:20:** 1 Jon 2:9 § **4:20:** 1 Jon 1:6; 2:4 * **4:20:** 1 Jon 3:17 † **4:20:** 1 Jon 4:12; Jon 1:18 ‡ **4:21:** 1 Jon 2:7,9 * **5:1:** Jon 3:15 † **5:1:** Jon 1:13; 1 Jon 2:22; 1 Jon 2:23 ‡ **5:1:** 1 Jon 2:23 § **5:2:** 1 Jon 2:3 * **5:2:** 1 Jon 3:14 † **5:3:** Jon 14:15 ‡ **5:3:** Mat 11:30 § **5:4:** Jon 1:13 * **5:6:** Jon 19:34,35 † **5:7:** Jon 14:17 ‡ **5:9:** Jon 5:33,34 § **5:9:** Mat 3:16,17; Jon 5:32,37; 8:17,18 * **5:10:** Jon 3:33; 1 Jon 1:10 † **5:11:** Mat 25:46 ‡ **5:11:** Jon 1:4 § **5:12:** Jon 3:15,16,36

13 Iatəte nəghatən min u kəm itəmat netəm kotahatətə e Nəti Uhgin, məmə
onəkotitun məmə itəmat nakotos nəmegəhən lilin.*
14 Pəs kəsotəginən,† məto kotəskasik o nətapəh-inən nat kit e niganəmti
Uhgin, məto-inu kotitun məmə nəghatən u inu, tatem əskasik itat. Nian
okotətapəh-in nat kit kəm in itəm təwir e rəhan nətəligən, kən in otəto rəhatat
nəfakən.‡
15 Kən okəmə kotitun məmə in otəto itat, kən nat naka okoteasiə-in-pən, kən
kinotitun rəkis məmə okotos.§
16 Okəmə kotehm piatat kit tatol nolən rat, məto sənəmə nolən rat itəm titun
nit-ipənən e nimisən, ik onakəfak ron, kən Uhgin otos-ipən nəmegəhən kəm
suah u.* Məto nolən rat kit əh-ikin itəm tatit-ipən itəm e nimisən,† kən io
esənən məmə onəkotəfak o netəm min itəm koatol nolən əh.‡§
17 Nolən rat min rafin un, in təfagə rat,* kən məto təfagə rat min əh-ikin itəm
kəsotit-ipənən itəm e nimisən.†
18 Kitat kotitun məmə etəm tətaiir e Uhgin‡ təsəkəikeən e təfagə rat, məto-inu
Nəti Uhgin tatəmik ətain wir in, kən etəm rat u Setan, təruru nekən.§
19 Kitat kotitun məmə kitat nenəti Uhgin min,* məto netəmim rəha
nətueintən rafin, ilat u kotatig e nelmi Setan.†
20 Kitat kotitun min məmə Nəti Uhgin təmuwa kən mos-ipa nenatigən kəm
itat,‡ məmə kitat okotitun in, u in nipahrienən.§ Kənu kitat koatətul-pən e
Uhgin u in nipahrienən, məto-inu kitat koatətul-pən e Nətin Iesu Kristo. In
un, in Uhgin pahrien, kən in nəukəti nəmegəhən lilin.*
21 Nenətik min, otagim rəkis o natimnat min itəm okotos nəme Uhgin e
nikitəmat.†‡

---

* **5:13:** 1 Jon 5:11 † **5:14:** Efes 3:12; 1 Jon 3:21 ‡ **5:14:** Mat 7:7 § **5:15:** 1 King 3:12 * **5:16:** Jem 5:15 † **5:16:** Hip 6:4-6; 10:26 ‡ **5:16:** Jer 7:16; 14:11 § **5:16:** E ves u, ne ves 17, Jon tatəghat-in təfagə rat itəm tatit-ipən itəm e nimisən. Jon tatəghat-in təfagə rat itəm kətəuhlin məntaatəm o Kristo ne netəhauən rəhan netəmim. Nolən rat min əh, tatəgətun məmə netəm koatol ilat kəsotosən nəmegəhən lilin, kənu məsin min u məmə narmilat tinimis. Nat u inu, Jon tatən əhag-əhag kəm itat e 1 Jon 5:12 ne 1 Jon 3:14.

E Mat 12:31-32 tatəghat-in təfagə rat u, nən ratən Narmin Rəha Uhgin. * **5:17:** 1 Jon 3:4 † **5:17:** 1 Jon 5:16; 1 Jon 2:1 ‡ **5:18:** Jon 1:13 § **5:18:** Jon 14:30 * **5:19:** 1 Jon 4:6 † **5:19:** Jon 12:31; 14:30; 17:15 ‡ **5:20:** Luk 24:45 § **5:20:** Jon 17:3 * **5:20:** 1 Jon 5:11 † **5:21:** 1 Kor 10:14; 1 Tes 1:9 ‡ **5:21:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, "onakagim o narmi nat min," məto Jon tatəghat-in təfagə rat, məmə in tahmen e narmi nat, məto okəmə kotolkeike rəhatat təfagə rat min taprəkis-in Uhgin, kən təfagə rat in tatos nəme Uhgin e nikitat.

2 Jon
Naoa itəm tatol kəiu lan itəm Jon təməte
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u 2 Jon

?Pah təməte naoa u? Aposol Jon təməte naoa u.

?Təməte tatuwɨn kəm pah? Təməte tatuwɨn kəm pətan kit rəha niməfak. Məto okəm-naka nəghatən u "pətan," nɨpətɨn təmə niməfak kit. Kən "nenətɨn mɨn," ilat netəmim rəha niməfak. Jon təməte nəghatən mɨn əh, tahmen e nəghatən kit tatəhluaig. Təsolkeikeən məmə otən-iarəp nərgɨn məto-inu, kol mətan netəmim neen kotol nolən rat elat.

? Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? E nian əh, iəgətun mɨn tepət kotaliwək e ikɨn pɨsɨn pɨsɨn mɨn. Netəmim itəm kəmotəto nəghatən rəhalat kɨnotos-ipən nagwənən kəm ilat. Kən motos-ipən ikɨn mɨn rəha napɨlən, kən motasitu elat. Məto iəgətun eiuə mɨn koatuwɨn əpnapɨn mɨn o niuw-rəkɨsən netəmim rəha niməfak məmə okotapəs nəghatən pahrien.

?Təməte naoa u o naka? Nian iəgətun eiuə mɨn kotuwa, Jon təmə netəmim itəm kotahatətə e nəghatən pahrien rəha Uhgɨn, okotəkəike kapəs iəgətun eiuə mɨn əh, kən motapəs nolən ne nəgətunən rəhalat, kən məsotasituən elat. Məto Jon tolkeike məmə netəmim rəha niməfak okotəkəike kolkeike netəmim rəha niməfak. Inu nalpəkauən rəha Uhgɨn.

Nətuounən

1 Naoa u rəha elta tatuwɨn kəm pətan Uhgɨn təmɨtəpun* ne nenətɨn mɨn. Nɨpahrienən məmə iakolkeike pɨk itəmat. Məto sənəmə io pɨsɨn əm iakolkeike itəmat, məto netəm mɨn un rafɨn itəm kotɨtun mɨn nɨpahrienən,† kotolkeike itəmat.
2 Kən ekotolkeike itəmat, məto-inun o nɨpahrienən itəm tətatɨg e nɨkitat‡ kən otatɨg lilɨn e nɨkitat.
3 Pəs Tata Uhgɨn ne Nətɨn Iesu Kristo okuawte-in rəhalau nəwɨrən, ne nasəkitunən, ne nəmənlinuən kəm kitat e nɨpahrienən ne nolkeikeən.

Kitat okotətəu-pən nəghatən pahrien mɨn

4 Nɨkik təmagien asol nian eməplan nenətɨm mɨn neen kotaliwək e suatɨp rəha nɨpahrienən,§ tahmen əm məmə inun, Tata Uhgɨn təmən mihin kəm kitat məmə kotəkəike kol.
5 Kən roiu əh, wɨnɨk, io esəteən nəghatən wi kit kəm itəmat, məto itəm əm un kɨnotəto rəkɨs e nətuounən.* Kən iakatətapəh məmə okotol əm nolkeikeən kəm kitat mɨn.
6 Kən nolkeikeən u, nɨpətɨn u nolən nəwia Uhgɨn. Kən in tatən məmə kitat okotəike motətəp suatɨp rəha nolkeikeən, tahmen əm məmə inun nəmotəto e nətuounən.
7 Məto-inu iəgətun eiuə mɨn tepət koatan e nətueintən.† Ilat kəsotahatətəən məmə Iesu in Kristo itəm Uhgɨn təmən məmə otahl-ipa,‡ in təmuwa etəmim pahrien, e nɨpətɨn pahrien.§ Etəm tol nəhlan in ieiuə kən in tɨkɨmɨr rəha Kristo.*
8 Tol nəhlan, oatəto itəmat məmə okəsətatɨpən nətouən rəhatəmat, pəs itəmat onəkotos nətouən rafɨn lan, məto-inun itɨmat emotol pɨk wək etəmat.†

---

* **1:1:** 1 Pita 5:13 † **1:1:** Jon 8:32 ‡ **1:2:** Jon 14:17 § **1:4:** 3 Jon 1:3,4 * **1:5:** 1 Jon 2:7 † **1:7:** 1 Jon 4:1 ‡ **1:7:** 1 Jon 2:22; 4:2,3 § **1:7:** Jon 1:14 * **1:7:** 1 Jon 2:18 † **1:8:** 1 Kor 3:8; Hip 10:35,36; 11:26

9 Okəmə etəm tatətu-pən atɨp əm nəgətunən kit rəhan e nəgətunən rəha
Kristo, kən məsatəkəikeən e nəgətunən rəha Kristo,‡ nolən rəhan tatəgətun
məmə Uhgɨn təsatɨgən e nɨkin. Məto etəmim pah itəm tatəper-ipən əskasɨk e
nəgətunən rəha Kristo, in tatos Tata Uhgɨn ne Nətɨn ilau kərən e nɨkin.§
10 Okəmə suah kit tuwa ron ik, kən məsənən nəgətunən ətuatɨp rəha Kristo,
asitən in muwɨn imam ikɨn, məsənən "təwɨr" kəm in.*
11 Məto-inu etəm tatən "təwɨr" kəm in, tətasitu lan matol suatɨp o rəhan
nəgətunən rat.†

Namnun nəghatən

12 Iatos nəghatən tepət məmə ekəte kəm itəmat, məto esolkeikeən məmə
ekəte e mapepe ne pen. Məto nɨkik tatəht pɨk mə ekuwa mətag itəmat kən
məghat ətuatɨp kəm itəmat e nɨganəmtɨtəmat, pəs nagienən rəhatat otərioah.‡
13 Nenətɨ piam§ itəm Uhgɨn təmɨtəpun, ilat koatən təwɨr kəm ik.

‡ **1:9:** Jon 8:31 § **1:9:** 1 Jon 2:23 * **1:10:** Rom 16:17 † **1:11:** 1 Tim 5:22 ‡ **1:12:** Jon 3:29
§ **1:13:** Pia pətan əh in niməfak kit mɨn, Jon in tətatɨg ikɨn əh. Kən nenətɨ pian u, ilat nɨmanin rəha niməfak əh.

3 Jon
Naoa itəm tatol kɨsɨl lan itəm Jon təmətе
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u 3 Jon

?Pah təmətе naoa u? Aposol Jon təmətе naoa u.
?Təmətе tatuwɨn kəm pah? Təmətе tatuwɨn kəm Kaius u in etəm-iasol kit rəha niməfak, kən in tɨtun Jon.
? Nəmegəhən tahro nulan nian təmətе? E nian əh, iəgətun mɨn rəha niməfak koatuwɨn ikɨn pɨsɨn pɨsɨn mɨn, kən moatəgətun. Netəmim itəm koatəto rəhalat nəgətunən koatos-ipən nagwənən kəm ilat, kən moatos-ipən ikɨn rəha napɨlən, kən motasitu elat.
?Təmətе naoa u o naka? Kaius, in etəmim kit itəm tətasitu e iəgətun mɨn itəm kotaliwək ikɨn pɨsɨn pɨsɨn mɨn. Jon təmətо namnusən kit e nolən təwɨr rəha Kaius, kən Jon təmətе naoa u məmə otɨləs-ipər nətəlɨgən rəhan.

Nətuounən nəghatən

1 Kaeas, ik piak keike kit. Io, elta* rəha niməfak, iatəte naoa u kəm ik. Nɨpahrienən u, məmə io ekolkeike pɨk ik.†
2 Piak keike, io enɨtun rəkɨs məmə rəham nəmegəhən e nɨganəmtɨ Uhgɨn in təwɨr əm, kən iatəfak məmə onəsɨmɨsən mətatɨg wɨr əm, kən natɨgən rafin rəham otəwɨr.
3 Nɨkik təmagien nian emətо piatat mɨn neen kəmotuwa moatən rəham nətul əskasɨkən o nɨpahrienən ne nəkəikeən rəham o naliwəkən e nɨpahrienən.‡
4 Nian iatəto məmə nenətɨk mɨn kotaliwək e nɨpahrienən, kən nɨkik tətagien pɨk mərioah taprəkɨs-in natɨmnat mɨn rafin.

Kaias təmol wək təwɨr

5 Piak ruən, ik natətul əskasɨk o nat naka itəm ik natol kəm piatat mɨn itəm koatɨmnə, nat əpnapɨn məmə ilat netəm ik pɨsɨn.§
6 Ilat kəmotamnus rəham nolkeikeən əpəh e niməfak u ikɨn-u. Ik nəmol-wɨr kəm ilat, masitu elat. Kən nian okoatuwɨn e rəhalat suatɨp, təwɨr məmə onakasitu elat* e nolən itəm Uhgɨn tolkeike mihin,
7 məto-inu ilat koataliwək o nən-iarəpən nəghatən rəha Iesu Kristo, kən məsotosən nasituən kit o netəm kəsotəfakən.
8 Tol nəhlan, kən kitat u, okotəkəike motasitu e netəm kotol nəhlan, məmə kitat okotos nelmɨtat mɨn kitiəh o nən-iarəpən nɨpahrienən.

Tiotrefes ne Temitrias

9 Emətе naoa kit kəm niməfak rəham, məto Tiotrefes, in tolkeike pɨk məmə otɨləs-ipər atɨp in, məmə in etəm-iasol kit, kən in təsətəlɨg-inən itɨmat.
10 Okəmə io ekɨmnə, kən io oekamnus ətuatɨp natɨmnat mɨn neen itəm in tatol, ne nən anionən nɨkalɨtɨmat itəm in tatən. In sənəmə təsitən əm piatat mɨn muwɨn iman ikɨn, məto tatən-iəhau mɨn netəm mɨn un itəm kotolkeike məmə okotit piatat mɨn motuwɨn iməlat ikɨn, kən mətahl-iarəp ilat e niməfak.
11 Piak ruən, sosən o nolən rat rəha netəmim, tərəkɨn ik. Os əm o etəmim itəm rəhan nolən təwɨr. Ətəlɨg-in-tu məmə netəm mɨn u itəm koatol təwɨr,

* **1:1:** 2 Jon 1:1 † **1:1:** Inu naoa rəha aposol Jon, məto in təsən-iarəpən in, məto təmatəhluaig-in in, tahmen-pən əm e nolən kitiəh əm itəm in təmol e Namnusən Təwɨr itəm Jon Təmətе. ‡ **1:3:** 2 Jon 1:4
§ **1:5:** Rom 12:13; Hip 13:2 * **1:6:** 1 Kor 16:11; 2 Kor 1:16

tatəgətun məmə ilat nenəti Uhgin min,[†] məto netəm min un itəm koatol tərat,
tatəgətun məmə ilat kotəruru Uhgin.
12 Məto netəmim rafin koatənuwi Temetrius.[‡] Kən rəhan nolən min u nian
rafin kotəgətun min məmə tatətəu-pən nəghatən pahrien. Kən itimat min
ekoatən-iarəp kəm netəmim məmə in etəm wir, kən nəkotitun məmə itimat
ioatən nipahrienən.[§]

Namnun nəghatən

13 Iatos nəghatən tepət məmə oekəte mən-ipinə kəm ik, məto esolkeikeən
məmə oekəte e pen,
14 məto-inu nikik tatəht pik məmə otəsuwəhən ekəplan ik, kən kilau kuəghat
ətuatip kəm kilau min.
15 Iatəfak məmə pəs Uhgin otasitu lam e nəməlinuən.[*]
Ik min neen koatən-ipinə "təwir" kəm ik. Kən onakən-ipən "təwir"
rəhatimat kəm piatat min neen ikin-un.

---

† **1:11:** 1 Jon 2:29 ‡ **1:12:** 1 Tim 3:7 § **1:12:** Jon 19:35; 21:24 * **1:15:** Rom 1:7; Efes 6:23

Jut
Naoa itəm Jut təmətе
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u Jut

?Pah təmətе naoa u? Jut təmətе naoa u. In pia Jemes ne Iesu.

?Təmətе tatuwɨn kəm pah? Kitat kotəruru ətuatɨp məmə Jut təmətе naoa u tatuwɨn kəm pah. Okəm-naka təmətе tatuwɨn kəm netəm Isrel itəm kotən nɨpahrienən e Iesu Kristo.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təmətе? E nian əh, iəgətun eiuə mɨn neen kəmotuwɨn motaliwək ikɨn pɨsɨn pɨsɨn mɨn, moatəgətun netəmim. Məto ilat kəmoatəgətun rat ilat, moatən məmə təwɨr əm məmə netəmim rəha niməfak koatol nolən tərat əpnapɨn mɨn. Ilat koatən məmə təwɨr əm o nolən nəhlan, məto-inu nəwɨrən rəha Uhgɨn in iahgin, kən okol təsolən nalpɨnən kəm ilat.

? Təmətе naoa u o naka? Jut tolkeike məmə iəfak mɨn ikɨn mɨn rafin okotəto məmə nəghatən rəha iəgətun eiuə mɨn in tərat, kən in neiuəən əm. Kən tolkeike məmə niməfak otətul əskasɨk e nəghatən itəm in nɨpahrienən.

Jut təmən təwɨr kəm ilat

1 Io Jut, slef rəha Iesu Kristo, kən io pia Jemes, iatən təwɨr kəm itəmat u Uhgɨn təmaun-in itəmat. Uhgɨn Tata tolkeike pɨk itəmat, kən Iesu Kristo taskəlɨm wɨr itəmat.

2 Pəs nasəkitunən, ne nəməlinuən, ne nolkeikeən rəha Uhgɨn otər mərioah e nəmegəhən rəhatəmat.

Nolən mɨn rəha netəm kotəuhlin məntaalat e Uhgɨn (2 Pita 2:1-17)

3 Io mɨn neen, aupən, emolkeike pɨk məmə ekəte naoa u tɨmnə otəmat o nəghat-inən suatɨp itəm Uhgɨn tatos o nosmegəhən kitat. Məto roiu, iakatəto məmə ekəike mətе nəghatən u tɨmnə otəmat muəh nɨkitəmat məmə onəkotəluagɨn əskasɨk o naskəlɨmən nəghatən pahrien rəha nahatətəən rəhatat. Uhgɨn təmələhəu-pən nəghatən u e nelmɨ iəfak mɨn nian kitiəh əm, kən kol təsos-ipən mɨnən.

4 Iatən nəhlan məto-inu netəmim neen kəmotuwa anion e nɨkitəmat. Kəmətе aupən agɨn məmə ilat okotos nalpɨnən. Ilat koatəht nəwia Uhgɨn, kən motəuhlin suatɨp rəha nəwɨrən rəha Uhgɨn moatən məmə tategəhan-in nakləh-inən pətan. Kən kəmotəuhlin məntaalat e Iesu Kristo itəm in pɨsɨn əm in Kig ne Iərəmərə rəhatat.

5 Nəghatən u, nəkotɨtun rəkɨs ilat rafin, məto ekolkeike məmə ekən mau kit mɨn kəm itəmat məmə Iərəmərə təmosmegəh rəhan netəmim motiet Ijip, məto uarisɨg təmərəkɨn ilat u itəm kəsotahatətəən lan.

6 Kən otətəlɨg-in-tu nagelo mɨn itəm kəmotəmkarəpən-in nepətən rəhalat, məto kəmotapəs ikɨn ətuatɨp rəhalat. Uhgɨn təməlɨs ilat e sen itəm okol təsɨtəgɨtən nian kit, kən mahtosɨg-in ilat e napinəpən mətoarus-pa Nian Asol itəm otakil ilat lan, kən mol nalpɨnən kəm ilat.

7 Kən tahmen əm e Sotom ne Komora ne taon mɨn tɨtəlau elau. Netəmim ikɨn mɨn əh kəmotapəs nolən ətuatɨp motuwɨn e nolən rəha nakləh-inən pətan ne nolən rəha nəman koatit atɨp ilat mɨn ne nɨpɨtan koatit atɨp ilat mɨn. Kən Uhgɨn təmol nalpɨnən kəm ilat e nɨgəm itəm okol təsəpɨsən nian kit ne, məmə netəmim okotəplan noan rəha nolən rat mɨn əh.

1:1: Mat 13:55 **1:4:** Kal 2:4; 2 Pita 2:1 **1:5:** Eks 12:51; Nam 14:29-30 **1:6:** 2 Pita 2:4 **1:7:** Jen 19:1-25; 2 Pita 2:6,10

8 Nat əpnapin netəmim min əh kinotitun natimnat min əh, məto e nolən kitiəh əm, ilat koatən məmə kəmotəplan nat kit tahmen e napilaiirən itəm təmegəhan-in nolən rat min rəhalat, kən tol nəhlan kotən məmə təwir əm məmə koatol nolən tərat e nipətilat moatuwin əm nulan, kən koatapəs nərəmərəən rafin, kən koatən rat nagelo min itəm ilis pik.

9 Məto Mikael, nat əpnapin in etəm-iasol rəha nagelo min, təməsolən nəhlan nian in ne Setan kəmatuərgəhəu o nipəti Moses. Təməsəhaiən Setan məsətu-pənən nəghatən kit lan, məto təmən əm məmə, "! Pəs Iərəmərə otən rəham nalpinən!"

10 Məto netəm min əh koatən rat natimnat itəm kotəruru. Kən e nolən rəha nat megəh min, ilat koatol natimnat min itəm nipətilat tolkeike məmə otol, kən nolən əh tatərəkin ilat.

11 !Kəsi, nahməən asol otuwa olat! Ilat koatətəu-pən suatip itəm nəti Atam u Ken təmətəu-pən. Kən ilat kinotos-ipən rafin nikilat e nolən rat itəm Palam təmol aupən məto-inu in tolkeike pik məni. Kən ilat kəmotol nolən rəha Kora moatəht nəwia netəm-iasol min, kən e nolən kitiəh əm itəm Uhgin təmərəkin Korah ne rəhan min, Uhgin otərəkin ilat.

12 Nian nəkoatol lafet wir min məto-inu itəmat nakotolkeike itəmat min, kən ilat kotuwa motagwən pik əpnapin əm itəmat min ilat, nikilat təsəhtən netəmim neen, məto ilat kotahmen e nimas kit əpəh ihluə itəm tatəhluaig itəhəi itəm nego titun niləs pikənən kən məhap. Ilat netəm kəsotehmən sipsip min, məto koatun pik əm sipsip. Ilat kotahmen e mal napuə itəm nimətag təmiləs muwa, məto okol nuhuən təsəfikən. Ilat kotahmen e nig min itəm tinuwa e nian ətuatip rəhalat məmə okotoe, məto kəsotoeən, kən in tahmen əm məmə kəmotimis, kən netəmim kotiuw-pər ilat kən kotimis agin.

13 Ilat kotahmen e peau-peau min itəhəi itəm kotorasilin motəruən əpnapin əm, kən koatol-arəp nolən rat rəha naulisən e rəhalat nəmegəhən məmə netəmim rafin koatəplan. Ilat kotahmen e məhau min itəm kəmotakiəh e suatip ətuatip rəhalat. Tol nəhlan, Uhgin tətaskəlim iməlat ikin əpəh e napinəpən itəm nəghagən tikə agin ikin.

14 Suah u Inok u aupən, in noanol itəm tatol sepin lan e noanol min rəha Atam, təmən-iarəp nəghatən rəha Uhgin itəm təmos-ipən kəm in məmə, "Otəplan-tu, Iərəmərə tatuwa ilat rəhan nagelo min tepət tepət taprəkis,

15 tatuwa məmə otakil netəmim rafin, kən otən-iarəp nalpinən rəha netəm rafin min u itəm koatəht nəwian. In otol nalpinən məto-inu kəmotol nolən rat min e nolən tərat pik, kən iol təfagə min əh kəmotərakin nəghatən min itəm tərat kəm Uhgin."

16 Nian rafin, netəm min əh kəmoatəghat-əghat kəm ilat min məmə nikilat təsagienən o natimnat, kən moatən rat natimnat rafin. Ilat koatətəu-pən atip nətəligən rat e nikilat itəm ilat atip kotolkeike məmə okotol, kən motəghat ausit elat min, kən koatəghat nəghatən tətehen məmə okotol netəmim okotətəu-pən rəhalat nətəligən.

Nəghatən o nəhgaiirən elat

17 Məto rəhak min netəmim, nikitəmat tatəht nat naka aposol min rəha rəhatat Iərəmərə Iesu Kristo kəmotən aupən, məmə otuwa.

18 Kəmotən kəm itəmat məmə, "E nian itəm namnun nian tatuwa iuəhkir, netəmim itəm koatəghat ausit moatən rat natimnat rafin, ilat okotətəu-pən atip əm rəhalat nətəligən rat e nikilat itəm ilat atip kotolkeike məmə okotol."

1:9: Dan 10:13,21; 12:1; Sek 3:2; 2 Pita 2:11; Nol Əpən 12:7 **1:10:** 2 Pita 2:12 **1:11:** Jen 4:7-8; Nam 16:1-35; 2 Pita 2:15; 1 Jon 3:12 **1:12:** 2 Pita 2:13,17 **1:14:** Jen 5:18,21-24 **1:18:** 2 Pita 3:3

19 Inu netəmim itəm okotəhap itəmat. Ilat kotətəu-pən atɨp əm rəhalat
nətəlɨgən rəha nətueintən, kən Narmɨn Rəha Uhgɨn tɨkə elat.
20 Məto itəmat, rəhak mɨn netəmim, otol itəmat motəsanən e rəhatəmat
nahatətəən itəm tətuatɨp wɨr, itəm təmɨsɨ-pən o Uhgɨn. Kən otəghat kəm Uhgɨn
e Narmɨn Rəhan.
21 Kən motos nolkeikeən rəha Uhgɨn tətatɨg otəmat nian nakoatəsahgin
nasəkitunən rəha Iərəmərə Iesu Kristo məmə in otos itəmat nakotuwɨn e
nəmegəhən lilɨn.
22 Otasəkitun netəm mɨn u itəm rəhalat nətəlɨgən təsətulən ləmətai kitiəh.
23 Motəmki-rəkɨs netəm kotatɨg iuəhkɨr o nɨgəm motosmegəh ilat.
Otasəkitun neen mɨn, məto nəkotəgin pɨk nolən rat mɨn rəhalat, itəm koatol
nəmegəhən rafin rəhalat tamkɨmɨk muwɨn mek mɨn nɨməhan rəhalat.

Nəfakən o nənwiwiən Uhgɨn

24 Pəs kotənwiwi Uhgɨn itəm in tɨtun naskəlɨmən itəmat məmə okol
nəsotəmeən, kən tɨtun nolən itəmat məmə nəme təfagə rat tɨkə agɨn e
nəmegəhən rəhatəmat, nian otos itəmat nakotuwɨn e nəhag-əhagən rəha
nɨganəmtɨn, kən nɨkitəmat tagien pɨk agɨn ikɨn əh.
25 Uhgɨn kitiəh əm, kən in Iosmegəh rəhatat e Iesu Kristo rəhatat Iərəmərə.
Pəs kotən məmə nənwiwiən, ne nepətən, ne nəsanənən, ne nərəmərəən rafin
agɨn, in rəha Uhgɨn, aupən agɨn mətoarus-pa u-roiu, matuwɨn namnun tɨkə. !
Əwəh!

1:20: Kol 2:7 **1:23:** Sek 3:2; Nol Əpən 3:4 **1:25:** Rom 16:27; 2 Pita 3:18

Nol Əpən
Nol əpən natɨmnat kəm Jon
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u Nol Əpən

?Pah təmətе naoa u? Aposol Jon təmətе naoa u. In pia Jemes, kən ilau nəti Sepeti mil. In netəm tuelef kit rəha Iesu, kən Iesu tolkeike pɨk in. In təmətе naoa mɨn u: Namnusən Təwɨr itəm Jon Təmətе, 1 Jon, 2 Jon, 3 Jon, ne Nol Əpən.

?Təmətе tatuwɨn kəm pah? In təmətе naoa u tatuwɨn kəm niməfak sepɨn itəm koatatɨg e nɨtən mɨn ikɨn Esia, ne matuwɨn mɨn kəm niməfak mɨn ikɨn mɨn rafin.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təmətе? Nian u itəm təmətе naoa lan, kapman rəha Rom təmən məmə netəmim okotəkəike motəfak kəm etəm-iasol rəha kapman tahmen əm məmə in uhgɨn rəhalat. Məto netəm rəha niməfak kotəmə etəmim kitiəh əm in ilɨs agɨn, etəmim u in Iesu Kristo. In əm un, in Iərəmərə. Tol nəhlan, kapman rəha Rom tɨnatol nəratən kəm iəfak mɨn. Kəmotahl-ipən Jon tuwɨn isəu e nəptən kit u, katən məmə Patmos məmə otətatɨg in pɨsɨn əm. Uhgɨn tos-ipən napɨlaiirən wɨr agɨn kit kəm Jon məmə otəplan Iesu Kristo əpəh e nego e neai. Kən in məplan mɨn natɨmnat itəm otəpanuwa, tahmen əm məmə inu: nolən itəm Uhgɨn otol win e nəluagɨnən itəm netəmim ne Setan okotol ilat min, ne nolən rəha Uhgɨn o nakilən netəmim e namnun nian.

?Təmətе naoa u o naka? In təmətе naoa u məmə otol əp məmə Iesu Kristo in Iərəmərə, kənu məgətun rəhan nəsanənən. Kən in tolkeike məmə otən kəm iəfak mɨn məmə okotətul əskasɨk okəmə nian iəkɨs mɨn okotuwa, kənu ilat okəsotəfakən kəm etəm-iasol rəha Rom məmə in Uhgɨn. Otəsuwəhən, kənu Setan tol nəratən kəm iəfak mɨn, məto ilat okotəkəike motətul əskasɨk, kən in tolkeike məmə otɨləs-ipər nətəlɨgən rəha iəfak mɨn ne netəmim u ilat koatatɨg e nian iəkɨs mɨn nian u roiu. Nian Iesu Kristo otɨtəlɨg-pa mɨn, kən in otɨləs-ipər ilat.

Nətuounən nəghatən

1 Naoa u, in tatəghat-in natɨmnat mɨn itəm Iesu Kristo təmol əp.* Natɨmnat mɨn u, Uhgɨn təmos-ipən kəm Iesu, məmə in otəgətun kəm rəhan iolwək mɨn natɨmnat itəm otəsuwəhən təike muwa. Kristo təmahl-ipən rəhan kit nagelo tuwa, kən məgətun natɨmnat mɨn u kəm rəhan iolwək, Jon.
2 Jon təmətul-arəp o natɨmnat rafin itəm in təməplan, kən məte rəkɨs ilat e naoa u. Natɨmnat mɨn un itəm in təməplan, in nəghatən rəha Uhgɨn ne nən-iarəpən rəha Iesu Kristo.
3 Etəm un itəm tətafin-iarəp nəghatən mɨn u, itəm Uhgɨn təmos-ipa, in otatɨg e nəwɨrən pahrien. Kən netəm mɨn un itəm koatəto kən moatos e nɨkilat kən moatol, okotatɨg mɨn e nəwɨrən pahrien, məto-inu nian rəha natɨmnat mɨn u, naoa u tatəghat-in, tɨnəkuəkɨr agɨn.

Jon təmətе naoa kəm niməfak mɨn ilat sepɨn

4 Io Jon, etahl-ipən naoa u tatuwɨn kəm niməfak mɨn ilat sepɨn əpəh e nɨtən Esia.

---

* **1:1:** "Təmol əp," nɨpətɨn u, məmə tatəgətun nat kit itəm aupən, nɨpətɨn tatəhluaig. E Bislama, katən məmə, "rivilem."

Pəs Uhgiɨn u itəm tətatiɨg roiu, təmətatiɨg liliɨn, kən otəpanatiɨg liliɨn miɨn, in otawte-in rəhan nəwiɨrən ne nəməlinuən kəm itəmat. Kən pəs narmiɨn ilat sepiɨn† itəm koatatiɨg aupən e jea rəha kig, ilat miɨn okotol nulan etəmat.

5 Kən Iesu Kristo miɨn, in otawte-in miɨn nulan kəm itəmat. Kristo un təmətul-arəp əskasiɨk o niɨpahrienən, kənu inəh, in etəmim itəm in təmaupən məmegəh liliɨn e niɨmiɨsən,‡ kən in tərəmərə e kig miɨn rəha nətueintən.§

Pəs nənwiwiən tuwiɨn o Iesu Kristo u, in təmolkeike itat, kən niɨtan təmaiəh məmə otiɨkiɨs itat e nolən rəha təfagə rat.

6 In Kig rəhatat, kən təmol kitat kotatiɨg ahgin rəhan nərəmərəən, kən mol kitat kotuwa pris miɨn rəha Uhgiɨn rəhan, koatol wək rəha Tata rəhan. !Pəs nənwiwiən o rəhan nepətən ne nəsanənən tuwiɨn o Iesu Kristo, namnun tiɨkə! !Pəs in otərəmərə liliɨn! Pəs otol nəhlan. Əwəh.

7 ! Otəplan-tu! In tatuwa e mal napuə,* kən netəmim rafin okotətag-pən motəplan e niɨganəmtiɨlat ətuatiɨp, kən netəm miɨn u kəmotaru in aupən, okotəplan miɨn, kən netemim e noanol miɨn rafin e nətueintən, niɨkilat otahmə, motasək əfəməh məto-inu kəmotəplan.†

In otəkəike mol nəhlan. !Əwəh!

8 Iərəmərə Uhgiɨn tatən məmə, “Io Nəukətiɨn ne Namnun.‡ Io u etatiɨg roiu, kən emətatiɨg liliɨn, kən epanətatiɨg liliɨn miɨn, kən io un, Nahgik Tepət Piɨk Agiɨn.”

Jon təməplan Nəti Etəmim

9 Io Jon, piatəmat u, itəm kitat koatos kələh nelmiɨtat miɨn kitiəh e Iesu o nahməən, ne natiɨgən e nərəmərəən rəhan, ne nətul əskasiɨkən e nian rəha nahməən. Kəmərakin-pən io e nəptən u Patmos,§ məto-inun iatən-iarəp nəghatən miɨn un itəm Uhgiɨn tatos-ipa, kən matətul-arəp o Iesu. 10 In Nian rəha Iərəmərə rəhatat,* kən emərioah e Narmiɨn Rəha Uhgiɨn, kən rəhan nəsanənən təmol kəm io, kən ekəto nəwian asol kit e məntaak, tahmen əm e təwi,

11 kən nəwian u tatən məmə, “Əte rəkiɨs e naoa natiɨmnat miɨn rafin itəm natəplan kən mahl-ipən kəm niməfak sepiɨn. Ilat koatuwiɨn kəm Efesas, kən Siɨmana, kən Pekamam, kən Tuatira, ne Satis, ne Filatelfia, ne Laotisia.”

12 Kən əmun, ekeirair məmə ekəplan-tu, məmə pah tatəghat kəm io. Kən nian emeirair, məplan nat katəhtu-pər lait lan, ilat sepiɨn, kəmol e iaen u kol tatiɨpiɨt-iɨpiɨt,

13 kən ilugiɨn e nat katəhtu-pər lait miɨn u lan, eməplan suah kit tahmen e Nəti Etəmim,† rəhan napən kaifəməh u kaifəməh. Kən kəməlis maniɨkiɨləhan e kətəut, kəmol e iaen u kol tatiɨpiɨt-iɨpiɨt.‡

14 Rəhn-kapə ne noanun təruən təruən mə nahwi noan niɨtəhəi,§ * kən niɨganəmtiɨn tətasiə tahmen e nəmnamiɨn niɨgəm.†

---

† **1:4:** Narmiɨn ilat sepiɨn itəm koatatiɨg aupən e rəhan tiron, (Nol Əpən 3:1; 4:4; 5:6), okəm-naka in suatiɨp rəha nənən Narmiɨn Rəha Uhgiɨn; məto okəm-naka ilat nagelo sepiɨn u kotəsanən (Nol Əpən 1:20; 8:2) itəm koatatiɨg aupən e tiɨron. Nampa sepiɨn u, kəmehm mau fifti-foa e Nol Əpən. E Naoa Rəha Uhgiɨn, nian neen tatən “ilat sepiɨn” məto niɨpətiɨn məmə ilat rafin agiɨn. ‡ **1:5:** Kol 1:18; Sam 89:27 § **1:5:** Sam 89:27; Nol Əpən 17:14; 19:16 * **1:7:** Dan 7:13 † **1:7:** Sek 12:10 ‡ **1:8:** Nəghatən ətuatiɨp u rəha Iesu, “Io un, Alfa ne Omeka.” Alfa un, in leta tatətul aupən e alfabet rəha nəghatən Kris, kən Omeka un, in leta itəm tatol namnun lan, tahmen e A ne Z e Inglis. § **1:9:** Nəptən u Patmos, in aelan kit. * **1:10:** Nian rəha Iərəmərə u, in Santei. † **1:13:** Dan 7:13 ‡ **1:13:** Napən əh katən, in napən rəha pris asol agiɨn. Iesu in rəhatat pris asol agiɨn. § **1:14:** Nəghatən Kris ətuatiɨp tatən məmə, “in təruən təruən mə sno.” * **1:14:** Dan 7:9 † **1:14:** Esik 1:28

15 Nelkɨn tahmen e pɨrons,‡ itəm kəmaan e nɨgəm məmə otaiəh rəkɨs-in
namtəən, mafəl itəm təwɨr, kən uarisɨg un, kərəpe məmə in otəwɨr matɨpɨt-ɨpɨt.
Kən nəwian iahgin iahgin tahmen e nɨtəhəi asol kit tatem noanahluəluə;
16 In tatos məhau ilat sepɨn e nelmɨn matɨp, kənu naip kit rəha nəluagɨnən
in tasɨlə e nɨkalɨn kərən mil,§ tatɨsɨ-pən e nɨpəgnoan, kən suah un təhag-əhag
mɨtasiə, tahmen e mɨtgar əpə e nərauiəgən.
17 Nian eməplan suah əh, emeiuaiu morin io əh nelkɨn ikɨn, tahmen əm
məmə emɨmɨs.* Məto in təmea-pa mek io e rəhn matɨp kən məmə, "Əsəgɨnən.
Io u, io emaupən matɨg, kən io iatol namnun agɨn.
18 Io u, Etəm Tatəmegəh.† !Emɨmɨs aupən, kən məto əplan-tu, iatəmegəh
lilɨn! Kən io iatos ki rəha Nɨmɨsən ne ki rəha Noanpən.‡
19 "Tol nəhlan, əte rəkɨs nat naka itəm nəməplan, kən neen natəplan u-roiu,
ne natɨmnat neen mɨn itəm tatuwa.
20 Məto ekuhapɨk e nɨpəti məhau mɨn ilat sepɨn itəm nəməplan iatos e
nelmək matɨp, ne nat katəhtu-pər lait lan, ilat sepɨn, kəmol e iaen u kol tatɨpɨt-
ɨpɨt. Məhau mɨn u ilat sepɨn, nɨpətɨn u nagelo mɨn rəha niməfak sepɨn. Kənu
nat katəhtu-pər lait lan, ilat sepɨn, kəmol e kol, nɨpətɨn un, niməfak mɨn un
ilat sepɨn.

2

Nəghatən təmuwɨn kəm iəfak mɨn ikɨn Efesas

1 "Əte naoa kit tuwɨn o nagelo* rəha niməfak e taon Efesas, mən-ipən məmə,
Nəghatən u rəhan, etəm tatos məhau sepɨn e nelmɨn matɨp† kən
mətaliwək ilugɨn e nat katəhtu-pər lait mɨn lan,‡ u itəm kəmol e iaen u kol
tatɨpɨt-ɨpɨt, kən ilat sepɨn.
2 Io ekɨtun rəhatəmat nolən mɨn. Ekɨtun wək pɨk mɨn rəhatəmat, kən
mɨtun mɨn məmə nəkotətul-iəkɨs. Ekɨtun məmə itəmat nakotahtosɨg-in
netəm rat. Nəmotakil netəm mɨn un itəm ilat kotəmə ilat aposol mɨn, məto
sənəmə ilat pahrien. Kən itəmat nəmotəplan rəkɨs məmə ilat ieiuə mɨn.
3 Ekɨtun mɨn məmə itəmat nakotos nətəlɨgən əfəməh. Nəratən təmɨləs pap
itəmat, məto noatətul-iəkɨs o nərgək, məsotəpou-inən.
4 Məto iatehm nɨpəgnəmtɨn kit əh-ikɨn nəmotol, təsahmenən e
nɨganəmtək. Nəmotapəs nolkeikeən§ aupən rəhatəmat.
5 Nɨkitəmat tuəh-tu nolkeikeən itəm nəmoatatɨg lan aupən. Otəuhlin
itəmat, kən motol natɨmnat mɨn u nəmoatol aupən. Okəmə nəsotolən, kən
ekuwa, mɨləs-irəkɨs rəhatəmat nat katəhtu-pər lait lan e nəmeen.
6 Məto nat kitiəh əm əh-ikɨn, noatol in təwɨr. Itəmat nakotetəhau nolən rat
mɨn rəha netəmim rəha Nikolas,* tahmen əm lak, iatol mihin.
7 Etəm matəlgɨn tatɨg, in otəkəike mətəlɨg-in wɨr nəghatən mɨn itəm
Narmɨn Rəha Uhgɨn tatən-ipən kəm niməfak mɨn. Etəm otol win e

‡ **1:15:** Pɨrons, in iaen kit, kala rəhan tahmen e kol. § **1:16:** Hip 4:12; Jon 12:48 * **1:17:** Dan 8:17; 10:15; Mat 17:6 † **1:18:** Sam 42:2 ‡ **1:18:** "Io iatos ki rəha Nɨmɨsən ne ki rəha Noanpən," nɨpətɨn u məmə iatos nepətən o nahtosɨgən ne nerəhən e ket rəha Imə Netəm Kəmotɨmɨs Ikɨn, kən mol netəmim kəmotɨmɨs ilat kotəmegəh mɨn. * **2:1:** Nian suah u tatən "nagelo," okəm-naka tatəghat-in pasta rəha niməfak. † **2:1:** Nol Əpən 1:16 ‡ **2:1:** Nol Əpən 1:12-13 § **2:4:** Jon 13:35; Jer 2:2-5 * **2:6:** Netəm rəha Nikolas mɨn un, kitat kəsotɨtun wɨrən natɨmnat tepət elat o rəhalat etəm-iasol. Ilat netəmim neen rəha niməfak, məto ilat koatən məmə kɨtun nəfakən kəm narmɨ nat mɨn, kənu kɨtun nit əpnapɨnən itəm. Ilat koatən məmə nolən mɨn əh, təsərəkɨnən narmɨtəm.

nəluagɨnən u, io iategəhan-in məmə in otun noa nɨg rəha nəmegəhən itəm tatəwɨə e nasumən rəha Uhgɨn.”†

Nəghatən təmuwɨn kəm iəfak mɨn ikɨn Sɨmana

8 Kən in tatəghat əh matən-ipa kəm io məmə, “Əte naoa kit tuwɨn o nagelo rəha niməfak e taon Sɨmana, mən-ipən məmə,

Nəghatən u rəhan, etəm təmaupən matɨg, kən in otol namnun agɨn.‡ In təmɨmɨs kən məmegəh mɨn,§ kən in tatən məmə,

9 Netəm Sɨmana, ekɨtun rəhatəmat nahmməən. Ekɨtun məmə itəmat ian-rat mɨn, məto sənəmə itəmat ian-rat mɨn pahrien. !Itəmat, rəhatəmat nautə tepət agɨn! Ekɨtun mə ieiuə mɨn neen itəm koatən nəghatən moatalɨk itəmat lan, moatən mə ilat netəm Isrel, məto kəp.* Rəhalat nimə rəha nuəfɨmɨnən in nuəfɨmɨnən rəha Setan əm.†

10 Sotəginən nahmməən mɨn itəm otəsuwəhən koatuwa etəmat. Iatən-ipɨnə kəm itəmat, məmə Setan otəpanəmki-pən itəmat neen e kalapus məmə Uhgɨn otekasgəwɨn nahatətəən rəhatəmat, kən itəmat onəkotatɨg e nahmməən o nian ilat ten.‡ Otətul əskasɨk, nat əpnapɨn okəmə itəmat neen okotɨmɨs, kən io oekos-ipɨnə rəham nətouən, tahmen-pən əm məmə katəfauin-pən nat kit e rəhn-kapə etəm təmol win e naiuən, kən rəham nətouən in nəmegəhən lilɨn.

11 Etəm matəlgɨn tatɨg, in otəkəike mətəlɨg-in wɨr nəghatən mɨn itəm Narmɨn Rəha Uhgɨn tatən-ipən kəm niməfak mɨn. Etəm otol win e nəluagɨnən u, nɨmɨsən otəsuwɨnən e noanəmnamɨn nɨgəm asol.”§

Nəghatən təmuwɨn kəm iəfak mɨn ikɨn Pekamam

12 Kən in tatəghat əh matən-ipa kəm io məmə, “Əte naoa kit tuwɨn o nagelo rəha niməfak e taon Pekamam, mən-ipən məmə,

Nəghatən u rəhan, etəm tatos naip rəha nəluagɨnən kit itəm tasɨlə e nəwtain kərən mil.*

13 Ekɨtun ikɨn nəkotatɨg ikɨn. Ikɨn əh, Setan tatəpələh, matərəmərə ikɨn. Məto itəmat noatətul-iəkɨs ron io. Nəməsotəuhlinən rəhatəmat nahatətəən lak. Imatəmat, Setan tətatɨg ikɨn, kən kəmohamnu rəhak etəmim Antipas, itəm təmətul əskasɨk o nən-iarəpən io. Nat əpnapɨn məmə nian əh təmiəkɨs pap otəmat, məto itəmat nəmotahatətə əskasɨk lak.

14 Məto in əm un, iatehm nɨpəgnəmtɨn mɨn neen itəm itəmat noatol itəm təsətuatɨpən e nɨganəmtək. Itəmat neen u ikɨn-un, noatəgətun netəmim u ikɨn-un məmə okotos nəgətunən rəha Palam. Palam u, in təmol suatɨp kəm Kig Palak məmə in otos-ipən-os-ipən kəm netəm Isrel, kən pəs ilat kotol nolən rat, moatun nagwənən itəm kəmol sakrifais lan tatuwɨn kəm narmɨ nat itəm kəmasgəwɨn e nɨg, kən moatit əpnapɨn ilat mɨn.†

15 Kən e nolən kitiəh əm ilat netəm Isrel mɨn əh, itəmat neen u ikɨn nəkoatətəu-pən nəghatən rəha netəmim rəha Nikolas.‡

16 !Tol nəhlan, onəkotəkəike motəuhlin wəhai əm nətəlɨgən rəhatəmat o nolən rat mɨn rəhatəmat! Okəmə nəsotolən, otəsuwəhən oekɨmnə otəmat, kən

---

† **2:7:** Jen 2:9; 3:22-24; Rom 5:12,18; 6:23; Nol Əpən 22:2 ‡ **2:8:** Nəghatən Kris ətuatɨp tatən məmə, “tol namnun agɨn,” nɨpətɨn u, tətatɨg nian rafɨn. § **2:8:** Nol Əpən 1:17-18 * **2:9:** ?Nəghatən u, “moatən mə ilat netəm Isrel, məto kəp,” nɨpətɨn naka? In tatəghat-in ətuatɨp netəm mɨn u noanol rəha Isrel. Məto nian Iesu tatən məmə ilat sənəmə netəm Isrel pahrien, nɨpətɨn un məmə netəmim pahrien rəha Uhgɨn, inun, itəm koatəfak kəm in, məto sənəmə netəm Isrel u ilat netəmim mɨn ətuatɨp rəha Uhgɨn. (Kal 6:15-16). † **2:9:** Jon 8:33-47 ‡ **2:10:** Nian ten nɨpətɨn un, məmə nian rəha nahmməən otəkəike mol namnun. § **2:11:** Nol Əpən 20:11-15; 21:8 * **2:12:** Nol Əpən 1:16 † **2:14:** Nam 22-24; 25:1-2; 31:16 ‡ **2:15:** Əplan-tu futnot e Nol Əpən 2:6.

iakoh netəm min un, kən məte ilat e naip rəha nəluaginən itəm tatisi-pən e nipəgnoak.

17 Etəm matəlgin tatig, in otəkəike mətəlig-in wir nəghatən min itəm Narmin Rəha Uhgin tatən-ipən kəm niməfak min. Etəmim itəm tatol win e nəluaginən, io oekos-ipən nagwənən anion u mana§ kəm in. Oekos-ipən min kəpiel ruən kit kəm in, itəm kəməte-pən nərgin wi lan, kən in pisin əm un, itəm otos, titun nərgin."

Nəghatən təmuwin kəm iəfak min ikin Tuatira

18 Kən in tatəghat əh matən-ipa kəm io məmə, "Əte naoa kit tuwin o nagelo rəha niməfak e taon Tuatira, mən-ipən məmə,

Nəghatən u, in nəghatən rəha Nəti Uhgin. Niganəmtin tətasiə tahmen e nəmnamin nigəm, ne nelkin tahmen e pirons* itəm kəmərəpe məmə in otəwir matipit-ipit.† Tatən məmə,

19 Enitun rəkis nolən min rəhatəmat, netəm Tuatira. Ekitun rəhatəmat nolkeikeən ne nahatətəən, ne nasituən e netəmim, kən ekitun min məmə nətəligən rəhatəmat təfəməh o nətul əskasikən. Ekitun məmə nolən min rəhatəmat noatol roiu, təwir maprəkis-in nolən min rəhatəmat aupən.

20 Məto iatehm nipəgnəmtin kit əh-ikin noatol itəm təsətuatipən e niganəmtək. Itəmat noategəhan-in nolən rəha pətan əh itəm tahmen e pətan aupən u, Jesepel.‡ In tatən məmə in ien kit, məto nəgətunən rəhan tatit rat rəhak min iolwək, matol məmə ilat koatit əpnapin ilat min, kən moatun nagwənən u itəm katol sakrifais lan kəm narmi nat itəm kəmasgəwin e nig.

21 Ematəsahgin pətan əh məmə in otəuhlin rəhan nolən rəha nətou-pən əpnapinən iərman, məto in tapəs.

22 Tol nəhlan, roiu əh, oekol in tatimis pik e rəhan pet. Kən netəm min u itəm kəmotit əpnapin ilat min, ilat Jesepel u, okəmə ilat kəsotəuhlinən ilat e nosən nolən rəha pətan əh, oekol ilat min koatəto tərat pik, kən məsou-in ilat e pet u rəha nahməən.

23 Kən ekau kitiəh əm e nenətin min, moh ilat kotimis. Tol nəhlan, kən niməfak min rafin okotitun məmə io əm un, ekitun nətəligən min rəha netəmim, ne nikilat. Kən io ekos-ipən nətouən rəhatəmat tətəu-pən əm rəhatəmat nolən min itəm nəmoatol.§

24 Məto itəmat u, netəm Tuatira itəm nəməsotosən o nəgətunən rəha Jesepel əh, iatəghat kəm itəmat roiu. Ekitun məmə itəmat nəməsotosən natimnat itəm katən məmə nat agin min rəha Setan itəm tatəhluaig-in məntaan. Esələhəu-pənən nat figəm kit min kəm itəmat, məto iakolkeike məmə nəkotol nat kitiəh əm, inun,

25 otaskəlim tiəkis əm e nat itəm ninotos rəkis, mətoarus io ekitəlig-pa.

26-27 Etəm otol win e nəluaginən u, kən tatətul əskasik o nolən nəwiak, matuwin, matuwin mətoarus namnun, kən io ekos-ipən nepətən u kəm in, itəm rəhak tata təmos-ipa kəm io, məmə in otərəmərə e kantri pisin pisin min. Kən in otos rəhan nəlnal itəm in nəmtətin rəha nərig asol rəhan, kəmol e iaen, kən in otatgəhl-atgəhl netəm e nətueintən, tahmen-pən əm məmə iaen itəm təmohapiləs-ohapiləs sospən kəmol e noanisip.

---

§ **2:17:** Jon 6:31-33,35,48,51 * **2:18:** Pirons, in iaen kit, məto rəhan kala tahmen e kol. † **2:18:** Dan 10:6; Nol Əpən 1:14-15 ‡ **2:20:** Pətan u, in pətan kit əh Tuatira. Okəmə naka nərgin pahrien u Jesepel, o okəm-naka, kəmən əm mə Jesepel məto-inu in tahmen e Jesepel u aupən, pətan rəha Kig Ehap (1 King 21:25-26). In təmit netəmim e suatip kit məmə okotol sakrifais kəm narmin nat min, kən motətəu-pən nolən rəha nit əpnapinən iərman ne pətan. Okəmə naka in tahmen e Nikolas itəm kəmən e 2:6,15. § **2:23:** Jer 17:10

28 Kən io ekos-ipən min məhau u, fetukai kəm in.*
29 Etəm matəlgin tatig, in otəkəike mətəlig-in wir nəghatən min itəm
Narmin Rəha Uhgin tatən-ipən kəm niməfak min."

3

Nəghatən təmuwin kəm iəfak min ikin Satis

1 "Əte naoa kit tuwin o nagelo rəha niməfak e taon u Satis, mən-ipən məmə,
Nəghatən u rəhan, etəm tatos narmin rəha Uhgin ilat sepin,* kən matos
min məhau sepin.† Nəghatən u rəhan itəm tatən-ipinə kəm itəmat məmə,
Ekitun rəhatəmat nolən min. Ekitun məmə katən məmə itəmat
noatəmegəh, məto kəpə, itəmat ninotimis rəkis.
2 ! Otaiir-ta! Nolən wir min rəhatəmat nəmoatol aupən, otəsuwəhən
tikə agin. Məto itəmat nəkotəkəike motalkut məmə onəkotos-ipər min nolən
rəhatəmat, motol tuwa məskasik, məto-inu esəplanən əh nolən wir kit itəm
nəmotol motuwin motol namnun lan, kən tətuatip e niganəmti Uhgin rəhak.
3 Tol nəhlan, nikitəmat tuəh nəghatən itəm nəmotos, kən moatəto aupən.
Otol, kən motəuhlin itəmat. Məto okəmə nakotapil əlu-alu, oekiet-arəp otəmat
tahmen e iakləh, kən itəmat okol nəsotitunən məmə nian naka oekimnə
otəmat.
4 Məto itəmat noan məsin əm un ikin Satis, itəm kəməsotolən napən
rəhalat tamkimik. Ilat kotətuatip, motahmen o naliwəkən itimat min io e
napən ruən.
5 Etəm in otol win e nəluaginən, in otuwin nulan e napən ruən. Kən
okol esafəl rəkisən nərgin e naoa rəha nəmegəhən, kən io ekən-iarəp nərgin
e niganəmti rəhak Tata ne rəhan nagelo min, məmə in rəhak ətuatip etəmim.‡
6 Etəm matəlgin tatig, in otəkəike mətəlig-in wir nəghatən min itəm
Narmin Rəha Uhgin tatən-ipən kəm niməfak min."

Nəghatən təmuwin kəm iəfak min ikin Filatelfia

7 "Əte naoa kit tuwin o nagelo rəha niməfak e taon Filatelfia, mən-ipən
məmə,
Nəghatən u rəhan, Etəm Tasim, kən in Nipahrienən. Kən in tatos ki rəha
Tefit u aupən.§ Okəmə in terəh e toa kit, kən okol suah kit təsahtosig-inən.
Kən okəmə in tahtosig e toa kit, kən okol suah kit təserəhən lan.* Nəghatən
u rəhan itəm in tatən-ipinə kəm itəmat məmə,
8 Ekitun rəhatəmat nolən min, netəm Filatelfia. Ekitun məmə rəhatəmat
nəsanənən in noan məsin əm, məto itəmat nəmoatol nəwiak məsotapəsən,
kən məsotəhluaig-inən məmə rəhak u itəmat. Otəplan-tu. Emerəh e toa
otəmat. Okol suah kit təsahtosig-inən.
9 Otəplan-tu. Netəm min un e Nuəfiminən rəha Setan, ilat koatən məmə
ilat netəm Isrel, məto kəpə. Ilat ieiuə min.† Otəplan-tu. Oekol ilat kotuwa
motisin nulilat e nelkitəmat o nisiaiiən, kən okotən məmə nipahrienən io
ekolkeike itəmat.‡

---

* **2:28:** Nol Əpən 22:16 * **3:1:** Əplan-tu futnot e Nol Əpən 1:4 † **3:1:** Nol Əpən 1:16 ‡ **3:5:** Mat 10:32; Luk 12:8; Mak 8:38; Luk 9:26; 1 Jon 2:23 § **3:7:** "Ki rəha Tefit" u, tatəpsen-pən nepətən itəm otos e Jerusalem wi. In un, in tatos nepətən məmə oterəh kən mahtosig-in suah kit itəm tatuwin imə; Nol Əpən 1:18. * **3:7:** Aes 22:22 † **3:9:** Nəghatən u "koatən məmə ilat netəm Isrel, məto kəpə," in tatəghat-in ətuatip netəm min u noanol rəha Isrel min. Məto nian Iesu tatən məmə ilat sənəmə netəm Isrel pahrien, nipətin un məmə netəmim pahrienən rəha Uhgin, inun, itəm koatəfak kəm in, məto sənəmə netəm Isrel u ilat netəmim min ətuatip rəha Uhgin (Kal 6:15-16). ‡ **3:9:** Jon 8:44; Nol Əpən 2:9

10 Emən-ipinə kəm itəmat məmə itəmat onəkotos nətəligən əfəməh o nətul
əskasikən, tahmen əm lak, kən itəmat nəmoatol rəhak nəghatən.§ O nat u, io
oekatipal wir* otəmat e nian itəm nəratən otəsuwəhən tuwa e nətueintən min
rafin,† məmə otekasgəwin-tu nahatətəən rəha netəm rəha nətueintən.
11 Otəsuwəhən ekuwa. Otaskəlim-iəkis natimnat min itəm itəmat ninotos
rəkis, məmə suah kit otəsosən rəham nətouən‡ itəm ninol win rəkis lan.
12 Etəm otol win e nəluaginən, kən io oekol in tahmen e nig asol kit itəm
tətaruəsan Nimə Rəha Uhgin rəhak. Kən in okol təsietən e Nimə əh nian kit.
Kən io, oekəte-pən nərgi Uhgin rəhak lan, ne nərgi taon rəha Uhgin rəhak lan.
Taon u, in Jerusalem wi, itəm Uhgin rəhak otahl-ipa, otisi-pər e nego e neai,
meiuaiu-pa. Kən io oekəte-pən min nərgək wi e suah u.
13 Etəm matəlgin tatig, in otəkəike mətəlig-in wir nəghatən min itəm
Narmin Rəha Uhgin tatən-ipən kəm niməfak min."

Nəghatən təmuwin kəm iəfak min ikin Laotisia

14 "Əte naoa kit tuwin o nagelo rəha niməfak e taon Laotisia, mən-ipən
məmə,
!Nəghatən u rəhan, etəm katən məmə in Nipahrienən! In un, in etəm
kitun nagileən lan məmə tatətul-arəp o nən-iarəpən nipahrienən əm, kən
in nəukətin§ natimnat rafin itəm Uhgin təmol.* Nəghatən u rəhan, itəm in
tatən-ipinə kəm itəmat məmə,
15 Ekitun rəhatəmat nolən min, netəm Laotisia. Ekitun məmə nəmegəhən
rəhatəmat tahmen e nəhau itəm tarion əm. Təwir məmə onəkotətul əm e
kitiəh, onəkotətəp o onəkotəgəpan.
16 Itəmat nəkoatətul əm ilugin, nakotarion əm—nəsotəgəpanən
məsotətəpən—tol nəhlan, oiakagəh rəkis-in itəmat roiu,
17 məto-inun itəmat nakotən məmə, 'Rəhatimat nautə tepət, ioatos məni
asol, rəhatimat nəmegəhən təwir, natimnat rafin tatig, kən nat kit təsikəən
otimat.' Məto itəmat nəkotəruru məmə itəmat ninotatig rəkis e nəratən, itəmat
nəkotol nasəkitunən, rəhatəmat nautə tikə agin, niganəmtitəmat təpis, kən
nakotaiu piəpiə əm.
18 O nat u, iatən-ipinə ətuatip kəm itəmat, təwir məmə onəkotos-nəmtin
iaen u kol tatipit-ipit ron io, itəm kəmuwaan e nigəm tus rəkis namtəən lan,†
kən pəs itəmat, rəhatəmat nautə otepət. Kən onəkotos-nəmtin min napən
ruən o nuwinən lan, məmə onəkotalpin nipətitəmat un, itəm tol nauliisən.
Kən moatos-nəmtin min mərisin ron io, motol-pən e niganəmtitəmat, məmə
niganəmtitəmat otalien, nəkotəplan wir nat.
19 Netəm min un rafin itəm iakolkeike pik ilat, io iatəghat əskasik kəm ilat
matəg-ətuatip-in ilat. Tol nəhlan, təwir məmə nikitəmat otimis-pa lak, kən
motəuhlin-pa e nolən rat min rəhatəmat.
20 !Otətəlig-tu! Io iatətul e nafiluə, matətəht toa o nuwamən imə. Okəmə
suah kit təto nəwiak kən terəh e toa, kən ekuwin imə kən magwən itimlau min.

---

§ **3:10:** Hip 12:1-3 * **3:10:** "Oekatipal," nipətin u, məmə, "Oekehm wir etəmat," inu "protektem yufala," e Bislama. † **3:10:** Jon 17:15 ‡ **3:11:** "Nətouən" əh, tatəghat-in, in hat kit kəmol e nimali nig, o narmi nimali nig kəmol e kol, kən katəfauin-pən e rəhn-kapə etəm təmol win e naiuən. Kən hat itəm Kristo otəfauin-pən e rəhn-kapə etəmim o rəhan nətul-iəkisən, in otəkəike matehm wir o netəm min un itəm kotolkeike məmə okotos-irəkis olat. Inu, in nuwəhən nimaa nəghatən məmə ilat okəsotapəsən nətul əskasikən məmə ilat okəsotəmik-arəpən-inən nətouən rəhalat, inun, nəmegəhən lilin ilat Kristo.

§ **3:14:** "Nəukəti natimnat rafin itəm Uhgin təmol," nipətin kəiu e nəghatən Kris. Iesu in Nəukətin, nipətin un, in təmol natimnat rafin; kən in min in Iərəmərə e natimnat rafin. * **3:14:** Jon 1:1-3; Kol 1:16; Nol Əpən 1:17 † **3:18:** Job 23:10; Mal:3:2-3; 1 Pita 1:6-9

21 Io emol win e nəluagɨnən kən matəpələh-pər itɨmlau rəhak Tata e rəhan
jea, matuərəmərə. Kən e nolən kitiəh əm, etəm otol win e nəluagɨnən, io
ekegəhan-in məmə otəpələh itɨmlau min e rəhak jea, matərəmərə itɨmlau
min io.
22 Etəm matəlgɨn tatɨg, in otəkəike mətəlɨg-in wɨr nəghatən mɨn itəm
Narmɨn Rəha Uhgɨn tatən-ipən kəm niməfak mɨn."

4

Nəfakən e nego e neai

1 !Uarisɨg e natɨmnat mɨn u, emətag-pən əpəh, kən məplan toa kit təmerəh-
pən əpəh e neai! Kən nəwian kitiəh əm itəm eməto aupən, inun itəm in iahgin
iahgin tahmen əm e təwi, tɨnatəghat mɨn kəm io, kən tatən-ipa məmə, "Ər-tu
muwa ikɨn-u, ekəgətun ik e natɨmnat mɨn un, itəm okəpanol."
2 E nian kitiəh əm, nəsanənən rəha Narmɨn Rəha Uhgɨn təmol kəm io,
kən ekasɨpən əpəh aupən-in io matəplan kig, tatəpələh-pər e rəhan jea,
matərəmərə e nego e neai.*
3 Kən etəm tatəpələh ikɨn əh, eməplan in təwɨr matəlɨp, matɨpɨt-ɨpɨt, tahmen e
kəpiel wɨr kəiu nərgɨlau un tiaspa ne kanilian. Kən mɨrai-mɨrai kit təmuwɨn
mɨtəlau e jea rəhan, kən mɨrai mɨrai əh tətasiə təhag-əhag tahmen e kəpiel wɨr
kit u, emɨral.†
4 Kən mɨtəlau-ɨtəlau e jea asol rəha kig əh, jea neen mɨn ilat tuente-fo, koatətul,
kən netəm-iasol mɨn itəm kəmotəwiətən, ilat tuente-fo, koatəpələh-pər elat.
Kəmotuwɨn e natɨmnat ruən, kən motəfauin hat mɨn rəha nɨsiaiiən, itəm
kəmol e iaen u kol tatɨpɨt-ɨpɨt.
5 Kən ikɨn əh, jea rəha kig tətatɨg ikɨn, tatɨpɨt, kən kaluəluə tɨtatɨperəh matiet
ikɨn. Aupən e jea rəha kig, noanɨsiə ilat sepɨn koatuəp. Inəh, narmɨn rəha
Uhgɨn ilat sepɨn.‡
6 Kən ikɨn əh aupən e jea rəha kig, nat kit mɨn əh-ikɨn tahmen e nɨtəhəi, məto
tahmen e kɨlas, itəm tatəlɨp, matɨpɨt-ɨpɨt.
Ilugɨn ikɨn əh, kən tɨtəlau e jea rəha kig u, nat neen əh-ikɨn, ilat kuwɨt, itəm
koatəmegəh, koatətul. Kən nɨganəmtɨlat tepət tepət, tatəper-ipən əpnapɨn əm
e nərpɨlat ne məntaalat ne.
7 In aupən, tahmen e laion, kən nampa tu lan, tahmen e kau iəwiər, kən
nampa tri lan, rəhn-kapə tahmen e etəmim, kən nampa fo lan, tahmen e
malɨkɨm itəm tatiwɨg.
8 Nat mɨn əh itəm koatəmegəh, ilat kuwɨt, məto nɨməlmələlat ilat sikis, kən
nɨganəmtɨlat tɨrəfin əpnapɨn əm ilat, muwɨn əpəh e nəwtain nɨməlmələlat
ləhau ikɨn ne. Nian rafin ilat kotan napuən lapɨn ne lenian, məsotamegən,
koatan məmə:

"!Iərəmərə Uhgɨn Nahgin Tepət Pɨk Agɨn
in tasim, tasim, tasim pɨk agɨn,
itəm in tətatɨg roiu,
təmətatɨg lilɨn,
otəpanətatɨg lilɨn!"§

9 Kən nat mɨn əh itəm koatəmegəh, koatən nɨpahrienən e nepətən rəha Uhgɨn,
kən moatos-ipən nɨsiaiiən kəm in, kən moatən tagkiu kəm kig itəm tatəpələh-
pər e rəhan jea, matərəmərə, mətatɨg lilɨn, namnun tɨkə.

---

* **4:2:** Esik 1:26-28 † **4:3:** Tiaspa okəm-naka in kəpiel amiəmɨtə, kən kanilian okəm-naka in kəpiel asiə. Emɨral mɨn un, kəpiel amiəmɨtə mɨn. Kitat kotəruru ətuatɨp kala rəhalat itəm in tatən, məto nat naka itəm Jon təməplan, inun, kala wɨr mɨn, kotəwɨr, moatɨpɨt-ɨpɨt. ‡ **4:5:** Əplan-tu futnot e Nol Əpən 1:4. § **4:8:** Eks 3:14

10 Kən nian nat min əh itəm koatəmegəh koatol nəhlan, kən netəm-iasol
itəm kəmotəwiətən, ilat tuente-fo, koteiuaiu moatisin nulilat kəm in, itəm
tatəpələh-pər e rəhan jea, matərəmərə, kən moatəfak kəm in itəm tətatig lilin,
namnun tikə. Ilat kotisin nulilat kəm in, kən nipinəgilat taru nisip, kən ilat
koatəpeg rəkis rəhalat hat min rəha nisiaiiən, kən moatəlin aupən-in rəhan
jea, kən moatən məmə,
11 "Rəhatimat Iərəmərə Uhgin,
Ik nakətuatip, mahmen agin məmə onakos nənwiwiən rafin,
ne nisiaiiən rafin,
ne nəsanənən rafin,
məto-inun ik nəmol natimnat rafin.
Ik nəmol ilat məto-inu ik nəmolkeike məmə ilat okotatig.
Kən məto-inu ik nəmolkeike nəhlan, ilat kotatig əh."

5

Nəti sipsip təmurapik naoa itəm kəmaiu-aiu

1 Kən əmun, eməplan kig tatəpələh-pər e rəhan jea, kən matos naoa kit e
nelmin matip itəm kəmaiu-aiu, kən naoa un kəməte-pən nat e nikalin kərən
mil, kən kəmaiu-aiu kuwaan ətain mau sepin məmə otaskəlim tiəkis. 2 Kən
eməplan nagelo əsanən kit tətagət əfəməh matən-iarəp məmə, "? Pah u in
tahmen mətuatip məmə oteatip rəkis nat itəm kəmuwaan ətain e naoa u, kən
murapik?"
3 Məto etəmim kit tikə ilis e nego e neai, o ləhau e nətueintən, o niki niməptən,
kit okol təsətuatipən o nurapikən naoa u, mafin.
4 Kən emətasək mətasək, məto-inun kəsəplanən etəmim kit itəm tahmen
mətuatip o nurapikən naoa u, mafin.
5 Kən etəm-iasol min u kit itəm təməwiətən, tən-ipa kəm io məmə, "!Sasəkən!
Mitag-pən-tu məplan, Laion rəha Noanol rəha Juta,* in nəukəti Tefit,† in tinol
win rəkis e nəluaginən rəhan. Tol nəhlan, in tətuatip agin-əh o nurapikən naoa
əh, kən meatip rəkis nat əh ilat sepin itəm kəmuwaan ətain lan."
6 Kən əmun ekəplan Nəti Sipsip, tatətul əpəh ilugin e jea rəha kig ne nat
kuwit itəm koatəmegəh ne netəm-iasol min itəm kəmotəwiətən. Nəti Sipsip u,
nəkəplan məmə kəmohamnu rəkis. Kən rəhnipat ilat sepin,‡ kən niganəmtin
ilat sepin min, ilat un, koatətul o narmin rəha Uhgin ilat sepin itəm təmahl-
iarəp ilat kotuwin e nətueintən.
7 Nəti Sipsip əh, təmuwin mea-pən mos-irəkis naoa u e rəhn matip kig itəm
tatəpələh-pər e rəhan jea.
8 Kən nian in tinaskəlim naoa un, kən nat min un itəm koatəmegəh ilat
kuwit, ne netəm-iasol itəm kəmotos nəwiətən ilat tuente-fo, ilat kotisin nulilat
o Nəti Sipsip, moteiuaiu, nipinəgilat taru nisip. Ilat rafin koatos hap§ min ne
pesin min itəm kəmol e iaen u kol tatipit-ipit, tərioah e nat pien-pien min itəm
nəmiəwin təwir. Kən nat pien-pien u, in tahmen e nəfakən min rəha netəmim
rəha Uhgin.*
9 Kən nat min un itəm koatəmegəh ilat kuwit ne netəm-iasol itəm
kəmotəwiətən, kəmotan napuən wi kit məmə,
"Ik nakətuatip, mahmen agin o niləsən naoa u,
kən meatip rəkis nat min itəm kəmuwaan ətain lan,
məto-inun kəmohamnu ik,

* **5:5:** Jen 49:9-10 † **5:5:** Aes 11:1 ‡ **5:6:** Əplan-tu futnot e Nol Əpən 1:4 § **5:8:** "Hap," in nat kit katoh tətan napuən, tahmen e kitar. * **5:8:** Sam 141:2

kən nəmos-nəmtɨn netəmim e nɨtam
məmə ilat rəha Uhgɨn.
Kən ilat kəmotɨsɨ-pən e noanol mɨn rafin,
ne nəghatən mɨn rafin,
ne kantri mɨn rafin,
ne netəm nuwigɨlat tol pɨsɨn pɨsɨn mɨn,
10 kən nəmol ilat kotatɨg ahgin rəham nərəmərəən,
kən ilat rəham pris mɨn,
koatol wək rəha Uhgɨn rəhatɨmat.
Ilat okotərəmərə e nətueintən.”
11 Kən ekətag-pən mɨn məplan, kən məto mɨn nəwia nagelo mɨn tepət, tepət, okol kəruru nafinən. Kəmotətul, motɨtəlau e jea rəha kig, ne nat mɨn u itəm koatəmegəh, ne netəm-iasol mɨn itəm kəmotəwiətən.
12 Kən ilat kotan əfəməh napuən məmə:
“!Nətɨ Sipsip itəm kəmohamnu,
in tətuatɨp mahmen agɨn məmə kotənwiwi in,
məto-inu tatos rafin nəsanənən,
ne nautə, ne nenatɨgən,
ne nahgin, ne nepətən əhag-əhag!
!Təwɨr agɨn-əh məmə koatɨsiai-in!”
13 Kən eməto mɨn natɨmnat rafin itəm Uhgɨn təmol e nego e neai, ne nətueintən, ne Imə Netəm Kəmotɨmɨs Ikɨn, ne e nɨki nɨtəhəi, ne natɨmnat mɨn rafin itəm kotatɨg elat, ilat rafin koatən məmə:
“Pəs nənwiwiən ne nɨsiaiiən tatuwɨn o kig itəm tatəpələh-pər e rəhan jea ne Nətɨ Sipsip,
məto-inu in tatos nepətən əhag-əhag ne nərəmərəən.
!Pəs nənwiwiən ne nɨsiaiiən tuwɨn olau,
kən tatuwɨn, matuwɨn, matuwɨn, namnun tɨkə!”
14 Kən nat mɨn un ilat kuwɨt itəm koatəmegəh, kotəmə, “!Əwəh!” kən netəm-iasol mɨn itəm kəmotəwiətən kotɨsin nulɨlat ron, moteiuaiu, nɨpɨnəgɨlat taru nɨsɨp, moatəfak kəm in.

6

Nətɨ Sipsip təmatgəhl nat itəm kəmuwaan ətain naoa itəm kəmaiu-aiu lan

1 Kən ekatəlkəlɨk o Nətɨ Sipsip nian in təmatgəhl rəkɨs nat kit itəm kəmuwaan ətain e naoa kəmaiu-aiu. Kən əmun, nat koatəmegəh u kit ilat kuwɨt tagət əfəməh e nəwian kit tahmen e kaluəluə, məmə, “!Wa-tu!”
2 Ekətag-pər məplan hos kəruən kit. Etəm tətasuə-pər lan tatɨləs nɨfagə, kən kəməfauin-pən hat rəha nɨsiaiiən kəm in, tahmen e hat rəha etəm tɨnol win rəkɨs e nəluagɨnən. In təmaiu matuwɨn tahmen e etəm təmol win e nəluagɨnən, kən matuwɨn mɨn məmə otol mɨn win.
3 Nian Nətɨ Sipsip təmatgəhl rəkɨs nat tatol nampa tu lan, itəm kəmuwaan ətain naoa lan, kən eməto nat tatəmegəh itəm tatol nampa tu lan təmə, “!Wa-tu!”
4 Kən hos pɨsɨn kit mɨn itəm tasiə, təmaiu muwa. Etəm tɨtasuə lan, kəmos-ipən nisa asol kit rəha nəluagɨnən kəm in. Kən Uhgɨn təmegəhan-in-pən nepətən məmə otos-irəkɨs nəmə̈linuən itəm tətatɨg e nətueintən, məmə netəmim koatəluagɨn əm moatohamnu-ohamnu ilat mɨn ikɨn mɨn rafin.
5 Kən nian Nətɨ Sipsip təmatgəhl rəkɨs nat tatol nampa tri lan, itəm kəmuwaan ətain naoa lan, kən ekəto nat tatəmegəh itəm tol nampa tri lan,

təmə, “!Wa-tu!” Kən ekətag-pər məplan hos kapɨn kit. Etəm tɨtasuə lan tatɨtol sɨkel* kit.
6 Kənu eməto nəwian kit tatɨsɨ-pən ilugɨn e nat koatəmegəh mɨn ilat kuwɨt,
matən məmə, “Uwɨn, kəmegəhan-in ik məmə nəkɨtun nosən nəumɨs e nɨtən
mɨn, kən ilat okotəkəike motərakin məni asol o nosən nagwənən noan məsɨn
əm. Məto onəsərəkɨnən nəukəti nɨg olɨf mɨn itəm katol oel e noan, kən
nəsərəkɨnən nəukəti nol u krep itəm katol wain lan.”

7 Nian Nəti Sipsip təmatgəhl rəkɨs nat tatol nampa fo lan, itəm kəmuwaan
ətain naoa lan, kən ekəto nat tatəmegəh itəm tol nampa fo lan, tatən məmə, “!
Wa-tu!”
8 ! Kən ekətag-pər məplan hos kəmtap kit! Etəm tɨtasuə lan, nərgɨn u
Nɨmɨsən, ilau etəmim kit, nərgɨn u, Noanpən, tatuarisɨg-in mətian. Kəmios
nepətən məmə okohamnu netəmim e naip ne nəumɨs ne nɨmɨsən ne nat
megəh iarupɨn mɨn. Kəmios nepətən nəhlan, tahmen-in nəwtain nətueintən
kitiəh, mapəs əm nəwtain kɨsɨl.

9 Kən nian Nəti Sipsip təmatgəhl rəkɨs nat tatol faif itəm kəmuwaan
ətain naoa lan, ekətag-pən əpəh e nəwtain olta,† ləhau ikɨn, məplan netəm
kəmohamnu ilat məto-inu ilat kəmotətul əskasɨk o nən-iarəpən nəghatən rəha
Uhgɨn.
10 Ilat kotaun əfəməh moatən-ipən kəm Uhgɨn məmə, “Ik nakərəmərə e
natɨmnat rafin, ik nakasim, kən ik nɨpahrienən. ? O nəghan ne kən ik
onakələhəu nəghatən məmə netəm rəha nətueintən kəmotol tərat, kən mol
nalpɨnən kəm ilat o nat itəm kəmotol etɨmat? ? Onagəhən nakalpɨn nɨtai
nɨtatɨmat e netəm mɨn əh?”

11 Kəmotən nəhlan, kən kəmos-ipən napən ruən kəm ilat rafin. Məto kəmən-
ipən kəm ilat məmə okotameg mɨn noan məsɨn əm mətoarus nampa apiəpiə
rəha pialat mɨn ne wɨnɨlat mɨn, otuwa pitən mahmen. Pialat mɨn ne wɨnɨlat
mɨn u, netəmim mɨn rəha Iesu, itəm okəpanohamnu ilat o rəhalat nahatətəən.
12 Kən nian Nəti Sipsip təmatgəhl rəkɨs nat tatol sikis itəm kəmuwaan ətain
naoa lan, kən əmun, namig asol kit təməloal. Mɨtgar təmapinəp agɨn, kən
məwɨg təmasiə agɨn tahmen e nɨta.‡
13 Kən məhau mɨn əpəh ilɨs e neai kəmotɨsas-pən e nətueintən, tahmen e noa
nɨg u fik, itəm nɨmətag asol təmatɨgtɨg e noan pɨkəh tɨsas.

14 Kən neai təmɨkə tahmen e nɨmɨtiwɨn kəmaiu-aiu kɨləs kagɨm.§ Kən nɨtot
mɨn ne nəptən mɨn kəmotagɨm e nəmelat mɨn.

15 Kən kig mɨn rəha nətueintən ne iərəmərə mɨn, netəm-iasol mɨn rəha
mopael mɨn, netəm rəhalat nautə tepət, ne netəm koatos nepətən, ne slef mɨn
rafin, ne netəm sənəmə slef mɨn, ilat rafin kəmotəhluaig e nɨpəg kəpiel asol
mɨn, ne nɨkalɨ kəpiel mɨn əpəh e nɨkalkal nɨtot asol mɨn.*
16 Kən ilat kəmotasək əfəməh-pən o nɨtot mɨn ne kəpiel asol mɨn məmə,
“Otɨsas, motoh ətain itɨmat, motəhluaig-in itɨmat o nɨganəmtɨ kig u itəm
tatəpələh-pər e rəhan jea, ne o nemə̈ha rəha Nəti Sipsip,†
17 məto-inun nian asol kəgin əh rəha nemə̈ha rəhalau tɨnuwa. ?Kən pah un
in tɨtun nətulən?”‡

---

* **6:5:** E nian rəha nəumɨs, kən netəmim kotakil natɨmnat o noorən nagwənən. † **6:9:** Olta u, in tepɨl kit tatətul əpəh e Nimə Rəha Uhgɨn, kən katol sakrifais mɨn ikɨn. Kən netəm mɨn u, okəm-naka ilat kotahmen ətuatɨp e sakrifais kit itəm tatuwɨn o Uhgɨn. ‡ **6:12:** Joel 2:31; Wək 2:20 § **6:14:** Aes 34:4 * **6:15:** Aes 2:10,19-22 † **6:16:** Hos 10:8 ‡ **6:17:** Joel 2:11; Mal 3:2

7

Wan-hanrɨt-foti-fo-taosen
kəmol mak elat
mə rəha Uhgɨn

1 Kən əmun ekəplan nagelo kuwɨt koatətul-pən e kona mɨn ilat kuwɨt
e nətueintən. Kəmotəmkətain rafin nɨmətag kuwɨt e kona kuwɨt rəha
nətueintən, məmə nɨmətag otɨkə e nətueintən, ne nɨtəhəi, ne nɨg mɨn.*
2 Kəmos-ipən nəsanənən kəm ilat o nərəkɨnən nəptən ne nɨtəhəi. Kən ekətag-
pən məplan nagelo kit mɨn tatɨsɨ-pah, tatɨləs nat kit itəm Uhgɨn u, itəm
tatəmegəh, otos o nolən mak rəhan lan. Kən in tətagət əfəməh-pən kəm nagelo
mɨn u kuwɨt, məmə,
3 "! Otəpəs pitən! Sotəhlmanən nɨmətag məmə otəsərəkɨnən nɨməptən ne
nɨtəhəi ne nɨg mɨn, pəs ekotol-pən pitən mak rəha Uhgɨn rəhatat e nɨpɨnəgɨ
iolwək mɨn rəhan."†
4 Kən eməto nampa rəha netəm kəmotos mak u rəha Uhgɨn. Netəmim wan-
hanrɨt-foti-fo-taosan kəmotiet rəkɨs e noanol mɨn rəha Isrel, ilat kəmotos mak
əh.
5 E noanol rəha Juta, netəmim ilat tuelef-taosen.
E noanol rəha Rupen, netəmim ilat tuelef-taosen.
E noanol rəha Kat, netəmim ilat tuelef-taosen.
E noanol rəha Aser, netəmim ilat tuelef-taosen.
6 E noanol rəha Naptali, netəmim ilat tuelef-taosen
E noanol rəha Manase, netəmim ilat tuelef-taosen.
7 E noanol rəha Simeon, netəmim ilat tuelef-taosen.
E noanol rəha Lifae, netəmim ilat tuelef-taosen.
E noanol rəha Isakar, netəmim ilat tuelef-taosen.
8 E noanol rəha Sepulun, netəmim ilat tuelef-taosen.
E noanol rəha Josep, netəmim ilat tuelef-taosen.
Kən e noanol rəha Benjamin, netəmim ilat tuelef-taosen kəmotos mak əh.

Nɨmanin netəmim itəm kəmotuwɨn e napən ruən

9 Uarisɨg e natɨmnat mɨn u, emətag-pən əpəh aupən-in io, məplan nɨmanin
netəmim tepət tepət, okol kəruru nafinən.‡ Ilat koatɨsɨ-pən e kantri mɨn rafin,
ne noanol mɨn rafin, ne nəghatən mɨn rafin, kən nuwigɨlat tol pɨsɨn pɨsɨn mɨn.
Ilat koatətul aupən e jea rəha kig, ne Nətɨ Sipsip. Ilat koatuwɨn e napən ruən
mɨn, kən moatos nelmɨ nəmɨl e nelmɨlat.
10 Kən moatagət əfəməh moatən məmə
"Uhgɨn rəhatat itəm tatəpələh-pər e rəhan jea, matərəmərə, ilau Nətɨ Sipsip,
ilau əh kəmioal suatɨp o nosmegəhən kitat."
11 Nagelo mɨn rafin ilat kotətul motɨtəlau e jea rəha kig, kən mɨtəlau mɨn e
netəm-iasol mɨn itəm kəmotos nəwiətən, ne nat koatəmegəh mɨn u, ilat kuwɨt.
Ilat moatɨsɨn-pən nulɨlat aupən e jea rəha kig, moteiuaiu, nɨpɨnəgɨlat taru
nɨsɨp, kən moatəfak kəm Uhgɨn,
12 moatən məmə:
"!Əwəh! !Nɨpahrienən! Rəhatat Uhgɨn təwɨr pɨk, matəhag-əhag wɨr.
!In tenatɨg tenatɨg, təsanən, nahgin tepət!
!Pəs kotənwiwi in, motɨsiai-in, kən motən tagkiu kəm in matuwɨn matuwɨn
namnun tɨkə! !Əwəh!"
13 Kən əmun, netəm-iasol itəm kəmotos nəwiətən mɨn u kit tətapəh ron io
məmə, "?Pah mɨn əh koatuwɨn e natɨmnat ruən? ?Kən ilat kəmotɨsɨ-pən hiə?"

---

* **7:1:** Nɨmətag kuwɨt əh, in nɨmətag rəha nərəkɨnən tahmen əm e in əh e Dan 7:2 ne Jer 49:36-38. † **7:3:** 2 Kor 1:22; Efes 1:13 ‡ **7:9:** Jen 15:5

14 Kən ekuhalpɨn məmə, “Etəm-iasol. Ik əm nəkɨtun.”
Kən in təmə, “Netəm mɨn əh, ilat un kəmotiet rəkɨs e nahməən asol; ilat kɨnəmotaikuas e rəhalat napən kən motol təruən e nɨta Nətɨ Sipsip.
15 Kən tol nəhlan,
“ilat kotətul aupən e nɨganəmtɨ Uhgɨn, itəm tatəpələh matərəmərə,
kən moatəfak kəm in e nərauiəgən ne lapɨn e Rəhan Nimə;
kən kig u itəm tatəpələh-pər e jea,
in otahgɨl kəm ilat mɨn nian rafin.
16 Ilat, okol nəumɨs tɨsus mɨnən ilat,
kən okol kəsotoaoa mɨnən.
Kən nərauiə təsəhg mɨnən ilat,
nape-apeən asol rəha mɨtgar otəsəhg mɨnən ilat,
17 məto-inun, Nətɨ Sipsip itəm tatəpələh ilugɨn e jea rəha kig,
in otatehm ilat tahmen e etəmim rəha nehmən sipsip.
In otit ilat, matuwɨn o nəmtɨ nəhau megəh,§
kən Uhgɨn otafəl rafin nahui nəmtɨlat.”

8

Pesɨn rəha nat pien-pien

1 Nian Nətɨ Sipsip təmatgəhl rəkɨs nat tatol sepɨn itəm kəmuwaan ətain naoa lan, kən nagətən təmɨkə əpəh e nego e neai o nian əkuəkɨr kit, tahmen e hafaoa.*
2 Kən əmun eməplan nagelo sepɨn u kotətul aupən e nɨganəmtɨ Uhgɨn, kən ilat rafin koatos təwi.†
3 Kən nagelo kit mɨn, in tatɨtol pesɨn kit itəm kəmol e iaen u kol tatɨpɨt-ɨpɨt, kəməmki-pən nat pien-pien lan. Təmɨtol muwa mətul aupən e olta. Kəmos-ipən nat pien-pien tepət‡ kəm in, məmə otos-ipən təlmin nəfakən mɨn rəha netəmim rəha Uhgɨn, kən mos-ipən ilau kəm Uhgɨn, muwaan əpəh e olta kəmol e iaen u kol tatɨpɨt-ɨpɨt, itəm tatətul aupən e jea rəha kig.
4 Nəhaniəm rəha nat pien-pien mɨn, ne nəfakən mɨn rəha netəmim rəha Uhgɨn, itəm nagelo tatəmɨk e nelmɨn, kəmotər motuwɨn o Uhgɨn.
5 Kən əmun nagelo təmɨtol nat pien-pien u e pesɨn, kən məmki-pən nɨgəm lan, itəm tatuəp e olta, kən məhtəg-iarəpən e nətueintən. Kən əmun, kaluəluə təmatɨperəh, kənu təmɨpɨt, kən nərkərɨkən, kən namig təməloal.§

Təwi mɨn

6 Kən nagelo sepɨn itəm koatos təwi mɨn, kəmotətul matɨp o nahlən təwi.
7 Kən nagelo itəm tətaupən, təmahl rəhan təwi. Kən əmun, ais ne nɨgəm itəm kəmol pɨləh-pɨləh iləhal nɨta, kəmətəg-pən iləhal e nətueintən. Təmuəp mus nəwtain nəptən kitiəh, mapəs əm nəwtain kəiu, kənu təmuəp mus nɨg mɨn nəwtain kitiəh, mapəs əm nəwtain kəiu, kən təmuəp mus ma-kɨras mɨtə kəmotuəp rafin.
8 Kən nagelo itəm tatol nampa tu lan in təmahl rəhan təwi, kən nat kit tahmen e nɨtot asol, itəm tatuəp, kəmərakin-pən əpəh itəhəi. Kən nəwtain nɨtəhəi kitiəh təmol nɨta, mapəs əm nəwtain kəiu.

---

§ **7:17:** Sam 23:2; Aes 49:9-10; Jon 4:10; 7:37-38; Nol Əpən 22:1,17 * **8:1:** Hab 2:20; Sef 1:7-8; Sek 2:13 † **8:2:** Təwi mɨn əh e Baebol, sənəmə nuwigɨ nat itəhəi, məto təwi əh kəmol e rəhnɨpat nat kit. ‡ **8:3:** Nat pien-pien u in tahmen e nɨgpɨs, kən katuwaan məmə okəto nəhaniəm e nəmiəwɨn u itəm tatəpien wɨr. § **8:5:** Eks 19:16-18

9 Kən təmərəkɨn nat megəh mɨn itəm kotatɨg itəhəi nəwtain kitiəh, mapəs əm
nəwtain kəiu, kən mərəkɨn mɨn nego mɨn nəwtain kitiəh, mapəs əm nəwtain
kəiu.
10 Kən nagelo itəm tatol nampa tri lan, təmahl rəhan təwi. Kən məhau asol
kit təmiet, matuəp tahmen e noanɨsiə. Təmiet əpəh ilɨs e neai, meiuaiu mɨsas-
pən mus nəwtain nəhau mɨn ne nəmtɨ nəhau mɨn nəwtain kitiəh, mapəs əm
nəwtain kəiu.
11 Məhau u, nərgɨn u Tarɨp Tarɨp. Kən əmun, nəhau mɨn nəwtain kitiəh
kəmotarɨp motarɨp, mapəs əm nəwtain kəiu. Kən netəmim tepət itəm
kəmotənɨm nəhau arɨp, kəmotɨmɨs.
12 Nagelo itəm tatol nampa fo lan, təmahl rəhan təwi. Kən nat kit təmoh
mɨtgar, ne məwɨg ne məhau mɨn, mol nəwtain mɨtgar kitiəh təmapinəp,
mapəs əm nəwtain kəiu kətiauəp. Kən nəwtain məwɨg kitiəh təmapɨnəp,
mapəs əm nəwtain kəiu kətiauəp, kən nəwtain məhau mɨn kitiəh kəmotamɨs,
kən nəwtain kəiu əm kəmotasiə. E nərauiəgən, kən tatərauia e nəwtain kəiu
əm, mapəs kitiəh. Kən nian lapɨn, tatəmɨhl e nəwtain kəiu əm, mapəs kitiəh.*
13 Kən əmun ematəplan, kən məto malɨkɨm kit tatiwɨg e napuə, kən mətasək
əfəməh matən məmə, “!Awe! !Awe! !Awe! !Məto-inun nagelo kɨsɨl mɨn əh-
ikɨn okəpanəhlahl mɨn rəhalal təwi roiu, mol nəratən asol okəpanəhaluwa e
netəmim rəha nətueintən!”

9

Nagelo itəm tatol faif lan təmahl təwi

1 Nagelo itəm tatol faif lan, tətahl rəhan təwi, kən eməplan məhau kit itəm
tɨnəmɨsɨ-pər e neai miet-pən e nətueintən. Kəmos-ipən ki kit kəm məhau un,
o nerəhən e nɨpəg asol itəm teiuaiu agɨn.
2 Nian təmerəh e nɨpəg əh, nəhaniəm təmər, tahmen e nəhaniəm rəha iohe.
Mɨtgar ne napuə kəmuapinəp e nəhaniəm rəha nɨpəg asol.
3 Kənu nat kit tahmen e pitɨp, ilat tepət agɨn-əh, kəmotiet rəkɨs e nəhaniəm
əh, moteiuaiu e nəptən, kən kəmos-ipən nəsanənən kəm ilat o nusən itəm e
nɨpikɨlat, kən tɨtahmə tɨtahmə.
4 Kəmən-ipən kəm pitɨp mɨn məmə kəsotərəkɨnən ma-kɨras ne nɨg mɨn, ne
natɨmnat itəm kotəwiə e nətueintən, məto okotərəkɨn əm netəm mɨn un itəm
kəsotosən mak rəha Uhgɨn e nɨpɨnəgɨlat.
5 Kən kəmegəhan-in nəsanənən kəm ilat məmə okotus netəmim motol
nahməən kəm ilat o məwɨg faif, məto kəsotohamnuən ilat. Kən nahməən əh,
itəm ilat okotəto tərat lan, taprəkɨs-in agɨn nəme nɨpikɨ welau itəhəi, nian tatus
itəm, kətahmə.*
6 E nian mɨn əh, netəmim okotegəs-in suatɨp o nɨmɨsən, məto okol
kəsotehmən. Okotolkeike məmə okotɨmɨs, məto okol kəsotɨmɨsən.
7 Eməplan pitɨp asol mɨn əh, ilat kotahmen e hos mɨn itəm kəmotətul matɨp
o nəluagɨnən. Ilat kəmotəfauin nat kit tahmen e hat rəha kig itəm kəmol e
iaen u kol tatɨpɨt-ɨpɨt, kən rəhn-kapəlat tahmen e rəha etəmim.
8 Noanulat kaifəməh tahmen e noanu pətan, kən nəluilat tasɨlə tahmen e
nəluɨ laion.
9 Nuwilɨgɨlat tol məmə kəmotalpin manɨkɨləhalat e nat kit rəha nəluagɨnən,
kəmol e iaen, kən nawin nɨməlməlɨlat tatuwa tahmen e hos tepət koatiuw kat
mɨn moatuwɨn e nəluagɨnən.

---

* **8:12:** Aes 13:10; Mak 13:24 * **9:5:** Nəghatən Kris ətuatɨp təməsənən nahməən rəha nɨpikɨ welau itəhəi. In təmən nahməən rəha “skopion,” nat kit tahmen e iəmik nərɨk, məto rəhan nəme nəluin ne rəhan nahməən tərat maprəkɨs-in nəme nahməən rəha nɨpikɨ welau ne nahməən rəha nəme tɨmar.

10 Nɨpikɨlat tatus itəm kətahmə taprəkɨs-in agɨn welau itəhəi. Ilat koatos
nəsanənən e nɨpikɨlat o nolən nahməən kəm netəmim o məwɨg faif.
11 Ilat, rəhalat kit əh-ikɨn etəm-iasol, in iərəmərə rəha nɨpəg asol itəm teiuaiu
agɨn. E nəghatən rəha netəm Isrel, katən nərgɨn mə Apaton, kən e nəghatən
Kris, kətaun-in məmə Apolion, nɨpətɨn u Iərəkɨn.
12 !Awe! Nəratən aupən tɨnol namnun, məto awe, awe, nəratən kəiu mɨn
əh-ikɨn okəpanueia.
13 Kən əmun, nagelo itəm tatol sikis lan təmahl rəhan təwi. Kən eməto
nəwian kit təmɨsɨ-pən əpəh e nɨki rəhnɨpat olta u,† ilat kuwɨt, kəmol e iaen u
kol tatɨpɨt-ɨpɨt, kən tatətul aupən e nɨganəmtɨ Uhgɨn.
14 Kən nəwian əh təmən-ipən kəm nagelo itəm tatol sikis lan u tatɨləs təwi,
məmə, “Ɨkɨs nagelo mɨn un ilat kuwɨt itəm kəməlis ilat kəmki-pən əpəh e nəhau
asol Iufretes.”
15 Tol nəhlan, təmɨkɨs ilat. Nagelo mɨn əh, ilat kuwɨt, kəmə̈lɨn ilat kotətul
matɨp u-roiu o aua ətuatɨp u, ne nian ətuatɨp u, ne məwɨg ətuatɨp u, ne
nup ətuatɨp u, məmə okotohamnu netəmim rəha nətueintən nəwtain kitiəh,
motapəs kəiu.
16 Kən eməto nampa rəha mopael mɨn rəhalat, itəm kotasuə e hos, kən ilat
rafin tu-hanrɨt-milian netəmim.
17 Kən e napɨlaiirən rəhak, eməplan hos mɨn əh ne netəm kotasuə elat kotol
nulan. Rəhalat iaen itəm tatəfətain manɨkɨləhalat, in tasiə tahmen e nɨgəm,
mol pɨlu wɨr, kənu mauiəh. Rəhn-kapə hos mɨn u, kotahmen e rəhn-kapə laion
mɨn, kən nɨgəm ne nəpienən rat‡ ne nəhaniəm katəhalɨsɨ-pən e nɨpəgnoalat.
18 Kən nəratən asol milə̈hal u itəm kəmə̈haliet e nɨpəgnoalat, ilə̈hal
kəmə̈halohamnu netəmim e nətueintən nəwtain kitiəh, kapəs əm nəwtain
kəiu.
19 Nəsanənən rəha hos mɨn əh, tatɨsɨ-pən e nɨpəgnoalat, ne nɨpikɨlat, məto-
inun nɨpikɨlat tahmen e sɨnek, itəm rəhn-kapə tətatɨg e malnɨpikɨn. Kən hos
mɨn əh, koatus mɨn netəmim e mal-nɨpikɨlat.
20 Kən netəm mɨn u, nəratən milə̈hal əh kəməsohamnuən ilat, ilat
kəməsotəuhlinən nətəlɨgən rəhalat e natɨmnat mɨn itəm ilat koatol.
Kəməsotapəsən nəfakən kəm iərmɨs mɨn ne narmɨ nat mɨn itəm kəmol e
iaen u kol tatɨpɨt-ɨpɨt, ne silfa, ne pɨrons§ ne kəpiel, ne nɨg. Ilat u narmɨ nat
əm, itəm kəsotəplanən nat, ne məsotətoən nat, ne məsotaliwəkən.
21 Kən ilat kəməsotəuhlinən nətəlɨgən rəhalat o nohamnuən itəm, nəmɨkən
nərɨk, nolən klefa, nolən masig, nɨtəpən iərman ne pətan, ne nakləhəən.

10

Nagelo itəm təmos naoa əkəku

1 Kən əmun ekəplan nagelo kit mɨn nahgɨn tepət tatɨsɨ-pər e nego e neai.
Tatuwɨn e malnapuə tahmen e rəhan napən, kən mɨrai-mɨrai tɨtəlau e rəhn-
kapə. Kən in təhag-əhag mɨtasiə, tahmen e mɨt, kən nelkɨn tahmen e pos asol
mil u kətiauəp e nɨgəm.
2 In tatos naoa əkəku kit itəm kɨnurapɨk rəkɨs tatəməhl-pən e nelmɨn. In təməf-
ipən nelkɨn matɨp e nɨtəhəi kən məf-ipən nelkɨn mol e nəptən,
3 kən in təmagət əfəməh, nakəto nəwian tahmen e laion. Nian təmagət əfəməh,
kən kaluəluə təmatɨpərəh mau sepɨn, matuhalpɨn.

† **9:13:** Olta u, in tepɨl kit tatətul əpəh e Nimə Rəha Uhgɨn, kən katol sakrifais mɨn ikɨn. Rəhnɨpat mɨn əpəh e kona mɨn. ‡ **9:17:** Nəpienən rat əh, in tahmen e nəpienən rəha iohe. § **9:20:** Pɨrons, in iaen kit, məto rəhan kala tahmen e kol.

4 Kən nian kaluəluə təmatiperəh mau sepin matuhalpin rəhan nəghatən, kən
nikik natəht məmə oekəte rəkis nəghatən itəm in tatən. Məto enəto nəwian
kit tatisi-pər e nego e neai matən məmə, “Əhluaig-in nəghatən u itəm kaluəluə
tatən, səte rəkisən.”
5 Kən əmun, nagelo apon itəm eməplan aupən tatətul-pən e nitəhəi ne
nəptən, tiləs-ipər nelmin matip, matəhu-pər e nego e neai,
6 kən matos noanawil e etəm tətatig lilin, etəm təmol nego e neai ne
natimnat rafin itəm koatatig lan, ne nətueintən ne natimnat rafin itəm
kotatig lan, ne nitəhəi ne natimnat rafin itəm kotatig lan, kən məmə, “!Uhgin
otəsəsahgin minən!
7 Məto nian nagelo itəm tatol sepin lan otahl rəhan təwi, kən nalpəkauən
anion rəha Uhgin itəm tatəhluaig-in, in otuwa mol nipahrienən lan u-roiu.
In otiet-arəpa tahmen əm mə in təmən-iarəp aupən kəm rəhan iolwək min u,
ien min rəhan.”
8 Kən əmun, ekəto min nəwian əh təmisi-pən e nego e neai, matən-ipa min
kəm io məmə, “Uwin, miləs naoa kəmurapik əh itəm tatəməhl-pən e nelmi
nagelo itəm tatətul-pən e nitəhəi ne nəptən.”
9 Kən əmun, ekuwin mətapəh o nagelo məmə otos-ipa naoa əkəku kəm io.
In tən-ipa kəm io məmə, “Os mun. Nat u otərəkin nərpəm, məto nian onakun,
tətehen tahmen e sukapak.”
10 Kən əmun ekiləs-irəkis e nelmi nagelo, kən mun mərge. Emun məto
tətehen tətehen, tahmen e sukapak, məto nian emərge, təmərəkin nərpik,
nərpik təmərat lan.
11 Kən kəmən-ipa kəm io məmə, “Ik onakəkəike mən-iarəp min nəghatən
itəm Uhgin otos-ipinə kəm ik u, o netəmim nuwigilat pisin pisin min, ne netəm
e kantri pisin pisin min, ne netəm koatən nəghatən pisin pisin min, ne kig
min.”

11

Etəmim mil itəm kəmuətul-arəp o Iesu

1 Kən əmun kəmos-ipa nuwig kit rəha nosən mak e nat, kən kən-ipa kəm io,
məmə, “Uwin, mos mak e Nimə Rəha Uhgin, ne olta, kənu mafin rafin netəm
koatəfak əh imə.
2 Sosən mak e iat, məto natos əm mak e nimə. Sosən mak lan məto-inun kinos-
ipən rəkis iat əh kəm Iaihluə min. Ilat okoteguafəl-eguafəl rəhak taon asim
motuwin motuwin motos məwig ilat foti-tu.*
3 Kən io ekos-ipən nəsanənən kəm rəhak etəmim mil itəm katuətul-arəp ron
io. Kən okətios əm nəmkapin, muatətul-arəp o nən-iarəpən rəhak nəghatən
min o nian wan-taosen tu hanrit sikiste.”
4 Ilau u, nokət nig olif mil, ne nat katəhtu-pər lait lan mil, itəm katuətul aupən
e Iərəmərə rəha nətueintən.
5 Okəmə suah kit tətalkut o nərəkinən ilau, kən nəmnamin nigəm otisi-pən e
nohlilau, kən mus rəhalau tikimir min. Etəmim itəm tolkeike nərəkinən ilau,
in otəkəike mimis nəhlan.
6 Suah mil u, ilau katios nəsanənən o nahtosig-inən napuə məmə nuhuən
otəsəfikən nian ilau okatuəghat matuən-iarəp nəghatən min rəha Uhgin. Kən
ilau matios min nəsanənən məmə okuəuhlin nəhau min kotuwa nita, kənu
miatun min nərəkinən netəmim rəha nətueintən e nəratən pisin pisin min
itəm ilau kioalkeike məmə okioal.

---

* **11:2:** Məwig foti-tu, in tahmen əm e tri ne haf yia, kən kuahmen-ahmen min e nian wan-taosan--tu-hanrit-sikiste (1,260).

7 Kənu nian ilau kinuatətul-arəp rəkis, kinuən rəkis natimnat rafin, kən
nat megəh† itəm otər e nipəg teiuaiu agin, mərioah moh ilau, mol win elau
mohamnu ilau.
8 Nipətilau otatəməhl əpəh e suatip rəha taon asol əh, ikin əh kəməht-ipən
min rəhalau Iərəmərə e nig kəməluau‡ ikin, kəməuhlin nərgin, məmə Sotom o
Ijip, tatəpsen-pən nolən rat ikin əh.
9 Kən netəmim nuwigilat pisin pisin min, netəmim e noanol rafin, ne
netəmim e nəghatən min rafin, ne kantri min rafin, okoatarəp e nipətilau,
motos nian apiəpiə kisil, kən haf, kən kəməsotegəhan-inən nitənimən ilau.
10 Kən netəmim rafin rəha nətueintən okotol lafet, motagien, kən moatos-
ipən natimnat kəm ilat min, motagien məto-inun ien mil itəm kəmatioal pik
nəratən kəm ilat, kiniamis.
11 Məto uarisig e nian apiəpiə kisil ne haf tinuwin rəkis, kən Uhgin təmos-
ipən nehagən e nipətilau kən ilau kəmuətul e nelkilau. Kən netəmim rafin
itəm kəmotəplan ilau, niganməpilat təmasiəp, narmilat tikə.
12 Kən ilat kəmotəto nəwian asol kit təmisi-pər e nego e neai, matən-ipən
kəm ilau məmə, "Uər mueia ikin-u." Kən malnapuə təmiləs ilau mər muwin e
neai. Kən rəhalau tikimir min kəmotətul motalkəlik olau.
13 Kən e nian ətuatip əh, namig asol kit təmərəkin rum kitiəh e taon əh,
mapəs əm rum nain. Namig təmohamnu netəmim ilat rafin sepin-taosen,
kən netəmim rafin itəm kəməsotimisən, kəmotəgin motasiəp, kən motən
nipahrienən məmə Uhgin e nego e neai, tatos nepətən.
14 !Awe! Nəratən asol itəm tatol nampa tu lan, tinol namnun. Məto, nəratən
itəm tatol kisil lan otəsuwəhən tuwa.

Nagelo itəm tatol sepin lan təmahl təwi

15 Nagelo itəm tatol sepin lan təmahl rəhan təwi, kən əmun nəwian asol min
kəmotisi-pən e nego e neai motən məmə,
"Rəhatat Iərəmərə ne rəhan Kristo, ilau kinatuərəmərə§ e nətueintən rafin
agin, kən nərəmərəən rəhan, otətatig lilin."
16 Kən netəm-iasol itəm kəmotos nəwiətən min ilat tuente-fo, itəm koatəpələh-
pər e rəhalat jea min aupən e niganəmti Uhgin, ilat kəmotisin nulilat,
moteiuaiu, nipinəgilat taru nisip, kən moatəfak kəm Uhgin,
17 motəmə,
"Iakoatən tagkiu kəm ik, Iərəmərə Uhgin Nahgim Tepət Pik Agin, etəm un ik
nətatig un itəm nətatig roiu, kən nəmətatig aupən,
məto-inu ik nəmos rəham nəsanənən asol, kən minətuoun matərəmərə.
18 "Kantri min, kotautu pik, məto ik rəham nemə̈ha asol tinuwa.
Nian tinuwa o nakilən netəm kəmotimis.
Kən onakətou ien min u ilat rəham iolwək min, kən mətou min netəmim
rəham, ne netəm koatisiai-in ik, ilat rafin, nat əpnapin okəmə ilat
koatos nepətən asol o nepətən əkəku.
Kən nian u rəham, o nərəkinən netəm itəm koatərəkin netəmim e nətueintən."
19 Nian kəmerəh e Nimə Rəha Uhgin əpəh ilis e neai, kən kəməplan Bokis
rəha Nəniəkisən Rəha Nasituən* tatəpələh əpəh imə. Kən təmatipit mitasiə, kən
kaluəluə təmatatiperəh, kən emətо nagətən asol min, kən təmatamig, kən ais
təmisas-pa.

---

† **11:7:** Dan 7 ‡ **11:8:** "Ikin əh kəməht-ipən min Iərəmərə e nig kəməluau," tatəghat-in Jerusalem.
§ **11:15:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, "Rəhatat Iərəmərə ne rəhan Kristo, in tinatərəmərə," tatəgətun-pən məmə Tata Uhgin ne rəhan Kristo, ilau kitiəh əm. * **11:19:** Bokis rəha Nəniəkisən Rəha Nasituən u, in "Ark of the Covenant." Eks 25:10-22.

12

Pətan ne ialkita kəgin

1 Kən nəmtətin asol kit təmiet e neai, muha-pɨspɨs lak. Pətan kit təmuwɨn e
mɨtgar tahmen e rəhan napən, kən təməpələh məf-ipər nelkɨn e məwɨg, kən
matəfauin hat rəha nɨsiaiiən kit, kəmol-pən məhau tuelef lan.
2 In tətasək əfəməh, tatəto nahməən məto-inun in təpək-əpək kən otəsuwəhən
temək.
3 Kən əmun nəmtətin kit mɨn təmiet mɨn əpəh ilɨs e neai, itəm tatuha-pɨspɨs
lak. Inəh, ialkita kəgin kit, tasiə, tahmen e nɨgəm, rəhn-kapə təmɨsɨm-ɨsɨm
ilat sepɨn, kən rəhnɨpat ilat ten, kən kəməfauin-pən hat rəha kig asol agɨn ilat
sepɨn e rəhn-kapə mɨn.
4 Nɨpikɨn tatoh-irəkɨs məhau mɨn əpəh ilɨs e neai, matəmki-əhau-pa ilat
nəwtain kitiəh e nətueintən, mapəs nəwtain kəiu. Kən e nian əh, ialkita un
təmuwa mətul aupən e pətan u itəm otəsuwəhən temək, məmə okəmə nətɨn
tɨnaiir un, kən in ton.*
5 Pətan əh təmɨləs nətɨn iərman, itəm in otərəmərə e kantri mɨn rafin, kənu
nəmtətin rəha nərəmərəən rəhan tahmen e nəlnal kit kəmol e iaen. Məto
Uhgɨn təmeuw rəkɨs suakəku u o ialkita, mɨləs-ipər ilɨs e rəhan jea, məmə
otərəmərə.
6 Pətan un, təmagɨm-pən əpəh ikɨn taruən-aruən ikɨn, itəm Uhgɨn təmol əpen-
əpenə lan məmə otətatɨg ikɨn, kən katehm, kətoarus-pən nian wan-taosen-tu-
hanrɨt-sɨkɨste tɨnuwa mɨnuwɨn rəkɨs.†
7 Kən əmun, nəluagɨnən kit tɨnətul əpəh e nego e neai. Mikael‡ ne rəhan
nagelo mɨn, kɨnoatəmou ilat ialkita, kən ialkita ne rəhan nagelo mɨn kɨnoatoh
mɨn ilat.
8 Məto ialkita, nahgin tɨkə, təsahmenən. Kən əmun, Mikael ne kɨnotol win
elat, kən kəmahl-iarəp ilat əpəh e nego e neai.
9 Kəmotɨləs ialkita asol un, motərakin-iəhau e nətueintən. Kən inu, in sɨnek
nuwəh ilouin aupən,§ katən mə Iərmɨs, o Setan, itəm təmeiuə-in nətueintən
rafin agɨn. Kəmərakin-iarəp in,* tuwa e nətueintən, ilat rafin nagelo mɨn
rəhan.
10 Kən əmun eməto nəwian asol kit əpəh ilɨs e nego e neai. Təmə,
"!Roiu əh, Uhgɨn rəhatat in tɨnosmegəh itat!
!Roiu əh in tɨnol-arəp məmə in tatos nəsanənən,
kən roiu əh, in tɨnatərəmərə!
Kən roiu əh, Kristo rəhan təmol məmə in tatos mɨn nəsanənən ne nepətən e
natɨmnat mɨn rafin.
Tol nəhlan məto-inu roiu əh, kɨnərakin-iəhau Setan e nɨganəmtɨ Uhgɨn. Setan
u, itəm tatətu-pən-ətu-pən nat e piətat mɨn lapɨn ne lenian, mən-iarəp
nɨpəgnəmtɨn mɨn rəhan matətu-pən elat e nɨganəmtɨ Uhgɨn.
11 Kən piətat mɨn kəmotəmou ilat min,
kən motol win rəkɨs lan e nəsanənən rəha nɨta Nətɨ Sipsip,
motatɨg motol win mɨn lan e nətul əskasɨkən o nən-iarəpən nəghatən rəha Nətɨ
Sipsip.
Motol win mɨn lan məto-inu nɨkilat təməsəht pɨkən nəmegəhən rəhalat,
məto kəmotətul matɨp əm məmə okotɨmɨs.
12 !Nego e neai, ne itəmat u notatɨg ikɨn, otagien məto-inu kɨnərakin-iarəp
ialkita!

---

* **12:4:** Mat 2:13-14 † **12:6:** Məwɨg foti-tu, in tahmen əm e tri ne haf yia, kən kuahmen-ahmen mɨn e nian wan-taosan-tu-hanrɨt-sikiste (1,260). ‡ **12:7:** Dan 10:13,21; 12:1 § **12:9:** Jen 3:1 * **12:9:** Jen 3:14-15; Luk 10:17-18; Jon 12:30-31; Kol 2:15

!Məto awe, kəsi o nətueintən ne nɨtəhəi,
məto-inu Setan təmeiuaiu mɨnə ron ik!
In, nemə̇ha təmol pɨk,
məto-inun in tɨtun məmə nian rəhan təkuəkɨr əm.”
13 Nian ialkita asol u, təməplan məmə kɨnərakin-iarəp in tuwɨn e
nətueintən, in tɨnatɨtəp pətan u itəm təmɨləs nətɨn iərman.
14 Kən kəmos-ipən nɨməlməlɨ malɨkɨm kəiu kəm pətan u, məmə in otos miwɨg
lan muwɨn əpəh ikɨn kəmol əpen-əpenə rəkɨs ikɨn taruən-aruən ikɨn. Ikɨn əh,
otətatɨg ikɨn, kən in tɨtagɨm o sɨnek, kən katehm wɨr in o taem kitiəh, ne taem
kəiu mɨn, ne taem haf.
15 Kən sɨnek u, təmeoa tahmen e naruəh asol kit, məmə otau-təlɨmin pətan
u mɨləs magɨm.
16 Məto nɨsɨp təmasitu e pətan u. Nɨsɨp təmoag kən mərge rafin nəhau itəm
ialkita təmeoa-in e nɨpəgnoan.
17 Kən əmun, ialkita un, nemə̇ha təmol təmol o pətan u, kən in tagɨm muwɨn
məmə otəluagɨn ilat rəhan mɨn neen noanol, ilat u itəm koatol nəwia Uhgɨn,
kən moatətul əskasɨk o nən-iarəpən məmə ilat netəmim rəha Iesu Kristo.
18 Kən in təmətul əpəh e nɨmə̇kləkɨl itəhəi.

13

Nat megəh itəm təmə̇hap nɨtəhəi mər

1 Kənu emə̇plan nat megəh asol kit təmə̇hap nɨtəhəi mər. Rəhnɨpat ten, rəhn-
kapə təmɨsɨm ilat sepɨn, kəmə̇fauin-pən hat mɨn rəha kig asol agɨn e rəhnɨpat
mɨn. Kən kəmə̇te-pən nərgɨn itəm tətau-iərmɨs-in Uhgɨn e rəhn-kapə mɨn.
2 Nat megəh un emə̇plan, tahmen e wɨsi kəgin kit u, lepet, məto nelkɨn mɨn
kotahmen e nat megəh kit u, pea. Kən nɨpəgnoan tahmen e laion. Kən ialkita
u, təmos-ipən rəhan nəsanənən ne rəhan nərəmərəən ne nepətən asol kəm nat
megəh u.
3 Rəhn-kapə nat megəh u kit, nat kit təmol, kən nəkəplan məmə tɨnatol pap
o nɨmɨsən, məto tɨnəwɨr mɨn. Kən əmun, netəmim rafin e nətueintən narmɨlat
təmiwɨg pɨk ron, kən moatuarɨsɨg-in nat megəh un. 4 Kən ilat rafin kəmotəfak
kəm ialkita, məto-inu təmos-ipən nepətən rəhan kəm nat megəh u. Kən ilat
kəmotəfak mɨn kəm nat megəh u, kən motəmə, “?Pah in tahmen e nat megəh
u? ?Pah tɨtun nohən?”
5 Kən kəmegəhan-in nat megəh u, məmə in otəghat ausit, mau-iərmɨs-in
Uhgɨn. Kən kəmegəhan-in-pən nepətən kəm in, məmə tɨtun nolən nat naka
in tolkeike o məwɨg foti-tu.*
6 Kən in təmən nəghatən rat tepət e Uhgɨn,† ne nərgɨn,‡ ne netəmim itəm
kotatɨg e nego e neai,‡ ilat u, rəhan nimə̇fak.
7 Kəmos-ipən mɨn nəsanənən kəm in, məmə otəluagɨn ilat netəmim rəha
Uhgɨn, kən mol win elat. Kən kəmos-ipən mɨn nepətən kəm in o nərəmərəən
e netəmim e noanol mɨn rafin, ne netəmim nuwigɨlat pɨsɨn pɨsɨn mɨn, ne
netəmim e nəghatən mɨn rafin, ne kantri mɨn rafin.
8 Netəmim rafin rəha nətueintən, okotəfak kəm nat megəh u, inəh, netəmim
rafin itəm kəməsəteən nərgɨlat e Naoa rəha Nəmegəhən, nian nətueintən
təmatɨkə əh. Naoa u, in naoa rəha Nətɨ Sipsip itəm kəmohamnu.
9 Etəm matəlgɨn tatɨg, in otəkəike mətəlɨg-in wɨr.
10 Okəmə suah kit otuwɨn e kalapus,

---

* **13:5:** Məwɨg foti-tu, in tahmen əm e tri ne haf yia, kən kuahmen-ahmen mɨn e nian wan-taosan--tu-hanrɨt-sikiste (1,260). 2 Tes 2:1-12. † **13:6:** Dan 8:10-11 ‡ **13:6:** Efes 2:6

pəs in otuwɨn əm.
Okəmə okətamnu suah kit e nisa,
pəs okətamnu əm in e nisa.
Nəghatən u, nɨpətɨn u məmə netəmim rəha Uhgɨn okotəkəike motol tɨku, kən motahatətə əm e Uhgɨn.

Nat megəh itəm təməhap nɨsɨp mər

11 Kən əmun, eməplan mɨn nat megəh kit mɨn itəm təməhap nɨsɨp mər. Rəhnɨpat kəiu tahmen e nəti sipsip kit, məto tatəghat, nəwian tahmen e ialkita kit.
12 Nat megəh itəm rəhn-kapə sepɨn, tatos-ipən rafin rəhan nepətən kəm in, kən nian nat megəh itəm rəhnɨpat kəiu tətatɨg ilau nat megəh rəhn-kapə sepɨn, in tatol nəwian. Kən nat megəh itəm rəhnɨpat kəiu tatəkəike kəm netəmim rafin e nətueintən, məmə ilat okotəfak kəm nat megəh itəm təmaupən, itəm rəhn-kapə kit tɨnatol pap o nɨmɨsən məto tɨnəwɨr mɨn.
13 Kən nat megəh u itəm rəhnɨpat kəiu, tatol nəmtətin asol mɨn ne nat pɨspɨs mɨn tepət, matɨg mol mɨn nɨgəm tatɨsɨ-pər e neai, matuwa e nətueintən, matol e nɨganəmtɨ netəmim.
14 Uhgɨn təmegəhan-in-pən nəsanənən kəm nat megəh u itəm rəhnɨpat kəiu, məmə tɨtun nolən nəmtətin mɨn nian tətatɨg ilau nat megəh rəhn-kapə ilat sepɨn. Kən in təmateiuə-in netəmim rəha nətueintən e nəmtətin mɨn əh in təmol, kən mən-ipən kəm ilat məmə okotəkəike motəte narmɨn itəm kasgəwɨn nat megəh rəhn-kapə sepɨn, nat megəh u, itəm kəmaru pap rəhn-kapə e nisa, məto tatəmegəh.
15 Kən Uhgɨn təmegəhan-in-pən nəsanənən kəm nat megəh itəm rəhnɨpat kəiu, məmə otehag-pən e narmɨn itəm kəmasgəwɨn e nɨg, pəs təghat. Kən narmɨn itəm kasgəwɨn e nɨg un, təməghat, mən əskasɨk məmə okəike kohamnu netəmim rafin itəm kəsotəfakən kəm in.
16 Kən in təmatəkəike kəm netəmim rafin məmə okotos mak kit rəhan e nelmɨlat matɨp o e nɨpɨnəgɨlat. Netəmim rafin agɨn kotəkəike motos, ilat u, netəm-iasol mɨn, ne netəm əpnapɨn əm, netəm rəhalat nautə tepət, ne netəm rəhalat nautə tɨkə, slef mɨn, ne netəm sənəmə slef mɨn, məmə okotos mak kit rəhan e nelmɨlat matɨp o e nɨpɨnəgɨlat.
17 Okəmə etəm təsosən mak u, təruru nosən nəmtɨ nat kit, ne nosalɨm-inən, mətoarus in təkəike mos mak rəhan. Mak un, in nərgɨ nat megəh itəm rəhn-kapə ilat sepɨn, o nampa itəm tatəpsen-pən nərgɨn.
18 O nat u, onakəkəike mos nenatɨgən tepət o nɨtunən nampa rəha nat megəh u. Kən okəmə ik nakenatɨg tahmen, kən nəkɨtun nənən nɨpətɨn. Kən nampa u, in sikis-hanrɨt-sikiste-sikis, kən in tatəpsen-pən etəmim kit.

14

Nəti Sipsip ne netəmim wan-hanrɨt-foti-fo-taosan

1 Kən əmun, ekətag-pən əpəh aupən-in io məplan Nəti Sipsip tatətul-pər əpəh e Nɨtot Saeon, kən wan-hanrɨt-foti-fo-taosan netəmim koatətul ilat min. Kən kəmətə-pən nərgɨ Nəti Sipsip ne rəhan Tata e nɨpɨnəgɨlat. 2 Kən ekəto nat kit əpəh ilɨs e nego e neai tətagət, nəwian tahmen e nɨtəhəi tatem nonahluəluə, kən mahmen mɨn e kaluəluə tɨtatɨperəh, kən ekəto tahmen mɨn e nəwia hap* tepət, netəmim koatoh.
3 Kən ilat koatan napuən wi kit əpəh aupən e jea rəha kig, ne nat koatəmegəh kuwɨt, ne netəm-iasol itəm kəmotos nəwiətən mɨn. Suah kit təsɨtunən napuən əh, netəm mɨn əm un ilat wan-hanrɨt-foti-fo-taosan itəm Uhgɨn təmos-nəmtɨn

* **14:2:** Hap mɨn un, nat katoh elat o nanən napuən, tahmen e kitar.

ilat,[†] mos-irəkis ilat e nətueintən. Netəm min əm un ilat əh, ilat kotitun nanən
napuən əh.
4 Netəm min u ilat u, itəm kəmotehm wir rəhalat nəmegəhən, məmə namkimik
tikə elat, kən ilat kəməsotitən pətan, ilat netəm wi.[‡] Ilat koatuarisig-in Nəti
Sipsip u, moatuwin ikin min rafin itəm in tatuwin ikin. Uhgin tinos-nəmtin
rəkis netəm min əh. Ilat rəha Uhgin əm, ne Nəti Sipsip u. Ilat kotahmen e
nagwənən itəm kəməfak-in wi əm e nasumən, itəm katos-ipən kəm Uhgin ne
Nəti Sipsip.
5 Ilat kəsoteiuəən nian kit ne, kən nat əkəku kitiəh ne tikə məmə tatol ilat
kotamkimik e niganəmti Uhgin.

Nagelo kisil

6 Kən əmun ekatig məplan min nagelo kit min, tatiwig əpəh ilis e magoagəp.
In tatən-iarəp namnusən təwir itəm tətatig tətatig namnun tikə[§] kəm netəmim
rəha nətueintən, e kantri min rafin, e noanol min rafin, ne nəghatən min
rafin, ne netəmim nuwigilat tol pisin pisin min.
7 In tatən əfəməh məmə, "Otəgin motisiai-in Uhgin, kən motən nipahrienən
e rəhan nepətən, məto-inun nian ətuatip rəhan tinuwa, o nos-ipənən nalpinən
kəm netəmim. Otəfak kəm in, etəm təmol nego e neai, ne nətueintən, ne
nitəhəi, ne nəmti nəhau min."
8 Kən nagelo kit min, itəm tatol nampa tu lan, tatətəu-pən matən məmə, "!
Papilon təməme! !Papilon təməme! !Papilon Əsanən Nahgin Tepət təməme,
meiuaiu! In tahmen e pətan e suatip itəm təmiuw-pa nəman e kantri min
rafin kotuwa motənim wain ilat min. Wain u nimin, inun, nitəpən nalmələn
min, məkəike kəm netəmim məmə koatol nolən rat ilat min. Kən nian nəman
kotənim wain u, ilat koatiuw-pa nemə̈ha rəha Uhgin olat."
9 Kən nagelo kit min, itəm tatol kisil lan, tatuarisig-in ilau, kən matən əfəməh
məmə, "Okəmə suah kit təfak kəm nat megəh rəhn-kapə ilat sepin, ne narmin
itəm kəmasgəwin e nig, kən matos rəhan mak e nipinəgin o nelmin,
10 kən in təike mənim min wain u inu, in nemə̈ha rəha Uhgin. Wain u inu,
kəməsəgələkləkən e nəhau. In otəto nahmə̈ən e nigəm ne noanəwiwə itəm
tatuəp okiaus in əpəh e niganəmti nagelo asim min ne Nəti Sipsip.
11 Kən nəhaniəm rəha nigəm itəm tatus ilat matol nahmə̈ən kəm ilat u, in
tatər nian rafin, namnun tikə. Netəm min un itəm kotəfak kəm nat megəh
rəhn-kapə ilat sepin ne narmin itəm kəmasgəwin e nig, kən motos mak rəha
nərgin, ilat okəsotamegən e nərauiəgən ne lapin."
12 Nəghatən u, nipətin u məmə netəmim rəha Uhgin itəm koatətəu-pən
nəwia Uhgin, kən moatahatətə e Iesu, ilat kotəkəike motətul əskasik.
13 Kən əmun eməto nəwian kit təmisi-pər e nego e neai matən məmə, "Əte
rəkis nat u: roiu ne matuwin, netəmim rəha Iərəmərə, məto okəmə okotimis,
ilat okotatig e nəwirən pahrien."
Kən Narmin Rəha Uhgin təmə, "!Əwəh! Ilat okotameg e rəhalat wək, məto-
inu okotos noa rəhalat wək min."

Nəulək-inən netəmim e nətueintən

14 Emətag-pən min əpəh aupən-in io məplan malnapuə kit təruən, kən suah
kit tatəpələh-pər e malnapuə un. Suah un, tahmen e Nəti Etəmim. In tatəfauin
kraun kit, inu hat rəha kig, kəmol e iaen u kol tatipit-ipit, kən matiləs naip eko
kit itəm tasilə.

---

† **14:3:** 1 Pita 1:19 ‡ **14:4:** 2 Kor 11:2; Nol Əpən 21:9 § **14:6:** Katəghat-in Namnusən Təwir məmə namnun tikə məto-inun in tatəghat-in nalpəkauən lilin min rəha Uhgin, kən məto-inun in tatən nipahrienən nian rafin.

15 Kən əmun nagelo kit min təmisi-pən əpəh e Nimə Rəha Uhgin muwa, kən
maun-in əfəməh suah u, tatəpələh-pər e malnapuə məmə, “Os rəham naip eko
mos muwin məulək, məto-inu nian rəha nəuləkən tinuwa, kən nagwənən əpəh
e nətueintən tinimətə.”
16 Kən əmun suah u itəm tatəpələh-pər e malnapuə, təmurin-ego-in
nətueintən e rəhan naip eko, kən məulək-in netəmim e nətueintən, tahmen
e nagwənən itəm tinimətə o nosən.
17 Kən nagelo kit min təmiet e Nimə Rəha Uhgin əpəh e nego e neai. In tatiləs
min rəhan kit naip eko itəm tasilə. 18 Nagelo kit min, itəm tatos nepətən rəha
nigəm e olta, təmisi-pən əpəh e olta, kən maun-in əfəməh nagelo itəm tatiləs
naip eko məmə, “Ləs rəham naip eko un, muwin e nətueintən, kən məte rəkis
netəmim itəm kotahmen e noa krep marəg u tipilpil min, əpəh e nəukətin.
Nətueintən tahmen e nəukətin.”
19-20 Tol nəhlan, nagelo un təmoahin rəhan naip eko, tuwin e nətueintən,
kən məte rəkis netəm min un itəm kotahmen e noa krep itəm tinəmarəg rəkis.
Kən in təmərakin-pən ilat kotuwin ikin asol əh itəm kateguarin-eguarin noa
krep min ikin, məmə nahuilat otaiəh. Ikin əh, in ihluə e taon, Uhgin tatos-
iarəp rəhan nemə̇ha, kən matol nalpinən ikin kəm netəmim. Kən kateguarin-
eguarin netəm min u, kən nitalat itəm titaiəh mətaiu ikin əh, in tahmen e
nəhau asol kit nəfəməhən rəhan tahmen e tri hanrit kilomita, kən lokamnim
lokamnim. Okəmə hos kit tiwig-pən ikin, nita titun nərən mek nohlin.*

15

Netəmim rəha Uhgin kəmotənwiwi in

1 Ekətag-pən əpəh e nego e neai məplan min nəmtətin kit min itəm tatuha-
pispis lak. Nagelo ilat sepin koatos namnu nalpinən min, ilat sepin. Nalpinən
min əh, ilat koatol nemə̇ha apiəpiə rəha Uhgin tol namnun lan.
2 Kən əmun, eməplan nat kit tahmen e nitəhəi, məto kəmol e klas ne nigəm
piləh-piləh, kən netəmim neen koatətul e nikalkal nitəhəi u, ilat un netəm
kəmotəmou ilat nat megəh rəhn-kapə sepin ne narmin itəm kəmasgəwin e
nig, kən kotol win elau, ne nampa itəm tatətul o nərgin. Kən Uhgin təmos-ipən
hap* min kəm ilat,
3 kən koatoh, motan napuən rəha Nəti Sipsip ne Moses u, iolwək rəha Uhgin,
koatan məmə,
“Iərəmərə Uhgin Nahgim Tepət Pik Agin
Rəham nolən asol min kotatuha-pispis etimat.
!Kig lilin, nolən min rəham kotətuatip pahrien!
4 ?Pah otəsaginən ik, Iərəmərə?†
?Kən pah otəsos-ipənən nənwiwiən o nərgəm?
Məto-inu ik pisin əm nakasim.
Netəmim e kantri min rafin okotuwa
kən motəfak e niganəmtim,
məto-inun nəmol-arəpa rəham nolən ətuatip min.”
5 Kəmotan rəkis napuən u, emətag-pər e nego e neai, məplan kəmerəh-pən
Ikin Uhgin Tətatig Ikin, inu, Nimə Tapolən rəha Uhgin.
6 Nagelo ilat sepin kəmotiet e Ikin Uhgin Tətatig Ikin, koatos nalpinən min
ilat sepin. Ilat kotuwin e napən wir u, linen, itəm tatipit-ipit, kən kəmə̇lis
manikiləhalat e kətəut itəm kəmol e iaen u kol tatipit-ipit.

---

* **14:19-20:** Aes 63:1-6 * **15:2:** Hap min un, nat katoh elat o nanən napuən, tahmen e kitar. † **15:4:** Jer 10:7; Sam 86:9-10

7 Kən əmun, nat koatəmegəh un ilat kuwɨt kit təmos-ipən pesɨn mɨn itəm
kəmol e iaen u kol tatɨpɨt-ɨpɨt, ilat sepɨn, kəm nagelo mɨn u sepɨn. Pesɨn mɨn u,
kotərioah e nemə̈ha rə̈ha Uhgɨn u, itəm tətatɨg lilɨn.
8 Kən nəhaniəm təmɨrəfin Ikɨn Uhgɨn Tətatɨg Ikɨn, nəhaniəm-in nepətən
əhag-əhag rə̈ha Uhgɨn ne nəsanənən rəhan, kən okol suah kit təsuwɨnən əh
imə e Ikɨn Uhgɨn Tətatɨg Ikɨn mətoarus nalpɨnən mɨn ilat sepɨn itəm nagelo
sepɨn koatəmɨk, okotol namnun.

16

Pesɨn ilat sepɨn, kəmotərioah e nemə̈ha rə̈ha Uhgɨn

1 Kən əmun, eməto nəwian kit təmagət əfəməh əpəh e Ikɨn Uhgɨn Tətatɨg
Ikɨn, matən-ipən kəm nagelo mɨn u sepɨn məmə, “Otuwɨn, motəhtəg-iarəp e
nətueintən pesɨn ilat sepɨn itəm kəmotərioah e nemə̈ha rə̈ha Uhgɨn.”
2 Nagelo itəm tətaupən, təmuwɨn məhtəg-iarəp pesɨn rəhan e nəptən. Kən
əmun, netəmim itəm koatos mak rə̈ha nat megəh rəhn-kapə ilat sepɨn, kən
moatəfak kəm narmɨn itəm kəmasgəwɨn e nɨg, nɨməgəm təmɨrəfin nɨpətɨlat.
3 Kən nagelo nampa tu, təməhtəg-iarəp rəhan pesɨn əpəh itəhəi. Kən
nɨtəhəi təmol nɨta lan, tahmen e nɨta etəm təmɨmɨs. Kən nat itəhəi mɨn rafin
kəmotɨmɨs.
4 Kən nagelo nampa tri, təməhtəg-iarəpən rəhan pesɨn e nəmtɨ nəhau mɨn
ne nəlugɨ nəhau mɨn, kən ilau kueia mioal nɨta elau.
5 Kən əmun eməto nagelo itəm tərəmərə e nəhau mɨn təmə,
“Ik pɨsɨn əm ik Uhgɨn, nakətuatɨp,
ik un itəm nəkətatɨg kən nəmətatɨg,
kən tətuatɨp əm məmə onəkol nalpɨnən kəm ilat nəhlan.
6 Rəhalat atɨp əm,
məto-inun ilat kəmotiu nɨta rə̈ham netəmim mɨn ne ien mɨn,
kən ik nakos-ipən nɨta nɨmɨlat məmə okotənɨm.”
7 Kən ekəto mɨn olta tətagət əfəməh məmə,
“! Əwəh! Iərəmərə Uhgɨn Nahgin Tepət Pɨk Agɨn, rə̈ham nəghatən nəmuəh
netəmim lan, in tətuatɨp agɨn, kən nɨpahrienən.”
8 Kən əmun, nagelo nampa fo, təhtəg-iarəpən rəhan pesɨn e mɨtgar, kən
kəmos-ipən nəsanənən kəm mɨt məmə otəhg netəmim tahmen e nɨgəm.
9 Kən nəgəpanən təmus ilat, kən kotau-iərmɨs-in nərgɨ Uhgɨn, itəm in
tatərəmərə e nalpɨnən mɨn u, məto ilat kotapəs nəuhlinən nətəlɨgən rəhalat,
kən motɨsiai-in rəhan nepətən.
10 Kən nagelo nampa faif təhtəg-iarəpən rəhan pesɨn əpəh nat megəh
tatərəmərə ikɨn, kən əmun, ikɨn mɨn rafin in tatərəmərə ikɨn in təmapinəp. Kən
netəmim koatəto nahmə̈ən, moatus namɨlat motoatɨp-oatɨp.
11 Kən ilat motau-iərmɨs-in Uhgɨn əpəh e nego e neai o nahmə̈ən mɨn ne
nɨməgəm mɨn rəhalat, məto ilat kəməsotəuhlinən nətəlɨgən rəhalat o nat itəm
kəmotol.
12 Kən nagelo nampa sikis, təməhtəg-rəkɨs rəhan pesɨn əpəh e nəhau asol,
nərgɨn u, Iufretes, kən əmun nəhau təmamɨr mol suatɨp rə̈ha kig mɨn ko-
taliwək lan moatɨsɨ-pah.
13 Kən əmun, ekəplan mɨn narmɨn rat kɨsɨl kəhalahmen e pɨrok. Kit təmiet e
nɨpəgnoa ialkita, kit tiet e nɨpəgnoa nat megəh rəhn-kapə ilat sepɨn, kən kit tiet
e nɨpəgnoa ien eiueiuə.* 14 Iləhal narmɨ iərmɨs mɨn, itəm koatol nəmtətin mɨn,

* **16:13:** “Ien eiueiuə” u, in nat megəh itəm təməhap nɨsɨp mər, rəhnɨpat kəiu, itəm təməghat-in e Nol Əpən 13:11-18.

kən iləhal kəhaliet mətəhaluwin o kig min e nətueintən rafin, məhaluəfimin ilat məmə okotəluagin e Nian Asol rəha Uhgin Nahgin Tepət Pik Agin.

15 Kən Iesu təmən məmə, "!Ətag-pa-tu! !Iatuwa tahmen e iakləh! Etəmim itəm təsapilən mətaiir, məsapegən rəhan natimnat o napilən məmə in otəsaipiəpiəən kən mauliš ron, in otatig e nəwirən pahrien."

16 Kən ilat kəmotargətain rafin kig min əpəh ikin kit, katən e nəghatən rəha netəm Isrel, məmə, "Amaketon."

17 Kən namnun nagelo itəm in nampa sepin, təməhtəg-rəkiš-pən rəhan pesin əpəh e nimagoagəp, kən əmun əpəh e Ikin Uhgin Tətatig Ikin, nəwian asol kit tiši-pən əpəh e jea rəha kig məmə, "!Tinol namnun!"

18 Kən əmun təmatipit, kəmətо nagətən asol, kən kaluəluə təmatiperəh-atiperəh, kən namig asol təməloal e nəptən. Namig u, in iahgin iahgin, kəsəplanən namig kit iahgin tol nəhlan nian kit.

19 Kən taon asol təməhap məsin kisil, kən taon min e kantri min rafin kəmotišas motol nat tikə elat. Uhgin, nikin təməht nolən rat min rəha Papilon Asol, kən tos-ipən panikin itəm tərioah e wain e nemə̇ha rəhan, təmə̇kəike kəm in məmə otənim rafin agin.

20 Nəptən əlkələh min rafin kəmahin rəkiš ilat, kotikə, ne nitot min, kisəplan minən kit.

21 Ais u itəm tahmen e kəpiel asol koatiši-pən e malnapuə, kəmotišas-pən e netəmim. Ais u, kitiəh əm tahmen e fifte kilo, kən netəmim kəmotau-iərmiš-in Uhgin o nahl-ipa-mən ais itəm təmatišas-pən elat, məto-inu nalpinən u in tərat tərat agin.

17

Pətan ionəhan tərat agin

1 Kən əmun, nagelo sepin min u kit itəm kəmoatəmik pesin ilat sepin, təmuwa mən-ipa kəm io məmə, "Wa-tu, pəs ekəgətun kəm ik nalpinən rəha pətan ionəhan* tərat agin, itəm tatəpələh-pən e nəhau tepət.

2 Pətan əh, kig min rəha nətueintən ilat kəmoatit, kən netəmim rəha nətueintən ilat kəmoatənim nimin wain, moatapiš ilat min kən moatit."

3 Kən nəsanənən rəha Narmin Rəha Uhgin təmol kəm io, kən nagelo təmit-irəkiš io ekian əpəh ikin taruən-aruən ikin. Kən ikin əh, eməplan pətan un tətasuə-pər e məntaa nat megəh asiə kit. Kəməte-pən nərig min itəm tatən rat Uhgin, tirəfin nipətin, kən rəhn-kapə təmisim ilat sepin, kənu rəhnipat ten.

4 Pətan un, tatuwin e napən itəm tol nəgui-naris ne tasiə, in təmol malə-malə e nipətin, tətoanin noanat ne iarig, itəm kəmol e iaen u kol tatipit-ipit, ne kəpiel itəm nəmtin tiəkiš, ne nat kit təwir pik u, perel.† Kən in tatos panikin kit e nelmin, itəm kəmol e iaen u kol tatipit-ipit, kən tərioah e nat tərat min, itəm kotamkimik agin e niganəmti Uhgin, kən ilat un, noa nolən rat rəhan.

5 Kən inəh e nipinəgin, kəməte-pən nərig kit əh-ikin, itəm nipətin tatəhluaig u, tatən məmə,

TAON ƏSANƏN NAHGIN TEPƏT U PAPILON.
IN ITI NIPITAN IONƏHAN MIN RAFIN.
KƏN IN NƏUKƏTI NOLƏN NAT KOTAMKIMIK AGIN MIN.

6 Kən ekəplan məmə pətan u, in tinapiš e nita netəmim min rəha Uhgin, nita netəm kəmotətul-arəp o nən-iarəpən Iesu.

Nian eməplan, kən narmək təmiwig təmiwig.

---

* **17:1:** Pətan ionəhan, nipətin pətan rəha suatip. † **17:4:** Perel u, in kəpiel wir əpəh e niki iarou.

7 Kən əmun nagelo təmən-ipa kəm io məmə, “? Narməm tatiwɨg nulan o naka? Io ekuhapɨk e nəghatən anion e pətan u ne nat megəh itəm tətasuə-pər lan, itəm rəhn-kapə təmɨsɨm ilat sepɨn kən rəhnɨpat ten.

8 Nat megəh itəm nəməplan, təmətatɨg, kən təsatɨgən roiu, kən otəsuwəhən otər e nɨpəg asol itəm teiuaiu agɨn, kən tɨnətaiu matuwɨn məmə Uhgɨn otərəkɨn.

“Kən netəmim rəha netueintən itəm kəməsəteən nərgɨlat e naoa rəha nəmegəhən, ilat, narmɨlat otiwɨg pɨk nian okotəplan nat megəh u, məto-inu aupən in təmatəmegəh, məto təsatɨgən roiu, məto in otiet-arəpa mɨn.

9 “Etəmim otəkəike mos nenatɨgən o nɨtunən nɨpətɨ nəghatən u. Rəhn-kapə nat megəh u, ilat sepɨn, koatəpsen-pən nɨtot mɨn itəm pətan əh tatəpələh-pər elat.‡

10 Koatəpsen-pən mɨn kig ilat sepɨn. Kig faif ilat kɨnotiet rəkɨs, kitiəh tatəmegəh roiu, kən kit mɨn təsuwamən əh. Məto nian tuwa, in otəkəike mətatɨg o nian təkuəkɨr əm.

11 Nat megəh u itəm təmətatɨg, kən roiu in təsatɨgən, in mɨn in kig kit, itəm tatol nampa eit lan, məto in mɨn in kig kit rəha kig mɨn u ilat sepɨn, kən tɨnətaiu matuwɨn məmə Uhgɨn otərəkɨn.

12 “Rəhnɨpat ilat ten itəm nəməplan ilat, koatəpsen-pən kig ilat ten, itəm ilat kəsotosən əh nərəmərəən rəhalat. Məto ilat okəpanotos nepətən məmə ilat kig mɨn, motərəmərə ilat nat megəh, məto o nian təkuəkɨr əm.

13 Nətəlɨgən rəhalat kitiəh əm o nos-ipənən rəhalat nəsanənən ne nepətən kəm nat megəh.

14 Ilat okotəluagɨn ilat Nətɨ Sipsip, məto Nətɨ Sipsip otol win elat, məto-inu Nətɨ Sipsip in Iərəmərə rəha iərəmərə mɨn, ne Kig rəha kig mɨn. Kən in otuwa ilat min netəm mɨn u, təmɨtəpun ilat, kən ilat koatətul əskasɨk e rəhalat nahatətəən.”

15 Kən əmun, nagelo tən-ipa mɨn kəm io məmə, “Nəhau mɨn u nəməplan, itəm pətan ionəhan tatəpələh-pər lan, tatəpsen-pən netəmim nuwigilat tol pɨsɨn pɨsɨn, nɨmanin netəmim, kantri mɨn, ne nəghatən pɨsɨn pɨsɨn mɨn.

16 Nat megəh ne rəhnɨpat ilat ten itəm nəməplan, ilat okotetəhau pətan ionəhan u. Kən ilat okotərəkɨn in, motol nat ruən lan, taiu piəpiə. Ilat okotun noanuwəhgɨn kən motan-ətɨp nɨpətɨn e nɨgəm.

17 Okotol nəhlan, məto-inu Uhgɨn təmələhəu-pən nat u e nɨkilat, məmə oko-tol nətəlɨgən rəhan, kən mol nɨkilat kitiəh əm o nos-ipənən rəhalat nəsanənən kəm nat megəh, məmə in otərəmərə, mətoarus nəghatən rəha Uhgɨn tuwa mol nɨpahrienən.

18 “Pətan əh natəplan, in taon nahgin tepət itəm tatərəmərə e kig mɨn rəha nətueintən.”

18

Papilon təməme

1 Uarisɨg e natɨmnat mɨn u, eməplan nagelo kit mɨn təmɨsɨ-pər e neai. In tatos nepətən asol, kən in tətasiəgəpɨn rafin nətueintən e rəhan nəhag-əhagən.

2 Təməmərɨt əfəməh e nəwian kit itəm iahgin, məmə,
“!Təməme! !Papilon Əsanən Nahgin Tepət təməme!
Iərmɨs mɨn kɨnotuwa kətatɨg ikɨn.
In noanɨpɨrasɨg rəha narmɨn rat mɨn.
In noanɨpɨrasɨg rəha mənɨg rat mɨn, kəsonən,
itəm kotamkɨmɨk e nɨganəmtɨ Uhgɨn.

‡ **17:9:** Netəmim tepət nɨkilat təht məmə nat u tatəghat-in Rom, in kəmiləkɨn-pər e nɨtot ilat sepɨn.

3 Məto-inun kantri min rafin kinotapis e nimin wain u, nitəpən nalmələn,
moatit in.
Kig min rəha nətueintən kəmoatit min,
kən netəm koatol-salim-in natimnat min e nətueintən,
rəhalat nautə nepət rəkis e rəhan nolən itəm
tətaumis o natimnat rəhan."
4 Kən əmun eməto nəwian kit min e nego e neai təmə,
"Otiet rəkis lan, rəhak netəmim,
məmə rəhan nolən rat otəsiləs pikənən itəmat,
kən itəmat onəsotosən rəhan kit nalpinən,
5 məto-inun in təmərgətain rəhan nolən rat tər iuəhkir əm tatek neai,
mol Uhgin təsaluinən rəhan nolən rat min.
6 Otalpin nitai nat tahmen itəm in təmol kəm rəham netəmim.
Otos-ipən rəhan nətouən mau kəiu.
Otiuw rəkis nimin wain itəm in tarip məskasik,
rəhan nəsanənən tepət maprəkis-in itəm un itəm in təmatos-ipən kəm ilat.
7 Pətan un, təmatos-ipər atip in, matəto təwir e nautə rəhan,
məto roiu əh, os-ipən nətouən rəhan e nahməən ne nasəkən,
məto-inu tatəghat ausit e nikin matən məmə, 'Io kwin kit. Ikin-u iatəpələh,
matərəmərə. Sənəmə io nəutahlimis. Okol esasəkən nian kit.'
8 O nausitən u rəhan, rəhan nalpinən min otiləs in o nian kitiəh əm.
In otatimis, matəto tərat, mətasək.
Kən in otatig e nian iəkis o nosən nagwənən,
kən nigəm otus in,
məto-inun Iərəmərə Uhgin un, nahgin tepət,
in tatos-ipən rəhan nalpinən."
9 "Kən nian kig min rəha nətueintən itəm kəmoatit kən moatos kələh nautə
min rəhan, kotəplan nəhaniəm e nigəm itəm tatus, kən ilat okotasək, motəto
tərat ron.
10 Rəhan nahməən otol ilat kotəgin, kən motətul-pən əm isəu moatən məmə,
'!Kəsi! Kəsi o taon asol!
!Awe, Papilon, taon itəm təmatəsanən pik! Məto roiu agin-əh huə, kəmau
kitiəh əm lan, in tinatos rəhan nalpinən!'
11 "Netəmim koatol-salim-in natimnat e nətueintən, ilat min okotasək
motasək o pətan u, məto-inu etəmim kit min tikə o nosən nəmtin rəhalat
natimnat.
12 Suah kit min otəsos-nəmtinən iaen u kol tatipit-ipit, ne silpa, ne kəpiel wir
min ne perel* rəhalat, kən suah kit otəsos-nəmtin minən napən wir u linen,
ne napən u itəm tol nəgui-naris ne napən wir u silik, ne napən u itəm tasiə
tasiə, itəm nəmtilat tiəkis agin. Etəmim otikə o nos-nəmtinən nig pisin pisin
min itəm koatəpien wir, ne natimnat min itəm katol e nəlui eləfen, ne nig min
itəm nəmtətin tiəkis agin, ne pirons,† ne iaen, ne kəpiel wir kit u, mapil.
13 Etəmim otikə o nos-nəmtinən nat nəmiəwilat tatəpien wir min, inu
sinamon, ne senta, ne insens, ne frankinsens, ne fomat u mir. Netəmim otikə
o nos-nəmtinən wain ne oel ne flaoa ne wit rəhalat. Kən etəmim otikə min
o nos-nəmtinən kau min ne sipsip ne hos ne kat, ne slef min rəhalat, inu
netəmim.
14 "Kən netəm rəha nol-salim-inən natimnat min, ilat okotasək pik, nikilat
tahmə. Ilat okotən məmə, 'Noa wək asol min rəham itəm ik rəham nətəligən
təmuwin pik lan, kən nəmatol, ilat kinotagim kapəs ik. Rəham nautə min ne
malə-malə min rəham kinotagim, okol nəsos minən ilat.'

* **18:12:** Perel u, in kəpiel wir əpəh e niki iarou. † **18:12:** Pirons in iaen kit, məto rəhan kala tahmen e kol.

15 Netəm koatol-salɨm-in natɨmnat mɨn rəhalat kəm pətan u, moatos nautə
asol mɨn lan, ilat kotətul-pən isəu ron, motasiəp o rəhan nahmməən. Ilat nɨkilat
otahmə kən kotasək motasək əfəməh,
16 motəmə,
“ ‘!Awe, kəsi! Taon əsanən itəm təmuwɨn e natɨmnat wɨr mɨn u linen, itəm tol
nəguɨ-naris ne tasiə ne, kən matol malə-malə e nɨpətɨn tətoanin noanat
ne iarig, itəm kəmol e iaen u kol tatɨpɨt-ɨpɨt, ne kəpiel mɨn nəmtɨn tiəkɨs,
ne nat wɨr mɨn u perel ne.
17 Məto roiu agɨn-əh huə, kəmau kitiəh əm lan, kəmərəkɨn rafin nautə asol mɨn
rəhan.’
“Kən əmun netəm koatɨləs nego mɨn rafin, netəm koataliwək e nego, ne kɨru
mɨn rəha nego, ne netəmim rafin itəm koatos məni rəhalat o natɨgən e nərpɨ
nɨtəhəi, ilat okotətul-pən isəu ron.
18 Nian kotəplan nəhaniəm lan tatuəp, kən ilat okotəmə, ‘!Kəsehmən taon
kit təsanən tahmen e taon asol u!’
19 Kən ilat okotatip rəhalat-kapə e nɨmoulul, tatəpsen-pən məmə nɨkilat
tɨtahmə, kən motasək pɨk məmə,
“ ‘!Awe, kəsi! !Taon asol u itəm netəmim rafin itəm koatos nego mɨn itəhəi ilat
rəhalat nautə təmepət e rəham natɨmnat!
Məto roiu agɨn-əh huə, kəmau kitiəh əm lam, kəmərəkɨn agɨn ik.’
20 “!Məto itəmat e nego e neai, itəmat netəmim rəha Uhgɨn, ne aposol mɨn ne
ien mɨn,
itəmat nɨkitəmat təike magien,
məto-inu Uhgɨn təmətu rəkɨs neim otəmat mələhəu-pən o pətan u!”
21 Kən əmun, nagelo əsanən kit təmɨləs kəpiel asol kit, matɨpin-pən e nahgin
rafin əpəh itəhəi, kən məmə,
“Kəmərakin-pən nəhlan Papilon Əsanən Nahgin Tepət əpəh itəhəi.
Kən okol in təsətul mɨnən.
22 Kən okol kəsəto mɨnən nəwiali hap‡ mɨn ne napuən mɨn, ne nəwiali nahlən
nau ne təwi u ikɨn-u.
Etəmim rəha nalpəkau wɨrən e natɨmnat otɨkə ikɨn-u,
kən okɨsəto mɨnən natərkərɨkən rəha kəpiel mɨn itəm kotalkin wit katol flaoa
lan.
23 Nəhag-əhagən rəha lait mɨn okol kəsotasiə mɨnən,
kən okol kəsəto mɨnən nəwia pətan ne iərman itəm kətioal nəniəkɨsən rəhalau
e nian rəha marɨt,
məto-inu aupən, netəm koatol-salɨm-in natɨmnat rəham,
ilat koatol win e nətueintən rafin,
kən ik natagwən asim netəmim e kantri pɨsɨn pɨsɨn mɨn məmə kotuwa o
rəham nərəmərəən, e nolə masig rəham.
24 “Taon asol u Papilon in təmos nalpɨnən
məto-inun kəmatiu nɨta ien mɨn ne netəmim mɨn rəha Uhgɨn ikɨn mɨn rafin e
nətueintən.
Nɨpahrienən, nɨta netəmim rafin itəm kəmohamnu ilat,
in tətatɨg e taon asol u.”

19

Netəmim ilɨs e nego e neai kəmotənwiwi Uhgɨn

1 Uarisɨg e nəghatən rəha nagelo əh, ekəto nəwiali nat kit tahmen e netəmim
tepət tepət kotagət əfəməh əpəh e nego e neai, moatən məmə,
“!Pəs kotənwiwi Iərəmərə!

‡ **18:22:** Hap un, nat katoh lan o nanən napuən, tahmen e kitar.

!In Uhgɨn u, təmosmegəh kitat!
Nepətən əhag-əhag ne nəsanənən in rəhan pɨsɨn əm,
2 məto-inu nakilən rəhan in tətuatɨp pahrien.
Rəhan nəghatən tɨnuəh rəkɨs pətan ionəhan u, itəm təmit əpnapɨn netəmim,
kən tɨnətalpɨn nɨta rəhan iolwək mɨn.”
3 Kən kəmotagət əfəməh mɨn motəmə,
“!Pəs kotənwiwi Iərəmərə Uhgɨn! Nəhaniəm e nɨgəm itəm tatus pətan u, tatər tatər namnun tɨkə.”
4 Netəm-iasol itəm kəmotəwiətən mɨn ilat tuente-fo, ne nat koatəmegəh ilat kuwɨt, kəmotɨsin nulɨlat kəm Uhgɨn. Ilat kəmoteiuaiu, nɨpɨnəgɨlat taru nɨsɨp, motəfak kəm in, itəm tatəpələh-pər e rəhan jea, matərəmərə. Kən ilat motəmə,
“!Əwəh! !Pəs Kotənwiwi Iərəmərə!”

Marit rəha Nətɨ Sipsip

5 Kən əmun, nəwian kit təmɨsɨ-pən əpəh e jea rəha kig, matən məmə,
“!Otənwiwi Uhgɨn rəhatat!
!Itəmat rəhan iolwək mɨn rafin, otənwiwi in!
!Itəmat u, noatɨsiai-in, moatəgin Uhgɨn, otənwiwi in!
!Nat əpnapɨn okəmə itəmat noatos nepətən asol mɨn, o netəm əpnapɨn əm, məto otənwiwi Uhgɨn!”
6 Kən əmun eməto nəwia nat kit tahmen e netəmim tepət koatagət, kən mahmen mɨn e nɨtəhəi tatem nonahluəluə, ne kaluəluə tɨtatɨperəh-atɨperəh motəmə,
“!Pəs kotənwiwi Iərəmərə!
Məto-inun Iərəmərə Uhgɨn rəhatat, Nahgin Tepət Pɨk Agɨn, in tɨnatərəmərə.
7 Pəs nɨkitat tərioah e nagienən,
kən motən nɨpahrienən e rəhan nepətən,
məto-inu tɨnuwa e nian ətuatɨp rəha marɨt rəha Nətɨ Sipsip.
Kən rəhan pətan tatətul matɨp matəsahgin əm.
8 Kən Uhgɨn təmos-ipən napən wɨr kəm in, məmə otuwɨn lan.
Napən wɨr u linen, tatɨpɨt-ɨpɨt, məruən.”
(Napən wɨr u linen, tatəpsen-pən nolən ətuatɨp rəha netəmim rəha Uhgɨn.)
9 Kənu nagelo u, tən-ipa kəm io məmə, “Əte rəkɨs natɨmnat mɨn u. ‘Netəm mɨn un itəm kəmaun-in ilat məmə okotuwɨn e nagwənən rəha marɨt rəha Nətɨ Sipsip, ilat okotatɨg e nəwɨrən pahrien.’ ” Kən matɨg mən mɨn məmə,
“Nəghatən mɨn u, ilat nəghatən pahrien rəha Uhgɨn.”
10 Təmən nəhlan, kən emɨsin nulɨk e nelkɨn, meiuaiu, nɨpɨnəgək taru nɨsɨp, məmə ekəfak kəm in. Məto in tən-ipa kəm io məmə, “!Əsəfakən kəm io! Kilau min ik iolwək mil əm, kitat piam mɨn itəm ilat kotətul əskasɨk o nən-iarəpən namnusən təwɨr rəha Iesu. Əfak kəm Uhgɨn əm, məto-inu nətul-arəpən rəha Iesu, in nəukətɨn nəghatən mɨn rəha ien mɨn.”

Etəm təmasuə-pər e hos kəruən

11 Kən əmun ekəplan nego e neai təmerəh, kən məplan hos kəruən kit. Etəm tətasuə-pər lan, nərgɨn un, “Etəm Kɨtun Nahatətə Əskasɨkən Lan, kən in Nɨpahrienən.” In tatəmou, kən matos-ipən nalpɨnən kəm netəmim e nolən itəm tətuatɨp əm.
12 Nɨganəmtɨn tahmen e nəmnamɨn nɨgəm, kən kəməfauin-pən hat tepət tepət e rəhn-kapə, hat mɨn u, ilat hat mɨn rəha kig asol agɨn. Kəmətə-pən nərgɨn kit lan, məto suah kit təsɨtunən nərgɨn əh, in pɨsɨn əm tɨtun.
13 In tatuwɨn e napən kit itəm kəmeer e nɨta,* kən nərgɨn un, Nəghatən Rəha Uhgɨn.†

* **19:13:** Aes 63:1-6 † **19:13:** Jon 1:1,14

14 Kən mopael min rəha nego e neai koatuarisig-in. Ilat rafin koatəpələh-pər
e hos kəruən min, kən moatuwin e napən wir u, linen, təruən məwir.
15 Suah un, rəhan kit əh-ikin naip itəm tatisi-pən e nipəgnoan.‡ Kən in
otətamnu netəmim e kantri min e naip əh. "In otərəmərə elat, kən nəmtətin
rəha nepətən u, in nəlnal itəm kəmol e iaen."§ In otol təskasik agin kəm ilat,
tahmen əm mə katol e noa kirep min itəm netəmim kəmoteguarin-eguarin
məmə nahuin otaiəh kən kol wain lan. Nolən əh inəh, Uhgin Nahgin Tepət Pik
Agin tatol-arəp rəhan nemə̇ha pik.
16 Kəməte-pən nərgin e rəhan napən, ne nuwaan, məmə,

KIG RƏHA KIG MIN // NE IƏRƏMƏRƏ RƏHA IƏRƏMƏRƏ MIN*

17 Kən əmun ekətag-pən məplan nagelo kit tatətul-pən e mitgar, in tətasək
əfəməh matən-ipən kəm mənig min itəm koatiwig əpəh e magoagəp, məmə,
"Otuwa, motargətain itəmat min o nagwənən asol rəha Uhgin,
18 məmə itəmat onəkoton noanuwəhgi kig min, ne netəm-iasol rəha mopael
min, ne netəm nahgilat tepət, ne hos min, ne netəm koatasuə-pər elat, ne
noanuwəhgi netəmim rafin, netəm sənəmə slef, ne slef min, netəm koatos
nepətən asol min, ne netəm əpnapin əm."
19 Kən əmun, ekatig məplan min nat megəh əpələ in, ne kig min rəha
nətueintən ne rəhalat mopael min. Ilat kəmotargətain ilat min məmə
okotəluagin ilat etəm titasuə e hos kəruən, ne rəhan mopael min.
20 Məto kəmotaskəlim nat megəh əh, ne ien eiuə-eiuə itəm təmatol nəmtətin
pispis min nian təmətatig ilau nat megəh. In təmatol nəmtətin min əh, o neiuə-
inən netəm min u itəm koatos mak rəha nat megəh, kən motəfak kəm narmin
itəm kəmasgəwin e nig. Kəmotərakin-pən ilau kərən katuəmegəh əm, əpəh e
nipəgnoa nəmnamin nigəm asol itəm təgəpan matuəp matəpien.
21 Etəm titatasuə e hos kəruən, təmohamnu kig min ne mopael min rafin
e naip rəha nəluaginən itəm tatisi-pən e nipəgnoan kən mənig min rafin
kəmoton nipətilat, moton, nərpilat tasis wir.

20

Kristo təmuwa mol Kig kən mərəmərə e netəmim mətoarus-pən nup wan-taosen

1 Kən əmun, eməplan nagelo kit tatisi-pər e nego e neai, tatos ki rəha nipəg
asol itəm teiuaiu agin,* ne sen asol kit.
2 Kən in təmaskəlim ialkita asol u, sinek nuwəh ilouin aupən, in Iərmis, o
Setan, kən məlis ətain o nup wan-taosen.
3 Təmərakin-pən in e nipəg asol itəm teiuaiu agin, kən mahtosig-in tiəkis,
məmə in otəseiuə-in minən netəmim rəha kantri min mətoarus-pən nup wan-
taosen tol namnun. Nup wan-taosen otol namnun un, okəike kerəh min lan
o nian əkuəkir min əm.
4 Kən əmun, eməplan jea rəha kig min neen, kən netəmim itəm koatəpələh-
pər elat. Uhgin təmos-ipən nepətən kəm ilat məmə ilat okotakil netəmim.
Kən ekəplan min netəmim itəm kəmətatip nentoulat məto-inu kəmotətul-
arəp o nən-iarəpən namnusən təwir rəha Iesu ne nəghatən rəha Uhgin.
Ilat kəməsotəfakən kəm nat megəh ne narmin itəm kəmasgəwin e nig, kən
məsotosən rəhan mak e nipinəgilat ne nelmilat. Kən roiu ilat kəmotəmegəh
min, kən motərəmərə ilat Kristo o nup wan-taosen.

---

‡ **19:15:** Aes 49:2; Hip 4:12; Nol Əpən 1:16; 2:12 § **19:15:** Sam 2:9 * **19:16:** 1 Tim 6:15; Nol Əpən 17:14 * **20:1:** Nol Əpən 1:18

5 Nat əh, in naiir-pa-minən e nimisən itəm otaupən. Məto netəm min u
neen min itəm kəmotimis rəkis, ilat kəmotos mak rəha nat megəh ilouin,
kəməsotəmegəh minən mətoarus nup wan-taosen tol namnun.
6 Netəm min un, itəm kəmaupən kos ilat e naiir-pa-minən e nimisən, ilat
okotatig e nəwirən pahrien, məto-inu ilat netəm asim min rəha Uhgin. Ilat
okəsotuwinən e noanəmnamin nigəm asol, məto ilat okotuwa motol pris min
rəha Uhgin ne rəha Kristo, kən ilat okotərəmərə ilat min e nup wan-taosen.

Uhgin təmol nalpinən kəm Setan

7 Nian nup wan-taosen tinol namnun, okahl-iarəp min Setan e nipəg asol.
8 Kən in otuwin əpəh o netəmim e kona kuwit rəha nətueintən, itəm katən
məmə Kok ne Makok,† məmə oteiuə-in ilat, kən mos rafin ilat margətain ilat
o nəluaginən. Ilat rafin otepət otepət, nampa rəhalat in tahmen e nimənkləkil
əpəh e nikali itəhəi.
9 Ilat kəmotaliwək motuwin isəu isəu min motirəfin nətueintən. Kən ilat
kəmotətul kitəlau-in ikin netəmim rəha Uhgin okotatig ikin, ne taon asol u
itəm Uhgin tolkeike pik.‡ Məto nigəm kit təmisi-pər e nego e neai, muwa mus
ilat.
10 Kən kəmərakin-pən Iərmis itəm təmatos-ipən os-ipən kəm ilat,
kəmərakin-pən əpəh e noanəmnamin nigəm asol itəm tatəpien. Ikin əh,
kəmərakin-pən rəkis nat megəh ne ien eiueiuə. Iləhal okətəhaləto nahmən
lilin e nərauiəgən ne lapin, namnun tikə.

Namnun nakilən

11 Kən əmun ekəplan min jea asol kit, təruən. Kən kig tatəpələh-pər lan.
Nətueintən ne neai kəmuagim o niganəmtin, miakə agin.
12 Kən əmun ekəplan netəm kəmotimis, netəm koatos nepətən asol, ne
netəm əpnapin əm. Ilat rafin kotətul aupən e jea rəha kig u, kən kameg naoa
min.§ Kən kameg min naoa kit, inu naoa rəha nəmegəhən. Okehm nakilən
rəha netəm kəmotimis e naoa min u, kən kinatakil ilat kitiəh kitiəh o nat ilat
kəmotol.
13 Nərpi nitəhəi təməhlman netəm kəmotimis itəhəi, kən Nimisən ne
Noanpən kəmuəhlman min ilat, ilat kinotiet rəkis elau, kən kinatakil ilat
kitiəh kitiəh o nat ilat kəmotol.
14 Kən kəmiləs Nimisən ne Noanpən, kərakin-pən ilau e noanəmnamin
nigəm asol. Noanəmnamin nigəm asol u, in nimisən mau kəiu.
15 Okəmə kəsehmən nərgi suah kit e naoa rəha nəmegəhən, kən okərakin-
pən in e noanəmnamin nigəm asol.

21

Jerusalem wi

1 Kən əmun eməplan neai wi ne nətueintən wi, məto-inu neai oas ne
nətueintən oas kiniakə. Kən nitəhəi təmikə min.
2 Kən əmun ekəplan taon asim rəha Uhgin, inun Jerusalem wi, tatisi-pər o
Uhgin e nego e neai mateiuaiu-pa. Kəmol malə-malə lan tahmen e pətan itəm
kəmol malə-malə kəm in məmə otuwin mehm rəhan iərman mioal marit.
3 Kən əmun ekəto nəwian asol kit təmisi-pən əpəh e jea rəha kig matən məmə,
“!Əplan-tu! Roiu əh, Uhgin tinol latuənu rəhan ilat netəmim. In otətatig ilat
min, kən ilat okotuwa rəhan min netəmim. Kən Uhgin ətuatip in otətatig olat,
kən in rəhalat Uhgin.

---

† **20:8:** Esik 38:2,9,15 ‡ **20:9:** “Taon u, itəm Uhgin tolkeike pik,” in tatəghat-in Jerusalem. § **20:12:** Natimnat rafin itəm netəmim kəmotol, kəmətə rəkis e naoa min u.

4 In otafəl rəkis rafin nahui nəmtilat. Nimisən ne nasəkən ne nahmməən min
okotikə. Natimnat nuwəh min u, ilat kinotuwin rəkis, okol kəsotuwa minən.”
5 Kig itəm tatəpələh-pər e rəhan jea, təmə, “Iatəuhlin natimnat min rafin
kotuwa motuwiwi.” Kən məmə, “Əte rəkis natimnat min u, məto-inu nəghatən
min u, kitun nagileən elat məmə nipahrienən.”
6 Kən matig mən-ipa min kəm io məmə, “Kinol namnun natimnat rafin. Io
Nəukətin ne Namnun.* Io nətuounən, kən io iatol namnun lan. Netəmim itəm
koatoaoa, io ekos-ipən nəhau kəm ilat, itəm okotənim məsotos-nəmtinən. Kən
inun, nəmti nəhau itəm tatər matos-ipən nəmegəhən lilin.†
7 Etəmim itəm otatətul-iəkis mol win e nəluaginən rəhan, io ekos-ipən
natimnat itəm emən-iəkis rəkis kəm in. Io ekuwa rəhan Uhgin, kən in otuwa
nətik.
8 Məto netəm koatəgin itəm, məsotətul əskasikən e rəhalat nahatətəən, ilat
kotamkimik, kən moatohamnu itəm, koatit anion əm ilat min, moatol klefa,
moatəmik nərik, motəfak kəm narmi nat min, ne ieiueiuə min rafin, iməlat
ətuatip un in noanəmnamin nigəm asol, tatəpien ikin. Nat u, in nampa tu
nimisən.”
9 Kən əmun, nagelo aupən u kit tatəghat kəm io. In nagelo sepin min u kit
itəm kəmoatəmik pesin ilat sepin itəm kotərioah e namnu nalpinən ilat sepin
itəm Uhgin otol kəm netəmim. In təmuwa mən-ipa kəm io məmə, “Wa-tu, pəs
iakəgətun pətan rəha Nəti Sipsip kəm ik, itəm okioal marit ilau min.”
10 Kən nəsanənən rəha Narmin Rəha Uhgin təmol kəm io, əmun nagelo tit-
irəkis io ekian əpəh e nitot asol kit, nitot un, in ilis u ilis. Kən in təgətun kəm
io Taon Asim rəha Uhgin u, Jerusalem wi, itəm təmisi-pər o Uhgin əpəh ilis e
nego e neai.
11 In təhag-əhag e nepətən rəha Uhgin. Tatipit-ipit tahmen e kəpiel wir kit u
tiaspa, itəm talien mə kilas.
12 Rəhan fenis təfəməh mər ilis, mitəlau e taon, ket lan ilat tuelef. Nagelo
min tuelef koatətul o ket min u. Kəməte-pən nərgi noanol rəha nenəti Isrel
ilat tuelef e ket min u.
13 Kən kəməte-pən nərgiləhal kisil e nikalin pah ikin, kisil min e nikalin
pəhap ikin, kisil e nikalin pis ikin, kən kisil e nikalin par ikin.
14 Nəukəti fenis e taon u kəmotətul-pər e kəpiel asol ilat tuelef. Kənu kəməte-
rəkis-pən nərgi tuelef aposol rəha Nəti Sipsip e kəpiel min u.
15 Nagelo itəm tatəghat kəm io, in tatos nat kit kəmol e iaen u kol tatipit-ipit,
o nosən mak rəha taon əh, ne ket min ne fenis rəhan.
16 Taon u, kona lan kuwit. Mak rəha nikalin min rafin kotahmen-ahmen
əm. Taon əh kaifəməh, kən mak rəha nikalin min rafin ne nəfəməhən rəhan
ilat rafin tu taosen tu-hanrit-tuente kilomita.
17 Fenis u, tipik-ipik, mak rəhan tahmen e sikiste-faef mita. Nagelo əh,
təmos mak lan e nolən rəha netəmim, itəm ilat koatos mak mihin e nat.
18 Fenis u, kəmol e kəpiel wir u tiaspa, kən kəmol taon e iaen u kol tatipit-ipit,
in əm in əm. Kən kol u in təwir, in talien mə kilas.
19 Kəpiel min itəm kəmiləkin nəukəti fenis lan, kəmol malə-malə elat e kəpiel
wir min. Kəmotaupən motəlin-pən kəpiel wir min u tiaspa, kən nampa tu
lan, kəmotəlin-pən kəpiel wir min u safaia, kən nampa tri lan, kəmotəlin-
pən kəpiel wir min u akat, kən nampa fo lan, kəmotəlin-pən kəpiel wir min
u emeral.

---

* **21:6:** Nəghatən ətuatip u rəha Iesu, “Io un, Alfa ne Omeka.” Alfa un, in leta tatətul aupən e alfabet rəha nəghatən Kris, kən Omeka un, in leta itəm tatol namnun lan, tahmen e A ne Z e Inglis. † **21:6:** Aes 55:1-2; Jon 4:10; 6:35; 7:37-39

20 Nampa faif lan, kəmotəlin-pən kəpiel wir u onikis, kən nampa sikis lan,
kəmotəlin-pən kəpiel wir u kanilian, kən nampa sepin lan, kəmotəlin-pən
kəpiel wir u krisolait, kən nampa eit lan, kəmotəlin-pən kəpiel wir u malakait,
nampa nain lan, kəmotəlin-pən kəpiel wir u topas. Kən nampa ten lan,
kəmotəlin-pən kəpiel wir u kalsetoni, kən nampa lepin lan, kəmotolin-pən
kəpiel wir u takuoes, kən nampa tuelef lan, kəmotəlin-pən kəpiel wir u ametis.
21 Ket asol min u rəha fenis, kəmol e tuelef perel. Kəmol ket kitiəh kitieh
e perel‡ kitiəh kitiəh. Kən suatip min əpəh imə e taon u, kəmol e iaen u kol
tatipit-ipit in əm in əm, talien wir, tahmen e kilas.

22 Ikin əh, eməsəplanən nimə kit okatəfak ikin kəm Uhgin, məto-inu Uhgin
əm, itəm Nahgin Tepət Pik Agin, ne Nəti Sipsip, ilau nimə rəha nəfakən.

23 Kən ikin əh, nikitəm təsuwəhən mitgar ne məwig, məto-inu nepətən əhag-
əhag rəha Uhgin in tətasiəgəpin rafin taon u, kənu Nəti Sipsip un, in lait
rəhan.§
24 Kən kantri min e nətueintən okotaliwək e nəhag-əhagən rəhan, kən
iərəmərə min rəha nətueintən okotuwa, kən motos rəhalat nautə wir min,
motuwa e nisiaiiən motələhəu e taon u.
25 Kisahtosig-inən rəhan ket min nian kit, məto-inu nian lapin tikə ikin əh.
26 Netəmim e kantri pisin pisin min e nətueintən, okotos nautə wir min
rəhalat, ilat okotəmik motuwa o nisiaiiən, motələhəu e taon u.
27 Məto natimnat min itəm kotamkimik e niganəmti Uhgin, ne netəmim
itəm koatol nat itəm tol nauliisən, ne netəm koateiuə, netəm min u okol ilat
kəsotuwinən imə e taon asol u. Netəm min əm un itəm kəməte-rəkis-pən
nərgilat e naoa rəha nəmegəhən itəm Nəti Sipsip tatos, ilat əm un kotitun
nuwinən imə.

22

Nəhau megəh

1 Kən nian nagelo təməgətun rəkis taon wi kəm io, kən təməgətun min nəhau
megəh kəm io itəm tətaiu. In talien talien tahmen e kilas. Tatisi-pən əpəh e jea
rəha Uhgin ne Nəti Sipsip,
2 maiu matuwin matiləs nəlugi suatip asol rəha taon u. Nig rəha nəmegəhən
tatətul u e nikal-kali nəhau u, in tatoe mau tuelef e nup min rafin, e məwig min
rafin. Kən netəmim e kantri min rafin koatol nimalin o nol-wirən nimisən.
3 Nat tikə agin ikin əh itəm təike mos nalpinən rəha Uhgin. Kən jea rəha Uhgin
ne Nəti Sipsip in əh-ikin əh, katuərəmərə ikin. Kən rəhan iolwək min okotəfak
kəm in.
4 Ilat okotəplan niganəmtin,* kən okəte-pən nərgin e nipinəgilat.
5 Nian lapin otikə. Nikilat otəsəhtən lait kit o nasiepənən lan, kən nikilat
otəsəhtən min nəhag-əhagən rəha mitgar, məto-inu Iərəmərə Uhgin in lait
rəhalat. Ilat okotərəmərə lilin, namnun tikə.

6 Kən nagelo tən-ipa kəm io məmə, "Nəghatən min u inu, kitun nagileən elat
məmə nipahrienən. Iərəmərə Uhgin təmən-ipən kəm rəhan ien min aupən
natimnat min itəm okəpanotuwa, kən in təmahl-ipən rəhan nagelo məmə
otəgətun kəm rəhan iolwək min natimnat min itəm otəsuwəhən təike muwa."

7 Kən əmun, Iesu tən-ipa kəm io məmə, "!Otətəlig-tu! !Otəsuwəhən ekiet-
arəpinə! Netəm min u itəm kəmotaskəlim nəghatən itəm Uhgin təmən-iarəp
aupən e naoa u, ilat okotatig e nəwirən pahrien."

‡ **21:21:** Perel u, in kəpiel wir əpəh e niki iarou. § **21:23:** Aes 60:19 * **22:4:** Mat 5:8; 2 Kor 4:6

8 Io Jon, io u emətо kən məplan natɨmnat mɨn u. Kən nian emətо kən məplan
rəkɨs ilat, kən emɨsin nulɨk e nelkɨ nagelo itəm təmit io muwɨn məgətun ilat
kəm io. Kən emeiuaiu, nɨpɨnəgək taru nɨsɨp, məmə ekəfak kəm in.
9 Mətо in tən-ipa kəm io məmə, "!Əsəfakən kəm io! Kilau min ik u iolwək
mil əm rəha Uhgɨn, kitat piam mɨn u ien mɨn, ne netəm mɨn u itəm kotaskəlɨm
nəghatən mɨn e naoa u. !Əfak əm kəm Uhgɨn!"
10 Kən in təmən-ipa kəm io məmə, "Suwaan ətainən nat kit e naoa u məmə
otaskəlɨm tiəkɨs, mətо-inu natɨmnat mɨn u, otəsuwəhən, kotiet-arəpa.
11 Netəm koatol nəratən, pəs ilat kotəkəike moatol nəratən. Netəm rəhalat
nətəlɨgən tamkɨmɨk, pəs ilat kotəkəike e nətəlɨgən tamkɨmɨk rəhalat. Mətо
netəm wɨr, pəs ilat kotəkəike e nolən ətuatɨp. Kən pəs netəm asim rəha Uhgɨn,
okotətuatɨp nian rafin, motəkəike e nasimən rəhalat."
12 Kən Iesu tatɨg mən mɨn kəm io, "!Əplan-tu! !Otəsuwəhən ekɨmnə! Kən iatos
rəhak nətouən wɨr kən ekos-ipən kəm netəmim rafin u, tətəu-pən natɨmnat
mɨn itəm ilat kəmotol.
13 Io Nəukətɨn ne Namnun.† Io emaupən matɨg, kən io oekol namnun agɨn.
Io nətuounən, kən io iatol namnun lan.
14 Netəm itəm kotaikuas e rəhalat napən təruən, ilat okotatɨg e nəwɨrən
pahrien, məmə inu, okegəhan-in nepətən kəm ilat məmə kotun noa nɨg rəha
nəmegəhən, kən motuwɨn-pən e ket mɨn rəha taon u.
15 Mətо netəmim neen mɨn əh-ikɨn itəm okol kəsotuwamən imə. Ilat u,
netəm kotamkɨmɨk, ne netəm mɨn un itəm koatol klefa ne moatəmɨk nərɨk, ne
koatit anion ilat mɨn, ne moatohamnu itəm, moatəfak kəm narmɨ nat mɨn, ne
netəm rafin itəm kotolkeike neiueiuəən.
16 "Io Iesu, emahl-ipɨnə rəhak nagelo məmə otən-iarəpɨnə natɨmnat mɨn u
kəm niməfak mɨn. Io u, Nəukətɨ Tefɨt, mətо Noanol mɨn rəhan. Io ekahmen e
məhau u fetukai itəm tətasiə wɨr."
17 Narmɨn Rəha Uhgɨn ilau Pətan rəha Nətɨ Sipsɨp katuən mə, "!Wa!" Kən
pəs netəm mɨn u kotətо, ilat mɨn kotən mə "!Wa!" Ê̂təmim pah itəm tatoaoa,
pəs in tuwa. Kən etəmim pah itəm in tolkeike, pəs in otənɨm nəhau megəh
kɨsos-nəmtɨnən.‡
18 Io Jon, iatəghat əskasɨk matən-ipən kəm netəmim itəm kəmotətо nəghatən
rəha Uhgɨn itəm tətatɨg e naoa u. Okəmə etəmim kit tətu-pən atɨp nəghatən kit
rəhan e naoa u, Uhgɨn otos-ipən nalpɨnən mɨn u naoa u tatəghat-in kən mɨlpɨn-
pən e nalpɨnən rəha etəmim u.
19 Okəmə etəmim kit tos-irəkɨs nəghatən neen e naoa u, Uhgɨn otos-irəkɨs
nəwɨrən mɨn itəm naoa u in tatəghat-in məmə rəha suah u. Inun, noa nɨg rəha
nəmegəhən, kən məsegəhan-inən məmə otatɨg e taon asim əh.
20 Etəmim itəm tatən-iarəp natɨmnat mɨn u, təmə, "Əwəh, otəsuwəhən
ekɨmnə." !Əwəh! Wa-ta Iərəmərə Iesu.
21 Pəs Uhgɨn tawte-in nəwɨrən rəha Iərəmərə Iesu tuwɨn kəm netəmim
rəhan. Pəs otol nəhlan. Əwəh.

---

† **22:13:** Nəghatən ətuatɨp u rəha Iesu, "Io un, Alfa ne Omeka." Alfa un, in leta tatətul aupən e alfabet rəha nəghatən Kris, kən Omeka un, in leta itəm tatol namnun lan, tahmen e A ne Z e Inglis. ‡ **22:17:** Aes 55:1; Jon 7:37